[illegible]

1923-24

ఆంధ్రపత్రిక

పదునాల్గవ సంవత్సరాది సంచిక

రుధిరోద్గారి సంవత్సరము

జాతీయ సారస్వత సాంఘిక రాజకీయాది

విషయిక వ్యాసములు విశేషములు

ఆంధ్రమహాజనులచే వ్రాయఁబడిన యమూల్యవ్యాసములును దేశభక్తుల చిత్రపటములును గలవు

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము: ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచేఁ బ్రకటితము

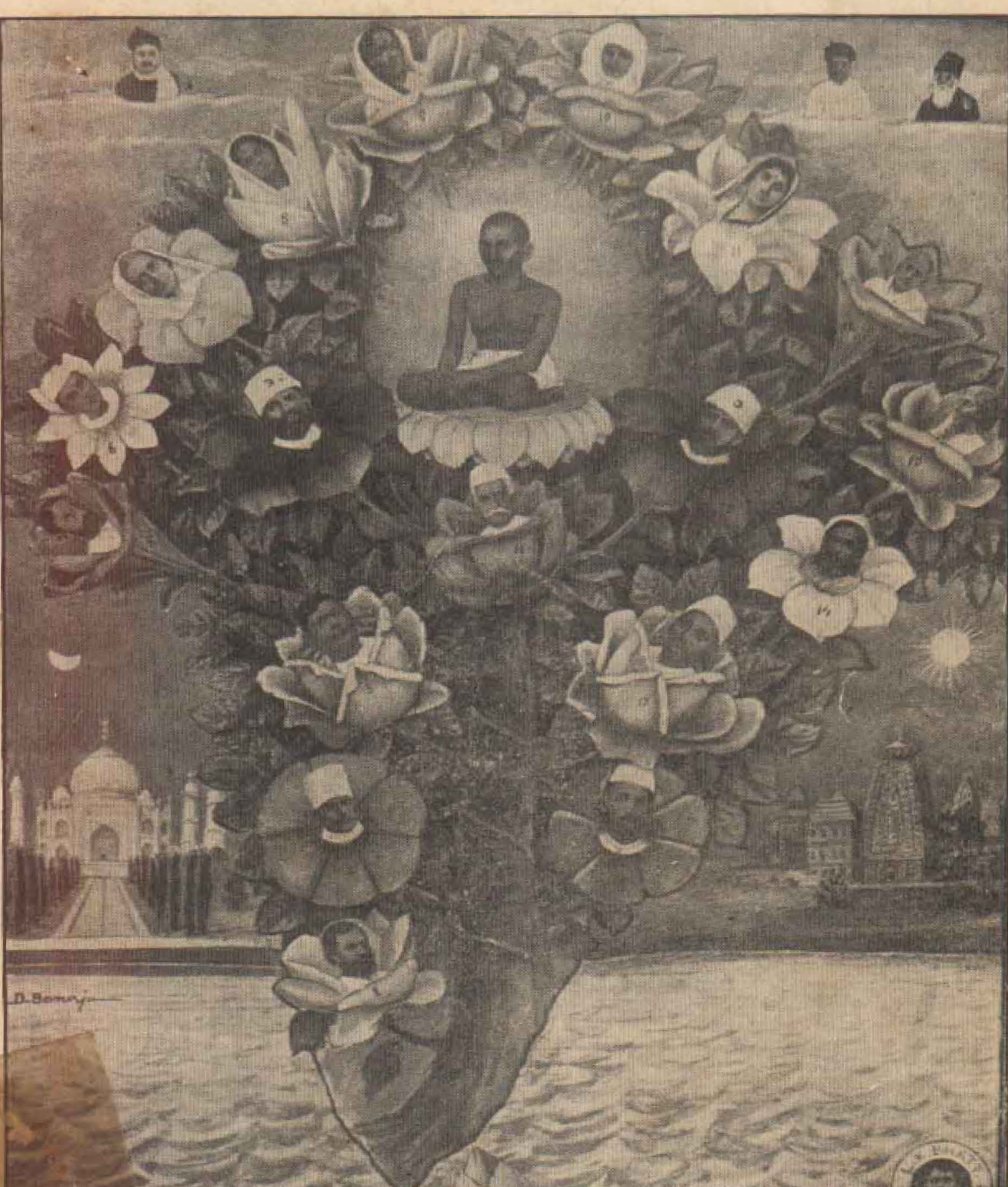
6-7, తంబుసెట్టివీథి, జార్జిటవును, మదరాసు

1928-వ సంవత్సరము మార్చి 18-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA RAO, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA PRESS
6 & 7, THUMBU CHETTY STREET, GEORGE TOWN, MADRAS.

ఆంధ్రపత్రిక - సంవత్సరాదిసంచిక

BHARATA SWARAJYA TREE

భారత స్వరాజ్య వృక్షము

THE DAWN OF FREEDOM

స్వరాజ్యోదయము

THE DANCE OF GUZARAT'S HEART

గుజరాతు గర్భనృత్యము

I

II

The Citizens of Roi Gopaldas Desai's Land

రాయి గోపాలాను దేశాయివారి ప్రజలు

విషయానుక్రమణిక

చిత్రపటముల విషయానుక్రమణిక

శ్రీ శివాభ్యాం నమః

రుధిరోద్గారి సంవత్సర సిద్ధాన్త పంచాగం

శ్లో॥ శ్రీకల్యాణగుణావహం రిపుహరం దుస్స్వప్నదోషాపహం । గంగాస్నాన విశేష పుణ్యఫలదం గోదానతుల్యం నృణాం ।
ఆయుర్వృద్ధిద ముత్తమం శుభకరం సంతాన సంపత్ప్రదం । నానాకర్మసుసాధనం సముచితం పంచాంగ మాకర్ణ్యతామ్॥

ఈ పంచాంగము

శ్రౌతస్మార్తమార్గప్రవర్తకులును జోస్యుల వంశార్ణవ పూర్ణశశాంకులు నగు

బ్రహ్మశ్రీ వల్లయార్యాధ్యులవారి పుత్త్రుండును - బ్రహ్మశ్రీ, కుప్పా వెంకటకృష్ణశాస్త్రిగారు,

యా. నాగేశ్వరశాస్త్రులవారి ప్రియశిష్యుండును నగు

కనకయ్యసిద్ధాంతి చేగుణింపబడి

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడియె.

ఫలితాంశము.

ఈ సంవత్సరమున చైత్రమాసమునందు తొలకరివర్షములు అచ్చటచ్చట ఖండవృష్టిగా కురియును. వైశాఖమాసమున అత్యంతవాయువు అతిపరిమిత ఖండవృష్టి అచ్చటచ్చట కురియును. అధిక జ్యేష్ఠ నిజ జ్యేష్ఠములయందు అత్యంతము గాలియు మిక్కిలి యెండలుగలిగి స్వల్పముగా వర్షము కురియును. ఆషాఢమాసమున పయిరులకు అనుకూలమయిన వర్షమును శ్రావణభాద్రపదములయందు మధ్యవృష్టియు అనగా పయిర్లు పెంచు వర్షమును ఆశ్వయుజమున సువృష్టియు కార్తికమున మధ్యవృష్టియు కలుగును. పశుపాలకుడు కృష్ణుడవుటచేత పశువులు తృణసమృద్ధికలవై క్షీరప్రదములై యుండును. జలధాన్యములు మెట్టధాన్యములు కృష్ణధాన్యములు మాషధాన్యములు వృక్షజాతులు ఫలభూములు బాగుగఫలించును. పిప్పళ్లు శొంఠి ఇంగువ నూనె నెయ్యి బెల్లం మొదలుగాగల రసవస్తువులు ధరలు గలిగియుండును. ముత్యములు రత్నములు బంగారము కంచు వస్త్రములు పయిరులు అభివృద్ధి కలిగియుండును. మాఘ శు ౧౫ లు సంపూర్ణ చంద్రగ్రహణమును ఆషాఢ బ ౧౩ లు మొదలు ఆశ్వయుజ శు ౧౫ ల వరకు శుక్రమౌఢ్యమును ఆశ్వయుజ బ ౩౦ లు మొదలు కార్తిక బ ౧౪ ల వరకు గురుమౌఢ్యమున్ను కలుగును. ఆశ్వయుజ శు ౧౪ లు భీమానది పుష్కరప్రవేశము కొందు కొన్నిచోట్ల వర్షము కురియును. పంటలు పదునసములకు రెట్టింపుగా ఫలించును. దేశా కష్టరోగములవల్ల ప్రజలు యాతనబాధలు కలిగియుండును. అయినను శుభాధిపత్యములు వుండుటవల్ల శాంతి విశేషముగా కలిగియుండును.

సర్వేజనాః సుఖినో భవంతు. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ గురుభ్యోనమః

అబ్దత్రయవివరణం । అస్మిన్ దేశే లోకవ్యవహారార్థం చాంద్రమానాబ్దో గ్రాహ్యః. శేషాచలస్య దక్షిణదేశే సౌరమానాబ్దో గ్రాహ్యః. వింధ్యస్య వుత్తరదేశే బార్హస్పత్యమానాబ్దో గ్రాహ్యః. సర్వత్ర గురూదయవర్షం గ్రాహ్యం. చాంద్రమానేన అయం రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరః. సౌరమానేన చేతత్సంవత్సర చైత్ర బహుళ ౧౩ ల పర్యంతః దుందుభినామ సంవత్సరః తదుపర్యబ్దాంతం రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరః. బార్హస్పత్యమానేన యువనామ సంవత్సరః. గురూదయవశాత్ అబ్దప్రభృతి కార్తిక బ ౩౦ ల పర్యంతం చైత్రాబ్దః. తదుపర్యబ్దాంతం వైశాఖాబ్దః. అస్య సమస్తకల్యాణగుణభాజనస్య శ్రౌతస్మార్త నిత్య నైమిత్తిక కామ్య కర్మానుష్ఠానక్రియా తంత్రజ్ఞాన వ్యవహార హేతుభూతస్య శ్రీ రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరస్య సృష్ట్యాదిగత సౌరాబ్దాః ౧౯౫ కో ౫౮ లక్ష ౮౫ వేల ౦౨౪, కల్యాదిగతాబ్దాః ౫౦౨౪, శాలివాహన శకగతాబ్దాః ౧౮౪౫, ప్రభవాదిగతాబ్దాః ౫౬, హూణశకాబ్దాః 1923-24, ఫసలి ౧౩౩౨-౧౩౩౩, హిజిరి ౧౩౩౩ అస్య రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరస్య అద్యబ్రహ్మణః సౌరసిద్ధాంతమార్గేణ పరమాయుః శతార్ధం గతం. అనంతరం ప్రథమవర్షే ప్రథమమాసే ప్రథమపక్షే ప్రథమదివసే అహ్ని శ్రీరోదశఘటికా ద్విచత్వారింశత్ విఘటికాః గతాః.

అస్య రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరస్య రాజాది నిర్ణయః

రాజా=రవిః	అర్ఘాధిపః=గురుః	పరీక్షకః=చంద్రః
మంత్రి=శుక్రః	మేఘాధిపః=శుక్రః	గణకః=కుజః
సేనాధిపః=శుక్రః	రసాధిపః=బుధః	గ్రామపాలకః=శుక్రః
సస్యాధిపః=చంద్రః	నీరసాధిపః=చంద్రః	దైవజ్ఞాధిపః=గురుః
ధాన్యాధిపః=శనిః	పురోహితః=చంద్రః	పశునాయకః=కృష్ణః

ప్రకారాంతరేణ గోపాల.

అస్మిన్ అబ్దే తమోనామకో మేఘః మేఘో పశ్చిమదిగ్భాగే మేఘస్యోత్పత్తిః మేఘ ఫలం॥ శ్లో॥ మహాఘోరం మహావర్షం గర్జితం మేఘమండలంవికాశ్యంతమోమేఘం సాగరాంతం ప్రవర్షతి। ద్వ్యఢకే పరిమితః వృష్టిః - తత్ఫలం । ద్వ్యఢకే మధ్యవృష్టిః ఆఢకప్రమాణం॥ శ్లో॥ వృష్టియోజనవిస్తీర్ణం శతయోజన మున్నతం । ఆఢకస్య ప్రమాణంతు దేవమానేన గణ్యతే॥ శ్లో॥ దశభాగాః సముద్రేషు షడ్భాగాః పర్వతేషు చ- భూమ్యాంతుభాగాః చత్వారః మానేన వినిశ్చితాః॥

వర్ష ధాన్యాదయో లిఖ్యంతే

వర్షం ౧౫ ధాన్యం ౧౩ శీతం ౧౭ తృణం ౧౫ ఉష్ణం ౭ మారుతం ౭ ప్రజావృద్ధిః ౧౫ ప్రజాక్షయం ౧౫ రాజవిద్వేషం ౧౧ ఉగ్రం ౫ పుణ్యం ౫ పాపం ౫ వ్యాధయః ౧౩ జన్మాని ౫ మరణాని ౫ దేశోపప్లవం ౧౩ దేశస్వాస్థ్యం ౧౩ చోరభయం ౯ చోరనాశః ౩ అగ్నిభయం ౩ తన్నాశః ౩ క్షుధా ౫ తృష్ణా ౫ నిద్ర ౧ ఆలస్యం ౯ ఉద్యోగం ౧ శాంతం ౧ క్రోధం ౯ డంబం ౯ మిత్రభేదం ౭ నైష్ఠికం ౫ రసోత్పత్తిః ౭ ఫలోత్పత్తిః ౧౧ ఉత్సాహం ౯ అతివృష్టిః ౫ అనావృష్టిః ౯ మూషకవృద్ధిః ౭ తన్నాశః ౧౫ శలభవృద్ధిః ౧౫ తన్నాశః ౫ శుకవృద్ధిః ౧౧ తన్నాశః ౧౭ స్వచక్రభయం ౧౩ పరచక్రభయం ౧౩ మక్షికవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧౩ మశకవృద్ధిః ౨౨ తన్నాశః ౧౬ మృగవృద్ధిః ౧౬ తన్నాశః ౨౨ కీటకవృద్ధి ౨౨ తన్నాశః ౭ వృశ్చికవృద్ధిః ౨౫ తన్నాశః ౧ మత్కుణవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧ సర్పవృద్ధిః ౧ తన్నాశః ౧ మార్జాలవృద్ధిః ౧౬ తన్నాశః ౮ కుక్కుటవృద్ధిః ౧౪ తన్నాశః ౧౨ భల్లూకవృద్ధిః ౧౦ తన్నాశః ౧౨ వానరవృద్ధిః ౧౨ తన్నాశః ౧౨ వ్యాఘ్రవృద్ధిః ౧౬ తన్నాశః ౬ శునకవృద్ధిః ౮ తన్నాశః ౧౦ జంబుకస్య ౬ తన్నాశః ౧౪ సూకరస్య ౧౪ తన్నాశః ౬ వాయసస్య ౬ తన్నాశః ౧౨ పక్షస్య ౪ తన్నాశః ౩ పశువ్య ౪ తన్నాశః ౫ అశ్వస్య ౮ తన్నాశః ౫ గజస్య ౨ తన్నాశః ౮ ద్రుమస్య ౮ తన్నాశః ౪ కామం ౯ క్రోధం ౫ లోభం ౯ మోహం ౫ మదం ౧౫ మాత్సర్యం ౭ సుఖం ౧౩ దుఃఖం ౧౩ భోగం ౧౧ విడంబం ౧౧ మనోవ్యాధి ౩ క్షేమం ౩ ప్రతిష్ఠా ౧౫ అప్రతిష్ఠా ౧౫ ధాతువాదం ౩ భయం ౭ శౌర్యం ౩ జ్వరం ౫ ఉన్మత్తం ౧౫ దుష్టనిగ్రహం ౭ శిష్టపరిపాలనం ౭ సత్యం ౩ అసత్యం ౯ విశ్వాసం ౧౩ అవిశ్వాసం ౧౫ దయ ౧౫ నిర్దయ ౧౩ న్యాయం ౯ అన్యాయం ౯ జ్ఞానం ౯ అజ్ఞానం ౧౫ కాపట్యం ౭ నిష్కాపట్యం ౧౧ ధర్మం ౧[illegible] అధర్మం ౫ విద్యుత్ ౪ శిలాపాతం ౨ గర్జితము ౬ ప్రాణిసౌఖ్యం ౧ ప్రాణిదుఃఖం ౧ రాజపూజ్యం ౧౫ రాజావమానం ౩ ఈతయః ౩ మహోత్పాతం ౩ పురుషోత్పత్తిః ౭ వనితోత్పత్తిః ౧ నష్టం ౫ అనష్టం ౫ కౌతుకం ౩ పోషణం ౧ శైత్యం ౧ వాతం ౫ శ్లేష్మం ౧౫ మేధా ౭ పరాక్రమం ౧ మహాభీతిః ౭ వాణిజ్యం ౯ కృషి ౭ మహిషస్య ౧ తన్నాశః ౯ ఛాగస్య ౧౫ తన్నాశః ౧ వృషస్య ౧ తన్నాశః ౧౭ రాసభస్య ౧౫ తన్నాశః ౧౫ ఖరస్య ౫ తన్నాశః ౧౫ విప్రస్య ౭ తన్నాశః ౧౫ క్షత్రియస్య ౧౫ తన్నాశః ౧౧ వైశ్యస్య ౧౭ తన్నాశః ౫ శూద్రస్య ౯ తన్నాశః ౧౩ మ్లేచ్ఛస్య ౧౭ తన్నాశః ౩ సంకరస్య ౫ తన్నాశః ౭ వజ్రం ౯ వైడూర్యం ౧౧ గోమేధికం ౧౩ పుష్యరాగం ౧౫ నీలం ౧౭ మౌక్తికం ౧ ప్రవాళం ౧ కౌస్తుభం ౧ మరకతం ౨ స్వర్ణం ౩ రజతం ౨ తామ్రం ౧ కాంస్యం ౨ అయోస్య ౪ ఇంద్రచాపం ౪ ఉల్కాపాతం ౫ పరివేషం ౨ భూకంపం ౧ మనుజస్య ౭ కల్కికోత్పత్తిః ౧౫ శిథిలజన్మ ౫ త్రపు ౧౩ సీసం ౧౩ రసం ౧౭ గోమాయు ౧౫ సుస్వప్నం ౧౭ దుస్వప్[నం] ౧౩ ప్రజారోగ్యం ౭.

అథ సంవత్సరఫలాని లిఖ్యంతే

చాంద్రమానాబ్దఫలం — శ్లో॥ ఆహవే నిహతాః సర్వే । ధూపా[illegible]స్తథాజనాః । తథాపి తిత్రజీవంతి రుధిరోద్గారి వత్సరే ॥ ఇదం ఫలం అబ్దప్రభృతి ఆవత్సరాంతం.

సౌరమానాబ్దఫలం

శ్లో. సర్వసస్యైశ్చ సంపూర్ణా ధాత్రీ దుందుభివత్సరే। రాజాభిః పాల్యతే పూర్వదేశేశ్వర వినాశనం॥ ఇదం ఫలం అబ్దప్రభృతి చైత్ర బ ౧౨ ల పర్యంతం తదుపర్యబ్దాంతం, రుధిరోద్గారినామ సంవత్సరం ఫలం పూర్వమేవ ఉక్తం। బార్హస్పత్యమానేన యువనామ సంవత్సర ఫలం॥ శ్లో॥ సదాన్నరసం రమయతి యువాబ్దే యువతీజనాః-యువానో నిఖిలాలోకాః క్షితిశ్చాపి పటోత్కటా। గుగాదయువకాత్ చైత్రాబ్దఫలం - చైత్రాబ్దే మధ్యమా వృష్టి రుత్తమాన్నంసుదుర్లభం। సస్యార్ఘవృష్టయః స్వల్పాః రాజనః క్షోభకారిణః। ఇదం ఫలం అబ్దప్రభృతి కార్తిక బ ౩౦ ల పర్యంతం తదుపర్యబ్దాంతం వైశాఖాబ్దఫలం॥ శ్లో॥ వైశాఖే ధర్మనిరతాః రాజానస్సు ప్రజాభృతం। నివృత్తిః సర్వసస్యానాం అధ్వరోద్యుక్త చేతసః॥

అథ రాజాదీనాం ఫలాని లిఖ్యంతే:—రాజ్ఞః రవేః ఫలం॥ శ్లో॥ అన్యోన్యస్య వైరం క్షితిపాలకానాం నాశ్యంతి ముంచంతి బలాహకాశ్చ। భూపా దృఢం శత్రుభయం పరాణాం చోరాగ్ని బాధాబ్దపతౌ పతంగే॥ ఇదంఫలం సౌరాష్ట్ర విదర్భదేశేషు ప్రశస్తం.

మంత్రిణః శుక్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ స్త్రీసంయోగే సదాప్రీతిః ఫలితా వృక్షజాతయః భవంతి గావ స్సుదుఘా స్సువృష్టి ర్భృగుమంత్రితే॥ ఇదం ఫలం పాండ్యకళింగదేశయోః ప్రశస్తం॥

సేనాధిపతేః శుక్రస్యఫలం - సువృష్టి రత్యంత సమృద్ధసస్యం సుభిక్ష మర్ఘం బహుళం ధరిత్ర్యాం। వరాః స్త్రియః కామరతాః ప్రవృత్తాః సేనాధిపత్యే భృగునందనస్య॥ ఇదంఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం॥

సస్యాధిపతేః చంద్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ జలధాన్యాని సర్వాణి స్థలధాన్యాని యానిచ। ఫలితాః వృక్షజాతిస్తు చంద్రే సస్యాధిపే సతి॥ ఇదంఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం॥ ధాన్యాధిపతేః శనేఃఫలం॥ శ్లో॥ కృష్ణధాన్యాని సర్వాణి మాషముద్గధాన్యాని యానిచ। కృష్ణభూమిస్తు ఫలితా మందే ధాన్యాధిపే సతి॥ ఇదంఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం- అర్ఘాధిపతేః గురోఃఫలం॥ శ్లో॥ సువృష్టిభిః ధాన్యధనై ర్విరాజతా భూమి ర్మహోయజ్ఞపరా మహీసురాః। నిత్యోత్సవా మంగళతూర్యనిస్వనైః అర్ఘాధిపే దేవగురౌ సుభిక్షకృత్॥ ఇదంఫలం ఆంధ్రదేశే ప్రశస్తం॥ మేఘాధిపతేః శుక్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ అతివృష్టి స్సుభిక్షంచ సస్యవృద్ధి ర్నిరామయం। క్షీరప్రదా స్సదా గావో శుక్రే మేఘాధిపే సతి। ఇదంఫలం సర్వదేశేషు ప్రశస్తం। రసాధిపతేః బుధస్యఫలం॥ శ్లో॥ శర్కరసవాతే పిప్పలి శొంఠిమరీచింగులకుసాని - ఘృతతైలాద్యం సకలం ద్రవ్యం మితమాద్భుతం నిష్ఫలం॥ ఇదంఫలం కొంకణమాగధదేశేషు ప్రశస్తం॥ నీరసాధిపతేః చంద్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ ముక్తాఫలం రత్న సువర్ణబీజం కాంస్యాది వస్త్రాదిధరణాని సర్వం। వృద్ధిం గతం స్యాచ్చ బహుధనం హిమాలోకే చంద్రోయదా నీరసనాయకో భవేత్॥ ఇదం ఫలం మాళవదేశే ప్రశస్తం॥ పురోహితః చంద్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ సర్వసస్య సమృద్ధాని ఫలితాని బహూనిచ। విద్యాభ్యాసరతాస్సర్వే చంద్రే పౌరోహిత్యేసతి॥ పరీక్షకస్య చంద్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ జలధాన్యాని సర్వాణి ఫలితాః వృక్షజాతయః। గావః కామదుఘారోగ్యం శశాంకేచే త్పరీక్షకే॥ గణకస్య కుజస్యఫలం॥ శ్లో॥ వివాహ్ని శత్రుబాధాచ పరస్పర విరోధినః। అంగ్యసస్యవినాశాయ గణకే యది భూసుతే॥ గ్రామపాలకస్య శుక్రస్యఫలం॥ శ్లో॥ శ్వేతధాన్య సమృద్ధిస్యాత్ ఫలితా వృక్షజాతయః॥ బహుక్షీరప్రదా గావో శుక్రే గ్రామాధిపే సతి॥ దైవజ్ఞాధిపతేః గురోఃఫలం॥ శ్లో॥ మంత్రయుక్తాస్సదావిప్రాః నీతియుక్తా నరాధిపాః। దైవజ్ఞాః బుద్ధికుశలాః దైవజ్ఞే దేవమంత్రిణి॥ ఇమాని పురోహితాది సకలఫలాని సర్వదేశేషు ప్రశస్తాని॥ పశునాయకస్య కృష్ణస్య ఫలం॥ శ్లో॥ పశువృద్ధి స్సుభిక్షంచ బహుసస్యార్ఘసంపదః। సంపూర్ణ తృణవృష్టిశ్చ గోపాలే పశునాయకే॥ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ॥

అథ ఆర్ద్రాప్రవేశకాలఫలాని లిఖ్యంతే:— ఏతత్సంవత్సర నిజ జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౮ శుక్రవాసరే ఉత్తరాఫల్గుని నామనక్షత్రే పరిఘాఖ్య నామయోగే బవకరణే సూర్యోదయాది వింశద్విఘటికాః ౦-౫౦ భోగసమయే రవేః ఆర్ద్రానక్షత్రే ప్రవేశత్వాత్ తత్ఫలాని లిఖ్యంతే॥ తిథిఫలం॥ శ్లో॥ అష్టమ్యాం అల్పవృష్టిస్యాత్ వారఫలం॥ శ్లో॥ శుక్రే శాంతికరం ప్రోక్తం। గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ గురుసౌమ్యయొ శుక్రేషు యదార్ద్రా రుతుగోరవిః। తదా జలమయా భూమిః। క్రూరవారేష్వనావృష్టిః॥ నక్షత్రఫలం॥ శ్లో॥ అర్యమర్క్షే అతివృష్టికృత్। యోగఫలం॥ శ్లో॥ పరియోగేతు వృష్టిస్యాత్॥ కరణఫలం॥ శ్లో॥ యదా రుద్రక్షగః సూర్యః సౌఖ్యంస్యా త్కరణంబవే॥ కాలఫలం॥ శ్లో॥ దివార్ద్రా సస్య నాశాయ రాత్రౌ సస్యాభివృద్ధయే॥ గ్రంథాంతరే॥ శ్లో॥ పూర్వాహ్ణే కాలే జలోత్పత్తిః। ధరణ్యాది మండలఫలం॥ ధరణ్యాది మండలే తృతీయ మండలే విద్యమానత్వాత్ వృష్టినాశః॥ దివార్ద్రాదోషభంగః॥ శ్లో॥ ఆర్ద్రాప్రవేశే యది భాస్కరేణ చంద్రే త్రికోణే యది కేంద్రగోవా। జలాశయస్థో భువి వీక్షితోవా సంపూర్ణమేఘాస్సుదుఘా భవంతి॥

మేషసంక్రాంతి ఫలాని లిఖ్యంతే ఏతత్సంవత్సర చైత్ర బ ౧౩ భృగువాసరే సూర్యోదయాది షట్త్రింశద్ఘటికా వింశద్విఘటికాసు సమే భానోః మేషరాశిప్రవేశత్వాత్ తత్ఫలం॥ ౩౬-౨౦॥ కాలఫలం॥ శ్లో॥ రాత్రౌ సస్యాభివృద్ధి స్యాత్ క్షేమారోగ్యం సుభిక్షకృత్॥ వారఫలం॥ శ్లో॥ భృగు బుధ గురు శశివారే రవి సంక్రమణం యదా మేషే అతివృష్టిః అర్ఘవృద్ధిః శని కుజ రవి వాసరే తుదుర్భిక్షం॥ అథ ఫలచతుష్టయం॥ నిజ జ్యేష్ఠ శుద్ధ ప్రతిప ద్యుక్త భృగువారఫలం॥ శ్లో॥ ప్రజారోగ్యం సుభిక్షంచ క్షేమసస్య వివర్ధనం సువృష్టిః సర్వదేశానాం జ్యేష్ఠాదౌ భృగువాసరే॥ ఆషాఢ శుక్లపంచమీయుక్త బుధవార ఫలం క్షేమం॥ ఆషాఢశుక్ల నవమీయుక్త స్వాతినక్షత్రఫలం॥ శ్లో॥ ఆషాఢే శుక్లపక్షేతు నవమీస్వాతిసంయుతా-వాయుస్సర్వత్రసంవాతి భూమావారిజం నవాపరోహేత్ తత్కృష్ణపక్ష రోహిణీయుక్త దశమిఫలం। శ్లో॥ ఆషాఢే కృష్ణపక్షేతు దశమీ రోహిణీయుతా। సర్వ సస్యసమృద్ధిస్యాత్ యేకాదశ్యాంతు మధ్యమం॥ యేత ఫలచతుష్టయం చాంద్రమానేన ప్రశస్తం॥

కుజచారః॥ అస్మిన్నబ్దే కుజవక్రాభావః చైత్ర శుద్ధ ప్రభృతి ౧౪ శుద్ధ౧౪ ల పర్యంతం భరణీనక్షత్రే స్థితిః వైశాఖ శుద్ధ ౪ ప్రభృతి బ ౧౦ ల పర్యంతం రోహిణీనక్షత్రే కుజస్థితిః । అధిక జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౧౫ ప్రభృతి నిజజ్యేష్ఠ శుద్ధ ౫ ల పర్యంతం ఆర్ద్రానక్షత్రే కుజస్థితిః॥ శ్రావణ శు ౯ ప్రభృతి భాద్రపద బ ౧౨ పర్యంతం సింహరాశౌ స్థితిః భాద్రపద బ ౬ ప్రభృతి ఆశ్వీజ శు ౧౩ పర్యంతం ఉత్తరానక్షత్రే స్థితిః॥ పుష్య బ ౧౪ ప్రభృతి మాఘ బ ౪ ల పర్యంతం జ్యేష్ఠానక్షత్రే కుజ స్థితిః। తత్ప్రభృతి ఫాల్గుణ శుద్ధ ౧౧ ల పర్యంతం మూలానక్షత్రే స్థితిః శ్లో॥ స్వాతిమైత్ర్యర్క రౌద్రేంద్ర ప్రాజాపత్యోత్తరాసుచ । సంచరన్ జలదాన్ హంతి భౌమః సంవర్తకానపి॥ నైరుతి శ్రవణేంద్రర్క్షే రోహిణీ పూర్వోత్తరాసుచ । ప్రచ్ఛన్న వృష్టిదో భౌమః । రోహిణీ యామ్యగో పివా । సింహాంగతే క్షితిసుతే యది సింహభాగే । శోషంనయేత్త్రిశోయకాల మివాంబురాశిం । భీమేంద్రనీల సదృశం ఘనమేఘబృందం । శరోత్కటైః కృపణదావ మివాంబురాశిం॥

బుధచారః॥ శ్లో॥ పౌషాషాఢ శ్రావణవైశాఖే ష్వింమజస్వమాఘేషు దృష్టోశుభాయ జగతః । శుభఫల కృత్వ స్తగ స్తేషు॥ శ్లో॥ ఇషోర్జమాసయో ర్వహ్ని శత్రు దుర్భిక్ష కారకః ఉదితః శశిజో నృణాం ఇతరేషు శుభప్రదః. చైత్రశుద్ధ ౯ స్థిరవాసరే ప్రాగస్తంగతః వైశాఖ శుద్ధ ౪ పశ్చాదుదితః అధిక జ్యేష్ఠ శుద్ధ ౩ పశ్చాదస్తమితః అధిక జ్యేష్ఠ బ ౯ ప్రాగుదితః నిజజ్యేష్ఠ బ ౧౨ ప్రాగస్తమితః ఆషాఢ బ ౭ పశ్చాదుదితః భాద్రపద శు ౧౧ పశ్చాదస్తమితః। భాద్రపద బ ౧౦ లు ప్రాగుదితః ఆశ్వీజ బ ౨ లు ప్రాగస్తమితః మార్గశిర శుద్ధ ౪ లు పశ్చాదుదితః మార్గశిర బ ౩౦ లు పశ్చాదస్తమితః పౌష. శుద్ధ ౧౫ లు ప్రాగుదితః ఫాల్గుణ శుద్ధ ౨ లు ప్రాగస్తమితః ఫాల్గుణ బ ౩౦ ల పశ్చాదుదితః॥

గురుచారః :—అబ్దప్రభృతి ఆశ్వీజ శు ౧౪ ల పర్యంతం తులారాశౌ స్థితః తత్ప్రభృతి ఆవత్సరాంతం వృశ్చిక రాశౌ స్థితః॥శ్లో॥తులాన్వితే దేవగురౌ సువృష్టిః సంపూర్ణ సస్యాని భవంతి భూమౌ ॥ యానీహ వస్తూని తులాభృతాని శస్తాని సర్వాణి సుదుర్లభాని॥ శ్లో॥ మందోదితానాం భూపానాం యుద్ధే జనపదక్షయః।అతుష్టావృష్టిరత్యుగ్రం దాంబరంకీటకేగురౌ.

శుక్రచారః—ఆషాఢ బ ౧౧ లు ప్రాగస్తమితః ఆశ్వీజ శు ౫ లు పశ్చాదుదితః ॥ శ్లో ॥ ఉదయాస్తమయౌ యాతి శుక్లపక్షే యదా భృగుః। గజాశ్వ రాజపుత్రాణాం శోణితం పిబతే మహీ॥ ఉదయాస్తమయం యాతి కృష్ణపక్షే యదా సితః । గజాశ్వ రాజపుత్రాణాం వృద్ధిం స కురుతేన్వహం॥ రౌద్రభాది చతుర్థేషు ఉదయే చాస్తగే భృగౌ విప్రపీడాః ప్రజాయంతే సస్యవృద్ధిః ప్రజాయతే॥ భార్గవస్యోదయేచాస్తే యదా హైత్యశ పంచకే నృపాణాంచ నరాణాంచ పశూనాం మరణం ధ్రువం ॥ శుక్రః చిత్తా నక్షత్రే వుదితః పుష్యమా నక్షత్రే అస్తమయం ప్రాప్తః. తత్ఫలం పూర్వమేవ ఉక్తం॥

శనిచారః :— అబ్దప్రభృతి ఆశ్వీజ శు ౫ ల పర్యంతం కన్యారాశౌ స్థితః తత్ప్రభృతి ఆవత్సరాంతం తులారాశౌ స్థితః॥ అబ్దప్రభృతి శ్రావణ శు ౩ ల పర్యంతం హస్తానక్షత్రే స్థితః తత్ప్రభృతి ఆవత్సరాంతం చిత్తానక్షత్రే వక్రగత్యాచ ఋజుగత్యాచస్థితః॥ శ్లో॥ కన్యాస్థితే సూర్యసుతేతు రంగ వృ గేభధా న్యార్ఘ సువృష్టివృద్ధిః సమ్యంతథా కాముక పంచక స్వరసాశ్చ మధ్యాపరాశ్చ నష్టా॥ ఘటస్థితే భానుసుతేసువృష్టిస్స్యాత్ వృద్ధిస్సుఖినో జనాశ్చ కాసుంధలాస్తారసకుంకుమాద్యాః నృత్తోపటీవీ ప్రకటాశ్చ నష్టాః ॥ కర స్థితో ద్వీప గ్రామా భిమస్థాపిత వక్రహ్యాత్ త్వష్ట్రిగోర్కే తేభవస్త్రీ జనచిత్రజ్ఞ భాండహ్యాత్ । ఏకర్క్ష చరో వర్షస్యభదో ద్విధగతశ్చ మధ్యమ ఫలదః॥

అథశుక్ర గురుమౌఢ్య నిర్ణయః॥ ఆషాఢ బహుళ ౧౧ ప్రభృతి ఆశ్వీజ శు ౫ ల పర్యంతం ప్రాక్ శుక్రమౌఢ్యం. ఆశ్వీజ బహుళ ౩౦ ప్రభృతి కార్తిక బ ౧౪ ల పర్యంతంగురుమౌఢ్యం । శేషాః మాసాః శుద్ధాః॥

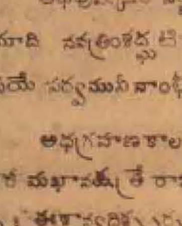
ఏతత్సంవత్సర పుష్య శు ౭ సోమవారే అశ్వనీనక్షత్రే సిద్ధనామయోగే బవకరణే సూర్యోదయాది ఏకాదశ ఘటికా చత్వారింశద్విఘటికానాం ౧౧-౪౦ భోగసమయే భానోః మకరరాశి ప్రవేశత్వాత్ తత్ఫలాని ॥ శ్లో ॥ త్రిశిర ద్విముఖం చైవ పంచవక్త్రం త్రినేత్రకం లంబకర్ణం రక్తదంతిం లంబభ్రూ దీర్ఘ నాసికం అష్టబాహుం ద్విపాదంచ వికృతం కృష్ణవర్ణకం స్త్రీరూపం రూపం సువిజ్ఞేయం సంక్రాంతేః నరలక్షణం - అస్యపురుషస్య ధ్యానక్షనామధేయః తత్ఫలం వైశ్యానా మరిష్టం చందనోదక స్నానం - స్నానఫలం - శుభిక్షం - శ్వేతవస్త్రధారణం - తత్ఫలం ఆరోగ్యం - కస్తూరి గంధలేపనం - పణ్యస్త్రీణా మరిష్టం - మాణిక్యాభరణఫలం - మణినాశః-పున్నాగ పుష్పధారణ ఫలం - యశోహానిః- సువర్ణపాత్రే అన్న భక్షణం - సువర్ణ పాత్ర ఫలం - దుర్భిక్షం - రాజవిద్వేరం - అన్న ఫలం - దుర్భిక్ష భయదం - నారికేళఫల భక్షణ ఫలం - మహార్ఘం - శ్వేతఛత్ర ఫలం - సదారోగ్యం - భిండివాల ఆయుధ ఫలం - శత్రుద్భయం - సింహవాహన ఫలం - మహా ద్భయం - కించిస్థిత చేష్టాఫలం - అశుభం- నిద్రావస్థాఫలం - అర్ఘ వృష్టి వృద్ధిః- పూర్వ దిగ్యానం - తద్దేశానా మరిష్టంపశుఫలం॥ శ్లో॥ పుష్యమాసే యదా[illegible] మకర స్థితివాశరే అ[illegible] కారం జగత్సర్వం దుర్భిక్షంతామసాంబరం- తిథిఫలం - అల్పవృష్టిః- వారఫలం - క్షేమం - ఆరోగ్యం - సుభిక్షం-

కాలఫలం - రాజ్ఞాం అరిష్టం లగ్నఫలం - జగదానందం - ముహూర్త ఫలం- సువృష్టిః-నక్షత్ర ఫలం శుభం - యోగఫలం - సస్యనాశః - కరణఫలం - సువృష్టిః ॥ శ్లో ॥ సంక్రాంతి పురుషో ధార్యః వర్ణద్రవ్యం వస్త్రాదిదం - తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన వర్ణద్రవ్యం నివృత్తయేత్ - సంక్రాంతి పురుషోత్పత్తికాలే స్నానదానాదికం కర్తవ్యం యేవం ఆలోక్య విశ్వేశ్వఫలం తృణాది సర్వసస్యాంతం దశాంశాధికం ఫలంభవతి॥

అథపుష్కర నిర్ణయః:—ఆశ్వీజ శు ౧౪ భౌజవాసరే సూర్యోదయాది నవత్రింశద్ఘటికా చత్వారింశద్విఘటికాః ౩౯-౪౦ భాగ సమయే సర్వమునివాంఛిమానదీ పుష్కర ప్రవేశః॥

అథగ్రహణకాల నిర్ణయః - ఏతత్సం వత్సరమాఖ శు ౧౫ బుధవాశే మఖానక్షత్రే రాహుగ్రస్త చంద్రోపరాగః సంపూర్ణగ్రాసఃపింగళ వర్ణః ఈశాన్యదిశ్యవర్షః నైరుతి నిమీలనం ఆగ్నేయోన్మీలనం వాయవ్య మోక్షః అస్తాది స్పర్శకాలః ఘటికావిఘటికాః ౪-౩౩ నిమీలనకాలః ఘటికా విఘటికాః ౭-౭ మధ్యకాలఘటికా విఘటికాః ౯-౪ ఉన్మీలనకాలః ౧౧-౧౨ మోక్షకాలః ౧౩-౧౪ బింబాదర్శన కాలః ౪-౫

ఆద్యంతపుణ్యకాల ఘటికా విఘటికా ౭-౪౧ గ్రహణమాసఫలం ॥శ్లో॥ మాఖ ఫాల్గుణ చైత్రేషు జ్యేష్ఠ శ్రావణ మాసయోః-సర్వగ్రాసోర్క ఇందుర్వా రాజారాష్ట్రవినాశనం - అయన ఫలం విప్రపూజాపాక హంతి-గ్రాసఫలం సర్వగ్రస్తౌచంద్ర సూర్యౌయదా సత్యగ్నిభయప్రదౌ మఖానక్షత్రే గ్రహణ సంభవాత్ ఆగ్నేయమండల ఫలం ఆగ్నేయమండలే గ్రస్తే గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః॥ ప్రజానాం జ్వరపీడాచ హాని ర్మరణమేవచ॥ ధాతుపస్య ఫలం ॥ శ్లో ॥ ద్విజ గోపశుసస్యానాం వృద్ధిస్యా ద్ధాతుపర్వణి । వర్ణఫలం॥ దుర్భిక్షః మఖానక్షత్రజాతానాం-కన్యా-వృశ్చికధను-మకర - కుంభరాశి జాతానాం-మఖానక్షత్రే గ్రహణసంభవో పీడాకరత్వాత్ యథావిధి శాంతి కర్తవ్య మితిజ్ఞేయం - ప్రకారాంతరేణ - సింహ్వాకన్యా మకర వృషభరాశి జాతానాం శాంతిః కర్తవ్యం॥ శ్లో॥ జన్మ సప్తాష్టరిష్ఫాంక దశమస్తే నిరాకరే॥ దృష్టోరిష్ట ప్రదోరాహుః జన్మర్క్షే నిధనేపిచ। యన్నక్షత్రగతో రాహుర్గ్రసతే శశి భాస్కరౌ తజ్జాతానాంభ వేత్పీడా యేనరాః శాంతి వర్జితాః॥ శ్లో॥ శ్రవద్ధకారోపగతం నరాణాం శుభప్రదం స్యాద్గ్రహణం రవీందోః ద్వ్యస్త్రమం దేశు సుఖద్యుమంస్యాత్ । శేషేష్వనిష్టం కథితం మునీంద్రైః ॥ జన్మరాశి నామజన్మ కాల చంద్రస్థితరాశి రితిజ్ఞేయం నతు జన్మలగ్న మితి సూచనా ॥ అస్మిక్ గ్రహణ శ్రాద్ధనిర్ణయః॥ శ్లో॥ రాత్రౌ ప్రథమయామే గ్రహణ సంభవాత్ పూర్వస్మిన్మాయాం కర్తవ్య శ్రాద్ధం దివా ప్రథమయామె కర్తవ్యం॥ శ్లో॥ తముక్తం కారికాస్మృతౌ గ్రస్తే చంద్రే తూదితే తస్యముక్తిం దృష్ట్వా తత్ర శ్రాద్ధమన్నేన కుర్యాత్. రాత్రౌతస్యాః పూర్వయామె గ్రహశ్చేత్।

ప్రాతర్యామే పూర్ణమాస్యాం విధేయం। నిత్యభోజన విచారః॥ శ్లో॥ సూర్యగ్రహేతు నాస్నీయాత్ పూర్వం యామ చతుష్టయం చంద్రగ్రహేతు యామాన్ త్రీన్ బాలవృద్ధాతురైర్వినా । నిత్యభోజనం ప్రథమయామె కర్తవ్యం॥ చాంద్రార్ఘా॥ చైత్ర అధిక జ్యేష్ట భాద్రపద పుష్య ఫాల్గుణ మాసేషు అర్ఘ్యఘః । నిజ జ్యేష్ట ఆషాఢ శ్రావణ ఆశ్వీజ కార్తిక - మార్గశిర మాఖ మాసేషు సమార్ఘః॥ వైశాఖే శూన్యార్ఘః॥ సౌరార్ఘా॥ మేష మిథున- మకర కుంభ మాసేషు సమార్ఘః॥ సింహే అర్ఘ్యఘః । వృషభ కటక-కన్యా తులా వృశ్చికధను ర్మీనమాసేషు శూన్యార్ఘః॥

అథ కందాయఫలాని లిఖ్యంతే.

అ	భర	కృ	రోహి	మృ	ఆ	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౦	౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩	౧
మ	పుఫ	ఉత్త	హ	చి	స్వా	విశా	అనూ	జ్యే
౩	౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦	౩
మూ	పూషా	ఉషా	శ్ర	ధ	శత	పూభా	ఉభా	రేవ
౬	౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬
౧	౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౧	౪	౨	౦	౩	౧	౪	౨	౦

శ్లో॥ ఆదిశూన్యే మహావ్యాధిః మధ్యశూన్యే మహోవ్యథ।
అంత్యశూన్యేఫలంస్వల్పం త్రిశూన్యే నిష్ఫలంభవేత్ ॥
విషమేత్వర్థలాభంస్యాత్సమేతు సమతాంభవేత్।
శూన్యే శూన్యత్వ మాప్నోతి కందాయస్య ఫలం విదుః॥

అథ ఆదాయవ్యయా.

మేష - వృశ్చికయోః ౨-౧౪ వృషభతులయోః ౧౧-౫ మిథునకన్యయోః ౧౪-౨ కటకస్య ౮-౨ సింహస్య ౧౧-౧౧ ధనుర్మీనయోః ౫-౫ మకరకుంభయోః ౮-౧౪ సర్వాదాయః ౫౯ సర్వవ్యయః ౫౩

అశ్వన్యాదీనాం సంవత్సరఫలాని లిఖ్యంతే.

అశ్వ	పుష్య	స్వాతి	ఉత్తరాషాఢానాం	అర్థలాభః
భర	ఆశ్రే	విశా	శ్రవణానాం	మనస్తాపః
కృత్తిక	మఖ	అనూ	ధనిష్ఠానాం	రాజపూజ్యః
రోహి	పూఫ	జ్యేష్ఠ	శతభిషానాం	యుద్ధః
మృగ	ఉఫ	మూల	పూర్వాభాద్రానాం	భూషణం
ఆర్ద్ర	హస్త	పూషా	ఉత్తరాభాద్రానాం	రోగం
పున	చిత్త	అభిజిత్	రేవతీనాం	ఆయుష్యం

అథ రాజపూజ్యావమానాని

	రాజపూజ్యం	అవమానం.		రాజపూజ్యం	అవమానం,
మేషస్య	౫	౨	తులాయాః	౭	౭
వృషభస్య	౧	౩	వృశ్చికస్య	౫	౭
మిథునస్య	౪	౩	ధనుషః	౧	౫
కటకస్య	౨	౬	మకరస్య	౪	౫
సింహస్య	౩	౬	కుంభస్య	౨	౧
కన్యాయాః	౬	౬	మీనస్య	౩	౧

అథ వర్షయోగాశ్చ తద్భంగాశ్చ లిఖ్యంతే.

చైత్రమాసే కుజ గురు శని రవీణాం చండపవన నీరసనాడిషు సంచారవశాత్ బుధస్య క్వచిత్కాలే మేఘజలనీరసనాడిషు సంచారవశాచ్చ క్వచిత్కాలే దహన వాయు నాడిషు సంచారవశాచ్చ శుక్రస్య సుధా మేఘజలనాడిషు సంచారవశాచ్చ క్వచిత్కాలే అత్యంతాతపః క్వచిత్కాలే బుధ శుక్రయోః మేఘ జలనాడిషు సంచారత్వేన తత్రతత్ర ఖండవృష్టిః భవతి.

వైశాఖమాసే రవి కుజ బుధ గురూణాం వాయుచండ నాడిషు సంచారః శనేః నీరసనాడి సంచారః శుక్రస్య క్వచిత్కాలే జలే నీరసనాడిషు సంచారః దహనవాయునాడి సంచారః బుధ శుక్రయోః మధ్యే యేకోదక్రియోరు జగమనాచ్చ అత్యంత అతిపవనోత్పన్న వాయు ర్వాయుతీతి వాచ్యం తత్కాలే తత్రతత్ర పశ్చిమవాయు సహితస్వల్పవృష్టి ర్భవతి.

అధిక జ్యేష్ఠమాసే రవి బుధ గురు శుక్రాణాం చండవాయు దహన వాయునాడి సంచారః కుజస్య దహన నీరసనాడిషు సంచారః శనేః నీరసనాడి సంచారః బుధ శుక్రయోః మధ్యే పూర్వవత్ యేకోదక్రి యోరుభా గమనాచ్చ క్వచిత్కాలే అంత్యంత వాయు సహిత ఆతపో క్వచిత్కాలే సామాన్యాతపయోః సహిత ఖండ వృష్టిశ్చ భవతి.

నిజ జ్యేష్ఠమాసే గురు శుక్ర బుధానాం చండవాయు దహన నాడిషు సంచారః కుజ శన్యోః జలమేఘ నీరసనాడిషు సంచారః బుధస్తు దహన వాయునాడిషు సంచారః తన్మధ్యే కుజచలనవశాచ్చ బుధ శుక్రయోః యేకరాశౌ స్థితత్వాచ్చ క్వచిత్కాలే పశ్చిమవాయు సహితాతపో క్వచిత్కాలే వాయుసహితఖండవృష్టిః. కుజచలనే సామాన్య వృష్టిశ్చ భవతి.

ఆషాఢమాసే రవికుజ బుధ శుక్ర శనీనాం జలమేఘసుధానీరస నాడిషు సంచారః గురోః వాయునాడిసంచారః క్వచిత్కాలే బుధ శుక్రయోః సంయోగవశాచ్చ సామాన్యవాయుసహిత సువృష్టిః।

శ్రావణమాసే రవి కుజ శుక్ర బుధానాం అమృతజల మేఘ నీరసనాడిషు సంచారః గురు శన్యోః వాయుచండ దహన నాడిషు సంచారః సింహాంగారక దోషశ్చ స్థితే పురో బుధ దోషవశాచ్చ వృష్టి ప్రతిబంధకస్సత్యేపి రవి కుజ శుక్ర బుధానాం అమృతాది నాడిషు సంచారవశాత్ ఖండవృష్టి ర్భవతి.

భాద్రపదమాసే రవి కుజ బుధానాం జల నీరస మేఘనాడిషు సంచారః శుక్రస్యజలనీరసదహననాడిషు సంచారః గురు శన్యోః చండ దహన నాడిషు సంచారః సింహాంగారక దోషవశాచ్చ పురో బుధదోషవశాచ్చ శనే రస్తమయ వశాచ్చ జలచంద్రకాలే సమధ్య వృష్టి ర్భవతి

ఆశ్వయుజమాసే కుజస్యాజ లనీరసనాడి సంచారః రవి బుధ గురు శుక్ర శనీనాం దహన వాయు చండనాడిషు సంచారత్వేపి। తన్మధ్యే గురో రస్తమయశ్చ శుక్రోదయశ్చ శనే రుదయశ్చ పశ్చిమదిశి శుక్రస్య స్వాతి త్రయ బుధసంయోగ బలాత్ సర్వోత్పత్తయోగవృష్టి ర్భవతి

కార్తికమాసే కుజ బుధ గురు శుక్ర శనీనాం చండవాయు దహన నీరసనాడిషు సంచారః రవేః తన్నాడిషు సంచారః గురు శుక్ర బుధానాం యేకరాశి స్థితత్వాచ్చ స్వల్పవృష్టి ర్భవతి॥

అథ దేశారిష్టయోగాః

వత్సరాది మాఘస్య ఆశ్వయుజ శు ౫ ల పర్యంతం కన్యారాశౌ శని సంచారదోషః. వత్సరాది మారభ్య నిజ జ్యేష్ఠ శు ౫ ల పర్యంతం కన్యారాశౌ శనేః వక్రత్వదోషః వత్సరాది మారభ్య చైత్ర బ ౪ ల పర్యంతం కుజ గుర్వోః సంసక్తదోషః వైశాఖ బ ౩౦ ల ప్రభృతి అధిక జ్యేష్ఠ బ ౧౦ ల పర్యంతం గురు శుక్రయోః సంసక్తదోషః॥ శ్రావణ శు ౯ ల ప్రభృతి భాద్రపద బ ౧౨ ల పర్యంతం సింహాంగారక దోషః శ్రావణ శు ౧౧ ల ప్రభృతి ఆశ్వయుజ శు ౫ ల పర్యంతం బుధ శని సంయోగదోషః ఆశ్వయుజ శు ౫ ప్రభృతి శు ౧౪ ల పర్యంతం గురు శని సంయోగదోషః ఆశ్వయుజ బ ౮ ప్రభృతి కార్తిక బ ౩ ల పర్యంతం గురు శుక్ర సంయోగదోషః ఆశ్వయుజ బ ౪ ప్రభృతి కార్తిక శు ౮ పర్యంతం బుధ శని సంయోగదోషః ఆశ్వయుజ శుద్ధ ౮ ప్రభృతి కార్తిక శు ౮ పర్యంతం రవి శని సంయోగదోషః కార్తిక శు ౧౫ ల ప్రభృతి పుష్య శు ౩ ల పర్యంతం కుజశన్యోః యేకరాశిస్థితదోషః తదారభ్య మాఘ బ ౪ ల పర్యంతం కుజ గురు సంయోగః ఫాల్గుణ బ ౯ ప్రభృతి వత్సరాంతం గురుశుక్రయోః సంసక్తదోషః భాద్రపద బ ౧౨ ప్రభృతి ఆశ్వయుజ శు ౫ ల పర్యంతం శని కుజయోః సంయోగః భాద్రపద బ ౨ ప్రభృతి ఆశ్వయుజ శు ౫ ల పర్యంతం రవిశని సంయోగదోషః॥ తత్ఫలాని లిఖ్యంతే. శ్లో॥ రవిమందా వేకరాశౌ నృపాణాంకలహం [illegible] భవేత్ ॥ బుధ మందా వేక రాశౌ దుర్భిక్షం వ్యాధిపీడనం॥ భౌమేజ్య మందాయది యేక రాశౌ పరస్పరం సప్తభేన్వితా ష్యుః సాకేత లంకాపురి మధ్య దేశే మహా భయం శస్త్రభయం నరాణాం॥ యావన్మార్తాండ సూనుః ప్రవిశతి ధనుషం మీనకన్యేచ రాశౌ తావద్రాజేంద్రపీడా జనపతిమరణం దుర్భిక్షపాపాపాది ఘోరాః॥ యద్యేకరాశౌ గురు భార్గవా చేత్ గురోః కళత్రేచ భృగుస్తు నక్రే। సిద్ధంహి యుద్ధం మనుజాధిపానాం వృష్టే ర్వినాశం సముపైత్యవశ్యం॥

రామానుజీయ శ్రీవైష్ణవ తిరునక్షత్రదినాని.

చిత్తిరై నెల	అశ్వని	మేషం	కురుగనంబిగారి తిరునక్షత్రం
	కృత్తిక	మేషం	కూయ్యర్కోనాండార్ తిరు
	ఆర్ద్ర	మేషం	ఎంబెరుమానార్ తిరు
	పునర్వసు	మేషం	ముదలియాండాన్ తిరు
	,,	మేషం	చక్రవర్తి తిరుమఖవార్ తిరు
	చిత్త	మేషం	మధురకవుల తిరు
	హస్త	డిటో	తేవప్పెరుమాళ్ తిరు
వైయ్యాశి	స్వాతి	వృషభమాసం	అళహాసింగర్ తిరు
	స్వాతి	డిటో	పెరియతిరుమలనంబి తిరు
	విశాఖ	డిటో	నమ్మాళ్వార్ తిరు
	అనూ	డిటో	పెరియభట్టర్ తిరు
ఆని నెల	స్వాతి	మిథునమాసం	పెరియాళ్వార్ తిరు
	అనూ	డిటో	నాథమునుల తిరు
ఆడి నెల	పూర్వ	కటకమాసం	శ్రీ ఆండాళ్ తిరు
	ఉత్తరాషాఢ	డిటో	ఆళవందారు తిరు
	,,	డిటో	పుండరీకాక్షులు తిరు
ఆవణి నెల	రోహిణి	సింహమాసం	శ్రీ కృష్ణ తిరు
పెరటాశి	విశాఖ	కన్యామాసం	తిరుమలనంబి తిరు
	శ్రవణం	డిటో	వేదాంతదేశికుల తిరు
	శ్రవణం	డిటో	తిరువేంగడముడయాన్
	పుబ్బ	కటకమాసం	యదుగిరి నాచ్చియార్
అల్పిశి	కృత్తిక	తులామాసం	కూరకులోత్తమదాసర్
	మూల	డిటో	మణవాళ మహాముసులు తిరు
	పూర్వాషాఢ	డిటో	సేనముదలియాళ్వార్ తిరు
	శ్రవణం	డిటో	పొయిగైయాళ్వార్ తిరు
	శ్రవణం	డిటో	పిళ్లైలోకాచార్యర్ తిరు
	ధనిష్ఠ	డిటో	భూదత్తాళ్వార్ తిరు
	శతభిషం	డిటో	పేయాళ్వార్
కార్తీక నెల	కృత్తిక	వృశ్చికమాసం	తిరుమంగయాళ్వార్ తిరు
	కృత్తిక	డిటో	నంబిళ్లైగారి తిరు
	రోహిణి	డిటో	తిరుప్పాణియాళ్వార్ తిరు
మార్గళి	జ్యేష్ఠ	ధనుర్మాసం	తొండరడిప్పొడియాళ్వార్
	జ్యేష్ఠ	డిటో	పెరియనంబి తిరు
తై నెల	పున	మకరమాసం	యంబార్ తిరు
	మఖ	డిటో	తిరుమడిశైయాళ్వార్
	హస్త	డిటో	కూరత్తాళ్వార్
[illegible]శి	మృగ	కుంభమాసం	తిరుకచ్చినంబి తిరు
	పున	డిటో	కులశేఖరాళ్వార్
	రోహిణి	డిటో	వందెరుమాళ్లు
పంగుని	[illegible]	మీనమాసం	యతిరాజ సంపత్కుమారర్
	ఉత్తర	డిటో	శ్రీరంగనాచ్చియార్
	రేవతి	మేషమాసం	పెరియపెరుమాళ్ తిరు

ఇతి తిరునక్షత్ర నిర్ణయః.

శ్రీమాధ్వపుణ్యదినాని

చైత్ర శు ౨ వేదవ్యాస తీర్థానాంపు
శు ౬ కవీంద్ర తీర్థానాం పుణ్యదినం
౧౩ సత్యవ్రత తీర్థానాం పుణ్య
కృ ౩ వాగీశతీర్థానాం పుణ్య
బ ౧౩ సత్యవిజయ తీర్థానాంపు
వైశాఖ శు ౩ విద్యాధి రాజతీర్థానాం పుణ్యదినం
జ్యేష్ట శు ౩ సత్యసంధ తీర్థానాంపు
బ ౨ సత్యపూర్ణ తీర్థానాంపు
బ ౩ రఘువర్య తీర్థానాంపు
ఆషాఢ శు ౯ సత్యాధిరాజ తీర్థానాంపు
బ ౫ శ్రీజయ తీర్థానాంపు
శ్రావణ శు ౧ రాఘవేంద్ర తీర్థానాం
శు ౭ సత్యవర తీర్థానాంపు
భాద్రపద శు ౧౦ సత్యేష్టకామ తీర్థానాం పుణ్యదినం
బ ౩౦ మాధవతీర్థానాంపు
ఆశ్వయుజ శు ౭ సత్యపరాక్రమ తీర్థానాంపు
కార్తిక శు ౧౦ సత్యవర తీర్థానాంపు
శు ౧౧ వేదనిధి తీర్థానాంపు
బ ౩ విద్యానిధి తీర్థానాంపు
బ ౧౪ పద్మనాభ తీర్థానాంపు
మార్గశిర శు ౧౧ సత్యనిధి తీర్థానాంపు
శు ౧౨ రఘునాథ తీర్థానాంపు
పుష్య శు ౧౨ రఘూత్తమ తీర్థానాంపు
బ ౬ సత్యకామ తీర్థానాంపు
౭ నరహరి తీర్థానాంపు
బ ౧౪ విద్యాధీశ తీర్థానాంపు.
బ ౩౦ పురందరదాస తీర్థానాంపు
మాఘ శు ౯ మధ్వనవమి ఆనంద తీర్థానాంపు
ఫాల్గుణ శు ౨ సత్యబోధ తీర్థానాంపు
శు ౪ వ్యాసరాజస్వామిపు
౬ సత్యవ్రత తీర్థానాంపు

పంచాంగశ్రవణఫలం.

యాశ్చైత్రే మధు శుక్లపక్షకే వర్షనాథ సచివాదికం ఫలం, ప్రాప్నుయా ద్దురిత ముక్త విగ్రహః- ఆయు ర్ధనం కులం యశ స్సుఖం, కన్యావనీ కాంచన భిక్షజానాం- గవాం సహస్రం సతతం ద్విజేభ్యః, దత్వా ఫలం యల్లభతే మనుష్య స్తత్తత్ఫలా న్యబ్దఫలాని శృణ్వన్. రాజా మంత్రీ సస్యనాథో రసానా మీశాస్సార్ఘ స్వామినో నీరసానాం అర్ఘాధీశః కించ మేఘాధినాథో వద్యుశ్రేయః కుర్యతాం తత్ఫలాని.

శంకుస్థాపనాది ముహూర్తములకు శుభమైన తిథివారనక్షత్రములను తెలియజేయు చక్రము

ముహూర్తముల పేరు.	తిథులు.	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు.	విశేషవిధులు.
శంకుస్థాపనం	౩-౫-౭-౧౧-౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-హ-రే. అనూ-ఉ.ఫ-పుష్య-శ్ర-పున-ధ-శ-అశ్వ-స్వా	వృ-కర్కా-కుం-మీ	చతుర్థశుద్ధి
గృహప్రవేశం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉ.ఫ-స్వాతి-అనూ-శ్ర-ధ-శత	వృష-సింహ-వృశ్చి-కుం-మీ-క-ధ-మి	అష్టమ, ద్వాదశశుద్ధి
నిషేకం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో.ఉ.ఫ-హ-స్వా-అనూ-మూల-ఉ.షా-శ్ర-శత-ఉ.భా	వృ-మి-కర్కా-సిం-తు-ధను-కుం-మీ	లగ్నశుద్ధి
గర్భాధానం	౨.౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	రో-ఉ.ఫ-హ-స్వాతి-అనూ-ఉ.షా-శ్రవ-శత-ఉ.భా-ధని-మృగ	వృ-మి-క-సిం-తు-ధను-కుంభ	లగ్నశుద్ధి-సప్తమమందు పాపగ్రహములు లేకుండుట పర్వవర్జముగా
పుంసవనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృగ-పు-పుష్య-ఉ.ఫ-హ-చి-స్వా-అనూ-మూల-ఉ.షా-శ్రవ-ధ-శత-ఉ.భా-రే	మ-ధ-మి-మీ	నవమశుద్ధి-మూడవ మాసం
సీమంతం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	ఆ-మం-గు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉ.ఫ-హ-చి-స్వా-అనూ-మూ-ఉ.షా-శ్ర-ధ-శ-ఉ.భా-రే	మే-ధ-మీ	౪-౬-౮-మాసములు-నవమ శుద్ధి
జాతకర్మ	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-ఉ.భా-ఉ.షా-స్వా-పున-శ్ర-ధని-శత-అశ్వ-హస్త-పుష్య-అనూ	వృ-తు-మి-క-ధను-మీన-కటక	అష్టమశుద్ధి
నామకరణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-ఉత్తరాత్రయం-స్వా-పున-శ్ర-ధ-శ-హస్త-పుష్య-అనూ	వృ-తు-మి-కన్యా-ధను-మీన-కటక	అష్టమశుద్ధి
డోలారోహణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-ఉత్తరాత్రియం-పున-హ-చి-స్వాతి-వి-అనూ	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మీ	౧-౩ నెమాసములు శుభం అష్టమశుద్ధి
అన్నప్రాశనం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-ధ-శత-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధను-మీ	పురుషులకు-౬-౮-౧౦ మాసముల యందును స్త్రీలకు ౫-౭-౯-మాసములు,శుభం దశమశుద్ధి, లగ్నమందుపాపగ్రహములు లేకుండుట
కర్ణవేధః	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-పుష్య-హ-చి-స్వాతి-అనూ-శ్ర-ధ-శ-రే-ఆర్ద్ర-ఉత్తరాత్రయం	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ	౬-౮ మాసములయందు శుభం అష్టమశుద్ధి
కేశఖండనం	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-పున-పుష్య-హ-చి-స్వా-శ్ర-ధ-శ-రేవతి	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ	ఉత్తరాయణం - పూర్వాహ్ణం
అక్షర స్వీకారము	౨-౩-౫-౭-౧౦	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పున-పుష్య-హ-చి-త్త-అనూ-శ్ర-ధ-రేవతి	మే-కర్కా-తు-ధ	ఉత్తరాయణం, ౫-వ సం॥ అష్టమశుద్ధి, సూర్యుడు చ[illegible] స్థిరరాసులయందుండ[illegible]
విద్యారంభః	౨.౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	ఆ-సో-బు-గు-శు	అశ్వ-మృ-ఆర్ద్ర-పున-పుష్య-ఆశ్లే-పూర్వత్రయం-హ-చి-స్వా-అనూ-మూల	మే-కర్కా-తు-ధ-[illegible]	అనధ్యయనములను విడిచి పెట్టవలెను. శస్త్రవిద్యాభ్యాసమునకు-ఆది-మంగళవారములు-శుభం
ఉపనయనం	౨-౩-౫-౭-౧౦	బు-గు-శు	అశ్వ-రో-మృ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-చి-స్వా-శ్రవ-ధ-శత	పాపగ్రహములు కేంద్రములందు లేకుండ నుండు లగ్నము	అష్టమశుద్ధి-లగ్నమందు పాపగ్రహములు లేకుండుట-పూర్వాహ్ణము

ముహూర్తముల పేరు.	తిథులు	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు	విశేషవిధులు.
వివాహం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్రీ-రే-ఉత్తి రాత్రయం-మూల	వృ-మి-కర్కా-కన్య-తు-ధను-మీ-మే	సప్తమ శుద్ధి
కంచుకధారణం	౨-౩-౫-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పున-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హస్త-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే	వృ-మీ-కర్కా-క-తు-మ-కుం-ధ	పూర్వాహ్ణమందు శుభము
నవవస్త్రధారణము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వ-ఉత్తరాత్రయంహ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర ధ-శత-రే	వృ-మి-కర్కా-క-తు-ధ-మీ-మ-కుం	తృతీయశుద్ధి
ప్రయాణం	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	మృ-అశ్వ-పుష్య-పున-హ-అనూ-శ్ర మూల-ధ-రేవతి	మే-వృ-కర్కా-తు-ధను-మీనం-మకరం	పంచమశుద్ధి-వారశూల-తిథిశూల నక్షత్రశూలలు కల దిక్కులు వదలిపెట్టవలెను.
గృహారంభః	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	రో-పుష్య-ఉత్తరాత్రయం-హ-అనూ-శ్ర శత ధ-రేవతి	కర్కా-వృ-మీ-మ-	తూర్పు-ఈశాన్య-ఉత్తర దిక్కులయందు ఉత్తమము
బీజావాపనము	౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-హ-చి-స్వా-పున-పుష్యమి-ఉత్తిరాత్రయం మూల-ధ-రే	వృ-మి-కర్కా-కన్య తుల-ధను-మీనం	శుభగ్రహదృష్టిగల లగ్నము శుభమైనది

ఈ ముహూర్తములకు ఏకవింశతి మహాదోషములు వదలిపెట్టవలెను. పంచకరహితము కావలెను. చంద్రతారాబలయుక్తముగా నుండవలెను. పాపగ్రహములు అనగా - రవి - చంద్ర - కుజ - రాహు కేతు - క్షీణచంద్ర - పాపయుతబుధులు - లగ్నమునకు- ౩-౬-౧౧ స్థానములయందును శుభగ్రహములగు గురు - శుక్ర - పూర్ణచంద్ర పాపయుతము కాని బుధుడు వీరలు లగ్నమునకు, ౧-౨-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧ ఈ స్థానములయందును యుండిన శుభము. చంద్రుడు పాపుడైనను శుభుడైనను లగ్నమునందు నుండకూడదు.

పంచకరహితము చేయువిధము

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు తిథి సంఖ్యయును, ఆదివారము మొదలు వారసంఖ్యయును, అశ్విన్యాదిగా నక్షత్ర సంఖ్యయును మేషాదిగా లగ్న సంఖ్యయును గలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము౧ మిగిలె నేని మృత్యుపంచకము. ౨ మిగిలెనేని అగ్నిపంచకము. ౪ మిగిలెనేని రాజపంచకము. ౬ మిగిలెనేని చోరపంచకము, ౮ మిగిలెనేని రోగపంచకము. శేషసంఖ్యలు శుభమయినవి.

మతాంతరముగా తిథిసంఖ్య శుక్లపక్షములో శుక్లప్రతిపత్తు నుండియు కృష్ణపక్షములో కృష్ణప్రతిపత్తు నుండియు గణించుట కలదు. మార్తాండగ్రంథరీత్యా గతతిథులను లగ్నసంఖ్యను కలిపి తొమ్మిదిచే భాగించగా శేషము ముందు చెప్పిన ప్రకారముగా చూచుకొనుట కూడ గలదు. గ్రంథకము కలుపుట శాస్త్రసమ్మతము కాదు.

తామరతైలము

తామర, తీట, గజ్జికి మంచిది. డబ్బి 1-కి 0—6—0 మాత్రమే

రాజారాణి గుర్తుగల తామరతైలము పూతినాశకములగు చాల మంచిమందులతో తయారు చేయబడి ప్రఖ్యాతిగాంచినది. అనేక యేండ్లనుండి యున్న తామర నాలుగైదు సారులు రాచిన తోడనే పోయినదని వేలమంది మాకు వ్రాసియున్నారు. దీని రాచిన మంటయుండదు. చర్మము నలుపెక్కదు.

దంతచూర్ణము

పండ్ల పోటుకు తీపులకు మంచిపొడుము. చక్కని డబ్బీ 1-కి 0—2—0

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లు తోముటవలన చిగుళ్లనుండి రక్తము స్రవించకుండును. నోట దుర్గంధము లేకయుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగా నుండును. అనేకులవల్ల ప్రతిరోజు వాడబడుచున్నది.

అమృతాంజనము డిపో, బొంబాయి లేక మదరాసు

సూర్యునియొక్క ఉదయాస్తమయ కాలములు

నెలలు	తేదీ	ఉదయం ఘం	ని	అస్తం ఘం	ని	నెలలు	తేదీ	ఉదయం ఘం	ని	అస్తం ఘం	ని
ఏప్రియల్ ౧౯౨౩	౧	౬	౪	౬	౧౪	అక్టోబరు	౧	౫	౫౯	౫	౫౫
	౧౦	౫	౫౮	౬	౧౫		౧౦	౬	౦	౫	౪౪
	౨౦	౫	౫౧	౬	౧౭		౨౦	౬	౨	౫	౩౮
	౩౦	౫	౪౪	౬	౨౦		౩౦	౬	౫	౫	౩౩
మే	౧	౫	౪౪	౬	౨౦	నవంబరు	౧	౬	౬	౫	౩౧
	౧౦	౫	౪౧	౬	౨౨		౧౦	౬	౧౦	౫	౩౦
	౨౦	౫	౩౮	౬	౨౬		౨౦	౬	౧౫	౫	౨౮
	౩౦	౫	౩౬	౬	౨౬		౩౦	౬	౨౧	౫	౨౮
జూన్	౧	౫	౩౬	౬	౩౦	డిశంబరు	౧	౬	౨౨	౫	౨౮
	౧౦	౫	౩౬	౬	౩౩		౧౦	౬	౨౭	౫	౩౦
	౨౦	౫	౩౮	౬	౩౫		౨౦	౬	౩౨	౫	౩౫
	౩౦	౫	౩౯	౬	౩౭		౩౦	౬	౩౫	౫	౩౬
జూలై	౧	౫	౪౦	౬	౩౭	జనవరి	౧	౬	౩౧	౫	౪౬
	౧౦	౫	౪౨	౬	౩౭		౧౦	౬	౩౫	౫	౫౫
	౨౦	౫	౪౬	౬	౩౬		౨౦	౬	౩౭	౬	౦
	౩౦	౫	౪౮	౬	౩౨		౩౦	౬	౩౮	౬	౫
ఆగస్టు	౧	౫	౪౯	౬	౩౧	ఫిబ్రవరి	౧	౬	౩౮	౬	౫
	౧౦	౫	౫౧	౬	౨౭		౧౦	౬	౩౫	౬	౧౧
	౨౦	౫	౫౩	౬	౨౨		౨౦	౬	౩౩	౬	౧౪
	౩౦	౫	౫౫	౬	౧౪		౩౦	౬	౨౬	౬	౧౬
సెప్టెంబరు	౧	౫	౫౬	౬	౧౪	మార్చి	౧	౬	౨౬	౬	౮
	౧౦	౫	౫౬	౬	౮		౧౦	౬	౧౬	౬	౧౦
	౨౦	౫	౫౭	౬	౫౬		౨౦	౬	౧౨	౬	౧౨
	౩౦	౫	౫౮	౫	౫౨		౩౦	౬	౪	౬	౧౫

అమృతయోగములు.

ఆ॥ రో - ఉత్త-ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరాభాద్ర-హస్త-రే శ్రవ-[మూల

సో॥ మృగ-స్వాతి-రేవతి-పున-శ్రవ.

మం॥ రోహి-మూల-అశ్వ-ఉఫ-ఉషా-ఉభా.

బు॥ పూన-పుష-పూభా-కృ-ఉఫ-ఉషా-ఉభా.

గు॥ అశ్వ-పుష్య-స్వా-పు.

శు॥ మూ-హ-రే-అశ్వ-అనూ-స్వా-ఉఫ-ఉషా-ఉభా.

శ॥ మ-స్వా-కృ-రో-శత.

మరణయోగములు.

ఆ॥ అనూ-జ్యే-మ-విశా-ధని.

సో॥ విశా-కృ-మ-పూభా-ఉషా.

మం॥ శత-ఆర్ద్రా-వి-పూభా.

బు॥ ధని-మూల-రే-అశ్వ-హ.

గు॥ మ-రో-శత-ఆర్ద్రా-వి-పూఫ.

శు॥ పుష్య-రో-జ్యే-శ అ-మ.

శ॥ ఉఫ-హ-చి-ఉషా-పూభా-ఉభా-రే

రాహుకాలం మొదలైనవి.

సూర్య 6 ఘం॥లు ఆద్యే దినములకు.

వారములు.	రాహుకాలం. మొదలు ఘం.	వరకు ఘం.	గుళిక కాలం. మొదలు ఘం.	వరకు ఘం.
ఆదివారము	$4\frac{1}{2}$	6	3	$4\frac{1}{2}$
సోమవారము	$7\frac{1}{2}$	9	$1\frac{1}{2}$	3
మంగళవారము	3	$4\frac{1}{2}$	12	$1\frac{1}{2}$
బుధవారము	12	$1\frac{1}{2}$	$10\frac{1}{2}$	12
గురువారము	$1\frac{1}{2}$	3	9	$10\frac{1}{2}$
శుక్రవారము	$10\frac{1}{2}$	12	$7\frac{1}{2}$	9
శనివారము	9	$10\frac{1}{2}$	6	$7\frac{1}{2}$

రజస్వలా తిథిదోషములు.

పాడ్యమియందు మహాపాపియును, విదియయందు పుత్రవతియును తదియయందు సౌఖ్యవతియును చవితియందు వ్యభిచారిణియును, పంచమియందు శుభప్రదురాలును, షష్ఠియందు వికృతసంచారిణియును, సప్తమియందు శుభప్రదురాలును, అష్టమియందు వికృతసంచారిణియును, నవమియందు విశేషకష్టవతియును, దశమియందు పుత్రవతియును, ఏకాదశియందు శుచిర్భూతురాలును, ద్వాదశియందు పరులను దూషించునదియును, త్రయోదశియందు పుత్రవతియును, చతుర్దశియందు కోపియును, పూర్ణిమయందు దుష్టవిచారిణియును, అమావాస్యయందు దుష్టచారిణియును అగును.

రజస్వలా నక్షత్రపాదగండములు.

భరణి-ఆశ్లేష-పుబ్బ, పూషా, పూభాద్రలయొక్క 1-వ పాదము భర్తృగండ మనియు, 2-వ పాదము పుత్రనాశనమనియు, 3-వ పాదము ధననాశనమనియు, 4-వపాద మశుభమనియు చెప్పబడినది మరియు కృత్తిక, ఆర్ద్రా, ఆశ్లేష, పున, మఖ, జ్యేష్ఠా, యీనక్షత్రములయొక్క 1-వ పాదము మంగళప్రద మనియు, రెండవపాదము 25 మంది భోజన మనియు, 3,4 పాదములు యథావిధి శాంతియనియు, చెప్పబడియున్నది. కృ మఖ-ఆర్ద్రా-పునర్వసు యీ మొదలగు నక్షత్రములయందును, ఆదివారము, మంగళవారము, శనివారములయందున్నూ దుష్టకాలములయందున్నూ దుష్టతిథ్యాదులయందున్నూ రజస్వలా అయిన యెడల శాంతి జరుగవలెను.

ప్రసూతి తిథిగండ విభాగములు.

శ్లో॥ కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాం ప్రసూతిఫల మచ్యతే చతుర్దశ్యాంతు షడ్భాగం ప్రథమేనచ దోషకృత్, ద్వితీయే పితరంహంతి తృతీయే మాతరంతథా । చతుర్థే మాతులం హంతి పంచమే వంశనాశనం, షష్ఠేచైవ శిశుంహంతి శాంతిం కుర్యా ద్యథావిధిః॥ తా. అనగా, కృష్ణపక్షమం దైన చతుర్దశిగడియలు ఆరుభాగములు చేయవలయును. అందు 1 భాగమునకు దోషములేదు. 2 భాగమునకు పితృగండము. 3 భాగమునకు మాతృగండము. 4 భాగమునకు మేనమామ గండము. 5 భాగమునకు వంశనాశనము, 6 భాగమునకు శిశుగండము.

ప్రసూతి జ్యేష్ఠానక్షత్రదశగండములు.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠాదౌ జననీమాతా ద్వితీయే జననీపితా। తృతీయే జననీభ్రాతా శిశుమాతా చతుర్థకం । పంచమే ఆత్మనాశాయ, షష్ఠేగోత్రక్షయం భవేత్ । సప్తమే చోభయకులం అష్టమే జ్యేష్ఠభ్రాతరం నవమే శ్వశురం హంతి దశమే పితరం హరేత్ ॥

పదిభాగములకు ప్రత్యేకగండములు.

1 భాగము తల్లియొక్క తల్లికిని, 2 భాగము తల్లియొక్క తండ్రికిని 3 భాగము తల్లియొక్క అన్నకును 4 భాగము శిశువుయొక్క తల్లికిని 5 భాగము శిశువునకును 6 భాగము శిశువుయొక్క గోత్రజులకును 7 భాగము ఉభయకులములకును 8 భాగము శిశువుయొక్క అన్నకును 9 భాగము మామకును 10 భాగము తండ్రికిని గండములని తెలియవలయును.

మరణమునకు ద్విపాది త్రిపాది నక్షత్రములు దుష్టతిథ్యాదులు.

రో, కృత్తిక, మృ, పున, ఉత్తర, చిత్త, విశా, ఉషా, భరణి, యీ నక్షత్రములయందు, మృతి పొందినతావున 3 మాసములవరకు దీపము పెట్టుటకాని మనుష్యసంచారముగాని చేయగూడదు, ధని, పూభా, ఉభా, రేవ, శత, యీ నక్షత్రములందు మృతి పొందిన తావున 6 మాసములవరకు దీపము పెట్టుట కాని మనుష్యసంచారము కాని చేయగూడదు. ౧-౬-౧౧-౧౩-౧౪-౨-౭-౧౨ యీ ౮ తిథులయందును - శుక్ర - శని - ఆది - మంగళవారములయందును, మరణము సంభవించినయెడల దోషకర మగునది.

క్షౌరమునకు యోగ్యనక్షత్రములు, తిథులు, వారములు.

పూషా, పుష్య, పున, రే, హస్త, శ్రవ, మృగ, ధని, అశ్వ, చిత్తలు. జ్యేష్ఠ, స్వాతి, శతభిషం, ఈనక్షత్రములయందును సోమ బుధ గురు, వారములందును విదియ తదియ పంచమి సప్తమి యీతిథులయందును క్షురకర్మ ప్రశస్తము.

వారశూలలు.

ఆదివారము శుక్రవారము పడమరకు, సోమవారము శనివారము తూర్పునకు, మంగళవారము బుధవారము ఉత్తరమునకు, గురువారము దక్షిణమునకు వెళ్లగూడదు.

సుశకునములు.

ఒకరాజు, ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు, వేశ్య, సపుత్రికా స్త్రీ, ఏనుగు, గుఱ్ఱము, తెల్లనియెద్దు, ఆవు, గోమయము, ఉద్ధృతమృత్తిక ధౌతవస్త్రరజకుడు, మంగళధ్వని, మండెడి నిప్పు, దీపము, జలపూర్ణకుంభములు, కల్లు, మాంసము, రక్తము, భక్ష్యములు, మిత్రులు, చెఱకుకట్టలు, తేనె, తాంబూలము, శస్త్రము, అలంకారములు, బంగారము, వెండి, రాగి, అద్దము, అక్షతలు, జెండా, చామరము, గొడుగు, గరిక, దర్భ, రథము, వృద్ధుడు, చందనము, తెల్లనిపువ్వులు పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, అన్నము, శంఖము, గోరోచనము, మత్స్యములు, ఆరోహహయము, శుభవాక్యములు, బ్రహ్మచారి, గురువు, దైవజ్ఞుడు, పద్మములు, లాజలు, తెల్లధాన్యము, గేదె, కోడి, కాకి, భరద్వాజము, నెమలి, ముంగిస, మేకపోతు ఇవి మార్గయాయికి దక్షిణముగ వెళ్ళిన సర్వార్థసిద్ధి ॥ తుమ్మెద, ఒంటె, ఆడకు[illegible], చిలుక, పిచ్చిక, యెడమభాగమున వెళ్లిన శుభము.

దుశ్శకునములు.

తాను ప్రయాణమునకు పట్టుకొని పోయెడి వస్త్రాదికము భూమియందు పడుట, కఠినవార్తలను, భయవార్తలను వినుట, గుమ్మము చూరు తగులుట, నీరసముగనుండుట, భోజనముజేసి వెళ్లుమని నిర్బంధించుట, ప్రయాణము వెళ్లునప్పుడు వెనుకకు పిల్చుట, పిచ్చివాడు, శత్రువు, ఘాతకుడు, దుష్టుడు, బోడివాడు-దిగంబర- సన్యాసి - దొంగ- తైలాభ్యంగుడు, మలినుడు-జాతిభ్రష్టుడు, త్రాడు చేతిలో కలవాడు గర్భిణిస్త్రీ, వంధ్య, నల్లయెద్దు-పాము-కప్ప, చెవులపిల్లి-పంది-తొండ తోలు - మలిన వస్త్రములు-ఎముకలు-ఊక-అమేధ్యము-రాళ్లు-ఉప్పు-మాసె-తెలకపిండి-నువ్వులు-మినుములు-రోదనము-మజ్జిగ- ధూమాగ్ని - ప్రత్తి-ఎఱ్ఱని పువ్వులు-బెల్లము, గోశుకము-నపుంసకుడు - ఈ శకునములు కార్యప్రతిబంధకములు.

సుస్వప్న ఫలములు.

మేడయందును, పర్వతముకు, రథమును, గజమును ఎక్కినట్లు; గుఱ్ఱమును, అందోళికమును చూచినట్లు ; ప్రభువులతో మాట్లాడినట్లు, చంద్రసూర్యులను చూచినట్లు ; అమేధ్యములో పడినట్లు, తెల్లని వస్తువుల చూచినట్లు, తనకు వివాహమైనట్లు, శరీరమంతయు పసుపు అయినట్లు అలంకారములు ధరించినట్లు, తాను మృతిపొందినట్లు - ఫలములు పుష్పములు ఒకరికిచ్చినట్లు, విద్యాభ్యాసము చేసినట్లు, తాను గంగాస్నానము చేసినట్లు, దేవతలను గోవులను ఎద్దును రక్తమును చూచినట్లు, పరుల గృహము కాలినట్లు ఇత్యాదిస్వప్నములు గలిగిన శుభము ద్రవ్యలాభము గలుగును.

దుస్స్వప్న ఫలములు.

సర్పము మొదలయిన క్రూరజంతువులు, నువ్వులు నూనె, ఆముదము, ఎముక, ప్రత్తి నిప్పు, ఇనుము, మురికినీళ్లు, పడిన గృహములు చూచినట్లు, సముద్రమును దున్నినట్లు, జలమధ్యమందు దున్నినట్లు, బురదయందు మునిగినట్లు క్షౌరమైనట్లు అవయవములు ఖండించినట్లు ప్రవాహమున కొట్టుకొని పోయినట్లు, మృతవార్త విన్నట్లు తనకుటుంబములో చనిపోయినట్లు, గ్రహణస్పర్శ చూచినట్లు, విధవను చూచినట్లు తనకు రోగము వచ్చినట్లు, వైద్యుని చూచినట్లు, ఔషధసేవ చేసినట్లు, ఇత్యాది దుస్స్వప్నము వచ్చినేని దారిద్ర్యము, ద్రవ్యహాని, అపజయము కలుగును తెలివివచ్చిన పిమ్మట నొక మహామంత్రము ౧౦౮ సార్లు ఉచ్చరించిన యెడల ఆదోషము పోవును మంత్రం-సహస్రపరమాదేవీ॥ అను మహామంత్రము ఉచ్చరించి పచ్చిగరిక తీసికొనివచ్చి యీమంత్రోచ్చారణ వల్ల తనశిరస్సునందు ధరించుకొని గజేంద్రమోక్ష పారాయణమైనను, పంచాక్షరీమహామంత్రమైనను, నారాయణాష్టాక్షరీ మంత్రమైనను, జపము చేసినట్లయిన దుస్స్వప్నదోషము నివారణమైపోవును.

గండపురుషస్థితి.

గండపురుషుడు కార్తిక-ఆషాఢ-ఫాల్గున-వైశాఖ మాసములయందు ఆకాశమునను-మాఘ-భాద్రపద-చైత్ర-ఆశ్వయుజమాసములలో పాతాళమునను, జ్యేష్ఠ-శ్రావణ మార్గశిర్ష పౌష మాసములలో భూమియందును ఉండును. రజస్వల-ప్రసూతి - మొదలగునవి సంభవించినపుడు శాంతి కలిగినయెడల గండపురుషుడు భూమియం దుండెనేని దోషప్రాబల్య మగుటచే విశేషశాంతి. యితరకాలములలో దోషము సామాన్యము.

వార మహుర్తములు.

ఆ సో మం బుధ గురు శుక్ర శని

ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ ఘ

౨౭।౨౮। ౧౭।౧౮। ౭। ౮। ౧౫। ౧౬। ౧౧।౧౨। ౭। ౮। ౧। ౨

౩।౨౪। ౪౩।౪౪ ౨౩।౨౪। ౧౭।౧౮। ౩। ౪

బల్లిపాటువలన సంభవించెడు శుభాశుభములు.

శిరస్సున కలహము-ముఖమునందు బంధుదర్శనము - కనుబొమ్మలనడుమ రాజానుగ్రహము - పైపెదవిని ధనవ్యయము - క్రిందిపెదవిని ధనలాభము - ముక్కుచివర రోగము, కుడిచెవియందు దీర్ఘాయువు-ఎడమచెవియందు వర్తకలాభము - నేత్రములయందు కైదు గడ్డమున రాజదండనము-నోటియందు భయము-కంఠమున శత్రుహాని - కుడిభుజమున ఆరోగ్యము-ఎడమభుజమున స్త్రీసంగమము-కుడిమంజేతియందు కీర్తి-ఎడమమంజేతియందు రోగము - స్తనాగ్రమున దోషము - ఉదరమున ధాన్యలాభము- రొమ్మునను నాభియందును ధనలాభము-ప్రక్కలందు సుఖ-ముపాదములయందు ప్రయాణము - వీపున శుభము-గోళ్లయందు ధనవ్యయము-లింగమున దారిద్ర్యము-జుట్టుకొనను మృత్యువు ఈ ప్రదేశములయందు తొండ ప్రాకినను ఫలమిట్లే.

ప్రసూతివిషయమై తిథ్యాదిగండములు.

అమావాస్య ప్రతిపత్తులయొక్క సంధియందును పంచమీ షష్ఠీయొక్క సంధియందును దశమీ ఏకాదశులయొక్క సంధియందును పూర్ణిమా ప్రతిపత్తులయొక్క సంధియందును రెండుగడియల కాలము తిథిగండ మనంబడు. కటకసింహములయొక్క సంధికాలమందును వృశ్చికధనుస్సులయొక్క సంధికాలమందును మీనమేషములయొక్క సంధికాలమందును అరగడియకాలము లగ్నగండమనబడును. రేవతి అశ్వనులయొక్క సంధికాలమందును ఆశ్లేషామఖలయొక్క సంధికాలమందును జ్యేష్ఠామూలలయొక్క సంధికాలమందును ఎనిమిదిగడియలు నక్షత్రగండ మనంబరగు. ఈ గండకాలములయందు జనించిన శిశువులకు శాస్త్రోక్తరీతిగా శాంతి జరుగవలెను. దుష్టనక్షత్రములయందు జనించినయెడలను శాంతి విధ్యుక్తముగా చేయవలెను. గండత్రయమందు జనించినశిశువు జీవించుట దుర్లభము.

ఆనందాది యోగములు

ఆది	సోమ	మం	బుధ	గురు	శుక్ర	శని	ముహూర్తరాజః
అశ్వి	మృ	ఆశ్రే	హ	అనూ	ఉషా	శ	ఆనందం-ద్రవ్యలాభః
భర	ఆ	మ	చి	జ్యే	అభి	పూ	కాలదండం-విఘ్నః
కృ	పున	పూ	స్వా	మూ	శ్ర	ఉభా	ధూమ్రాక్షం-హానిః
రో	పు	ఉఫ	వి	పూ	ధ	రే	ప్రజాపతిః-కార్యసిద్ధిః
మృ	ఆ	హ	అ	ఉషా	శ	అ	సౌమ్యః-ధనవ్యయః
ఆ	మ	చి	జ్యే	అభి	పూ	ధ	ధ్వాంక్షం-విఘ్నః
పున	పూ	స్వా	మూ	శ్ర	ఉభా	కృ	ధ్వజం-రాజ్యలాభః
పు	ఉఫ	వి	పూ	ధ	రే	రో	శ్రీవత్సం లక్ష్మీలాభః
ఆశ్రే	హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	వజ్రం-కలహః
మ	చి	జ్యే	అభి	పూ	ధ	ఆ	ముద్గరం-మరణం
పూ	స్వా	మూ	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	ఛత్రం-రాజ్యలాభః
ఉఫ	వి	పూ	ధ	రే	రో	పు	మిత్రం-కార్యసిద్ధిః
హ	అనూ	ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	మానసః-శ్రీలాభః
చి	జ్యే	అభి	పూ	ధ	అ	మ	పద్మం-కార్యహానిః
స్వా	మూ	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పూ	లంబం-భోజనలాభః
వి	పూ	ధ	రే	రో	పు	ఉఫ	ఉత్పాతం-ద్రవ్యనాశః
అనూ	ఉషా	శత	అ	మృ	ఆ	హ	మృత్యుః-హానిః
జ్యే	అభి	పూ	ధ	ఆ	మ	చి	కాణం-కార్యహానిః
మూ	శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పూ	స్వా	సిద్ధి-కార్యసిద్ధిః
పూ	ధ	రే	రో	పు	ఉఫ	వి	శుభం-శుభకార్యసిద్ధిః
ఉషా	శ	అ	మృ	ఆ	హ	అనూ	అమృతం-స్త్రీసంతోషం
అభి	పూ	ధ	అ	మ	చి	జ్యే	ముసలం-భోజనహానిః
శ్ర	ఉభా	కృ	పున	పూ	స్వా	మూ	గదా-అశుభం
ధ	రే	రో	పు	ఉ	విశా	పూ	మతంగం-స్వర్ణలాభః
శ	అ	మృ	ఆశ్రే	హ	అనూ	ఉషా	రాక్షసం-క్లేశం
పూ	ధ	ఆ	మ	చి	జ్యే	అభి	చరం-దుర్వార్తాశ్రవణం
ఉభా	కృ	పున	పూ	స్వా	మూ	శ్ర	స్థిరం-కార్యసిద్ధిః
రే	రో	పు	ఉఫ	విశా	పూ	ధ	వర్ధమానం-అతిశయలాభః

జీర్ణరసాయనము

26 మాత్రల డబ్బీ వెల రూ 1-4-0.

అజీర్ణమువలన భుజించిన వస్తువులు రక్తముగను సరిగా మారవు. అజీర్ణము మిగిలిన రోగములకు కారణము. దీనివలన జీర్ణకోశమునందు రసస్రావము క్రమముగ గలిగి దుర్బల మేర్పడి ఆయువు క్షీణించును.

1 ఆకలి లేకపోవుట, 2 అగ్నిమాంద్యము, 3 మలబద్ధము, 4. కడుపులో శూల, 5. అరుచి, పుల్లిత్రేపులు, 6 వికారము, గుండెలలోను రొమ్ములోను మంట, బరువు, 7. తలనొప్పి, తలదిమ్ము, 8. చిక్కిపోవుట, 9. జ్వరము, 10. వెన్నుపూస మీదను ప్రక్కను గూళ్ళలోను పోటు, ఆయాసము మొదలగునవి : ఈ గుణము లన్నియు నొకసారియే కనబడకున్నను అజీర్ణము వీటికి ప్రధానకారణము. అజీర్ణలక్షణములు కనిపించిన వెంటనే జీర్ణరసాయనము మాత్రలను సేవించిన జీర్ణశక్తి హెచ్చును; మలబద్ధము మానును. రక్తము పుష్టినొందును. ఆకలి హెచ్చును.

అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబుశెట్టివీథి, మద్రాసు.

అమృతాంజనము డిపోవారి దివ్యౌషధములు

	రు.అ.
దంతచూర్ణము, పండ్లుతోముటకు	0- 2
జీర్ణరసాయనము మాత్రలు, అజీర్ణమునకు	1- 4
దంతశూలహారి, పండ్లపోటుకు	0- 8
వజ్రగుళికలు, ధాతుపుష్టికి	1- 0
జ్వరహారి, జ్వరములకు సీసా 1-కి	0.12
మూలశంకకు తైలము, డబ్బి 1-కి	0-12
తేలుమందు, తేలుకాటుకు సీసా 1-కి	0- 8
నేత్రాంజనము, కంటివ్యాధులకు	0- 6
కలరామాత్రలు, వాంతిభేదులకు	0- 4
గజ్జితైలము, గజ్జి చుండులకు డబ్బి 1-కి	0- 8
వాముకర్పూరము సీసా 1 కి	0- 6
పేలకు మందు సీసా 1-కి	0- 4
చామరతైలము, చామర, తీటకు	0- 6
కుష్ఠుక తైలము డబ్బి 1-కి	0- 4
సురతిద్రావకము సీసా 1-కి	1- 0
కఫహారి, శిరగట్టు దగ్గులకు	1- 4
కఫహారిచూర్ణము, దగ్గు ఉబ్బసములకు డబ్బి	0- 8
వాయువుపోట్లకు మందు	1- 0
సుందరితైలము, ముఖకాంతికి	0- 8
పగుళ్లకు తైలము, శిరపగుళ్లకు	0- 6
కర్ణశూలహారి, చెవిపోటుకు	0- 6
జులాబిమాత్రలు, మలబద్ధమునకు	0- 8
జంతువాతహారి, ఎమిడికలకు	0- 8
కుసుమహరిమాత్రలు, కుసుమవ్యాధులకు	1- 0
మోహినీతైలము, వెంట్రుకలు పెరుగుటకు	0-12
రోమహారి, వెంట్రుకలు ఊడుటకు	0- 8
ఉబ్బసమునకు మందు సీసా 1-కి	1- (
కస్తూరిమాత్రలు, పెద్దవి, మంచివి 10-కి	0-10
సుఖభోగి మాత్రలు	1- 0
సుఖభోగి తైలము, పుండ్లకు	1- 0
విరేచనములకు మాత్రలు డబ్బి 1-కి	(- 8
గ్రహణిమాత్రలు డబ్బి 1-కి	0- 8
శిరోజీవన మాత్రలు, తలనొప్పులకు	0-12
సెగకు ద్రావకము సీసా 1-కి	1- 0
ఆదిపచ్చి కాన లేక జున్ను తులము 1-కి	3- 8
గోరోజనము మొదటిరకము ,, ,,	10- 0
కుంకుమపువ్వు ,, ,, ,,	8- 0
పచ్చకర్పూరము ,, ,,	8- 0
,, రెండవరకము ,, ,,	1- 0
రసకర్పూరము ,, ,,	0-10

అమృతాంజనము అనేకవేల యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది.

గౌరీపంచాంగం కాలము ౧-కి ౩౼ ఘడియ. ఘంట ౧ నిమిషం ౩౦.

పగటి ముహూర్తములు.

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యో	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యో	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యో	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యో	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యో	లాభం	కలహం	ఉద్యో
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యో	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	ఆదా	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

రాత్రి ముహూర్తములు.

వారాః	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	శుభం	రోగం	జ్వరం	లాభం	సుఖం	అమృ	విషం
౨	అమృ	లాభం	ఉద్యో	రోగం	రోగం	జ్వరం	ఉద్యో
౩	జ్వరం	ధనం	కలహం	విషం	కలహం	కలహం	శుభం
౪	రోగం	ఉద్యో	లాభం	ఉద్యో	లాభం	లాభం	అమృ
౫	కలహం	రోగం	రోగం	శుభం	ఉద్యో	శుభం	కలహం
౬	లాభం	అమృ	లాభం	లాభం	జ్వరం	ధనం	రోగం
౭	ఉద్యో	విషం	ఉద్యో	ధనం	లాభం	అమృ	అమృ
౮	రోగం	జ్వరం	ధనం	లాభం	ఉద్యో	విషం	లాభం

నవగ్రహములు ద్వాదశస్థానములయం దుండునపు డిచ్చుచుండెడి గోచారఫలములను తెలియజేయు చక్రము

గ్ర	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	స్థానచలనం	భయః	సంపత్	మానభంగం	భయః	శత్రుక్షయః	దేహపీడ	రోగః	భయః	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయం
చంద్రః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభం	రోగం	కార్యనాశః	ధనం	లాభః	వ్యయః	వ్యాకులః	లాభః	సుఖం	దుఃఖః
కుజః	ఖేదః	వ్యయః	లాభం	శత్రుపీడ	రిపుభయం	ధనలాభః	కలహః	భయః,	వ్యయః	చలనం	లాభం	రోగం
బుధః	బంధః	లాభః	వ్యయం	శత్రుభయందరిద్రం		భూషణం	వ్యసనం	సంతోషః	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురుః	గమనః	ధనలాభః	ఆపత్	నాశనం	సంపత్	క్లేశః	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనాగమనంహానిః		సంతోషం	పీడా
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	సుఖం	పుత్రలాభః	మానహానిః	క్లేశః	భయః	ధనలాభః	హానిః	సౌఖ్యం	లాభః
శనిః	అఫలః	హానిః	సంపత్	కుక్షిరోగంబుబుక్షు		లక్ష్మీః	రాజదండ	దుఃఖః	రోగః	జాడ్యం	లాభః	క్లేశః
రాహుః	భయః	కలహః	సౌఖ్యః	మానహానిః	ధనవ్యయం	సుఖం	భయం	మృత్యుః	సంతాపం	కలహం	లాభః	హానిః
కేతుః	భయః	విరోధః	సుఖం	మానహానిః	ధనక్షయం	సుఖం	భీతిః	హానిః	కలహం	విరోధం	ధనాగమః	హానిః

18 ౫ ౧౩ ఆ॥శుక్లప్రతి౬-౧౫ఉభా౩౪-౧౮శుక్రౌ౯-౨౩కిం౦౬-౬ త్యాజ్యాద్యభావః అహః ౨౯-౫౯ రావి యోగకాలః ఋగ్రాం చాంద్ర సంవత్సరాదిః తైలాభ్యంగస్నానం నింబకుసుమభక్షణం నూతన వస్త్రధారణం వసంతవర్తారంభః ప్రపాదానం ఘుం-౩౦వ౨౯ [వ్యాస తీర్థానాం॥ ఘుం-౩౮వ౩౦

19 మంగళ ౬ ౧౪ సో॥ద్వి౩౭-౩౪రేవ౪౦-౧౬ప్రతి౦-౦బా౪-౩౦వి౭-౧౮అహః౩౦-౦రావి దక్షిణ శృంగోన్నత చంద్రోదయః వేద

20 ౭ ౧౫ మం॥తృ౪౧-౩౯అశ్వ౪౬-౧౮వం౩౧-౭తై౯-౧౨రా౫-౧౮ఉభా౯రవి౫౪-౨౮ అహః ౩౦-౨ ఉత్తమ మన్వాదిః ఆందోళన తృతీయా సౌభాగ్యగౌరీవ్రతం రవేర్మేషసంక్రమణం ఘుం-౪౬వ౧మి౫ [ఘుం-౫౪వ౨

21 ౮ ౧౬ బు॥చ౪౬-౧౧భర౫౨-౩వై౨౨-౧౫వణ౧౩-౫౦బి౧౨-౩౬ మేషాయనం తోరవిః ౨౧-౧౯ అహః ౩౦-౪ కుర్రాం

22 ౯ ౧౭ గు॥పం౫౦-౧౦కృ౫౮-౭విష్కు౨౩-౧౮బవ౭-౩౬ఏబ౨౫-౫౫అహః౩౦-౬ మత్స్యజయంతిః ఘుం-౨వ౩

23 ౧౦ ౧౮ శు॥ష౫౩-౨౪రో౬౦-౧౦ప్రీతి౨౩-౪౯కా౨౧-౪౩రావి౧౦-౩౨అహః౩౦-౮ఘుం-౧౦వ౪

24 ౧౧ ౧౯ శ॥స౫౫-౪౨రో౧-౪౭ఆయు౩౨-౮౫౪౨౪-౨౯బి౧౬-౨౬అహః౩౦-౧౦ఉభా౩రవి౧౬-౧౩ ఘుం-౧౮వ౫

25 ౧౨ ౨౦ ఆ॥అ౫౬-౪౯మృ౫-౨౧సౌ౩౦-౩౭ధ౨౬-౧౧బి౭-౧౧అహః౩౦-౧౨అశోకాష్టమిభవాన్యుత్పత్తిః ఘుం-౨౬వ౬

26 మార్చి ౧౩ ౨౧ సో॥న౫౬-౪౨ఆర్ద్రా౭-౪౬శో౨౮-౧౧బా౨౬-౪౦౦విర-౯అహః౩౦-౧౪స్మార్తానాం శ్రీరామజయంతిః కపీంద్ర తీర్థానాం పుణ్యదినం ఘు ౧-౩౪ వ౭ [దశమి ఘుం-౪౨వ౮

27 ౧౪ ౨౨ మం॥ద౫౫-౨౨పున౯-౦అతి౨౪-౪౯తై౨౫-౫౭బి౯-౦త్యాజ్యప్ర౪-౦అహః౩౦-౧౬ఉభా౪రవి ౩౮-౨౬ ధర్మరాజ

28 ౧౫ ౨౩ బు॥ఏ౫౧-౩౨పుష్య౯-౭సు౨౦-౨౪వ౨౩-౫౬రా౧౦-౪అహః౩౦-౧౮స్మార్త వైష్ణవానాం దమనకారోపణం విష్ణు డోలో త్సవః ఘుం-౫౦వ౯

29 ౧౬ ౨౪ గు॥ద్వా౪౮-౪౯ఆశ్లే౭-౫౦ధృ౧౫-౪౪బా౨౨-౨౫అహః౩౦-౨౦మూఢ్యాదః దమనోత్సవః ఘుం-౫౮వ౧౦

30 ౧౭ ౨౫ శు॥త్ర౪౩-౫౮మఘ౫-౩౪శూ౯-౫౪కౌ౧౬-౧౮బి౨౪-౩౦అవరోహణకర్తరీ ప్రదోషః ఘు౨-౬ వ౧౧

31 ౧౮ ౨౬ శ॥చతు౩౮-౨౭పూఫ౨-౨౪ఉషణ౫౬-౨౫ ౨-౦వృ౫౨-౩౪గర౧౧-౭బవి౯-౫రేవతీరవిః ౧-౧౦ అహః ౩౦-౨౪ అనఘ్యయనత్రయం ఘు౨-౧౪వ౧౨ [చంద్రదర్శనం అమృత సిద్ధయోగః ఘు౨-౨౨వ౧౩

1 ౧౯ ౨౭ ఆ॥౦పూ౩౧-౫౯హ౫౪ ౬ వృసం౪౬-౩౩భ౫-౧౯బి౧౮-౭శాంచ్యకదు వ్యాఘః దమనపూజా అన్వాధానం శ్రీరాం

2 ౨౦ ౨౮ సో॥కృష్ణ ప్రతి౫-౪౮చిత్ర౯-౨౯వ్యా౩౮-౨౫౫౨౫-౪౮వి౨-౩౩ప్రతిపత్తిథిః కర్రాంకే వైయోగకాలః ఘు౨-౩౦

3 ౨౧ ౨౯ మం॥ద్వి౧౯-౨౧స్వా౪౪-౫౭హర్ష ౩౦-౨౦౧౯-౨౦బి౨-౨౭౨-౩౧రేవ౨౪-౧౪అహః౩౦-౨౮తిథిద్వయం ఘు౨-౩౮వ౧౫ [౯-౪౨తే ఘు౨-౪౬వ౧౬

4 ౨౨ ౩౦ బు॥తృ౧౩-౯విశా౪౦-౪౯ర్జ౨౨ ౩౧ధ్రు౧౩-౯శేష౧-౪౭త్య ౩-౪౪ రా

5 ౨౩ ౩౧ గు॥చ౭-౨౧అనూ౩౭-౧౭సి౧౫-౭బా౭-౨౧రా౨౦-౪౫౯ తితి‌ ఖః ౨౬-౨౧ ఘు౨-౫౪వ౧౭

6 ౨౪ ౧ శు॥పం౨-౪౪జ్యేష్ఠ ౫౫ ౨౫౬౩౪-౩౯వ్య౯-౨౧తై౨-౨౪ త్యాజ్యాభావః రవి ౩రవి౪౭-౪౯అహః౩౦-౩౬ కే౯రవరాహ కల్యాదిః అనమా ఘు౩-౨వ౧౮

7 ఏప్రిల్ ౨౫ ౨ శ॥స౫౫-౦మూ౩౨-౫౭వర౨-౧౯వి౫౪-౨౬థ౨౬-౫౫ బి ౨౯-౪ రా ౨౬-౯ ఘు౩-౧౦వ౧౯ [౨౨-౧౯అమృతయోగః ఘు౩-౧౮వ౨౦

ర	కు		
బు కే	కు౧౩ మే ర బ౪ వృ ర. శు౯ మి ఘ. బ౧౧ మే బు శు౯కుం కు.		రా
		శు	శ

8 ౨౬ ౩ ఆ॥అ౫౩.౧౭పూషా౩౨-౨౮౫౨-౫౦బా౨౪-౪ శే౯ః౦-౪౩త్య ప్రతి-౫౭రా

9 ౨౭ ౪ సో॥న౫౨-౪౬ఉషా౩౩-౧౪వి౪౯-౪౩తై ౨౨-౫౭రా౧౨-౫౧మృత్యుయోగః ఘు౩-౨౬వ౨౧

10 ౨౮ ౫ మం॥ద౫౩-౨౧శ్ర౩౫-౬సా౪౭-౩౪వణ౨౩-౩౧౧౪-౫౨రేవ౪రవి౧౧-౫౦అహః౩౦-౪౪కు వేద ఘు౩-౩౪వ౨౨

11 ౨౯ ౬ బు॥ఏ౫౧-౧౧ధని౩౮-౧౦శుభ౪౬-౨౦బా౪-౧౫రా౨౬-౩౬త్యాజ్యప్ర౪-౧౬సర్వేషాం దమనకారోపణం ఘు౩-౪౨వ౨౩

12 ౩౦ ౭ గు॥ద్వా౫౮-౧౨శత౪౨-౧౬శు౫౪-౫౨కౌ౨౬-౩౭కే౯ః౧-౩౮రా౨౮-౪౮త్య్యప్ర౪-౨౦ఘు౩-౫౦వ౨౪

13 ౧ ౮ శు॥త్ర౬౦-౧౦పూ౪౭-౧౮బ్ర౪౬-౬౫౩౦-౧౦ శేమః౩ ౫౬అశ్విని౭పరిశేషం తృతీయపాదజలరాశి మేషే రవిః ౩౬-౨౦అహః౩౦-౫౦ పూర్వేచ పరేచ దశ ఘటికాః విషువత్పుణ్యకాలః సౌరసంవత్సరాదిః అద్యుష్య్క్ శరాకర్రాం ఘు౩-౫౮ ప్రదోషః వ౨౫

14 ఫిబ్రవరి ౨ ౯ శ॥త్రి౨-౭ఉభా౫౨-౪౯ఐం౪౬-౪౪౨-౭బి౩-౨౬ అనధ్యయన చతుష్టయం మాసశివరాత్రిః ఘుం-౩వ౨౬

15 ౩ ౧౦ ఆ॥చతు౬-౨౩రేవ ౫౫-౪౭వై౪౭-౫౪౨-౨౩రా౫-౪౪అన్వాధా. అవసన్న ధాన్యానం ఘుం-౧౨వ౨౭

16 ౪ ౧౧ సో॥ అమా ౧౦-౫౮అశ్వి౬౦-౧౦విష్కు౪౯-౦నా౧౦-౫౮ రా౨౩-౩ ఋగ్రాం యోగకాలః కృష్ణకలుః పిండపితృ యజ్ఞః అమా సోమవారవ్రతం ఘుం-౨౦వ౨౮

కుజచారః	గురు పూర్వాషాఢ ౬-౨౦	బ౧సో ఉభ ౪బు ౫౭-౧౮	బ౧౪అ అశ్వ౪బు ౫౭-౧౧	బ౨వం కేతు ౨కు ౩౯-౨౪
కు౫ సు ధ ౩ కు ౧౩-౫౦	కు౬కు పూర్వాషాఢబు ౫-౨౫	బ౩బు రేబు ౩౫-౧౮	గురుచారో నాస్తి	బ౫కు కేత౩కు ౨౮-౨౪
కు౧౦మంధ ౪ కు ౫-౨౫	కు౮అ పూర్వా౩బు ౫-౪౮	బ౫ కు కే ౨ బు ౧౨-౪౫	శుక్రచారః	బ౯సో కేత౪కు ౧౮-౨౦
కు౧౪శ కృ ౧ కు ౪౭-౪	కు౯ సోప్రాగ స్తమితో బుధః ౧౫-౨౦	బ ౭ శ కే ౩ బు ౫౯-౧౫	కు౩మం ధ ౧ కు ౨౨-౧౮	బ౧౨కు పూర్వా౧కు౭-౧౨
బ౪కు కృ ౨కు ౩౫-౫౦		బ౯సో కే ౪ బు ౩౫-౨౧	కు౬ కు ధ ౨ కు ౧౨-౨౩	బ౧౩శపూర్వా౨కు౫౬ ౩౨
బ౧౦మంకృ ౩ కు ౨౮-౪౦	కు౯సో పూర్వా ౪బు ౫౪-౨౫	బ౧౧బు అశ్విబు ౮-౧౧	కు౯సో ధ౩కు ౫-౧౨	శనిచారో నాస్తి
బ౧౪అ కృ ౪ కు ౨౨-౧౨	కు౧౧బు ఉభా౧బు౪౦-౨౫	బ౧౨ఉ అశ్వ౨బు ౪౫-౨౦	కు౧౧బు ధ౪కు ౫౫-౧౨	రాహుకేతుచారో
బుధచారః	కు౧౩కు ఉభా౨బు౩౦-౪౪	బ౧౩శ అశ్వ౩బు ౧౫-౪౦	కు౧౪శ శత౧కు ౫౦-౧౨	కు౧౩ కుపూర్వా ౪ రాహుః
కు౨ సో శత ౪ బు ౭-౫౦	కు౧౫అ ఉభా౩బు౧౬-౫౦			పూర్వా ౨ కేతుః ౧౨-౨౦

17 | ౫ | ౧౨ మం॥ శుక్ల ప్ర౧౫-౩౫ అశ్వి ౪-౫౧ ప్రీ౫౦-౩౮౧౫-౩౫ తై౦-౧౭ అశ్వి౨౮వి॥ ౧-౧౦ ద్వితీయ్యాతిథిః రావేదక్షిణ శృంగోన్నతచంద్రోదయః అమృతసిద్ధ యోగః ఘం-౩౦చ౨౯ [జయంతిః ఘం-౩౮చ౧౮ంజాన్

18 | ౬ | ౧౩ బు॥ ద్వి౯-౫౫ధ౧౦-౪౨జయ౫౦-౫౦శా౯-౫౫తా౧౨-౨౩అహః౩౧-౦ తృతీయ్యాతిథిః అమృతయోగః పరశురామ

19 | ౭ | ౧౪ గు॥ తృ౨౩-౫౦కృ౧౬-౫పౌ౫౧-౫౫౪౨౩-౫౦రా౨౮-౭తృతీయ్యాతిథిః శుక్రాం అక్ష తృతియ్యా త్రేతాయుగాదిః సప్తద్వారి వ్రతం కరక ప్రదానం ఉదకుంభదానం ఘం-౪౭చ౨ [౩౧-౪వృష భాయనకతోరవి॥౫౩-౫౦ఘం-౫౬

20 | ౮ | ౧౫ శు॥ చ౨౬-౫౫౪౨౦-౪౬శో౫౦-౪౨ధ౨౬-౫౫శే॥౩-౨౮తా ప్రశ-౯రా౪-౩౮అశ్వి౩రవి॥ ౨౬-౩౦ అహః

21 | ౯ | ౧౬ శ॥ పం౨౯-౪వృ౨౪-౩౮అతి౯-౩౧భా౨౯-౪రా౧౫-౨౩ శంకరజయంతిః ఘం౧-౫౭౪

22 | ౧౦ | ౧౭ ఆ॥ ష౩౦-౪ఆర్ ౨౭-౧౫శు౪౭-౪౩ తై౩౦-౪రా౨౬-౫౨రామానుజ తిరునక్షత్రం ఘం౧-౧౩

23 | ౧౧ | ౧౮ సో॥ స౨౯-౫౦పు౨౮-౪౬ధృ౪౪-౧౭వ౨౯-౫౦శే॥౨-౭ శ్యాప్ర ౪-౭ రా౧౭-౪౩అశ్వి౪రవి॥౫౨-౧౧అహః౩౧-౮౦ గోత్పత్తిః చక్రవర్తి తిరుముఖనార్ తిరుః ఘం౧-౨౨౬

24 | ౧౨ | ౧౯ మం॥ అ౨౮-౨౨పుష్య౨౯-౩శు౪౦-౧౨బ౨౮-౨౨తాల్యాల్యాభావః ఘం౧-౩౧చ౭

25 | ౧౩ | ౨౦ బు॥ న౨౫-౪౦ఆ ౯ ౨౮-౫౩౫-౯శా౨౫-౪౦దం-౩౧రా ౨౫-౫౯ నవమీ తిథిః వైష్ణవానాం శ్రీరామజయంతిః ఘం౧-౪౦చ౮ [తిథిద్వయం ఘం౧-౫౮౯

26 | ౧౪ | ౨౧ గు॥ ద౨౧-౪౯మ౨౬-౧౫వృ౯-౧౧౫౪౨౧-౪౯శే౧-౩తా౩-౫౩ ౮౧౩-౫౭

27 | ౧౫ | ౨౨ శు॥ ఏ౧౭-౨పూఫ౨౩-౭ధృ౨౨-౯ధ౧౭-౨రా౮-౪౩అహః౩౧-౧౬భం౨ి ప్రథమచరణ శ్రీశ్రీ నక్షత్రే అర్ధజలరాశౌ రవి॥ ౧౮-౨౦రా క్రాంపర్వేహం ఏకాదశి ఘం౧-౫౭చ౧౦

	రవి	కు	
శు కే	బ౧౮వ్య హెరవిః, కు౧౦వ్య షే బు, కు౪ మీ శుక్రః, బ౩౦ మేశుక్రః		రా
		గు	శ

28 | ౧౬ | ౨౩ శ॥ ద్వా౧౧-౨౬ఉఫ౯-౨౦ వ్యా౧౫-౧౦శా౧౧-౨౬రా౭-౪౩ పరశురామద్వాదశి ప్రదోషః ఘం౨-౩చ౧౧

29 | ౧౭ | ౨౪ ఆ॥ త్ర౫-౧౬హస్త౧౦౫౩-౫౦వ౧౫-౪ వార్ష ౭-౨౪వ్యజ౧౧-౫౨శై౫-౧౬రా ౨-౧౬ నృసింహజయంతిః అమృతసిద్ధయోగః ఘం౨-౧౨చ౧౨ [వాని అన్వాధానంవ్యాసపూజ ఘం౨-౨౦చ౧౩

30 | ౧౮ | ౨౫ సో॥ ౦ పూ౫౨-౧౨౨౦-౩౧సి౫౧-౧౬ధ్ర౨౫-౩౦౨౩-౨౬భర౨రవి॥౪౪-౫౦అహః౩౧-౨౦ శైవ ధర్మకృష్ణ దా

1 | ౧౯ | ౨౬ మం॥ కృష్ణ ప్ర౪౫-౫౨స్వా౫-౫౩వ్య౪౩-౨౩బా౧౮-౫౭౨౨-౫౫ యోగకాలః ఘం౨-౨౯చ౧౪

2 | ౨౦ | ౨౭ బు॥ ద్వి౪౦-౩వి౯ ౧-౪౪ అనూ ౫౬-౧౫౪౩౫-౫౫ తై౧౨-౫౨౨౦౧౧-౬౫వె ఘం౨-౩౮చ౧౫

3 | ౨౧ | ౨౮ గు॥ తృ౩౫-౦ జ్యే౫౪-౫౪సి౨౮-౫౧౨౭-౨౬౨౧౧-౧౭పార్థివకల్యాదిః పద్మకయోగః ఘం౨-౪౭చ౧౬

4 | ౨౨ | ౨౯ శు॥ చ౩౦-౫౦మూ౫౩-౦౪౨-౫౪బ౨-౫౦రా౧౭-౪౨ర౩రక౧-౫౦అహః౩౧-౨౬శ్రీముదిగొండ శంకరారాధ్యుల

5 | ౨౩ | ౩౦ శ॥ పం౨౭-౪౭పూషా౫౨-౧౩సిద్ధ౧౭-౪౦తై౨౭-౪౭౨౧౬-౨౭ఘం౩-౪చ౧ [వార ఆరాధన కర్తరి ప్రవేశః ఘం౨-౫౫

6 | ౨౪ | ౩౧ ఆ॥ ష౨౬-౯ఉషా౫౨-౩౬సా౧౩-౨౧౨౬-౯౭౧౨-౨౨౨౩వె ఘం౩-౧౩చ౯

7 | ౨౫ | ౧ సో॥ స౨౫-౧౭శ్ర౫౪-౧౮శు౧౦-౦బ౨౫-౧౭౨౨-౫౩ధ౪రవి॥ ౩౯-౨౦ అహః౩౧-౩౨ ఘం౩-౨౨ చ ౨౦

8 | ౨౬ | ౨ మం॥ అ౨౫-౫౨ధని౭-౮శు౮-౦శా౨౫-౫౨౪-౪౬ఘం౩-౩౦చ౨౧

9 | ౨౭ | ౩ బు॥ న౨౭-౩౬శత౬౦-౧౦బ్ర౬-౧౫౪౨౭-౩౬౨౧౬-౩౮ఘం౩-౩౯చ౨౨

10 | ౨౮ | ౪ గు॥ ద౩౦-౨౧శత౧-౫౪వ౦౫-౪౦ధ౩౦-౨౧౨౮-౫౮ఘం౩-౪౮చ౨౩

11 | ౨౯ | ౫ శు॥ ఏ౩౩-౫౬పూభా౬-౨౨వై౫-౪౭బ౨-౪రా౦-౩౬కృత్తిక ప్రథమచరణే పునఃపునః వక్ష త్రైనిర్జలరాశౌ రవి॥౬-౫౪ క్రాంపర్వేహం ఏకాదశి బృన్దారకలోక ర్మాణి వర్జనీయాని ఘం౩-౫౭చ౨౪

12 | ౩౦ | ౬ శ॥ ద్వా౩౮-౭ఉభా౧౧-౩౦వివ్మ౬-౨౬శా౬-౦౨౧౨-౪౮ఘం౪-౫౭చ౨౫

13 | ౩౧ | ౭ ఆ॥ త్ర౪౨-౩౬రే౧౭-౨౨ప్రీ౭-౨౫౧౦-౧౭ తాల్యాల్యాభావః ప్రదోషః ఘం౪-౧౪చ౨౬

14 | ౧ | ౮ సో॥ చతు౪౭-౧౨అశ్వి౨౩-౨౬ఆయు౮-౪౦ ధ౧౪-౫౦౨౧౨-౨౨రా౧౮-౬ కృత్తికపృష ఫేరవి॥ ౩౪-౫౮ అహః ౩౧-౪౪ప్రవేశాత్ పూర్వోగ౬పాశిపదపుణ్యకాలః ద్వాపర యుగాంతః ఘం౪-౨౩చ ౨౭

15 | ౨ | ౯ మం॥ ● అమా౫౧-౨౬భర౨౯-౨౦సౌ౯-౪౭చ౯-౪౪ తాల్యాల్యాభావః అన్వాధానంపిండపితృయజ్ఞః ఘం౦-౫ చ౨౮

రవిచారః	బుధచారః			
		కు౧౨శ కృ౩బు౧౫-౧౧	బ౧౪పో సా౪వకు ౮-౨౧	బ౪కు శేగకు౩౫-౨౦
కు౪కు శో౧కు౧౬-౧౨	కు౧మం భ౧బు౩౫-౧౫	కు౧౫సా కృ౪బు౫౮-౨౫	శుక్రచారః	బ౭పో శే౨కు౨౫-౧౨
కు౯బు శో౨కు౧౧-౧౨	కు౩గు భ౨బు౧౪-౨౦	బ౩గు శో౧బు౪౪-౧౨	కు౧మం పూభా౩కు౪౫-౨౦	బ౧౦గు శే౩కు౧౦-౧౪
కు౧౫పో శో ౩ కు౬-౧౦	కు౪కు పశ్చాదుదితో బు ౩౪-౧౦భ౩బు౫౪-౧౨	బ౬ఆ శో౨బు౪౨-౨౫	కు౪కు పూభా౪కు౩౪-౧౨	బ౧౨శ శే౪కు౫౭-౧౨
బ౫౪ శో౪కు౨-౫౦	కు౬ఆ భ౪బు౩౬-౧౨	బ౧౦గు శో౩బు౬-౪౦	కు౭పో ఉభా౧కు౯౫-౧౧	బ౧౫మ అశ్వి౧కు౪౪-౧౨
బ౧౦గు మృ౧కు౧-౧౫	కు౮మం కృ౧బు౩౫-౧౫	గురుచారః	కు౧౦గు ఉభా౨కు౯-౧౨	శనిచారః
బ౧౪పా మృ౨కు౫౮-౪౦	కు౧౦గు కృ౨బు౩౪-౧౨	కు౧మం విశాఖ కువుః ౯-౩౪	కు౧౨శ ఉభా౩కు౫-౧౧	కు౧మధూర వశని॥౧౭-౨౩
			బ౧మం ఉభా౪కు౪౫-౨౫	రాహు కేతు చారౌ నాస్తి.

శ్రీరుధిరోద్గారినామ సం॥ అధిక జ్యేష్ఠమాస తిథివారాదయః శాలివాహనశకం ౧౮౪౫ కల్యాదిగం ౫౦౨౪ హూణ 1923

తేది			
16	౩	౧౦	బు॥ శుక్ల ప్ర౫౫-౨౪ కృ౩౪-౫౭ శో౧౦-౪౦ కింస్తు౨౩-౨౦౭౨-౬ ఉగ్రకాం యోగకాలః ఘం-౧౩ వ౯
17	౪	౧౧	గు॥ ద్వి౫౯-౨౩ రో౩౯-౪౫ అతి౧౧-౫౨ బా౨౩-౫౦ బ౧౯-౭ రా౨౨-౩౭ సమశృంగచంద్రోదయః ఘం-౨౨ వ౩౦
18	౫	౧౨	శు॥ తృ౬౦-౧౦ మృ౪౩-౪౯ సు౧౦-౫౪ తైతి-౨౯ త్యాజ్యాభావః కృత్తిక ౩ రవిః ౩-౯ అహః ౩౧-౫౦ శుక్రాంత్రయ్య
19	౬	౧౩	శ॥ తృం-౨౫ ఆర్ద్రా౪౬-౪౬ వృ౯-౫౪ గరం-౨౫ బ౫-౫౦ ఘం-౩౯ వ౨ [స్పృక్ ఘం-౩౦ వ౧వ వ్యాలు
20	౭	౧౪	ఆ॥ చ౧-౨౫ పున౪౯-౩౬ హ౭-౫౧ ధ్రువ౧-౨౫ బ౧౭-౩౧ ఘం-౪౭ వ [౫౯-౨౪ అహః ౩౧-౫౪ ఘం-౫౬ వ౪
21	౮	౧౫	సో॥ పం౧-౧౧ పుష్య౫౯-౫౯ పుష్యర్క్ష-౧౦ గ౦౫-౩౦ బ౧-౧౧ బ౯-౪౭ కృత్తిక రవిః ౩౧-౪౦ మిథునాయనకతోరవిః
22	౯	౧౬	మం॥ ష౫౯-౫౯ ఆశ్లేష౯-౩౭ వృ౧-౩౪ ధ్రువ౫౫-౧౬ గ౭౯-౫౭ ౨౦-౪౯ అమృతయోగః ఘం-౪౨ వ౫
23	౧౦	౧౭	బు॥ ష౫౩-౨౦ మఖ౬-౪౩ వ్యాఘాత౧-౧౪ భద్ర౨౫-౩౯ బ౧౭-౩౭ ఘం-౧౩ వ౬
24	౧౧	౧౮	గు॥ స౪౯-౨౫ పూర్వఫల్గు౩-౪౯ హర్ష౪౪-౩౯ బా౨౦-౪౯ బ౫-౪౫ రాత్రికాం ఘం-౨౧ వ౭
25	౧౨	౧౯	శు॥ ద౪౨-౩౯ ఉత్తరఫ౦-౧౪ వజ్ర౩౭-౨౭ తైతి౫-౨౬ బ౦-౨౬ రా౨౭-౪౬ త్యాజ్య౩-౪౩ రోహిణీప్రథమ చరణే శ్రీ పుంస్నక్షత్రే అర్ధజలరాశౌ రవిః౦-౫౪ అహః ౩౧-౫౯ ఘం-౨౯ వ౯ దశమిచర
26	౧౩	౨౦	శ॥ ఏ౩౬-౯ హ౩౬-౦ సిద్ధి౨౯-౪౪ వ౯-౨౭ శేషః౩-౨౭ రా౨౨-౩౧ శుక్రాం సర్వేషాంయేకాదశీ మృత్యుయోగః ఘం-౩౭ వ౯ [ఘం-౪౬ వ౧౦
27	౧౪	౨౧	ఆ॥ ద్వా౨౯-౫౫ చిత్త౩౧-౨౭ వ్య౨౧-౪౫ బ౩-౭ రా౧౨-౧౪ ప్రదోషః దగ్ధయోగః
28	౧౫	౨౨	సో॥ త్ర౨౩-౨౪ స్వా౨౬-౫౨ వ౧౩-౪౬ తై౨౩-౨౪ రా౭౭-౪౩ రోజరవిః ౩౦-౧౭ తిథిద్వయం అహః ౩౨-౦ అవధ్యయన చతుష్టయం కర్తరిత్యాగః ఘం-౫౫
29	౧౬	౨౩	మం॥ చ౧౭-౦ విశా౨౨-౩౩ పరి-౪వ౧౭-౦బ ౩౧-౫౧ పూర్ణిమతిథిః అన్వాధానం శ్రీరామచంద్రదర్శన ఘం-౩వ౧౨
30	౧౭	౨౪	బు॥ ○ పూ౧౧-౬ అనూ౧౮-౨౩ శి౧-౩౮ సిద్ధ౫౨-౪౧ బ౧౧-౬ ద౩౧-౪౧ యోగకాలః ఘం-౧౨ వ౧౩ [ఘం ౨-౨౦ వ ౧౪
31	౧౮	౨౫	గు॥ కృష్ణ ప్ర౫౩ జ్యే౧౫-౩౮ సా౪౪-౫౫౯-౫౩ త్యాజ్యాభావః రోహి౩ రవిః౫౯-౨౩ అహః ౩౨-౭ యోగకాల
1	౧౯	౨౬	శు॥ ద్వి౧-౩౬ మూల౫౬-౩౦ మా౧౩-౨౮ శు౩౯-౩౧ గర౧-౩౬ బ౯-౩౮ రా౫-౭ అవమ ఘం-౨౯ వ౧౫
2	౨౦	౨౭	శ॥ చ౫౬-౭ పూర్వాషా౧-౨౫ శు౩౪-౫౬ బ౨౭-౧౩ రాం-౨౬ సుపే అమృతయోగః ఘం-౩౭ వ౧౬
3	౨౧	౨౮	ఆ॥ ప౫౫-౨౨ ఉత్తరా౨-౪ బ్ర౩౧-౩౫ స౨౫-౪౫ బ౨-౫౫ అగస్త్యోదయః౪౭-౩౦ ఘం-౪౬ వ౧౭
4	౨౨	౨౯	సో॥ ష౫౫-౫౮ శ్ర౧౩-౫౫౨౯-౫౨౫-౩ ౨౨౪-౨౦ రోహి రవిః౯-౨౦ అహః ౩౨-౫ అమృతసిద్ధయోగః ఘం-౫౪
5	౨౩	౩౦	మం॥ స౫౭-౩౦ ధని౬-౨౯ వైధృ౨౭-౩౧ బా౬-౩౬ రా౩-౨౬ అమృతయోగః ఘం౩-౨వ౧౯
6	౨౪	౩౧	బు॥ అ౬౦-౧౦ శత౨౦-౭ విష్కు౨౬-౪౯ బా౨౮-౫౭ రా౫-౯ త్రిస్పృక్ ఘం౩-౧౧ వ౨౦
7	౨౫	౧	గు॥ అం-౨౨ పూర్వాభా౨౪-౪౨ ప్రీతి౨౬-౫౧ కౌం-౨౨ రా౧౮-౨౪ మృగశిర ప్రథమచరణేపుం నపుంసకనక్షత్రే అర్ధజలరాశౌ రవిః ౫౯-౨౩ శుక్రాం అహః ౩౨-౬ ఘం౩-౯ వ౨౧
8	౨౬	౨	శు॥ ద౩-౫౭ ఉత్తరాభా౨౯-౧౫ ఆయు౨౭-౨౭ బ౩-౫౭ త్యాజ్యాభావః శివే ఘం౩-౨౮ వ౨౨
9	౨౭	౩	శ॥ ద౭-౫౬ రేవ౩౫-౪౬ సౌభా౨౮-౬ ధ౭-౫౬ బ౨-౩౦ ఘం౩-౩౬ వ౨౩
10	౨౮	౪	ఆ॥ ఏ౧౨-౨౨ అశ్వి౪౧-౫౧ శో౨౯-౩౯ బా౧౨-౨౨ బ౩౦-౫౪ రాశి సర్వేషాం యేకాదశీ ఘం౩-౪౪ వ౨౪
11	౨౯	౫	సో॥ ద్వా౧౬-౪౯ భర౪౭-౪౯ అతి౩౦-౫౦ తై౧౬-౪౯ రా౯-౯౯ కృత్తి రవిః ౨౫-౨౦ అహః ౩౨-౯ త్రయోదశీ తిథిః ప్రదోషః ఘం౩-౫౩ వ౨౫
12	౩౦	౬	మం॥ త్ర౨౧-౫౪ కృ౫౩-౨౯ సు౩౧-౫౦ వ౨౧-౫౭ బ౧౦-౪౬ మాసశివరాత్రిః అవధ్యయన చతుష్టయం ఘం౪-౧౬ వ౨౬
13	౩౧	౭	బు॥ చతు౨౪-౫౩ రోహి-౩౯ ధృ౩౨-౫౫ శ౨౪-౫౩ రా౪-౪౦ చతుర్దశీ తిథిః ఘం౪-౧౦ వ౨౭
14	౩౨	౮	గు॥ ● అమా౨౭-౩౧ మృ౬౦-౧౦ శూ౩౨-౧౪ నా౨౭-౩౧ బ౧౩-౩౫ వృషభమిథునే రవిః ౫౯-౨౩ అహః ౩౨-౧౦ శుక్రాం అన్వాధానం పిండపితృ యజ్ఞః మృత్యుయోగః ఘం౪-౧౭ వ౨౮

	బు-ర	శు
కే	బ౩౦ మిథునే రవిః బ౧౦ వృషభే శుక్రః	రా
	గు	శ

కుజచారః	బుధచారః	బ౧౫ కృత్తికకు బ౧౭-౨౦		బ౧౫ కృ౧ కు ౫౨-౨౫
శు౪తే మృగశిర ౨-౨౦	శు౧౫ బుధవక్రారంభః౧౪	బా శుక్రోదయంతో బ౧౪-౨౦	శు౫ వా అశ్వి౩ కు౧౪-౨౦	బ౧౦ కృ కు ౩౮-౨౦
శు౧౩ మృగశిర౫౮-౪	శు౩ శ పశ్చాత్ స్తమితో	బ౧౨ వా బుధవక్రత్యాగః	శు౧౩ అశ్వికు౫-౧౪	బ౧౩ కృ౩కు ౨౫-౧౨
శు౧౫ ఆర్ద్రా౧కు ౫-౨౦	౧౧-౨౦	౧౨-౨౫	శు౧౧ భర కు౬-౨౪	శనిచారః నాస్తి
బ౬ ఆర్ద్రా౨కు ౧౧-౧౪	శు౧ రో వక్రీ బు ౪౬-	గురుచారః నాస్తి.	శు౧౪ భ౨కు ౩౫-౧౧	రాహు కేతు చారః
బ౧౦ ఆర్ద్రా౩కు ౧౬-౨౩	౧౦	శుక్రచారః	బ౨కు భ౩కు ౨౫-౧౧	బ౨కు పూ౩ రాహుః పూ౧
బ౩౦ ఆర్ద్రా౪కు ౪-౩౫	శు౧౪ రోవక్రి బు౫౩-౧౫	శు౩ కు అశ్వి౨కు ౨౫-౧౨	బ౬ భ౪కు ౪౮-౨౦	౧ కేతుః ౪౮-౫౮

అమృతాంజనము బాముల కన్నిటికి రామబాణమువంటిది

అమృతాంజనము దురదను తొలగించును

తేది			తిథివారాదులు
15	౧	౯	శు॥శుక్ల ప్రతి [illegible] పుణ్యకాలః సంక్రమణపరిః షోడశఘటికాః యోగకాలః శ్రాద్ధ కల్కిజయంత్యై ఘ [illegible]
16	౨	౧౦	శు॥ద్వితీ [illegible] ఆర్ద్రా [illegible] త్రిశృంగోన్నత చంద్రోదయః సోమవారం ఘ [illegible]
17	౩	౧౧	ఆ॥ తృతీ [illegible] రంభాతృతీయావ్రతం ఘ [illegible]
18	౪	౧౨	సో॥ చవితి [illegible] అహః [illegible] ఘ [illegible]
19	౫	౧౩	మం॥ పంచమి [illegible] ఘ [illegible]
20	౬	౧౪	బు॥ షష్ఠి [illegible] అరణ్యగౌరీవ్రతం ఘ [illegible]
21	౭	౧౫	గు॥ సప్తమి [illegible] అష్టమితిధిః అనద్యయనత్రయం ఘ [illegible]
22	౮	౧౬	శు॥ అష్టమి [illegible] ఆర్ద్రా ప్రథమచరణే శ్రీ శ్రీమత్సరే నిర్జలరాశౌ రవిః [illegible] అహః [illegible] శుక్రాంద్గయోగః ఘ [illegible]
23	౯	౧౭	శ॥ నవమి [illegible] ఘ [illegible]
24	౧౦	౧౮	ఆ॥ దశమి [illegible] సార్వ్యాంపీకాదశి నిర్జలైకాదశీ అవమా ఘ [illegible]
25	౧౧	౧౯	సో॥ ద్వాదశి [illegible] ఆర్ద్రా రవిః [illegible] అహః [illegible] వైష్ణవానామేకాదశి కూర్మజయంతిః ఘ [illegible] రామలక్ష్మణద్వాదశి
26	౧౨	౨౦	మం॥ త్రయోదశి [illegible] ప్రదోషః ఘ [illegible]
27	౧౩	౨౧	బు॥ చతుర్దశి [illegible] అనద్యయనత్రయం శ్రీరామచంద్రదర్శనం ఘ [illegible]
28	౧౪	౨౨	గు॥ ○ పూర్ణిమ [illegible] అన్వాధానం పౌర్ణమాసీ వట సావిత్రీవ్రతం వృషభపూజా ఘ [illegible] [అహః [illegible] యోగకాలః ఘ [illegible]
29	౧౫	౨౩	శు॥ కృష్ణ ప్రతి [illegible] ఆర్ద్రా ౩ రవిః [illegible]
30	౧౬	౨౪	శ॥ ద్వితీ [illegible] ఘ [illegible]
1	౧౭	౨౫	ఆ॥ తృతీ [illegible] ఘ [illegible]
2	౧౮	౨౬	సో॥ చవితి [illegible] ఆర్ద్రా రవిః [illegible] అహః [illegible] [illegible]
3	౧౯	౨౭	మం॥ పంచమి [illegible] షడశీతిముఖో రవిః
4	౨౦	౨౮	బు॥ షష్ఠి [illegible] ఘ [illegible]
5	౨౧	౨౯	గు॥ సప్తమి [illegible] ఘ [illegible]
6	౨౨	౩౦	శు॥ అష్టమి [illegible] ప్రథమచరణే శ్రీ పునర్వసౌ నిర్జలరాశౌ రవిః [illegible] అహః [illegible] ఘ [illegible]
7	౨౩	౩౧	శ॥ నవమి [illegible] ఘ [illegible]
8	౨౪	౧	ఆ॥ దశమి [illegible] ఘ [illegible]
9	౨౫	౨	సో॥ ఏకాదశి [illegible] సర్వేషామేకాదశి [illegible] అహః [illegible]
10	౨౬	౩	మం॥ ద్వాదశి [illegible] ఘ [illegible]
11	౨౭	౪	బు॥ త్రయోదశి [illegible] ప్రదోషః ఘ [illegible]
12	౨౮	౫	గు॥ చతుర్దశి [illegible] మాసశివరాత్రిః ఘ [illegible]
13	౨౯	౬	శు॥ ● అమావాస్య [illegible] అన్వాధానం [illegible] అహః [illegible]
14	౩౦	౭	శ॥ [illegible] యోగకాలః [illegible]

		బు శు	ర కు
కే	ఘటకటుకే కుజః మిథునే బుధః మిథునే శుక్రః		
			రా
		గు	శ

బుధవారః [illegible]

గురువారః [illegible]

శుక్రవారః [illegible]

శనివారః [illegible]

అమృతాంజనము జలుబును తొలగించును

అమృతాంజనము అన్ని షాపులలోను దొరకును

15	౩౧	౮	ఆ॥శు ప్రం-౪ఏమ్య౦౫౮-౫౪పుష్య౨౮-౧౫౪౬-౩౦బ౦-౪బా౨౯-౨౭త్యాజ్యాభావః అవమః కుక్రాం వృత్తిర శృంగోన్నత చంద్రోదయః ఘ౫-౧౪౨౯
16	౧	౯	సో॥వృ౫౬-౮ఆశ్లే౨౮-౭సి౪౨-౬లై౨౭-౨౨బి౦-౧౧రా౨౫-౨౩త్యాప్ర౩-౫౫పున ౪ కటకేరవిః ౩౪-౧౦ అహః ౩౨-౧సంక్రమణాత్పూర్వం వింశతి ఘటికాత్మకో దక్షిణాయన పుణ్యకాలః ఘ౫-౧౧వం౯హెచ్ సెల
17	౨	౧౦	మ॥ద౫౨-౨౦మ౨౬-౪౯వ్య౩౬-౪౨౨౪-౯శేషః౧-౨౩రా౧౪-౧ఘ౦-౫ద౨
18	౩	౧౧	బు॥ఏ౪౭-౩౧పూఫ౨౪-౨౮ద౩౦-౩౧బ౯-౫౦రా-౨౮రాక్రాం స్కందపంచమీ ఘ౦-౧౬ద౩
19	౪	౧౨	గు॥వ౪౧-౫౪ఉఫ౨౧-౧౨షర౨౩-౩౪కా౧౪-౩౮బిర-౫౦కుమారషష్ఠీద్విరయోగః ఘ౦-౨౬వ౪
20	౫	౧౩	శు॥స౩౫-౪౧హా౧౭-౧౩శి౬-౧౮౫౮-౩౩రా౩-౪౭ పుష్యవిూ౧ప్రథమచరణే శ్రీఘంనక్షత్రే పూర్ణ జలరాశౌ రవిః౪-౪౪క్రాం పాపగానాం నవిశోపాకర్మ అహః౩౧-౫౯ఘ౦-౩౭ద౫
21	౬	౧౪	శ॥అ౨౯-౮చి౧౨-౪౯సి౮-౧౭ఫ౭-౧౦బి౨౪-౫౫అష్టమీతిథిః కేవే ఘ౦-౪౭ద౬
22	౭	౧౫	ఆ॥న౭౨-౩౧స్వా౮-౧౪సా౦-౧౬శు౫౧-౪౮బా౨౨-౩౧బి౨౧-౨తిథిద్వయం ఘ౦-౫౮ద౭
23	౮	౧౬	సో॥ద౧౬-౬వి౮౩-౪౫అనూ౫౫-౪౩శు౪౪-౪౧౯౧౬-౬బి౧౩-౨పుష్య౨రవిః౩౪-౪౦అహః౩౧-౫౬ ఏకాదశీతిథిః చాతుర్మాస్యాదిః శాకవ్రతారంభః అమృతయోగః ఘ౧-౮ద౮ [శయనైకాదశీగోపద్మవ్రతం ఘ౧-౧౮ద౯
24	౯	౧౭	మ॥ఏ౧౦-౬శ్యే౫౫-౫౫బ్ర౩౭-౧౮ఘ౧౦-౬బి ౧౭-౩౧ సింహాయనగతోరవిః ౭-౩౨ రవే బుధే సర్వేషామేకాదశీ
25	౧౦	౧౮	బు॥ద్వా౪-౪౬మూ౫౨-౫౩౨౩౦౪౬బా౪-౪౬రా౧౭-౮ప్రదోషః వాసుదేవద్వాదశీ ఘ౧-౨౯ద౧౦
26	౧౧	౧౯	గు॥త్రం-౧౮ఏమ్య౦౫౬-౮పూషా౫౧-౪౧వై౨౫-౦లై౦-౧౮౫౨౮-౪బి౧౬-౨౫ అనధ్యాయ నక్షత్రయం అవమఘ౧-౩౯
27	౧౨	౨౦	శు॥ ○ పూ౫౪-౨౭ఉషా౫౧-౧౫బి౨౦-౬భ౨౫-౨౨బి౧౧-౩౭పుష్య౩రవిః౪-౪౦అహః౩౧-౫౧అన్వాధానంమహా ఆషాఢీ వ్యాసపూజ కోకిలావ్రతం శివశయనం ఆపస్తంబవబీశోపాకర్మ శ్రీకాం చంద్రదర్శనం ఘ౧-౫౦ద౧౨
28	౧౩	౨౧	శ॥కృ ప్ర౫౩-౩౦శ్ర౫౨-౨పి౧౬-౧౨బా౨౩-౫౫౧-౨౩యాగకాలః ఆశ్వలాయనవబీసవుపాకర్మ ఘ౨-౦ద౧౩
29	౧౪	౨౨	ఆ॥ద్వి౫౩-౪౫ధ౫౪-౪ఆయు౧౩-౯లై౨౩-౩౩బి౭-౨౨చాతుర్మాస్య ద్వితీయా ఘ౨-౧౧ద౧౪
30	౧౫	౨౩	సో॥తృ౫౫-౧౫శత౫౭-౧౦సౌ౧౧-౭౧౫౨౪-౨౫బి౨-౫౮పుష్య౪రవిః౩౪-౫౪అహః౩౧-౪౬ఘ౨-౨౧ద౧౫
31	౧౬	౨౪	మ॥చ౫౭-౪౫పూభా౬౦-౧౦శో౧౦-౧౮బ౨౬-౨౫బి౧౪-౮క్రాం ఘ౨-౩౨ద౧౬
1	౧౭	౨౫	బు॥ప౬౦-౧౦పూభా౧-౨౨అతి౧౦-౧౮కౌ౨౯-౩౧బి౨౭-౨౮ప్రతిమ్య ఘ౨-౪౨ద౧౭
2	౧౮	౨౬	గు॥ప౧-౨౮ఉభా౬-౩౩సు౧౦-౨౫లై౧-౨౮రా౭-౪౧౨వే ఘ౨-౫౩ద౧౮
3	౧౯	౨౭	శు॥మ౫-౧౭రేవ౭-౮ధృ౧౧-౧౫వ౫-౧౭ త్యాజ్యాభావః ఆశ్లేష ౧ ప్రథమచరణే శ్రీ శ్రీనక్షత్రే అర్ధజలరాశౌ రవిః౪-౨౬అమృతసిద్ధయోగః అహః౩౧-౩౯ఘ౩-౪ద౧౯
4	౨౦	౨౮	శ॥ష౯-౩౯అశ్వ౧౮-౩౯శూ౧౭-౨౧౬౯-౩౯బి౭-౪౮౧౭-౪౮ రావిఅనధ్యాయ ద్వయం రుద్రసావర్ణికమన్వాదిః ఘ౩-౧౪ద౨౦
5	౨౧	౨౯	ఆ॥అ౧౪-౯ధ౨౩-౫౩గ౦-౧౩-౪౩కా౧౪-౯రా౨౫-౮త్యా౪-౨౩ నవమీతిథిః అమృతయోగః ఘ౩-౨౫ద౨౧
6	౨౨	౩౦	సో॥న౧౮-౩౭కృ౨౯-౪౧వృ౧౪-౨౮గ౧౮-౩౭శే౧-౧౦ఆశ్లేష౨రవిః ౩౩-౫౩ అహః ౩౧-౩౪ దశమీతిథిః ఘ౩-౩౭ద౨౨
7	౨౩	౩౧	మ॥ద౨౨-౯౯౩౫-౧౦ధృ౧౫-౧౮ధ౨౬-౯బి౩-౧౧రా౨౮-౩౯శూన్యతిఘ౩-౪౬[ప్రాగస్తమిత శుక్ర౫-౨౦శుక్రమౌఢ్యారంభః సర్వేషామేకాదశీఘ౩-౫౬
8	౨౪	౧	బు॥ఏ౨౫-౩౧మృ౩౯-౪౯వ్యా౧౫-౩౧బా౨౫-౩౧త్యాజ్యాభావః ఏకాదశీతిథిః
9	౨౫	౨	గు॥ద్వా౨౭-౪౬ ఆర్ద్ర౪౩-౩౧హ౧౫-౧౪లై౨౭-౪-౬బి౨-౭ప్రదోషః ఘ౪-౭ద౨౫ [ఘ౪-౧౮ద౨౬
10	౨౬	౩	శు॥త్ర౨౮-౫౭పున౪౬-౫౮౧౩-౪౩వ౨౮-౫౭బి౧౪-౪౮ఆశ్లే౩రవిః౩-౩౫అహః౩౧-౨౯మాసశివరాత్రిఅమృతయోగ
11	౨౭	౪	శ॥చ౨౮-౦పుష్య౪౭-౩౧సి౧౧-౨౮శ౨౮-౦బి౬-౩౩అనధ్యాయనక్షత్రయం ఘ౪-౨౯ద౨౭ [పద్మకయోగః ఘ౪-౪౦
12	౨౮	౫	ఆ॥ ● అమా౨౭-౪౨ఆశ్లే౪౭-౪౪వ్య౮-౧౬నా౨౭-౪౨బి౯-౩౭క్రాం కుక్రాం అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః

		ర		
		౨౨-శు		
కే	శు౩కటకే రవిః శు౬కటకే బుధః బ౬సింహే బు బ౧కటకే శుక్రః			కు
				రా
			గు	శ

కుజచారః	బుధచారః శు౧౭పున౧బు౨	శు౧౫శు ఆశ్లే౧బు౪౬-౨౩	బ౧౨గు మ౪బు ౨౧-౩౫	బ౧౭ పున౫శు ౫౪-౨
శు౧మం పుష్య౨శు౧౮-౨౫	శు౩ సో పున౨బు ౩౭-౨౫	బ౨౭ ఆశ్లే౨బు౨౩-౩౪	బ౧౪౯ పూఫ౧బు౯-౩౦	బ౪మ పుష్య౧శు౩౬-౧౫
శు౭శు పుష్య౩శు ౩౧-౨౪	శు౫బు పున ౩ బు ౧౦-౨౩	బ౪మ ఆశ్లే ౩బు౮-౧౨	శు౧౩ గు స్వా౪బు గు౧౫	బ౬శు పుష్య౨శు౯-౨౩
శు౧౨బుపుష్య౪శు౪౨-౨౩	శు౬గు పున ౪ బు౪౪-౨౫	బ౫బు ఆశ్లే౪బు౫౫-౨౩	శుక్రచారః శు౧ ఆ౩ శు౧౬	బా సో పుష్య౩శు౧-౪౦
బ౩సో ఆశ్లే౧ శు౫౪-౨౩	శు౮శ పుష్య ౧బు౧౭-౨౩	బ౬శు మ౧బు౪౩-౨౨	శు౫బు ఆర్ద్ర౪శు౭-౩	బ౧౧శు పుష్య౪శు౪౩-౨౦
బ౮ఆ ఆశ్లే౨శు౮-౩౪	శు౯ఆ పుష్య ౨బు౫౪-౨౩	బ౭శ తత్పాదుకితో బు ౨౫	శు౭శు పున ౧శు౪౫-౧౨	ప్రాగస్తమితో శు౧౫-౨౩
బ౧౩శు ఆశ్లే ౩శు౨౨-౩౪	శు౧౧మపుష్య౩బు౩౦-౨౪	బ౮ఆ మ౨బు౯-౧౨	శు౧౦సో పున ౨శు౨౭-౧౩	బ౧౪ఆశ్లే౧శు౨౪-౧౨
	శు౧౩గు పుష్య౪బు ౭-౨౩	బ౧౦ మం మ౩బు౨౫-౨౩	శు౧౩గు పున౩శు ౧౪-౧	శనిచారో నాస్తి

రాహు కేతు చారా॥ బ ౬ శు పూఫ ౨ రాహుః శత ౪ కేతుః ౧౮-౨౦

13	౨౯	౬	సో॥ శు ప్ర ౨౫-౧౩మ౪౬-౪౦వ౪-౧౫పు౫-౫ల౨౫-౧౩బి౧౭-౧౨ ఆశ్రే ౪ రవిః౩౨-౧౦అహః౩౧-౨౪ ప్రతిపత్తిథిః యోగకాలః వృత్తరశృంగోన్నతచంద్రోదయః భు ౪-౫౧వ౨౯
14	౩౦	౭	మం॥ ద్వి ౨౧-౩౪పూఫ౪౪-౩౦౫౩-౧౯౨౧-౪౪బి౫-౫౬ తిథిద్వయంమంగళవ్రతారంభః భు ౫-౧వ౧౯మంవారం
15	౩౧	౮	బు॥ తృ ౧౬-౫౫ఉఫ౪౧-౨౨౪౬-౬౫౧౭-౫౪బి౧-౩౦ చతుర్థీతిథిః దగ్ధయోగః భు ౫-౧౨వ౨
16	౩౨	౯	గు॥ చ ౧౧-౨౭హ౩౭-౩౦సా౩౮-౪౮భ౧౧-౨౭బి౧౧-౦రా౨౪-౪౩ నాగచతుర్థి ౯ భు ౫-౨౨వ౩
17	౧	౧౦	శు॥ ప ౫-౨౦చి౫౨౦౫౩-౩౪చి౩౩-౭శు౩౦-౩౯శు౫-౨౦కా౨౬-౪౭రా౧౪-౩౬మఖా౧ ప్రథమచరణే శ్రీ శ్రీ సత్కృతే అర్కజలరాశౌ రవిః ౦-౪౭ అహః ౩౧-౧౭హరిపద పుణ్యకాలః షడశీతిఘటికాః కృతయుగాదిః గరుడపంచమి అపమానాగ పంచమి సూర్యషష్ఠి భు ౫-౩౦వ౪
18	౨	౧౧	శ॥ ష ౫౨-౧౨స్వా౨౮-౩౧శు౨౨-౪౬గ౨౫-౨౮రా-౫౮ భు ౦-౧౦ వ ౫
19	౩	౧౨	ఆ॥ అ ౪౫-౪౪వి౨౩-౫౮బ్ర౧౪-౪౪భ౧౮-౫౩రా౧-౫౯ అమృతయోగః దూర్వాష్టమి భు ౦-౨౧వ౬
20	౪	౧౩	సో॥న౩౯ ౪౪అనూ౧౯-౪౬౨౦౭-౪౫౫౨-౫౪బా౧౨-౩౯రా౧-౩౪మఘా౨౪౨౯-౨౦అహః ౩౧-౧౨భు౦-౩౨
21	౫	౧౪	మం॥ ద ౩౪ ౧౫జ్యే౧౬-౫౧౫౨-౪౭వై౬-౫౪ త్యాజ్యత్యాగః దధివ్రతారంభః భు ౦-౪౩ వ ౮
22	౬	౧౫	బు॥ ఏ ౨౯-౩౭మూల౧౨-౫౬ ప్రీతి౪౬-౧౮వ౧-౫౧౯-౮రా౫-౮ సర్వేషాంఏకాదశీ భు ౦-౫౩ వ ౯
23	౭	౧౬	గు॥ ద్వా ౨౬-౩౭పూషా౧౧-౨౫౪౧-౩౩బా౨౬-౩౭-౭౩౧-౧ మఘా౩౭రవిః౫౭-౧౪అహః ౩౧-౮ అగస్త్యోదయః౫౬-౧౫ దామోదరద్వాదశి పవిత్రార్చనం ప్రదోషః భు ౧-౪ వ ౧౦
24	౮	౧౭	శు॥ త్ర ౨౪-౨౦ఉషా౧౦-౪౨౩౭-౨౭వైధృ౨౦బి౨౦-౪౭ కన్యాయామగస్త్యోదయః ౨౪-౨౪ అహః ౩౧-౬ త్రయోదశీతిథిః వరలక్ష్మీవ్రతం అనధ్యయన చతుష్టయం అమృతయోగః భు ౧-౧౫వ౧౧
25	౯	౧౮	శ॥చ౨౩-౨౦శ్ర౧౧-౧౨శో౩౪-౩౮౨౩-౨౦ బి ౨౧-౨౯ రవేస్సింహే శ్రీ త్వాం చంద్రదర్శనం హరాహాజయంతిః ఉత్సలాయనోపాకర్మ భు౧-౨౬వ౧౨ [సంభు౧-౩౬వ౧౩]
26	౧౦	౧౯	ఆ॥ ○ పూ ౨౩-౩౪ధని౧౨-౫౪అతి౩౨-౭భ౨౩-౩౪రా౦-౪౨ హయగ్రీవపూర్ణిమ ఆపస్తంబవు పాకర్మ అన్వా
27	౧౧	౨౦	సో॥ కృ ప్ర ౨౫-౧౪౬౧౫-౪౭౩౦-౫౨౭౨౫-౧౯౧-౫౨ మఘా౪రవిః౨౫-౧౦అహః౩౧-౦క్రాం యోగకాలః అశూన్యశయనవ్రతం భు ౧-౪౭ వ ౧౪
28	౧౨	౨౧	మం॥ ద్వి ౨౭-౨౯పూభా౧౯-౪౪ధృ౩౦-౨౫౫౨౭-౨౯రా౧౪-౪౧చాతుర్మాస్యద్వితీయా భు ౧-౫౮ వ౧౫
29	౧౩	౨౨	బు॥ తృ ౨౯-౫౦ఉభా౨౪-౩౬శూ౩౦-౩౮ధ౨౯-౫౦రా౨౬-౧౬దగ్ధయోగః భు ౨-౮ వ ౧౬
30	౧౪	౨౩	గు॥ చ ౩౪-౫౦రే౨౯-౪౯గం ౩౧-౧౯ బ ౨-౫౬ శేషః ౧-౩౩ పూర్వఫల్గుని ప్రథమచరణే శ్రీశం సత్కృతే నిర్జలరాశౌ రవిః౫౨-౨౫ అహః౩౦-౫౪ భు౨-౧౮వ ౧౭
31	౧౫	౨౪	శు॥ప౩౯-౧౭అశ్వ౩౫-౫౭వృ౩౨-౨౦శౌ౭-౯బి౨౪-౪౯౪వేరావేభు౨-౨౯వ౧౮
1	౧౬	౨౫	శ॥ ష ౪౩-౫౪భర౧-౫౫ధ్రు౩౩-౩౦౫౧౧-౩౧బి౨-౬షష్ఠీ భు౨-౪౦వ౧౯
2	౧౭	౨౬	ఆ॥ స ౪౮-౧౪కృ౪౭-౪౭వ్యా౩౪-౪౨ భ ౧౫-౫౯ బి ౧౪-౫౧ భానుసప్తమి భు౨-౫౧[అహః౩౦-౪౬ సర్వేషాం శ్రీకృష్ణజయంతిః కణక తిరుక్కత్తంభు౩-౧
3	౧౮	౨౭	సో॥ అ ౫౨-౧౯రో౫౩-౧౮హ౩౫-౧౯బా౨౦-౧౨రా౦-౪౪పూ౭రవి౧౯-౨౦
4	౧౯	౨౮	మం॥ న ౫౫-౩౮మృ౫౮-౮౭౩౫-౩౪తై౨౩-౫౩బి౮-౨౬ భు ౩-౧౧ వ ౨౨
5	౨౦	౨౯	బు॥ ద ౫౮-౫౪౬౦-౧౦పు౩౫-౧౧౨౭-౪౧బి౨౦-౨౫ భు ౩-౨౩ వ ౨౩
6	౨౧	౩౦	గు॥ ఏ ౫౯-౨౫ఆ౧-౪౧౧౩౪-౦బ౨౮-౪౦రా౦-౧౬పూఫ౩రవిః౪౬-౧౦అహః ౩౦-౪౦ స్మార్తఏకాదశీ అమృతయోగః భు ౩-౩౪ వ ౨౪
7	౨౨	౧	శు॥ ద్వా ౫౯-౩౭పున౪-౪౧౩౧-౫౪౨౯-౨౧బి౫-౧౪ వైష్ణవానామేకాదశీభు౩-౪౪వ౨౫
8	౨౩	౨	శ॥ త్ర ౫౮-౨౫పుష్య౬-౨౦పరి౨౮-౫౦౫౨౮-౫౪రా౮-౦శనిప్రదోషః భు౩-౫౫వ౨౬
9	౨౪	౩	ఆ॥ చ ౫౬-౦ఆశ్రే౬-౪౭౨౪-౪౬భ౨౭-౯రా౫-౫౫ అనధ్యయనవ్రతయంమాసశివరాత్రిః భు౪-౬వ౨౭
10	౨౫	౪	సో॥ ● అ ౫౨-౨౪ మఘ౨ సిం౯-౪౫వ౨౪-౭బి౨౫-౨౩పూఫరవిః౧౨-౨౦అహః౩౦-౩౨ అన్వాధానంపిండపితృయజ్ఞః అగ్నిసావర్ణికమన్వాదిః అమాసోమవారవ్రతం భు ౪-౧౬ వ ౨౮

౯	కుజ సిం. రవి. కు సిం. కుజ. శు ౧౧౪-బుధ. సిం హే౹ శు		కు-వి శు బు రా
		గు	కే

కుజవారః	బుధవారః	బ౧స౯ ఉఫ౪బు౩౭-౧౩	శు౨ఉ ఆశ్రే౨శు౭-౧౮	బ౬శ పూఫ౧శు౫౮-౨౨
శు౩బు ఆశ్రే౪శు ౩౬-౨౩	శు౧సౌ పూఫ౨బు ౨౧-౧౫	బ౪గుహా౧బు౩౬-౧౨	శు౪గు ఆశ్రే౩శు౫౧-౧౧	బామంపూఫ౨శు౪౧-౨౨
శు౯సౌమ౧శు ౫౦-౨౫	శు౩బు పూఫ౩బు౩౫-౧౨	బ౭ఆహా౨బు౪౧-౧౩	శు౮ఆ ఆశ్రే౪శు౨౨-౧౫	బ౧౨శుపూ౩శు౨౫-౧౫
శు౧౫ఆ మ౨శు ౬-౧౫	శు౫శు పూఫ౪బు ౪౫-౨౦	బ౧౧గు హా౩బు౪౩-౨౫	శు౧౧బు మ౧శు౧౪-౧౧	బ౩౦సౌపూఫ౪శు౪-౧౮
బ౫శు మ౩శు ౨౧-౧౪	శు౮ఆ ఉఫ౧బు౫౯-౨౦	గురువారః	శు౧౩శు మ౨శు౫౫-౧౧	శనివారః
బ౧౦బు౪శు ౩౬-౧౨	శు౧౧బు ఉఫ౨బు౨౯-౧౧	బ౧౩శనిహా౧గురు౪౦-౩౫	బ౧సౌ మ౩శు ౩౭-౧౫	శు౩బుచిత్త౧శ ౧౪-౧౩
బ౩౦సౌపూఫ౧శు౪౮-౨౦	శు౧౩శుఉఫ౩బు౫౫-౧౨	శుక్రవారః	బ౪గు మ౪శు ౧౮-౧౧	రాహుకేతు వారాస్తి

హూణ	తిథి	వివరములు
11	[illegible]	[illegible]
12	[illegible]	[illegible]
13	[illegible]	[illegible]
14	[illegible]	[illegible]
15	30	[illegible]
16	30	[illegible]
17	౧	[illegible]
18	౨	[illegible]
19	3	[illegible]
20	౪	[illegible]
21	౫	[illegible]
22	౬	[illegible]
23	౭	[illegible]
24	౮	[illegible]
25	౯	[illegible]
26	౧౦	[illegible]
27	౧౧	[illegible]
28	౧౨	[illegible]
29	౧౩	[illegible]
30	౧౪	[illegible]
1	౧౫	[illegible]
2	౧౬	[illegible]
3	౧౭	[illegible]
4	౧౮	[illegible]
5	౧౯	[illegible]
6	౨౦	[illegible]
7	౨౧	[illegible]
8	౨౨	[illegible]
9	౨౩	[illegible]
10	౨౪	[illegible]

ఆదివారః	సోమవారః	మంగళవారః	బుధవారః	గురువారః / శుక్రవారః / శనివారః
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

తేది		తిథి	వివరములు
11	౨౫	౫	గు॥ శుక్లప్రతి-[illegible] చంద్రోదయః ప్రతిపత్తి [illegible] యాకలశస్థాపనం శరన్నవరాత్రప్రారంభః [illegible]
12	౨౬	౬	శు॥ ద్వితీ-[illegible] అవమా స్తనవృద్ధిగౌరీవ్రతం
13	౨౭	౭	శని [illegible] అమృతయోగః [illegible]
14	౨౮	౮	ఆది [illegible] పశ్చాదుదితశుక్రః [illegible] ఉపాంగలలితావ్రతం [illegible]
15	౨౯	౯	సోమ [illegible] సరస్వతీపూజా [illegible]
16	౩౦	౧౦	మంగళ [illegible] అమృతయోగః [illegible]
17	౧	౧౧	బుధ [illegible] చిత్త ౩ తులాయాం రవిః [illegible] కాలికామదుర్గాష్టమి పూర్వాపరేవదశఘటికాః విషువత్పుణ్యకాలః [illegible]
18	౨	౧౨	గురు [illegible] మహానవమి [illegible] సువాసినీపూజా కలశోద్వాసనం [illegible] పట్టాభిషేకః ద్విదళవ్రతారంభః [illegible]
19	౩	౧౩	శుక్ర [illegible] విజయదశమీ శమీపూజా సోపపదంరా
20	౪	౧౪	శని [illegible]
21	౫	౧౫	ఆది [illegible] పద్మనాభద్వాదశీ [illegible]
22	౬	౧౬	సోమ [illegible]
23	౭	౧౭	మంగళ [illegible]
24	౮	౧౮	బుధ పూర్ణిమ [illegible] అగ్రయణం శ్రీ కాంచనద్దానం [illegible]
25	౯	౧౯	గురు॥ కృష్ణప్రతి [illegible]
26	౧౦	౨౦	శుక్ర॥ ద్వితీ [illegible]
27	౧౧	౨౧	శని [illegible] సంకష్టహరచతుర్థీ [illegible]
28	౧౨	౨౨	ఆది [illegible]
29	౧౩	౨౩	సోమ [illegible]
30	౧౪	౨౪	మంగళ [illegible]
31	౧౫	౨౫	బుధ [illegible]
1	౧౬	౨౬	గురు [illegible]
2	౧౭	౨౭	శుక్ర [illegible]
3	౧౮	౨౮	శని [illegible]
4	౧౯	౨౯	ఆది [illegible]
5	౨౦	౩౦	సోమ [illegible]
6	౨౧	౧	మంగళ [illegible] నరకచతుర్దశి [illegible]
7	౨౨	౨	బుధ [illegible] మాసశివరాత్రి నరకచతుర్దశి [illegible]
8	౨౩	౩	గురు ● [illegible] అమావాస్య [illegible] దీపావళి ధనలక్ష్మీపూజా [illegible]

[illegible]

తేది			
9	౨౪	౪	శు॥ శుక్ల ౩౦-౫౩ విశా ౨౪-౧౩ సౌ ౧౨ ౩౮కింత్-౧౮-౪౧ విశా రవిః ౪౯-౪౩ అహః ౨౮-౩౭ వ్రతం యోగకాలః కార్తీకస్నానారంభః బలిపాడ్యమి గోక్రీడా ఆకాశదీపారంభః యమతర్పణం భు౩-౫౫వ౨౯
10	౨౫	౫	శ॥ ద్వి ౨౪-౩౯ అనూ ౧౯-౪౪ శో ౪-౨౮ అ౫౧-౪౮ శా ౨౪-౩౯ రా ౪-౧౩ ద్వితీయా తిథిః యమద్వితీయా ఉత్తర శృంగోన్నతచంద్రోదయః భు౪-౫వ౩౦ [సౌని
11	౨౬	౬	ఆ॥ తృ ౧౮-౫౦ జ్యే ౧౫-౩౯ సుక ౪౯-౦౫ వ౧౮. ౫౦ త్యాజ్యాభావః తిథిద్వయం త్రిలోచనగౌరీవ్రతం భు౪-౧౬వ౧౯
12	౨౭	౭	సో॥ వ౧౩-౪౩ మూ ౧౨-౧౪ ధృ ౪౨-౧౨ భద్ర ౧౩-౪౩ బవ ౨౮ రావిః ౬-౪౦ పంచమితిథిః నాగచతుర్థి భు౪-౨౭ వ౨
13	౨౮	౮	మం॥ పం ౯-౨౮ పూషా ౯-౪౦ శూ ౩౬-౧౫ బా ౯-౨౮ రాం-౪౯ విశా ౩ రవిః ౭-౫౯ అహః ౨౮-౩౧ దగ్ధయోగః భు౪-౩౮
14	౨౯	౯	బు॥ ష౬-౧౬ ఉషా ౧౦ గం ౩౧-౧౦ తై ఈ ౬-౧౬ విణ ౨౮-౦ భు౪-౪౯వ౪
15	౩౦	౧౦	గు॥ స౪-౧౬ శ్ర ౭-౧౩ వృ ౨౭-౧౦ వ౪-౧౬ వి ౧౭-౨౭ సావిత్రీకల్పః భు౪-౫౯వ౫
16	౧	౧౧	శు॥ అ ౩-౩౧ ధని ౮-౪౦ ధృ ౨౩-౫౧ బవ ౩-౩౧ బా ౭-౧౧ విశా ౪ వృశ్చికరవిః ౨౫-౪౬ అహః ౨౮-౨౫ గోష్టాష్టమి కృత యుగాదిః త్రేతాయుగాంతః పూర్వేషోడశ ఘటికాః వారిషద పుణ్యకాలః భు౫-౧౦
17	౨	౧౨	శ॥ న౪-౩౪ శ ౧౦-౪౪ వ్యా ౨౧-౩౮ కౌ ౪-౩౪ బా ౭-౩౬ క్రాంతి యోగః భు౦-౬
18	౩	౧౩	ఆ॥ ద౫-౪౭ పూభా ౧౩-౫౮ హ ౨౦-౧౯ గ౫-౪౭ రా ౧౧ ౧౩ మివే-శవేభు౦-౧౭
19	౪	౧౪	సో॥ ఏ౮-౩౪ ఉభా ౧౮-౧౦ వజ్ర ౯-౪౫ ధ౮-౩౪ రా ౨౨-౪ అనూ ౧ రవిః ౪౩-౧౩ అహః ౨౮-౨౦ సర్వేషామేకాదశీ ఉద్థానైకాదశీ భు౦ ౨౮ ౯
20	౫	౧౫	మం॥ ద్వా ౧౨-౧౪ రేవ ౨౨-౩౯ సిద్ధి ౪౯ బా ౧౨-౧౪ త్యాజ్యాభావః ప్రాయం భువమన్వాదిః యోగీశ్వరద్వాదశీ లుకద్వాదశీ క్షీరాబ్ధి మహోత్సవః భు౦-౩౯
21	౬	౧౬	బు॥ త్ర ౧౬-౩౨ అశ్వి ౨౮-౪౯ వ్య ౨౦-౨౧ తై ౧౬-౩౨ వి ౧౭-౪౯ రా ౨౬-౫౫ చతుర్దశీతిథిః వైకుంఠచతుర్దశీ అర్ధోదయః చతుష్టయం కులశ్రవలో ద్యానసం భు౦-౪౯
22	౭	౧౭	గు॥ చతు ౨౧-౧౫ భర ౩౪-౪౫ వరి ౨౧-౧౧ వణి ౨౧-౧౫ త్యాజ్యాభావః శూన్యతిథిః రవేజ్వాలాతోరణం శ్రీకాంచద్రదర్శనం భు౧-౨వ౧౨
23	౮	౧౮	శు॥ ○ పూ ౨౬-౪౪ కృ ౪౦-౪౪ పరి ౨౨-౫౭ బవ ౨౬-౪౭ విష్ట ౪౫ అనూ ౨ రవిః ౦-౨౩ ధనుగాయనతో రవిః ౨౬-౩౩ అహః ౨౮-౧౫ అన్వాదానం మహాకార్తికి వ్యాసపూర్ణిమ ధాత్రీపూజా భు౧-౧౩వ౧౩
24	౯	౧౯	శ॥ కృష్ణప్రతి ౩౦-౪౫ రో ౪౬-౩౨ శివ ౨౨-౫౨ కా ౩౦-౪౫ బవ ౪-౩౬ యోగకాలః భు౧-౨౪వ౧౪
25	౧౦	౨౦	ఆ॥ ద్వి ౩౪-౫౭ మృ ౫౧-౫౪ సి ౨౩-౧౯ తై ౨-౫౬ వి ౧-౪౭ చాతుర్మాస్య ద్వితీయా భు౧-౩౬వ౧౫
26	౧౧	౨౧	సో॥ తృ ౩౮-౨౯ ఆర్ద్రా ౫౬-౨౯ సా ౨౩-౧౭ వణి ౬-౩౮ బవ ౪-౩౦ అనూ ౩ రవిః ౧౭-౧౭ అహః ౨౮-౧౧ భు౧-౪౭వ౧౬
27	౧౨	౨౨	మం॥ చ ౪౦-౫౬ పున ౫౯-౫౪ శు ౨౨-౩౩ ౯-౩౮ వి ౨౮-౧౧ భు౧-౫౮వ౧౭
28	౧౩	౨౩	బు॥ పం ౪౨-౩౩ పుష్య ౬౦-౧౦ శు ౨౧-౩౯ కౌ ౧౧-౪౦ బా ౨౦-౪౬ భు౨-౧౦వ౧౮ [వర్గ
29	౧౪	౨౪	గు॥ ష ౪౨-౫౩ పుష్య ౨-౨౨ బ్రహ్మ ౧౮-౩౭ గర ౧౨-౩౮ రా ౬-౫౪ అనూ ౪ రవిః ౩౩-౫౯ అహః ౨౮-౯ దగ్ధయోగః భు౨-౨౧
30	౧౫	౨౫	శు॥ స ౪౧-౫౦ ఆశ్లే ౩-౪౦ ఐం ౧౫-౧౫ భ ౧౨-౧౭ వా ౫-౩౩ మృత్యుయోగః భు౨-౩౨వ౨౦
1	౧౬	౨౬	శ॥ అ ౩౯-౩౧ మ ౩-౪౩ వై ౯-౫౦ బా ౧౦-౩౬ వి ౨౩-౨౧ ఇంద్రసావర్ణికమన్వాదిః భు౨-౪౪వ౨౧
2	౧౭	౨౭	ఆ॥ న ౩౬-౪౪ పూఫ ౨-౩౬ విష్కు ౫-౩౪ ప్రీతి ౫౩-౫౩ తై ౭-౪౩ విణ ౯-౫౮ శ్యేష్ఠ రవిః ౫౦-౨౧ అహః ౨౮-౬ భు౨-౫౫
3	౧౮	౨౮	సో॥ ద ౩౧-౩౫ ఉ ఫం-౨౫ ఆ స్తు ౫౭-౧౨ ఆయుష్మ ౨౩ ౪౩-౪౪ వి ౨౦-౪౬ అమృతయోగః భు౩-౮వ౨౩
4	౧౯	౨౯	మం॥ ఏ ౨౫-౫౪ చి ౫౩-౨౬ సౌ ౪౪-౫౩ బా ౨౫-౫౪ వి ౧౬-౧౩ ఏకాదశీతిథిః సర్వేషామేకాదశీ భు౩-౧౯వ౨౪
5	౨౦	౧	బు॥ ద్వా ౨౦-౨౦ స్వా ౪౮-౫౯ శో ౩౬-౪౯ తై ౨౦-౨౦ వి ౧౪ తిథిద్వయం శిక్రాం శేషే ప్రదోషః యమదీపం భు౩-౨౯
6	౨౧	౨	గు॥ త్ర ౧౪-౬ విశా ౪౪-౨౧ అతి ౨౮-౩౬ వణి ౧౪-౬ వి ౪౫-౩౧ శ్యేష్ఠ రవిః ౬-౩౨ అహః ౨౮-౨౦ చతుర్దశీతిథి యమతర్పణం మాసశివరాత్రిః భు౩-౪౧వ౨౬ [భు౩-౫౨వ౨౭
7	౨౨	౩	శు॥ ● చతు ౭-౪౫ అనూ ౩౯-౪౬ సు ౨౦-౨౦-౭ శ ౭-౪౫ రా ౨౪-౧౮ ప్రాగుదితో గురుః గురుమౌఢ్యనివృత్తిః అన్వాధానం
8	౨౩	౪	శ॥ ౧-౩౪ జ్యే ౫౩-౫౬ శ్యే ౩౫-౩౩ ధృ ౧౭-౯ నా ౧-౩౪ త్యాజ్యాభావః క్రాంతియోగకాలః పిండపితృయజ్ఞః భు౪-౪

నవంబరు నెల

డిసెంబరు నెల

కుజచారః శుక్రసో ౧౨౪౨	శు౪ సో విశాఖ ౧-౨౫	బ౫ బు శ్వేష్ట ౨బు౫౭-౨౩	ప్రాగుదితో గురు ౯-౨౪	బ౬ గుమా ౨శు౯-౧౨
శు౯ శవి ౨కు౫౫-౨౩	శు౬ బువిశా ౩బు-౧౨	బ౮ శ్యే ౩బు౧-౨౫	శుక్రచారః శు అనూ ౩ శు ౩౦	బ౮ శమా ౩ శు౫౦-౧౨
శు౧౫ శు వి ౩ కు౮-౨౦	శు౮ శు విశా ౪బు౧౦-౧౩	బ౧౦ పో శ్యే ౪బు౧౦-౨౧	శు౫ శు అనూ ౪ శు౪-౨౫	బ౧౧ పుష్య ౪ శు౩౦-౨౩
బ౫ బు వి౪ కు౨౦-౧౫	శు౧౦ ఆ అనూ ౧బు౧౪-౨౩	బ౧౨ బు మూ ౧బు౨౨-౨౩	శు౭ గు శ్యే ౧శు౪౯-౨౩	బ౧౪ శు పూషా ౧శు౧౦-౨౫
బ౧౦ సో స్వా ౧కు౩౩-౨౫	శు౧౨ మ అనూ ౨బు౨౧-౧౨	బ౧౪ శు మూ ౨బు౩౫-౧౩	శు౧౦ ఆ శ్యే ౨శు౯-౨౫	శనిచారః శు౩ ఆ ధని ౪ శని౪౯
బ౩౦ శ స్వా ౨కు౪౬-౨౫	శు౧౪ గు అనూ ౩బు౨౯-౧౧	గురుచారః	శు౧౩ బు శ్యే ౩శు౯-౨౪	రాహు కేతు చారా
బుధచారః	బ౧౪ ఆ అనూ ౪బు౩౬-౧౫	శు౧౪ గు అనూ ౨గు౫౯-౨౩	శు౧౫ శు శ్యే ౪శు౪౮-౨౫	బ౧౪ శు పూషా ౪ రాహుః
శు౧ శు విశా ౧బు౫౮-౨౩	బ౩ సో శ్యే ౧బు౪౩-౩౫	బ౧౪ శు అనూ ౩గు౫౮-౨౩	బ౩ సో మూ ౧శు౨౮-౩౫	శత ౨ కేతుః ౩౫-౧౩

9	౨౪	౫	ఆ॥శుక్ల॥ద్వి౫౦-౩౯మూ౩౧-౫౯శో౪-౪౦కౌ౫౨-౩౭వా౭౩-౫౯రా౦.౧౭రా౭౬-౪౧శ్వే౮౩౬విః౭౦-౭౯ అహః ౭౮-౩ ఉత్తరశృంగోన్నతచంద్రోదయః భు౪-౧౫వ౭౯
10	౨౫	౬	సో॥ శ్ర౪౬-౨౯పూషా౭-౧౨వృ౫౧-౪ తై౧౮-౭౯రా౭౦-౩౪భు౪-౭౬వ౧ జమాదీలఖర్
11	౨౬	౭	౦॥వ౪౩-౩౧ఉషా౭౭-౭౭ధృ౪౫-౪౦వ౧౪-౫౫రా-౧౮భు౪-౩౭వ౨
12	౨౭	౮	బు॥పం౪౧-౪౩శ్ర౭౬-౫౦వ్యా౪౧-౧౭బ౧౨-౩౭౮-౫౫శ్వే౮౪విః౩౮-౧౧అ౭౮-౦రావే భు౪-౪౮వ౩
13	౨౮	౯	గు॥ష౪౧-౮ధని౭౭-౭౫హ౯౩౭-౪౧గా౧౧-౭౧౯౧౭-౫౮స్కందషష్ఠి శీతఘ్న దానాని భు౫-౦వ౪
14	౨౯	౧౦	శు॥సప౪౧-౪౯శత౭౯-౧౪వజ్ర౩౫-౭౫౧౧-౨౪౯౧౮-౭౫వే-శవే-శ్రక్రాం మిత్రసప్తమి భు౫-౧౧వ౫
15	౩౦	౧౧	శ॥అ౪౩-౪౭పూభా౩౭-౧౭సిద్ధి౩౩-౩౦భ౧౭-౪౧రా౭౯-౫౦ త్యాజ్య౪-౧౬మూ౧ధనుషీరవిః౫౩-౫౩ అహః ౭౭-౫౮ పరే షోడశఘటికాః పదశీతిపుణ్యకాలః భు౫-౭౭వ౬
16	౧	౧౨	ఆ॥నవ౬-౩౭ఉభా౩౬-౧౧వ్యతి౩౭-౩౯బా౧౫-౫శేమ౭-౪ప్రశోయకల్పః ధనుర్మాసారంభః భు౦-౭౨౭
17	౨	౧౩	సో॥దశ౦-౭౬ రేవ౪౧ వరి౩౭-౩౧తై౧౮-౭౬వి.౩౮ అమృతయోగః భుం ౧౩వ౮
18	౩	౧౪	మం॥ఏ౫౪-౫౩అశ్వ౪౬.౩౫పరి౩౭-౪౫ఖ౭౭-౩౫రా౭-౪౪ సర్వేషాంయేకాదశీ వైకుంఠయేకాదశీ శ్రీరంగక్షేత్రే ద్వారదర్శనమహోత్సవః భుం-౭౪వ౯
19	౪	౧౫	బు॥ద్వా౫౯-౪౪భ౫౭-౩౦శివ౩౩.౩౭బవ౭౭.౭౦దిగ౭-౩౯మూ౨౪విః౯-౭౧అహః౭౭-౫౬ రాజ మత్స్యద్వాదశీ భుం-౩౫వ౧౦
20	౫	౧౬	గు॥త్ర౬౦-౧౦కృ౫౮-౩౩సి౩౪-౭౯౩౭-౧౭దివి౭౫-౩౧ త్రయోదశ్యాం హనుమద్వ్రతం భుం-౪౭వ౧౧
21	౬	౧౭	శు॥త్ర౪-౩౬రో౬౦-౧౦సా౩౫-౧౭తై౪-౩౬గా౧౪-౩౭ పాషాణ చతుర్దశీ భుం-౫౮వ౧౨
22	౭	౧౮	శ॥చతు౯-౧౭రో౪-౭శు౩౫-౫౭వణి౯-౧౭విష్టి-౩౬మూ౩రవిః౭౪-౪౩అహః ౭౭-౫౩ మకరాయనతో రవిః౫౦-౩ దత్తాత్రేయజయంతిః భు౧-౯
23	౮	౧౯	ఆ॥౦పూ౧౩-౩౧మృ-౪౬శు౩౬-౧౭వ౧౩-౩౧రా౪-౭౫ అన్వాధానం చిదంబరక్షేత్రే ఆర్ద్రాదర్శనమహోత్సవః భు౧-౭౦వ౧౪
24	౯	౨౦	సో॥కృష్ణప్రతి౬-౫౭ఆర్ద్రా౧౪-౭౭బ్ర౩౫.౩౦కౌ౧౬-౫౭రా౧౮-౩౦ద్వితీయా తిథిః యోగకాలః భు౧-౩౧వ౧౫
25	౧౦	౨౧	మం॥ద్వి౯-౩౦పున౧౮-౯౭౦౩౪-౭౯౪౭౧-౩౦రా౧౧-౭౦మూ౪రవిః౪౦-౩అహః ౭౭-౫౫ తృతీయాతిథిః రవే భు౧-౪౩వ౧౬
26	౧౧	౨౨	బు॥తృ౭౦-౫౭పుష్య౭౧-౩ వై౩౧-౫౦భ౭౦-౫౭౯-౭౫-౫౬ చతుర్థీ తిథిః దగ్ధయోగః భు౧-౫౪వ౧౭
27	౧౨	౨౩	గు॥చ౭౦-౫౩ఆశ్లే౭౭-౩౮వి-౭౯.౩బా౭౦-౫౩రా౭౪-౫౪ చతుర్థి తిథిః భు౭-౫వ౧౮
28	౧౩	౨౪	శు॥పం౧౯-౫౮మ౭౩-౦ప్రీతి౭౪-౫౯తై౧౯-౫౮రా౧౪-౪౭పూషా౧రవిః౫౫-౧౭అహః ౭౭-౫౭ తిథిద్వయం రాత్రౌ భు౭-౧౬వ౧౯
29	౧౪	౨౫	శ॥ష౧౭-౩౮పూఫ౭౭-౭ఆయు౧౯-౪౯వణి౧౭-౩౮రా౧౧-౩౬ సప్తమీతిథిః త్రిస్పృష్టకాః భు౭-౭౮వ౭౦
30	౧౫	౨౬	ఆ॥స౧౪-౧౩ఉఫ౭౦-౯సౌ౧౩-౫౬బ౧౪-౧౩రా౧౭-౮ భానుసప్తమి కాలభైరవాష్టమి భు౭-౩౯వ౭౧
31	౧౬	౨౭	సో॥అ౯-౩౯హ౧౭-౧౭శో౭-౧౮కౌ౯-౩౯రా౭-౫౮భు౭-౫౦వ౭౭
1	౧౭	౨౮	మం॥న౪-౭౧విష్కం౫౪-౭చిత్త౧౩-౩౦అతి౦-౧సుక౫౭-౦౫౪-౭౧దివి౬-౭౦పూషా౭రవిః౧-౩౪ అహః౭౭-౫౯ ఆంగ్లసంవత్సరాదిః భు౩-౭వ౭౩
2	౧౮	౨౯	బు॥ఏ౫౭-౧౦స్వా౧౩ధృ౪౩-౪౯బ౭౫-౯౭దివి౭౧-౫౯ క్రాం. కేశే స్మార్తానాం ఏకాదశీ భు౩-౧౩వ౭౪
3	౧౯	౩౦	గు॥ద్వా౪౬-౪౭విశా౪-౪౦శూ౩౫-౩౩గా౧౮-౫౪దివి౩-౫౫ వ్రాం వైష్ణవానాం యేకాదశీ భు౩-౭౪వ౭౫
4	౨౦	౧	శు॥త్ర౩౯-౪౦అనూ౦-౧౭శ్వే౫౫-౪౪౦౭౭-౭౫౧౩-౯౭౧౩-౩ పూషా౩ రవిః౭౫-౪౫ అహః౭౮-౧ అమృతయోగః ప్రదోషః భు౩-౩౫వ౭౬
5	౨౧	౨	శ॥చ౩౪-౭మూ౧౧౫౩వృద్ధి౯-౩౯ధ౬-౫౭రావి౭౦-౯ అనధ్యయనప్రయోగం మాసశివరాత్రిః భు౩-౪౭వ౭౭
6	౨౨	౩	ఆ॥ ● అమా౭౯-౮పూషా౪౮-౫౫ధ్రువం౧౭-౭౭చతు౧-౩౦ది౧౪-౭౪ క్రాం అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః భు౩-౫౮

Side labels: డిసెంబరు నెల · మార్గశిర · పుష్య · ధనుర్మాసం · ఉత్తరాయణం ౧౩౩

కే	కు౮ధనుషీ రవిః		
	౩మకరే బుధః		
	శు౧౩మకరే శు		రా
బు-శు	ర-గు	శు శ-	

కుజచారః	కు౭౭మా౩బు౪౬-౨౫	శు౧౫ఉషా౧ బు౧౭-౧౧	శు౧౫అనూ౪గు౭౦-౭౩	శు౧౫ఉషా౩ శు౧౪-౭౫
శు౬గుస్వా౩కు౫౮-౭౩	కు౪బుపశ్చాదుదితో బు౧౫-	౭౩బుశ్రవా౭బు౭౬-౧౭	శుక్రచారః	౭౭మశ్రావకు౫౪-౭౫
శు౧౭బుస్వా౪శు౧౦-౭౩	మూ౪బు౫౫-౭౩ [౭౩	బ౬శుషా౩బు౩౪-౭౫	శు౧అపూషా౭శు౫౧-౩౪	బ౫శుక్ర౧కు౩౬-౪౫
బ౧సోవిశా౧౯౭౩-౭౭	శు౭శుపూషా౧బు౪-౭౩	బ౧౭గుబుధవక్రారంభః౧౭	శు౫బుపూషా౩ శు౩౧-౭౫	బ౯సోక్ర౭శు౧౮-౭౩
బ౬శు౭౭శు౩౬-౧౭	శు౯అపూషా౭బు౧౪-౭౫	-౧ [బు౧౭-౭౩	శు౮౪పూషా౪శు౧౭-౭౩	బ౧౧బుక్ర౩శు౫౪-౭౫
బ౧౭గువిశా౩శు౪౮-౭౫	శు౧౧౧గుపూషా౩బు౩౬	బ౩౦బుపచ్చదస్తమితో	శు౧౦సో౭షా౧శు౫౩-౭౫	బ౧౪శుక్ర౪శు౪౦-౭౫
బుధచారః	శు౧౩గుపూషా౪బు౫౭	గురుచారః	శు౧౩ఉషా౭శు౩౪-౭౫	శనిరాహుకేతుచారాః నస్తః

తేదీ		తిథి	వివరములు
7	౨౩	౪	సో॥ శుక్ల ప్రథమా... [illegible]
8	౨౪	౫	మంగ॥ [illegible] జమాఖర్చులు
9	౨౫	౬	బుధ॥ [illegible]
10	౨౬	౭	గురు॥ [illegible]
11	౨౭	౮	శుక్ర॥ [illegible]
12	౨౮	౯	శని॥ [illegible]
13	౨౯	౧౦	ఆది॥ [illegible]
14	౧	౧౧	సో॥ [illegible]
15	౨	౧౨	మంగ॥ [illegible]
16	౩	౧౩	బుధ॥ [illegible]
17	౪	౧౪	గురు॥ [illegible]
18	౫	౧౫	శుక్ర॥ [illegible]
19	౬	౧౬	శని॥ [illegible]
20	౭	౧౭	ఆది॥ [illegible]
21	౮	౧౮	సో॥ [illegible]
22	౯	౧౯	మంగ॥ కృష్ణ ప్రథమా [illegible]
23	౧౦	౨౦	బుధ॥ [illegible]
24	౧౧	౨౧	గురు॥ [illegible]
25	౧౨	౨౨	శుక్ర॥ [illegible]
26	౧౩	౨౩	శని॥ [illegible]
27	౧౪	౨౪	ఆది॥ [illegible]
28	౧౫	౨౫	సో॥ [illegible]
29	౧౬	౨౬	మంగ॥ [illegible]
30	౧౭	౨౭	బుధ॥ [illegible]
31	౧౮	౨౮	గురు॥ [illegible]
1	౧౯	౨౯	శుక్ర॥ [illegible]
2	౨౦	౩౦	శని॥ [illegible]
3	౨౧	౧	ఆది॥ [illegible]
4	౨౨	౨	సో॥ [illegible]
5	౨౩	౩	మంగ॥ [illegible]

1924 జనవరి / మకరము / ఉత్తరాయణం [partly illegible side labels]

6	౨౪	౪	బు॥ శుక్ల ద్వితీయ ౩౭ఘ౫-౫౭ శత-౨౯పా౨౭ ౫౬ఘ౨౪-౧౯ధని౧౯వి౩-౪౦ అహః ౨౯-౪౨ మాఘ స్నానారంభః పుత్రికాశృంగోన్నత చంద్రోదయః ఘు౪-౩౮౩౦
7	౨౫	౫	గు॥ తృతీయ-౨౬౪౭-౧౩పరి౭-౧౬తై౨౮-౫౪౭౩ ౫౩౪వ కే క్రాం ఘు౪ ౧౪౮౧౪బుగెల
8	౨౬	౬	శు॥ చతుర్థి-౧౦౯-౪౨౦-౧సిద్ధ౫౮-౧౭౮౩౦-౩౮౬-౧౫ త్ర్యస్పృక్ కుందచతుర్థి తిలచతుర్థి వరదచతుర్థి సోపపదం ఘు౪-౨౫౮౭
9	౨౭	౭	శ॥ ౧-౫౦ ౧౩-౧౬సా౫౭-౫౬ఘ౧-౫౦౮౧౬ ౪౭ఘ౨౪వి ౨౦-౩౦అహః ౨౮-౪౭ మదనపంచమీవసంతోత్సవః ఘు౪-౩౫౮౩
10	౨౮	౮	ఆ॥ షష్ఠి-౫౫ రేవ౧౭-౪౮ శు౫౮-౬వా౪-౫౫ త్యాజ్యాభావః ఘు౪-౪౬౮౪
11	౨౯	౯	సో॥ సప్తమి-౪౯ అశ్వి౨౩-౫శు౫౮-౪౨తై ౪౯౧౨-౧౨౯౨౦-౩౧ఘు౪-౫౭౮౫
12	౧	౧౦	మం॥ అష్టమి-౧౭౪౨౮-౪౯భర-౨౭౭౧౩-౧౭ త్యాజ్యా వః ధని౩కుంభేరవిః ౩౭-౪౦అహః ౨౮-౫౨ అచలసప్తమీ హరిపద పుణ్యకాలః పూర్వాహ్ణాది శఘటికాః సైకపత్రాదిస్నానాదిః సూర్యచంద్ర వ్రతం అర్ఘ్యాదిదానం కలియుగాంతః అమృతయోగః ఘు౫-౭౮౬
13	౨	౧౧	బు॥ అ ౧౯-౫౭౩౪-౪౦౨౦-౧౦౦౧౯-౫౭ ౧-౪౪ భీష్మాష్టమీ భీష్మతర్పణం ఘు౦-౩౮౭
14	౩	౧౨	గు॥ ౨౨-౫౪౪౦-౪౯౦-౦-౩౩౯౨౨-౫౪ ౮౧౯-౪౬౭౭-౧౭ నవమిఋద్ధి ఘు౦-౧౨౮౯
15	౪	౧౩	శు॥ ౨౭-౨౯౯౪౬ ౩౧౨-౨౫౨౭-౨౯ శేష౦-౩౨ధని౪ రవిః ౫౫ ౭ అహః౨౯-౫౬ఘు౦ ౨౧౯
16	౫	౧౪	శ॥ ౨౩౧-౩౨౭ ౧౫-౩౯ ౧-౫౩౮౩౧-౩౨౮ ౯-౧౬ సర్వేషాంయోగాదః భీష్మయోగాదః ఘు ౦-౩౦౮౧౦
17	౬	౧౫	ఆ॥ ద్వాదశి-౪౯ పునర్వ౧౬-౦౪౧-౫౪౮౩-౬ ౨౩-౧౯ భీష్మద్వాదశి సోపపదంతిలద్వాదశి వరాహద్వాదశి ఘు౦-౩౯౮౧౧
18	౭	౧౬	సో॥ త్రయో౭-౨౫ పుష్య౫-౨౧౪౩-౧౫ ౫-౫౩౬౧౭-౭ఘవే ప్రదోషః వరాహకల్పాదిః ఘు౦-౪౮౮౧౨
19	౮	౧౭	మం॥ చతుర్ద-౧౬ఆశ్లే౬౦-౧౦పొం౦-౨౪౭౨-౫౩౪౭-౩౭౪౩-౧౪౪౯౧౯వి౧౩-౦అహః ౨౯-౪ మాఘోత్సవం తోరి ౩౮-౨౪అధ్వ చూడ త్రయం ఘు౦ ౫౭౮౧౩
20	౯	౧౮	బు॥ పౌర్ణమి-౧ మఘ-౧౭అనౌ-౨౨౨౮-౮౧ఆద్యదానం వ్యాసపూర్ణిమ శ్రీ నా ౧ఘడర్య౦ఘు౧-౬
21	౧౦	౧౯	గు॥ కృష్ణ ప్రతి-౪౯ పుబ్బ౧౩సు౫౦-౦చా౭-౨౧౯౨౭-౭ క్రాం యోగకాలఃఘు౧-౧౫-౧౫
22	౧౧	౨౦	శు॥ ద్వి-౧౧ఉత్తర౧-౫౬ఘ్య౪౪-౪౧తై౫-౨౫౪౯-౨౩౪౯౨౪వి౩౧-౨అహః౨౯-౧౦ఘు౧-౨౪౮౧౬
23	౧౨	౨౧	శ॥ తృ౩౦-౨౬ హస్త౦-౪౯-౫౭ ౩౭కు-౩౮-౩౦వ౧౨ ౧౪౮౨౦-౪౦ ఘు౧-౩౩౮౧౭
24	౧౩	౨౨	ఆ॥ చవితి-౪౪౮ చిత్త౫౪-౪౩౫౦౩౧-౩౪౩౨౫ ౪౪౮౬౧౬-౫౭చతుర్థిఃఘు౧-౪౨౮౧౮ [ఘు౧-౫౦౮౧౯]
25	౧౪	౨౩	సో॥ పం౨౦-౧౨స్వాతి౦-౩౫వృ౨౩-౫౦తై౨౦-౧౨౨౭-౪౮౩౭౪౯-౩౨అహః౨౯ ౧౬త్రిదినస్పృక్ యం రవే కృత్రాంతకవే
26	౧౫	౨౪	మం॥ షష్ఠి-౦వి౪౬-౩ ధ్రువ౧౬-౬౧౪-౧౦౭౩-౨౪౮౨౬-౧౫ షష్ఠిఃధిః త్రిస్పృక్ ఘు౧-౫౯౮౨౦
27	౧౬	౨౫	బు॥ ౭-౫అనూర౧-౨౭వ్యా౭-౫౮౭-౫౧౮౨౫-౧౦అమృత సిద్ధయోగః ఘు౨-౮౮౨౧
28	౧౭	౨౬	గు॥ అ-౯వ్యతీ౫౩ ౩౩ జ్యేష్ఠ౩౭-౦ ౦-౪౪బౌ౧-౫౪౯౧-౯ త్యాజ్యాభావః అహః ఘు౨-౧౭౮౨౨
29	౧౮	౨౭	శు॥ దశమి ౩౪మూ౩౨ హర్షణ౪ ౧౦౪౨-౧౮౩౯-౧౫౮౭౬-౧౬౪౪౮-౨౩అహః౨౯-౨౪ క్రాం ఘు౨-౨౬
1	౧౯	౨౮	శ॥ ఏకా౪-౪౩పూర్వాషా౯-౩౯వ్య౪౩౭-౧౦౨౧౭-౪౯౧౯-౨౮సర్వేషాంయోగాదః ఘు౨-౩౫౮౨౪
2	౨౦	౨౯	ఆ॥ ద్వా ౪౦-౪౯ ఉత్తరాషా౭-౧౨౮౩౦ ౫౭౯౧-౪ ౧౯౭-౩౬దగ్ధయోగః ఘు౨-౪౪౮౨౫
3	౨౧	౩౦	సో॥ త్రయో-౩ శ్రవ-౪౫-౪౮విష్కం౫-౩౬౯-౨౧౮౬-౯పూర్వాభాద్ర౧వి౩౭-౩౭ అహః ౨౯-౩౦ రాత్రే మహాశివరాత్రిః ప్రదోషః ఘు౨-౫౩౮౨౬
4	౨౨	౩౧	మం॥ చతు౩౬-౨౯ ధ ౨౫-౩౪౯౨౧-౧౭౭-౧౧౮౧౪-౪౭సర్వేషాంమాసశివచతుర్దశీమాసశివరాత్రిః అర్ధోదయవ్రతయం ఘు౩-౧౮౨౭ [ఘు౩-౧౦౮౨౯]
5	౨౩	౧	బు ● ౩౬ తరంగ-౧౨౫౭-౬౪౮౬-౧౩౮౩-౨౦౪వ కే క్రాం అమావాస్య ఆద్యదానం పిండపితృయజ్ఞః స్వాపరయుగాదిః

శు			
కే	శు౭ కుంభే రవిః బలధన సీ కుజః బ౧౦ కుంభే బు బ౧౩ మీనే శు		
౮-బు			రా
		సు కు	శ

శుజయా॥ శుక్లపక్షే౨౫ ౧౫	శుబుజసోమబు౪౧-౧౭	బ౧౦శుధ౩బు౫౧-౨౩	శుగ్రహ భాగశు౩-౨౫	బ౧౦శు౪౪శు౩౫-౧౭
శునుశ్లే౩శు౭-౫౬	శు౧ శత్రబు౧౬-౧౭	బ౧౭ఆధర్శబు౫౬-౨౩	శు౭మందు భా౭శు౪౯-౨౩	౧౩సోమశ్వ శు౭౪-౧౭
శు౧౪ మశ్లే౪శు౪౪-౨౫	శు౧౩సో౪౬బు౪౦-౩౫	బ౧౪శు౪౧౦బు౫౪-౨౫	శు౧౦శుభా౩శు౩౬-౨౩	శివరాత్రిః
బ౪ఆమా శు౫౭-౧౫	శు౧౫బు౪౩బు౫౭-౧౪	గురు రః	శు౧౩సోమ ౪శు౨౧	శు౬సో శని ప్రారంభః౧౧-
బ౧౪ మా౨౭-౫-౧౭	౩౪౧౪బు౨౦-౩౩	శు౧౧౪శ్లే౩శు౧౬-౧౭	బ౧౪౮శు౧౦-౨౩	రాహు కేతు చారా
బుధచారః శు౪శు౨బు ౫	బ౫సోధ౧బు౩౭-౨౩	శుక్రచారః	బ౩౪౮౨శు౫౯-౨౬	శు౪శు౩ రాహుః౩౧-౧౭
శు౬సోమశు౩బు౫-౧౪	బ౭బుధ౨బు౪౧-౨౫	శు౩శు పూర్వాషా శు౧౭-౩౩	బ౬మశ౩శు౪౭-౨౪	కేతుశు౩ ౧-౧౭

శ్రీరుధిరోద్గారినామ సం॥ ఫాల్గుణమాస తిథివారాదయః శాలివాహనశకం ౧౮౪౫ కల్యాదిగం ౫౦౨౪ హూణ 1924

6	౨౪	౨	శు॥ ప్రౌ౩ ౭-౪ పూర్వాభా ౨౮-౪౮ సా ౧౫-౧౯ కౌ ౬-౩౬ రా ౨౪-౨౯ పూర్వాభా ౨౨ వి ౪౭-౧౪ అమా ౨౯-౩౭ చంద్రాంత్యాగ కాలః భు౩-౧౯వ౨౯
7	౨౫	౩	శ॥ ద్వి౩౯-౭ ఉ॥భా ౩౨-౭ శు౧౩-౪౭ బా౮-౧ త్యాజ్యభాగః సమశ్శ్రింగ చంద్రోదయః భు౩-౨౮వ౩౦
8	౨౬	౪	శ॥ తృ౪౨-౯ రే౩౬-౨౬ శు౧౩-౩ తై౧౧-౩౩ ది౪-౧౬ భు౩-౩౭ వ౧సు॥బా॥
9	౨౭	౫	ఆ॥ చ౪౬-౧ అశ్వి౪౧-౩౧ బ్ర౧౩-౧వ౧౧-౦ రా౦-౫౯ కాంతచతుర్థి భు౩-౪౬వ౨
10	౨౮	౬	సో॥ పం౫౦-౨౮ భ౪౪౭-౧౪ వి౦౧౩-౩౧ బ౧౮-౧౦ బి౭-౪౯ పూర్వాభా ౩ రవిః ౭-౧౮ అమా ౨౯-౪౫ రా వే భు ౩-౫౫వ౩
11	౨౯	౭	మం॥ ష౫౫-౧౨ కృ౫౩-౧౫ వై౧౪-౨౯ కౌ ౨౨-౪౫ ది౦-౧౪ భు౪-౪వ౪
12	౩౦	౮	బు॥ స౬౦-౦ రో౫౯-౧౮ వి౫౬-౫౫ ౨౨౭-౪౫ రా౭ ౩౪ త్రిస్పృక్ భు౪-౧౩వ౫
13	౧	౯	గు॥ స౦-౧౦ మృ౬౦-౦ ప్రీ౧౬-౧౯ వ౦-౧౦ ౧౪-౪౦ పూర్వాభా ౪ మీ సేరవిః ౨౭-౪౭ అమా ౨౯-౫౭ షడశీతి పుణ్యకాలః పరేపే దశఘటికాః భు౪-౨౩వ౬
14	౨	౧౦	శు॥ అ౪-౨౫ మృ౫-౨౮ ఆయు౧౭-౦ బ౪-౨౫ వి౨౭-౫౨ దగ్ధయోగః భు౦-౪వ౭
15	౩	౧౧	శ॥ ఏ౯-౨౦ ఆర్ద్రా౧౦-౧౬ సౌ౧౭-౧౭ బా౯-౨౦ రా౨౨-౩౯ భు౦-౧౨వ౯
16	౪	౧౨	ఆ॥ ద్వా౧౧-౨౯ పున౧౪-౪౫ శో౧౬-౪౭ స౧౧-౨౯ రా౬-౧౧ ఉ॥భా౧ రవిః ౪౮-౩౮ అమా ౨౯-౫౯ కుమే భుం-౨౦వ౯
17	౫	౧౩	సో॥ త్ర౧౩-౩౭ పుష్య౧౮-౧౬ అతి౧౫-౪౬ భ౧౩-౩౭ రా౨౧-౩౭ సర్వేషాంమహాప్రదోషః భుం-౨౮వ౧౦
18	౬	౧౪	మం॥ చ౧౪-౩౮ ఆశ్లే౨౦ ౪౨ సుక౧౩-౪౯ బా౧౪-౩౮ రా౨౧-౨౦ వృశింహద్వాదశి అమలకపూజాప్రదోషః భుం-౩౬
19	౭	౧౫	బు॥ శ్రా౧౪-౨౪ మఘ౨౧-౫౬ ధృ౧౦-౫౩ తై౧౪-౨౪ రా౧౧-౫౬ హోళికాపూర్ణిమ కాముదహనం భుం-౪౪వ౧౨
20	౮	౧౬	గు॥ బహు౧౨-౫౫ పూర్వ౨౧-౫౭ శూ౬-౫౭ బ౧౨-౫౫ రా౯-౩౦ ఉ॥భా౨౧౦-౦ అమా ౩౦-౪ మేషాయనతో రవిః ౩౫-౫౩ అన్వాధానం హోళికోత్సవః వసంతోత్సవః శ్రీణాం చంద్రదర్శనం భుం-౫౨వ౧౩ [భు౧-౦]
21	౯	౧౭	శు॥ ○ ధృ౧౦-౧౧ ఉ॥ఫ౨౦-౪౩ గం౨-౩౯ వృ౪-౧౩ బ౧౦-౧౧ రా౧౦-౫౦ యోగకాలః బ్రహ్మసావర్ణికల్పాదిః
22	౧౦	౧౮	శ॥ కృష్ణ ప్రతి౧౩ హ౧౮-౨౭ శ్రు౪౯-౪౨ కౌ౭-౨ రా౭-౧౯ రవే మృత్యుయోగః చాతుర్మాస్యద్విత్రీ యా భు౧-౮
23	౧౧	౧౯	ఆ॥ ద్వి౧-౩౩ చిత్ర౫౩-౬ వి౧౫-౧౫ వ్యా౪౨-౦ గ౧-౩౩ రా౨౮-౧౯ ఉ॥భా ౩ రవిః ౩౧-౪౭ అమా ౩౦-౧౧ అనమాబ్రహ్మకల్పాః భు౧-౧౬వ౧౬
24	౧౨	౨౦	సో॥ చ౪౯-౫౧ స్వా౧౧-౨౨ హర్ష ౩౪-౩ బవ౨౯-౧౬ వి ౨౪-౧౯ శ్రాం కేశ భు౧-౨౪వ౧౭
25	౧౩	౨౧	మం॥ పం౩-౨౨ విశా౬-౫౯ వజ్ర౨౬ ౨౮ కౌ౧౬-౩ ౨౭౧౬-౧౩ దగ్ధయోగః భు౧-౩౨
26	౧౪	౨౨	బు॥ ష౩౭-౬ అనూ౨-౨౫ సిద్ధి౫-౩౩ వణి౮-౨౧ ౧౦-౪౭ ౧౫-౨౨ ఉ॥భా ౪ రవిః ౫౩-౫౮ అ॥ ౩౦-౧౭ అమృతసిద్ధయోగః భు౧-౪౦వ౧౯
27	౧౫	౨౩	గు॥ స౩౦-౪౫ మూ౫౩-౩౭ వ్య౧౦-౨౨ భ ౩-౪౫ రా ౧౯-౩౮ త్రిస్పృశా భు౧-౪౮వ౨౦
28	౧౬	౨౪	శు॥ అ౨౫ ౭ పూషా౫౦-౫౭ శి౨-౪౩ పరి౫౨-౩౧ ౨౫-౭ది ౧౬-౧౨ అష్టమిశ్రాద్ధం భు౧-౫౬వ౨౧
29	౧౭	౨౫	శ॥ న౨౦-౧౩ ఉ॥షా౪౭-౨౫ శి౪౯-౧౫ తై౨౦-౧౩ రా౧౨-౨౬ ౪౪ త్రికస్నానం భు౨-౪వ౨౨
30	౧౮	౨౬	ఆ॥ ద౧౬-౧౬ శ్రవ౪౫-సిద్ధి౪౩-౩౦ భ౧౬-౧౬ రా౧౧-౧౩ త్యా వ౩-౫౫ ఉ॥భా ౫ రవిః ౧౬-౪౦ అమా ౩౦-౨౪ ఏకాదశీ ఉపవాసః భు౨-౧౨వ౨౩
31	౧౯	౨౭	సో॥ ఏ౧౩-౨౭ ధని౪౫-౧౭ సా౩౮-౫౫ బా౧౩-౨౭ త్యాజ్యభాగ సర్వేషాంమహాప్రదోష భు౨-౨౦వ౨౪
1	౨౦	౨౮	మం॥ ద్వా౧౦-౫౦ శత౪౦-౦ శు౩౫-౧౮ తై౧౦-౫౦ ౨౭౭ శ్రాం ప్రదోషః భు౨-౨౮వ౨౫
2	౨౧	౨౯	బు॥ త్ర౧౧-౨౬ పూర్వాభా౭-౫౪ శు౩౨-౩౮ గ౧౧-౨౬ ౨౨-౩౦ ఉ॥భా ౩౯-౪౯ అమా ౩౦-౩౦ అనధ్యయన చతుష్టయం
3	౨౨	౩౦	గు॥ చ౧౨-౧౬ ఉ॥ ౩౦-౫౭ బ్ర౨౨-౧౬ రా౧౩-౬ భు౨-౪౪వ౨౭ మాసశివరాత్రిః భు౨-౩౬వ౨౬
4	౨౩	౩౧	శు॥ ● ౧౪-౧౫ రేవ౫౯-౮౨౩ ౦-౬ నా౧౪-౧౫ ౩-౪వ దశీరముఖః అన్వాధానం పిండపితృయజ్ఞః భు౨-౫౨వ౨౮ శ్రీరక్తాక్షినామ సంవత్సర చైత్రమాస తిథివారాదయః శాలివా॥ నశకం ౧౮౪౬ కల్యాదిగం ౫౦౨౫ హూణ 1924
5	౨౪	౧	శ॥ శుక్ల ప్రతి౭-౧౦ అశ్వి౬-౧౦ వై౨౯-౫౭ బవ ౧౭-౧౦ ద్వితీయాతిథిః దక్షిణశృంగోన్నతచంద్రోదయః భు౩-౦

	శు		
బు ర-కే	శు౧౧ మీ వే బు బ౧౨ మే వే బు బ౯ వృష ఛే శు శు౭ మీ వే రవిః		రా
కు	కు	శ	

కుజచారః	శు౨ ప్రాగ్ స్తమితో బు౧౧-	శు౧౫ శు ఉ॥భా౨ బు౨౪-౧౮	బ౧౪ శు అశ్వి౨ బు౪౭-౧౧	శు ౧౧ సో ధ౨ బు౫౦-౧౧
శు౧ శు మా ౩ శు ౩౨-౨౫	శు౩ శ శ౩ బు౫౦-౨౪ [౨౩	బ౨ అ ఉ॥భా ౩ బు౯-౪	బ౩౦ పశ్చాత్ ఉదితో బు౧౮-	శు౧౪ శు ధ౩ శు౪౯-౩౩
శు౬ మూ౪ శు ౪౯-౧౫	శు౫ సో శ౪ బు౪౪-౩౨	బ౪ సో ఉ॥భా౪ బు౪౫-౧౨	కుజచారః బు౫ మ శ్వే౪ శు౨౫	బ౨అ ధర శు౪౬-౧౨
శు౧౧ సో పూషా౧ శు౭-౨౫	శు౭ బు పూర్వాభా౧ బు౩౫-౧౪	బ౬ బు శే౧ బు౨౧-౧౨	శుక్రచారః	బ౬ బు కృ౧ శు౪౭-౩
బ౧ శ పూషా౨ శు ౨౮-౩౪	శు౮ శు పూర్వాభా౨ బు౨౮-౧౨	బ౭ శు శే౨ బు౫౮-౫౪	శు౧ శు అశ్వి౧ శు౧౭-౧౪	బ౯ శ కృ౨ శు౪౪-౧౪
బ౭ శు పూషా౩ శు౪౭-౨౪	శు౧౦ అ పూర్వాభా౩ బు౧౯-౨౦	బ౯ శ శే౩ బు౩౧-౧౮	శు౪ అ అశ్వి౩ శు౧౦-౧౫	౧౨ మ కృ౩ శు౪౮-౧౪
బ౧౩ బు పూషా౪ శు౧౩-౨౫	శు౧౧ సో పూర్వాభా౪ బు౫౮-౪	బ౧౧ సో శే౪ బు౧౫-౧౮	శు౭ బు అశ్వి౪ శు౫-౩	బ౩౦ శు కృ౪ శు౫౦-౨౫
బుధచారః శు౧ శు శత౨ బు౫౪	శు౧౩ బు ఉ॥భా౧ బు౪౫-౧౨	బ౧౨ మ అశ్వి౧ బు౫౯-౧౮	శు౮ శు భర౧ శు౫౭-౧౨	శని రాహు కేతు చారాః నష్టః

ప్రస్తావన

ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాన్తాయ దక్షిణామూర్తయే నమః॥

శ్రీమన్మహాదేవుని యాజ్ఞానుసారము ప్రవర్తమానంబగు మహాకాలచక్రమునం దొక యేడు ముగిసినది. బ్రహ్మకల్పమునందు ద్వితీయపరార్థమునందు సృష్ట్యాది ౧౯౫౫౮౮౫౦౮౪ సౌరాబ్దములు గడచినవి. కలియుగాది ౫౦౮౪ వత్సరములు నిండినవి. ప్రభవాదిచాంద్రమానాబ్దములు ౮౪ గతించినవి. శాలివాహనశకాబ్దములు ౧౯౦౫ ను క్రైస్తవశకాబ్దములు ౧౯౮౩ ను హిజరిశకాబ్దములు ౧౩౩౩ ను ముగిసినవి. దుందుభిసంవత్సర మస్తమయమును బొందినది. రుధిరోద్గారి సంవత్సర ముదయించినది. కాలమహాప్రవాహమునం దంతర్ధానములైన పరార్థములు కల్పములు మన్వంతరములు యుగములు శకములు సంవత్సరములు ప్రకృతి పరిపాకమునకు బరమలక్ష్యములు. అంతర్ధానములైన కల్పములు కల్పాంతములు యుగములు శకములు వత్సరములు నామమాత్రము లైనను యఖండమైన ధర్మప్రతిపాదనమును జేయుచున్నవి. అనంతకాలమహాప్రవాహమునందు సకల స్వరూపములు విలయము నొందినను రుధిరోద్గారిసంవత్సర ప్రభావమును యథావిధిగ ధర్మసంస్థాపనార్థము వినియోగపడగలదు. భగవదనుగ్రహము వలనను రుధిరోద్గారిసంవత్సరఫలమును ధర్మప్రదమై ప్రపంచశాంతి వర్ధిలుగాత!

ప్రపంచమహాప్రవృత్తియందు జీవజాలము లనవరతము సుఖప్రాప్తినిదుఃఖనివృత్తినికోరుచు మహాప్రస్థానమును జేయుచున్నవి. స్వకర్మసిద్ధమైనదుఃఖమును నివృత్తిచేసి సుఖమును సాధించుట జీవయాత్రకు ఫలమైనను జీవప్రవాహము వికృతగతి నవలంబించుచు దుఃఖావృతము చేయుచున్న విధమును ప్రపంచవ్యవహారములు బోధించుచున్నవి. ప్రపంచము నావరించినమహాసమ్మోహమును నిర్మూలముచేయుటకు మహాదుఃఖానుభవము సంప్రాప్తమైనను మహాసమ్మోహిని యథాప్రకారము విహరించుచు తాండవమాడుచున్నది. ప్రపంచప్రవృత్తియందు సంప్రాప్తములైన మహాప్రళయములు ఘోరసంగ్రామములు మహామారులు జ్ఞానోదయమునకు సాధనములు గాజాలకున్నవి. దివ్యావతారచరితములు వేదప్రమాణములు తత్త్వోపదేశములు ధర్మసూత్రములు నిత్యానుభవములు సుఖప్రస్థానమునకు సాధనంబులు గాకున్నవి. దుఃఖసాగరంబున మునిగియున్న వర్తమాన సంధిసమయమునందు ప్రపంచమునకు తరణోపాయమును నిర్ణయించుట పరమధర్మమైనను ధర్మనిర్వహణమనుదినము దూరస్థమగుచున్నది. దుఃఖమునకు మూలములైన కామము లోభము మోహము మదము మాత్సర్యము ప్రవర్ధమానంబులగుచు సంక్షోభమునకుసాధనంబు లగుచున్నవి. ప్రపంచమునందు దృష్టి నేమూలలకు బ్రసరింపజేసినను దుఃఖనిశ్వాసములు గోచరము లగుచున్నవి. మానవహృదయమునకు సహజమైన విశ్వాసానురాగము లంతర్ధానములై ద్వేషాసూయభావములు పొడసూపుచున్నవి. స్వార్థపరములైన మతభేదములు జాతిద్వేషములు రాజ్యవైరములు ధనప్రయోజనములు గౌరవలక్ష్యములు వృత్తిభేదములు మహాసంక్షోభమును గలుగజేయుచున్నవి. మహాసంక్షోభమునకు మూలమైన మహాసంగ్రామము పేరున కంతము నొందినను సంక్షోభము ప్రపంచమునం దంతటను విచ్చలవిడిగ విహరించుచున్నది. అశాంతి పెరుగుచున్నది. పరిణామ మగమ్యగోచరమై మహాపరివర్తనము శాంతిస్థాపనమునకు శరణ్యముగ నున్నది.

మహాసంక్షోభమునకు మూలమై చిరకాలసంవర్ధితములైన సంక్షోభబీజములు వివిధవ్యవస్థలందును గోచరంబగుచున్నవి. ప్రపంచవ్యాప్తములైనపాశ్చాత్యసంస్కార బీజములు సకలజాతులందును వివిధరాజ్యములందును భిన్నసంస్థాపన లం

విక్షోభ బీజములు

దును సంవర్ధితంబులై సంక్షోభమునకు మూలములైనవి. ఆయుధధారణము విజయమునకు సాధనముగ బరిణమించినది. సంహారసాధనములైన ఆయుధాగారములు విష సంస్కారబీజములను వృద్ధిచేసినవి. భాగ్యాగమనమునకు మూలములైన సంస్కారములు స్వార్థారాధనమును వృద్ధిచేసినవి. భోగారాధనమునకు సాధనములైన సంస్థాపనలు సంరంభమును పెంచినవి. ఆయుధములు ధనము మహాత్వమునకు ప్రమాణములుగఁ బరిణమించినవి. ఆయుధముల ఝణఝణధ్వనులు టంకముల నాదములు మానవహృదయమునందు స్థిరాసనమును గైకొనినవి. ఆయుధపూజ ధనపూజ పురుషార్థసాధనములుగ బరిణమించినవి. పాశ్చాత్యజాతులు ప్రతిష్ఠించిన వరదేవతలు ప్రపంచమున కారాధనదేవతలై విచిత్రస్థితినిఁ గలుగజేసినవి. ఆయుధపూజ ధనబలిని ధనపూజ ఆయుధబలిని గోరుచు భస్మాసురవరములుగఁ బరిణమించినవి. ఆయుధపూజ కన్ని రాజ్యముల సంపదలును బలియగుచున్నవి. దుర్భరములైన పన్నులవసరములై రాజ్యాదాయ మాయుధారాధనమునకు వినియోగపడుచున్నది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుట కాయుధారాధన మవసరమై పరపీడనము విజృంభించినది. పరపీడన సామర్థ్యము స్వజాతీయాభిమానముగను జాతీయ ప్రతిభకు లక్షణముగను బరిణమించినది. స్వజాతీయాభిమానము భాగ్యారాధనమునకును భోగానుభవమునకును నధికారాభిమానమునకును శ్రేష్ఠతాభిమానమునకును లక్ష్యమై మహాసంక్షోభమును గలుగజేసినది. ఈ మహాసంక్షోభము మహాసంగ్రామ మంతమొందినను విపరీతాకారమును దాల్చి ప్రపంచమునందు భీకరాకృతితో సంచారము చేయుచున్నది. సకలదేశములందును సంరంభము విహరించుచున్నది. రాజ్యాంగసంరంభము సాంఘికసంరంభము ధనసంరంభము జాతీయ సంరంభము స్వాధికారాభిమానసంరంభము సంక్షోభమును గలుగజేయుచున్నవి. మహాసంగ్రామాపేక్షితఫలములైన శాంతియును ధర్మమును నదృశ్యములై యశాంతియును నధర్మమును సంగ్రామానలమును రగుల్చుచున్నవి. ప్రపంచశాంతికి పాశ్చాత్యహృదయము నావరించిన మహాతృష్ణ ప్రతిబంధకముగ నున్నది. ప్రపంచసంపదలీ మహాతృష్ణ నుపశమింపజేయుటకు వినియోగపడుచున్నను తృష్ణాదేవికి శాంతి గలుగకున్నది.

గతకాలసంస్కారజన్యములైన దుఃఖబీజములను దుందుభి సంవత్సర మనుభవించినది. ఆ సంస్కారముల ఫలమును రుధిరోద్గారిసంవత్సరము ప్రసవింపనున్నవిధమును గతసంవత్సరానుభవము చాటుచున్నది. ప్రపంచమునం దంతటను నాసురభావము తాండవమాడుచున్నది. రాక్షసబలము రాజ్యము చేయుచున్నది. మారణయంత్రములు ప్రజానాశనమునకు వినియోగపడుచున్నవి. ధర్మనాశనము గలుగుచున్నది. ఆంగ్లదేశమునందు లక్షల కొలది ప్రజలు పనిపాటులు లేక యల్లాడుచున్నారు ఫ్రాన్సు మహాసైన్యమును సమకూర్చి సంక్షోభమును గలుగజేయుచున్నది. నిరాయుధులైన జర్మనులను నిర్బంధించుటకు పూనుకొని జర్మనుదేశము నాక్రమించినది. సీతాపహరణమునకు బూనినది. నిరాయుధులైన జర్మనులు సహాయనిరాకరణధర్మము నవలంబించుచున్నారు. ఇటలీలో సాంఘికపరివర్తనము గలుగుచున్నది. రుష్యాయందు సోవియటు విధానము మహాసంక్షోభమును గలుగజేయుచున్నది. గ్రీకురాజ్యము దురాశాఫలము ననుభవించుచున్నది. తురుష్కరాజ్యము జయభేరిని మ్రోగించినను పాశ్చాత్యరాజ్యముల పాశబంధములను వదలించుకొనజాలకున్నది. అమెరికా జపాను దేశములు ధనారాధనమును జేయుచు ధర్మవిజయమునకుఁ దోడ్పడజాలకున్నవి. చీనాదేశ మంతఃకలహములతో నిండి బీభత్సముగ నున్నది. భరతఖండము నిర్బంధముల ననుభవించుచు నాత్మశక్తిని గోల్పోయి దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. సకలదేశములందును నశాంతి యనంతమైనరూపభావములతో సంచారము చేయుచున్నది. ప్రపంచావృతమై ప్రచండమైన యశాంతి భీకరసంగ్రామరూపమును దాల్చు ననుటకు సూచనలు గన్పించుచున్నవి.

మహాప్రళయమునకు మూలమైనను మహాసంగ్రామానలము పేరునకు చల్లారినను సంగ్రామానల ప్రభావము ప్రపంచము నావరించినది. బ్రిటీషుద్వీపములందు 20,00,000 ప్రజలు పనిపాటులు లేక రాజకీయ సాంఘికపరివర్తనము నభిలషించుచున్నారు. రాజ్యాధికారులు ధనాయుధబలములతో స్వీయస్వత్వములను సంరక్షించుకొనుచున్నారు. ఫ్రాన్సుదేశము మహాబలముతో జర్మనుదేశము నాక్రమించుకొని మహాసంక్షోభమును కలుగజేయుచున్నది. రుష్యాదేశము మహాపరివర్తనమయమై భయసంభ్రమములను గలుగజేయుచున్నది. తురుష్కదేశము విఫలమనోరథమై సంగ్రామము

నకు సిద్ధమగుచున్నది. యూరపుఖండమునందుగల శేషిం
చిన రాజ్యములన్నియును సాయుధ పాణులై సంగ్రామము
నకు సంసిద్ధములగుచున్నవి. దురాశా గ్రస్తమై దైన్యస్థితికి
పాలైన జర్మను దేశము నిస్సహాయస్థితి ననుభవించుచున్నది.
నానాజాతిసమితియందు జేరిన రాజ్యములన్నియును ధర్మ
సంస్థాపనమును జేయుటకు శక్తిలేక వెనుకాడుచున్నవి.
ప్రపంచము నావరించిన దురాశాలోభ మోహమదమా
త్సర్యములు యథేచ్ఛగా విహరించుచున్నప్పుడు ప్రపంచ
శాంతి చేకూరుట యసంభవము. యూరపురాజ్యము లైదు
వందల యేండ్లనుండియును సుఖారాధనమునకు జేసిన విశ్వ
ప్రయత్నములు దుఃఖాంతము లైనను జర్మనుల మహాదుఃఖా
నుభవము ప్రత్యక్షముగ గన్పించుచున్నను ప్రపంచమునకు
జ్ఞానోదయము గలుగని విధమును వర్తమానపరిస్థితులు
సహస్రముఖములను విశదము చేయుచున్నవి. పాశ్చాత్య
రాజ్యములు చిరకాలము కష్టపడి సంక్షోభమును మహా
దుఃఖమును గలుగజేసి రాక్షసబలాధారమున గడించిన మ
హాసంపదలు నాలుగేండ్లలో మటుమాయమైనవి. పాశ్చా
త్యసభ్యతాద్యధికారమునను నిర్మితము లైన పరిశ్రమలు-
వ్యాపారములు - సంపదలస్థితులు - ధర్మసిద్ధాంతములు
కూలిపోయి పాశ్చాత్యరాజ్యము లన్నియును కర్తవ్యమును
కనుగొనలేక పరితపించుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల
దృష్టి పూర్వమువలెనే పరాక్రమణాయత్తమైనవిధ
మును వర్సేలు సంధినుండి లాసేను సమావేశము
వఱకును జరిగిన రాజ్యవ్యవహారములు వ్యక్తము చేయు
చున్నవి. వర్సేలు సంధిసభయందు నాటిన విషబీజములు
గతించిన నాలుగేండ్లయందును అనంతములైన విషఫల
ములను సమకూర్చినవి. పాశ్చాత్యరాజ్యములు స్వకర్మ
సంజాతములైన విషఫలముల ఫలము ననుభవించు
చున్నను స్వీయసంస్కారమున కనుకూలమైన విషబీజము
లనే తిరిగి వృద్ధిజేయుచు ప్రపంచమును మహాదుఃఖమార్గ
మునను నడుపుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల దురహం
కారము-స్వార్థపరత్వము-రాక్షసబలము - పరస్పరసంహా
రమునకు వినియోగపడి మహాప్రళయమునందు ధర్మ
సంస్థాపనార్థము పరమశాంతస్వరూపుం డవతరించుట
జగన్నాటకసూత్రధారియొక్క సంకల్పమై యుండును.
ప్రళయబీజములకు ఫలము మహాప్రళయముగాని శాంతి
గాజాలదు. భారతేతిహాసపురాణములయందు వర్ణింప
బడిన కల్క్యవతారావతరణసమయము మాసన్నమైనదని
సంక్షోభాయత్తమైన ప్రపంచపరిస్థితులు సూచించుచున్నవి.

క. భగవంతుం డగు విష్ణుఁడు
జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగం
దగ నవ్వేళల నడఁచుక
యుగయుగముల బుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్.

ప్రపంచ ప్రవృత్తియందు మహాప్రస్థానమునకు
సృష్టిస్థితిలయావస్థలు సాధనము లైనను కొన్ని సమయము
లయందు మందశాంతిస్థితికంటెను తీవ్రప్రళయము పరమ
సాధనము కాగల విధమును ప్రపంచేతిహాసము లుప
దేశించుచున్నవి. ఆ యుపదేశధర్మము సుస్థాపిత మగు
టకు సన్నిహితమైన ప్రళయావస్థ సాధన మగుట భగవ
న్నిర్ణయముగ నుండును. ఆ కల్యాణధర్మయుగోదయ
మునకు సకలజాతులును రక్తాక్షి సంవత్సరమందు ప్రాచీన
సంస్కారసంజాతము లైన స్వార్థప్రయోజనములను విస
ర్జించి నవయుగారంభయోగ్యము లైన పరార్థప్రయో
జనముల స్వీకరించి స్వాగతంబు నొసంగుచు సంసిద్ధము
లగుటకు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుగాక !

మహావిలయమునకు మూలము లైన ఇకారాంత
సప్తవర్షకమునందును దుందుభి యస్తమించి రుధిరోద్గారి
యుదయించినది. ఈ సప్తకమునందు కాళయుక్తికి శుక్రుడు,
సిద్ధార్థికి కుజుడు, రౌద్రికి రవి, దుర్మతికి శని, దుందుభికి
బుధుడును నేలికలై మహాసంక్షోభమును గలుగజేసిన విధ
మును గతించిన యైదేండ్లదుఃఖానుభవము విశదము చేయు
చున్నది. రుధిరోద్గారి సంవత్సరమును గతాబ్దముల దుఃఖ
సంస్కారానుభవము ననుభవించు నని నమ్ముటకు సూచ
నలు గలవు. రుధిరోద్గారిసంవత్సరమునకు ప్రచండమార్తాం
డుడు ప్రభువు. ఫలము: యుద్ధము స్వల్పవృష్టి. ప్రజలకు
రాజభయము. శత్రుచోరాగ్నిభయము. శుక్రుడు మంత్రి
సేనాధిపతి మేఘాధిపతి గ్రామపాలకుడు. ఫలము :
సువృష్టి గోక్షీరాభివృద్ధి వృక్షఫలాభివృద్ధి స్త్రీసం
యోగప్రీతి శ్వేతధాన్యాభివృద్ధి. చంద్రుడు సస్యాధిపతి
పరీక్షకుడు నీరసాధిపతి పురోహితుడు. ఫలము : వరి
పంట క్షీరాభివృద్ధి సస్యసమృద్ధి విద్యాభివృద్ధి వృక్ష
ఫలాభివృద్ధి ధాన్యాభివృద్ధి లోహాభివృద్ధి సువర్ణమౌక్తి
కాభివృద్ధి వస్త్రాభివృద్ధి. శని ధాన్యాధిపతి. ఫలము :
కృష్ణధాన్యాభివృద్ధి సూక్ష్మధాన్యాభివృద్ధి. గురువు
అర్ఘాధిపతి దైవజ్ఞాధిపతి ఫలము: సువృష్టి సస్యధన
సమృద్ధి నిత్యోత్సవములు రాజ్యనీతి బుద్ధికుశలత.

బుధుడు రసాధిపతి. ఫలము: తైల ఘృత గుడ పిప్పలీ శుంఠి హింగులలశునాదికాభావము. కుజుడు గణకుడు—ఫలము: విష బాధ అగ్నిబాధ శస్త్రబాధ పరస్పర వైరుధ్యము అపరసస్యనష్టము. కృష్ణుడు పశుపాలకుడు. ఫలము: పశువృద్ధి సుభిక్షము తృణవర్షాభివృద్ధి. సంవత్సరపు సామాన్యఫలము:

శ్లో. ఆహవే నిహతా స్సర్వే భూపాలాస్సైన్యతస్తథా జనాః
తథాపి తత్ర జీవంతి రుధిరోద్గారి వత్సరే.

గ్రహములసంయోగమును సమస్తనక్షత్రమును నరిష్టములకు గారణం బగునని దైవజ్ఞులు నిర్ణయించిరి. దైనజ్ఞులీ యరిష్టరోగములను నిర్ణయించిరి:

శ్లో. రవిమందా వేకరాశౌ నృపాణాం కలహం భవేత్
బుధమందా వేకరాశౌ దుర్భిక్షం వ్యాధిపీడనం.
భౌమేజ్య మందాయది యేకరాశౌ పరస్పరం సప్తభేన్వితావ్యా యౌ
సాకేత లంకాపురి మధ్యదేశే క్షుధా భయం శస్త్రభయం నరాణాం.
యావద్బ్రాంతార్కసూనుః ప్రవిశతి ధనుషం మీనకస్యేచ రాశౌ
తావ ద్రాజేంద్రపీడా జనపతిమరణ క్షుత్పిపాసాది ఘోరాః.
యద్యేకరాశౌ గురు భార్గవౌచేత్ కుజో, కళత్రేచ భృగుస్తు వక్రీ
సిద్ధంహి యుద్ధం మనుజాధిపానాం వృష్టిర్వినాశంసమ సైన్యతద్వత్.

సంగ్రామము సంక్షోభము విప్లవము విద్వేషము సామాన్యఫలములని గ్రహస్థితి కనుకూలముగ లోకస్థితియును విశదము చేయుచున్నది. యూరపు రాజ్యములకు మహాసంగ్రామానుభవము శ్మశానవైరాగ్యముగ బరిణమించినది. సంగ్రామానలదగ్ధములైన దేశములు దుఃఖవేదనమున ననుభవించుచున్నను సంగ్రామానల ముపశమనమును బొందకయే దుఃఖసాధనములను నపారముగ నిర్మించుచున్నవి. మహారాజ్యములవలె స్వరాజ్యములును లోభగ్రస్తములై ప్రజలను సంపదలను లోభదేవతకుబలి నిచ్చుచున్నవి. లోభమహాదేవత తన పరివారముతో విహారము చేయుచు నఖండమైనయశాంతిని కలుగజేయుచున్నది. లోకావృతమైన యశాంతస్థితియందు గతకాలాగతములైన ప్రళయసంస్కారబీజములు రుధిరోద్గారిసంవత్సరమందును ప్రళయాకారమును దాల్చుటకు ప్రపంచపరిస్థితులు పరిపక్వముగ నున్నవి. పరిపక్వములైన ప్రళయబీజముల నుపశమింపజేసి లోకకల్యాణమునకు భగవంతుడు శాంతిని గలుగజేయును గాక.

ఐరోపామహాసంగ్రామము మాసియాఖండమునకు క్షణకాల ముచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములను విడుచుటకు భగవదనుగ్రహమువలన గలుగజేసినది. యూరపు

ఆసియా లబ్ధావకాశము

రాజ్యములు పరస్పరసంహారసాధనములను నిర్మించుచు నాసియాదేశముల కాత్మ పరిశోధనమున కవకాశములను గలుగజేసినవి. విజయమును బడసిన రాజ్యములకును పరాజితములైన రాజ్యములకును భాగలబ్ధములను నిర్ణయించుకొనుట దుస్తరమైనది. ఫ్రాంసుదేశమునకును గ్రేటుబ్రిటనునకును గ్రీసుదేశమునకును తురుష్క-రాజ్యగ్రసనము దుర్భరమై అన్యోన్యకలహమును వృద్ధిజేసినది. యూరపుఖండమునందు దండనీతి నవలంబించిన ఫ్రాంసుదేశ మాసియాఖండమునందు దానోపాయ మవలంబించినది. తురుష్కులతో సంధిని జేసి తురుష్కుల ప్రతాపవిజృంభణమున కవకాశము గలుగజేసినది. తలకిరిగి ప్రవర్తించిన గ్రీకుబలములను మూడువారములలో ఆసియాఖండమునుండి వెడలగొట్టి తురుష్కులు నిస్సహాయస్థితియం దుండినను వారికి సహజమైన శౌర్యప్రతాపములను విశదము చేసిరి. తురుష్క-విజయములతో నాసియాఖండ ప్రతిభయును మహమ్మదీయ ప్రపంచ ప్రతాపమును తలయెత్తినవి. రాక్షసబల ప్రదర్శనమునందైనను పాశ్చాత్యరాజ్యములకుగల ప్రతిభ ప్రాచ్యరాజ్యములకును గలదను సత్యమును జపానీయులు ప్రతిపాదించిన విధముననే తురుష్కులు సయితము ప్రతిపాదించి యాసియాఖండమున కాత్మసంస్మరణమును గలుగజేసిరి. తొంబదికోట్ల ప్రజలకు ప్రబోధము గలిగి ఆత్మబలప్రకర్షమును జేయుటకు తగిన అవకాశము గలుగునపుడు ప్రపంచపరిస్థితులు మాఱగల విధమును ఆసియాఖండ విజయములు విశదము చేసినవి. అనిత్యమైన రాక్షసబలవిసర్జనమును జేసి ఆత్మబలసాధనమున ప్రపంచ శాంతిని స్థాపింపగల విధమును నాసియాఖండ విజయమును ప్రతిష్ఠింపగల విధమును శిరోభూషణమైన భరతఖండము విశదముచేసినది.

గత సంవత్సరమునందు నిరంకుశాధికారవర్గము నిర్బంధాయుధములను విచ్చలవిడిగ ప్రయోగించి ఆత్మసంరక్షణమును జేసికొన్నవిధమును గత సంవత్సర వ్యవహారములు విశదము జేయుచున్నవి. శాంతిసందేశకరుడగు గాంధిమహాత్ముడు కారాగృహమందు నిర్బంధము ననుభవించుచున్నాడు. వేలకొలది దేశసేవకులు శాంతిసంరక్షణవ్యాజమునను నిర్బంధముల ననుభవించిరి. మత ధర్మసంరక్షణదీక్షను వహించిన అకాలీలు వేలకొలది

నిర్బంధములకు గురియైరి. ప్రజలకు వారి జన్మస్వత్వములను బోధించిన దేశభక్త వేంకటప్పయ్యగారు శ్రీమతి దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు మున్నగు దేశభక్తులు నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నారు. దేశమంతయును నిర్బంధాస్త్రమయమై హృదయవేదనమునకు గారణం బైనను ప్రజలు ప్రశాంతస్వభావము గలిగి భారతహృదయమునకు సహజమైన నిగ్రహయోగమును బూని ప్రపంచశాంతికి సాధనమైన ధర్మమార్గమును ప్రదర్శించిరి. లోకప్రియుడైన గాంధిమహాత్ముడు మహానాయకులు బంధుమిత్రాదులు మహాకష్టముల ననుభవించుచున్నను ప్రజలు నిగ్రహపరాయణులై అసహాయోద్యమ ప్రతాపమును లోకమునకు విశదము చేసి ప్రపంచోద్ధరణమునకు సాధనమైన ధర్మమార్గమును ప్రపంచకల్యాణమునకు సాధనము గాగలవిధమును స్వయందుఃఖానుభవమువలనను విశదము జేసి ధర్మవిజయమును ప్రతిష్ఠించిరి. ఈధర్మవిజయము పరమారిష్టదాయకమైన రుధిరోద్గారి సంవత్సరమందును స్థిరమై వికసించి భారతదేశకల్యాణమునకును ప్రపంచకల్యాణమునకును స్థిరశాంతికిని వినియోగపడుటకై దివ్యమంగళమూర్తి విశ్వేశ్వరుడు తోడ్పడుగాక!

రుధిరోద్గారి సంచిక

భగవదనుగ్రహమువలనను ఆంధ్రుల యాదరణపోషణమువలనను ౧౩ సంచికల నాంధ్రప్రపంచమునకు సమర్పించితిమి. పదునాల్గవ సంవత్సరాది సంచికను మొదటిసంచికలవలెనె సకాలమున కాంధ్రలోకమునకు సమర్పించుటకు దోడ్పడిన యాంధ్రమహాజనులకు వందనశతములు. సాధారణ సంవత్సరాదిని ప్రారంభమైన సంవత్సరాది సంచికల ప్రచురణ మీ పదుమూడేండ్లను నిర్విఘ్నముగ ప్రచురణమునకు దోడ్పడిన మహాజనులకు కృతజ్ఞులము. ఈస్వల్పకాలమునందే ప్రపంచమునందు గలిగిన మహాపరివర్తనమును సంచికలు దెలుపుచున్నవి. ఈస్వల్పకాలమునందు రాజ్యాంగములు సంస్కరింపబడినవి. మహాసంగ్రామము మహాబీభత్సమును గలుగజేసినది. సామ్రాజ్యములు రాజ్యములు మాయమైనవి. అన్నిదేశములందును ప్రజాహృదయమునందు స్వాతంత్ర్యదేవత స్థిరాసనమును గైకొన్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాప్రబోధము భారతదేశమందు సహజప్రకాశముతో వెలుంగుచున్నది. ఈ మహోత్సవసందర్భమునందు ఆంధ్రులును యథాశక్తిని ధర్మనిర్వహణమును జేయుచున్నవిధమును సంవత్సరాదిసంచికలు విశదముచేయుచున్నవి. దేశకాలపాత్రస్థితుల కనురూపముగ సంచికల స్వరూపమును మారినది. సర్వాంగశోభితమైన యాంధ్రత్వమును సంకీర్తనము చేయగలభాగ్య మింకను సంచికకు కలుగలేదు. దైవానుగ్రహమువలనను నాంధ్రుల సహాయమువలనను నీభాగ్య మచిరకాలముననే గలుగు నని నమ్ముచున్నాము. సంచికయందు ప్రచురితములైన వ్యాసములు ప్రజాప్రబోధమునకు నిదర్శనములు. దేశమును కలవరపెట్టుచున్న శాసనసభాబహిష్కార విషయమును శాసనోల్లంఘన విషయమును గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించినవిధమును శ్రీయుత పట్టాభిసీతారామయ్యగారి వ్యాసము తెలుపుచున్నది. ప్రజాహృదయమును కలవరపఱచుచున్న రాజకీయపరిస్థితులు-ఖిలాఫత్ జాతీయవిద్య నిర్బంధములు మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు త్రిలింగదేశము, శరీరవ్యాయామము ఆంధ్రవాఙ్మయ నిరీక్షణము సంగీతము మొదలగు వ్యాసములును, కథలును, భావగీతములును పద్యములును ఇందుగలవు. రసభావభరితములైన ఇందలి పద్యములు - గీతములు - నవోద్యమదీపితములైన వ్యాసములు ప్రజాహృదయమునందు వికసించుచున్న యాంధ్రప్రబోధమును విశదము చేయుచున్నవి.

చిత్రపటములు

సంచికయందు ముద్రితములైన చిత్రపటముల సందర్శనము సయితము దేశపరిస్థితులకు మహావ్యాఖ్యానముగ నుండగలదు. గాంధియవతారమును స్వరాజ్యవికాసమును పాంచాలీపరాభవమును స్వరాజ్యవృక్షమును దెలిపెడి చిత్రపటముల యవలోకనము ప్రజాహృదయమునందు గాఢముగ నెలకొనిన గాంధిభక్తిని స్వరాజ్యవాంఛను విశదము చేయుచున్నది. పవిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందు గూడిన భారతజాతీయ మహాసభకు సంబంధించిన చిత్రపటము లనేకములు గలవు. జాతీయమహాసభామంటపమును మంటపద్వారమును మంటపాంతర్భాగములను సభావేదికను, వేదికస్థోపన్యాసకులను దెలిపెడి పటములును గలవు. ప్రపంచోద్ధారకమూర్తియైన బుద్ధదేవుడు బుద్ధత్వమును బడసిన బుద్ధగయాక్షేత్రపటమును బుద్ధదేవుని పటమును గలవు. స్వరాజ్యపురమునకు సంబంధించిన పటములందు ధర్మప్రతిపాలనమునకు రాజ్యవిసర్జనము చేసిన బుద్ధదేవుని పటమువలెనె అసహాయోద్యమ ధర్మ

పాలనమునకు రాజ్యమును విసర్జించిన శ్రీగోపాలదాసు దేశాయి దంపతుల చిత్రపటము ముద్రింపబడినది. అసహాయోద్యమప్రస్థానమును ధర్మసంరక్షణమునకై జయప్రదముగ జేసిన అకాలీలపటములును దేశసేవకై శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానము నలంకరించిన దేశసేవకుల పటములును ఆంధ్ర రాష్ట్రీయసభకు సంబంధించిన పటములును ఇందు గలవు. ఏలూరు పురవాసులైన పంచమసోదరుల పటమును పంచమసోదరుల పురోవృద్ధికి నిదర్శనముగ నున్నది. స్థలాభావముచేతను, నితరకారణముల చేతను చేరిన వ్యాసములందును పటములందును కొన్నిటిని ముద్రింపజాలనందులకు ప్రేక్షకులను మన్నింప వేడుచున్నాము.

ముఖపటము

ముఖపటమునందు గాంధీమహాత్ముడు నిర్దేశించిన శాంతియుతమైన స్వరాజ్యోద్యమవికాసము చిత్రింపబడినది. లోకరక్షకుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు స్వరాజ్య మంగళాచరణమును దివ్యస్థానమునుండి చేయుచున్నాడు. శాంతమూర్తి బుద్ధదేవుడు శాంతమార్గమునను స్వరాజ్యతేజమును ప్రసరింపజేయుచున్నాడు. గాయత్రీదేవి దశహస్తములయందును శాంతిముద్రలను ధరించి స్వరాజ్యమునకును లోకశాంతికిని మహాశక్తిని ప్రసరింపజేయుచున్నది. బుద్ధాలయము హిందూదేవాలయము మహమ్మదీయమసీదు క్రైస్తవచర్చి భిన్నత్వమునకు లక్ష్యములైనను నేకత్వధర్మలక్ష్యమును బోధించుచున్నవి. దేవతాప్రసాదమునకు భాజనుండైన గాంధీమహాత్ముడు నిర్బంధితుడైనను స్వరాజ్యవిజయధ్వజమును హస్తములందు ధరించి స్వరాజ్యప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును శాంతిప్రదమైన ధర్మసాధనమును ప్రకటించుచున్నాడు. రాగద్వేషభావభరితమైన ప్రపంచపు కర్ణపుటములయందు శాంతినాదము మ్రోగుచున్నది. విశ్వరూపసందర్శనానంతరము విజయుడు వేడిన సౌమ్యస్వరూపసందర్శనమునే చేయుటకు వర్తమానసమయమునందును ప్రపంచము పరితపించుచున్నది. గాంధిమహాత్ముడు నిర్దేశించిన సౌమ్యదీక్షను భారతీయులు వహించి స్వరాజ్యసంరంభమునందు విజయమును శ్రీపరదేవతానుగ్రహమునను బడసి లోకమునందు శాంతి ధర్మవిజయస్థాపనమును జేయుదురుగాక!

ప్రపంచ ప్రవృత్తి

అనంతకోటిబ్రహ్మాండభరితమైన ప్రపంచప్రవృత్తిని సంభావనచేయుట దుస్తరము. అనంతములైన గోళములు గ్రహతారకాగణములు మహాభూతములు ప్రవృత్తిప్రభావమును విశదము చేయుచున్నవి. మహాప్రవృత్తియందు సృష్టిస్థితిలయములు కాలానుగుణముగ సృష్టిపరిణామమునకు సాధనము లగుచున్నవి. సృష్టియందు స్థితి - స్థితియందు లయము-లయమందు సృష్టి-ప్రపంచప్రవృత్తి పరిపాకమునకు విచిత్రసాధనములు. బ్రహ్మాండభాండమునందాక క్షణక్షణం దనంతములైన గోళములు జీవజాలములు పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నవి. తత్త్వజ్ఞులకీ ప్రవృత్తిరహస్యము గోచరంబగుచు సత్యగ్రహణమునకు సాధనంబైనను సామాన్యులకు భయసంభ్రమములకు సాధనం బగుచున్నది. సకలజీవములు స్వయంకృతప్రపంచమునందు మునిగి తేలుచు ధర్మార్థమును కనుగొనజాలకున్నవి. స్వీయాంతర్గతములైన భావములనే చరాచరప్రపంచమునందంతటను ప్రతిబింబింపజేయుచు జీవజాలములు స్వయంకృతపాశబంధనములను నిర్మించుకొనుచున్నవి. ఈబంధనకల్పనల స్వభావము పరమానర్థములను గలుగజేయుచున్న విధమును ప్రపంచప్రవృత్తి దెలుపుచున్నది. వ్యక్తులందును జాతులందును నీ బంధనమే పరపీడకు గారణం బగుచున్న విధమును దృష్టి నేమూలకు మఱల్చినను ననంతములైన దృష్టాంతములు గనిపించుచున్నవి. వ్యక్తు లాత్మోత్కర్షను గోరుచున్నవి. జాతులాత్మప్రతిభను గోరుచున్నవి. ఈ స్వప్రయోజనపరాయణత్వ మాత్మవంచనమునకును పరపీడనమునకును గారణం బగుచున్నను మానవదృష్టి బాహ్యప్రపంచమునుండి ఆత్మనిరీక్షణమునకు మఱలకుండుట సంతాపకరము. పాశ్చాత్యప్రపంచము నావరించిన మమకారాహంకారముల ఫలమిథ్యాత్వార్థములకు మహావ్యాఖ్యానముగ నున్నది. సామ్రాజ్యనిర్మాతలకు మహాసామ్రాజ్యములు సంతృప్తిని గలుగజేయలేదు. కుబేరులకు పదార్థములు సంతృప్తిని గలుగజేయుటలేదు. భోగులకు స్వర్గములు తృప్తిని గలుగజేయుటలేదు. వర్తకశ్రేష్ఠులకు వాణిజ్యాధిపత్యము తృప్తినిగలుగజేయుటలేదు. మతగురువులకు మతవ్యాపనము తృప్తిని గలుగజేయలేదు. పాశ్చాత్యరాజ్యముల రాజ్యవ్యాపనము వ్యాపారవిజృంభణము మతప్రచారము ధనార్జనము ప్రపంచశాంతి

భమునకును పరస్పరవినాశనమునకును సాధనములుగ పరిణమించినను పాశ్చాత్యనిరీక్షణమునందు భేదము గలుగని విధమును గతసంవత్సరవృత్తాంతము వ్యక్తము చేయుచున్నది. రూరుప్రదేశాక్రమణము లాసేనుసంధినియమములు భారతదేశనిర్బంధములు యూరపురాజ్యముల నావహించిన మమకారాహంకారములకు పరమప్రమాణములుగ నున్నవి. ప్రపంచవ్యవస్థలను దగ్ధపటలము చేసిన మహాసంగ్రామానంతరమున సైతము రాజ్యలోభము ధనలోభము వ్యాపారలోభము జాతీయాహంకారము యథేచ్ఛగా విహరించుచు మహాసంక్షోభబీజములను వృద్ధిజేయుచున్నవి.

మహాసంగ్రామము

వర్తమాన మహాసంక్షోభమునకు మూలకారణమైన ఐరోపా మహాసంగ్రామము ప్రపంచప్రవృత్తియందు మహామేరువుగ నున్నది. రాజ్యములను రాజ్యాంగములను సైన్యములను సంపదలను నిర్ణయించుటయందైరోపామహాసంగ్రామము పరమలక్ష్యముగ నున్నది. సకలరాజ్యములకును నాయుధధారణము పరమావసరమైనది. ఆయుధధారణమునకు రాజ్యాదాయ మపారముగ పెరిగి కరగ్రహణము మితిమీరినది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుటకు వ్యాపారపరిశ్రమములు విపరీతాకృతిఁ దాల్చినవి. వ్యాపారపరిశ్రమల సంరక్షణమునకు సైన్యాభివృద్ధి నౌకాదళాభివృద్ధి పరదేశాక్రమణము పరపీడనము సహజములుగ నేర్పడినవి. ఈ పటాటోపము సుఖస్వరూపమును ప్రత్యక్షము చేయుచున్నను దుఃఖాంతమునకు సాధనం బగుచున్న విధమును మహాసంగ్రామము రుజువుచేసినది. సంగ్రామకాలమునందు గలిగిన మహావైరాగ్యము సంగ్రామముతో నంతము నొందినది. యూరపురాజ్యము లన్నియును తిరిగి ఆయుధధారణము జేయుచు మహాసంగ్రామబీజములను నాటుచు ప్రపంచశాంతిని దుర్లభము చేయుచున్నవి. ఈ విషమదశయందు ప్రపంచశాంతికి గాంధిమహాత్ముడు బోధించిన అసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యముగ నున్న విధమును భారతదేశవ్యవహారములవలె నితరదేశవ్యవహారములును విశదము చేయుచున్నవి. ఫరాసులు మహాబలములతో రూరుప్రదేశముల నాక్రమించినపుడు జర్మనులకును నసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యమైనది. పశుబలమునకును దుర్బలమునకును సంరంభము గలుగునపుడు దుర్బలులకు విజయమునకు నిగ్రహము శరణ్యమగుచున్నది. నిగ్రహ మమేయమైన యాత్మబలమునకు నిదర్శనముగాని దుర్బలమునకు నిదర్శనము గాదు. బలాంధకారదర్పితములైన పాశ్చాత్యరాజ్యముల పశుబలసంస్కారము నారాధించుచు నాత్మవినాశమును జేసికొనుచున్న విధమును పాశ్చాత్యరాజ్యములు స్థితిగతులు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రపంచపరిస్థితులను మానవకల్యాణసాధనములను గనుగొనుటకు యూరపురాజ్యముల స్థితిగతులను దెలిసికొనుట సాధనంబుగ నుండగలదు.

యూరపుమహారాజ్యములు

ప్రపంచస్థితిని నిర్ణయించుటకు వర్తమానకాలమునందు యూరపు మహారాజ్యములు సర్వాధికారమును వహించుచున్నవి. బర్లిను మొదలు హాంకాంగ్ వఱకును గల రాజ్యములు యూరపు రాజ్యాధికారముల ప్రమేయమును గలిగియున్నవి. యూరపురాజ్యముల ధనాధికారమును వ్యాపారాధికారమును బలాధికారమును ఆసియాఖండమును ఆఫ్రికాఖండమును సంపూర్ణముగ నావరించియున్నవి. ఈ ఖండముల వ్యాపారము యూరపురాజ్యములయధీనమునం దున్నది. ఈ ఖండముల సంపదలు శుభస్థితి యూరపురాజ్యముల స్వాధీనమునం దున్నది. తుర్కీ పారశీకము సౌదాను ఈజిప్టు చీనా సయాము ఇండియా మొదలగు మహాదేశములందు యూరపురాజ్యములు ప్రత్యక్షముగను పరోక్షముగను నధికారమును గలిగియున్నవి. ఈ యధికారమే యూరపు రాజ్యముల యహంభావమునకు గారణం బయినది. పరరాజ్యాక్రమణమును పరద్రవ్యానుభవమును జేసి బలిసిన పాశ్చాత్యరాజ్యములు ప్రపంచభారము నంతయును మోయుచున్నట్టులు విఱ్ఱవీగుచున్నవి. ఫ్రాన్సు ఇటలీ గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు రాజ్యములు సిరియా ఈజిప్టు ట్యూనిస్ టుర్కీ ఇండియా మొదలగు దేశముల పట్ల వహించుచున్న నిరాదరణస్వభావ మీనత్వమును విశదము జేయుచున్నది. యూరపుఖండము 37 లక్షల చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణమును 40 కోట్ల ప్రజలను గలిగియుండియును 170 లక్షల మైళ్ల విస్తీర్ణమును 91 కోట్ల ప్రజలును గల నాసియాఖండమును స్వాధీనము జేసికొని యధికారమును నడుపుచున్నది. ఈయధికారము స్వప్రయోజనముల కేర్పడినను పరాధీనరాజ్యముల యుద్ధరణమునకు మహాత్యాగము చేయుచున్నటులు రాజ్యాధికారులు ప్రకటించుచు నాత్మవంచనమును జేసికొనుచున్నారు. పర

రాజ్యాపహారణము పరద్రవ్యాపహారణము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైన విధమును వర్తమానకాలమునందు ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము విశదముచేయు చున్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము నాపుటకును శాంతిస్థాపనమును జేయుటకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు గల మహావకాశములను సామ్రాజ్యపరిస్థితులు విశదముచేయుచున్నవి.

ప్రపంచమునందుగల సామ్రాజ్యములంకు బ్రిటిషు సామ్రాజ్య మద్వితీయముగ నున్నది. విస్తీర్ణమునంకును,

బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము

సంపదలయందును జనబాహుళ్యమునందును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకుసాటి వేఱొకటిలేదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము 13909782 మైళ్ళ విస్తీర్ణమును 436752000 జనసంఖ్యను అఖండమైన సంపదలను గలిగి మహాదశ ననుభవించుచున్నది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగముల వివరము:

	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య.
యూరపు	121,512	48000000
ఆసియా	1824550	328158000
ఆఫ్రికా	4652900	47000000
ఉత్తర అమెరికా	3893020	9000000
మధ్య అమెరికా	8600	50000
వెస్టిండీసు	12300	1780000
దక్షిణ అమెరికా	97800	814000
ఆస్ట్రేలియా	3300000	7500000
	13909782	436752000

ఈ జనసంఖ్య మతముల ననుసరించి ఈ క్రింది విధముగ నిర్ణయింపబడుచున్నది.

హిందువులు	210000000
మహమ్మదీయులు	100000000
క్రైస్తవులు	80000000
బౌద్ధులు	12000000
ప్రకృతిపూజకులు,	12000000
జైన, సిక్కు, పారసీకులు	4000000
యూదులు	740000
ఇతరులు	
	436752000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము ప్రపంచావృతమై విస్తీర్ణమునందును జనసంఖ్యయందును భూగోళమునందు నాల్గవభాగము గలిగి యున్నది. జనసంఖ్యయందు మూడువంతుల జనులు భరతఖండమునందుగలరు. భిన్నజాతులను భిన్నభాషలను భిన్నములైన మతసాంప్రదాయాచారములను గలిగి ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటీషు సామ్రాజ్య నిర్వహణభారము దుర్భరముగనున్న విధమును సంతోకలహములు యుద్ధములు నిర్బంధములు స్పర్ధలు విశదము చేయుచున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములకు సామ్రాజ్యమునందు సమానప్రతిష్ఠగలిగి సకలభాగములకును సామ్రాజ్యరాజ్యాధికారము గలుగునపుడు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు స్వారాజ్యసామ్రాజ్యాభిధానము అన్వర్థమై లోకమునకు స్థిరశాంతి గలుగగలదు. ప్రస్తుతము సామ్రాజ్యనిర్వహణాధికారులైన కర్జనువర్గము నావరించిన సామ్రాజ్య దురభిమానము సంక్షోభమునకును విలయమునకును సాధనంబగుచున్నవిధమును సామ్రాజ్య వ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. ఐర్లాండు ఈజిప్టు మెసపొటేమియా కెనియా ఇండియా మొదలగు దేశములందు దిన దిన ప్రవర్ధమానమగుచున్న ప్రతిఘటనము సామ్రాజ్యాభిమానులకు గుణపాఠమును నేర్పుటకు తగియున్నను, పీలు ఓడ్వాయురులు కర్జనులు వారి సామ్రాజ్య దురభిమానమును విడువకుంకుట మిక్కిలి సంతాపకరము.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు రాజు పార్లమెంటు పాలకులు. వీరి యనుమతిని ప్రజామోదమునుబడసి నియ

ప్రభుత్వ విధానము

మింపబడిన మంత్రివర్గము పాలనభారము వహించుచున్నది బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు వివిధమైన రాజ్యాధికారముగల రాజ్యములుగలవు. 1 స్వరాజ్యరాజ్యములు: ఈరాజ్యములు స్వపరిపాలనము స్వయంపోషణము స్వయంరక్షణము స్వత్వములను గలిగియున్నవి. ఐర్లాండు కెనడా ఆస్ట్రేలియా ఆఫ్రికా మొదలగునవి. 2. రాజ్యాధీనరాజ్యములు: ఈ రాజ్యములందు శాసనసభలున్నను ప్రధానాధికారులను బ్రిటీషు ప్రభుత్వాధికారులు నియమింతురు. ఈ రాజ్యములకు మొదటితరగతి రాజ్యములకు గల స్వయంరక్షణాధికారముగలుగదు. మాల్టా జెమెయికా సింహళము జూలూలాండు మొదలగునవి. 3. సంరక్షిత రాజ్యములు : కెనియా ఉగాండా మొదలగునవి. 4. అధికారస్థానములు: ఈ స్థలములందు స్వపరిపాలనము లేకపోయి

నను రాజ్యాధికారమునకు ప్రతిభగలదు. 5. శాసక రాజ్యములు: యుద్ధానంతరము జాతిసమితినిర్ణయముల ననుసరించి సంరక్షణగుల క్రేర్పరచిన రాజ్యములు. మెసపొటేమియా పలస్థీన్ మొదలగునవి. 6. భారతసామ్రాజ్యము: భరతఖండము స్వాధీనరాజ్యముగ బరిగణింపబడు చున్నది. బ్రిటీషు రాజ్యనిర్వాహకులు భరతఖండమునకు ప్రత్యేకస్థితిని నిర్ణయించుచున్నారు. ఆస్థితిని వర్తమాన సమయమునం దిదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు వీలులేదు. జాతిసమితిసభయందు భరతఖండమునకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము లభించుటవలనను వ్యక్తిత్వముగలిగినదని బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులును భారతీయ ప్రతినిధులును జేసెడి సిద్ధాంతములు మాత్రము విచిత్రములుగ నున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములస్థితిని గనుగొనునపుడు సత్యము విదిత మగుచున్నది.

సామ్రాజ్యస్థితి

మహాసంగ్రామ వేదన ననుభవించిన రాజ్యముల స్థితిగతులతో బ్రిటీషు రాజ్యస్థితిగతులను బోల్చునపుడు బ్రిటీషు రాజ్యస్థితిగతులు సంతృప్తికరముగ నున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922 మార్చి మాసాంతమునకు ఇతర రాజ్యములు 201,74 61,000 సవరనులు బాకీపడియున్నవి. గ్రేటు బ్రిటను ఇతర రాజ్యములకు 10,20,64,700 సవరనులు బాకీపడినది. అమెరికాదేశముతో చేసిన యేర్పాటుల వలనను అప్పును నెమ్మదిగ నిచ్చుటకు వీలు గలిగినది. మూడేండ్లలో 50,00,00,000 సవరనుల అప్పును తీర్ప గలిగినది. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922-23 సంవత్సరమునకు 977,50,000 సవరనుల ఆదాయమును 9,10,06,900 వ్యయమును మదింపు వేయబడినది. బ్రిటీషు రాజ్యదాయవ్యయములు పదేండ్లలో ఏడురెట్లు పెరిగినవి. ఈ యార్థిక స్థితి రాజ్యశుభస్థితిని తెలుపుచున్నను యుద్ధానంతరమున సంప్రాప్తమైన మహాసంక్షోభము గ్రేటుబ్రిటనునందును వ్యాపించియున్నది. దేశమునందు 2000000 ప్రజలు పనిపాటులులేక పరితపించుచున్నారు. వారిసహాయమునకు 300000000 సవరనులు మూడేండ్లలోను వ్యయము చేయబడినవి. గతించిన నాలుగేండ్లయందును సమ్మెట్టుల వలనను బ్రిటీషుపరిశ్రమల కపారమైన నష్టము సంప్రాప్తమైనది. బ్రిటీషుద్వీపములందు 1921వ సంవత్సరమునందు 108550006 సవరనుల సరకుల దిగుమతి వ్యాపారమును 810318848 సవరనుల సరుకుల యెగుమతి వ్యాపారమును నడచినది. రాజ్యము శుభస్థితియందున్నను పరిశ్రమలు స్తంభితములై ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. సామ్రాజ్యస్థానము సంపద్భరితమైయున్నను సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లశాంతిభూయిష్ఠములై సామ్రాజ్యనిర్వహణము దుస్సహముగ నున్నది. గత సంవత్సరమునం దైర్లాండున కొసంగబడిన స్వరాజ్యశాసనమాంగ్లరాజ్యాంగతంత్ర చరిత్రమునందు నూతనయుగారంభమును సూచించుచున్నది. శాపగ్రస్తమైన ఐర్లాండున కీశాసనము సైతము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైనది. దేశము హత్యలకు నిలయమై దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. ఐర్లాండునందు ప్రజలాత్మహత్యను జేసికొనుచున్నారు. ఈజిప్టునందు ప్రతిఘటనము వృద్ధియగుచున్నది. మెసపొటేమియాయం దవిశ్వాసము వ్యాపించుచున్నది. భరతఖండమునం దసంతృప్తి వ్యాపించుచున్నది. మహమ్మదీయ ప్రతిఘటనము దినదిన ప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. యూరపురాజ్యము లన్నియును తిరిగి కలహమునకు కాలు దువ్వుచున్నవి. పునర్నిర్మాణము దుర్లభముగ నున్నది. ఈసంక్షోభస్థితియందు ప్రపంచశాంతిస్థాపనమును జేయవలసిన భారము పరమావకాశములు గల బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులమీదఁ గలదు. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు లబ్ధావకాశముల నుపేక్షించి స్వప్రయోజనముల నాశ్రయించిన మహాలయావర్తమునందు సర్వసంహారముగలుగగల విధమును ప్రపంచపరిస్థితులు సూచించుచున్నవి.

యుద్ధానంతరము లాయిడుజార్జి కర్జను చర్చిలు వర్గమవలంబించిన రాజ్యనీతి బ్రిటీషు ప్రజలయం దసంతృప్తిని గలుగ జేసినది. లాయడుజార్జిగారు గ్రీకులకుజూపిన సుముఖత్వమును తురుష్కులకుజూపిన విముఖత్వమును సారహీనమైన రాజనీతియును స్వయం ప్రకర్షణమును వారి పతనమునకుమూలములైనవి. లాయిడుజార్జిగారితో బోనర్లాపక్షము గలసి పని జేయుటకు నిరాకరించినది. బోనర్లాగారు మంత్రి పదవి నంగీకరించిరి. క్రొత్తగ జరిగిన ఎన్నికలయందు కన్సర్వేటివుపక్షము విజయము నొందినది. ఆయెన్నికలందు-

కన్సర్వేటివులు	247
లేబరుపక్షమువారు	142
లిబరలులు	59
నేషనలులిబరలులు	59
నేషనలిష్టులు	2
సిన్ఫీనులు	1
ఇండిపెండెంటులు	5
	615

సభ్యులుగ నెన్నుకొనబడిరి. కన్సర్వేటివుల విజయము భరత ఖండమునందు నిరంకుశ ప్రస్థానమునకు సాధనంబుగ నున్నది. కార్మికపక్షమునకు గలిగిన విజయము ప్రజా హృదయమునందు గలుగుచున్న భావపరివర్తనమునకు నిదర్శనముగనున్నది. కన్సర్వేటివు పక్షము వారిబలము నే విధముగ వినియోగించునదియును కాలము తెలుపగలదు. ఫ్రాన్సు రాజ్యమునకును బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును ప్రతి ఘటనము వృద్ధిని బొందుచున్న విధమును రూరువ్యవహారములు లాసేనువ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రధానమంత్రి బోనరులాగారీవిషయమును సువ్యక్తము చేసిరి.

ఇతర రాజ్యములు

యూరపుఖండమునందు సంగ్రామమందు విజయమును పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును పరాజయమును పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును పరమ విచారమునకు గారణములగుచున్నవి. విజయమును బొందిన ఫ్రాన్సు రాజ్యమును పరాజితమైన జర్మను రాజ్యమువలె దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. ఫ్రాన్సు దేశమును జర్మనుభయము పూర్ణముగ బాధించుచున్నది. ఫ్రాన్సు దేశము యుద్ధము ముగిసినను 1922 సంవత్సరమునందు 600000 సైనికులను సైనికులకు తగినఫిరంగులను గలిగియున్నది. రాగల 20 ఏండ్లయందును నౌకాదళమునకు 2400000000 ఫ్రాంకులను వ్యయము చేయుటకు నిర్ణయించినది. యుద్ధవిమానములు 2000 గలవు. వైమానికులు 30,000 గలరు. బలమునకు తగినరీతిని రూరుప్రాంతము నాక్రమించుకొని యూరపుఖండమునందు మహాసంక్షోభబీజములను వికసింపజేయుచున్నది. ఫ్రాన్సు దేశమున కాదాయమును మించి 3600000000 ఫ్రాంకులవ్యయము 1922-3 సంవత్సరమునందు గలుగుచున్నది. ఫ్రాన్సు చేయుచున్న ప్రయత్నములన్నియును భావిసంగ్రామకారణములను సూచించుచున్నవి. యూరపురాజ్యములందు ఫ్రాన్సువలె యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్న రాజ్యము వేఱొకటిలేదు. యూరపుఖండమునకు తిరిగి నెపోలియనుశకము కెయిజరుశకము సంప్రాప్తముగానున్నవిధమును ఫ్రాన్సుపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. మిత్రమండలిసంయోగమునకు మూలములైన కారణము లంతరించుచున్న విధమును ఆంగ్లదేశమునందును అమెరికాయందును గలిగిన వైమనస్యము విశదము చేయుచున్నది. జర్మను దేశాక్రమణమును జేసినఅమెరికాసైన్యములు స్వదేశమును చేరినవి. బ్రిటీషుసైన్యములు తటస్థభావమును పూనినవి. ఫ్రాన్సుదేశము మాత్రము భయంకరమైన సంగ్రామప్రస్థానమును నిరాటంకముగ జేయుచు జర్మనుసంహారమును సంపూర్ణముగ జేయుచున్నది. ఈ ప్రస్థానమునకు మహాసంగ్రామఫలము గలుగునని విచారశీలురకు విదితమగుచున్నది.

యూరపురాజ్యవ్యవహారములు జర్మనురాజ్యమునందు లగ్నమగుచున్నవి. జర్మనురాజ్యము సమర్పింపవలసిన నష్టపూరణములను జేయుట కశక్తతను దెలిపినది. ఈవిషయనిర్ణయమును జేయుటకు జనీవా హేగులందు గూడినసభలు నిరుపయోగములైనవి. నష్టపూరణములను సమర్పించుటకు జర్మనులు గోరిన గడువు నొసగుట కాంగ్లేయులంగీకరించినను పరాసులు నిరాకరించిరి. జర్మను రాజ్యమునుండి నష్టపూరణములను గైకొనుటకు పరాసు సైన్యములు జర్మనుదేశము నాక్రమించినవి. నిస్సహాయస్థితియందున్న జర్మను లసహాయోద్యమయోగమును బూని పరాసులను ప్రతిఘటించుచున్నారు. ఈయోగఫలమును భావికాలము నిర్ణయింప నోపును. యూరపుఖండమునందలి సకలరాజ్యములందును ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నను జర్మను రాజ్యమునందలి ప్రజలు పనిపాటులు గలిగి పరిశ్రమలు వికసించుచున్నటులు దేశపరిస్థితులు తెలుపుచున్నవి. యూరపురాజ్యముల భావిపరిస్థితులు జర్మనుల నష్టపూరణసమస్యమీదను, పరాసుల నిగ్రహముమీదను నాధారపడినట్లు యూరపురాజ్య వ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి.

జర్మనుదేశపరిస్థితులవలె రుష్యాదేశపరిస్థితులును బీభత్సకరములుగ నున్నవి. రుష్యారాజ్యము సోవియటు ప్రభుత్వము క్రిందను క్షీణించుచున్నది. రుష్యాప్రజ లేడేండ్లయందు 210 లక్షలు వినాశనము నొందినటులు గణనములు దెలుపుచున్నవి. ఈయేడేండ్లయందును పరిశ్రమలు సంపదలు నాశమునొంది ప్రజలశుభస్థితికి భంగము గలిగినది. దుర్భరమైన కరగ్రహణవిధానము నిస్సహాయస్థితికి మూలమైనది. నగరములు పురములు నిర్జనములైనవి. ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. రుష్యాదేశమునందు 1000000 సైనికులున్నను వారు శిక్షణమును నాయుధములను లేక సంగ్రామప్రస్థానమునకు నిరుపయోగముగ నున్నారు. దేశాదాయమునందు 1922 జనవరినుండి అక్టోబరువరకు 15000000000000 రూబుల్సు లోటు కన

బడుచున్నది. పరిశ్రమయుగపరిస్థితులను నిర్మూలము చేసిన రుష్యాదేశమునందు పరిశ్రమయుగఫలము ననుభవింపకను జీవయాత్ర దుస్సాధ్యముగ నున్నది. పరిశ్రమజీవనమునకును వ్యవసాయజీవనమునకును గలిగిన సంరంభమునందు జీవనసాధనము స్థిరపడలేదు. దేశావృతమైన విలయావస్థయందు సవీ్ౕయములైన వ్యవస్థలు మాత్రము కాలాంతరమునను నిలువగలవు.

సంగ్రామదావానలసంతప్తములైన రాజ్యములందు ఇటలీదేశము మాత్రము కొంతవివేకమును చూపినది. ఇటలీదేశము సంక్షోభకరమైన శాల్షివిజమునుండియును నిస్సహాయస్థితికి మూలమైన ధనస్వామ్యత్వమునుండియును రక్షణమును బొందినది. దేశమునందు ఫాసిటీ సంఘములు శరపరంపరగ బయలుదేఱి దేశమును సంక్షోభమునుండి సంరక్షించినవి. ఫాసిటీ సంఘములు ప్రత్యక్షాచరణము నవలంబించి అన్నివ్యవహారములందును ప్రమేయమును గల్పించుకొనినవి. ఈ సంఘమునందలి సభ్యులాయుధములను ధరించి దేశసంచారమును జేయుచు శాంతిసంరక్షణమును జేయుచుండిరి. సమ్మెకట్టుల నాపుటయందును సాంఘికవాదులను ప్రతిఘటించుటయందును దుష్టుల దండించుటయందును ఫాసిటీసభ్యులుచూపినసాహసధైర్యములు ప్రజలవిశ్వాసమును గడించినవి. వారినాయకుడు ముసూలినీ గారు మంత్రియై ఇటలీదేశమును శాంతిమార్గమునను నడుపుచున్నను సాంఘికపక్షబలము నిర్మూలము కాలేదు. ఇటలీదేశమును ఫ్రాన్సుదేశముతో జేరి జర్మను లసంహారమునకు తనబలమును వినియోగించుచున్నది. ఇటలీదేశమునకు 1922 సంవత్సరమునందు ఆదాయమునకు మించిన 7000000000 లైరులవ్యయము గలిగినది.

యూరపుఖండమునందుగల సకలరాజ్యముల స్థితిగతులును సంక్షోభమయముగ నున్నవని రాజ్యవ్యవహారములు విశదము జేయుచున్నవి. అన్నిరాజ్యములందును పరిశ్రమలకు స్తంభనము గలిగినది. పరదేశవ్యాపారముమీద నాధారపడియున్న రాజ్యముల శుభస్థితికి భంగము గలిగినది. రాజ్యాదాయము తగ్గినది. రాజ్యవ్యయము పెరిగినది. అన్నిదేశములకును అప్పులు మితిమీఱి పెరిగినవి. అన్నిరాజ్యములును సంగ్రామము నేర్పినధర్మోపదేశములను మఱచి తిరిగి సంగ్రామప్రయత్నములను జేయుచు సంక్షోభమార్గమును నిర్మించుచున్నవి. ఫ్రాంసుదేశము యూరపురాజ్యములందు నాయకత్వమును అపేక్షించుచున్నది. యూరపుఖండమునందు మహాబలదుర్బలములు మహాసంపద్దారిద్ర్యములు మహాసంరంభమునందు మునిగి తేలుచు సంక్షోభమునకు గారణములగుచున్నవి. యుద్ధము ముగిసి నాలుగేండ్లయినను యూరపురాజ్యములందు శాంతిస్థాపనము గలుగలేదు. ఈనాలుగేండ్లలోను గలిగిన నష్టములు యుద్ధకాలమందు సయితము గలుగలేదని యనుభవజ్ఞులు విశదము జేయుచున్నారు. ఈనష్టపరంపరల నాపుటకు యూరపురాజ్యములు ముఖ్యముగ గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాంసురాజ్యములు నిగ్రహత్యాగములను జూపవలసియున్నవి. నిగ్రహత్యాగములకు మూలములైన సమస్యలు నిర్ణయము కావలసినవి నాలుగు గలవు. 1. సంగ్రామనష్టపరిహారములు 2. మిత్రరాజ్యములఋణవిమోచనమార్గములు 3. ఆయుధధారణనియమనులు 4. స్థిరశాంతిసంరక్షణమార్గములు.

అసాధ్యమైన నష్టపరిహారము నిచ్చుటకు జర్మనురాజ్యమునకు శక్తిలేదని తెలిసియును నిర్బంధించుట స్థిరశాంతికి ప్రయోజనకరము గాజాలదు. అన్నిరాజ్యములును నాయుధధారణమునకు సకలసంపదలనువినియోగించుచు శాంతిస్థాపనమును గోరుట బకధ్యానముగ నుండును. అంతర్జాతీయసమితియందు రాబర్టుసిసిలు ప్రభువు సూచించిన విధాన మవలంబితము గానంతవఱకును, యూరపురాజ్యములకును ప్రపంచమునకును శాంతి గగనకుసుమముగ నుండును. యూరపురాజ్యములు ప్రబలరాజ్యభంజననీతి నవలంబించుచున్న విధమును రుష్యాజర్మనీదేశములకు జరిగిన రాపల్లొసంధినియమములును నాంగ్లేయుల యౌదాసీన్యమును విశదముచేయుచున్నవి. ఈవిషమపరిస్థితులందు శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన జాతిసమితియును ధర్మసంస్థాపనమునకు నిరుపయోగమై ప్రబలరాజ్యముల ప్రయోజనసాధనములకు వినియోగపడుచున్నది. మోసూలుమిషయమై కర్జను ప్రభువు నానాజాతిసమితినిర్ణయము నంగీకరించుటకు సమ్మతించినను తురుష్కులంగీకరింపకుండుటకు ప్రబలరాజ్యప్రయోజననీతియే ప్రతిబంధకములుగ నున్నవి. నానాజాతిసమితియందు ప్రబలస్వల్పరాజ్యభేదములును, తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములును పాటింపబడక సకలజాతులకును సమానప్రతిపత్తిగలుగనంతవఱకును ధర్మసంస్థాపనమునకు దీనిప్రయోజనమత్యల్పముగ నుండగలదు. రూరుసమస్యను నానా

జాతిసమితిపరిశీలనమునకు నియోగింపజాలక మోసూలు సమస్యను మాత్రమే నియోగింప నంగీకరించుట యూరపురాజ్యనీతినిర్ణయములను దెలుపుచున్నది.

ఆసియాఖండము

ప్రపంచప్రవృత్తియందు వర్తమానసమయము నందు సకలదేశములకును దుఃఖానుభవమునందును సుఖానుభవమునందును సన్నిహితసంబంధము గలదు. యూరపు రాజ్యముల దుఃఖానుభవము ఆసియాఖండమునకును గలిగినది. వ్యాపారక్షయము వ్యాపారక్షయమునకును, సంపదలక్షయము సంపదలక్షయమునకును, సంగ్రామము సంగ్రామమునకును, ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందొక భాగమునందు గలిగినసంక్షోభము సామ్రాజ్యాంతర్భాగములందంతటను ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈ పరిస్థితులం దాసియాఖండసమస్యలకును నైరోపాఖండ సమస్యలకును సన్నిహితమైనసంబంధము గల దని వ్యవహారజ్ఞులకు విశద మగుచున్నది. యూరపుఖండాధీనమైన యాసియాఖండసమస్యయును యూరపుఖండసమస్యకను బంధసమస్యగా నిర్ణయించుటయును సహజమైనది. ఈ స్థితియం దాసియాఖండసమస్యను విశాలదృష్టితో నవలోకించుట దుస్తర మగుచున్నది.

ఆసియాఖండము వైశాల్యమునందును, జనసంఖ్యయందును, ప్రాచీనసభ్యత్వమునందును, యూరపుఖండమును మించియున్నను వర్తమానకాలమునందు సకలవ్యవస్థలకును నాసియాఖండము యూరపుఖండముమీఁద నాధారపడి స్వయంవ్యక్తిత్వమును గోలుపోయినది. యూరపురాజ్యములు మారణయంత్రములను నిర్మించి ఆసియా ఖండమునందు స్వీయాధికారమును వ్యాపింపజేసి ఆసియాఖండవికాసమును స్తంభింపజేసినవి. ప్రజలు నిశ్చేష్టులై సర్వాంగములసంచలనమునకును యూరపు రాజ్యములమీఁద నాధారపడుచున్నారు. శరీరపోషణమున కవసరములైన అన్నపానాదులకు యూరపుదేశము లాధారమైనవి. శరీరాచ్ఛాదనమున కవసరములైన వస్త్రాలంకారాదులకు యూరపురాజ్యము లాకరము లైనవి. పాదాచ్ఛాదనమున కవసరము లైన పాదరక్షకులకు యూరపుదేశములు నిలయము లైనవి. మనోవికాసమునకును కళావిద్యాదులకును పాశ్చాత్య విద్యాలయములు ప్రమాణము లైనవి. ఆత్మవికాసమున కాధారమైన బ్రహ్మజ్ఞానమునకు క్రైస్తవమతస్థులు గురువులయిరి. పాశ్చాత్యసంసర్గమువలనను సకలకోశములందును గలిగిన సమ్మోహమునకు భరతఖండము నిదర్శనముగ నున్నది. రాజకీయసాంఘికనైతికవిద్యావ్యవస్థలకు భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సంస్థాపనలు లక్ష్యములై జాతీయప్రవృత్తియందు మహాస్తంభనమును గలుగఁజేసినవి. ఈ సమ్మోహమును నాసియాఖండప్రబోధమును నైరోపామహాసంగ్రామమును బోగొట్టి ఆసియాఖండప్రత్యభిజ్ఞానమునకుఁ దోడ్పడినవి. జపానీయుల విజయములతో నారంభమైన ఆసియాప్రత్యభిజ్ఞానమును నైరోపాసంగ్రామము వికసింపజేసినది. యూరపు రణరంగములందు ఆసియా సైనికులు చూపిన సాహస పరాక్రమములు వారి ప్రతిభను వ్యక్తముచేసినవి. యూరపుప్రజ లారోపించుకొనిన శ్రేష్ఠత్వప్రకర్షణ మర్థరహితమైనది. తురుష్కుల విజయములును కెమల్‌పాషా నాయకత్వమును నాసియా ఖండవాసులకు గలిగిన ప్రత్యభిజ్ఞానమును స్థిరతరము చేసినవి. యూరపు సైన్యముల యజేయత్వము మిథ్య యని తేటపడినది ఆసియాఖండవాసులును సమాన పరిస్థితులందు యూరపు సైనికులకు రణరంగమునందు గుణపాఠమును నేర్పుటకు సామర్థ్యము గలిగియున్నారని వ్యక్తమైనది. ఆసియాఖండవిమోచనమునకు పాశ్చాత్యు లుపయోగించిన బాహుబలము సాధనముగ నున్నను ఆసియాఖండవాసుల దృష్టి యాధ్యాత్మికసాధనమునకు బ్రసరించినది. ఈ యాధ్యాత్మికసాధనమే భరతఖండమునం దసహాయోద్యమయోగరూపమును దాల్చి ప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించినది. ఆసియాఖండ సమస్యయం దనేకసమస్య లంతర్గర్భితములై యున్నవి. ఆసియా యూరపుసమస్య - క్రైస్తవ మహమ్మదీయ సమస్య - తెల్ల నల్ల జాతులసమస్య—అధిభౌతి కాధ్యాత్మిక సమస్య-ఆసియాసమస్యయందు జేరియున్నవి. భారతీయ సమస్యలను సయితము నీసమస్యలతో సమన్వయము జేయునపుడు స్వరాజ్యతత్త్వము విశదము కాగలదు. ప్రపంచోద్ధరణమునకు వర్తమానసందిగ్ధసమయమునం దవసరమైన యాధ్యాత్మికసాధనమును నిర్ణయించుటకు ప్రపంచదృష్టి భారతభూమిపైఁ బ్రసరించుచున్నది. స్వరాజ్యసంరంభమునందు భారతీయు లపూర్వమైన యసహాయోద్యమయోగము నవలంబించుచు స్వరాజ్యప్రస్థానము చేయుచున్న విధమును భరతవర్ష పరిస్థితులు దెలుపుచున్నవి.

భారతీయుల ధర్మవిజయము ప్రపంచమున కాదర్శముగ బరిణమింపగలదు. భారతసామ్రాజ్యస్థితి ప్రపంచచరిత్రమునం దపూర్వముగ నున్నది.

భారత సామ్రాజ్యము

ప్రజ్ఞాపరాక్రమసంపన్నులైన ముప్పదికోట్ల ప్రజలు గలరు. ప్రజాపోషణమున కవసరమైన సంపదలు గల విశాలమైన దేశము గలదు. ప్రాక్తనమైన సభ్యత్వము గలదు. ప్రజలకు సాధుప్రవృత్తి గలదు. విశ్వవ్యాప్తములైన మతములు ధర్మసంప్రదాయాచారములు గలవు. దైవదత్తములైన రాజ్యయోగలక్షణములను గలిగియుండియును దేశము దరిద్రగ్రస్తమై పరాధీనస్థితియం దున్నది. ముప్పదికోట్ల ప్రజలను విశాలమైన దేశమును 70,000 సైనికులు 2,000 ఉద్యోగులు 10,000 వర్తకులు స్తంభనమునొందించి పాలించుచున్నారు. పరాధీనములైన రాజ్యవ్యవస్థలు పరిశ్రమలు వ్యాపారము విద్యావిధానము దేశసంరక్షణము దేశము నధోగతిపాలు చేసినవి. ప్రజాహృదయమునందు సహజమైన ప్రతిభ స్తంభితమై నిస్పృహ గలిగినది. పరాధీనస్థితియందును పారతంత్ర్యమునందును పరసేవయందును పరసంస్కారమునందును మునిగియున్న దేశమునకు ప్రత్యభిజ్ఞానము దుస్తరమై యాత్మవిశ్వాసము పోయి పరావలంబనము సహజమైనది. ఈసందిగ్ధస్థితియందు దేశోద్ధరణము సర్వవిధములను దుస్తరం బగుచు కర్తవ్య మగమ్యగోచరముగ నున్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాప్రబోధసమయమునందు ధర్మనిర్వాహణము దుర్భరతమముగ నున్నది.

రాజ్యాంగము

మహాసంగ్రామసమయమునందు ప్రపంచమునందంతటను స్వాతంత్ర్యమహోదయము గలిగిన సమయమునం దాంగ్ల రాజనీతిజ్ఞులు చేసిన ప్రతిజ్ఞలు భారతహృదయమునందు స్వరాజ్యాశాంకురముల సంకురింపజేసినవి. సంస్కరణ శాసనము 1919 సంవత్సరమునందు నిర్మితమైనది. సంస్కరింపబడిన శాసనసభలు రెండేండ్లనుండియును బని జేయుచున్నవి. సభ్యులు గంభీరోపన్యాసములను జేయుచు తీర్మానముల నుపపాదించుచున్నారు. మంత్రు లుద్యోగసౌఖ్యముల ననుభవించుచు నిరంకుశవర్గము బోషించుచున్నారు. రాష్ట్రప్రభుత్వములును సామ్రాజ్యప్రభుత్వమును వ్యయసమన్వితములై దుర్భరములుగ నున్నవి. దేశాదాయమునందు విశేషభాగము సైన్యవ్యవస్థలకును పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగపడుచు దేశాభ్యుదయ మసాధ్యముగ నున్నది. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునందు 1922-3 సంవత్సరములందు వచ్చిన 124 కోట్ల రూప్యములందును 67 కోట్ల రూప్యములు సైన్యవ్యయమునకు వినియోగింపబడినవి. 1921-2 సంవత్సరమునందు 20 కోట్లును 1922-3 సందు 17½ కోట్లును లోటు రాబడియందు వచ్చినది. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునందువలె రాష్ట్రప్రభుత్వములందును ఆదాయమునకు మించిన వ్యయము 5 కోట్లు సంప్రాప్తమైనది. ఆదాయవ్యయనిర్ణయములను పరిశోధించుటకు రాష్ట్రములం దుపసంఘములు నిర్ణయింపబడినవి. ఆసంఘములు సూచించిన నిర్ణయముల ప్రయోజనము వర్తమానసంవత్సరమునందు వ్యక్తము గాగలదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వాదాయవ్యయములను పరిశీలించుటకు నియమింపబడిన ఇంచికేపుసంఘము సైనిక వ్యయమునందు 30 వంతునను పరిపాలన వ్యయమునందు 16 వంతునను తగ్గింపును సూచించినది. మొత్తమున 19½ కోట్ల వ్యయమును తగ్గింపును సూచించినది. ఆనిర్ణయములఫలము రాగల బడ్జెటునందు విశదము గాగలదు. దేశమునందు రెండేండ్లనుండియును సంస్కరణములు వ్యాపకమునం దున్నను మంత్రు లధికారము ననుభవించుచున్నను నధికార హృదయమునం దేవిధమైన మార్పును గలుగలేదని రాజ్యాంగవ్యవహారములు చెప్పకయే చెప్పుచున్నవి.

స్వరాజ్య సమస్య

స్వరాజ్యసమస్యను నిర్ణయించుటకు స్వయంపోషణము స్వయంరక్షణము స్వయంపరిపాలనము సాధనములుగ నున్నవి. స్వయంపరిపాలనమును స్వయంరక్షణమును లేనిదేశమునకు స్వరాజ్యలక్షణము గలుగజాలదు. భారతదేశపరిపాలన మంతయును పరాధీనస్థితియందున్న విధమును నుద్యోగములును రాజ్యాంగవిధానమును సువ్యక్తము చేయుచున్నవి. భారతదేశపు ప్రభుత్వము బ్రిటీషు ప్రభుత్వమున కుపశాఖయని కర్జను ప్రభువు సిగ్గు వదలి ప్రకటించెను. సిప్రెసుసంధి నియమముల నాక్షేపించిన మాంటాగు రీడింగు ప్రభువులకు తిరస్కారము గలిగినది. మాంటాగుగారు మంత్రిపదవిని వదలుకొనవలసివచ్చినది. లాయిడుజార్జిగారు భారతప్రభుత్వమునకు బ్రిటీషు పౌరసేవోద్యోగకవచసంరక్షణావసరమును

సమర్థించెను. బోనర్లా ప్రభుత్వమీసమర్థనమును సార్థకము చేయుచున్నవిధమును రాజ్యవ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. భారతీయుల కధికతరముగ నుద్యోగములిచ్చెడి విషయమునను సామ్రాజ్యాభిమానులు ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నారు. అన్ని శాఖలయందును నధికతరముగ నాంగ్లేయోద్యోగులు నియమింపబడుచున్నారు వైద్యశాఖయందు నూతనముగ నాంగ్లేయులకుద్యోగములు కల్పింపబడినవి. సైనికోద్యోగీయులకు పౌరసేవోద్యోగము లొసంగబడుచున్నవి. ఆంగ్లేయోద్యోగుల లాభనష్టములను విమర్శించుటకు రాయల్ కమిషను నియమింపబడినది. ఈ నియామకమును భారతీయు లేకగ్రీవముగ ఖండించినను భారత రాజ్యాంగ మంత్రియును భారతాంగ్ల ప్రభుత్వమును నిరాదరణచూపిరి. సైనికోద్యోగముల వ్యాపన విషయమునను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నది. పీల్ ప్రభువు రాజ్యాంగసంస్కరణములను వ్యాపింపజేసి రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనమును స్థాపించుటవిషయమై సామ్రాజ్యశాసనసభ చేసిన తీర్మానమును బోధించుటకు సమయము కాదనిస్పష్టము చేసెను. ఏవిధమున చూచినను స్వపరిపాలనవిధానము స్వయంరక్షణవిధానము వ్యాపకమును బొందుట లేదని రాజ్యపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. భారత ప్రభుత్వాధికారమంతయును భారతదేశమందు గాక ఇంగ్లండు దేశమందు గల బ్రిటీషుమంత్రి స్వాధీనమునం దున్నపుడు స్వరాజ్యాధికారము మిథ్యావచనముగ నుండగలదు. సివ్రెసుసంధి రాజకీయోద్యోగములు జాతీయభేద నిర్ణయము ఫిస్కలు కమిషను సైన్యవ్యయము మున్నగువిషయములను నిర్ణయించుటయందు భారత రాజ్యాంగమంత్రి నిర్వహించిన నిరంకుశత్వము భారత రాజ్యాంగముల పరాధీనస్థితిని విస్పష్టము చేయుచున్నది. భారతరాజ్యాంగములకు మూలస్థానమైన సామ్రాజ్యశాసనసభా వ్యవహారములును నీస్థితినే విశదము చేయుచున్నవి. విద్యాశాఖాధికారమును వహించిన సర్ శంకరము నాయరును న్యాయాంగాధికారమును వహించిన సర్ తేజబహుదరు సప్రూయును బ్రిటీషుమంత్రియధికార మమితమైన దని వారి యనుభవమును విశదము చేసిరి.

సామ్రాజ్యసభకు స్వాతంత్ర్యస్థితి లేని విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. సైన్య

సామ్రాజ్య శాసనసభ

వ్యయభారమును నిర్ణయించుటకు సభ కధికారము లేదు. వ్యయభారమును నిర్ణయించుటకు గతసంవత్సరమునందు శాసనసభ చేసిన ప్రయత్నములను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటించినది. గత సంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యశాసనసభాధికారము నిర్బంధవ్యాపనమునకు వినియోగపడి ప్రజలకష్టములకు గారణమైనది. శాంతిన్యాయసంరక్షణ వ్యాజమునను వేలమంది దేశభక్తులు నిర్బంధముల పాలైరి. రాజ్యాంగవిస్తరణమువిషయమై సభ నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమును పీలు ప్రభువు నిరాకరించెను. సంస్థానాధీశుల సంరక్షణశాసనమువిషయమై ప్రతిపాదితమైన శాసనమును శాసనసభ నిరాకరించినను రీడింగు ప్రభువు తన సమర్థనాధికారమును వినియోగించి శాసనమును గావించెను. శిక్షాస్మృతివిధానమును సవరించుట కేర్పడిన శాసననిర్మాణమునందు శాసనసభ చూపిన యౌదాసీన్యము దుర్బలమును వ్యక్తము జేయుచున్నది. క్రిమినలు ప్రొసీజరుకోడువిషయమునందును ఉద్యోగరహస్యశాసనవిషయమునందును నిర్బంధశృంఖలములను నిర్మించుటకు శాసనసభ వినియోగపడుచున్న విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రభుత్వాధికారసభ్యులు తెలిపెడి బెదరింపులు శాసనసభాదుర్దశకు నిదర్శనములు. శాసనసభకు స్వీయ సంరక్షణమును స్వయంవ్యక్తిత్వమును జేయుట కధికారము లేకపోయినను నిర్బంధపాశబంధములను నిర్మించుటకుమాత్ర మధికారము గలదు. పరాధీనస్థములైన రాజ్యములందు రాజ్యాంగము లన్నియును పరాధీనస్థితిని సంరక్షించుటకు వినియోగపడునట్టుల స్వాధీనస్థితిని బడయుటకు వినియోగపడజాలవని ప్రపంచానుభవము విశదము చేయుచున్నను సంశయాత్ములకు సత్యార్థస్ఫురణము కలుగకున్నది. స్వాతంత్ర్యసంరంభచరిత్ర మనంతముఖముల నీసత్యమును ప్రకటించుచున్నది, ఇటలీ ఒలాందు ఐర్లాండు ఈజిప్టుదేశముల చరిత్రములు స్వాతంత్ర్యసంరంభపరిణామమును విశదము చేయుచున్నవి. స్వాతంత్ర్యసంరంభమునందు భరతఖండ మవలంబింపవలసిన యోగ్యసాధనమును భారతజాతి నిర్ణయించి యవలంబించి విజయమును బడయవలసియున్నది. పరరాజ్యదానమువలన నేజాతికిని స్వరాజ్యము గలుగదు. గాంధిమహాత్ముఁడు స్వరాజ్యసంపాదనమున కసహాయోద్యమయోగమును నిర్ణయించి గత

సంవత్సరమునందు ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసెను. ఆమహాసంచలనమునకు ఫలముగ గాంధిమహాత్ముడును నితరనాయకులును నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నారు. మహాత్ముని నిర్బంధము భేదాభిప్రాయములకు గారణంబై స్వరాజ్యసాధనప్రయత్నములందు భేదభావములు గలిగి సనాతనమైన జాతీయదౌర్బల్యము వ్యక్తమైనది. దౌర్బల్యమునకు మూలమైన విభేదములను వదలి ప్రజలు సంయోగమును బూని యాత్మశక్తిని వ్యక్తముచేసి స్వరాజ్యమును సాధించెదరుగాత!

స్వరాజ్య సాధనము

స్వరాజ్యము సకలజాతులకును జన్మస్వత్వమైన గమ్యస్థానము. స్వరాజ్యప్రాప్తికి రాజ్యాంగసంస్కరణములు ప్రయోజనకరములని బ్రిటీషురాజ్యతంత్రజ్ఞులు ప్రతిపాదించుచున్నారు. అతివాదులు మితవాదులు జాతీయవాదులు స్వరాజ్యసంపాదనము వారియాశయములకు ఫలమని ప్రకటించియున్నారు. కాని ప్రజలును నాయకులును స్వీయసంస్కారమున కనురూపమైన స్వరాజ్యసాధనముల నవలంబించుచు స్వరాజ్యసంరంభమునందు బనిబూను చున్నారు. స్వరాజ్యాశయము సకలమతములవారికిని సమానముగ నున్నను ఫలప్రాప్తి మాత్రము ప్రయత్నములమీద నాధారపడియుండును. స్వల్పమైన ప్రయత్నము స్వల్పఫలమును విశాలమైన ప్రయత్నము విశాలఫలమును గలుగజేయుట సహజము. మితవాదులకు శాసనసభలు స్వరాజ్యప్రాప్తికి సాధనములుగ నున్నవి. స్వీయానుభవమువలనను సభలప్రయోజనము తెలిసియున్నను మితవాదులసంస్కారము వారిదృష్టిని సభలమీదను లగ్నము చేయుచున్నది. బెజంటమ్మగారు ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు ఢిల్లీనగరమునం దొకసభను సమకూర్చి స్వరాజ్యసాధనములను విమర్శించి నిర్ణయించుట కొక యుపసంఘమును నియమించినది. ఆయుపసంఘమునకు సర్ సప్రూ అధిపతి. బెజంటమ్మగారు కార్యదర్శిని. వీరు స్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించి ఆ నిర్ణయములను నియోజకవర్గామోదమును బడయజేసి స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనను జేయ బ్రయత్నింపదలంచునటులు ప్రకటించుచున్నారు. దేశబంధుదాసువర్గమువా రొక స్వరాజ్యవిధానమును సిద్ధముచేసి ప్రచురించిరి. ఎనిమి దధ్యాయములు గల గ్రంథమునందు గ్రామస్వపరిపాలనముతో నారంభమై కేంద్రప్రభుత్వాధికారముతో నంతము నొందెడి స్వరాజ్యనిర్మాణవిధానము సీపతుమువారు గల్పించిరి. బాబూ భగవానుదాసుగారి విధాన మీ విధానమునందు మేళనమును బొందినది. ఈవిధానమునందు పంచాయతులకు ప్రాముఖ్య మొసంగబడినది. హాజరతు సొభాని గారు సంపూర్ణస్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించుచు బ్రత్యేక ప్రభుత్వవిధానమును నిర్మాణము చేయ గోరుచున్నారు. పాశ్చాత్యసంస్కారసంభృతులైన నాయకులం దిట్టి భేదభావ ముదయించుట సహజమైనను దేశమునకు సంప్రాప్తమైన దుర్దశ విశదమగుచున్నది. ఈసంకులభావములందు కర్తవ్యము దుర్గ్రాహ్యముగ నున్నను భారతజాతీయమహాసభానిర్దేశ మసందిగ్ధముగ నసహాయోద్యమయోగము నాదేశించుచున్నది. గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమే భారతజాతి కాచరణయోగ్యమైన సాధనముగ నుండగలదు.

అసహాయయోగము

నిరంకుశ ప్రభుత్వ భంజనమునకును సర్వాజ్య స్థాపనమునకును అసహాయయోగసాధనమును నిర్ణయించిన కాలము నుండియును దేశమునందు మహాసంచలనము గలిగి ప్రజాశక్తి విజృంభించినది. కలకత్తాయందు నిర్ణీతమైన విధానమును నాగపురము అహమదాబాదు కాంగ్రెసులు స్థిరపరచినవి. త్రివిధబహిష్కారములను నసహాయోద్యమ విధానమునకు మూలస్తంభములుగ పరిగణింపబడినవి. బార్డ్లీ ప్రతిపాదనము పాఠశాలలబహిష్కరణమును న్యాయస్థానములబహిష్కారమును సడలించినను శాసనసభలబహిష్కారమును స్థిరము చేసినది. గతసంవత్సరమునందు ప్రజలు వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమును జేసి యాత్మశక్తిని విశదముచేసిరి. గాంధిమహాత్ముని నిర్బంధానంతరము ప్రజలయందు విజృంభించినయుత్సాహము తగ్గినది. గాంధిమహాత్ముడు నిర్బంధము ననుభవింప బోవునపుడు ప్రజలకు శాంతప్రవర్తనము నాదేశించెను. ప్రజల శాంతప్రవర్తనము నిరుత్సాహచిహ్నముగ గ్రహింపబడినది. ప్రజలయందు స్వరాజ్యోద్రేకభావమును గలుగజేయుటకు సాధనముల నన్వేషించుట కొక యుపసంఘమును లక్నోయందు గూడిన జాతీయ సభోపసంఘము నియమించినది. ఆయుపసంఘసభ్యులు దేశమునం దంతటను సంచారముచేసి శాసనోల్లంఘన విధానక్రమ

మును దేశపరిస్థితులను బరీక్షించి దేశము సమష్టిశాసనోల్లంఘనమునకు దగి యుండ దనియును వ్యష్టిశాసనోల్లంఘనమునకు దగి యున్న దని ఈ క్రిందివిధమున నను నివేదికయందు దెలిపిరి.

సమష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనము- ఆర్గురు ఏకీభవించుట

దేశమునం దంతటను సమష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనమును జరుపుటకు ప్రజలిపుడు సంసిద్ధులుగ నుండలేదు. ఏరాష్ట్రమునగాని మండలమునగాని పన్నులను చెల్లింపకుండుటకు గూడ ప్రజలు సంసిద్ధులై యుండలేదు. ఏరాష్ట్రమునందైనను ఏచట్టమునైన నుల్లంఘించుటకును ఏపన్నునైన నిరాకరించుటకును ఆకస్మికముగ నెట్టి అవసరమైన కలిగినచో నందుల కచటి ప్రజలు సంసిద్ధులైనచో అందునుగూర్చి భారతకాంగ్రెసు సంఘముచే నిర్ణయించిన నియమములన్నియు నెరవేర్పబడినయెడల- దౌర్జన్యము జరుగ దను నమ్మకము కలిగినయెడల బాధ్యతను తామే వహించి రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సంఘమువా రనుమతి నీయవచ్చును.

వ్యష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనము

వ్యక్తులు స్వగౌరవమునకును వ్యగ్రభావముతోను ఆజ్ఞోల్లంఘనము నేరాష్ట్రమునందైన నాచరింపవచ్చు నని అందఱు నంగీకరించిరి గాని దానినిగూర్చి రాష్ట్రీయసంఘమువారి యనుమతిని ముందుగా బడయవలయును. ఆజ్ఞోల్లంఘనములనుగూర్చి అనుమతినిచ్చుటకు రాష్ట్రీయసంఘములకే అధికార మియ్యబడెను. ప్రభుత్వమువారి అక్రమశాసనములపట్ల ఆజ్ఞోల్లంఘనముతోఁ బనిలేనేలేదు. అట్టి అక్రమశాసనముల నుల్లంఘించుటకు ప్రతివ్యక్తికిని సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలదు.

శాసనసభల ప్రవేశము-అనుకూలుర సూచన

శాసనసభలకు కాంగ్రెసువారు ఎన్నుకొనబడి పంజాబు ఖిలాఫతు అక్రమములను తొలగించుటకును స్వరాజ్యమును బడయుటకును శాసనసభలలోనుండి ప్రయత్నింపవలెనని గయలో దేశీయ మహాజనసభవారును ఖిలాఫతు సభవారును తీర్మానింపవలెనని హకీంజీ, పండిత నెహ్రూ, పటేలు గార్లు సూచించిరి. కాంగ్రెసు సభ్యులను హెచ్చుమందిని ప్రజలు ఎన్నుకొనుటకు గట్టిప్రయత్నములను చేయవలెను. సభ జరుపుటకు ముఖ్యముగ నుండవలసినంతమందియైన కోరము నితరకక్షుల వారు లేకుండునట్లు లసహాయవాదులే శాసనసభ్యులుగా ఎన్నుకొనబడినచో సభ్యులు తమపదవులు ఖాళీ కాకుండ నపుడపుడు సభలకు వెళ్లుచు, ప్రమాణము చేసినవెంటనే అందరు నొక్కసారిగా సభలలోనుండి లేచిపోవలయును. ఎన్నుకొనబడిన అసహాయవాదులసంఖ్య విస్తారముగా నున్నను కోరము లేకుండ చేయజాలనిచో వారు ఆర్థికపత్రము మున్నగు ప్రతిచట్టమునకును ప్రతికూలురుగానే యుండవలెను. పంజాబు ఖిలాఫతు స్వరాజ్యములనుగూర్చి మాత్రమే తీర్మానముల నుపపాదించుచుండవలెను. అసహాయవాదులలో శాసనసభలకు ఎన్నుకొనబడినవారి సంఖ్య మిక్కిలి తక్కువగా నున్నచో వారందఱు నొక్కసారిగా సభలను వదలివేయవలెను. క్రొత్తసభలు 1924 జనవరిలోను ఏర్పడవు. కాన 1923 డిసెంబరులో దేశీయ మహాజనసభను మొదటివారమునందే జరుపవలెను. కాని మామూలు ప్రకారము కడపటివారమున జరుపగూడదు. ఏలననగా ఎన్నికలఫలితమును గూర్చి సభవారు కడపటి ఉత్తరవు నీయ వీలగును. సంస్కరణముల చట్టము ప్రకార మిదివరకు ఎన్నుకొనబడిన శాసనసంఘసభ్యులు ప్రభుత్వమువారితో చేరి క్రొత్తపన్ను నమతించిరి. అసహాయోద్యమము నడచుటకు గూడ నంగీకరించిరి. పంజాబుఖిలాఫతు అక్రమములను తొలగింప వీలులేకుండఁజేసిరి. స్వరాజ్యమును నిరోధించిరి. ప్రజలకు చాలబాధలను కలుగజేసిరి. కాన నిపుడు అసహాయవాదులు శాసనసభలకు వెళ్లి శాసనసభలలో నుండియే దౌర్జన్యరహితమగు అసహాయోద్యమమును సాగించి ప్రభుత్వమును నిరోధించి స్తంభింపజేయదగు నని పండిత హకీం, పటేలుగార్లు ముగ్గురును సూచించిరి.

శాసనసభలకు ప్రతికూలురు అయ్యంగారు అన్సారీ ఆచారిగార్లు

866 గురు సాక్షులలోను 302 గురు శాసనసభలకు వెళ్లగూడదని తెలిపియున్నారు. శాసనసభలకు వెళ్ళుట ఆత్మగౌరవమునకు భంగకరము. కార్యనిరతికిగూడ గొప్పలోప మగును. మనలో చాలమంది శ్రేష్ఠులగువారు కారాగృహములకు వెళ్లియుండుటచే వారిని వోటర్లు ఎన్నుకొన వీలులేదు. శాసనసభలకు వెళ్లినచో నిర్మాణవిధానము నుపేక్షించినవార మగుదుము. కాంగ్రెసు విధానమున నిది వెనుకంజవేయుటయే. దీనివలన ప్రభుత్వమువారి ప్రతిష్ఠ మఱల ప్రబలమగును అని కస్తూరి రంగయ్యంగారు డాక్టరు అన్సారీ రాజగోపాలాచార్యులుగార్లు మొదటి ముగ్గురి సూచనలకును ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి.

మొదటివారు సమర్థించుట

దొరతనమువారి భావము అన్యాయ్యమును ప్రజాపీడనకరమునై యున్నది. ప్రజలు ప్రభుత్వమువారి పిచ్చిచేష్టలకు లొంగగూడదు. వారి చర్యల నెదిరించుటయందే పాలితులశక్తియు దీక్షయు వెల్లడియగును. సాక్ష్యమునుబట్టి చూచిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెసుసభ్యులే హెచ్చుమంది నెగ్గగలరని మాకు తోచినది. ఈశాసనసభలను రూపుమాపినచో విదేశముల దు కోట్లకొలది ధనమును ప్రచారముక్రింద వ్యయపరచుట వలన కలుగు ఫలితముకంటె వేయిరెట్లధికమగు సత్ఫలము చేకూరును. సంస్కరణములను రూపుమాపినచో కోట్లకొలది ధనమును వ్యయపరచి ప్రభుత్వమువారు ప్రపంచమునంతను మోసగించుటకు నిర్మించిన ప్రభుత్వదుర్గ మొక్క వ్రేటున నేల గూలునని మొదటి వారు ముగ్గురును మఱల సమర్థించిరి.

మ్యునిసిపాలిటీలు - లోకలుబోర్డులు

నిర్మాణకార్యక్రమమును కొనసాగించుట కధికావకాశములను బడయుటకు అసహాయవాదులు మ్యునిసిపలు సంఘములందును తాలూకా జిల్లాబోర్డులందును ప్రవేశింపవలయును. ఆసభ్యులు మండల రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘములతో నాలోచించి ఏకాభిప్రాయములతో పనిచేయుచుండవలెను.

ఉపసంఘ మసహాయోద్యమయోగమునకు సాధనమైన శాసనోల్లంఘనసాధనము నన్వేషించుట కేర్పడి

వను శాసనసభాప్రవేశవిషయమును గయలో మహాసంఘము విమర్శించినది. సభాప్రవేశ మసహాయోద్యమమునకు విరుద్ధము గాదనియును ప్రజోత్సాహము నుద్ధరించుట కవసరమనియును శ్రీయుతులు అజ్మలుఖాను మోతీలాలు నెహ్రూ విఠ్ఠలుభాయిపటేలుగార్లు నిర్ణయించిరి. శాసనసభాప్రవేశ మసహాయోద్యమయోగమునకు విరుద్ధమనియును ననర్థదాయకమనియును శ్రీయుత కస్తూరి రంగయ్యంగారు రాజగోపాలాచారి అన్సారీగార్లు నిర్ణయించిరి. దేశబంధుదాసు కేల్కారు జయకరుగారులు మొదలగు వారు నెహ్రూపక్షముతో నేకీభవించిరి. ఈభేదభావము కలకత్తా కాంగ్రెసు కాలమునుండియును నంతర్గర్భితమై యున్నను నిపుడు విజృంభించి బహిర్గతమైనది. నవంబరుమాసాంతమునందు కలకత్తాయందు గూడిన జాతీయసభోపసంఘసమావేశమునం దుభయపక్షములవారును వారిబలాబలములను వ్యక్తము చేసిరి. దాసుపక్షము వారు జాతీయమహాసభాముఖమున గాంధీమహాత్ముడు నిర్ణయించిన అసహాయోద్యమవిధానమును శ్లాఘించుచు నవీనవిధానమును నిర్దేశించుటకు, ఆ విధానమునందు విదేశవస్తుబహిష్కారము నామమాత్రమునకు నిర్ధారణచేయుచు త్రివిధబహిష్కారమును శిథిలము చేసి శాసనసభాప్రవేశమునకు ప్రాముఖ్యమును గల్పించిరి. నిర్మాణ కార్యక్రమమునందు విశ్వాసము ప్రతిపాదింపబడినను కార్యవిధానమునకు ప్రాముఖ్యము తొలగింపబడినది. కలకత్తాయందు గూడిన సమావేశమునం దధిక సభ్యులు సభాప్రవేశమునకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును గలిగి యున్నను విషయనిర్ధారణము గయాకాంగ్రెసునకు నిలుపబడినది. డిసెంబరు మాసాంతమునందు గయయందు గూడిన జాతీయమహాసభ గాంధిమహాత్ముని నిర్ణయమును పునఃప్రతిపాదనమును జేసి ప్రజాధర్మమును ప్రజాశక్తిని విశదము చేసినది.

గయా కాంగ్రెసు

పవిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందు గూడిన 37-వ జాతీయమహాసభ భారతజాతీయ జీవనమునందు గణనీయముగ నున్నది. నానారాష్ట్రములనుండియును స్వరాజ్యయాత్రా సేవకులు స్వరాజ్యపురమునకు జేరిరి. స్వరాజ్యపురమునందు గూడిన ప్రజానివహములు ప్రజల యుత్సాహమును విశదము చేసినవి. స్వరాజ్యపురము నావరించిన స్వరాజ్యభజనలు గాంధిసంకీర్తనములు స్వరాజ్యోపన్యాసములు సంభాషణములు ప్రజాహృదయము నావరించినస్వాతంత్ర్యాభిలాషను విశదము చేసినవి. విషయనిర్ధారణసభయందును మహాసభయందును విదేశవస్తుబహిష్కారవిషయమును శాసనసభాప్రవేశవిషయమునను శాసనోల్లంఘనవిధానవిషయమునను ప్రచండమైన సంరంభము గలిగినది. దేశబంధుదాసు మోతీలాలు నెహ్రూ పటేలుగార్ల పక్షవాదమును రాజగోపాలాచార్యులు వల్లభభాయి పటేలు రాజేంద్రప్రసాదు అన్సారీగార్లు ప్రతిఘటించిరి. వాదప్రతివాదములతో కాలహరణమైనను జాతీయమహాసభయం దామోదితములైన తీర్మానములు ప్రజాబలమును వ్యక్తము చేసినవి. నాయకుల భేదాభిప్రాయము లెట్టు లున్నను ప్రజలు తాము నమ్మిన ధర్మసిద్ధాంతములను పునఃప్రతిపాదనము చేసి ప్రజాశక్తిని గాంధిమహాత్మునిపట్ల భక్తిని స్వరాజ్యాసక్తిని విశదము చేసినవిధమును జనాంగీకృతములైన క్రింది ప్రస్తావములు విశదము చేయుచున్నవి.

"న్యాయవాదులును దావాదారులును గూడ ప్రభుత్వన్యాయస్థానములను బహిష్కరింపవలె నని వెనుక నామోదింపబడిన తీర్మానమును మరల నీ మహాసభవారు స్థిరపరచుచున్నారు."

"దేశీయులు సాయుధులై విప్లవము చేయుట కంగీకరింపనప్పుడు శాసనోల్లంఘనమే రెండవ ముఖ్యసాధనము. తక్కిన సాధనములన్నియును నిష్ఫలమైనప్పుడీసాధనమునే అనుసరింపవలెను. దేశమున ప్రభుత్వోద్యోగులు ప్రజల కెంతటి ఆగ్రహకారణమును కలిగించినను ప్రజలు శాంతమును వదల రను నట్టినమ్మకము కలిగినప్పుడు శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము. నిరంకుశమును కఠినమును ప్రజావినాశకరమునగు ప్రభుత్వశాసనమును తొలగించుటకు మఱియొక శ్రేష్ఠమగు సాధనములేదు. గాన శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించుటకు ప్రచారకులు సర్వసన్నాహములను సమకట్టవలెను. జాతీయవర్గములను విస్తరింపజేసి బలపరుపవలెను. తిలకు స్వరాజ్యనిధికి కనీసము 25 లక్షల రూపాయలను చేకూర్పవలెను. 50000 మంది వలంటీరులనైన చేర్పవలెను. ఇందులకు గడువు భారతకాంగ్రెసుస్థాయిసంఘమువారు గడువులోనే నిర్ణయించెదరు. ఆతేదిలోగా ఈపనులు పూర్తికావలెను." గడువు ఏప్రిలుమాసాంతము వఱకును నేర్పరుపబడినది.

"కాంగ్రెసు సంబంధములగు కార్యములందుతప్ప తక్కిన కార్యములలో అనగా మతధిక్కారము స్త్రీలమానభంగము, పురుషులను బాలుర నవాచ్యముగా బాధించుట మున్నగు దుష్కృత్యముల నెవరైన చేసినప్పుడు న్యాయశాసనబద్ధమగు ఆత్మరక్షణ నొనరించుకొనుటకు ప్రతివ్యక్తికిని అధికారము కలదు. అందువలన సమష్టిదౌర్జన్యమున కవకాశము కలిగింపగూడదు."

"లాసేను పత్రాదర్శనమువల్ల ఖిలాఫతుకు టర్కీకిని చాల విషమ స్థితి కలుగుచున్నది. అట్టి ఆపద కలుగకుండ చేయుటకు హిందువు లనా మహమ్మదీయులను దీక్షబూనిరి. గాన కాంగ్రెసు కార్యసంఘము వారు ఖిలాఫతు కార్యసంఘమువారితో నాలోచించి హిందువులును మహమ్మదీయులును కలసి పనిచేయుట కేర్పాటుచేయవలెను. టర్కీవారి నోడించుటకు హిందూదేశమునుండి జేరియులకు యుద్ధరంగమునకు పంపకుండ చేయవలెను."

గయాకాంగ్రెసు చేసిన తీర్మానములు దేశము నందు వ్యాపించిన భేదాభిప్రాయములను స్థిరతరము చేసినవి. దాసుపక్షమువారు ప్రత్యేకపక్షమును కార్యవిధానమును నిర్ణయించిరి. ఆపక్షమునం దొకకొనను డాక్టరు మంజుకూరారును రెండవకొనను నెహ్రూగారును గలరు. శాసనసభలయందు బ్రవేశించి సమయానుకూలముగ సహకారధర్మము నవలంబింప గోరెడివారును నిరాకరణధర్మము నవలంబించుచు ప్రతిష్టంభనమును జేయగోరెడివారును నీపక్షమునందు గలరు. ఈపక్షమున కంతకును శాసనసభాప్రవేశఘోషమాత్రమే సమానార్థకధర్మము. దాసుగారి సమయానుకూలవ్యాఖ్యానము లీయర్థమునే ప్రతిపాదించుచున్నవి. ఆరంభమునందు సంపూర్ణప్రతిష్టంభనము నపేక్షించిన దాసుగారిపు డన్నివిధముల సహకారమును బోధించుచున్నాడు. ఎన్నికలకుబూర్వమె యభిప్రాయమునందు భేద మేర్పడినపుడు సభలయందు జేరిన తరువాతను జరుగగలమార్పు నెవరు నిర్ణయింప గలరు? నాయకులసిద్ధాంతము లెటు లున్నను జాతీయ సభానిర్ణయములను శిరసావహించి స్వరాజ్యసేవను జేయుట ప్రజాధర్మము. స్వరాజ్యపురమునందు జాతీయ మహాసభా మంటపమునం దామోదితమైన స్వరాజ్యసాధనవిధానము ననుష్ఠించుచు 25 లక్షలరూప్యములను 50 వేల స్వరాజ్యసేవకులను సమకూర్చి అసహాయోద్యమసాధనమునను స్వరాజ్యసంపాదనమును జేయుటకు ప్రజలు పాటుపడి చరితార్థు లగుదురు గాత! ఈసందర్భమునను గాంధిమహాత్ముని భావములను పాలించుట పరమధర్మము.

"నే నవలంబించిన మార్గము సత్యమార్గమని నామిత్రులకు తెలుసును. నా సంకల్పములు ధర్మయుక్తములు. అసహాయోద్యమ విధానమునందును ప్రజలయందును నాకు గల నిండువిశ్వాసము మారలేదు, వారి మనోరక్షను నిశ్చయముగ సఫలమగును. నేను సౌఖ్యముగను సంతోషముగను నున్నానని తెలియజేయుడు. భేదములను మనము లక్ష్యము చేయకూడదు, దాసునెహ్రూగారులు శాసనసభల నాశించుట దురదృష్టము."

మహాత్ముని భావములు ధర్మార్థస్ఫురణమును జేయుచు ప్రజలకు స్వధర్మమును బోధించుచున్నవి.

చెన్నరాష్ట్రమునందును నితరరాష్ట్రములందు వలె నిరంకుశాధికారవర్గమునకు ద్వంద్వప్రభుత్వముపోషణము నొసంగినది. నిరంకుశాధికారబలము

చెన్న రాష్ట్రము

ప్రజోత్సాహమును సంహారము చేయుటకు వినియోగపడినది. నిరంకుశాధికారవర్గ మసహాయోద్యమయోగులను నపరాధపుపన్నులతోను దండనములతోను నిర్బంధములతోను సత్కరించినది. మంత్రుల బలము కార్యనిర్వాహకవర్గప్రయోజనములను సంరక్షించుటకు వినియోగపడినది. శాంతిసంరక్షణవ్యాజమున దేశసేవకులకు శిక్షలు సంప్రాప్తమైనవి. గోదావరి గుంటూరు మండలములందు దండనపుపన్ను విధింపబడినది. అసహాయోద్యమావలంబకుల కుద్యోగాదులం దర్ధచంద్రప్రయోగము గలిగినది. బ్రాహ్మణేతరపక్షమునకు గల పలుకుబడి ప్రభుత్వాధికార సమర్థనమునకు వినియోగపడినది. విల్లింగ్డను ప్రభువు మంత్రులు కార్యనిర్వాహకసభ్యులు కలిసి పని జేసినట్లు ప్రకటించినను నుభయపక్షములకును భేదాభిప్రాయము గల విధమును రాష్ట్రవ్యవహారములు విశదము చేసినవి. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునకు భాగధేయ సమర్పణ విషయమై మంత్రులు చేసినయాందోళనము విఫలమైనది. చెన్నరాష్ట్ర మర్పింపవలసిన 348 లక్షలందును తగ్గింపు గలుగలేదు. గతవత్సరమునందు రాష్ట్రాదాయము 167600,000 రాష్ట్రవ్యయము 171800000 లోటు 42,00,000 యని మదింపు వేయబడినను భాగధేయము మాత్రము తగ్గింపబడలేదు. అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగారును నితరశాఖాంగమంత్రులును ధనాభావముచే జేయగలకార్యము లేవియును లేవని వ్యక్తము చేసిరి. విద్యాశాఖాంగమంత్రి విశ్వవిద్యాలయశాసనమును అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి పరిశ్రమాభివృద్ధిసహాయశాసనమును నిర్మింప జేసిరి. నీటిపారుదల శాసనమును మంత్రిపక్షము ప్రతిఘటించి ద్వంద్వప్రభుత్వమునందు రెండుపక్షములకును గల భేదాభిప్రాయమును సువ్యక్తము చేసినది. శ్రీ. శ్రీనివాసయ్యంగారు కార్యనిర్వాహకసభ్యత్వమును వదలుకొనిరి. సి. పి. రామస్వామయ్యరుగారు వారి స్థానమునకు నియమింపబడిరి. నిరంకుశవర్గపోషణమునకు ప్రతిఫలము సి. పి. రామస్వామయ్యరు

గారికి గలిగినది. అధికారలాభ మధికారైక్యమునకు మూలమగుచున్నవిధమున కిట్టిదృష్టాంతములు ప్రత్యక్షముగ నున్నను సభాప్రవేశపక్షవాదనలు విచిత్రముగ నున్నవి. అధికారపదవులందు జేరిన భారతీయుల దేశభక్తిని వితర్కించుట యసంగతంబుగ నున్నను వారి నిరీక్షణము మాత్రము సంకుచితముగ నుండును. ఈరాష్ట్రమునందు గత సంవత్సరమునం దార్థిక పారిశ్రామిక రాజకీయ విషయములందు విశేషమైన ప్రయోజనము లేవియును గలుగలేదు. ద్వంద్వప్రభుత్వము నిరంతరాయముగ నడుచుచున్న చెన్నరాష్ట్రమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన మచిరకాలముననె స్థాపిత మగుటకు ప్రయత్నములు జరుగగల వని వదంతి గలదు. శ్రీవిల్లింగ్డను ప్రభుపుకాలము నిర్బంధములతో గూడిన దైనను నా కాలమునం దీస్థితిగలుగుట కనుకూలపరిస్థితు లేర్పడుగాక!

ఆంధ్రరాష్ట్రము

బ్రిటీషుపరిపాలనము గలుగజేసిన యనర్థములందు రాష్ట్రవిభాగములు ప్రత్యక్షముగ నున్నవి. భాషలతోను జాతితోను సాంప్రదాయాచారములతోను ప్రజాసౌకర్యములతోను నిమిత్తము లేకయే బ్రిటీషురాజకీయ వ్యవహారముల కనుకూలముగ రాష్ట్రములు నిర్మింపబడినవి. ఈ రాష్ట్రనిర్మాణము ప్రజల ప్రత్యభిజ్ఞానమును నిర్మూలము చేసినది. మాతృభూమిపట్లను మాతృభాషపట్లను నభిమానము నస్తంగతము చేసినది. ప్రజావికాసమునకు ప్రతిబంధకములు గలిగినవి. ఆంధ్రులు కర్ణాటకులు, ఉత్కలులు వివిధరాష్ట్రములందు జేర్పబడి స్వవీర్యశక్తిప్రతాపములను గోల్పోయి దురవస్థ ననుభవించుచున్నారు. ఆంధ్రోద్యమము మాంధ్రకర్ణాటకోత్కళులకు ప్రత్యభిజ్ఞానమును గలుగజేసి ప్రజావికాసముగలిగించినది. స్వారాజ్యసామ్రాజ్యము భరతఖండమునందు సాధ్యమగుటకు భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగము లత్యంతావసరములని మోంటుఫర్డు విధానమును కర్టిసువిధానమును నంగీకరించినను బ్రిటీషురాష్ట్ర పరిపాలనము పూర్వమువలెనే పర్యాప్తంబగుచున్నది. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణావసరము నంగీకరించియును నధికారవర్గము రాష్ట్రనిర్మాణమునకుం బూనుకొనజాలకున్నది. అధికారవర్గమున కనవసరమైనవ్యయమును జేయుటకు గల సాహస మవసరమైన నిర్మాణమును జేయుటకు గలుగకున్నది. రాష్ట్రీయ శాసనసభయందు ప్రజాప్రతినిధులుగ నున్న సభ్యులైనను స్వప్రయోజనముల నాసించుచు నాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణవిషయముపట్లను ఉదాసీనభావమును వహించిరి. ఆంధ్రోద్యమము సఫల మగుటకు యావచ్ఛక్తిని ధారపోసిన దేశభక్త కొండ వేంకటప్పయ్యగారు మొదలగు ప్రముఖులు స్వరాజ్యాందోళనమునందు నిమగ్నులై ప్రత్యేకరాష్ట్రనిర్మాణసమస్య నుపేక్షించిరి. దేశమునందు ప్రజాస్వామ్యాత్మకమైన రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము ప్రయోగయోగ్యమగుటకు భాషావిభక్తరాష్ట్రనిర్మాణము శరణ్య మగు చున్నది. దేశమునం దాంగ్ల భాషాపరిచయము లేని దేశసేవాపరాయణులైన శ్రీమంతులు ప్రతిభావంతులును అనేకులుగలరు. వారి ప్రజ్ఞావకాశములు దేశాభ్యుదయమునకు వినియోగపడుట కాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మగుచున్నది. ప్రజలు దేశప్రయోజనములను స్వప్రయోజనములను గమనించి క్రొత్తయెన్నికలయందు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమున కనుకూలురైన ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు ప్రయత్నములను జేసి ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము నచిరకాలముననే సాధ్యము చేసి స్వరాజ్యనిర్మాణమును స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుదు రని నమ్ముచున్నాము.

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘము

ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణముపట్ల పాలకవర్గ ముదాసీనభావమును వహించు చున్నను జాతీయమహాసభ ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రీయసంఘ నిర్మాణము నంగీకరించి ఆంధ్రవ్యక్తిత్వ వికాసమునకుం దోడ్పడినది. ఆంధ్ర రాష్ట్రీయసంఘనిర్మాణ మాంధ్రుల సహజమైన ప్రతిభను వ్యక్తము చేసినది. నాగపురము కాంగ్రెసు భరతఖండమును భాషాప్రయుక్తవిభాగములనుగ విభజించి భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణమును సార్థకము చేసినది. అసహాయోద్యమమారంభమైనతరువాత నాంధ్రుల నామమితరరాష్ట్రములందు వ్యాపకమును గాంచినది. విజయవాడయందు భారతజాతీయసభా స్థాయిసంఘము నిర్ణయించిన నిర్మాణకార్యవిధాన మాంధ్రదేశమునకు భారతరాజ్యాంగచరిత్రమునందు సుస్థిర ప్రతిష్ఠను గలుగజేసినది. గాంధీమహాత్ముని యాంధ్రదేశసంచార మాంధ్రులసమాజోత్సాహమును వ్యక్తము చేసినది. లక్షల కొలంది జనులు మహాత్ముని సందర్శించి స్వరాజ్యనిధికి కానుకలను సమర్పించిరి. దేశమునం దంతటను స్వరాజ్య చక్రములను స్థాపించి నూలును వడుకుటయందును నేసి

నూలు బట్టలను నేయుటయందును నాంధ్రులు చూపిన పరమోత్సాహము మహాత్ముని ప్రశంసలకు పాత్రమై భారతీయుల దృష్టి నాకర్షించినది. పొందూరునూలు పొందూరుబట్టలు ఖద్దరునకు లక్ష్యము లైనవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరు భరతవర్షమునం దంతటను ప్రతిష్ఠను గడించి జనాదరణమునకుం బాత్రమైనది. నిర్మాణవిధానము నందువలె నసహాయోద్యమసేవనము నందును నాంధ్రులు పట్టుదలనుజూపుచు ప్రశంసలకుం బాత్రులైరి. విద్యార్థులు విద్యాలయములను విసర్జించిరి. ప్లీడర్లు వృత్తిని విడిచిరి. గ్రామోద్యోగస్థులును నితరులును నుద్యోగములను విసర్జించిరి. దేశమునందంతటను శాంతిసేవకదళము లేర్పడినవి. కల్లు సారాయి పాటలయందు శాసనతిరస్కారములను జేసి శాంతిసైనికులు దండనముల ననుభవించిరి. పన్నుల నిరాకరణము జేయుటకు నైతము ప్రబలమైన ప్రయత్నములు జరిగినవి. రాష్ట్రమునందంతటను జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్య వ్యాపకమును గాంచినది. గతసంవత్సరారంభమునం దసహాయోద్యమ మాంధ్రదేశమునందు మహాతరంగములవలె బ్రసరించి ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసినది. అసహాయోద్యమమునందలి కార్యవిధానము నాచరించుట కాంధ్రదేశము నిర్భయముగను బ్రయత్నించినది. త్రివిధబహిష్కారమును పన్నుల నిరాకరణమును మొదలగు విధానములను నాచరించి ప్రజలు దుఃఖము ననుభవించిరి. పందలకొలది స్వరాజ్యసేవకులు నిర్బంధముల ననుభవించిరి. అసహాయోద్యమమునందు ముందంజవేసిన గుంటూరు మండలము నిర్బంధములకు పాత్రమై అపరాధపు పన్నును సమర్పించినది. ప్రజలు మహాకష్టముల ననుభవించినను పరమోత్సాహభరితులై యున్నవిధమును గుంటూరు పురమునందు శాసనోల్లంఘనసంఘమున కొసంగిన మహాస్వాగతమును ప్రజల శాసనాతిక్రమణతత్పరత్వమును విశదము చేయుచున్నవి. అధికారివర్గ మెన్ని నిర్బంధములను గల్పించినను ప్రజలయందు స్వరాజ్యోత్సాహము ప్రతిహతముగం బ్రకాశించుచున్న విధము నాంధ్రదేశ పరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. దేశభక్త వేంకటప్పయ్యపంతులుగారి నిర్బంధానంతరము శ్రీయుత టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు చేయుచున్న దేశసేవ సంస్తవనీయము. ఆంధ్రుల యసహాయోద్యమయోగతత్పరత్వము కలకత్తా, గయా మహాసభలయందు ఆంధ్రప్రతినిధులందఱును నేకగ్రీవముగ నసహాయోద్యమవిధానము నామోదించిన విధమును వ్యక్తము చేసినది. ఆ యామోద మాక్షేపణలకు పాత్రమైనను స్వధర్మనిర్వహణమును జేసి యాంధ్రులు తమ ప్రతిష్ఠను కాపాడుకొనిరి. చిత్తూరునందు గూడిన యాంధ్రరాష్ట్రీయమహాసభ శాసనసభాప్రవేశవిషయమై చేసినతీర్మానము గయా కాంగ్రెసునకు మార్గదర్శకముగ పరిణమించినది.

"అసహాయోద్యమతత్వమునకును ఏతత్కార్యప్రణాళికకును శాసనసభాబహిష్కారమే మూలాధార మని యెంచి యీసభవారు నాగపూరు అహమదాబాదులందు జేసియుమహాజనసభవారు గావించిన తీర్మానమును దృఢపఱచుచు, శాసనసభాప్రవేశసమస్యను పునర్విచారణకు తెచ్చుటయందు మనయుద్యమము పజయము పొందినదను అంతర్గర్భితమైన సూచన సత్యమునకు దూరమయినది గనుక అట్టిసూచనను ఈసభవారు అంగీకరింపక శాసనసభాప్రవేశమును ప్రోత్సహించు అసహాయవాదులు పక్షలలో నుండి అసహాయమాత్రమును అవలంబించెద మను నుద్దేశ్యము, భావములు, అసంభవము లనియు, అసమంజసము లనియు, పరిగణించి యీసభవారు శాసనసభాప్రవేశమును అన్నివిధములను ఖండించుచున్నారు."

ఆంధ్రరాష్ట్రీయసభయందు జేసిన తీర్మాన మసహాయోద్యమమునుపట్ల నాంధ్రుల నిశ్చలాభిప్రాయమును తెలుపుచున్నది.

నిర్మాణ విధానము

నిర్మాణవిధానమునం దాంధ్రుల ప్రతిష్ఠ భరతఖండమునం దంతటను వ్యాపించినది. మాంచెస్టరు మిల్లు తానులను, ధోవతులను మించిన మిల్లు తానులును, ధోవతులును నాంధ్రదేశమునందు తయారుచేయబడి ప్రశస్తిని బడసినది. పాశ్చాత్య యంత్రాలయములు నేతపరిశ్రమములను నిర్మూలము చేసినను ఆంధ్రదేశమునందు కొనయూపిరితో నిలిచియున్న నేతపరిశ్రమ కుత్తేజము గలిగి ప్రజలకు జీవనాధారమున కవకాశము గలిగినది. దేశమునందంతటను ఖద్దరు పరిశ్రమాలయములు వెలసినవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరన్ని రాష్ట్రములకును నెగుమతిచేయబడి ఆంధ్రదేశ సౌభాగ్యమును వికసింపజేసినది. ఖద్దరుధారణ మాంధ్రదేశమునందంతటను విరివిగ వ్యాపించినది. అభివృద్ధిశాఖామంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగారు రాటములను ఖద్దరును పరిహసించినను మాంచెస్టరు గార్డియను పత్రిక ప్రచురించిన వ్యాసమువలనను, ఖద్దరు నిర్మాణమువలనను, భారతదేశమునకు స్వయంపోషణము సాధ్యమగు నని విశదమగుచున్నది. నిర్మాణవిధానమునందు గల యితర

కార్యనిర్వహణమునందును ఆంధ్రదేశ మత్యుత్సాహమును జూపినది. ఆంధ్రరాష్ట్రమునం దితరరాష్ట్రములందువలె సంఘకలహములు లేకను ప్రజలు దీక్షాపరాయణులై జాతీయసభాదర్శములను సఫలముచేయుటకు బ్రయత్నించిరి. స్వరాజ్యాశ్రమమునుండి తిరిగి వచ్చినవారు సయితము స్వరాజ్యసేవను జేయుటకు సిద్ధముగ నున్న విధమును వారి ఉత్సాహవిశ్వాసములు విశదముచేయుచున్నవి. అసహాయవాదులు సహాయనిరాకరణమునందు జూపుచున్న యుత్సాహమునే సహకారవాదులు ఉద్యోగార్జనమునందును జూపుచున్నారు. ఆంధ్రప్రముఖులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు మంత్రులుగ నున్నారు. ఇతరశాఖలందును నాంధ్రులు నున్నతోద్యోగములను బడయుచున్నారు. ఉద్యోగనిర్వహణమునందును నాంధ్రుల ప్రతిభ వ్యక్తమగుచున్నది.

జాతీయవిద్య

భారతజాతీయనిర్మాణమునకు మూలాధారమైన జాతీయవిద్యావ్యాపనమునందును నాంధ్రదేశము స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుచున్న విధమును దేశమునందు వ్యాప్తములైన జాతీయవిద్యాలయములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజమహేంద్రవరము తెనాలి ఏలూరు విజయవాడ ఒంగోలు నెల్లూరు మొదలగు పురములందు జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్యను నేర్పుచు నాంధ్రవ్యక్తిత్వమును వికసింప జేయుచున్నవి. మచిలీబందరునందు పదునైదేండ్ల క్రితము స్థాపితమై కోపల్లె హనుమంతరాయవర్ధితమైన జాతీయవిద్యాలయము జాతీయవిద్యాలయములకు మార్గదర్శకముగ నున్నది. స్వజాతీయప్రత్యభిజ్ఞానమునకు సాధనభూతములైన శాస్త్రములను కళలను మాతృభాషాముఖమున నభ్యసింప జేయుచు విద్యార్థుల కాత్మసంస్కారమును గలుగజేయుచున్నది. ఆంధ్రజాతీయకళాశాల యాంధ్రుల వ్యక్తిత్వవికాసమునకు నిదర్శనముగనున్నది. ఖద్దరు నిర్మాణమునందును [illegible]కమునందును జాతీయకళాశాల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యక్రమమునకు దోడ్పడుచు జాతీయకళాశాలాభిధానమును సార్థకముచేయుచున్నది. జాతీయవిద్యాలయములు వ్యక్తము చేయుచున్న స్వయంవ్యక్తిత్వమును వాఙ్మయము నయితము సువ్యక్తము చేయుచున్నది.

వాఙ్మయము

భారతహృదయప్రబోధమునకు లక్షణమైన వాఙ్మయనిర్మాణమునందు నాంధ్రహృదయము ధర్మారాధనమును జేయుచున్న విధము నాంధ్రవాఙ్మయ పరిశోధనము విశదము చేయుచున్నది. ప్రజాసంకల్పములను ప్రజాశయములను విశదముచేసి ప్రజలను కార్యపరతంత్రులనుగ జేయుటకు వాఙ్మయము పరమసాధనముగ నున్నది. వాఙ్మయమూలమునను ప్రజాహృదయము నావరించిన మాతృభాషాభిమానము మాతృదేశాభిమానము ధర్మపరత్వము బహిర్గతమగుచు ప్రజాశక్తి వ్యక్తమగుచుండును. ఆంధ్రభాషయందు ప్రకటితములైన కావ్యములు నాటకములు ప్రబంధములు పాటలు పద్యములు ప్రజాహృదయమును దెలుపుచున్నవి. స్వరాజ్యనాటకములు గాంధిసంకీర్తనములు స్వరాజ్యగీతములు భజనగానములు ప్రజాహృదయము నావరించిన స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును వ్యక్తముచేయుచున్నవి. ప్రజాభీష్టములను వ్యక్తముచేయుటకు దేశమునందంతటను వార్తాపత్రికలు వెలయుచున్నవి. సర్వతోముఖమైన వాఙ్మయమును నిర్మించుటకు బ్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. శ్రీపిఠాపురము మహారాజాగారు బ్రహ్మసూత్ర శంకరభాష్యమును రామానుజభాష్యమును బ్రకటించిరి. శ్రీ వంగూరు సుబ్బారావుగారు నవీనపరిశోధనలను జేర్చి యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రము వేమనచరిత్రమును శతకకవులచరిత్రమును వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు ఏకాంతసేవను బ్రచురించి వాఙ్మయమునకు నూతనాలంకారములను సమర్పించిరి. కవులు పండితులు శాస్త్రజ్ఞులు నూతనకావ్యములను రచియించుచు నాంధ్రుల ప్రతిభను వ్యక్తము చేయుచున్న విధమును నవవాఙ్మయము తెలుపుచున్నది. జాతీయ వాఙ్మయనిర్మాణమున నాంధ్రులు బంగాళీలవలె స్వయంవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తముచేయుచున్న విధమును వాఙ్మయము దెలుపుచున్నను నాంధ్రులు వారి ప్రతిభను వ్యక్తము చేయుటకు సకలక్షేత్రములందు నింకను విశేషముగ బని జేయవలసియున్న విధమును దేశపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. జాతీయ విద్యావిధానము శుభస్థితిని బడయుటకు జాతీయవిశ్వవిద్యాలయస్థాపన మవసరంబగుచున్నది. సంపదలు వికసించుటకు పరిశ్రమలు వృద్ధిగావలసియున్నవి. మధురమైనభావనను రమ్యములైన పరిసరములను సరళమైన స్వభావమును వికసింపజేయుటకు కళావికాసము గావలసియున్నది. ఆత్మసంస్కారము గలుగుటకు సర్వతోముఖమైన వాఙ్మయనిర్మాణ మవసరం బగుచున్నది. సంపూర్ణమైన ప్రత్యభిజ్ఞానము గలు

గుట కాంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణ మత్యంతావసరంబగుచున్నది. ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలుగఁజేయుగల ప్రయోజనములను నుత్కల కర్ణాట కాంధ్ర రాష్ట్రీయోపసంఘములు విశదముచేసినవి. ఈయనుభవమును సార్థకముచేయుట కాంధ్ర నాయకులును ప్రజలును వర్తమానసంవత్సరమునందు పాటుపడి యాత్మోపలబ్ధిని బడయుదురుగాత! వర్తమాన సంవత్సరమునందును నాంధ్రధీరు లసహాయోద్యమ ప్రస్థానమును జయప్రదముగ జేసి స్వరాజ్యసంపాదనమునం దర్హస్థానమును బడయుదురు గాత!

ఉపసంహారము

ప్రపంచపరిస్థితులు విషమముగ నున్న విధమును సకలరాజ్యముల వ్యవహారములును విశదముచేయుచున్నవి. యుద్ధానంతరము నానాజాతిసమితి ప్రతిపాదించిన ధర్మసిద్ధాంతములన్నియును భగ్నము లైనవి. జాతిసమితి ప్రబలరాజ్య ప్రయోజనములకును శ్వేతజాతుల లాభములకును వినియోగపడుచున్న విధమును లోకవ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. నానాజాతి సమితియందు గతసంవత్సరమునందు 51 రాజ్యములు చేరినను ధర్మసంరక్షణమునకు నిరుపయోగముగ నున్నది. గతసంవత్సరమునందు జాతిసమితిసభయందు స్వీడనుఫిన్లాండులకు గల తగాదాయును సైలీషియా పాలనమును ఆస్ట్రియాపునర్నిర్మాణమును నిర్ణయింపబడినను శాంతిస్థాపనమునకును సంరక్షణమునకును జాతిసమితినిర్ణయములు నిరుపయోగములుగ నున్న విధమును లోకావృతమైన రాక్షసబలవ్యాపనము స్పష్టము చేయుచున్నది. రూరుసమస్యను ధర్మమార్గమున నిర్ణయించుటకు సాహసధైర్యములను బూనని జాతిసమితి ధర్మప్రతిష్ఠాపనమును జేయఁజాలదు. లోకావృతమైన రాక్షసబలపాలనమును రూరుప్రాంతముల నాక్రమించుకొనుచు బీభత్సమును గలుగజేయుచున్న ఫ్రాన్సుసైన్యములు విశదముచేయుచున్నవి. ఫ్రాన్సుదేశము విల్సను ధర్మములను విసర్జించి పాశుధర్మముల నారాధించుచున్నది. యూరపురాజ్యములు వృద్ధిచేసిన దండనీతినె సకలరాజ్యములును నవలంబించుచున్నవి. ఐర్లాండునందు ఘోరహత్యలు ప్రవర్ధమానంబగుచున్నవి. సోవియటు రక్తసైన్యములు సైన్యప్రస్థానమును గోరుచున్నవి. ఈజిప్టునందు బాంబుప్రయోగములువ్యాప్తమునందు గలవు. ఇరాకు వజీరుస్థానములందు వైమానికు లాగ్నేయగోళములను ప్రయోగించుచున్నారు. గ్రీకులు కయ్యమునకు కాలు దువ్వుచున్నారు. లాసేను సంధిసభ నిరర్థకమైనది. మహమ్మదీయప్రపంచమునందు మహాసంచలన ముదయించినది. భరతఖండమునందు స్వరాజ్యసమస్య ఖిలాఫతు సమస్య మహానిర్బంధములు మహాసంచలనమును గలుగజేసి ప్రజాహృదయమునం దశాంతిని బుట్టించినవి. భారతవ్యవహారములం దనుభవము గల గ్వినుగారు మాన్చెస్టరు గార్డియను పత్రికయందు దెలిపిన భావములు భారతదేశస్థితిని తెలుపుచున్నవి. లోకావృతమై దినదిన ప్రవర్ధమానంబగుచున్న యశాంతిని శాంతింప జేసినగాని తరణోపాయము లేదని ప్రపంచపరిస్థితు లనంతముఖములను బోధించుచున్నను నీమహాబోధ మానవహృదయమునందు ప్రవేశమును గాంచుటకు మహాప్రతిబంధకములు గలుగుచున్నవి. ఆగ్రహమున కత్యస్తమైన పాశ్చాత్య ప్రపంచమునకు నిగ్రహము దురారాధ్యముగ నున్నది భోగమున కలవాటుపడిన లోకమునకు త్యాగ మపరిచితముగ నున్నది. బలదర్పముల భ్రాంతియందు మునిగియున్న జాతులకు వినయవివేకములు పరిహాసపాత్రములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్యసంస్కారము పరమవిషాదమునుగలుగ జేయుచున్నది. పాశ్చాత్యజాతులు వెదజల్లిన విలయ సంస్కార బీజములందు ప్రళయఫలములు ప్రత్యక్షముగ గనుపించుచున్నను పాశ్చాత్యజాతు లహమహమికను బూని యాత్మవినాశసాధనముల నారాధించుచు ధర్మారాధనమును జేయజాలక మహాప్రళయప్రస్థానమును చేయుచున్నవి. శాంతిస్థాపనమును జేయుటకు శక్తిసామర్థ్యావకాశములు గల బ్రిటీషుప్రభుత్వము విషాదయోగమును బూని ధర్మసంస్థాపనమున కాత్మప్రకర్షణమును జేయుటకు వెనుకాడుచున్నది. పరాసుల యాక్రమణమును ఖండించియును ధర్మప్రతిపాదనమును జేయుట కాంగ్లప్రభుత్వము పూనుకొనకున్నది. పరాసులస్వార్థారాధనమునందు మహాసంగ్రామాంకురముల నవలోకించియును నుదాసీనభావమును బూనుచు నాత్మవినాశమునకు దోడ్పడుచున్నది. స్వతంత్రరాజ్యవ్యవహారములందు వలె సామ్రాజ్యాంతర్గతరాజ్యవ్యవహారములందును బ్రిటీషుప్రభుత్వము ఉదాసీనభావమును బూనుచు నాత్మవినాశమునకు దోడ్పడుచున్నది. ఈ పరిస్థితులు మారి ప్రపంచమునందు శాంతిబీజములు స్థాపితములగుటకు యూరపు రాజ్యములు ముఖ్యముగ బ్రిటీషురాజ్యము

నూతనమార్గము నవలంబింపవలసియున్నను పూర్వసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నది.

యూరపురాజ్యముల కభ్యస్తమైన రాక్షసబలము శాంతిస్థాపనమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్న విధమును యూరపురాజ్యముల వ్యవహారములు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య వ్యవహారములు ముఖ్యముగ ఫ్రాన్సు వ్యవహారములు తెలుపుచున్నను వారిసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నవిధమును- పర్యాప్తంబగుచున్న దండనీతి విశదము చేయుచున్నది. మహాసంహారపరము లైన మారణసాధనములనే యూరపురాజ్యము లారాధించుచు సంహారఫలములను బడయుగోరుచున్నవి. దుర్దశగ్రస్తమైన జర్మను రాజ్యమున కాత్మసంరక్షణమునకు నూతనధర్మారాధన మవసరం బైనది. జర్మనుల కాయుధధారణము సంగ్రామము పరిపాటియైన ధర్మము లైనను నూతనధర్మారాధన మవసర మైనది. జర్మనుల శిక్షణము సంగ్రామకౌశలము సంగ్రామసంస్కారమునకు దగియున్నను నవయుగధర్మోదయమునకు వినియోగపడుచు జర్మనులకు నవధర్మారాధన మవసరం బైనది. జర్మను లాత్మనిగ్రహమును బూని యభ్యసించుచున్న యసహాయోద్యమము ప్రపంచదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. జర్మనుల యోగసంసిద్ధికి జర్మనుగాంధినాయకత్వ మవసరమని పండితులు వ్రాయుచున్నారు. విశ్వవ్యాప్తమైన గాంధిధర్మము పాశ్చాత్యదృష్టికి దురవగాహముగ నున్నది. విషాదభరితమైన పాశ్చాత్యప్రపంచమునందు సయితము పరాసుల నిర్బంధములు జర్మనుల కాత్మోపలబ్ధికే సాధనంబు లగుచున్నవి. గాంధిమహాత్ముని దివ్యభావములు ప్రపంచశాంతికి సాధనములు గాగల విధమును జర్మనుల సాత్త్వికనిరోధము విశదము చేయుచున్నది. ప్రపంచసంరంభమునందు సకలరాజ్యములును ధర్మప్రదమైన సత్యాగ్రహయుద్ధమును బూని ధర్మసంస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతిసమితి ప్రయోజనములను సఫలముచేయుటకు భగవంతు డనుగ్రహించుగాత!

భరతఖండపరిస్థితు లయోమయముగ నున్నవిధమును దేశవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజ్యాంగసంస్థాపనలు నిరంకుశశృంఖలబద్ధములై నిశ్చేష్టతను గలుగజేసినవి. స్థానికసంస్థలయందును సామ్రాజ్యశాసనసభయందును నిరంకుశవజ్రశృంఖలము లభేద్యములుగనున్నవి. రాజ్యాంగసంస్థలయం దధికారమంతయును నిరంకుశత్వాయత్తమై ప్రజాప్రతినిధులు కీలుబొమ్మలవలె నాడుచున్నారు. స్వతంత్రాచరణము స్వల్పసంస్థలయందు సైతము పూజ్యముగనున్నది. ప్రజలకధికారము పూజ్యమైనను రాజ్యభారము దుర్భరమగుచున్నది. దేశాదాయమునందు సగము సైన్యమునకును మూడవభాగము పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగపడుచున్నది. నాలుగేండ్లయందు 100 కోట్ల రూప్యము లధికవ్యయముగలిగి క్రొత్తపన్నులు విధింపబడినను లోటుమాత్రము తప్పనిసరిగ నున్నది. అయిదేండ్లలో 750 కోట్లకు అప్పు పెరిగినది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుటకు జీవనాధారమైన ఉప్పుపన్ను రెట్టింపు చేయబడినది. క్రొత్తపన్నుల నెన్ని వేసినను నేమి చేసినను బొక్కసముమాత్రము పూడకున్నది. దేశదారిద్ర్య మభివృద్ధిని జెందుచున్నది. ప్రజల ఆయుర్భాగ్యములు క్షీణించుచున్నవి. దేశమునకు తరణోపాయముగ ననుగ్రహింపబడిన సంస్కరణప్రసాదము విషప్రాయమై నిశ్చేష్టతకు గారణంబుగ బరిణమించినది. వ్యయభారమును తగ్గించుటకు సాధనమైన భారతీయనియోగము రిక్తమనోరథము లని ఆంగ్లమంత్రులవ్యాఖ్యానములు భారతరాజ్యాంగాధికారుల యాచరణములు విస్పష్టము చేసినవి. భారతజాతీయోజ్జీవనమునకు సత్వరస్వరాజ్యస్థాపన మవసరమని యంగీకృతమైనను సాధన మగమ్యగోచరముగ నున్నది. ఆంగ్లవిద్యాసంభవులకు వారి సంస్కారమున కనురూపమైన సాధనమునందు విశ్వాసము గలదు. వారు సహకారనీతి నవలంబించుచు నిరంకుశశృంఖలములకు బలము నొసంగుచున్నారు. నిరంకుశవిధానము నవితర్కితముగ బోషించుచు స్వరాజ్యమును దూరస్థము చేయుచున్నారు. ఆంగ్లోహైందవవర్గము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు సంపూర్ణవిముఖత్వమును జూపుచున్నది. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు ముఖ్యముగ సామ్రాజ్యాభిమానులైన కర్నలులు ప్రభువులు స్వరాజ్యమును బ్రహ్మరాక్షసివలె సంభావించుచున్నారు. భారతభోగభాగ్యములను మాన్యముగ ననుభవించుచున్న స్వార్థపరాయణులకు పరశ్రేయస్సహనము దుర్లభము. మహారాజనిరంకుశాధికారము ననుభవించుచున్న నిరంకుశవర్గమునకు స్వరాజ్యస్మరణము సయితము భయకంపములను గలుగజేయుచున్నది. శాసనపరంపరారాధకులకు మోక్షమార్గమంతయును శాసనారాధనమునందు గోచరం బగుచున్నది. ఈపరిస్థితులందు దేశదాస్యవిమోచనమునకు

సాధనమును నిర్ణయించుటకు స్తరమై యసహాయయోగము శరణ్యమైనది. అసహాయయోగము గతించిన రెండేండ్లయందును గలుగజేసిన మహాఫలములు లోకమున కంతకును విశదమైనవి. అధికారవర్గపు దండనములు నిర్బంధములు సామదానభేదోపాయములన్నియును స్వరాజ్యసంకల్పమును స్థిరతరము చేసి స్వరాజ్యమునందలి విశ్వాసమును బలపరచినవి. దురారాధ్యమైన యసహాయయోగ ప్రభావము విశదమైనది. స్వరాజ్యకాము లసహాయయోగసాధనమునను స్వరాజ్య సంపాదనమును జేయుటకు కృతనిశ్చయులై యున్నవిధమును స్వరాజ్యాశ్రమాగతులైన సేవకుల నిశ్చలసంకల్పము విశదము చేయుచున్నది. శాసనసభాప్రవేశసాధనారాధకులును ప్రయోగసమావేశమునందు నిర్ణీతమైన నియమముల ననుసరించి యసహాయయోగసాధనమునందు గల విశ్వాసమును విశదము చేసిరి. భారతదేశబంధవిమోచనమున కసహాయయోగమే శరణ్యమని స్వజాతీయానుభవమును ప్రపంచానుభవమును విశదము చేసినవి. అకాలీల నిగ్రహవిజయము లసహాయోద్యమయోగానుభవమును భారతహృదయమున కనుభవైకవేద్యము చేసినవి. జర్మనులయోగానుభవము ప్రపంచహృదయమునకు నవధర్మప్రభావమును విశదము చేసినది. ప్రపంచమునందు స్థిరశాంతిస్థాపనమున కసహాయయోగము సాధనముగాగలవిధమును లోకానుభవము క్రమముగ విశదము చేయగలదు. దుఃఖసంతప్తమైన ప్రపంచ పరిస్థితులందు శాంతిసాధనముల నుపదేశించిన గాంధి మహాత్మునకు నిర్బంధముల ననుభవించుట ధర్మహానికిని దైవదుర్విపాకమునకును నిదర్శనములు.

ప్రపంచావృతమైన దుఃఖనివృత్తికి సనాతనమైన త్యాగధర్మారాధన మవసరంబుగ నున్నది. దుఃఖకారణమైన పరపీడనమును మహాజాతులు చేసి సామ్రాజ్యములను నిర్మించి మహాసంక్షోభకారణములను నిర్మించినవి లోకవ్యాప్తమైన మహాసంక్షోభము నుపశమింపజేసి శాంతిని స్థాపించుటకు త్యాగవ్రతము శరణ్యముగ నున్నది. భోగారాధనపరమైన ప్రపంచప్రవృత్తియందు త్యాగప్రవృత్తి వ్యాప్తమై నవజీవనము సార్థకమగుటకు సకలజాతులకును త్యాగారాధనమే శరణ్యముగ నున్నది. ప్రపంచావృతమైన సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకును శాంతిని స్థాపించుటకును త్యాగమే సాధనముగ నున్నది. నష్టపూరణసమస్య, కార్మికసమస్య, బ్రాహ్మణేతరసమస్య, స్వారాజ్యసమస్య, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసమస్య, నానాజాతిసమస్య, ప్రాక్పాశ్చాత్యసమస్య మొదలగు సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకు నిగ్రహపరమైన త్యాగమే కీలకము. ఆగ్రహపరమైన వర్తమానప్రవృత్తియందు నిగ్రహమును ప్రతిష్ఠించుటయందు గల కష్టపరంపరలు ప్రతిఘటనమువలనను దెలియుచున్నవి. కోట్లకొలది ధీరులు శాంతిస్థాపనమునకు రణరంగములందు ప్రాణసమర్పణమును జేసినను స్వారాజ్యప్రాప్తికి గాంధిమహాత్ముం డాత్మసమర్పణమును జేసినను త్యాగప్రతాపము సంశయాత్ములకు గ్రాహ్యము గాకున్నది. దుఃఖనివృత్తికి సాధనభూతమైన యసహాయయోగమునకు త్యాగమే బీజము. గత సంవత్సరమునందు వేలకొలది భారతపుత్రు లసహాయయోగాభ్యాసమును జేసి త్యాగపరాయణులై దుఃఖవేదన ననుభవించుచు దాస్యపాశబంధనములను శిథిలము చేసి యసహాయయోగప్రభావమును విశదము చేసిరి. అసహాయయోగపరాయణుడు గాంధిమహాత్ముడు నిర్బంధముల ననుభవించుచున్న సమయమునను, స్వరాజ్యసేవకులు కష్టపరంపరల ననుభవించుచున్న సమయమునను, మాతృదేశము మహాదైన్యము ననుభవించు సమయమునను, నాత్మోపలబ్ధికి భారతీయుల కసహాయయోగాభ్యాసము పరమసాధనముగ నున్నది. ఆంధ్రులును నసహాయయోగారూఢులై భక్తిపరాయణులై ఆంధ్రత్వసిద్ధికిని స్వరాజ్యప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును యథాశక్తిని ఆత్మసమర్పణము చేసి భగవదనుగ్రహమునకు పాత్రు లగుదురు గాత!

శ్లో. పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి । తదహం భక్త్యుపహృత మశ్నామి ప్రయతాత్మనః.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

క మ ల ము లు

ఇ ది భ ద్ర మై న పె ట్టు బ డి యే గా క,
అలంకరించుకొనుటకు మిక్కిలి ఉచితమైనవి
మరియు అలంకరించుకొనువారికిని, వారి స్నేహితులకును
ఆ హ్లా ద ము ను క లి గిం చు ను

క మ ల ము లు

అవి నమ్మకముమీదనే కొనబడుచున్నవి. వీటి నాణ్యమును కట్టజాలనివారు బహుకొద్దిగానుందురు గనుక

నమ్మకముమీదనే

కమలములను కొనవలెను

అందుకు కమలములను నమ్మిన వర్తకులలో ఘరానాగలవారెవ్వరో వారివద్దనే కొనుటమంచిది. తనకు ఏరకం వస్తువు కావలెనో, ఎంతసొమ్ములో కావలెనో మాత్రము తెలిపి, తక్కిన విషయమంతయు వర్తకునికే వదలివేయవలయును.

మేము ఒకే ఖరాయిధరకు అమ్ముచున్నాము

అందుచేతనే బయటిప్రాంతివారు కూడ మిక్కిలి నమ్మకముతో ఆర్డరులు పంపుటకు వీలగుచున్నది. వృథాగా కాలము, డబ్బు వ్యర్థమగుటలేదు. మిక్కిలి ప్రవీణులైన వారికంటె ఒకబిడ్డ సరసముగా కొనగలడు. ఏలననగా మేమే కమలములను స్వంతముగా ఆంట్వర్పు, అమ్స్టర్డామ్ (ముఖ్యముగా కమలము లుత్పత్తియగు స్థానములు) మొదలగు పట్టణములనుండి తెప్పించి, వాడుకొనువారికి విక్రయించుచున్నాము. ఇందులో మధ్య దళారీకి ఏమియు యివ్వ నవసరము లేదు.

మీరు ఎట్లు కమలములను కొనెదరు?

రెండువిధములు గలవు:—

1. అన్నిదుకాణములలోను కొనుట. ఇటువంటి విలువగల వస్తువుల కొరకు అన్ని దుకాణములకు పోయి బేరమాడుటవలన సంతృప్తి కలుగకపోవుటయే గాక చివరకు నష్టము వచ్చును.

2. శ్రేష్ఠమైనపద్ధతి

చాల కాలమునకు మునుపు స్థాపించబడిన మావద్ద ఎప్పుడును మామూలుగా కొనుటయే మంచిది. మేమే స్వంతముగా తెప్పించుటచేత తప్పక మిక్కిలి సరసమైన ధరలకు శ్రేష్ఠమైనవాటిని కొనుటకు అవకాశము గలదు.

మీకు నష్టము లేక చేయుటయే

మా ఉ ద్దే శ్య ము

ఏ వ్యాపారముగాని మీకు పూర్తిసంతృప్తి నివ్వనప్పుడు అది సమాప్తిగాదు. మీరు ఎంత వస్తువులు, ఎంతసొమ్ములో కావలసినది మాకు తెలిపిన మేము మా అంగీకారముపైన వాటిని మీకు పంపెదము. మీరు సులభముగా కొనవచ్చును.

వస్తువులను తీసుకొనిన ఎనిమిది దినములలోపల మీ కంగీకారము లేనిచో వాటిని తిరిగి పంపివేయవచ్చును. పూర్తి మొత్తము వాపసీయబడును.

ఒకే ఖరారు ధరగల కమలముల అంగడి

అక్కడ మీరు మిక్కిలి నమ్మకముమీద కొనవచ్చును

మీరే స్వంతముగా మావద్ద కొనుటవలన చాల లాభము గలదు.

ఒక ఉత్తరమువ్రాసిన మేము శ్రేష్ఠమైనవాటిని పంపెదము

మిగత విషయములకు త్రిప్పిచూడుడు.

రుధిరోద్గారి

బుర్రా బాలకృష్ణ శాస్త్రి గారు

కాళయుక్త్యాది వత్సరం । ఘములఁ జేరి
దుర్మతిత్వము బూనిదుం । దుడుకు చూపి
ప్రబల సంరంభ గతి భయ । భ్రాంతి ముంచి
యున్నదో యున్నదో యను । యార్తరవము
తోడ దుందుభి మ్రోయించి । దుర్జయమున
నీవయిన్ రుధిరోద్గారి । నే నటంచు
వదనమున వ్రాసికొని నీవు । వచ్చినావు
భయమగుచునుంటె దనువుఁ గం । పంబునొందె
మది చలించెను బుద్ధియు । మంద మయ్యె
నేమి చేయఁగ వచ్చితో । యెఱుఁగరాదు
అకట యెటు రుధిరోద్గారి । వగుదు చెపుమ!

* * * *

నీవు రుధిరము గ్రక్కెదో? । నీకె హాని
నీశరీరమె త్రుంచును । నిన్నుఁ గలఁచు
నీయసురులను దీయును । నిన్నుఁ జంపు
నిన్ను దరిచేర రారు । ఆపన్న వనరు
ముందు వెనుకలు చూడక । మోదమంది
చాలఁ దెగనీల్గి యింత దు । ష్కర్మఫలము
దెచ్చుకొనె నంచు నిన్ను నిం । దింత్రుగాని
యెఱుఁగ కొక్కింతయును నష్ట । ముండఁబోదు
అకట యెటు రుధిరోద్గారి । వగుదు చెపుమ!

* * * *

కాక రుధిరగ్రహంబు నే । గ్రక్కెదనిన
నది యతీంద్రియ మక్రమ । మనభిగమము
నప్రమాణము ప్రకృతిధ । ర్మా నవద్య
మత్యసంభవ మీశ్వ రే । చ్ఛాతిరేక
మటు లనంబద్ధమైన కా । ర్యములు కలుగ
వైన "సర్వజ్ఞ సర్వశ । క్త్యాత్ముఁ డైన
యీశ్వరుం డేమి చేయలే । డేమి వింత
యనెదో చెల్లదు. సంకల్ప । మట్లు లేదు.
కలుగఁబోదు. చాల్చాలు శు । ష్క ప్రలాప
మింత దుర్బుద్ధి నీకుంట । వింత గాదు
గోళములు గోళములు నోరసి । కొనునె! యెచట
తగుల నన్యోన్యశక్తి । సూత్రములు మిథ్య.
అటుల ప్రళయము జరుగ దె । ప్పటికి నయిన
నదియు మార్గంబు కాదు శ్రు । త్యనుభవమున
చెలువఁ జూడకె నీవును । చెడుట నిజము.
భౌతికాంతరశక్తిని । బట్టుకొనిన
కర్తృకత్వము బూని దు । ష్కర్మగొనిన
కేవలహాత్రమునె నమ్మి । చేవ గొనిన
నైహిక సుఖానురక్తి పై । నలముకొనిన
నఖిలభోగంబులే పురు । షార్థ మనిన
ధనమె జీవనమై సమ । స్తంబు విడువ
దురభిమాన పిశాచము । తోడుపడిన
పరవినాశము స్వార్థలా । భంబుఁ దలఁప
నీవు రుధిరముఁ గ్రక్కెదు । నిప్పు గ్రక్కె
దేమయిన గ్రక్కెదొక్కింత । యిటుల గనుము

* * * *

ధర్మసంస్థాపనము చేయు । తరుణమందు
ధర్మమార్గానుబద్ధ ప్రో । ద్బలమునందు
ధర్మమార్గానుగత । మహోద్యమమునందు
దయయె ప్రాణంబుగాఁ । గొన్న తరుణమందు
శాంతికవచంబు పైఁ గొన్న । సమయమందు
హింస యనునది లేని లో । కేచ్ఛయందు
స్వప్రకాశకమైన వి । జ్ఞానమందు
నెట్లు చేరెదో? నీకుఁ దా । వెందుఁ గలదో?
దెలియఁగా రాదు నీవును । దెలుప లేవు.
తెలుపఁబూనిన నీకు యు । క్తులను వినరు.

కాక, మసిపూసి । మారేడుకాయఁ జేసి
మామదిని గొను । కాలము మాఱె నింక.

*   *   *   *

జ్ఞానవిద్యుతు లల్లె దిశ్చక్రమందు
శాంతవాతావరణమును । జగము గ్రమ్మె
నాసుధాంశుఁడు కర్మచం।ద్రాకృతి యయి
యభ్యుదయమునఁ బూర్ణవి।హారి యయ్యె
శాంతిలోకాబ్ధి । యుప్పొంగె సకలదిశల
భూనభోంతరాళంబులఁ । బొంగి పొరలె
శ్రోతలై యుండ బ్రహ్మాండ।సూరిజనము
ప్రబలగంభీర ఘుమఘుమా।రావములను
సాంఘిక ప్రచారంబును । సలుపఁ దొడఁగె
స్వచ్ఛవిజ్ఞాన[illegible]డల । చ్ఛన్నమయ్యె,
ఇంత తావైన లేదు । నీ వెచట నుందు?
వకట యెటు రుధిరోద్గారి । వగుదు చెపుమ!

*   *   *   *

కాలచక్రంబున న్నీకుఁ । గలదు తావు
అంతమాత్రాన నీకు స।ర్వాంతరత్వ
సర్వశక్తిత్వములు । గల్గఁజాల వెపుడు.
తత్పరి భ్రమణంబునఁ । దలఁగు దీవు!
నెట్టి త్రిప్పులఁ బడుదువో । యెఱుఁగ లేవు.
దురభిమానము నింతటి । దుడుకుఁదనము
తగదు నీకీర్తి యడఁగుట । తథ్య మింక
నీస్వతంత్రత మాయుట । నిశ్చయంబు.
నామమాత్రాన భయపడఁ । బోము మేము
సార్థకాభిధ కాదు ని।స్సంశయముగ.
సార్థకంబైన నీశ్వరే।చ్ఛకె విఘాత
మగుట నీ "వమృతోద్గారి" । వనుట తగును.
దాన నీకును మాకును । దగును మైత్రి
ధర్మసంస్థాపనాఫలో।త్పత్తి యగును.
లోకకల్యాణ మబ్బు చీకాకుఁ దొలఁగు.
జీవకోటికి మోక్షసం।సిద్ధి కలుగు.
శాశ్వతయశంబు నీకును । సంఘటిల్లు,
ధర్మనిర్ణయమును । నీవె తలఁపు మమ్మ.

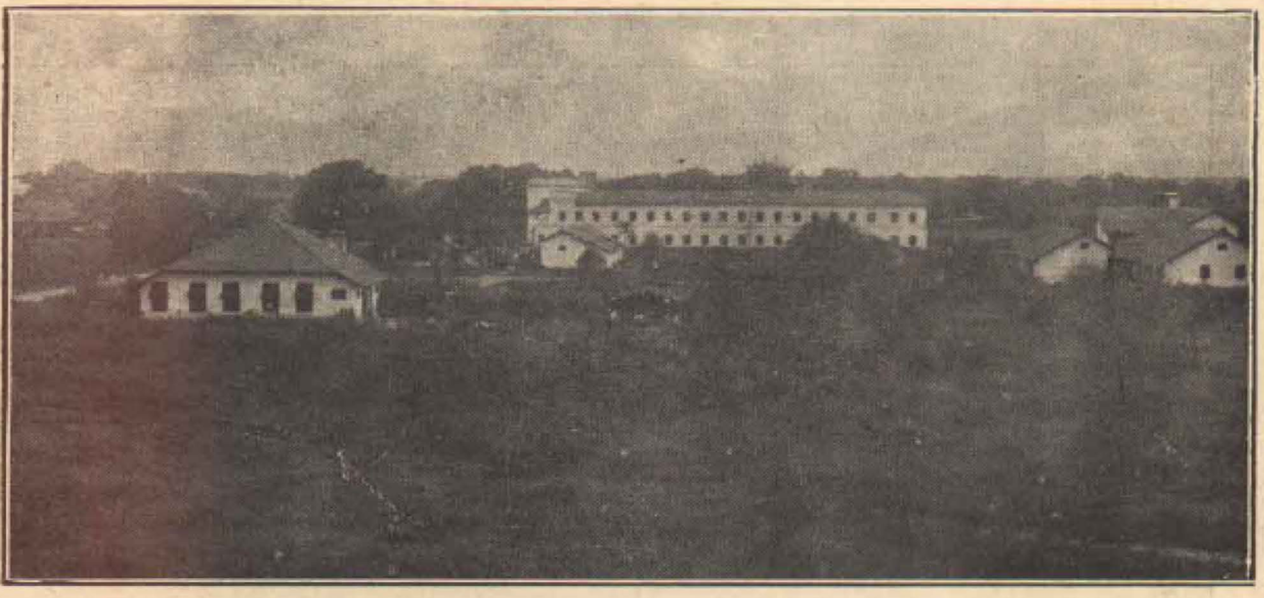
మహాత్మస్మరణము

పెనుమర్తి వేంకటరత్నము గారు

ఎవ్వాని దీప్తి భూ।మీతలంబున సతం, బజ్ఞానధ్వాంతాల । నణఁచి వైచు
ఎవ్వాని రాక నీ । హిందూతనూజులు, వికసితాత్మలకాచు । వెలయుచుండ్రు
ఎవ్వాని మాహాత్మ్య । మీరేడుజగముల, విజయధ్వనులతోడ । వెలయుచుండు
ఎవ్వానిగుణము లు।ర్వీతలంబున సతం, బగ్గింపఁబడుచుండు । నధికములుగ
గీ. నట్టివాని నిరంతర । మాత్మలోన, మహితభక్తినిఁ జేర్చి న।మస్కరింతుఁ
బ్రథితకీర్తి జగన్మాన్య । భవ్యమూర్తి, దళితపరిపంథి మోహన।దాస గాంధి.

గీ. స్వీయదేశోపకారివై । చెలఁగినావు, ఐహికసుఖాల నొల్లక । నలరినావు
ధరణి నెక్కుడు కీర్తినిఁ । బరఁగినావు, దళితపరిపంథి మోహన।దాస గాంధి.

The Sabarmati Ashramam - the School

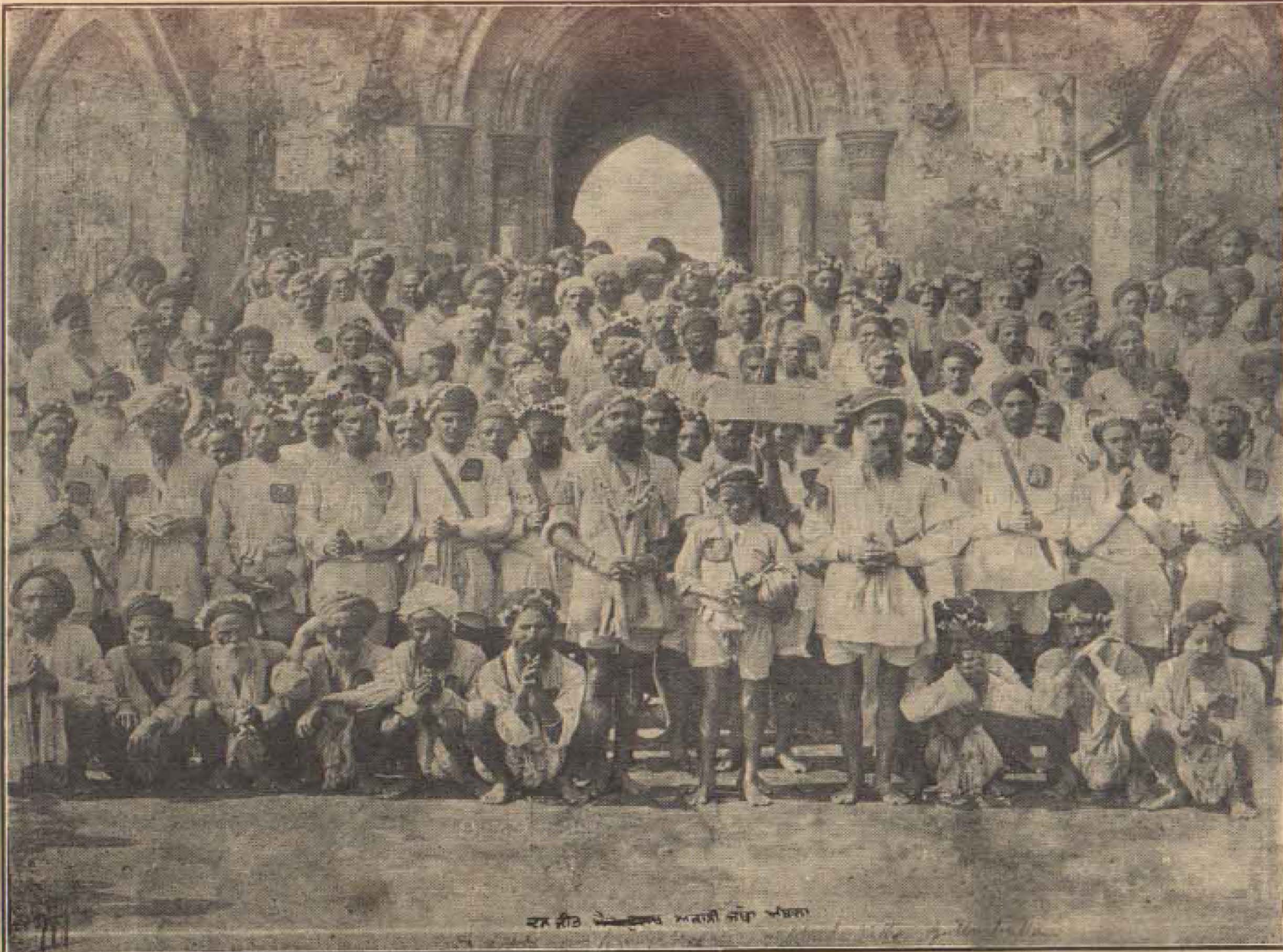
సబర్మతీ ఆశ్రమము - పాఠశాల

Mulshi Ladie's Singing Party (Mulshi Mele) Bombay

ముల్షీ స్త్రీల మేళము - బొంబయి

Akali Jatha or Volunteers

అకాలీ జత (వాలంటీర్లు)

అకాలీల ఆందోళనము

ప్రభ యను హిందీ మాసపత్రికయందు 'ఏక్ శైతా కాలా గ్రాడుక్ రేటు' అను పేరుతో అకాలీయుద్యమమును గురించి ఒకరిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

సెప్టెంబరు నెలలో వెలువడిన ప్రభయందు అకాలీల ఆందోళనమును గురించి యీ విధముగా వ్రాసియుంటిని. "అకాలీల ఆందోళనము అనునది వర్తమానకాలమునందలి భారతరాష్ట్రీయసంగ్రామమునకు సంబంధించిన ఒక మహత్వపూర్ణ ఘటనా-సంఘటనము. భారతీయుల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యమునందు ఈ ఆందోళనమునకు ఒకవిధముగు విశిష్టస్థానము ఈయబడగలదు ఈ ఆందోళనము మున్ముందు ఏమేమి ఫలితములు తేలగలవో ఎవరు చెప్పగలరు? ఏమి తేలినను సరియే కాని వివేచనాశీలురగు ప్రతిభారతీయునకును ఈ ఆందోళనముయొక్క స్థితిగతులను సావధానచిత్తముతో పరికింపక తప్పదు."

ఈ పైవాక్యములను వ్రాయువాటికి-నాడుగూడ - అకాలీఆందోళనము - ఇంతవఱలో - ప్రపంచమునంతను ఆకర్షింపగలయంతటిరూపము ధరించునను నాశలేకయుండినది. కడచినదినములలో చేసిన - ప్రస్తుతము చేయబోవుచున్న - అకాలీల సాత్త్వికమగు ఆందోళనము - అకాలీలకీర్తిని సర్వకాలసర్వావస్థలయందును అజరామరముగ నొనర్చివైచినది. గురుకాబాగునందు సత్యాగ్రహసంగ్రామము తెలుపుకొనిన వెనువెంటనే - ఒక్కమారుగ - దేశీయులందరి నేత్రములు - అకాలీ ఆందోళనమువైపునకు ఆకర్షింపబడినవి. ప్రజలు - వీరు వారు అను భేదము లేక - ఎల్లవారును అకాలీలను గురించియును వారియుద్యమమును గురించియును గల - కలరూపు తెలుసుకొనుటకుద్యుక్తులైరి. ప్రభయొక్క సెప్టెంబరు నెల సంచికలు అయిదారుదినములలోనే కర్చుఅగుటయును అందలిలేఖ అనేకభాషలలో - అనేకపత్రికలయందు - పరివర్తింపబడుటయును పైని చెప్పిన ఉద్యుక్తతవలన చేకూరిన ఫలితములే. అందునను కొన్నికొన్ని పత్రికలు ఈ ప్రభయొక్క పేరు నైనను చివర సూచింపజాలనంతటి ఆవేగము మరికొన్నికొన్నిటిలో - తమయుపజ్ఞతకు భంగము వాటిల్లునని యేమో - ప్రభ యను పేరు వచ్చినస్థలములనెల్ల తీసివైచి ప్రకటింపవలసినంతటి ఆవశ్యకతను నైతము కనబరచినవి.

హిందీపత్రిక అవలంబించిన ఈచిత్రమును పాఠకుల కన్నులకు తెచ్చుచే ప్రస్తుతవిషయమునకు వచ్చుచున్నాను. పూర్వాపరసందర్భములు గోచరించుటకై అకాలీ ఆందోళనమును గూర్చిన ఈలేఖలో - వెనుకటి లేఖయొక్క ప్రస్తావనను - సింహావలోకనన్యాయమున వ్రాసితిని. కాని వెనుక గడచినసంఘటనలవలన - ఎంత లేదన్నను - అకాలీ ఆందోళనమునకు చెందిన గురుద్వారాసుస్థితిపైగూడ కొంతప్రకాశము సోకిన దనక తప్పదు. కనుకనే ఈలేఖను ప్రభపాఠకుల కుపహారీకరించుచున్నాను. ప్రేమాస్పదులగు మా ప్రభపాఠకులు - గురుకాబాగును గురించి విశేషములను స్వయముగా చెప్పజాలిన చిత్రపటములతో విలసిల్లుచున్న - ఈ లేఖను సవిశేషధ్యానముతో పఠింతురని నమ్మెదను.

కూకాసాంప్రదాయము లగు సిక్కులును తత్తాలసాలును అకాలీలును సిక్కుమతోద్ధరణమునకై నడుములుగట్టిన వెనుకటిరోజులలో - సిక్కులయొక్క గురుద్వారము - సర్కారువారియొక్క లేక మహంతులయొక్క - చేతులలో నుండెడిది. తారాతరన్‌యొక్క గురుద్వారము - అమృతసరమునందలి సిక్కులదేవాలయము - స్వర్ణమందిరము - అకాలీబంగ్ - మఱియును బాబా అటల్ - ఇవియన్నియును సర్కారు వారిస్వాధీనములో నుండెడివి. తత్తాలసాలు కూకాలు అకాలీలు అను ఈమూడుజాతులవారికిని ఇట్లుండుట చాల దుస్సహముగను హృదయశల్యముగను ఉండెడిది. మహంతులు సిక్కులయొక్క ఈ పవిత్రములగు ఆలయములను - అపవిత్రతకు నిలయములుగా - మార్చుచుండుటను జూచినప్పుడెల్లను - జాతీయ ప్రేమ పరిపూర్ణులగు వారిహృదయములు చాల ఖేదిల్లుచుండెను. మహంతులచేత లిట్లుండనిచ్చి ఇకను సర్కారు వారి స్వాధీనమునను ప్రతిష్ఠాపన లైనను చక్కగా నున్నవేమో యనుకొందమన్నను అదియు నంతగనే యున్నది. జలియనువాలాబాగులో జరిగిన వ్యవహారములవలన - సిక్కులు - అసలే దహించుకొనిపోవుచుండిరని ఇదివఱకు తెలిపినవిషయమే. అంతలకు తగినట్లుగా - భగ్గుమనుచున్న వారి హృదయవ్రణములపైని - కారమును చల్లుటకై సిక్కుల - ఉత్తమోత్తమమగు - స్వర్ణమందిరముల పైని - పర్యవేక్షకుడుగ ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడిన మేజరు-మామూలుచొప్పున-పంజాబు ప్రభుత్వమువారి ఇషారా తీసికొని - సిక్కులతరపున డయ్యరుకు స్వాగతము నొసగెను. దీనితో పంజాబునందు కొంప అంటుకొనినది. స్వర్ణమందిరమును ప్రభుత్వమువారి స్వాధీనమునుండి తొలగించుటకై సిక్కులలో అతితీక్ష్ణమగు నాందోళనము ప్రారంభమైనది. సహాయనిరాకరణోద్యమముద్వారా ఈ యాందోళనమునకు ఇంకను అధికముగ బలము చేకూరెను. ప్రభుత్వమువారు లోలోపల ఉత్తులకొలందిసలహాల నొనర్చుచు-ఈయాందోళనము నడంచుటకై - రాజనీతిధురంధరు లగుకతిప-రమకు గల యావత్తుపలుకుబడి నుపయోగించి - మొదట సామమును - అది అక్కఱకు రాకపోయినపిమ్మట దానమును - ఆపైని భేదమును - చివఱకు విసిగి దండోపాయమును నైతము - విచ్చలవిడిగా ప్రయోగించిరి. కాని ఈ సిక్కుల యాందోళనమును అణచివైచుటలో గాని స్తంభింపజేయుటలో గాని సాఫల్యమును బడయజాలరైరి. ఈ విధముగా పరాజితులై ప్రభుత్వమువారు 1920 సం. జూలైలో స్వర్ణమందిరపు

ప్రాతపర్యవేక్షకుని (Manager) తొలగించి ఆస్థానమునందు క్రొత్తవారిని నేమించిరి. "క్రొత్తవారిని తొలఁగించినచో సిక్కులను సంతుష్టులై యుందురు. మందిరముపైని తమప్రాభవము అవిచ్ఛిన్నముగా కొనసాగనుగూడ గలదు" అని వారు (ప్రభుత్వమువారు) తలంచిరి. కాని ఉదారహృదయు లగు సిక్కులు ఈవలలో చిక్కుకొనలేదు "ఎంతవఱకు ప్రభుత్వము వారు స్వర్ణమందిరవ్యవస్థలలో సంపూర్ణముగా తమపెత్తనమును వదలుకొనరో అంతవఱకును తమకు శాంతి చేకుఱదు"—అనియును, "చివఱకును తామేర్పాటునైనసే నిల్వగలదియు ననియును" వారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇయ్యది ఇట్లు లుండఁగా, ఈగురుద్వారా ఆందోళనము కేవలము క్రొంగ్రొత్తరూపమును దాల్చగల్గుటకు మఱొకసందర్భము పొసఁగినది. ఇంతవఱకును సర్వకాలసర్వావస్థలయందును ఉత్తమతరగతికి చెందినసిక్కులే స్వర్ణమందిరమున పూజారులుగ నుండుట సంప్రదాయముగ వచ్చుచున్నది. కాని హిందువులలోని అస్పృశ్యజాతులనుండి క్రొత్తగ మతస్వీకార మొనరించి సిక్కులుగా నైన వారికి - స్వయముగా - అనఁగా స్వతంత్రతతో - గ్రంథసాహెబును అర్చించునధికారము లేదు. కనుక గ్రంథసాహెబును అర్చింపవలసి వచ్చినప్పుడు - మజహాబీ సిక్కు లని చెప్పఁబడు వీరు ఉన్నతతరగతివారి సాశ్రయింప వలసినదే. అయినను 1920 మే నెలలో ఖాలసావారు వీరిని - అనఁగా మజహాబీ సిక్కులను - పిలచి 'ఒక మతమునకు చేరినవారిలో ఈ హెచ్చుతగ్గు లుండుట చాల నవ్యాయ్యము గనుక మీరు ఇటుపైని స్వయముగానే గ్రంథసాహెబును అర్చింపవలయును' నని ఉద్బోధించిరి. పిమ్మట ఖాలసావారు వీరిని (అనఁగా మజహాబీసిక్కులను) ప్రత్యేకముగా నొకనాఁడు హరిమందిరమునకుఁ గొంపోయి గ్రంథసాహెబు నర్చింపఁజేసిరి. అకాలీబంగునకు సంబంధించిన పూజారులు ఈవార్తను విన్నవెంటనే గురూగ్రంథసాహెబు విడిచిపెట్టి పలాయనమంత్రమును పఠించిరి. ఖాలసావారు - పరివార మొక్కరైనను దగ్గఱ లేని స్థితిలో - గ్రంథసాహెబును పరిత్యజించుట యనుచితము- అని తలఁచి అతి శీఘ్రముగా అకాలబంగమందిరముపైనగూడ తమయధికారమును నెలకొల్పిరి. గురూగ్రంథసాహెబుయొక్క అర్చనాదులకై తామె సమస్తమును నేర్పాటులను చేసిరి. నాటినుండి గురుద్వారములపై నధికారము చెలాయించు విషయములో నాందోళనము జరుగుట తలయెత్తినది. అకాలబంగమందిరముపైని ఇదివఱలో ప్రభుత్వమువారి యధికారము చెల్లుచుండెడిది. ఇట్టి అకాలబంగమందిరముపైని - హఠాత్తుగా - ఇట్లు ఖాలసావారి యధికారము సాగుట ఆరంభము కాఁగానే ప్రభుత్వమువారి కన్నులు మెఱుమెఱలాడినవి. ఖాలసావారి విజయపతాక నెగిరినది. స్వర్ణమందిరమునకు గాని తత్సంబద్ధము లగు అకాలబంగు మున్నగువానికి గాని పరంపరగ - గురుగోవిందసింహుని దాస్త్రమువారగు - అకాలీలే రక్షకులుగాను స్వయంసేవకులుగాను ఉండుచువచ్చిరి. ఖాలసా సంప్రదాయమువారును అకాలీసంప్రదాయమువారును భిన్నభిన్నము లగు సంప్రదాయములకు చేరినవారు.

"స్వర్ణమందిరముతో సంబంధము నుండుకొని యున్న అకాలబంగమందిరముపైని ఖాలసాల యధికారము రాఁగానే అకాలీలు తప్పక క్రుద్ధులయ్యెదరు. దీన మనకార్యము సులువుగా నెఱవేఱగలదు" అని ప్రభుత్వమువారు ద్వైధీభావతంత్రమును ఆలోచించిరి. కనుకనే అకాలబంగుపైని ఖాలసావారు అధికారమును చెలాయించినప్పుడు వీరు మౌనము వహించి యూరకుండిరి. కాని ఖాలసావారి నేర్పు మూలమున ఈతంత్రము సాగినది కాదు. అకాలీలను ప్రసన్నులనుగా నొనర్చుకొనుటకై ఖాలసావారును ప్రయత్నించిరి. ఈయత్నముల ఫలితముగా దొరతనమువా రనుకొన్నట్టులుగా అకాలీవారికిని ఖాలసాలకును ఘోరముగపోరు జరుగుటకు బదులుగా - అపూర్వమును అమరము నగు నైక్యము చేకుఱినది.

స్వర్ణమందిరవ్యవహారమున విజయము చేకూఱఁగనే మఱొక స్ఫూర్తి (విమయము) విద్యుద్వేగమున సిక్కులలో వ్యాపించినది. గురుగోవిందసింహుని రాష్ట్రీయస్వయంసేవకు లగు అకాలీలు గురుద్వారము పునరుద్ధరింప యత్నించిరి. దీనితో మఱల సంఘర్షణ మారంభమైనది. అధికసంఖ్యాకము లగు గురుద్వారాలు నిర్మల ఉదాసీ సంప్రదాయము లగు మహాంతులవశమున నడిమఱ నుండెడివి. ఈమహాంతులలోఁగూడ నధికసంఖ్యాకులు అత్యనూత్రులు. ఇంతమాత్రమే కాక అనేకులు- మేజిస్ట్రేట్లు-హానరరీ మేజిస్ట్రేట్లు-సబురిజిస్ట్రార్లు- మున్నగువారి- యాశ్రయమునను డిస్ట్రిక్టుబోర్డులు మునిసిపాలిటీల సహాంతులుగ నిర్వహింపఁబడిన వారు, అనఁగా ప్రభుత్వమువారి సేంకపిల్లలు. రాష్ట్రీయమగు అసహాయోద్యమముతోఁ బాటు ఈ సామాజిక రాజనైతిక మత సంబంధాది భావములుగూడ సమ్మిశ్రిత మగుటచేత గురుద్వారా ఆందోళనము వెనుకటికంటె మిక్కిలి బలిష్ఠమైనది. గురుద్వారములను ఆక్రమించి వాని ఖాలసీమతస్థులకు వశపఱచు యత్నములు జరిగినవి. ఈ ఆందోళనమున కగ్రనాయకు సరదారు దానసింహుడును ఝూపల్ బంధువును.

విదేశములనుండి ప్రత్యాగతులైన సిక్కులు అకాలీలు కూడాలు గురుద్వారముల నాక్రమించుటకై సుదృఢము లగు దళములను ఏర్పాటు చేసికొనిరి. ఈ దళములకు (గుంపులకు) అకాలీజత్థాలు-అని పేరువెట్టిరి. గురుగోవిందసింహునినాఁడు ఏవిధముగా సిక్కులందఱును తమ ఆత్మలను బలి నర్పించి సిక్కుమతము నుద్ధరించుటకు భీష్మములగు ప్రతిజ్ఞలను పూనిరో ఆట్లే ఇప్పుడును ఈ అకాలీజత్థాలుకూడ సమయము వచ్చినప్పుడెల్ల తమ ప్రాణముల నైనను వదలుకొని- గురుద్వారా ఉద్యమమును సాగించుటకు - పవిత్రమగు ప్రతిజ్ఞను బూనిరి. వీరిట్లుండఁగ నిక నధికారవర్తులగు ప్రభుత్వపు పరివారము తమకుగల సహాబలాధిక్యమును పరిచయము నొనర్చుచు మతభగ్నములను లక్ష్యము సేయకయే తమ ఇంజనీరులు తయారుచేసిన ప్లానుచొప్పున కట్టడములను పడగొట్టించుట కట్టించుట మున్నగు తలక్రిందుపనులకు గడఁగిరి. ఈ సందర్భమునందు రికాబుగంజునకు చేరిన యొకగోడగూడ చిదుకఁగొట్టఁబడినది. అకాలీలకుఁ ఇయ్యది ప్రాణతుల్య మైనపట్టు. వారిమతాభావములందు దీనితో ఉజ్జ్వల కలిగినది. కనుక వారందఱును స్వధర్మరక్షణమునకై ఆతుర పడసాగిరి. 1920 సెప్టెంబరులో మతప్రియులలో ఒకదళము (గుంపు) ఏర్పడినది. ఈదళమువారి యుద్దేశ్య మేమనఁగా-మనము

M

AKALIS BEING BEATEN

బాధపెట్టబడుచున్న అకాలీలు

TWO AKALIS BEING BEATEN

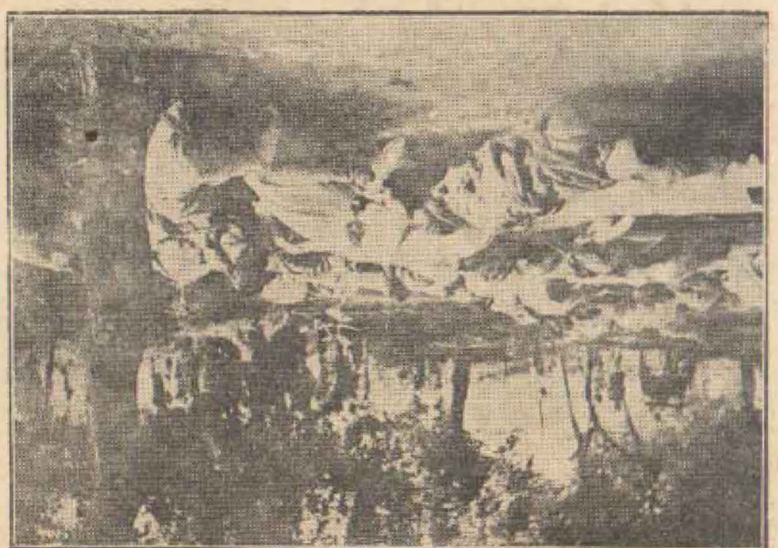
ఇద్దరు అకాలీలు కొట్టబడుచుండుట

MARTYR TARA SINGH WHO SUCCUMBED TO INJURIES

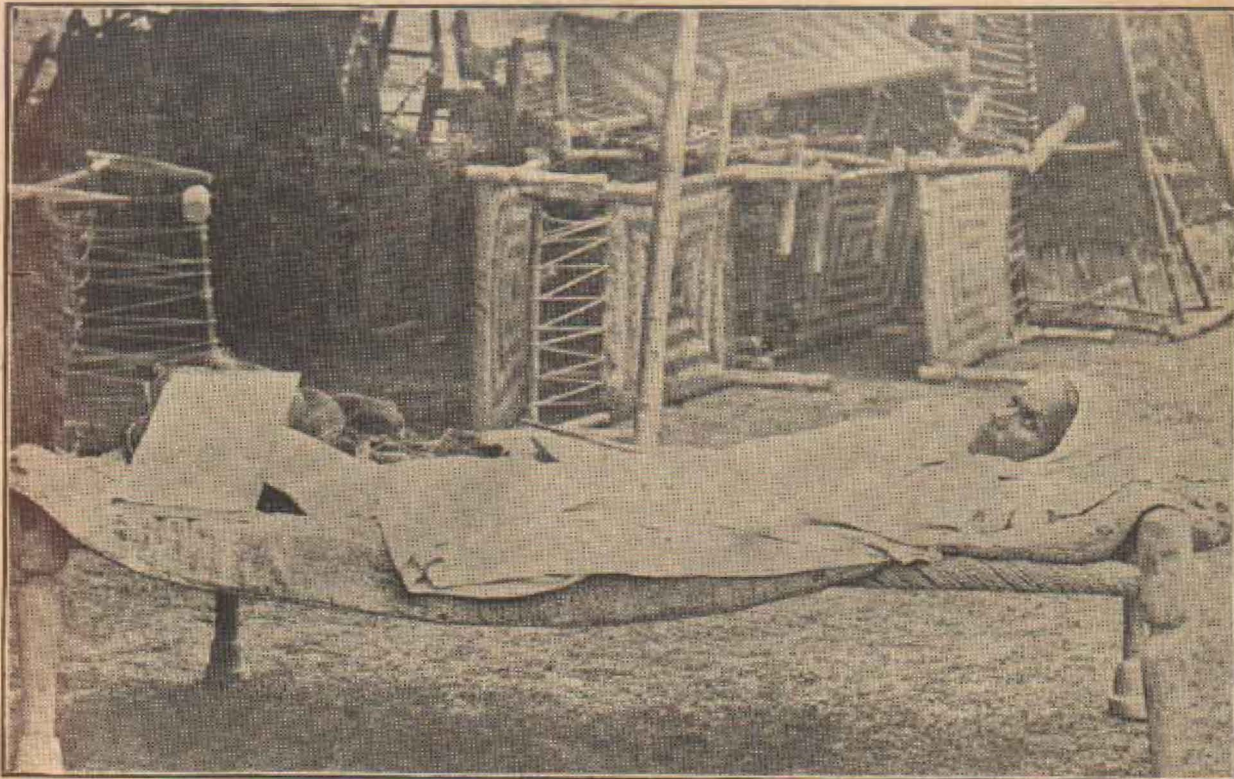
గాయములు తగిలి మృతినొందిన తారాసింగను అకాలీ వీరుడు

AKALIS LYING PROSTRATE AND UNCONSCIOUS
AFTER THE BEATING

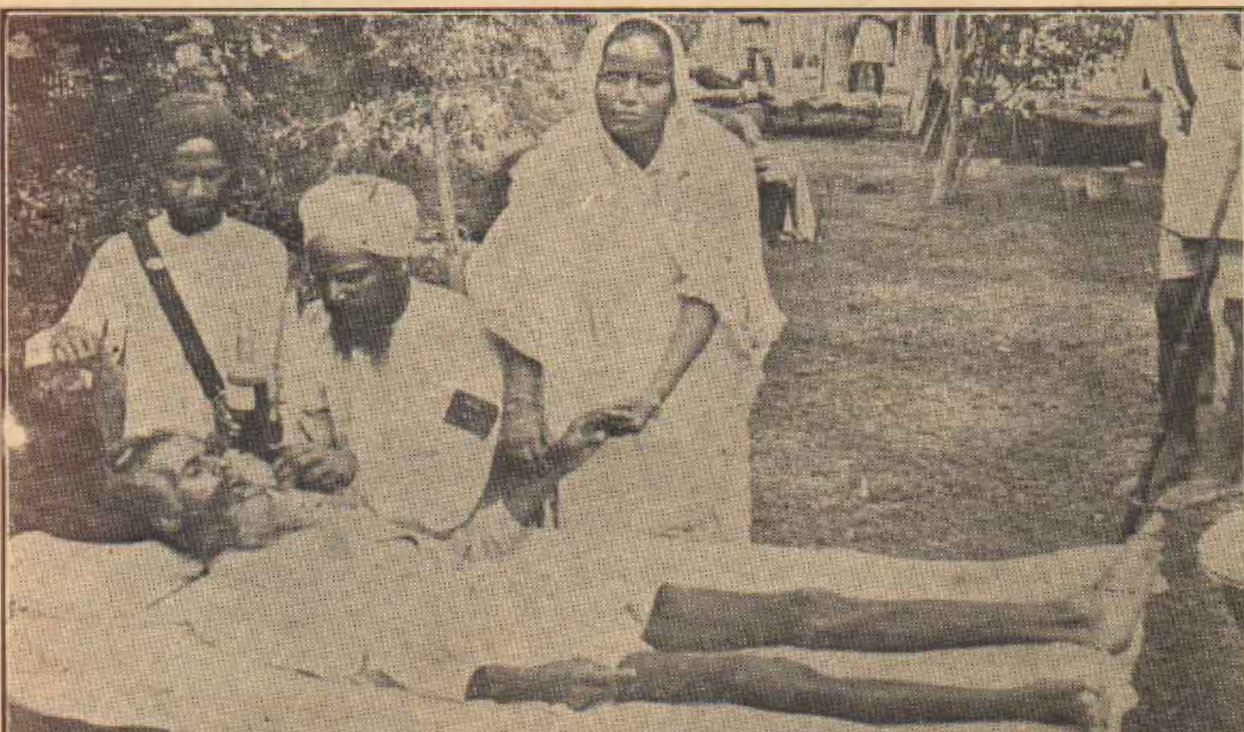
దెబ్బలు తగిలి స్పృహతప్పి పడియున్న అకాలీలు

AN AKALI WOMAN WHO RECEIVED SEVERE BEATING

దెబ్బలు కొట్టబడిన ఒక అకాలీ స్త్రీ

ANOTHER AKALI WOUNDED AND LYING UNCONSCIOUS

గాయములు తగిలి స్పృహతప్పి పడియున్న మరియొక అకాలీ

వచ్చినదైనను పోవలెను లేదా రికాబుగంజ్ కట్టడమును యథాస్థితిగ నిల్పనైనను నిల్పవలయును - అని. ఖల్సాలసావారు పశుబల ప్రయోగమును ప్రదర్శింపనున్నారు గనుక మనమే పశుబలము నడ్డుకొనవలయును - అని. అనుకొన్నట్టులే బలప్రియులగుంపు స్థిరసంకల్పము చేసికొన్నది. సరిగా ఈసమయముననే కలకత్తాలో కాంగ్రెసుసభ జరుగుటయును సహాయనిరాకరణతీర్మానము ప్యాయించుటయును జరిగినవి. సిక్కులు నవంబరులో జరిగిన తమపరిషత్తులో బహుళసంఖ్యాకుల యిష్టము ననుసరించి ఈ అహింసాయుత మగు సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమును చేపట్టిరి. ఖల్సాలసాలు సహాయనిరాకరణమునకు విరుద్ధకర్తలు అయినను అప్పటివిత్తునందు మహాత్ముడు అలీసోదరులు మున్నగువారు సమ్మిళితులై యున్నందున - ఖల్సాలసాల ఆట లేవియు సాగక - సహాయనిరాకరణాస్త్రము బలధ్వనితో విజృంభించినది. క్రమముగా ఖల్సాలసాలకును అకాలీలకును తూర్పారలకును విరోధములనుండి ప్రత్యేకులైన సిక్కులకును సమధానము కుదిరి - సిక్కులముగా - తమ యీ యాందోళనమునందు కేవలము అహింసాస్త్రముతోనే పని జరుపబడవలయునని నిశ్చయమునకు వచ్చిరి. ఆందోళనమునందుగూడ - డైరెక్టు ఆక్షను యుండవలయునని నిశ్చయించి - గురుద్వారములపైని స్వాధికారమును ప్రతిష్ఠింపవలయును. కాని శాంతిపూర్ణము లగు ఉపాయములతో ఏవిధమైన ఉపద్రవములు గాని రక్తపాతములు గాని లేకుండునట్లు జరుపవలయును. అకాలీజత్థలతో వెళ్ళు డిప్యుటేషను ప్రత్యేకముగా మహంతులయొద్దకు పోయి - తొలుత - వారిని లోకప్రియ మగు సామోపాయముతో బోధించి సమరసపెట్టవలయునని యును నిశ్చయించిరి. జలియనువాలాబాగ్ హత్యలవలన ఉద్బుద్ధము లయిన రాజకీయ వాతావరణములు ఈసందర్భమున అకాలీవీరులకు మంచి యనుకూలపరిస్థితుల నొసగూర్చినవి. అహింసాత్మక మగు సహాయనిరాకరణము విజయము గాంచుటకు తగిన యంకురార్పణము జరిగినది.

ఇట్లు కర్తవ్యపథమును నిర్ధారణచేసికొని వీరులగు సిక్కులు ముందునకు సాగిరి. ఖల్సాలసాలు అమృతసరములోని స్వర్ణమందిరమును గూడ స్వాధికారమున సాగించిరి. ఈ పరిస్థితులను చూచి పంజాబు దొరతనమువారు ఈబంధమును వదలించుకొనుటకై ఆలోచించి పటియాలాసిక్కు మహారాజును తమచేతి కీలుబొమ్మనుగా చేసికొని ఈయన ద్వారాతో సిక్కులలోని కొందఱిని కూర్చి ఒక కమిటీని ఏర్పఱచిరి. ఈకమిటీలో 36 గురు సభ్యు లుండిరి. పంజాబు ప్రభుత్వమువారు ఈ కమిటీవారి చేతులకు స్వర్ణమందిరవ్యవహారమును ఒప్పగింప దలచినారు. కాని అకాలీలదృఢనిశ్చయము నెదుట వీరి యెత్తు కొంచెమైనను సాగలేదు. సిక్కులు తమగురుద్వారా వ్యవహారములను ప్రభుత్వమువా రేర్పఱచిన కమిటీచేతుల కందిచ్చుటకు ఒప్పుకొనలేదు. కనుక అకాలీల స్థితిగతుల విచారణ సేయుటకై సిక్కుపరిషత్తు అతిశీఘ్రముగ 1920 అక్టోబరులో అమృతసరమున ఆహ్వానింపబడినది. ఈసమావేశమునందే సమితిశిరోమణి యగు శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి స్థాపింపబడినది. 'ఇంతవఱకును స్వకీయములైన గురుద్వారాల విషయమున వ్యవస్థల నేర్పఱచుటకును, తక్కినవానిని తమయధికారముక్రిందికి దెచ్చుటకును ప్రయత్నింపవలసినట్లుగా నైని పేరుగన్న శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితిని నిరూపించిరి. ఈయేర్పాటు అయినది మొదలుకొని శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితియును అకాలీజత్థలును పరస్పరము కలసికొని సంపూర్ణోత్సాహముతో గురుద్వారాలను స్వాధీనపఱచుకొను కార్యమును నిర్వహింప పూనుకొనినవి.

రికాబుగంజు వ్యవహారముతో అకాలీజత్థలు చాల ప్రసిద్ధిపడసినవని ఇదివఱకే చెప్పినాము. నాటినుండి-అనగా 1921 ఫిబ్రవరివఱకును పంజాబు ప్రాంతములలోని భిన్నభిన్న భాగములకు సంబంధించిన అనేక గురుద్వారాలపైని అకాలీఅధికారము నెలకొన్నది. ఈ గురుద్వారముల ఏర్పాటులు మహంతులనుండి పూజారులనుండి తప్పించి శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారి చేతులలో నిలిపిరి. 1921 జనవరిలో ఒక అకాలీజత్థా అమృతసరుజిల్లాలోని తారాతరణ గురుద్వారమును వశపఱచుకొనుటకేగెను. ఈ గురుద్వారములపైని ఇదివఱకు పంజాబు ప్రభుత్వమువారి యధికార ముండెడిదని చెప్పియున్నాము గదా. ప్రభుత్వమువారి బలము నండగా గొని గురుద్వారముల పూజారులు అకాలీజత్థలతో దలపడిరి. ఇరువాగులయందలి వ్యక్తులు హతాహతులైరి. హతాహతులసంఖ్య 24 ఉండెడిది. వారిలో 18 అకాలీలు 11 పూజారులు, ఒక అకాలీ గాయములవలన స్వర్గవాసి యయ్యెను.

నాన్ఖానా హత్యలు

ఇది జరిగినపిమ్మటనే నాన్ఖానాహత్యాకాండపు రోమాంచకర మగు సంఘర్షణము గలిగినది. శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి-"మార్చి మొదటివారములో నాన్ఖానాయందు సిక్కుల గొప్పపరిషత్తు జరుగగలదనియును నందు పరిషత్తువారు నాన్ఖానా సాహెబు గురుద్వారాల ప్రబంధము ముందెట్లు జరుగవలసినది నిర్ణయింపబడునని యును" ఒక ప్రకటనను చేసిరి. ఈ ప్రకటనను విన్నవెంటనే గురుద్వారాల మహంతులకు పైప్రాణములు పైన పోయినవి. వారు ఇటు ప్రభుత్వమువారిని- అటు గాంధిమహాత్ముని- సహాయతకై యర్థించిరి. కాని ఏవైపునుండి కూడ సంతోషప్రద మగు నుత్తరము వారికి లభింపలేదు. మహంతులు ఈసందర్భమునందు చేసెడివాద మిది (నాన్ఖానా సాహబ్ యొక్క గురుద్వారా, ఉదాసీమహంతులయొక్క కేంద్రస్థానము కనుక అకాలీసిక్కులకు దానిపై నధికారమును చలాయించుటకు హక్కు లేదని)

ఇది యిట్లుండగా అకాలీలు నలువైపులనుండి మొత్తములుగా వచ్చి గురుద్వారములను ఆక్రమించుచున్నారనువార్తలు చెలరేగినవి. ఈ వార్తలవలన నాన్ఖానామహంతునకు చాలవిచారము కలిగి గురుద్వారాలసంరక్షణకై ఆయన స్వయముగా ఏర్పాటులను చేయసాగెను. అందుకు సంరక్షణకై సైనికులను సిద్ధపఱచెను. శస్త్రధరులగు పఠానులను నౌకరులనుగా నియమించుకొనెను. ప్రాచీనపద్ధతులు గల సిక్కులను కొందఱిని చేరదీసి ఒక డిప్యుటేషనుగా పంపుచు నందులో గురునానకువంశస్థు లున్నారని సూచించుచు వారు డివిజనల్ కమీషన

నరును కలిపికొని అకాలీలు గురుద్వారమును ఆక్రమించినయెడల ప్రభుత్వమువారు తమకు తోడ్పడవలయు ననియుఁ జెప్పుకొనిరి. అకాలీలను శిక్షించుటకై కమిషనరుసమ్మతిని కూడ ప్రకటించిరి. ఈవధ్యను షుమారు రెండువారములు ముందుగా - అనఁగా ఫిబ్రవరి 20-వ తేది ప్రాంతమున - సర్దారు లక్ష్మణసింగునాయకత్వమున - నొక అకాలీజత్థా మతియేదో ప్రదేశములకు పోదలచి నాన్కానాసాహిబునుండ బయలువెడలిరి. త్రోవలో నాన్కానాయందలి గురుద్వారమునందు అర్చనలు చేయుటకై ఈ జత్థా గురుద్వారములోనికి ప్రవేశించెను. వీరందఱును తమ గురుద్వారాను ఆక్రమించుటకే వచ్చిరని అపోహపడి అచ్చటిమహంతు నల్లంతుచేసెను. నిష్కారణముగ జరిగిన యీగడబిడవలన 130 గురు అకాలీలు వీరస్వర్గము నలంకరింపవలసివచ్చినది. ఈహత్యాకాండవలన చాల మంది యుత్తేజితులైరి. అకాలీజత్థాలు ఒక్కొక్కటిగ నాన్కానాసాహిబును ప్రవేశింపసాగెను. సర్కారువారు తమ ప్రభుత్వమునకు భంగము కలుగకుండుటకై ఆ అకాలీలందఱును ఒకవారములోపల నచ్చటినుండి వెడలిపోవలసినట్లుగా శ్రీముఖములను ఇప్పించిరి. ఈ వారము దినముల గడువు ఇంకను ముగిసీయు ముగియకముందే ప్రభుత్వపు పెద్దలు అకాలీలను శిక్షింప నారంభించిరి. కొలఁదిరోజులకే 150 మందివఱకును అకాలీలు నిర్బంధింపబడిరి. వారిమీఁది దొంగతనములు దోపిళ్లు మున్నగు నేరములను మోపి వారిని జయిళ్లకుఁ బంపిరి. ప్రభుత్వమువా రవలంబించిన ఈ మూర్ఖతాపూర్ణమగు నవినీతివలన అయ్యవారిని చేయఁబోయిన కోఁతి అయినట్లైనది. అకాలీలయెడల తమకుఁగల సహానుభూతిని ప్రదర్శించుటకై వేలకొలఁది సిక్కులు అకాలీలైరి. ఈకారణముననే మాకాలు అకాలీలు తత్ఖాలసాలు అను భేదము లేకుండ అవాంతరభేదము గలవారందఱును ఒక్కటిగ చేరి ఆందోళన చేయసాగిరి. కాలక్రమేణ మహంతులు మున్నగువారికికూడ ఈఆందోళనమూలమున హితులు సంప్రాప్తములయినవి. కాని వానివలన లోపల క్షేమాభ్యుదయము సంతుష్టి కలుగఁజాలదయ్యెను.

ప్రభుత్వపువారి పోకడలు

అకాలీ ఆందోళనము రోజురోజు బలపడి పోసాగినది. దీనిని పరికించి ప్రభుత్వపువారు మఱల చిత్రచిత్రపునడకల నడువ నారంభించినారు. 1921 ఏప్రిలులో పంజాబు లెజిస్లేటివు కౌన్సిలునందు శాసన మంత్రి సిక్కులమందిరములను గురుద్వారాలను గురించియును వ్యవస్థలకై ఒకబిల్లును ప్రవేశపెట్టెను. గురుద్వారములలో వివాదములు కలిగినప్పుడు వాటిని తీర్చి - చివఱతీర్పు బయలువెడలి శాంతి చేకూఱునంత వఱకును తత్సంబంధములైన కార్యజాల మంతయును, ఒకబోర్డు ఆఫ్ కమిషనరుల స్వాధీనమున నుండవలయు ననియును, ఈ బోర్డులో ముగ్గురుసభ్యు లుండవలయు ననియును, ఈ ముగ్గురిలోను ఇద్దఱు సిక్కులును మూడవవారు ఎవరైన నొక హోదాను ఉండవలయు ననియును ఆయిద్దఱు సిక్కులు ప్రభుత్వమువారిచే నిర్వాచితులు కావలయు ననియును ఆ బిల్లులోని యుద్దేశములు. బోర్డుఆఫ్కమిషనరులు చేయు పనులలో - ప్రత్యేకప్రత్యేకములుగ నున్న మందిరములయొక్కయును గురుద్వారాలయొక్కయును పూర్వపుచరిత్రము నన్వేషించి యథార్థములగు విషయములను తేల్చవలసినట్లును, తగినవిచారణ జేసి మహంతులకును సుధారకదళములకును (Volunteers) సమాధానము కుదుర్చవలసినట్లును, అట్లు సమాధానము కుదురనపుడు ఆ గురుద్వారమున ఏరీతి ఏర్పాట్లు చేసినచో వారికి తృప్తికరముగా నుండునో కనుగొనవలసినట్లును-ఏర్పాట్లు గావింపబడెను. కాని యీబిల్లువలన ఏపక్షమువారు కూడ సంతుష్టులు కాలేరి. ఈ నియోజింపబడిన ముగ్గురుసభ్యులు కూడ సిక్కులచేతనే నిర్వాచితులు కావలయు నని సిక్కులు కోరిరి. సహజధారీ ఉదాసీ నిర్మల సంప్రదాయములకు చెందినసిక్కులు ఈ బిల్లునందు తమ సంప్రదాయములకు చెందినవారొక్కరైనను నియమింపబడలేదు. కనుక నేమంగీకరింప మనిరి. శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారు కూడ ఈబిల్లు నంగీకరింపలేదు. ఏమనగా తాము కోరిన విషయములు ఆబిల్లునందు చేర్చబడలేదను కారణ మొకటి. అంతియుకాక శిక్షింపబడిన-చెఱపెట్టబడిన-వారినందఱును సంపూర్ణముగా వదలిపెట్టిన గాని తా మేవిధమునను ప్రభుత్వమువారిబిల్లునకు తోడ్పడ మనునది రెండవకారణము. ఈరెండువిషయములకును ప్రభుత్వమువారు- శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి సమస్తసిక్కులకును నిజమగు ప్రతినిధి గాదని జవాబు నొసంగిరి. ప్రభుత్వమువారి యీయాక్షేపణమును నిరాధార మని స్థిరపఱచుటకై 1921 లో శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితికి ప్రతినిధులు మఱల నెన్నుకొనబడిరి. ఈయెన్నికలయొక్క ప్రధానమైనయుద్దేశము సిక్కులలోగల సమస్తసంప్రదాయములవారికిని దీనిని ప్రతినిధిగా నొనర్చుటయేకనుక ఈమాఱు వివిధసంప్రదాయముల ప్రతినిధులు నుండునట్లుగా 180 మంది సభ్యులతో క్రొత్త శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి యేర్పడినది. ఇట్లేర్పడిన యీసమితి పంజాబు గవర్నరునొద్దకు-శతులపాల్గావింపఁబడిన సిక్కుల నందఱిని వదలిపెట్టవలయు నని-ఒక డెప్యుటేషనును పంపించెను. కాని ఇది నిరాకరింపబడినది. ఈనిరాకరణమునకు ఫలముగా 1921 ఆగస్టులో శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితియొక్క ప్రభావపూర్ణమగు ప్రబంధకసమితి ఏర్పాటుచేయబడెను. ఈ సమితియందలి యధికారస్థానము లన్నియును సహాయనిరాకరణవాదులచే పూరింపబడెను. కౌన్సిలులో ప్రవేశించియున్న సిక్కుల నందఱిని తమతమ స్థానములకు రాజీనామాల నీయవలసిన దని తీర్మానించిరి. పంజాబు హైకోర్టునందు పబ్లిక్ప్రాసిక్యూటరుగ నున్న సరదారు మహాతాబుసింహోగారు - నాన్కానాయందు అకాలీలు నిర్బంధములపాల్పడుచున్న కాలములో-తమయసమ్మతిని సూచించుచు ఉద్యోగమును వదలుకొనిరి. డిప్యుటేషను నిరాకరింపబడిన వెంటనే [illegible] గలపంజాబుకౌన్సిలు మెంబరుపదవికిని డిప్యుటీప్రెసిడెంటుపదవికినిగూడ రాజీనామా నొసంగిరి. పిమ్మట వీరు సైనిసేర్గ్గన్న సమితికి మంత్రిగ నెన్నుకొనబడిరి. ఈదెబ్బతో ప్రభుత్వమువారు కన్నెఱ్ఱజేసి మఱల నిర్బంధములకు గడఁగిరి. శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారికి-స్వర్ణమందిరమును గురించిన వ్యవస్థను సర్కారువారికి పునః స్వాధీనముచేసికొనవలదు-అని ఒక ఆజ్ఞను దయచేయించిరి. ఈయాజ్ఞకు ప్రత్యుత్తరముగా సమితివారిట్లు బదులుచెప్పుకొనిరి- స్వర్ణమందిరమునైన తాళపుచెవులనుండియును మాకు

సంపూర్ణమగు అధికారము కలిగియే యున్నది. ఇట్టిస్థితిలో సర్కారు వారిపక్షమున మేనేజరు దానిని స్వీకరింపవలయునో తెలియకున్నది అని. ఈ ప్రత్యుత్తరము రాగానే అప్పుడు స్వర్ణమందిరమునకు మేనేజరుగా నున్నవారికి-(వీరిప్పుడు శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితిలో నొక సభ్యుడుగ నున్నారు) మందిరమునకు సంబంధించిన తాళపుచెవులను ట్రెజరీని తమకు స్వాధీనము చేయవలసినట్లుగా ప్రభుత్వమువా రుత్తరువును పంపించిరి. మేనేజరుగారు డిప్టీకమీషనరుగారిచ్చిన ఈయుత్తరువును పాలించిరి. ఈసంఘటనములో మఱల పంజాబునందు భయంకర మగు ఆందోళనము చెలరేగినది. పంజాబురాష్ట్రములోని అనేకజిల్లాలలో ప్రభుత్వమువారు 'ప్రజలు ఎట్టిసభలను ఆందోళనములను చేయరాదని యును, చేసినచో అట్టివి రాజద్రోహసభలచట్టముక్రింద పరిగణింప బడు ననియును' ప్రకటించిరి. శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితి వారీచట్టము నుల్లంఘించి సభలుచేయ యత్నించిరి. ఈయత్నములకు ఫలముగా ప్రభుత్వమువారు ఈసమితిసభ్యుల నందఱిని నిర్బంధముల పాల్చేసిరి. కాని ఈనిర్బంధములవలన-తగ్గి-పేరులేకుండ-నశించిపోవలసిన అకాలీలయుత్సాహము మఱింతగ చెలరేగినది. సమితియొక్క సభాధి పతులను-ఒకరితర్వాత నొకరినిగా ఏర్పడినవారిని- ముప్పురిని నిర్బంధించి శిక్షించిరి. సిక్కులలో - ప్రతిపిల్లవాడును పిల్లయును, ఆడువారు మగవారును ఖడ్గములను బహిరంగముగ చేపట్ట నారంభించిరి. ఖడ్గము లన్న ఖడ్గములా! తళతళమను వాఱులతో చూచి నంతనే ఒడలు జలదరించునట్టివి! స్థితి మఱింతభయంకర మైనది. ఈ ఆందోళనపుగాలి సిక్కుసేనలశిబిరములపై గూడ వీచినచో దుస్సాధ్య మగుస్థితి యేర్పడు నని ప్రభుత్వమువారు భయపడిరి. 1922 జనవరిలో వారు ప్రబంధకసమితివారికి-స్వర్ణమందిరపుతాళపుచేతులు కోర్టు సంబంధములో- అనగా కోర్టువారి అధికారమును స్వీకరించి తత్పురస్సర ముగా- స్వీకరించెదరేని- ప్రభుత్వమువా రిట్టిషరతులతోను నిమిత్తము లేకుండనే నిర్బంధితు లయిన అకాలీల నందఱను వదలుదుము-అని చెప్పి పంపిరి. ప్రభువులు పంపిన యీసందేశమునకును వెనుకటియట్లే సమితి వారు జవాబుచెప్పిరి. ప్రభుత్వమువా రేమనుకొనిరో ఏమో, ఏమియును మాటమంతియు లేకయే 17 జనవరినాడు అకాలీలనందఱను వదలిపెట్టిరి. 20 వ తేదినాడు స్వర్ణమందిరపుతాళపుచెవులను వాపసు ఇచ్చిరి. కాని అకాలీలు-అకాలీలకు తోడ్పడె నన్న కారణమున ఏహిందువును నిర్బంధ ములపాల్జేసితిరో ఆతనిని సైతము వదలుదనుక-ఇందుల కొప్పుకొనము అని జవాబిచ్చిరి. ప్రభుత్వమువారు మాఱు మాటాడకుండ నాహిందువును గూడ ఫిబ్రవరి 11 తేదిని వదలిరి. ఇంతియేగాక మామూలగు కృపాణ ములకును ఖడ్గములకును (తల్వారు) ఎట్టిభేదమును లేదు గనుక సిక్కులు నిరభ్యంతరముగ తలవారులను ధరింపవచ్చు ననియును ప్రకటించిరి.

ఈతీరున అకాలీలు ప్రభుత్వమువారిని ముప్పతిప్పలకు గుఱిచేసి లోబఱచికొనిరి. ఇట్లు ఓడిపోయికూడ ప్రభుత్వమువారు తమకుటిల నీతిని విడచినవారు కారు. శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారి చేత నవీనముగ గురుద్వారాబిల్లు నొకదానిని సిద్ధము చేయింపవలయు నని వారు (ప్రభుత్వమువారు) మఱల యత్నింపసాగిరి. ఒకవైపున ఈయత్న ములు సంధానరూపమున సాగుచునే యుండగా-నింకొకవైపున లాహోరు హైకోర్టువారు శాస్తానామహంతునకు ఉరిశిక్షను విధించి ఆజన్మము ద్వీపాంతరవాసశిక్షకు పంపిరి. ప్రభుత్వమువారు పైకి తియ్యని మాటలు పల్కుచు గొంతుల గోయుచున్నారని ప్రజలలో నొకవార్త వెలసెను. ఇది ఇట్లుండ నిందులకు తోడుగా 18 జిల్లాల డిప్యూటీ కమీషనరులకు రహస్యపుటుత్తరువులు పంపబడిన వనియును, అందు లను చేరిఅకాలీ ఆందోళనము నెట్లయినను అణగద్రొక్కవలయు నని యందు వ్రాయబడె ననియును తెలియవచ్చినది. దీనితో సమితివారు క్రుద్ధులై- అదివఱకు బిల్లువిషయములో చర్చించుటకై రమ్మని తమకు 1922 ఏప్రెలులో జారీయైన యుత్తరువునుసైతమునిరాకరించి- ప్రభుత్వము వారిగురుద్వారాబిల్లుతో ఎట్టితోడ్పాటును పెట్టుకొనకయే సహాయనిరా కరణము నవలంబింపవలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. దీనితో ప్రభుత్వమునకు తల దిమ్మెక్కి- అకాలీల నందఱిని వదలిరి. కాని ఈమధ్య నే గురుకాబాగు సంఘటనములు తలచూపి మఱల వారి నవ్యవస్థచిత్తులనుగా నొనర్చినవి.

గురుకాబాగుసందర్భములను వర్ణించుటకు ముందు గురుద్వారాల జగడాలనుగూర్చి ఒకింత చెప్పుట యుక్తము. మహంతులయొక్క దురాచా రాదులట్లుండగా గురుద్వారాల ఏర్పాటులలోని అకాలీసిక్కులకు సహజ ధారి సిక్కులకు మతవిషయములలో చాలభేదములుకూడ నున్నవి. గురుగోవిందసింహునికి తొలుత తొమ్మండ్రుగు గుర్వమరాయులు కలరు. వీరు ఆచారచందాలలో హిందువులను పోలియుందురు. హిందువులదేవా లయములలో గ్రంథసాహేబును పారాయణము చేయుదురు. సహజ ధారుల ధర్మశాలలలో హిందువులదేవతావిగ్రహములకు ప్రత్యే కముగా ఒకస్థానము ఏర్పాటుచేయబడి యుండును. ఉదాసీలు నిర్మలమతస్థులు. వీరికి హిందూమతముపై నభిమానము కలదు. హిందూ మతానుసారముగా మందిరములమీద మహంతులకు అధికార ముండును. పారాయణాదులు మహంతులయొక్కయు సంప్రదాయులయొక్క యు ననుమతిచొప్పున జరుగుచుండును. గురుద్వారాలు స్వాధీనము లోగల సహజధారులు ఈపద్ధతితోనే పని సాగింతురు. కాని అన్నిగురు ద్వారాలలోను ఒక్కమోస్తరుగా పని జరుగవలయునని అకాలీల ఉద్దే శము- అకాలీలు పదిమందిగురువులకును శిష్యు లయినందున అన్నిగురు ద్వారములలోను పూజాపాఠములను చేయుటకును తమకు అధికారము కలదందురు. నిర్మలఉదాసీసంప్రదాయులమహంతులు ఇందు కొప్పు కొనరు. కనుకనే సిక్కులయొక్క అన్నిగురుద్వారాలపైన శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితికి అధికారము ఉండవలయు నని వారిపట్టు దల. గురుకాబాగుసందర్భము లన్నియు పాఠకులు వార్తాపత్రికలలో చ దివియేయుందురు. అమృతసరుకు 9 మైళ్లదూరమున ఈశాన్యమున గురూకాబాగు అని ఒకగ్రామ మున్నది. ఈగ్రామమునందే సిక్కులమత గురువగు అర్జునదేవునియొక్కయు హరగోవిందునియొక్కయు స్మారక చిహ్నములుగా రెండుగురుద్వారాలు నిర్మింపబడినవి. 1921 లో శిరో మణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారు వీనిని తమయధికారములో ఉంచు కొనిరి. అప్పటినుండి ప్రతి అమావాస్యకు అక్కడ సభలు జరుగసాగి నవి. కడచిన అగస్టు 20-వ తేదిని లంగరు వేయుటకై గురుద్వారాల అవ

రణమునుండి కట్టెలను కొట్టుకొనివచ్చి రను అపరాధమును మోపి 6 గురు అకాలీలకు ఆఱుమాసములు కఠినదండనను ప్రభుత్వమువారు విధించిరి. ఇది జరిగినతరువాత ఆగస్టు 22-వ తేదిని జరిగిన సభలో అకాలీలందఱుచేరి గురు ద్వారా ఆవరణములో కట్టెలు కొట్టుటకు వెళ్లవలె ననియు నప్పుడు ప్రభుత్వము వారు ఎంతెంత కఠినదండనలను విధించినను నగుమోములతో భరింపవలె ననియును తీర్మానించుకొని పనికి బూనుకొనిరి సరి. ఈ తీర్మానము జరిగినవెంటనే కార్యమున కారంభించి కట్టెలు కొట్టుటకు ప్రారంభించిరి. పోలీసులు-వారిని పట్టుకొని-కట్టి-కొట్టి-నిర్బంధింపసాగిరి. తరువాతి సమాచారములు పాఠకు లెఱిగినవే. అకాలీలు గురుకాబాగునకు వెళ్లునప్పుడును- పోయి కట్టెలు కొట్టబూనునప్పుడును- సైనికులు వారిని అడ్డుకొని- ఆసురభావముతో- స్మృతి తప్పి పడిపోవునంతవఱకు కొట్టి కొట్టి త్రోల్చుచుండెడివారు. అయినను అకాలీజట్టులు కొంచెమైనను జంకక కొంకక - శాంతమును వీడక - గంగాప్రవాహమువలె నిరంతరధారగా- పిల్లలు పెద్దలు ఆడువారు మగవారు అను భేదము లేకుండ తండోపతండము లుగా వచ్చి సేవ చేయుచుండిరి. ప్రభుత్వమువారు విసిగిపోయి చివఱకు పరమధూర్తత గల తమకూటనీతిని వదలుకొనవలసివచ్చెను. అకాలీలు ఆనాటినుండి దెబ్బలు లేకుండ ఊరకమాత్రమే అరెస్టుచేయబడుచుండిరి. మొత్తముమీఁదని గాయములు పడినవారు వేయిమందికి పైగా నుండిరి. కొందఱు ప్రాణములనుగూడ కోల్పోయిరి. ఈసంఘర్షణము ఇంకను నడుచుచునే యున్నవి. అరెస్టు చేయబడిన అకాలీల మొత్తము మూడువేలకు పైబడుచున్నది. మాపాఠకులకు గురుకాబాగుసందర్శనముల చిత్రపటములతో సహా ఈసంచికను అందించుచున్నాము. అమృతసరమునుండి గురుకాబాగునకు వెళ్లి కట్టెలు కొట్టబోవు అకాలీజట్టుల చిత్రపటములు ఇందు మొట్టమొదట ఇయ్యబడినవి. పిమ్మట సైనికులు కొట్టినదెబ్బలవలన వారు ఎట్లు స్మృతి తప్పి పడిపోయినది మొదలగు సమాచారములను తెలుపుపటములు ఇయ్యబడినవి. పిమ్మట గాయములుపడిన అకాలీలకు తక్కినవారు శుశ్రూష చేయుచున్న విధానము తెలుపు పటములు ఇయ్యబడినవి.

ఆంగ్లేయుల రాజ్యనిర్మాణము

కేసాప్రగడ వీరేశ్వరరాయ శర్మ గారు

వచ్చిరి మూడువందలగు । వర్షములై స్వమతాభివృద్ధికై
పెచ్చుగు కార్యము ల్జరిపి । పిమ్మట మమ్ముల బానిసత్వమం
దెచ్చుగ నిల్పి తోడుపడ । తియ్యని మాటలు కల్కి జర్మనీ
కచ్చకు డబ్బు బుచ్చుకొని । కష్టపుచట్టము లిచ్చిరా! దొరల్.

సీ. ఆంగ్లేయు లెవరైన । నతిఘోరకృత్యముల్, చేసిన వారికి । శిక్ష లేదు
దొరగార లన్యాయ।సరణిలో నుండిన గీర్తియే కాని యే । కేసు లేదు
పొగబండిలో శ్వేత।ముఖు లుండ, వారితో నలలితంబుగ నైన । నిలువరాదు
యింగ్లీషుచదువుకు । హిందువు లున్నచో, బాత్రోతుగాని పై।కదవి లేదు

గీ. సంఘభావంబు సమయఁగా । నలిపినారు, కోర్టుల ట్టును నెలకొల్పి । కొంప లమ్ము
కొనుచు జీవింప మమ్ముల । ఘోరముగను, మూర్ఖులను జేసి రా శ్వేత।ముఖులువారు.

ఉ. లంచము లీయలేము ప్రజ । లందున భేదము దీయరాము మా
కించలు వీకుకోము ప్రభు । కీర్తికి వన్నెను తేగబోము మి
మెంచి మదీయహైందవుల । రిక్తుల జేసిన నూరుకోము మా
మంచితనంబె మాకు జయ । మంచు నెఱుంగుడు శ్వేతబృందముల్.

ఉ. కానము బాలహింసలు వి।కారపుచట్టము లెవ్వియైననున్
గానము పూర్వ మెప్పుడును । గాంచము కాంచము యాంగ్ల రాజ్యని
ర్మాణమునందె నిట్టివి సు।రాష్ట్రు లెల్లరు నవ్వుచుండ్రి, మా
మానము దొంగిలించిరి ప్ర।మాదము కల్గె విదేశబట్టచేన్.

ఉ. భారతపుత్రకుల్ మిగుల । భక్తిగనుందురయేని, గాంధియే
ధీరుడు శాంతమూర్తి వినుతింపగ మాధవుడైనయేని, మా
కోరెడిధర్మమే జయము । కోరికమాట నిబద్ధమేని, యా
క్రూరపుచట్టము ల్వడలి । కూర్చిని మాకు స్వరాజ్య మబ్బులన్.

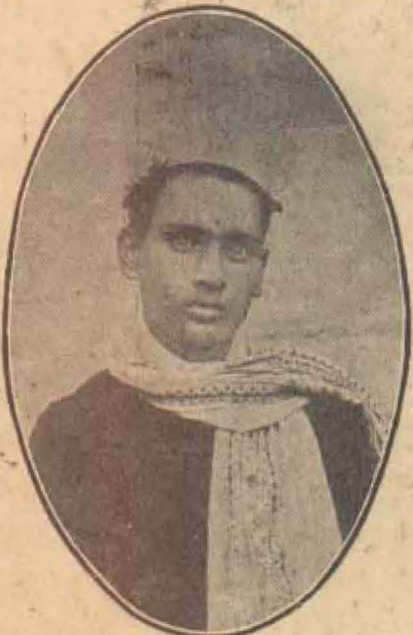
TWO STRIKING PHOTOGRAPHS OF UNHAPPY AKALIS BEATEN BY THE SOLDIERS

సోల్జర్లచే కొట్టబడిన అకాలీలు

Sriyut Patri Anantha Rao

శ్రీయుత పత్రి అనంతరావు

Sriyut Bhattiprolu Sooryaprakasa Rao

శ్రీయుత భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశ రావు

Sriyut Kala Venkata Rao

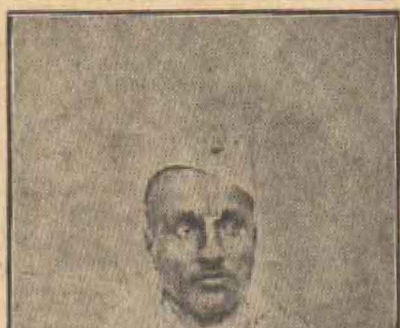
శ్రీయుత కళా వేంకట రావు, బి. ఏ.

Sriyut Kola Venkatappayya

శ్రీయుత కోలా వేంకటప్పయ్య

Sriman Madabhushy Rangacharyulu

శ్రీమాన్, మాడభూషి రంగాచార్యులు

Sriyut Katikaneni Kalyana Raw

శ్రీయుత కటికనేని కళ్యాణ రావు

గయా కాంగ్రెసు

భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులు గారు

గయా మహాసభ జయప్రదముగ జరిగిన దని వార్తా పత్రికల వలనను, గయకు వెళ్లి వచ్చిన ప్రతినిధుల వలనను తెలిసికొను చున్నాము. కాని యీ జయముయొక్క స్వభావ మెట్టిది? కేవలము వాగాడంబరముతోడను, తోరణములు మంటపములు మహాసభలు అంగళ్లు సంకీర్తనలు కోలాటములు ప్రదర్శనములు మున్నగువానితోడను, గలుగు జయమా లేక చిత్తశుద్ధి త్యాగము పవిత్రత మున్నగువానితో కూడినదా? గయయొక్క విజయము గాంధియొక్క విజయమే. గాంధియొక్క విజయము ధర్మముయొక్క విజయమే. ధర్మముయొక్క విజయమే స్వరాజ్యము. ఇంద్రప్రస్థము నందు ఒకప్పుడు- అనఁగా- గతవత్సరము నవంబరు 24-వ తేదిని- గాంధి యింకను స్వేచ్ఛగా నున్నప్పుడే- రాజసిక వృత్తిలో నిమగ్నులైన రాజకీయధురంధరు లెల్లరు స్వాతంత్ర్యమార్గ మెద్ది యని యోచించుచుండగా నిందుకు ప్రత్యుత్తరముగ సత్యమే స్వాతంత్ర్యసాధన మని గాంధి పలికెను. కాని ప్రజ లట్టి తాత్పర్యమును గ్రహింపక వారి ధర్మోపదేశమును తిరస్కరించుచు వివాదపడిరి. దేశీయమహాజనసభ యొక్క లక్ష్యమును, అనఁగా నుద్దేశ్యమును నిర్వచనము చేయు వాక్యమునందు శాస్త్రసమ్మతమైనట్టియు - శాంతియుత మైనట్టియు - సాధనములవలన స్వరాజ్యసంపాదనము చేయుట - అనునపుడు శాస్త్రసమ్మతమైన అను పదమునకు ధర్మబద్ధమైన అనియే అర్థమని గాంధి ఢిల్లీలో నుడివినపుడు ఒక తెగవారు వీరిని హేళన చేసిరి. ధర్మబద్ధమైన అన్నను, సత్యసంధతతో గూడిన యన్నను ఒక్కటే యర్థము. ఇట్లు కొంత చర్చ జరిగిన పిమ్మట ఆంగ్లభాషయందు లెజిటిమేట్ (Legitimate) అను పదప్రయోగముతో సంతుష్టిచెంది యెవరిభావములో వారు ఇరు తెగలవారును వీడిపోయిరి.

రాజకీయ ప్రపంచమునందు భారతదేశమున రెండు మతములవారును ఏర్పడి ఎవరిభావములను వారు పోషించుకొనుచు లోలోపల పరస్పర వైషమ్యములు లేకపోయినను పరస్పర వైమనస్యములతో నైన గత సంవత్సర మంతయు పనిచేయుచుండి రని కలకత్తాయందు జరిగిన అఖలభారతసంఘసభయందును గయయందు జరిగిన దేశీయమహాజనసభయందును స్పష్టమయ్యెను. ఒకరు గాంధిగారిచే నుపక్రమింపబడిన నూతనతత్త్వ నిర్దేశమునందును, తమ భక్తివిశ్వాసముల నుంచి ధర్మపథమును తప్పక, ఆవేశాగ్రహములను వదలి స్వరాజ్యసంపాదన చేయవలె నని పట్టుదలతో నుండిరి. రెండవ తెగవారు రాజసికమనస్కులై దేశమును పలువిధముల బాధపెట్టు ఈ దొరతనమువారి మీఁదను ఆంగ్లప్రజలమీఁదను ఆంగ్లదేశముమీఁదను కసి యెట్లు తీర్చుకొనవలె ననియు యోచించుచున్నారు. మొదటివారు జాతీయపునర్నిర్మాణమునకై పాటుపడుచుండగా రెండవవారు విజాతీయదండన నుద్దేశించుచున్నారు. గాంధియనుచరులు సాంఘికజీవనమునందు విప్లవము గావలయునని యత్నించుచుండగా దాసు అనుచరులు దొరతనముపై తిరుగుబాటును సంఘటన చేయుచున్నారు. ఉభయులయొక్క లక్ష్యమును ఒక్కటే—స్వరాజ్యము. ఉభయులయొక్క సాధనములుకూడ నొక్కటే — అసహాయవాదము. కాని ఆచరణమార్గములు మాత్రము భిన్నములు. మొదటి తెగవారు చిత్రించుకొనిన అసహాయవాద స్వరూపము ఒకటి రెండవవారిది మఱియొకటి. వీటియొక్క స్వరూపములు-రూపురేఖావిలాసములు- కళలు- సౌందర్యములు - వేఱువేఱు. ఇందువలననే కలకత్తాయందును గయయందును వీరలకు తీవ్రమగు నభిప్రాయభేదములు గలిగియుండెను.

ఈయీ తారతమ్యములు ఆయా తెగలవారి కార్యక్రమపరీక్షవలన తెలియఁగలవు. స్వరాజ్యము కేవలము రాజకీయవిమోచన మనియును బ్రిటిషువారి బానిసత్వమునుండి తప్పించుకొనుటయనియును ఇట్టి బానిసత్వమున మనల నుంచు బ్రిటిషువారి కెల్లైన హానిని ఇబ్బందిని కష్టమును గలిగించుట ధర్మమనియును తలంచువారు, బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కార మావశ్యక మనియు,

శాసనసభాప్రవేశముఁ గావించి శాసనసభలను భగ్నము చేయవలె ననియును స్థానికస్వపరిపాలనసంస్థలలో మనము చేరి వానిని మనము మన ఉద్దేశ్యములకు వినియోగించుకొనవలయుననియును పాఠశాలలబహిష్కారమును, న్యాయస్థానముల బహిష్కారమును కేవల ఆదర్శప్రాయములే కాని, ఆచరణీయములు కావనియును నుడువుచున్నారు. రెండవ తెగవారు బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కారము వలదనియును అందుచేత విదేశవస్తుప్రవేశము ధారాళముగ జరుగుచుండు ననియు, విదేశవస్త్ర బహిష్కారమును ఉభయ తెగలవారును సమర్థించుచున్నను సామాన్య జనుల మనంబులందు, బ్రిటిషువారికి నష్టమును గలిగించుటయే ముఖ్యముగ గన్పించుటచే జపానుపట్టులు జర్మనీచెక్కులు బెల్జియం చీటీగుడ్డలు మున్నగువాటిని జనులు ఉపయోగించుట తటస్థించి, ఖద్దరుమీద మన ముంచిన ప్రాధాన్యము తగ్గిపోగలదనియును బ్రిటిషువారిని దండించుటయును కలవరపఱచుటయును నష్టపఱచుటయు మన ఉద్యమముయొక్క ఫలితము లయితే అయియున్నను, ఉద్దేశ్యములు కాని లక్ష్యములు కాని కావనియును శాసనసభలలో ప్రవేశించి, నిరంతర ప్రతిఘటనము గావించుటకూడ నొక విధమగు కో-ఆపరేషను అగును గాని, నాన్ కో-ఆపరేషను గాదనియును స్థానికసంస్థలలోనికి ప్రవేశింపగోరువారికి యథాపూర్వముగ సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమున్నను, అందు ప్రవేశింపవలయు నని తీర్మానించుట మన ఉద్యమమునకు అసమంజసముగ నుండుననియును భారతజాతీయతకు పునాదియగు జాతీయ విద్యను పంచాయితీలను పోషింపవలయునన్న దొరతనము వారి కళాశాలలను న్యాయస్థానములను బహిష్కరింపవలయు ననియు, రెండవ తెగవారి యభిప్రాయము.

ఇట్లు అసహాయోద్యమమునకు రెండు స్వరూపము లేర్పడినట్లు కలకత్తాలో జరిగిన అఖిలభారత దేశీయ మహాసభోపసంఘమునందు వెల్లడియై, గయమహాసభయందు ధ్రువపఱుపబడెను. కావున గయయందు రెండు తెగలవారును ఎక్కువ విస్పష్టముగను వివరముగను విడిపోయిరి. వీరి యుభయులకు రాజీకాని సమ్మేళనము కాని ఎట్లు గలుగవలయునో తెలియకున్నది. ఎవరికి వారు తమ భావములే సక్రమము లైనవని తలంచుచు, ఎదుటివారి భావములను కొందఱు ఉపేక్షతోను, మఱికొందఱు నిర్లక్ష్యముతోడను, మఱికొందఱు అసూయతోడను జూచుచుండిరి. కాని ఎవరిభావములు వారికి మనస్ఫూర్తిగను నిష్కల్మషముగను దేశహితైకము లని తోపక పోలేదు. ఆ విషయమును గూర్చి ఇంచుకైన సందియపడుట భావ్యము కాదు. మన బాధవలన ఎదుటివానిని మనము ధర్మపథములోనికి త్రిప్పవలయుననువారు అహింసాతత్త్వముయొక్క సంపూర్ణస్వరూపమును గ్రహించి, ఆ మార్గమును వదలరాదని తలంచుచు, ఛాందసు లనిపించుకొనిరి. అహింసాతత్త్వము భౌతికప్రపంచధర్మములకు విరుద్ధ మనియును మనము బాధపడుట మన చేతునకే కారణమై ఎదుటివాని శ్రేయస్సును పెంపొందించునే గాని మనకు రాజకీయవిమోచనము గల్గింపజాల దనియును ఎదుటివానిని బాధపెట్టుటయందు తప్పేమియు లేదనియును రెండవ తెగవారి అభిప్రాయమై యుండెను. ఈ రెండు తెగలవారికిని పొత్తుకాని, సమ్మేళనముకాని కుదురుట కట్టి సాధనమును లేకపోవుట యందు ఆశ్చర్య మెద్దియు కానంబడదు. పరుగెత్తుచున్న రైలుబండికిని, నిలిచియున్న నేలకును రాజీ తాత్కాలిక సంపర్కములోనే యున్నది. కాని, నిరంతరసంపర్కమెచ్చట నుండజాలదు. అట్లే ఒకసాధనమునుండి బయలు వెడలి భిన్నదిక్కులను ప్రయాణము సలుపు ఇరువురకు గమ్యస్థానము ఒక్కటియే కావచ్చును. గాని మార్గములు కలియజాలవు. ఇదియే గయలో గల్గినచిక్కు. వీరి వీరి మార్గము లంతంత భిన్నములుగ నుండెనా యనుటకు ఇంకను అక్కడ గల్గిన (situations) సందర్భములయొక్క వివరములను మన మించుక పరిశీలింపవలయును.

అన్నిటికన్న ప్రధానమైన విషయము శాసనసభలకు వర్తించునది. ఆ సందర్భములో గాంధిమతస్థులెల్లరు ఒక్కపట్టుమీద నుండిరి. ఎదుటివారు భిన్నాభిప్రాయులై, కలకత్తాలోను గయలోను తమతమ భావములను వెల్లడించిరి. మహారాష్ట్రులు మొదటినుండియు, అనగా స్పెషల్ కలకత్తా నాగపురం అహమదాబాదు సభలలోనెల్ల, శాసనసభలలో బ్రవేశించి, అక్కడి యధికారములను జాతీయవాదుల స్వాధీనము చేసికొని మితవాదులను పదభ్రష్టులను గావించి, దేశహితైకమార్గములలోనికి పరిపాలనమును మఱలింపవలెననియే చెప్పుచున్నారు. వీరిలో జయకరుగారు, కేల్కారుగారు, మూంజీగారు, అభయంకరుగారు, ఆణెగారు, ప్రధానపురుషులు. కాని కేల్కారుగారు, కలకత్తాలోను పిమ్మటను గూడ

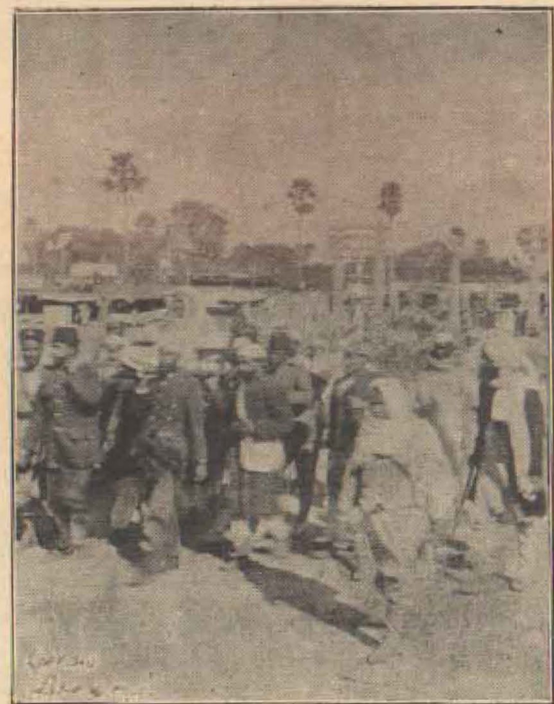
మనము ఎన్నికలలో పాల్గొనవలయు ననియు, అటుపిమ్మట 1923-వ సం॥ డిసెంబరులో జరుగు దేశీయమహాసభ నిర్ణయించురీతిని నడచుకొనవలయు ననియు, భావమును వెలిబుచ్చినారు. ఇదంతయు ఒకమతము. పిమ్మట మోతీలాల్ నెహ్రూగారు కేల్కారుగారి మతమును అవలంబించి- అప్పటిమీదనే- కలకత్తా (నవంబరు) సభను గయసభను నడిపించినారు. నిజముగా నెహ్రూపండితుని భావమే కలకత్తాలో కేల్కారుగారిని అవలంబించినది. ఇది ఇట్లుండగా దాసుగారు మొదటినుండియును- అనగా జైలునుండి వచ్చినదాదిగ- మనము సభలలో ప్రవేశించి మన స్వరాజ్యప్రణాళికను వారికి దెలిపి అందుకు వలయు ప్రాతిపదిక ప్రయత్నములను దొరతనమువా రంగీకరింపనిచో, మనము ఈ శాసనసభలను భగ్నము చేయవలయునని చెప్పియున్నారు. ఇందులో వారెట్టి మార్పును గావింపలేదు. డిసెంబరు 1923 వఱకు మన కర్తవ్యము నిర్ణయింపరాదని చెప్పినను, లేక ఈలోపు గనే దాసుగారి సూత్రము ప్రకారము నిర్ధారణ చేసి కొనవలయు నన్నను, శాసనసభలలో ప్రవేశించుట యను నది మొదటి సోపానముగ గన్పించుచున్నది. ఇందులను గూర్చిన చర్చల వివరములు దేశమున కంతకును దెలియును. ఒకసారి ప్రవేశించిన పిమ్మట ఎట్టి ఆపదలు సంభవించునో, మొదట మన వాదపువారు మెజారిటీగ నుండ గలమా. అథవా అట్లున్నచో మన శపథముమీద నిల బడగలమా అను సంశయములు అనేకులకు గల్గెను. దొరతనమువారిచే ప్రసాదింపబడు గౌరవములు పద వులు మెండు. అందుచే వారి యాకర్షణలచే లొంగిపో గలవారు చాలమంది యుండవచ్చును. మఱియు మద్రాసు బొంబాయి రాజధానులలో ప్రబలియున్న జాతిమతభేద ములలో అసహాయవాదులకు మెజారిటీ స్థానములు లభించుట చాలకష్టము. ఒకవేళ లభించినను ఎన్నికపదవు లలో ఎక్కువ స్థానములు లభించునే గాని, మొత్తముమీద శాసనసభాపదవులలో మెజారిటీ రాజాలదు. చెన్నపట్ట ణములోని 127 స్థానములలో 97 మాత్రమే ఎన్నిక స్థానము లున్నవి. ఇందులో 5 జమీందార్లకు, 5 వర్త కులకు, 5 క్రైస్తవులకు, 13 మహమ్మదీయులకు, 1 ప్లాం టర్లకు, 1 విశ్వవిద్యాలయమునకు, 67 జిల్లాలకు కలగా పులగముగ నున్నవి. కాంగ్రెసువిచారణసంఘమునెదుట ఇయ్యబడిన సాక్ష్యమంతయును ఈ 97 లో మెజారిటీ రావచ్చునని చెప్పియున్నారు. కాని, 127 లో మెజారిటీని గూర్చి ఎవరును అభయహస్తమును ఇచ్చియుండలేదు. ఆశపడను లేదు. అట్టి సందర్భములో అసహాయవాదు లకు 97 లో 50 స్థానములు వచ్చినను, 127 లో 50 పోను మిగిలిన 77 స్థానములను దొరతనమువారి స్వాధీ నములోని మనుష్యులచే నింపబడుచు వారి సౌకర్యము లను నిర్విఘ్నముగ జరుపువారి వగును. పరిస్థితులు ఇట్లుండగా, అసహాయవాదులు శాసనసభలలో జేరి, గవర్న మెంటుకు "కోరం" లేకుండ జేయుదురనుట కేవలము అసాధారభూతముగ గన్పించెను. అందుచే దక్షిణ భారతీయు లెల్లరును ఈ పద్ధతిని నిరోధించిరి. ఉత్తర భారతీయులకు ఈ చిక్కులు లేవు. కాని అస్సాములో బంగాళాలో ప్రయాగరాష్ట్రములో గూడ తాలూకా దార్లు, జమీందార్ల సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నది. అచ్చట గూడ ఎన్నికస్థానములలో మెజారిటీ రాగలదని ఆశించిరి. గాని, మొత్తపు సంఖ్యలో అధికభాగము వచ్చును అని ఎవరును ఆశింపలేదు. అందుచే శాసనసభాప్రవేశ వాదుల వాదము ఎంతయును దౌర్బల్యముగ గన్పట్టెను.

ఈ పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు కలకత్తాయందును, గయయందును వివరింపబడిన పిమ్మట, గయలో శ్రీని వాసయ్యంగారి సవరణ ప్రధానస్థానము నావహించెను. ఇందు ముఖ్యాంశ మెద్ది యనగా మనము ఎన్నికలలో పాల్గొని సభలలో ప్రవేశింపకుండవలయుననియే. అప్పుడు కొద్దిరోజులలో మనపదవులు ఖాళీయగును గదా మనము ఏమిచేయవలయునన్న శ్రీనివాసయ్యంగారు అటుపిమ్మట జరుగవలసిన కార్యక్రమమును గూర్చి తాము చెప్ప బూనుకొన మని నుడివిరి. ఏలయని అడుగగా అప్పటికి రాజీ ఏర్పడగలదని వాక్రుచ్చిరి. ఇది ప్రజలకు నచ్చ లేదు. 30,000 మంది- అందులో- గాంధి జైలుకుపోయి నప్పుడు- నిర్వర్తింపబడని రాజీ- మనపార్టీవారు శాసన సభల ఎన్నికలలో జయమొంది సభలో ప్రవేశింపనిచో జరుగు నని చెప్పుట ఎంతయు సాహసవంతముగ గన్పించి నది. మఱియును పదవులు ఖాళీ అయిన పిమ్మట రెండవ సారి ఎన్నికలలో పాల్గొనవలయునన్న, తిరిగి విశేషము వ్యయ ప్రయాసల కోర్వవలసి యుండును. అసహాయ వాదులము పేదవారము. ఒక్కొక్క ఎన్నికకు సామా న్యముగ రూ 5000 అగును. అట్టితఱి రెండవ ఎన్నిక- మూడవది- నాల్గవది – ఈ ప్రకారము ఎన్నిక తరువాత

ఎన్నికలలో పదిహేనేసి రోజుల విరామముతో- పాల్గొనవలయునన్న కార్యక్రమము దుస్సాధ్యముగ గన్పించుచుండెను. అందుచే శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణ జనులను రంజింపజేయలేదు. మఱియును ఇట్లు ప్రవర్తించి ఐరిషువారు జయమునొంది యుండలేదు. మనము సభలలో నున్నను లేకున్నను, దొరతనమువారు తమ కార్యక్రమమును జరిగించుకొనగల అవకాశములను, శాసననిర్ణయములను సౌకర్యములను గలిగియున్నారు. మనము ప్రవేశింపలేదని వారు మనమీద దోషారోపణ చేసి ప్రపంచముయొక్క సానుభూతిని సంపాదింపగలరు. ఇంతకును మనము వోట్లనీయవద్దనిన ప్రజలు త్వరగ నర్థము చేసికొనెదరు. కాని మనలో మనము సభ్యర్థులుగ నుండి, వారివోట్లు ఫలానివారి కియ్యమనిన నప్పుడు మన కార్యక్రమమును సూక్ష్మవిశేషములును వారు గ్రహింపజాలరు. మనచే నిర్ణీతులగు వ్యక్తులకు వారి వోట్లను గూడ నియ్యకపోవచ్చును. వోట్లనిచ్చితిమా మానితిమా అను స్థూలమగు సారాంశమును వారు అర్థము చేసికొనగలరు. ఎన్నికలలో పాల్గొని, శాసనసభల ద్వారమువద్ద నిలుచుట- నిలిచి ప్రవేశింపకపోవుట- ప్రవేశించి ప్రమాణము తీసికొనకపోవుట- తీసికొని అధ్యక్షుని ఎన్నుకొనకపోవుట- ఎన్నుకొని చర్చలో పాల్గొనకపోవుట- పాల్గొని, నిరంతరము నిరోధించుట- నిరోధించి సభలను భగ్నము చేయుట —— ఇవన్నియు క్లిష్టములగు వివరములగుటచే, ప్రజాసామాన్యము గ్రహించుట కష్టము. మొత్తము మీద శ్రీనివాసయ్యంగారు గావించిన సవరణ ప్రజలచే గయయందు నంగీకరింపబడలేదు.

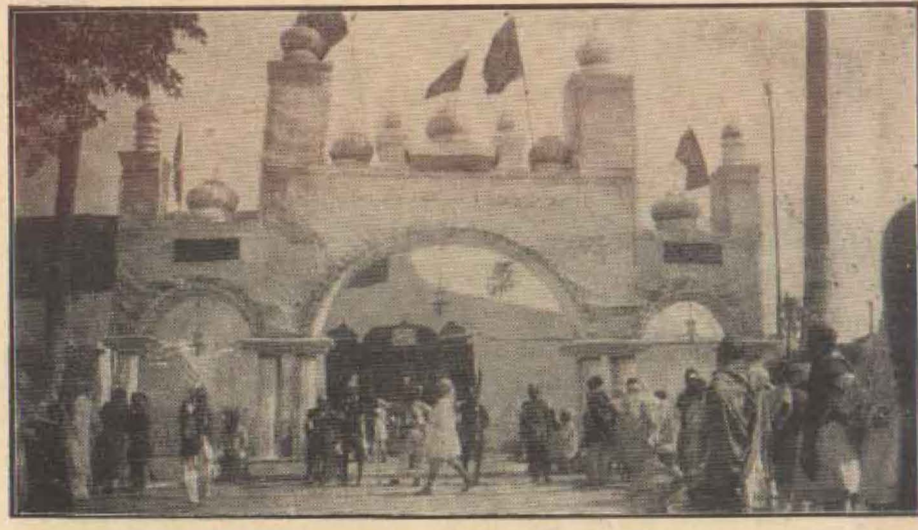
గయలో ప్రజలను కలవరబఱచిన విషయము మఱియొకటి గలదు. నెహ్రూపండితుడు మొదటినుండియు శాసనసభలలో ప్రవేశించి భగ్నముచేయవలయునని చెప్పుచు కలకత్తాసభయందును గయలోను ఇప్పటికి ఎన్నికలలో పాల్గొనుటకుమాత్రమే అధికారము ఈయుడనియును అనంతర కర్తవ్యమును 1923 డిసెంబరులో నిర్ణయింతుమనియును చెప్పుచుండిరి. దీనియర్థమేమో ఎవరికిని తెలియలేదు. వీరి యుద్దేశమునకును ఉపన్యాసములకును గొంత తేడాయున్నట్లు ప్రజలుపడ్డ అనుమానము ఇప్పుడు స్పష్టమగుచున్నది. శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణను వీరంగీకరించిరి. ఇప్పుడు దాసుగారి పార్టీలో ప్రధాన పురుషులుగ నుండి ప్రవేశించి ఎద్దియో యొక కార్యక్రమముప్రకారము నడపవలయునని ఈ భావమును ఆమోదించుచున్నారు. ఇప్పటికే మంత్రిపదవులను స్వీకరింపవలయునన్న మహారాష్ట్రులును, డిసెంబరు 1923 వఱకు కార్యక్రమము నిర్ణయింప నక్కఱలేదు. నెహ్రూపండితులును ఎన్నికలలో పాల్గొని ప్రవేశింపవలదన్న దాక్షిణాత్యులును, తమ తమ మతములను మార్చుకొని దాసుగారి యభిమతమును అంగీకరించినచో, రేపు డిసెంబరునకును, అటుపిమ్మటను ఎవరిమతము లెట్లుండునో యని ప్రజలు ఎక్కువ కలవరపడినారు. స్టోక్సు దొరవంటి మహనీయుడు వీరివీరి వాదములకును, వీరి వీరి ఉపసంహారములకును ఎట్టి సంబంధము గలదా యని ఆశ్చర్యపడి, సహజమైన అభిప్రాయభేదమే, కేవలమైన సమాధానముకంటె మంచిదని బహిరంగముగ పత్రికాముఖమున దెలిపియున్నాడు. ఏది ఎట్లున్నను, శాసనసభావారు లిప్పుడు సభలలో బ్రవేశించుటకు తొందరలేదు. నిర్మాణకార్యక్రమమును పూర్తిచేయవలసి యున్నది. అటుపిమ్మట శాసనోల్లంఘనసమస్య ఎదుర్కొనగలదు. శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి మెజారిటీ పార్టీవారు తగు సౌకర్యము లొసంగలేదని, దాసుగారు గయాసభానంతరము దోషారోపణమును చేయుచున్నారు. ఇట్టి వాదము ఆశ్చర్యమును గల్గింపకమానదు. శాసనోల్లంఘన తీర్మానము విషయనిర్ణయికసభయందు చర్చలో నున్నపుడు- నెహ్రూపండితుడు లేచి, ఇదంతయు అనాలోచితముగ నుపక్రమింపబడెననియు, సంయుక్త (ప్రయాగ) రాష్ట్రములో వాలంటీరులను నియమించుటయే శాసనోల్లంఘనమనియు, తక్కిన రాజధానులలో నెన్నడో గావింపబోవు శాసనోల్లంఘనము, తమ రాజధానియందు మరునాటిదినము నుండియు ఆచరణలోనికి వచ్చుననియును ఇతరులు నొప్పిదెందక, తమను నొప్పింప యత్నించుట అసమంజసమనియును వాదించిరి. ఈ వాదమునుబట్టి శాసనోల్లంఘనమున కెవరు వ్యతిరిక్తులయినదియును తేలుచున్నది. ఇంతియకాక, గయలో నుపపాదింపబడిన తీర్మానము కంటినీరుతుడుచుచున్నదని నుడివిన దాసుగారు శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి చెప్పిన మాటలు కూడ వారి పార్టీవారి మతమును వెల్లడించుచున్నవి. "శాసనోల్లంఘనము తనంతట నదియే ప్రయోజనమయిన సాధనము కాదు. జాతీయతాస్థానమున కత్యావశ్యకమయినచో తప్ప, దానిని ప్రయోగించుట అనవసరము,

Bi-amman being led in procession to the Khilafat Conference

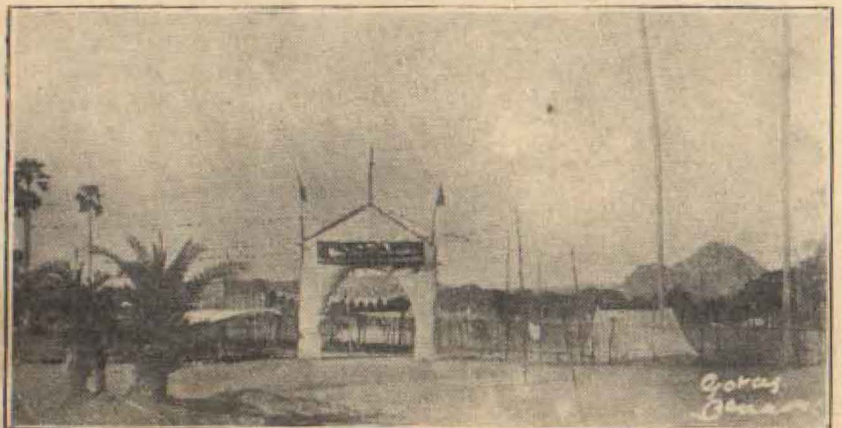
బియమ్మగారిని కిలాఫతు సమావేశమునకు గొంపోవుట

The Indian National Congress at Gaya

జాతీయ మహాసభ

The Udasi Mahamandal Camp

ఉదాసి మహామండలి బస

The Exhibition and Stalls

ఖాదీ ప్రదర్శనము

THE CONGRESS SITTINGS
Moving the first Resolution, Showing reverance to Mahatmaji, The whole Congress Standing

దేశీయ మహాసభా సమావేశము

శ్రీ మహాత్మునికి తమ భక్తిని సూచించు మొదటి తీర్మానము సభ్యులందరు నిలచి యామోదించుట

నిష్ప్రయోజనము."—అను మాటలో తమభావమును వెల్లడించు పెద్దలు-ఏల-ఎదుటివారిని కపటవేషధారు లని నొక్కి చెప్పవలసివచ్చెనో- దురూహ్యముగ నున్నది. శాసనోల్లంఘనమును ఆచరణలోనికి తేవలయుననిన, నిర్మాణకార్యక్రమమునునిర్వర్తింపవలయునని ఎల్లరునంగీకరింతురు. కావున ఏప్రిల్ 30-వ తేదీవఱకు ఉభయుల ఎదుటను సూచింపబడిన దేశీయమహాసభయొక్క కార్యక్రమమును గూర్చి, కలిసి పనిచేయుటయం దెట్టి ఆక్షేపణ లుండజాలవు గదా! అదియే మౌలానా అబ్దుల్ కలాం ఆజదుగారు చెప్పుచున్నది. ఆయన కుదర్చబూనిన రాజీషరతు లివియే. ఏప్రిల్ 30 వఱకు కౌంసిలునుగూర్చి ఉభయులును మాట్లాడవలదు. సొమ్మును స్వచ్ఛంద సైనికులను సమకూర్చుడు ఇందుకు గలిసి పనిచేయుడు. పిమ్మట శాసనోల్లంఘనము అవలంబింపబడినచో, ఉభయులును కలిసి పనిచేయుచునే యుండుడు. అట్లు అవలంబింపబడనిచో, ప్రత్యేకపు కాంగ్రెసులో తిరిగి ఈ సమస్యలను తేల్చుకొనుడు. ఈ నిర్ణయములతో గూడిన సంధిషరతులను ఉభయులును అంగీకరింపవలసినదేకదా!

గయా కాంగ్రెసు, గాంధిమహాత్ముడు త్రొక్కిన మార్గము నేత్రొక్కి గమ్యస్థానము చేరవలయునను దేశముయొక్క దృఢనిశ్చయమును దెలుపుచున్నది. కాని గాంధి మాత్రము లేడు. గాంధి లేనపుడు గాంధియొక్క మతము- తత్త్వము- కార్యక్రమములు- దేశము వాహించి పనికిగడంగునా లేక వారి నీడయందే చేరి వారి సహాయముచేతనే నిరంతరము నడపబడవలెనా? ఇదియే దేశమునంతను ఎదుర్కొనిన సమస్య. ఈ సమస్య ప్రజల కుచితమని తోచినరీతిని గయలో దేశీయమహాసభయందు తేల్చబడెను. ఆ కార్యక్రమముయొక్క పరిపక్వము శాసనోల్లంఘన మనుటకు సంశయము లేదు. పరిపక్వమువఱకు కార్యము నడిపింపబడునా? యని ఎదుటివారు అడిగినచో మనము ఆవేశము జూపవలసిన పని లేదు. శాసనోల్లంఘనము సమిష్టిశాసనోల్లంఘనమా? లేక వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమా? అని ప్రశ్నింపవచ్చును. సమిష్టిశాసనోల్లంఘనముయొక్క స్వరూపము మహాత్మునికి తప్ప ఎవరికిని తెలియదు. శాసనోల్లంఘన విచారణ సభ్యులకే తెలియలేదు. మీరు గుంటూరులో నీ విషయమై సాక్షులను ప్రశ్నించునపుడు, మొదలు సంఘము వారికి దీనియర్థ మెట్లు స్ఫురించుచున్నదో చెప్పుడని గోరి, మహాత్ముని భావములను దెలిపినపుడు, రాజగోపాలాచార్యులుగారు అదంతయు స్వకపోలకల్పితమని తటాలున వాక్రుచ్చిరి. సాక్షి చెప్పిన దంతయు నిజమే యని పటేలుగారు చెప్పువఱకు వారు నమ్మలేదు. కావున గయలో నుద్దేశింపబడినది శాసనోల్లంఘన విచారణ సంఘమువారిచే ప్రేరేపింపబడిన వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమే. ఈ శాసనోల్లంఘనమే కలకత్తాలో జరిగిన నవంబరు సభలో తీర్మానరూపకముగ నంగీకరింపబడెను. ఆ సభయందు దీనిని ప్రతిపాదించినది నెహ్రూపండితుడే. అట్టిచో నేల ఇప్పుడు కూడదని మీరు అభిప్రాయపడుచున్నారో తెలియకున్నది. నిజమేమనఁగా, మీ రెల్లరును అసహాయవాదమూలసూత్రములకు బద్ధులయ్యును దాని 'చహారా' ను మార్చవలెనని దృఢనిశ్చితులై యున్నారు. ఇటు ప్రక్క శాసనోల్లంఘనమునందు వారికి నమ్మకము పోయినది. అటుప్రక్కను శాసనసభాబహిష్కారమునందును నమ్మకము వీడినది. బహిష్కారతత్త్వమునే, సభలలో నుండి అవలంబింపవలె నని మీరు బోధించి, తమలో తాము ఒక మార్గమును అవలంబింపజాలక ఒకరు ఒకమాదిరిని ఇతరులు ఇతరవిధములను మనస్సును వెల్లడిచేసికొనుచు, కడపటకు మన ప్రణాళిక ననుసరించి మనకోరిక లీడేర్పనిచో, "ఏకరీతిని నిరంతరాభ్యంతరము" పరిపాలనకు గలుగజేయవలయునను పర్యవసానమును దేల్చుకున్నారు. ఇప్పుడు రాజీ కుదురు నను ఆశ ఎవరికిని లేదు. కుదురవలె నను గోరిక అందఱకును గలదు. కాని రాజీ యను మాట మనస్సులో నుంచికొని, కాంగ్రెసు ఆదేశమును నిర్వర్తించుటయం దెవరును ఔదాసీన్యమును పూనవలదు. ఆంధ్రదేశమున రాబోవు దేశీయమహాసభ సమావేశము కానైయున్నది. గయాకాంగ్రెసు కార్యక్రమమునకు బాధ్యులలో ఆంధ్రులే అగ్రస్థానమును వహించియుండిరి. కావున మనదేశముయొక్కయు, మన రాష్ట్రముయొక్కయు, మన దేశీయమహాజనసభయొక్కయు పరువుప్రతిష్ఠలను నిలువబెట్టవలయునన్న, మనవంతు ధనమును, మనవంతుకువచ్చిన శాంతిసేనను సకాలములో సమకూర్చుటకు యత్నించుటకన్నను వేఱుగా ఏ ఆంధ్రునకును ఎక్కువ పవిత్రకర్తవ్య ముండజాలదు.

స్వదేశవస్త్రములు

బాగంటి భీమశంకరరావు గారు

గాంధి మహాత్ముడు భారతీయుల దారిద్ర్యావస్థ తొలగించి స్వరాజ్యము చేకూర్చుటకు స్వదేశవస్త్రధారణము సులభతమమైన మార్గమని యుద్బోధించియున్నాడు. మనదేశమునందు రాట్నముమీద చేతితో వడుకబడిన నూలునుండి తయారుచేయఁబడిన వసనములు స్వదేశవస్త్రములు కాబడును. ఇవి యార్థికముగను, ఆరోగ్యవిషయములందును ప్రజలకు మిగుల లాభకారిగ నుండవలయును. విదేశములనుండి దిగుమతియగువస్త్రములను కొనుటవలన ప్రతియేట సుమారు అరువదికోట్లరూపాయలు విదేశములకేగుచున్నవి. విదేశవస్త్రబహిష్కారముచేసి, మనదేశమునందు మనసోదరులచే తయారుకాఁబడు వసనములనే కొనుచుంటిమేని యీధనవాహిని యరికట్టబడును. మనదేశములో ప్రతియేటను సుమారు అరువదిలక్షల ప్రజలు తిండిలేక శక్రునితో మొఱపెట్టుకొనబోవుచున్నారు. అట్టి అరువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని అరికట్టబడియెనేని ప్రజ లాకలిచే మడియుటకు అవకాశము లేదు. మన యార్థికదశ బాగుపడెనేని మనమెన్ని ధర్మవైద్యశాలలను నిర్మింపలేము? ఎన్ని పశుచికిత్సాలయములను కట్టలేము? హత్యలు జరుగకుండ నెన్నెని రక్షకభటాలయములను స్థాపింపలేము? ఇదియది యననేల? ఇంక నెన్నెని విధుల మన దేశస్థితిని వృద్ధిచేసికొనగలము. దినమార్తాండునొకపరి ప్రకాశింపజేయ దేశదుస్థితి తొలగించుటకు ధనము కావలయును. విదేశముల కేగు ధనప్రవాహము నరికట్టుటవలన ధనము నెంతేని సంపాదింపగలము. కాన స్వదేశవస్త్రధారణ మెంతయు శ్రేయస్కరము.

విదేశవస్త్రములు యంత్రముల సాహాయ్యమున తయారు జేయబడుచుండును. మొదట నూలు యంత్రములవలన తీయబడి కిరసను నూనెలో నాని వసనముల క్రింద యంత్రసాహాయ్యముచే నేయబడును. ఇందుచే, ప్రత్తి తనయందు స్వాభావికముగా నుండు నుష్ణము మొదలగువానిని కోల్పోవుచున్నది. కాని, స్వదేశవస్త్రములు ప్రకృతిచే సాధింపబడుటచే ప్రత్తి తనస్వభావమును కోల్పోవుట లేదు. రాట్నముచే నూలు వడుకబడుటచేతను మగ్గముచేత నేయబడుటచేతను ప్రత్తికి నలుగుడు లేక తన స్వాభావికము లగు నుష్ణాదిగుణములను కోల్పోవుట లేదు. కాన, స్వదేశవస్త్రములు ధరించి మనుజుని శరీరమందు గావలసిన నుష్ణాదికముల నుంచుట కీవసనములు సాయపడుచున్నవి. ఏదేని అత్యవసరకారణమున విదేశస్థులు హిందూదేశమునకు తమవస్త్రదిగుమతి నాపితిరేని భారతీయులకు వసనము లెందుండివచ్చును? మనమప్పుడు వృక్షములపట్టల నాశ్రయింపవలసివచ్చును. ఐరోపామహాసంగ్రామము జరుగుదినములలో విదేశస్థులు వస్త్రముల నధికముగా దిగుమతి చేయలేకపోయిరి. అప్పుడు వస్త్రముల వెల యధికమయ్యెను. 1917-వ సం॥ ఒక యువతీలలామ తనభర్త వస్త్రములను తెచ్చునేమో యని ఎనిమిదిదినములు గుడ్డపేలికలైన కట్టుకొనుటకు లేక తలుపుచాటున గూర్చుండెను. వారముదినములైనను గూడ నతనికి వస్త్రము దొరకినదిగాదట. అప్పు డామె తనకొమరుల నిలువుపురి నూతిలోపడవైచి తానుగూడ పడి చనిపోయెను. ఆహా! మనల నీగతికి తెచ్చినది మన మన్యులపై నాధారపడియుండుటయే గదా. కాన భారతీయులు తమకాళ్లపై నిలువవలయునే గాని యన్యులభుజములపై నాధారపడియుండరాదు. ఈసందర్భమున "భరతపక్షిపిల్లలు" అను కథను జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును.

స్వదేశవస్త్రధారణవలన నచిరకాలములో స్వరాజ్యము తప్పక చేకూరును. స్వరాజ్యము వచ్చినంతటనే మాతృదేశము దాస్యశృంఖలములనుండి ముక్తిఁ గాంచఁగలదు. ఆంగ్లదేశరాజ్యతంత్రజ్ఞులచే చేయబడిన శాసనములవలన గొంపోబడిన భారతజాతియొక్క మానము కాపాడబడును. స్వదేశవస్త్ర మను శబ్దమునందలి "స్వ, వస్త్రము" అను నీరెండుమాటలు మాతృదేశము శృంఖలాబద్ధమైనందున కలుగు దుఃఖమును పోగొట్టును. ఆంగ్లదేశరాజ్యతంత్రజ్ఞులచే చేయబడిన శాసనము లెత్తుకొని పోయిన మానము కాపాడును అని తెలియజేయుచున్నవి. ఈరెండు కార్యములు శబ్దార్థములేగాక స్వదేశవస్త్రములను ధరించితిమేని స్వరాజ్యము వచ్చి యీరెండుకార్యములు సఫలము లగును.

పొట్టిగుమ్మమునుండి వెడలునపుడు తలవంచినయెడల నది లొంగుబాటునకు సూచకమగునేమో యని తలవెనుకకు విఱుచుకొనునట్లు చేయు మీ పౌరుషము ఓ క్షత్రియసోదరులారా! ఏమైనది? అట్టి అరువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని విదేశములకు నిరాటంకముగ నేగుచున్నది. లెండు, దాని నరికట్టుడు. లొంగినను పౌరుషహీనమైన కార్యములు సేయనేరని మీపూర్వుల బప్పారావుల దలపుడు. దేశమునకై ప్రాణములను గోల్పోయిన మీరాజపుత్రవీరులను దలఁచి కార్యరంగమునకు దిగుడు. కార్యరంగమేది? కత్తిబట్టుట కాదు. రణరంగముగాదు. స్వదేశవస్త్రధారణమే.

దేశమును క్షామదేవత పీకుకొని తినుచున్నది. వైశ్యులారా! మీకర్తవ్య మేది? వర్తకముచేసి దేశముయొక్క ధనమును వృద్ధిచేయుట దేశదారిద్ర్యము తొలగించు నీస్వదేశవస్త్రవర్తకమును గావింపుడు. ఈవర్తకము మీరు మొదలిడితిరేని మీకు లాభము, మీతోడిదేశీయులకు లాభము. దేశమును పీడించు క్షామదేవత తక్షణమే వదలిపోవును. ప్రత్తి నెగుమతి సేయకుడు. ఎగుమతియయిన ప్రత్తి వస్త్రరూపమున తిరిగి యిక్కడకు వచ్చి మనధనమును గొంపోవుచున్నది.

కదళీవృక్షముపొంత ప్రొయ్యిలు పెట్టుకొని కాలము గడపునట్లు చేయునో పోడిమీ ! మితవ్యయము చేయుట విదేశవస్త్రములను కొనుట నిన్నతిక్రమించుటయే యని నీశిష్యుల కింకను తెలియలేదా? (కొన్ని జిల్లాలలో కొందఱు పౌరులు తామెంత భూస్వాములైనను తామెంత గృహస్వాములైనను కదళీవృక్షములపొంతనే వంట చేసికొని యెదరు) తనచేనువందు తాను కష్టపడి పండించుకొనిన వంకాయలు కొంచెము చేదుగ నున్నను కృషీవలుడు మిక్కిలి యానందముతో భుజింపడుగదా! అంగవైకల్యముగల తనకుమారుని లోకమూలకు త్రోచి వైచి యంగసౌష్ఠవముగల పెఱవారి కుఱ్ఱని నేకాంతయును తెచ్చుకొనదు గదా! కాన మన స్వదేశవసనము లిప్పట్టున కొద్దిగ మోటుగ నున్నను స్వదేశవస్త్రములు ధరించుటే తగినపని. మనస్వదేశవస్త్రములు కఠినముగ నున్నవని, మృదువుగా నున్న విదేశవస్త్రములను ధనారోగ్యహానులకు నోర్చికొనుట భారతీయులకు తగినపనియా?

ఇప్పుడు మన దురదృష్టముచే మనకళ లన్నియు నాశనమై పోయెనేగాని, మనపూర్వులు నూటయేబదిగజముల తానును కొబ్బరికాయయం దిముడ్చునంతటి నైపుణితో మెలంగు కళావంతులట. వారి యున్నతదశను మొన్నమొన్నటివఱకును ఢక్కామల్లులు, కాశ్మీర శాలువలు చాటుచునే యున్నవి. ఇప్పట్టున నట్టి కళ నశించిపోయెను. కాన మనవస్త్రము లిప్పుడు కఠినముగా నున్నవి. మన మలవాటుపడిన యెడల మనకుగూడ నట్టికళ పట్టుపడును.

ఎట్టికళలైన ప్రజాప్రోత్సాహముగాని రాజుయొక్క ప్రోత్సాహముగాని లేక వృద్ధిపొందనేరదు. రాజుప్రోత్సాహ ముండెనేని యాకళ యున్నతదశ నలంకరించెనని చెప్పవచ్చును. ప్రజాప్రోత్సాహ ముండి రాజు మాటాడ కూరకుండెనేని యిదియు బాగుగ వర్ధిల్లును. ప్రజాప్రోత్సాహము లేక రాజు నసహనమునకు పాత్రమయ్యెనేని యేకళయును వృద్ధిపొందదు. తప్పక నశించును. ఈగతి పట్టినది మనఢక్కామల్లులకు. ఈమల్లుల నేయు నేతగాండ్ర నావేశించినవి మన తూర్పుహిందూదేశవర్తకపు సంఘమువారి భారతీయోద్యోగపిశాచములు. ఈభారతీయోద్యోగులు నేతవాండ్రవద్దకేగి నూరు, నూటయేబదిగజముల తానును వారముదినములలో తయారుచేయుమని కొంతధనమును పెట్టుబడి పెట్టి వారివద్దనుండి యొప్పుదలపత్రములను వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలు సాధారణముగ నంత తానును నేయలేకున్నను పెట్టో కష్టపడి నేసి యిచ్చుచుండెడివారు. అప్పుడు తిరుగ 200 గజముల తానును వారముదినములలో నేయవలయునని కొంతధనము పెట్టుబడిపెట్టి యొప్పుదలపత్రము వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలట్లు నేయలేక పోవుచుండెడివారు. అప్పుడు పయోముఖవిషకుంభములను బోలు నాయుద్యోగులు సాలీలధనమును మగ్గములను అమ్మి వారిని పలువిధముల బాధించుచుండిరి. మొదట తియ్యనిమాటలు, తరువాత బాధించుట- ఈబాధలు సాలీలు పడలేక బొటనవ్రేళ్లను ఖండించుకొని తమయసమర్థతను ప్రకటించుచు బాధలనుండి విముక్తులగుటకు ప్రయత్నించుచుండి రని కొందఱు చరిత్రకారులు చెప్పుదురు. ప్రభుత్వమువారే పనివాండ్ర నందఱను నిలువబెట్టి బొటనవ్రేళ్లను ఖండించిరని కొందఱు చెప్పుదురు. ఇందేది నిజమో పాఠకమహాశయులే నిరూపింతురుగాక.

మన భరతఖండమున మనదేశవాసులచేతను విదేశస్థులచే తను స్థాపింపబడిన బట్టలు నేయు యంత్రము లనేకములు గలవు. అవి వర్తకులకు చాలధనమును చేకూర్చుచున్నవి. అయిన నందు నేయబడువస్త్రములు స్వదేశవస్త్రములు కావు. ఆవస్త్రములు భారతీయులకు నార్థికముగను నారోగ్య విషయములందునను లాభకారిగా నుండవు. అవి విదేశవస్త్రములవలె యంత్రముల సాహాయ్యమున నేయబడుచుండుటచే నవి స్వదేశవస్త్రములకు వోలె నారోగ్యకరముగ నుండవు. బట్టలు నేయు నీయంత్రముల యజమానులు ప్రతివత్సరము దొరతనమువారికి గప్పము కట్టవలయును. అందుచే ధనము విస్తారముగా విదేశముల కేగుచున్నది. ఇంకొకవిశేషము. ఒకయంత్రము వేయిమంది ప్రజలు చేయుపనిని నూరుమందితో చేయుచున్నది. కాన మిగిలిన తొమ్మిదివందల ప్రజలును పనిలేక నుండవలయును. కనుకనే ఆంగ్లదేశమునందు నిట్లు మిగిలిన తొమ్మిదివందల ప్రజలకును ఇండియా, ఆస్ట్రేలియా, కెనడా మొదలగు దేశము లాశ్రయ మొసగుచున్నవి. మనము యంత్రములమీదనే యాధారపడియుంటిమేని మనదేశవాసులగు నా తొమ్మిదివందల ప్రజలును వారిదేశమునకు పోవలసివచ్చును. ఆంగ్లేయులకు వలసరాజ్యములున్నవిగాన వారక్కడ సుఖజీవనము చేయుచున్నారు. మనకు వలసదేశములు లేవు. మన మాదేశములకుబోతిమేని మన మనేక కష్టములకు లోనుగావలసియుండును. మనము మనదేశముననే యుంటిమేని పనిలేక తిండిలేక మలమల మాడవలసివచ్చును. రాట్నములచేతను, మగ్గములచేతను యంత్రసాహాయ్యము లేకుండ తయారుగాబడిన వసనములను మనదేశస్థు లుపయోగింతురేని మనదేశమందు క్షామదేవతయొక్క నీడయైన కన్పట్టజాలదు. కనుక భారతీయసోదరసోదరీమణులారా ! విదేశవస్త్రములందుగల నష్టములను యోజింపుడు. దేశద్రోహమును దలపుడు. వానిని విడనాడుడు.

స్వదేశవస్త్రములందు గల లాభములను యోజింపుడు. అందుండిన నీతిని తలపుడు. మీ రన్యులపై నాధారపడితిరేని మిమ్ముల నందఱును చులకనగ జూతురని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుడు. మీ పూర్వుల దేశభక్తి శౌర్యధైర్యస్థైర్యములను దలపుడు. దేశభక్తులు మీకొఱకు కారాగారముల కేగుచున్నా రనుమాట మఱువకుడు. దుందుభులు మ్రోసినవి. గాంధిమహాత్ము డెరవాడ చెఱసాలనుండి స్వదేశవస్త్రములను గట్టి స్వరాజ్యము దెచ్చి నిలుపుకొను డనుచున్నాడు. భరతమాత తనతేజోమయంబులగు హస్తము లెత్తి మిమ్ము దీవించుచున్నది. స్వదేశవస్త్రములను ధరింపుడు.

ఈశ్వరోపాసనము

దాసరి లక్ష్మణస్వామి గారు

(లిగలోచక్ మధుమాపితాకే అనుమట్టు)

పరమేశా - దురితవినాశా
వరభువనేశా మము - పాలింపు మీశా. పర.

విశ్వరూపా - విశ్వజనరక్షణా
విశ్వాభిరంజనా - విశ్వావనా. పర.

ఉరుతాపా - హర శుభకలాపా
పరమతేజః ప్రదీప - బ్రహ్మస్వరూపా. పర.

సర్వసాక్షీ - సర్వలోకసంస్తుతా
సర్వసద్గుణోపేత - శరణీదె పరమపిత. పర.

(జప్తకులందఱు అనుమట్టు)

కనుఁగొన లోకే-శ్వరుఁ డొక్క-డె యని
ఘనముగ నెంచవె - యోమనసా,
జనకుని గతి యా - తనినె సతము పూ
జన మొనరింపవె - యోమనసా. క.

మానము సిగ్గుఁ బ-రిత్యజించి కొఱ
గాని పనులు సే-యకె మనసా,
ఆ నిరామయుని - చరితలనే విన
వీనుల నియ్యవె - యోమనసా. క.

నోరెఱుఁగని జీ-వావళి నీ విల
మారణ సేయకె - యోమనసా,
సారెసారెకు - సమస్త ప్రాణులను
గూరిమిఁ బ్రోవవె - యోమనసా. క.

హేయమైన శు-ష్క వ్రతంబు లిలఁ
జేయఁగ నెంచకె - యోమనసా,
మాయ మాయ స-త్య వ్రతంబె మదిఁ
బాయక సల్పవె - యోమనసా. క.

గరువమునను స్వ-ప్నముననైన మఱి
పరదూషణ సే-యకె మనసా,
ధరణి సమస్త జ-నంబులను సమా
దరమునఁ జూడవె - యోమనసా. క.

వెరవరు లగుచును - ధరఁ జరియించెడు
నరులను గూడకె - యోమనసా,
వరసుఖదం బగు - సజ్జనగోష్ఠియె
నిరతము సల్పవె - యోమనసా. క.

పారమార్థచిం-తన మెద సదా నిను
జేరఁగ నియ్యవె - యోమనసా,
ఓరిమితో సం-సారములోఁ గల
సార మెఱుంగవె - యోమనసా. కను.

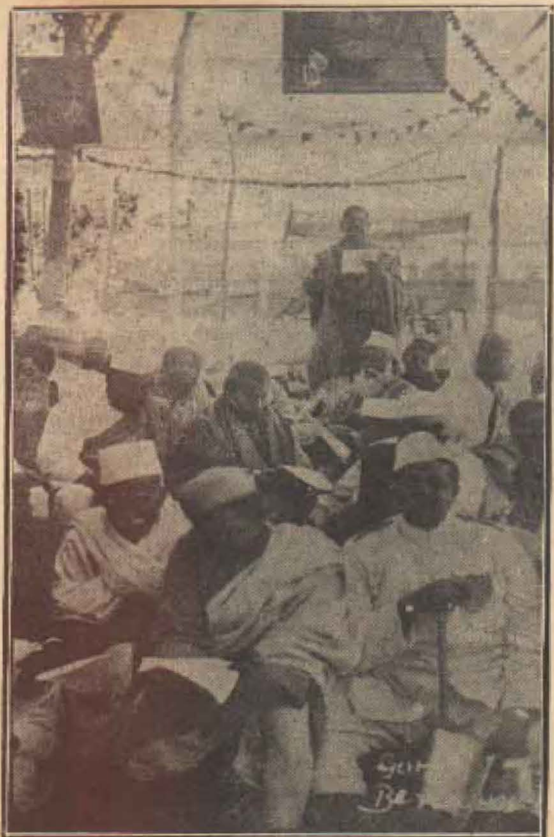
(గిరిజామనోవిహార్ అనుమట్టు)

పరమపితావన - వరచరితా యని
నిరతముఁ గొల్వుఁడీ - నరులార,
పరమేశ్వరుఁ డురు-తరకృపఁ గని మిము
దరి జేర్చును స-జ్జనులార. పర.

పాపకార్యముల - దాపున కేగక
చూపుఁడు భక్తిని - నరులార,
ప్రాపుఁ జేర్చి మి - మ్మా పరాత్పరుఁడు
కాపాడును స-జ్జనులార. పర.

ఒద్దిక మీఱఁగఁ - బెద్దల నిలనే
ప్రొద్దు గొల్వుఁడీ - నరులార,
హద్దు మీఱ కేక - బుద్ధి గలిగి యీ
సుద్ది వినుఁడీ స-జ్జనులార. పర.

President Proposing Resolutions

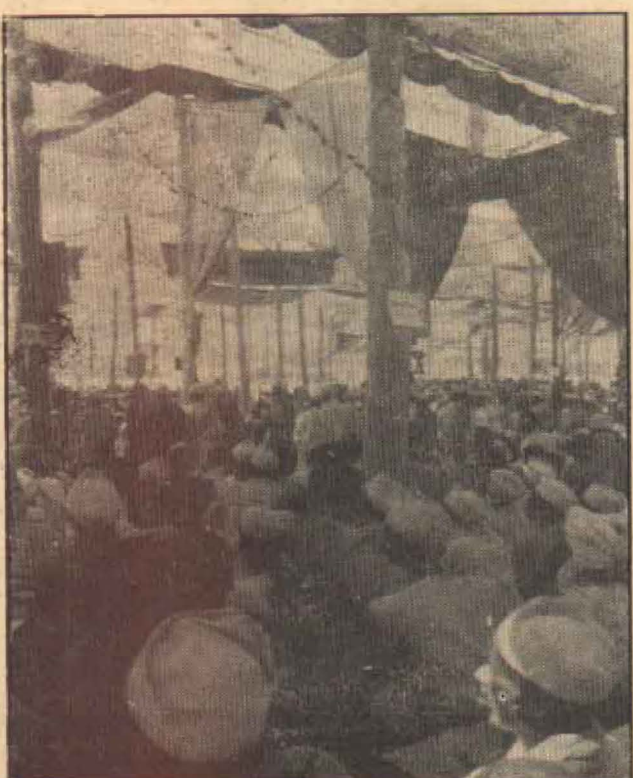
సభాధ్యక్షుండు తీర్మానముల నుపపాదించుట

Babu Rajendra Prasad's Lecture

రాజేంద్రప్రసాదు సంభాషణము

The Indian National Congress at Gaya

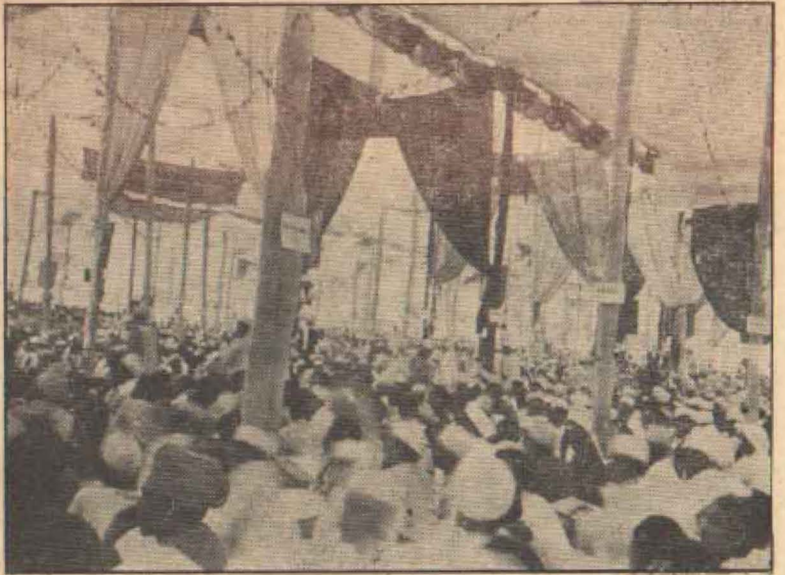
జాతీయమహాసభ

Subjects Committee Meeting at Gaya

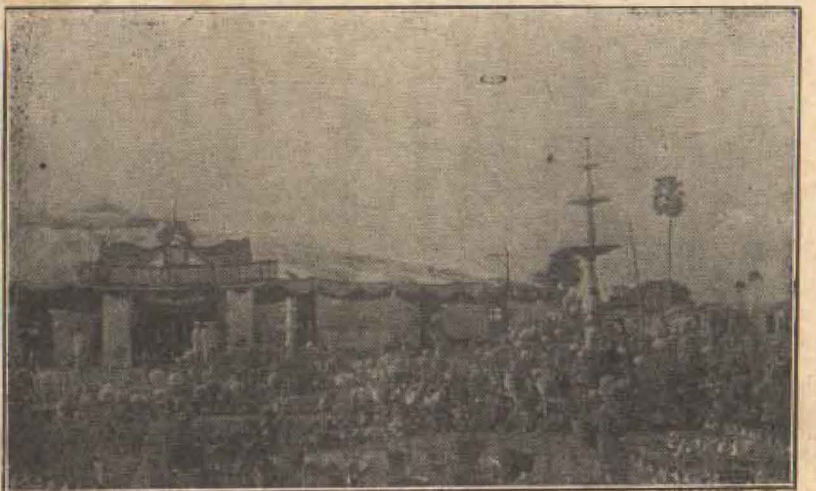
జాతీయసభోపసంఘము

The Indian National Congress

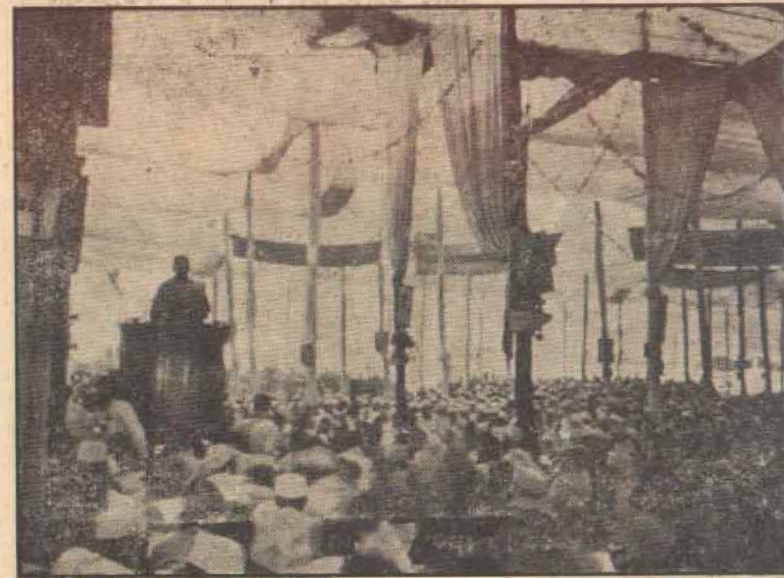
జా తీ య మ హా స భ

Entrance to the Congress Pendal

జాతీయసభా ప్రవేశద్వారము

Opening Speech of Desabandu Das

దేశబంధుదాసు ప్రారంభోపన్యాసము

Prayers and Bhajanas near the River Phalguni

ఫల్గునీతీరము - ప్రాతఃకాల భజనలు.

కృష్ణరాయఁడు-కృష్ణాపత్రిక

పురాణం సూరిశాస్త్రి గారు, బి. ఏ.

(P. S ఈ వ్యాసములో పెద్దలపట్ల నుపయోగింపబడిన యేకవచనములు, వాక్యపారళ్యముకొఱకు, ప్రసిద్ధార్థతకు,
భక్తిప్రీతివాచకంబుగ ప్రయోగింపబడినవి.—పు. సూ. శా.)

కృష్ణాపత్రిక 1902 ఫిబ్రేవరిలో కృష్ణాజిల్లా సంఘమువారి యాందోళనసాధనముగ నెలకొలుపబడెను. 1905-6లో గుంటూరుతాలూకాలు వేఱొకజిల్లగ గూర్పబడినందున నీపత్రిక కృష్ణా గోదావరీమధ్యదేశనివాసుల ప్రచురణసాధన మాయెను. 1909 ప్రాంతముల నీపత్రిక జిల్లాసంఘపు స్వాధీనమునుండి తొలగి బందరులోని కొందఱ స్వకీయపత్రికయై వారియనుసారముగ నేటివఱకు నవిచ్ఛిన్నముగ నడుపబడుచున్నది. దాసు నారాయణరావు గారు కొండా వెంకటప్పయ్య గారు అవటపల్లి నారాయణరావుగారు గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు గారు భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య గారు మున్నగు నాంధ్రావనీధీరు లీపత్రికలోని ప్రధానవ్యాసముల రచించుచుండిరి. పల్లూరి సూర్య నారాయణ రావుగారు కూడ నిరంతరము వ్యాసముల వ్రాయుచుందురు. 1906 మొదలు నేటివఱకు, పత్రికానిర్వహణ ధూర్వహులై - నవీనాంధ్రభావోద్వేగనిర్మాతలై - గద్యరచనపరిపోషకులై - యాంధ్రుల భక్తివిశ్వాసముల కాశ్రయులై వెలుఁగొందుచున్న ముట్నూరి కృష్ణరాయఁడీ కృష్ణాపత్రికను నైకొని, సకలకళాశోభితంబుగ - నవీనభావోద్దీపితంబుగ - నిజచారిత్రగౌరవపటిష్ఠంబుగ - నిర్వహించి యాంధ్రపత్రికలకు శిరోభూషణంబుగ చిత్రించినాఁడు.

వార్తాపత్రికల కేహేతుసముదాయమున నుత్తమగుణము లేర్పడుచున్నవో అవి యన్నియును కృష్ణాపత్రికయందు రూఢములు. సుప్రసిద్ధములై - సుస్థిరములై - యమాత్యసేతలై - సంఘాభ్యుదయాకాంక్షములై రాణిల్లు పత్రికారాజము లన్నియు సద్గుణచతుష్టయముచే నొప్పారుచుండును. ఎట్టి యాటంకములనైన - లాభనష్టములనైన - ప్రభుసంఘవిద్వేషమునైనను - ధీరతతో నోర్చి - యవిచ్ఛిన్నముగ నియతకాలాగమనముగలవై కాలప్రవాహ మనువర్తించియు, నిజసాంప్రదాయపరత్వమును విడువకయు, ప్రభువుల అనాయాదరణములను ప్రజల తారుణికావేశములను పాటింపకయు - శీలప్రధానములై నిజసత్త్వప్రభావమును నిలిపికొను సద్గుణమే వార్తాపత్రికల మొదటిగుణము. పత్రికలో ప్రచురింపబడు విషయములు యథార్థముగ నుంటయు వాయా విషయములం దారితేరిన యధికారులే వానింగూర్చి వ్రాయుటయు, జాతియొక్క వృత్తవర్తిష్యమాణవర్తమాన సంచారమును లెస్సగ గుర్తించు గాఢాస్థైర్యమున విశ్వాసపాత్రములై యొప్పిదమగుటయు వార్తాపత్రికల రెండవ యుదారగుణము. ఏహేతుకమైన యభినవభావోదయంబును ప్రకటించుచు, దేశములోని ధీయుతుల కవకాశ మొసంగుచు, జాతి స్వతంత్రపరిణామసౌభాగ్య మందు క్షేత్రమై యుంటయే వార్తాపత్రికల తృతీయసద్భావము. భావిభాగ్యసూచకములగు దారులను - సాంఘిక రాజకీయక శాసారస్వత ప్రయత్నములను ఊహించి - భావావేశసంచలితములగు నొనర్చి - సంఘమును ముందునకు త్రోయుచు - త్రుళ్లిపడని జాగరూకతతో నడిపించు కార్యకౌశల్యము - దీనియందు గల నాల్గవ మహాగుణము. ఇట్టి సద్గుణముల నొప్పు - కృష్ణని కృష్ణ - వనకుసుంబులవలె గిరిశిరంబుల గాయు శరచ్చంద్రికల బోలి - యాంధ్రనైజవినయభూషితమై - వంగమహారాష్ట్రపత్రికలవలె నిజప్రభావార్భాటముఖరిత దిఙ్ముఖంబుల జాడ నరయక దాగియున్నది.

కృష్ణాపత్రిక గుణకీర్తనము గావించుచో పత్రికావిక్రయపు బాహుళ్యమునుబట్టి చేయరాదు. కొందఱాంధ్రులు విద్యావిభూషితు లయ్యును కార్యకారణసాంప్రదాయముల గుర్తెఱుగరు, వ్యక్తిపరిస్థితుల యన్యోన్యసంబంధ మెఱుగకుందురు. వీరు నిరంతర మాంధ్రసత్త్వమును దూషించుచు - తిలకు మోతీలాలు ఘోషు మున్నగు పత్రికాధిపతుల చారిత్రసంపత్తిచే వారిపత్రికలు వన్నెకెక్కినవని యుప్పొంగుచుందురు. కలకత్తా నాఱుసంవత్సరములు హిందూదేశరాజ్యస్థాన మనియు, మహారాష్ట్రులు భాగ్యవంత మయిన బొంబాయిరాష్ట్రమున సర్వప్రచారకులై మొన్న మొన్నటివఱకు యావద్భారతరాజ్యనిర్వాహణ మొనర్చినవారనియు స్థానబలముచే కాలబలముచే నచ్చటి ప్రతిభాశాలు రత్యున్నతిని జెందిరనియు మనవారు గుర్తింపరు. బందరులోని న్యాయవిద్యావైదుష్యము రావుబహద్దరయినది. మద్రాసులో అదియే సర్భావ్య మయినది. కలకత్తాలో లార్డుసింహారూపమున భారతవిఖ్యాతి నొందినది. సీమలో నదియే యాంగ్లసామ్రాజ్యప్రధానప్రాముఖ్యమును వహించి జగద్వ్యవసాయ మొనరించుచున్నది. కాని వైదుష్యము - ప్రతిభాసంపత్తి - సత్స్వభావము - మున్నగు వ్యక్తిసత్త్వముల దిలకించినచో మన పత్రికాధిపులందు మనవిమర్శకులందు - మన కవులందు - మన ధీమరులందు - అమేయగుణవిభూతి గోచరింపక మాన[illegible]కర్మ మేమో కాని యాంధ్రులు నిజసత్త్వ మారయకున్నారు. "సమ్రత్యేనో స్నరంతః పరగుణకథనైః స్వాన్ గుణాన్ ఖ్యాపయంతః" అను న్యాయానువర్తనము వ్యక్తులయం దుచితమే. కాని జాతీయాభివృద్ధికి విరోధసాధనమై యుండును. ఆత్మవిషయమున నతివినయ ముండవలయును. జాతీయసందర్భములలో నెల్లరు నార్తక్షిప్రభువువలె వెలుగవలయును. సత్త్వబలమున కృష్ణాపత్రిక

భారతపత్రికారాజముల మొదటి తరగతిలో చేరియున్నది. కాని యాంధ్రుల పౌరుష గౌరవప్రాచుర్యపరత్వము లేమిచే దీని కా కళంక మేర్పడుచున్నది. వంగదేశీయులు ఆంగ్లజర్మను వాణిజ్యప్రాముఖ్యప్రాగల్భ్యరీతుల ననుకరించి - తమ మిట్టవేదాంతములను - తమ యసంపూర్ణ చిత్రకళలను - విక్రయింపసాగిరి. (మన తెలుఁగువారీ వంగదుండుగ మెఱుంగక - వారి ప్రాచుర్యము నుదారభావపూర్ణ - మని భ్రమపడిరి. కృష్ణాపత్రిక నిజముగా తెలుగుబాసలో వ్రాయబడిన వంగసంస్కారసాంప్రదాయముల ప్రాముఖ్యసాధనముగ బరిణమించినది. ఆంధ్రపత్రిక జాతీయతత్త్వమున కెక్కువయవకాశ మేర్పఱచి యాంధ్రత్వ మను శుభావేశమును గల్గించి యున్నది. కృష్ణాపత్రికలోని రెండవలోపము ఆపత్రిక ఆంధ్రజాతి కాదు. ఆంధ్రపత్రిక ఆంధ్రజాతియొక్క దీనాలాపనినాదములలో నోంకారముఖరితమై యుండును. సామాన్యముగా వ్యక్తులకుగాని - సంస్థలకుగాని - ఏ సద్గుణము - బలహేతు వగునో - ఆ సద్గుణమే దౌర్బల్యబీజ మగును. భావావేశతన్మయత్వమున మానవులు లాభావములకు బానిస లగుచుందురు. అటులే పత్రికలుకూడను. ఆంధ్రత్వ ముద్ఘోషించు ఆంధ్రపత్రిక బహుజనానీతమై మెత్తందనముకు (Elastic) సూచించుచుండును. కృష్ణరాయని గుణరూపచారిత్రభావసాదృశ్య మొందిన కృష్ణాపత్రిక వారియొక్కయు వారిమిత్రమండలియొక్కయు నిర్భయదీక్షాపరత్వమున(Policy) ఘనతవహమై యున్నది. పట్టాభిగడుసుతనము - స్థైర్యాహంకారములు - హనుమంతరాయని భావలతికావిర్భావసంస్ఫురణము - కోమలాంతఃకరుణయు - కృష్ణరాయని సత్యసామ్యైకదీక్షయు - వీరి సామాన్యవంశోద్భూత బ్రహ్మసంస్కారముతో మిళితములై కృష్ణాసంపుటంబుల శోభిల్లుచుండును. పట్టాభి వర్తమానరాజ్యతంత్రజ్ఞుడు. జాతీయవిద్యాప్రతిష్ఠాత. భూతజీవి - పత్రికానిర్వాహకుడు. భవిష్యద్భావస్వప్నసందర్శి. కృష్ణాపత్రిక ఈ ముగ్గురితత్త్వసమ్మేళనము. 1909 మొదలు నేటివఱకు కృష్ణరాయలే కృష్ణాపత్రిక. కాళీఘట్టభక్తిఘోషారవములు - రామమూర్గణటుంకార నినాదములు - బృందావనవైదుష్యకేతలము - నీతిలాలిత్య మొంది - కృష్ణుని గద్యగీతములై - పత్రికాముఖంబున వెల్లివారి - నవీనాంధ్రభావశిల్పకకీర్తి నొందియున్నవి.

కృష్ణరాయలే కృష్ణాపత్రిక. ముట్నూరికృష్ణారావుగారు బందరు గొడుగుపేటలోని యొక సత్సాంప్రదాయవైదిక కుటుంబమున జన్మించిరి. వీరితండ్రి నాగభూషణం గారు భాగవతులై గొప్పయుద్యోగమును బడసియుండిరి. అన్నగారైన వేంకటరత్నము గారు న్యాయపట్టభద్రులై సౌశీల్యమునకును సౌందర్యమునకును అమాయికమైన తెలివికిని స్నేహవాత్సల్యమునకును పేరొందిన న్యాయాధికారపదవిలో వర్తించిరి. కృష్ణారావుగారు వీరి నేతృత్వమున చిన్ననాటినుండియు విద్యాభ్యాసనిరతులై - సంఘసంస్కరణాభిలాషులై - భావోద్రేకపూరితులై - యౌవనజ్జల ననురక్తి గొలుచుచు - శీలవంతులై - దేహమనస్సంస్కారములతో కుంభకోణంకృష్ణమాచార్యులవారి యుపన్యాస పూతాక్రమముల నల్లన మించి, నోబుల్ కళాశాలలో రఘుపతి వేంకటరత్నం నాయుడుగారి ప్రాచీనాచార నిష్ఠాలఃక వాక్ప్రవాహప్రాబల్యతరంగములఁ జిక్కికొని, భక్తిపూరితులై - బ్రహ్మమతావలంబనము గావించియుండిరి. కృష్ణారావుగారితో సహాధ్యాయులుగ నాయుడుగారిపంచ జేరిన దేశరాజు పెదబాపయ్య పట్టాభిసీతారామయ్య కోపల్లె కళారాసి మొక్కపాటి సుబ్బారాయుడు, మున్నగు ధీవరు లాంధ్రసాంఘిక రాజకీయరంగములలో వన్నె కెక్కిన సుధీమణులై - ధీరోదారనాయకులై యాంధ్రోద్యమసూత్రధారులై బరగుచుండిరి. వీరీకాలమున నాయుడుగారి యుపదేశము లాలించుటయేగాక బందరు రామన్నపేటలోని సోషల్ క్లబ్బునందు నాయుడుసాంగత్య మధికముగ సేయుచు, వైదికాచారములందును హిందూసాంప్రదాయములందును, భారతభాగవతాది పురాణములందును అనాదరపరులై, పాశ్చాత్యవిజ్ఞానవైదుష్యసామ్రాజ్యమున నుప్పొంగుచునుండిరి. యఫ్. ఏ. చదువు - పిన్నతనమున బ్రహ్మమతావలంబనము - నగుటచేసి వీరివిజ్ఞానాదర్శములు వంగసంస్కర్తలచెంత జేరినవి. కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసమాజపు ఋషిపారంపర్యమును జక్కగ గుర్తించి యుపాసించి యావల చెన్నపురి కేగుటతో, యచ్చట వీరేశలింగం పంతులుగారి సంస్కరణాభిలాష సంక్రమింప, దేశహితకార్యోత్సాహులై యుండిరి. ఆకాలములో వీ రనేక సుప్రసిద్ధనటుల నాటకములఁ జూచుటయు సేర్పడెను.

కృష్ణారావుగారు చెన్నపురి జేరకముందు వివేకానందస్వామి యచ్చటి కరుదెంచి హిందూమతప్రాశస్త్య ముద్బోధించెను. శ్రీసెంటమ్మ కాశినుండి యరుదెంచి యప్పుడప్పుడు హిందూమతౌత్కృష్ట్యమును సూచించు దివ్యజ్ఞాన ప్రబోధములను గావించుచుండెను. కలకత్తాలో బుద్ధిమంతులు లౌకికకారణములచే నాంగ్లప్రభుత్వవిధానములయం దసూయఁగలిగి పాశ్చాత్యహైందవ విమర్శకుల గ్రంథముల నవలోకించి, హిందూసాంప్రదాయములను కృతికరించుట మాని - వాని యాథార్థ్య మరయ జూచుచుండిరి. కృష్ణారావుగారు చెన్నపురి వదలుతరుణమున, నాపత్తనములో హేతువాదమా? జాతీయవాదమా? అనుచర్చ సాంఘిక సమస్యలపట్ల జరుగుచుండెను.

బాపయ్య సుబ్బారాయుడుగార్లు తక్క, తక్కినస్నేహబృందముతో కృష్ణారావుగారు 1906 కు బందరులో నివిష్టులయిరి. అప్పటికే తిలక్, గోఖ్లేలయాదర్శమున బహిరంగజీవనము స్వార్థదూర మను తలంపు లొదవుచుండెను. ఆంగ్లప్రభుత్వమును నిర్భయముగఁ దర్కించు తెలివు లదరుచుండెను. బంగాళావిభాగలో హావిష్టులైన దేశనాయకులు (వారుకూడ గాంధ్రు) ఆంగ్లరాజనీతియందు విక్టోరియాకాలమున నేర్పడిన విశ్వాస మెల్లద్రుంచి "ఉద్ధర దాత్మనాత్మానం" అను సూత్రమును గ్రహించి, యొకచెంప నాంగ్లద్వేషమును, మఱియొకచెంప హైందవసాంప్రదాయాభిమానమును ఉద్దీపింపజేయ దొడగిరి. ఆంగ్లప్రభుత్వప్రతిభ మాడగొట్టుటకు ప్రభుత్వవిధానములను ఖండించుటయే గాక, నాంగ్ల నాగరకసాంప్రదాయములం దనాయఁ బురికొల్పు నవత్వ మాయెను. అనాయాజనితమైన ఈవిద్వేషకప్రచారములో భారతీయులకు స్వదేశవిజ్ఞానము దంతర్దృష్టియు నాదరణము నేర్పడి 1907 లగాయతు ప్రజలెల్ల రజెంగిన జాతీయభావ మేర్పడినది. ఇది 1912 వఱకు వంగప్రేరితమై

యుండెను. ఆవల తిలకు బీసెంటమ్మల యాదర్శముల నంటి నడచెను. 1918 లగాయితు మహాత్మునితపఃప్రభావము లేనీడల వ్యాపించి చరించుచున్నది. కృష్ణారావుగారును వారిమిత్రులును తొల్లి వంగభావోద్దీపనంబున వంగాదర్శరాజితులై బాహ్యజీవనము పలుపుడు 1907 లో జాతీయవిద్యాలయప్రతిష్ఠాపన మాలోచించి క్రమముగ నద్దాని సిద్ధింపఁజేసిరి. ఆవల 1911 నుండి యాంధ్రోద్యమ మంగీకరించి పనిజేసిరి. 1917 ఆప్రాంతములలో కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసిద్ధాంతములను నావ నివృదర్థముల జాడను - సంస్కృతసాంప్రదాయానుసరణమునను - బరీక్షించి 1918-19 లో విపులమగు ఖండన మొకదానిని రచించిరి. 19 నుండి గాంధీమతావలంబకులై కాంగ్రెసుతీర్మానముల ననుసరించి యుద్యోగించుచున్నను తొల్లింటి భావసంపూర్ణత గాని, యుదార వాగ్జాలోజ్జ్వలనము గాని యిప్పుడు కృష్ణాపత్రికయందు గానరాదు. కృష్ణారావుగారు 1910 మొదలు నేటివరకు కృష్ణాపత్రికను స్వతంత్రముగ నిర్వహించుచున్నారు. వీ రాంధ్రు లయ్యును వీరిభావనిలయము మెత్తని పిన్నతనములో వంగరాజ్యమున నేర్పడి యచ్చటి లక్ష్యములతో నిండియుండెను. వంగదేశీయుల యుద్బోధనల నందికాని, కృష్ణుని రాసక్రీడల నాదరింపసాగిరి. మాడ్రన్ రివ్యూ ఆర్య మున్నగు వంగీయ పత్రికా నేతృత్వమున కళలు కావ్యములు శిల్పములు మొదలగు వాని నే గాక సర్వవిషయములఁ దిలకింపుచుండిరి. వంగ ప్రజల వైష్ణవసాంప్రదాయములం దిటీకల గురి కుదిరినట్లగపడును. ఇందుకు రవీంద్రుని కవితా విర్భావ మొక కారణమై యుండనోపును. కృష్ణాపత్రికలో నాంధ్ర రచకుల కెడమిచ్చిరి గాని, యాంధ్రుల నెట్లైన నభివృద్ధికి దేవలెనను దీక్షతో పనిసేయలేదు.

కృష్ణాపత్రిక వంగసాంప్రదాయముల తెలుగు పత్రిక. పత్రికయే గాక ప్రతిభాప్రాముఖ్యసాధనము కూడ. రవీంద్రు డేభావములతో జగముల వెలుగొందెనో ఆభావములు తెలుఁగుదేశమునఁ బూర్వమునుండియు ననేకదేశీయతత్త్వములలో నిమిడియున్న సంగతి కృష్ణుఁడెఱుఁగును. కావ్యఫణితులందు మహపోతనాదుల మించలేదని గూడ వీరి యనుభవమే. కాని కృష్ణాపత్రికలో వందలకొలది వ్యాసములు వంగచాతుర్యప్రవచనమున కుపయోగింపబడినను, ఆంధ్రశ్రీ రీతులం దెంతవఱకు సిద్ధినొందిరో, ఎందునఁ దెలుఁగు వెనుకపడినదో యెందున ముందున్నదో ఒకనాడైన కృష్ణరాయఁడు నుడువలేదు. దివాకరాస్తమయసంజనిత సంధ్యారాగచిత్రదీప్తులలోఁగల కళాలేశమయినను కృష్ణుని భావప్రపంచమున కేరలేదు. కృష్ణారావుగా రాంగ్లపండితులు. వంగభక్తులు. పిన్నతనమున నాటి భావస్థిరములై యున్న తత్త్వములు అర్ధక్రైస్తవము లగు బ్రహ్మసామాజమువి. ఆంగ్లనాగరకసంపర్కోపాసనముకలన జాతిభ్రష్టులై నల్లదొరలై, యుభయసాంప్రదాయదూరులై క్రమ్మఱ హైందవజాతీయత నొంద యత్నించు వంగదేశీయులు వీరి యాదర్శపురుషులు. కృష్ణారావుగారికే గాక వీరి మిత్రమండలియంతయు నిట్టి మనస్థితి గలవారే. కుమారస్వామిసిఫార్సుచే హైందవకళల నామోదించిరి. వంగవిమర్శకుల నేత్రములతో శాకుంతలలోని రసప్రపంచమును వీక్షింపఁదొడఁగిరి. ఇందుచేతనే వీరు జాతీయకళాశాలను స్థాపించినను జాతీయవిద్యాస్వభావస్వరూపముల నిర్ణయింపజాలకున్నారు.

కృష్ణాపత్రిక పట్టాభి సీతారామతత్త్వపూరితమై నిర్భయమగు ఖండనము స్థైర్యాహంకారములు గల్గియుండును. వారిభావముల బ్రకటించి వారిస్వరూపముల కనఁబఱచుటయే గాని దేశములోని ధీయుతు లందఱఁ జేరదీసి సాంఘిక రాజకీయపద్ధతులలో నొక ఆంధ్రసాంప్రదాయమును (School of thought) సృష్టింపరైరి. కృష్ణారావుగారు శోధకుఁడు. సాధకుఁడు. ఉపాసకుఁ డనియుఁ జెప్పదగును. కాని తన తొల్లిటితోడు లైన సమానులనే దక్క, శీలవిజ్ఞానభావవిభేదముల నానారూపులై తోఁచు చిన్నపెద్దల నొకచోఁ గూర్చి - యాదరించి- పెద్దలఁ జేసి తమసాంప్రదాయానుక్రమ మేర్పరచుకొనలేదు. కృష్ణారావుగారు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు ఆంధ్రుల భక్తివిశ్వాసములకుఁ బాత్రులైన తెలుఁగునాయకు లయ్యును భక్తకోటిని శిష్యగణమును సంపాదించు "అభిగమ్యత" నొప్పకున్నారు. నాగేశ్వరరావుగారి యాంధ్రపత్రిక కొంతకాలము బొంబాయిలోను, ప్రస్తుతము చెన్నపురమునను ఉండి ఆంధ్రజాతీయవిజ్ఞానకూటమునకు దూరముగ నుండి కృష్ణాగోదావరీసలిలపోషితమేధావిభూతుల సహాయ్యసంపదల నొందకుండినను, దయోదారగుణములచే నభిగమ్యమై యాంధ్రత్వమున నాలవాలమై యొప్పుచున్నది. తెలుఁగుపత్రికలకు మకుటమువలె నలంకారమైన కృష్ణ యీపుణ్యమును నిజప్రతిభానుగుణముగ సంపాదించుకొనలేదు.

కృష్ణారావుగారు సత్యాన్వేషి. సాహసము దయ సమత్వము సౌశీల్యము వ్రతదీక్ష అనుష్ఠాననిరతి గల మంచిబ్రాహ్మణుఁడు. వ్యక్తులగాని సంస్థలగాని ఖండించుచో దయార్ద్రులై పురోభివృద్ధి గోరుచు యుపయోగకవార్తలలో సాత్వికమగు హాస్యవిమర్శనమును జేయుదురే కాని భావభేదమున నాజన్మవైరుధ్యము నవలంబించు నిర్దయత వీరియం దగపడదు. పరగుణామోదము పరాభిప్రాయసహిష్ణుత పెదబాపయ్యగారి తరువాత వీరిసమకాలకులలో వీరియందే గోచరించును. ఈమంచికలన కృష్ణాపత్రికలో పెక్కు తెలుగు పిన్నలు తమభావములను గీతఫణితులను వెలిపుచ్చగలిగిరి. అవకాశమిచ్చి తెలుగుతెలుపుల మచ్చుదలిపెనే గాని యభిమానించి తనప్రతిభచే వారిని అభివృద్ధికి దేలేదని మా విషాదము.

కృష్ణుని ప్రేమరంగమున విశ్వవ్యాప్తమయిన భౌతికప్రణయ మగ్రస్థాన మాక్రమించి - ప్రాచ్యావని - భారతభూమి - వంగదేశము ఆంధ్రజాతి-పట్టాభి-బందరు-తనసంసారము-తాను-క్రమక్రమముగ ప్రేమాస్పదములై యమరియుండును. ఇట్టి యాంతరంగ మలౌకికమై గౌరవనాస్పద మనుటకు సందియములేదు. కాని యీమనస్థితివల్ల పత్రిక స్థానికాంధ్రీయవ్యవహారములపట్ల కన్న భావప్రపంచమున నెక్కుడుపయుక్తమగుచున్నది. ఈలోపమే ఈపత్రికకుగుణ మని కూడఁ జెప్పవచ్చును.

కృష్ణునిదృష్టి భవిష్యత్కాలమును వీక్షించుచుండును. వీరి మానసము భవిష్యద్భావసాధనిర్మాణానంద వీచికావిహారములం దూగుచుండును. భూతవర్తమానముల పరిజ్ఞానము జక్కఁగ గలదు. వర్తమాన పరిస్థితుల వర్ణించుటలో ననమాన ప్రజ్ఞావిశేషముల వ్యక్తపఱచును. కాని,

వానిలో జీవించి యనుభవించు సాధన మలవడలేదు. ఇందుచే వర్తమానస్వరూపములగు పట్టాభి గోపాలకృష్ణులవలె కృష్ణరాయఁడు మంత్రిపదవులను కార్యదర్శిత్వములను తగుదారుల త్రొక్కఁజాలఁడు. దేశాదర్శములు కాలగర్భితమగు భావనాప్రపంచము నెంతకాల మాశ్రయించెనో అంతకాలము కృష్ణరాయని కృష్ణాపత్రిక అసమానలేఖనీప్రభావము గల్గియుండెను. తిలకు నిర్యాణముతో వీరివ్యాసరత్నములు మెఱుపు చెడ నారంభించినవి. గాంధి వర్తమాన మడుఁగడుగునఁ బరీక్షించి నడచు రాచతండేలు. కృష్ణరాయ లీయుద్యమము నంగీకరించినను పట్టాభి లౌకిక మెలఁకువల నాశ్రయించి నడచుటచే తనభావసంపూర్ణతకును నిరాఘాటలేఖనీప్రచారమునకును ఉచితమయిన సహాయకాశములఁ గలిగింపఁజాలకున్నారు.

సంఘసంస్కరణముపట్ల వీరి యభిప్రాయములు కేల్కారు సిద్ధాంతముల ననుసరించి - కొంత సౌమ్యతను హైందవ ధర్మశాస్త్రానురూపమును బొందియున్నను, ఆచరణలో మాత్రము వీరొకరే నిశ్చలమైన సంఘసంస్కరణసిద్ధాంతానుష్ఠాత లని చెప్పవచ్చును. జాతీయోద్యమ మల్లికొనినకొలది నాంగ్లసాంప్రదాయానురూపమున వంగసంస్కర్తలచే నెలకొల్పబడిన సంస్కరణప్రణాళిక చాలఁ జెడు రూపుమాసినది. మఱియుఁ గాలప్రభావమున విద్యాధికులే ప్రబోధముల తక్కుఁడు కులంబుల కొసంగదలఁచిరో ఆ ప్రబోధములు విపరీతాహంకారవిషగర్భితములై యుండయుంచి తొల్లింటిసంస్కర్తల నాయకత్వమును త్రుంచివైచినవి. ఇందుననో ఎందుననో సంఘసంస్కరణము కృష్ణాపత్రిక పురిటిగుణమైయుండ నీనాఁ డంతప్రాముఖ్యము వహింపకున్నది. సంస్కరణానుష్ఠానము సంస్కర్తలయం దాదరణమును కృష్ణయం దగపడును.

వేంకటరత్నంనాయుఁడుగారి విశ్వాంతఃకరణయు నిర్గుణోపాసనయు కాలానకాశము కుదురని బ్రాహ్మణేతరాభిమానముని తేలినది. వీరేశలింగముగారి గద్యవిధాన మాంధ్రుల కుపకరించినను, వీరి సాంఘికవిమర్శనము లోతులేక సంప్రదాయాభిజ్ఞత లేక వంగాంగ్లవిదేశాదర్శపూరితమై - వైదికద్వేషకలుషితమై - రాగాహంకార మాలిన్యదూషితమై జాతీయోద్భూతవీథిఁ దులఁ జూడఁజాలక తెరగమ్మిపోయినది. బ్రహ్మసమాజములో నీ హైందవసాంప్రదాయముల ప్రభావము హెచ్చెను. రామకృష్ణపరమహంస, అశ్వినీకుమారదత్తు, మున్నగు భక్తులయు రవీంద్రాదుల వైష్ణవసాంప్రదాయములయు ఆదర్శములు సాధనలు వంగరాజ్యము నాకర్షించుచున్నవి. స్వతంత్రముగనో, అనుకరణముననో మన కృష్ణాపత్రికకూడ హైందవమతసాంప్రదాయములందు గౌరవము గనుపఱచుచున్నది. బాల్యమున బ్రహ్మద్వేషములో - పండితదూషణలో - పురాణేతిహాసతిరస్కారములో - మతసాంఘికాభిప్రాయ నిరూపణములో - నిరవధిక - కూరత యించి చెందాడిన కృష్ణాపత్రిక - కాలమహిమచే వీనిఁ గారవించుటయే గాక వీనికన్నిటికి వైష్ణవసాంప్రదాయార్థములను భావవ్యంగ్యసంపత్తిని సంపాదించుచున్నది. భావమెట్లున్నను చిరాభ్యస్తవిశ్వాసములు సంపూర్ణముగ రూపుమాయవు. కృష్ణారావుగారి పవిత్రసాధక సాత్త్వికజీవనము మాత్ర మీపత్రికలో ప్రతిబింబించియుండును.

ఇంతవరకు కృష్ణాపత్రికచరిత్ర - దానిగుణవిశేషములు - దాని సత్త్వము - యందలి వ్యాసరీతులు - పత్రికాధిపతిజీవితము- వారి యనుచరులు - దేశములోని భావప్రవాహములు - వానిని చలింపజేసిన మార్గములు- ఆంధ్రవిజ్ఞానమున కీపత్రిక యొనర్చిన యుపకారములు - పత్రికయందలి గుణదోషములు-వాని కారణములు-విమర్శకబుద్ధితో వీలయినంత వినయముతో చిత్రించియున్నాను. ఒకవ్యక్తినిగాని సంస్థనుగాని విమర్శించి దానిరూపచిత్రణము గావించునపుడు వెలుగునీడల బరిగణింపక సంతతము తేజోరూపముగ నేరును శిల్పింప నేరరు. కాని నీడల సహేతుకముగ విచక్షణతో నిరూపింప బూనుటయే చిత్రకారుని భక్తిని సానుభూతిని ఔదార్యమును వెల్లడించును. నీ బాహ్యగుణరూపలోపము లెవ్వియైనను కృష్ణా! నిన్ను ప్రేమించియే దీనిని రచించితిని. ఇక ముందు కేవల మాంధ్రభాషకు కృష్ణాపత్రిక యొనర్చిన యుపకారముల నుడివెదను.

వీరేశలింగముపంతులుగా రాంధ్ర ప్రబంధ పురాణాదులలో వాడఁబడు గద్యఘటనలు యమకాదిచిత్రలక్షితంబు లనియు, సామాన్య సందర్భప్రయోగానర్హము లనియు గుర్తించిరి. వీరి కాలమునకు రాయవాచకము మున్నగు తేలిక తెలుఁగు గద్యపుస్తకములు దొరకలేదు. ప్రబంధాదులలోని తెలుఁగు సాధనలతో నాయన యనుపమాన రమణీయ గద్యరచనావైఖరుల నేర్పరచి - శాస్త్రములు సాహిత్యము మతము సంస్కరణము ప్రహసనములు - మున్నగువానిని రచించి సర్వసారస్వతప్రయత్నముల కుపయోగించిరి. కాని పంతులుగారు శాస్త్రాదులందు లోతుగ దిగకుండుటచే వీరి పరిభాష 1905 ంగాయరుతు దేశములో బొడమిన సర్వతోముఖమైన భాషావిన్యాసమునకు జాలకుండెను. ఈ లోపమును వారించుటకు విజ్ఞానచంద్రికామండలి యొకప్రక్కను, ఆంధ్రపత్రిక లోకప్రక్కను, కృషిసేయ దొడగినవి. నిర్ణయసాగరముద్రాక్షరశాలవారి నిఘంటువులను, ఆప్టే సీతారామాచార్యులవారి నిఘంటువులను ఉపయోగపఱచుచుండిరి. ఇంతలో వంగసాహితీనిర్మాతలు తమతమ రచనలం దనేక సంస్కృతజన్యాభాసపదముల నుపయోగించుచు నాంగ్లోపన్యాసఘటితులను పత్రికావిరచనామార్గముల ననుకరించురీతి ప్రాగల్భ్యములను వంగవచనరచనారీతుల నేర్పరచుచుండిరి. కృష్ణారావుగారు ఈపదవాక్యప్రయోగవైఖరిని దెలుఁగున సమర్చిరి. దిగుమతిలో, నితర వంగానువాదులవలె వాక్యరచనారీతు లంత విపరీతాంగ్లేతరమార్గముల జేసియుండకున్నను, కొంతకాలము "కృష్ణాపత్రిక తెలుఁగు" వింతగను దురవబోధముగను ఉండెను. రాజకీయపరిభాష విక్కలి పెరుగుచుండెను. కృష్ణరాయనిభాష 1906-1918 వఱకు తెలుఁగుదేశపు నాయకమణులైన బందరుజిల్లాభక్తుల వ్యాసోపన్యాసముల కుపయోగింపబడినందున నిదియె ఇప్పటివరకును జనసామాన్యమునకు బాహ్యభావవాహకమై యున్నది. కాని కాలక్రమమున కృష్ణ యాంధ్రసంస్కృతసాహిత్యగ్రంథముల నవలోకించియు రాజమహేంద్రవరము గుంటూరు పురప్రముఖులను ఆంధ్రపత్రికయందును వాడబడు సులలితాంధ్రవాక్య ప్రయోగానుసారమునను, తన వాక్యరచనను వంగాంగ్ల సాంప్రదాయములనుండి తగ్గించి తెలుఁగుతెఱవుల నలవరచియున్నాడు. ఏమైనను

నవీనజాతీయజీవనమున విలసిల్లు వాడుకతెలుఁగు కృష్ణరాయకృతి మని యెంచి "యంజలిసేయక తీర దికికిన."

కృష్ణారావుగారు బంగాళాకవీంద్రులయొక్కయు తత్త్వవేత్తల యొక్కయు గాథలను వ్యాసములను తెలిగించి తెలుఁగుచు నాంధ్రరగ కులకు నూతనమార్గముల జూపిరి. వీరి భాషాంతరీకరణములు కొన్ని సందర్భములలో నిక్కాని యాంధ్రభాషావ్యక్తిచే నొప్పుము ప్రధాన వ్యాసముల కన్న నెక్కువ యాంధ్రస్వతంత్రకృతులుగ నగపడును. తురువాత యువలోకవార్తలు మున్నగు హాస్యప్రధానసంభాషలోకన ములలో వాడుక గ్రామ్యతెలుగుపద్ధతుల నవలంబించి పర్లాకిమిడివారి వలె సంస్కృతభూయిష్ఠవాక్యములకు వెక్కిరించినట్లు గ్రామ్యలోకము తగిలింపక- విశుద్ధగ్రామ్యప్రయోగమార్గముల నలవరచికొనిరి. కృష్ణారావు గారు గిడుగు రామమూర్తిగారి సార్వత్రిక గ్రామ్యభాషాప్రయోగమునకు వ్యతిరేకముగ నభిప్రాయపడినను- గాంభీర్యవాక్యరచనాప్రౌఢు లయ్యును గ్రామ్య ముద్రితకృతుల సందర్భానుసారముగ నుపయోగించు విచక్షణ గల్గి యున్నారు. కృష్ణాపత్రికలో నానావిషయములఁగూర్చి ప్రచురింపబడు వ్యాసములు కృష్ణరాయని గాంభీర్యభాషాక్రమమునకో గ్రామ్యప్రయో గానుసారమునకో వ్రాయఁబడుచున్నవి.

కృష్ణారావుగారు తెలుఁగుబాసల కొలఁది పిన్నల కవనములకు స్థలావకాశ మిచ్చి ప్రోత్సాహపరచి భావగీతము నాటకసాహిత్య విమర్శనము మున్నగు నవీనవాణీవిలాసములకు తమపత్రిక నుపకరింప జేసిరి. వీరు 1916-17 లో దేశీయపదముల తెరంగులు సౌగస్వతమున తేర్పదగు నను ఆందోళన కిచ్చిన యవకాశము వీరి సమభావమును వెల్లడించుచున్నది. కృష్ణారావుగారు కొన్ని సంస్కృతకావ్య నాటకములగూర్చి వ్యాసములను ఉపవ్యాసములను రచించి ప్రచురించి యున్నారు. వీరి రూపకల్పనము లోకవిదితము.

కృష్ణారావుగారు ఆంధ్రజాతీయౌదార్యనిర్మాతలలో నొకరు. ఉపన్యాసవ్యాసరచనారీతులకు తండ్రి. సాంఘిక రాజకీయ కళా సారస్వతముల తెరంగాంధ్రులకు దెలుపుచు దేశోపకారాశంభదీక్షితు లై- తమ ప్రతిభావిశేషముచేకన్న- భాషాసేవకన్న- పాండిత్యగరిమకన్న తమ నిర్దుష్ట నిర్మలచారిత్ర ప్రకాశమువలను భావస్థైర్యమునను ప్రత్యేక స్థాన నియమమునను - బందరుదేశభక్తులలోనే కాక, ఆంధ్రమాతృ సంతాన బృందములో మిన్నలని గౌరవింపదగు ధీరులు. వీరికి పరమేశ్వ రుడు చిరాయురారోగ్య సౌభాగ్యముల నొసఁగి బ్రోచుగావుత! వీరు వంగప్రతిభావిశేషముల వెల్లడించిన ఛూనికతో నాంధ్రుల సహజ ప్రతిభను గూడ పలుదెసల వెదజల్లుదురు గాక!

అశ్రుతర్పణము

చిఱ్ఱావూరి కామేశ్వరరావు గారు, బి. ఏ.

నవ్వుపై నవ్వు తొలకాడఁ । బువ్వుగుత్తి
వోలె నలరిన భువనైక । మోహనాంగి
పరమ సుకుమారి నన్నెడఁ । బాసి పోయె
ఎందుఁ జనియె? నే నామెకై । యెందుఁ బోదు

సకియ శారద శర్వరీ । చంద్ర రేఖ
యందు సుస్నిగ్ధముగ లీన । మయ్యె నేమొ
సిద్ధసంకల్పులకు సిద్ధియై । చెలఁగు నేమొ
నీలజలరాశి కల్లోల । లీలలందుఁ

దన్మయత్వంబున మెలఁగఁ । దలఁచె నేమొ
దివ్యసుందరి యెటకేగెఁ । దెలియఁబడదు
అతుల శీతల నీహార । మందు డాఁగి
సొగసుఁ బ్రసరించు । ప్రత్యూష సూర్యకాంతి

కెదురు చూచు నేమొ? మనోజ్ఞ । వదనలాంగి
సాంధ్య తారాపథంబున । శాంతి విభవ
మేలు చున్నదేమొ మెలఁగు । నేమొ మెలఁత
యమర ప్రేమైక స్వప్నరం।గాలయమున

లేదు!—లేదు!—ముదిత కిది । కాదు తావు!-
ఏది యకలంక గుణపూర్ణ । మేది పుణ్య
మయము? సుపవిత్ర మేది! యా । మహిత నిర్గు
ణాత్మయందు సుందరి లీన।మయ్యె, నిజము!

గజ్నీ మహామూదు - ఆకాలపు విద్యాభివృద్ధి

గోవిందరాజు వేంకట కృష్ణారావు గారు

గజ్నీ మహామూదు హిందూదేశముమీద పదునేడుసారులు దండెత్తివచ్చి, దేవాలయములను మందిరములను పట్టణములను నాశనముచేసి, యసంఖ్యధనమును దోచుకొనిపోయిన తురుష్కులలో నగ్రగణ్యుడని చరిత్రలలో గానవచ్చును. గజ్నీమహామూదు పేరు వినినతోడనే, అతని దుర్గుణములనే మనము దలంచెదము. ఇందులకు కారణము లేకపోలేదు. హిందూదేశమందు రాజ్య స్థాపనము గావించుటకు మహామూదు యత్నములు సల్పియుండఁ బోలేదు. అనేక పర్యాయములు దండయాత్రలు సల్పెను. ధనము కొల్లగొట్టెను. అంతేగాని యిచ్చట నివాస మేర్పరచుకొని తన ప్రతిభ వెదజల్లుట కిష్టపడలేదు.

విగ్రహధ్వంసకుడని ప్రసిద్ధికెక్కినప్పటికిని మహామూదు కొక సద్గుణము గలదు. ఈతడు గొప్ప విద్యాభిమాని. పండితులకు కామధేనువు. స్వమతాభిమానపు పట్టుదలచే నితరమతములందుగల విద్వాంసులను, పండితులను సత్కరింపలేదు. ముఖ్యనగరమగు గజ్నీపట్టణమందు దన దాతృత్వములో చాలభాగము వ్యయపరచెను. అందుచే యతని సద్గుణములకంటె దుర్గుణములే మన కెక్కువగ దెలియును.

ఇతని గురించి అనేక కథలు గలవు. హామ్‌దుల్లా ముస్తఫీయను కవీశ్వరు డీ క్రింది కథను తన గ్రంథమగు "తారిఖిగుజీడా" యందు వ్రాసెను.

"మహమూద్ వికారస్వరూపి. ఒకదినము యుద్ధమునందు తన ప్రతిబింబము చూచుకొని దుఃఖితుడయ్యెను. కొంతసేపటికి మంత్రి వచ్చి 'దేవా! అట్లు విచారించుచు గూర్చుంటి రేల?' యని ప్రశ్నించెను. మహామూదు 'మంత్రీ! సాధారణముగ ప్రపంచమందు రాజముఖావలోకనము గావించిన ప్రజ లుత్సాహవంతు లయ్యెదరు గదా! కాని నా ముఖవైఖరి గాంచిన ప్రజలు భీతచిత్తులై పారిపోయెద రేల?' యని విచారించుచుంటి ననెను. వజీరు విని 'దేవా! ప్రజలు మిమ్ముగాంచుట యరుదు. కాని మీ సద్గుణంబులు ప్రజల నందఱిని నాకర్షించుచుండు నని' ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను."

మహామూదు ప్రతివత్సరము కవీశ్వరులకును, పండితులకును నాలుగులక్షల దీనారములనిచ్చెడివాడు. అతని విద్యాభిరుచి పండితుల సత్కరించుట మాత్రమే గాదు. శాశ్వతముగ విద్యాభివృద్ధికి గాను అనేకపాఠశాలల నిర్మించెను. నల్లరాయితోడను చలువరాయి తోడను కట్టబడి, తివాచీలతోను మైనపువత్తిగ్లోబులతోను బంగారు వెండి భూషణములతోను నలంకరింపబడి, 'స్వర్గపువధువ'ని కీర్తిగన్న మసీదు సామీప్యమున మహామూదు విశ్వవిద్యాలయ మొకటి స్థాపించెను. ఆ విద్యాలయమందు వివిధభాషా గ్రంథములు గలవు. సృష్టివైచిత్ర్యము జూపు వస్తుప్రదర్శనశాలగలదు. ఈ విద్యాలయపు సంరక్షణ నిమిత్తము చాల ధనము ఖర్చుపెట్టెను. బాలురకు సకల విద్యల నేర్పుటకు యుపాధ్యాయుల నియమించి వారి జీవనోపాధికి తగు నేర్పాటుల గావించెను.

విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనమును - సాహిత్యప్రోత్సాహమును, విద్వాంసుల సత్కారమును - మహామూదు దోపిడివలన సంపాదించిన యధర్మపు ధనముకొఱకు గావించిన ప్రాయశ్చిత్తముగ గన్పట్టును. కొలది కాలములో గజ్నీనగరము కవులకును వేదాంతులకును శాస్త్రజ్ఞులకును నాలవాలమై, మసీదులతో గొప్పమేడలతో సరోవరములతో విరాజిల్లుచుండెను. ఆ నగరము కీర్తియందు మధ్యయుగములలో యూరోపాదేశమందలి బొలోనా నగరముతోగాని పాదుయా నగరముతోగాని తులదూగుచుండెను.

సుల్తాను సత్కారము నొందిన విద్వాంసులలో ఉట్బి యను నతడు శబక్తజీను వంశ చారిత్రమును వ్రాసెను. పారసీక దేశీయుడగు ఉజరీరాజీ చిన్ని స్తోత్రపాఠ మొనర్చినందులకు సుల్తానతనికి 14,000 దీనారముల నిచ్చెను. ఖురాసానుదేశజుడగు అసాదీతుసీ గొప్పకవి. ఫర్‌దౌసి గురువు. షానామా వ్రాయమని సుల్తా నసేకపర్యాయము లితని నడిగెను! కాని వార్ధక్యదశయందుండుటచే వ్రాయలేనని యెను. గజ్నీనుండి ఫర్‌దౌసి పారిపోయినపుడు షానామాలో 4000 ద్విపదలను పూర్తిచేయుమని సుల్తాను

అసాదీతుసీని వేడుకొనెను. బాల్క్ దేశపు లేఖకుడును సుప్రసిద్ధ కవీశ్వరుడును హాస్యకారియు నగు మునుచిహిర్ సుల్తానాస్థానమం దుండెను. అక్కాలమందలి కవీశ్వరులలో గొప్పవాడును వేదాంతియు శాస్త్రజ్ఞుడును వివిధభాషా పరిచితుడు నైన ఉన్సూరి, సుల్తాను స్థాపించిన విశ్వవిద్యాలయమందు కృషిసల్పెను. ఇతని గురించి చిత్రకథ యొకటి గలదు.

"ఒకరాత్రి సుల్తాను మద్యపానలోలుడై, యొడలెఱుంగక తన పట్టపుదేవి శిఖను కోసివైచెను. మరునటి దినము ప్రాతఃకాలమున తాను యుక్తాయుక్త వివేచన జ్ఞానములేక చేసిన పనికి విచారించుచు, యేమియు దోఁచక వెఱ్ఱివానివలె నిలునటు పచారు చేయుచుండెను. నౌకరులు యజమాని దగ్గరకు వెళ్లుటకు భయపడుచుండిరి. అప్పుడు ఉన్సూరి సుల్తానును సమీపించి రెండు పద్యములను చదివెను. సుల్తాను చాల హర్షించి అనేకనగలు పారితోషికముగ నిచ్చెను. తరువాత వారిద్దరును మాట్లాడుకొనుచు కాలక్షేపమును జేసిరి."

ఇవేగాక సాహిత్యమందు కీర్తిగన్న ఫర్దాసికూడ సుల్తానుని ఆస్థానమందుండి షానామా యను గ్రంథము రచించెను. ఫర్దాసి మరణమును, అతను మహమూదు యాస్థానమున నియమింపబడుటయు బహు విచిత్రముగ సంభవించెను. అది యెట్లనగా

"ప్రథమదినములందు ఫర్దాసికి పద్యరచనయందు బహుప్రీతి. ఒకానొక సమయమున నితని నొక దుర్మార్గుడు దౌర్జన్యము గావింపగా మహమూదునొద్దకు వెళ్లి తానను భవించిన కష్టములు చెప్పుకొనవలయునని గజ్నీనగరము వెళ్లెను. గజ్నీపట్టణ సామీప్యమునకు వచ్చి అచ్చటనున్న యుద్యానవనమందు ముగ్గురు పురుషులు సంభాషించుట గాంచెను. తన కార్యసాఫల్యమునకు వారు సహాయభూతులు గావచ్చునని దలంచి వారితో ఫర్దాసి మాట్లాడుటకు వెళ్లెను. వారితనిని వీక్షించి 'అయ్యా! మేము సుల్తాను సంస్థాన కవీశ్వరులము. మాతో మాట్లాడ నపేక్షించువారు కవీశ్వరులై యుండవలయును. లేకున్న మేము మాట్లాడము మాతో సంభాషింప గోరువారు మేము చేయు పరీక్షకు పాత్రులు గావలయును. మేము ముగ్గురము వరుసగా మూడు పాదములు చెప్పెదము. మీరు నాల్గవపాదము ముగింపవలయు'నని చెప్పిరి ఫర్దాసి యట్లే యని సమ్మతించి జయము గాంచెను. అప్పుడు వారతనిని తమలో నొకనిగ జూచుకొని గజ్నీ నగరమున కే పనిమీదవచ్చెనో దెలిసికొని, సుల్తాను కృపచే కార్యసిద్ధి నొందజేసిరి. మహమూదు ఫర్దాసిని షానామా వ్రాయుమని ప్రోత్సహించెను. ప్రథమమున వేయిద్విపదల వ్రాసి సుల్తానుకు చదివి వినిపింప నాతడు సంతోషించి, వేయిదీనారముల బహుమాన మొసంగెను. ఫర్దాసి కొన్ని నెలలకు, 60,000 ద్విపదలతో గ్రంథము ముగించెను. సుల్తాను తనకు 60,000 దీనారముల నిచ్చునని యాశతో నుండెను. కాని తానొకటి దలచిన దైవ మొకటి దలచు గదా! తన యాశ నిరాశయైనందుకు ఫర్దాసి కుపితుడై నలుబది పద్యములు సుల్తానును దూషించుచు వ్రాసి, వానిని షానామాలో చేర్చి, సుల్తాను దండించునను భయముతో టస్ నగరమునకు పారిపోయెను.

ఒకదినము సుల్తాను పేటనుండి తిరిగివచ్చుచు ఫర్దాసిచే కడపట వ్రాయబడిన 40 పద్యములను హాసన్ మైనంది యను కవీశ్వరుడు పఠించుచుండగా వినెను. సుల్తాను కొంతతడవు పద్యములు విని వ్రాసినకవి యెవ్వరని ప్రశ్నించెను. కవి ఫర్దాసి యని దెలిసికొని, తనదుర్నడతకు చాల విచారించి, కొంతమంది మనుష్యుల బిలిచి వారిని 60,000 దీనారముల దీసికొని వెళ్లి కవిని క్షమాపణ యడుగవలసిన దని యుత్తరువు గావించెను. సుల్తాను పంపిన బహుమానము కొంత యాలస్యముగ వచ్చెను. ఫర్దాసి మరణించెను. అతని కొక కుమార్తె గలదు. సుల్తాను పంపిన ధనమామెకు సమర్పింపగ నా కీధనమక్కఱలేదు. నాజీవితకాలమునకు గావలసిన ధనము నాయొద్దగలదని ధీరముగ వాకొనెను."

పులిపిల్ల పులిపిల్ల యనిపించును గాని మేకపిల్ల యనిపించునా? సుల్తానాధనముతో 'టస్' నగరసమీపమున నొక సత్రమును గట్టించెను.

పండితుల నౌదార్యముతో సత్కరించుటయే గాక ఒకానొకసమయమున మహమూదు రణోత్సాహము కన్న కూడ విద్యాభిరుచియే తనకు మెండుగ గలదని నిరూపించెను. 1023 సంవత్సరమున గ్వాలియరు కోటను మహమూదు ముట్టడించెను. కోట కధిపతి యగు నంద రాయడు 300 యేనుగులను మావటీలు లేకుండ తురుష్కులు పట్టుకొనుటకు విడిచిపెట్టెను. కాని ఫెరిస్తా నీ విషయమున వేరొక విధమున వ్రాసెను. ఏనుగులకు మదద్రవ్యముల బెట్టి, సుల్తాను సేనలు పట్టుకొనగలవో

లేవో యని పరీక్షించుటకై నందరాయుడు పంపె ననియు, ఏనుగులతో పాటు బహుమానములు కొన్ని పంపెననియును ఫెరిస్టా దెల్పుచున్నాడు. ఏది యెట్లున్నను సుల్తానా సమయమున నందరాయుడు పంపినబహుమాన పూర్వక మగు పద్యములచే సంతృప్తుడయ్యె నని స్పష్టపడుచున్నది. తన యాస్థానమందున్న హైందవ, అరబ్బీ పారసీక కవులచే యెక్కువ పొగడ్తనొందిన నందరాయని పద్యములకు సుల్తాను సంతోషించి ఆతనికి కలింజర్ కోటతో 15 కోటల బహుమాన మిచ్చెను. హిందూదేశ చరిత్రలో నీ దృష్టాంతము చాల నపూర్వమైనది. సాహిత్యకవిత్వ జయమున కిది చరిత్రాత్మక మగు ముఖ్యాంశముగ పరిగణింపవలయును.

దోపిడికి, క్రూరత్వమునకు ప్రసిద్ధిగన్న మహమూదు యెంత గొప్ప విద్యాభిమానియో పాఠకు లూహించెదరు గాక!

జాబిల్లి వెలుగులు

అడవి బాపిరాజు గారు, బి. ఏ.

I

పతీపుత్రులు.—

పనికిఁబోవలె నంచు ప్రక్కపై లేవ
సిద్ధమై యుండఁగ చేపయ్య పాలు
గుప్పిట్లు ముడిచికొని కలికినిద్దురలో
పనసపండులోవల బాబు పకుకొనెను
పొంగివచ్చెడు ప్రేమ ముద్దుపెట్టంగ
సుంద్రని కన్నులు గోముగాఁ దెరచె
ఉబుకు నావత్సంబు నొక్కింతఁ దగుల
నావులించుచు లేచె నపుడు నాతండ్రి.
చిరుచేతులన్ జాచె చిట్టిపాదములు
చటుకున జ్ఞప్తిపై స్తన్యంబుఁ ద్రావ
మొదలుపెట్టెను. నేను మూర్ధంబు లేదుమ
బాటప్రక్కదిగుడు బావిగలపోట
పొంతఁ డొక్కడుఁ దాగి పచనంబు చేయ
మెలికల చుట్టుచు మింటికై కొని
మాయమౌ పొగరీతి మరలె చీకట్లు
నీలంపు వెలుగులు నింగి కప్పినవి
నిద్ర మేల్కొన దింక నింట చిరుగాలి
తరుకాండముల మత్తు తరలి పోలేదు
కాకముల కాకాలు కేకడనో తోచె
అరుణరాగంబంత నలమె పూర్వమున
ప్రక్కలోనున్న నా బాబు పాల్ద్రావు
కంఠమున హారముల్ గలగలలాడ
బూరిబుగ్గలు కదల బుఱుకుచో పాలు
హృదయంబు సంతోష మినుమడించింది
రత్నగర్భగల ధనరాసులే వద్దు
పక్కలో నాచిన్ని బాబున్న యెడల

II

బంగారుతండ్రి.—

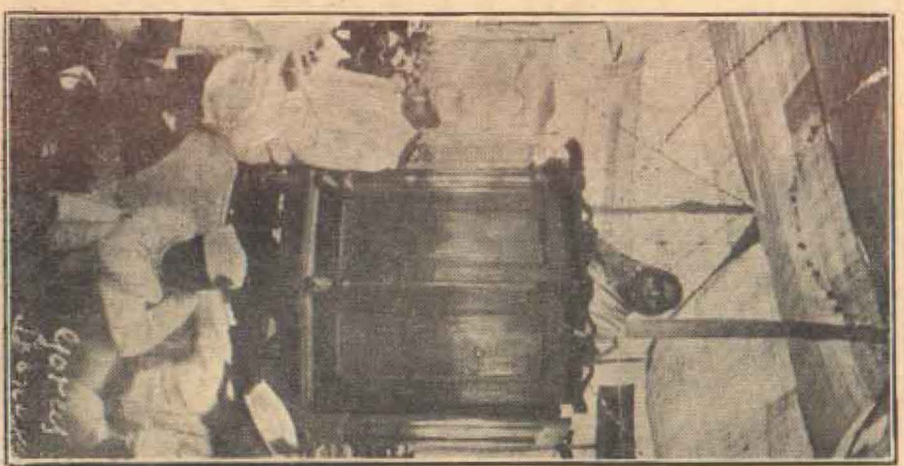
నాబాబు బంగారు తండ్రమ్మా
సూర్యం డెఱ్ఱని మొండమ్మా
నాబాబు బొజ్జలో వరహాలు
దానిమ్మలో గింజ తరహాలె
నాబాబు బుగ్గలు పాలమ్మా
మల్లెలు సున్నపు పూలమ్మా
నాబాబుకన్నులు నీలాలు
కొండపై చుక్కలు పేలాలు
నాబాబు మాటలు పాటమ్మా
యెద్దుల గంటలు వోటమ్మా
నాబాబు బువ్వలు రుచు లమ్మా
రసాలఫలములు పులు సమ్మా
నాబాబు నిద్దుర జోలమ్మా
అందరి పిల్లలు గోలమ్మా
నాబాబు బంగారు తండ్రమ్మా
సూర్యం డెఱ్ఱని బండమ్మా.

III

అసంతృప్తి.—

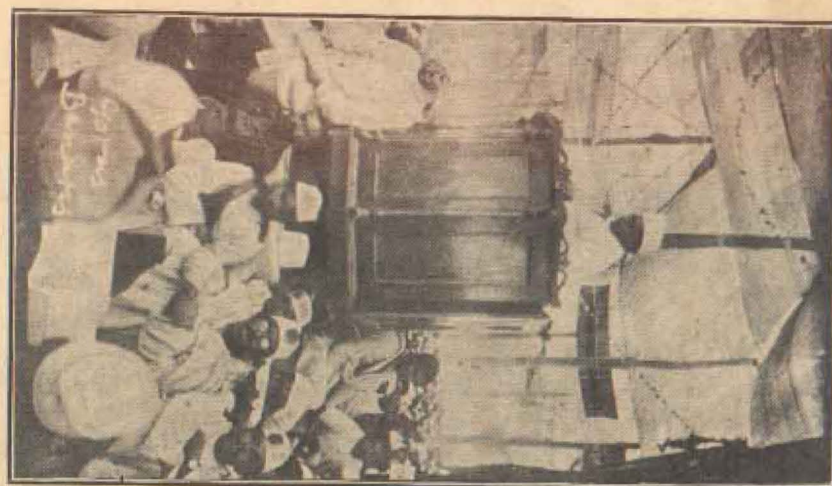
చాలు వర్ష బుతువు వాన సొలుపాడవు,
పవలు వెలుగు విడు ప్రచండ భానుకాంతి
చాలు దినము పొడవు, ప్రేమ సఖియ! నిన్ను,
సతతమున్ జూచిన నాకు చాలకేల?

Sarojini Devi on the rostrum

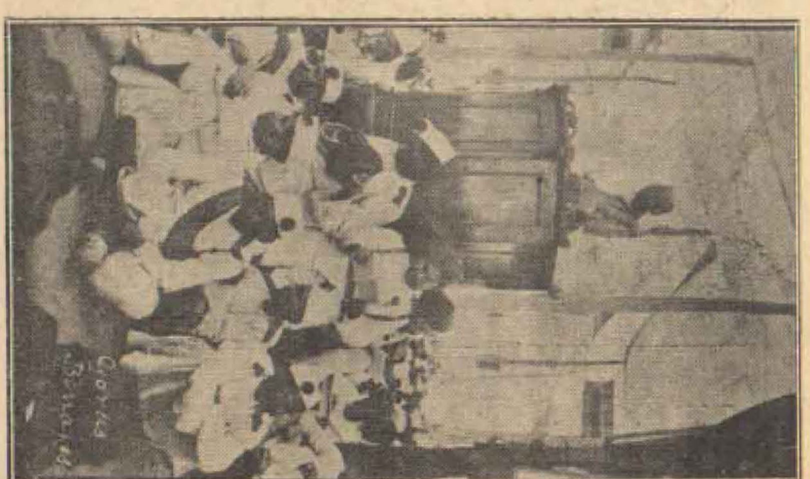
శ్రీమతి సరోజినిదేవి యుపన్యసించు చుండుట

Sry T Prakasam on the rostrum

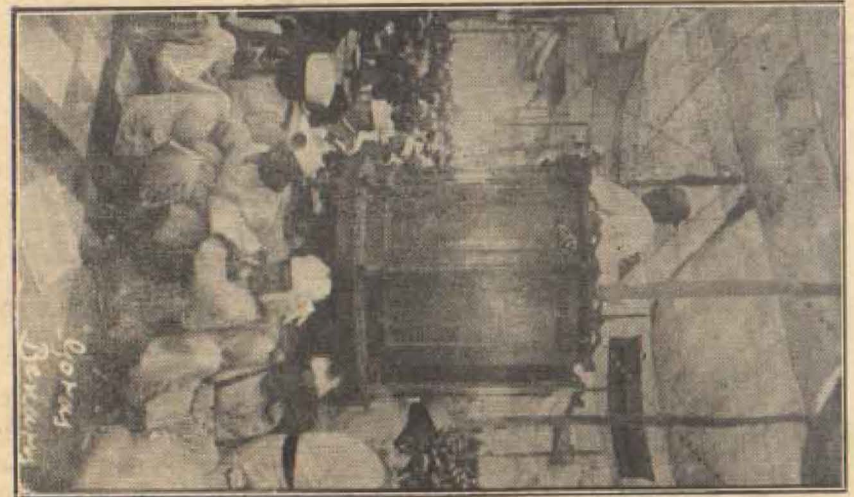
శ్రీయుత టి. ప్రకాశం పంతులు గారు

Chairman, Reception Committee, reading his Address

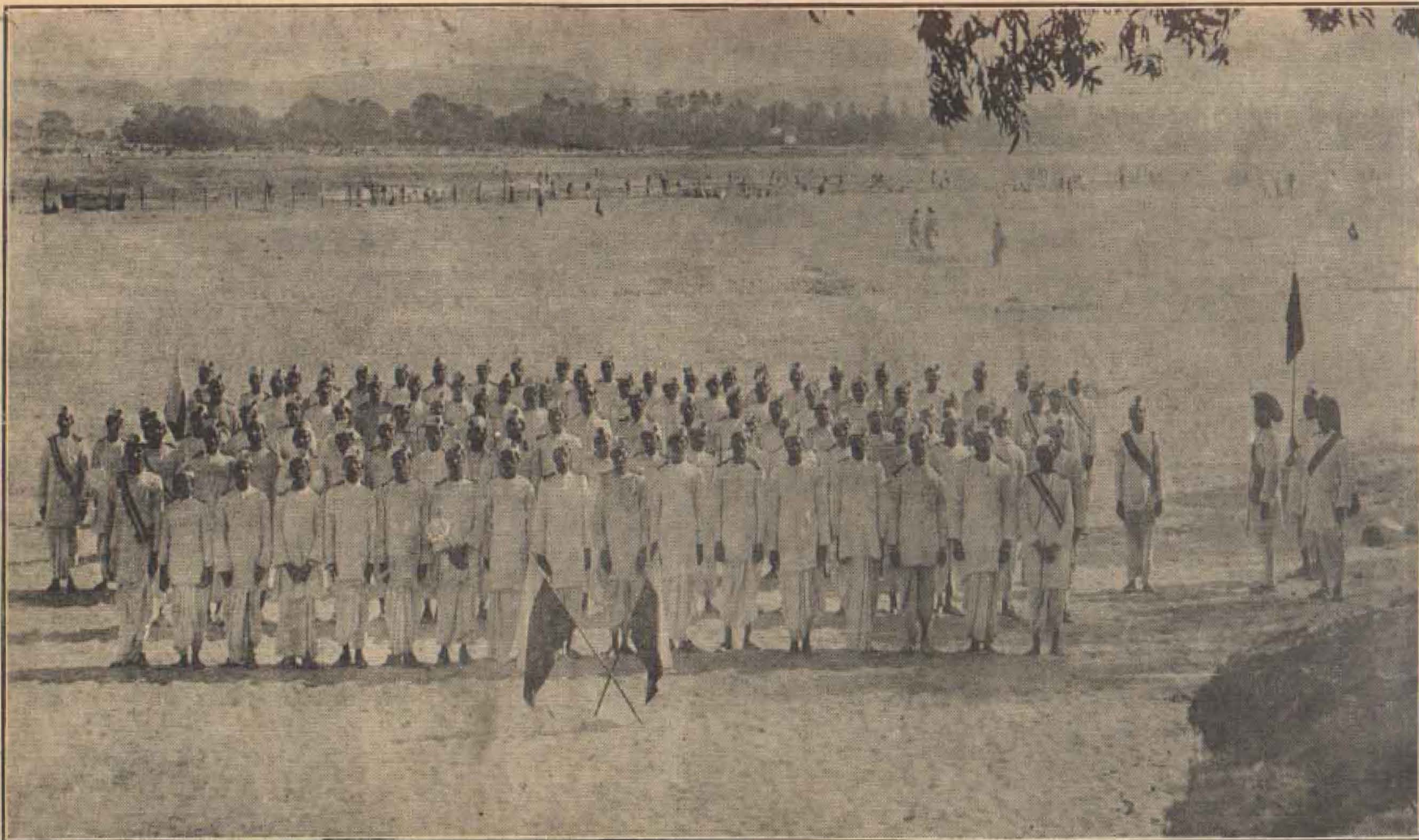
కాంగ్రెసు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షుండు తన యుపన్యాసమును చదువుట

Sry. C. Rajagopalachari on the rostrum

శ్రీయుత సి. రాజగోపాలాచార్యులుగా రుపన్యసించు చుండుట

NATIONAL VOLUNTEER'S GATHERING

స్వచ్ఛంద సేవకుల దళము — కాశీ విశ్వవిద్యాలయము

శాసనములు — తటాక వాఙ్మయము

మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ గారు

పూర్వము ప్రజలలో ధర్మకార్య ప్రవృత్తి విశేషముగ నుండినట్లు తెలుపు శాసనములు మన తెలుఁగుదేశమునఁ జాలఁ గలవు. ఈ శాసనములు శిలలమీఁదనో రాగిరేకులమీఁదనో చెక్కఁబడుచుండెడివి. తెలుఁగుదేశమునఁ గానవచ్చు శిలాశాసనముల తామ్రశాసనములవలననే పూర్వపు మనదేశచారిత్రము తెలిసికొనుటకు ఇప్పుడు వీలు కలుగుచున్నది. శిలాశాసనములుగాని-తామ్రశాసనములుగాని- సాధారణముగ శాసనములన్నియు దానధర్మములను దెలుపుచుండును. తామ్రశాసనములు బ్రాహ్మణుల కొసంగిన దానధర్మములను దెలుపుచుండును. అవి చాల భాగము సంస్కృతములో నుండును. శిలాశాసనములు కొన్ని సంస్కృతభాషలోను మఱికొన్ని తెలుఁగుభాషలోను వ్రాయఁబడి దేవాలయముల కొసఁగఁబడిన దానములను తెలుపును.

సంస్కృతమున చెప్పఁబడినను తెలుఁగున చెప్పఁబడినను శాసన గ్రంథమంతయు నొక ప్రత్యేక వాఙ్మయమని ప్రవచింపవచ్చును. సంస్కృతమున చెప్పఁబడిన శాసనములలోఁ గొన్ని కొన్ని మహాకావ్యములకుఁ దీసిపోక, శబ్దాలంకారములతోను అర్థాలంకారములతోను అద్భుతములైన వర్ణనములతోను ఒప్పుచు హృదయంగమముగ నున్నవి. ఇట్టి చక్కని శాసనములను ఓరుగంటి కాకతీయుల కాలముననుు, కొండవీటిరెడ్ల కాలముననుు, విజయనగరపు కర్ణాటుల కాలముననుు గూడఁ జూడవచ్చును.

ఇఁక తెలుఁగునఁ జెప్పఁబడిన శాసనములలో సైతము చక్కని పద్యములు కలవు. కొన్ని కొన్ని తెలుఁగు శాసనములు సంపూర్ణముగ పద్యములతో నిండి తెలుఁగు ప్రబంధములను మఱపింపఁజాలియున్నవి. శాసనములందలి తెలుఁగుపద్యము లెట్లున్నవో చూపుటకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల నిచట నొసంగుచున్నాఁడను.

ఉ. శ్రీమదనూనదానజల • సేకముఁ బొందక మైత్రియు మత్ప్రవ
ర్తోమనినాదము న్వినుచు • శూరుల నెప్పుడుఁ బ్రస్తుతింతు నే
ధామరకోటికి న్వరదుఁ • డైన గణేశుఁడు సుస్థిరస్థితిం
గామసమానమూర్తి యగు • గాటయ కీర్తిత మిష్టసంపదల్.

క. చరణసరోరుహయుగ
స్ఫురణ వ్రతహిమాని శిరంబు • వొలుపుగ సంధ్యా
ర్థరుచి నెనయ మెఱసిన స
త్కరుణాన్విత మూర్తి హరము • గాటయ కొపఁగున్.

క. ఉరగేంద్ర దిగ్గజములకుఁ
బరిపాత్యావహముగ వాటి• పత్రముకోలెన్
ధర రెమ్మైన కిరి వరదుఁడు
హరి గాటయ కీర్తితము దఁ• యాపతి శుభముల్.

—గణపతిదేవుని ఉపరపల్లిశాసనము.

మ. సకలాధీశ ఖలోత్తమాంగమణిభూ• సారమ్యపాదాబ్జుఁ డా
టక వారాయణు భానువంశనృపమా• దారత్ను శిష్టేష్టబం
ధుకవీంద్ర ద్విజరక్షుఁ గాశ్యపసుగో• త్రుం బొటకవ్రాతపు
త్రకు మామోపిలిసిద్ధిఁ జెప్పఁదగు నం• ద్యగ్దండ గోపాలునిన్.

—ఓపిలిసిద్ధి కోనిదెనశాసనము.

శా. భారద్వాజ పవిత్ర గోత్రుఁడు జగ•త్ప్రఖ్యాతిగాఁ జెట్టెఁ బ్ర
హ్మ్యారంభుం డొరిగంటివల్లభుఁడు ద•త్తామాత్యసోముండు ర
క్షారామప్రముఖోల్ల సత్ప్రికట పం•చారామ తీర్థంబులన్
సారాఖండ దిశా ప్రదీపకము లా•చంద్రార్క తారంబుగాన్.

—ఎపి. రిపో. ౧౯౧౭. నెం. ౪౦.

శాసనములలో నిట్టి పద్యము లనేకము లున్నవి. పై పద్యములలోని ఎత్తుగీఁటు గల పదములను రూపములను ఆంధ్రభాషాభిమానులైన పండితులు గమనింతురుగాక! ఇంతవఱకు గవర్నమెంటువారు సకల్లిత్తిన శాసనములన్నియుఁ బ్రకటింపఁబడుచో నిట్టి భాషావైచిత్ర్యము లనేకము బయలుపడును. ఇంతవఱకు మన తెలుఁగుదేశమునందలి శాసనములు సంపూర్ణముగఁ బ్రకటింపఁబడలేదు.

శాసనములలో దేవాలయముల కొసఁగిన దానములను గుఱించి చెప్పినవియేగాక మఱియొక రకము శాసనములు కూడఁ గలవు. అవి తటాక శాసనములు. అనఁగా తటాక ప్రతిష్ఠ చేసినపుడో, లేక యువిపాడయి

యుండగా వాటిని బాగు చేయించినపుడో వేసిన శాసనములు. ఇట్టి తటాక శాసనములందుఁ గానవచ్చు పద్యములకే 'తటాక వాఙ్మయ' మని సంజ్ఞ యుంచితిని. వాటినే యిందు పొందు పఱుచుచున్నాఁడను.

ఆంధ్రదేశమునఁ దటాక శాసనములు పెక్కు లున్నను వెల్లడి యైనంతవఱకు సరసమైనట్టియు, అల్లిక జిగిబిగి కలిగినట్టియు పద్యములు రెండు మూడు శాసనములలో మాత్రము కలవు. వీటిలో నొకటి రెండు శ్రీనాథకృతులు. శృంగారనైషధము, భీమేశ్వర పురాణము, కాశీఖండము మొదలగు సద్గ్రంథములను రచియించి, కవిసార్వభౌముఁ డని పేరెన్నికఁ గన్న శ్రీనాథుఁడు ఆంధ్రలోకమునకుఁ దెలియనివాఁడు కాఁడు. ఈతఁడు కొండవీటిని బరిపాలించిన పెదకోమటి వేమారెడ్డి (క్రీ. శ. ౧౪౦౨-౧౪౨౦) యొద్ద విద్యాధికారిగ నుండెను. ఈ కోమటి వేమారెడ్డి కుమారగిరి భూపాలుని యనంతరము రాజ్యమునకు వచ్చెను. పెదకోమటి వేమారెడ్డి యొసఁగిన తామ్రదానశాసనములు శ్రీనాథ విరచితములే.

పెదకోమటి వేమారెడ్డి భార్యయు, ధరణికోట గన్నమనాయనికూఁతురు, నైన సూరాంబ సంతానసాగర మను పెద్దచెఱువును త్రవ్వించి, దానికి ౧౩౩౧-వ శక వత్సరమునకు సరియైన విరోధిసంవత్సర ఫాల్గుణ బ ౨ శుక్రవారము ప్రతిష్ఠ యొనర్చెను. ఏతత్తటాక ప్రతిష్ఠా సందర్భమున వేసిన శాసనమున * శ్రీనాథకవి సార్వభౌముఁ డీక్రిందిపద్యములను జెప్పెను.

సీ. శాకాబ్దములు సహ•స్రమును మున్నూటము
  ప్పదియొక్కఁడును నైన • భవ్యసంఖ్య
వఱలు విరోధిసం•వత్సరంబున ఫాల్గు
  నంబున బహుళప•క్షంబు విదియ
శుక్రవారంబున • శుభముహూర్తంబున
  శ్రీధాన్య వాటీపు•రాధి పతియుఁ
గృష్ణవేణ్ణాజల•క్రీడావినోదుండు
  నగు గన్న భూపాలు • నమఁగుఁ బుత్త్రి
గీ. వీరనారాయణుఁడు వేమ•విభుని దేవి
  భూరిసద్గుణ నికురుంబ • సూరమాంబ
జగము వినుతింప సంతాన•సాగరాఖ్య
  వరతటాక ప్రతిష్ఠోత్స•వం బొనర్చె.

సీ. జాహ్నవీయమునాది • సకలపావననదీ
  విమలతీర్థాంభః ప•విత్త్రితంబు
సవిధదేశస్థాటు • శివశాలి శాలేందు
  కామినీ సంఫుల్ల • కైరవంబు
బహుమహాపరివాహ • పాథోభరధ్వన
  ఘుమఘుమాయిత దిశా • గోళకంబు
జలసారిణీసేక • సంవర్ధితానేక
  వనవినీతాధ్వగా•ధ్వశ్రమంబు
గీ. బలసదురు మత్స్యకచ్ఛప • ధులిధులీర
  తిమితిమింగిల విక్రమ • క్రమవిహార
తరళతర తుంగ భంగసం•దంబ చుంబి
  తాభ్రవీధి సంతాన మ•హాపయోధి.

సీ. కపటసూకరమైన • కైటభాసురవైరి
  ఖురపుటంబులఁ బరి•క్షుణ్ణమయ్యె
రఘుకులోద్వహు ధను•ర్యంత్రముక్తములైన
  చిచ్చుఱమ్ముల వేఁడిఁ • జేవఁదఱిగె
గుంభసంభవుని హ•స్తాంభోరుహంబున
  నాపోశనంబయి • హ్రాసమందెఁ
బాషాణములవచ్చ • భల్లగోలాంగూల
  కపియూథములచేతఁ • గట్టువడియె
గీ. వనధియేభంగి సరివచ్చు • ననఁగవచ్చు
  సారపాతాలగంభీర • వారియగుచు
నపగతాపాయ మగుచు శో•భాఢ్యమగుచు
  ననుపమంబైన సంతాన • వనధితోడ.

ఈ సంతానవనధికి నీరువచ్చుటకై, పెదకోమటి వేమారెడ్డి కొడుకయిన రాచవేమారెడ్డి (క్రీ.శ. ౧౪౨౦-౧౪౨౪) జగనొబ్బగండ కాలువ యనుపేర నొక కాలువ త్రవ్వించెనని యీ క్రింది శాసనము తెలుపుచున్నది. ఇదియు శ్రీనాథ కృతియే. ఇది ఫిరంగిపురమునకంటి యున్న అమీనాబాదులో కలదు.

సీ. శాకాబ్దములు సహ•స్రంబును మున్నూఁట
  ముప్పదియేడును • నొప్పుమిగుల
మహనీయమైన మ•న్మథవత్సరంబున
  మధుమాసమునఁ బూర్ణి•మాదినమున
హేమాద్రిదానచిం•తామణి యరిరాయ
  బసవశంకరుఁ డాజి • ఫల్గుణుండు

* ఈ శాసనము గుంటూరుజిల్లా, సత్తెనపల్లి తాలూకా ఫిరంగిపురములో వీరభద్రస్వామివారి యాలయమున కెదుట శిలాస్తంభముమీఁద నున్నది. అందువలన దీనిని ఫిరంగిపురము శాసనమందురు.

సమదారిరాయవే॰శ్యాభుజంగుండు నే
మయరాచవేమఽ॰క్ష్మావరుండు

గీ. కల్లిమారాంబచే సమ॰త్పన్నమగుచుఁ
బరగు సంతాన వార్ధికి ॰ పరుసగాఁగ
నొలయు గిరివాహినుల జగ॰నొబ్బగండ
కాలువఘటించె నాతార॰కంబుగాఁగ. *

విజయనగరము నేలిన కర్నాటక రాజుల కాల మునఁ గూడ నిట్టి పద్యములు శాసనములలోఁ గన్పట్టు చున్నవి. కృష్ణదేవరాయల యనంతరము విజయనగర మును బాలించిన అచ్యుతరాయలకు (క్రీ. శ. ౧౫౩౦-౧౫౪౨) మంత్రులుగను, కొండవీటిసీమకుఁ బరిపాల కులుగను ఉండి ప్రసిద్ధికెక్కిన రామయమంత్రులును రామయమంత్రి భాస్కరులును గొప్ప తటాకనిర్మాతలై బహుజనోపకారులై కీర్తిఁగన్నవారు. అందొక రామయ మంత్రి బ్రాహ్మణుల కనేకాగ్రహారముల నొసంగుటయే గాక, పదునాలు తటాకములను నిర్మించెనని శాసన ముల ననుసరించి తెలియుచున్నది. రామయమంత్రి భాస్కరుని సోదరియును, ప్రతాపయల్లార్యుని ధర్మపత్ని యు, నైన చిన్నమాంబ సాతలూరునొద్ద పర్వతనాథుని పేర నొక శివాలయమును గట్టించి, రామచంద్రపుర మనుపేర వంకాయలపాటి నగ్రహారముగ మార్చి, గోపి నాథసముద్ర మనుపేర నొక తటాకమును నిర్మించెను. ఈతటాక శాసనము నందలి పద్యములు ఫిరంగిపుర శాస నమునందలి పద్యములను బోలియున్నవి. వానిని రచియిం చిన కవి యెవ్వరో తెలియదు. కాని యతఁడు శ్రీనాథుని పద్యములను బాగుగ అనుకరించి చెప్పెను. వాటినీక్రింద పొందుపఱచుచున్నాఁడను.

సీ. చతుర జనాన్విత ॰ సప్త పావన నదీ
తీర్థ పవిత్రి తా॰ధిక జలంబు
సవిధశైశ విశాల ॰ సరస రసాలాది
ఫలరస జంబాల ॰ భాసురంబు
కలకంఠ చంచరీ॰క శుక కలాపసం
కలితపాంథ మనోజ ॰ కౌతుకంబు
ఘటిత కల్యాగత ॰ ఘన నీరసంచార
సంవర్ధితా నేక ॰ సస్యచయము

గీ. చక్రవాళాచలోపమ ॰ చారుసేతు
బంధబంధుర నీరంధ్ర ॰ భాసురోర్మి
చుంబితాంబర మత్యంత ॰ సుకృతమణిస
నాథశుభనిధి శ్రీగోపి॰నాథజలధి.

సీ. జలత్పన్నమాన్వనీ ॰ జలధిఁబోనకయున్న
పవనంబుచే దాటు ॰ బడకయున్న
మంథానభూధర ॰ మథితంబుఁగాకున్న
మాటిమాటికి నుబ్బి ॰ మఱలకున్న
గరళంబుఁదనలోన ॰ గల్గిమెలఁగకున్న
నొకవేళ లోఁబడి ॰ యుండకున్న
బడబాగ్నికీలలఁ బడి ॰ తపింపకయున్న
నొండుగూడినవారి ॰ నొరయకున్న

గీ. జలధిసరివచ్చు మాధుర్య ॰ చారుజలధి
అపగతాఖిలదోషంబు ॰ నగుచు ధరణి
తనయథీసత్యమహిమచే ॰ ననుదినంబు
వెలయు శ్రీగోపికానాథు ॰ జలధితోడ.

సీ. శ్రీమించుగన్నడ ॰ క్షితివరాచ్యుతరాయ
సన్మిత్రరత్నంబు ॰ జలజనాభ
పాదాబ్జసేవాది ॰ భానుసమ్పాదయుండు
కొండవీటిధరా ॰ మండలేంద్రుఁ
డైనరామయభాస్క॰రా మాత్యసోదరి
యలఘుప్రతాప య॰ల్లార్యపత్ని
పర్వతేశ్వరదేవు ॰ భక్తిప్రతిష్ఠించి
గ్రామాదిభోగముల్ ॰ కలుగఁజేయు

గీ. చిన్నమాంబిక ద్విజకృత ॰ స్థిరతరాగ్ర
హారవంకాలపాటి శు॰భాపరాఖ్య
రామచంద్రపురాభ్యర్ణ ॰ సీమయందు
విప్రసత్ఫలసంధాన ॰ విమలమతిని.

సీ. కర్నాటభూపాల ॰ ఘనకృపాకలితవి
స్తీర్ణ గజాంత ల॰క్ష్మీవరుండు
చండప్రతాప భా॰స్కరుఁడు భాసురదండ
నాథు సోదరి మహో॰న్నతగుణాఢ్య
పూని షోడశ మహా॰దాన విద్యాప్రౌఢిఁ
జెరకీర్తి మనిపట్టి ॰ చిన్నమాంబ
దుగ్ధాంబునిధితోడఁ ॰ దులతూఁగుగోపికా
నాథు సముద్రంబు ॰ నలువునీర

గీ. ధరణిఁగట్టించె నాచంద్ర॰తారకముగ
నఖిలహితమైనయీధర్మ ॰ ముద్ధరించె. ‡

* ఎపి. ఇండి. ౯ పుట ౩౧౩; ఆం. సా. ప. ప. సం ౩; పుట ౨౬౧. ॰ ఎఫ్. రిపో. ౧౯౧౫, నెం. ౪౨౨.

‡ ఈపద్యములను గవర్నమెంటు శాసనశాఖవారు ఇంకను ప్రకటించి యుండలేదు. నేను వీటిని స్థానిక చారిత్రములు ౪౫-వ సంపుటము ౭౬-వ పుటలోనుంచి యెత్తి యున్నవి యున్నట్లు, ఏమియూ సంస్కరింపక యిచ్చట పొందుపఱిచితిని. కడపటి పద్యమెత్తు గీతములో రెండుపాదములు కానరావు.

తటాకనిర్మాణవిషయమును దలఁచునపుడు వెలుగోటివారిని తలఁపక తీరదు. విజయనగరాధీశులయొద్ద అమరకముగ సంపాదించి, నెల్లూరుమండలమునందలి దక్షిణసీమఁ బాలించిన వెలుగోటివారు పెక్కు తటాకములను నిర్మించియును, 'ఖల'మైన తటాకములను మరల 'నూర్జితము' సేయించియును, వ్యవసాయాభివృద్ధికిఁ జాల సహకారులైరి. అందు వెలుగోటికుమార తిమ్మానాయనింగారి నందను లయిన వేంకటపతి నాయనింగారు పేర్కొనఁదగినవారు. శాసనముల ననుసరించి వీరు శా. శ. ౧౫౩౫ మొదలు ౧౫౬౦ వఱకుఁ బరిపాలించినట్లు కన్పట్టును. వీరు వేయించిన తటాకశాసనములనేకము కలవు. వీరి యానతిని చింతపట్ల రుద్రప్ప నాయుఁడు కల్లూరిచెఱువునకు అలుగు 33 శిలాస్తంభములు నిలిపి, యిరుగడల 'సంతనిసారువులు, సోపానాలు' కట్టించినట్లు ఒక శాసనమువలనఁ దెలియుచున్నది. ఆ శాసనమున చక్కని యీ క్రింది పద్యము కలదు.

సీ. అవగాహసేహాస • మాయాతటిబంధురా
ట్కాసనీయమణి కళాం•గములనంగ
తాటాకసేతుసం • దర్శసేచ్ఛాగత
స్థిత సమున్నత మహా • శిఖరులనఁగ
నీతిసజ్జ్వలధరా • సేతృసంపాదిత
మూర్తీభవ త్కీర్తి • మూర్తులనఁగ
ముక్తామణీ యుక్త • మోహనాంబర చుంబి
కరుణరాజన్య గో•పురము లనఁగ
గీ. నిలిపెఁగల్లూరి కలచెఱు • వలుగునందు
ముప్పదిమూఁడు రాకంబ•ములు చెలంగ
చింతపట్లిపురస్థాయి • శ్రీనిధాయి
రుచిరగుణహారి చెంచరు•రుద్రశౌరి.

ఇది నెల్లూరుమండల శాసనములలోఁ గలదు. (సం ౧. ఆ ౩౫. పుట ౨౮౫.) దీనిని రచియించిన కవి యెవ్వరో తెలియరాదు. గవర్నమెంటువారు ఆంధ్రదేశమునఁ దీసిన శాసనముల నకళ్ల నన్నిఁటిని బ్రకటించినచో నిట్టి వెన్నియో దొరకఁగలవని నా నమ్మకము. ఇట్టి శాసనవాఙ్మయమునుగూడ భాషాభిమానులు గోల్పోవఁ జాలరు.

అనుమానము నొందఁబోకుమా!

మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు

గాంధిమహాత్ముఁ డేమనసు ఖంబును గోరి మనంబునందు ని
ర్బంధము లైన నోర్చి జన పాలుర బాధల లెక్క సేయకే
బంధులతోడఁ గృష్ణుని నివాసముఁ జేరె స్వరాజ్యదీక్షకై
యంధతఁ జెందఁబోకు జనమా! యనుమానముఁ నొందఁబోకుమా!

ఉ. శాంతము సజ్జనప్రముఖ సంతము నిర్మలనిత్యసంతస
స్వాంతము గీయమానగుణ వంతము దుర్గమరాజ్యపాలనా
క్రాంతము సర్వభూతహిత కాంతము వాంఛితసర్వకార్యసి
ద్ధ్యంతము నీడఁబోకు జనమా! యనుమానము నొందఁబోకుమా!

ఉ. ఖద్దరుబట్టనే మనము కట్టినచో మనదేశమందు నా
పద్దశలున్ దొలంగుఁ గదు భాగ్యము గల్గు స్వరాజ్యసిద్ధియున్
ఒద్దికఁ జెంతఁజేరు నను నుత్తుల నమ్మి భజింపు గాంధియన్
హద్దును మీఱఁబోకు జనమా! యనుమానము నొందఁబోకుమా!

త్రిలింగదేశ్యము *

నల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రి గారు

తెలుఁగు మృదుమధురభాష యని పేరొందుటకు దేశ్యమే మూలము. కాని కేవల దేశ్యకావ్యములు గానరామి దీనికిం దగిన ప్రత్యక్షప్రమాణ మొకటి కొఱఁతవడినను, వేఱు ప్రమాణముల కలిమి దీని వ్యవహారదక్షతను వేనోళ్లఁ జాటుచున్నదని తెలిసికొన వచ్చును. ఇఁకనో యొండ తెంత యత్నించినను దీఱరాని యాకొఱంత య ట్లుండఁదగినదియే. కాని యథర్వణాచార్యుఁడు వికృతివివేకము చివరఁ జేసిన దేశ్యప్రశంసమాత్ర మీసందర్భమునఁ జదివి యానందింతము.

"భాషేయ మమితా దేశ్యా
తత్ర చిత్రస్వభావయుక్
తచ్చిత్రతాతు ద్రష్టవ్యా
పూజ్యపాద సుభాషితే
* * *
* * *
ప్రమాణ మకలంకస్య
పూజ్యపాదస్య లక్షణం"

"ఈ యాంధ్రభాష యమితమైనది. అందును దేశ్యము చిత్రస్వభావముతోఁ గూడినది. దాని వైచిత్ర్యమో పూజ్యపాదుని సుభాషితమునఁ జూడఁ దగినది. ......పూజ్యపాదునిలక్షణ మిందుఁ బ్రమాణము." అనెడి యర్థము గల పై శ్లోకములందుఁ జేర్కొనఁబడిన సుభాషితము దేశ్యనీతికావ్యమో లేక లక్షణగ్రంథమో యని సంశయము. అది కావ్యమే కానిచోఁ గేవల లక్షణమునఁ జూడఁదగిన వైచిత్ర్య మేమియు నంతగా నుండ దని యితరలక్షణములవలననే గ్రహింప వచ్చును. ఒకవేళ నది లక్షణమే యగు ననుకొన్నను, అందు మనోహర మయిన దేశ్యప్రసంగ ముండియుండు ననుట కనుమానము లేదు. అయిన నేమి? సుభాషితమున దేశ్యచిత్రత చూడఁ డనెడి యథర్వణుని యుపదేశమునఁ గూడ మన కిపుడు చందమామ ఘుటికయే నిజ మయినది. కాని యతఁడు భాషనుండి వేఱుచేసి దీని నిట్లు ప్రశంసించి యుండుటచే దేశ్యము తప్పక కావ్యరచనకుఁ గూడఁ దగినంతటిదై యుండు ననెడి యభిప్రాయము స్ఫురింపకపోదు.

దేశ్యమందలి వ్రాలతేలికయును- మీనులఘుదువగు నొడువుల నుడికారమును- తేనెలొలుకు వానిపలుకుబడియు ననన్యభాషాసామాన్యములు. అర్థానుప్రాస శకటరేఫములు దక్క నిం దుచ్చారణక్లేశమును గలిగించెడి యచ్చులుగాని హల్లులుగాని లేవు. అందును ఖండబిందూచ్చారణము పోనేపోయినది. మఱియు నిందు హల్లు లన్నియుఁ బరస్వరము యథేచ్ఛముగాఁ గలియవు. రేఫలకారములకు మాత్ర మితర వర్ణములతో సంశ్లేషము గలదు. కాని యదియును శ్రుతికటువు గాదు. హలంతపదము లిందు లేవు. తన యీ గుణముల కనుకూలముగానే యిది తద్భవములను గ్రహించినది. కావుననే దేశ్యతద్భవము లుచ్చారణమార్దవమున నైక్యమును జెంది యచ్చతెలుఁగున నేకీభవించినవి. ఇందులకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల నరయుదము. ఈభాషయందలి పాలు, నెరులు వలెనే పుడమి శబ్దము తన ప్రకృతు లయిన పృథివీపుఢవీపదముల కాఠిన్యమును విడిచి దేశ్యకల్ప మయినది. అన్న తల్లి బియ్యము నవ్వు మున్నగువానియందు వలెనే తండ్రి చెట్లు శబ్దములలోని హల్సంయోగము పలుకుబడిని అంత కఠినము గాదు. అగ్గు ఇష్టతో డ్పాటు చిల్క గోర్వంక ఇత్యాదుల లోని భిన్నవ్యంజనసంశ్లేషములును, చేయుదుర్ మున్నగు హలంతములును గవి కల్పితములు. కాని సైజములు కావు. ఇట్టి వయినను తఱచుగాఁ గానరావు.

దేశ్యమున నొక్క యవ్యయీభావము తక్కఁ దక్కిన సమాసము లన్నియు నుండుటయేకాక వానియందుఁ గొంత వైచిత్ర్యము గూడఁ గానఁగును. అందును గర్మధారయము మిక్కిలి చిత్రమైనది. ఇందుఁ బ్రథమైకవచనము ప్రత్యయములలో డు-వు- తుద లేనివియు, ము ప్రత్యయము తుదఁ గలవియు మాత్రము విశేష్యములం గూడును. ఇట్లు కలిసెడి పదములు కొన్ని విశేషణములు విశేష్యములు గూడ నగుటయు, గొన్ని విశేష్యములు మాత్రమే యగుటయుఁ గలదు. చెడ్డపని మంచివారు మేలుమాట మొదలగువానిలోని పూర్వపదములు ప్రథమైకవచనప్రత్యయహీనములు. వేఱుగా నున్నపుడును తత్పురుష సమాసమందును తఱచుగా విశేష్యము లగు నివి యిందు విశేషణము లగుచున్నవి. కాకిబిల్ల- పూములికి- కుందనఁపుబొమ్మలలోని పూర్వ పదములు విశేష్యము లయ్యు నిందు విశేషణధర్మము నాశ్రయించినవి. కన్నము వేయు దొంగ- గుజ్జము నెక్కు రాతు- అనెడి విగ్రహముల సిద్ధించు 'కన్నపుదొంగ గుజ్జపురాతుల'లోని మొదటివి విశేషణ ధర్మమునుగూడఁ బొందలేవు. అయిన నివి కర్మధారయములే యగుచున్నవి. దీనంబట్టి విశేషణము విశేష్యములో సమసించు ననెడి నియమము గాని విశేషణము విశేష్యగుణమును దెలుపు ననెడి నియమము గాని యిందలి కర్మధారయమున నంతట నన్వయింపదనియు నుత్తరపదార్థప్రాధాన్యముతోడి సామానాధికరణ్యమే కర్మధారయమున కావశ్యక మనియుఁ దెలియుచున్నది. అనఁగా సమాసమును బొందునట్టి రెండు పదములును ప్రథమావిభక్తిలో నుండుటయును, రెండవపదము నర్థమే ప్రధాన మగుటయుఁ గర్మధారయమునకు గుర్తు.

---

* ఇది వీరి యాంధ్రవాఙ్మయము నుండి సంగ్రహింపఁబడినది.— సంపాదకుడు.

మఱియు నిందుఁ గ్రియాజన్యవిశేషణము లయిన చేసిన చేయక చేయుచున్న యిత్యాదులకు వ్యస్తప్రయోగమే లేదు. అవి తప్పక చేసినవంటి- చేయనివాఁడు- చేయుచున్నపని- యనురీతిని నామవాచకములనే యంటియుండును. ఇట్టివియును గర్మధారయములే. పూర్వు లిట్టివానినిఁ గర్మధారయాభాసము లనిరి. దీనింబట్టి యందు సుబంత విశేషణములే కాక యస్వతంత్రము లయిన ధాతుజన్యవిశేషణములు గూడ సమాసమును బొందునని తెలియుచున్నది. మఱియుఁ బ్రాఁజదువు- క్రీఁగాలు- మీఁగాలు- మోఁకాలు - మోఁచేయి మున్నగునవి కర్మధారయము లయ్యు నిత్యబద్ధము లగుటంజేసి తత్తదర్థరూఢములై వ్యుత్పత్త్యర్థమాత్రవిభాజ్యములై యేకపదములంనా విలసిల్లును.

ఉభయపదార్థప్రధానము ద్వంద్వమని నియమము గలదు. కాని యిందు నామవాచకములే కాక యవ్యయములు క్రియాజన్యవిశేషణములుగూడఁ జేరును. ఇందులకు- చేసిచేయములు కన్నపెంచినవారు మొదలైనవి యుదాహరణములు. మఱియు నీదేశ్యమునందు అలరువిల్తుఁడు- ముక్కంటి-యనెడి బహువ్రీహులే కాక 'పూవింటివాఁడు- మూఁడుకన్నులవాఁడు- వేఁడివెలుఁగువాఁడు-' వంటి యాభాసబహువ్రీహులుగూడఁ గలవు. ఇట్లే యరసినచో సంధి సమాసాదివ్యాకరణకార్యవిశేషంబు లెన్నేని యిందు సహజములై కానవచ్చును. కొన్ని పదములతుదనుండు- 'రు అు ల్లు-డు-ను-యి-ము-' మున్నగువర్ణములకు, 'ఇ టి ం టి తి ప' యనెడి వర్ణములు విభక్తిపర మగునపుడు గాని సమాసమునందుఁగాని రెండువిధములఁగాని యాదేశము లగును. వీని కాపవిభక్తికము లనియు నివి యంతములఁగలవాని కాపవిభక్తికాంతము లనియుఁ బేర్లు గలవు. ఇవి యిందువచ్చు నిందురా వనుటకుఁ బ్రయోగవిజ్ఞానమే యాధారము గాని వేఱుత్రోవ లేదు. ఈవర్ణాదేశవైచిత్ర్య మీదేశ్యమునకుఁగల సహజాలంకారములలో నొకటి. ఇట్టివ్యాకరణాంశములను గూర్చి యెన్నిసూత్రములను మనము రచియించికొన్నను వాని కింకను గార్యవిశేషములు మిగిలియే యుండును. సంస్కృతమున- "ఇకారమున కచ్చుపరమగునపుడు యకారమువచ్చు" ననెడి సూత్రము చాలవఱకు సార్వత్రికమై కడముట్టును. కాని యిం దికారసంధినిగూర్చి విధినిషేధాపవాద సూత్రములను గల్పించికొనుచుఁ బోవలసినదే కాని యొకటియును దుదముట్టఁజాలదు. ఇట్లే యిందలి క్రియాపద్ధతిగూడఁ విచిత్రముగా నున్నది. అందుఁ దద్ధర్మార్థక క్రియలను గూర్చి యొకింత యరయుదము.

తక్కినభాషలలోఁ గ్రియలకు మూఁడే కాలములైయుండ నిందు మూఁడుకాలములను దెలుపుచుఁ దద్ధర్మకాల మొకటి యధికముగ నున్నదిగదా! వర్తమాన భవిష్యదర్థక క్రియలకుఁ బోలె దీని కనుబంధ మక్కఱ లేదు. వానివలె నిది ప్రథమపురుషైకవచనమందును స్త్రీపురుష భేదమునుఁ జూపదు. పైగా నింకొక్కవిశేషము. ఏక్రియారూపములకును లేని వ్యతిరేకార్థబోధకత్వము, 'కోరును- కోరఁడు' 'చేసెడును-చేయఁడు' అనునట్లుగా ననుబంధాదిరహితమైన దీనికి సహజముగాఁ గలదు. వ్యతిరేకంబునఁ ద్వైవిధ్యముగా నిది స్త్రీపుంలింగభేదమును బ్రథమపురుషైకవచనమునఁ జూపును. ఇన్నియంశములు దీనికిఁ గలవు. కావుననే కవుల కిది కామధేనువై యొప్పినది. ఇట్లే పరిశీలించినకొలఁదిని ధాతుజన్యవిశేషణావ్యయాదిరూపసిద్ధి దేశ్యస్వాతంత్ర్యమును వేనోళ్లఁ జాటుచుండు నని తెలుపుటకై యిట్లు దిఙ్మాత్రముగ నుదాహరింపఁబడినది.

దేశ్యమునఁ గొంచె మెచ్చుతక్కువగా మూఁడువేలపదము లుండు నని శబ్దరత్నాకరాదినిఘంటువులవలనఁ దెలియఁగలదు. అంతరించిన వెన్నఁడునో మన మిపు డూహింపఁజాలము. మన్ను-మట్టి-పొలము- పిల్ల-మేఁక-గొఱ్ఱె మున్నగుపదములు తద్భవము లనియే మనము నమ్మినచో నిత్యవ్యవహారమున నుండఁదగిన యీపదములస్థానములలోని దేశ్యములు పోయినట్లే కదా. ఇంత యేల ? మానవజాతిసామాన్యవాచకపదము దేశ్యమునఁ గానరాదు. మానిసి యనెడి తద్భవమే యిందులకు గతి యయినది. దీనిచే నైన దేశ్యములు కొన్ని యడుగంటిన వనుట కనుమాన ముండునా? ఇందుల కింక నొక్క యుదాహరణ మరయుదము. అమ్మ-నీరు- ఇవి తద్భవము లనియే యొప్పికొందము. ఇందు మొదటిది దేశమంతట నాబాలగోపాలము వాడునదే యైనను దేశ్య మయిన తల్లి గూడ నెట్లో మిగిలియున్నది. కాని నీటిని దెల్పుదేశ్య మేది!! తొల్లిటి దేశీయు లీతద్భవము చేరువఱకు నీటికిఁ బేరు లేకుండఁగనే నీటిని వాడుకొనియుండెడివా రని చెప్పనొప్పునా ? అగ్గి-నిప్పు-బట్ట-గుడ్డ- బల్ల-చెక్క మున్నగువానిలో నిప్పు మొదలగుదేశ్యము లగ్గి మొదలగుతద్భవముల నంటికొని యున్నట్లుగా, నీటి నంటికొనివచ్చిన వేఱుపదమైనఁ గానవచ్చుచున్నదా ? లేదు. కావున దీనినిబట్టిచూడఁగాఁ దద్భవములు దేశమున నెలకొనుకాలమున నార్యులవలెనే యిందలి పాఁతకాఁపులును వానినే వాడుచు వచ్చుటంజేసి కొన్ని దేశ్యములు మెల్లమెల్లగా జాఱినవనియును, దద్భవాభిమానులు గొందఱు కొన్ని దేశ్యములను తద్భవములనుగా నిరూపించి రనియుఁ దోఁచకమానదు. (దేశ్యములను తద్భవములనుగా భ్రమసి నిరూపించిన విషయము తద్భవప్రకరణమున విస్తరింపఁబడినది.)

మఱియు దేశ్యములలో నన్యదేశ్యపదములు గొన్ని కలిసియున్నవని యర్వాచీనలక్షణములవలనఁ దెలియుచున్నది. అందు తావు-తవర- వంటి యనాంధ్రవర్ణయుక్తములు సుస్పష్టములే. కావున వానిని విడిచి, కావుతావి మున్నగు నాంధ్రవర్ణయుక్తములం గూర్చి ప్రసంగింతము. ఇందులకు ముందుగా నన్యదేశ్యము లన నేమి ? లాక్షణికు లెట్టివాని కీపేరు పెట్టిరి ? అనునంశములం గూర్చి యాలోచింతము. నాగనకాదులు దేశ్యలక్షణమున నన్యదేశ్యప్రశంసను చేసినట్లు గానరాదు. కాని వానితరువాతివారు వేని నన్యదేశ్యములనుగాఁ బరిగణించిరో యవి భారతములోఁ గనఁబడుచునే యున్నవి. కావున నన్యదేశ్యము లనఁబడు నాంధ్రవర్ణపదములు భారతరచనకు మున్నే దేశ్యభాషలో నున్నవనుట నిక్కము. కేతనకవి—

"ఆ. తత్సమంబు నాఁగఁ • దద్భవం బన నచ్చ
తెలుఁగు నాఁగ • దేశితెనుఁగు నాఁగ
గ్రామ్యభాష నాఁగఁ • గల వైదు తెలుఁగులు
వేఱువేఱ వాని • విస్తరింతు."

అని ప్రతిపదలిపి యచ్చతెలుఁగు దేశితెనుఁగుభేదమున దేశ్యమును విభజించి యెల్లజనులకును దెలియుపలుకు లచ్చతెలుఁగు లనియుఁ, గొందఱకు మాత్రము తెలియు తెలుఁగుఁబలుకులు దేశితెనుఁగు లనియు వేఱు వేఱు లక్షణములు వ్రాసి దేశితెనుఁగునకు నాలుపదము లుదాహరించి యున్నాఁడు. అప్పకవియును గేతనయాశయమున కనుగుణముగానే దేశ్యమును ద్వివిధముగా విభజించి—

గీ. ఆంధ్రదేశప్రస్థాయు లైన సకల
జనములకును మఱుంగు లేశంబు లేక
తేటతెల్లముగాఁ బల్కుమాట లెల్ల
నవని శుద్ధాంధ్రదేశ్యంబు లనఁగఁ బరఁగు.

క. కేశవ! యాంధ్రులు నానా
దేశంబులయందు నిలిచి తెలుఁగులె తత్త
ద్దేశోక్తు లంటఁ బలికిన
నాశబ్దము లన్యదేశజాంధ్రము లయ్యెన్.

అనుచుఁ దచ్ఛేదంబులకు విశదముగా లక్షణములు వ్రాసి రెండవ జాతివానికి రమారమి యఱువదిపదము లుదాహరించియున్నాఁడు. ఇం దీతని రెండులక్షణములను జక్కఁగాఁ బరిశీలించినచో నన్యదేశ్యముల యెడఁ గొంచెముగల భ్రాంతి తొలఁగుటయే కాక వానియెడఁ గేతనాప్పకవు లేకాభిప్రాయు లయినట్లు స్పష్టపడఁగలదు. చూడుఁడు— ఆంధ్రదేశమునఁ దొలుత నివసించినవారి కెల్లఁ దేటతెల్లముగాఁ దెలియుమాట లచ్చతెలుఁగు లనియును, నితరదేశముల నివసించిన యాంధ్రు లాయాదేశపుమాటలతోఁ గలిపి పలికిన తెలుఁగుమాటలే యన్యదేశజాంధ్రము లనియు నప్పకవిమతము. దీనింబట్టిచూడఁగాఁ గేతన చెప్పిన దేశితెనుఁగులే యప్పకవి నిరూపించిన యన్యదేశ్యములనియు, నితరదేశములనుండి వచ్చిన తెలుఁగువారితెలుఁగుమాటలు గొన్ని యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై యన్యదేశ్యసంజ్ఞఁ జెందినవనియును దెలియుచుండలేదా? ఇందులకు వీరిరువురుఁ గూడ నుదాహరించిన- వెలఁది తొయ్యలి చెలి బోటి కాను వెన్న తావి మోవి మిండలగు పదముల యేకీభావమే ప్రమాణము. దీనివలన సాంధ్రవర్ణయుక్తములయిన యన్యదేశ్యములు- అనఁగా నితరభాషలనుండి యందుఁ గలిసినవి- గావనియు నితరదేశములనుండి యిం దరుదెంచిన తెలుఁగువారితెలుఁగుమాటలే యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై కొంచెముమాత్రమే తెలిసెడి తెలుఁగుఁబలుకులు-లేక దేశితెనుఁగుమాటలు-అనియు గ్రహింప నగును. ఇట్లాంధ్రదేశ్యములో నన్యదేశ్య మంతర్భూతమయినదని నిర్ణయించికొన్నను మన మింతటితో నీప్రసంగమును దాటలేదు. పైనిజెప్పినట్లు గేతనకవి చూపిన దేశితెనుఁగులలోని ఉబిద వేవలి వాన మున్నగు వానిని, అప్పకవి చూపిన యన్యదేశ్యాంధ్రములలోని బవరము దురము వేసవి మున్నగువానిని మనవైకృతదీపికాశబ్దరత్నాకరములు తద్భవము లనుగాఁ జూపుచున్నవి. చూచితిరా! మన తద్భవమహత్త్వ మెంత వఱకుఁ బోయినదో!! ఇవి దేశ్యములని వారిమాట నమ్మఁదగునా? తద్భవములని వీరిమాట నమ్మఁదగునా! ఇందులకు విద్వల్లోకమే ప్రమాణము. కాని పరిశీలింపక యక్షరసామ్యమునుబట్టి దేశ్యపదములను దద్భవము లనుగా నిరూపింపరా దనియుఁ గాలకర్మవశంబునఁ గొన్నికొన్ని పదములు లోపించుటచే నిపుడు సన్నగిల్లినట్లు కనఁబడుచున్నదే గాని లేకున్న మనత్రిలింగదేశ్యము తొలుత గ్రంథరచనకుగూడఁ దగినంతటి స్థితిలో నుండియుండు నని యూహింప మనకు నవకాశముగల దనియు విన్నవించుచు నీవ్యాసమును ముగించుచున్నాను.

* శ్రీ రాజరాజనరేంద్రుఁడు

శ్రీయుతులు వడ్డాది సుబ్బారాయ కవిగారు

శ్రీ వేఁగీ తిలకాయమానమయి, కాళింబోలు క్షేత్రం బనం
గా వాసింగని, గంగ కగ్రసహజంగా భారతుల్ వల్కు గో
దావర్యాపగ వామభాగమున నాంధ్రజ్యోతియా ప్రోల్ తదా
ఖ్యావిఖ్యాతము; రాణ్మహేంద్రుఁడు మహేంద్రాభుండు నాకస్థితిన్.

ఉ. కాయము వోయినం జెడని కాయము కీరితి యాత్మవోలె, నిం
ద్రాయితవైభవోజ్జ్వలుఁడు రాజనరేంద్రు నగ ర్నశించినన్,
బాయక కోటయున్మహిత నామము మున్నటిచోట వాడుకన్
స్థాయిగ రాణ్మహేంద్రమున స్మారకమౌ గత తద్విభూతికిన్.

* ఈ పద్యములు శ్రీ. వ. సు. రాయకవిగారు రాజనరేంద్రుని వర్ధంతిసందర్భమునఁ జదివినవి.—సంపాదకుఁడు.

ఉ. "ఒడ్డెలు రేవుగావను, ద్వి।జోద్ధులోనర్పను స్నానపూజ, లే
యడ్డము లేనియట్టులు, శి।వాలయమున్ మఱి వారివారియిం
డ్లొడ్డున నేటికిం దవ్వుల । నోండ్లవి యొప్పఁగఁ గట్టె మెట్టఁ బ్రోల్
దొడ్డఁగ" నంచు, వాస్తుకుశ।లుల్ నుతిసల్పరె రాణ్మహేంద్రునిన్!

సీ. "చిత్రవధంబుచే।సినచోటు సారంగ,ధరునిదె" ట్టంచుఁ "జిత్రాంగిమేడ"
యంచుఁ, "గాతేఱు గా।దద్ది పాతే" అంచు, జనములాయాయి యం।శములఁ జూపి
వింతవింతలుగఁ గ।ల్పించి విన్తురు కథల్, రాజమహేంద్రవ।రంబునందు,
భారతంబున నన్న।భట్టారకుఁడు గాని,నాఁడు వ్రాసిన శాస।నములుగాని
వాకొననివాని; వానిని । బాటిసేసి, శారదాంబుదచంద్రన।క్షత్రకాశ
రాజహంసప్రకాశయా । రాణ్మహేంద్రు, కీర్తిసతిఁ ద్రోయనవునె దు।ష్కీర్తిఁ గవులు?

ఆ. పురుషుఁ డిరుపనులను । బొనరించె నే నందు, మంచిఁ గొంచుఁ, జెడ్డ।మానవలయు;
రాణ్మహేంద్రుసుగుణ।రత్నముల్ గొనుఁడు; చిత్రాంగికల్లమాట । యంటకుండు.

ఉ. వాడుక నాంధ్ర మాటవిక।భాషగ నుండక, సంస్కృతంబుతోఁ
గూడికఁ జెంది, భారతపుఁ।గోశముచే ననమానధన్యమై
వేడుకనేఁత కంకుకుల।పీడుఁడు మూలము రాణ్మహేంద్రుఁ డం
చోఁడక వాని యాంధ్రజనుఁ । డొండదె ఘోరకృతఘ్నతాఘమున్.

ఉ. ఆదివిరాటపర్వమున "।నాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయితుం" డటంచుఁ గొని।యాడెను మెచ్చి కవిస్వయంభు వే
వేదపురాణశాస్త్రముఖ।వేదిని, వాగనుశాసనుం డలం
డైదవవేద మిచ్చెఁ, గృతి । నందఁడె బ్రహ్మతె రాణ్మరేంద్రుఁడున్.

ఉ. తొమ్మిదినూఱు లీఁజరుగు । దుందుభికిన్ మనరాణ్ణరేంద్రుకా
ల మ్మఖిలమ్ముఁ దద్రమ ఖి।లమ్మతిఁ డిడ్డవి సల్లె; కాని స్వ
ర్గమ్మున భోజరాజు సరి।గద్దియ భర్తనుసల్పె, సోమన
స్యమ్మునఁ గ్రాలు నందు కృతి । సత్కవియావికిఁ జావులేదుగా.

ఉ. నాకమునుండి యొక్కపరి । నన్నయభట్టును, రాణ్ణరేంద్రుఁడున్,
రాకయొనర్చిరే నిటకు, । రాజమహేంద్రము వింతసేయదే
నైకకళాలయంబులఁ, ద।దంధకృతుల్ గల కోశశాలలన్,
శేకుఱు ధూమనాశకట।సేతుపథంబుల, సౌధవీథులన్.

మ. కురువంశాంకుర మేమహూర్తమున శం।కుస్థాపనం జేసెనో
పురముంగట్టను రాణ్మహేంద్రుఁడు మతే।ముహూర్తంబునం గావ్యమున్
విరచింపం గవినన్నభట్టు పసుపుం । బిల్లారిఁ బూజించెనో
సిరియున్ వాణి వసింత్రు నేఁడుఁ జెలిమిన్ । శ్రీ రాణ్మహేంద్రమ్మునన్.

మ. శ్రీయుతకృష్ణరాయలచ।రిత్రలవంటివి రాణ్ణరేంద్రు వే
చాయ వివంగరామిని యశ।స్థ్సిరచిహ్నపుర ప్రబంధపా
రాయణ మాచరించి వసు।రాయఁడు వానిజయంతి నెక్కవన్
వ్రాయఁగలారి వ్యాసరచనల్ । వినఁగోరి ముగించు నింతటన్.

'SIDDHA KALPA MAKARADHWAJA'

(Registered)

(బ్రహ్మశ్రీ, ఆయుర్వేదరత్న, పండిత, యల్. వి. శ్రీరామాచార్యులు, Ph. D. Sc. గారిచే, శాస్త్రోక్తముగా తయారు చేయబడి ఆయుర్వేద పండిత సమ్మేళనమునను, వస్తుప్రదర్శనస్థానమునను, 1919, 1920, 1921,, 1922 సంవత్సరములలో వరుసగా సువర్ణ పతకములను, మొదటి తరగతిలో యోగ్యతాపత్రములను పొందినది.) వైద్యప్రపంచమునకు ఆశ్చర్యజనకముగ కనిపెట్టి తయారుచేయబడినది.

నవీనము లైనవిగాని, పురాతనము లైనవిగాని, సర్వవిధములైన వ్యాధులకు నుపయోగింపదగినది.

ప్రాచీన ఋష్యాదులచే చెప్పబడిన అసమాన మైన ఈ ఔషధము ఆయుర్వేద శోధకులచే చక్కగ పరిశీలింపబడి సిద్ధపరచినది.

అనారోగ్యముచే సౌఖ్యహీను లగు సకలజనసామాన్యమునకు జీవనౌషధ మని చెప్పుటకు సందేహించవలసిన పనిలేదు.

ఈ ఔషధమువలన సంపూర్ణముగ నివర్తియగు వ్యాధుల వివరము

నరములకు సత్తువ లేకపోవుట, పాత మొదలగు చర్మవ్యాధులు, ఉత్సాహము లేకుండుట, జ్ఞాపకశక్తి తగ్గుట, ఆకలి మందగించుట, పాండురోగము, వాపు, కీళ్లపట్టు, కీళ్లనొప్పులు, పక్షవాతము, అతిమూత్రము మొదలగు మూత్రవ్యాధులు, మూలవ్యాధి, శ్వాసకాసము, ఆమ్లపిత్తము లోనగు అజీర్ణవ్యాధులును, ప్రమేహము (అంటువ్యాధులు) సెగ మొదలగు దుష్ట స్త్రీసంబంధమైన సన్నివిధములైన చల్దివ్యాధులును, స్త్రీలకు కలుగు న్యూనాధిక ఋతురక్తస్రావములును, ఋతుకాలమున కలుగు శూలలును పోగొట్టును. ఇంతే కాదు:— సకలవిధవ్యాధులను పోగొట్టి దేహమునకు తేజస్సును, బలమునిచ్చి ఆరోగ్యమును కలుగజేయు గలిగిన యౌషధములలో నిది సంజీవిని.

బాల్యమున దురభ్యాసముచే లభ్యమగు శుక్లనష్టము మొదలుగాగల పురుషత్వమునకు లోపములను కలుగజేయు వ్యాధులను తుద ముట్ట పోగొట్టు మందు ఇది యొక్కటియే యని నొక్కి చెప్పదగియున్నది. దేహమున చెడునీరును పోగొట్టి, శుద్ధమైన రక్తమును కలుగజేసి శరీరదార్ఢ్యమును, ఆయుర్వృద్ధిని ఇచ్చునట్టి ఈ ఔషధము దివ్యౌషధము. ఇది మకరధ్వజయోగమున చేర్పబడు వస్తువులనే గాక నింకను విలువగల ముత్యములు, స్వర్ణము, లోహములును, అనేక మూలికావిశేషములును, చేర్చి చేయబడినది.

ఈ ఔషధమును, కాలదేశ దేహతత్త్వాది భేదములను గమనించక, పథ్యనియమము లేక స్త్రీ పురుషు లెవరైనను రసాయనము (టానిక్)గ నుపయోగించదగును. మందును పుచ్చుకొనుపద్ధతిని పథ్యవిశేషములను మందువెంట ప్రత్యేకముగా పంపబడును.

ఒకమాసములోనే సంపూర్ణగుణమును కలుగజేయు, (60) అరువదిమాత్రలు గల డబ్బి వెల రు. 10-0-0 లు మాత్రమే.

తపాలా ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

The Madras Ayurvedic Pharmacy, Limited.

44, Govindappa Naick Street, George Town, Madras.

Telegraphic address: "Kalpam" Madras. Post Box, No. 151. Madras. Telephone: 1034.

ఆంధ్రక్షత్రియులు - శరీరవ్యాయామము

శ్రీ మత్స్యవంశము జగన్నాథ భూపతిదేవ వర్మ గారు

ధర్మము అర్థము కామము మోక్షము అను నాలుగు పురుషార్థముల కాశ్రయభూతము లయి ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లను చతుర్వేదంబులు విలసిల్లుచున్నవి. అందు ఋగ్వేదంబునం దాయుర్వేదంబును, యజుర్వేదంబునం దర్థవేదంబును, సామవేదంబున గాంధర్వవేదంబును, అథర్వణవేదంబునందు ధనుర్వేదంబును నను నుపవేదంబులు గల్పితంబు లయ్యె. శిక్ష వ్యాకరణము ఛందస్సు నిరుక్తము జ్యోతిషము కల్పము ఇవి చతుర్వేదంబులకు నంగంబులుగను, మీమాంస న్యాయశాస్త్రము పురాణము స్మృతి యివి ఉపాంగములుగను నేర్పరుపఁబడియె. ఉపవేదములు నాలుగు-అంగములు ఆరును-ఉపాంగములు నాలుగును-మొత్తము పదునాలుగును వేదార్థమును వేదమహిమను దెలిసికొనుటకు సహాయము చేయుచున్నవి. వేదపురుషునకు చతుర్వేదంబులు మధ్యకాయము. శిక్షాది షడంగములు అంతరంగములు. మీమాంసాదికము లగు ఉపాంగములు బహిరంగములు. ఆయుర్వేదము మొదలగు ఉపవేదములు వేదపురుషునకు ప్రధానులవంటివి. అష్టాదశపురాణములును అష్టాదశోపపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును మూలస్మృతులు పదునెనిమిదియును ప్రాయశ్చిత్తకాండమును వ్యవహారకాండమును సూతశాస్త్రమును (అనగా సారథ్యమును) గజశాస్త్రమును అశ్వశాస్త్రమును వ్యూహశాస్త్రమును సాముద్రికశాస్త్రమును మల్లశాస్త్రమును ద్వాత్రింశదాయుధసాధనంబులును దేహపరిశ్రమమును యోగశాస్త్రమును శివప్రోక్తములగు ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల మహామాయాశాంబరములును మొదలుగాగల చతుష్షష్టితంత్రములు మొదలగు అఱువదినాలుగువిద్యలను నేర్వకయే ఉత్తమ క్షత్రియవంశంబున జన్మించితిమని వర్ధిల్లుటకంటె మృతినొందుట మేలు. ఇందుపవేదోత్తమంబైన ధనుర్వేదము సకలజన రక్షణంబయి విలసిల్లునది కావున పూర్వంబున క్షత్రియు లీవిద్యను విడువక అభ్యసించిరి.

కాని ఈ కాలమునందలి క్షత్రియులన్ననో విద్యావిహీనులయి రాజ్యమదాంధతచే స్నానభోజననిద్రామైథునాది సమస్తభోగముల నాసక్తులై సురాపానవ్యభిచారద్యూత క్షుద్రసహవాసంబులను దుర్వ్యసనంబులం దగిలి ధైర్య శౌర్య సాహస సత్య శౌచధర్మములు మొదలగు సద్గుణములను విడిచి-సోమరితనంబున బొజ్జలు పెంచి-నాలుగడుగులు నడువనైన సమర్థతచాలక- ఉస్సురుస్సురనుచు దేహపరిశ్రమ లేనందున - బలహీనులయియుండి- విద్యాశూన్యులగు కొందఱు దేహపరిశ్రమను తగుమాత్రము గావించి ప్రదర్శించువిద్యలంజూచి సంతసించుచు- తమ బలసాహసమానధనంబులును రాజ్యంబును స్వాన్యులకు సమర్పించి వారలకు దాసానుదాసులయి ప్రవర్తించుచున్నారు.

క్షత్రియులు నీతికోవిదులును బలవంతులును గాక పోవుటచే దేహపరిశ్రమవిద్య విద్యాశూన్యుల పాలఁబడి తత్సంబంధములగు శాస్త్రములు నశించినవి. విప్రునకు వేదాధ్యయనంబును, క్షత్రియునకు క్షాత్త్రమును, వైశ్యునకు వాణిజ్యమును, శూద్రునకు త్రివర్ణసేవకత్వంబును విధింపఁబడిన కార్యంబులు. అందు క్షత్రియునకు బలంబునను విద్యావశంబునంగాని క్షాత్రం బఖండమంతంబై వెలుంగంబడదు. గాన తద్విద్యాభిలాషులయి క్షత్రియకుమారు లుండుట యుత్తమము.

దేహపరిశ్రమ ధనుర్విద్యామహిమముల నించుక విమర్శింతము. త్రిమూర్తుల కాదిమూర్తియగు బ్రహ్మమునందు లక్ష్యలాఘవదృఢములను శక్తిత్రయము లుద్భవిల్లి - అవి తమ శక్తిబలంబున నొక్కొక్కటి మూర్త్యంతరంబులు గైకొని- లక్ష్యశక్తి వాణీనామంబునను, చతుర్ముఖుని లాఘవశక్తి కమలాభిధానంబునను, శ్రీవిష్ణుని దృఢశక్తి దుర్గాఖ్యను చంద్రధరుని వరించినవి. ఇట్టి సనాతనదంపతులైన ముప్వురును యీలోకముల సృష్టిస్థితిలయంబులను చేయుచుందురు. అయ్యాదిశక్తిత్రయంబునే రాజససాత్త్వికతామసంబులని పౌరాణికులు వాడుదురు. ఇట్లేర్పడిన ఆరూపత్రయము లోకంబులు సృజియించుచున్న బ్రహ్మాదరికేగి నమస్కరించి దేవా! సమస్త ప్రాణులను సృష్టించి పనులువిభాగించి పంచుచుంటివి.

మాకును స్వర్గమర్త్యపాతాళంబునంగల సురాసుర గరుడ గంధర్వ యక్షకిన్నర కింపురుష సిద్ధసాధ్య గుహ్యక మనుజ విషధరాది ప్రసిద్ధులగు వీరపుంగవులకును పూజనీయంబగు కార్యమెద్దియో విచారించి నియమింపుఁడని వేఁడెను. చతుర్ముఖుఁడును చతుష్షష్టివిద్యలలో శ్రేష్ఠంబును - వీర పురుష సేవితంబును - నగు ధనుర్వేదకళను నిర్మించి సమస్త మార్గములకు కులాచారము ప్రశస్తమనియును, దానికంటె ధర్మము దశగుణిత మధికమనియును, అధర్మ గుణముకన్న సత్యవ్రతము దశగుణిత మధికమనియును, ఈమూడుగుణముల నాశ్రయించి యుండునది ధైర్య మనియును, అట్టి ధైర్యము పరాక్రమమునందు నిలుచునని యును, పరాక్రమముగలవారలే వీరసింహులనియు శ్రుతులు నుడువుచున్నవి. కాన వీరాగ్రేసరులు దృష్టి బాహు భుజంబుల లక్ష్యలాఘవదృఢంబులను మీరు మువ్వురు వసింపుఁడని యానతిచ్చెను.

ధనుర్విద్యయందు దృఢశక్త్యంశము ధనువుగాను - లాఘవశక్త్యంశము నారిగాను - లక్ష్యశక్త్యంశము బాణముగాను - ఈత్రయము పరికరములుగను - ధన్వశక్తిసారము గోధగాను - శింజనీశక్తిసారము అంగుళిత్రాణ (కసిసీ)గాను - కాంతశక్తిసారము తూణీరముగాను - ఈత్రయ ముపపరికరములుగను - ఈపరికరత్రయమును ఉపపరికరత్రయమును కలసి ఆఱువిధములుగను విభాగింపఁబడెను. సహస్రార్కప్రభాభాసితంబైన ఈశక్తిత్రయము వలన దుష్టనిగ్రహశిష్టప్రతిపాలనంబు జరుగుచున్నది. యీ సాధనషట్కవినియోగంబులును మిక్కిలి ప్రపంచింపఁబడినవి. ఎట్లనిన - ధనువుబాణములను జిమ్ముచు వామహస్తమందు బ్రకాశించును. మౌర్వి శరపుచ్ఛముల గ్రహించి ధనువు నాకర్షించును. చిత్త మెచ్చట నాటునో అటకు బాణముపోయి నాటును. శరమువిడుచునపుడు నారిదెబ్బ ఎడమచేయికి తగులకుండ గోధ రక్షించును. అంగుళిత్రాణము దక్షిణహస్తాంగుష్ఠమును కాపాడును. బాణముల నుంచుటకు తూణీర ముపయోగించును.

శ్రీవిష్ణువకు ధ్యానంబును సూర్యునకు నమస్కారంబులును శివునకు పత్రపూజలును భైరవాది సమస్త నీచదేవతలకు ప్రాణిహింసలును వారివారి మనఃప్రీతి కొఱకు పూజచేసి ఆదేవతలవలన మనోభీష్టవరములను బొందుదురు. అది గావున దేవతాప్రసాదంబు గోరువారలకు తదనుకూలంబైన యారాధనావిశేషంబునఁ గాని తద్దేవత ప్రసన్న గానేరదు. లక్ష్మ్యాదిదేవీత్రయంబునకు అభ్యాసారాధనంబు కర్తవ్యంబై యుండు. అంత కాలంబు దృఢనిశ్చయుండై యభ్యాసంబను నారాధనంబు జేయుచుండు నంత దేవీకటాక్షంబు వడయుఁగావున నభ్యాసారాధనం బవశ్య కర్తవ్యము.

ఇఁకను దేహబలంబును శరీరపరిశ్రమను చర్చింతము:— పాదాదండెములు జమిలిదండెములు గోడదండెములు హనుమంతులఘువులు వాలుమొగ్గలు గుంజీలు ముగుదారులు లేజిము సంగిడీలు తిరువాళీలు ఆసనములు దండలు గతులు పసువుల్లు మొసలు కాయమానములు విసరులు ఉపపీడములు విన్నాణములు ప్రచారములు నజకులు మల్లశాస్త్రము - ఈ మొదలుగా గల దేహపరిశ్రమవిద్యలను ప్రథమంబున నభ్యసింపవలయును.

రణరంగమున శత్రుసంహారమొనర్చు దివ్యాస్త్రములు:— బ్రహ్మాబాణములు గీలించి హుంకారం బొనర్చిన మాత్రంబున నొక యనూనంబైన తేజంబు ప్రళయాగ్ని సన్నిభంబై శిరంబున వెలువడిన నది ప్రణవపూర్వకంబైన గాయత్రీ వర్ణంబుల గుప్తంబుచేసి - తదుచ్చారణంబున దత్తేజం బుద్భవంబుగా నియమించి - శరాకర్షణంబున మంత్రోచ్చారణంబును షట్త్రింశద్యోగంబుల నెయ్యది సన్నిహితకార్యమై యుండు దానిఁదలంచు విధంబును తద్ధ్యానంబును - తల్లక్ష్యస్థానభేదంబులైన యంత్రంబులును గల్పించి యమ్మంత్రంబు పఠియించిన నంత నొకతేజము భయంకరాకారమును శ్వేతవర్ణమును గలిగి బ్రహ్మశిరమ్మనుపేరిట మహాస్త్రంబై యుద్భవిల్లె. ఇంద్రాంశంబున నైంద్రంబును దహనాంశంబున నాగ్నేయంబును యమాంశంబున యామ్యాస్త్రంబును ధర్మపాశము [కాలపాశము] నైరుతియంశంబున రాక్షసాస్త్రంబును, వరుణాంశంబున వారుణాస్త్రంబును అనిలాంశంబున వాయవ్యంబును, గుబేరాంశమున గౌబేరంబును, రుద్రాంశంబున రౌద్రంబును, మేరునగేంద్రాంశంబున నచలాస్త్రంబును, అంబుదాంశంబున ఘనాస్త్రంబును, అనంతునియంశంబున నాగాస్త్రంబును, వైనతేయాంశంబున గరుడాస్త్రంబును, భాస్కరాంశంబున తేజోస్త్రంబును, గంధర్వాస్త్రంబును, హిమకిరాంశంబున సోమశతాస్త్రంబును, మనుష్యాంశంబున మానవాస్త్రంబును, బ్రాహ్మణాంశంబున భార్గవాస్త్రంబును, వజ్రాంశంబున సర్వక

వచభేదనాస్త్రంబును, దిగ్గజాంశంబున వారుణాస్త్రంబును దండచక్రము, (కాలచక్రము విష్ణుచక్రము) శైవశూలము ఐషీకము బ్రహ్మాస్త్రము శిఖరిగద కౌమోదకీగద (శుష్కాశని, ఆర్ద్రాశని) పైనాకాస్త్రము నారాయణాస్త్రము ప్రమథాస్త్రము హయశిరము కాంచనాస్త్రము శక్తి కింకాలము మానవలము కాపాలము కంకణము విద్యాధరాస్త్రము నందనాస్త్రము అసిరత్నము ప్రస్వాపనము ప్రశమనము సౌరము దర్పము శోషణము సంతాపనము విలాపనము దమనము కాందర్పము పైశాచము మోహనము తామసము సౌమనస్యము సంవర్తనము సత్యాస్త్రము మాయావంతము సర్వమాయాదమనము, తేజఃప్రదము తేజోపకర్షణము త్వాష్ట్రికము సుదామనము శివేషుమానవాస్త్రము ముసలము—యీ మొదలగు దివ్యాస్త్రములు మూడువందలు గలవు. ఈదివ్యాస్త్రములకు మంత్రములును తల్లక్ష్యస్థానభేదంబులైన యంత్రంబులును తదాదిదేవతాధ్యాన రూపంబును తన్నియమంబులును తత్ప్రయోగదక్షిణాంబులును తదుప సంహారక్రమంబులును నెఱింగి ప్రయోగింపనగు. అస్త్రములకు మంత్ర మనఁగా తుపాకికి వాడఁబడు అగ్నిచూర్ణమువంటిది. యంత్ర మనఁగా తుపాకికినాళము వంటిది. తంత్ర మనఁగా నాళములో అగ్నిచూర్ణము-గుండు-వేసి గజముతో ధట్టించి చెవికాడలో అగ్నిచూర్ణము వేసి అగ్నితో ముట్టించుట మొదలగునవి. పైనివ్రాసిన అస్త్రములకు ప్రస్తుత మట్టి మంత్ర యంత్ర తంత్ర శాస్త్రములు మనహిందూదేశమందు నశించుచున్నవి.

శస్త్రములు:—సత్వవంతము సత్యకీర్తి ధృష్టిరభసము ప్రతిహారతరము పరాఙ్ముఖము అవాఙ్ముఖము లక్ష్యాక్షవిషమము దృఢనాభము సునాభము దశాక్షము శతవక్త్రము దశశీర్షము శతోదరము పద్మనాభము మహానాభకము సునాభకము దుందునాభము జ్యోతిషము కృశనము నైరాశ్యము విమలము యౌగంధరము హరిద్రము దైత్యము ప్రశమనము శుచిర్బాహువు మహాబాహువు నిష్కలి విరుచి సార్చిర్మాలి ధృతిర్మాలి వృత్తిమంతము పిత్రసౌమనసము విధూతము మకరము కరవీరకము ధనధాన్యము కామరూపము కామరుచి మోహనము మారణము జృంభకము సర్వనాభము సంతానము వరణము రుచిరము మున్నగునవి.

ఆయుధములు:—బాణము ఖడ్గము తోమరము స్తోమము చేరి సృగము శక్తి యష్టి భిండివాలము పరిఘము పరశ్వధము - గద ప్రాసము ముద్గరము ముసలము శూలము పాశము చక్రము ముసుండి దండము వజ్రము అశని హలము అరిష్టము క్రకచము కుంతము పరశువు వేణువు తోత్రము కుసూలము త్రిశూలము కతారి కైబారు బాకు సూరి పేష్కష్షు మొదలుగా గల ఆయుధములు కర్మకరుల మనమునకుం దోఁచినటుల నిర్మించిరి. అట్టి ఆయుధపరిశ్రమ జేయవలయును. ప్రస్తుతకాలంబున ఐరోపాఖండవాసుల భౌతికశాస్త్రచర్చలు, శోధనలు చాల ప్రబలముగా నున్నవి. ఆశాస్త్రశక్తులు-పెట్రోలు-మోటారులు- విద్యుద్యంత్రములు-ధ్వనిలేనితుపాకులు-పొగలేనితుపాకిమందు-గొప్పఅగాదుగల ఫీరంగిగుండ్లు - విషజల విషవాయు ప్రయోగములు - ఆకాశవిమానములు- విద్యుల్లతలదళ్లు- బాంబులు కందకములు- వార్తాయంత్రములు- విద్యుత్కిరణములు - సెర్చిలైట్లు అదృశ్యవిమానములు- శబ్దగ్రాహియంత్రములు- జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు వాటిని కనిపెట్టుయంత్రములు తీగలేనివార్తాయంత్రములు టెలిఫోనులు తీగలేనిటెలిఫోనులు టార్పిడోగొట్టములు- మొదలగు సమస్త విద్యలకు పుట్టినిల్లని ప్రసిద్ధినొందిన మనభారతదేశము ఈకాలంబున క్షీణదశనొందినది. కావున తగు విధమున మన ఆంధ్ర క్షత్రియ కుమారులకై విద్యాశాలలేర్పరచి గురువుల నియమించి ఈప్రాచీన తమములగు క్షాత్రవిద్యల నభ్యసింపజేసినంగాని మఱల ఆర్యావర్తపు క్షాత్రతేజము ముందటివలె సర్వతోముఖమగు నభివృద్ధి నొందజాలదు.

ఆంధ్ర వాఙ్మయ నిరీక్షణము

అంద్ర శేషగిరిరావు గారు

"మ. మహి మున్ వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్ గుండలీంద్రుండు త, ద్వహనీయస్థితి మూలమై నిలుప శ్రీనాథుండు ప్రోవన్ మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింపన్ సొంపువాటిల్లు నీ, బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ దత్ప్రాగల్భ్యమూహించెదన్."

—రామరాజభూషణకవి

"దేశభాషలందు తెలుఁగు లెస్స" యని రాయలవచనము. [illegible] కలిగి తెనుంగుబాస వీనులకు విందొనర్చు. మృదుమాధుర్యములఁ జూచికొని దీనికి 'Italian of the East' అని పాశ్చాత్యపండితప్రకాండులు నామకరణ మిడిరి. ఆంధ్రభాష యనఁగా నాంధ్రులచే మాటలాడబడు భాష యని కాని, లేక యాంధ్రదేశోద్భవమగు భాష యని కాని చెప్పవచ్చును. త్రిలింగదేశమునఁ బుట్టిన దగుట తెలుఁగు తెనుఁగు అనియు వ్యవహరింపఁబడును. ఆంధ్రభాషలో నన్నయభట్టారకునకుఁ బూర్వ మనేకగ్రంథము లుండియుండును. మనదురదృష్టమువలన అదుపట్టి లేకపోయినది. క్రీ. శ. పదునొకండవ శతాబ్ది ఆరంభమునుండియు వాఙ్మయ మభివృద్ధి నొందినది. ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధికాలమును నాలుగుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. అందు 1. భాషాంతరీకరణయుగము. (11-15 శతాబ్దులు) 2. ప్రబంధయుగము. (16-17 శతాబ్దులు) 2. మధ్యమయుగము. (18-19 శతాబ్దులు) 4. ఆధునికయుగము (20-వ శతాబ్ది). ఇందుతొలుతటిదైన భాషాంతరీకరణయుగములోఁ గావ్యములు కేవల మర్థగౌరవముతో రచించిరి. ప్రబంధయుగములో శబ్దార్థముల రెంటికిని సమానముగ ప్రాముఖ్యమునిచ్చిరి. మధ్యమయుగములో శబ్దగౌరవమునే విశేషముగఁ బాటించిరి. కావున నీ కాలమునందే భాష క్షీణింప మొదలిడెను. భాషాంతరీకరణయుగమందలి వాఙ్మయాభివృద్ధిని ప్రత్యేకించి విమర్శించుకొందము.

భాషాంతరీకరణయుగము-1 పాదము. 11-13 శతాబ్దులు

కవులు:—నన్నయభట్టు ప్రథమాంధ్రకవి. రాజరాజనరేంద్రుని ప్రోత్సాహముచేఁ గవితాప్రపంచమును సృష్టించినాఁడు. 'భారత వేదవాక్య రసభావము తెలుఁగలేక నిస్సారమనస్కులై' 'కాసటీసటే చదివి గాథలఁ ద్రవ్వ తెనుంగువారికై' భారతము పరివర్తింప దొరకొని ఆరణ్యపర్వము నాలవయాశ్వాసము సగముకుఁ రచించి కీర్తిశేషుఁడయ్యెను. ఈతనిరచన మృదుమధురమై—శబ్దాలంకారశోభితమై—సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై - యుండును. మధ్యాక్కరలు మొదలగు వృత్తములరచన నన్నయప్రాచీనతను వెల్లడిసేయును. ఈతని భాషాంతరీకరణము స్వతంత్రమైనది. తర్వాత తిక్కన విరాటపర్వము మొదలుకొని భారతభాగమును 'ఆంధ్రావళి మోదముం బొరయ' రచించెను. నడికాలములు తెలుఁగుంబలుకుబళ్లఁ గూర్చుటయం దీతఁడద్వితీయుఁడు. తిక్కనయజ్వ విరాటోద్యోగపర్వములందు జూపిన 'మహాత్త్వకవిత్వపటుత్వ'సంపదలనద్భుతములు. పదంపడి ఈయిర్వురకుఁ దుల్యుఁడగువాఁడు ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ. ఆరణ్యపర్వశేషపూరణమునం దీతఁడు నన్నయనే యనుకరించెను. ప్రబంధశైలికి ఇతఁడే మార్గదర్శి. ఈతని ప్రబంధశైలి ననుసరించి శ్రీనాథాదులు గ్రంథములను మనోహరముగా వ్రాసిరి. నన్నయ తిక్కన ఎఱ్ఱాప్రెగడలను కవిత్రయ మందురు. వీరాంధ్రభాషకుఁ బ్రామాణికకవులు. వీరి కవిత్వము పదాఱువన్నె బంగారమువలె నిర్దుష్టమైనది. తిక్కన భారతమును ముగింపఁగానే తర్వాతి కథయగు హరివంశమందలి యుత్తరభాగమును 'నవీనకవితావిలాసనాథుఁ డ'గు నాచనసోమనాథుఁడు రచించెను. ఈతఁడు కల్పనాకౌశలమున-ప్రతిభావిశేషమున-బుద్ధినైశిత్యమున- నిరుపమానుఁ డగుట నాంధ్రకవులలో మిన్న యనవచ్చు. కొన్నివిషయములలో నీతనికి సోమయాజినయుతము తీసిపోవును. కేతన దశకుమారచరిత్ర మీసందర్భమున పేర్కొనఁ దగినది. పిమ్మట గంగనాథభాస్కరాదులు రామాయణమును తెనిఁగించిరి.

కవిత్వలక్షణములు:—ఆంధ్రభాష భట్టారకుతో నవతరించి తిక్కనకాలమునకే జాతీయత యేర్పడి మహోన్నతదశకు వచ్చినది. భారతకవుల గ్రంథములు భాషాంతరీకరణము లయ్యును స్వతంత్రముగా నుండును. ఇక్కాలమున గవు లాంధ్రపదముల నధికముగా వాడుచు వలయుపట్ల సంస్కృతపదప్రయోగముఁ జేయుచు రసవంతమును మనోరంజకమును నగు కవిత్వము చెప్పిరి. ఈయుగమునందలి గ్రంథము లన్నియు భాషాంతరీకరణములే. కాని స్వకపోలకల్పితములు కావు. భారతకవులెవ్వరును కేవలశబ్దాలంకారములను విశేషించి వాడియుండలేదు. నన్నయ కవనమందును, భాస్కరరామాయణ హరివంశములందునుఁ గొలఁదిగా శబ్దాలంకారములు కలవు. నన్నయ మొదలు సోమనాథునివఱకు నాంధ్రభారతి సర్వాంగసౌందర్యసౌకుమార్యసంపాదన మొనర్చుకొన్నది. ఈ యుగకవులు దీర్ఘసమాసములు వాడియుండలేదు. వీరు స్వతంత్రగ్రంథకర్తలు కాకపోయినను శక్తిమంతులు. వాఙ్మయధురంధరులు. ఈ కాలమందలి కవులు సాధారణముగా బ్రాహ్మణులే. అయినను బద్దెన నన్నెచోడులవంటి రాజకవులును లేకపోలేదు. తిక్కనకాలమునాటి కవులు మంత్రులుగా- రాజకీయతంత్రజ్ఞులుగా-యోధులుగా నుండిరి. ఈ యుగమందలి కావ్యరచన నీతిబోధకమును, మతవ్యాప్తికిని తోడ్పడినది.

మతములు:—ఈ కాలమున బ్రాహ్మణమతమే విజృంభించి యున్నను జైనగ్రంథములు కొన్ని తెలుగాయెను. నిదర్శనము జినేంద్ర పురాణము. ఆదిత్య పురాణము. భారత భాగవత రామాయణాది గ్రంథ భాషాంతరీకరణము బ్రాహ్మణమత వ్యాప్తి గావించి జైనమతము క్షీణింపఁ జేసినది. నన్నయాదుల భారతభాగవతాదుల భాషాంతరీకరణములు జైన మతవిజృంభణ మడంచి బ్రాహ్మణమత ప్రచారమునకే తోడ్పడెను. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధికి గాదని వాఙ్మయచరిత్రకారుని నిర్వచనము. వీరశైవమతా వలంబకులు 'జానుతెనుఁగు'లో గ్రంథములను రచించి మతప్రచార మొనర్చిరి. పాల్కురికిసోమనాథుని పండితారాధ్యచరిత్రము బసవ పురాణము లను ద్విపద కావ్యము లిందుకు నిదర్శనములు.

పోషకులు:—ఆదినుండియు ఆంధ్రకవిత రాజపోషణ మున వృద్ధిపొందినది. 11-13 శతాబ్దులలో మన వాఙ్మయమును పోషించినది చాళుక్యులు. చాళుక్యవంశజు లగు సత్యాశ్రయుఁడు యుద్ధమల్లుఁడు మొదలగువా రాంధ్ర సారస్వతమును పోషించి రనుటకు నిదర్శనములు పెక్కు లున్నవి. చాళుక్యుల పిమ్మట చోళులు ఆంధ్ర కవిపోషకులుగా నుండిరి. అటుపిమ్మట కాకతీయులును, రెడ్లును ఆదరించిరి. నన్నయ నారాయణభట్టుల భారతము. మల్లనగణితము- విన్నకోటపెద్దన్న కావ్యాలంకారచూడామణి-చాళుక్యుల కాలమునాటి సారస్వతములు. తిక్కన రామాయణ భారతములు చోళులనాఁటి వాఙ్మయము. భాస్కర రంగనాథ రామాయణములు కాకతీయులనాఁటివి. ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ భారత రామాయణ నృసింహపురాణాదులు రెడ్లయాద రణమున బయలుదేరిన సారస్వతము.

వాఙ్మయ రంగములు :— ఆంధ్రకవితాసతి గోదావరీ తీరస్థ మగు రాజమహేంద్రవరమున నన్నయచే సృష్టింపఁబడి క్రమ ముగా పినాకినీనదీప్రాంతముల స్వేచ్ఛావిహారములనుసల్పి-అద్దంకి ఓరుగల్లు ప్రాంతముల బాల్యావస్థను గడపినది. నన్నయ కాలమున రాజమహేం ద్రవరమును— తిక్కన కాలమున సింహపురియు—ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ కాలమున అద్దంకిప్రాంతములును-భాస్కరాదుల కాలమున ఓరుగల్లును—పాల్కురికిసోమ నాథుని కాలమున విద్యానగరమును - వాఙ్మయకేంద్రస్థానములుగ నుం డినవి.

ద్వితీయపాదము 14-15 శతాబ్దులు

కవులు:—ఈ కాలమునాఁటి ఆంధ్రవాఙ్మయ విజృంభణ మును తిలకించి మనము విస్మితులగవలసినదే. పినవీరభద్రుఁడు అనంతుఁడు శ్రీనాథుఁడు బమ్మెరపోతన ఈ కాలమందలి అగ్రగణ్యులగు కవులు. పిన వీరభద్రకవి భారతకవులతోఁ దుల్యమైనవాఁడు. జైమినిభారతము శకుం తలాపరిణయము నీతని కృతులు. దృశ్యకావ్యములను ప్రబంధములుగా భాషాంతరీకరించుట కితఁడే ప్రథముఁడు. ఈ శకుంతలాపరిణయరచనమే ప్రబంధనిర్మాణమునకు దారితీసెను. అనంతుని భోజరాజీయము మొదలగు కథావర్ణనాంశములు కలిగి మృదువై మధురముగ నుండును. స్వతంత్ర గ్రంథరచన కితఁడే మార్గదర్శి. భోజరాజీయము స్వకపోలకల్పిత గ్రంథ ములలో మొదటిది. శ్రీనాథుఁడు లాక్షణికుఁడైన గొప్పకవి. ఈ కవి సార్వభౌముఁడు 'చిన్నారిపొన్నారి చిఱుతకూకటినాఁటి' నుండియు భాషాసేవ కొనర్చినవాఁడు. 'కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్వ దౌషధమ్' అని కొనియాడఁబడు రెండుగ్రంథముల కొనర్చిన యాంధ్రీ కరణమే యీతని పాండితీగరిమను వెల్లడించుచున్నది. ఈతని సీసప ద్యములలో యొయ్యారపు నడకలు కలవి. ప్రబంధపరమేశ్వరునిచే నిర్మింపఁబడిన ప్రబంధశైలిని శ్రీనాథుఁడు సొంపుగా నింపుగా నభివృద్ధిపఱచెను. తిక్కన సృజియించిన మహోన్నతస్థితిని శ్రీనాథుఁడు ప్రోదిచేసెను. ఇతని కవితాధార మత్తేభగమనిక గలది. ఇతఁడు దీర్ఘసమాసములను విశేష ముగా ప్రయోగించెను. బమ్మెరపోతన భక్తిరసప్రధానముగా భాగవ తముఁ దెనిఁగించిన ఆత్మగౌరవముకలిగిన కవిసత్తముఁడు. ధనమునకాశించి ఆంధ్రభారతిని కర్ణాటకిరాటకీచకుల కమ్మని మహాత్ముఁడు. లాక్షణిక రీతిని గ్రంథమున లక్షణదోషంబులు కలవందురు. ఇతని కవనమున శబ్దాలం కారములు మెండుకొనియుండును.

కవిత్వలక్షణము:—ఇది స్వతంత్ర గ్రంథములు బయలు దేరిన కాలము. భారతమందలి శకుంతలకథ శకుంతలనాటకము సమ్మే ళన మొనర్చి స్వతంత్రముగాఁ బినవీరభద్రుఁడు శకుంతలాపరిణయము రచించెను. భోజరాజీయము నిర్వివాదముగా స్వతంత్ర గ్రంథము. శ్రీ నాథుని హరవిలాసము కొంతవఱకు స్వకపోలకల్పితము. భాషాంతరీకరణ మన్న మాటయే కాని ఆంధ్రభాగవతము సంస్కృతభాగవతముకంటె పెద్దది. ఆంధ్రవాఙ్మయనిర్మాతలని మహాకవులని మనము కీర్తించు శ్రీ నాథుఁడు పోతన్న గారు భాషావ్యాప్తికి చేసియొక అర్థశమము చెప్పి పెట్టిరి. అవి అత్యంత దీర్ఘతమము లగు ప్రౌఢసమాసములను వాడుట యొకటియును, శబ్దాలంకారాడంబరత్వము నెలకొల్పుట యొకటియు నని నా భావము. సంస్కృతాంధ్రభాషాపారంగతుఁ డగుట శ్రీనాథు నకు దీర్ఘసమాసము లుపయోగించుట సులభసాధ్యమే. కాని పండితే తరులకది కొఱకుపడని కొయ్యయైనది. పోతన్న శబ్దార్థముల రెంటికి సమానగౌరవ మిచ్చి సామర్థ్యాతిశయముతో శబ్దార్థాలంకారము లుప యోగించెను. వారి తర్వాతికవులు అనివార్యమగు వికారము దెచ్చిరి.

మతములు:—భాషాంతరీకరణయుగపు ద్వితీయపాద ములో రామానుజశిష్యు లగు శ్రీవైష్ణవులును, మధ్వాచార్యశిష్యు లగు మాధ్వులును అనేకాంధ్రగ్రంథములను వ్రాసి వారివారి మతసిద్ధాంత ప్రచారమును, ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధిని నొనర్చి కీర్తికాయులైరి. శ్రీనాథుని కాలమునాఁటికి యవనసంపర్కము కలిగినది.

పోషకులు:—పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రుని కాలమున కృష్ణదేవరాయల పూర్వులును, శ్రీనాథుని కాలములోఁ గొండవీడు రాజమహేంద్రవరము రెడ్లును ఆంధ్రసారస్వతమునకు పోషకులుగా నుం డిరి. పోతన లక్ష్మిదేవిని తృణీకరించి సరస్వతిని ఆత్మగౌరవమున నిలిపెను.

వాఙ్మయ రంగస్థలములు :— అద్దంకి రాజ మహేంద్రవరము లీకాలమున వాఙ్మయరంగములు. రాజమహేంద్ర వరము భాషాంతరీకరణయుగపు టాద్యంతములందు సారస్వతకేంద్ర స్థానముగా నుండుట విశేషము. పుట్టినిల్లు విడిచి దూరమేగిన ఆంధ్ర

భాషాపోషణ తిరిగి జన్మస్థానమునకుఁ దెచ్చినవాఁడు శ్రీనాథుఁడు. ఆంధ్రభారతిని శ్రీనాథుఁడు దేశమంతయుఁ ద్రిప్పినాఁడు. ఈ యుగమందలి తిక్కనపాదములలోఁగూడ నించుమించు నిదియే.

ప్రబంధయుగము. 16-17 శతాబ్దులు

భోజరాజీయశకుంతలాపరిణయములు- శ్రీనాథుని దీర్ఘసమాసములను - సీసపద్యములను పోతరాజు శబ్దాలంకారములను-శంభుదాసుని ప్రబంధశైలిని - ఆదర్శముగా గొని ఈయుగమున స్వతంత్రగ్రంథములను వ్రాయ మొదలిడిరి. పెద్దన తిమ్మన కృష్ణదేవరాయలు రామరాజభూషణుఁడు సూరన రామకృష్ణుఁడు వీరలు ప్రబంధకవితా తారాపథమున దివ్యజ్యోతులు. మనుచరిత్ర రచించి ప్రబంధములకుఁ బెద్దన్న మార్గదర్శి యయ్యెను. మార్కండేయపురాణమునుండి కథావస్తువును గ్రహించి - విస్తరించి - మెఱుంగుపెట్టి - మనుచరిత్ర వెల్వరించెను. ఇందలి అల్లికజిగిబిగి నిరుపమానము. ప్రకృతివర్ణనలు మనోహరములు. తిమ్మన పారిజాతాపహరణము ముద్దులుమూటగట్టుచుండును. "ముక్కుతిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు" అను చాటువు నతిశయోక్తులైన ఆంధ్రులలో నెఱుంగనివారు లేరు. కృష్ణరాయలాముక్తమాల్యదను రచించి తన పారస్వతాభిమానమును వ్యక్తీకరించినాఁడు. ఇతఁడు మానవజీవితపరిశీలనమునం దసదృశుఁడు. ఆముక్తమాల్యద నారికేళపాకమునఁ బడినది. అయినను అద్భుతజనకములైన ఇందలివర్ణనలు హృదయరంజకములు. మాంధాతృచరిత్ర కాళహస్తీశ్వర మాహాత్మ్యము మొదలగు మధ్యరకపు గ్రంథము లిప్పటికే ధూర్జటికాళహస్తీశ్వరశతకము గంగా ప్రవాహ ప్రతీకాశ మగు ధారావేగము కలది. రామరాజభూషణుని వసుచరిత్ర శబ్దాలంకారములందు భాగవతమును మించెను. భాషావిషయములో నే గ్రంథమును వసుచరిత్ర కీడురాకపోయినను కథాసంవిధానమందు-సంభావనాసమీచీనతయందు-వర్ణనసందర్భమందు - వసుచరిత్ర యథమగ్రంథము. పింగళిసూరన ప్రబంధయుగమునఁ జక్రవర్తి. ఈతని గ్రంథములు అన్నియును రత్నములు. ఆంధ్రభాష కీతఁడొనర్చినసేవ వర్ణనాతీతము. రాఘవపాండవీయము ద్వ్యర్థికావ్యము. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము జాతీయనులకునిలయమై-మనోహరమై-నాటకసాంప్రదాయములు కల ప్రబంధము. కళాపూర్ణోదయము కథాసంవిధానమున మిన్న. ద్వ్యర్థపదములు మందునకైనలేకుండ తెన్నాలిరామలింగము పాండురంగమాహాత్మ్యమును రచించెను. పాండురంగమాహాత్మ్యములోనికథలు నీతిబోధకములు. ఇందలి నిగమశర్మకథ ననుసరించి కందుకూరు రుద్రకవి నిరంకుశోపాఖ్యానమను రసవత్ప్రబంధము రచించెను. పాండురంగమాహాత్మ్యముశైలి యనుకరణీయమైనది. నిర్దుష్టమైనది.

కవిత్వసామాన్య లక్షణములు:— మనుచరిత్రరచన దుర్నీతిబోధక మాయెను. ఇందలి రతివర్ణనలు దూష్యములు. వసుచరిత్ర రచనకుఁ బూర్వపు కవులు మనుచరిత్రనే యనుసరించిరి. ఇది మొదలుకొని యనుకరణమే కవిత్వమైనది. ప్రబంధకవులు విశేషసమ్మానములు బడయుటచేఁ గవులు ప్రబంధములు కుప్పతెప్పలుగా రచించిరి. ప్రస్తుతము మన కాలమున నాటకరచనకూడ నిట్లే యున్నది. మనుచరిత్ర రచనానంతరము భాషకు మాఁదున్యాసనలు సంభవిల్లినవి. అవి— కవులు యౌచిత్యమును గమనింపక కేవలము అనుకరణపై నాధారపడుట. శ్రీనాథపోతనల దీర్ఘసమాసాలంకారముల యాదర్శము. భాష కవుల కధీనమై యుండుటకు మాఱు కవులే భాషకధీనులై నిఘంటువులపై నాధారపడుట. ఇఁకను రామరాజభూషణుని వసుచరిత్రతో

మహాభాషకు నాల్గవన్యాసత సంభవించెను. వసుచరిత్ర తరువాతి ప్రబంధము లన్నియు దానికి ప్రతిమలే. ఈకాలములోనివాఁడైనను కేమకూర వేంకటకవి 'భ్రామెుగ్గలవర తెమకుఁదామే విడుల్లేమలతో చవులొలుకు రచనలతో అనుద్వేగకరములగు వర్ణనలతో-విజయవిలాసము విరచించి ధన్యుఁడాయెను. అడిదముసూరకవి కూచిమంచితిమ్మకవి మొదలగువారు పప్పులోఁగాలు వేసిరి. పింగళిసూరన్న ద్వ్యర్థికావ్యరచనతో నైదవన్యాసత కలిగెను. రసవి[illegible]- శయ్యాలాలిత్యము- కథాచమత్కారము- శ్లేషకావ్యములందుఁ బూజ్యములు. అనఁగా నభావము లనుట. కావున నదిమొదలుకొని భాష క్షీణదశ నొందినది.

పోషకులు - వాఙ్మయరంగములు:—ఆంధ్రభారతిని జయంత్యుత్సవములతో పల్లకులపై నూరేగించినది యీయుగమందే. కృష్ణదేవరాయల 'భువనవిజయమున' వెల్వడిన గ్రంథము లన్నియు నాంధ్రకవితాసతికలంకారములు మనసారస్వతాభివృద్ధికాలములో దీనిని 'అగస్టన్ ఏజి' అనవచ్చును. తంజావూరు రాజులు - మధురనాయకులు- శ్రీకాకొలను సారస్వతమును బోషించిరి. విద్యానగరమే ఈయుగమందలి సరస్వతీనిలయము.

మధ్యమయుగము- 18-19 శతాబ్దులు

కవిత్వసామాన్యలక్షణములు:—మధ్యమయుగమున భాషాపోష కురూపమై కుంటు నారంభించినది. ఇదివఱకే వ్యాపించియున్న న్యాసనములుగాక మఱిరెండు న్యాసనములు వచ్చినవి. మొదటిది అచ్చతెనుఁగు గ్రంథములు. పొన్నగంటి తెలగనార్యుఁడు యయాతిచరిత్ర నచ్చతెనుఁగులో రచించి భాషను విధ్వస్తమొనర్చినాఁడు. మహాకవులనిపించుకొనుటకై కూచిమంచి తిమ్మనాదు లచ్చతెనుఁగులో గ్రంథములు కురియించిరి. వీరి గ్రంథములు సారస్వత వినాశనమునకుఁ దోడ్పడిన వనుట తప్పుదు. 2. నిరోష్ఠ్యాదినియమములతో గ్రంథరచనము. ఆధునికులగు శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారుకూడ నిరోష్ఠ్యాది నియమములతో గ్రంథములు వ్రాసి భాషాదేవిని బంధించుటలో పాల్గొనఁగల్గిరి. ఉత్తమకావ్యమనఁదగినది యొక్కటియు నీమధ్యమయుగమున వెడలలేదు.

అష్టాదశవర్ణనలు-శృంగారరసము:— ఈయుగపువారు ప్రాచీనుల పద్యములనే మార్చి-మార్చి వ్రాసి వెలార్చిరి. లక్ష్మణకవి తిమ్మకవి మొదలగువారు ఇందులకు దక్షులు. వీరితోఁ బ్రబంధయుగమున కవసానదశ సిద్ధించి. స్త్రీవర్ణనములు. మితిమీఱి- అష్టాదశవర్ణనలే ప్రబంధమునకు ముఖ్యవిషయములుగా-నైనది. భోగపరాయణులైన ధనవంతులు పోషకులుగా నుండుటచే అసభ్యశృంగారము ప్రధానమైనది. కనుకనే ఈ ప్రబంధములు ఇప్పటివారికి కనిష్టజనకములై యున్నవి. శేషము వేంకటపతిగారి శశాంకవిజయము ముద్దుపళనిరాధికాసాంత్వనమును ఇందులకు నిదర్శనములు.

క్రైస్తవ వాఙ్మయము:—మహమ్మదీయసంపర్కము గల ప్రబంధయుగములో మహమ్మదీయగ్రంథము లేవియు వెల్వడకున్నను ఇప్పుడు క్రైస్తవమతసంపర్కములో మాత్రము మతప్రధానములగు గ్రంథములు వెడసూపినవి. ఈయుగాంతమున బైబిలు వచనరూపకముగ వ్రాయఁబడినది. ఆంగ్లేయభాషలో బైబిలుశైలి (Standard style) నిర్దుష్టమైనది. ఇఁక నాంధ్రమునందన్నో బైబిలుశైలి విపరీతమై యవినహ్యముగనున్నది. ఇది ఇప్పటి పబ్లిసిటీబ్యూరోవారిశైలినిపోలియున్నది.

ఆధునికయుగము - 20 వ శతాబ్ది

ఆధునికయుగారంభముతో నాంధ్రభారతికి శుభదినములు వచ్చి

నవి. ఇంతవఱకుఁ గుంటుచుండినవాఙ్మయము కుప్పిగంతులు వేయుచున్నది. ఈయుగమునఁ బ్రజాదరణమే గ్రంథరచనకుఁ బురికొల్పుచున్నది. ప్రభువులకుబదులు ప్రజలే పోషకులైరి. ముద్రాశాలలు ప్రతిపట్టణమునను నెలకొని ప్రతివ్యక్తియు సారస్వతాభివృద్ధికి కొద్దిగానో గొప్పగానో పాటుపడుచుండుట శుభచిహ్నము. ముద్రాయంత్రస్థాపనతో వాఙ్మయాభివృద్ధి విశేషమైనది. పుస్తకములు చవుకగా సులభముగా నెల్లరకు లభించుచున్నవి. విద్య సులభసాధ్యమైనది. ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయము పాలసముద్రమువలె అపారముగా నున్నది. అయినను నా శక్తికొలఁది ప్రస్తుతయుగమునందలి సారస్వతభాగముల నొక్కొకటిగాఁ దీసికొని చర్చింతును.

వచనము:— ప్రస్తుతము పద్యకావ్యములు ప్రజాదరణఁ బడయఁజాలకున్నవి. వచనగ్రంథము లాదరణీయము లగుట పదునెనిమిదవశతాబ్దినుండియు. మధ్యమయుగకవులవచనములు కొండవీటిచేంతాడువలె దీర్ఘములై దుర్భేద్యములైన దుర్గములవలె నుండును. భారతకవులలోఁ—తిక్కనవచనముకంటె నన్నయవచనము మనోహరము. ప్రబంధములందలి వచనములు నిర్గమములేని దుర్గములు. నిఘంటుసాహాయ్యములేనిదే యవి లొంగవు. మధ్యమయుగములోఁ గొన్ని మనోహరవచనకావ్యములు రచింపఁబడినవి. జైమినిభారత మిట్టిదే. చిన్నయసూరి ఆంధ్రవచనరచనకు * గట్టి పునాదులు వైచిరి. ఆధునికవచనరచనయందు శ్రీ వీరేశలింగముగారే ఆదర్శకులు. ఇక నవలలను గుఱించి చర్చింతము.

నవలలందు సహజమగుమాధుర్యము కలదు. విమలాదేవి రాయచూరు యుద్ధము నవలాసారస్వతమున సుప్రసిద్ధగ్రంథములు. చిలకమర్తివారి నవల లాంధ్రభాష కలంకారములు. ఇంగ్లీషున స్కాటువ్రాసిన ఐవన్హో తాలిస్మానులవలె ఆంధ్రమునందు చిలకమర్తివారి కర్పూరమంజరి సౌందర్యతిలక చిరస్థాయులు. ఇప్పుడు పెక్కులు నవలలు బయలుదేరుచున్నవి. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధి చేయలేని గాగితంపుకట్టలు. ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము ఇట్టి నవలలకు ఫ్యాక్టరీ. కనుక నవలలసంఖ్య పెరుగుచున్నదే గాని జీవకళగల వాఙ్మయము అందుండి వెలువడలేదు.

౧ ప్రకృతిశాస్త్రములు:— ప్రకృతిశాస్త్రము లవశ్యముగా నాంధ్రీకరింపవలయును. పారిభాషికపదములను సేకరింపవలయును. ప్రకృతిశాస్త్రము లాంధ్రీకరించుటకును ప్రచురించుటకును ముఖ్యులు శ్రీకొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు. వారిదే విజ్ఞానచంద్రికామండలి. ఈ మండలినుండి చంద్రికాప్రసారము నిలచిపోవుట ఆంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధికి గొప్పలోపము. శ్రీలక్ష్మణరావుగారి విజ్ఞానసర్వస్వసంపాదకత్వము మిక్కిలి స్తుత్యమైనది.

నిఘంటువు-వ్యాకరణము:— సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటునిర్మాణముతో నిఘంటువు లేనిలోపము తొలఁగును. సమగ్రమగు వ్యాకరణముకూడ మనకు లేకయున్నది. మహామహోపాధ్యాయులగు వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవంటివా రిట్టికార్యములకు పూనుకొనునట్లుచేయుట ఆంధ్రులవిధి.

నాటకములు:— పూర్వకవులు నాటకములు రచింపరైరి. సంస్కృతనాటకము లాంధ్రీకరించుచోఁ బ్రబంధరూపముగాఁ బరివర్తించిరి. నిదర్శనముగ శృంగారశాకుంతలము ప్రబోధచంద్రోదయము చెప్పనగును. శ్రీనాథునివీధినాటకము నాటక మనిపించుకొనదు. నాటకవాఙ్మయాభివృద్ధి యాధునికమైనది. నాటకసారస్వతాభివృద్ధి-ప్రోత్సాహకరముగా-శుభప్రదముగా-లేదు. శతాధికనాటకకర్తలు ఇప్పు డాంధ్రదేశమున శతాధికు లున్నారు. అయినను ఉత్తమనాటకము లింకను బయలుదేరవలసినస్థితియే యున్నది.

పత్రికలు:— పత్రికలు నాగరకతకు ముఖ్యములు. నార్త్ క్లిఫ్‌వంటిపత్రిక మనదేశమునం దుద్భవిల్లిన బాగుండును. మనఁబత్రికా ప్రచారము ఉత్సాహకరముగా లేదు. దినపత్రికలలో నాంధ్రపత్రికయును వారపత్రికలలో కృష్ణాపత్రికయును మంచి సేవ చేయుచున్నవి. ఆంధ్రపత్రిక ఉగాదిసంచిక లమూల్యములు. చిత్రపటశోభితములు. ఆంధ్రపత్రికను చూడనివాఁడైనను ఉగాదిసంచికనుమాత్రము చూచి తీరును. ఉగాదిసంచికలోని చిత్రపటము లయస్కాంతములవలె జనుల మనముల నాకర్షించును. ఆంధ్రపత్రిక సారస్వతానుబంధము సారస్వతసేవ నిరుపమానముగా నొనర్చుచున్నది. ఆంధ్రమున సచిత్రమాసపత్రిక లేనిలోపము గొప్పదే. టాగూరుఅండుకొవారి 'కళ' ఈలోపమును కొంత మట్టు నివారింపగల దనవచ్చును. ఆంధ్రభారతి గ్రంథాలయసర్వస్వము మొదలగు సచిత్రమాసపత్రిక లిప్పుడు వెల్వడకుండుట శోచ్యము.

చరిత్రలు:— చరిత్రరచన మనకుఁ గ్రొత్తకాదు. కృష్ణరాయవిజయము రంగరాయచరిత్ర పల్నాటివీరచరిత్ర ప్రతాపచరిత్ర మొదలగునవి పెక్కులు చరిత్రలు పూర్వకవులు వ్రాసిరి. చారిత్రకసారస్వత ముత్సాహకరముగా వృద్ధినొందుచున్నది. వీరేశలింగము పంతుల ఆంధ్రకవులచరిత్ర- లక్ష్మణరావుగారి హిందూదేశచరిత్ర- వీరభద్రరావు ఆంధ్రులచరిత్ర- సోమశేఖరశర్మ ఆంధ్రవీరులు- వంగూరి సుబ్బారావు వాఙ్మయచరిత్ర - ప్రాచీనాంధ్రనౌకాజీవనచరిత్ర- మొదలగునవి ఇప్పటి చారిత్రకగ్రంథభాండాగారమునం దున్న చారిత్రకములగు గ్రంథములు.

రాజకీయవాఙ్మయము:— రాజకీయవాఙ్మయాభివృద్ధి ఉత్సాహకరముగా నున్నది. మహాత్మగాంధి నిరాకరణోద్యమఫలితముగా మనలో రాజకీయసారస్వతము తామరతంపరైనది. ఈసందర్భమున మానికొండ సత్యనారాయణగారి రాజకీయగ్రంథానువాదములు స్తుత్యములు.

విమర్శనములు:— సత్యదృష్టిగలవిమర్శనలు మనలో లేవు. మనలో బ్రతిపక్షదూషణమే విమర్శనమని రూఢమైనది. వీరేశలింగము పంతులే యిట్టి పేరుగొనుటకు పాల్పడిరి. ఇప్పుడిప్పుడు మంచిమంచి విమర్శనములు వెలువడుచున్నవి. రామలింగారెడ్డి కవిత్వతత్త్వమును- మల్లాదివారి భారతవిమర్శనమును- శేషప్పెరుమాళ్లయ్య గ్రంథపీఠికలు- నివృత్తపాలవిమర్శనలు. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి విమర్శనము లాంధ్రవిమర్శనవాఙ్మయమున విమర్శకాదర్శప్రాయములు.

ఉపసంహారము:— నేఁడాంధ్రభాష సర్వాంగసుందరముగా నున్నది. వచనగ్రంథములు వృద్ధియగుచున్నవి. నవలావాఙ్మయము వృద్ధికావలసియున్నది. ప్రకృతిశాస్త్రములు పత్రికలు వృద్ధియగునట్లు మన మెక్కువ పట్టుదల చూపవలయును. చారిత్రకరాజకీయ విమర్శకవాఙ్మయాభివృద్ధి ప్రోత్సాహకరముగ నున్నది. సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు ప్రచురణమునకై ఆంధ్రులు స్వాతివానకు ముత్తెపుచిప్పలవలె వేచియున్నారు. ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు మున్ముందు సర్వతోముఖమగు నభివృద్ధిగల్గు దినములు లభించుగాక.

* ఆంధ్రవాఙ్మయ విమర్శకులలో బహుళసంఖ్యాకులు ఇందుల కంగీకరింపరు— సంపాదకుడు.

ఆండ్రూసు మహర్షి

జనమంచి సీతారామస్వామి గారు

భారతపుత్త్ర లెప్పు డెట బాధలు పడ్డ, నవెల్ల నీకుఁ జే
కూరినయట్లు నెంచి కడుఁ గుందుచు వానిని దీర్ప నిత్యమున్
భూరిప్రయత్నముల్ సలుపు పుణ్యధనుండవు తెల్లవారిలోఁ
నేరయినన్ భవత్సములు పృథ్విఁ గలారె! మహాత్మ! యాండ్రుసూ!

ఉ. శ్వేతశరీరమే మొదటఁ జెందినవాఁడవు; కాని, నీవు మా
జాతికి మేలుచేయుటకు సర్వవిధంబుల నున్న దేశమం
దాతతకష్టముల్ పడుట నద్ధపశత్వముపోయి నీదు ప్ర
ఖ్యాతికి నబ్బుచున్నదిగదా! యిఁక శాశ్వతమాట యబ్రమే!

శా. నీనమ్రత్వము, నీదయాహృదయమున్ నీశాంతిసంపత్తియున్
నీనిర్నిద్రపరోపకారమతియున్ నీశౌర్యధైర్యంబులున్
నీనిశ్చంచలభక్తియున్ బాగడఁగా నేర్పుమియున్ లేదు నా
కానందంబది యెంతయైనఁ గల దయ్యా హైందవోద్ధారకా!

మ. ఒకమాటన్యోను నీదుదర్శనము నాకోహో! మదింబుట్టె నీ
వాక బ్రహ్మర్షివటన్న భావ మది నీ యుక్త్యమృతం బానఁగా
నిఁక నెంతో దృఢమైన దయ్యె భళిరా! యే పెన్నఁడున్ మర్వలే
మకలంకంబగు నీదుజీవితము నో యాండ్రూసు ధీరోత్తమా!

ఉ. కొందఱు తెల్లవారమిత కోపముతో నినుఁ దిట్టిపోయఁగాఁ
గొందఱు ముష్కరాధములు కొట్టుట కుద్యమ మాచరింపఁగాఁ
గొందఱు రాక్షసుల్ మిగులఁ గ్రొవ్వి నినుం బయికీడ్చుచుండఁగాఁ
హైందవజాతివృద్ధికి గదా సహియించితి వెల్ల బాధలన్.

తే. తెలివియణుమాత్రమును లేక పులినిజూచి,నక్కవాఁతపెట్టుకొనినట్లక్కటకట!
తెల్లదొరలవేషము వేయు నల్లదొరలు, సిగ్గుపడరేల నినుఁజూచి సత్వాఢ్యైన!

తే. కామినీకాంచనాపేక్ష గలుగ నీక, యనృతవాక్యము లెన్నఁడు నాడఁబోక
భరతజననీచరణసేవ వదల లేక, యలరుచుండెడు నీకన్న నధికుఁ డెవఁడు?

సీ. అస్పృశ్యతాదోష మంతరింపక యున్న భరతదేశము ముక్తిఁ బడయ లేదు
మనకందఱకు నైకమత్యంబు లేకున్న భరతదేశము ముక్తిఁ బడయ లేదు
స్వార్థపరత్వంబుఁ జంపుకొనక యున్న భరతదేశము ముక్తి బడయ లేదు
కష్టసహనశక్తి గలిగించుకొనకున్న భరతదేశము ముక్తి బడయ లేదు

గీ. అనుచు బోధించి, బోధించినట్లు చేసి దేశమభివృద్ధినొంద రాత్రింబవళ్లు
పాటుపడుచున్న నిన్నెన్న వశమె మాకు? ధన్యచారిత్ర! భారతదత్తపుత్త్ర!

తే. పరమదీర్ఘాయు రారోగ్య భాగ్య మొసఁగి,యీశ్వరుండు నిన్నెపుడు రక్షించుగాక
యనుచు బ్రార్థింతు మయ్య మే మహరహంబు,సిద్ధగుణగణ్య! యాండ్రూసు ఋషివరేణ్య!

దార్ఢ్యము

ఏరీతిగ పోవును? ఏరీతిగ వచ్చును?

మేము నిన్నొక దార్ఢ్యవంతునిగ జేయగలము.

నీవు పోగొట్టుకొనిన బలమును తిరిగి పొందుటకు నీకేమి యివ్వగలవు? కొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వము నీ కుండిన బలమును చురుకుతనమును తిరిగి కలుగజేయుటకు నీవు ఎంత సొమ్మైనను యిచ్చుటకు సిద్ధపడుదువు. మనోల్లాసము, దారుఢ్యము, ధాతుపుష్టి మున్నగునవి కలుగును. మునుపటికంటె నీవు మంచి ఆరోగ్యమును కలిగియుందువు. అట్లు ఉండుట నీకు ఇష్టమేను. పూర్తిగా కృశించి పోయిన అనేకులకు ప్రతిదినము మా ఔషధము మంచి దారుఢ్యము నిచ్చుచున్నది.

మా విగోరా అను ఔషధమును సేవించుటచే ఇదివర కెప్పుడు వుండని దారుఢ్యము మీకు తప్పక కలుగును.

ప్రాచ్యదేశపు బలవర్ధక ఔషధము. ముఖ్యమైన ఓషధులనుండి తయారుచేయబడినది. అజీర్ణము, శైత్యము, మలబద్ధకము, పాండురోగము, బలహీనము, నిస్త్రాణ మున్నగునవి అద్భుతముగా కుదురును. శరీరమంతయు క్రొత్త మార్పును బొందును.

ఒక బుడ్డిని వాడి చూచిన దాని అద్భుతమైన గుణము మీకు తెలియును. బుడ్డి 1-కి ధర రూ 1—8—0.

హిందూదేశమునం దుండువారికి తపాలచార్జి లేదు. ప్యాకింగు ఖర్చులుమాత్ర ముండును.

ఇండియన్ మెడికల్ డిపో,

ఏజెంట్లు కావలెను. భావనగరు (కత్తియవారు - ఇండియా)

INDIAN MEDICAL DEPOT, Bhavnagar (Kathiawar) INDIA.

ఆర్డరును పంపునప్పుడు ఈ సంచిక పేరును తెలుపుడు.

ది యునైటెడ్ ఇండియా
లైఫ్ అస్యూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

హెడ్ ఆఫీసు: మద్రాసు

5 సంవత్సరముల కొకసారి 1000-కి రూ 75 ల వంతున
వార్సుదారులకు లాభమును పంచిపెట్టిన మద్రాసు భీమాకంపెనీ ఇది ఒక్కటియే.
పాలసీదార్లకు మిక్కిలి అనుకూలమైన షరతులు గలవు.
ప్రత్యేక సదుపాయము: వాయిదాకు పైగ అనేకదినములు గడువియ్యబడును.
ప్రీమియములు మితమైనవి. వార్సుదారులహక్కు సులభముగాను, త్వరితముగాను తీర్మానించబడును.
మద్రాసు రాజధాని ప్రజలకు మిక్కిలి అనుకూలమైనది.
ప్రాస్పెక్టసునకు ఈ దిగువచిరునామాకు వ్రాయవలెను:—

కె. ఎస్. గోపాలయ్య, మేనేజరు.

శాస్త్ర మనఁగా నేమి?

పొరనంది జగన్నాథస్వామి గారు, బి. ఏ., ఎల్. టీ.

ఆంధ్ర వాఙ్మయావిర్భావములలో నొకటియైన నూతనపరిభాషలో - శాస్త్రము శాస్త్రీయ విచారణ శాస్త్రీయపద్ధతి 'శాస్త్రీయదృష్టి - మొదలుగా గల పదముల నుపయోగించునపుడు లేఖకుల అభిప్రాయ మేమియో, చదువరుల మనస్సున గలుగు సంస్కార మేమియో, స్పష్టము కాకుండుట సంభవించుచున్నది. ఎట్లనఁగా నాయుర్వేదవైద్యము శాస్త్రీయమని కొందఱును గాదని కొందఱును జ్ఞానవంతులే వివరించుచుండుట మనమందఱము నెఱుఁగుదుము. ఇట్లే దయ్యములున్నవా లేవా? స్వప్నములు సత్యములా, లేక అసత్యములా అనెడు చర్చలలోఁ గూడ శాస్త్రీయపద్ధతి ఉన్నదని కొందఱును, లేదని కొందఱును వాదించుచున్నారు. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానసంపర్కముకల వారు ఒక తీరునను, లేనివారు ఇంకొక తీరునను, ఈపరిభాషాశబ్దమును నిర్వచించుటను ఈవాదములకు ఈవాదములలో నుండు అస్పష్టతకును కారణ మగుచున్నది. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానములో వాడఁబడుచుండు 'సైన్సు' అనెడు శబ్దమునకుఁ బర్యాయముగ దీనిని - అనఁగా నీశాస్త్రశబ్దమును-ఉపయోగించుచుండునటుల నందఱకును విదితమే. ఆవిషయమునే కొంచెముగ నిచ్చట విచారింతము.

విజ్ఞానచరిత్రమును పరీక్షించినచో విజ్ఞానసంపాదనము రెండుప్రకారములజరుగుచున్నదనిస్పష్టమగును. ఒకటి వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతి. రెండవది వ్యాప్తిసంపాదకపద్ధతి. వ్యాప్తి అనఁగా-ఒకసామాన్యమును వ్యక్తపరచు సూత్రమువంటిది. దానిని ప్రత్యేకసంగతులకు పట్టించి-అందుండి ఒక విశేషమును గ్రహించుట మొదటి పద్ధతి. ఇందులకు ఒక ఉదా.—"ఎచ్చటెచ్చట పొగయుండునో అచ్చటచ్చట అగ్నియునుండును." అనెడువ్యాప్తిని తొలుత ఒకపొగకనబడుస్థలమునకు సంయోజించి, ఆస్థలమున తప్పక నిప్పుండితీరవలయునని గ్రహించునపుడు అవలంబించెడిపద్ధతి. ఇట్లు ఎచ్చటెచ్చట సూత్రములను సిద్ధాంతములను న్యాయములను ప్రత్యేకవిషయములకు సంబంధించునట్లు తర్కించుచుందుమో ఆపద్ధతిని వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిగఁ దలంచెదము. ఒకమారు సూత్రములు స్థిరమైనపిదప లభించుజ్ఞానము ఆసూత్రసంయోజనమువలనఁ గలుగుచుండును. ఈ పద్ధతిలో సూత్రములతథ్యతఁగుఱించి ప్రశ్నమేయుండదు. సూత్రముల ప్రయోగములోను సమన్వయములోను విచారణకు అవకాశముండును. కాని ఆసూత్రము ఋజువగునది కానిది అనుచర్చకు అవకాశ ముండదు. సూత్రములు అమోఘములు - అనాదులు - పరిపూర్ణములు - అనెడు అభిప్రాయము అట్టి స్థితిలోఁ గ్రమముగ స్థిరపడును. అపుడు జ్ఞాన మనఁగా సూత్రములను దెలిసికొనుట, సూత్రముల అన్యోన్యసంయోజనము ఎట్లని విచారించుట - సూత్రములను ప్రత్యేకసంగతులకు పట్టించుటమాత్రమే యగును. అంతియకాక నూతనసూత్రసంపాదనము కూడ అసంభవమగును. విషయ మెట్టిదైనను అల్పోత్కృష్టభేదము లేకుండ దానివిచారణ చేయవలెనసిన దానికి హత్తెడు ఒక సూత్రమును, లేక రెండు మూఁడు సూత్రముల సంయోజనను నిరూపింపవలయును. ఇట్లు జరుగుటవలన జ్ఞానవృద్ధికి అరికట్టు కలుగును. ఈస్థితిని విశదపఱచుటకు పాశ్చాత్యదేశములో నొకప్పుడు తటస్థించిన ఒకవృత్తమును తెలియజేసెదను.

ఆ దేశములలో 300-1200 సంవత్సరముల సమయమున విజ్ఞానమంతయు వ్యాప్తిప్రయోగమేయై యుండెను. పూర్వము అరిస్టాటిలు మొదలైన పండితులు సంకల్పించిన జ్ఞానము క్రమముగా సూత్రితమైనది. ఈజ్ఞానమంతయును ఆనాఁటి మతప్రవక్తల చేతులలోనుండెను. వారు పెద్దపెద్దమఠములను జేరియుండిరి. అట్టి మఠములలోనే అధ్యాపనము ఆరోజులలో జరుగుచుండెను. ఒకనాడు ఒకపెద్దమఠములో ఒకనికి ఒకసంశయము కలిగినది. చచ్చినచేప నీటిలో మునుఁగునా? లేక తేలునా? అని శంక. దాని నివృత్తికై సూత్రపర్యాలోచనము చేయవలసివచ్చినది. అదియే ఆనాఁటి విజ్ఞానపద్ధతి. అతనియొద్దనున్న పుస్తకములను త్రిప్పి చూచినాడు. ఎక్కడను అతనికిఁ దగినసమాధానము కానరాలేదు. అందుచేతఁ దనకంటె

వ్యాపకుఁడైన పండితునిఁజేరి సంశయనివృత్తికై ప్రార్థించి నాడు. మఠస్థలములలో సంశయము తీరనిచో ఉపవాసముచేసి దైవప్రార్థనముఁగావించి నివృత్తియగువఱకు ఉపవాస ప్రాయశ్చిత్తమున నుండవలసియుండును. ఆయిద్దఱు పండితులును ఎంత శ్రమపడినను ఫలము కలుగక పోయినందున ఈ సంశయము క్రమశః మఠాధిపతి సమక్షమున నుంచఁబడినది. అంతట మఠస్థు లందఱును సభచేసినారు. శంక తీఱలేదు. పుూజాదులు కట్టివేయఁబడినవి. పుస్తకములపరిశోధనము- భాష్యములసమన్వయము- పంక్తివిచారణము- ఒకవైపునను, ప్రార్థనలు- ఉపవాసములు- ప్రాయశ్చిత్తములు-ఒకవైపునను, ఇట్టిదార్భాగ్యస్థితికిఁగారణమైయుండుపాపమేమైయుండుననిశోధనమొకవైపునను, మఠములో జరుగ నారంభించెను. పాపము. ఏమైనను సరియే. శంకకుఁ దగిన సమాధానము కుదుర లేదు. పండితులెక్కు వైనకొలది - భాష్యపంక్తుల సమన్వయచర్చ యెక్కువైనకొలది - శంకానివృత్తి లెక్కు వగుచుండెను. ఇట్లొకవారము నడువగా మఠాధిపతి మరణాంతః ప్రాయశ్చిత్త నిశ్చయమునకై ఒకమహాసభను గావించి చర్చ ప్రారంభింపించినాఁడు. ఈ అవస్థను జూచుచుండినబాలకు డొకడు భయభక్తులతో వణకుచు లేచి నిలుచుండి మాటాడ ననుజ్ఞను వేడునట్లు సూచించెను. అనుజ్ఞనుబొంది పండితశిరోమణులారా! మఠాధిపతీ! నా కొకసాధనము తోఁచినది. ఈశంకను తీర్చుటకు ఒక చిన్నసీల్లతొట్టిలో ఒక చచ్చినచేపను వేసి చూడగూడదా యని ఆవిద్యార్థి పలుకగా అందఱు ఆసభలో నున్నవారందఱు ఒక్కమాఱు అతనిని కసరి "ఈమాత్రము మాకు తెలియదని చెప్పవచ్చినావా" అని అఱచిరి.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతియే జ్ఞానమార్గమైనపుడు ఇట్టి దుస్థితి జ్ఞానమునకు ప్రాప్తించును. చాలకాలము నుండి మనము ఈదేశములో నిట్టి స్థితిలోనే యుండుచున్నాము. పూర్వులు సంగ్రహించిన విజ్ఞాన మంతయు సూత్రింపబడి మనకుభాష్యములమూలమున వ్యక్తము చేయబడుచుండుటచేత ఆసూత్రసమన్వయము ఆభాష్యనిర్వచనము అనెడు వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిలో పడికొట్టుకొనుచున్నాము. అందుచేత మనదేశములో శాస్త్ర మనగా ఈపద్ధతి నవలంబించు వాటికే చెల్లుచున్నది. శాస్త్రమనను శబ్దమునకు శాసించునది- అనగా ఆజ్ఞనిచ్చునది- అనెడు అర్థమును మన పండితులు చెప్పుచున్నారు.

ఆ అర్థములో వృక్షశాస్త్రము ధర్మశాస్త్రము ఈరెండు శబ్దముల నిర్వచనమును పరీక్షింతము. వృక్షశాస్త్ర సూత్రములు ఎవరిని శాసించును. సూత్రములు వృక్షములను శాసించునా లేక వృక్షములు సూత్రములను శాసించునా? ఏది సమంజసముగ నున్నది? ఆవిధముననే ధర్మశాస్త్రమున ధర్మసూత్రములు మనుజులను శాసించునా లేక మనుజులు వారి ప్రవర్తనద్వారా ధర్మసూత్రములను శాసింతురా? ఈవిచారణవలననే శాస్త్రశబ్దము మన పండితులచే ఎట్లు నిర్వచనము చేయబడుచున్నదో వ్యక్తమగుచున్నది.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతి నవలంబించునది శాస్త్రము కాదని చెప్పుట పొరపాటు. కాని యేసూత్రములను వ్యాప్తులను ప్రయోగించుటకు అది సిద్ధమగునో ఆవ్యాప్తుల గురించి శోధనలు అవకుంఠము కాగూడదు. వ్యాప్తిసంపాదనము అందుచేత నెల్లప్పుడును ముఖ్యము. వ్యాప్తులు అమోఘములు. ఎప్పటికిని కానేరవు. ఎందుచేత ననగా వ్యాప్తికి ఆధార మేమి అనెడు ప్రశ్నకు ఎల్లప్పుడును అవకాశము కలదు. ఆకారణముచేతనే పాశ్చాత్యదేశములో వ్యాప్తిప్రయోగవిజ్ఞానలోపములు విశదమైన నాటినుండి వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానము ఉత్కృష్టమగుట తటస్థించినది. ఆలాగుననే శాస్త్రమను శబ్దము క్రమముగ వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానమునకు ప్రవర్తకమాయెను. న్యాయముగ శాస్త్ర మనగా రెండును నైనప్పటికి వ్యాప్తిసంపాదనవిచారణము ముఖ్య మగుటచేత ఆపద్ధతికి ఆమాట చెందుట తటస్థించినది. శాస్త్ర మనగా వ్యాప్తిని సంపాదించునది అని యర్థమాయెను. ఒకమాఱు వ్యాప్తిసిద్ధమైనపిదప జరుగవలసినది వ్యాప్తిప్రయోగమే కదా. చర్చ కలిగినచో ఆవ్యాప్తియొక్క తథ్యతగుఱించియే సందేహము కలుగును. అప్పుడు వ్యాప్తిసంపాదక నియమములను నిరూపించి ఆవ్యాప్తియొక్క ఆధారములను తెలియబఱుపవలసివచ్చును.

వ్యాప్తికి ఆధారము ఎల్లప్పుడును జరిగిన సంగతులుకదా. ప్రకృతిలో సంభవించెడు సంగతుల ఏకీకరణము చేసి అన్నిటికిని సంబంధించెడి సూత్రమును ప్రతిపాదింపవలయును. ఎట్లనగా-వృక్షములతత్వమును తెలియబఱచుసూత్రములకు ఆధారమువృక్షములు. ఆసంగతులనుజతపఱచి ఆవృక్షము లన్నిటికిని సరిపడు సూత్రమును ప్రతిపాదింపవలయును. ఒకవృక్షమైనను ఆసూత్రమునకుసరిపడ

నిచో ఆసూత్రమును అంగీకరింపజాలము. వ్యభిచారము లేని సూత్రమే సిద్ధాంత మనదగును. ఎపుడు ఒక్కవ్యభిచారసంగతి యైనను కనబడునో అప్పుడే ఆ సూత్ర సామాన్యమునకు భంగము కలుగును. ఈసంబంధమును-అనగా సూత్రములకు ఆధారము సంగతు లనెడు సంబంధమును-అవలంబించునదియే శాస్త్ర మనదగును.

ప్రతివ్యాప్తికిని ఆధారము జరిగినసంగతులైనచో విజ్ఞాన సంపాదనమునకు సాధనములైన ప్రమాణములలో శబ్దప్రమాణ ముండనేరదు. వ్యాప్తియొక్క నిరంకుశ ప్రామాణ్యమును భంగపఱచునట్టి ఈశాస్త్ర పద్ధతి అంగీకార్యము కాని కాలములో మాత్రము శబ్దప్రమాణము అన్నిటికంటెను బలవత్తరముగనుండెను. అందుచేత శాస్త్రమునకును ఆప్తవాక్యమునకును విరోధము కలదని చెప్పవచ్చును. పాశ్చాత్త్య విజ్ఞానమునకు ఈ కాలమున శబ్దప్రమాణము నిరూపించుపండితు లెవరును లేరు. ప్రకృతివిషయములలోనే కాక ఆధ్యాత్మికవిచారణమందు సహితము వ్యాప్తికి ఆధారము లెల్లప్పుడు జరిగిన సంగతులే. శాస్త్రములను నిరసించెడి వ్యాప్తి యెట్టిదియు నుండనేరదని వారిసిద్ధాంతము. అందుచేత శాస్త్ర మనగా జరిగిన సంగతుల నాధారము జేసుకొను జ్ఞానమని నిస్సంశయముగ జెప్పవచ్చును.

శాస్త్రమునకు మఱియొక ముఖ్యలక్షణము కలదు. ప్రతివ్యాప్తియు శోధనార్హమైనదై యుండవలెను. అనగా ఎవరైనను ఏ దేశమందైనను ఎప్పుడైనను ఆవ్యాప్తియొక్క నిజానిజముల గురించి పరీక్షింప బూనుకొనునపుడు అట్టిపరీక్ష వీలైనట్లుండ వలెను. పరీక్షచేయ బూనుకొను వారికి కొంత ప్రత్యేకజ్ఞానము అవశ్యకమే. ఆ జ్ఞానము సంపాదించుటకు ఆ తరువాత పరీక్షజేయుటకు సాధ్యము కానట్టి వ్యాప్తులకల్పనము అసంభవ మని శాస్త్రరీత్యా చెప్పవలసివచ్చును.

ఈచర్చవలన ఆధ్యాత్మికశాస్త్రమునకును జరిగిన సంగతులే ఆధారమని సూచింప బడుచున్నది. కాని ఆ శాస్త్రమునకు మాత్రము మఱియొకవిశేషము గలదు. దానికి సంగతులు సాక్షాత్తుగ ఆధారములు కానేరవు. ఆధ్యాత్మికశాస్త్రచర్చలు ప్రత్యక్షబలమున జన్యములగు వ్యాప్తులసూత్రములపై నిలిచియుండును. అందుచేతనే యుక్తి ఊహ అనుమానము ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమునకు సాధనములు. ఆసాధనము లుపయోగించు సూత్రములకు ఆధారములు సంగతులు. అందుచేత సంగతులు ప్రకారాంతరమున ఆధారములగుచున్నవి. ఆ కారణముననే ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రచర్చయందు మతిభేదములు మెండు. ఎన్నిమతము లున్నను ప్రత్యక్షశాస్త్రజన్యసూత్రములకు విరుద్ధమగు ఊహచే నిర్మితములైన మతములు గ్రాహ్యములు కానేరవు. అదియే పాశ్చాత్త్యవిజ్ఞానవిశిష్టమైన ఆధ్యాత్మికవిచారణలలో పూర్వాధునికములకు గలవిశేషము. అందుచేతనే అధునికకల్పనములో ఆధ్యాత్మిక విచారణను శాస్త్ర మని కొందఱు పాశ్చాత్త్యపండితులు నుడువుచున్నారు. అందుకే వారి ఆధ్యాత్మచర్చలకు మనదేశమున అవశ్యకమైన ఉపనిషద్వాక్యములవంటి ఆప్తవాక్యముల శబ్ద ప్రమాణము కల్పింపబడలేదు.

కద్దరువస్త్రప్రబోధగీతిక

శ్రీ. సూర్యనారాయణ శర్మ గారు

జైయిలు కేగనైన । సిద్ధమై యుండతో, సేవఁజేయుచుండ । నీవిదేశ
వస్త్రమైన విడిచి । వరలజాలవా! యెంత యలసబుద్ధివైతి । వార్యపుత్ర!
చెఱలనుండి దేశసేవకు । లేతెంచు, తరుణమందు । స్వాగతం బొసంగ
నెట్లుఁ జనెదవయ్య? । యింక నీగుడ్డతో, దేశమేని ఆజ్ఞ లేదె! చెపుమ.
తల్లి యిచ్చు బట్ట । నొల్లక మాయల, మల్లి పంపునట్టి । మల్లుగుడ్డ
గట్టఁ దగదు నీకుఁ । గడు నధర్మము మాతృ. భక్తి విడకుమయ్య । భరతపుత్ర!
కదరుబట్టఁ గట్టఁ । గడు బరువౌ మోయ, లేమటంచుఁ బల్కు । లేమలార!
అందెలు కడియంబు । లాదియాభరణాల, కన్న భారమగునె యెన్నరమ్మ.
ఇతరుచేతియన్న । మే భుజింపని నైష్ఠి కాగ్రగణ్యులార । కరుణమీర
వినుడు! నామనవిని. । విడనాడుఁ డీక మీద, సీమనునకుఁ దగదు । సీమగుడ్డ.

ప్రస్తుత ప్రజాపరిస్థితి

శృంగారకవి సర్వారాయుడు గారు

సృష్ట్యాదినుండి జాతిభేదము లున్నవి. ఇవి పరమేశ్వరకల్పితములే కాని మానవకల్పితములు కావు. ధర్మకర్మాను లిందులకుఁ బ్రధానకారణములు. దీనికి వేదము ప్రమాణము.

"బ్రాహ్మణోస్య ముఖ మాసీత్
బాహూ రాజన్యః కృతః
ఊరూ తదస్య వైశ్యః
పద్భ్యాగ్ం శూద్రో అజాయత"

యని పురుషసూక్తము.

అనఁగా పరమేశ్వరునిముఖమునుండి బ్రాహ్మణులు, బాహువులనుండి క్షత్రియులు, ఊరువులనుండి వైశ్యులు, పాదములనుండి శూద్రులు, పుట్టిరని భావము. దీనిపరమార్థము విచారింతము. ముఖమనఁగా వాక్కు. వాక్కు-విద్య. విద్యాప్రధానులు బ్రాహ్మణులు. వీరే సర్వవర్ణములవారికి నుపదేష్టలు. విధినిషేధానుష్ఠాతలు. కావుననే భూదేవత లని వీరికిఁ బేరు వచ్చినది.

దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతం
తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా.

యని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడుకూడ బ్రాహ్మణుఁడు తనకు దైవమని వక్కాణించినాఁడు. బాహు వనఁగా భుజము. భుజకార్యము శౌర్యము. శౌర్యప్రధానులు క్షత్రియులు, విలువిద్యచే వైరుల గెల్చి దిగ్విజయము నొనర్చి దుష్టశిక్షణము శిష్టరక్షణము గావించు రాజ్యపాలకులు రాజులు. క్షత్త్రచాపమునకే విప్రశాపము లోఁడు. ఊరువన నుత్పత్తిస్థానము. ప్రపంచోపయోగమైన సమస్తవస్తువుల సముత్పత్తి కాధారభూతులు వైశ్యులు. వీరికిఁ గృషిపాశుపాల్యవాణిజ్యములు వృత్తులు. పశువులచే వ్యవసాయము, దానివలనఁ బంటలు. పండిన పైరుల క్రయవిక్రయరూపమే వాణిజ్యము. ప్రపంచము వీరితో నున్నది. పాద మనఁగా నడక. ప్రతిపని వీరివలన నడచుచుండుటఁ బట్టి సకల వ్యాపారప్రవర్తకులగు నీ పాదజులైరి. కనుకనే యీ చాతుర్వర్ణ్యమునకుఁ గ్రమంబుగ "శర్మ వర్మ గుప్త దాస" యన్న యన్వర్థచిహ్నములు వచ్చినవి. శర్మ యనఁగా సుఖము. సుఖోపాదకులు విప్రులు. వర్మ యనఁగా కవచము. కవచము శరీరమునువలె సర్వవర్ణములవారిని గాపాడువారు క్షత్రియులు. గుప్త యనఁగా దాఁచఁబడినది. పండించిన ప్రతిపదార్థము నక్కఱవేళకు దాఁచియుంచువారు వైశ్యులు. దాస యనఁగా భృత్యుఁడు. ప్రతికార్యమును నెఱవేర్చు సేవకులు శూద్రులు. బొందిలీలు మున్నగువారిలోఁ గూడ నీనాలుగుజాతు లున్నవి. ఇంతియేల! అచేతనము లగు రాళ్లలోను - అనఁగా వజ్రములలోను - బ్రాహ్మణాదిజాతు లున్నవి.

నాలుగువర్ణములవారి పరస్పరసంయోగసంబంధములచేతనే వివిధకర్మోపయుక్తులైన తక్షకశిల్పకరజకక్షురక ప్రభృతు లగు నానాజాతి సముత్పత్తియు నైనదని మనుధర్మశాస్త్రము. జన్మభేదముచేతనే కర్మభేదము. ధర్మకర్మములను శ్రుతిస్మృతులు నిర్దేశించుచున్నవి. సృష్టికర్తచే నుపదిష్టములై వినఁబడునవి శ్రుతులు. తదర్థజ్ఞాపకసూచకములు స్మృతులు. మహర్షులు వానిని మన ప్రవర్తనలకై శాస్త్రరూపమున వెలువరించిరి. వారి యనుభవమునుబట్టి వ్రాయఁబడిన యా శాస్త్రము లసత్యములుగ నెన్నఁదగఁజాలవు.

యుగభేదముచే వర్ణధర్మములు భిన్నములైనవి. కృతత్రేతాద్వాపరకలినామకములు యుగములు. ఇందు సత్యధర్మశౌచాదు లొక్కొక్క పాదముచొప్పునఁ గ్రమముగాఁ దఱుగఁజొచ్చినవి. పాద మన భాగము. మంచిచెడ్డల హెచ్చుతగ్గులే యుగభిన్నతకు హేతువులు. ప్రకృతకాలము కలి. ఇందు అసత్యము- అధర్మము- మోసము- పరాభవము- గర్వము- డంభము- కామము- లోభము- మున్నగు దుర్గుణపరంపర మూర్తిభవించియున్నది. ఇందు పరోపకారముకన్న స్వార్థపరత్వము మిన్న. త్రికరణశుద్ధి తక్కువ. కలఁతలె వృత్తులు. ఇట్లెన్నెన్నో యున్నవి. పూర్వయుగములం దెంతయో ధర్మాదిసంపత్తి కలదని గ్రంథములు నిదర్శించుచున్నవి. భారతభాగవతరామాయణములందలి యుత్తమోత్తమచరిత్రములు చదువుచున్నవే. మఱి వినుచున్నవే. భారతమునఁ బాండవుల ధర్మము - కౌరవుల యధర్మము - దృష్టాంతములే. మంచిచెడ్డ లెప్పుడును వెన్నెలచీకట్లవలె కలసియుండునవే. మంచిచెడ్డలలో నెయ్యది హెచ్చయిన నయ్యది యున్నికకు వచ్చుచున్నది. మంచివాఁడనఁగానే చెడ్డ లేదని కాదు. చెడ్డతక్కువ. మంచియెక్కువ. చెడ్డవాఁడనఁగానే మంచిలేదని కాదు. మంచి తక్కువ. చెడ్డ యెక్కువ. ఇట్లే ధర్మాదుల హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి యుగములు మార్పుఁ జెందు నని యార్యులు నిశ్చయించిరి.

ఇప్పుడు జాతిబ్రువత్వమే గాని శుద్ధజాతిలక్షణముగ గాని కానఁబడదు. నామమాత్రమే జాతులు. ఇందులకు ముఖ్యకారణములు మూఁడు. ఒకటి యుగధర్మము. రెండు ప్రభుత్వము. మూఁడు సాహచర్యము. అధర్మాదిప్రవృద్ధమైన స్వభావము యుగధర్మము. మంచికిఁ బోఁదలంచినను చెడ్డకై యీడ్చును. జాతిమతాదులను గూర్చి ప్రత్యేకముగ బోధ్యము కలుగఁజేసికొనవలెనని యున్నను బోధకమునకు దమవిద్యావ్యాసంగమందును నుద్యోగసంగతియందును బంధమగుచు సర్వవర్ణసమత్వ

దృష్టిని బ్రసాదించినది ప్రభుత్వము. నిరంతరముగు నిమ్నజాతిసంస్పర్శ సంభాషణాదిసంబంధము సామాన్యము. ఇందువలననే ధర్మకర్మవైయర్థ్యము ఘటిల్లుచున్నది.

కట్టు బొట్టు జుట్టు జాతినిరూపకచిహ్నములు. అవి యిప్పుడు విరుద్ధములు. బ్రాహ్మణులు పంచకచ్ఛలు పెట్టిన పంచెకట్టు. పైమీఁదఁ బంచె. ఉపవస్త్రము. నుదుట విభూతి. త్రిపుండ్రముపై గంధాక్షతములు. పిల్లజుట్టు. చేతిలోఁ బుస్తకమో, పంచాంగమో; రాజులు విలిచికట్టు. కోరమీసాగా. అంగీ. నుదుటఁ బొరమార్గపు టూర్ధ్వరేఖ. కొండెసిగ, చేతఁ గత్తి. వైశ్యులు సాధారణపుఁ బంచెకట్టు. ప్రక్కలను జుక్కలు గల గంధపుటూర్ధ్వరేఖ. మీఁద నతుకపుబొట్టు. చేత గంటము. తాటాకు కవిలెకట్ట. శూద్రులు పంచెమొగకట్టు. పైని పంచె. నెత్తిని పాగ. నుదుటఁ బొరమార్గపురేఖ. పిగముడి. చేత ములుకోలకఱ్ఱ. ఇది పూర్వాచారము. చూడఁగానే యిది యీ జాతివాఁడని తెలియఁజేయును. మఱియుఁ బేరుతుదఁ జేర్పఁబడు "శర్మవర్మగుప్తదాస" శబ్దములును జాతినిర్ణయమును జేయుచున్నవి.

ఇప్పు డప్పద్ధతి తప్పి, వర్ణనిర్ణయ మిసుమంతయు నెఱుంగ నీకున్నది. ఎల్లరు నొకరూపువారే! అందఱు రావులే. పంచెలుమాని కండువాలే కట్టుట. అదియుం బోయి విలిచికట్లు. వానిమించి యిజార్లు. పైమీఁద చేసికొనుటే లేదు. లోన షర్టు. పైనికోటు. మెడకు కాలరు. నెత్తికి టోపి. కాళ్లకు బూట్సు. కళ్లకు స్పెక్ట్సు.

బ్రాహ్మక్షత్రవైశ్యులకు ద్విజులని పేరు. వీరికే కర్మాధికారము. "జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః" అని శాస్త్రము. కర్మసిద్ధిచేతనే యీద్విజత్వము. జన్నిదము వీరి కొకచిహ్నము. ఉపనయనాదిసంస్కారములు వర్ణోచితములు. ఉపనీతుని కొకటి. వివాహితునకు మూఁడు జన్నిదములు. వస్త్రాభావమున వాల్గు. యజ్ఞోపవీతము గాయత్రి బ్రహ్మప్రతిపాదక మని శ్రుతి కనుకనే దానిముడికి బ్రహ్మముడి యని పేరు. ఒక్కొక్కజన్నిదమునందు మూఁడేసి పేటలు. పేటకుఁ దొమ్మిదేసి పోచలు. మూఁడుతొమ్మిదు లిరువదియేడు తత్త్వములు. వానిముడి బ్రహ్మైక్యబంధము. ఇది వేదార్థము. ఇప్పటివా రెఱుంగరు, ఇయ్యుపాసనము చేయరు. ఏమాలుపోగో మెడలో నుండుటే చాలు నన్నకడను బోయినది. వేదాధ్యయన మెట్లున్నను వైదికవృత్తి పింజెలో నీజందెములను వడుకవలసిన దని నియమము. ఇట్టి నిష్ఠాపరులైన వేదవేత్త లరుదు. ఉండిరో- యింటతీరికగా వడుకరు. ఎవరో కొందఱుమాత్రమే జన్నిదములు చేసికొనువారు. చాలమంది తీసియే వేయుచున్నారు. ఇదేమి చిత్రమో. లేనివారు తెచ్చిపెట్టుకొనుచుండఁగా నున్నవారు పోఁగొట్టుకొనుచున్నారు.

ఇక వేషములలో నల్లవారు తెల్లవారలైరి. శీతలదేశపుమనుష్యు లున్నదేశములవారి కెట్లు సరిపడఁగలవు? అచట శీతముచేత నీరు హిమము చేరుకొనును. సూర్యరశ్మి పట్టినఁగాని కన్పట్టదు. వర్షములు లేవు, మంచు విస్తారము. కావుననే టోపీలకుఁ బంచలు బిగఁబడియుండును· మూఁడునాలుగు తొడుగులు. కాళ్లకుఁ జేతులకుం గూడ తొడుగులే. ఇంత యేల? శరీరమాద్యంతము కప్పియుంచక తప్పదు. లేకున్న కాళ్లు కొఱడుబాఱి పోవును. అంతటి శీతము కలుగుటంబట్టియే తెల్లబాఱి యుండుట. సూర్యరశ్మి తగులనిచోట పెరిగిన మొలకవలెనే తెల్లఁబాఱి పోవుట మనము చూచుచున్న విషయమే. ఎవరి కెయ్యది యుచితమో యయ్యది తనకుఁగాని యన్యము తగదు.

మీసము లుంచుకొనవలసినవారు తీయించుట- కూడనివారు పెంచుట. చత్వారమున్నవాఁడు లేనివాఁడుగూడ సులోచనములు పెట్టుట. జేబుగడియారమో చేతిగడియారమో దాల్చుట. తేనీరు కాఫీగాని, టీగాని పుచ్చుకొనకుండుట నాగరకతాహీనత యైనది. ఇవి యున్నతత్త్వములకు వర్జింపవు. వీఁడువిక్కడి వీనివలన నెండ నెన్ని బాధలు పడుచుండిరో యెవరికివారికే! యనుభవము. హిందువులలోఁ బనిపాటులు గలవారికిఁ జలిదియన్నమంతటి బలమైనది మఱి లేదు. సర్వసస్యసమృద్ధియున్న మనకు షడ్రసయుక్తమైన భుక్తియే సౌఖ్యకరము. నిత్యకర్మలమాట యటుండినను నిత్యకర్మము తప్పని దని కొంద ఱందురు, ఇదేమి తండ్రితద్దినమా యన్న సామెత వినుచున్నదేకదా! దానిని మానినవా రున్నారు.

మాతృభాష సంస్కృతము. ఇందే శ్రుతిస్మృతిపురాణాది గ్రంథము లున్నవి. ఇదే యార్యభాష. దీని తరువాతిది దేశభాష. ప్రభువుల యాదరణము గలది. దానివలన నుదరపోషణము నగుచుండునది. అందుచే నెందఱో తద్భాషాభ్యాసము నందుచుండిరి. అన్యదేశభాష యవశ్యకమైనది. ఇప్పుడు వేదము లడుగంటినవి. శాస్త్రములు సన్నగిల్లినవి. సంస్కృతముమాట యటుండ స్వభాషయే మోటైనది. అన్యభాష రుచి కెక్కినది. ఏల? జనాదరము. ఉదరభరణము కలదు. సేవకవృత్తి గౌరవపద మయ్యె. చదువఁగూడ దని కాదు. జాతిభేదము, స్త్రీపురుషవివేచనము లేక యెల్లవారు రాజభాషాభ్యాసమున నుపక్రమించువారే. సమర్థులు ధనము తెచ్చియిచ్చి, సామాన్యులు తమకున్న మడిమాన్యములు తాకట్టుపెట్టి యిండ్లమ్మి, పేదలు యాచించి తెచ్చి, విద్య నేర్పింపఁ జొచ్చిరి. పెద్దవాఁడై యుద్యోగము చేసి తమ్ము నుద్ధరించుననియే వారియాశ. ఎంతచదివి పరీక్షకుఁ బ్రవేశించినను బ్రథమమున జీతము పదునైదే. ప్రస్తుతము కఱవుచే మఱియు దుర్లభమైనది. వ్యయపడిన ద్రవ్యమునకు వడ్డీ యైనను గిట్టదు. ఎన్నటికి పెద్దయుద్యోగ మగును? ఎప్పుడు బాగుపడును? ఎందఱికని వచ్చును? విద్య వేలము వెఱ్ఱిక్రిందఁ బడినది. అన్యభాషాభ్యాసముచే స్వభాషయం దనాదరణము మాత్రమే కాదు. చాలమందికి మఱుపుకూడఁ దటస్థించుచున్నది. అనుభవముచేఁ జెప్పుచున్నాను. ఎందఱో తెనుఁగువర్ణక్రమము నెఱుంగనివా రున్నారు. మాటలాడుటలో నూటికిఁ బదివంతులు స్వభాషాపదములు. తక్కినవన్నియు నన్యదేశ్యములే.

మనపండితులు ప్రసంగించు శాస్త్రసంగతులు రుచింపవు. అయ్యవియే యన్యభాషలో నుపన్యసించినచో వాదోపవాదప్రసంగముగ

నాలించి బళే యని మెత్తురు. పే లని సంతసింతురు. నూతనమార్గద్రష్టల మని కొందఱు బుద్ధిమంతులు బయలుదేఱిరి. సమగ్ర గ్రంథద్రష్టలు గాకుంటుంబట్టి యట్టియూహలు పుట్టినవి. పూర్వులు విద్యలు గురుశుశ్రూషాగ్రాహ్యములని కొన్ని గోప్యములు గావించిరి. ఇప్పు డవి భాషాంతరీకరణములందు వివరణవిశేష సౌలభ్యము నందినవి. కాని ప్రతి విషయము మన శ్రుతులలో మనస్మృతులలో మనపురాణములలో నిదరింపఁబడినదే. లేనిది లేనేలేదు. సర్వగ్రంథముల వ్యాసంగము- వ్యాపకత్వము- లేమింజేసి స్వకపోలకల్పితములుగాఁ దోఁపవచ్చును. విమర్శకుల కది సులభగ్రాహ్యము.

చదువుచదువుచుందురే కాని గట్టిపట్టుఁ దనకెంతవట్టు కావలెనో యంత ముక్కునఁబట్టి కక్కుట తక్కఁగట్టి దొక్కముక్కయైన రాదు. లోకజ్ఞానము లేదు.

ఉద్యోగధర్మముచేత- విద్యాభ్యాసముచేత- సనాతనాచారములు జాఱినవి. నిరంతరము పంచమాదిజాతిసంపర్కము శూద్రప్రకల్పితభక్ష్యభక్షణము. వంటపూటింటితిండి. ఇందు గురకమరక లేకమె. తినువాఁడు తినుచుండు. వెళ్లువాఁడు వెళ్లుచుండును. తిన్నయెంగిలి తిన్నఁగఁ దీయరు. తినువారిబట్టియే పెట్టువా రుందురు. తినువారు జోడుతీయనివారు కొందఱు. చొక్కాల తీయనివారు కొందఱు. పట్టుగుడ్డ మట్టఁ బెట్టుకొనువారు కొందఱు. ఆచామన్న మాక్షేపించువారు కొందఱు. ఆచారమునకనికాదు కాని వెల్లవాఱలేకఁగానే మాత్రము నుబ్బురుద్దికొని శిరస్స్నానము చేయు టొకటి కన్పట్టుచున్నది. ఎంగిలి యస్పృశ్యత యన్నవి యేకోశమునను లేవు. కాఫీ మంచితీర్థము మున్నగువానిలో జాతిభేదము విద్యార్థులే కాదు పెద్దలు ఉద్యోగస్థులు పాటించుట లేదు. సహపంక్తికి నంగీకరింతురు. రైలుప్రయాణమునఁగాని- నౌకాయాత్రలోఁ గాని- యిట్లే. ప్రయాణములోను- తీర్థములలోను- కొంత యొప్పుకొందమన్నను ఇంట నుండియు శూద్రులచే నన్నము వెప్పించుకొని తినువా రెందఱు లేరు? సర్వసమత్వము పాటింపవలెనని- నిమ్నజాత్యుద్ధరణము గావింపవలెనని- చెప్పువారుకూడఁ దమ క్రిందితరగతులవారితోఁ గలసి మెలసి భోజనభాజనాదులు గావించుట లేదు. ఎవ్వఁడును పైతరగతివారితోనే చేరఁగోరును. ఈసంగతి యొక్కరుఁ గనిపెట్టకుండుట గొప్పయునర్థకమైనది. మహర్షులు ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతము లని మతత్రయము. శంకరులు శైవ వైష్ణవ సౌర గాణాపత్య శాక్తేయాది షణ్మతములు నిర్ణయించిరి. ఇవి యాస్తికమతములు. జైనబౌద్ధాదులు నాస్తికమతములు ఆస్తికమతముల సిద్ధాంతీకరించి నాస్తికమతముల నిరాకరించిరి. మతమనఁగా జనసంఘముయొక్క సమ్మతి యని యర్థము. మున్నెక్కడనో యొక్కఁడుగాని సర్వసాధారణముగా నెల్లరు స్వమతాచారులే. అన్యమతావలంబకులు గారు. ఒకప్పు డొకనిమతము ఖేదించె నేని ప్రభువులో పెద్దలో పీఠస్థులో నిరోధించుచుండిరి. శిక్షించు వా రుందు రను భయముననే కాదు- స్వతస్సిద్ధముగనే ప్రతిజాతికిని ఆస్తికత గలదు. "స్వధర్మే నిగుణ శ్రేయః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్" అనుసూక్తిని స్వధర్మము విగుణమైనం బ్రశస్తము. పరధర్మ మెంతసుగుణమైన నప్రశస్తము. ఇప్పు డన్యమతావలంబనము ముఖ్యధర్మము. గురువులు గాని ప్రభువులు గాని యేమందురో యన్నభయము పోయినది. వారును గాలానుసారులే యైరి. ఇఁక మతము స్వేచ్ఛానుసారిగాక మ రేమగును?

ప్రజల ప్రవర్తనవైరుద్ధ్యమునంజేసి క్షోభములు సంప్రాప్తించుట స్వభావసిద్ధము. తెలివితేటలు లౌటాకుమంటలు. సందేహములు తంపోపతెండములు. ఆలోచన లనంతములు- ఊహాపోహాలు హెచ్చిన కొలఁదినాయువులు తగ్గఁజొచ్చినవి. అకాలమృత్యువులు- బాల్యమరణములు హెచ్చు పెరుఁగుచున్నవి. భూమి నిస్సత్త్వమైనది. అందుత్పన్నమగుచున్న ప్రతిపదార్థము నిస్సారమైనదే. వానిం దిను ప్రాణు లేల బలహీనులు గారు? అందుచేత నే చిరాయువులు పుట్టుట తటస్థింపకున్నది. శరీరతత్త్వములు ద్వంద్వములు. ఆరోగ్యములు తక్కువ. విశూచి మశూచి బొబ్బజబ్బులు వింతజ్వరములు ప్రబలి; వఱదలు వచ్చి; గాలివానలు రైలు ప్రమాదములు పుట్టి; యింతకు మించి క్షామము- పదేపదే సంగ్రామము- బయలు వెడలి జనక్షోభము కల్పించుచున్నవి. పంటలు పండినను రెండుదశలనుండి కఱవు పీటలుపట్టుకొనియుండినది. జనధననష్టప్రద మేమనఁగా సంగ్రామము.

పూర్వాపరవిమర్శన చేసి చూడఁ దెలిసినవిషయ మొక్కటి. నాగరకత మీఱినది. బుద్ధివిశేషములు హెచ్చినవి. స్వాతంత్ర్యములు వచ్చినవి. ప్రతిమనుష్యుఁడు పేరుప్రతిష్ఠలకుఁ బ్రయత్నింపఁజొచ్చెను. స్వబుద్ధి నుపయోగింపసాగెను. విద్య గ్రహింపఁగడంగెను. విదేశవాసులతోడ సంబంధము. పరదేశసంచారము దేశచరిత్రపరిజ్ఞానము నూతనాచారములకు దారిచేసినది. దీనంజేసి రాజ్యపాలనలోని లోపాలోపములు కనిపెట్ట నవసరమయ్యె. స్వరాజ్యస్థాపనమున నుద్యమములు బలపడుచుండినవి. సాహసకార్యాదు లుద్బోధితము లగుచున్నవి. రాజకార్యాలోచనములలోఁ బాలుగొనసాగిరి. ప్రజ్ఞావిశేషములచేతనే శాసనసభలలోను- రాజప్రతినిధికౌన్సిలులోను- లోకల్‌బోర్డులలోను- మునిసిపాలిటీలలోను- కాంగ్రెస్సులలోను- యూనివర్సిటీలలోను- ఇంక నెన్నెన్నో యెన్నికఁగన్న పదవులలో- సభ్యత్వము సంపాదించి యాధిపత్యములు సంగ్రహించి బిరుదము లార్జించి పేరుకెక్కిరి. కాల మొక్కపక్క నుండదు. మరల సనాతనధర్మములు జీవితములై యార్యాచారములుద్బోధితములై యార్యావర్త మన్వర్థసంజ్ఞను కెందుఁగాత.

ఉత్తమస్మృతి

వారణాసి లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి గారు

ఏరులు పారగ రక్తము
　　కారును నిందనుచు ప్రజలు । కళవళపడగాఁ
దారసిలెగాదె రుధిరో
ద్గారి! తదుపశాంతి యిపుడు । తగు నొనరింపన్.

క. ధీరులు వీరులు కరుణో
దారులు భాగవతపాద । ధ్యాన జ్ఞానా
పారులు నగు నుత్తములను
గోరి భజించినను గొంత । గుణము నొనర్చున్.

క. కావునఁ దలచెద పెద్దల
భావలయంబునను శాంతి । పుట్టుటకొఱకై
యీవత్సరమున, ముందుగ,
ధీవరు వాల్మీకిముని నుతింతును భక్తిన్.

క. వ్యాసుని హరిపదభక్త్యు
ల్లాసుని భజియింతు శాంతి । లభియించుటకై
ధీసురగురుఁడగు కాళీ
దాసుని స్మరియింతు శాంతి । ధరణికిఁ గలుగన్.

గీ. రామసేవాపరుం డయి । కామ ముడిగి
రాజదండన నొందియు । రామభజన
మానకొనరించి ముక్తుఁడౌ । మాన్యుదలతు
రామపూజాభిలాషు మా । రామదాసు.

గీ. పరమభక్తునిఁ బ్రహ్లాదుఁ । బ్రస్తుతింతు
నమరసముని విభీషణు । నభినుతింతు
విమలవిజ్ఞానులౌ వారు । విష్ణువలన
శాంతిమార్గంబు జగతికిఁ । జక్కఁ జేయ.

గీ. సత్యమార్గంబు దప్పక । జగతి నేలి
ప్రజలఁ దన కన్నబిడ్డల । పగిదిఁ బ్రోచి
యార్తపరిరక్షణంబున । యాత్మరక్ష
ణముగఁ దలపోసికొన్న యు । త్తములదలతు.

గీ. సన్నయాదుల కొనరింతు । విన్నపంబు
ప్రజల కీ రుధిరోద్గారి । వత్సరమున
రక్తసంపర్క మేమియు । రానియట్లు
ధర్మకథనఫలంబును । ధారవోయ.

గీ. తనకుఁ దెలియని మెలకువ । లను గురుండై
తెల్పఁదగు నని మాటాడ । దివికిఁ జన్న
బాలగంగాధరుని పాద । పద్మములకు
భక్తి నర్పింతు పదివేల । వందనములు.

సీ. ధరణికంతకు ప్రబో । ధమును గల్పించి భా
　　　స్కరుడు పోవగవచ్చు । చంద్రుమాట్క
పదునుఁ దెచ్చిన నేల । పయిన విత్తనమిడు
　　　పంటాతనిపిరుంది । వర్షమట్లు
మంత్రశక్తినిఁ దెల్పు । మానిసియగుఁ దో
　　　తెంచియుండిన యుప । దేష్టవోలె
జమదగ్ని రాముడు । చనఁ గల్గు సత్యధీ
　　　ధాముడు దశరథ । రాముని గతి

గీ. బాలగంగాధరుడు భూమి । బాసినంత
వెలువడిన శాంతమూర్తిని । విష్ణుతుల్యు
మధురసంభాషు సర్వస । మ్మతమనీషు
గాంధిదేవుని స్మరియింతు । కరము మోడ్చి.

ఆంధ్రశృంగారకావ్యములు

రావు వేంకటరావు గారు

సంస్కృతాంధ్ర భాషాకోవిదుఁడును కర్ణాటభాషయందు ప్రచండపాండిత్యమును కలిగిన ప్రభువతంసమును కవిరాజు నగు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన యాముక్తమాల్యదయందు—

"దేశభాషలందు తెనుఁగు లెస్స"

అని వచించెను. ఆంధ్రభాష విదేశీయులచేఁగూడ మిగుల మృదువైనదనియును మనోహరమైనదనియును గొనియాడఁబడినది. పశ్చిమఖండములయందన్నిఁటిలో "ఇటలీభాష" ఎట్లగ్రస్థానమును వహింప దగినదో తూర్పుఖండములకుఁ దెనుఁగట్టిదని పలువురు నుడివిరి. అట్టి మృదుమధురంబగు నాంధ్రభాషలో ప్రాచీనకవిశేఖరుల గ్రంథరాజములను విమర్శనపూర్వకముగఁ జదివినగ్రంథకర్తలు-మాతృభాషాగ్రంథములఁ బెక్కింటిని పఠించి-పాండిత్య మలవఱచుకొని-యసాధారణప్రజ్ఞాకోవిదులై-తాతతండ్రులనాటినుండియు వచ్చు నిరర్గళకవితాధారతో గ్రంథరచనముఁజేసినట్లు విస్పష్ట మగును. ఆకవిశ్రేష్ఠులు సంస్కృతమునుండి పురాణేతిహాసాదులఁ దెనిఁగించియు నూతనకథల గల్పించియుఁ జమత్కృతివిజ్ఞానవిశేషంబుల వెల్లడించియు మనస్తోషజనకముగను గంభీరార్థప్రతిపాదకములుగ నుండునట్లును పెక్కు ప్రబంధములను రచించిరి. అందుండు పద్యాదులు పదలాలిత్యమును అర్థగాంభీర్యమును గలిగి యిక్షుఖండముల బోలి రసాలవాలములై క్రాలుచు నీతివిజ్ఞానదాయకములును సలక్షణములునై, అష్టాదశవర్ణనలతో సరసజనహృదయంగమములై, వీర హాస్యశృంగార కరుణేత్యాదిరసోపేతములై అమేయకల్పనలతో నొప్పుచుండును. అట్టి యుత్కృష్టగ్రంథముల రచించి భాషాప్రపంచమున కమితోపకారమును జేసినట్టి కవిపుంగవుల మేలు ఆలోకము మఱవఁజనదు.

శ్లాఘ్యులగునట్టి యాపూర్వకవివరులలో గొందఱు సుధారసలహరులవంటిదంబున-శ్రవణపుటపేయమై-నీతినిబోధించి లోకజ్ఞతనుచేకూర్పవలసిన కవితను-గుట్టువిడిచి బట్టబయలుగ శృంగారరసవర్ణనలకు వినియోగించినందున, నట్టిగ్రంథములు పాఠకులను భ్రమపెట్టుచున్న వని తలచి యంతరింపఁజేయ యత్నించుచుండిరి. ఒకవస్తువును సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించునప్పుడు అందుండు సుగుణములను గ్రహించి దోషములను విడిచిపుచ్చుట ధర్మమే యైనను నందలి బాగోగులను వెలిపుచ్చుట స్వాభావికమై యున్నది.

సాధారణముగా ప్రబంధములయం దెందుఁ జూచినను కవివరులు కొలఁదిగనో గొప్పగనో శృంగారమును వర్ణించియే యుండిరి. కాని కొందఱు సౌమ్యముగను మఱికొందఱు ధారాళముగను వర్ణించియుండిరి. ధారాళముగ జెప్పబడిన గ్రంథములలో గొన్ని నీతిదూరములై యున్నవనుట సత్యము. అట్టి గ్రంథములు పాఠకుల కనేల? ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రాజ్ఞులగూడ నీతిబాహ్యులనుగఁ జేయుననుట నిక్కము. రాజహంస క్షీరనీరములను వేఱుచేయుపగిది నుచితభావములను గ్రహించుట ధర్మమేయైనను, ఉచిత భావములతో పాటు అనుచితభావములుకూడ మనస్సున నాటుఁబడుననుట నిశ్చయము. అదియునుఁ గాక కొన్ని గ్రంథములు నుచితభావములు లేకుండుటయేగాక మిక్కిలి యనుచితవిషయములకు ఉద్బోధకములుఁగూడనై యున్నవి.

తారాశశాంకవిజయాదిగ్రంథములు కేవలము శృంగారరసైకప్రధానంబులగు కావ్యములై దుష్టవర్ణనములతో నీతిబాహ్యములై యున్నవి. మన శృంగారకవులు తమకుగల యకుంఠితకవితాశక్తిని మదనకదనరంగమున మల్లయుద్ధముకేయ వఱలించిరే గాని మంచిమార్గమునకు త్రిప్పరైరి. ఉదాహరణార్థము ఒక్క తారాశశాంకవిజయమును చూచినఁ జాలును.

"లోకములోనఁ గొంద ఱబలల్ ....తా
టాకులలోన వ్రాసిరి పరాంగనఁ గూడినఁ బాప మంచు"

"ఎన్ని పువ్వులన్ వ్రాలదు తేఁటి యట్లు
మగవాఁ డనువానికి దోస మున్నదే"

ఇత్యాది యవినీతికరము లగు విషయములతోడను,

"సీ. కన్నారలాగించి కాంతమోము గదించి

అను నీ మొదలగు జుగుప్సాజనకములగు వర్ణనలతోడను నిండియుండును. తొలుత కథాభాగమే అప్రశస్తమై యుండగాఁ గర్ణకఠోరములగు నుహావులు ఆందులకు సహకారములా? శృంగారరసమును జిలికింపవలెనన్న రసౌచిత్యమును గమనించి రమ్యతరముగా రచింపవలెనేగాని లోకాసంగీకారము లగు విషయములలో, కంజాస్త్రకయ్యమునఁ గల చౌశీతిబంధనావిధానమును విప్పి చెప్పరాదు. చెప్పినను అది శృంగారము కానేరదు. అట్టివర్ణనలు పాఠకుల కసహ్యమును విసువును జనింపఁజేయును.

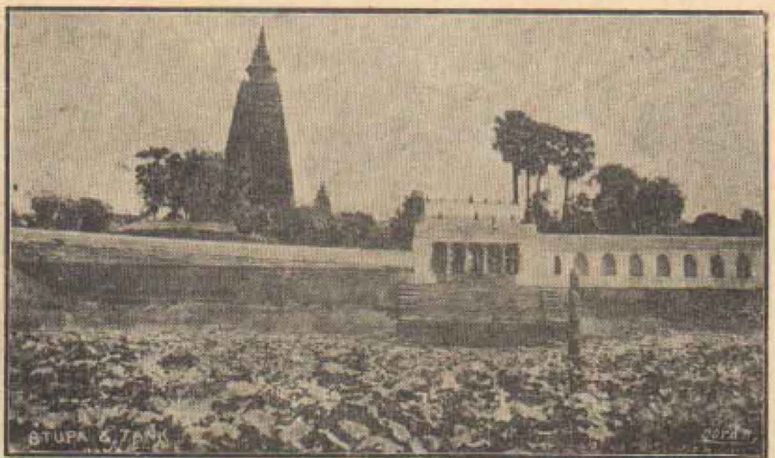
ముద్దుపళని ప్రణీతంబైన రాధికాసాంత్వనము మృదుమధురపదభూయిష్ఠమై, సరసంపుటల్కల కాకరమై యున్నను కథాంతమునందు ఆలుమగలాటలను వివిధగతుల విస్తరించి వర్ణించుటయందే తన నేఱుజాణతనముఁ గనఁబఱచెను. ఆంధ్రభాషలో నిట్టి దుర్నీతికర మగు కావ్యము వేఱొండు కానరాదు. కావ్యగుణములను లక్ష్యముసేయక జంకుగొంకులేక రసంపుటెంపుల సొంపుగా గూర్పఁదలచి బూతులబుంగగ జేసెను. అందం దనేకము లనుచితవిషయములు గూడ గలవు. ఉదాహరణమునకై "సీ. చెలువుడుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చినయపుడీవు - అను మున్నగు పద్యములను చూడుడు.

Goswamy Sree Tulasi Dasjee

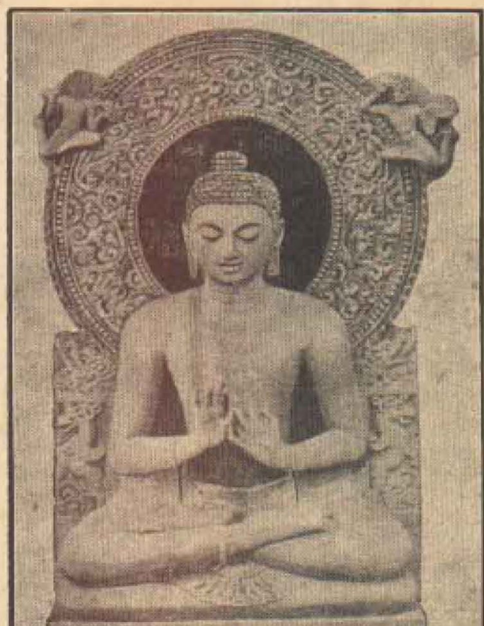
గోస్వామి శ్రీ తులసీదాసజీ

Buddha Gaya Temple Tank

బుద్ధగయ దేవాలయ సరోవరము

Gautama Buddha at Gaya

శ్రీ బుద్ధమూర్తి, గయాక్షేత్రము

Buddha Gaya Temple

బుద్ధగయ దేవాలయము

Sriyut Ayyanki Venkata Ramanayya

శ్రీయుత అయ్యంకి వేంకటరమణయ్య

Sriyut Bellamkonda Raghava Rao

శ్రీయుత బెల్లంకొండ రాఘవరావు

Sriyut Kolachelam Seetharamayya

శ్రీయుత కోలాచలం సీతారామయ్య

Vaydyaratna Gudur Venkata Siva Kavi

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటశివకవి

Sriyut Duvvuri Balakristnayya

శ్రీయుత దువ్వూరి బాలకృష్ణయ్య

Sriyut Kallakuri Nrusimham

శ్రీయుత కాళ్లకూరి నృసింహం

ఇట్లు అవి నీతికరముగను, అసహ్యకరముగను, దురుసుగను వర్ణించిన గ్రంథములను మచ్చునకైన లేకుండ * మంటగాల్చుటయే యుక్తమని నాయభిప్రాయము. వేయేల? శ్రీకృష్ణుడు ఇళాదేవితో కేళీవినోదము లాడువేళ రాధ యేగుదెంచి యిళాదేవి యున్నదనియైన జంకులేక మోహాతిరేకముతో బింకముగ సయ్యాటల కుద్యమించెనట! ఇళాదేవి ఈయుసందర్భమును గమనించి హా అనెనట! ఇవి యెట్టిదుశ్చరిత్రములు! వెలయాలగు ముద్దుపళనికవిత్వపుముద్దు గాబోలునిది!

హంసవింశతి పృథగ్విధము లగు పుర, బురుమట్టాదులగు నిరుపమ వర్ణనలను గలిగి మనోహరముగ జిత్రించి వ్రాయబడెను. ఆయా కులములను-ఆచారములను - ధర్మములను-ఎతింగించుచు ప్రాచీననాగరకతా విభవములను ఇయ్యది చక్కగా దెల్పెను. ఇది నిర్దుష్ట మగు కావ్యములలో నొకటి గాకపోయినను సార్థకపదములలో హృదయంగముగ నుండెనని యొప్పుకొనక తప్పదు. కాని పైగ్రంథములను బోలి ఇదియును నీతి దూరమే. సవాధలగు సతీరత్నములకే పరపురుషసంగమా పేక్షను సంకల్పించి యసత్యప్రకటనలతో గప్పిపుచ్చినట్లు చేసెను. ఏ కావ్యమును జదివినను తద్రచయిత పాఠకుల కొకింత నీతిజ్ఞానములు కలుగునట్లు ప్రసాదించుట ధర్మమే గాని విరుద్ధాభిప్రాయములను సమకూర్చుట యుక్తపద్ధతి కాదు. భావగర్భితముగ శృంగారరసమును జిమ్మిన చిత్తము నాకర్షించునే గాని గుట్టు విడిచి బట్టబయ లొనర్చిన గణనీయ మగునా?

విప్రనారాయణచరిత్రంబు నందును గొన్నిచోటుల నవయవ నిర్ణయమును విడిచి వర్ణించినను కథాంతము నీతిసంగ్రాహకమై యున్నది.

శుకసప్తతి హంసవింశతివిబోలి మితిమీతిన శృంగారమును గుప్పింపకపోయినను కథావిధానము ఇందును గుల్లయే!

ఇట్లే కొన్ని గ్రంథములు కేవలము శృంగారరసైకప్రధానంబులై జంకులేక జుగుప్సావర్ణనములను వర్ణించినయవి యున్నవి. కొన్ని కావ్యములు మోటుతనములేక సరసముగ రసౌచిత్యమును గమనించి రసికజనహృదయంగమముగ విరచించినవియును గలవు.

। ప్రాచీనకవిశేఖరు లగు పెద్దన్న - సూరన్న - తిమ్మనార్యుడు మున్నగు కవిసింహము లాయాభావములను దెల్లము సేయునపు డెంత సరసముగ, క్రొంజివురుటాకులవలె కోమలముగ వర్ణించిరి! గీర్వాణకవిరాజగు కాళిదాసంతటి శృంగారరసైకప్రధాను డెవ్వరును గారు కదా! శృంగారవర్ణనములను హృదయంగమముగా సౌకుమార్య సౌందర్య సౌరభ్యాదు లెసంగునట్లు ఆమహాకవి వర్ణించినాడు. చూడుడు— శకుంతలను వర్ణించునప్పుడు,

"శ్లో. అనాఘ్రాతం పుష్పం కిసలయ మలూనం కరరుహై
రనావిద్ధం రత్నం మధు నవ మనాస్వాదితరసం
... ... "

యిట్టిశ్లోకమును రచించుట ప్రాకృతతపః ఫలము గాక మతియొం డగునా!! ముద్దుపళనిగాని వేంకటకవి గాని వర్ణించునట్లు వస్త్రువు లగుగబ్బిగుబ్బలు-సయ్యాటలకుచక్కదనహో రతిసంపుబొమ్మ-చౌశతిబంధనావిధానవిజ్ఞానము గల సరసులసొమ్ము-అని ఇట్లింకను నూత్న దృష్టితో నేమేమో చెప్పుటకు సంశయము లేదు. కళాపూర్ణోదయమున బింగళిసూరన ఎట్లు వర్ణించెనో చూడుడు.

"శా. ఆవాలుంగనుదోయి యానగు మొగం ♦ బాగుబ్బపాలిండ్లపెం
పా వేణీధర మాతనూవిలసనం ♦ బా యొప్పు లే జెప్పనం
దైవారం బగు గాదె? కేవలశిరఃకంపంబు గల్పించి యా
హా పుట్టింపదె యిట్టిధన్వునకు నంచద్యానాక్షి నీక్షించినన్."

ఇట్టి కవిత్వమే కవిత్వము. పూలరేకులవలె మెత్తనై- రసాస్వాదనము సులభమై యుండును. రతికేళీవిలాసగతులను వివిధవిధముల విప్పిచెప్పినదే శృంగారమని మనవారిభావమైనచో రసమునుపదమునం దర్థ ముండజాలదు. నూత్నరసంపు టెంపును చూపి చిత్రకళాప్రదర్శన మొనర్చిన అల్లసాని పెద్దన్న గారి శృంగారమున కక్కజమెంది-అక్కటా! వింతవింత విమర్శనములను వ్రాయుచుండగా- మొల్లగారి సుఖాస్వాదన మొసంగు మొగలిపూరేకువంటి రామాయణమును గికారాలతో మితిమీతి నశృంగార మనిగిలిగింతలుకొట్టి ఖండనములొనర్చుచుండగా-తారాశశాంక విజయాదిగ్రంథములు సన్నుతిగాంచ దగినవా? ప్రభుత్వాధికారుల యాంతర్యం బేమియు నన్యాయ్యము గాదు. పామరులనేగాక యిను పకచ్చడములనుగట్టిన మునిముచ్చులనైనను నియ్యవి భ్రమింపజేయును. ఇట్టి గ్రంథములు భాషాప్రపంచమున కనుపయోగములును నపకారకములు నగుననుట నిస్సంశయము.

---

* ఆదర్శములలో నప్పటివారికి నిప్పటివారికిని అభిప్రాయభేదమగుటచే లేఖకుల యీ యభిప్రాయములో మే మేకీభవింపము-సంపాదకుడు.

అనుతప్త హృదయము

కలశపూడి శ్రీశైలము గారు. బి. ఏ.

సొగసుఁదనర్చు కెంజిగురు జొంపము దియ్యని కమ్మవాసనల్
బుగబుగలాడు క్రొన్ననలు పొల్పువహించెను మావిగున్న నొం
టిగ వసియించి యీనిశను నిద్దురఁ బాసి వసంతగానమున్
వగ నిటు లాలపించెదవు వాకొను కారణమున్ బికోత్తమా!

ఉ. తమ్ములదాయ హాయినిడు దట్టపు వెన్నెలగాయ వాయువుల్
నెమ్మదివీవ నీజగము నిశ్చలతన్ దనరార నీకు ప్రా
ణమ్ములు సొమ్మసిల్లఁ గరుణారస నిర్భరగానవాహినిన్
బమ్మరిలంగఁ జేసెదవు పల్కుము కారణమేదొ కోయిలా!

ఉ. నిన్న రసాలశాఖపయి నిక్కి గళంబుల నెత్తి పిల్లుగాఁ
జిన్నని కంఠరాగఫణితిన్ ముద మారఁగ జోడుకంఠముల్
గ్రన్ననఁగూడి పాడినటులన్ వినియుంటిని. ఇప్పుడెక్కటా!
మిన్నను దాఁకు శోకమునిమిత్తము నేఁ గనుగొంటి కోయిలా!

చ. ఎలమిని నప్పుడే పాటమరించెను మవ్వపు జవ్వనంబునన్
వలపులుగుల్క కన్నియలు వారక తన్గవియింప రివ్వునన్
లలిత మనోజ్ఞ గానశకలంబుల మేఁతను మాని రివ్వునన్
మెలగిన నీసతీమణియు మేదిని బాసి తొలంగిపోయెనే

చ. ఇడుమలచేత హృత్తరణి యెంతయు శోకజలార్ణవంబునన్
సుడిపడ మున్గ నీయక మనోధృతిఁ బ్రోచెదు గర్ణధారి యనా.
వినువక వెక్కివెక్కి విలపించిన నంతయు లాభమున్నె? యనా
అడిలుము చన్న నీయువతి రాదుగదా! పికరాజచంద్రమా!

చ. సెలవులువాడి ప్రాణములు సేదగొనెన్ గడు వేగ రమ్ము నీ
కొలుకులజారు బాష్పములు గోటనుమీఁటి సుశీతలమ్ములౌ
జలముల దప్పిదీర్చి పికసత్తమ నాదగుబిడ్డరీతి వ
త్సలతను నిన్ను సాకొనెదన్ హృదయార్తి శమించి పోవఁగన్.

ప్రభుత్వ స్వరూప నిర్ణయాధికారము

జనమంచి వేంకట రామయ్య గారు

రాజనీతివేత్తలలో రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనము లనఁగా నేమి యను విషయమునఁ బరస్పరవిరుద్ధములైన భావనలు పుట్టుటచేత, వాని ననుసరించి రెండుపక్షములు లేర్పడినవి. అం దొకతెగవారు పాలన మనునది కృషివాణిజ్యాదులవంటి వ్యాపారమే యనియును, అందు సాధ్యసాధనవిచారము వఱకే (అనఁగా నుద్దిష్టప్రయోజనమును సంపాదించుటకేయే సాధనము లావశ్యకములో అను విచారము) దక్క మఱి యన్యవిచారమున కవసరము లేదనియును, పురుషార్థసంపాదనమున కనువైన సౌకర్యములును సదుపాయములు నెప్పటికప్పు డవసరములను బట్టి క్రొత్తగాఁ గల్పింపఁబడునవియై-పాలనవిధానములో-దేహతత్త్వమునం దన్నరసమువలెనే - చేరి కలియుచుండు ననియుఁ దలఁచుచున్నారు. మఱియు పాలనముచేయుట యనఁగా యంత్రతంత్రములను విచారించుకొనుటే యనియును, ఈ యంత్రములు మనుష్యనిర్మితములగుటచే వానిని నిర్మించుకొనుటగాని నిర్మించుకొనకుండుటగాని మనుష్యేచ్ఛాధీనమై యున్న దనియును భావించుచున్నారు. వీరిమతమునందు పాలనసమస్య తక్కిన లౌకికవ్యవహారసమస్యలవంటిదే. కనుక వీరుపదేశించెడి కార్యక్రమ మేమనఁగా, మును ముందు పాలనమువలనఁ గలుగవలసినవిశిష్టప్రయోజనము లేవో వానిని నిర్దేశింపవలెను. ఆవెనుక నా ప్రయోజనములను సంపాదించుట కత్యంతానుకూలమైన పాలన మెట్టిదై యుండవలెనో దానినిగూర్చి ఆలోచింపవలెను. అటుపిమ్మట నేపాలనపద్ధతివలన లోకమునకు మిక్కిలి యెక్కువ మేలును మిక్కిలి తక్కువ కీడును గలుఁగఁ గలదో దానిని నిర్ధారణచేయవలయును. అప్పు డెవరికొఱకీపాలనవిధాన ముద్దేశింపఁబడినదో అట్టి స్వదేశీయులకుఁ గాని విదేశీయులకుఁ గాని మన నిశ్చితాభిప్రాయములను తెలిపి యందులకుఁ గాను వారిసమ్మతిని బడయవలెను. అనఁగా సర్వోత్తమమైన పాలనవిధానమును కనుఁగొనుట. కనుఁగొని యదియే యత్యుత్తమమైనదని యితరులకు నచ్చఁజెప్పుట. చెప్పి దానిని సంపాదించుటకై వారిలో గొప్పకదలికను బుట్టించుట. ఇదియే యీ రాజనీతికోవిదులు తలంచుత్రోవ యై యున్నది.

ఇంక రెండవ తెగలోఁ జేరిన రాజనీతిజ్ఞు లేమనుచున్నారు? వీరు పాలనవిధానము యంత్రమువంటిది కాదనియు నది యనన్యప్రేరిత మైన యుత్పత్తికలదనియు ననగాఁ బ్రకృతిసిద్ధ మనియును పాలనవిద్య యనునది జంతుస్వభావశాస్త్రముయొక్క శాఖగాఁ బరిగణింపఁ దగిన దనియు వాదించుచున్నారు. వీరిమతమునఁ బాలనవిధానము లిచ్ఛాధీన విషయములు గావు. చాలవఱకును యథాసంభవముగ గ్రాహ్యములు. అవి యొక నమూనాను బట్టి తయారుచేయఁదగినవియుఁ గావు. అట్లయిన వానితో

ప్రవర్తించుచున్నారమే కాని, ప్రకృతి మనయభీష్టము ననుసరించి నడచుచుండుటలేదు కదా! అట్లే పాలనప్రతిష్ఠాపనముల స్వాభావిక ధర్మములను గుర్తించి, వాని ననుసరించి మన వ్యవహారములను సవరించుకొనవలయు నందురు. మఱియు నీ సంప్రదాయమువారు ఒకజాతియొక్క ప్రాతిపదిక రాజ్యాంగవ్యవస్థ లాజాతియొక్క ప్రకృతితత్త్వములోఁ బుట్టి పెరుఁగుచుండు ననియును సాధారణముగ చెట్లయందును, ఆ చెట్లు పుట్టిన భూమియొక్క సారము చేరునట్లే వానియందును వాని గుణస్వభావములు చేరుచుండు ననియు, కనుక వాని మూలతత్త్వ మెన్నఁటికిని మాఱునది కాదనియుఁ జెప్పుదురు. మఱియు నీ ప్రతిష్ఠాపనకార్యమునం దాజాతియొక్క యిచ్ఛాశక్తి ఏదేని యొక పరమోద్దేశ్యము ననుసరించి ప్రవర్తించియుండక యెప్పటి కప్పుడు తటస్థమైన యయ్యెయవసరముల నయ్యెయుపాయములఁ గడపుకొనుటకు మాత్రమే వినియోగపడుచుండె ననియును, ఈయుపాయసామగ్రిలో ఆజాతియొక్క సహజప్రవృత్తుల ననుసరించి సంప్రదాయసిద్ధములైన యాచారవ్యవహారములకు విరుద్ధములు కానివెల్ల నిలువంబడి కాలక్రమమున పెంపెక్కి పేరుకొని రాజ్యతంత్ర మను పేర స్థిరాకృతిని దాల్చి యుండు ననియును, అట్టి రాజ్యతంత్రములను-భిన్నప్రకృతులును భిన్నపరిస్థితులును గల యితరజాతులకు - పెడఁగట్టఁబూనుట వ్యర్థప్రయాస మనియుఁ దలంచుచున్నారు.

ఈ రెండుమతముల సిద్ధాంతములను పరస్పరాపేక్షము లగు రెండు ప్రత్యేకవాదములుగా నంగీకరింపఁగలిగినయెడల మనకు ఆరెంటిలో నేది కేవల మసంగతమో నిర్ణయించుట కష్టసాధ్యమై యుండును. కాని యదృష్టవశమున నవి యట్టివి కావు. ఏ మనఁగా, సాధారణముగా లోకములో నొకవివాదవిషయమున నొకమత మవలంబించితిమని చెప్పుకొనువారి సిద్ధాంతములు ఆవిషయమునందే వారు వ్యావహారికదశలో వెల్లడించు నభిప్రాయములను పూర్తిగా వివరింపఁజాలవు. అవలంబితుల మతసిద్ధాంతములకును, అవలంబకులయాచారమార్గములకును పూర్ణసమన్వయము కుదురుట కష్టము. ఈయంశ మీయుభయవాదములను పరిశీలించుచో నిది బయలుపడఁగలదు. అన్నిజాతులవారును అన్నివిధముల ప్రతిష్ఠాపనములను చక్కఁగా పాలింపఁగలుగుదు రని యంత్రసామ్యవాదు లనుచున్నారు. కాని యిది విశ్వాస్యము కాదు. లాఁగుటకు బలిష్ఠము లైన యెద్దులును - తదుపయోగము తెలిసి లాభకరముగాఁ బనిచేయించు నేర్పుగల సేవకులును - తనకున్నప్పుడే యొకరైతు ఇనుపనాఁగలిఁ గొనుచున్నాఁడు. గాని అవి లేనప్పుడు చెక్కుచెదరనియొక్క

వ్యవహరించుట యెట్లందు రేని మనము ప్రకృతిధర్మముల ననుసరించితుమనక యన్న కారణముచేతనే యొకటి కొనితెచ్చి పెట్టుకొనుచుండుట

లేదు. ఇఁక చెట్లుచేమలవలె రాజ్యతంత్రములుకూడ నెట్లు పుట్టిన నట్లే పెరుఁగవలెనని చెప్పెడి ప్రకృతిసిద్ధవాదులు తాము నియతివాదుల మని చెప్పుకొనుచున్నారు. కాని యది పట్టిభ్రమ. ఏమనఁగా మన మొకనిం బిలిచి "ఓయీ! ఇన్నివిధములైన రాచటీకము లున్నవి. వీని వీని లాభము లిట్టి విట్టివై యున్నవి. ఆలోచించుకొని నీ వెట్టి యేలుబడిలో నిలువఁ గోరెదవో చెప్పు" మని యడిగినప్పుడు నే నిట్టి రాచటీకములో నుండఁగోరుదు నని చెప్పి యెన్నుకొనుటకు వాని కవకాశము కేవలము లేకపోలేదని వీరును ఒప్పుకొనుచునే యున్నారు. దీనినిబట్టి చూడఁగా నీరెండువాదములును గొంచెము ప్రకారపరివర్తనమునొందకుండ సరిపుచ్చుకొనఁజాలని వనియు, ఆ కారణముచేత వీని ప్రాబల్యదౌర్బల్యములు తుల్యములే యనియుఁ దేటపడుచున్నది. అట్లయిన నింక వీ రొకరితో నొకరు పోరాడుటకుఁ గారణభూతమైన భేద మెందున్నదందు రేని అది వీరి విచారసరణియొక్క ప్రకారద్వయమునం దంతర్నిగూఢమై యున్నది. అయినను ఈ రెంటను కేవలసత్యములును కేవలాసత్యములును గాకునికి స్పష్టమగుటచే, వీనిమూల మరసి సత్యమును సంగ్రహింప వలయును.

రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనములు మనుష్యనిర్మాణములే యనియు, వానియుత్పత్తిస్థితులకు మూలము మనుష్యసంకల్పమే యనియు మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును. మనుజులు నిద్రించుచుండఁగా నవి చెట్లవలెఁ బెరుఁగుచుండునవి కావు. కథలలోని గాఁడిదిక్కులవలె సంతరించి యొక్కసారిగ నంతరిక్షమార్గమున కెగఁబ్రాకినవియుఁ గావు. వాని విద్యమానస్థితి యెప్పటికప్పుడు మనుష్యకర్తృకమైన యిచ్ఛావ్యాపారము ననుసరించియుండును. మనుష్యుఁడు కావించు నితర కార్యములవలెనే, అవియును వానియందు వినియోగపడు వివేకకౌశలములకొలఁదులను బట్టి, మంచివయినను చెడ్డవయినను కావచ్చును. ఒక విషమదశ ప్రాపించినప్పుడెల్ల, నద్దానిని ప్రతివిధానములచే సవరించుకొనుచు గాని, తమకుఁ జేకూడిన బలముతో విరోధించుచు గాని, తాత్కాలికప్రక్రియ నాశ్రయించి యొకవ్యవస్థ నేర్పఱచుకొనుటకు, స్వబుద్ధిలోపముననో అన్యులబలాత్కారముననో, యశక్తులైన జనులకే రాజకీయపురోగమారోధము నిస్సంశయముగా నొక ప్రతిబంధమే యగును. కాని ఇతరులకు మేలయిన ప్రక్రియ వీరికి మేలయి యుండకపోయెడి దని కాని, యర్హ మని తలఁచి యవలంబింతురేని మీఁద నయినను మేలుచేయదని కాని సాధించుట కవకాశము కలుగదు.

రాజ్యయంత్రము తనకుఁ దానుగా నడచునది కాదనువిషయమును గూడ మనసునం దుంచుకొనవలయును. దానిని దొలుత నిర్మించిన మనుజులే—సామాన్యమనుజులే—దానిని నడపింపవలసినవారునై యున్నారు. వారు కదలిక గలిగి కలిసి పనిచేయవలయును. కాని వారు అంగీకారసూచకముగాఁ దలయూఁచినంతనే యది కదలునది కాదు. పనిచేయులభించినవారి శక్తిసంపదకును గుణసంపదకును దిగియుండునట్లు దానిని సరిపుచ్చుచుండవలయును. ఇదియెల్ల మూఁడు నిబంధనల నాశ్రయించియున్నది. ఎవరికొఱ కొకపాలనపద్ధతి యుద్దేశింపఁబడునో వారు దాని నంగీకరింపనైన నంగీకరింపవలయును. లేదా యథమపక్షము తత్స్థాపనమునకుఁ బ్రబలప్రతిబంధరూపమైన యసమ్మతినైనను జూపకుండవలయును. వారు దానిని నిలువబెట్టియుంచుట కావశ్యకమైన దెల్ల నొనరించుట కభిముఖులును సమర్థులునై యుండవలెను. దాని ప్రయోజనముల నది చక్కఁగా సాధింపఁగలుగుటకై యది వారి నేమేమి చేయవలయు నని కోరునో దానినెల్లఁ జేయుటకు వా రభిముఖులును సమర్థులునై యుండవలెను. ఈమూఁడునిబంధనలలో నేది కొఱవడినను, ఆజాతిచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన పాలనపద్ధతివలన నాజాతికిఁ గలుగవలసిన పరమప్రయోజనము కలుగకుండును.

ఏపాలనమునైనను బ్రతిష్ఠించుటకు మొదటి యాటంకము అజనులకు దానియెడలఁ గలుగు విద్వేషమే యని చెప్పియుంటిమి. ఇందుకు లోకచరిత్రమునం దుదాహరణములు పెక్కులు గలవు. విదేశీయుల తుపాకిగుండుదెబ్బలు తగిలి జీవములు నొచ్చినప్పుడే, ఉత్తర అమెరికాలోని యిండియనుతోటుజాతివారి మనస్సులకు నాగరకపరిపాలనము వలని లాభములు నచ్చినవి కావు. అదేప్రకారముగా ప్రాచీనరోమక రాజ్యములపై దండెత్తిన బర్బరజాతులయుద్ధానంతరస్వేచ్ఛావిహారములు వారి నాయకులకైన నడంపశక్యములు కాకపోవుటచే వారి నాజ్ఞాబద్ధులనుగా దిద్దుటకుఁ గొన్ని శతాబ్దములు పట్టెను. మఱియును గొన్ని జాతులవారు, తమ్ముఁ జిరకాలమునుండి పరిపాలించుచుండిన రాజవంశములలోని రాజులచేత నే కాని తదితరులచేఁ బరిపాలింపఁబడుట కిష్టపడకున్నవారు. మఱికొందఱు తాము విదేశీయులచే జయింపఁబడినప్పుడు తప్పఁ దక్కిన సందర్భములలో నేకచ్ఛత్రాధిపత్యమున కియ్యకొనకున్నారు. ఆవిధముగా నీకుఁ † గొందఱకుఁ బ్రజాస్వామ్యపద్ధతి యన్నఁ దలకంటకముగ నున్నది. మీఁదఁ జెప్పఁబడిన యాటంకములన్నియు నశక్యత్వరూపములై యున్నవి. ఈయశక్యత్వము నైమిత్తికమే గాని, నిత్యము మాత్రము కాదు.

మఱియు నొకజాతివా రొకపాలనపద్ధతియెడలఁ గేవలద్వేషమును బూనకున్నను సాధ్యమయినవఱకు ననురాగమునే ప్రకటించుచున్నను, పూర్వోక్తనిబంధనలను చెల్లించుట కభిముఖులుగాఁగాని, సమర్థులుగాఁగాని యుండకపోవచ్చును. పేరునకైనను దానిని నిలఁబెట్టియుంచుట కావశ్యకము లైన నిబంధనల నైనను పాలింపఁగలవారుగా లేకపోవచ్చును. ఎట్లనఁగా నొకజాతివారు స్వతంత్రపరిపాలన మెక్కువ మేలైనదని తొలుత నెన్నుకొని, యామెనుకఁ బ్రమాదాలస్యాది తమోగుణగ్రస్తులును, శౌర్యదార్ఢ్యాది సుగుణరహితులు నగుటచే నద్దానిని రక్షించుట కావశ్యక మయిన ప్రయాసమునకు నోపరేని, అన్యులు తమప్రభుత్వముమీఁదికి దండెత్తివచ్చినప్పుడు వారి నెదిరించి పోరరేని, తమ్ము నందుంకి మెల్లఁగాఁ ద్రోసివేయుటకై కుమంత్రులు పన్ను పన్నుగడలకు వశులగుదురేని క్షణమాత్రపు నిరుత్సాహమువలనఁ గాని, హఠాత్సంభవమైన తాత్కాలికభీతిచేతఁ గాని లేక యొకానొక వ్యక్తిచేఁ బ్రేరితమైన యుత్సాహావేశమునఁ గాని యొక మహాపురుషుని పాదముల నాశ్రయించి తత్సన్నిధిని తమస్వాతంత్ర్యములనెల్ల నర్పించి,

తామకట్టినదెల్ల నేలమట్టి మొనరింప నవకాశ మొదవించు నధికారములో వారిని నమ్మి సర్వస్వతంత్రు నిం జేయ వెనుదీయరని, యట్టివారు స్వాతంత్ర్యమున కించుమించుగా నవస్థ లేదని చెప్పవలయును. మఱియు నొక యనాగరకజాతివారు తమపరిపాలనముచే విధింపఁబడిన ధర్మముల నెఱవేర్చుట కభిముఖులును సమర్థులును గాకపోవచ్చును. వీరు నాగరక సంఘమువలని లాభములను గొంతవఱకు గుర్తింతురు. కాని యాసంఘముచే నిషేధింపఁబడిన వాని నాచరించుటకు విముఖులను గాఁజాలరు. వీరిచిత్తవృత్తుల యుద్రేకమును - వీరియభిమానముల దుస్త్వభావమును - వీరిలోవీరికి సకారణముగనో అకారణముగనో తగవులో లేక తగవులకంటెనో పుట్టినప్పుడు, వీరికేఁ గత్తిఁగట్టి కసిదీఱఁ బోరాడుదురే కాని, వీరిని న్యాయస్థానములకుఁ బంపుట కొప్పుకొనరు. అట్లు చేయుట పౌరుషహీనమైన కార్యముగాఁ దోఁచును. ఇట్టిస్థితిలో నాగరక పరిపాలనమువలన వాస్తవమైనలాభము కలుగవలెననిన నది చాలవఱకు నిరంకుశముగనే యుండవలెను. అప్పు డాజనులకు దానిని కట్టుఁబాటులో నుంచుట కధికార మేమియుఁ గలుగకపోవుటయును, అదియే వారివ్యాపారములనెల్ల నణఁచిపెట్టి యుంచుటయును, తటస్థించును. మఱియు దుష్టశిక్షణకార్యమునందు శాసనములకును వానిఁ బాలించు నుద్యోగస్థులకును భూని తోడుపడనిజనులు కొలఁదిస్వాతంత్ర్యమునకు మాత్రమే అర్హులు. దండ్యులైన దోషినిబట్టి యొప్పగించుటకు మాఱుగా దాఁచి కననీయకుండఁ జేయువారును, తమయింటఁ గన్నము వైచిన దొంగమీఁద సాక్ష్యమిచ్చుట కిష్టపడఁ గారణమేమియో, లేక పగలు నెఱుఁగుటకుఁ దెరువు తెలియదో యెఱుఁగని యప్రమాణమునకు సిద్ధపడువారును, నడువీధిలో నొకఁడు బాఁకుఁగొని వేఱొకనిఁ బొడుచఁగాఁ జూచియు నిది విచారించుట రక్షకభటులపనియే కాని మనపని కాదనుకొని తొలఁగి యవ్వలివైపుగా మెల్లమెల్లఁ జనువఱకును బోవుచుండిన కొన్ని పశ్చిమోత్తరజాతులవంటివారును, పార్శ్వ కసహ్యాపదక పొందకుని మఱి పీడయాపదుడు తగఁబడుటకుఁ గొంతనివారణ, ఇందుకు లక్ష్యభూతు లగుచున్నారు. వీరిని పాలించుసందర్భమున నధికారులకుఁ గేవలమును బలవత్తరమైన యధికార ముండినఁ గాని, కొంత నడఁగి నాగరకపరిపాలనము నడచుట కాధార మేర్పడదు. అనాగరకవృత్తినుండి యప్పుడప్పుడే వైదొలఁగిన యీజాతివారిలో నైనను గోచరీయము లైన యీ నిరుద్ధభావము లుత్పన్నములగుటకుఁ గారణము నిస్సంశయముగా వారి వెనుకటి దుష్పరిపాలనమే. శాసనములు వారి మేలుకొఱకుఁ గాక మఱియెందులకో నిర్మింపఁబడి యున్నవనియును, శాసనపాలకులే శాసనతిరస్కారులకంటెఁ దమకుఁ బ్రబలశత్రువులనియును, వారు భావించుట కీదుష్పరిపాలనమే కారణము. ఇందులకు వీరిని నిందింపవలసినపని లేదు. సత్పరిపాలనమున నవి క్రమక్రమముగాఁ దొలఁగిపోఁ గలవు. కాని అంతవఱకును, శాసనమున్న గౌరవము సామర్థ్యమును గలిగి శాసనపాలనకార్యమున హృదయపూర్వకముగాఁ దోడుపడుటకు ముందడుగు వేయువారిని పాలించినట్లు, వీరిని బరిమితాధికారముతోఁ బాలించుట కవకాశము లేదు.

ఇంకఁ బ్రాతినిధ్యపరిపాలనము :— ఈ పాలనమువలనఁ బ్రజలకు మేలు కలుగవలయు నన్నయెడలఁ, బ్రతినిధుల నెన్నుకొనుట కధికారము గలవారిలో చాలభాగము తమరాజ్యముయొక్క యోగక్షేమములఁ గూర్చి శ్రద్ధవహించినవారయి తమ యెన్నికచీట్లను ప్రజాసేవాపరాయణులగు వ్యక్తులకే యియ్యవలయును. అట్లు సేయక వా రుదాసీనులయినను లేక ద్రవ్యాపేక్షచేఁ దమయెన్నికచీట్ల నమ్ముకొనినను లేక తమ్ము లోఁబఱచుకొన్నవారి యాగ్రహానుగ్రహములకుఁ బాత్రుల మగుదుమని భయపడికాని యాశపడికాని యనర్హులకిచ్చినను, ఈపాలనమువలనఁ దంత్రములు హెచ్చి తమ్మెల్లమునఁ బ్రకోపద్రవము వాటిల్లును. ప్రజాప్రాతినిధ్యకరణ మీతీరుగా నడపఁబడినయెడల, దుష్ప్రభుత్వము క్రింది నణఁచుటకు మాఱుగా మఱియంత బలపడుట తటస్థించును. రాజ్యయంత్రము నడచుటకు నైతికములైన యీయాటంకములే గాక, తెఱమఁగ దుస్తరము లగు నితరాభ్యంతరములును గలవు. అది యెట్లన, పూర్వకాలమునందు [అనఁగా పౌరసంఘములు పౌరరాష్ట్రములు స్థాపింపఁబడిన కాలమందు] ప్రజలలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము సర్వసాధారణమై యుండెను. కాని తత్స్వాతంత్ర్యము తద్రాజ్యములలోనే కాని తత్సీమలకు వెలుపలి ప్రదేశములలో నెక్కడను ప్రజాసమ్మతమైన సత్క్రమపరిపాలనకార్యమందు వినియోగపడినట్లు సూచనలెవ్వియుఁ గానరావు. ఏ మనిన, ఈరాష్ట్రన్యాయస్థానములకు లోకవ్యవహారములనుగూర్చి యాలోచించుటకై యొప్పింపఁబడఁగలిగిన పౌరప్రముఖులలోఁ దక్క, తక్కిన వైప్రదేశములలోని జనాభిప్రాయమును నిరూపించుటకును అద్దానిని వ్యాపింపఁజేయుటకును వలయు సాకార సాధనకలాప మేదియును లేకయుండెను. అందుచే నీప్రాతినిధ్యవిధానము నవలంబించిన వెనుక నీయాటంకము కొంతవఱకుఁ దీఱిన ట్లెంచఁదగియున్నను, దానిని పూర్తిగాఁ దొలఁగించుట కాకాలపు న్యాయస్థానాదులతో నొకవిధముగా సరిపోల్పఁదగియుండు నేటికాలపు ముద్రణయంత్ర వార్తాపత్రికాదికము కావలసివచ్చెను. మఱియు విస్తీర్ణములైన యేకచ్ఛత్రాధిపత్యములు, సుస్థిరములై నిలిచియుండుట కనుకూలింపని సాంఘికస్థితులు గల కాలము కొన్ని కలవు. రాజు తనరాజధానినుండి దూరస్థప్రజలకు శాసనముల నంపుటకుఁ గాని, ఏ విధముననో అంపఁగలిగినను అవి యెట్లు మన్నింపఁబడెనో తెలిసికొనుటకుఁ గాని యావశ్యకమైన అధికారయంత్రసామగ్రి కొదువ యగుటచే నట్టి రాజ్యములు కాలక్రమమునఁ జిన్నచిన్న స్వతంత్రసంస్థానములుగఁ గాని, లేక యొకే ప్రభువు నాశ్రయించి కొలుచు పాలెగాండ్ర సైనికవృత్తులుగఁ గాని చీలిపోవుట తప్పనిసరి యగుచుండెను. మఱియు రాజు తనసైన్యములైనను స్వాజ్ఞాబద్ధముగాఁ జేసికొనుటకుఁ దత్సైనికులు స్వేచ్ఛాపూర్వకముగఁ దమస్వామియెడలఁ జూపఁగలిగిన భక్తివిశ్వాసములదక్క వేఱొకరణము లేనివాఁడయి యుండెను. రాష్ట్రములోని ప్రజలెల్లరును దనయాజ్ఞలను జెల్లించునట్లు చేయవలెనన్న నాతనికి గొప్పసైన్య మొకటి కావలసియుండెను. కాని తత్సైన్యపోషణమునకు వలయుధనము ప్రజలవల్లఁ బన్నులమూలమున వచ్చుమార్గము గానఁబడకుండెను. కావున

నీపరిపాలనవిధానములకెల్ల నిధియును నిట్టివియును ఆర్థిక భౌతిక నైతిక ప్రతిబంధములై యున్నవి. ఈప్రతిబంధసామగ్రి కొన్నిపాలనముల నెక్కువగను కొన్నిటఁ దక్కువగను నుండునని తెలియవలయును. అది గొప్పదిగా నున్నప్పుడు ఒకరాజ్యమును కేవలము త్రోసివేయునప్పటికిని అనఁగా, తత్ప్రజలకు దానిని విడిచి మఱియొకదానిని గోరుకొనుట శక్యమనుతలంపు పుట్టింపనప్పటికి, దానిని మిక్కిలి శోచనీయమైన దుస్థితికిఁ దేఁగలుగునంత గొప్పదిగా నుండవచ్చును. ఇట్టిస్థితిలో మనమా యనన్యగతికులగు ప్రజ లొక యభావప్రతినిధి నాశ్రయించి యల్లాడుచున్నారని యెంచఁగవలయునే కాని వారు దానికిని-అది వారికిని-దగి యున్నదెంచుట న్యాయ్యము కాదు.

ఇంతవఱకుఁ బాలనపద్ధతులు పాలితుల కనుకూలములై యుండవలయు ననుటకు మూఁడు ముఖ్యనిబంధనలను గూర్చి చర్చించి యున్నాము. రాజ్యప్రకృతిసిద్ధత్వవాదులు చెప్పెడిమాటల కర్థ మీ మూఁడును అవశ్యాపాదేయములే యనుట యగునేని, ఇందు మొదటి రెంటిని పూర్తిగను మూఁడవదానిని గొంతవఱకును నెఱవేర్పక ఏ ప్రభుత్వముగాని సుస్థిరమై నిలువనేరదనుటయే యగునేని, వారివాదము ఋతవాదమై నిర్వివాద మగును. ఇంతకంటె నెక్కువయర్థము చెప్పుదు రేని యది నిలువనేరదు. ప్రతిష్ఠాపనములు చరిత్రాత్మకాధారములై యుండవలె ననియు నవి తత్కాలభాక్కు లగు జనుల యాచారవ్యవహారాదులతో సన్నిహితముగా మిళితములై యుండవలెననియు వీరుచెప్పెడి మాటల కింతే యర్థము. ఈమాటలకు వాస్తవముగాఁ జెప్పవలసిన సహేతుకార్థముకంటె రసప్రధానముగాఁ జెప్పెడి యాలంకారికార్థమే యెక్కువగ నున్నది. కాని రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనముల కావశ్యకము లని చెప్పఁబడు నీయాచారాదులు—నిజముగా వానియుపయోగమును బట్టి చూచినయెడల—పూర్వోక్తనిబంధనలను నెఱవేర్చుటకుఁ దోడుపడెడి సౌకర్యములవంటివే యగును. ఒక ప్రతిష్ఠాపనమునకుఁ గాని కొన్ని ప్రతిష్ఠాపనములకుఁ గాని జనుల యభిప్రాయములచేతను అభిరుచులచేతను అభ్యాసములచేతను ఒక త్రోవ యేర్పడినప్పుడు, వారు వానిని బరమసంతోషముతోఁ జేకొనుటయే గాక, వానిని సంరక్షించి ఫలప్రదములుగా నొనరించుట కావశ్యక మయినదెల్లఁ బ్రారంభము నుండియు నెక్కువ సుకరముగాఁ జేయఁ గలుగుదురు. ఇట్టిసౌకర్యము లున్నప్పుడు శాసననిర్మాత వానిని గుర్తింపక తల్లాభములను గణింపక చట్టములను జేయఁ బూనుకొనుట తప్పే యగును. కాని యవి లేకపోయినఁ జేయున దేమియు లేకపోవు ననుకొనుట యంతకంటెను దప్పగును. ఏ మనఁగా జనులు తాము చేయ నలవాటుపడియున్న వాని నెక్కువసుకరముగాఁ జేయఁగలిగినను, క్రొత్త వానినిగూడఁ జేయ నేర్చుకొన వలఁతులై యుందురు. ఎఱుక పిడికెఁడు ధన మన్నట్లు పరిచయము చాల సాహాయ్యకారియే యగును. కాని అపరిచితముకూడ నదేపనిగఁ జింతింపఁబడినప్పుడు, పరిచితమే యగును. జనులు నూత్నవిషయములనుగూర్చి యత్యాసక్తిని గనఁబఱచుటకు దృష్టాంతములు పెక్కులు కలవు. అపూర్వముల నాచరించుటకును నూత్న పరిస్థితులకుఁ దగినట్లు మెలఁగుటకును వలసిన సామర్థ్యసంపద యాయా జాతులయందు వారివారి నాగరకతలనుబట్టి వేఱువేఱు కొలఁదులు కలదిగా నుండును. ఒకపాలనపద్ధతినిబంధనలను నెఱవేర్చుట కొక జాతికిఁ గల సామర్థ్యమును నిర్ణయించుట యంతసులభసాధ్యము కాదు. ఈపనికిఁ గడఁగువారి కాజాతినిగూర్చి చక్కఁగాఁ దెలిసియుండవలెను. మఱియుఁ గార్యసాధనానుకూల మగు సామాన్యవివేచన తోపాటు సూక్ష్మమతిత్వము కూడఁ గావలయును. ఈ సందర్భమున నింకొక్క యంశముకూడ విచారింపఁదగియున్నది. ఒకజాతివారు మంచి ప్రతిష్ఠాపనములకు సంసిద్ధులై యుండకపోవునప్పుడు తద్విషయక మైన కోరిక సంకురింపఁజేయుట నాయకులకు ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇది సన్నాహప్రధానాంగములలో నొకటి. ఒక ప్రతిష్ఠాపనముయొక్క ప్రాశస్త్య మిట్టిదని తేటతెల్లముగఁ దెలిపియు దానివలనఁగలుగు లాభము లిట్టి వని కన్నులకుఁ గట్టినట్లు వర్ణించిచెప్పియు, వాదించియు, నాయకు లయినవారు ప్రజల కుద్బోధమును గలిగింతురేని, వారు మేలుక, కావలయు దానిం గోరుకొని యది సిద్ధించు నఱకును నిదురవోక సర్వవిధములఁ బాటుపడుదురు. ఇట్లు చేసియే - మాజినీ గారిబాల్డీయను నిటలీ దేశాభిమానులు తమదేశమున కేకాధిపత్యస్వాతంత్ర్యములను సంపాదింపఁగలిగిరి. కాని నాయకు లొక యంశమును మఱవఁగూడదు. తాము మంచివని చెప్పు ప్రతిష్ఠాపనమువలని లాభములను మాత్రమే గాక, తమ దేశీయుల కాయికమానసికనైతికశక్తిసంపదల పరిమితులనుగూడ సంపూర్ణముగ గుర్తించి ప్రవర్తింపవలెను. అట్లు సేయరేని వారిప్రబోధము మేరమీఱిన యాశలను బుట్టించి గొప్పసంక్షోభమునకుఁ గారణమగును. ఇంతవఱకుఁ జేసిన నిబంధనత్రయవిచారణవల్లఁ బ్రజలకుఁ బ్రభుత్వస్వరూపనిర్ణయాధికారము కల దని ఫలితార్థ మేర్పడుచున్నది.

జాతీయ విద్య

వల్లూరి సూర్యనారాయణ రావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

పందొమ్మిదివందల ఐదవ సంవత్సరమునందు కాశీలో జరిగిన కాంగ్రెసుసభలో, జాతీయవిద్యాప్రసంగము మొదట బయలుదేరి 1907,1908 సం॥లలో దేశమునందు అక్కడక్కడ కార్యరూపము దాల్చినది. ప్రస్తుత పరిపాలకులతో సంబంధము లేకుండ సాధ్యమైనంతవఱకు దేశభాషలలో సమస్తమైన శాస్త్రములు కఱపవలెననియు, మనపూర్వుల విజ్ఞానము, మతము చరిత్ర వేదాంతము మొదలగు వానియందు ఎక్కువగ దృష్టినుంచి వివిధవర్ణములలో దేశాభిమానము ఐకమత్యము మానవసేవ మొదలగు సద్గుణములను అలవడఁజేయుచు ప్రతివిద్యార్థికిని అతని జీవనోపాధికి ఒకకళనైనను నేర్పవలెననియును, విద్యార్థులును ఉపాధ్యాయులును రాజకీయ సాంఘిక విషయములలోఁ జొల్గొనుటకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముండవలయు ననియును మనవారియుద్దేశ మగుటచేత, ఆవిధముగానే మనదేశమునందు కొన్ని పాఠశాలలు బయలుదేరినవి. కాని అయ్యవి తగినంత ధనసహాయము లేక నానాటికి కృశించుచున్నవి.

ఈ జాతీయపాఠశాలలను మొదటను స్థాపించినపుడు, ప్రస్తుతము సర్కారు పాఠశాలలలో నేర్పు విద్యకు సహకారముగా నుండుటకే గాని, వానిని బొత్తిగా మార్చివేయుటకు ఏర్పఱచలేదు. గనుక నీ రెండు విధములగు పాఠశాలలలోని విద్యావిధానమును కొంచెమించుమించుగ ఒకమాదిరిగనే యున్నది. ఈజాతీయపాఠశాలలలో మనము చేసిన కొలదిమార్పులను మనమంత్రులు కూడ నిప్పుడంగీకరించి ప్రాథమిక మధ్యమ పాఠశాలలలో వానిని చొప్పించుచున్నారు. కాని .యిది జాతీయవిద్య కాదని నాయభిప్రాయము. విద్యలో జాతీయము అవిజాతీయ మను భేదములు సామాన్యదృష్టికి గోచరింపవు. విజ్ఞాన మనునది ఏదేశమునుండి వచ్చినను స్వీకరింపఁదగినదే. కాని పాశ్చాత్త్యపరిభాషాపదముల నుపయోగించుచు భౌతికశాస్త్రములను మన మభ్యసించు చున్నంతవఱకును, వానిని మన శరీరములోఁ జక్కగ జీర్ణము జేసికొన్నట్లు యెంచబడదు. మఱియు నాజ్ఞానము విదేశీయముగనే భావింపబడునే గాని మన రక్తములో కలియదు. ప్రపంచములో నెచ్చటనుండి యైనను మనము విద్యలను గ్రహింపవలసినదే గాని దానిని మనజాతీయముగా చేయగలిగినపుడే అది సామాన్యప్రజలలో వ్యాపించుటయును, నూతన పరిశోధనములకు ప్రోత్సాహము నొసంగుటయును సంభవించును. ఆయా శాస్త్రములలో నెంతవఱకు మనపూర్వులు కృషిచేసినదియును తెలిసికొని వానిలో నేటివఱకును ప్రపంచములో తక్కిన దేశములందు వృద్ధిపొందిన జ్ఞానమును చేర్చవలెను. పూర్వపు పునాదుల మీఁదనే - అట్టి సంప్రదాయములను అనుసరించియే- అట్టి దేశీయ వాఙ్మయముతోనే - ఈ నూతనజ్ఞానమును కూడ నిర్మింపవలెను. అట్లు కానియెడల పూర్వాధునిక విజ్ఞానములకు రెంటికి సంబంధములేక విడివిడిగా నుండిపోవుటయును, ఎప్పటికిని మన విద్యాధికులు విదేశీయ దృష్టితోనే ప్రతివిషయమును పర్యాలోచనము సేయుచు, తమ పూర్వులకును ఇప్పటి తమ సామాన్య సోదరులకును దూరముగ నుండుటయును తటస్థించుచుండును. ఈ నూతనజ్ఞానము మనది కాదను భ్రమతోనే యుందురు.

మన వాఙ్మయమునందు అరువదినాలుగుకళలు నున్నవనియును వానిఁగూర్చి పెక్కుగ్రంథములు సంస్కృతభాషయందు నున్నవనియును చెప్పెదరు. ఇది నిజమైనయెడల నాగ్రంథములను మున్ముందుగ మన సంస్కృతపండితులచేత, ఆంధ్రీకరింపఁజేసి, తరువాత నాయాశాస్త్రములలో ఆధునికజ్ఞానమునంతయు కలిగినపండితులద్వారా, దానిని పూర్వుల విజ్ఞానముతోచేర్చి గ్రంథములను వ్రాయింపవలెను. ఇట్టి యుద్గ్రంథములనుండి బాలురకొఱకు ఆయాతరగతులకు తగినట్లుగ - చిన్నచిన్న పుస్తకములను - (Primers) వారి వాచకపుస్తకములలో - చిన్నచిన్నపాఠములుగ - వ్రాయించి నేర్పిన యెడల, మనబాలురకు జాతీయవిద్య బోధించుచున్నట్లు యెంచబడును. బెరామిటర్ థెర్మామిటర్ కాల్సియమ్ పారలాక్సు థోరాక్సు మొదలగు పదములతో నిండిన పాశ్చాత్యశాస్త్రములను ఆంధ్రభాషద్వారా నైనను, యెంతకాలము కఱపినను ఆవిద్య మన శరీరములో చేరక విజాతీయముగానే యుండును. అంకగణితము బీజగణితము రేఖాగణితము ఖగోళశాస్త్రము

శారీరకశాస్త్రము జీవశాస్త్రము వృక్షశాస్త్రము మానసికశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము వాస్తుశాస్త్రము శిల్పశాస్త్రము ఆరోగ్యశాస్త్రము వైద్యశాస్త్రము వ్యవసాయశాస్త్రము పశుశాస్త్రము ఖనిజశాస్త్రము చిత్రలేఖనము సంగీతము ఈ మొదలగు శాస్త్రములను, కళలనుగురించి గ్రంథములు దేశభాషలలో వ్రాసి బాలురకు పఠనీయగ్రంథములుగ పాఠశాలలలో ఏర్పరచినపుడే, అవి జాతీయపాఠశాల లని పేర్కొనుటకు అర్హములై యుండును.

ప్రపంచమునందు ఎచ్చటెచ్చట నూతనముగఁ గని పెట్టిన విషయము లున్నను అవి తమవిగానే భావించి మన పూర్వులు విదేశీయులనుండి అనేక శాస్త్రములనుగ్రహించిన జ్ఞానమును సంపాదించుకొనుచు, తమ విజ్ఞానమును వారి కిచ్చుచునుండిరి. ఈజిప్టుదేశవాసులు అరబ్బులు గ్రీకులు మొదలగువారు ఈ దేశజులతో అనేకవిద్యలను మార్చుకొనుచుండినట్లు ప్రాచీనములగు నిదర్శనము లున్నవి. ఆవిధముఁగా నేమనము విదేశీయులచే సంపాదింపబడిన జ్ఞానమునంతను దేశభాషలలోనికి తెచ్చుకొనునపుడే అది హైందవ విజ్ఞానములో నిముడును. ఇట్టి జాతీయాభివృద్ధికి యెంత ధనమైనను వెచ్చింపవలసి యున్నది. ఎంతమంది విద్యాధికులో ఈ విషయమునందు రాత్రిందివములు పని చేయవలసి యుందురు. అయినను యిప్పుడు జాతీయ పాఠశాలలను స్థాపించినవారును స్థాపింప దలచినవారును ఒక్కొక్క శాస్త్రపుఅభివృద్ధికైనను సాంతముగ కృషిసల్పిన యెడల శీఘ్రకాలములోనే జాతీయవిద్య మన దేశములో సర్వతోముఖముగ వ్యాపించుననుటకు సందేహము లేదు.

ఇప్పటి గవర్నమెంటు పాఠశాలలమాదిరిగనే పాఠశాలల నేర్పరుచుటవలన కలుగు లాభముకంటెను ఇప్పటి నూతనమార్గమున ప్రజలు తమధనమును వెచ్చించిన యెడల దేశమునకు ఎక్కుడు ఉపకారమును చేసినవారగుదురు. ముందుగా ఒక్కొక్క శాస్త్రములోను మన సంస్కృతగ్రంథము లెక్కడదొరకునో కనుగొనవలయును. వానిని సంపాదించి మన సంస్కృతపండితులచేత ఆంధ్రములోనికి అనువదింప జేయవలయును. తరువాత ఆశాస్త్రము నభ్యసించిన ఒక ఆధునికపండితుని సహాయముతో దానిని పూర్తి చేయింపవలెను. మన ఉపాధ్యాయులు ఈ విషయములో తమ విధాయకత్వమును మఱచుచున్నారు. భారమంతయు వీరిమీఁదనే యున్నది. వీరు గ్రంథములను వ్రాసినయెడల వానిని అచ్చొత్తించుటకు సంఘములు బయలుదేరును జాతీయపాఠశాలాస్థాపకులు ఈ సంఘములలో చేరి యిట్టి గ్రంథములను బయలు వెడలునట్లు చేసి తమతమ పాఠశాలలలో వానిని పఠనీయ గ్రంథములనుగా నేర్పాటు చేసిన యెడల ఇప్పటికంటె మన దేశమునకు ఎక్కుడు ఉపకారమును చేయఁగలుగుదురు.

కీ. శే. శ్రీరాజా రామేశ్వర రాయల స్మృతి

సి. ఎమ్. శామరావుగారు

జనుల గుండెలు జల్లురనఁగను
జగతివిరహము నందుల బ్రుంగగ
తనయు లాప్తులు తల్లడిల్లఁగఁ
—దరలపోయితివె!

కనులు దెరువని కూన లిరువురు
వినుతరాజ్య మొకండు మిగిలెను
ఘనతమంబగు శోకసంద్రము
—గడవదాటఁగను!

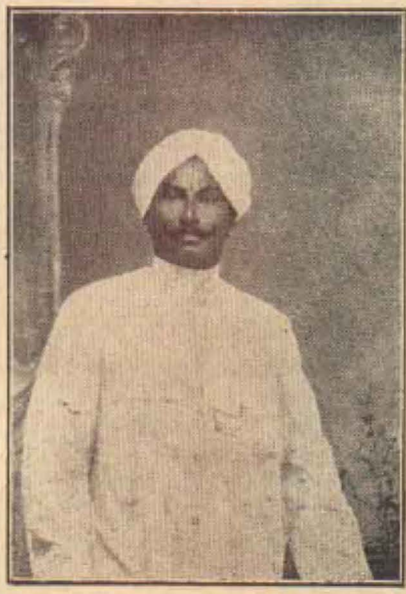
నీదుమృతికై వగలఁ బొగులుచు
బాదుకొనుచున్నారు గుండెలు
"ఏదిమాదిక దిక్కు"టంచును
—నెల్ల వేళలను!

తెలుఁగుతల్లికి పోషణంబిక
గలుఁగుటెట్టుల నీవు లేనిది?
కలగెకవుల హృదబ్జకోశము
—లొక్కతీరునన!

జగతినిండెను నీదుకీర్తియు
నగణితంబగు వితరణంబును
సుగతినీకటఁ గల్గకుండునె?
—యాత్మశాంతియును!

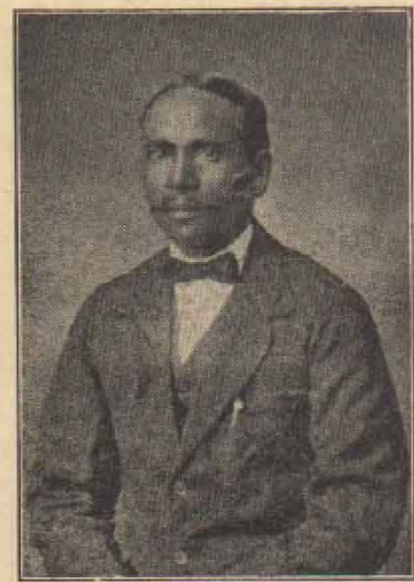
ధీరగుణమును దేవతాంశము
సారధర్మము నిర్విచారము
భూరిసౌఖ్యము నెల్లకాలము
—నీకునిల్చుతను!

Sriyut Gandi Venkataswamy

శ్రీయుత గండి వెంకటస్వామి

Sriyut Karry China Venkata Reddy

శ్రీయుత కర్రి చినవెంకట రెడ్డి

Late Konala China Venkata Reddy

కీ. శే. కోనాల చినవెంకట రెడ్డి

Sriyut Dommety Venkataswamy

శ్రీయుత దొమ్మేటి వెంకటస్వామి

Sriyut Sreepadam Subbarayudu

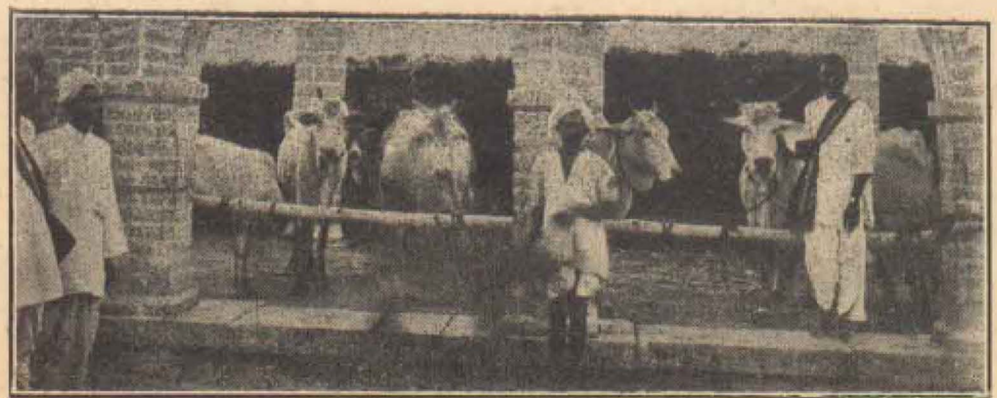
శ్రీయుత శ్రీపాదం సుబ్బరాయుడు

Dr. K. U V. Row

డాక్టరు కె. యు. వి. రావు

Sree Mahanandeeswara Cow-protection Shed, Nandyala

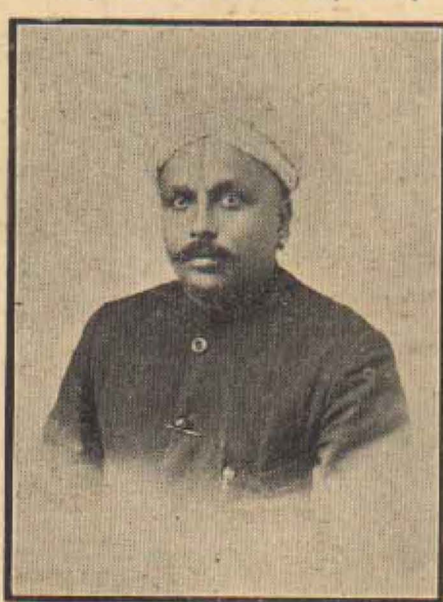
శ్రీ మహానందీశ్వర గోసంరక్షణశాల - నంద్యాల

Sriyut Ummidi Ramayya Chetty

శ్రీయుత్ ఉమ్మిడి రామయ్యా శెట్టి

Sriyut Ummidi Guruswamy Chetty

శ్రీయుత ఉమ్మిడి గురుస్వామి శెట్టి

Sriyut Nemalj Subba Rao

శ్రీయుత నెమలి సుబ్బారావు

Sriyut Dronamraju Sita Rama Rao

శ్రీయుత ద్రోణంరాజు సీతారామరావు

Sriyut Nallagonda Janaki Ramayya

శ్రీయుత నల్లగొండ జానకిరామయ్య

Sriyut Jarugumilly Venkataramanayya

శ్రీయుత కే. శే. జరుగుమిల్లి వేంకటరమణయ్య

శ్రీనాథుఁ డారాధ్యబ్రాహ్మణుఁడా?

బండారు తమ్మయ్య గారు

అక్షరాస్యు లగు నాంధ్రులలో శ్రీనాథమహాకవి పేరెఱుంగని వాఁ డొక్కఁడు నుండనేరఁ డనుట యతిశయోక్తి కాఁజాలదు. ఇతని గ్రంథములు చాలవఱకు జనసామాన్యమున కందుబాటుగాని శైలిలో రచింపఁబడినను నాంధ్రదేశమునం దీతఁడు గడించిన యనన్యసామాన్యకీర్తిగౌరవములచే నీతనినామము సామాన్యజనంబులకుఁగూడఁ బరిచితమగుటకుఁ గారణమైనది. ఇఁక నీతని గ్రంథములు చదివి యీతని కవితామృతంబును గ్రోలిన రసజ్ఞు లీతని కాంధ్రవాఙ్మయమున నెట్టి మహోన్నతస్థానంబొసంగుచున్నారియును నేనిచ్చట వివరింపఁబనిలేదు. ప్రభువుల ప్రేమాతిశయంబునఁగాక యజేయం బగు నిజవిద్వత్కవితా విక్రమంబున నీతఁడు స్వయముగా గడించికొనిన "కవిసార్వభౌమ" బిరుదమే యీతని యుత్కృష్టతను వేనోళ్లఁ జాటఁగలదు. అనన్యవినయకంబగు నీబిరుదంబును మఱియొకఁడు దాల్చుట పులిని జూచి నక్క వాతఁబెట్టుకొనురీతియే గాని వేఱు కాదు. ఇట్టి కవిసార్వభౌముని చరిత్రముగూడ సమగ్రముగను యథార్థముగను నింతవఱకు లభింపకుండుట మన దురదృష్టమని చెప్పకతప్పదు. ఈతఁడు జననమందిన గ్రామ మట్లుండ దేశముగూడ నిదమిత్థ మని తెలియుటలేదు. ఈతనిఁ గడుపారఁ గన్న గౌరవమును మనయాంధ్రదేశమునకుఁ జెందనీక కొందఱు మహనీయు లీతఁడు కర్ణాటుఁ డని కొన్ని కారణాభాసములచే వాదించుచున్నారు. పాకనాటింటివాఁడ నని శ్రీనాథుఁడు స్వయముగా వ్రాసికొనిన వ్రాఁతలుండఁగ, వానిని ద్రోసిపుచ్చి యాతనిపూర్వు లసలు కర్ణాటదేశీయులై యుండిరనియుఁ దరువాతఁ బాకనాటికి వచ్చియుందు రనియు నూహాపోహ లొనర్చుట విమర్శకుల చాతుర్యమునే గాని, సత్యగ్రహణమును బ్రకటింపఁజాలదు. శ్రీనాథుఁడు పాకనాటివాఁ డని గ్రంథాధారము లుండుటచే నాతఁ డాంధ్రదేశమునఁ బాకనాటిలో జన్మించె ననుటకు నావంతయు సందియ ముండరాదు. ఇఁక నీతఁడు జన్మించినగ్రామ మేది యీతనిగృహనామ మేమి యనుప్రశ్నలకు మూకీభావము తప్ప సరియైన ప్రత్యుత్తరమున కాధారము లింతవఱకుఁ లభింపలేదు. ఇంక నితఁ డేకులమువాఁ డన బ్రాహ్మణుఁడని నిర్వివాదముగాఁ జెప్పవచ్చును. కాని మఱి యందులో నేశాఖవాఁ డను సంశయము వివాదగ్రస్తముగనే యున్నది. శ్రీనాథుఁడు వైదికుఁ డని సూచించువారు కొందఱు. నియోగి యని వచించువారు కొందఱు. అతఁడు వైదికుఁడు గాక నియోగియే యని నా దృఢాభిప్రాయము. అందులో మఱియు లింగధారణము నొందిన ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుఁడేమో యనియు నాయనుమానము. విశేషజ్ఞులు విషయవిమర్శన మొనర్చి సత్యనిర్ణయ మొనరించుటకై నాకుఁ దోఁచిన స్వల్పాంశములనిచ్చట వివరించుచున్నాఁడను.

శ్రీనాథుఁడు వైదికుఁ డగునేమో యని సూచించినవారు శ్రీ కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు. "గోపాలునిరామకవి నన్నయభట్టు వంశకవి కాఁడు" అనుశీర్షికతో రౌద్రిసంవత్సరపు టుగాదిసంచికలో వారు వ్రాసిన వ్యాసమందలి యీ క్రిందివాక్యములఁ దిలకింపుఁడు.

"అది యటులుండ భట్టశబ్దమును వాడుకొనిన శ్రీనాథుఁడు రూఢిగా నియోగి యని తలంచుటకుఁ గల దేమి? అతఁడు తాను నియోగి నని వ్రాసికొనెనా? లేదు. అమాత్యపదకలితుం డగుటనా? ఆపదముచే నొప్పువార లితరులు లేరా? కలరు. శ్రీనాథుఁడు నియోగియా? వైదికుఁడా? యనుశంకనుగూడ శ్రీరామమూర్తిగారు చేసికొనిరి. రామకవివలె నియోగి యని యతఁడు వ్రాసికొనలేదు. ఇఁక నియోగియే యని యెట్లు రూఢిచేయఁగలము?"

శ్రీనాథుఁడు వైదికుఁడేమో యని శ్రీ బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు శంకించుటకుఁ గల ప్రబలకారణ మాతఁడు కాశీఖండములో "కర్ణాటదేశకటక పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టసుకవి" అని వ్రాసిన పద్యపాదములో భట్టశబ్ద ముపయోగించుకొనుటయే యని స్పష్టమగుచున్నది. భట్టశబ్దసంకలితు లందఱు వైదికులే యని శ్రీశాస్త్రులుగారి యభిప్రాయము. అట్లైనచో నమాత్యపదసంకలితు లందఱు నియోగులే యని కూడ నంగీకరింపక, యాపదముచే నొప్పువార లితరులు లేరా యని శాస్త్రులవారేల ప్రశ్నింపవలెనో తెలియకున్నది. భట్టశబ్దము శాస్త్రిశబ్దమువలెనే పాండిత్యసూచకమైనది. యాగాదు లొనర్చిన వైదికేతరులు తమనామముచివరను 'సోమయాజి' శబ్దమును జేర్చికొనినట్లే (ఉదాహరణము — తిక్కనసోమయాజి, ఆత్మూరి లక్ష్మీనృసింహసోమయాజి మున్నగువారు) పాండితీసంపన్ను లగు నితరకులములవారుగూడఁ దమ నామముచివరను శాస్త్రిశబ్దము చేర్చికొనుట యాచారము. కర్ణాటదేశములో వీరశైవమతావలంబకు లగు జంగమపండితు లందఱు శాస్త్రిశబ్దసంకలితులే. కాబట్టి భట్టశబ్దసంకలితు లందఱు వైదికులే యగుదు రని నొక్కి వక్కాణింప వీలులేదు. ఇంతకుఁ దక్కినవారివిషయ మెట్లున్నను శ్రీనాథుఁ డుపయోగించుకొనిన భట్టశబ్దమునుగూర్చి మాత్రమే మన మిపుడు విచారింతము.

ఈభట్టశబ్దమును శ్రీనాథుఁడు తనకావ్యములోఁ బైని చెప్పిన యొక్కతావునందుమాత్రమే వేసికొనియున్నాఁడు. అదియైనను బద్యపాదములో యతిస్థానమునందు. ఈభట్టశబ్ద మితనికి వైదికుఁ డగుటచేఁ బుట్టుకతో వచ్చినదికాదు. ఉద్భటవివాదమున గౌడడిండిమభట్టకవిసార్వభౌముని నోడించి యాతనికంచుఢక్కను బగులఁగొట్టించి తనమ్ములమున

శ్రీనాథుఁ డాడిండిమభట్టారకుని కవిసార్వభౌమబిరుదంబుతోఁ బాటు గైకొనినదే యీభట్టశబ్దముకూడ నై యుండనోపు. ఈవిజయానంతరము రచియించిన కాశీఖండములోనే యీశబ్ద ముపయోగింపఁబడుటకూడ నీయూహకుఁ దోడ్పడఁగలదు. మఱియు "డిండిమభట్ట" అనునది కూడ శ్రీనాథునిచే నోడింపఁబడిన యాతని ప్రశస్తినామము గాక వంశపరంపరాగత మగు బిరుద మై యున్నది. "అరుణగిరినాథుఁడు" అనునది యాతని యథార్థనామము. డిండిమభట్టబిరుదములోని భట్టశబ్దముచే నాతఁడుకూడ వైదికుఁడో లేక నియోగియో రూఢిపఱుప వీలు లేదు. భట్టశబ్దము పాండిత్యసూచకముగఁ జిరకాలమునుండి యుపయోగింపఁబడుచుండుట కిది కూడ నొకదృష్టాంతము కాఁగలదు. ఇఁక శ్రీనాథుఁడు తాను నియోగి నని స్పష్టముగా వ్రాసికొనకపోయినను దన కావ్యములలోఁ దనతండ్రికిఁ దాతకు బంధువులకుఁగూడ నమాత్యశబ్దముఁ జేర్చియున్నాఁడు. శ్రీనాథుఁడు తాను నియోగి నని స్పష్టీకరింపక పోయినంతమాత్రమునఁ బ్రత్యవాయము లేదు. వైదికకవు లందఱు తాము వైదికులమని మాత్రము స్పష్టముగ వ్రాసిరా? ఉన్నచో మన కెన్ని తిప్పలు లేకుండును గదా? బ్రాహ్మణులలో వైదికనియోగభేద మేర్పడినతర్వాత నప్పటికాలములో వైదికబ్రాహ్మణులలో వైదికవృత్తిని విడనాడి లౌకికవృత్తిలోఁ బ్రవేశించినవారు గానరారు. అమాత్యపదసంకలితు లగు వైదికులనామము లానాఁటి వాఙ్మయములో మృగ్యములు. కావున నమాత్యపదసంకలితు లందఱు నియోగులే యని సర్వసాధారణముగా నంగీకరింపవచ్చును. ఎచ్చటనైనను మిక్కిలి యరుదుగా నొకరిద్ద రట్టివారు వైదికులలో నుండియుందు రనుకొన్నను, తాతలనాఁటినుండియు నమాత్యపదసంకలితులేయైన శ్రీనాథుఁడు వాని వంశ్యులను నియోగులే యని యంగీకరింపకతప్పదు. శ్రీనాథునితాత కమలనాభుఁడు- తండ్రి మారయ- బంధువు బెండపూడి అన్నయ్యామఱఁది దగ్గుపల్లిదుగ్గయ్య- అందఱు నమాత్యపదసంకలితులైనట్లు గ్రంథాధారము లున్నప్పుడును, వారిలోఁ గమలనాభుఁడును అన్నమంత్రియు మహాలౌకికధూర్వహు లైనట్లు ప్రబలప్రమాణము లున్నప్పుడును- శ్రీనాథుఁడు నియోగియే యని నిస్సంశయముగా నంగీకరింపవచ్చును.

ఇఁక శ్రీశాస్త్రిగారు శ్రీనాథుఁడు వైదికుడా నియోగియా యను శంకను గురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారుకూడ చేసికొనినా రనిన మాట విచారింతము. శ్రీరామమూర్తిగా రిట్టిశంకను చేసికొనినట్లు వారికవిజీవితములలో నాకెచ్చటను గనఁబడలేదు. శ్రీనాథునిచరిత్రములో "శ్రీనాథుఁడు భారద్వాజసగోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు" అని యొకమాటయును, మఱొకచో సీ. వినిపించినాఁడవు వేమభూపాలున కఖిలపురాణవిద్యాగమములు" "పాకనాటింటివాఁడవు బాంధవుఁడవు........................" అను భీమఖండములోనిపద్యము నుదాహరించి పిమ్మట "ఇందుఁ బాకనాటింటివాఁడ వనుదాని కర్థము." అను మున్నగువాక్యములను వ్రాసి శ్రీరామమూర్తిగారు శ్రీనాథుఁడు నియోగియేయని నొక్కివక్కాణించిరి. మఱియు నన్నయభట్టారకచరిత్రములో నన్నయ నియోగియే యను తమవాదమున కనుగుణముగ నియోగులలోఁగూడ భట్టశబ్దసంకలితులు గల రని చెప్పుటకుఁగాను శ్రీనాథుని ప్రశంసయొత్తి యీ క్రిందివాక్యములనుగూడ శ్రీరామమూర్తిగారు లిఖించిరి.

"పూర్వులలో లౌకికశబ్దవాచ్యు లగు నియోగులుకూడ భట్టశబ్దముంచి వ్యవహరించినందులకుఁ బ్రయోగము కలదు. అది యెట్లనఁగా

"గీ. ప్రాయ మింతకు మిగులఁ గైవ్రాలకుండఁ,
గాశికాఖండ మను మహాగ్రంథ మేనుఁ
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక,
పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టసుకవి."

అని యున్నది గాని యీ శ్రీనాథుఁడు నియోగియేయగునా? అని యూహింపఁగా నాగ్రంథాంతములోని యాశ్వాసాంతగద్యము నై సందేహమును నివారించును."

ఈవాక్యములలో నున్న శ్రీనాథుఁడు నియోగియే యగునా? అను నొక్కవాక్యముమాత్రమే గైకొని శ్రీరామమూర్తిగారుకూడ శ్రీనాథుఁడు నియోగియా వైదికుఁడా యనుశంకను జేసికొనినా రని శ్రీబ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు వ్రాసిరేమో? సాంతముగఁ బై వాక్యముల నన్నిఁటిని జదువఁగ శ్రీనాథుఁ డుపయోగించుకొనిన భట్టశబ్దమునుబట్టి యాతఁడు వైదికుఁడని తలంచుటకు వీలు లేదనియు నాతఁడు తప్పక నియోగియే యని రూఢిపఱుచుటయు శ్రీరామమూర్తిగారి యుద్దేశమైనట్లు స్పష్టమగుచున్నది.

గద్యలోఁ గాకపోయినను స్థలాంతరములందు శ్రీనాథుఁడు తన తాతకుఁగూడ నమాత్యశబ్దమును జేర్చియున్నాఁడు. భీమఖండములోని యీ క్రిందిపద్యమును జూడుఁడు. ఈపద్యమును శ్రీరామమూర్తిగారు కూడ శ్రీనాథునిచరిత్రములో నుదాహరించియే యున్నారు.

మ. కనకక్ష్మాధరధీరు వారిధితటీ • కాల్పట్టణాధీశ్వరున్
ఘనునిన్ బద్మపురాణసంగ్రహకళా • కావ్యప్రబంధాధిపున్
వినమత్కాకతిసార్వభౌముఁ గవితా • విద్యాధరుం గొల్తు నా
యనుఁగుం దాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనా • భామాత్యచూడామణిన్.

కమలనాభుఁ డమాత్యచూడామణి యనియును, కాల్పట్టణమున కధీశ్వరుఁ డనియును, వినమత్కాకతిసార్వభౌముఁ డనియును, దీనివలనఁ దెలియుచున్నది. నిక్కమాలోచింపఁగ శ్రీనాథునితండ్రికన్నఁ దాతయే మహాలౌకికధురంధరుఁడని తోఁచుచున్నది. వినమచ్ఛబ్దార్థమును గమనింపక శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారు కమలనాభుఁడు కాల్పట్టణ మను గ్రామమునకుఁ గరణమై యుండునని వ్రాసిరి. కాకతిచక్రవర్తిచే నమస్కరింపఁబడినవాఁడు సామాన్యగ్రామకరణమైయుండు ననుట పరిహాసాస్పదము. కమలనాభుఁడు తప్పక మహామాత్యశిఖామణియో, దండనాథుఁడో యై యుండును. శ్రీనాథుఁ డాతనియెడ నుపయోగించిన "అమాత్యచూడామణి" శబ్దము నిరర్థకము గాక సార్థక మయినదే. పూర్వోక్తకారణములచే శ్రీనాథుఁడు తప్పక నియోగిబ్రాహ్మణుఁడే యని పాఠకులు నిర్వివాదముగా నంగీకరింతురని తలంచెదను. బ్రహ్మయ్య

శాస్త్రిగారికిఁ గూడ శ్రీనాథుఁడు నియోగియే యనెడి యట్టి యనుమానము లేకపోలేదు. కాని శ్రీనాథుఁడు నియోగియే యనువిషయము ననుమానములతోఁ గాక ప్రమాణములతో నంగీకరింపవచ్చునని శ్రీశాస్త్రిలువారికిని లోకమునకుఁగూడ విన్నవించి యింక నాతఁ డారాధ్యబ్రాహ్మణుఁ డగునా యను సంశయమునుగూర్చి విచారించెదను.

శ్రీనాథుఁడు శివభక్తుఁ డని కవిచరిత్రకారులే గాక తదితరులు గూడ నంగీకరించియున్నారు. ఆతఁడు రచించిన గ్రంథములలో హరవిలాసము భీమఖండము కాశీఖండము శివరాత్రిమాహాత్మ్యము అనునవి పరమశివభక్తిప్రబోధకములై యున్నవి. అందునను నీతఁడు వర్ణించిన శైవాచారము సామాన్యశైవవిషయికము గాక వీరశైవమతప్రతిపాదితమని విమర్శకులకు గోచరింపక పోదు. దశవిధశైవములలో నిష్టలింగధారణము నంగీకరించిన శైవము నే వీరశైవ మని వ్యవహరింతురు. అష్టావరణసిద్ధి లేక భస్మరుద్రాక్షధారణము మాత్రమే స్వీకరించి పార్థివలింగపూజ నొనర్చు శైవులు వీరశైవులు కాఁజాలరు. బసవేశ్వర పండితారాధ్య సోమనాథాదులచే నుద్ధరింపఁబడిన వీరశైవము శ్రీనాథుని కాలమునాఁటికి విశేషవ్యాప్తిలో నున్నది. శ్రీనాథునికృతిపతులలో అవచి తిప్పయశెట్టి (హరవిలాసకృతిపతి) చిలుకొండనివంశీయుఁ డని వర్ణింపఁబడుటచే నాతఁడు లింగధారియగు వైశ్యుఁడని స్పష్టమగుచున్నది. మమ్మయ శాంతయ్య (శివరాత్రిమాహాత్మ్యకృతిపతి) వీరశైవుఁ డగు జంగముఁడు. ఇఁకను నైషధభీమఖండ కాశీఖండములకృతిపతు లగు మామిడిసింగయ్య బెండపూడి అన్నయ్య వీరభద్రరెడ్డియుఁ గూడ - శ్రీనాథుఁడు వారి శైవాచారముఁగూర్చి చేయువర్ణనలనుబట్టి చూడ-సామాన్యశైవులుగాక వీరశైవులేమోయని యనుమానము తోఁచుచుండును. గీ. పాకనాటింటి వాఁడవు బాంధవుఁడవు" అను భీమఖండములోని పద్యపాదమునుబట్టి బెండపూడిఅన్నామాత్యుఁడు శ్రీనాథునకు బంధు వనికూడ స్పష్టమగుచున్నది. బెండపూడివారిలో నారాధ్యబ్రాహ్మణు లిప్పటికి నున్నారు. కావున నన్నామాత్యుఁడును తద్బాంధవుఁ డయిన మన శ్రీనాథుఁడు నారాధ్యబ్రాహ్మణులే కాఁదగును. ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుఁ డగు మల్లికార్జునపండితారాధ్యుని చరిత్రమును వీరశైవుఁడగు పాలకురికి సోమనాథుఁడు ద్విపదకావ్యముగా రచియించియున్నాఁడు. శ్రీనాథుఁడు దానిని తనబాల్యములోనే పద్యకావ్యముగా రచించుట చూడ నాతని వీరశైవమతాభినివేశము వ్యక్తమై యాతనివీరశైవము స్వావలంబితము గాక వంశానుగతమేమో యనికూడఁ దోఁపక పోదు. మఱియు శ్రీనాథునిది భారద్వాజగోత్రమనియును ఆపస్తంబసూత్రమనియును

శా. భారద్వాజపవిత్రగోత్రుని శుభా • పస్తంబసూత్రుని
ద్వ్యారాజీవభవుండు మారయకుఁ బు • ణ్యాచారభీమాంబకున్
గారామైనతనూజు.........

అను నైషధమునందలి పద్యమునుబట్టి విశదమగుచున్నది. నైషధకృతిపతి యగు సింగామాత్యునిదికూడ భారద్వాజగోత్రమే. కృతిపతికిని దనకును గూడ గోత్రకర్తయైన భారద్వాజమహర్షిని శ్రీనాథుఁడు నైషధములో నిట్లు వర్ణించెను.

శా. తోరంబైన తపోవిశేషమున సం • ద్యోజాతవక్త్రంబునన్
గౌరీవల్లభుచేత దీక్షఁగొనియెన్ • సప్తర్షులం దొక్కఁడై
తారావీథి నలంకరించెఁ గొనియెన్ • ద్రయ్యర్థసంఘాతమున్
భారద్వాజమహామునీంద్రుఁ డగ డే • భక్తిం బ్రశంసింపఁగన్.

(అ. 1, ప. 19)

ఇం దుదాహృత మయిన దీక్ష వీరశైవదీక్షయే యని నాయభిప్రాయము.

"శ్లో. దీయతే లింగసంబంధః క్షీయతేచ మలత్రయమ్.
దీయతే క్షీయతే యస్మాత్ తస్మా ద్దీక్షేతి కథ్యతే."

అని పారమేశ్వరాగమలింగపురాణాదులందు దీక్షాశబ్దము నిర్వచింపఁ బడినది. శ్రీనాథుఁడు తాను వీరశైవుఁడగుటకనే గోత్రకర్త వీరశైవదీక్షను ఇట్లభివర్ణించినాఁ డని తోఁచుచున్నది. భారద్వాజుఁ డొక్కఁడే గాక పూర్వమహర్షులందఱు లింగధారణము నంది వీరశైవ దీక్షను స్వీకరించినట్లు ప్రమాణము లున్నవి. సనాతనం బగు వీరశైవమతము కాలవశమున క్షీణించుటచేతనే దాని నుద్ధరించుటకు బసవేశ్వరాదు లవతరించిరి. ఈవిషయ మిట నప్రస్తుత మగుటచే విస్తరింపను. మఱియును.

సీ. స్వర్గస్థుఁ డయ్యె వి • స్సనమంత్రి
మఱి హేమపాత్రాన్న మెవ్వని • పంక్తిఁ గలదు.

అను పద్యపాదము శ్రీనాథకృత మని యంగీకరించినచో నదికూడ శ్రీనాథుఁ డారాధ్యబ్రాహ్మణుఁ డను నూహకే తోడ్పడఁగలదు. ప్రసాదనియమము గల వీరశైవులకుఁ బాత్రభోజనమే విధ్యుక్త మగును కాని పత్రభోజనము సర్వథా దూష్యము.

శ్రీయుతులు ఆక్కిరాజు ఉమాకాంతముపంతులుగారు పల్నాటి వీరచరిత్రపీఠికలో "శ్రీనాథుఁ డాచారమునకు వీరశైవుఁడైనను-శివుఁడని విష్ణువని పోరాడెడు బుద్ధిమంతులవలెఁ గాక-న్యాయాదిశాస్త్రముల నభ్యసించి జ్ఞానదృష్టి గలిగిన వేదాంతిగాఁ గన్పట్టుచున్నాఁడు. హరవిలాసములోని.

గీ. అరగింజంత బూదినైన • నలఁదె నేని
వెలఁది గుమ్మడికాయంత • వెట్టి పుట్టు

అను పద్యపాదములవలనను మఱికొన్ని పద్యములవలనను భస్మధారణాదిబాహ్యవేషములయందితని కెక్కువ నమ్మకము లేనట్లు కనఁబడుచున్నది." అని కొన్ని విపరీతవాక్యములను వ్రాసి యాతఁ డద్వైతి యని చూపనెంచిరి. పాపము. వీరిదృష్టిలో బసవేశ్వరుఁడు- పండితారాధ్యుఁడు-పాల్కురికిసోమనాథుఁడు మున్నగు వీరశైవులును, రామానుజుఁడు మొదలగు వీరవైష్ణవులును జ్ఞానదృష్టిలేని మూర్ఖశిరోమణులు కాఁబోలును! న్యాయాదిశాస్త్రములను వారుమాత్ర మభ్యసింపలేదా? భస్మధారణాదులు పిచ్చివేషము లని శ్రీపంతులుగారి యభిప్రాయమై యుండును కాఁబోలు! ఏమివీరియద్వైతవిజ్ఞానము!! అద్వైతమతాచార్యుఁ డగుశంకరభగవత్పాదులుభస్మరుద్రాక్షధారి కాఁడా? ఉమాకాంతముగారు

ఉదాహరించిన హారవిలాసములోని పైపద్యపాదములు మాయాతపస్వినీ వేషముతో నున్న పార్వతి సిరియాలకుమారుని జంపి జంగమవేషధారియై వచ్చిన శివునకు నారగింపఁబెట్టఁ దలంచి చిఱుతొండనంబియొక్క భార్య తిరువేంగనాంచితో నట్టియుద్యమమునుండి భర్తను మరలింపు మని యుద్బోధించిన పట్టులోనివి. ఇది సంపూర్ణపద్యము.

గీ. అరగింజంత బూది పైపై ♦ నలఁదికొనిన
వెలఁది గుమ్మడికాయంత ♦ వెఱ్ఱి పుట్టు
గటకటా! యెట్లు తనబుద్ధి ♦ కాటఁ గలియ
నిసువుఁ జంపంగఁ దలఁ ♦ చెనో నీమగండు ఆ 2 ప 99

కవులు రసోచితములగు భావములను వాక్యములను సందర్భానుగుణముగఁ గూర్చి పాత్రములచేఁ బల్కించుచుందురు. ఆవాక్యములు సందర్భానుసారములగు ఏకదేశోక్తులే గాని సిద్ధాంతములు కావు. అట్టిభావములచేతను వాక్యములవలనను వారి మతములను గుణములను నిర్ణయించుట హాస్యాస్పదము. పాల్కురికిసోమనాథుఁడు వీరశైవుఁడని యందఱు నిర్వివాదముగా నంగీకరింతురు గదా! అతఁడు బసవపురాణములో నొక సందర్భములో బిజ్జలునిచే బసవేశ్వరు నిట్లు గేలిచేయించినాఁడు.

ద్వి. ఇసుమంత బూడిద ♦ నొసలఁబూసినను
మసలక కొండంత ♦ మరులెత్తె ననుట
తెల్లమనుచు రాజు ♦ మెల్లన నగుచుఁ
జెల్లబో బసవయ్య! ♦ శివమరుల్ గొంటె.

దీనినిబట్టి సోమనాథుఁడు వీరశైవుఁడు కాఁడనియు భస్మధారణాదులందు నమ్మకము లేనివాఁ డనియు సెట్టి వెంగలియైనఁ దలంచునా? కావున శ్రీనాథుఁ డాతని గ్రంథములఁబట్టియు నాచారములఁ బట్టియు వీరశైవుఁడుగనే గాన్పించుచుండినను నట్టివాఁడు కాఁడని యిట్టి ప్రమాణాభాసములతో నిరూపింప నెంచుట మహాసాహసము గాక మానదు. ఈవిషయము నింతతో విరమింప నెంచుచు శ్రీనాథగురుపాదుల దివ్యమూర్తిని మనమున ధ్యానించి యాతనికి సమర్పించికొనిన గురుదక్షిణానవరత్నములలోని యీక్రిందిపద్యము నిచ్చట నుదాహరించుట యప్రస్తుతము కాఁజాలదు.

మ. జితసర్వేంద్రియవర్గమై శుభకర శ్రీభూతి రుద్రాక్ష భూ
షితమై నిత్యమడక్షరీమను జప స్థేయ ప్రలీనాత్మభా
సితమౌ నీశివమూర్తి నెప్పుడు మనోక్షేత్రంబున న్నిల్పి స
న్మతి సేవించెడువాఁడె మోక్షరమణీనాథుండు ముమ్మాటికిన్.

రాజభక్తి

గు. వేం. సుబ్బారావు గారు

తనరాజ్య మఖిలభూ । తల విశాల మగు మా, త్రమున రారాజు రా । రాజు కాఁడు
తన దోఃప్రతాపాగ్ని । యనివార్యమైన మా, త్రమున రారాజు రా । రాజు కాఁడు
తన వాహినీసము । ద్ర మపారమైన మా, త్రమున రారాజు రా । రాజు కాఁడు
తనయాజ్ఞ ముక్తియం । త్రము రీతి సాగు మా, త్రమున రారాజు రా । రాజు కాఁడు
గీ. రాజు కావలె నవసుధా । రాజ్యగరిమ! రాజు కావలె విబుధాను । రాగగతుల
రాజు కావలె సత్యవి । క్రమనిరూఢి! రాజు రాకౌనె రాజ్య మే । ర్పడిన యంత.

సీ. నరమాంసభోక్త యా । ధరణీశుపై భక్తి, భక్తి కాదు విషాన్న । భుక్తి గాని
సాధువిద్రోహి యా । జనపాలుపై భక్తి, భక్తి కాదు వినాశ । యుక్తి గాని
దర్పాంధుఁడైన భూ । తలనాథుపై భక్తి, భక్తి కా దుత్పాత । శక్తి గాని
ప్రజలకుఁ గాని భూ । వల్లభుపై భక్తి, భక్తి కా దధమసం । సక్తి గాని
గీ. ప్రజల దుఃఖంబె తనదిగాఁ । బరిగణించి, ధర్మదేవత నాల్గుపా । దముల నడుప
నెంచు వేడుకభూమి పా । లించుచుండు, రాజుఁ గొల్చుటె నిక్కంపు । రాజభక్తి.

సంగీతము

వెదురుమూడి రామలక్ష్మీ నరసింహారావు పంతులుగారు బి. ఏ.

సర్వచిత్రమయం బగు ఈ ప్రపంచమందున మానవుఁడు జ్ఞానరత్నమహిమచే నాధిక్యమును పొందుచున్నాఁడు. అట్టి జ్ఞానమునకు మనోనిశ్చలత ముఖ్యాంశము. కాని మన యనుభవమునం దట్టిది సర్వదా యెల్లరయందును గానము. ఒకఁడు సర్వధనసంపత్ప్రధానుం డయ్యు దేహారోగ్యము లేమి మనశ్చాంచల్యుం డగును. మఱియొకఁడు దేహారోగ్య సంపన్నుఁ డయ్యు ధనహీనతచేఁ గుందుచుండు. ఒకరి మరణమునకై మఱియొకరు చింతింతురు. ఇట్టి సర్వదుఃఖస్థానంబు నాఁబఱఁగు నబ్ధిమేఖల నట్టి దుఃఖములనుండి ప్రజల విముక్తులఁ జేసి మనంబుల స్థాయియందు నుంచుటకై భగవన్ముఖమునుండి సామవేదరూపమున వెలువడిన నానాస్వరసమ్మేళనాజనిత ప్రణవమే సంగీతమని నాయభిప్రాయము. అట్టినాదము మనహృదయమునుండి జనించును. నాదమునుండి యక్షరములును, అక్షరములవలనఁ బదములును, పదముల వలన లోకవ్యవహారమును కలుఁగుచున్నది. కావున జగమంతయు సంగీతంబున బుట్టి వృద్ధిఁజెంది యందే లీన మగుచున్న దని పెద్దల యభిప్రాయము.

సంగీతమును తెఱచిన కొలఁదిని, అందంతర్భూతములై యున్న దివ్యశక్తులు వెలువడి, జ్ఞానబీజాభివృద్ధికి సాధనము లగుటయేగాక ఇహపరసౌఖ్యములఁ గూడ నిచ్చుచున్నవి. స్వానుభవముల ననుసరించి పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతము సంతోషమునిచ్చునది కేవల మొక్క సంగీతమే యనదగును. శంకరాదు లను మహనీయులు సంగీతరసజ్ఞశిరోమణులు గదా! ఇట్టిసంగీతసుధారసమును గ్రోలని మానవుఁడు గార్దభరాజాకం బెను ఘనుఁడే. స్వరప్రధానముగఁ గలది సంగీతము. గీతవాద్యనృత్యంబులఁ జేరి సంగీత మగుచున్నది. ఈ సంగీతమును తెందానపదముల వలె స్వేచ్ఛానుసారముగఁ బాడఁ గూడదు. దాని నపస్వరములును అపార్థములును యుత్పన్నము లగును. సర్వవేదములును స్వరమునందున నియామకముల నెట్లు కలిగియున్నవో యట్లే సంగీతమును స్వరనియామకమును కలిగియున్నది.

ఇక సంగీతాంగ మనఁ బఱఁగునట్టిస్వర మెందు జన్మించెనని తలంచినచోఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమగు "ఓం" కారమందున జనించినటులఁ దెలుచున్నది. ఇందు — ఓం = అ + ఉ + మ, అను మూడక్షరములు కలవు. ఇందు నకారము ఋగ్వేదము. మకారము సామవేదము. అకారము నాదము. ఉకారము బిందువు. మకారము కళ. అని పెద్ద లందురు. ఇట్లు "ఓం" కారమను రూపమునున్న ప్రణవమే సంగీతము. ఇందులకుఁ దార్కాణముగా:—

శ్లో. "ఓంకారప్రభవా వేదాః
ఓంకారప్రభవ స్స్వరాః
ఓంకారప్రభవం సర్వం
త్రైలోక్యం సచరాచరం

అని యున్నది. ఇట్టి ప్రణవ ముజ్జృంభణమునందు నధ్యాత్మికమునందు అష్టాక్షరివలె - స-రి-గ-మ-ప-ద-ని-యను సప్తాక్షరితో జనించి, షడ్జమ ఋషభ గాంధార మధ్యమ పంచమ దైవత నిషాదము లను శ్రుతిస్థాయుల ననుసరించి రాగోత్పత్తి యయ్యెను. అట్టి రాగములు వేనవేలు కలవు. కాని వానియందు శంకరాభరణము ధన్యాసి కళ్యాణి భూపాళి వసంత నాటీ కాంభోజి ఘూర్జరి భైరవి బంగాళి మేఘరంజని దేవగాంధారి కురంజి సింధు సావేరి ఆరభి మంగళకౌశి తోడి కేదారగౌళ హిందూస్థాని మోహన మున్నగు ముప్పదిరెండురాగములు ముఖ్యములు.

ఈ రాగములను పాడుటకును సమయములు కలవు. ఆయాసమయోచితరాగములు బాగుగ రాణించును. ఇందులకుఁ దార్కాణముగా వసంతరాగ మపరదినమునందును-మేఘరంజని మధ్యాహ్నమునను-భూపాల ప్రాతఃకాలమందునను-పాడవలెనని నుడువుదురు. అటఁగా నాయారాగములను నిర్దిష్టేతరములగు సమయములఁ బాడరాదని కాదు. ఒక విధముగ నైసర్గిక సంతోషజనిత రాగ మగుటచే మన మానందముగనున్న యెల్ల సమయములను పాడనగును. కాని యందునను నాయానియమిత కాలములు శ్రేష్ఠము లని యెంచవలయును. ఒకఁడు సారంగరాగమును పాడి సారంగముల స్వాధీనము జేసికొనియె ననియు, ఇంకనొకరు మేఘరంజని గానముఁజేసి మేఘములఁ గ్రమ్మించి వర్షమును కురియించె ననియును విందుము.

అభినవ నాగరకురాలగు "వాట్సుహ్యూగ్సు" దొరసాని స్వతసంగమమువలన నంతరాళమునఁ గలుఁగు ప్రోతచే వర్ణ్యరూపము లుప్పతిల్లునని సిద్ధాంతీకరించినది. ఈ వనితామణి "ఈడ్యోఫోన్" అను యంత్రమువలనఁ దానుఁ బాడిన గానస్వరజనిత నానాస్వరూపములను ప్రపంచమునఁ దిలకింపఁ జేసినది. దీని ననుసరించి స్వరవిశేషము రూపవిశేషోత్పత్తికిఁ గారణమని తేలుచున్నది. వెండియు నేత్రగోచరములు గాని వస్తువులకు రూపములను కల్పించి, ప్రత్యక్షముఁ జేసికొనుశక్తి సంగీతమునకుఁ గలదని ఋజువగుచున్నది. అట్టి సమయమున మంత్రశక్తిచే మనయార్యులును, నృత్తగీత వాద్యములచేఁ గొందఱు భక్తులును, భగవద్రూపమును ప్రత్యక్షముఁ జేసికొని రనుటలో నతిశయోక్తి యేమియును లేదు. ఈ సంకల్పశక్తి యెట్టి దుర్ఘటముల నైనను రూపింపఁ గలదని సూరిజనాభిప్రాయము. సంగీతవేదులగు పర్వత నారద వాయుపుత్రాదులు దమతమ గానచమత్కృతులచే శిలలఁ గరిగించినట్లును, నీటిని శిలలుగా మార్చినట్లును వినియున్నాము. ఇందు మన వారి కంతగా

నమ్మక ముండకఁ బోవగును. కాని కొలఁది దినములకుఁ బూర్వమున నమెరికాయందున నొక చిన్నవంతెనపై నొక గాయకుఁ డొనరించిన కజ్జమునుగూర్చి వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినవార్తను చదివినవారలు దీని నతిశయోక్తిగాఁ బరిగణించరు. ఇట్లే యనేకములు మనశాస్త్రము లందునఁ జెప్పఁబడి, మనవారలు నమ్మని వెన్నో దినదినమును ఇతరుల హస్తములందున ఋజువునకు వచ్చుచున్నవి. కావున నో సహోదరులారా! మనశాస్త్రము లందునఁ గన్పించిన వానినెల్ల నతిశయోక్తులగాఁ బరిగణించి వానియందు నమ్మక ముంచకపోవుట కేవలము బుద్ధిలేమియేయని నాతలంపు. కొంచెమంత నిదానము-శాంతము-మూలదృష్టి యవసరములు. మనయందున మనకే నమ్మకములు లేకపోవుట మన క్షీణస్థితికి ముఖ్యమగు కారణము.

వీణ తంబుర మృదంగము పిడేలు జలతరంగిణి పియానా పిల్లనగ్రోవి వేణునాదము మున్నగునవి సంగీతసహాయోపకరణము లని యెల్లరకును విశదమే.

సంగీతము రాగరూపమై తాళము ననుసరించి యుండును. ఇట్టి తాళము ధ్రువము - మధ్యము - రూపకము - జంపె - త్రిపుట - అట- ఏకతాళము అని యేడువిధములు. "శిశుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి వేత్తి గాన రసం ఫణిః" యను పరమానందదాయకం బగు ఇట్టి గానము నృత్య విద్యచేఁ బరిపూర్ణకళాప్రజ్వలం బగుచున్నది.

నృత్యమనఁగాఁ బాత్రానుగుణ్యముగా స్థూలసూక్ష్మాభినయములవలన నాయా పద్యగద్యాదులందలి రసములను ముఖబింబమునఁ బ్రకటించుటయే! ఇందు సూక్ష్మాభినయము వేశ్యలకును, స్థూలాభినయము నటులకును యొప్పును. నృత్యశాస్త్రము భరతాదిమహామునులచేఁ బ్రచురింపఁబడి రానురాను లెక్కకు మించిన మార్పులను జెందినది. ఈ నృత్యములనుండియే యభినవనాటకములును వేశ్యానాట్యములును యుత్పత్తిల్లినవి. నిజమునకు నీ నాట్యములు జగమున కెంతో యుపకారకములు. అట్టినాట్యములు మనవారల గొప్పకార్యములను మనమునందున ముద్రితములజేసి నాగరకతకుఁ గొనివచ్చి, మేధాశక్తిని దేశభక్తిని దైవభక్తిని సత్యదయాశౌచాది సుగుణములను వృద్ధిలోనికిఁ గొనివచ్చి, సన్మార్గులను జేయును. కాని ప్రకృతము నటులు వేశ్యలు కేవలము మత్తులు కుక్షింభరులు- నగుటచే వారి యభినయ గానాదులును అందులకు దగినట్లుగానే యున్నవి.

నాటకశాలలో నటుఁడుగాని, వివాహసభయందునఁ వేశ్యగాని ప్రవేశింపగనే—

రావే! నా సుందరాంగి! నవయౌవన కుచకచ శోభిత

అని మొదలిడుట యాచారమైనది. ఇది ఇంతతో ముగిసినను కొంత మేలుగనే యుండును. కాని శ్రోతలుగ వచ్చిన సభవారిలో నుండి ఒకఁడు హిందూస్థానిజావళీ పాడు మనియు, మఱియొకఁడు మోహినీ రాగములో శృంగారజావళీ పాడవలయు ననియును, నింకొకఁడు, "తాళలేనె చెలియా" యను దరువును పాడు మనియు, నెవరికి తోచిన విధమున వారు పలుకుదురు. అది సంగీత మెందులకై పుట్టినదో యాదారి వెడదారిని దైనది. ఇప్పుడది సభికుల లజ్జనని శాపపాత్రముగాఁ జేసి ప్రసిద్ధికెక్కినట్టియు, శంకరునిచే సంస్కృతాక్షరములుగఁ బ్రచురింపఁబడి సర్వభాషామతల్లియై పరఁగు సంగీతయోగమును కురూపిఁగాఁ జేసి, దర్శకులకు దుర్నీతులను బోధించుచున్నారు.

శ్లో. నాహం వసామి వైకుంఠే
న యోగిహృదయార్ణవే
మద్భక్తా యత్ర గాయంతి
తత్ర తిష్ఠామి నారద!

అని శ్రీ కృష్ణ భగవానులు చెప్పియున్నారు. కనుక మనమెల్లరమును నభినయమును వేశ్యలపాలిఁటను దుష్టనటులపాలిఁటను బడియున్న గానవిద్యను వారలనుండి తొలఁగించి - సన్మార్గమునకుఁ గొనివచ్చి- నాటకశాలాదులందు తగిన మార్పులనుఁ గొనివచ్చి- త్రిమూర్తులకు సహిత మానందనిలయమై యొప్పిన సంగీతశాస్త్రాబ్ధిని విలీనంబగుదుము గాక.

పూర్వపునాటకాగారములకును ప్రకృతపు నాటకశాలలకును వ్యత్యాస మెంతయో గలదు. పూర్వరంగశృంగారములును, నటుల అభినయములును ప్రకృతమునకంటె మేటులని చెప్పకయును డిప్పకొనక యును తప్పదు. పూర్వకాలమందు నాటకమున దర్శకులకు లంకాదహనమును చూపించవలయు ననిన శక్యము కాకుండెడిది. ఇప్పుడన్నో బుద్ధిమంతులచేఁ గనుఁగొనఁబడిన విద్యుచ్ఛక్తివలనఁ జూపనగును. ఇట్లే ప్రకృతనాటకములందును నాటకశాలలందును లెక్కకుమించి- బుద్ధికుశలతఁ జెలువు మార్పులు గొనిరాఁబడినవి. ఇట్టివానిని కనుఁగొని- తొల్లింటివాని నభివృద్ధికిఁ గొనివచ్చినవారలకు నే నెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను.

పవిత్రమైన మన భరతవిద్య తొల్లి నారద గౌతమ కాశ్యప భరతోపాధ్యాయ గాలవ కాత్యాయన ఆంజనేయ జైమిన్యాదులచే వృద్ధికిఁ గొనిరాఁబడి, దేవదాసీలనామమునఁ బరఁగు మత్తకాసినులచే భగవత్పూజాసమయములందున నాట్యములఁ జతిపెడివారు. అవిధమున నిప్పుడును దేవాలయాదుల వేశ్యలఁబెట్టి నాట్యములఁ జేయించుచున్నారు. మనవారుఁ బూర్వమున నాచరణ యుండుంచిరని ఇప్పుడును ఈపద్ధతి నాచరణయందుంతురే కాని,ఆదేవదాసీలకును ప్రకృతవేశ్యలకును కలభేదములఁ గనరైరి. వీరుఁ దమువిన్నాణంపుఁ బలుకులచే ననేకుల మోసముఁజేయు ధూర్తవారలు. కావునఁ బ్రకృతమున మన దేవాలయాదుల నిట్టి వేశ్యలచే నభినయాదులఁ జేయింపక హరికథాశ్రవణాదులఁ గావించినచో చాలబాగుండు నని మాయభిప్రాయము.

రసము - రస ప్రయోజనము

కామఋషి - మృత్యుంజయ వర్మ గారు

లోహములలో రసముకూడ లోహమే. కాని ద్రవరూపమైన లోహము. ఇది స్వాభావికముగా ద్రవరూపమై యున్నను అరణ్యసంబంధములగు నోషధుల యొక్క పాకమువలన స్వరూపబద్ధతను పొంది స్వర్ణాది సమస్తధాతువులను తనలో జీర్ణింపజేసికొనుసామర్థ్యము గలదియై సర్వరోగములను హరింపఁజేసి రసాయన మనుచున్నది. రసాయనశబ్దమునకు ఇప్పటివారు చెప్పెడి Tonic- బలవర్ధకము అను నర్థముచాలదు.

"శ్లో. యజ్జరావ్యాధినాశకం తద్రసాయనం"

ముదిమిని వ్యాధులను బోగొట్టి దీర్ఘాయువును గలిగించు మహౌషధము ఏదిగలదో అది రసాయన మనఁబడును. వైద్యవాఙ్మయమునందు రసతంత్రవేత్తలగు రసాచార్యులెల్లరును రససంస్కారములను రసాయన విధులను ప్రకటించిరి. రసవాదవిజ్ఞానమున రసముచే స్వర్ణధాతుకరణమునకు ప్రయత్నించిరి. వాదజ్ఞులకు సర్వసంస్కారములు చేసిచూడవలసి యుండుటచే- వాదమునందు భ్రష్టులైనను వైద్యమునందు శ్రేష్ఠు- లగుచున్నారు. రససంస్కారములచే నాగవంగ దోషములు మాలిన్యదోషము చాంచల్యదోషము విషదోషము గిరిదోషము యగ్నిదోషము కంచుకదోషము అను నీయేడును నశించి రసము నిర్మలముగా నుండును. స్వేదన మర్దన మూర్ఛనో ఉత్థాపన పాతనబోధననియమనదీపనము లను నెనిమిదిసంస్కారములును, అనువాసన, మగ్నాదిగ్రాసము, చారణ జారణ, రంజనద్రావణ, మారణవేధవాదిసంస్కారములం జేసి రససిద్ధిని పొందవలయును. అందు జారణసంస్కారమువలన రసాయనవిధు లేర్పడుచున్నవి. రంజనసంస్కారమువలన సిందూరాదు లేర్పడుచున్నవి. ఈరెండింటి సౌకర్యమువలన స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములై పూర్ణచంద్రోదయ సువర్ణపుష్పరసాయనాద్యనేకౌషధము లుత్పన్నము లగుచున్నవి. రసము ననుసరించి వ్యాపించియున్న స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములుగాక రసమువలన గొప్పఫలమును బొందజాలరనియు, అట్టి కోరిక క్షేత్రము మంచిదైనను బీజనివృత్తిలేనిఫలముకరె- వ్యర్థ- మగునని యు రామచంద్రగుహులు తమ రసేంద్రచింతామణియం దుదాహరించినారు. అష్టాదశసంస్కారసిద్ధమైన రసము గుణాధిక్యముకొఱకు గంధకజారణము చెప్పఁబడినది. రోగహరత్వసిద్ధికొఱకు రసమునకు సంస్కారవిధిప్రకార మాఱురెట్లు గంధకముచే జారణము చెప్పబడినది. అభ్రకాది సర్వధాతువులకు విధిప్రకారము సత్వపాతనముచేసికొని యా యా సత్వములయందు రసము జీర్ణించుటవలన రసాయనద్రవ్య మగుచున్నది. అట్లే సువర్ణమునందు జీర్ణించినరసము సహస్రగుణాధిక్యము గలది యగుచున్నది. ఏరసము గాఢాగ్నియందు చలింపదో అట్టిపాదరసము స్వర్ణరజతములను జేయుటకు సమర్థ మగును. అట్టి రససేవవలన జరామరణహరణరూపకమైన కాయసిద్ధిని గలిగించు నని రససిద్ధుల యభిప్రాయము.

రసమును గంధకమును సమాంశములుగ గ్రహించి గంధకము మాత్రము జీర్ణించునటుల పచనముచేసిన రసము నిల్చియుండును. అట్టి గంధకజీర్ణితరసము సర్వరోగములను శాంతింపజేయును. ఇట్లే రెట్టింపుగ గంధకమునందు జీర్ణింపఁబడిన రసము క్షయరోగమును శాంతింపజేయును. మూఁడురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపబడినరసము కామవృద్ధి నిచ్చును. నాలుగురెట్లు గంధకముచేఁ జీర్ణింపబడినరసము తేజోధాతువులను వృద్ధిచేయును. మేధాశక్తిని నభివృద్ధిచేయును. ఐదురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపఁబడినరసము వలీపలితములను నశింపఁజేసి యౌవనమును నిల్పును. ఆఱురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపఁబడినరసము మృత్యువును జయించును.

ఇట్లు గంధకపచనమువలన అంతర్ధూమవ్యాప్తి బహిర్ధూమవ్యాప్తి నెఱుంగవలయును. ఇక్కడ ధూమశబ్దము పొగయను నర్థమున వర్తింపదు. ఆవిరి అని అర్థము. ఆయా విరియందలి యణుమార్గమున రసము పైకి వచ్చుచున్నది. స్వర్ణపిష్టాదులయందుగూడ నిట్లే గ్రహింపవలయును. ఊర్ధ్వభాగమునందు జలము నిలుచునట్లును మధ్యభాగమునందు రసగంధకజ్జలి యుండునట్లును క్రిందిభాగమున పాకాగ్ని తగులునట్లును నొకయంత్రమును సిద్ధముచేసి యందు పాకముచేయవలయును. రంజనసంస్కారమునందు గంధకజారణముకొఱకు వాలుకాయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. స్వర్ణాదిధాతువులకు ప్రాకణసంస్కారము సత్వపాతనము చేసి రససంస్కారప్రకారము గ్రాసవిధి నెఱింగి కజ్జలిచేసి నియమితగంధకముచే జీర్ణింపజేయుటచే నొక్కొక్క రసాయన మేర్పడుచున్నది. ఇట్లే స్వర్ణపుష్పరసాయనము పూర్ణచంద్రోదయము మకరధ్వజరసము మొదలగు ననేక రసరసాయనములు కల్పింపఁబడినవి. రసభస్మవిధులు కేవలము లవణక్షారసంసర్గమువలన సిద్ధ మగుచున్నవి. ఇందులకు ఊర్ధ్వపాతనయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. ఇట్టి భస్మప్రక్రియలయందు గంధకసంపర్కము లేదు. భస్మవిధానములలో రసప్రకాశసుధాకర మను రసశాస్త్రమున యశోధరుఁ డను రసతంత్రవేత్త వర్ణచతుష్టయవిభాగముచేసి అందు రసకర్పూర, రసభస్మములు శ్వేతవర్ణభస్మములుగాను రససిందూరము రక్తవర్ణభస్మములుగాను పీతవర్ణభస్మములు కృష్ణవర్ణభస్మములు వర్ణించెను. ఇందులో రససిందూరప్రక్రియలు ప్రాయికముగా రసకోవిదులు గంధకభాగభేదముల ననుసరించి నాలు భేదములు జారణసంస్కారబలము ననుసరించి గుణప్రాబల్యమువర్ణించిరి. అందుసమసిందూరముకంటె ద్విపాదసిందూరము ద్విపాదముకంటె త్రిపాదసిందూరము, త్రిపాదముకంటె షడ్గుణసిందూరము బలోత్కర్షము గలిగియుండుటచే నొకదానికంటె నొకటి గుణాధిక్యతను పొందుచున్నవి.

ఇందు కృష్ణభస్మము - రసగంధకములు సమభాగములు కజ్జలిచేసి అయశ్శరావమునందు గాని మృచ్ఛరావమునందు గాని యుంచి దీపాగ్నిచే - గంధకము సమగ్రముగా లేచిపోయి రసభాగము మిగులు నటుల - పచనముచేసిన కృష్ణభస్మము మిగులుచున్నది. ఈ కృష్ణవర్ణ రసభస్మమును ఇట్లే షడ్గుణగంధకముచేత భస్మీకరింపఁజేయుటచే గుణాధిక్యతనుబొంది యనేకరోగజాలములందును మాడుటకు సమర్థతను బొందుచున్నది. ఈభస్మసేవవలనఁ గామవృద్ధి క్షయరోగనాశనము కుష్ఠాదిరోగనివారణము సిద్ధించును. రససంకేతకలిక యను రసశాస్త్రమునందు

చాముండుఁడను రసతంత్రవేత్త రసమునకు రక్తపీతకృష్ణనీలము లని భస్మవిధానములు నాలుగుగా విభజించి రసగంధకకజ్జలీకరణము మాత్రమే వర్ణించి యనంతరపాకవిధానము చెప్పకయే కృష్ణభస్మ మని పేర్కొనెను. ఇందు శ్వేతవర్ణభస్మమును వచింపనే లేదు. రసోత్కృష్టత నిరూపించుటకు గ్రాసవిధానము ననుసరించి ధాతుసమ్మేళనముచేసి బహిర్ధూమాంతర్ధూమపాకములకుం గావలసిన త్రేతాగ్నులచే పచనం బొనర్చి యనంతరము మాలికా రసక్వాథాది ద్రవరూపములచే మర్దించుటవలన గలిగిన వివిధౌషధములు వివిధరోగజాలమును నిర్మూలించుచున్నవి. అందు లోహరసాయనము స్వర్ణలోహరసాయనము మేహవంగరాజీయము తామ్రలోహరసాయనము రసరాట్టు స్వయమగ్నిరసము మొదలగునవి ప్రసిద్ధములై యున్నవి.

కేవలవస్తు సమ్మేళనములవలనే స్వయంపచితములగు స్వయమగ్నిరసము మొదలగునౌషధము లంతర్ధూమప్రధానములై దివ్యరసాయనములుగా నున్నవి. ఇందు గంధకమునకు సమగ్రజీర్ణభావము లేదు. వజ్రవైడూర్యాదినవరత్నములు క్షారరూపకమైన భస్మములుగా మార్చి రససమ్మేళనముచేసి గంధకముచే జీర్ణింపంజేసి రసచింతామణి నవరత్న చింతామణి త్రైలోక్య చింతామణి మొదలగు ననేకౌషధములను గల్పించిరి. కేవలభస్మములు రసగంధకకజ్జలీకరణము చేర్చి కషాయకల్కాదుల సమ్మేళనముచేసి వసంతకుసుమాకరరసము మొదలగు రసాయనౌషధముల వచించిరి. కొన్ని సమ్మేళనములయందు వంటఁజేసి తరువాత కల్కాదులఁజేర్చి కాంతవల్లభరసము లక్ష్మీవిలాసరసము మొదలగు నౌషధములను పేర్కొనిరి. ఎన్ని కోట్ల యౌషధములు కల్పించినను రసగంధకములు ప్రధానద్రవ్యములుగా నున్నవి. ధాతువులయందు స్వర్ణ లోహ తామ్రములు ప్రధానముగా నున్నను రసగంధకసమ్మేళనము లేనిదే రసాయనము గాఁ బ్రయోగింపఁబడలేదు. అందువలన గుణోత్కర్షకొఱకు రసమే సర్వోత్కృష్టముగా నున్నది. రసమువలననే — అమరసుందరీఘుటిక ఖేచరీఘుటిక సంసృతి మగుచున్నవి. ప్రతి వంటయౌషధమునకు ప్రతికజ్జలియౌషధమునకు చిగురున నామకరణమునందు రసశబ్దముగాని రసాయనశబ్దముగాని ప్రయోగింపబడుచుండును. పూర్వకాలమున రససంస్కారము నిమిత్తము ప్రత్యేకరసశాలలు నిర్మింపఁబడి యందు రసాయనపరికరము లన్నియు సిద్ధముచేయఁబడి రసోపరస ధాతూపధాతు సంసర్గముల ననుసరించి వివిధయంత్రసహాయములచే ననేకవిధ రసరసాయనములం జేసి యనేకరోగములను నిర్మూలము గావించిరి.

రసస్య మనసశ్చైవ చంచలత్వం స్వభావతః
రసబంధో మనోబంధః కిన్న సిద్ధ్యతి భూతలే.

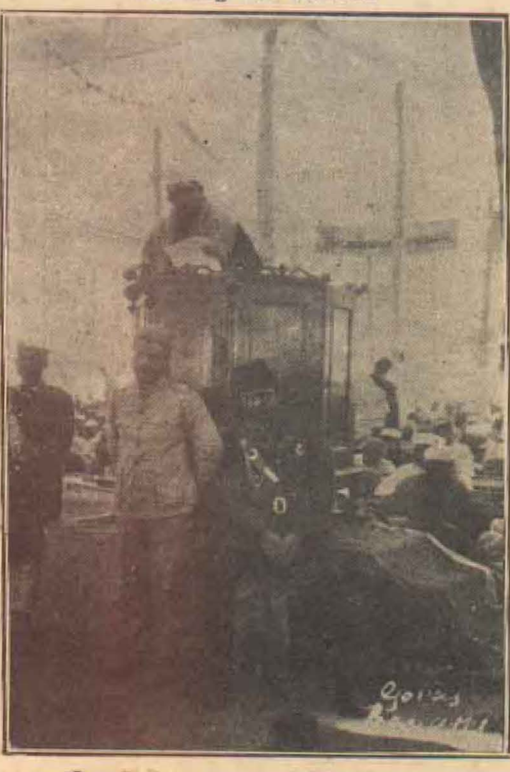
అనుటచే రసబంధమనోబంధము లిహపర సాధకములై యున్నవి. సంసారమును తరించుటకు ముక్తిసాధనములలో పాదరస మొకటి యని రససిద్ధాంతమై యున్నది. ఈ రసము నుపాసించువారమునకు రసేశ్వరమత మని వ్యవహరింతురు. ఈ రసేశ్వరమత సిద్ధాంతములలో ముఖ్యముగా క్షణభంగురము దుర్బలము రోగభూయిష్ఠము నగు నీ మానవశరీరముల కేర్పడిన పరమాయువు మోక్షసంగ్రహమునకు చాలదనియు మోక్షార్థి జన్మజన్మాంతరములను పొందకుండ-ఈ జన్మముననే ముక్తిని పొందుటకు అంతరాయములు గలుగకుండ - దీర్ఘకాలజీవనము శరీరపాటవము జరామరణరాహిత్యము సంపాదించుటకు రససిద్ధిని పొందవలయు ననియును రససిద్ధివలన ననేకవిధయోగబలములను బొందుట కవకాశము గల్గుననియు రసేశ్వరమతాచార్యులు వచించిరి. ధాతుమారణకర్మనిపుణమై సిద్ధలక్ష్మీశ్వరతంత్రమునందు

"లోహానాం పరమం భస్మ సర్వోత్కృష్టం ప్రకల్పయేత్"

అని స్ఫుటచే గ్రాసవిధానము ననుసరించి రసధాతుసమ్మేళన మొనర్చి మారకోచితమూలికలచే మర్దించి పుటప్రకారము వెలిఁగి భస్మములను జేసిన సర్వోత్కృష్టము లగును. అంతర్ధూమముచేత పచనము చేయఁబడినయెడల సర్వలోహములు దోషవిముక్తినిఁ బొందును. అందు షడ్గుణగంధకముచే పాకముచేయబడిన రసమువలన లోహదోషములు సహస్రమున్నను పోగొట్టబడును. రసమువలన దోషములు గలుగునని యును నోరుపట్టు ననియు లోకము భయపడి రసవైద్యము మంచిది కాదని దుర్భ్రమపడుచున్నారు. రసములేని యౌషధమే లేదు. సంస్కారములవలన నిర్దుష్టమై జారణము నొందిన రసమే సేవ్యమై యున్నది. కాని నాగవంగాది దోషయుక్తరసమునుగాని గంధకజారితము గాక లోహగ్రాసము గాక పాచేహీనమైన రసముగాని రోగకారణ మగుచున్నది. సర్వవ్యాధిహరణసిద్ధికొరకు శ్రీపూజ్యపాదులను రసాచార్యులు "సర్వవ్యాధిహరణరస"మను పేర నొకరసరసాయనమును వచించిరి. అందు ఇంగిలీకమునుండి తీయఁబడినరసము 1 భాగము, రసకర్పూరము 2 భాగములు, గంధకము 1 భాగము కజ్జలీకరించి కుప్పెటాండమున నుంచి యంతర్ధూమవ్యాప్తిచేత వాలుకాయంత్రసహాయముచేత వండవలయునని విధింపఁబడినది. రసమునకు ప్రత్యేకశుద్ధి యవసరము లేకుండ హింగులోత్థరసముదాహరింపఁబడెను. గంధకము మాత్రము శుద్ధులుచేసికొని కజ్జలీకరింపవలయును. పాకముచేయునప్పుడు క్రమాగ్ని నుపయోగింపవలయును. కుప్పెటాండమునకు గంధకధూమము పైకిపోవునట్లు (బహిర్ధూమవ్యాప్తికొఱకు) రంధ్రము విడువకూడదు. కాని జాగ్రతగా 5, 6 చీరమన్నలిచ్చి గాఢముగా నారనిచ్చి వాలుకామధ్యమున నుంచి వండవలయును. సాంగశీతలమున రసమును సిందూరించి చిన్నచిన్నరసక కట్టి యుండును. అందు అండసంబంధ మగు క్షారకళంకము పోవునట్లు జలమున కడిగి రొండించిన యౌషధము రససిందూరమువలె ప్రకాశమానమై యుండును. ఇట్లుచేయబడిన ప్రక్రియలెల్ల "మార్భతాహ్వారతి రుజం" అను రసహృదయాభిప్రాయముగా సర్వరోగముల నిర్మూలన మొనర్చును. రసపాషాణసమ్మేళనమువలన సౌవీరమను నొకరసవిశేష మగు నౌషధము ప్రసిద్ధమై యున్నది.

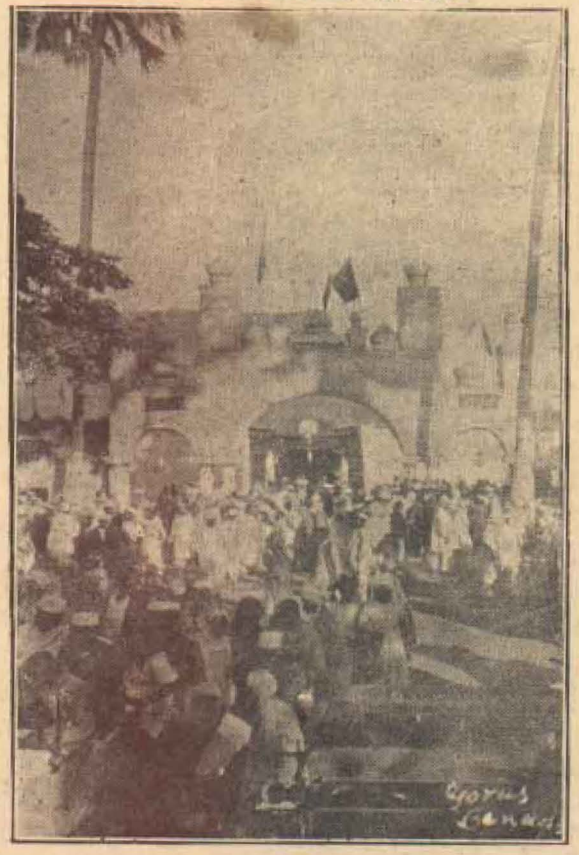
దక్షిణదేశసాంప్రదాయానుసారముగా దీనిని వీర మను పేరుతో వాడుదురు. ఆగస్త్యతంత్రములయందు దీనివాడుక విస్తారముగా నున్నది. ఈ సౌవీరము ఫ్రాన్సుదేశీయులు అనేకరోగముల కనేకవిధములుగా వాడుకచేయుదురు. ఉపదంశరోగములకు విశేషముగా వాడుదురు. 1295-1488 క్రీస్తుశకప్రాంతమున ఫ్రాన్సుదేశీయులు హిందూదేశమున సౌవీరముయొక్క వాడుకను గురించి యుపదేశించినట్లును 17-వ శతాబ్దమునుండి బాహాటముగా హిందువులు వాడుకొనుచున్నట్లును చరిత్రాంశమై యున్నది. హింగులోత్థరసమునకు షండత్వదోషము కల దని లోకుల మతము. హింగుళరూపకముగా నున్నప్పు డుండిన నుండవచ్చునే కాని యూర్ధ్వపాతనవిధిచే నింగిలీకరసమును సంగ్రహించు నప్పు డుండదు. కనుక హింగులోత్థరసమును ధారాళముగా నౌషధముల నుపయోగింపదగును. రసతంత్రములయందు తెలుచుగా నసాధ్యము లగు శ్లీపద భగంధర లూతోపదంశాదిరోగములకు రసభస్మము ప్రధానచికిత్సగా రసాచార్యులెల్లరు నుదాహరించిరి. కనుక నాయుర్వేదవేత్తలు నాయుర్వేదాభిమానులు రసమాహాత్మ్యము సమగ్రముగా గ్రహించి రసోపరస సాధారణరస ధాతూపధాతుసమ్మేళనములు చేసి వివిధరసాయనములను వండి వివిధరోగముల కుపయోగించి రోగార్తలగు నెల్లజనులకు నారోగ్యాభివృద్ధి యగునట్లును చేయుదురు గాక.

The President of the Kilafat Conference
Reading his address

ఖిలాఫతు మహాసభాధ్యక్షుడు
యుపన్యాసమును చదువుచుండుట

The Jamiat-ul-ulma Pandits

జెమయతులే ఉలేమా పండితులు

Bhai Nirmala Thej Singh
Sings Akalinational Song

భాయి నిర్మలతేజసింగుగారు
అఖాలీ జాతీయగీతము పాడుట

Sri B. Braj Kishore Prasad
Chairman Rec. Committee

శ్రీయుత బి. వ్రజ కిశోర ప్రసాద్ గారు
ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులు

The Benga.i CLorus

బెంగాలీ గీతము

Sir P. C. Ray's Dyeing Demonstraticn

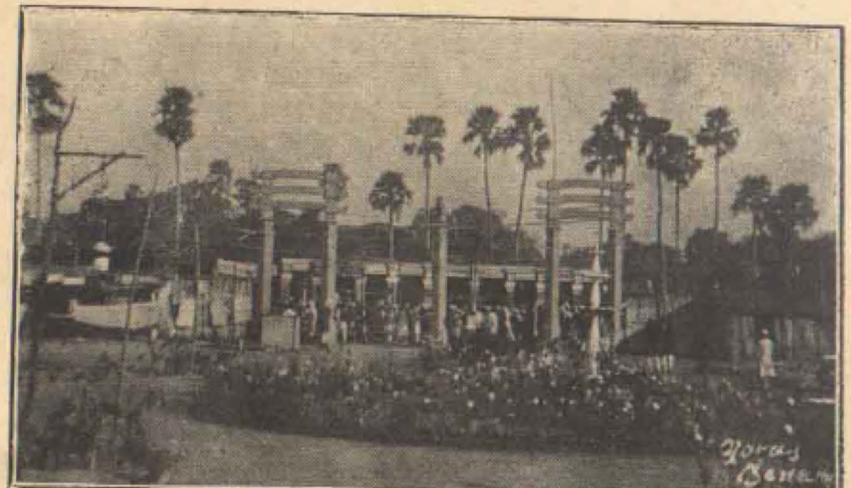
సర్. పి. సి. రే. దేశీయరంగుల ప్రదర్శనము

The Arya Samajists' Camp

ఆర్యసామాజకుల బస

Main Gate-way and Fountain

[illegible]

ద్వైతమతము

బంటుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రి గారు, కావ్యతీర్థులు

శ్లో. స్వతంత్ర మస్వతంత్రం చ ద్వివిధం తత్వ మిష్యతే । స్వతంత్రో భగవాన్ విష్ణుః నిర్దోషో ఽశేషసద్గుణః

విష్ణువు ప్రపంచము అని రెండువస్తువులు. విష్ణువు స్వతంత్రుడు. ప్రపంచ మస్వతంత్రము. విష్ణువే ఆత్మ యని యుపనిషత్తులలో జెప్పుపదార్థము. అయితే స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేద శూన్య మాత్మయని శ్రుతులు జెప్పుచున్నవి కదా. వానిగతి యేమి? భేదము చెప్పు "సత్యంభిదా సత్యంభిదా" అను శ్రుతుల కేమిగతి? మనకు గనబడుభేదమును అసత్యమని చెప్పి భేదశ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుటకంటె భేదమును అంగీకరించి అభేదశ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుట న్యాయ్యమా? మీరే యోచింపుడు. భేదమును జెప్పు శ్రుతులసంఖ్య యధికము. ప్రత్యక్షముగా నీలపీతాదిభేదము గోచరించుచున్నది. అయితే - "యథా సౌమ్యైకేన మృత్పిండేన" ఇత్యాది శ్రుతిలో ఏకవిజ్ఞానమువల్ల సర్వవిజ్ఞానము చెప్పి నామరూప ప్రపంచమునకు మిథ్యాత్వము చెప్పుట నెట్లు సంగత మగును? అనినచో, ఇట్లు.—

ప్రధానపురుష జ్ఞానమువల్ల గ్రామమంతయు దెలియునని లోకములో వాడుక యెట్లో అట్లే. మీరు చెప్పినట్లే అయితే సత్తాజ్ఞానమువల్ల మిథ్యాజ్ఞానము పుట్టునని చెప్పవలసివచ్చును. అది అసందర్భము. మా పక్షమునం గార్యకారణ భావమున - కారణ మయిన వెండి తెలిసినంతట గార్యమయిన కడుకు దెలియునట్లు సమాధానము. మీరు శ్రుతిలో "ఏకమృత్పిండ" శబ్దములు రెండు మీమతమున వ్యర్థములు. మృదాజ్ఞాతయా అంటే చాలును. అట్లయితే మృత్తికేత్యేవ సత్యం అని కార్యరూపప్రపంచము మిథ్య యని యర్థము నెట్లు మీమతమున సమర్థింతురు? ఇట్లు:—

వాచారంభణం వికారో యస్యతత్ అవికృతం నిత్యం నామధేయం మృత్తికేత్యాదివచనం సత్యం-అని తథ్యార్థమే చెప్పునుగాన. లేకుంటే "నామధేయమేవ" అను రెండుశబ్దములును వ్యర్థములు. మఱియు.— ప్రపంచము మిథ్యయనునపుడు మిథ్యాత్వము తథ్యమా? అతథ్యమా? మొదటిపక్షమున సత్యాద్వైతభంగము. రెండవపక్షమున ప్రపంచముసత్యము కావలసివచ్చును. అద్వైతులపూర్వపక్ష మింకొకటి:—మీరు ధర్మిప్రతియోగిఘటితముగా భేదమును అంగీకరింతురా? లేకుండనా? రెండవపక్షమున ధర్మిప్రతియోగిప్రతిపత్తి లేని దీభేదమేయుండదుగదా? మొదటిపక్షమున వికల్పము. ప్రతియోగి జ్ఞానముండు పిమ్మట భేదజ్ఞానమా? రెండును నేకకాలముననా? ఇందు మొదటిపక్షమున బుద్ధివిరమించి వ్యాపారము చేయదు. గావున ప్రతియోగిజ్ఞానము ముందువీలు లేదు.

అన్యోన్యాశ్రయదోషమున్ను. రెండవపక్షమున కార్యకారణము లొక్కకాలమందు గలవు. అన్వయవ్యతిరేకములవల్ల ప్రతియోగిజ్ఞాన భేదజ్ఞానములకు గార్యకారణభావ మంగీకరింపక తప్పదు. కనుక భేదము ప్రత్యక్షమనుట సుకరము కాదు; అని ఇందుకు ద్వైతుల సమాధానము. ఈ మీ గందరగోళము వస్తుస్వరూపభేదవాది మీదనా? ధర్మి స్వరూపవాదిమీదనా? నేను ధర్మి స్వరూపభేదవాదిని గావున నామీద నీదోషము లెంతమాత్రము పనికిరావు. ప్రతియోగిసాపేక్షము కాని భేద మెక్కడ నుండ దందురా? కాదు కాదు. సర్వతో విలక్షణముగా వస్తుస్వరూపము దెలిసినపిమ్మట ప్రతియోగ్యపేక్ష వ్యవహారమున కావశ్యకము. పరిమాణఘటిత వస్తుస్వరూపజ్ఞానము మొదట- తరువాత ప్రతియోగి సాపేక్షదీర్ఘహ్రస్వజ్ఞానము.

నీరక్షీరములచోటవలె భేదప్రతిభానకూడఁ గలుగ రాదా అందురేమో? అట్లుగాదు అభేదజ్ఞానము.

> అతిదూరాత్ సామీప్యాత్
> ఇంద్రియఘాతాన్ మనోఽనవస్థానాత్
> సౌక్ష్మ్యాద్ వ్యవధానాత్
> అభిభవాత్ సమానాభిహారాచ్చ

భేదమును అభేదమును రూపింపజేయు స్థలములను నాటికారణములను క్రమముగా జూడుడు. ఈ శ్లోక

మున పర్వతము దూరమున నున్నగా గనుపించును. ఇం ద్రియఘాతమువల్ల విద్యుదాదులు మనస్సు స్థిరముగా నుండకపోవుటవల్ల వెలుగులో నున్న వస్తువుకూడ గనఁ బడదు. కన్ను చీకఁ క్రమ్మినట్లు తోచును. చిన్నదగుటచే పరమాణువులు భిన్నములుగా గోచరింపవు.

గోడ వెనుకనున్న వస్తువువ్యవధానమువల్లను-పగలు నక్షత్రములు దృష్టి తిరస్కారమువల్లను- నీరిక్షీరములు సమానాభిహారమువల్లను- భేదఘటితములుగా గానరావు. ఇక్కడకు బ్రత్యక్షప్రమాణసిద్ధమే భేదమని సాధించి యుపమాన ప్రమాణముచేతనుగూడ సాధించుచున్నాడు.

పరమేశ్వరుడు జీవునికంటె భిన్నుడు. జీవునకు సేవ్యుడు. గనుక భృత్యుడు ప్రభువువలె లోకములో దనకు సుఖముగావలెను దుఃఖము వద్దు అనువాడు అనర్థము పొందును. తాను హీనుడనని పరుని గుణోత్కర్షమును గొనియాడువానికి బరునివల్ల దప్పక సుఖము గోరక సిద్ధించును.

> "ఘాతయన్తి చ రాజానో
> రాజాఽహ మితి వాదినం"
> తద్వ త్సకల మిష్టంచ
> పరగుణోత్కర్ష వాదినాం.

నేనే రాజుననువానిని రాజు దండించును. గుణో త్కర్షను గొనియాడుచు దాను దక్కువవాడను అని సేవించువానిని సుఖంపజేయును. సేవ త్రివిధము. అంక నము నామకరణము భజనము అని తొలుతటి రెండును స్పష్టములు. మూడవదగు భజనము పదివిధములు:—

వాక్కుతో 1 సత్యము 2 హితము 3 ప్రియము పల్కుట స్వాధ్యాయము చెప్పుట. శరీరముతో 1 దాన ము 2 పరిత్రాణము 3 పరిరక్షణమును. మనసుతో 1 దయ 2 స్పృహ 3 శ్రద్ధకలిగియుండుట.

ద్వైతసాధకశ్రుతి

> "సత్యమేవ తమనువిశ్వే మదన్తి
> రాతిం దేవస్య గృణతో మఘోనః
> సత్యాసో.........సత్య ఆత్మా
> సత్యో జీవః- సత్యం భిదా సత్యం భిదా
> మయివారుణో మయి వారుణో
> మయి వారుణ్యః."

అని. అయితే—

> బ్రహ్మైవ బ్రహ్మైవ భవతి

అనుశ్రుతి యెట్లు సమరసించు ననగా నిట్లు:—

బ్రాహ్మణుని సేవించిన శూద్రుడు బ్రాహ్మణుఁడగును అన్నట్లు స్మృతిని.

> ప్రపంచో యది వర్తేత
> నివర్తేత న సంశయః
> మాయామాత్ర మిదం ద్వైతం
> అద్వైతం పరమార్థతః.

ప్రపంచము మాయామాత్రము. అద్వైతమే పర మార్థము. అంటే సమాధానము. శ్లోకార్థ మట్లుకాదు. ఇట్లు పరమార్థాపేక్షచే అంతటికి ముఖ్యమైన విష్ణుతత్త్వ ము సములని అధికులని ప్రపంచము వానిని జూడదు. అని తాత్పర్యము.

పరమేశ్వరజ్ఞానవిషయ మయినది కనుక ద్వైతము భ్రాంతికల్పితము కాదు. పరమేశ్వరుడు సర్వజ్ఞుడని శ్రుతు లలో జెప్పియున్నది. కనుక ప్రపంచ మయిదువిధము లైనది 1 జీవేశ్వరభేదము 2 జడేశ్వరభేదము. 3 జీవాన్యో న్యభేదము. 4. జడజీవభేదము 5 జడాన్యోన్యభేదముఅని.

> ద్వైతం న విద్యత ఇతి తస్మా దజ్ఞానినాం మతం

ద్వైతము లేదు అని చెప్పునది యజ్ఞానులమతము. భగవ ద్గీతలలో—

> ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షరఏవచ.

అను మొదలయిదారుశ్లోకము లీయర్థమును ప్రతిపాదిం చుచున్నవి. మోక్షమువిష్ణుసాలోక్యసామీప్యాదులు. నిత్య ములు. తక్కుంగల ధర్మార్థకామము లనిత్యములు. ఆమో క్షము భగవదాధీనము. అనిచెప్పి "సఆత్మా తత్త్వమసి" వాక్యమునుగూడ అతత్త్వమసి. అని పదచ్ఛేదముచేసి యొకసమస్యయును

> ఆదిత్యో యూపఇతివత్ సాదృశ్యా ద్గౌరు సాశ్రుతిః

అని ఈ యూపస్తంభము సూర్యుడు. అనుశ్రుతిలో సూర్య కాన్తివంటి కాన్తి కలది యని యెట్లు తాత్పర్యమో అట్లే నీవు వాడయితివి. అనునపుడు అట్టి గుణములుగలిగి లోక పూజ్యుడ వగుదువు. అనియే యర్థము. అని పూర్ణప్రజ్ఞుల వారి మతము.

> ప్రథమస్తు హనుమాన్ స్యాత్
> ద్వితీయో భీమఏవచ
> పూర్ణప్రజ్ఞస్తృతీయ స్స్యాత్
> భగవత్కార్యసాధకః.

భగవంతునికార్యమును సాధించువారిలో మొద టివాడు హనుమంతుడు. రెండవవాడు భీముడు. మూడవ వాడు పూర్ణప్రజ్ఞుడు. పూర్ణప్రజ్ఞుడనునది మధ్వాచార్యు లవారికి నామాన్తరము.

శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు

యీయుణ్ణి వేంకట వీర రాఘవాచార్యులు గారు

స్వభాషాపరిజ్ఞాన మందఱ కత్యంతావశ్యకము. అందుల కాయా భాషాగ్రంథము లామూలాగ్రముగఁ బఠింపవలయును. అట్లు చదువునపుడు శబ్దార్థపరిజ్ఞానమునకు నిఘంటువులు ముఖ్య సాధనంబులు. ఆనిఘంటువులు రెండు విధములు, పద్యరూపములు, అకారాదికోశరూపములు. ఆంధ్రగీర్వాణభాషలయందుఁ బద్యరూప నిఘంటువులు నాంగ్లేయాదిభాషలయం దకారాదికోశములు నున్నవి. పద్యరూపకోశములు బాలురు చిన్నతనములో సంతచెప్పుకొని, శబ్దార్థ జ్ఞానవిశారదు లగుటకు మిగుల నుపయోగించును. ఈ మహోపకార మాంగ్లభాషాభ్యాసకులకు లేదు.

అమరము, అమరపదపారిజాతము, నానార్థరత్నమాల, మేదిని, విశ్వప్రకాశిక, త్రికాండశేషము, వైజయంతీనిఘంటువు, ధనంజయ నిఘంటువు మొదలగునవి సాంస్కృతిక శ్లోకమయ కోశములు. ఆంధ్ర భాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్ర నామశేషము, సాంబనిఘంటువు మొదలగునవి యాంధ్రపద్య నిఘంటువులు. ఈ పద్యనిఘంటువుల సమయమునకు స్ఫురించునట్లు చక్కఁగా చేర్చుకొనినచో భాషావశ మగును. అందుచేతనే, "ఆపగము నెమరు నకు వచ్చినచోఁ, గావ్యము లెందుకు కాల్పనా" యను లోకోక్తి కలిగినది.

ఆంగ్లేయ నిఘంటువులకంటె యాంధ్రాకారాది నిఘంటువులకు శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరిగారు మార్గదర్శకులు. తన్మార్గప్రథమపథికులు శబ్దరత్నాకరకారు లగు శ్రీమాన్ బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు. పిమ్మట శబ్దార్థచంద్రిక యను నకారాది మిశ్రాంధ్ర నిఘంటువు, పురుషోత్తమకవీయ మను తెలుఁగునిఘంటువు, ఆంధ్రపద పారిజాతము, లక్ష్మీనారాయణీయము మొదలగు నచ్చాంధ్రనిఘంటువులు బయలుదేఱినవి. ఈ యకారాదినిఘంటువులు మూడు విధములు.

(1) శబ్దార్థములఁ బ్రయోగసహితముగఁ జూపు నిఘంటువులు:- ఉదా. శబ్దరత్నాకరము; ఆంధ్రపదపారిజాతము.

(2) అర్థము, పర్యాయపదములఁ జూపునిఘంటువులు:—ఉదా. లక్ష్మీనారాయణీయము.

(3) కేవల శబ్దార్థముల నొసఁగు నిఘంటువులు:—ఉదా. శబ్దార్థ చంద్రిక.

ఇప్పుడు శ్రీ పీఠికాపుర మహారాజావారొక విపులాంధ్రనిఘంటువును రచియింపించుచుండిరి. విద్వాంసులు దానికి శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు వని పేరిడిరి, తత్సంపాదకులు శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులుగారు. ఆంధ్రగీర్వాణమహావిద్వాంసు లగు బ్రహ్మశ్రీ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, కీర్తిశేషు లగు తంజనగరం తేవప్పెరుమాళ్లయ్య గారు, శ్రీ వఝల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రి గారు శ్రీ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులు గారు శ్రీ దంతుర్తి సుబ్బరాయ శాస్త్రి గారు, శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు శ్రీ అల్లంరాజు రంగశాయి కవిగారు (శతావధానులు), శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవిగారు మొదలగువారీనిఘంటువును వ్రాసి భాషాసేవచేసినారు. వ్రాఁతపని ముగిసినది. ఇపు డర్థనిర్ణయము జరుగుచున్నది. అర్థనిర్ణయప్రారంభములో, శాంధ్రగీర్వాణ మహావిద్వాంసులును, ఆంధ్రశంకరభాష్య శుక్రనీతిసారాద్యనేకగ్రంథకర్తలు, సద్గురుశిరోమణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రులవారు, శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రము, గౌరాంగస్వామి చరిత్రము మొదలగు పావనగ్రంథకర్తలును, రామభక్తశిరోమణియు, సద్గురువర్యులు నగు బ్రహ్మశ్రీ కూచి నరసింహం పంతులు గారు (బి. ఏ.,) శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతి శాస్త్రిగారు, (సద్గురువులు) శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవి గారును బని చేసిరి. జ్ఞానవయోవృద్ధు లగు శ్రీ మల్లయశాస్త్రిగారు కొంతకాలమునకు విశ్రాంతి తీసికొనిరి. వారి స్థానములో, వైయాకరణులును, మహావిద్వాంసులును, సద్గురుశిఖామణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పేరి వేరయ్య శాస్త్రులవారు పనిచేయుచున్నారు. వీ రందఱును వృద్ధులు. చిన్నవార మగు మేమే వారి భాషాసేవాఫల మనుభవింతుము. "Planting trees for others" (ఇతరుల కొఱకుఁ జెట్లు నాటుము)అను లోకోక్తి వినమే. భాషాసేవచేసి వా రందఱు ధన్యులైరి. ఇఁక నొక విజ్ఞాపనము.

"నీచాదపి మహద్గ్రాహ్యం, బాలాదపి సుభాషితమ్."

పూర్వోక్తనిఘంటురాజవిషయమై విద్వాంసుల యభిప్రాయములఁ గైకొనిరి. నేను పండితుఁడఁగాను. కవినిగాను. ఐనను దన్నిఘంటు విషయమున నామనవి దేయుదానిలో నేమైన నొప్పు లున్న గ్రహించి, నన్ను ధన్యుం జేయ సంకర్త్యలకొఱకుఁ గేల్మోడ్చుచున్నాఁడను.

1. ప్రతిపదమునకు, (సంస్కృతమైనను, తెలుఁగైనను) ప్రయోగము (ప్రమాణము) వ్రాయవలయును.

2. ప్రతిపదమునకు నిర్వచనము లేక వివరణము (Definition) వ్రాయవలెను.

3. సంస్కృత (ప్రకృతి) శబ్దముల కచటనే తద్భవములు వ్రాయవలెను. తద్భవము (వికృతి) లేని సంస్కృతపదమునకుఁ దెలుఁగు మాట వ్రాయవలెను.

4. అట్లు, తెనుఁగుమాటకుఁ బ్రకృతి యచటనే వ్రాయవలెను. ప్రకృతి లేని దేశ్యములు మొదలగు పదములకు సంస్కృతపదములు వ్రాయవలె. కవ్వమునకుఁ బ్రకృతి లేదు కనుక, సవ్యసాచి యను నాయర్థము నే యొసఁగు సంస్కృతపదమును వ్రాయవగు.

5. ఏకాక్షరపదములు విడువరాదు.

6. ప్రతిశబ్దమునకు నాంధ్రగీర్వాణపర్యాయపదములు వ్రాయవలెను. అట్లు సంస్కృతపదమునకుఁ బర్యాయపదములు వ్రాయుచో సంస్కృతపర్యాయపదములనే యకారాదిగ వ్రాసి, చివర నాంధ్రపర్యాయ పదములకు, చూ. అను సంజ్ఞ వేసి యవి యేపదముక్రింద నున్నవో యా పదము వ్రాయవలెను.—

ఉదా. (a) గజము:—ఏనుఁగు (పర్యాయపదములు. సంస్కృతము చూ. అనేకపము—తెలుఁగు ఎక్కుడుమెకము)

(b) అనేకపము:—ఏనుఁగు (పర్యా. సం (1) ఇభము. (2) కరి. (3) గజము. (4) దంతి (5) దంతావళము. (6) దాని. (7) ద్విపము. (8) ద్విరదము. (9) నాగము. (10) పద్మి. (11) మాతంగము. (12) వారణము. (13) స్తంబేరము. (14) హస్తి. తెనుఁగు చూ. ఎక్కుడుమెకము)

(c) ఎక్కుడుమెకము=ఏనుఁగు. (పర్యా. సం. చూ. అనేకపము. తెలుఁగు (1) ఏనుఁగు (2) చేమెకము (3) చేటచెవులమెకము. (4) పలుగొమ్ములమెకము (5) బలుహజ్జమెకము.)

(a) లో నష్టదిగ్గజములఁ దద్భార్యలనామములు వ్రాయవలె.

(b, c) లలోఁ బర్యాయపదము లన్నియు వ్రాయలేదు. ఉదాహరణమునకై కొన్ని చూపినాను.

7. ప్రతి సంస్కృతపదమునకు, సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దెలుఁగు పదములకు వ్యుత్పత్తి, ధాతువు వ్రాయవలెను.

ఉదా. ఖగము:—[వ్యు. ఆకాశమునఁ బోవునది- ధాతువు, సం గచ్ఛ=(To go) వెళ్లుట.]=పక్షి.

నలువ=[వ్యు. నాలుగు + వా] బ్రహ్మ, చతుర్ముఖుఁడు.

8. రూపాంతరము లున్నచో నకారాదిగ వ్రాయవలె. రూపాంతరము లత్యంతావశ్యకములు.

ఉ. నీవృతము — నీవృత్తు
ధృతస్పృక్కు — ధృతస్పృక్కుఁడు
దృక్కు — దృశ
అంగిరుఁడు — అంగిరసుఁడు
ఒకరిత — ఒకర్త ఒకర్తు మొ.

9. అల్పార్థములు (Diminutives) వ్రాయవలె.

ఉదా. i స్వము — స్వకము
ii బాలుఁడు — బాలకుఁడు
iii నెలఁత — నెలఁతుక
iii పొలఁతి — పొలఁతుక

10. అవసర మగుచో స్త్రీలింగములకుఁ బుల్లింగరూపములును, పుల్లింగములకు స్త్రీలింగరూపములును జూపవలెను.

ఉదా. విద్వాంసుఁడు — విదుషి (స్త్రీ)
భ్రాత — స్వస
వృషభము — ధేనువు
జామాత — స్నుష
అశ్వము — బడబ
సోమయాజి — సోమపీథిని
క్రేఁడు — క్రేఁత

11. కొన్నిచోట్ల బహువచనరూపములు చూపవలెను.

ఉ. వ్రాయి — బ. వ. వ్రాలు.

వెండి, పైఁడి, కీలు, మొన్న, నిన్న, రేపు మొదలగునవి నిత్యైక వచనము లనియు,

కవులు, ఇసులు, వడ్లు, పెసలు మొదలగునవి నిత్యబహువచనము లనియుఁ దెలుపవలెను.

12. అలంకారము లాయాచోట్ల నిర్వచింపుచు (Define) దండి మొదలగువారి ప్రమాణముల నిచ్చి, యుదాహరింపవలెను.

ఉ. అర్థాంతరన్యాసము:—సామాన్యవిధిని విశేషవిధిచేఁ గాని విశేషవిధిని సామాన్యవిధిచేఁ గాని స్థిరపఱచు నొక యర్థాలంకారము.

ఉ. "కామార్తాహి ప్రకృతికృపణా శ్చేతనా చేతనేషు"
(మేఘదూత)

"కలంచునే సరులమాయల్ ధీరచిత్తంబులన్"—(మను. చ.)

13. సంధు లాయాచోట్ల నిర్వచించి యుదాహరింపవలెను.

ఉ. సవర్ణదీర్ఘసంధి:—సంస్కృత సంధి. హ్రస్వదీర్ఘంబు లగు 'అ, ఇ, ఉ, ఋ' లకు సవర్ణంబులు పరమగుచో నా రెంటికొక దీర్ఘ మాదేశ మగు. "అకస్సవర్ణే దీర్ఘః"

ఉదా. రామ + అనుజుఁడు = రామానుజుఁడు.
ముని + ఇంద్రుఁడు = మునీంద్రుఁడు.
పృథు + ఊరువు = పృథూరువు.
పితృ + ఋణము = పితౄణము.

14. శబ్దవృత్తులు.—సమాసములు. 8 విధములు. (Gen ral)

(1) సాంస్కృతికము - ఉ. ఘటాకోదకము.
(2) మిశ్రమము ఉ. చెఱువునుదకము.
(3) ఆచ్ఛికము ఉ. చెఱువునీరు.

(1) తత్పురుషస... [illegible] (4) బహువ్రీహిస.— 7
(2) కర్మధారయస— 7 (5) అవ్యయీభావస— 2
(3) ద్విగుస.— 2 (6) ద్వంద్వస— 4

ఆయాసమాసముల క్రిందవాని నిర్వచింపుమను దాహరణములీడగు.

15. తద్ధితము లనేకవిధములు. అవి 30 కంటె నధికముగా నున్నవి. ఆయాచోటుల వాని నిర్వచింపుము నుదాహరింపవలెను.

ఉ. సంస్కృతార్థకము—దధ్న సంస్కృతం దాధికమ్
సమూహార్థకము—శౌకము=శుకసమూహము.
అధ్యేతృవేదితృర్థకము — వైయాకరణి = వ్యాకరణ శాస్త్రజ్ఞుడు.

వ్యాకరణము—అ. తద్ధి. వైయాకరణి.

సుస్నానము—పృచ్ఛత్యర్థకత. సౌస్నాతికుడు= సుస్నానమా యని యడుగువాడు.

సుఖశయనము—పృ. త. సౌఖశాయనికుడు=సుఖశయనమా యని యడుగువాడు.

సరస్వతి—సంబంధార్థకత. సారస్వతము (Litera ure)

16. దేశీయములు (Idioms):—దేశీయములు వ్రాసి వాని చమత్కారములం దెలిపి ప్రయోగము చూపవలెను.

ఉ. (i) శిలాక్షరము;—(శిలలయందుఁ జెక్కఁబడిన యక్షరము లెట్లు శిథిలము గాక యుండునట్లు లెన్నఁటికి మార్పుచెందక శాశ్వతముగా నుండునది) స్థిరమైనది.

ఉ. "పలుకుశిలాక్షరంబు నయపాలనరూపము లానిరూపముల్"
(రామాభ్యుదయము.)

దీనికి వ్యతిరేకము (×) నీటివ్రాలు.

"నీట వ్రాసినవ్రాలునై"—కాళహస్తిమాహాత్మ్యము (తృ.ఆ.)

(ii) ముంగొంగుపసిఁడి:—సులభముగా నభీష్టమును దీర్చునది.

ఉ. "పరమార్థలాభతత్పరుఁడైనవానికి
ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీరంగశాయి"—(కవికర్ణరసాయనము)

(iii) పుక్కిటిపురాణము:—వ్యర్థపుఁబలుకులు

ఉ. "కన్యక యిది పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జుమీ"
(రామాభ్యుదయము)

(iv) ఉట్టికట్టుకొని యూఁగులాడుట:—(శిలవేసికొనియుండుట) ఎంతకాలమునకుఁ జావక యుండుట.

ఉ. "నిశ్చలత న్నేవెలెద వుట్టిగట్టుకొని దుస్సాధ్యంబు సుమ్మీ"
(పాండురంగమాహాత్మ్యము.)

(v) తేనెపూసినకత్తి:—పైకి నెమ్మదిగా గన్పించుచు లోనఁ గ్రౌర్యము గలవాఁడు.

ఉ. "తేనెపూసినకత్తి ధాత్రీసురుండు"—(పాం. మా)

ఇట్లు చూ. "గోముఖవ్యాఘ్రము"
పయోముఖవిషకుంభము.
దద్దిరప్పరదర్వీకరము= "కప్పరమెలుంగుఁబాము పై".

(vi) గగనకుసుమము } :— లేనిది, దుర్లభము.
నభఃకుసుమము }

ఉ. "పగలనుశబ్దమాత్రము నభఃకుసుమంబు నిజంబు నాన్"
—కళాపూర్ణోదయము.

ఇట్లు చూ. శశవిషాణము=కుందేటికొమ్ము
వంధ్యాపుత్త్రుఁడు
మృగతృష్ణికాజలము

(vii) గజస్నానము=నిరుపయోగము
ఇట్లు (చూడు) అరణ్యరోదనము.
అడవిని గాచినవెన్నెలం
బూడిదలో హోమము చేయుట

ఉ.శ్లో. ఆమ్నాయాభ్యసనా న్యరణ్యరుదితం వేదవ్రతా న్యన్వహమ్
మేదశ్ఛేద ఫలాని పూర్తవిధయః సర్వే హుతం భస్మని
తీర్థానా మవగాహనానిచ గజస్నానం, వినా యత్పద
ద్వంద్వాంభోరుహ సంస్మృతీ ర్విజయతే దేవ స్సనారాయణః"
—(ముకుందమాల)

17. లోకోక్తులు:—"Proverbs are the d ughte s of daily life"—Dutch pr verb)

="(లోకోక్తులు లోకానుభవసంజనితములు) సామెతలు తప్పక వ్రాయవలయును. ఈ క్రింది విధమున శబ్దములకు సామెతలు ప్రమాణముగఁ జూపవలెను.

ఉ. సిద్దె=బుంగవలెఁ దోలుతో గుట్టినపాత్రము.
[ప్రయోగము] "చెప్పు కొఱుకుతే సిద్దె కొఱుకవా"-లోకోక్తి
(కొఱుకవా=కొఱుకవలయునా) ఇందు మంచినీతి యున్నది.

(ii) ముగ్గురిని గూర్చిన ముండదయ్యము.

ఉ."ముగ్గురంగూర్చిన ముండదయ్య"మని-(రామాభ్యుదయము)

(iii) బట్టతలకు మోకాళ్లకు ముడిపెట్టుట=దుస్సాధ్యము.

ఉ. "ఏగతిని బట్టతలలు మో
కాళ్లు ముళ్లుపెట్టఁగలదో కాని"—కళాపూర్ణోదయము.

(iv) ఎంగిలిచేయి కాకికి విదల్పనివాఁడు=లుబ్ధాగ్రేసరచక్రవర్తి

ఉ. "కసరి యెంగిలిచేతఁ గాకి నేయనివాఁడు
న్నదా సతతా వ ప్రకస్తుఁ డయ్యె"—(పాండు. మా)

(v) ఆత్మవత్సర్వభూతాని=Do to others as you would be done by) "ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనెడు పలుకు"—(కుచే.)

(vi) సహసావిదధీతనక్రియాం=Haste makes waste

"శ్లో॥ సహసావిదధీతనక్రియా
మవివేకః పరమాపదాంపదం ॥—భారవి.

18. న్యాయములు:—

(i) ఉ. తృణజలూకన్యాయము=ముందటిపట్టు దొరకినగాని వెను కటిపట్టును-జలగవలె వదిలకుండుట.

(ii) చంద్రచంద్రికాన్యాయము=చంద్రుని వదలి వెన్నెలయుండదు.

19. (i) ఉపస్కారపదములు:— వేళపాళ. ఈడుజోడు. కలసిమెలసి.

(ii) సంఖ్యావాచకములు.

(a) చిరజీవు లేడుగురు

"అశ్వత్థామా బలిర్వ్యాసః హనూమాంశ్చ విభీషణః
కృపః పరశురామశ్చ సప్తైతే చిరజీవినః"

(b) కావ్యపంచకము:—

రఘువంశము కుమారసంభవము మేఘదూత
మాఘము భారవి.

(iii) కవిసమయములు=(Poctic connentions) ప్రాచీనకవు లేర్పరచిన సంకేతములు.

(a) కీర్తి తెలుపు. అపకీర్తి నలుపు.

(b) బుద్ధి—బృహస్పతి

(c) విద్య—పుంభావసరస్వతి

20. గ్రంథస్థములై యనైఘంటికము లగు పదముల వ్రాయవలెను.

(i) అవి (సం)—తద్భ. బఱి=గొఱ్ఱె

ఇట్లప్పకవీయములో నున్నది. ఈ బఱిశబ్ద మిదివఱ కున్నయే నిఘంటువులోను లేదు.

(ii) ముక్కంటి=(1) ఈశ్వరుఁడు (నైఘంటికము)
కొబ్బరికాయ (అ నై)

ఉ. "ముక్కంటిపండుల మెక్కడితిండీఁడు"
—(ఆం. వా. సంగ్రహము)

21. కొన్ని పదముల యర్థములు గ్రంథస్థములను గాక, నైఘంటికము లనుగాక యున్నవి. అట్టివానిని వ్రాయవలె.

(i) అబ=(1) కంటిపాప (నైఘంటికము)
(2) పేరాశ, దురాశ (అనైఘంటికము.)
"అబచే మామిడిపళ్లు వేయించుకొని పాఱవేసినాఁడు"

(ii) తోటబెద్దు—(వృక్షము.)

(iii) కుచేలము=(1) కుచ్ఛితమైనచేలము. చింపిగుడ్డ

ఉ. కుచేలుఁడు (వ్యు. కుచ్ఛితం చేలం యస్యసః=
చినిఁగిపోయినబట్ట రొంటనిగో యతఁడు) (అనైఘంటికపదము)

(2) (కు=భూమికి + చేలము=వస్త్రము) సముద్రము.
(అనైఘంటికము)

ఉ. శ్లో. కాచాయనీచం కమనీయవాచా ।
మోచాఫలస్వాదుముచావయాచే ।
దయాకుచేలే ధనదత్కుచేలే ।
స్థితే కుచేలే శ్రితమాకుచేలే ॥
—(వేదాంతదేశికకవితల్లజుఁడు)

దయాకుచేలుఁడు=దయాసముద్రుఁడు

(iv) వారదగజసుతుఁడు:— (అనైఘంటికము)=అభిమన్యుఁడు.
వార=నీళ్లు
వారద=మేఘము
వారదగ=ఇంద్రుఁడు
వారదగజ=అర్జునుఁడు
వారదగజసుతుఁడు=అభిమన్యుఁడు.

22. కొన్ని సంస్కృతపదములు తత్సమము లై వేఱొకయర్థమును బొందుచున్నవి. అట్టివానిఁ జూపవలెను.

ఉ. (i) కైంకర్యము=(సం) కింకరునిధర్మము ము=సేవ
(తత్స) దొంగతనము.
ఉ॥ వాఁడు నాపుస్తకము కైంకర్యము చేసెను.

(ii) ప్రమోషించు=(సం) దొంగిలించు
(తత్స) మోసపుచ్చు

ఉ. "క. అనవుడు సిగ్గును గోపం
బును మదిఁ బెనఁగొనఁగ మోసపోయితిఁ గదా
యనుచిట్లు ప్రమోషిం
చెనె దీనికి మాఱుచేయఁ జెల్లదె యనుచున్"
—భోజరాజీయము-2 ఆ.

23. గ్రంథరాజములనామములు, కవిశిరోమణులనామమును వ్రాయవలెను.

ఉదా. 1. కువలయానందము:— అలంకారగ్రంథము సంస్కృతము. కవి, అప్పయదీక్షితుఁడు (1554-1626)

2. అనర్ఘరాఘవము:— నాటకము-సంస్కృతము-మురారికవివిరచితము.

3. కాళిదాసు:—గీర్వాణకవితల్లజుఁడు
రఘువంశము, కుమారసంభవము, మేఘదూత, మొదలగు కావ్యములు, శాకుంతల, విక్రమోర్వశీయము, మాళవికాగ్నిమిత్రము మొదలగు నాటకరాజములు రచించినమహాకవి.

4. పోతనామాత్యుఁడు:—ఆంధ్రకవిచక్రవర్తి
భాగవతగ్రంథకర్త. ఇతరగ్రంథములు,
వీరభద్రవిజయము, నారాయణశతకము, భోగినీదండకము.

24. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి నిఘంటుమూలమున సేవయొనర్చిన విద్వాంసులభాషాపటిమలను, నొక్కొక "పేరా"లో వారివారి సంగ్రహజీవితములను వ్రాయవలెను.

25. పూర్వకవీశ్వరులను, వారివారి గ్రంథరచనానైపుణ్యము, శైలి ప్రాశస్త్యముఁబట్టి, శబ్దరత్నాకరకారులు చేసినట్లు, తరగతు లేర్పఱుపవలెను.

ఉరుము కథ

[బృహదారణ్యకోపనిషత్తు సప్తమాధ్యాయము ద్వితీయబ్రాహ్మణము]

పారనంది సర్వేశ్వర శాస్త్రి గారు

దేవతలు మనుష్యులు రాక్షసులు అని మూడువిధము లుగ బ్రహ్మదేవుని సంతానము లుండెను. ఈ త్రివిధ సంతానములుగూడ తండ్రి యగు బ్రహ్మయొద్ద శిష్యులై యుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలము గడచినపిదప "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని ముందుగ దేవతలు పలికిరి. పిదప మంచిది యని దేవతలకొరకు "ద" అను నీయక్కరమును మాత్రము బ్రహ్మ యుపదేశించి "దేవతలారా! నే జెప్పినది మీరు దెలిసి కొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను. అటుపైని దేవతలు "మేము తెలిసికొంటిమి" స్వభావముచే మాకు దమగుణము లేదుగాన "మీరు దమ గుణము కలవారు కండు" అని మీరు మా కుపదేశించినటుల దెలిసికొంటిమి అని బదులు చెప్పిరి. ఔను. అదియే నేను మీకొరకు జెప్పినాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

పిదప మనుష్యులు గూడ "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని బ్రహ్మతో పల్కిరి. వారికి గూడ ఆచతురాననుండు "ద" అను నీ యక్షరమునే యుపదేశించి "మనుష్యులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు దెలిసికొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను "మీరు స్వభావముచే దాతృత్వము లేనివారలు గాన నిటపై మీరు దాతృత్వము కలవారు కండు" అని మీరు మా కొరకు చెప్పియున్నారని తెలిసికొంటిమని మనుష్యులు జవాబు జెప్పిరి. ఔను అదియే మీకొరకు నేను చెప్పినాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

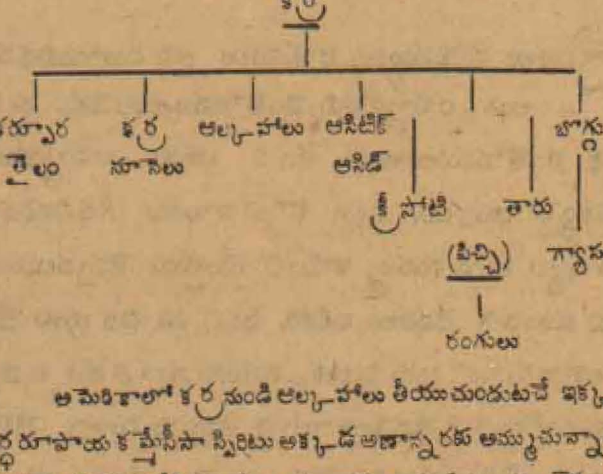
పిదప రాక్షసులు గూడ "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని బ్రహ్మను గూర్చి పలికిరి (తండ్రికి బిడ్డలయందు పక్షపాత ముండునా?) వారికిఁ గూడ బ్రహ్మ "ద" అను నీయక్షరమునే యుపదేశించి "ఓయసురులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు తెలిసికొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను. "మీరు స్వభావముచే నెవ్వరియందును దయలేనివారలు గాన నిటుపై మీరు దయకలవారై యుండుడు" అని మీరు మా కుపదేశించినటుల తెలిసికొంటి మని యారాక్షసులు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ఔను అదియే నేను మీకొరకు చెప్పినాడ నని బ్రహ్మయు నంగీకరించెను. పైని చెప్పిన మూడు ద కా ర ము ల కు ను ఆమువ్వరు దమము, దానము, దయ, అను మూడు అర్థములను చేసికొనిరి. ఆమూడు సుగుణములను మరువకూడదని యిప్పటికిని దివ్యమగు వాక్కు "ద ద ద" అని ఉరుము రూపముగ పలుకుచున్నది గాన నీగుణత్రయము నందరు నభ్యసింప వలయును.

కర్రరద్దుయొక్క ఉపయోగములు

మల్లాది సుబ్బారావు గారు

అడవిలో మానులు నరకబడు మొదలు పట్టణములలో సొగసైన బీరువాలు చేయువరకు కర్రపనివలన అపారమైన రద్దు బయలుదేరుచున్నది. ఇది గొడ్డలి పెచ్చులు, బాడిస పేళ్లు, రంపముపొట్టు చిత్రికపొట్టు అయి యుండును. కాకినాడవంటి ఒక్క పెద్దపట్టణములో సంవత్సరమునకు కొన్ని వేలపుట్ల కర్రపని జరుగుచున్నది. దీనినుండి ఎంత రద్దు పోవుచున్నదో ఊహింపవచ్చును. దినమునకు 20 మణుగుల బరువు గల కర్రతో పనిచేయు ఒక ఫ్యాక్టొరీనుండి 16 మణుగుల రద్దు వచ్చుట నాకు తెలియును. వీనికి తోడు చర్మములు బాగుచేసినపిదప మిగిలిన తుమ్మచెక్క మొదలైనవియు చెడిపోయిన కర్ర మున్నగునవియు చేర్చిన ఎంత కర్రరద్దు ఉండునో చెప్పలేము. ఇందులో కొంతభాగము వంట చెరకుగా వాడుచున్నారు. కాని సన్నని రంపపుపొట్టువంటిది వంట చెరకుగా వాడ వీలులేనిది సంవత్సరమున కెన్నికోటామణుగులు వృధా పోవుచున్నది. ఇది వృధాపోవుట యటుండ కొన్ని స్థలములలో దాని పోయుటకు స్థలములేక చిక్కుపడుటయు ఎవ్వరైనను ఊరికె ఎత్తుకొని పోయిన సంతోషించుటయు తటస్థించుచున్నది. రంపపుపొట్టు విస్తారము ఒకచోట కుప్పగా పోసి అశ్రద్ధగా వదలివేసినయెడల అగ్ని భయము గూడ కలదు. ఇట్టి పొట్టు మొదలగు కర్రరద్దును ఉపయోగించుమార్గము లేవైన దొరికినచో అవి కొంత మిక్కిలి ఆదరణీయము అని తోచుచున్నది. ఈముందు పుటలలో అట్టిమార్గములగురించి క్లుప్తముగ చర్చింతును. * 1. రంపపుపొట్టు సన్నముగ నుండుటచే సామాన్యపు పొయిలలో వంటచెరకుగ విరివిగ ఉపయోగించుటకు వీలు లేకున్నది. కాని ఇటీవల రంపపుపొట్టును కాల్చుటకు వివిధములగు పొయిలు కల్పింపబడినవి. వీనివలన విస్తారము పొట్టు స్టీముబోయిలర్లు వగైరాలకు వంటచెరకుగా ఉపయోగింపబడుచున్నది.

2. ఇంకను ఈపొయిల సదుపాయమువల్లనే రంపపుపొట్టు విరివిగా డిస్టిలేషనుకు గూడ ఉపయోగింపబడుచున్నది. దీనినుండి ఈ సదుపాయమువలన ఆసిటిక్ ఆసిడ్డు, ఆల్కహాలు, ఆసిటోను, కోల్‌గాసు, తారు, తారునుండి తీయు అనిలైనురంగులు మున్నగున వెన్నియో తీయబడుచున్నవి. కర్రనుండి స్టీలుచేసి తీయ వీలగు వస్తుసముదాయమును చూచినచో కొంత బోధపడును. కాన దాని నిక్కడ పొందుపరచుచున్నాను.

అమెరికాలో కర్రనుండి ఆల్కహాలు తీయుచుండుటచే ఇక్కడ అర్ధరూపాయకమ్మే సీసా స్పిరిటు అక్కడ అణాన్నరకు అమ్ముచున్నారు. విరివిగా తయారుచేసినయెడల అర్ధణాకు అమ్మవచ్చునని లెక్కలు కనబడుచున్నవి. స్పిరిటు చౌక అయినచో ఏమయ్యెడి దనుకొనువారు ఫ్రెంచిపాలిషు లన్నిటికిని లక్క స్పిరిట్ మూలమనిన్నీ స్పిరిట్ ఖరీదు జాస్తియగుటచే ఇక్కడ పాలిషులుచేసిన కట్టుటలేదనియు తెలిసికొననగును.

3. రంపపుపొట్టును జిగురులతో కలిపి మరల కర్రచేయుట ఇది వరకు వినియున్న విషయమే. ఇది సహజమైన కర్రవలెనె అనేక పనుల కుపయోగపడుచున్నది.

4. రంపపుపొట్టును తుపాకిమందులో ఉపయోగించుట ఇంకను విరివిగా జరగుచుండలేదు గాని కొంత ప్రయత్నము జయప్రదముగనే యున్నది.

5. రంగులు చేయుటలో విస్తారముగ ఉపయోగపడు ఆగ్జాలిక్ ఆసిడ్ రంపపుపొట్టులోనుండి మాత్రమె తయారుచేయుచున్నారు.

6. ఫ్రాంసులో సీరాను ఒత్తుటకు ఇసుకకు మారుగ రంపపుపొట్టు వాడుదురు. సన్నపొట్టుకు రంగువేసి సువాసనకు అత్తరు కలుపుదురు.

7. సన్నని రంపపుపొట్టు మక్కాగా ఉపయోగింతురు.

8. గాజుసామానుల ప్యాకింగుకు రంపపుపొట్టు విరివిగా ఉపయోగపడును.

9. గుడ్లను భద్రపరచుటకును, ప్యాకింగు చేయుటకును ఊక కంటె పొట్టు ఎంతో మంచిది.

---

* ఈవిషయమున నింకను వివరముల గోరువారు— సూపరింటెండెంటు ఆంధ్ర ప్రెస్సు ఇన్స్టిట్యూటు, 68 నాటుపిళ్లైకోవిల్ వీధి, చెన్నపురి—అను చోటునకు వ్రాయవలయును.

10. రంగులు వేసిన పిదప పెయింటుడబ్బాలు మొదలైనవి శుభ్రపరచుటకు పొట్టును ఉపయోగపరతురు.

11. మినరల్ ఫాస్ఫేట్సు, పీటు, పొట్టు, తారు మున్నగు వానితో కలిపి కాల్చి గుండచేసి. దీనిని ఎముకబుగ్గికి మారుగ ఉపయోగపరచవచ్చునని మాక్సివెల్ లిట్ వ్రాసెను.

12. ఇది మంచి ఉష్ణప్రచారిణి (conductor of heat) కాకుండుటచే ఈ గుణమవసరమైన అనేకపనులలో దీని నుపయోగించుచున్నారు. మంచును నిలవచేయుటకు దీని ఉపయోగ మెల్లరకు తెలియును.

13. లినోలియం అను వస్తువు చేయుటకు కార్కురద్దును అగిసెనూనెతో కలిపి అట్టలుగా పోయుదురు. ఈ కార్కురద్దుకు మారుగ రంపపుపొట్టును తిరగళ్లలోవేసి మెత్తగ నూరి వాడుచున్నారు. చౌకరకము లినోలియంకు బాగానే యున్నది.

14. కాగితము తయారుచేయుటలో ఫిల్లింగుమెటీరియల్‌గా రంపపుపొట్టును మెత్తగా విసరి ఉపయోగించుచున్నారు.

15. సిమెంటు పలకలతోను, కడపరాళ్లతోను చపటాలు చేయునప్పుడు క్రింద ఇసుకకు మారుగ రంపపుపొట్టు వాడవచ్చును. దీని వలన ఇల్లు వేడిమిగనూడ నుండును.

16. రంపపుపొట్టును పిచ్చితో చేర్చి మంచి బలమైన ప్రెస్సులలో నొక్కిన కర్రవంటి వస్తువు తయారగును. దీనిని మామూలు కర్రవలె కోయవచ్చును. చిత్రిక పట్టవచ్చును.

17. పొట్టును ప్లాస్టరుఆఫ్ పారిసుతోగాని సిమెంటుతోగాని నీటితోగాని చేర్చి అట్టలుగా పోతపోయవచ్చును. ఇవి తేలికగాను బలముగాను ఉండును.

18. ప్లాస్టరు ఆఫ్ పారిసును పొట్టును చేర్చి బోయిలరుకు స్టీము గొట్టములకు ప్యాకింగుకు నుపయోగింపవచ్చును.

19. పొట్టును అస్ఫాల్టుతో కలిపి గోడలకట్టడములో నీరు పైకెక్కకుండుటకు ఉపయోగింతురు.

20. రంపపుపొట్టు, సర్వీసు, నీరు చేర్చి వుడ్‌సిమెంటు అను వస్తువును తయారుచేయుదురు.

21. ఇటుకలు చేయునప్పుడు మన్నులో రంపపుపొట్టును చేర్చిన తేలికై సూక్ష్మమైన రంధ్రములు గల ఇటుకలు తయారగును. ఇవి ఉష్ణప్రచారిణులు కాకుంటచే ఈగుణము ప్రధానమగు పనులలో వాడుదురు.

22. మన్నుతో పొట్టును కలిపి దానిని బట్టీలలో బాగుగా కాల్చినయెడల నీరుమున్నగువాని వడగట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇందు కర్రబొగ్గు చేరియుండుటచే ఇది క్రిమిహారిణిగ గూడ నగుచున్నది.

23. పొట్టును తారుతో చేర్చినయెడల నీటిమయము మగు స్థలములలో కట్టు ఇండ్లకు క్రిందవేసిన నీరెక్కకుండ చేయును. చాల్సిమ్ ఆఫ్ సల్ఫర్‌తో చేర్చిన రబ్బరువలె మెత్తనైనదిగను, అస్ఫాల్టుతోను అగిసెనూనెతోను చేర్చిన కొంచెము గట్టిదిగను ఉండి గోడలకు పూయుటకు పనికివచ్చును.

24. మట్టిగొట్టములు కాల్చునప్పుడు మధ్యమధ్య పొట్టువేసిన యెడల ఈపొట్టుకాలి దీనిలోని పదార్థములు గొట్టములు పీల్చుకొని కాటుకనలుపుగ తయారగును.

25. గోడల కంటించు కాగితము చేయుటలో ముఖమల్ కాగితము చేయుటకు రంపపుపొట్టు లేదా కర్రపిండి విస్తారముగా ఉపయోగింతురు.

26. చేతపువ్వులకు పుప్పొడికి మారుగ కర్రపిండికి వేర్వేరు రంగులు వేసి వాడుదురు.

27. పశువులశాలలలో రంపపుపొట్టు పరచిన పశువులకు వేడిగను మెత్తగను ఉండుటయే గాక పొలములకు మంచియెరువగుచున్నది.

28. రంపపుపొట్టు ముక్కించి పేడమొదలైనవానితో చేర్చి మొక్కలకు దానిపాళంగాగూడ నుపయోగింపవచ్చును. ఇది ముక్కిన ఆకు చెత్తకంటె తేలికగా నుండును.

29. చిక్కనివస్తువులను గుల్లగా చేయుటకును బరువువానిని తేలికగా చేయుటకును రంపపుపొట్టు ఎంతయో మంచిది. బొగ్గుగానుమ శుభ్రపరచుటకు ఉపయోగించువస్తువులలో పలువురు శాస్త్రవేత్తలు పలువిధములుగ రంపపుపొట్టును విరివిగా ఉపయోగించుచున్నారు.

30. ఉక్కుచేయుటకు ఒకపద్ధతిలో ఇన[illegible]ను రంపపుపొట్టుతో చేర్చి కాల్చుదురు. పిదప దానిని ప్లంబగోమూసలలో కరగించుటకు గూడ పొట్టును విరివిగా వాడుదురు.

31. పొటాసియం పోడియం ఆసిటేట్లు తయారు చేయుటలో పొట్టు విరివిగ ఉపయోగపడును.

32. గోడలు కట్టుటకు సున్నమును ఇసుకకు మారుగా పొట్టుతో తయారుచేయుపద్ధతి గలదు.

33. పొట్టు, తారు, గుండు గంధకము, సున్నము కలిపి ఈముద్దను అచ్చులలో పోసి ఇంటికప్పులకు పెంకులుగా చేయుదురు.

34. బోయిలర్లలో ఉప్పునీటి వాడకమువల్ల పెంకుకట్టకుండగ పొట్టు, సోడా, పైముకర్రబొగ్గు, రైపిండి, మన్ను కలిపిచేయవచ్చునని మోర్ట్రెటి చెప్పినాడు.

35. క్రోయిజాను, బ్రిటోనీరు రంపపుపొట్టు, పొట్టుపోయిన కర్రనుండి రంగులు తీయు పద్ధతిని కల్పించిరి. ఈపద్ధతి మిక్కిలి సులభము. పెద్ద యంత్రసామగ్రి అక్కర లేదు. శాస్త్రజ్ఞాన మవసరము లేదు. చౌక.

36. పొట్టు నీటిని పీల్చుకొను గుణము గలుగుటచే వర్షకాలములో ట్రాంకార్లలోను, మోటారుబస్సులలోను దీనిని చల్లుదురు. జారుడుస్థలములలో దీనిని చల్లిన మంచిది.

37. కగ్గిన వెండిసామానులనుతోముటకు పొట్టు నుపయోగింతురు. టీదికర్రపొట్టు బంగారము మెరుగుపెట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇండ్లలో దుప్పట్లు, తలగడాగలీబులు ఉదుకునప్పుడు రంపపుపొట్టుతో తోమిన అవి శుభ్రపడును.

38. అర్గోలోని స్మిత్ కంసోలిడేటెడ్ కంపెనీవారు బొగ్గునలివే గాక రంపపుపొట్టునుగూడ ఇటుకలుగా చేసి వంటచెరకుగా నుపయో

గించుటకు వీలుగా చేయుచున్నారు. ఈపనికై ఉపయోగించిన యంత్రములో ఒకయినుకు మూడుఅచ్చులు తగిలించి యుండును. ఒక అచ్చులో నరుకుపడుచుండ ఒక అచ్చులోని పొట్టు గట్టిగా నొక్కబడుచుండును. మూడవ అచ్చులోని యిటికె బైటకు త్రోయబడుచుండును. ఇట్లు గంటకు 135 మణుగుల పొట్టును ఇటికలుగా చేయును. ఈ యిటికలు వంటచెరకుగా నుపయోగింపబడుచున్నవి. మూసినపాత్రలలో డిస్టిల్ చేసి, తారు క్రిసోట్ మున్నగు వస్తువుల తీయుటకును ఉపయోగపడుచున్నవి.

39. కాగితము, అట్టలుచేయుటకు పొట్టును చిన్న కర్రముక్కలను, పేళ్లను గుజ్జుగా మార్చుటకు యంత్రములు గలవు. కొంతపొట్టును గుజ్జుగామార్చి అట్టనుచేయుటకు పైనజెప్పిన ఆంధ్ర క్రేస్సు ఇన్స్టిట్యూట్లో పరిశోధనచేయబడెను. కొంచెము ప్రోత్సాహకరముగ నే యున్నది.

40. కర్రపిండిని పశువులకు ఆహారముగ నుపయోగించు పద్ధతిని జెండెంబర్గు కనిపెట్టెను.

41. రంపపుపొట్టు లోహపరిశ్రమలలో విస్తారము ఉపయోగించుచున్నారు. ద్రావకములలో నుండి తీసినవస్తువుల నారబెట్టుట కిది మంచిది. దీనితో తోమినపిదప అవి కగ్గవు. కొమ్ము, దంతము, తాబేటిచిప్ప, ఎముకలతో చేసిన వస్తువులను పదను ఆర్చుటకు పొట్టు చాల మంచిది. ఇత్తడి కంచు మొదలైనవానితో చేసిన వస్తువులకు మెరుగు బెట్టుటకు పొట్టు మంచిది. ఇందుకు పొట్టు బాగుగ ఆరి ఎంతమాత్రము తేమలేక యుండవలెను.

42. కర్పూరతైలము, రజానుఫ్యాక్టోరీలలోని రద్దుతో రంపపు పొట్టును చేర్చి చిన్న పుల్లలుగాచేసి నిప్పంటించుటకు ఉపయోగింతురు.

43. ఈవస్తువులచే కార్బోరండం, కాల్షియం కార్బైడు చేయుటలోగూడ వాడుదురు.

44. కొలదికాలములో మెండుగ వభివృద్ధి గాంచి రంపపుపొట్టు ఎంతకొరకేనను హరించు కృషి. పొట్టునుండి చక్కెర, ఆల్కహాలు తయారుచేయుట. ఇది యిప్పుడు అమెరికాలో ధారాళముగ పని జరుగుచున్నది.

పొట్టును ఉపయోగించుమార్గము లింక నెన్నియో గలవు. కాని కొన్ని అంత ముఖ్యమైనవి గావు. కొన్ని యింకను బహిరంగము కాలేదు.

పైనజెప్పిన వస్తువులలో చాలభాగము పొట్టుతోనే గాక వివిధమైన కర్రరద్దుతో నైనను తయారుచేయవచ్చును.

ఇచ్చట చర్మములు బాగుచేయు తుమ్మచెక్కను గురించి కొంచెము వ్రాయుట అప్రస్తుతము కాదు.

ప్రస్తుతపు పద్ధతులవలన చెక్కనుండి రసమంతయు వచ్చుట లేదు. బీటుదుంపనుండి చక్కెరరసమంతయు తీయుటకై వాడు పద్ధతి ననుసరించి ఫ్రాంసులో ఒకపద్ధతి ప్రచారములో నున్నది. దానివలన విస్తారము రసము తీయ వీలగుచున్నది. దానిని వివరించి యిచ్చట వ్రాయ స్థలము చాలదు. ఎవ్వరికైన అభిలాష గలిగినచో పైఇన్స్టిట్యూట్ సూపరింటెండెంటుకు వ్రాసిన తెలియును.

రసముతీసినచెక్కను పొలములలో ఎరువుగా నుపయోగింతురు. నారుమళ్లలో ఉపయోగించినచో వానికి కావలసిన వేడిమి నిలబడును. పూలమడులలో ఈచెక్కను మట్టిని కలిపివేసినచో కలుపు మొలవదు. భూమి గుల్లగా నుండును. వేసగిలోకూడ కొంత తేమగా నుండును. చెదపురుగులు పట్టవు. చెట్లు శీఘ్రముగ పెరుగును. కొమ్మలు దగ్గర దగ్గరగా మొలచును. ఆకులును మొగ్గలునుగూడ బలముగ వచ్చును. వేరులుగూడ విస్తారముగ బలముజేరును. చర్మములు బాగుచేసిన రద్దు విస్తారముగ పడుస్థలములలోని ముసలిచెట్లు వరల చక్కగా కాయుచుండుట ఎవ్వరైన గమనించి యుందురేమో. చెక్కరద్దు ఉపయోగించుటవలన మొక్కలలో కలుపుతీయు ఖర్చు తగ్గును. వేళ్లకు పురుగుపట్టదు. పెరుగుట పండుట అభివృద్ధినొందును. కనుక లాభము హెచ్చుగానుండును.

అమూల్యమైన యీ సంవత్సరాదిసంచికయం దెన్నియో వ్యాసములు ప్రచురింపవలసి యుండుటచే నావ్యాసమును అతివిపులముగ వ్రాయుట కవకాశము చాలదు. కాని వీలైనకొలదిస్థలమున విషయమును తగువరకు స్పష్టపరచితి నని నానమ్మకము. వృథాపోవు కర్రరద్దునుండి ఎన్నెన్ని విలువగల పదార్థములు తీయవచ్చునో కనబరుపబడినది. ఇందులో కొన్ని సులభసాధ్యములు. కొన్ని కొంచెము కష్టసాధ్యములు. అన్నియు సాధింపయోగ్యములు. మన రసాయనశాస్త్రవేత్తలకు కొంచెమైన అభిలాష అనెడి అంకుర ముండెనేని వారు వీనిని సాధింపక విడువరు. జీవనోద్దేశము కేవలము ధనార్జనము మాత్రమె కాదు. క్రొత్తపనుల సాధించుట, క్రొత్తవస్తువుల కల్పించుట ఖ్యాతి గాంచుటయు న్యూనమైన జీవనాశయములు కావు. మన ఆంధ్రయువకులు తీరుబాటుకాలమును చిన్న లేబొరేటరీలో ఖర్చుపరచిన ఎన్నియో మంచి వస్తువులు తయారగుచుండును. వీరికి తోడుగా కొందరు ధనికులు రావలెను. మన ధనికులు షోకులకు ఖర్చుపెట్టు ధనములో 100కి 5 చొప్పునైనను ఇట్టి సత్కార్యములకు వినియోగపరచినచో వారి పేరు ఎంతయో ఖ్యాతిగాంచును. దేశము ముక్తి గాంచును. ధనికులును శాస్త్రవేత్తలును కొంతపని చేయవచ్చు నని వ్రాసితిని గాని వీరు మత్సరులై యుండవచ్చు. అప్పుడుగూడ నే వ్రాసిన ఈవ్యాసము వృథపోవునని తలపను. రసాయనశాస్త్రజ్ఞానము లేనివారయ్యు డబ్బు సహాయము లేనివారయ్యు మనము ఖ్యాతి గాంచవలెను, దేశము నౌన్నత్యమునకు దేవలెను అను అభిలాష గలవారు ఎట్టెటో కష్టపడి ఎవ్వరెవ్వరినో సహాయము వేడి కేవలము కార్యదీక్షచే జయమొందగలరు. ఈవ్యాసమును జదివి దీనిలోని విషయముల విపులముగ దెలిసికొనుటకు కొన్ని గ్రంథముల జదివి పరిశోధనల జేసి జయమొంది ఆంధ్రమాత ఋణమును దీర్చుకొను భాగ్యశాలు లుందురు గాక.

శా. ఆరంభింపరు నీచమానవులు విఘ్నాయాస సంత్రస్తులై
యారంభించి పరిత్యజింతు రురు విఘ్నాయత్తులై మధ్యముల్
ధీరు ల్విఘ్ననిహన్యమాను లగుచున్ ధృత్యున్నతోత్సాహులై
ప్రారబ్ధార్థము లుజ్జగింపరు సుమీ ప్రజ్ఞానిధు ల్గావునన్.

సంధ్యాన్వేషణము

శతావధాని వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి గారు

అంతరించెను పశ్చిమాశాంచలాంభోద, రాజిఁ బర్విన సాంధ్యరాగశోభ
చిందువారెను దివశ్రీ కాలకుంతల, చ్ఛాయలోఁ బ్రబలవిషాదరేఖ
శాంతించె ద్విజరాజ సాంధ్యగీతికలందు, కడసారి గాద్గదిక ప్రశస్తి
తడవాయె తలఁగి వాత్సకలోలధేనుకా, వారంబునందు హంభారవంబు

గీ. కలిగ ప్రేయసీ సల్లాప కాంక్ష కొంత
దోహనోత్సుక గోపసందోహమందు
శ్యామికా గోకులమున నీ జాడ లేదు.
స్రుక్కి యెటనుంటి వోయి కిశోరమూర్తి!

ఉ. త్రోపుడులాడు కార్మొయిలు దొంతరచేత తమాలపాదప
వ్యాపితమైన గోకులవనాంతర మంతయుగూడ, శ్యామికా
స్నాపితమయ్యె నీయుడుగు జాడలు గానఁగరావు తోడి గో
గోపకులన్ దిగన్విడిచి గోపకిశోరక! యెందుఁ బోయితో!

ఉ. తీయని వాయుపూరణగతిన్ నును బుగ్గలు బూరటిల్ల హా
ర్దాయితమై జగంబులు కరంగగ మోహన వేణుగానముం
జేయుచు బర్హిపింఛ నవ నృత్యము జూడమి నీపవాటికా
చ్ఛాయలు విన్నబాటు గొనసాగ నెటేగితో! శ్యామసుందరా!

ఉ. మేలములాడు తెమ్మెరలమించి వినీలకళిందజా సరి
త్తూలతరంగమాలికలు గూడ భవత్ప్రణయ ప్రశాంత గీ
తా లలితానురాగ రసతత్పరతన్ దురపిల్ల శ్యామికా
వేళ నెటేగితోయి! వనవీథుల నొంటిని గోపబాలకా!

ఉ. కోమల వల్లికావృత నికుంజతలంబులయందు శాద్వల
శ్యామలభూములందు సువిశాల తమాల మహీజవాటికా
రామములందు శీతలతరంగ నిషిక్త నదీతటోపల
స్తోమములందు నీయునికిఁ దోఁప దెటేగితొ! శ్యామసుందరా!

ఉ. కెందలిరాకు జొంపముల గీతికలందు విషాదరాగముల్
చిందులువారె స్నిగ్ధలవలీలతలన్ హిమబాష్పసంహతుల్
కొందలపెట్టె పూఁబొదలలో వలపుంబొగ గ్రమ్మి తీవలన్
సందడి గొల్పసాగ యదునందన నీ వెట కేగినాఁడవో!

ఉ. తావులఁ జిమ్ముమంజుల ల।తాంతచయమ్ములనుండి జిమ్ముసం
గ్రేవల జాఱు తేనియల।రీతిని తీయగ హాయిగా చెవుల్
జీవకళల్ దొరంగు ముర।ళీ మృదు గానరవంబు లేమి బృం
దావని శూన్య మయ్యె యదు।నందన! నీ వెట కేగి యుంటివో!

చ. పొదుగులఁ జేపు పాలు గొనఁ। బోవక పచ్చిక ముట్టఁగోర కె
ల్ల దిశల శూన్యవీక్షణము।లన్ నిగుడించుచు నే విషాదమో
యొదవినయట్లు జిచ్చవడి। యున్నవి మోముల వ్రాల్చి లేఁగయా
గదుపులు నీవు గన్బడమి। కాన నె టేగితి వోయి గోపకా!

ఉ. వ్రేలెడు మావికొమ్మల న।వీన కిసాలయ పీఠినెక్కి యు
య్యాలల నూగు కోయిలల। యామని వేడుక పాటలున్ విషా
దాలస తాంకితంబులయి।నట్లు వినంబడుచుండె నోయి గో
పాల! తమోవిలీన వన।పాంథుఁడవై యెట కేగి యుంటివో!

గీ. నగము కొఱికిన దర్భపో।చలను విడిచి
హృదయ నిర్వేదమున లేడి। కొదమ లెల్ల
దెసలఁ బరికించు సాకూత। దృష్టి నిపుడు
మురళి వినరాని హేతు వే।మో యటంచు.

ఉ. లాలనఁ జేసి పూవు జెలు।లన్ చిగురాకుల జొంపమందు ను
య్యాలల నూచి బాలమల।యానిలుఁడున్ భవదార్ద్రగీతికా
శ్రీ లలరింపమిన్ ప్రణయ। శీకర గర్భిత దుఃఖవీచికాం
దోళితుఁడై చలించును య।దుప్రవరా! యెట కేగితో గదా!

గీ. మేచకాంభోద పటల చుం।బితము లగుచు
దరుల నెరసెడి సెలయేటి। తరగలందు
వలపు చికిలించు తేటపా।టల యెలుంగు
మలయ దది యేమొ! కృష్ణ।కుమార! యిపుడు.

ఉ. చామనచాయవాఁడు జల।జంబుల నేలెడు కన్నుదోయి ప్రే
మామృత మొలుకు వాడు మకు।టాంచిత బర్హమువాఁడు ముంగురుల్
బ్రామిన నవ్వుమోముగల। బాలుఁడు ముద్దులు మూటగట్టు మా
కోమల వేణుగాన రసి।కుండు గనంబడఁ డేమి పాపమో!

ఉ. గోవుల మేపుచున్ సుమ ని।కుంజమునీడల విశ్రమించి యి
చ్ఛావిధి వేణుగానమును। సల్పుచు నీవలరింప ధన్యయా
యీవని నొక్కతీవనయి। యేల జనింపకపోతి నంచు, చిం
తావివశాత్మయౌ చరణ। దాసికి గన్పడవేల మాధవా!

గౌతమి స్వీయ చరిత్రము.

[కరుణార్ద్రమగు చిన్న కథ]

రాయసము వేంకట శివుడు గారు. ఎమ్. ఏ., ఎల్. టీ.

నేనెక్కడ జనించితినో నాతలిదండ్రు లెవరో నాకుఁ దెలియదు. నా చిన్ననాఁటి దినములు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనునప్పుడు- ఉన్నతమైన కాయమును తెల్లని ముఖకాంతియును గల యొక కుక్కయాకారము స్ఫురించు చుండును. స్తన్యపానము చేయుచు దానివెనువెంటనే నేను దుముకుచుఁ బోవుచుండుట నాకుఁ దోఁచుచుండును. కాని యానాఁటి సంగతులు వివరముగను వరుసగను నేను తెల్పఁజాలను. పిమ్మటఁ గొంత కాలమునకుఁ దటస్థించినవి మాత్రమే నేను గుర్తెఱుఁగుదును.

బాల్యావస్థ

ఒకానొక దినము నేను వాయువేగముతో గ్రామములో నొక క్రొత్త వీథిని బరుగెత్తి పోవుచుంటిని. ఇరుపార్శ్వముల నుండియు నప్పుడు కుక్కలు నన్ను ముట్టడింప సాగెను. నేను వానిని లెక్కసేయక- పిక్కబలము చూపి పోసాగఁగా నా దేహమంతయు గాయములతోఁ గప్పఁబడెను. శత్రువుల గోళ్ళగీఱలును - పండ్ల కాటులును- దిగి నాశరీరమునుండి రక్తధారలు సెలయేళ్ళ వలె స్రవింపసాగెను. కాని యింతటితో శునకసమూహమునకు మత్సరము శమింపలేదు. అలసట చేతను బాధచేతను గొంతవడికి నేను నేలఁ బడితిని. కుక్కలు చుట్టును జేరి నన్నింకను బాధింపఁ జొచ్చినవి. ఒకటి చెవి పట్టిలాగును. ఇంకొకటి తోఁక పెఱుకును. వేఱొకటి కాలు కొఱుకును. ఇటు లుండఁగా గుబాలునఁ బెద్ద శునక మొకటి యెచటినుండియో వచ్చి నా గొంతును పట్టుకొనెను. అంతటితో నాకు స్మృతి తప్పిపోయెను. మరణ మాసన్న మయ్యె నని తలంచితిని.

కాని కొంతసేపటికి నాకు స్మృతి కలిగెను. మృత్యుదేవత యపరావతార మనఁదగు ఆపెద్ద శునకమువాతినుండి నన్నెవ్వరు తప్పించిరో ఎంతకాలము నేను స్మృతిలేని యవస్థయం దుంటినో నాకుఁ దెలియదు. కాని యిప్పుడు నేనొక నిశ్శబ్దమగు చావడియం దుంటిని. నాశరీరము నందలి గాయములకు మందు దట్టముగఁ బూయబడి యుండెను. అప్పుడప్పుడు వయసుమీరిన యొక మనుజుఁడు వచ్చి నాముఖమును నిమురుచు, తన కన్నులనుండి రాలు బాష్పములను తుడుచుకొనుచు నాబాధను శమింపఁజేయఁ జూచుచుండును. ఇట్లాయన వచ్చి నా కుపచారములు చేయునప్పుడెల్లను నేను తోఁక నాడించుచుందును. నాకు దగ్గఱగఁ జాఁపబడిన యాతని హస్తమును నాకుచుందును. ఆపత్కాలమునఁ గనిపెట్టినవారే గదా నిజమైన తలిదండ్రులు! అని బాధచే నహర్నిశమును నేను గనులు మూసికొని మూలుగుచున్నను ఈయన వచ్చి నాచెంత నుండునప్పుడు మాత్రము నాబాధకుఁ గొంత యుపశమనము గలుగుచుండును.

ఆయింట నుండునది నా రక్షకుఁడగు నీపురుషుఁడు గాక యింక నిరువురు మాత్రమే. వారు ఒక వృద్ధస్త్రీయును. ఒక బాలికయును. నాకు గంజి పోయునప్పుడు మాత్రమే యవ్వ వచ్చుచుండును గాని, బాలికమాత్రము తన తండ్రి యగు నారక్షకునితో వచ్చి నన్ను పలుమాఱు సందర్శించుచుండును. మొట్టమొదట నన్ను సమీపింప నామె వెఱచుచుండినను, అంతకంతకు నే ననిన గోఁత వెఱపులు లేక, తండ్రివలెనే నాకు సాహాయ్యముఁ జేయుచుండును. జ్వర తీవ్రతవలన నా కాఁకలి నశించి యాహార మసహ్యమైన యాదురవస్థయందు నాకుఁ దిరిగి భోజనమం దిష్టము కలిగించిన మహనీయురా లీమెయే. చిఱునవ్వుతో నలంకరింపఁబడిన యీమెవదనపద్మము నాకన్నులయెదుటఁ దోఁచిన తోడనే నాబాధకుఁ దీక్ష్ణత తగ్గుచుండును. ఈమె చిన్నిచేతులు పోయు గంజి యెంతో మధురిమఁ దాల్చియుండును. నాయం దపరిమిత మగు దయ గలిగి యాబాల రొట్టెముక్కలు మిఠాయి మొదలగు నూడిదవస్తువులు దెచ్చి నాజిహ్వకుఁ దిరిగి చైతన్యము గలిగించెను. ఆబాలిక దయాపూర్వకముగ నా కిచ్చుచుండు ముద్దుపేళ్లకు లెక్కలేదు. ఆమె నాయెడలఁ జూపించిన కరుణయును ప్రేమయును నే నెన్నఁడును మఱచి పోఁ జాలను.

మిత్రులు

ఇట్టిగృహస్థుల దయయే కారణముగా నేను బునర్జీవము నొందితిని. నానాఁట నాగాయములు మానిపోయెను. శరీరమునకుఁ గ్రొత్త నెత్తురు పట్టెను. సోఁకుగ మిగిలించుచుండ నే నంత గ్రామములో రాకపోకలు సేయుట కారంభించితిని. మావీథిని గల శునకము లన్నియు నా బలమును జూచి నన్ను మన్నింపసాగినవి. ఏయుపద్రవమును లేక నేను మావీథిలో నిచ్ఛావిహారము సలుపుచుందును. పగలంతయును గ్రామములోని రాచకార్యములను చక్కబెట్టి రాత్రిపూట నిలుసేరుచుందును. అంత నత్యాదరముతో నారక్షకు నింట నా కాహార మిడుదురు.

ఆకాలపు నాఁటి నాదినచర్య నాకు జ్ఞప్తిలో నున్నది. తెలువగా నేను నిద్రనుండి లేచునప్పటికి నారక్షకుఁడు లేచి గ్రంథకాలక్షేపము చేయుచుండును. అంత నే నాయనదగ్గఱకుఁ బోఁగా ఆయన నాదేహము నిమురుచు, "ఇకఁ బోయిరా!" యని పలుకుదురు. వారి యనుజ్ఞగైకొని నేను వీథిలోనికిఁ బోయి గ్రామవ్యవహారములు చక్కఁబెట్టుచుందును.

దినచర్య

వీథిసంరక్షణము శునకజాతికి విధికృతమైన కార్యము. గ్రామములోని ప్రతి వీథియును ప్రత్యేక శునకసమాజ పరిపాలనమునకు లోనయి యుండును. వీథిలోనికిఁ గ్రొత్తవా రెవరును రాఁగూడ దనునది మాసమాజపు మొదటి నిబంధన. ఇది మాత్రము మానవులయెడఁ బూర్తిగ వర్తింపఁజేయుట మాకు సాధ్యము గాదు. కావుననే మానవు లిన్ని యనర్థముల పాలగుచున్నారు. కాని మా విధి మేము నెఱవేర్చుకొను చుందుము. క్రొత్తమనుష్యుఁడు గాని క్రొత్త వేషము ధరించినవాఁడు గాని వీథిఁ బడఁగనే, మేము మొఱుఁగుచుందుము. ఇంకొక వీథికుక్క కానఁబడఁగనే మేము మొఱుఁగుచు దానిని ముట్టడింతుము. అది పారిపోయి తప్పించుకొనినఁ గాని దాని పరువు నిలువదు. అది తోఁక ముడుఁచు కొనినచో ఇంక దానివంకఁ బోము. వీథిలోనుండి పిల్లులు మొదలగు క్షుద్రజాతిజంతువులను బాహాటముగ మేము నడవనీయము. వన్యమృగము లేవైన దూరమున నుండఁగనే మేము పసిపట్టి ఆజాడ లారివారికిఁ దెలియునట్లుగ బొబ్బలిడెదము. ఒక్కొకసారి రాత్రులు మాకన్నులకుఁ బగ లెన్నఁడును గానరాని వికృతాకారములు పొడసూపును. వెంటనే మేము ఆకాశము వైపునకుఁ దలలెత్తి పొలికేక లిడుచుందుము. వీథిలో నుండు కుక్కలన్నియు నొక్కపెట్టున నేడువఁగా నాయాకారములు మటుమాయ మగును! ఏదో యొక కాలమునందు తప్ప సామాన్యముగ శునకజాతివా రందఱును నిరంతరము మిత్రత్వతో నుందురు. ఊసు పోనపుడు మేము చెరలాటములతోను, కృత్రిమపుఁ బోరాటములతోను గాలము గడపుదుము.

ఇటువంటి బయటి పనులు చక్కపెట్టుకొని నే నిలు చేరి యజమానుని దగ్గఱకుఁ బోఁగా నపు డాయన ప్రేమము ఉట్టిపడునట్లుగ నా శరీరమును స్పృశించును. తోఁక యాడించుచు ఆయనచేతిని నాఁకుచు "కుయ్యో" యని మొఱుఁగుచు నాయనయెడల ననురాగము నగపఱచుచుందును. అంతట ఆయన స్నానమొనర్చి భోజనమునకుఁ బోవును. ఆసమయమున నే యవ్వ నన్నుద్దేశించి, "గంజిమూఁకుడు తెచ్చుకొమ్మ" అని పలుకును. నే నపుడు దొడ్డిలోనున్న మూఁకుడు దెచ్చుకొందును. దానిలో నాకుఁ గావలసిన యన్నమును గంజియు వైతురు. అది భుజించి, తిరిగి మూఁకుడు యథాస్థానమునఁ జేర్చి చావడి మీఁద నేను విశ్రమింతును.

మధ్యాహ్నసమయమున నేను యజమానుని జేరరాదు. ఈనిర్బంధమునొక్క యర్థము మొట్టమొదటి దినములలో నాకుఁ దెలియక, నామీఁద యజమానునికిఁ గోపము వచ్చెనా యని తలంచుచు వచ్చితిని. కాని, అంతకంతకు, ఆయన నిష్ఠాపరుఁ డనియును, భోజనానంతరమున నను స్పృశింప నొల్లఁ డనియును నేను గుర్తెఱిఁగి, జాగరూకతతో నే నాయనకు దూరముగనే తిరుగుచుందును. అవ్వగారిని నే నెపుడును సమీపింపనే కూడదు. నా యజమానుని కొమార్తె యగు "మీనాక్షి"కిని నాకును జెప్పనలవిగాని మైత్రి. ఆమె యిల్లు విడిచి యెచటికిఁ బోయినను తిరిగి యిలు సేరువఱకును నే నామెను వెంబడించుచుందును. ఆమెచెలికత్తెలమీఁదికి నే నెన్నఁడును బోవువాఁడను గాను. కాని దుష్టులెవరైన నామెకుఁ గీడుగు చేయఁజూచినచో నిఁక వారి కర్మము మూఁడినదే. "గౌతమీ!" యనునామె పలుకు నా కెంత దూరమున వినవచ్చినను కనుఱెప్ప గిఁటునంతలో నేను మీనాక్షిదగ్గఱకుఁ బోయి చేరుదును. ఆహా! ఆమెముద్దుపలుకులకును ఇతరులమాటలకును ఎంత వ్యత్యాసము గలదు! నాహృదయమునకు మీనాక్షికంటెఁ బ్రియతర మగు వస్తు వేదియును గానరాదు. ఆమె నాబహిఃప్రాణమే.

శునకజాతిజంతువు నగు నాకు మానవుఁ డగు నా యజమానుని యూహాపోహాలు కష్టసుఖములు నేమి తెలియఁ గలవు? వినను నేను

యజమానుడు

బయటి ప్రొఁటు చావడిమీఁదఁ బండుకొని యుండునపుడు సదా కనులాయన వైపునకే త్రిప్పి ఆయనముఖభావలోకనము చేయుచుందును. ఆయన మితభాషి. నైష్ఠికుఁడు. గ్రంథకాలక్షేపమునందును ధ్యానమునందును గాలము గడపుచుండును. ఆయన యాలోచనల విషయములు నాకు దుర్గ్రాహ్యములైనను, అవి యుత్కృష్టమైనవని మాత్రము నా దృఢవిశ్వాసము. ఆయనయాజ్ఞలను జవదాఁటకుండుటయే నాముక్తి. ఆయనయభిమతము నెఱవేర్చుటయే నాకు మోక్షము. అట్టిమహనీయుని వాక్కులనే నిదానముగఁ జేసికొని ఆయనకనుసన్నలనే మెలఁగవలె నని నాయుద్యమము. కావున శునకజాతిచర్యలందు నాకు వాంఛ క్రమముగఁ దగ్గసాగెను. ఒక్కొకప్పుడు కొన్ని దినములవఱకును నేను తోడి శునకములను దర్శించుటకు వీథిలోని కడుగైన నిడను. నాయజమానుని ముఖమునందు నిమేష నిమేషములకును గానవచ్చెడిమార్పులను బరికించుచుందును. అర్థము బోధపడకున్నను ఆయన చదివెడి సంగతులు వీనులార వినుచు నేను బుద్ధికుశలతఁ దాల్చి యుందును. నా కాయనయందున్న నైష్ఠికవిశ్వాసమున పరమోత్కృష్టములైన వని యాయనచర్యల నే ననుకరించుట ఆయన నెలకు రెండుపర్యాయము లుపవసించును. నేను నటుల చేయుటకు అలవఱచుకొంటిని. ఒక్కొక్కతఱి ఆయన రాత్రిప్రొఁటు భుజింపకుండును. నేను నపుడు భుజింపనొల్లను. నాయందు జాలిగొని అట్టి సమయములందు యజమానుఁడు భుజింపుమని నన్నెంత ప్రేరించినను నే నారగింపను.

ఇట్లు దినములు మాసములు వత్సరములును గడచిపోయెను. మీనాక్షి నాకన్నుల యెదుటనే పెరిగి పెద్దదయ్యెను. అంత నాయెజ

మీనాక్షితో నెడఁబాటు

మానుని యింట నొక గొప్ప యుత్సవము జరిగెను. ఎందఱెందఱో యతిథులు వచ్చిరి. అందఱు క్రొత్తవారగుటచేత వారియెడల నేను స్వేచ్ఛబుద్ధి వహింప మొదట నుద్యమించినను మీనాక్షికిని నా రక్షకునికిని నాకు హానిగలుగకుండుటచే నేనూరకుంటిని. పల్లకిలో మీనాక్షిని నొకయువకుని నెక్కించి యూరేగించునపుడు నేనును చెలికత్తె సంరక్షణకై వారిలో నూరేగి యింటికి నామెను సురక్షితగఁ గొనివచ్చుచుందును. ఇంతవఱకును ఈ వింతలము శాంతతలోనే జరిగినవి. కాని ఒకానొకదినము మీనాక్షిని బల్లకిలో నెక్కించి వారందఱు గ్రామాంతరముఁ గొనిపోవ సమకట్టిరి. ఆసమయముననే నా యజమానుఁడు దేహాస్వస్థత

లేకపోవుటచే మంచముమీఁదఁ బడియుండుట తటస్థించెను. తాను పోవునపుడు బాలిక కంటఁ దడిపెట్టెను. తండ్రికిఁ గూడఁ గన్నీరు క్రమ్మెను. అట్టి సమయమున నాచెలికత్తెను వారు పల్లకిలోఁ గూర్చుండబెట్టికొని పోసాగిరి. అహో! నాకిఁక దీనియర్థ మంతయు బోధపడినది. ఆద్రోహులు మొదట మిత్రులవలె వీరియింటఁ బ్రవేశించి పిమ్మట బాలికను గొనిపోవ నుద్యమించిరి! ఇది మీనాక్షికిని దండ్రికిని దుస్సహముగ నున్న దనుటకు వారిదుఃఖమే నిదర్శనము. కష్టకాలమున స్వామికార్యము మఱచిన సేవకుని ప్రయోజన మేమి? కావున నేను వేగముగఁ బల్లకి మోచుకొని పోవు బోయలకాళ్ల కడ్డము వచ్చి- వారిని దక్కిన వారిని- గఱవ మొదలిడితిని. అంత వారిలో నాకుఁ బెద్ద కయ్యమయ్యెను. వారిచేతులనుండి మీనాక్షిని విడిపింపలేకపోయినను, తుదకు నేనామెను విడువకరైన నుండవలెనని నాకుఁ బట్టుదల కలిగెను. కాని యింటు వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు యజమానుఁ డేమగునో యని మనస్సు ఉయ్యెలవలె నిటునటు నూఁగెను. యజమానునిమీఁద మనసు తిరిగినపుడు వెంటనే నేను మీనాక్షిని విడిచి యింటికిఁ బోవుదును. యజమానుఁ డింట భద్రముగ నుండుటఁ గాంచి సంతుష్టిఁ జెంది ఇఁక మీనాక్షిని గాపాడవలయు నని యచటికిఁ బరుగు లిడుదును. ఇటు లెన్నియో సారు లిటు నటు నాదినము పరుగెత్తుచుంటిని. నాసందడిలో నే నిటులుండఁగా దూరపువీథికిఁ గ్రొత్తగ వచ్చిన పెద్దకుక్క యొకటి ఒక సందునుండి నేను మఱలుచుండఁగా నన్నాకస్మికముగఁ బట్టుకొనెను. దాని నోడించుటకు నాకు శక్తియున్నను యుద్ధముచేతఁ గాలహరణ మగుననియును ఇంతలోఁ బల్లకి మోచువా రాబాలను గొనిపోదు రనియును నేను బలాయనమైతిని. ఆదుష్టశునకము మాత్రము నామనసు గ్రహింపక నేను బిలికిదాని నని భ్రమఁ జెంది, నా వెన్నుమీఁది కంప గట్టిగఁ గొఱికివైచెను. అప్పటికిని నేను స్వామికార్యమును విడువక బాధ కెటులో సహించి పోతిని. ఇంతలో మీనాక్షి పాలకి చాల దూరము పోయెను. నాకు ఆమె కానిపింపలేదు. అంత నేను విఫలమనోరథుడనై యిలు సేరితిని.

మీనాక్షి గానఁబడుట

ప్రియమిత్రమగు మీనాక్షిని బాసి నే నిఁక నెట్లు జీవింపఁగలను? ఐనను రోగపీడితుఁడగు యజమానుని పడకను దివారాత్రములు నేను గనిపెట్టుకొనియున్నాను. ఆహారమనిన నాకిపుడు వాంఛ లేదు కోయి కంటి కొకకునుకైనఁ బట్టదు. యజమానుఁ డెంతయొ త్తిచెప్పినను నే నాహారము భుజింపలేదు. శరీరము మనసు గూడఁ బెద్దకొలిమిలోఁ బడి మండుచున్నట్లు తోఁచుచున్నది. ఇటులుండ నీ ప్రాతఃకాలమున నాకిటుఁ బల్లకిమ్రోఁత వినవచ్చుచున్నది! ఎవరో బాలిక యొక్క నా కన్నుల కగపడుచున్నది. అహో యీమె మీనాక్షియే! అహో ఏమి నాపుణ్యము!!

[మీనాక్షికొఱకుఁ బనవి పనవి, ఆమె క్రొత్తగ నత్తవారింటనుండి రాఁగ నామె చూచునప్పు డానందపరవశుడై గౌతమి యాకస్మికముగ మరణము నొందె నని యింటివారు చెప్పుచున్నారు. గౌతమి వెన్నుమీఁద నొక పెద్దపుండు ఉండుట గనిపెట్టినది మీనాక్షియే. వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు మీనాక్షితండ్రి యిన్నాళ్లు నిది చూడనేలేదు. కాని గతించినదాని కిపు డెవరేమి చేయఁగలరు? అదిన మాగృహము రోదనధ్వనులతో నిండెను. ఎట్టకేలకు మీనాక్షి తండ్రి ధైర్యము తెచ్చుకొని- గౌతమి శునకజన్మ మెత్తినను ఋజుమార్గమున నడుచుకొనుటచే నది పుణ్యపురుషునివలెనే యుత్తమలోకప్రాప్తిఁ జెందు నని నిర్ధారణచేసి - దానికి దహనసంస్కారాదిక్రియలు గావించె నని తెలియవచ్చుచున్నది—కథకుడు.]

సమరతృష్ణాగీతము

దువ్వూరి రామిరెడ్డి గారు

సంగరతృష్ణచే । స్వాంతంబు రగులఁ
బటు దురాశావేశ । పారవశ్యమున
నధికారదాసులై । యవనిఁ బీడించు
మనుజసంతతులార । కనికరము లేక
బలహీనజాతులఁ । బట్టి చంపెదరు
దేహంబు నలుపైనఁ । దెలుపు పసుపైన
నాత్మబంధులు గారె । యఖిలజనంబు?

కామంబు క్రోధంబు । గర్వంబు జాతి
దేశంబు భాషయు । నెదరలు చింతంగ
సర్వసామాన్యమై చను । మానవత్వ
మొక్కటీరునఁ గాక । యున్న వేర్వేఱ?
మానవరక్త సం । భార విక్రయము
గావించు నక్రస్తు । ఘాతుకులార
విజయమదిరాపాన । వీతచిత్తమున

నేల పావనమూర్తి । నేను మహాత్ము
మఱియొక్కమాఱు క । ర్మాగారపంక్తి
చిమినీలపై కెక్కి । సిలువ వేసెదరు?

* * * *

నిస్సహాయయు దాస్య । నిగళబద్ధయును
నగు నమాయికజాతి । యస్థిపునాదిఁ
గనకమందిరములఁ । గట్టుచున్నారె?
యూలపోయెడి వారి । యుడుకు నిట్టూర్పు
వినరదేమీ చితి । వేడిమంటలను?
సొంత యక్కఱకన్న । నెంతో యెక్కుడుగ
వస్తుల నిర్మించి । వాని వెలపుచ్చ
జనసంఘముల బాని । సలుగఁ జేయుదురె?
యిట్టి యన్యాయ్య మిం । కెంతకాలంబు
అవునుగా దనకుండ । రవులుకొనఁగలదు?

* * * *

ఐశ్వర్యవంతుల । యలచేతి ఫలము!
కష్టజీవులపాలి । కంఠపాశంబ!
ఓనాగరకత! నీ । యున్నతాదర్శ
మిదియెయై యుండిన । నింకఁ జాల్చాలు;
మానవహృదయమ్ము । మంటవెట్టకుము
చీఁకట్లఁ బెనుగాలిఁ । జిమ్ము తెక్కలను
భూతలముం గప్పి । పొదుగంగఁ బోకు
కాలకూటజ్వాల । గ్రక్కు సర్పముల
వాణిజ్యదేవతా! । వాయుసామ్రాజ్య
మందుఁ జరించు మా । యలమంత్రకత్తె
అతిదురాశాతృష్ణఁ । బతితులౌ జనుల
బంగారుపావలకుఁ । బట్టి బంధించి
కొండలం గానలఁ । గోనల గుహల
మింటను మంటను । వెంట జీలాడ
నీడ్చికోఁబోయెద । వేమి నీమహిమ!

* * * *

నీపాదచిహ్నాల । రాపాడి వచ్చు
సంగరపశుశక్తి । చచ్చిచావకయు
యాత్మకృతాపరా । ధాంకమై నిలిచి
బహుళ పశ్చాత్తప్త । బాష్పపూరములఁ
దన మనోవికృతుల । దాహంబు దీర్చు
శాంతి నానాజాతి । సమితి చేకూర్పఁ
జాలునే చిత్తముల । సలసలఁ గ్రాఁగు
పాషాణరసములు । పైకిఁ బొంగంగ?
సమరపరాజిత । శత్రువర్గముల
కొల్లద్రవ్యముఁ బంచు । కొనువేడ్కఁ బెద్ద
భాగంబులకుఁ బోరు । "పరమసౌహార్ద
చక్రవర్తుల" కేల । శాంతిపీడనము?
ఖండాంతరంబుల । కపటనాటకము!
కాల మెప్పటికైనఁ । గనికరము లేక,
నీముసుంగును జీల్చి । నిజరూపుఁ జూపు

* * * *

భావిసంగరముష్టిఁ । బట్టుపడనీక
జగతినిఁ గాపాడ । సకలదేశముల
కవిమహాశయు లొక్క । కట్టు గావలయు.
ఇదియె నా స్వప్నంబు; । నిదియె నాయాశ
కలయు నిక్కంబగు । కాలంబు రాదె?
ఓకవివరులార! । యోజగదేక
శాంతిదాయకులార! । సర్వజనీన
సేవాసమాసక్త । చిత్తాబ్జులార!
అల్లదే దర్శింపుఁ । డవతరించెడిని

* * * *

ఆధ్యాత్మికయుగంబు । నానందమఖము
జ్ఞానహోమాగ్ని మీ । కరదీపికలను
వెలిఁగించి జండాలు । వినువీథి నెగుర
నఖిలమానవహృద । యధ్వంసి కీట
కములకుఁ దల్లియౌ । కఠినదురాశ
సమయింప సంగ్రామ । సన్నద్ధు లగుఁడు

* * * *

అదిగో దివ్యాహ్వాన । మభ్రమున వినుఁడు
నిభృతశాంతకుటీర । నీడముల నుండి
కవికోకిలములార! । గగనంబు గనుఁడు
ఎంతవిశాలమై । యెంత గాంభీర్య
రామణీయకమున । రాజిల్లు నదియొ!
తేలెండు తటియిదే । లెండు సఖులార!

పాళ్యపు వేంకటాచల పండితులవారి

లోకామయహర కస్తూరిమాత్రలు

శ్రీ సీతారాఘవ వైద్యశాల, మైసూరు.

మద్రాసు బ్రాంచీలు: 183, పైనాబజారు, ఆనందభవనముదగ్గిర. 331, తంబుశెట్టివీధి

ఈ మాత్రలు ఉత్తమమైన కస్తూరి, కుంకుమపువ్వు, పచ్చకర్పూరము, మున్నగు హెచ్చు వెలగల పదార్థములచేతను, వీర్యవంతములు, శుద్ధములు, గుణకారులగు మూలికలచేతను, చేయబడుచున్నవి. అపకారకమగు ఏ వస్తువు గాని చేరలేదు. ప్రతిదినము ఈ మాత్రలు 2, 4, తాంబూలముతో గాని, కట్టెనోటిలో గాని, సేవించుచు వచ్చిన నోరు నిండా సేపు వాసనగా నుండుటయేగాక ఎట్టివ్యాధిని రానీయదు. మరియు మందము, జలుబు, దగ్గు, శీతము, శీతవాతము, వివిధజ్వరములు, పళ్లనొప్పి, అజీర్ణము, మలబద్ధము, కడుపుబ్బరము, కడుపునొప్పి, తలనొప్పి, పిల్లలజ్వరములు, ఈడుపు, మాంద్యము, అజీర్ణము, అజీర్ణభేదులు, శీతవాయువు, మున్నగు రోగములను గుణపరచి బుద్ధికత్వమును వృద్ధిచేయును. బాలింతలకు సంజీవనంటిది 250-300 మాత్రలుగల బుడ్డి 1-కి ధర రు. 0-4-0 మాత్రమే.

తమంతటతామేపంపిన వేనవేలు యోగ్యతాపత్రములనుండి కొన్నిటిని మాత్రమే యీక్రింద ముద్రించియున్నాము

1. మ. డాక్టరు ప్రభాకర్ ఫెలో ఆయుర్వేదిక్ యూనివర్సిటీ గ్రాడ్యుయేట్ ఎస్. సై ఇన్స్టిట్యూటు అఫ్ సైన్సు యునైటెడ్ స్టేట్సు అఫ్ అమెరికా వి. ఎల్. ఆఫ్ది శానిటరీ ఇన్స్టిట్యూటు లండను కన్సల్టింగు కెమిస్టు, ఎగ్జామినేరు, నెం 2, బొంబాయి, వీరు వ్రాసియుండునది, తను లోకామయహర కస్తూరిమాత్రలను ఉపయోగించినదానిలో క్రమక్రమముగ శ్వాసోచ్ఛ్వాసముల వ్యత్యాసము, అజీర్ణము, మలబద్ధము, ప్రక్కలనొప్పి, కడుపునొప్పి, దినజ్వరములు, పిల్లల యీడుపు, వాయువులన్నియు గుణమై యున్నవి.

2. మ. వి. ఎస్. అచ్యుతరావు సీనియరు, పర్జను, మరియు శానిటరీ కమిషనరు మైసూరు గవర్నమెంటు, వీరు వ్రాసియుండునది తమచే తయారుచేయబడిన లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలను, నేను ఉపయోగించి యున్నాను. ఈ మాత్రలు చాల గుణకరముగ నున్నవి.

3. మ. కే. కే. విద్యాను కవిరాజ్, క్షేమంకర డిస్పెన్సరి 9-41 వీధి, బొజ్జెబజారు, రంగూన్, బర్మా, వీరు వ్రాసినది. తమ లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలు నాయొద్దకు రాగల రోగులకును సంపూర్ణమైన తృప్తి నిచ్చినవి.

4. మ. పరశురామ మహాదేవ జోషి, ప్లీడరు, అమరావతి, బీరార్, వీరు వ్రాసినది. లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలు బాలింతలకు చాల మేలుచేసియున్నది. తొందరగ 25 సీసాలను పంపవలయును.

5. మ. లాల్ సింగు, మిలిటరీ సబ్ అసిస్టెంటు సర్జను, సిరోహి రాజపుటానా వీరు వ్రాసినది. లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలను నేను ఉపయోగించుచున్నాను. చాల గుణకరముగనున్నది. మరి 12 సీసాలను పంపవలెను.

6. మ. సి. ఎస్. మాధవరావు అసిస్టెంటు సూపరింటెండెంటు ఎలమనేరుపోస్టు, చిత్తూరుజిల్లా లోకామయహార కస్తూరిమాత్రలందు సంపూర్ణమైన గుణములన్ని యున్నవని తమకు సంతోషముతో తెలుపుచేసెదను.

మా ఔషధశాల దివ్యౌషధములలో కొన్నిటిని యీ దిగువ తెలిపియున్నాము.

ఔషధము	పరిమాణము	ధర	ఔషధము	పరిమాణము	ధర
తాపాపనోదిని (శీతజ్వరములకు)	64 పొట్లములు ప్యాకెట్టు రు	1-0-0	మహాభృంగామలక తైలం (శిరోవ్యాధులకు)	4 ఔన్సు సీసా	0-8-0
గోరోచన మాత్రలు (భేదిమందు)	సీసా 1-కి	0-6-0		8 ఔన్సు	1-0-0
బాలసుఖోదయం (అయ్యనిమందు)	4 ఔన్సు సీసా	0-12-0	దంతోజ్వలచూర్ణం.	టిన్ 1-కి	0-2-0
వాతగజకేసరిలేహ్యం (సర్వవాయువులకు)	24 తులం టిన్	2-0-0	అశ్వగంధ రసాయనం (రక్తపుష్టికి)	24 తులముల టిన్	1-8-0
శ్వాసకాసేశ్వరం (ఉబ్బసము క్షయములకు)	24 తులం టిన్	1-8-0	మహాసౌభాగ్య శొంఠి (బాలింతలకు)	20 తు	1-0-0
భావనజీరక రసాయనం (పిత్త, అజీర్ణములకు)	24 తులం టిన్	1-[illegible]-0	సుగంధపాలవేళ్ళ షరబత్తు.	12 ఔన్సు 1-0-0 6 ఔన్సు	0-8-0
కృష్ణరాజరసాయనం (ధాతువర్ధనకారి)	24 తులం టి	2-[illegible]-0	శిరశ్శాంతి తైలము (ముఖ భేదిమందు)	సీసా	0-8-0
నారికేళాంజనము (నేత్రవ్యాధులకు)	సీసా	0-6-0	ద్రుమపరిహారిణి (సకల కీటకముల పొడలకు)		0-4-0
బాధాపహారిణి (అన్ని నొప్పులకు)		0-6-0	వైశ్వానరాసవం (కలరామందు)	4 ఔన్సు సీసా	1-0-0
లోలామృతమాత్రలు (సెగరోగములకు)	సీసా 1-కి	0-12-0	వ్రణంకులాము (వ్రణములకు పైన పూయుటకు)		0-8-0
సారస్వతాసవం (బుద్ధిప్రసాదిని)	6 ఔన్సు సీసా 1-కి	1-0-0	భూనింబారిష్టము (ప్రాతజ్వరములకు)	6 ఔన్సు సీసా	1-0-0
కాసకేసరి (సాధారణమైన దగ్గులకు)	4 ఔన్సుల సీసా 1-కి	1-0-0	మందూరాదిరసాయనం	24 తులములు	2-8-0

ఇంకను అనేక సిద్ధక్రియలగు మందులున్నవి. అన్నిమందులకును ప్యాకింగు పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

ప్రస్తుత విద్యావిధానము

పోణంగిపల్లి వరహాలు గారు

జీవితములో మానవుని లక్ష్యము సుఖసంపాదనము. ఆసుఖము కేవల మైహికమై యుండుటయేగాక ఆముష్మిక మగునప్పుడే పూర్ణతఁ జెందును. జ్ఞానములేనిది శాశ్వతసుఖము మృగ్యము. జ్ఞానముకలవాడే సంతుష్టుఁ డగును. సంతుష్టికలవాడే నిత్యసుఖము కలవాడు. అట్టి జ్ఞానసంపాదనమునకు విద్య సాధన మగుచున్నది. కాబట్టియే విద్య ఇహపరసాధనము.

విద్యవలనను వినయంబు వినయమునను
బడయు బాత్రత పాత్రతవలన ధనము
ధనమువలనను ధర్మంబు దానివలన
నైహికాముష్మిక సుఖము లందు నరుడు.

విద్యాభ్యాసము వివిధదేశములలో నాయా దేశ మతాచారములను బట్టి వేర్వేఱువిధానములపై బాలురకు గఱపఁబడును. ఒకదేశము యొక్క యౌన్నత్యము రాజకీయముగాగాని నైతికముగాగాని ఆధ్యాత్మికముగాగాని చాలవఱకు ఆదేశములో బాలురకు గఱపబడు విద్యపై నాధారపడియుండును. ప్రకృతము మనదేశములోనున్న విద్యావిధానము విదేశీయము. మనదేశమును ప్రస్తుతము పీడించుచున్న బీదతనము బానిసత్వము పరాధీనత దౌర్బల్యము చాలవఱకు ప్రస్తుతవిద్యావిధానముచే గల్గినవి. కనుక ఈ విధానమున గలిగిన కొన్ని లోపములను ఇట వివరించెద.

విద్య యనగా కేవలము భాషాజ్ఞానము కాదు. జ్ఞానసంపాదనము, భాషాశకట మధిరోహించి జ్ఞానగమ్యస్థానమును జేరవలయును. కాబట్టి భాష జ్ఞానసంపాదనమునకు నిమిత్త మగుచున్నది. అట్టిచో మనకు నేర్పబడుచున్న భాష - మతములోగాని ఆచారములోగాని సాంప్రదాయములలోగాని నాగరకతలో నేమాత్రము పోలికలేని పరులగు నాంగ్లేయుల భాష. ఈభాషను మనము బలవంతముగా నేర్చుకొనుచున్నాము. పరభాషను నిర్బంధముగా నందఱును నేర్చుకొని తద్వారా జ్ఞానమును సంపాదించుటలో నమూల్యమైన మనకాలము చాలవఱకు వృథగా వ్యయపఱచుచున్నాము. అట్లనుటలో నింగ్లీషు భాష నేర్చుకొనగూడ దనుట కాదు. ఏలయనఁగా లోకమాన్యతిలకు నుడివినట్లుగా దేశభాషలో సులభముగా నేడు లేక యెనిమిది సంవత్సరములలో నేర్చుకొనదగ్గిన విద్యను పరభాషయైన యాంగ్లభాషలో నేర్చుకొనుటకు ఇరువది లేక యిరువదైదేండ్లు వ్యయపఱచుచున్నాము. ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో, మతవిషయికజ్ఞానము నుపదేశించుట లేనేలేదు. దీనికిఁ గారణము మనపాలకులయొక్కయును మనయొక్కయును మత మొక్కటి కాదు.

మనదేశములో నున్న విద్యావిధానమును గూర్చి చెన్నపురిలో శ్రీ వివేకానందస్వామి లోకమా కిట్లు నుడివిరి. "ప్రకృతము మీరు నేర్చుకొనుచున్న విద్యవలన కొంత మేలుఁగల్గినను, అంతకంటెను కీడు అధికముగా నుండుటంబట్టి ఆ మేలు ఆ కీడునుఁ బడిపోయినది. మఱియు నావిద్య ఉత్తమగుణముల నొసగునది కాదు. ఉన్నమతిని నైతము పోగొట్టునదిగ నున్నది. అది మన కనావశ్యకమైనదానిని వృద్ధికిఁ దెచ్చుచున్నది. బాలుడు బడికిపోయినవెంటనే నేర్చుకొనుచున్నక్రమ మీక్రిందివిధముగ నున్నది -- ఒకటి తండ్రి మూర్ఖుడు. రెండు తనతాత అప్రయోజకుడు. మూఁడు తన ఆచార్యుడు వేషధారి. నాలుగు వేద మబద్ధము. అయిదు అన్ని విధముల నాంగ్లమాదర్శ్యము- అని నేర్చుకొను చున్నారు. ఇట్లు చదివి పదునారవయేట దుర్బలుడై సర్వ మసత్యము అనెడిశూన్యవాదమునకు సంసిద్ధుఁ డగుచున్నాడు. కాఁబట్టియే ఈవిద్య ఒకశతాబ్దిగా నభ్యసింపబడుచున్నప్పటికిని మనదేశమంతటను నొక్కడేని స్వతంత్రబుద్ధికలవాడు లేకయున్నాడు. స్వబుద్ధికలవారు కొందఱు అందుకేని వారు ఇతరస్థలములందో లేక సద్గురువులయొద్దనో నేర్చినవారే కాని ప్రకృతము సర్వవ్యాప్తమై యుండు నాంగ్లవిద్యవలన కాదు."

ఇక రాజకీయవిషయమైన జ్ఞానము అసలేలేదు. ప్రస్తుతవిద్య బానిసత్వమును పెంపొందించుచున్నదియే కాని స్వాతంత్ర్యబుద్ధి నణుమాత్రమైనను గలిగించుట లేదు. మనకు అత్యవసరమైన మతవిషయికజ్ఞానము రాజకీయవిషయములు కార్మికవిద్యలు మొదలగువానివిషయమై తలపెట్టరు. ఇంతియకాక ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో నేర్పుచున్న చారిత్రకవిషయములు చాలవఱకసత్యములు. భారతజాతియొక్క సత్యమైననాగరకత ఆధ్యాత్మికోన్నతి శిల్పకళానైపుణ్యము భారతవీరుల ప్రతాపధైర్యస్థైర్యములు జ్యోతిషముఆయుర్వేదవైద్యము-వీనినిగూర్చి తెలుపనైన తెలుపరు. పఠనీయగ్రంథము లన్నియును పాశ్చాత్యనాగరకతతోను సాంప్రదాయములతోను పాశ్చాత్యవైవాహికాచారములతోను వారి స్వదేశవర్ణనములతోను గృహవర్ణనలతోను నిండియుండును. పాశ్చాత్యగౌరవములు వేషభాషలు మున్నగువానియందు నిర్బంధముగా భారతయువకులు బుద్ధిని లయింపజేయవలసివచ్చుటచే స్వధర్మనిరసనమును పరధర్మాదరణమును గలుగుచున్నవి. పఠనీయగ్రంథముల మార్పువిషయమై మన మెంత గట్టిగ- పట్టుపట్టి- మొఱపెట్టినను- అవియన్నియు నరణ్యరోదనము లగుచున్నవి. ప్రభుత్వమువారు వానిమార్చుట కిష్టపడరు. పెడచెవినిపెట్టి బుట్టదాఖలా చేయుదురు. కాని మార్పు చాల అవసరము. దానిని పాలకులుపేక్షించినను ప్రజల పట్టుదలవలననైనను స్వప్రయత్నముచే, మన దేశమతాచారముల కనుగుణముగా విద్యావిధానములోఁ బూర్తిగ పునర్నిర్మాణము కావలయును. మార్పు చెందనిది విద్యాలయములకు పోఁగూడదు. దేశము నానాటికిని- కడుంగడు- హీనదశకు పాలగు

చున్నది. దరిద్రదేవత దేశమందు నలుగడలను చెలరేగి విజృంభించు చున్నది. భారతీయుల సహజప్రతాపధైర్యస్థైర్యతేజము లడుగంటు చున్నవి. వృత్తులు నశించుచున్నవి. అధర్మము సమస్తదిశముల నెంపొందుచున్నది. స్వయంసహాయము లేదు. ఇక మన కిపు డున్నవి దౌర్బల్యము- పరాధీనత- ఇంతే.

పైని వివరింపబడిన అన్యాయము మన మెన్నిసారులు చరిత్ర వర్ణనముగా చాటినను లాభ మేమి? అది పోవుమార్గ మన్వేషించుట కర్తవ్యము. కాబట్టి రెండవ ప్రహ్లాదుఁ డనదగు గాంధిమహాత్ముఁడు ఎలుగెత్తి భారతయువకుల కీ సందేశము నిచ్చుచున్నాడు. వినుఁడు.

ఉ. బాలకులార రండు మన ప్రాయపు బాలురు కొంద ఱుర్విలోఁ
గూలుటఁ గంటిరే గురుఁడు క్రూరుఁ డసద్ధనతుంబునందు దు
ష్కీలత నర్థకల్పనము చేసెడి గ్రామ్యము కాదు శాస్త్రమే
మే లెఱిఁగించెదన్ వినిన మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్.

—ఆంధ్రమహాభాగవతము

జాతీయవిద్య అనటతోడనే జాతీయ మనుపదమున కేయర్థ మీయవలయునో ప్రథమముననే తెలుపవలసియున్నది. జాతీయము అనుటతోడనే విదేశమునకు విరుద్ధము. ఏవిద్య- మన మతమును ఆచారములను సాంప్రదాయములను స్వధర్మమును వెనుకటి ఔన్నత్యమును జాతీయాశయములనుగూర్చి సర్వతోముఖముగ వృద్ధిఁ గొందించునో యది జాతీయ విద్య. ఇప్పుడు మనము చదువుచున్న ఆంగ్లపుస్తకములు వారి ఆచారములను వారిచరిత్రలను వారిపరాక్రమములను వారి శక్తిసామర్థ్యములను వారి వాణిజ్య పారిశ్రామిక రాజకీయతంత్రములను వారిదేశభాషలను తెలుపునే కాని మన బాలురకు మనసమీపమున జరుగుచుండు విషయములనుగూర్చి గాని జరిగినవిషయములను గూర్చిగాని వారి సమీపమందున్న వస్తువులనుగూర్చి గాని ఆపొత్తములలోనుండవు. ఎల్లప్పుడును పాశ్చాత్యపరాక్రమసంస్మరణముచేత స్వీయపరాక్రమమును మఱచి స్వయం సహాయమును వారు విడిచిపెట్టుచున్నారు.

భవిష్యజ్జాతీయవిద్యావిధాన మిదమిత్థ మని స్థిరపఱచుటకై పూర్వకాలమునందు మనదేశమునం దెట్టి విద్యాభ్యాస ముండెడిదో- విద్యాదానమే ఆదర్శముగా గల యెట్టి గురువులు- గురుభక్తి యుండెడిదో- ఎట్టి శిష్యవాత్సల్య ముండెడిదో- మన మొకసారి జ్ఞాపకమునకు తీసికొని రావలసియున్నది. ఎట్లు శిష్యుడు బ్రహ్మచర్యము నవలంబించి గురుశుశ్రూష నొనర్చి తర్కమీమాంసాది శాస్త్రములను అభ్యసించుచు ఆధ్యాత్మికవికాసమును పొందుచుండెడివారో మనము స్మరణయం దుంచుకొనవలయును. బాలుర విద్యాభ్యాసకాలమున నవీన నాగరకతాసౌకర్యములు లేకున్నను చెట్లక్రిందనే ఋషివాటికములయొద్దనే యాడంబరరహితముగ నెట్లు విద్య నభ్యసించుచుండెడివారో ఎట్లు గురుశిష్యులు ప్రేమపాశబద్ధులై యుండెడివారో, జ్ఞాపక ముంచుకొనవలయును. ఆవిద్య ప్రస్తుతవిద్యవలె నొక్క మేధాభివృద్ధికే గాక, ఆత్మవికాసమునకును తోడ్పడుచుండెడిదో ఆవిషయముకూడ మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును. ఈమాట కర్థము—పూర్వ ముండినట్టివిధానమే కావలయును గాని అన్యము వద్దనుట కాదు. కాని కాలానుసారముగ మానవజాతిపరిణామమునుబట్టి విధానములు మార్పుచెందుచుండును. అట్టి మార్పు యేజాతియొక్కగాని ముఖ్యోద్దేశమునకు భంగకరముగ నుండ కూడదనియే. వాణిజ్యము నభివృద్ధిచేసి కేవలలాభేచ్ఛతో పరదేశముల కేగి తద్దేశజులవంచించి పరరాజ్యాక్రమణముచేయుటకు కాదు. మానవజాతి కల్యాణమునకు భంగకరములు అపాయములు అగు యంత్రములు విష వాయువులు కనిపెట్టుట చారిత్ర్యము కాదు.

ఈ మన దేశమునందేకదా "మానవు డెట్టివాడు? ప్రపంచ మెట్టిది? మానవుడు జననమునకుపూర్వము మరణానంతరమున నేమగు చున్నాడు? అను తత్త్వవిచారము గలిగి తుదకు దేవుఁ డొకడు కలడు. పరబ్రహ్మము సత్యస్వరూపమైనది. జ్ఞానాత్మకమైనది. అంతములేనిది. శాంతమైనది. మంగళస్వరూపమైనది. అద్వితీయమైనది పరిశుద్ధమైనది. భగవంతుడు సర్వవ్యాపియును శాశ్వతుడును స్వప్రకాశుడు సృష్టిస్థితిసంహారకర్త నిర్వికల్పుడు నిరంజనుడు నిశ్చలుడు నిరాకారుడు అవాఙ్మానసగోచరుడు సర్వసాక్షి. ఆత్మ నాశన రహితమైనది" అను తత్త్వజ్ఞానోదయము మొట్టమొదట మనభరతఖండ వాసజ్ఞానులకే గదా గలిగెను. జ్ఞానభానూదయము ప్రాగ్దిశ నుదయించి పశ్చిమఖండములను ప్రకాశింపఁజేయును. ఇచ్చటనుండియే జ్ఞానవాహినులు జ్ఞానబలములేని దేశములకు ప్రవహింపవలసియున్నవి. భరతఖండపు ముఖ్యలక్ష్యమగు ఆధ్యాత్మజ్ఞానాభివృద్ధికి భంగకరము లగు విధానములు దీనికి పనికిరావు. అయితే పూర్వమువలె దేశములో నంతఃప్రపంచముయొక్క జ్ఞానము విశేషముగా గలిగియుండుటకు సంస్కృతభాష ప్రాముఖ్యముగ నేర్పవలెను. హిందువులైన సంస్కృతమును- మహమ్మదీయులైన అరబ్బీ భాషయును- తమతమ మతవిషయకజ్ఞానమును పూర్తిగా గలిగి యుండుటకు తప్పక నేర్చుకొనవలయును. రాజకీయముగా దేశములో వివిధభాషలను మాట్లాడు పలుతెగలవారి నైకమత్యముగా నుంచుటకు హిందీభాష రాజభాషగా నుండవలయును. మనదేశములో స్వరాజ్యము స్థాపించుటకు పూర్వము హిందీని ప్రతిభారతీయుఁడును నేర్చుకొని యుండవలయును. దేశము రాజకీయముగా స్వతంత్రతతో నుండుటకు మనవిద్యావిధానములో హిందీభాషను-ఆధ్యాత్మికజ్ఞానోన్నతికి సంస్కృతభాషను- ప్రతిభారతీయుడును నేర్చుకొనుచు, భారతీయులకు భగవన్నిర్ణీతమైన ప్రాచీనజ్ఞానసందేశమును అచిరకాలముననే ప్రపంచమున కంతకు వెల్లడించు భాగ్యమును భగవంతుడు మన కనుగ్రహించును గాక!

గంగా ఘోషము

గుండిమెడ వేంకట సుబ్బరావు గారు

త్రిభువనారాధ్యు లౌ । దేశభక్తుల కెల్ల నిర్జరాశీర్వాద।నిస్స్వనంబు
కపటదేశద్రోహ । గజయూథముల పాలి, ఘోరసింహేంద్ర ని।ర్ఘోషణంబు
సమదశాత్రవలోక।సంహారధీరు లౌ, క్షత్రశూరులకు సం।గ్రామభేరి
పరమతద్వేషు లౌ । పాపకర్ములపాలి, భీభత్సయమభటా।స్ఫోషణంబు

గీ. పరమపూజ్యులౌ వంశపా।వనుల కెల్ల, మధురవాగ్జాలకుశలసం।భాషణంబు
సాధుకంటకబహుళదు।స్తంత్రలోక, భీషణంబు గంగానదీ।ఘోషణంబు

గీ. ముప్పదియు మూడుకోటుల। పుత్త్రకులను, గాంచియును గొడ్డువోతివే। కన్నతల్లి
ఏటి కూరక యిటుల ఘో।షించె దమ్మ, నిన్నుఁగనువార లింక నెం।దున్నవారు ?

సీ. నిజసహోదరకోటి। నెమ్మేని రక్తంపు, టేర్లు హోరున ప్రవ।హించునాఁడు
పగరచేతులఁ జిక్కి। ప్రాణభయార్త యై, పాంచాలకన్య ఘో।షించునాఁడు
అకలంకభరతరా।జ్యకుమారి బాష్పప్ర, వాహముల్ పరియలై। పారునాఁడు
అధికారదర్పదా।వాగ్నిహోత్రము లేఁగి, కన్నతల్లిని కాల్పఁ। గడఁగునాఁడు

గీ. కంటవీక్షించుచును దోమ।గఱచినట్టు, లైన లేక యథారీతి। నలరుచున్న
ఘోరపాషాణకఠినాత్మ।కులము తల్లి, నీమృదులఘోషణంబు మా।కేమిలెక్క

సీ. దశరథరాము సు।త్రామురాజ్యప్రభల్, కలవు తీఱఁగఁ గాంచి। మురిసినావు
శ్రీహరిశ్చంద్రు సు।స్థిరసత్యదీక్షఁ గ, న్నారఁ గాంచెడు భాగ్య।మందినావు
ప్రకట పాండవధార్త।రాష్ట్రసంగ్రామంబు, కంటఁ జూచి విముక్తిఁ। గాంచినావు
విశ్వధూర్వహుఁడైన। విశ్వేశ్వరునకు న, ర్ధాంగివై యెంతో యు।ప్పొంగినావు

గీ. అట్టి నీయట్టి భువనత్ర।యైకధన్య, కిమ్మహాఘోరపాపకూ।పమ్మునందు
నిలువఁ జనదమ్మ, యిటనుండి। తొలఁగుమమ్మ, హరిపదాంభోజవల్లి ! గం।గామతల్లి!

శా. మానశ్రీహరణాభిలాష పరమాం।సాహారమత్తంబులై
సానల్ దీరిన భూతకోటు లిట సం।చారంబుఁ గావించెడున్;
కానన్ యోగ్యపు పూజ్యమానసవు గం।గా! సుంత మానంబుపై
ధ్యానం బుంచుము ఇంకనేన్ దొలఁగి పో।మ్మా యన్యలోకార్థివై !

జాతివ్యవస్థ

కావ్యతీర్థులు బంకుపల్లి మల్లయ్య శాస్త్రి గారు

బ్రాహ్మణాది జాతివ్యవస్థ సృష్ట్యాదిగనే వచ్చుచున్నదని కొందఱును కొంత సృష్టి ప్రవర్తించిన తరువాత నీవిభాగము వచ్చినదని మఱికొందఱును, ఎప్పుడైతే నేమి జన్మతోడనే జాతి ప్రారంభము గాదు జన్మాన్తరము గుణకర్మానుగుణముగ జాతివ్యవస్థ యేర్పడినదని యొకకొందఱును, కాదు కాదు జన్మతోటిగనే జాతిజాతి యని యుక్తగొందఱును నీజాతిని చర్చించుచున్నారు. నేనిపుడు స్మృతులను బట్టి చర్చించిన నెట్లు తేలునో యాసంగతిని వ్రాయుచున్నాను. అందు ముఖ్యములు మను యాజ్ఞవల్క్య పరాశరస్మృతు లని పెద్దలు వ్యవహరించుటచే వానిలోని విషయమునే సంగ్రహించితిని. స్మృతుల యభిప్రాయమని చెప్పవలెకాని యిదియే నాయభిప్రాయమని కాదు. దీనిని బట్టి కాదనియు ననుకోరాదు. ప్రకృతమున జాతిశబ్దమును పాణిని శాసనము ననుసరించి జనుధాతువునుండి పుట్టినదని చెప్పక తప్పదు. దానికి ప్రాదుర్భావ మని యర్థము. ప్రాదుర్భావ మనఁగాఁ బుట్టువు. మఱి యేవ్యాకరణమును ఈ యర్థమును బ్రతిఘటింపదు. ఈ ధాతువు స్మృతియందుఁ దెలుచుగ—

"ముఖబాహూరుపజ్జానాం పృథక్కర్మాణ్యకల్పయత్ "

అనుచోట పజ్జానాం అనుపదమునందును, అపరవర్ణజ—అనుస్థలమునను,

"స్వజాతిజానన్తరజా షట్సుతా ద్విజధర్మిణః "

అను తావునను ప్రయోగించినాడు. ఇట్లే మఱికొన్నియెడల గనుపట్టుచున్నది. కావున జన్మ ననుసరించియే జాతకర్మాదిసంస్కారములు ప్రవర్తిల్లును. కాని విచ్ఛికముగఁ బ్రవర్తిల్లవు.

"తథా ర్యాజ్జాత అర్యాయాం సర్వం సంస్కార మర్హతి"

(మను. అ 10, శ్లో 68-69)

'ఆర్యునివల్ల నార్యస్త్రీయందు బుట్టినవాడే సంస్కారములకు నర్హుడు' అని చెప్పుటవల్ల జన్మనుబట్టి జాతియును జాతిననుసరించియే సంస్కారములు ననితోఁపక మానదు. ఇట్లు కాఁగా సంస్కారార్హులు ఆర్యులే యనియును ననార్యులు సంస్కారానర్హులనియును గావచ్చును. అట్లయినప్పుడు ద్విజు లార్యుల నియు నితరుల నార్యులనియును ఫలితము కావచ్చును. అయితే యార్యునకు శూద్ర (అనార్య) స్త్రీయందు బుట్టినవాఁడును, అనార్యునకు నార్యస్త్రీయందుఁ బుట్టిన వాఁడును సంస్కారార్హులు కారు. గాని యిందు మొదటివాఁడు మాత్రము గుణోత్కృష్టుఁడని చెప్పెడు. దీనిమీఁద—

"శ్లో. జాతో నార్యాము నార్యాయా మార్యా దార్యో భవే ద్గుణైః"

అనుదానిని బట్టి యార్యశబ్దము శ్రేష్ఠవాచకమై యనార్యశబ్దము నికృష్టపర్యాయమై యుండఁగ మీఁద ద్విజాద్విజవాచకముగఁ జెప్పుట సంగతము కాదని యాక్షేపింపవచ్చును. అది సత్యమే. కాని "గుణైః" అనుటచే బీజప్రాధాన్యము ననుసరించి యార్యగుణములు సంక్రమింపవచ్చును. కాని జాతిచే నార్యుడు మాత్రము గానేరడు. అట్లు కాకున్న వీని కేల సంస్కార మర్హము కాకపోయెను? తల్లిదండ్రులిద్దఱును ఆర్యులే యయినప్పుడు మాత్రమే సంస్కారార్హత కల దని యేల చెప్పును? ఈవిచారణకుఁ దాత్పర్యము బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యభేదమున నార్యులు ద్విజు లను నామాంతరమున వ్యవహృతు లగుచున్నారని.

దీనిపై మఱియొక యాక్షేపము. ఆర్యునకు ఆర్యయందు బుట్టినవానికే సంస్కారార్హత కలదేగాని యితరులకు లేదనుట- బీజప్రాధాన్య మంగీకరించినపుడు ఆర్యునకు ననార్యస్త్రీయం దుద్భవించినవాఁడసంస్కార్యుఁ డని యనుట - యెట్లు సంగతము లగును? అంగీకరింపలే దందుమా! బ్రాహ్మణునకు శూద్రస్త్రీయందుఁ గన్యక పుట్టె యది తిరిగి బ్రాహ్మణునే పెండ్లాడఁగోరిన దానిసంతతి పుత్త్రికలను బ్రాహ్మణులకే యిచ్చుచురాఁగా నయిదవతరమునఁ గాని యేడవతరమునఁ గాని పుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగునని యెట్లు చెప్పినాఁడు.

దీనికి సమాధానము—బీజప్రాధాన్యము నంగీకరించి క్షేత్రమునకు మాత్రము తల్సంపర్కమునఁ గొన్ని తరములకు గుణోత్కృష్టత నంగీకరించి సంస్కారార్హజాతిమత్త్వము స్మృతులలో నంగీకరించి యున్నారు—అని. కావున ద్విజపురుషులకు ద్విజస్త్రీలయం దుదయించినవారు వెంటనే సంస్కార్యులని, ద్విజేతరస్త్రీలయందు ఉద్భవించినవారు స్మృత్యుక్తక్రమమునఁ గొన్నితరములకు ద్విజులు కాఁగల రని, ద్విజేతరులకుఁ బుట్టినవారు బీజప్రాధాన్యముచేతను స్మృత్యనుగ్రహము లేకుండుటచేతను ద్విజులు కాలేరని తేలిన ఫలితము.

ఇది యిట్లుండి మఱియొకతీరున మీఁది శ్లోకమును విచారింతము. "ఆర్యో భవే ద్గుణైః" అనుచోట గుణము లనఁగా—తపశ్శౌచక్షమార్జవాదులు బ్రాహ్మణగుణములు ఇవిసాత్త్వికములు. శౌర్యతేజోధృతిదాక్ష్యాదులు క్షత్త్రియగుణములు. రాజసములు. కృషివాణిజ్యాదికర్మపారీణత వైశ్యగుణము. ఇది తామసము. వీటినిఁబట్టి శూద్రుఁడు గూడ నారాయి జాతికిఁ దుల్యుఁ డగును. అనఁగా "మంత్రవర్జం న దుష్యన్తి" అనుశాసము ననుసరించి వేదాధ్యయనము మాత్రము తక్కనకర్మలన్నియు మంత్రము లేక చేయనర్హుఁ డని తేలును. అందుచేత వ్యవహారకాలమున వారివారి యోగ్యతానుసారముగ నుత్కర్షాపకర్షలు కలవనియును, జాతిమాత్రము జన్మమునఁ దప్ప వేఱువిధమున సంపాదింపరాదనియు మంత్రపురస్కృతకర్మములలోఁ బ్రవేశము లేదనియునుఁ దాత్పర్యము. కావున శ్రాద్ధేతరకాలమునఁ బాకాదిపరిగ్రహము- వైదికపథలఁ

దక్క వ్యావహారికపథల బ్రాహ్మణసన్నిధాన మున్నను గుణోత్కర్షను బట్టి యగ్రాసనాధికారము - వెందలగునవి శూద్రులకు పయితము స్మృత్యుక్తము లనవచ్చును. ఇందుకుఁ బ్రమాణము—

"శ్లో. శూద్రేషు దాస గోపాల కుల మిత్రార్ధ సీరిణః
భోజ్యాన్నా నాపిత శ్చైవ య శ్చాత్మానం నివేదయేత్"
(మను. అ ౪, శ్లో 166)

అనగా ద్విజానింట సచ్ఛూద్రులైన వీరిచే వంట చేయించి యన్నమును గొనవచ్చు ననియే దీనికిఁ దాత్పర్యము. ఏలనగా శ్రాద్ధ కాలమున మాత్రము ద్విజుఁడు శూద్రునింట భుజింపవచ్చును. ఇతర కాలమునఁ గూడదు-అని చెప్పినచో

"నాద్యా చ్ఛూద్రస్య పక్వాన్నం విద్వా న శ్రాద్ధినో ద్విజః"(అ. 4.)
అనువచనమును బట్టి అట్లయితే "స్పృశ్యేనావరవర్ణజః" శూద్రుఁడు ముట్టితే యన్నము పవిత్ర మగును- అను మనువచనమునకు గతి యేమం దురేమో! ప్రకరణమునుబట్టి ద్విజానింట శ్రాద్ధకాలమున శూద్రుఁడు ముట్టిన యన్నము పనికి రాదనియే యర్థము చెప్పక తప్ప దంతయు. కాకుంటే దాసనాపితగోపాలా అను శ్లోకముగతి యేమగును? ఇక్కడి ద్విజశబ్దము బ్రాహ్మణేతరపర్యాయము కారాదా యనవచ్చును. అట్లు కాదు. అధ్యాయాన్తమునందు—

"విహితా గృహస్థస్య వృత్తి ర్విప్రస్య శాశ్వతీ"
యని బ్రాహ్మణవృత్తినే చెప్పియున్నాడు. మఱియును

"న విప్రం స్వేషు తిష్ఠత్సు మృతం శూద్రేణ హాయయేత్"
తనజాతివారు లేనప్పుడు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణశవమును శూద్రుని చేత మోయింపవచ్చు ననుటచే శూద్రులను మన మిపు డనుకొన్నంత దూరమున గర్మలలో పయిరేయఁ బూర్వు లుంచినట్లు కానరాదు.

దీనిపైని పరాశరస్మృతి—
"శూద్రాన్నం శూద్రసంపర్కం శూద్రేణతు సహాసనం
శూద్రాత్ జ్ఞానాగమః కశ్చి జ్జ్వలంతమపి పాతయేత్"
(అ. 12, శ్లో 84)

"యశ్శూద్రా ద్పాచయే న్నిత్యం శూద్రా చ గృహమేధినీ
వర్జితః పితృదేవేభ్యో రౌరవం యాతి సద్విజః" (శ్లో. 5)

అను శ్లోకములు విచారించినపుడు "కలౌ పారాశరా స్మృతాః" యని ప్రతిజ్ఞానుసారము కలియుగమున నివన్నియు నిషిద్ధము లందురేమో యనుట్లనరాదు. ఈతఁడు గూడ మనుయాజ్ఞవల్క్య లుదాహరించిన దాసనాపిత భోజ్యాన్నా యనుశ్లోకము నంగీకరించి తాను బ్రకటించినాడు. ఇదిగాక—

శూద్రునింట క్షీరాజ్యతైలములతోఁ జేసిన పదార్థములు నదితొడ్డునకు దీసికొనిపోయి తినవచ్చు నని యన్నాడు. దీనిని బట్టి చూడ శూద్రునింట భోజనమాత్రమే పరాశరుఁ డంగీకరించ నట్లు తోఁచును. ఇక్కడ నిషేధించినాడు. ఒకచో నంగీకారము మఱియొకచోట నిషేధమును జెప్పును "యశ్శూద్రాద్పాచయే న్నిత్యం" అని నిత్యశబ్దప్రయోగము సేయుటఁ జూడ నెప్పు డెప్పుడో యవసరమును బట్టి శూద్రపక్వాన్న భోజనము కూడు ననియు నదియును పాలు నెయ్యి నూనెలతోఁ జేసినదే గ్రాహ్యమనియును కావలసి వచ్చి నది. లేదా యీనిషేధము-అసచ్ఛూద్రవిషయము గాని సచ్ఛూద్రులగు దాసనాపితాదుల విషయము గాదన్నను బాధకములు గానరావు. లేక "పితృదేవేభ్యో వర్జితః" అనుటచే శ్రాద్ధాదులయందు మాత్రము శూద్రీపాకము నిషిద్ధ మనియైనఁ జెప్పనగును గాని వ్యవహారదశలోఁ గూడ - శూద్రాన్న శూద్రసంపర్క శూద్రసహాసనములు నిషేధించిన పరాశరుఁడు "దాసనాపిత...భోజ్యాన్న...యని యెట్లు చెప్పఁగలఁడు? అట్లుం గానిచో వెఱ్ఱిఁ డని చెప్పినను చెప్పవలసివచ్చును. ఇది గాక పైపెచ్చుగా— శ్లో. 38 లో

"దక్షిణార్థంతు యోవిప్ర శ్శూద్రస్య జుహుయా ద్ధవిః
బ్రాహ్మణస్తు భవే చ్ఛూద్ర శ్శూద్రస్తు బ్రాహ్మణో భవేత్."

దక్షిణకొఱకు శూద్రునింట హోమముచేసిన బ్రాహ్మణుఁడు శూద్రుఁ డగును. శూద్రుఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగు నన్నాడు. కాన నిప్పుడు బ్రాహ్మణులచేఁ గర్మలుచేయుచు శూద్రులు మాత్రము పరాశరుఁడు చేసిన బ్రాహ్మణులు కావచ్చును. వారికిఁ గర్మలు చేయించు బ్రాహ్మణులు శూద్రు లనియుఁ జెప్పుట కొప్పవలసివచ్చినది. కలౌ పారాశరా అని కదా! కావున సోమహాశయులారా! ఒకయుగమున కాకర కాయ మఱియొకయుగమున బీరకాయ యగునా! యుగవ్యవస్థ నంగీకరించినప్పుడు కాలానుసారము స్మృతులు మాఱుచున్న వని చెప్పక తప్పదు. పరాశరుఁడు వ్యవహారకాండ చెప్పక యాచారకాండ సర్వసామాన్యముగఁ జెప్పి ప్రాయశ్చిత్తకాండను విస్తరించి వ్రాయుటచే నిది స్మృతియే యనిపించుకొనదని కొందఱును - చెప్పనిభాగము నితర స్మృతులలోనిది తన కంగీకృతము గావున స్మృతిత్వమునకు భంగము లేదని మఱికొందఱును-ప్రాయశ్చిత్తమునే పరాశరప్రోక్తముగ గ్రాహ్యమని పలువురును పండితులు వివరించుచున్నారు. ఏది యెట్లయినను స్మృతిత్వ మంగీకరించియే నేను వ్రాయుచున్నాను. ఋషివాక్యము గాన నే ఋషిదైన నేమి? ఏస్మృతిదైన నేమి? ఏయుగపైన నేమి? అను కాలప్రతికాలభావముల ననుసరించి కాలానుగుణముగ స్మృతికి విరుద్ధములు కానివి. స్మృతిలో ననుగృహీతము లైనను కాలానుగుణములును గ్రాహ్యములు కావు అని కొందఱి మతము.

ఇది యిట్లుండనిండు.

"శుచి రుత్కృష్ట శుశ్రూషు ర్మృదువా గనహంకృతః
బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్యం ఉత్కృష్టాం జాతి మశ్నుతే"

తాను శుచియై తనకంటె నెక్కువవారిని సేవించుచు మృదువాక్కు గలిగి యహంకారదూరుఁ డయిన శూద్రుఁ డుత్కృష్టజాతిని బొందును. అనునర్థము గల శ్లోకమును విచారించి చూతము. ఉత్కృష్టజాతిని బొందుట యనఁగానే మీఁద వివరించినతీరున గుణములచే జాతి

సామ్యమును బొందుటా? లేక జాతినే పొందుటా? రెండవపక్షమున సంస్కారము లన్నియు రావలసివచ్చును. మొదటి పక్షమున లేవు. ఇట్లు ఫలభేదము గానవచ్చుచున్నది. ఫలములనుబట్టి తంత్రన్యాయమున విధి యొక్కటే శ్లోకమయినను రెండర్థముల నిచ్చు రెండుశ్లోకము లనక తీరదు. అట్లయినపుడు రెండుస్మృతులకు విరోధము వచ్చినప్పుడు ఆచారమును బట్టి యర్థనిర్ణయము చేయవలెను.

"స్మృత్యోర్విరోధే న్యాయస్తు బలవాన్ వ్యవహారతః"

అను యాజ్ఞవల్క్యవచనము ననుసరించి వ్యవహారపర్యంతధావనము చేయ వలసివచ్చినది. వ్యవహార మనఁగా పురాణేతిహాసాదులవల్లను, వితరశాస్త్రోక్తవిమర్శానుప్రసక్తముగ నాహించిన యాచార మని చెప్పనగును. పురాణములలో, విశ్వామిత్రకవష నూతాదు లుత్కృష్టజాతిని బొందినట్లు గానవచ్చుచున్నది. శుక్రనీతిలో

"నజాత్యా బ్రాహ్మణ శ్చాత్ర క్షత్రియో వైశ్య ఏవ న
న శూద్రో నచ వై మ్లేచ్ఛ భేదితా గుణకర్మభిః"

అనుటచేతనుగూడ గుణమునుబట్టి జాతినే పొందవచ్చును. అట్లయినప్పుడు సంస్కారములుగూడ యథోక్తములు రావచ్చునని దేలుచున్నను ఆర్య వసనాన్వయమునఁ బుట్టినవాఁడే సంస్కారార్హుఁడు ఇతరుఁడు కాఁడు అని చెప్పనది. గుణోత్కృష్టత గలయపుడు ఆర్యానార్యభేదము లేక సంస్కారత్వ మభిప్రేత మయితే మనువు—

"గుణోత్కృష్ట స్సర్వం సంస్కార మర్హతి"

అని చెప్పలేకపోయెనా? ఏల?

"యఆర్యా జ్జాత ఆర్యాయాం"

అని చెప్పినాఁడు? కావున నిష్పక్షపాతదృష్టితోఁ జూచునప్పుడు జాతి చేతనే సంస్కారము. గుణములచేతనే యుత్కృష్టనికృష్టభావము అని సిద్ధాన్త మేర్పడుచున్నది. మఱియు శుక్రనీతివచనము గూడ నీయర్థ మంకే యభిప్రేతము. కాదన్నచో—

"యోవా స్వధర్మనిరతః ...."
రాజా స్వధర్మే స్థాపయే త్ప్రజాః త్యక్త స్వధర్మాచరణాః"

అని శుక్రనీతి ప్రథమాధ్యాయప్రారంభమునఁ జెప్పుట యెట్లుసంగతము? స్వశబ్దమున కర్థమేమి? నియతముగాని గుణకర్మలనుబట్టి యిపుడు బ్రాహ్మణుఁ డైనవాఁడు క్షత్రియగుణములచే నాజన్మలోనే క్షత్రియుఁడు గావచ్చును.

ఇట్లే గుణములనుబట్టి పర్యాయముగ జాతిత్వము రావచ్చును. అప్పుడు స్వశబ్ద మెట్లు ప్రవర్తించును? అప్పుడు స్వధర్మమేదని గ్రహించి రాజు శాసించును? కావున శుక్రనీతిగూడ గుణోత్కృష్టతను తన్నికృష్టతనుజూపి వ్యవహారమున గుణములను గ్రహింపవలయును. సంస్కారములు జన్మతోడనే యని చెప్పినని యొప్పక తప్పదు. మఱియు శుక్రనీతివచనమున "ఏవ" అను పద మున్నది. దీనిని జూడక పలువురు భ్రమించుచున్నారు.

జాత్యైవ బ్రాహ్మణః క్షత్రియః వైశ్యః న

అని పదయోజన చేయక తప్పదు. దానియర్థము జాతిచేతనే బ్రాహ్మణుఁడు క్షత్రియుఁడు కానేరఁడు. అవగా గుణములు గూడ నుండవలసినదే అని గుణసద్భావమును సాధించునే గాని జన్మచే జాతిలేదని చెప్పదు. నాకేమీ పట్టుదల యుండి వ్రాయుట లేదు. నిష్పక్షపాతముగ నాబుద్ధి ననుసరించి వ్యాఖ్యానించుటయే యుద్దేశము.

ఇంక చండాలజాతిని ఇంచుక విచారించి ఈ యుపన్యాసమును ముగింతును. మన స్మృతులలో—

"దివాకీర్తి ముదక్యాంచ పతితం సూతికాం తథా
శవం తత్స్పృష్టినం చైవ స్పృష్ట్వా స్నానేన శుద్ధ్యతి"

మాలవానిని ముట్టుదానిని పతితుని పురిటాలిని శవమును శవము ముట్టినవారిని, ముట్టుకొంటే స్నానముతో శుద్ధియని చెప్పుటచేతను అస్పృశ్యత అని చెప్పిరెమొ యున్నారు. కాని మీఁదిజాతులలో గుణోత్కృష్టతను బట్టి యేలాగునఁ దత్తజ్జాతిసామ్యము నంగీకరించినారో యట్లే "తుల్య యుక్తి"తో నిచ్చటఁగూడ గుణోత్కృష్టత లేదని చెప్పుట సాహస మాత్రమే యగును. అన్యాయ్యమును అంత్యజాతిగుణము లని నాలుగు జాతులగుణములను జెప్పఁదిన్మట శుక్రనీతిలో నిట్లు వ్రాసిరి.

"త్యక్తస్వధర్మాచరణా నిర్ఘృణాః పరపీడకాః
చండాశ్చ హింసకా నిత్యం మ్లేచ్ఛాస్తే హ్యవివేకినః"

ఇతరులను హింసించువారు ధర్మత్యాగమును జేసినవారు అవివేకులును దయలేనివారు అని యనుటచేత నాగుణములుగల బ్రాహ్మణాదులు తత్తుల్య లనియు ఆగుణములులేని చండాలురు శూద్రతుల్య లనియు ఉత్కృష్టగుణము లుండినచోఁ దత్తదుత్కృష్టజాతితుల్య లగుదురనియు, జెప్పుట కేమియు బాధకము లేదు. ఉత్కృష్టజాతితుల్యతకు ఫలము— అస్పృశ్యత లేకపోవుటయే. సంస్కారములమాత్రము జన్మచే రావలసిన వగుటచే నిందు రానేరవు. కావునఁ బరాశరవచనముక్తలక్షణ లక్షితచండాలురే యస్పృశ్యు లని చెప్పుటచే సార్థకము.

"యుగం యుగద్వయం చైవ"

అనుశ్లోకమున చండాలుని 10 మూరలదూరమున నుంచవలసినదని కొందఱును, యథాక్రమాత్తని పాఠముగాని అనక్రమాత్తని కాదు. అట్లయిన నాలుగుమూరల యెడ మున్న చాలునని మఱికొందఱును పరాశర శ్లోకమున ఛేదింతురు. ఏది యెట్లున్నను అస్పృశ్యత గుణోత్కృష్ట పరము గాదు. స్మృతులన్నియు నిందు కనుకూలముగనే యున్నవి. సంస్కారములు మాత్రము జన్మతోనే తప్ప గుణములతో రావు. ధర్మశాస్త్రమున హేతువాదము చేయ వీలు లేనందునఁ గారణ మేమి యని శంకింప వీలులేదు. శాస్త్రమున నెట్లున్నది యని విచారించుట మాత్రమే కాని శాస్త్ర మట్లేల చెప్పెను అని యడిగినవారికిఁ గాదు. లోకములో నందఱు నంగీకరించిన ధర్మమే కదా "సత్యము పలుకవలెనని" కోర్టులో నయితము నంగీకరించినదే కదా! సత్య మేల పలుకవలె నంటే సమాధాన మేమి? బాగుగ దీని చర్చించి నిష్పక్షపాతబుద్ధిగల విద్వాంసులే నిర్ణయింతురు గాక.

డన్నిటియందును ముఖ్యమైనది. ఈ దాడిలో నింగ్లండు రాజగు 'సింహహృదయు' డను బిరుదుగాంచిన రిచ్చర్డును ఫ్రాన్సు జర్మనీ మొదలగు దేశముల రాజులును స్వయముగా పాల్గొనియుండిరి. సైన్యాధిపత్యమున కంతఃకలహము లుద్భవించినను వీరుఁడగు రిచ్చర్డు సేనాధిపతి యయ్యెను. కాని వీరును పూర్వపుపరాజయమునే పొందవలసినవారైరి. ప్రతికక్షి యగు సలాద్దీనుడు మహాతేజస్వి. ఆంగ్లరాజసింహమునకు దగినశరభము. భగ్నమనోరథుడై రిచ్చర్డు ముట్టడి లేవదీసికొని జెరూసలేము కోటను కండ్లారజూచుచునే వెనుకకు మఱలవలసివచ్చెను. పిమ్మట జరిగిన "క్రూసేడు" దాడు లంత ముఖ్యములైనవి గావు. కాని యొకవిశేషము జరిగెను. "బాలుర క్రూసేడ" నునది యొకటి ఫరాసుదేశమునుండి బయలువెడలెను. మతావేశపూరితులై 15 వేల బాలురు దూరమును నడువజాలక తిండిలేక బాటప్రక్కను అసువుల విడిచిన వారును శత్రులచేతిలోఁ జిక్కి బానిసలైనవారు నై రొక్కరు మిగిడి గృహముల జేరలేదు పైవిషయము లన్నియు క్రైస్తవుల మతావేశమును నిరూపింపగలవు.

పరమతసహనము లేకపోవుట పాశ్చాత్య క్రైస్తవులకు ముఖ్యదర్శ మనుట చరిత్రయే చాటుచున్నది. కాని వారి యావేశము కార్యకారి కాలేదు. మొన్నటి ఐరోపా మహాసంగ్రామమునకు దరువాత "సెవర్సు" సంధి పూర్తియగుదనుక, నిన్నినాళ్లనుండియును పలస్తీను రాజ్యము తుర్కీసుల్తానగు ఖలీఫాపాలనమం దుండెను. ఎనిమిదివందల సంవత్సరములకుఁ బైగా తమరాజ్యమును ముఖ్యముగా పలస్తీను ప్రదేశమును సంరక్షించుకొనగలిగిన తురుష్కుల ప్రతిభను "సెవర్సు" సంధితో నిర్మూలించుటకు మిత్రమండలివారు కృతనిశ్చయు లైరి.

గ్రీకులును తురుష్కులును వంశానుగతు లగు శత్రువులు. దీనికి కారణమును వెదక నక్కరలేదు. తురుష్కులు మొదటిదాడులలో తూర్పు ఐరోపాఖండమును జయించిరి. ఆ ప్రదేశములు మొన్నటివఱకు తుర్కీస్వాధీనములో నుండెను. గొప్పసామ్రాజ్య వైభవము ననుభవించిన గ్రీసుజాతులకు శత్రువుల రాజ్యములో నుండుట కష్టముగానుండెను. స్వాతంత్ర్యేచ్ఛకు తోడుగా పాలక పాలితులు వేర్వేరుమతస్థులు. గ్రీసువారును [illegible] రెండవ కారణము నాధారముచేసికొని యితరరాజ్యములవారి యొక్కయు స్వమతస్థులయొక్కయు సానుభూతిని సంపాదించుకొని క్రమేణ స్వాతంత్ర్యసిద్ధిని గాంచిరి. కాని యింతటితో సంతృప్తిఁబొందక తుర్కీయధీనములో నున్న యితర ప్రదేశములనుగూడ వశపరచుకొనుటకు వాంఛింపసాగిరి. ఆసియామైనరులోని స్మిర్నావగైరా ప్రదేశములలో క్రైస్తవప్రజలు గలరు. వారలను సుల్తాను పీడించుచున్నాఁడనియును ఆర్మీనియా ప్రాంతములలో క్రైస్తవులను చిత్రవధ చేయుచున్నాఁడనియును లోకమునకు వెల్లడిచేయసాగిరి. కాని నిజముగా నట్టి మహాఘోరములు వర్ణించిన రీతిని జరుగలేదు. గ్రీకులు కూడ నిస్లాము ప్రజలను పెట్టిన బాధలు స్మిర్నాలోని యుద్ధానంతరపరిస్థితులు పాఠకులెఱుంగనివి గావు. క్రైస్తవమతోద్ధరణముకంటెను ధనాపేక్షయును స్వలాభాపేక్షయునుమాత్రమే పాశ్చాత్యుల కారాధన దేవతలు. ఇట్టి దురుద్దేశము తోడనే సమీప ప్రాంతరాజ్యములు సమయము వచ్చినప్పుడెల్లను దక్కినంతవఱకు కొంచెముకొంచెముగ తుర్కీ ప్రదేశములను వశపరుచుకొనఁజొచ్చినవి. ఇంగ్లీషువారికి జిబ్రాల్టరును - ఫ్రెంచివారికి మొరాకోయును నుండుట చేత మాకుకూడ నాఫ్రికాయుత్తరతీరమున నేదోయుండవలయు ననుదానికంటె ఇటలీకి ట్రిపోలీని తుర్కీనుండి లాగుకొనుటకు న్యాయ్యమైన కారణము మఱేదియును కానరాదు. పలుమారులు జరిగిన బాల్కను యుద్ధములకు గూడ నిట్టి స్వార్థపరాయణత్వమే మూలకారణము.

ఇంతలో మహాయుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. తుర్కీ జర్మనీపక్షము వహించినది. చాలకాల మతిధైర్యముతోఁ బోరాడినది. కాని జయము పరాధీనమైనది. గెలిపొలీలోను మెసపొటోమియాలోను ఆంగ్లులకు పాఠము చెప్పిన తుర్కీసైన్యములు 31-10 18 తేదిని తెల్లజెండా నెత్తవలసివచ్చినది. రాజీషరతుల ప్రకారము సంధి కుదురుదనుకను తుర్కీసైన్యములను నిరాయుధరహితుల జేయుటకును మిత్రమండలివారి యధికారములో ముఖ్యప్రదేశముల నుంచుటకును తుర్కీ యొప్పుకొనెను.

1918 వ సంవత్సరము నవంబరు 30 వ తేదిని యుద్ధము విరమింపఁబడినను 1920-వ సం॥రము ఆగస్టు 10-వ తేదీ వఱకు సంధిపత్రము లంగీకృతములు కాలేదు. ఈలోపుననే ప్యారిసుపట్టణములో గ్రీసుమంత్రి యగు వెనిజిలాసు థ్రేసుప్రాంతమును కాన్స్టాంటినోపిలునగరముగూడ తమకే చెందవలయునని ఆందోళనమును జరుపసాగెను. దీనికి ఫలితముగా సంధి కుదరక మునుపే

The Fifth Annual gatharing of the Andhra Parisothaka Mahamandaly, Pithapuram

ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలి పంచమ వార్షికోత్సవము, పిఠాపురము

Reception to Sreeyut C. Venkatarangam Sresty garu, Chittoor

శ్రీయుత సి. వేంకటరంగం శ్రేష్ఠిగారి స్వాగతసభ, చిత్తూరు

A group photo of little girls in a drama at Guntur

గుంటూరు బాలికల నాటక ప్రదర్శనము

Hindi Vidyalaya for Andhras at Nellore

ఆంధ్ర హిందీశిక్షక విద్యాలయము - నెల్లూరు

Professor Hanuman Divi Hanumanthacharyulu

ప్రొఫెసరు హనుమాన్ దివి హనుమంతాచార్యులు

అనగా 1919-వ సం॥రము మే నెలలోనే- గ్రీసుదేశమునకు స్మిర్నాను వశపరుచుకొనుటకు సుప్రీము కౌన్సిలువారు హక్కు నిచ్చిరి. ఇంతకన్న అన్యాయ్యమగు విషయము వేరొకటిలేదు. ఇట్టి నీతి బాహ్యమగు సహాయము నాంత జేసికొని గ్రీసుదేశస్థులు స్మిర్నా ప్రదేశమును వశపరచుకొని తురుష్కులను పెట్టిన హింసలకు మేర లేదు. నేటికి గ్రీసువారు ప్రాతపగను చిత్రవధలచే దీర్చుకొన గలిగిరి.

ఈలోగా తురుష్కు లూరకుండ లేదు. జాతీయ వాదు లందఱును ఐరోపాఖండమును వదలి ఆసియామైనరులోని అంగోరాకు చేరసాగిరి. అక్కడ కెమలుపాషా యను నాయన అతిసామర్థ్యముతో వారి నందఱను సైనికులుగ తయారుచేయసాగెను. ఇట్టి ప్రయత్నములలో 1919 వ సంవత్సరము గడచిపోయినది. ఈసంవత్సరాంతమున జాతీయపక్షమువారు నూతన ప్రణాళికను ప్రచురపరచిరి. దానిలో తుర్కీ-స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించిరి. 1920 సంవత్సర ప్రథమదివసములలో వారు ఎన్నికల జరిపిరి. ఏప్రిలునెలలో జాతీయ శాసన సభానిర్మాణము పూర్తియయి ప్రథమసమావేశము జరిగెను. ఆసమావేశములో పై ప్రణాళికను న్యాయమని స్థిరపరచిరి. ఇంతటితో ఈ నూతన మగు అంగోరా ప్రభుత్వము నిజమయిన జాతీయసంస్థక్రింద నేర్పడి పూర్తియధికారమును సంపాదించినది. దీనితో గ్రీసువారును మఱికొందఱును పోరాటమును మొదలుపెట్టిరి.

పైనిచెప్పిన రీతిని 1920 సంవత్సరము ఆగస్టు 10 వ తేదీని నిజాధికారరహితు డగు తుర్కీ-సుల్తానునకును మిత్రమండలివారికిని సంధి పూర్తి అయినది. దీనినే సెవర్సుసంధి యందురు. దీని ప్రకారము తుర్కీకి ఐరోపాఖండములోని ప్రదేశమంతయు పోయెను. ఒక్క కాన్స్టాంటినోపిలు పట్టణము మాత్రమే మిగిలెను. దానిని పరిశీలించుటకుఁగూడ మిత్రమండలి వారికి సైన్యముల నచ్చట నుంచుటకు హక్కుగలదు. డార్డినల్సు జలసంధి అంతర్జాతీయ మైనది. దాని యిరుప్రక్కల నున్న ప్రదేశములు తటస్థములు చేయఁబడెను. గ్రీసుదేశము స్మిర్నా థ్రేసుప్రాంతములు సంపాదించెను. ఫ్రాంసునకు సిరియాదేశము సిలీషియాయును, ఇటలీకి అనటోలియాయు,నీయఁబడెను. ఆర్మీనియా స్వతంత్ర రాష్ట్రముగా జేయఁబడియెను. అరేబియాకూడ నూతనరాజ్యముక్రింది కీయఁబడెను. మెసపొటేమియా బ్రిటిషు సంరక్షణక్రింది రాష్ట్రమయ్యెను. తుర్కీకి నౌకాసైన్యముగాని వాయువిమానములుగాని యుండరాదు. సామాన్యసైన్యము 50700 కంటెను మించరాదు. ఆర్థికవ్యవహారములు అంతర్జాతీయసంఘమువారి పరిశీలనములో నుండవలయును.

ఈ సెవర్సు సంధికంటె అన్యాయ్య మగు సంధి వేరొక టుండబోదు. బ్రిటిషుమంత్రి హిందూదేశములోని ముసల్మానులకు జేసిన వాగ్దానములును- విల్సనుగారు తమ పదునాలుగు సూత్రములలో జెప్పిన మాటలును- దీనితో నీటిపై వ్రాసిన మాటలని తెల్లమయినది. అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రములను గమనింపకయే చేసిన పై సంధకి సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణాభిలాషయు ధనాభిలాషయు మతవైషమ్యమును దప్ప వేఱు కారణములు గానరావు. ఆంగ్లులకు తమ వాటా ప్రదేశములలోని కిరసనాయిలు నూనెగనులు కండ్లకు మిరుమిట్లు గొలుపుచుండగా వాగ్దానము లెచ్చట నుండగలవు? తుర్కీ తనరాజ్యములో నున్న క్రైస్తవుల బాధించుచున్నదన్నను- మిత్రమండలి దేశములు దమ సామ్రాజ్యములలో జేయుచున్న చర్యలకంటె- హీనమగు పనిని గావించుటలేదు. డయ్యరు చర్యలకంటెను గ్రీసు స్మిర్నాలో జేసిన ఘోరములకంటెను స్పెయినువారు ముసల్మానుల బెట్టిన బాధలకంటెను, అరేబియాలో పన్నుల వసూలుచేయుటకు గ్రామములపై బాంబుల ప్రయోగించిన మార్గముకంటెను తుర్కీ-పాలనము అధమస్థితిలో లేదు. తుర్కీలోని అధీన రాజ్యములకు స్వతంత్రమఁట! ఒక్కొక్క-దానికిని మిత్రమండలివారు సంరక్షకులట. నిజమైన ప్రజాస్వాతంత్ర్యవాదికైనను అధీనరాజ్యముల స్వయంనిర్ణయమున కొప్పుకొనుట నూతనము గానేరదు. కాని అధీనుల స్వాతంత్ర్యసిద్ధి యని పలుకుచు తమ సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమును జేసికొనుచు నూతనరాజ్యములను తమచేతిక్రింద నుంచుకొనుటకంటె వింతయుండదు. తమ చేతిలోని హిందూ సామ్రాజ్యమును సరిగా పాలింపలేని ఆంగ్లులు ఇతరసామ్రాజ్యములోని అధీనరాజ్యములకు స్వాతంత్ర్యసిద్ధిని చేకూర్చెద రనుట కల్ల గాదా?

సెవర్సుసంధి ప్రపంచకమునకును ముఖ్యముగా హిందూదేశములోని ముసల్మానులకును వర్ణింపనలవికాని ఆశాభంగమును గలిగించినది. తమ ఖిలాఫతు పీఠము సర్వస్వమును గోలుపోవుటనుగాంచి హిందూముసల్మాను

లసంఘములు- జేసిన మహోద్యమములు- తుర్కీబాధితులకు చేసిన సహాయములు- ప్రస్తుతవ్యాసమునకు చెందనేరవు.

సెవర్సుసంధి న్యాయ్యము గాదనియును దానివలన తుర్కీకిసర్వనష్టమనియును దానికిని తమచర్యలకును సంబంధము లేదనియును అంగోరావారు ప్రకటించిరి. ఎన్నుకొనఁబడిన జాతీయ ప్రభుత్వమువారి ప్రకటనతో సంధిపటుత్వము తగ్గిపోయెను. అంగోరాప్రభుత్వము గ్రీసుతో యుద్ధమును సాగించుచుండెను. ఇట్టి స్థితిలో లండనులో 1921 మార్చిలో జరగిన సభలో మిత్రమండలివారు సూచించిన షరతులుగూడ నూతనప్రభుత్వమువారంగీకరింపక యుద్ధమును సాగించిరి. కాని 1921 అక్టోబరు 20 తేదీని అంగోరాకును ఫ్రాంసునకును ప్రత్యేకసంధి జరిగెను. దానిప్రకారము రెండుదేశములును యుద్ధమును విరమించుకొని వర్తకసంధానమును ఏర్పరచుకొనెను. ఇఁక గ్రీసుమాత్రము యుద్ధమును కొనసాగించుచుండెను. గ్రీసువంటి చిన్నదేశ మింతకాల మెట్లు యుద్ధము జేయుచుండెనో యందఱకు వింతగానుండెను. తాము సహాయము జేయుటలేదని లాయిడు జార్జిగారు 16-8-21 తేదిని 20-2-22 తేదిని ప్రకటించిరి. కాని నిజము దాగదు. 23-3-22 తేదిని హిల్టనుగారు ప్రభుత్వపక్షమున గ్రీసునకు 21-12-1921 తేదిన 15000000 పౌనులు అప్పు నిచ్చితి మని ఆంగ్ల పార్లమెంటులో ప్రకటించిరి. దీనినిబట్టి తుర్కీవిషయమై ఆంగ్లమంత్రివర్గము తీసికొనుచున్న గూఢచర్యలు బయల్పడక మానవు. తాము చేయున దేమియును లేక 27-3-22 తేదీని లాయిడు జార్జిగారు ప్యారిసులో తుర్కీసంధిషరతులను బాగుగా విరళము జేసిరి. కాని స్మిర్నాను గ్రీసువదలిన గాని సంధి యొనగూడదని తుర్కీవారు చెప్పుటచే ఈ సమావేశము ఫలకారి కాలేదు.

ఇట్టి పరిస్థితులలో 9-10-22 తేదిని రూటరుసంజయుడు ప్రపంచకమునకు నూతనవార్తను అందజేయక తీరినది కాదు. నాటితో గ్రీకులు పూర్తిగా నోడింపఁబడిరి. జాతీయసైన్యములు డార్డినల్సు జలసంధిని దాటుటకు సంసిద్ధము లయ్యెను. లాయిడుజార్జిగారు కుతంత్రములచే నిర్మించిన సౌధము నేలమట్ట మయ్యెను. ఇట్లు ప్రపంచకమున కంతకును వింత గలిగించిన తుర్కీవిజృంభణమునకు కారకుడు పూజ్యుడగు కెమలుపాషాగాక వేరెవరు?

ముస్తఫాకెమలుపాషా విద్య నభ్యసించినపిమ్మట సైనికుడై గొప్పసమర్థుఁ డయ్యెను. గేలిపొలిలో అనజాక్సు పటాలములు లొంగదీసిననాడే యీతని ప్రతిభ లోకమునకు వెల్లడియయ్యెను. అంగోరా ప్రభుత్వస్థాపనకు ఈయన యే కారకుడు. దాని ముఖ్యాధ్యక్షుఁడు కూడ కెమలుపాషా యే యయి తననిర్మాణశక్తిచేతను ధైర్యముచేతను రాజనీతికౌశలముచేతను శాంతముగా తన కోరికను నెరవేర్చుకొన గలుగుటయే గాక లోకమువారికి వంద్యుఁడై పాశ్చాత్యరాజ్యములకు బోధకుఁడునై నేడు దివ్యజ్యోతితో వెలుంగుచున్నాడు. కెమలుని విజృంభణముతో లాయిడుజార్జి గారికి విచక్షణ క్షీణమై, తత్క్షణము కెమలుని దాడి నెదిరింపుడని డార్డినల్సు ప్రాంతములోని సైన్యమున కాజ్ఞ నిచ్చెను. కాని కెమలునిబలము బ్రిటిషుసైన్యాధిపతికి పూర్ణముగా దెలిసియుండుటచే హీరంగుటను సైన్యాధ్యక్షుడు ఆఉత్తరవును జేబులో నిముడ్చుకొని యుద్ధము మానుకొని వ్యతిరేకాభిప్రాయమును తెలియజేసెను.

దానితో లాయిడు జార్జిగారి యసామర్థ్యము ప్రకటితమగుటచే మంత్రిపదవికి రాజీ నిచ్చెను. పాపము క్రొత్తయెన్నికలలో ఈయనపక్షము జయ మొందలేదు. పిమ్మట నిరుపక్షములవారును లాసేనులో సంధిసభ జరుపుకొనుట కంగీకరించిరి. ఈవ్యాసము వ్రాయుసరికి సభ పూర్తి గాలేదు. పర్యవసాన మెట్లుండినను తుర్కీవిజయము మాత్రము స్థిరమైనది. మోసూలునూనెగనుల కొరకు కర్జను ప్రభృతులు చేయుచర్చలు సభను విజయవంతముగ జేయ లేనిచో తప్పు తుర్కీకిమాత్ర మేగానేరదు.

క్లుప్తముగను, అసంపూర్ణముగను పైనివివరించిన విషయములు పాశ్చాత్య రాజ్యనీతిని వెల్లడింపగలవు. ధనలాభముకొఱకును, సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము కొఱకును నీతినైన వదలి వారు తమచర్చల సమర్థించుకొందు రని తెల్లమగుచున్నది. కడచిన పదిశతాబ్దులలో తెల్లరాజ్యములవారు తుర్కీవిషయమునందు జరిపినచర్యలు, ఆంగ్లప్రభుత్వముతో శాంతిసమరమును జరపుచున్న మనకు మంచిపాఠమును నేర్పకమానవు. ప్రభుత్వవాగ్దానములు బూటకము లని నేటికయినను మనవారు తెలిసికొనక మానరు. తుర్కీ స్వాతంత్ర్యసమరములో హిందువులును ముసల్మానులును సోదరత్వముతో జేసికొన్న సహాయము నిచ్చుట వర్ణింప నక్కఱలేదు. ఏతద్విజయముచే

ఆసియా ఖండము ప్రతిభ గడించినది. దీనిలో హిందూ దేశముయొక్క వాటా కెమలుపాషాగారు చోటాసీగారికి వ్రాసిన లేఖలోని యీ క్రిందియంశము వలన విదితమగును.

"మా దిగ్విజయగౌరవములో ముఖ్యభాగము హిందూదేశమునకు జెందును. మీరు చేసిన సంపూర్ణ సహాయమును కష్టపడి వసూలుచేసి పంపినసహాయనిధులును మావిజయమునకు చాల తోడ్పడినవి. మీవంటి సేవకులు గల హిందూదేశము సత్వరస్వరాజ్యసిద్ధి నందునని నమ్ముటయే గాక అద్దానికై ఆదు భగవంతుని నిరంతరము ప్రార్థించుచున్నాము."

కెమలుపాషా ఆశయమును దైవప్రార్థనమును సఫలీకృత మగుగాక! గాంధిమహాత్ముని పదానుచరు లగు హిందూ ముసల్మానులు స్వసహాయముతో - బొర్జస్వరాహిత్యసహాయ నిరాకరణముం త్రాచరణచే - తుర్కీవలెనే - భారతదేశమునకు పాశ్చాత్యశృంఖలములను దుల్చి వైచి స్వరాజ్యమును సంపాదించెదరు గాత.

అరుణోదయము

గొల్లమూడి రామారావు గారు

వెన్నెలచందము । వెలవెలఁ బాఱె
తారలనిగ్గులు । తరగిన వయ్యె
కలువల మిత్త్రుఁడు । కాంతిని బాసె
మందప మీరుఁడు । వందము తోడ
నడుగులఁనల్లన । బుడుకుచు వెడలె
కొక్కొరొకోయని । కోళ్లుగూసెను
మెలఁకువఁగాంచిరి । మేదిని జనులు
తెల్లని పిట్టలు । తీరములందుఁ
పిల్లలఁగూడుక । వెలయుచునుండెఁ
నెమళులుఁనొక్కెడ । నింపుతోఁజేరి
నీటుగనెంతయొ । నాటల నాడి
తరుగుల్మంబుల । పొరుఁగున కేగి
కేరదొడంగెను । కేకారవముల
కలువలుఁదమ్ములు । గలిగినయట్టి
కాసారమ్ములు । కాంతులనొప్పె
ఆప్తుల మిత్త్రుండు । ఆర్యముండింక
పుడమిఁగాంచగ వచ్చు । మోదంబు మీర

*   *   *   *

నీటులఁ జూపెడి । నెరజాణులార!
పాటలఁ బాడెడి । పద్మాక్షులార!
ముదమున మీరలు । మోహంబుతోడ
సదమల భక్తితో । సరసంబుగాను
ధ్యానంబు జేయుడు । తమ్ములతేని
వేదగోష్ఠినిఁజేయు । ద్విజవర్యులార!
భూములఁనేలెడి । భూపతులార!
బేరముల్ సేసెడి । బేహారులార!
ముదమున మీరలు । మున్ముందు లెండు
సమయంబుసుఁడీ దీనిజరుపగారాదు
మీకృత్యములఁదీర్ప । మెలకువతోడ
తరలుఁడు వేగమే తర్కించు కొనక
లోకబాంధవుఁడును । లోకరక్షకుఁడు
సన్మార్గులనుఁబ్రీతి । సదయుఁడై బ్రోవ
దుర్మార్గులను చాల । దురపిల్ల జేయుఁ
వేవెల్గు భూమిని । వెలయింపఁజేయుఁ
సకల సద్గుణరాశి । సర్వాత్మకుండుఁ
గగన భాగంబంత । గగ్గోలుఁవడగ
రక్తవర్ణపుఁగాంతి । రాజిల్లుచుండె
బాల భాస్కరమూర్తి । బంగారుచాయ
నలుదెసలకు గ్రమ్మె । నాగెమైనట్టి
సింధూర కాంతులు । చెన్నుమీరగను.

*   *   *   *

మణిమయ మేడలు । మహినొప్పదొడఁగె
కోటలుఁ బేటలు । కొమరారదొడఁగె
రాచవీధులుకడు । రంజిల్లదొడఁగె
పచరించుకన్నుల । పండుగనలము
నుద్యానవనములు । యొప్పుగానెంతొ
చిగురుటాకులతోటి । చెన్నారుచుండె
మెఱుఁగుతీవలఁబోలి । మెఱయుచునుండె.
దిగ్గున వికసించి । తెలుపొందుపిరులఁ
పలుదగుత్తులనెత్తు । వలపుఁలమించి
విలసితంబయ్యెను । వికృతినంతటను.

మహాకవి పోతన

కల్లూరు వేంకట నారాయణ రావు గారు. బి. ఏ.

ప్రతిగ్రంథమును తత్కర్తయొక్క జీవితాశయమును వ్యక్తీకరించును. ఆవ్యక్తీకరణమున రచయితయొక్క జాతీయత ప్రతిబింబితమై యుండును. దానియందే, కవికాలసాంఘిక రాజకీయ స్థితులు లక్ష్యముగాఁ బ్రదర్శితములై యుండును. పోతన భాసిల్లినది బదునైదవశతాబ్ది అని సింగయనాయని సమకాలికత్వము మున్నగు వానిఁబట్టి వీరేశలింగకవి ప్రభృతు లూహించిరి. కాని యింకను సునిశ్చితము కాలేదు. ఆశతాబ్దిని భారతదేశ మే రీతి నుండెనో చర్చింపవలయును. పఠానురాజ్య మస్తమించినది. ముఘల్ చంద్రుఁ డింకను ఉదయింప లేదు. విజయనగరరాజ్యమున నరసింహానాయకుని వంశతటిల్లత తలయెత్తలేదు. కాకతీయరాజ్యము భామినీవిక్రమాబ్ధిలో మునిగిపోయియున్నది. ప్రసిద్ధమైన యాంధ్రరాజ్యవేదియును అప్పటికి తలెత్తలేదు. కాని ద్వితీయదేవరాయని సేనానాయకుల విజృంభణములో భవిష్యద్విజయనగరసామ్రాజ్యవైభవమును సూచించు [illegible] యున్నవి. అంతయు నంధకారావృతము. మహమ్మదీయుల భామినీరాజ్యమున మహమ్మదుగావను రాజనీతి-చైతన్యుని శిష్యులు వంగదేశమున-నానక్ యొక్క యంతేవాసులు పంజాబునందు-కబీరుతుకారాముల వచస్సరణి హిందీమహారాష్ట్ర వాఙ్మయములందు-విరాజిల్లుచున్నది. ఇట్టి సమయముననే గాఢతమఃపటలి నపనయించుటకై ఆంధ్రదేశమున భక్తాగ్రగణ్యుఁ డగు పోతన యవతరించెను.

పోతనయవతరించినది సంధిసమయము. రాజకీయ వాతావరణమున సంజచీకటి గ్రమ్ముకొనియుండెను. ఆంధ్రమహాజనుల రసనారంగమున నుదయించి గణకవిజయాదిత్యుఁడు, యుద్ధమల్లుఁడు మున్నగువారిచే సీసములు తరువోజలు గొన్ని సేసి, వారి శాసనముల లోఁగొని, నన్నయచే సభామధ్యమున నిలువఁగఁబడి, కుండలీంద్రునిచే సర్గసంపద నొంది, ప్రబంధపరమేశ్వరవాచనసోముల ప్రౌఢపదవిన్యాసముచే నడచి బాల్యదశను గడచి, నవయౌవనరస సౌభాగ్యము నందిన స్థితి అప్పటికి ఆంధ్రభాషాయోషకు చేకూఱినది. ఐనను ఆమె యుద్విగ్నమనస్కయైయుండెను. సాంఘికస్థితి స్వమతావేశపరవశులగు మహమ్మదీయుల దుండగములచే కళంకిత మగుచుండెను. అట్టితఱి నహంకారభూయిష్ఠులగు భూపతుల నిరసించుటయు, నాంధ్ర భాషాకామినికి పూర్ణయౌవనసందర్భసముచిత స్వాతంత్ర్యగౌరవమానంబులఁ గలిపి సరసవిధంబుచే నదొప్పించుటయు, భగవత్సంకీర్తనప్రకాశీకరణంబుచే మహమ్మదీయమతధ్వాంతమునుఁ బాపుటయు, అను అనర్ఘ్యకార్యంబులు పోతనపై నాధారపడినవి. పోతన వీనినెంతవరకు నిర్వహించి, సిద్ధసంకల్పుఁడైనదియు కనుఁగొనుటయే పోతనకవిత్వమును విమర్శించుట యగును.

భగవత్తత్త్వార్థప్రతిపాదనమునందు భగవద్గీతకుఁ బిమ్మట భాగవతమే లోకోత్కృష్టమైన గ్రంథరత్నము. దానిని మూలానుసారముగఁ దెనిఁగింప వేదాంతపరిజ్ఞానమ్మును, నిస్తులమేధావిస్ఫురితనిరంకుశకవితావేగంబునుఁ గల మహాకవికిఁ దప్ప నొరుల కసాధ్యము. భాషాంతరీకరణమున మూలమునందలి భావార్థసర్వస్వమును హృదయంగమంబగు పదోచ్చయములో బొదివించి, తేటతెల్లము గావించి, మూలరచయిత రచియించిన కాలపుఁ బాఠకు లెట్టి మనస్తుష్టిఁ గాంచిరో యట్టిదానినే పరివర్తించిన గ్రంథమునుఁ జదువఁబూనుజనులు సైతము పొందునట్లు రచించుటయే యగును. కాని, తూ, చా, తప్పక, భావము గూఢమైనను సరియే యక్షరమున కక్షరముఁ బొందుపఱచుట గాదు. పోతన్నకవితను గురించి తెల్పుటకు ముందతని యాంధ్రీకరణపద్ధతి నించుక యరయుదము.

(1) మూలార్థములు గూఢముగా నున్నచోట శ్రీధరవ్యాఖ్యానము ననుసరించి, వానిని తేటతెల్లము గావించుట (2) వలయుకడలఁ జెక్కువ్యాఖ్యానపదంబులనే దెనుఁగున నొప్పించుట (3) కవివైచిత్ర్యమునకు ననువుపడని వేదాంతఘట్టముల, మృదుపదఘటనచే దెనుఁగున మనోరమ్యముగ నొప్పించుట (4) సరసంబులుగాని కథాంశంబులను సైతము రసవత్తరములుగా రచించుట (5) మూలము నెక్కడను నుంతేనియు విడువక విపులీకరించియు, విశేషము లెడకుఁజేసియు, అర్థబాహుళ్యము భావనించియు కొండొకచో పాఠకులచిత్తముల నాటికొను సులభపదంబుల, భావంబును సంగ్రహించియు, మొత్తముమీఁద కావ్యశక్తికి రసపుష్టికి ననుకూలపడునట్లు, మూలావిరుద్ధముగ, నన్వయసౌలభ్యంబుఁ గల్పించుట యను నైదుసూత్రంబు లీతని భాగవతాంధ్రీకరణంబుఁ బట్టి ముఖ్యంబులని పూర్వవిమర్శకమతానుసారంబుగ నిశ్చయింపవచ్చును. ఈ పై భాషాంతరీకరణసూత్రముల యాథార్థ్యముఁ గన్గొనుటకు భాగవతసప్తమస్కంధము నొక్కదానినైనను యథామూలముగ బఠించిన గోచరమగును.

పైసూత్రములను సూక్ష్మముగఁ బరామర్శించిన పోతన కేవలాంధ్రీకరణకర్తయైనదియు సహజకవితామృతతరంగిత దుర్వారప్రతిభాసముద్రుఁడైనదియు నిశ్చయింపనగును. ఇందలిమూఁడును సమర్థుఁడగు భాషాంతరీకరణకర్త యవలంబింపవలసిన పద్ధతులే, కాని నాల్గవ సూత్రము నుడువు రసోద్దీపనము, కవికిఁగాక కేవలపరివర్తకున కెట్లబ్బును? ఐదవసూత్రమునఁ జెందు (1) కావ్యఫణితి లేక రచనాశిల్పము (2) భావవైశద్యోత్కర్ష రససౌభాగ్యసంపదకంబు లగు సందర్భసముచితపదంబులఁ గూర్చి మూలాతిక్రమణమును సరకు గొనక,

వ్యర్థవిశేషణంబుల మూలశ్లోకగతంబులను పాటింపక స్వకీయకల్పనా విజృంభణపారవశ్యంబుచే, ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును సంతరించుట, యను రెండుపనులు మహాకవిపుంగవులకు గాక మరెవరికి నలవడును? ప్రాణము లేని కళేబరంబులలో జీవకళ నింపునట్లు, సర్వసాధారణంబయిన చప్పిడి సంగతి నిసర్గరసోల్లసితంబగు కావ్యరాజంబుగా మార్చుట, కవితాప్రభావమే గదా? వైతర్క్యమునుబట్టి పోతన నిస్సంశయముగా మహాకవి యనవొప్పునని నిశ్చయించితిమి.

ఇంక నాంధ్రీకరణకర్తయగు పోతన నటుంచి కవియగు సహజపాండిత్యుని గుఱించి విచారింతము. ఇతఁడొనర్చినకృతులని ప్రతీతి నందినవి వీరభద్రవిజయము భోగినీదండకము నారాయణశతకము ఉత్పన్నములుగాని భాగవతభాగములు. కడపటివితప్ప తక్కిన గ్రంథములు విద్యాదావస్థ నతిక్రమింపకుండుటచే వానినిగుఱించి మనము, నిజస్థితి దెలియువఱకు నౌదాసీన్యము వహింతము. భాగవతకవితయే విచారణీయాంశమగుట నీకఁ బ్రస్తుత మనుసరింతము.

శ్రీకారమునసే కృష్ణస్తుతియు నాతఁడే బ్రహ్మస్తోత్రములు అనంతరము గణనాథ సరస్వతీ పార్వతీ లక్ష్మీ వ్యాస వాల్మీకి శుకాభివాదనము పిదప సంస్కృతాంధ్రకవిజనాభివందనము. ఆపైని భావికవిబహుళా కృతి, పదంపడి కృతిపతిత్వనిర్ణయము. ఆంధ్రకవులలో నన్నయాతిక్కన ఆద్యులే పేర్కొనఁబడిరి. కాని సంస్కృతకవులు పెక్కుఱు స్తుత్యులైరి. సంస్కృతసాహిత్యమున పోతన కధిక ప్రామర్శము కల్గుటయే దీనికి హేతువేమొ! కొండొకచో నమస్కరణమున కనుపడిన సోమ భాస్కరులఁ దలంపలేదు. వారును "ఇతరభూర్యకవి" సంభావనలో జెల్లిపోయినారు. కృతిపతిత్వనిర్ణయారంభమునకే "ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల" నని యప్పటి నరనాథుల తిరస్కారసరణి. ఈ వ్యక్తిస్వతంత్ర ఆంధ్రసరస్వతి వల్లేయనిపది. ఇతనికన్న ముందటివారై-నరసాలంకార వేత్తల నాశ్రయించి వారిమూర్తుల తమకవితాసుధారసమున అమరమూర్తుల గావించిన-రాజరాజనరేంద్రుని సంపద ననుభవించిన- నన్నయ, మనుమసిద్ధితమ్మాచక్రము తనచేత ద్రిప్పిన సోమయాజి, దేవరాయునిచే నగ్రహారములనొంది సుఖించిన సోమకవి, యాశ్చర్యచకితులై పరమపదము నుండి యవలోకించుచునే యుండిరి. పోతన స్వాతంత్ర్యశయ మాగ లేదు. ఆగర్భదారిద్ర్యబాధ మూలకు ద్రోయఁబడినది. ఒకటేపీతు! ఆంధ్ర భాషాలలనకు స్వాతంత్ర్యమానగౌరవముల ప్రాశస్త్యము చక్కఁగఁ దెలిపినది—పోతనా! నీవేధన్యుడవు! అన్నికష్టములను నిరసించి, రాజభీతికిఁ దలంకక స్వాతంత్ర్యశీలుఁడే మహాకవియని తేటపఱచితివి !!

"దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ దలపఁ డేని, గలుగ నేటికి తల్లుల కడుపుచేటు" కించి దుస్మ్రలిత లోచనుండై "వల్లీ ముత తమాల వసుమతీజము భంగి బలునిల్లు మాపున బరఁగువాఁడ"ను రామభద్రునిఁ గాంచి యాతనిచే భాగవతాంధ్రీకరణమున కాజ్ఞ వడసెను. కావునే యుత్సాహముతో "భాగవతంబు దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు; అయినను తెలియవచ్చినంత తేటపఱతు"నని కార్యముయొక్క ఘనతయు తనశక్తియు వినమ్రభావముతో వచించినాఁడు. అంతియగాక "నందఱు మెప్పింతు కృతుల నయ్యై యెడ లఁ" అని ప్రతినఁబట్టినాఁడు. పిదప రాముని సాన్నిధ్యముఁ గల్పించుకొని, షష్ఠ్యంతములలో రామకృష్ణావతారముల కథాద్యవసానము ఘటించినాఁడు. ఇదంతయు నాంధ్రభాగవతమునకు పోతనకృతంబునకు చీటికయనఁదగును. దీనినుండి కవియభిప్రాయముల గ్రహింతము.

కవి విమర్శనము, కవిమానస, కవికాల రాజకీయసాంఘికస్థితి, పరస్పరసంఘర్షణ పర్యవసానము తెలిసగాని తుదముట్టదు గదా! కావ పోతన యాశయములిట్టివని గుర్తించి తత్కాలస్థితి యెంతవఱకు కారణమో లోగొని నదియు గుర్తింపవలసియున్నది. ఆకాలపురాజులను సమకాలికు లగు కవులవలె నింద్రుఁడు చంద్రుఁడు దేవేంద్రుఁడని భూషింపక, వారినాశ్రయించి యాచించుటను తుచ్ఛీకరించి స్వతంత్రదృక్పథము-నాంధ్రవాఙ్మయమున ప్రప్రథమమున నిర్మించినఖ్యాతికిఁ బాత్రుఁడై, తనకాలపద్ధతివిడనాడి కాలము నేశాసించినవాఁడితఁడు. ఇట్టిఁడు తత్కాలశాసకుఁడై, భక్తిభావప్రాధాన్యకేశవోపాసన వెలయు నద్వైతతత్త్వమును ప్రచురించుటచే, నుత్తమ విషయంబులఁ గబీరు తుకారామ చైతన్య రెట్టిమహాత్ములో, యట్టి మహాత్ముఁడే! యట్టిగౌరవనీయుఁడే! యట్టియుద్ధారకుఁడే! యాంధ్ర దేశమున కనుట సాహసము గాకున్నది. నిఘంటువులు నన్వయసులభంబులు నగు సాంస్కృతికసమాసంబుల పూవణించిన నన్నయను సూరి యనియు. ప్రౌఢపదప్రయోగార్థసారస్యములకుఁ బెన్నిధియైన తిక్కనను మనీషియనియుఁ బేర్కొని, యితరపూర్వకవిజనంబుల చేష్టలఁ బేర్కొనమిచే నాయుర్వ్యరేకవితాగుణంబుల నితం డవలంబించె ననుట పొసగుచున్నది. పైనుడివిన యర్థసామరస్యసౌలభ్యము లితనియందు నున్నను యితనిసందర్భోచిత సరసపదవిన్యాస నిర్గళ నిరుపమ మధుర శైలి దానినిఁ దనలో లీనముఁ గావించుకొన్నది. నాల్గవయంశ మితండు సంస్కృతాంధ్రపద జాలంబులు రెంటియందును మనోహరరచనలు సల్పునట్లుద్దేశించుట తుదిని గ్రహింపదగినది. తూచిన సరిగఁ దూగు పాదంబులయందంబుచే రామకర్ణనాభిలసితమై యుండు సీసపద్యములందలి, వస్తుగుణప్రకటీకరణవైశద్యము (Detailed and analytical decription) వర్ణనాపద్ధతి, పోతనరచించిన ప్రతిపద్యమున నెల కొనియే యున్నవి. సోమభాస్కరులయందుండు రససౌభాగ్య మీతని కడ, పూర్ణరాకాచంద్రదర్శనంబున నుప్పొంగిన సముద్రంబుచాడ్పున ధరిత్ర్యుద్రేకసాతత్యముచే సహజసముల్లసనముఁ గల్గియున్నది. పైయంశములు పోతనచే స్వకీయముగ నుక్తములయ్యు, యతని కవితను సంగ్రహించి వర్ణించునవి గాన దృష్టాంతముల నభిలషించెదను. వాని నీక్రింద నించుక వివరించువాఁడను.

> "వేదకల్పవృక్ష విగళితమై శుక
> ముఖసుధాద్రవమున మొనసియున్న,
> భాగవతపురాణ ఫలరసాస్వాదన
> పదవిఁ గనుఁడు రసిక భావవిదులు

పరిశీలకులను హెచ్చరికఁ గొల్పి ప్రథమస్కంధ మనఁబరగు భాగవతావతారిక నారంభించుచున్నాఁడు. నైమిశారణ్యవర్ణనము మొదటిదీర్ఘవచనరచన. దీనిలో శ్లేషానుప్రాణితాద్యవసానం బగు

వర్ణాలంకారంబు మెండుగొనియున్నది. ఈయలంకారంబు సాధారణం బుగఁ బోతన వచనరచనలందే గుప్పించినాఁడు. ఇయ్యలంకృతి యష్ట మస్కంధంబున సరోవరవర్ణనంబున, రామరాజభూషణుని ద్వ్యర్థప దవిన్యాసప్రౌఢిమను సాధించి, హాలాహలోదయసందర్భమున నుపమాలం కారసహజసౌభాగ్యంబు వడసి, గంగావతరణంబున నసదృశగంభీరభావ రసము ద్దీపితమై పొంగి కట్టతెగి విశృంఖలకల్పనాప్రవాహంబుగా పరిణ మించినది. ఇతనివచనరచనలు నిడుదలైనయెడల వర్ణనావసరంబులందెల్ల, కోమలపదమాధురీఝరీవిలసితం బగు వృత్తంబులనియే యెన్నవలసియుం డును. నృసింహావతారఘట్టంబునందలి వీరరసభాసురంబులైన శబ్దార్థాలం కారంబులును, మోహినీవిలాసప్రదర్శనవేళలోని, యనన్యసాధ్యశృం గారరసవన్నివేశసమంచితానల్పకల్పనలును అమరావతీనగరవర్ణనమందలి ప్రకృతిసౌందర్యమును సుంతేని కొఱగానీయక ప్రత్యక్షముగ చూచిన వానివలె రచించిన ప్రతిభావిభవమును, నూత్నపరిశోధనద్యోతకం బగు వర్ణనావైశద్యంబును, ఈ మహాకవిని సర్వజ్ఞునిగా వేనోళ్లఁ జాటు చున్నవి. ఎన్నిమాఱులు చదివినను తనివిదీరక, నవనవభావస్ఫూర్తి దోఁపించు, నాతనివచనకవితారచన మితరకవు లెవ్వరికి నంతటి కఠిన మృదులలలితపద సరళధారా ప్రసాదవిలాసములతో రచించుట కలవడ లేదన్న సాహసోక్తి కానేరదు.

వచనరచనల యందలిసుగుణములే-అనగావర్ణనావైశద్యము పండిత పామరజనహృదయంగమం బగు కోమలపదవిన్యాసము- శబ్దార్థాలంకా రములు- అన్వయసౌలభ్యము- నిరంతరసందర్భోచితరసపుష్టి- పద్యములం దును గన్పట్టుచున్నది. ముక్తపదగ్రస్తయమకము నితండు, సంపూర్తిగా సంతరించి పోషించినాఁడు. ఈయలంకారము శంభుదాసభాస్కరులకుఁ గూడ ప్రియముగఁ గన్పట్టుచున్నది. పద్యములను పాదపాదమున విఱిచియే రచించినాడు. పద్యములన్నిటను నొకవిధమగు తూఁగు కన్పట్టుచున్నది. అదియితనికవితకు స్వాభావికముగా నున్నది. మచ్చున కొక్క పద్యము:-

మ. మలఁగున్ మెల్లనిగాలికిన్ బటురటన్మత్తద్విరేఫాళికిన్
దలఁకున్ గోయిలప్రేల్కికి, యులఁగు నుద్యత్కీరసంభావలన్
గలఁగున్ వెన్నెలవేఁడిమిన్ నలఁగు మాకందాంకురచ్ఛాయకున్
సొలఁగున్ గొమ్మ మనోభవానలశిఖాదోదూయమానాంగియై.

యతిప్రాసములందు వెదకికోలు గాన్పింపక శబ్దాలంకారవైచి త్రితో, సరసపదాభినివేశము వెలయ పద్యాదినుండి పయింబయి రస పుష్టి నొదవించుటలో నితఁ డసమానుఁడు. రుక్మిణీకల్యాణఘట్టమున "ఘనుఁడా భూసురుఁ డేగనో" యను పద్యమును బఠించిన దానిలో రసానురూపంబుగఁ బద్యమెట్లు సువిభక్తమై యుండునదియుఁ గోచరిం చును. నవరసభావపోషణవైదగ్ధ్య మెందును గుంటుపడనిధారతో, చారుశయ్యలో, కటువులుగాని పదముల సౌకుమార్యంబుతో, వెలయిం చుట పోతనకు సమకూరినట్లింకెవరికిని సమకూరలేదు. సంగీతపరిజ్ఞానము రసౌచిత్యపుష్టతతో మేళగించి తూఁగంగలించు తెలుఁగున ప్రతిపద్యంబు నితండు శ్రావ్యముగా ఘటించినాఁడు. అందఱకు సమ్మోదావహంబై నది భావసుభగత్వము. దాని నెల్లెడల నితండు బ్రకటించినాఁడు.

క. అంగీకృత రంగన్మా
తంగీమదగంధ మగుచు • దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల
భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను • పెట్టెడి మాడ్కిన్.

క. కంటే జగములదుఃఖము
వింటే జలజనితవిషము • వేఁడిమిప్రభుఁడై
యుంటకు నార్తులయాపద
గెంటించుట ఫలము. దాన • కీర్తి. మృగాక్షీ!

పోతన కమనీయకవితాకల్పశాఖి- భాగవతప్రథమస్కంధ మున నశ్వత్థామామానకలినిగ్రహంబుల భయానకభీభత్సరసంబులును, కృష్ణస్తవకుంతీసందర్శనంబుల శాంతిరసంబును, కృష్ణనిర్యాణవార్తభూదే వీదీనాలాపంబుల శోకకరుణారసంబులును, ప్రోదిసేయ మొలకెత్తి యుత్పన్నంబులుగాక నిల్చిన ద్వితీయ తృతీయ చతుర్థస్కంధంబుల భాగంబులందలి మైత్రేయ విదుర సంవాదంబులను, ధ్రువాద్యుపాఖ్యా నంబులను, కపిలజననకథాదికంబులందు వెలయు దత్త్వఘట్టంబులం దలి భక్తిభావైకద్యోతకంబగు నద్వైతసరణిని రూపించుటలోని విషయ విశదీకరణనైపుణ్యంబుచే బలిసి- సప్తమస్కంధంబున వీరశాంతౌద్ధత్య దద్భుతరసంబులకు దావలంబైన ప్రహ్లాదచరిత్రంబునందలి మంజులతామ హనీయపద్యజాలంబులచే బల్లవించి- యష్టమస్కంధంబున చిత్రవిచిత్ర శబ్దార్థాలంకారవిశిష్టదుర్వారశైలిశాఖోపశాఖలం బెరిగి- నానావిధానల్ప కల్పనాకోరకంబుల జిగిచే రహించి- నవమస్కంధమున వివిధరాజవంశచరి త్రమాలాత్తకోమలవాక్యకలకంఠకాకలీ సుస్వరమాధురిమచే నెసంగి- భగీరథప్రయత్నసమాగత గంగాప్రవాహరామకథామృతనిషులందలి మధురశబ్దమకరందము వహించిన మనోజ్ఞభావఫలములఁబూఁచి- దశమ స్కంధమున సర్వరసౌత్కట్యముఁ బ్రదర్శించుచు- భరతశాస్త్రప్రభృతి శాస్త్రపరిచయమును శిశులీలాదికప్రపంచజ్ఞానధౌరంధర్యమును యుద్ధ యాత్రాప్రముఖరాజకీయవిశేషవిజ్ఞానము నొక్కుమ్మడి గ్రుమ్మరించుచు- సర్వజనహృదయంగమంబు లగుచుండు రాసలీలా జరాసంధసంహార కంసశాసన గోపికాలాప రుక్మిణీకల్యాణాదికకథాసముల్లసితకృష్ణచరిత్ర లను సత్ఫలంబులఁ గాఁచి- శృంగారభక్తిరసంబులను, రౌద్రకరుణ వీర శృంగారంబులను, సమ్మేళనంబుఁజేసి యనంతభావసౌభాగ్యంబు వెలయ రచించిన భాగంబులందలి ప్రతిభచేఁ బండితులకు బామరులకు భావనభ్య సించువారికి వారువీరనక నాంధ్రమహాజనులకెల్లరికి సర్వకామదంబై చెన్నారినది. పోతనకవిత్వమును పూర్తిగ విమర్శింపవలసిన కావ్యగుణం బులనెల్ల గల్గి యాతని యుపాఖ్యానంబులఁ బ్రతిదానిని ప్రత్యేకప్రబం ధముగాఁ గణింపవలయును. ఆపనికి బండితులు గుణగ్రహణపారీణు లగు వార లియ్యకొందురుగాక.

పోతనయందు విమర్శకులు కొందఱు దోషంబుల మూఁడింటి నారోపింతురు. అవిశుద్ధ యరేఫమైత్రి, సంధిమాత్రనిరాకరణము, వ్యర్థప దాడంబరము. ఉభయరేఫమైత్రి పోతనయందుగన్పడదనియు నితరకవుల

భాగవతభాగములందే ప్రయుక్తమనియుఁగూడ వివరించి తిమ్మకవి సోదాహరణముగ నిశ్చయించినాఁడు.

ఇఁక సంధిదోషములు:—పోతన రచించుటను సంధి దోషముల పాలై యుండలేదు. "సర్వమున్నతని" యనువానిలోని సంధిని బ్రహ్మశ్రీ కల్లూరు వేంకటరామశాస్త్రిగారు సుపథప్రకాశికలో నిర్దోష మని సమర్థించియున్నారు. "పుట్టెన్నడు" మున్నగునవి ప్రమాదపతితములు. ఇఁక పదాడంబరదోష మొకటి మిగిలినది. అది రసావేశపారవశ్యముచే శ్రావ్యతగలది. సందర్భౌచిత్యము గలది. కాన విచారణీయము గాదు. అంతియగాక యీయభ్యాసము మహాకవులెల్లరిలో గన్పట్టుచున్నది. షేక్స్పియర్ "హేమ్‌లెట్" అను నాటకరాజములో సమయసమ్మూర్తికొఱకు పదాడంబరము కవులచే రసోద్దీపకముగా బ్రయోగింపఁబడె నని వచించెను. కాన దాని నొక దోషముగా గణించుటకు వీలుగాదు.

ఇతనిరచనఁ గొన్ని వివాదాంశము లున్నవి. వీరభద్రవిజయ భోగినీదండకముల కర్తృత్వము-పోతనవాసస్థలనిర్ణయము-జనపారంపర్యముగా వినఁబడు పోతనమహిమానుభావములకు కథలు- సంశయాళువులకు చర్చనీయములుగా నున్నవి. వీరభద్రవిజయములోని గద్య వేఱుగానున్నందున శ్రీనాథునిబావమఱది యగు పోతన్న యొక్కఁ డుండుటవల్లను, (చూ. ఆంధ్రపరిషత్పత్రికాసంపుటములు) నది పోతన్నది కాదనవచ్చును. అట్టినీరసమైన కవిత పోతనకు నచ్చియుండదు. భోగినీదండకము పోతనకూర్పనకు వెనుదీయకున్నను పోతనదేయని యొకవేళ సిద్ధాంతీకరింపఁబడినను, దానివలననే పోతన యాచంద్రతారార్కమగు కీర్తిని గడింపనికతంబున దానివిషయ మంతగా చర్చింప నవసరము. పోతన రొంటిమిట్టవాఁడైనను ఓరుగంటివాఁడైనను నాంధ్రమహాజనుల కెల్లరకును వంద్యుఁడే యగుట పరస్పరవివాదౌద్ధత్యములు ద్వేషములు, నిందలు ప్రయోజనరహితము లని నుడువవలసియున్నది. విమానములన్న వింతగా నింతవర కుండియు నిపుడు సాధారణవిషయమైనట్లు సరస్వతియే పోతనకు స్వాతంత్ర్యపథంబు గఱపుట, యొకసారి యన్నము నర్పించుట, విష్ణువురాహావతారమున రాజభటులను పాఱద్రోలుట, మున్నగువిషయంబులు నమ్మనివారికి భ్రాంతిగా దోచినను, నట్టిభక్తుఁడే, నేడు మహిమలఁ బ్రదర్శించిన నమ్మఁగల్గుదురు. కొందఱు నమ్మెడువారుగను మఱికొందఱు సంశయగ్రస్తులుగా నుండినను, పోతన మహాత్ముఁ డగుట నిస్సందేహము.

పోతన యాంధ్రప్రపంచమునకును తద్ద్వారా ప్రపంచమునకు నర్పించిన సందేశ మెద్ది? భక్తిప్రాధాన్యకేశవోపాసనాద్వైతతత్త్వావలంబనముఁ గల్గి, సాత్త్వికగుణవిశిష్టమగు నిష్కామకర్మయోగముచేఁ బరమపదరూపంబగు జీవయాత్రనుఁ గడతేరి మానవుఁడు సుఖింపవలయు ననుటయే యాతని సందేశము.

సీ. "కర్మతంత్రుఁ డగుచు • కమలాక్షుఁ గొల్చుచు
నభయనియతవృత్తి • నుండుచుండ
చెడును గర్మమెల్ల • శిథిలమై పెల్లవ
ప్రబలమగుచు • విష్ణుభక్తి చెడదు"

మొదలగుకథాంత్య తీర్మానపద్యంబులం దెల్ల నీయర్థమే ప్రతిధ్వని నిచ్చుచున్నది.

వాఙ్మయస్థానమున పోతనపదవి యేది? ప్రపంచకవులగు వాల్మీకి వ్యాసహోమరు (Home) లకు గాని వారికిఁ గ్రిందిమెట్టుననే యుండు కాళిదాసు దాంతె (Dante) ఫిరదౌసి (Furdnsic) శేక్స్పీర (Shekspeare) గాథి (Goethe) ప్రభృతులకుఁ గాని పోతన్నను బోల్చుటకు, భాషాంతరీకరణకళంకంబొకటి యాతనిని బాధించుచున్నది. మహాకవికి స్వకీయకల్పన విశ్వభావము కళాచాతురీకల్పిత సర్వసహృదయ హార్దోత్కర్షము (Originality universality and everlasting artistic pleasure) లావశ్యకంబులు. తుదిరెండుగుణములచే పోతన్నను కవిశ్రేష్ఠునిగా నిర్ణయింపవగును గాని మొదటిగుణమునుఁ బరామర్శించి పోతన భాషాంతరీకరణకర్త కాదని చెప్ప వలను పడదుగదా! ఎట్లయిన నేమి? ఆంధ్రసరస్వతికి రూపకల్పనఁ జేయఁగోరు చిత్రకారు లున్నచో నవ్యసాధ్యార్థగంభీరతయును వ్యాకరణవైచిత్ర్యసమంచితపదప్రయోగపటిమయును గల తిక్కన ప్రసన్నవదనముగను రసోత్కృష్టగరిమయు సుకుమారరచనాప్రసన్నతయును గల పోతనయే హృదయముగను నేర్పరుపవలసియుండును. తిక్కన్న పోతన్నల మించు కవి జనించువఱకు ప్రపంచదేశభాషామతల్లు లెల్లకు నొక్కసమావేశంబు గావించుటయే యెప్పుడేని తటస్థించినచో నాంధ్రవాణి కసహాయులై వెన్క నరుగుట కిర్వురుమాత్రమే సర్వవిధముల నర్హులు. వారే తిక్కన్న పోతన్నలు. యోగ్యతమఁబట్టి యాంధ్రసారస్వతమునఁ దిక్కన ప్రథముఁడు పోతన్న ద్వితీయుఁడు. తక్కుంగలవారలు మిగిలినస్థానముల నలంకరింపదగినవారు?

చ. తెలిసిరొ, బాల్యధీఫలమొ • దేర్చితి నింత భవద్విచర్చనం
బలఘుయశోవిఘాతియు మ•హోత్కట మనంతముగాఁగ గల్గు నీ
లలితపదప్రయోగరస • లాలితసత్కవితామతల్లి నే
నలతిఁ జేయ నాపయిని • నాగ్రహ మూనక తొల్లియట్ల న
గ్గల మగు బుద్ధిదీక్ష నిడి గైకొను • పోతన నా నమస్కృతుల్.

క. నీ మహితకవిత నెఱుఁగన్
బామరుఁడగు వాఁడఁ గాని • పని, దుస్సహతే
జోమాన్యుని రవిఁ జూడఁగ
నేమానవునకు సుసాధ్య • మిలఁ బోతన్నా!

సీ. కాటుక రెప్పలఁ • గన్ని దురవడింప
యాంధ్రవాణియె వచ్చి • యడలుఁ దెల్ల
రఘువంశకలశాబ్ధి • రాకాసుధాంశు డే
యలవడని కవిత్వ • మల్లు టెల్ల
గురుముఖంబున విద్య • నరయక రేఁబుట్టు
రసభావ విస్పృమర రచన • లెల్ల
అతిశయభక్తి • భావానుపోషణపార
వశ్యోత్థసుకుమార • పదము లెల్ల
గీ. నీకె చెల్లును గాక య • స్తోత్రకేము
శ్రీప్రభావంబునఁ బ్రబంధ • శేఖరులకు
భావికవులకుఁ జూపితి • త్రోవలెల్ల
ప్రణుత తత్త్వార్థభాషి! • పోతనమనీషి!

సుకవీశ్వరుల ప్రశంస

శ్రీయుత నిడుదవోలు వేంకటరమణ గారు

సకలామోద రసప్రవర్షిత వచ।స్సౌందర్య మేపారగా
నకలంకం బగు భావసంపదను కా।వ్యశ్రేణి నిర్మింపుచున్
ప్రకృతిగ్రంథ రహస్యశోధనకళా। పారీణులైనట్టి యా
సుకవిశ్రేష్ఠుల నాశ్రయించెదను సం।శుద్ధాంతరంగంబునన్.

చ. అలయక దీక్షఁబూని కవి।తామృతవాహినిచే జగంబునన్
జెలఁగెడి మానవాళిఁ జిర।జీవులఁ జేసి యమూల్య కావ్య భూ
షలఁ దనియించి వాక్సతి వి।శాలయశోంబర మధ్యమందు ని
శ్చలగతి వెల్గు సత్కవులు। సంస్మరణీయులు గారె నిచ్చలున్.

సీ. మహికర్ణ మకరంద। మాధురీమహిమంబు, దలపించు నీముద్దు। పలుకులోన
నవనవోన్మీలిత। భువనసంజాలంబు, వలపించు నీదు భా।వంబులోన
ప్రాలేయకిరణసం।భవసుధాజాలంబు, మఱపించు నీగాన। మహిమలోన
సకలకలాన్వితా।ధికసౌధరాజంబు, హావణించు నీదు కా।వ్యంబులోన

గీ. ఎంత యానంద మున్నదో। యెఱుఁగగలమె?, ఎంత మాహాత్మ్య మున్నదో। యెఱుఁగగలమె?
సర్వ మెఱిఁగిన యొక్క యీ।శ్వరుఁడు దక్క, సకలకల్యాణగుణసాంద్ర!। సుకవిచంద్ర!

గీ. అఖిలజగముల। కాధార మైనయట్టి, సత్యము నెఱింగి పరమార్థ।సార మెఱిఁగి
ఎఱుఁగఁదగువాని నెల్లను। నెఱిఁగినట్టి, సకలకవివర్యులకు నమ।స్కారశతము.

గీ. కవితచేతనె జగములు। గలుగుచుంట, జగములుం గవిచేతనె। సాగుచుంట
కవిత కెఱుఁగని చిత్రసం।గతులు గలవె?, కవితచేఁ జెందరాని సద్గతులు గలవె?

గీ. అమలతర కీర్తిమయశరీ।రములనుండి, అసువులు దొఱంగకుండ కా।వ్యామృతంబు
జీవరసమును పోసి పో।షించువారు, కవులుగాక మఱెవ్వరు। గలరు జగతి.

గీ. జీవములు నిల్పు నిర్మలో।జ్జీవరసము, భువనమోహనకరము స।మ్మోకరసము
పరులకేగాని తమకునై। పాలుగొనరు, జగతి నుపకృతి కవులకు సహజగుణము.

గీ. చంచలం బగు విశ్వప్ర।పంచమందు, నిక్కవంబుగ నిలుచువాఁ। డొక్క కవియె!
కాలపురుషుని దండ ప్రఘాతమునకు, జెక్కుచెదరక నిల్చువాఁ। డొక్క కవియె!

గీ. ప్రకృతి యనునట్టి యీ మహా।గ్రంథమందు, నొక్కపుటయైనఁ ద్రిప్పువాఁ। డొక్క కవియె!
పెక్కురీతులు దాల్చు నీ। పృథివియందు, నొక్కరీతిగ నుండువాఁ। డొక్క కవియె!

గీ. దిక్కులెల్లను నిండి పెం।పెక్కు వెలుఁగు, చక్కగాఁ జూచినట్టివా। డొక్క కవియె!
అట్టి కవికన్న నెవ్వరీ। యవనియందు, ధన్యు లతులితమతులు స్వా।ధర్మపరులు.

"ఏకో రసః కరుణ ఏవ"

బసవరాజు వేంకటప్పారావు గారు బి. ఏ.

ఏకో రసః కరుణఏవ నిమిత్తభేదా ద్భిన్నః పృథక్పృథగివాశ్రయతే వివర్తాన్,
ఆవర్త బుద్బుద తరంగ మయాన్వికారా నంభోయథా సలిలమే వహి తత్సమస్తమ్.
(భవభూతికృత ఉత్తరరామచరితము.)

రసములం దెల్ల కరుణయే రసమా? ఔరా యేమి యీభవభూతి యభిమానము? ఇతనికి నిజముగ సంస్కృత కావ్యలక్షణము తెలియ దందుమా? లేక తానేమీ ఉత్తరరామచరితము నాటకముగ వ్రాయుచు అందు కరుణరసమే స్థాయీభావముగ గ్రహించియుండిన కారణముననే స్వాభిమానప్రేరితుఁడై, స్వోత్కర్ష ప్రకటన కాంక్షాపరతంత్రుఁడై యిట్లు వ్రాసె నందుమా? లేకున్న కరుణతక్క వేఱు రసమే లేదని మనఃపూర్వకముగ నమ్మి యీవిధమున వ్రాసెనందుమా? భవభూతితో పాటు మనము కూడ రసములం దెల్ల కరుణయే రస మని యొప్పికొందుమా?

మున్ముందు శ్లోకభావమును గ్రహింప యత్నింతము. రస మనఁగ కరుణయే రసము. ఈ భావమునే మఱొక విధమున స్ఫుటముఁ గావింపవచ్చును. లోకములో నెల్ల ఒక్కటే యనఁ దగు రస మేది యని ప్రశ్నింప కరుణయే యని భవభూతి ప్రత్యుత్తర మొసఁగుచున్నాఁడు. "మంచిదే. అంతవఱ కొప్పికొందము. కాని కరుణ కాక ప్రపంచమున నితరరసము లెన్నియో యనుభూతము లగుచున్నవి కదా? ఈరసము లన్నియు నెచ్చటనుండి వచ్చినవి?" అని జిజ్ఞాసువు ప్రశ్నింపక మానఁడు. అందులకు భవభూతి యేమని సమాధాన మొసఁగుచున్నాఁడు? "ఓయి అమాయికుడా! లెక్కకు మిక్కిలిగఁ దోఁచు రసము లన్నియు కరుణకన్న వేఱగు రసము లని తలంచుచుంటివా? పొరపాటుసుమీ! నిమిత్తభేదములవలన, అనఁగ రసమునకు కారణభూతులును లక్షీభూతులు నైన వారియొక్క ఉపాధిభేదముల మూలమున, భిన్నమై కొంతకొంత వేఱుగఁ దోఁచురూపములఁ దాల్చుచున్నదే కాని రస మనఁగ కరుణ యొక్కటే సుమా? ఎట్లంటేని చూడుము. జలము సుడిగుండములో తిరుగుచున్నపుడు, బుడగలు తరఁగలు మొదలగునవి యెన్నో కన్నుల కగపడును. అవి యన్నియు జలమే కదా? సుడిగుండము నాశ్రయించిన కారణముననే కదా జల వివికారముల, ననఁగ రూపాంతరములను, పొందినది? కావున నిప్పటికైన కరుణ యొక్కటియే రస మనియు మిగిలిన రసములు, అనఁగ కరుణ కాక వేఱైన వని నీవు తలఁచు రసములు, అన్నియు ఉపాధిభేదజనిత రూపాంతరములే యనియు తెలిసినదా?" యని నచ్చ జెప్పుచున్నాడు.

కాని, యెట్లో యొకట్లుగ మనస్సును సమాధాన పఱచికొని కరుణ యొక్కటియే రస మని యొప్పికొందు మన్న లాక్షణికు లూరకుండరు కదా? "వీరశృంగార యోరేకః ప్రధానం యత్రవర్ణ్యతే" అని మహాకావ్య నాటకాదుల లక్షణముగ నిర్వచించిరే! వీర శృంగారములలో నొకటే కావ్యమునఁ గాని నాటకమునఁ గాని ప్రధానముగ వర్ణింపవలెనని కదా లాక్షణికులు శాసించిరి! ప్రజలకు రాజశాసనమువోలె కవులకు లాక్షణికుల శాసనము ననుల్లంఘ్యము కదా? లక్షణ విరుద్ధముగ నేఁటికీభవభూతి యొకఁడు కరుణయే రసమని నిర్ణయించి దానినే తన యుత్తరరామచరిత నాటకమునఁ బ్రధాన రసముగఁ బోషించినా డన్నంత మాత్రమున బుజము లెగురవేసి లాక్షణిక శాసనము నతిక్రమించి భవభూతితో పాటు తోడిదొంగలుగ (abettor's అని భావము) మనము దారుణ లాక్షణిక శాతాసిహతికి గుఱి యగుదుము కదా? అయ్యో బుగ్గను నమ్ముకొని నట్టేట దుమికి నష్టి నదే మనగతి! కరుణ యొకటియే రస మని యీతఁడు చెప్పినంత మాత్రమున నేదో మొగమాటముచే నొప్పికొని యేల యీలాక్షణికులచేతఁ జిక్కి సిలుగుల పాలైతిమి?

మొదటి ముద్దాయి యగు భవభూతి తుండు తుపాకి లేకుండ నెగురఁగొట్టుచున్నాఁడు. "ఎదుటి పక్షపు న్యాయవాదియొక్క కేసంతయు అబద్ధము. నా కేసంతయు

నిజము. కావున వెంటనే కేసు నాపక్షమున డిక్రీయీయవలెను. మీరు డిక్రీయీయకున్న అపీలు కోర్టులో తప్పకుండ నా పక్షముననే డిక్రీయిచ్చితీరుదు" రని పల్కు న్యాయవాదివలె వాదించుచున్నాడు.

> " ఏకో రసః కరుణఏవ నిమిత్తభేదా
> ద్భిన్నః పృథక్పృథగి వాశ్రయతే వివర్తాన్.

అను నది నా కేసు. అందులకు తీర్పు

> " ఆవర్తబుద్బుదతరంగమయాన్ వికారాన్
> అంభో యథా సలిలమేవహి తత్సమస్తమ్.

అనునదియే. కావున నావాదమే నిజమైనది. ప్రతిపక్షులవాదము నిరాధారమైనది. ఇందులకు మీ రంగీకరింపక నా కావ్యమును త్రోసి రాజందురా నాకేమియు భయము లేదు. ఇదిగో అపీలు చేయుచున్నాను.

> " యేనామ కేచి దిహ నః ప్రథయన్త్యవజ్ఞాం
> జానంతితే కిమపి తాన్ప్రతి నైష యత్నః
> ఉత్పత్స్యతేస్తి మమకోపి సమానధర్మా
> కాలోహ్యయం నిరవధి ర్విపులాచ పృథ్వీ "

మీకు నా కావ్య రసము రుచించకపోయిన నా కేమియు లోటు లేదు. దానిని గ్రోలి పరవశులై తాండవము సల్పువారు ముందు పుట్టకపోరు. కాలమున కంతు లేదు కదా! ఈ పృథ్వి విశాలము కదా? మరేమియు భయము లేదు పొం డని లాక్షణికులను ధిక్కరించి మరీ వాదించుచున్నాడు. పోనీ మన మేదైన క్రొత్తమార్గము నాలోచించి సవినయముగ వాదించి తప్పించుకొందమా? ఇట్లు మనవిఁ జేసికొందము.

"రసిక శిఖామణి వగు నో న్యాయ నిర్ణేతా! మా మనవి చిత్తగింపుము. స్థూలదృష్టితోఁ జూచువారికి మా భవభూతి లాక్షణికులయాజ్ఞ నతిక్రమించి తమశాసనము వారికి గురియైనట్లు కన్పించును. కాని సూక్ష్మముగఁ బరిశీలించిన నతఁ డేమియుఁ దప్పుఁ గావింపలేదనియు రస మనఁగ నేమో, కరుణ శృంగార వీర రసములన నేమో తెలియకపోవుటయే యీనిందకుఁ గారణమనియు విశదమగును. ప్రప్రథమమున రస మన నేమో తెల్పెదము. రస్యత ఇతి రసః అనియు, రసః సఏవ స్వాద్యత్వా ద్రసికస్యైవ వర్తనాత్ అనియు రసరహస్యవేత్తలు నిర్వచించి యున్నారు. రసమునకు రుచి కల్గించుటయే ముఖ్య లక్షణము. అట్టి రుచి అనుభవశాలికే కలుగును. అనఁగ జన్మాంతర సంస్కారవాసనాబలము కలిగిన యనుభవ రసికుఁడే రసము ననుభవింప గలుగును. అట్టిరసికునే రసము రంజింపఁజేయును. వస్తు విశేషమును తిలకించినపుడు అనుభవరసికుఁ డగు వానికి కలుగు భావమే రసము. వస్తువును తిలకించనిది రసము జనింపదు. జన్మాంతర సంస్కారము కాని, అథమపక్షమున నిహజన్మసంస్కారము కాని లేనివానికి వస్తువును తిలకించి నంతనే భావము, అనఁగ రసము జనింపదు. అందుకనియే కదా కాళిదాసు—

> "అధరస్య మధురిమాణం కుచకాఠిన్యం దృశోశ్చ తైక్ష్ణ్యంచ,
> కవితాయాః పరిపాకం హ్యనుభవరసికో విజానాతి"

యని నిష్కర్షగఁ బలికెను? జన్మాంతర సంస్కార బలమున రసపరవశుఁడై కావ్యగానము సల్పునతఁడు సహజకవి. ఇహజన్మసంస్కారముచే రసానుభవము నొందు నతఁడు పండితకవి కాని కేవలపండితుఁడు కాని యగును.

ఈ ప్రసక్తి యేలయందురా వినుఁడు. రసము జన్మాంతరసంస్కారబలముచే జనించునని యంగీకరించి నచో మా వాదముయొక్క ప్రాతిపదిక నంగీకరించిన యట్లే. జన్మాంతరసంస్కారబలసమన్వితుఁ డగు కవి యేదేనివస్తువును దిలకించినపు డది యాతనికొక ప్రత్యేక రూపముదాల్చినట్లు కన్పించి యాతనియం దొక ప్రత్యేక భావమును జనింపఁ జేయును. అతనికి సంబంధించి నంతవరకు అతనికి గోచరించు రూపమే వస్తువు యొక్క సిద్ధమగు రూపము. అతనిమనమున జనించు రసమే తద్దర్శనమువలన జనింపఁదగిన రసము. వెనుకటి కొకఁడు "నీభార్య కోతివలె నున్నదేమిరా" యన వెంటనే "ఓరీ నాకన్నులు పెట్టుకొని చూడు" మని రెండవవాఁడు పూర్వపక్షము చెప్పెనట. అట్లే కవి విషయము కూడ. ఒక్కొక కవికి జన్మాంతరసంచితపరిపాకమున ప్రకృతి ఆనందమయముగ గన్పట్టును. వెనుకటికి మా గురువగు రాధాకృష్ణన్ గారు "కడుపునిండ భోజనము చేసినవాఁడు ప్రపంచముననున్న తోడిమానవులను దయార్ద్రహృదయమున మన్నించును. ఆకలిచే మటమటమాడువాఁడు కాని, విచారసంక్షుబ్ధ మనస్కుఁడు కాని, అపచారక్రుద్ధాంతరంగుఁడు కాని తోడిమానవుల లోపములను నిష్కరుణతో ఖండించు" ననియు పల్కుచుండెడి వారు. షేక్స్పియర్ మహాకవి జూలియస్ సీజర్ అనునాటకమున

"Yon Cessius hath lean and hungry looks, I fear him."

అని వచించి యున్నాడు. మఱియొక్కనికి ప్రపంచము విచారజనకమగును. ఒకడు పుట్టుకతోడనే మానవ కల్పితనియమశృంఖలల నెక్కపెట్టిన త్రెంచివేయవలెనను స్వాంతంత్ర్యేచ్ఛతోడనే జన్మించి షెల్లీకవివోలె సాంఘికనియమముల నెల్ల తృణీకరించి తుదకు విషాదజనకమగు పరిణామము నందును. మఱియొకడు ప్రకృతి ధర్మములను మానవకల్పితము లగు సాంఘిక ధర్మములను సమన్వయము కావించి సమరసబుద్ధితో ననుభవించి జీవితసంరంభమున విజయము నొందగలుగును. కావున సుఖదుఃఖ, ఆనంద విచారాది విభేదములన్నియు ననుభవించువాని పూర్వజన్మవాసనను బట్టి యనుభూతము లగుచుండును. మానవప్రకృతు లనంతము లగుటచే నిట్టి రసవిభేదము లనంతము లగును. ఎవని కెట్లు రస మనుభూత మగునో అట్లే యాతఁడు వర్ణించును. అందుచే నీవు శృంగారమునే వర్ణించుము, వీరరసమునే వర్ణింపుము అని శాసనముఁగావింపఁజూచుట లాక్షణికనిరంకుశాధికారధూర్వహణము మాత్రమే యగును. నిజముఁగ నిట్టి విషయమున స్వాతంత్ర్య మెవ్వరికైన నుండదగు ననినచో నదియొక కవికేఁ గాని తదితరులకుఁ గాదు. అందుకనియే కదా "నిరంకుశాః కవయః" అని మనవారును, "Poets are the unacknowledged legislators of the world" అని షెల్లీ మహాకవియు నుద్ఘోషించినారు? ఈభావమే—

"కవుల బంధింపగల్గు శృంఖలలు లేవు,
వారె సర్వలోకములకు ప్రభువు లరయ"

ననుచు నిరాఘాటముగ దెల్పవచ్చును గాదే! భవభూతి అత్యంతస్వాతంత్ర్యప్రియుఁడు. లాక్షణికుల యడుగులకు మడుఁగులొత్తు వాఁడు కాఁడు. అట్టిభాగ్యము కాని దౌర్భాగ్యము కాని ఇతరులకు పట్టవలసినది భవభూతికి మాత్ర మెన్నటికిని కాదు. ఎదుట సాక్షాత్కరించిన రసస్వరూపమును తోడివారి లాలింపులకుఁగాని పైవారి బెదరింపులకుఁగాని క్రిందివారి యాసడింపులకుఁగాని లొంగక యథాదృష్టముగ చిత్రించిన కవిశేఖరుఁడు. అతనిహృదయమునకు కరుణకన్న వేఱురసము లేదని యనుభవైకవేద్యమగుటచేతనే యతఁ డట్లు వ్రాసెను. అతని హృదయమునకే యనుమాట యేమి? ఆదికవియగు వాల్మీకి తమసానదీతీరమున క్రౌంచమిథునమునం దొకటి కిరాతునిచే వధింపఁబడుటఁ గాంచి యార్ద్రీభూతహృదయుఁడై, అనుకంపాచకితాంతరంగుఁడై తోడనే ఆకస్మికప్రత్యవభాసమును, అవ్యతికీర్ణరూపమును నగు భావమును దేవభాషలో, ననుష్టుప్ ఛందరూపమున—

"మానిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వ
మగమః శాశ్వతీ స్సమాః
యత్క్రౌంచ మిథునా దేక
మవధీః కామమోహితమ్."

అనుచు కరుణారసము జగము నంతయు కరగింప నాక్రోశ మొనరించెను. తోడనే బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై యతనిని—

"ఋషే! ప్రబుద్ధోసి వాగాత్మని,
తత్ బ్రూహి రామచరితం,
అవ్యాహతజ్యోతి రార్షం
తే చక్షుః ప్రతిభాతి. ఆద్యః కవి రసి."

యని యాదేశించి యాశీర్వదించి యంతర్హితుఁ డయ్యెను. అనంతరము వాల్మీకి యాశ్లోకమునే ప్రాతిపదికగ గ్రహించి శ్రీరామచరిత్రమును రచించి ధన్యుఁడై సంస్కృతకవులకు కల్పవృక్షమును ప్రసాదించియేగెను. ఆ కల్పవృక్షఫలములనే కాళిదాసు భవభూతి, శంకరుడు మొదలగు మహాకవులు భుజించి తద్రసగ్రహణ పారవశ్యమున కావ్యగానముఁ జేసిరి. అట్టివాల్మీకినే లక్ష్యముగ నుంచికొని రామచరితమును వ్రాసి ధన్యుఁడు కాదలచిన భవభూతికి- రామజీవితమున లీనమైపోయిన భవభూతికి- కరుణతక్క నన్యరసములు గోచరించునే? అది యతనికి భగవంతుఁడు ప్రసాదించిన రసము. అదియే అతని జీవితమును సర్వమును చలింపఁజేసినరసము. అందుచేతనే అతఁడు "ఏకో రసః కరుణ ఏవ" అనియుద్ఘోషించెను. తక్కిన రసములన్నియు కరుణయొక్క రూపాంతరములే యని సమర్థించెను. ఏ యితివృత్తమునకు తగినరసమా యితివృత్తమునకే. ఏకవికి ప్రసాదింపఁబడిన రసమా కవికే గ్రాహ్యమగును కాని అలంకారికనియమితములగు రసములు కావు. కవికి ప్రసాదింపబడిన రసమును ఆలంకారికుడు కోరురసమును నొకటైన ఆలంకారికునిదే యదృష్టము. వెనుకటికి "రోగియు పాలే కోరెను. వైద్యుఁడును పాలే యొసగె" ననులోకోక్తి కలదు. అట్టి యాలంకారికులకు శరణ్యుఁడు కాళిదాసే! అతఁడు తన నాటకముల శృంగారమునే యుపయోగించి తన మర్యా

దను ఆలంకారికుల మర్యాదనుకూడ కాపాడెను. అందు కనియే మన లాక్షణికు లెల్లరును "కవికులతిలకః కాళిదాసః" అని పొగడుట. కాళిదాసు సమకాలికసాహిత్యసంప్రదాయముల ప్రతిఘటించు వాఁడుకాఁడు. ఉన్న వారి కనుగుణముఁగనే తన ప్రజ్ఞను కనుబఱచినాఁడు. ఆపరితోషా ద్విదుషాం నసాధుమన్యే ప్రయోగవిజ్ఞాన" మ్మని నమ్మినవాఁడు. భవభూతి స్వేచ్ఛాప్రియుఁడు. అవసరమైన సమకాలికసంప్రదాయముల తిరస్కరించి నిజమనోగతభావమును యథానుభూతముగ వర్ణించు ఖండిత స్వభావము కలవాఁడు. కవుల సంఖ్య యనంతము. వారనుభవించు రసములును తద్రసముల కాశ్రయము లగు నితివృత్తములును ననంతములు. అనంతో వై రసః అను మాట సిద్ధాంతము. వీరశృంగారములు మాత్రమే కావ్యమున ప్రధానరసములుగ నుండవలెననుట పొసఁగనిదియు కవికావ్యప్రకృతివిరుద్ధమును నగు మతము. ఈ విషయమున కవియొక్క విషయసాక్షాత్కారమే - రససాక్షాత్కారమే-అంతఃకరణ ప్రవృత్తియే- కవికి ప్రమాణము. కాని యాలంకారికనిర్వచనములు కావు. నిరంకుశాః కవయః అనుట సర్వకాలములను సర్వదేశములను సత్యము.

ఇక కరుణరసము మూలరసమును, అందుచేత నదియే యేకరస మనియు నెట్లు నిర్ధారణ చేయనగును? ఈ నిర్ధారణఁ జేయుటకు ముందు కరుణరస మన నేమో తిన్నగా గ్రహింపఁ దగును. కరుణరసము శోకమను స్థాయీభావమువలన జనించు నని కావ్యప్రకాశికాది గ్రంథములలో లాక్షణికులచే నిర్వచింపఁ బడినది. కరుణరసమనఁగ నిష్టబంధుజనవియోగజనితదుఃఖమే యని వారిమతము. ఇట్టిదుఃఖమే ప్రపంచమున సర్వత్ర మూలరస మనుట యొకవిధముగ సాహసమే యగును. దుఃఖమే మూల రస మగుచో నొక్కరామునికి మాత్రమే కాక జీవరాసుల కెల్లను—

"ఆద్యావసితం జీవితప్రయోజనం శూన్యమధునా
జీర్ణారణ్యంజగత్ అసారస్సంసారః కాష్ఠప్రాయం శరీరం"

అను వాక్యములు వర్తింపవలసివచ్చును. జీవరాసులెల్లను

"అశరణావయం, కింకుర్మః కాగతిః క్వగచ్ఛామః.
దుఃఖసంవేదనాయైవ వాస్మాసుచైతన్యమాగతం,
మర్మోపఘాతిభిః ప్రాణైః వజ్రకీలాయితంస్థిరైః.

అనుచు రామునివలె విలపించుచు తుట్టతుదకు నివృత్తి మార్గము నవలంబింపవలసి వచ్చును. ఇట్టి జగత్ప్రళయ సమానమగు నవస్థ మానవులకు సహజముగ ననుభూతము కావలెననియు నిట్టి యనుభవమే కరుణరసమనియు భవభూతి యెన్నటికిని తలచియుండఁడు. ఇట్లు తలచి యుండనిచో కరుణరసమున కింకొక యర్థమేమి చెప్పవలెనను ప్రశ్న ముదయించును. మా మతము ప్రకారము భవభూతి కరుణరస మనఁగ పరులకష్టసుఖములగని చకితమై ఆర్ద్రమగు హృదయమున జనించు ననుకంపమే యని భావించెను. హృదయమున నార్ద్రత లేనివానికి కరుణ జనింపదు. కరుణ యన నొక్కదుఃఖవిషయమున జనించు ననుకంప మాత్రమే యని భావింపదగదు. ఒకవేళ అట్లు భావించినను దుఃఖానుభవములోనే అనేక తారతమ్యస్థితు లున్నవి. ఒక స్త్రీ మరణము నొందినపుడు భర్తకొకవిధమగు దుఃఖము. పిల్లల కొకవిధమగు దుఃఖము- తల్లితండ్రుల కొక విధమగు దుఃఖము - చెలికత్తెల కొకవిధమగు దుఃఖము. మిగిలిన తోడిజనుల కొక విధమగు దుఃఖమును కలుగుచున్నవి. కాని వీని నన్నిటిని నిమిత్తభేదములుగమాత్రమే పరిగణించి వీని నుద్బుద్ధము గావించు మూలరసము సర్వత్రాపి కరుణయే యని జలసాదృశ్యమును బట్టి భవభూతి నిర్ణయింప జూచెనని కొందరందురు- కాని ఇది అంత సమంజసము కాదు. దుఃఖసమయ మప్పుడు జనించు కరుణయే మూలరసమని చెప్పుటకు చాల యభ్యంతరము కలదు. పైన చెప్పఁబడిన దుఃఖభావములలో నొకదాని కింకొకదానికి నిసర్గములగు భేదము లెన్నో కలవు. భర్తయొక్క దుఃఖము ప్రణయోద్బుద్ధము. తల్లిదండ్రుల దుఃఖము వాత్సల్యోద్బుద్ధము. పిల్లల దుఃఖము మాతృప్రేమోద్బుద్ధము. తోడిజనుల యొక్క దుఃఖము సాధారణానుకంపాజనితము. చెలికత్తెల దుఃఖము స్నేహోద్బుద్ధము. అన్నియు దుఃఖములే కావున దుఃఖమే మూలరస మనుట బియ్యమునకును పిసుగునకు ఒకే మంత్ర ముపయోగించి నట్లగును. అది కాక దుఃఖమే జీవితమునకు మూలమనియు దుఃఖమే జీవితసర్వస్వమనియు దుఃఖమే జీవితపరిణతి యనియు చెప్పుట చెప్పువానియొక్క మనఃప్రవృత్తిని అతని విచారమును మాత్రమే సూచించును కాని దుఃఖమే మూలరసమని సిద్ధాంతము చేయుటకు తార్కాణము కాజాలదు.

అపీదం రక్షోభిః కనకహరిణచ్ఛద్మవిధినా
తథావృత్తం పాపైర్వ్యథయతి యథా క్షాలితమపి

జనస్థానే శూన్యే వికలకరణై రార్యచరితై
రపిగ్రావా రోదిత్యపిదళతి వజ్రస్యహృదయమ్.

అను శ్లోకము రాముని శోకముయొక్క తీవ్రతనే సూచింపగలుగును కాని దుఃఖాత్మ మగు కరుణయే మూలరసమని స్థిరీకరింపఁజాలదు. ఒక్క రాముని జీవితము దుఃఖమయమైనది కావున జీవితమునకు దుఃఖమే మూలమనుట హేత్వాభాసమగును. అందువలన దుఃఖమే కరుణ యనునెడల కరుణ మూలరసము కానేరదు. కాఁదగదు కూడ. ఇక కరుణ యన పరుల కష్టసుఖముల విషయమున ననుకంప. ఆర్ద్రిత, సంచలనము నొందుట, తన కష్టసుఖముల నార్ద్రానుకంపాదిభావములతో ననుభవించి యితరులకు తిదనుభూతరసవాసన వ్యాపింపజేయుటయేః యగుచో తప్పక యంగీకరింపవచ్చును. కాని యిట్టి కరుణకు ప్రత్యేకవిలక్షణత్వ మేమియు నుండదు. అట్టి యనుకంపాజనకశక్తి ఆర్ద్రీకరణశక్తి సర్వరసములకు కలదు. అట్టి శక్తి శృంగారమునకు కలదని కాళిదాసు చూపింపగలిగెను. శాకుంతల సౌందర్యదర్శనమెుక్క దుష్యంతునికే కాక సర్వమానవప్రపంచమునకును నేత్రనిర్వాణముఁ గూర్పఁ గలుగును.

కుసుమమివ లోభనీయం యౌవన మంగేషు సన్నద్ధం
అనాఘ్రాతం పుష్పం కిసలయ మలూనం కరరుహై
రనావిద్ధం రత్నం మధునవ మనాస్వాదితరసం
అఖండం పుణ్యానాం ఫలమివ చ తద్రూప మనఘం
యా తత్ర స్యా ద్యువతివిషయే సృష్టి రాద్యేవ ధాతుః
జీవితం మే ద్వితీయం

ఇత్యాది వాక్యముల కాళిదాసునిచే వర్ణితమైన ప్రేమరసము సమస్తజీవరాసులకును మాధవీలతాసహకారములకును, పద్మినీభాస్కరులకును కువలయినీసుధాంశులకును కలదు కదా. సర్వసృష్టికిని మూలకారణమగు భావము నుదయింపజేయు శృంగారము మూలరసమని యేల నిర్ణయింప దగదని వాదించుచో కాళిదాసున కెవ్వరు ప్రత్యుత్తర మీయఁగలరు? సకలజీవరాసులను చలింపజేసి కడుపులు చెక్కలుగ నవ్వింపగల శక్తి హాస్యరసమునకుఁ గలదని మహాకవి షేక్స్పియర్ రాబర్ట్ బరన్స్ డికెన్స్ మొదలగు వారిచే వర్ణింపఁబడినహాస్యరసము నాస్వాదించిన వారికి గోచరింపకపోదు. ఫాల్స్టాఫ్ యొక్క వేషమును చూచికాని, షేక్స్పియర్ సృష్టించిన యితరహాస్యరసపాత్రములవాక్యములనుకాని,

"The rank is but the guinea's stamp, a man is a man for a' that,"

అని వర్ణించిన రాబర్టు బరన్సు హాస్యప్రసంగములను కాని, డికెన్సుయొక్క దయాపూర్ణహాస్యభరిత ప్రసంగములను కాని

"Ah, take the cash in hand, and waive the rest, Oh the brave music of a distant drum"!

అనుచు ఆముష్మికసుఖాపేక్షకుల నందఱ నెగతాళి చేసిన ఒమార్ ఖాయాంయొక్క వికటహాస్యభరితవాక్యములను కాని జదివినప్పుడు ఏకో రసో హాస్యఏవ అనిపించును. మార్లో రచితమగు టాంబర్లేన్, గేతే రచితమగు ఫాస్టు మొదలగు నాటకములలోని వీరరౌద్ర బీభత్స భయానకాద్భుతాది రసములలో దేని కదియే "ఏకోరసః" అను నట్లుండును. కావున నింతదూరము చర్చించుటవలన తేలిన దేమనఁగా ననుకంపాజనకశక్తియు, హృదయవిదవణశక్తియు ప్రతిరసమునకు లక్షణములే యనియు, కరుణకుమాత్రమే ప్రత్యేక లక్షణములు కావనియునే. నిసర్గప్రతిభాశాలియగు కవిబ్రహ్మ లెట్టి రసమునకైనను విశ్వవ్యాప్తి నొసగి అదియే మూలరసమని యెల్లరు ననుకొనునట్లు చేయఁగలరు. అందమొకరిసొమ్ము కానట్లు హృదయవిద్రవణశక్తి యేదో ఒక్క రసముయొక్క సొమ్ము మాత్రమే కాదు. కావున కరుణ యొక్కటియే రస మనునది సర్వత్రాపి సిద్ధాంతము కానేరదు. కాని భవభూతికి మాత్రము రసము కరుణ రూపమున సాక్షాత్కరించెను. అతడు కరుణ రసమును వర్ణించుటలో చూపిన ప్రజ్ఞ యనన్య సామాన్యము. అం దుత్తరరామచరితమున నతడు కరుణ రసమును పోషించిన విధము శ్లాఘ్యతమము. అందుచేతనే "ఉత్తరే రామచరితే భవభూతి ర్విశిష్యతే" యని లాక్షణికులు కూడ విధిలేక చల్లచల్లగ నంగీకరించిరి. ప్రపంచమున కింతటికైనను కాకపోయినను భవభూతికి మాత్రము "ఏకో రసః కరుణ ఏవ."

ఇక భవభూతి కరుణరసము నేవిధముగఁ బోషించెనో, కాళిదాసునకు నితని కీ విషయమునఁ గల భేదమెట్టిదో స్థాలీపులాకన్యాయమున సూచించెదము. భవభూతియొక్క కరుణరసము వాచ్యప్రధానము. కాళిదాసుని కరుణరసము వ్యంగ్యప్రధానము. భవభూతి భావమును పండు నొలిచి తొనలను తీసి యొకతొన వెంబడి యింకొక తొననుతీసి చేతపెట్టి తినిపించును. కాళిదాసు

తొనలతో నిండియున్న పండును మాత్రము చేతికిచ్చుచు దాని నొలిచికొని తొనలను దీసి భుజించు భారమును పాఠకునికే వదలివేయును. ఈ భేదమునకుఁ గారణము స్పష్టమే. భవభూతి కరుణనే ప్రధానముగఁ గైకొని యుంటచే దానిని విప్పిచెప్పి, పెంచి, వ్యాప్తి కలిగించి యేకపుత్త్రునింబోలె పోషించెను. కాళిదాసన్ననో దానిని శృంగారరసమున కుపాంగముగ గైకొని యుంటచే తన ప్రేమమంతయు నూరక పొరలనీయక ఒక్కొకపరి వ్యంగ్యముగ-ధ్వనిప్రధానముగ-సూచించి విడచును. భవభూతికరుణరసము తల్లిప్రేమవలె యూరక పైకుబుకు చుండును. కాళిదాసుని దన్ననో తండ్రిప్రేమవలె గంభీరమై యొప్పును. భవభూతికరుణసముద్రము నిరంతర తరంగసంక్షుభితము. కాళిదాసునిదో ప్రశాంత గంభీరము. అగాధము. భవభూతియొక్క కరుణరసపోషణశక్తి విషయమునే యాధారము జేసికొని దానిచేఁ బరిమితమై యొప్పును. కాళిదాసన్ననో యవకాశము చేఁజిక్కినప్పుడెల్ల భూమ్యాకాశముల తాళము వాయించుచు, షేక్స్పియర్ చెప్పినట్లుగా—

"The Poet's eye in a fine frenzy rolling, Doth glance from earth to heaven and heaven to earth".

అను వాక్యమునకు లక్షీభూతుఁ డగుచున్నాఁడు. తారతమ్యమును జూపించుటకుఁ గాక యిరువురి మార్గముల యందుగల భిన్నత్వమును సూచించుటకు మాత్రమే కొన్ని యుదాహరణము లొసఁగి వానిపై యభిప్రాయము లొసఁగు భారము పాఠకులకే వదలి వైచెదము.

కాళిదాసు:—

శివశిరసి శిరాంసి యాని రేజుః
శివశివ! తాని లుఠంతి గృధ్రపాదైః
అయిఖలు విషమః పురాకృతానాం
భవతిహి జంతుషు కర్మణాం విపాకః.

మా మాకాశప్రణిహితభుజం నిర్దయాశ్లేషహేతో
ర్లబ్ధాయాస్తే కథమపి మయా స్వప్నసందర్శనేషు
పశ్యన్తీనాం నఖలు బహుశో న స్థలీదేవతానాం
ముక్తాస్థూలా స్తరుకిసలయే ష్వశ్రులేశాః పతంతి.

ఉద్గలితదర్భకబలా మృగ్యః
పరిత్యక్తనర్తనా మయూరాః
అపసృత ఇవ పాండుపత్రాన్
ముంచం త్యశ్రూణీవ లతాః.

కథ మేష్యతి మమశోకః
నీవారబలిం విలోకయతః.

యాస్య త్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంస్పృష్టముత్కంఠయా
కంఠః స్తంభితబాష్పవృత్తికలుష శ్చింతాజడం దర్శనం
వైక్లబ్యం మమ తావ దీదృశ మిదం స్నేహా దరణ్యౌకసః
పీడ్యంతే గృహిణః కథం ను తనయావిశ్లేషదుఃఖై ర్నవైః.

ధూమజ్యోతిస్సలిలమరుతాం సన్నిపాతః క్వ మేఘః
సందేశార్థాః క్వ పటుకరణైః ప్రాణిభిః ప్రాపణీయాః
ఇత్యౌత్సుక్యా దపరిగణయన్ గుహ్యకస్తం యయాచే
కామార్తాహి ప్రకృతికృపణా శ్చేతనా చేతనేషు.

త్వామాలిఖ్య ప్రణయకుపితాం ధాతురాగైః శిలాయాం
ఆత్మానంతే చరణపతితం యావదిచ్ఛామి కర్తుమ్
అస్రైస్తావ న్ముహు రుపచితై ర్దృష్టి రాలుప్యతే మే
క్రూరస్తస్మిన్నపి నసహతే సంగమం నౌ కృతాంతః.

అయి జీవితనాథ జీవసి
త్యభిధాయోత్థితయా తయా పురః
దదృశే పురుషాకృతిః క్షితౌ
హరకోపానలభస్మ కేవలమ్.

భవభూతి:—

అయం తావ ద్బాష్పస్త్రుటిత ఇవ ముక్తామణిసరో
విసర్పన్ ధారాభి ర్లుఠతి ధరణీం జర్ఝరకణః
నిరుద్ధో ప్యావేగః స్ఫురదధరనాసాపుటతయా
పరేషా మున్నేయో భవతి చిరమాధ్మాతహృదయః.

తత్కాలం ప్రియజనవిప్రయోగజన్మా
తీవ్రోపి ప్రతికృతివాంఛయా విసోఢః
దుఃఖాగ్ని ర్మనసి పున ర్విపచ్యమానో
హృన్మర్మవ్రణఇవ వేదనాం తనోతి.

ఏతస్మి న్మదకలమల్లికాక్షపక్ష
వ్యాధూతస్ఫురదురుపుండరీకభాగాః
బాష్పాంభఃపరిపతనోద్గమాంతరాళే
సందృష్టాః కువలయినో మయా విభాగాః.

శైశవా త్ప్రభృతి పోషితాం ప్రియాం
సౌహృదా దపృథగాశ్రయా మిమాం
ఛద్మనా పరిదదామి మృత్యవే
సౌనికో గృహశకుంతికా మివ.

అపూర్వకర్మచండాల మయి ముగ్ధే విముంచ మాం
శ్రితాసి చందనభ్రాంత్యా దుర్విపాకం విషద్రుమమ్.

విస్రంభా దురసినిపత్య జాతనిద్రా
మున్ముచ్య ప్రియగృహిణీం గృహస్య శోభాం

ఆతంకస్ఫురిత కఠోరగర్భగుర్వీం
క్రవ్యాదోభ్యః బలి మివ దారుణః క్షిపామి.

చిరా ద్వేగారంభీ ప్రసృతఇవ తీవ్రో విషరసః
కుతశ్చి త్సంవేగా త్ప్రచల ఇవ శల్యస్య శకలః
వ్రణో రూఢగ్రంథి స్స్ఫుటిత ఇవ హృన్మర్మణి పునః
ఘనీభూతశ్శోకో వికలయతి మాం నూతన ఇవ.

దళతి హృదయం గాఢోద్వేగం ద్విధాతు నభిద్యతే
వహతి వికలః కాయో మోహం నముంచతి చేతనాం
జ్వలయతి తనూ మంతర్దాహః కరోతి నభస్మసా
త్ప్రహరతి విధి ర్మర్మచ్ఛేదీ నకృంతతి జీవితం.

వేలోల్లోలక్షుభిత కరుణోజ్జృంభణ స్తంభనార్థం
యోయోయత్నః కథమపి సమాధీయతే తంత మంతః

భిత్వాభిత్వా ప్రసరతి బలాత్కోఽపి చేతోవికార
స్తోయస్యేవా ప్రతిహతరయ స్సైకతం సేతుమోఘః.

హాహా దేవి! స్ఫుటతి హృదయం ధ్వంసతే దేహబంధ
శ్శూన్యమ్మన్యే జగద విరళజ్వాల మంతర్జ్వలామి
సీదన్నంధే తమసి విధురో మజ్జతీ వాంతరాత్మా
విష్వఙ్మోహః స్థగయతి, కథం మందభాగ్యః కరోమి!

ఈ శ్లోకము లన్నిటి భావవిశేషములను సరిపోల్చి విమర్శించి చెప్పజూచుట గ్రంథవిస్తరభీతివలనను, అట్టి పని పాఠకుల రసికత ననుమానించుట యగునేమో యను శంక చేతను సూచనల గావించినదానితోడనె తృప్తిజెంది విరమించుచుంటిని. పాఠకులు మదభిప్రాయముల సాదర బుద్ధితో పరిశీలింతురు గాక.

శ ర ద్రా త్రి

శా. శివ యోగా నంద రావు గారు

పండువెన్నెల లెల్లెడ నిండుకొనియె.
కంటి కింపుగ నుండె నక్షత్ర పంక్తి
అద్దమున కన్న నిర్మలంబైన గగన
జలధిఁ దోఁగుచునున్న నిశాచరుండు
రమ్యముగ నుండె శారదరాత్రి వేళ
ప్రకృతియంతయు శాంతభావమును దాల్చె.

* * * *

కోమలంబైన పూలతాకుంజములను
పచ్చనౌ చెట్ల యాకులఁ జొచ్చి లోన
పాన్పుపైఁబడి కిటికిచువ్వలను దాటి
పొడలుఁబొడలుగ చంద్రికల్ పొల్పుమీఱి
హృదయమున కెంతెయో ముద మొదవుచుండ.

* * * *

ప్రియుని నెడబాసి నెంటి జీవించుచుండి
కాలమును బుచ్చు విరహిణి కలముబూని
ప్రేమలేఖను లిఖియింపగా మొదలిడి
దీర్ఘయోచనలను మున్గి తేలుచుండి
తన్మయత్వముఁ జెందగ తనువు మఱచి
ప్రకృతి శాంతములోన విశ్రాంతి గాంచె.

నిర్మలంబుగ నున్న కోనేటినీట
కళలఁబర్వుచుఁ జంద్రుడుఁ గాంతి గులుక
చూచుచుండెను నెమ్మోము సోయగంబు.
కాంతు దే తెంచ నూత్నవికాస మొంది
కలువపూవులు వికసించె. గంధవహుఁడు
సార తరులతాఫలపుష్ప సౌరభముల
సరగఁదాలిచి నీటను స్నాన మాడి
కదల లేకుండుటను మందగతిఁ జరించె
గాలితాకున లేచి సున్నాలవోలె
తెరలుతెరలుగ మెల్లన తీరమునకు
తరలుచుండెడి యలలమొత్తంబునందు
యామినీకాంతు డలరి యుయ్యాల లూగె.

* * * *

అక్కడక్కడ నెగిరి తళుక్కుమనుచు
వెండిముక్కలవోలె కన్పించుచుండి
నీట మునిగెడి చేపల నిస్స్వనంబు
శ్రోత్రపుటములకును విన సొంపు గలిగి
శాంతిభంగంబు గావించె జలమునందు.

శ్రీనాథసూరనలు — మరాళవర్ణనములు

మండలేముల వేంకట శాస్త్రి గారు. బి. ఏ., ఎల్. టీ.

శుచిముఖిచరిత్ర మత్యద్భుతము. వజ్రనాభునిపురమునందలి వృత్తాంతముల నెఱిఁగి తనకు నివేదింపుడని మరాళముల నెల్ల దేవేంద్రుఁడు స్వప్రయోజనసిద్ధికై పనుపఁ దనవల్లభునియనుమతి వడసి, శుచిముఖి కథలోఁ బ్రవేశించినది. సహజముగు తన మృదుమధుర వచనరచనచే నతని సంతుష్టుఁ జేసినది. తనపూర్వము నెఱిఁగించుచు—

గీ. "విను సురేంద్ర పద్మ • జుని తేరు దివుచు సా
రంధరాఖ్యఁ దగు మ • రాళవిభుని
బిడ్డ నేను వాణి పెనుపంగ • బెరిఁగి త
ద్విమలకీర్తిఁ గంటి • విద్యలెల్ల."

అని దేవేంద్రునితోడను, ప్రభావతిని వర్ణించు నవసరమున ప్రద్యుమ్నునితో—

ఉ. "......................అతివాఙ్మహిమాఢ్య నేను, మా
యమ్మ సరస్వతీసతి త • నంతటిదానిఁగ నన్ను దిద్దుటన్."

అని తాను బ్రహ్మదేవుని రథవాహనంబైన సారంధరుం డను హంస కంఠావలంబను తానగుటయుఁ దదీయసంబంధవశంబునందు వాణి పెనుపఁ బెరుఁగుటయు, తదనుగ్రహంబున దనకు నఖిలవిద్యలం గరతలామలకంబగుటయుం జెప్పి, "శుచిముఖి" యను నామము సార్థక మనియును తనముఖము శబ్దసంస్కారపూతం బనియెంచి వాణియే యిడినదనియును తెలిపియున్నది. కవిత్వమునఁ దనకుఁగల శక్తిని మెచ్చి—

చ. ప్రబలములైన గాఁతుకక్ర • పారస వర్ణలతాదరంబులన్
కబళితచిత్రమై యపుడ • నాకపమాతిశయోక్తిశాపమే
నుబికుదమిచ్చి తల్లిఖిత • నూపురమున్ ధ్రుగసైకమూల యు
య్యబల మదంఘ్రిఁ బాఁదొడిగెఁ • నాబిరుదం బిది చూడు మేర్పడన్.

అని పల్కి వలయు గరువతనము నంతయు వ్యక్తపఱచినది.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నమున శుచిముఖియే ముఖ్యపాత్ర. ఆమె లేనియెడ కథావేగమునకు భంగము కలుగును. కథయే లేకపోవు నని నుడివినను సమంజసమై యుండనోపు. తొలుకొత్త వజ్రనాభునివలనఁ గలుగు విపత్పరంపరచే మిగుల నొచ్చిన దేవేంద్రుని మనస్తాపమును ప్రభావతీస్వప్నవృత్తాంతమును నివేదించి యుపశమింపఁ జేసినయది. "అకించిదంచిత సహజమాధురీధురీణ వాణీరామణీయకంబు కార్యకామనీయకంబున నినుమడించి" యాహంస యీవిధమున "బిడౌజుని బిడౌజుం" జేసినది. వజ్రనాభునిపుర మన్ననో "తపమున బ్రహ్మఁ బ్రసన్నుఁ జేసి" "మారుతాతపములకు న్నిజానుమతిఁ దక్క ప్రవేశ మొనర్పరానిది." దుర్గమ మగు నా వజ్రపురి తనకు సుసాధ్య మని తెలిపి, దేవేంద్రుని కార్యము నిర్వహించుట కర్హతను దెలిపినది. ఇట్టి యుత్తమప్రయోజనమున నచ్యుతుఁడుగూడ దృఢమనస్కుఁడై యుండు ననుటకును కార్యసిద్ధి యచిరకాలముననే కలుగు ననుటకును తార్కాణగ నీ స్వప్నవృత్తాంతము నివేదింపఁబడినదని తోఁచెడిని. మఱియు నీకార్యము నెఱవేర్పుభారము తనపై నిలిచియుండుటచే, శ్రీకృష్ణునితోడ నేకాంతమున సంభాషించి యాతని మనోధర్మమును గుర్తెఱిఁగినది. ప్రద్యుమ్నుఁ డీ పథకు సాధన మగుటచే నతని మనోదార్ఢ్యము నెఱిఁగి యరుగుట యుక్తమని తలచి గగనసరణి నరుగు నతనికి వినఁబడువిధమున "శతఁడితం"డని పల్కి, మరాళములతోఁ గూడ యాదృచ్ఛికముగ వ్రాలినటుల నటించినది. తనప్రయోజనం బతనికి దెలుపుట ముఖ్యావసరము. వినను ప్రద్యుమ్నుఁడు మిగులఁ బ్రార్థింపని రహస్యమును తెలుపనట్లు నటించి సమాచారము నెఱిఁగించినది. ఈకార్యమున నతనియుత్సాహ మినుమడించుటకు ప్రభావతీవృత్తాంతము దెలిపి, యామె రూపవయోవిలాసాదికమును సంగ్రహించుచు, తన బిరుదమును జూపి యాతని ప్రశస్తి వడసినది. మఱల ప్రభావతియు రాగవల్లరియు నుద్యానమున నుండి - చిత్రఫలకమును గూర్చి ముచ్చటించుచుండ, వారితోఁ గంతయుఁ జూచి వాగ్వాదము నిపుణముగ సలిపి ప్రార్థితయై ప్రద్యుమ్నుని గూర్చి యెట్టకేలకు ముచ్చటించినది. వజ్రనాభునికి సహజవైరియగు మురారితనూజునియెడ నామె ప్రేమలత లెంతబలముగ నున్నవని పరీక్షించి, వేఱొకని నైన సజాలనని యామెచే ప్రతినఁ జేయించుకొనినది. ఈవిధముగ శుచిముఖి కథాగమనము తనపై నాధారపడియున్న దని మనము భావించునంతటి ప్రాముఖ్యము నొందినది. కథ ముగియువఱకు నప్రమత్తయై సంచరించి నిర్వహించి కృతార్థత నొందినది. ప్రభావతికి ప్రద్యుమ్నునితో వివాహ మగుటయే కథలో ముఖ్యాంశ మగుటచేఁ గాని, లేనిచో నీప్రబంధమును "శుచిముఖీయ" మనినను సమంజస మని నా యభిప్రాయము. సాధారణముగ మరాళ మొకటి దేవదానవులకుఁ గల ప్రయోజనమును సంఘటింపఁదగు నుపాయముల నరసి, వలయుయుక్తులఁ బన్నుచు, నింద్రాదులనెల్ల శాసించియుంట యాశ్చర్యము! కడుంగడుఁ బ్రశంసాపాత్రము. కవికల్పితమయ్యును సృష్టివైచిత్ర్యముల మించి యుండుట కవినాథుని యసాధారణప్రతిభను వేనోళ్ళఁ జాటుచు కళాసామ్రాజ్యమున నతఁ డున్నతస్థానము నలంకరింప నర్హతనుగూడ ప్రకటించుచున్నది.

గుణములు - స్వభావము

ఇఁక శుచిముఖిస్వభావమును ముఖ్యము లగు గుణములను గొంత విమర్శించి చూతము. మరాళమును "ప్రౌఢ" యనఁదగు నని

యేకగ్రీవముగ నొప్పుకొనక తీరదు. ఈ ఉత్తమ స్త్రీరత్నములకు వలయు గుణవత్వము నీమెయందు వేయువిధములఁ గాన నగును. మఱియు నౌచిత్యమునకు శుచిముఖి పెట్టినది పేరు. అనుచితమగు నొక్కపనిదైనఁ జేసి యెఱుఁగదు. ఒక్కమాట వాడియెఱుఁగదు. చదువరులెల్లరు నామె చర్య ముమ్మాటికి నుచితమని యొప్పుకొనవలెను. పరిస్థితుల లెస్సగా నరసి యనుకూలములగు మార్గముల నిర్ణయించి, యనువగు విధమున నుపాయాంతరములఁ గల్పించి తనకార్యము సంఘటించుకొనుటలో శుచిముఖిని గడచువా రుండరు. అట్లగుటచే నీమెస్వభావము వర్ణనాతీతము. దుర్గ్రాహ్యము. నిదర్శనము లొకటిరెండుమాత్రము చాలును. తనకార్యమును ఫలింపఁజేయుటకు ముఖ్యాధారము ప్రద్యుమ్నుఁడు. దేవేంద్రుని ప్రయోజన మతనికి నివేదించి, సమరమునకుఁ బురికొల్పుట తనకు కర్తవ్య మయ్యె శుచిముఖి సామాన్యపు మర్యాదను గనఁబఱచురీతిని

సీ. ....
యతనిజూచియల్ల • యతఁ డితండ
కావలయు నవశ్య • మీవరపురుషుతో
మాటలాడి చనుట • మనకు మేలు.

అని యాదృచ్ఛికముగ దిగుట సభినయించినది. పిదపఁ బ్రద్యుమ్ను నుద్దేశించి—

ఉ. ఇప్పుడు నిన్నుఁ జూచి కొలు • వింపక పేయ కతిక్రమించి పో
నొప్పదటంచు వచ్చితిమి • యోగ్యసమర్థ మాను టెంతయున్
దప్పుగదయ్య యాదరవ • తంస! నినుం గని నీయనుగ్రహం
బొప్పఁగఁ గాంచిపోవుట ప్ర • యోజనసిద్ధికి మూల మారయన్.

అని తనయవసరమును వెలిపుచ్చియు నిగూఢముగ నుంచి మనో గాంభీర్యమును వ్యక్తపరచినది. 'ఏమువోయివచ్చెద' మని తోడనే పలికినది. ఆమె ప్రయోజనసిద్ధికిఁ దనయనుగ్రహ మెట్లు మూలము కాఁగలదను సందియము ప్రద్యుమ్ను నియం దుదయించుట సహజము. కావున నరడు రాచపాడి దప్పని విధమునఁ దత్కార్యము నెఱింగింపుఁ డని శుచిముఖిని వేడ గా—

చ. అనుడు; రహస్యమైనదియె • యైన భవత్పరిపృష్ట మెంతయున్
జనక నిమేషమున్ దడయ • సంగతిగాదును మాకు నైన నీ
వనఁగ జనార్దనుం డనఁగ • నారయ భేదము లేదు! కావునన్
విను వినిపింతు మాపనియు • నీదు ప్రసంగము మున్ను కల్మికిన్.

అని విధిలేక తెలిపినటుల నవిస్తరముగ నేకాంతమున బలికినది. మఱియు నీసమయమున శుచికమకురీతిని ప్రభావతీవృత్తాంతము నెఱిఁ గించి యాతని మన స్థైర్యమును బలపరచినది. ఇం దెంత గుణవత్వము వ్యక్త మగుచున్నది! సామాన్యపు మరాళమే యయిన నింతటి ప్రయత్నము సేయక తొలుదొల్తనే దేవేంద్రునిప్రయోజన మెఱింగించి యుండును. అట్లయిన నొకవేళఁ గార్యము సిద్ధిఁబొందినను విజయనో గాంభీర్యము వ్యక్తపడఁజాలదు. ఈప్రయోజనమునఁ బ్రద్యుమ్నునికిఁ గొంతవఱకు లక్ష్యము తగ్గియుండును. ప్రభావతీరాగవల్లరు లుద్యానవనమునఁ చిత్రఫలకమును తద్వృత్తాంతమును విమర్శించునవసరమున శుచిముఖి యదృచ్ఛవపోలె నొసరించినది వర్ణనాతీతము. ప్రద్యుమ్నకుమారుని వృత్తాంత మామెకుఁ దెలియఁజేసి ప్రభావతి నతనియెడ బద్ధానురాగఁ జేయవలయు. సంశయాకులిత మగు నామెహృదయమును స్థిరపరచి, యతనిఁ దప్ప వేఱొకని వరింపనను వాగ్దానముఁ గైకొనవలయు. లేనిచో వజ్రనాభునివధ సుసాధ్య మగునా? తోడనే ప్రద్యుమ్నునివృత్తాంత మామెకు నివేదించినచో తనయుదంతమునను తనయెడనుఁ బ్రభావతికి గల గౌరవ మల్పము కావచ్చును. కావునఁ జిత్రఫలకమును సంతరించు ప్రభావతిని జూచి, యదియు యిదని తలఁచి, యామెయెదుట సద్దముగ సంచరించుచు, నావరపురుషుఁ జూడ మొదలుపెట్టినది. తోడనే ప్రభావతికి సందియము గలిగి వయస్యతో మరాళముఁ గూర్చి పల్కుచుండ మున్నొక్కచోట నొక్క వరపురుషుం జూచి తత్సమానరూపుని మతి యొందునుం గానలేక ఇప్పు డిందు నతనికై వడి దోఁచిన నిది తదీయ రూపం బెఱింగి వ్రాసినదొకో యటుగాక యట్టివాఁ డెక్కడనైనం గలిగెనో యని యించుక విమర్శించి వీక్షించితి నని పలికి యామెహృదయమున నద్భుతప్రమోదసందేహంబులఁ గ్రందుకొనఁ జేసినది. శుచిముఖికంటె తిర్యగ్జంతువున కంతటి సుజ్ఞానము కలదను నద్భుతమును- కలఁడో లేఁడో యని పరితపించి తనకు నిశ్చయ మెఱుఁగనయ్యె నను ప్రమోదమును- అట్టివాఁ డుండునా యనియు నుండిన నతనిసాంగత్యము తనకు లభించునా యనుసందియమును- ప్రభావతియం దొక్కసారి పొడమినవి. శుచిముఖియెడ గౌరవ మతిశయము నొందినది. చిత్రఫలకమును విమర్శించి తనకుఁ దెలిపినది వివేదింపుమని మరాళమును మిగుల సాభిప్రాయముగఁ బ్రార్థింపఁగా-

క. నీకనిన యట్లు యేను భ
యావహులను గానివారి • నాకృతిన కనం
గాకలతి; నైనఁ దెలుపక
యే కట్టెదు చేర నిరువు • శకత మాడన్.

అని తనకఱువతన మట్టిపడునటుల పలికినది. ఇది శుచిముఖిగాంభీర్యమున కొక దృఢనిదర్శనము. దీనిని గ్రహించి యాచెలువ లిద్దఱును-

సీ. ఈశకి తానోత్సవదనలై • యెంతమూర
మఱుఁగుచున్నది దీని వాక్యశయ మని-
మిపుల వెఱఁగందిరి. అంత లక్షణకథన మెం • కింత నలిపి.

చ. ఎనయఁగ నెవ్వ రెంత మన • సిచ్చి వచించిరి తాను వారిలో
పనుపడ నంతమాత్రఁ బ్రతి • భావణ మాకుట యుక్తమంత్రమా
కొనరఁగఁ బన్ని దంపుగాలు • పోటులు దీర్పఁగ నిప్పు డేమఁ జె
ప్పినయది చాలు నింకఁ దలకెట్టుట చెల్లద • యెక్కు డేమియున్.

అని తనప్రయోజనసిద్ధికి మూలమగు నీకుట్టమున నెంత బిగువుఁ గనఁబడుచున్నది! వారిచే ప్రార్థితయై కాక యంతయు మాటాడదు. కొంతయుదంతము దెలిసి పొంతముగ నెఱుఁగఁగోరుట యాయింతులకును సహజము. వారు ప్రార్థించి విసిగి వేసారియుండఁగఁ బ్రభావతిని ఖేదిల్ల జేయుట యగునను భయమున వాచోయుక్తిని చాలించి-

ఉ. అంతిపురంబుకన్యలటు • యాత్మకెఱుం గళిధాత్రయుక్తి నొ
క్కింతయు నేర్పతింపఁగ • యిట్లనిట్లని వాకు వాకె య
ర్థాంతరముల్ గడించుకొని • యంజక యెట్లు యథావస్తుతుల్ ప్రపం
చింతునటంచు నుంటి నిఁకఁ • జెప్పెద మీరలు నట్టుదెల్పుటన్.

అని యావచ్చరిత్రయును గడు రమ్యముగనుడివినది. ఈప్రకట్టమంతయుఁ జదివినగాని మనోగాంభీర్యమున శుచిముఖి ఎంత ప్రశంసాపాత్రమో గ్రహించుట కష్టము.

మఱియు నౌచిత్యమునకు శుచిముఖి పెట్టినది పేరని నుడివియుంటిమి. కథానిర్వాహణమునకు ముఖ్యసాధనమగు నామెచర్య కడుంగడు నుచితము. తనయొడయుడగు దేవేంద్రునివైరియగు వజ్రనాభునికర తీవసము సలుపుచుండుట యేహ్యముగఁదనకెతోఁచి శుచిముఖి—

చ. తడవులబట్టి యేము సత•తంబును బోదుము వానివీటికిన్
గడు మతిచాలమిన్ గడుపు•కక్కుటితిన్ సురలోకనాథ మా
యొడఁగలయట్టి తప్పిది, స•హింపుము పక్షులమౌట నొక్కవెం
బడి నిది చెల్లెఁగాక రిపు•ప్రాంతము చేరెడువార లాప్తులే ?

యనియు, నతఁడు తనసరసులయందు గనకనళినజాతము లెల్ల నాటించివాఁ డనియు నటువనక మేతకడమనే హంసములకు" అని సమర్థించినది. ఇది యెంత యుచితముగ నున్నది! మాడుఁడు ప్రద్యుమ్నునితోఁడఁగాని శ్రీకృష్ణునితోఁగాని యీసమాచారముఁ జెప్పినదా?

పరిస్థితులనెల్ల జెన్నుగ బరీక్షించి యనుకూలములగు మార్గముల నిర్ణయించి స్వకార్యసాఫల్యము నొందుటకు శుచిముఖిసలుపు ప్రయత్నము స్తుత్యతీతము. కథాసరణియం దామెకుగల ప్రాముఖ్యము నరయఁసందర్భమున నిత్యది చాలవఱకు నరఁబడినది. ముఖ్యవిషయముల నొకటి రెండిటిని మాత్ర మిందుఁ బొందుపఱచుట యుక్తము. దేవేంద్రుని ప్రయోజనము వజ్రనాభునివధ అందులకు ప్రతికూలమగునంశము వజ్రపురి మాయతమున్నకైన జొరరాకయుండుట. అట్టితఱి నాపట్టణము తమకు సుగమమనుట సూచించి, యాతని మనస్సును దృఢపరచినది. అచ్యుతుని కీప్రయోజనమున సంబంధము గల్పించినది శుచిముఖియే. ఇందులకు కారణము ప్రభావతీస్వప్నవృత్తాంతము. ప్రద్యుమ్నుని యుద్వాహము నెఱుంగక పూర్వము గూడ నిష్కారణవత్సలుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు తనసహాయ మింద్రునికిఁ జేసియుండును. కాని తప్పక సహాయము దొరకునను ధైర్య మింద్రునకు గలుగుటకును, వజ్రనాభుని వధగూడ నిశ్చయమని యాతఁడు నమ్మికొని యుత్సాహియై యుండుటకును గూడ నీస్వప్నవృత్తాంత ముపయోగకరము. దేవేంద్రుఁడుగాని, శ్రీకృష్ణుఁడుగాని ప్రద్యుమ్నునితో నీవృత్తాంతమును దెలిపి యుండుమని కోరలేదు. అదియును స్వకపోలకల్పితము. తన యూహ్యమించిన కార్యమునకు సాధనమని శుచిముఖి తలఁచియుండును.

శుచిముఖిస్వభావము నింత గంభీర మొనరించిన యాకవిచంద్రుని ప్రతిభ వర్ణనాతీతము. నైషధమునను ఈకావ్యమునను గల మరాళము లొండొంటిని గొంతవఱకు పోలియు, వ్యక్తిస్వభావములు గల విగఁదోఁచును. ఈపరస్పరవిషయముల నించుక విమర్శింతము.

తిర్యగ్జంతువులలో నెల్ల మరాళము లుత్తమము లగుటచేఁ గావ్యములకుఁ గారణములుగ నీగ్రంథములలో నయ్యవి చేకొనఁబడియె. ఇంతియకాక యిమ్మరాళములకుఁ గవికల్పితములగు నుత్తమవంశములు గలవు. వంశాభిజాత్యములను జ్ఞానమున రెండును సంచరించుచున్నవి. మరాళము బ్రహ్మకు వాహనము. అట్లగుటచే శుచిముఖి ఇంద్రునితో-తన సత్కులీనతను 'వినుసురేంద్ర' యనుపద్యముఁ దెల్పినది. ఇట్లె దమయంతితో సంభాషించు నవసరమున శృంగారనైషధమునందలి మరాళమునైతము—

గీ. భారతీదేవిముంగేటి పలుకుచిలుక
సమదగజయాన సబ్రహ్మచారి మాకు.

అనియు "ఒక్కనాఁడు విధాత వినోదార్థంబు వాహ్యాళివెడలి మరలి వచ్చునపుడు మాకులస్వాములైన యతని రథరథ్యంబులు శ్రమంబునం డీలుపడియున్నం జూచి యేను విమానదండంబు కంఠంబున ధరియించి విరించిచేతం బారితోషికంబు వడసితి. నేను దివ్యతిర్యగ్జాతిని సుమ" అనియె. ఈరెండిటిలో మారనార్యుని శుచిముఖి, విరించి రథవాహనం బగు సార్వంధరాఖ్యుని వంశంబునఁ బుట్టినది గావున మిన్న యనఁదగును. విద్యాభ్యాసాదికమును వర్ణించుకొనుచు "నలినజురాణివాసమున వాణి పెనుపఁ బెరిఁగి, తద్విమలశిక్ష విద్యలెల్ల గంటిన"ని నుడివినది. కవిత్వమునఁ దనకుఁగల యుత్తమప్రజ్ఞకు నిదర్శనముగ పెండేరమును ధరించి విరుదమునకు దగినపలుకులచే శుచిముఖి యను సార్థకనామముఁ దాల్చినది. నైషధమున మరాళము 'వేలోకథం'ని తన యౌన్నత్యము నుగ్గడించుకొనుచున్నది. చూడుడు!

సీ. నలినసంభవు వాహ•నము వారువంబులు
కులముసాములు మాకుఁ • గువలయాక్షి
చదలేటిబంగారు • జలరుహంబులతూండ్లు
భోజనంబులు మాకుఁ • బువ్వుబోఁడి
సత్యలోకముదాఁక • సకలలోకంబులు
నాటుపట్టులుమాకు • నబ్జవదన
మధురాక్షరములై • మామాటలు వినంగ
నమృతాంధసులు రోయస్య•లవఁపమాంగి.

గీ. భారతీదేవి ముంగేటి• పలుకుచిలుక
సమదగజయాన స•బ్రహ్మచారి మాకు
వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్య లెల్ల
తరుణి! నీయానఁ • ఘంటాపథంబు మాకు.

అని పలికినది. అట్లయ్యు ప్రౌఢిమను తనచర్యచే సువ్యక్త మొనర్చుకొన జాలినది కాదు. శుచిముఖి యన్ననో ఉత్తమవంశమున జన్మించి విద్యాభ్యాసాదికమునఁ దనకుఁ గలిగిన యౌన్నత్యమును హేతుసహిత మగు వాదము నలిపి బలపఱచుకొనినది. తన విరుదమున కాదర్శప్రాయములగు వర్ణనలనలిపి ప్రశస్తివడసినది. శ్రీనాథుని రాజహంసమున కింతటిఘనత

చర్యలోఁ గానఁబడినది కాదు. మఱియు నీ ప్రబంధమునఁ గథ యంతయు శుచిముఖిపై నాధారపడి యుండినది. వజ్రనాభునివధకుఁ దగు ప్రయత్నము సలిపి వలయు మార్గముల నిర్ణయించు భార మామె వహించినది. పురుషోత్తము దృఢమనస్కుఁ జేసినది. ప్రభావతీప్రద్యుమ్నులను కృత ప్రతిజ్ఞులఁ గావించి, కార్యసిద్ధి కరగతఁ బొనరించుకొనినది. ఆమె లేనియెడ కథ యెట్టుల జరిగియుండునదియు దురూహ్యము. శ్రీనాథుని మరాళమున కంతటి ప్రాముఖ్యము లేదు. నల దమయంతు లిరువురును పరస్పరము ప్రేమించుకొనుచుండ నీమరాళము దూతకార్యము నెరవేర్చి యంతరించినది. కథయంతయు దనంతన నొకరి జోక్యము లేకయే జరిగినది. మఱియు నలునిచేఁ బ్రాణదానము గైకొని ప్రతిఫలముగ దమయంతిని గూర్చునను ప్రయోజనము కల్పించుకొను టలో సత్యవాక్పరిపాలనము వ్యక్తమైనను, అంత రసభరితముగఁ దోఁచదు. ప్రత్యుపకార నిస్పృహచే శుచిముఖి దేవేంద్రుని ప్రయోజనము సాధింప నడుకట్టియుండుటలో విశేషమగు సౌజన్య మేర్పడినది. ఈ సౌజన్య మనన్యసామాన్యము. నలునితో మాటలాడునపు మరాళము, "ఫలకుసుమ మూలమాత్రంబున శరీరయాత్ర నడపుచు, మునులవోలె సలిలంబులోన దపంబు చేయుచున్నవార మని పల్కియు శుచిముఖివలె నిష్కారణ సౌజన్యమును బ్రకటింపక ప్రత్యుపకారస్వభావము మాత్రము ఘటించినది. శుచిముఖిసౌజన్యము వర్ణనాతీతము. మఱియు నింకొకభేదము గలదు. నలదమయంతులతోడ నొండొరుల యందలి మామరాళము తనంతటఁ దానిగ నివేదించినది. అందు ప్రౌఢిమ కొంత తఱిగినది. ముఖ్యావసరములగు ఘట్టములయందును శుచిముఖి ప్రకటించిన బిగువు బింకముల నీ వంకే విమర్శించియుంటిమి. ప్రభావతీ రాగవల్లరులతో సలిపిన వాగ్యుద్ధ మామెను "ప్రౌఢ" యని వేనోళ్లఁ జాటెడిని. శ్రీస్వభావమును శుచిముఖి లెస్సగ నెఱిఁగినది. కావున తనసొబగును వర్ణించి ప్రభావతి స్తుతించుచుండ తనవలన రహస్యము దెలిసికొనుటయే యామె ముఖోద్దేశ మని గ్రహించి ఎత్తి పొడుచుచున్నది-

ఉ. ఇప్పుడు నీవు చెల్మికిని ♦ హేతువుగాఁగ గణించినట్టి నా
యొప్పును నిప్పుఁ డా నెచట ♦ నుండు రహస్యవిచారవిఘ్నమా
చెప్పుడు నీకుఁ దోఁచె నవు♦డింతయు లోకెరుఁ; దీనిచేత నా
యిప్పటి వంతనంపు పని ♦ యేమఱ కంపుడు పోయివచ్చెదన్.

అనినది. అట్టిసమయమున నైషధమున మరాళము మిన్నకుండి 'ముగ్ధ' యనిపించుకొనినది.

అయిన నీయుభయులలోఁ గల సామాన్యవిషయముల నొకటి రెండింటిని విచారించెదము. శ్రీస్వభావము చంచల మనియు, దానిపై నాధారపడరాదనియు నిరువురు లెస్సగ గ్రహించిరి. దమయంతీ ప్రభావతుల యనురాగములు దృఢములు కావని యెంచి పరీక్షించి యుపాయాంతరముల గల్పించి వలయు ప్రతిజ్ఞల గైకొనిరి. ప్రభావతి

క. విను ప్రద్యుమ్నుని దక్కఁన్
మనమున నే నొరు వరించు ♦ మాట విడఁపు మా
ఘనుఁ డొల్లకున్న జెందుదు
మననిజశిఖి దనువు వ్రేల్చి మఱుసటిమేనన్.

అనియును దమయంతి—

గీ. అనలసంబంధవాంఛ నా ♦ కగునె యేని
యనలసంబంధవాంఛ నా ♦ కగునె చూచె
చాలు నందేహవక్రభా ♦ షణము లింకఁ
దరుణచక్రాంకపాదఃప♦తంగకక్ర.

గీ. తండ్రి నిషధాధిపతి కీక ♦ తక్కు రొరున
కీఁదలంచిన నే నిహా గేంద్ర వినుము
దేహ మనలంబునకు నాహుతిగ నొసంగి
యతనిఁ బొందంగఁ గందు జన్మాంతరమున.

అనియు దగురీతిని తీవ్రము లగు ప్రతిజ్ఞల సలిపిరి. వర్ణనకౌశల మీ మరాళములకు సమానము. నలదమయంతులయుఁ బ్రభావతీప్రద్యుమ్నులయు లింగరూప వయోవిశేషాదుల వర్ణించుఘట్టములఁ జదివి యానందించి యారసమును నోలందగు నేగాని నుడువ శక్యముగాదు. శ్రీనాథుని మరాళమునఁ గృతజ్ఞతయు సత్యవాక్పరిపాలనమును విదితములు. సహజమగు సౌజన్యమును స్వామికార్యధురంధరతయును అనన్యసామాన్య కేముఁబీవిశేషమును, అసాధారణ ప్రౌఢిమయు శుచిముఖియెడ సువ్యక్తములు. ఈమరాళముల నింతటి యుత్తమపాత్రలఁ జేసిన కవినాథుల ప్రజ్ఞ స్తుత్యతీతము.

సీత — శకుంతల

కావ్యతీర్థ జనమంచి సుబ్రహ్మణ్య శర్మ గారు

శ్రీ సీత భారతదేశవాసులలో నసామాన్యయగు నొకవ్యక్తి. ఈమెవలె యోషిద్గుణాలంకారభూతయై లోకోత్తర సౌందర్యవతియై నతిమృదులహృదయయై జన్మభూమిని తరింపజేసిన భారతీయ యువతీమణులు మిక్కిలి యరుదు. ఎపుడైన నెందైన సీతాదేవివంటి రామారత్నము ఇతర లోకంబునందుఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచి యున్నదా? మహోత్తమ మగు నాదర్శముతో సతీత్వమును పతిభక్తిని వ్యాపింపఁజేసినది సీతయే. ఈ పూజ్యురాలే గంగోత్తరీయ జలధారవలె స్వచ్ఛతమయై నిష్కాపట్యగ్రథితయై సమస్త సద్గుణధారచే మనకు నిరంతర సమారాధ్యయై నది.

సకలకర్తవ్య కర్త్రైకాయనీభూతుఁ డగు భర్తయే యాత్మావలంబన మని యెంచి తదనుసరణమునే నిఖిల కర్తవ్యములకంటె నధికతమంబుగఁ దెలిసికొన్నదై పురాణకథలయందుఁ గడుఁ బ్రఖ్యాతిఁ జెందినదై సహృదయులహృదయంబును బుణ్యతోయయగు భాగీరథింబోలె నలంకరింపఁజేసి పావన మొనఁగూర్చుచున్న కాంతామతల్లి సీతామహాదేవికన్న వేఱులే రనవచ్చును. జనశ్రుతులయందుఁ దదీయచారిత్రపద్ధతి లోకములకు సచ్చరిత్రమును సాధువిశుద్ధిని బోధించుచున్నది. సమాజశిక్షయందుఁ దత్పాతివ్రత్యమే కామినీసమూహంబులఁ గలుషవిషయంబుల నుండి తప్పించి తరింపజేయుచున్నది. మఱియును ఈమె సుఖంబులందైనను దుఃఖంబులందైనను విరక్తమానసంబు గాంక్షింపనిదై యపూర్వభావసమారాధితాంతఃకరణయై ధైర్యమయియు నవస్థానుకారిణియునై ప్రవర్తించిన సతీరత్నము.

వాసన్తి (వనదేవత) సకలదేవతలయందును సమానభావమయంబగు ప్రీతి గలదయ్యు, నే కారణంబున సీతాదేవి గుణగణంబులయం దాసక్తిగలదై విరాజిల్లెనో యెఱుంగఁగోరిన నామె గుణాతిశయంబే మూలమని సకలసహృదయ హృదయములకును నవగతం బగుచున్నది. విలాపంబుఁగూడఁ బైవిషయంబు ననుసరించియే ధీరుండగు శ్రీరామునకు సైతము సీతనుగురించియే కదా సంతాపము? ప్రజలకును నీమెయం దేకాంతానురాగము మునికులముఖ్యులగు వసిష్ఠాదులకును నీమెయందే దేవీభావసంస్థాపనంబు. ఇట్లే యెన్నఁబూనిన పెక్కులు సద్గుణపుంజంబు లీ జనకజయందుఁ గలవని చెప్పఁబూనుట యతిశయోక్తియగు నని యే రన సాహసింతురు?

మహాకవి భవభూతిచే నుత్తరరామచరిత్రంబునఁ జక్కఁగ నీవిషయంబు ప్రతిపాదింపఁబడినది. నారీకులంబున రాఘవకులలక్ష్మి యగు వైదేహియే దృష్టాంతభూత యని మొదటినుండియును దచ్చారిత్రశుద్ధిప్రకాశనము జేయ నతడు పాటుపడినాడు.

"దైవ్యామపి హి వైదేహ్యాం సాపరాధో యతో జనః"

అని ప్రత్యేకముగనే నిర్వచించినాడు. సీతకు రామునితోఁ బరమస్నేహ ముదయించిన పిమ్మట స్వజనవిరహాతిదూనయగు సీత రామోపదేశమును విని "జానామి ఆర్యపుత్ర జానామి" అనునట్టి సందర్భములచేత రాముని సవిలాపమున మిక్కిలి సరళత్వమును బ్రకటింపఁజేసియున్నది. శ్రీరాముఁడు వసిష్ఠుని యాదేశమును గ్రహించి సమయంబున—

"స్నేహం దయాంచ సౌఖ్యంచ యది వా జానకీ మపి,
ఆరాధనాయ లోకస్య ముంచతో నాస్తి మే వ్యథా"

అని యుచ్చరింపగనే సీత—

"అతఏవ రఘుకులధురంధరః ఆర్యపుత్రః"

అని వచించి తన సహజనిర్మలగుణంబును వ్యక్తపఱచె. ఇయ్యది సాధారణ వాణి యగునా? లేక యనన్యసామాన్య మహత్త్వమా? భర్తృముఖమున స్వపరిత్యాగసంకల్పమును వినియును నట్టి వచనవ్యాపార మొనరించుట యెట్టిదో యెఱుఁగనగు. చిత్రపటదర్శనావసరంబున లక్ష్మణుఁడు "ఏషా పంచవట్యాం శూర్పణఖా" అని తెల్పఁగనే సీత "హా! ఆర్యపుత్ర! ఏతావత్తే దర్శనం" అని తన సరళభావంబును వ్యక్తీకరింపఁజేసెను. ఇయ్యది పూర్వవిషయంబని యెఱింగియును నపుడు జరుగుచుండినట్లు తలంచి కలఁతఁ బొందినదై సీత భ్రాంతినొందినట్లు గడగడ వడఁకసాగెను. శ్రీరాముఁడు "చిత్రమేతత్" అని యామె నూరడించెను. ఈమెకుఁ బ్రణయవికాసంబు

గూడ నతిశయంబుగ తపోవన గమనాసక్తికల దైనను అయ్యది రామవిరహముచేత సుఖదాయకము కాదనియే కదా "ఆర్యపుత్ర యుష్మాభి రప్యాగన్తవ్యమ్" అని పల్కినది ఈ సతీరత్నము కాననమును సౌధాధివాస సుఖంబునే రామునితోఁగూడి యుండుటగఁ దలంచినది. శ్రీరాముఁడు సీత నిర్దోషియైనను, నగ్నిపరిశుద్ధయైనను, సకల గుణగణపరివృతయైనను, నలీకలోకాపవాద దూషితం బుచే గేవలము ప్రజానురంజనార్థమై కాంతారంబునందు విడిపించెను. ఇట్టి యిక్కట్టునకుఁ బుట్టినిల్లగు చెట్టలకుఁ బాల్పడియుఁ బతియం దించుకేనియు విరక్తభావంబును గాని, విషమభావంబును గాని పొందలేదు. ఈ మహామాతయొక్క హృత్కేంద్రము పూర్వాపేక్షచేనైన విరహముచేత స్వచ్ఛమైనదివలెఁ బ్రేమసంవాద మొనరించెను. ప్రతిపదమునందును శ్రీరామ విషయకమగు నిష్ణము గలదియైనను రాముని గుణవర్ణనమైనను నమృతస్నాన సంతృప్తివలె దలంచుచు సంతసించుచుండెను. ఇందులకు ఛాయాంకోపసంహారమే తార్కాణము. ఈయర్థమును దేటతెల్లముగఁ జేయు నీ సందర్భమును స్థాలీపులాకన్యాయముగ గమనించిన జాలును.

తమసా:—కథంవా గమ్యతే. యస్యాస్తవ—

ప్రత్యుప్తస్యేవదయితే తృష్ణాదీర్ఘస్య చక్షుషః
మర్మచ్ఛేదోపమై ర్యత్నై స్సన్నికర్షో నిరుధ్యతే.

సీతా:—నమోనమః సుకృతపుణ్యజనా పూర్వదర్శనీయాభ్యాం
ఆర్యపుత్రచరణకమలాభ్యామ్ (ఇతిమూర్ఛతి)

ఈ పదర్శనమునకుఁ బిమ్మట తమసచే ననురుద్ధయయ్యును సీత చేష్టఁగలది యయ్యును దనదృష్టిని శ్రీరామునినుండి మఱలింపలేదు. కాననంబున మనోహరంబులైన గిరినిర్ఝరాది చేతస్సంతోషకరంబులును శ్యామావిటపాదితరుబృందంబులును, వల్లీపుంజంబులును మఱియు నసంఖ్యము లున్నను నివియన్నియును శ్రీరామ విరహంబున లావణ్యవిహీనంబులుగఁ దెలిసికొనెను. ఈమహామహురాలి మనస్సున కెచటను శాంతి కలుగనే లేదు. సకలశాంతి మయమును గేవలశాంతిమయంబును సంతోషమయంబును సద్వృత్తిమయంబును నగునది శ్రీరామచంద్ర దర్శనమే యని నిశ్చయించినదై శ్రీరామరమణి తనదుదృష్టిని శ్రీరామచంద్రునినుండి వెనుకకు మఱలింపగల్గునా?

ఇఁక శకుంతలా గుణగణంబు నొక్కించుక పరిశీలింతము. కాళిదాస పరికల్పితయగు శకుంతలాపేక్షచేఁ గూడ నాయికాగుణంబులయందు వైదేహియే యుత్తమ యని సమాలోచనావసరంబున బ్రాయికంబుగఁ బండితులందఱంగీకరింతు రనుట నిస్సంశయంబు. దుష్యంత పురంబును జేరి నిజప్రాణనాథుఁడగు భర్తచే విస్మృతి సూచకంబగు వాక్యయంబును విని రోషాతిశయ దూషిత యయి—

"అనార్య! ఆత్మనో హృదయానుమానేన కిల సర్వం ప్రేక్షసే కోనామాన్యో ధర్మకంచుకవ్యపదేశిన స్తృణచ్ఛన్నకూపోపమస్య తవానుకారీ భవిష్యతి"

అని పలికెను. గుణవంతులలో నగ్రగణ్యుఁడయి రాజపదంబుచే విరాజమానుండగు దుష్యంతుఁడు శకుంతలచే "అనార్య!" అనునట్టి వాదంబులచే నెట్లు భర్త్సింప దగినవాఁడు? ఇదియే వైదేహి నున్నతపదంబునఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేయు గుణము. మఱికొన్ని విషయంబులచేఁ గూడ దెలుచుగా సీతాశకుంతలలయొక్క చరిత్రాంశంబున సాదృశ్యంబున భేదంబుగన్పట్టుచున్నది. విస్తరభీతివదలెదను.

సీతయనఁగా లోకాదర్శభూతయగు పతివ్రతయు గుణవతియు నగు రమణీమణియని వేఱ నుతించి చెప్పనవసరంబు. శ్రీరాముఁడు కష్టకరంబులగు విషయంబులను గలిగించినను గష్టంబని యెంచక రామునియందు నిమగ్నయై తదేకధ్యాన పరాయణయయి యుండెను. రామదర్శనముచే సకలకష్టములను బ్రహ్మానంద సదృశములుగ నెంచెను. ఒకప్పుడైనను శ్రీరాముని నిందావేశమును గూడ వినుట కిచ్చగింపక వజ్రపాతమువలె నద్దానిని దన శ్రవణకుహరంబులం జీల్చునట్టిదిగ నెంచుకొనెను. నరక జ్వాలలవలె రాముని కష్టవేశమునకుఁ గూడ దుఃఖపడుచుండెను. భవభూతి యుత్తరరామచరితంబున—

వాసన్తీ:—అయిదేవ! కిమపి దారుణో దారుణః ఖల్వసి?

సీత:—వాసన్తి కిం త్వమపి ఏవంవాదినీ భవసి?

పూజార్హాః సర్వస్యార్యపుత్రో విశేషతః మమ ప్రియ సఖ్యాః

అనియును మఱొకచో వాసన్తి శ్రీరాముని గురించి—

"కి మకార్య మనుష్ఠితం దేవేన"

అని యుచ్చరించుచుండగనే

సీత:—"సఖి! వాసన్తి! విరమ విరమ.

అని వినజాలనిదై చెప్పెను. మఱియొక సందర్భమున

వాసన్తి.—"అయి కఠోర! యశః కిలతే ప్రియం
కిమయశో నను ఘోర మతః పరమ్
కిమభవ ద్విపినే హరిణీదృశః
కథయ నాథ! కథంబత! మన్యసే.

అని శ్రీరామునిఁ గూర్చి యనెను. సీత "కఠోర" అను నిత్యాదికములు తనభర్తను గురించి యనుటకు వినుటకైన సహింపలేక

వాసన్తి! త్వమేవ ఖలు దారుణా కఠోరాచ,
యైవం ప్రలపంతం ప్రలపయసి

అని చెప్పినది. ఆహా! ఎంత కోమలహృదయ! మఱియు నుదివిట్టి సందర్భములఁ బట్టి చూడఁ గాళిదాస మహాకవి శకుంతలకంటె భవభూతి సీతయే యుత్తమగుణాఢ్య యని చెప్ప నొప్పును. సీతా రాములకు గల యనన్యసాధారణ దాంపత్యభావమును కనుఁగొనుఁడు.

"ప్రకృత్యైవ ప్రియా సీతా రామస్యాసీ న్మహాత్మనః
తదైవ రామః సీతాయాః ప్రాణేభ్యోపి ప్రియోఽభవత్

ఆహా ! సీత యెంతటి ధన్యు రాలు ! ఆమె పాతివ్రత్య మంతఃంటె ధన్యతరము. ఇట్టివ్యక్తి మనుష్యులలో సంభవించుట దుర్ఘటము. ఈమె యుత్పత్తి పాతివ్రత్యశిక్షార్థమే యని నమ్మకము. శకుంతల గుణవిహీన యని నిర్వచింపుట కేరును సాహసింపరు. శకుంతలకంటె సీతయే యుత్తమ గుణాఢ్య యని యందురు. ఈమె జన్మముచే భారతవర్ష మెంతటిధన్యత నొందినదో యార్యులే యెఱుంగఁదగుదురు.

వేణుగానస్మరణము

శ్రీ శేషాద్రి రమణ కవులు

ఉ. ఆవులు మోరలెత్తి భవ । దద్భుతవేణురవామృతం బొగిన్
ద్రావుచుఁ గన్నుమూసి నఁట । తల్లులు పిల్లలు గోపకుల్ మనో
భావము లుల్లసిల్లగను । వంశరవంబును మెచ్చిరంట కృ
ష్ణా! వినిపింపరాదె యల । నాఁటి భవన్మురళీనినాదముల్.

చ. పదములు వక్రరీతి నిడి । బంగరుదుప్పటి నేలజీర మై
నదుముచు భూమిపైని మృదు । లాంగుళి మోపి మనోహరంబుగాఁ
బెదవిని వేణువుంచి కను । వెల్గులు పైనె లయించి గానసం
పద వెలయించినావె! యదు । బాలక! గోపకు లుల్లసిల్లఁగన్.

ఉ. విచ్చినజెల్లుచా లొరసి । వేగమఁబాఱు కళిందజాతటిన్
బచ్చికపట్టు నెన్నడుమ । వానమొనర్చిన గోపగోపికల్
ముచ్చటదీరగా వినిన । మోహనగానము భక్తచిత్తపా
టచ్చర! కృష్ణ! యెప్పు విను । టల్ ఘటియిల్లునో తృప్తితీరఁగన్.

చ. తరువులు మొగ్గ లీనె నఁట । దాపున నున్న శిలాప్రతానముల్
కఱఁగఁగ సాగెనంట యదు । కన్యక లీప్రకృతిప్రపంచమే
మఱచి మనోజ్ఞగానరస । మగ్నమనోంబుజలై కడింది చి
త్తరువులఁ బోలినారఁట గదా! । యదురత్నమ! వేణువూదఁగన్.

ఉ. శారదరాత్రియే ప్రకృతి । సంపద కెంతయు నాటపట్టు వా
చారురుచిప్రకాశ మగు । సాంధ్యముఖంబున గోపగోపికా
వారము గోకదంబకము । వన్యములున్ దనియంగ నవ్యవం
శీరవమాధురిన్ వెలయఁ । జేవితివే! యదునందనందనా.

చ. విలసితచంద్రికానిశలు । వీనులవిందుగఁ గ్రోలెనో సము
జ్జ్వలయమునాతరంగిణి ప్ర । సన్నజలంబుల లీనమయ్యెనో
తెలియఁగరాదు కృష్ణ భవ । దీయ మనోహర వంశగీతి యీ
కలియుగమందు నీమహిత । గానరసామృత మానఁగల్గునే.

చ. జరుగుచునున్న వెన్నెలయె ప్ర । సన్నసుధానవచంద్రచంద్రికా
సరళమనోహరమ్ము లగు । శారదరాత్రులు తావకీనమా
మురళిరవంబు నీభువన । మోహనగానము నోఁచకుంట ని
ర్భరయశమున్ దొలంగెను శ । రన్నిశ లో యదునందనందనా!

ఉ. మూఁపునఁ జల్దిచిక్కమును । ముద్దుమొగంబున లేఁతనవ్వు వా
ల్జూపులయందు బింకమును । శోణతరాధరమందు వేణువు
ద్దీపితమై తలిర్పఁ బ్రకృ । తిన్ వలపించుచు గానమాధురీ
రూప మలంకరించితె! । సరోజభవాండమునందు మాధవా!

ఉ. వాలు మెఱుంగుచూపులను । వత్సలమున్ శిఖిపింఛభూషణ
శ్రీలలితాననంబు వయ । స్మేరరుచుల్ నుదులందు శాంతమున్
నీలశరీరమందు స్మర । ణీయవిలాసము మించఁగా శర
త్కాలనిశన్ భవన్మురళి । గానముసేయవె క్రమ్మఱన్ హరీ.

చ. చెలువముజిల్కు లేఁజిఱుత । చెక్కుల నూఁది కరాంగుళీతలం
బులఁబయిఁ బాదుకొల్పి పశు । వుల్ నిసువుల్ తము విస్మరింపగా
నల మధురాపురీపరిస । రాంతరదంతుర శాద్వలస్థలిన్
జిలికిన వేణునాథసుధ । శ్రీధర! మాకు ననుగ్రహింపవే.

ఉ. ఆయమునాతరంగిణియు । నప్పటి నందకులంబు నాటి యా
త్మీయపురప్రదేశములు । దృష్టిగతంబులె! యైన లాభమే
మీ? యదుపుత్రకా! భవద । మేయమనోహరవంశగానమున్
బాయుటఁజేసి యందుఁ । గనుపట్టవు జీవకళారహస్యముల్.

నిజాం రాష్ట్రాంధ్రోద్యమము

వడ్లకొండ నరసింహారావు గారు

నిజాము రాష్ట్రములోని తెలుగుజిల్లాలు ఎనిమిది. రాజధానియగు హైదరాబాదును దానిసమీపముననున్న సికందరాబాదుపట్టణమును తెలుగుదేశములోనే చేరియున్నవి. వరంగల్లు కరీంనగరము నల్లగొండ యందు కేవలము తెలుగుభాషయే వాడబడుచున్నది. ఆదిలాబాదలో కొంతభాగము మహారాష్ట్రభాషయును, మెదకు నిజామాబాద మహబూబ్‌నగరము అత్రాఫ్‌బల్దాలో కొన్నిభాగములు మహారాష్ట్రకర్ణాటకభాషాసంపర్కము కలిగియున్నవి. నిజాంరాష్ట్రమున రెండు అయోమార్గములు కలవు. ఒకటి బెజవాడనుండి వాడీవరకును మరియొకటి మన్మాడ్‌నుండి హైదరాబాదవరకు పూర్వము నడుపబడుచుండెను. ఇటీవల ఇది గద్వాలవరకు మహబూబ్‌నగరము జిల్లాలో నుండి నడుపబడుచున్నది. దీనివల్ల మహబూబ్‌నగరముజిల్లాకు రాకపోకల విషయమునందును వాణిజ్యాది విషయములందును సౌకర్యము లేర్పడినవి. కరీంనగరము అయోమార్గమునుండి కడుదూరముగా నుండుటంబట్టి అయోమయములో మునిగియున్నది. నల్లగొండ మెదకుజిల్లాలలోని విశేషభాగము రైల్వేకు దూరమున నున్నది. ఆదిలాబాదకు రైల్వే సంబంధము లేదు. మొత్తముమీద తెలుగుజిల్లాలకు విశేషముగా రైల్వే యనుకూలములు లేవని చెప్పవచ్చును. మహారాష్ట్రప్రాంతములకు నిజాము రైల్వేలుగాక జి. ఐ. పి, బి. ఎల్. ఆర్. రైల్వేలవల్ల కూడ సౌకర్యమేర్పడినది. వాణిజ్యమందు మహారాష్ట్రజిల్లాలు ముందుకు వచ్చుట కిది యొక కారణమై యున్నది. కరీంనగరము ప్రాంతములనుండి ధాన్యాదులు విక్రయార్థము వరంగల్‌కు తేబడుచున్నవి.

విద్యాస్థితి

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఏర్పడి మద్రాసు యూనివర్సిటీతో సంబంధము కొంతవఱకు విడనాడిన తరువాత ఆంధ్రవిద్యార్థులసంఖ్య కళాశాలలందు హెచ్చినది. ఉస్మానియాకాలేజి, నైజాముకాలేజి అను రెండుకళాశాలలు ఇచ్చట కలవు. కొలది కాలములో ఏఫ్. ఏ. బి. ఏ. లసంఖ్య స్వల్పముగా నుండదన్న నమ్మకముకలదు. వైద్యకళాశాలలోనేమి శిల్పకళాశాలయందేమి న్యాయశాస్త్రతరగతిలో నేమి ఆంధ్రవిద్యార్థులసంఖ్య పూర్వముకంటె హెచ్చినది. అమెరికా ఇంగ్లాండునకు తెలుగుజిల్లాలలోని వతందారులపిల్లలు విద్యాభ్యాసమునకై పంపబడుచున్నారు. బార్-ఎట్-లా బిరుదులను పొందిన ఆంధ్రసోదరులు కలరు. ప్రభుత్వమువారి సహాయము లేకయే హైద్రాబాదునందు రెడ్డివిద్యార్థులకై బోర్డింగుగృహము సక్రమపద్ధతులనైన నడుపబడుచున్నది. పాఠశాలలసంఖ్య తెలుగుజిల్లాలలోగూడ హెచ్చింపబడినది. వరంగల్లుజిల్లాలో హనుమకొండయందు బోధనాభ్యసనపాఠశాల ఏర్పడినది. ఇచ్చట ఆంధ్రమునందే బోధనాపద్ధతులు నేర్పింపబడుచున్నవి. బాలబాలికలకై తెలుగు పాఠశాలలు సక్రమపద్ధతులపైని స్థాపించి నడుపవలెనన్న యపేక్ష ప్రజలలో సంచరించినది. చందాలవల్ల ద్రవ్యము పోగుచేసి పాఠశాలకార్యములు నిర్విఘ్నముగా కొనసాగునట్లు ప్రయత్నములు చేయుట కలవాటుపడినది. ఇట్టి ఉద్యమములు ప్రభుత్వమువారి సహాయ మవసరమైనంతవరకు బొందుచునే యున్నవి.

ఉన్నతన్యాయసభయందు పనిచేయుచున్న ప్రముఖులగు న్యాయవాదులలో ఆంధ్రులు లేకపోలేదు. ఆంధ్రన్యాయవాదులసంఖ్య క్రమక్రమముగా హెచ్చుచున్నది. జిల్లాలలో పలుచోట్ల ఆంధ్రన్యాయవాదులసంఖ్యయే ఎక్కువగా నున్నది.

నిజామాబాదప్రాంతములనుండి కొంతకాలమునకు పూర్వము పూనా బొంబాయి ప్రాంతములకు పోయి అచ్చటనే స్థిరనివాస మేర్పరుచుకొనిన కొందఱు ఆంధ్రులు నిజామురాష్ట్రాంధ్రులయెడ తమసానుభూతిని చూపుచున్నారు. నిజాంరాష్ట్రాంధ్రుల కాకర మగు సంస్థలకు కలరు ద్రవ్యసహాయము చేయ సంసిద్ధులైయున్నారు.

[illegible]ప్రాంతములోని యాంధ్రసోదరులచే చేయబడు ప్రయత్నములం దిచ్చట యాంధ్రులు తమ సానుభూతిని చూపుచు నోపిన కొలది సాయపడుచున్నారు. బందరులోని ఆంధ్రజాతీయకళాశాల యభివృద్ధికై యేటేట చేయు సహాయము చాల ప్రశంసనీయముగ నున్నది.

గ్రంథాలయములు

గ్రంథాలయములు విరివిగా స్థాపింపబడుచున్నవి. యువకులు ఉత్సాహపూరితులై వీని యభివృద్ధికై పనిచేయుచున్నారు. హైద్రాబాద, సికంద్రాబాద, హనుమకొండ, ఖమ్మంమెట్టు, ఎఱ్ఱుపాలెము, మట్టెవాడ, కొలనుపాక, సూర్యాపేట, హుజూరాబాద, హుజూరు నగరము మున్నగుచోట్ల గ్రంథాలయములు పఠనమందిరములు ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి నెలకొల్పబడినవి.

హైద్రాబాదునందలి శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆంధ్రభాషానిలయము వీనిలో మొట్టమొదటిది. ఆంధ్రప్రపంచమున కంతకు కేవలము ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికై స్థాపింపబడి నేటివరకు సక్రమముగా నడుపబడుచున్న గ్రంథాలయములలో కూడ నిదియే మొదటిదని చెప్పవచ్చును. ౧౯౦౧ సంవత్సరమున పాల్వంచ, మునగాల సంస్థానాధిపతుల పోషకత్వమున నిది రావిచెట్టు రంగరావుగారు మున్నగువారివల్ల స్థాపింపబడినది. ఇది

Sriyut Darbar Saheb Gopal Das Desai and Rani Saheb

శ్రీయుత గోపాలుదాసు దేశాయి దంపతులు

Sriyut Babu Bhagavan Doss

శ్రీయుత బాబు భగవాన్ దాసు

Sreemathi S. Janakibayamma

కీ. శే. మద్దవీస్ జానకిబాయమ్మ

Sreemathi H. Jimmabayamma

శ్రీమతి ఎచ్. జిమ్మాబాయమ్మ

Sreemathi Sakuntala Devi

శ్రీమతి శకుంతలాదేవి

Sreemathi M Kanthamma

శ్రీమతి కాంతమ్మ

Late Ramatilakamma

కీ. శే, రామతిలకమ్మ

Daughter of Nemili Subba Rao

శ్రీయుత నెమిలి సుబ్బారావుగారి

కుమార్తె

పదిరెండుసంవత్సరములనుండి నీభాషానిలయము ఇతరనిలయముల స్థాపనకు ఆదర్శకముగా నుండియు, ఇచ్చటియాంధ్రులందు మాతృభాషాభిరుచి గలుగజేసినారు. అన్యభాషాపదప్రయోగము మాటలాడుటయం దేమి, వ్రాయుటయం దేమి నిర్మూలముచేయుటకును ఆంధ్రభాషాపరివర్తనము సక్రమముగా చేయుటకును నిజాంరాష్ట్రాంధ్రుల యభివృద్ధికి పునాదిగా నుండి భాషాసేవ జేయుచున్నది. సుమారు ౧౨,౫౦౦ రూప్యంబులు నిలయాభిమానులవల్ల ప్రోగుచేసి స్వంతభవనము గడింపగలిగినది.

పత్రికలు

ఇటీవల దేశాభ్యుదయమునకును ప్రపంచవ్యవహారజ్ఞానమును జనసామాన్యమునకు బోధించుటకును ప్రత్యేక తెలుగువార్తాపత్రికలు నిజాంరాష్ట్రమునుండి వెలువడు టావశ్యకం బని ఇచ్చటి ఆంధ్రులు గమనించినారు. మహబూబ్ నగరమునుండి కొంతకాలమువరకు హితబోధిని యను మాసపత్రిక వైద్య పారిశ్రామిక సంస్కరణాదివిషయములను చర్చించుచు వెలువడినది. అటుపైని దివ్యజ్ఞానసమాజమువారిచే నొక పత్రిక ప్రచురింపబడినది. కాని ఈ రెండును అంతరించినతరువాత నల్లగొండనుండి "నీలగిరి" యను పేరను వరంగల్ జిల్లాలోని ఇనుగుర్తి యను గ్రామమునుండి "తెనుగుపత్రిక" యను పేరిటను రెండువారపత్రికలు వెలువడి సక్రమముగా నడుపబడుచున్నవి. వీనికి స్వంతముద్రాక్షరశాలలు గలవు. ప్రజలు పత్రికలయభివృద్ధికై అనేకవిధముల తోడ్పడుచున్నారు. నిజామురాష్ట్రములో తెలుగుపత్రికలు లేవన్న యపకీర్తి వీనితో తొలగినది. నూతనముగా "హైదరాబాదయూత్" అను పేర ఆంగ్లేయ మాసపత్రిక" నొక యాంధ్రయువకుని సంపాదకత్వముననే వెలువడుచున్నది.

గ్రంథమాలికలు

ఆంధ్ర వాఙ్మయమున కొక క్రొత్త సోయగ మొసగ్గరిచి ఆంధ్ర పథాటిని వన్నెకు దెచ్చిన విజ్ఞానచంద్రికామండలి మొట్టమొదట హైద్రాబాదులో నిజామురాష్ట్రాంధ్రులవల్ల స్థాపింపబడి తరువాత చెన్నపట్టణమునకు మార్చబడినది. తరువాత సికంద్రాబాదులో "కలవాణీగ్రంథమాల" స్థాపింపబడినది. ఆటుపిమ్మట సంస్కారిణీగ్రంథమాల పేర నల్లగొండలోను, విజ్ఞానప్రచారిణీ గ్రంథమాల యను పేర ఇనుగుర్తియందును బయలువెడలినవి. వీనిలో మొదటిది వేరొందురూపమును బొంది గ్రంథమాలయుద్యమము మానుకొన్నది. రెండవదానికి కార్యనిర్వహణమునందు చిక్కులనేకము సంభవించినను ధైర్యస్థైర్యములు విడవాడక పాటుపడుచున్నది. కీర్తిశేషులగు వీరేశలింగముపంతులుగారి జ్ఞాపకార్థము "శ్రీ వీరేశలింగ కంఠాభరణ గ్రంథమాల" యను పేర మఱొక గ్రంథమాలిక నల్లగొండయందు స్థాపింపబడి హైదరాబాదుకు మార్చబడినది. ఇది పంతులుగారి నామాంకితమువల్ల నైనను అచిరకాలమున వృద్ధిలోనికి వచ్చి సర్వజనసమాదరణీయమగునని నమ్ముచున్నాము. భక్తిరసప్రధానంబగు గ్రంథములు మాత్రమే ముద్రించి ప్రచురించునట్టి గ్రంథమాల నల్లగొండయందు మరొక్కటి కలదు. ఇయ్యది "జగదీశ్వరగ్రంథమాల".

స్త్రీవిద్య

బాలికాపాఠశాలలు పలుచోట్ల స్థాపింపబడుచున్నవి. పిల్లలను బడులకు పంపుటకై తలిదండ్రులు వెనుదీయుట లేదు. ప్రభుత్వమువారి పాఠశాలలు లేనిచోట్ల ప్రత్యేకసంఘములవారు తమబాలికల విద్యాశిక్షణకై పాఠశాలలు స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. బోధకురాండ్రు దొరకుట యొకింతదుర్లభముగా గన్పట్టుచున్నది. ప్రభుత్వమువారిచే వరంగల్లుజిల్లాలోని హనుమకొండయందు ప్రత్యేకముగా స్త్రీలకొరకు బోధనాభ్యసనపాఠశాల స్థాపింపబడినది. ఇది కేవలము స్త్రీలచే నడుపబడుచున్నది. బోధనాపద్ధతులు ఆంధ్రమున నేర్పబడుచున్నవి. పురుషులయందు స్త్రీవిద్యాభిమానము గలిగియున్నది. స్త్రీలయందు పఠనాసక్తి యంకురించినది. హైద్రాబాదునందు కొంతకాలము క్రిందట స్త్రీసమాజ మొకటి కీ. శే. రావిచెట్టు లక్ష్మీనరసమ్మగారిచే స్థాపింపబడి వారిజీవితకాలమున అతిసమర్థతతో దానిని నడుపుటకు ప్రయత్నములు జరుపబడినవి. అటుతరువాత స్త్రీసమాజములజాడ గన్పట్టలేదు. దుందుభినామసంవత్సరమున హైదరాబాద రెసిడెన్సిబజారులో "ఆంధ్రసోదరీసమాజము" స్థాపింపబడినది. ప్రతి ఆదివారము ఆంధ్రభాషానిలయమున స్త్రీలు గుమిగూడి సభలు జరుపుకొనుచున్నారు. ధైర్యోత్సాహములు అభివృద్ధి యగుచున్నవి.

కవీశ్వరులు, గ్రంథకర్తలు

పూర్వమునుండి నిజామురాష్ట్రము కవిమూర్ధన్యులకు పుట్టినిల్లనిపించుకొనినది. పోతన, సోమనాథుడు, భీమకవి మున్నగు సుప్రసిద్ధ ప్రముఖులైన కవిపుంగవులు నిజామురాష్ట్రములోనివా రని నిరూపింపబడినది. ఇప్పటికిని కవిత చెప్పువారు లేకపోలేదు. విద్యార్థులలో నవీనము రసవంతమైన పద్యముల నల్లగలవా రున్నారు. అష్టావధానము చేయగల యువకు లొకరిద్దఱు కేవలము నైజామురాష్ట్రములోనివారై యున్నారు. వీరు శ్రీమాన్ వానమామలై వెంకటాచార్యులును వారి సోదరులగు లక్ష్మణాచార్యులును, వరంగల్ జిల్లాలోని మడికొండగ్రామమందు పుట్టిపెరిగినవారు. గద్వాలసంస్థానమందు ప్రతిసంవత్సరము విద్వత్సభలు జరుగును. పండితులకు వార్షికము లేర్పడియున్నవి. పెక్కండ్రు విద్వాంసులు ప్రతిసంవత్సరము నానాభాగములనుండి ఇచ్చటికి వచ్చెదరు.

మాతృభాషాభిమానము

ఎల్లరును ఆంధ్రభాషాభిమానమును జూపుచున్నారు. సభలలో తెలుగునందు ఉపన్యాసము లిచ్చుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మాతృభాష యగు తెనుగునందే శ్రద్ధ వహించి యావశ్యకతను గ్రహించుచున్నారు.

ఆదిమాంధ్రులు

ఆదిమాంధ్రులప్రసక్తి నిజామురాష్ట్రమునందు లేకపోలేదు. వీరిలో శాకాహారులు గలరు. మంచి ఉద్యోగములందు పలువు రున్నారు. నిమ్నజాత్యుద్ధరణమునందు సానుభూతి కనబఱచువా రున్నారు. నిమ్నజాతి

బాలబాలికాపాఠశాల లున్నవి. ఇంకను నెలకొల్పబడుచున్నవి. ఆది హిందూ సాంఘిక సేవాసమాజము ఇటీవల స్థాపింపబడినది. బాలబాలిక లకై ప్రత్యేకముగ నొకపాఠశాల పైసమాజమువారిస్వాధీనమున నున్నది. చందాలవల్ల ద్రవ్యము పోగుచేసి పాఠశాలకై స్వంతభవన మొకటి కట్టింప నుద్యమించినారు.

కళావంతులు

కళావంతులసభ సికందరాబాదునందు కలదు. హేయమగు వ్యభిచారవృత్తిని మానవలె ననియు, ముందుసంతతివారికి వివాహములు చేసి కుటుంబములవారినిగా చేయుటకును, స్త్రీలసహాయమున జీవనము చేయువారు తమ శక్త్యనుసారము ఇతరవృత్తుల నవలంబించుటకును త్రాగుడును శుభాశుభదినములందు ఖండితముగ నిషేధించుటకు ఈసభవారు తీర్మానించుకొని యున్నారు.

వైశ్యులు

సికంద్రాబాదునందు వైశ్యులు సంస్కరణాపేక్ష గలిగియున్నారు. పూర్వమువలె వీరు కేవలవర్తకవ్యాపారముతో తృప్తినొందుట లేదు. విద్యావ్యాసంగములను, సంఘాభివృద్ధికరమగు సంగతులను ఆలోచించు చున్నారు. వైశ్యమహాజనసభ యొకటి గలదు. మట్టెవాడయందు నొక సంఘము కలదు.

సంస్కరణము

వైశ్యులే గాక తదితరులయందును సంస్కరణాభిలాష యంకు రించినది. ముదిరాజసంఘము యాదవజనసంఘము హైదరాబాదయం దున్నవి. ఇవి కేవలము ఆయా తెగలవారి యభివృద్ధికై కృషి చేయు చున్నవి. ముదిరాజసంఘమువారి యధీనమున బాలికాపాఠశాల యొకటి నూతనముగ స్థాపింపబడినది. బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరకక్ష లిచ్చట లేవు. పరస్పర మసూయాభావములు లేవు. అందఱును కలసిమెలసి స్నేహ భావముతో నభివృద్ధికై పాటుపడుచున్నారు.

రాజకీయము

రాజకీయసమస్యలు పరిపాలనావిధానమునుబట్టి యిచ్చటివారిని బాధించుట లేదు. కాని భారతదేశపు భవిష్యత్ స్థితిని గుఱించి, ప్రస్తుతము జరుగు వ్యవహారములను గుఱించి తల పంకింపనివారు లేకపోలేదు. మహాత్ముల సందేశములు చెడచెవిని పెట్టుట లేదు. ఖద్దరునందు అభిమానముగలవా రిచ్చటియాంధ్రులందు అనేకులు గలరు.

పరిశ్రామికములు

పరిశ్రామికములయందును నిజాంరాష్ట్రాంధ్రులు శ్రద్ధ వహించి యున్నారనుటకు ఈసంవత్సరమున ఓరుగల్లునందు జరుపబడిన విజయ దశమి ప్రదర్శనమే సాక్ష్యము. విద్యుద్దీపము, స్టవ్ (పొయ్యి) పీఠన, సబ్బు బిళ్లలు, తాళములు, గుండీలు, కత్తులు, తివాచులు, జంపఖానాలు, మున్నగునవి ఓరుగల్లువాస్తవ్యులచే తయారుచేయబడినవి ప్రదర్శింప బడినవి.

ఆంధ్రజనసంఘములు

నిజామురాష్ట్రములోని యాంధ్రులందు పరస్పరసహానుభూతిని గలిగించి వారి యభివృద్ధికై యత్నించు నుద్దేశ్యముతో హైద్రాబాదు పట్టణమునం దొక యాంధ్రజనసంఘము మొట్టమొదట స్థాపింపబడినది. ఇదే యుద్దేశముతో హనుమకొండ, నల్లగొండ, సికందరాబాద, పర్కాల, ఖమ్మంమెట్టు లం దాంధ్రజనసంఘము లేర్పడినవి. ప్రతిజిల్లాయందును ప్రతితాలూకాయందును సంఘములు స్థాపించు ప్రయత్నములు జరుగు చున్నవి. పరస్పరస్నేహభావము ఐకమత్యము ఆంధ్రులయం దంకురించి ఈ సంఘములవల్ల ఘనకార్యము లవలీలగా జరుగునన్న నమ్మకముగలదు.

ముగింపు

ఈ వ్యాసమును ముగించుటకు పూర్వము ఆంధ్రోద్యమము నన్నిటి యందు ముఖ్యముగా పాలుగొనువారి నిద్దరిని పేర్కొనవలసియున్నది. వీరిలో మునగాల సంస్థానాధిపతు లగు రాజా నాయని వెంకట రంగా రావు బహద్దరు గారు ఒకరు. శ్రీ రాజాగారు ఇంచుమించుగా ఆంధ్ర భాషానిలయములన్నిటికి పోషకత్వభారము వహించియున్నారు. ముఖ్య ముగా హైదరాబాదులోని శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆంధ్రభాషానిలయ మునకు స్థాపకులు, రాజపోషకులు, అధ్యక్షులు. మందిరనిర్మాణకార్య మున కమితమైన ద్రవ్యసహాయము చేయుటయే గాక నిరంతరము దాని యభివృద్ధికై తోడ్పడుచున్నారు.

రెండవవారు శ్రీమాడపాటి హనుమంతరావు పంతులుగారు. వీరు హనుమకొండయం దున్నకాలమున అచ్చటి నిలయపాలనమునందు తోడ్పడినారు. తరువాత హైదరాబాదయం దుండి అచ్చటిభాషానిల యమునకు పాలకసభ్యులుగాను, కార్యదర్శిగను, ఉపాధ్యక్షులుగను ఉండి యతిసమర్థతతో కార్యభారమును నిర్వహించియున్నారు. మందిర నిర్మాణము పూర్తియగుటకు వీరు పడినప్రయాసము నిలయాభివృద్ధితో మఱువదగనిదై యున్నది.

కామశాస్త్రము — తత్ప్రయోజనములు *

సారంగు నరసింహారావు గారు

ధర్మార్థకామమోక్షము లగు చతుర్విధపురుషార్థములలో ప్రధానములు కామమోక్షములు. కొందఱు ధర్మమోక్షములు ముఖ్య మందురు. కాని యది సరి గాదు. ధర్మార్థములు రెండును కామమున కంగములు. ఈ మూడిఁటికిని భిన్నమైనది మోక్షము. ఎట్లనఁగా జ్యోతిస్స్వరూప మగు నాత్మకు శరీరములు మూడని తత్త్వవిదులు చెప్పెదరు. మొదటిది బుద్ధ్యాత్మకము. చిత్తము రెండవది. ఈ రెంటిని ఆవరించిన భౌతికదేహము మూఁడవది. ఇందు బుద్ధి విషయముగా గలది మోక్షశాస్త్రము. రాగద్వేషాదులకు స్థానమగు చిత్తము కామశాస్త్రవిషయము. ఇఁకను ధర్మార్థములు భౌతికదేహమునకు చెందినవి. ఇట్లు పురుషార్థముల నాలిగింటిని దేహములతో పాటు స్థూలముగ భాగింపవచ్చును. జీవునకు జన్మాద్యవస్థలు కలుగుట ఆత్మవికాసానుసారము ముక్తు డగుట కని అందఱు నెఱిఁగినదే. ధర్మార్థములు భౌతికదేహస్థితికే తోడ్పడును కాన ఆత్మవికాసానుసారముగ ముక్తిసాధనమునకు ముఖ్యములు కావు. ఎట్లనగా భౌతికశరీరము జీవునకు స్థూలప్రపంచముతో సంబంధము కలుగఁజేయునే గాని ఆత్మవికాసమునకు తోడ్పడజాలదు. అంతపై సూక్ష్మము లగు బుద్ధిచిత్తముల ననుసరించి భౌతికదేహము నిర్మింపబడు ననునది జంతువులలో నిత్యమును మనము చూచుచున్నాము. కాబట్టి చిత్తము బుద్ధి యనునవియే ఆత్మవికాసమునకును, తద్ద్వారా ముక్తికిని సాధనము లని సిద్ధాంతమగుచున్నది. కాన భౌతికదేహస్థితికై నియమింపబడిన ధర్మార్థశాస్త్రములు జీవున కుత్కృష్టఫల మీయజాలవు. ఇటులు చేయునది కేవలమును కామమోక్షశాస్త్రము మాత్రమే!

చిత్తవికాసము కామశాస్త్రవిషయము. మనుష్యుని వ్యక్తిత్వము (Personality) చిత్తానుసృతము కావున కామశాస్త్రప్రయోజనము వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి యగును. బౌద్ధికమగు ఉత్కృష్టజ్ఞానస్వరూపము విభాగాసహ్యము కావున వ్యక్తిత్వమునకు బుద్ధివికాసమునందు తావు లేదు. ఇఁకను, సర్వసామాన్యమగు భౌతికశరీరము ప్రత్యేకత్వము నీయఁజాలును. గాని వ్యక్తిత్వోపాదక మెంతమాత్రము కాదు. దీనివలన చిత్తమే వ్యక్తిత్వమునకు నిధానమని సిద్ధించుచున్నది. కాన చిత్తవికాసమే విషయముగాఁగల కామశాస్త్రము అవశ్యము సాధనీయము. చిత్తవికాసము నఁగాని వ్యక్తిత్వము రాజాలదు. వ్యక్తిత్వము లేనిదే జీవుడు మోక్షగామిగాఁ జాలఁడు. కాన వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి ముఖ్యకర్తవ్యము. దానికై కామశాస్త్ర మభ్యసింపవలెను. "కామి గాక మోక్షగామి కాడు" అనిగదా సామెత.

ఇఁక చిత్తవిషయమును చర్చింతము. రాగద్వేషాదు లగు భావములకు చిత్తము స్థానభూతము. లేదా చిత్తము ఈభావముల పుంజమే గాని వేఱుగాదని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. కావున చిత్తమునుగూర్చి విచారించుటకు భావజ్ఞాన మావశ్యకము. సద్భావములను సాధించుటచేఁ జిత్తమును తదాధార మగు వ్యక్తిత్వమును అభివృద్ధి జెందును. భావములలోఁగల మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనుటకు మున్ముందుగ భావములు తెలియవలయును గదా! చిత్తవృత్తి యగు భావజ్ఞానము కేవలము ఆధ్యాత్మికముగఁ దర్కించుటచే కలుగదు. అనుభవజ్ఞానము కలుగుటకు కళాజ్ఞాన మావశ్యకము. కళలు భావబోధకము లగుటచే చిత్తవికాసమునకును, తద్ద్వారా వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికిని కారణములు. రసికత వ్యక్తిత్వసూచకము కావున నవరసరసికుఁడు మహాశయుఁ డని చెప్పఁబడును. మఱియును రసానుభవము బ్రహ్మానుభవమునకు ప్రతీకమని శాస్త్రోక్తమగుటచేత ముఖ్యముగ సాధింపఁదగినది. దానికై కామశాస్త్రాభ్యాసమవశ్యము. కావున కళాజ్ఞానమును రసానుభవమును కామశాస్త్రవిషయములు,

* (వాత్స్యాయనమహర్షికృత కామశాస్త్రమును ఆంధ్రములోనికి పరివర్తించి జయమంగళవ్యాఖ్యతోను నృసింహకారికలతోను మేళవించి- కావ్యవ్యాకరణతీర్థులు బ్ర. శ్రీ. పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు- [10, ఆర్మ్యగంలేను, ట్రిప్లికేను మద్రాసు.] ముద్రింప నున్నారు. వీరి ముద్రణమునందు సులభమైనశైలిలో రతిరహస్యము అనంగరంగము మున్నగు 20 సంస్కృతగ్రంథములనుండియును, కొక్కోకము రతిచంద్రిక మున్నగు 15 ఆంధ్రగ్రంథములనుండియును, సారాంశములు వివరణరూపమున నుద్ధరింపబడుటయేగాక సుశ్రుత చరకాది వైద్యగ్రంథముల నుండి ఆంగ్ల వంగాదిభాషల నుండి అనేకము విశేషాంశములు చేర్పఁబడినవి.—సంపాదకుడు.

కామశాస్త్రమునకు విషయము- అనగా సాధ్యము- స్త్రీతక్క వేఱు లేదని పెక్కురు అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని అది సరియైనది కాదు. స్త్రీ సాధనము ముఖ్యవిషయముగ నుండవచ్చునే కాని దానికంటె మఱి లేదనుట మిక్కిలి యనుచితము. మానవజాతియొక్క వ్యక్తిత్వమునకు స్త్రీ ఆధారమైయున్నది. జాతికి పురుషుడు బుద్ధి యనియును స్త్రీ చిత్త మనియును చెప్పవచ్చును. కావున పురుషుడు బౌద్ధిక మగు నుత్కృష్టజ్ఞానమునకును- స్త్రీ చైతిక మగు వ్యక్తిత్వమునకును ప్రతీకములని గణింపనర్హులు. స్త్రీజ్ఞానము జాతివ్యక్తిత్వమును బోధించును. కావున ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికి తోడ్పడును. ఇందువలన స్త్రీజ్ఞానము కామశాస్త్రముఖ్యవిషయ మన్నచో తప్పును లేదు.

ప్రస్తుత మీ వ్యాసమున చర్చింపదగినది ఇంకొక విషమవిషయము గలదు. సాంప్రయోగికజ్ఞానము జీవగుణోన్మీలనమునకు సాధన మనుట. బహుజనుల కిది పథ్యము గాకపోవచ్చును. కాని తత్త్వదృష్టితో నించుక పరీక్షించినచో ఇందలి యాథార్థ్యము బోధపడును. ఎట్లనగా స్త్రీపురుషభేదము జీవునకు ముక్తిసాధన మనుట తప్పైనచో సృష్టిలో నీభేద ముండనక్కఱయే లేదు. ఈ విభేదము దేహప్రసూతికిమాత్రమని యందు రేని లింగవివక్షలేని స్వేదోద్భిజ్జాదికములగతి యేమి? కావున లింగభేదము జ్ఞానప్రయోజక మని సిద్ధించును. తారకమంత్రోపదేష్ట యగు పరమశివుని లింగరూపమున నారాధింతు మని జ్ఞప్తియం దుంచికొనినచో రతిజ్ఞానము అత్యుత్కృష్ట మగు విజ్ఞానదాయక మగు నంశమనుట కాక్షేపణ ముండదు. రతికౌశలము చిత్తపరిస్పందన మగుటచే వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికారకము. అయినను మనము సురతము నీచమను దురభిప్రాయమునకు దాసులమై, దాని ప్రాధాన్యమును గుర్తింపజాలకున్నాము. కొంచెము విచారించినచో తదుత్కృష్ట ప్రయోజనము బోధపడును. బాల్యావస్థనేమో చెప్పజాలముగాని, ఇతరావస్థల నెట్లుగా విధించునో చెప్పవలెనన్నచో పెద్దగ్రంథ మగును. ఇది మానవజాతికే గాక స్త్రీపురుషవివక్షగల జంతుజాముల కన్నిటికిని సామాన్యము. నెమలిపింఛమును చూచునప్పుడును, పుంస్కోకిలాలాపమును వినినప్పుడును, యువకుల శరీరాలంకరణమును చూచినప్పుడును, సాంప్రయోగిక ప్రాధాన్యమును చక్కగా తెలిసికొనఁజాలుదుము. మానవదేహముల ప్రస్తుతస్థితి సాంప్రయోగిక వైదగ్ధ్య మని డార్విను అను జంతుశాస్త్రజ్ఞుఁడు సూత్రించియున్నాడు. అందుచే సురతము నీచముగాదని సిద్ధించును. అందునను రతితృప్తిలేనిది గర్భధారణము లేదనియును, అసంతుష్టరతి స్త్రీ పురుషుల కనారోగ్యకర మనియును పాశ్చాత్య వైద్యులు గూడ నంగీకరించియున్నారు. కావున భావానురంజనము ప్రాధానముగ సాధనీయము. సాంప్రయోగికజ్ఞానము కామశాస్త్ర ముఖ్యవిషయము. దంపతులవిధులు వివాహభేదాదికములు సురతాధికారమునకు అంగభూతములు కావున నవియును కామశాస్త్రమునందు చర్చనీయాంశములే.

కామశాస్త్రవిషయములు అనుఖ్యములు పెక్కులుగలవు. అనేక క్రీడలు- హల్లీసకాదివర్తనములు- గృహారామనిర్మాణములు- మొదలగువాని నుదాహరణముగ గైకొనవచ్చును. వాత్స్యాయనాగులు వేశ్యాధర్మములను గూడ కామశాస్త్ర విషయములుగా సంగీకరించియున్నారు. కాని అది ధర్మశాస్త్రసంబంధమేమో యని సందేహము. సంఘమును కాపాడుటకై వ్యభిచారమును నియమింపవలసివచ్చినది. అందులకే కాబోలు వేశ్యావృత్తి ఏర్పరుపబడినదని యూహింతును. ఈయాచారముచే సంఘమునకు కలుగుమేలు స్థూలబుద్ధులకు గోచరింపక పోవచ్చును. కాని వ్యభిచారమును నియమితవృత్తిగా విధించుట శ్రేయమని పక్షాంతరమున నంగీకరింపవచ్చును. ఎటులైన వేదకాలమునుండియు వేశ్య లున్నారనుట నిర్వివాదము.

కామశాస్త్రసంప్రదాయము లగు గోష్ఠీసమవాయాదికములను, వాత్స్యాయనుఁడు వర్ణించియున్నాఁడు. వాటిని నవీనులు Clubs అని వాడుదురు.

ఇట్టి ప్రయోజనములు గల శాస్త్రము అవశ్య సాధనీయ మని వేఱుగ చెప్పనక్కఱయేలేను. ఈశాస్త్ర గ్రంథములనుగూర్చి కొంచెము చెప్పెదను. వాత్స్యాయన సూత్రము లీశాస్త్రమును పూర్తిగ చర్చించును. కొక్కోకకృతమగు రతిరహస్యము సురతాధికారమునే వర్ణించును. ఇవి సంస్కృతపుస్తకములు. ఆంగ్ల జర్మను భాషలలో ఈశాస్త్రగ్రంథము లనేకము లున్నవి. ఇంకను నిర్మింపబడుచున్నవి. కామశాస్త్రము నింద్యమని త్రోసివేయఁదగినది కాక తత్త్వజ్ఞులగు వారి కెల్లరకును అవశ్యముపాదేయ మని నామనవి. ఆంధ్రమహాజనులు దీని నాదరింతురుగాక.

జాతీయవిద్య

ఓరుగంటి వేంకట సుబ్రహ్మణ్యము గారు

శ్లో. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్, స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః.

పునాది లేని కట్టడము గాని బాధ తెలియని సౌఖ్యము గాని, అనుభవైకవేద్యములు గావు. స్వరాజ్యము అప్రయత్నముగ ఊడిపడునని యెంచు టెంతయు హాస్యాస్పదము. అస్వతంత్రజాతీయుల మైన మనము స్వరాజ్యసాధనమునకై తీవ్రతమసంరంభమునం దగిలి విజయులము కాగల్గుటకు ముందు కొన్ని యుపకరణముల సమకూర్చుకొనవలసి యున్నది. ఆర్థికముగ నధోగతి నున్న తోడి దేశీయసోదరులకు కొంతకుకొంత బ్రదుకుతెరవును కల్పించినచో దేశమాతృసేవకు వందలు వేలై స్వరాజ్య భక్తులు పెరుగువారనక పోరు. ఈ యుద్దేశసాఫల్యమునకే గాంధిమహాత్ముడు స్వదేశవస్త్రపరిశ్రమోద్ధరణమును గూర్చి మాటిమాటికి దేశము నుద్బోధించెను. జాతీయభావములను భరతఖండమునం దంతట మూలమూలలకును పల్లెపల్లెలకును ప్రాకునట్లు చేసి సుస్థిరముగ నెలకొల్పవలయు. స్వరాజ్యప్రయత్నములందు చేదోడువాదోడై నిరుపమానసాహాయ్యము నొసర్పగల్గినవారును ఉత్సాహసంపన్నులు నగు యువజనుల నుపేక్షింపరాదు. స్వాతంత్ర్యసంపాదనమునకై యిటలీదేశమునందేమి, ఐర్లండ్ హంగరీలందేమి విద్యార్థులు చూపిన త్యాగశీలమును కష్టసహిష్ణుతయు నసమానములు. జాతీయతను ధ్వంసము సేయునవి యగు పరరాజ్యాంగపు పాఠశాలలపైని వ్యామోహమును పారద్రోలి విద్యార్థులలో నచంచలమగు స్వాతంత్ర్యేచ్ఛను, నిష్కలంకమగు మాతృదేశారాధనతత్పరతను పురికొల్పజేయు జాతీయవిద్యాలయముల దేశమునందు విరివిగ స్థాపించుట అవసరము. ఇదియే జాతీయ నిర్మాణమునకు నిజమైన పునాది. హంగరీవారును ఐర్లండువారును ఈ విషయప్రాముఖ్యమును గమనించియే స్వరాజ్యలాభమును బొందుటకు మున్నే యేండ్లకొలందిని తమతమరాష్ట్రములందు జాతీయవిద్యాలయప్రతిష్ఠాపనలకై కడుంగడు పాటుపడిరి. 1906 వ సంవత్సరమునందు కాశీపట్టమున మహామహుడు దాదాభాయినౌరోజీ అధ్యక్షుడుగా సమావేశమైన భారతదేశీయమహాసభవారి తీర్మానానుగుణముగ నీదేశమందు జాతీయవిద్యావ్యాపనమునకై విపులప్రయత్నములు గావింపబడినవి. కాని తత్సందర్భమున స్థాపింపబడిన విద్యాలయములు ఉద్యమపువేడి చల్లారుటతో నదియును చల్లారిపోయెను. వినమ స్వార్థత్యాగులును కార్యశూరులు నైన లాలామున్షీరాము శ్రీకోపల్లెహనుమంతరావు మున్నగు మహానుభావుల అసమానకృషి- హరిద్వారమందేమి బందరునందేమి- తక్కినప్రదేశములయందేమి దివ్యఫలము లీనగల్గెను.

గాంధిమహాత్మకు సహాయనిరాకరణసందేశము నను గ్రహించెను. దీనితో జాతీయవిద్యాప్రయత్నముల కుజ్జీవము గల్గెను. కాంగ్రెసుసభాదేశానుసారముగ విపినచంద్రుడు గాంధి చిత్తరంజనుడు లజపతిరాయి మున్నగు నాయకవతంసములచే నుద్బోధింపబడి వందలకొలది విద్యార్థులు విదేశీయపాఠశాలలను వదలిరి. కాని జాతీయవిద్యాలయనిర్మాణమునకై కాంగ్రెసుమహాసభవా రింతవరకును ప్రశంస్యములగు ప్రయత్నముల నేమాత్రము గావించియుండలేదు. ఎన్నియో నెలలకుబూర్వము కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘమువారిచే నియోజింపబడిన 'జాతీయ విద్యాసమితి' వారు తమనివేదికమును త్వరలో ప్రచురింపనున్నారు. ఇది జాతీయవిద్యాభిమానులకు సమ్మోదావహము.

ప్రభుత్వపాఠశాలలందలి ఆంగ్లభాషైకప్రధానమైనను ప్రస్తుతపు విద్యాపద్ధతికి మూలకారకు డనదగు మెకాలె- గతశతాబ్దాదిని హిందూదేశపురాజప్రతినిధియై యుండిన విలియంబెంటిక్- దేశీయ విద్యాపద్ధతులన్నను, అరబిక్ సంస్కృతము మున్నగుదేశభాషలన్నను ఎంతో కంటగించుకొనువారట. మెకాలేగారి యభిప్రాయప్రకారము మనదేశమున జదువదగిన గ్రంథమే లేదు. ఉన్నచో కొరగానివి! సంస్కృతవాఙ్మయ మంతయుం గలిపినను పెట్టె డాంగ్లేయపుస్తకములకు సరిగావు. బెంటిక్ రాజ్యపాలనకాలమున సంస్కృతమునకును నరబీభాషకు ప్రభుత్వమువారు ధనసహాయమును బొత్తుగ నిలిపి, సంస్కృత భాషాగ్రంథముల ముద్రింపరాదనియు నాంగ్లభాషమాత్రమే యీ దేశమువారికి నేర్పవలసినదనియు శాసించిరి. "సంస్కృతభాషాభ్యసనమున కనుమతించినయెడల నది యైరోపీయవాఙ్మయాభివృద్ధికి నెదురొడ్డి నిలుచుననియు నాంగ్లభాషాప్రచారముచే హిందూదేశములోని మతములను నాగరకతను క్రమముగ గోతిలోం ద్రోయుటయు, సాధ్యమైనచో దలక్రిందుచేయుటయు" ప్రభుత్వమువారి ముఖ్యోద్దేశము. ఇట్టి దురుద్దేశములచే సంకల్పించిన ఆంగ్లేయవిద్యాపద్ధతి మనదేశమునం దెట్టి దుష్ఫలము లొసంగెనో గమనింపుడు.

మున్ను లెక్కకుమిక్కిలియై యుండిన పల్లెకూటములును స్వతంత్రములై సంఘావసరముల నెంతో చక్కగ దీర్చగలిగియుండిన పాఠశాలలును ప్రస్తుతము మాయమైనవి. వీనిస్థానమున బయలుదేరిన గవర్నమెంటుబడులు అల్పసంఖ్యాకములై ప్రజావసరములకు చాలకున్నవి. ఇన్నియేండ్లనుండియు బ్రిటిష్‌వా రీదేశమును పాలించుచున్నను కలిగిన ఫలితము వారిమాటలవలననే తెలియుచున్నది: "హిందూదేశములో నూటికి 75 గ్రామములలో బడి యన్నమాటయే లేదు. చదువుకొన్నవారు జనసంఖ్యలో 100 టికి 7 మంది మాత్రమే. చదువుకొననిమగబాలురలో 100 టికి 87 మంది. బాలికలలో 100 కి 93½

మంది చదువు లేకయున్నారు." ఇట్టి విద్యార్థులజ్ఞానవికాసము ముఖ్యోద్దేశముకాదు. గాని తెల్లవర్తకులసంచులు నింపుటమాత్రమే యని మాటిమాటికి మాఱుచుండు పఠనీయగ్రంథములే చాటుచున్నవి. విద్య యనఁగా ఎఱుఁగుటకు యోగ్యమైనది. ఆత్మజ్ఞానమును కలిగించునదేదియో అదియే విద్య. మోక్షసాధనమైన బుద్ధికి జ్ఞానము అని పేరు. తజ్జన్యమైనది విజ్ఞానము. కాని యిపుడు సర్వసాధారణముగ ప్రభుత్వ పాఠశాలలలో అజ్ఞానము నవిద్యయు నేర్పఁబడుచున్నది. ఈవిదేశీయపాఠశాలలు ప్రభుత్వమునకు నౌకరులఁ దయారుచేయు యంత్రశాలలుగాని విద్యాశాలలు గావు. సుస్వతంత్రజీవనమును నిర్మూలించు నీపాఠశాలలు బానిసవ్యాపారమున తగిలియున్నవేగాని వేఱు కాదు. 1920 సంవత్సరమునందు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయస్నాతకులకు పట్టము లిచ్చుసందర్భమున శ్రీయుత కే. శ్రీనివాసయ్యంగా రొసంగిన యుపన్యాసమును పఠించువారికి ప్రభుత్వవిద్య యెట్లు వ్యర్థమైనదగుచున్నదో తెలియగలదు. స్వభావసిద్ధమును ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలదియు నగు హైందవ జాతీయసంస్కారము నీవిజాతీయవిద్య విపరీతముగ నిర్మూలనమొనర్పఁ గల్గినది. మఱియు నిది విద్యార్థులందు మాతృభాషానిరసనమును దేశభాషాపాండిత్యాభావమును ప్రబలునట్లు చేసెను.

జాతీయవిద్య - తద్విద్యాధికారము

ఇట్టి పరిస్థితులలో భారతీయస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెల్లరకును జాతీయభావోత్తేజకము లగు జాతీయవిద్యాలయముల ఆవశ్యకత తెలిసివచ్చుచున్నది. జాతీయవాంఛలెల్ల రూపుదాల్చినది యగు దేశీయమహాసభకును జాతీయపాఠశాలలకును ఉండఁదగు సంబంధమెద్ది? జాతీయవిద్యావిధాననిరూపణ మెట్టిది? దానిని నిర్ణయించునదెవరు? ఇత్యాదిప్రశ్నలిపుడు కలుగుచున్నవి. సంపూర్ణస్వరాజ్యభాగ్యము మన కొనగూడు దనుక సంపూర్ణవికసన మొందిన స్వతంత్రజాతీయవిద్యాపద్ధతి లభ్యమగు ననుమాట కల్ల. ఐనను ప్రస్తుతపు స్థితిగతుల ననుసరించి చూడ సాధ్యమైనంతవఱకు జాతీయవిద్యాసంస్థల అర్హనిర్మాణముం గూర్చియు, అందలి విద్యాబోధనాపద్ధతులం గూర్చియు దేశశ్రేయోభిలాషు లెక్కుడు శ్రద్ధ వహింపకతీరదు.

దేశమునంతను జాతీయవిద్యాలయములతో నింపివైచుటకు- తగినంత ధనసమృద్ధి- తీరిక- కాంగ్రెసుమహాసభకు గాని మఱి యేయితర సంస్థకు గాని లేదు. మొన్న మొన్న పుట్టిన కొన్ని జాతీయవిద్యాలయములు ధనాభావముచేతను జీర్ణోత్సాహముచేతను కృశించి చావుబ్రదుకుల నున్నవి. అందుచే జాతీయపాఠశాలలను నిర్వహించు భారము తల్లిదండ్రులపై నుండును. ధనమీయని అధికారమును విద్యాలయాధికారు లొర్తురనుటను నమ్మరాదు. అందుచే జాతీయవిద్యాప్రయత్నముల నేకోన్ముఖము చేయ నెంచువారును- జాతీయవిద్యావిధానమందును బోధనాపద్ధతులందును ఏకత్వము సాధింపఁజూచువారును తమ తీర్మానములను జరినములను జాతీయవిద్యాలయములకును ప్రజలకును- ఉద్బోధకములుగ- మార్గదర్శకములుగ- నుండునట్లు చూచుకొనదగునే కాని కంటకప్రాయ మగువిధము నవలంబింపరాదు.

మఱియు జాతీయవిద్యావిధానమందుగాని, బోధనాపద్ధతులందుగాని ఏకత్వమును సాధించుట ముఖ్యము గాఁజాలదు. అట్లేకత్వమును సాధింపఁజూచుట అనుచితము నసాధ్యమునైన కార్యము. భిన్నత్వమే ప్రపంచపుపద్ధతి. ఇదియే స్వాభావికము. ఇంకే అనేకరుచియు నున్నది. కవిత్వచిత్రలేఖనములవలె విద్యాబోధనమును ఉపదేశకుని స్వయంవ్యక్తిత్వానుగుణముగ హృదయమునుండి సహజముగ నుద్గతముగ ప్రవహింపఁగలయును. "జాతీయవిద్యాస్వరూపమునిదే మీ విధముగ నిర్ణయించితిమి విద్యాబోధన మీనిర్ణీతవిధమున నుండుఁగాక" అని యాదేశించుట సమంజసము కాదు. లాలామున్షీ రాము గారి త్యాగమందు స్థాపించిన గురుకులమహావిద్యాలయమును- బందరునందు కోపల్లి హనుమంతరావుగారు నేర్పఱచిన ఆంధ్రజాతీయకళాశాలను- ఒండొంటితో బోల్చి చూడుడు. రెండును ప్రత్యేకవిద్యావిధానములతో నలరుచు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వలక్షణములను ప్రదర్శించుచున్నవి. ఎవ్వరునే జాతీయవిద్యాలయముయొక్క స్వతంత్రవికాసమునకు అడ్డుపడరాదు. దేశీయపాఠశాలలన్నింటియందును విద్యావిధానము నేకరీతిని సాధింపఁజూచుట, దేశపురోవృద్ధికి నిశ్చయముగ నాటంకముల గల్పించుటయే.

ఐనను కాంగ్రెసుమహాసభ జాతీయవిద్యావిషయమున నెట్టికృషి చేయఁదగు ననుటయు నాలోచింపదగినదే. ప్రస్తుతదేశస్థితిని గమనించువారికి కాంగ్రెసువారు స్వయముగ జాతీయవిద్యాలయముల నడుపుబాధ్యతను దమమూఁపులపై వేయుట యసందర్భ మని పొడగట్టును. ఇందులకై సాంగ మగు జాతీయవిద్యాసంఘములను వారు నెలకొల్పి వానిసహాయమున జాతీయవిద్యాప్రచారమును సక్రమముగ సాగింప వీలు గలదు. జాతీయవిద్యాసంఘనిర్మాణముం గూర్చి నాయభిప్రాయముల గొన్నింటి నిందు బొందుపఱచుచున్నాను.

జాతీయవిద్యాసంస్థలు-వ్యవస్థలు

(1) జాతీయవిద్యాసంఘము ప్రతిమండలమున కొక్కటి యుండదగును. అందు జిల్లాయందలి ఒక్కొక్కజాతీయ పాఠశాలపక్షమున నొక్కొక్కప్రతినిధియు, మండలకాంగ్రెసుసంఘమువారిచే నెన్నుకొనబడిన యిరువురు పెద్దలును, మండలకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడును సభ్యులగుదురు. (2) రాష్ట్రీయజాతీయవిద్యాసంఘము ప్రతిమండలజాతీయవిద్యాసంఘమునుండి ముప్వురేసి ప్రతినిధులను రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుడును రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘమువారిచే నెన్నుకొనబడిన మఱియిద్దఱును ఈ రాష్ట్రీయ జాతీయవిద్యాసంఘసభ్యులు. (3) అఖిల భారత జాతీయ విద్యాసంఘము. రాష్ట్రీయసంఘములు ఒక్కొక్కటియు ముగ్గురుసభ్యుల నిందుకు నియమింప నర్హములు. అట్లే అఖిలభారతకాంగ్రెసుసంఘపక్షమున తత్సంఘాధ్యక్షుడును మఱియు నిద్దఱును భారతజాతీయవిద్యాసంఘమున కెన్నుకొనబడి సభ్యులౌదురు. (4) మండల రాష్ట్రీయ దేశీయ జాతీయవిద్యాసంఘాధ్యక్షులు ఆయా మండల రాష్ట్ర, దేశీయకాంగ్రెసుసంఘములందును, కార్యనిర్వాహకవర్గములందును సభ్యులగుటచే కాంగ్రెసుజాతీయవిద్యాసంఘముల పరస్పరసాహాయ్యము హెచ్చుగ గలదై, అందుచే భారతదేశమందు జాతీయ

విద్యాభివృద్ధికార్యము మొదలు మగును. (5) భారతజాతీయవిద్యా సంఘాధ్యక్షుడు అఖిల భారత జాతీయ విద్యాంగమంత్రి యగును. (6) భారతజాతీయ విద్యాంగమంత్రి భారతజాతీయవిద్యాసంఘము వారి సలహానుసరించి రాష్ట్రరాష్ట్రమునకును ఒక్కొక జాతీయవిద్యా పరిశీలకుని జీత మిచ్చి నియమింపదగును. ఈ పరిశీలకులు ఆయా రాష్ట్రపు జాతీయవిద్యాసంఘముల సధికారికార్య సభ్యు లగుదురు (7) ప్రతిజిల్లా జాతీయవిద్యాసంఘమునకు పైవిధమున చేర్పదు సభ్యుల మొత్తపుసంఖ్యలో నేడవభాగమునకు మించకుండ పండితులను రాష్ట్రజ్ఞులను ఆయామండలజాతీయవిద్యాసంఘమువారు నియమింప వచ్చును. (8) ప్రతిసంవత్సరమును (మండల రాష్ట్రీయ అఖిలభారతజాతీయ విద్యామహాసభలు జరుగుచుండుట బాగు.

జాతీయవిద్యాసంఘముల కార్యవిధానము

(1) భారతదేశమం దీనాడు జాతీయవిద్యాలయములం దుపయోగింప దగ్గము లైన పఠనీయగ్రంథములకు చాల కొఱంత గలదు. గ్రంథకర్తల కిట్టి అత్యుత్తమగ్రంథములు రచించుటందును ప్రకటించుటయం దును జాతీయవిద్యాలయములందు పఠనీయగ్రంథములుగ గమనించుటచే నేమి ధనసహాయముచే నేమి ప్రోత్సాహము నీజాతీయవిద్యాసంఘము లీదగును. (2) దేశమందలి జాతీయవిద్యాలయముల స్థితిగతులను గూర్చి లెక్కలు తయారుచేసి ప్రకటించుట. (3) జాతీయవిద్యావిషయములం గూర్చి సంతతము చర్చలమూలమునను ఇతరవిధములను ప్రజలజ్ఞానము నుత్సాహమును వృద్ధిచేయుటయు, జాతీయవిద్యా ప్రచారమును సాగించుటయు నీసంఘములు నిర్వహింపవలసినవిధులు. (4) "సామాన్యవిద్య నిచ్చు జాతీయపాఠశాలలందు విద్యార్థుల మాతృభాషలకే ప్రధానస్థాన మీవలయు"—పయివిధులను జాతీయపాఠశాలలు గమనించునట్లు చేయవలయు. ఇక జాతీయవిద్యావిధానముం గూర్చి కొంత యాలోచింతము. సంపూర్ణముగ కాంగ్రెసువారిచే బోషింపబడుచుండు పాఠశాలలు కాంగ్రెసువా రేర్పరచు విద్యావిధానమునే అవలంబింపగలవు. ఇం దసహజ మేమియు లేదు. తదితర జాతీయవిద్యాలయములకు కాంగ్రెసు విధానము నిర్బంధముగ అవలంబనీయము కాజాలదు. కాంగ్రెసువిధాన మీక్రిందివిధమున నుండదగు నేమో ఆలోచింతురు గాక.

విధానము:— ప్రతిజాతీయవిద్యాలయమును భారతస్వరాజ్యా దర్శము నంగీకరించి తద్వ్యతిరిక్తములైన బోధల నేనిని చేయక విద్యార్థులందు మాతృదేశాభిమానమును మానవసోదరత్వభావమును, కష్టసహిష్ణుతయు భోగరాహిత్యమును పెంపొందజేయవలయును. ఆడంబరరహితమును స్వతంత్రమునైన జీవనముయొక్క విలువ బాలురు గ్రహించి సుఖు లగునట్లు చూచుట లెస్స. ప్రభుత్వపాఠశాలలందు నేర్చినవిద్య అసంఖ్యాకులను విదేశవస్త్రవ్యామోహమున బడద్రోయుటచే నానాటికి దేశభాగ్యము గ్లాస్గో మల్లులమూలమునను, హాటు- బూటు- కోటు- సూటు-లనీటులకొఱకును పరదేశములపాలై పోవుట కడు శోచనీయము. నెలపాడునుగుడియను నాలాంటి విదేశవస్తువులజోలి మాని జాతీయపాఠశాలలందలి బాలబాలికలు స్వదేశీవ్రతదీక్షాపరు లగునట్లు ప్రోత్సహింప బడవలయును. ఆజానుబాహులు వజ్రకాయులును బలిష్ఠులుండిన యీ భారతభూమి నేడు ప్రాప్యాంగులును రోగపీడితులునైన విద్యార్థిజన సమూహములతో కాంతిహీనమై వెలవెలబోవుచున్నది. దేశీయవిద్యాశాల లీదుర్భరస్థితిని చక్కబఱుప నడుములుకట్టి తమవిద్యార్థుల యారోగ్యముంగూర్చి హెచ్చైన శ్రద్ధ నొసగునుగాక. విశేషధనవ్యయసాధ్యము లగు క్రికెటు ఫుట్‌బాలు హాకీ మున్నగు వైదేశికములగు ఆటలు పరిత్యాజ్యములు. విద్యాదానమందు మతభేదములకును వర్ణభేదములకును తావుండరాదు. విద్యాబోధ దేశభాషలమూలమున జరుగవలయును. విద్యార్థులు మాతృభాషను నిర్బంధముగ నభ్యసించునట్లు చేయదగును. సామాన్యముగ సంభాషణశైలి యలవడునంత మాత్రము హిందీభాషాజ్ఞాన మత్యవసరము. సాధ్యమైనయెడల గురుశిష్య సంబంధ మెక్కుడగుటకుగా 'ఆశ్రమ' వాసపద్ధతిని అవలంబింపదగును. భౌతికరసాయనాదిశాస్త్రజ్ఞానమును ఆయుర్వేదయునానీవైద్యములకు తోడు పాశ్చాత్యదేశములం దీనడుమ నభ్యుదయదశకు వచ్చియున్న శస్త్రవిద్యయును పరిగ్రాహ్యములు. జ్ఞానము దేశకాలపరిమితుల నతిక్రమించునది. అది యేయొక జాతివారి ముల్లెయును మూటయు గాదు.

బాలభటశిక్షణము:— జాతీయవిద్యావిధానమున 'స్కౌట్ ట్రైనింగ్' ప్రాముఖ్యముగ గ్రహించుట మంచిది. విద్యార్థులకు రాజకీయపరిజ్ఞానమును ప్రాపంచికజ్ఞానము నలవడునట్లు చేయుట, సామాన్యముగ వారిదేహమనశ్శక్తుల నన్నింటిని సమగ్రముగ విజృంభింపజేయుట, సంఘ దేశసేవలందు వారి కనుభవమును భక్తిప్రేమలను కల్పించుట జాతీయవిద్యాలయోపదేష్టల కర్తవ్యకృత్యములు.

మతవిద్య - నీతిబోధ

భిన్నాచారములును భిన్నమతములును గల యిట్టి దేశమున మతభేదములను గమనింపక యేకవిధమైన మతవిద్య నొసంగుట అసాధ్యము. అందుచే వీలైనచో క్రైస్తవులకు బైబిలుబోధయు మహమ్మదీయులకు ఖురానుబోధయు హిందువులకు భగవద్గీతాదికమైన హిందూమతబోధయు పార్శీ ఆర్యసమాజాది వివిధమతస్థులకు వారివారి మతానుసారముగ ప్రార్థనలను క్రమముదప్పక జరిపించుట కేర్పాట్లు చేయవలెను. నీతిబోధ చేయునెడ అన్ని మతముల విద్యార్థులును రావలయును. అట్టితరగతు లందు సామాన్యముగ నీతిబోధచేయుచో వివిధమతప్రవక్తలయు మహాత్ములయు జీవితచరిత్రల నుపదేశింపదగును.

జాతీయవిద్యాక్రమము

శిశువిభాగము — నాల్గేండ్ల కాలపరిమితి:— i. మొదటి తరగతి—చదువుచెప్పుట. ఆటపాటలమూలమునను చిత్తరువులు పిట్టకథలు వలనను మాత్రమే. అక్షరాభ్యాసతరగతికిని చాలియుండని పసి[illegible] లీతరగతివారు. ii. మిగతమూడుతరగతులందును వారివా[illegible] ములందు విద్యార్థులు చక్కగ చదువుట వ్రాయుట[illegible] చేయుట భాగహారము గుణకారములను నేర్చి, చిన్న[illegible] పాటలను కంఠతః రాజేసియుందురు, బాలురచరిత్ర[illegible]

వృద్ధిజేసి నీతిబోధకము లగు ప్రాచీనభారతదేశపుకథలను నేర్పవలయును. ఈయాడుపిల్లలకు ఆటపాటలందు తమి యెక్కుడుగ నుండుటను గమనించి గురువులు వర్తించు టవసరము.

బాలవిభాగము— ఈ విభాగమందు హిందూభాషాపఠనము నిర్బంధము. ఈవిభాగపరిమితియు నాల్గేండ్లు.

యువవిభాగము— మూడేండ్లు—ఇందు మాతృభాష గాక హిందీ సంస్కృతము, ఆంగ్లేయము, ఉర్దు, పారసీ, అరబిక్, అరవము, బెంగాలీ, మరాటీ మున్నగు భాషలం దెరెంటినయిన నేర్వవలయును. యువవిభాగము తెలుగు, మళయాళము, మొదలగు కొన్ని దేశభాషల కనుబంధముగ సంస్కృతము కొంత నేర్చుట లాభకరముగ నుండును. మఱియు నీసంస్కృతపుజదువు యువవిభాగకాలము నాక్రమింపదగును.

బాల యువ విభాగములు: — గణితము — ఇపుడు ప్రభుత్వపాఠశాలలందు గణితమును బోధచేయు విధము బాలురను సామాన్యజనుల యభిప్రాయములో గొలుమాలినవానిగ నొనర్చుచున్నది. స్వయంకృషిచే వర్తకులు మీదు చదివినచదువు చదువకయే వ్యాపారసంబంధమైన లెక్కలను కడు నేర్పుమీఱ గుణింప సమర్థులు. ఇట్టిలోటులు జాతీయపాఠశాలలందు కలుగకుండ జూచుట శ్రేయస్కరము.

భౌతిక, ఆరోగ్య, శారీరశాస్త్రజ్ఞానమును కొంత యీతరగతుల వారికి బోధించు టవసరము.

చరిత్ర:—హిందూదేశచరిత్ర కెక్కుడప్రాముఖ్య మీవలయును. మఱియు ఆంగ్లదేశముయొక్కయు తదితరదేశములయొక్కయు చిరుతసంగ్రహచరిత్రము తద్దేశీయుల రాజకీయవికాసక్రమమును బోధించుట మేలు. మఱియు యువవిభాగమున నధమపక్ష మొక్కచేతిపనియం దైనను విద్యార్థి ప్రవీణుడు కానగును.

4. పండితవిభాగము—ఇందు కాలపరిమితి విద్యార్థియొక్క అభిమానశాస్త్రము లేక కళయొక్క అవసరమునుబట్టి నిర్ణయింప బడును.

స్త్రీవిద్య:—బాలికలు ఉద్యోగములు చేయబోవువారును, ఊళ్లేలువారును కాదు అన్న సాకుతను ప్రజలకన్నులకు పట్టునట్లు చేసి, స్త్రీలు విజాతీయవిద్యచే చెడిన తరువాత జాత్యుద్ధరణము మహాదుర్ఘట మగుననుట దెలిసి, బాలికలను జాతీయవిద్యాలయముల స్థాపించి రక్షింపవలయును. స్త్రీవిద్యాభిమానులు వారికి జెప్పు చదువు ఉత్తరోత్తర మున వారు సంసారముల దిద్దునపు డుపకరించునట్టిదైయుండునట్లు శ్రద్ధ వహింపవలయును.

జాతీయవిద్య యీదేశమున త్వరలో సుస్థాపితము కాగలదా యన్న శంకకు నూరట్ మున్నగు ప్రదేశములందు ప్రభుత్వమువారు నిర్బంధ ప్రారంభవిద్య నిచ్చుకారణమున నవలంబించుచున్న నిరంకుశ, నిర్బంధ విధానము తావిచ్చుచున్నది. జాతీయవిద్యారక్షణమునకై కొన్నియెడల శాసనతిరస్కారమునకును భారతీయులు పూనవలసివచ్చునేమో! ఎట్టి అడ్డంకులను వెనుదీయక జాతీయవిద్యాభిమానులు సత్యస్వరాజ్యస్థితికి దారితీయుజాతీయవిద్య యను పవిత్రోద్యమమును భగవంతునిపై భార మూని జయప్రదముగ కొనసాగింతురు గాక.

కురువృద్ధుఁడు

సోమంచి లింగయ్య గారు

తన తండ్రి కొఱకయి । తన రాజ్యలక్ష్మిని, వదలగా జాలిన వాఁ । డితఁడు

తన సోదరులకయి । తన వివాహంబును, సౌఖ్యంబు వీడిన, సదయుఁ । డితఁడు

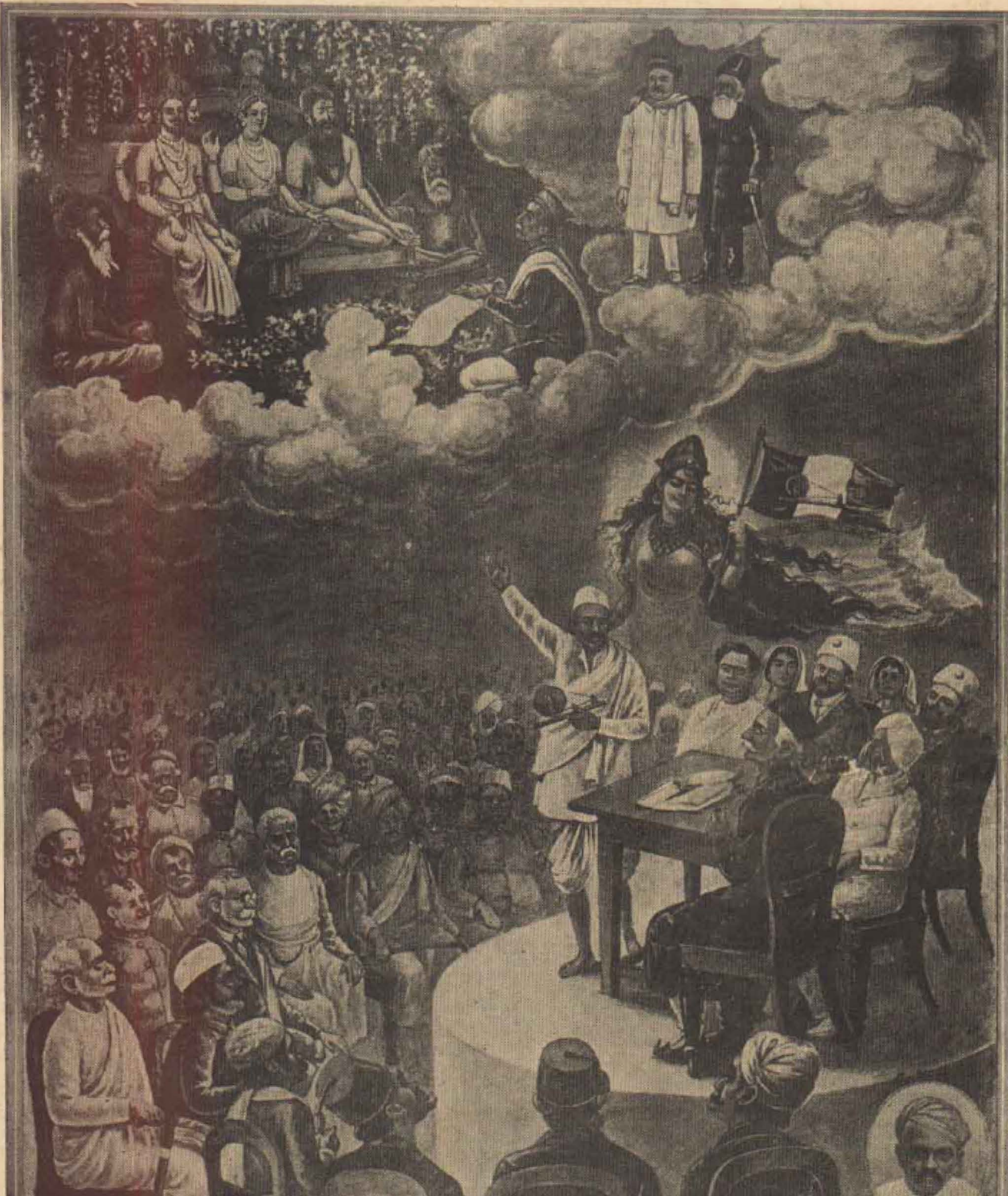
తన మనుమలకయి । తన జీవముఁ గూడ, వీడజాలినయట్టి వాఁ । డితఁడు

అంప శయ్యాగతుం (డయ్యు ధర్మంబులఁ, బూర్తిగాఁ దెలిపిన పూజ్యుఁ । డితఁడు

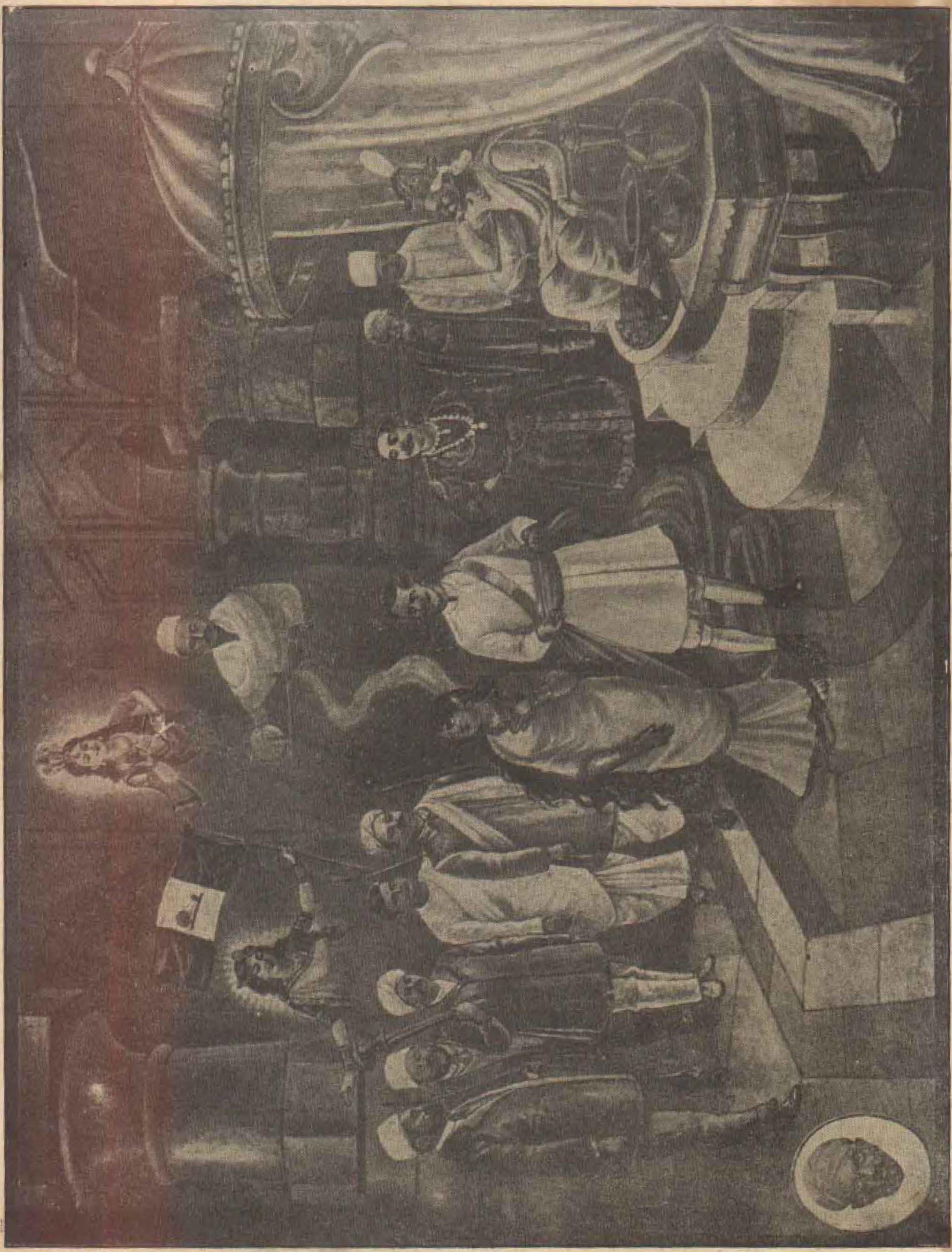
…రవ పితామహుం డనఁ । గౌరవమున, నందరును జూడఁ । బ్రబలినయట్టివాఁడు

…ఁడును త్యాగియును । బ్రహ్మచారి యితఁడు. ఔర! భీష్మునిఁ బోల నెవ్వారు గలరు?

BHARATA SWARAJYA CONGRESS COMMITTEE
MAHATMA GANDHI'S EXHORTATION

భారతస్వారాజ్యసభ
గాంధిమహాత్మునియుపదేశము

ఉపనిషత్తులు

పండిత మేడేపల్లి వేంకట రమణాచార్యులు గారు

శ్లో. ఋతేన పురా వేదే వ్యభిలేషు వ్యతేషు యః, తం విహార్య ఋషః ప్రాదా ద్వేధసే తంవ తో స్మహామ్.

సర్వశక్తి యగు పరమేశ్వరునిచే సృజింపఁబడిన యీ లోకమందు వేద మనాదినిధనావిచ్ఛిన్నసంప్రదాయప్రవర్తమాన మై ప్రకాశించుచున్నది.

"వాచా౽ విరూపనిత్యయా"

"అనాదినిధనా హ్యేషా వా గుత్సృష్టా స్వయమ్భువా"

ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతులచే నీ వేదముయొక్క నిత్యత్వ ముద్ఘోషింపఁబడుచున్నది.

"ప్రత్యక్షే ణానుమిత్యా వా య స్తూపాయో న బుధ్యతే
ఏతం విద న్తి వేదేన తస్మా ద్వేదస్య వేదతా"

బౌద్ధులకు త్రిపిటకములు- క్రైస్తవులకు బైబిలు - మహమ్మదీయులకు ఖురాను- జోరోష్టరుమతస్థులకు ఛన్దో౽వస్థానము- మఱికొన్ని జాతులవారికి మఱికొన్ని మతగ్రన్థములు నున్నను అవి యెవ్వియు వేదముతోఁ దుల్యములు కావు. అవి యన్నియుఁ బురుషబుద్ధిప్రణీతము లగుట వలన గ్రంథకర్తల భ్రమవిప్రలమ్భాది దోషములు వానిలో సంక్రమింపక మానవు. మన వేద మన్ననో కర్త్రభావమువలనఁ దాదృశదోషగంధసంభావనారహితము. సర్వజ్ఞానవిధి. అతీంద్రియవస్తుబోధకము. సర్వధర్మమూలము. సకలశాస్త్రనిదానము. జైమిని తాను రచించిన పూర్వమీమాంసాసూత్రములలో నిది యపౌరుషేయ మని సమర్థించియున్నాఁడు.

"యో బ్రహ్మాణం విదధాతి పూర్వం
యోవై వేదాంశ్చ ప్రహిణోతి తస్మై
తస్మా ద్యజ్ఞా త్సర్వహుతః ఋచ స్సామాని జజ్ఞిరే
ఛన్దాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మా ద్యజు స్తస్మా దజాయత"

అను నీ ప్రమాణములచేఁ దార్కికు లీవేదము లీశ్వరప్రణీతము లని సమర్థించిరి. బాదరాయణుఁడును "శాస్త్రయోనిత్వాత్" అను సూత్రముచే వేదమున కీశ్వరుడే కర్తయని చెప్పెను. ఇట్టివేదము ఋగ్యజుస్సామాథర్వణము లని నాలుగు విధములుగా విభజింపఁబడియున్నది. ఇది మఱల "మంత్రబ్రాహ్మణయో ర్వేదనామధేయం" అని రెండుభాగములు. "త చ్చోదకేషు మంత్రాఖ్యా" అనియును "శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః" అనియు జైమిని మంత్రబ్రాహ్మణలక్షణమును చెప్పియున్నాఁడు. ఇవిగాక యర్థవాదవాక్యము లని మఱికొన్ని గలవు. అవి మంత్రాన్తర్భూతము లయినను వానికిఁ బ్రామాణ్యము లేదనుచు పూర్వమీమాంసాశాస్త్రకర్త—

"ఆమ్నాయస్య క్రియార్థత్వా దానర్థక్య మతదర్థానామ్"

అని పూర్వపక్షము జేసి "విధినా త్వేకవాక్యత్వాత్" అని యీయర్థవాదవాక్యములు విధితో నేకవాక్యతాపన్నము లయి ప్రమాణభావమును బొందుచున్న వని సిద్ధాంతీకరించినాఁడు.

పూర్వోక్తములగు నాలుఁగువేదములలో వేఱు వేఱుగా నొక్కొకదానికని బ్రాహ్మణమనియును ఆరణ్యకమనియు, నుపనిషత్తనియు, సూత్రమనియు ననుక్రమణికయనియు గలవు.

బ్రాహ్మణములు

"శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః" అని చెప్పుటకంటె బ్రాహ్మణమునకు వేఱగు నిర్దిష్టలక్షణమును జైమినిగాని మాధవాచార్యుఁడు గాని చెప్పియుండలేదు. వానిలోఁ గొన్నింటిని చదివిచూడఁగా నవి కొంతమట్టుకు మూల మంత్రములకు అర్థవివరణమును, యజ్ఞాదికర్మల నొనరించు విధానమును, ప్రాచీనేతిహాసములను, ప్రాచీనాచారములను, గొన్నిశబ్దముల వ్యుత్పత్తులను బ్రతిపాదించునవిగ నున్నవి. బ్రాహ్మణములు వేద సంహితలకు వ్యాఖ్యానరూపము లని వైదికులు వ్యవహరించెదరు. కాని యది సరికాదు. బ్రాహ్మణములలో చాలభాగము మూలసంహితానిర్వ్యపేక్షముగా క్రొత్త సంగతులు మూలములలో లేనివి యెన్నియో ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నవి. గ్రంథవిస్తర మగు నని వివరింపమానితిని,

ఋగ్వేదమునకు ఐతరేయబ్రాహ్మణ మనియును కౌషీతకీబ్రాహ్మణ మనియును రెండు బ్రాహ్మణములు కలవు. కృష్ణయజుర్వేదమునకు తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము. సామవేదమునకు బ్రాహ్మణద్వయము కలదు. వానిలో నొకటి తాండ్యమహాబ్రాహ్మణము. దీనికి పంచవింశ బ్రాహ్మణ మని నామాంతరము గలదు. మఱియొకటి షడ్వింశబ్రాహ్మణము. శుక్లయజుర్వేదము (వాజసనేయ సంహిత) కాణ్వశాఖ యనియు మాధ్యందిన శాఖయ నియు రెండుభాగములతోఁ గూడినది. దీని బ్రాహ్మణము శతపథబ్రాహ్మణము. అథర్వణవేదమునకు గోపథ బ్రాహ్మణము.

ఆరణ్యకములు

"అరణ్యాధ్యయనా దేత దారణ్యక మితీర్యతే
అరణ్యే తదధీయేతే త్యేవం వాక్యం ప్రచక్షతే"

బ్రహ్మచర్యగృహస్థాశ్రమములఁ గ్రమముగా నడిపి తురీయాశ్రమమును స్వీకరించువానికి మంత్రాధ్యయన మందు నగ్నిహోత్రప్రధానములగు శ్రౌతకర్మల నాచరించుట యందు నధికారము లేనందున నీ యారణ్యకములనే చదువవలయు నని ఆరుణికోపనిషత్తులో నున్నది.

"అత ఊర్ధ్వే మమంత్రవ దాచరే దూర్ధ్వగమనం విసృజే త్త్రిసంధ్యం స్నాన మాచరే త్సంధిం సమాధా వాత్మన్యాచరే త్సర్వేషు వేదేష్వారణ్యక మావర్తయే దుపనిషద మావర్తయేత్"

కొన్ని యారణ్యకములు బ్రాహ్మణములలోని భాగములు. వీనికిని వేదముతో సమానమగు ప్రామాణ్యము కలదు. కాని కౌషీతక్యారణ్యకములోని నాల్గవ యధ్యాయమును శౌనకశిష్యుఁడగు నాశ్వలాయనుఁడు రచించిన ట్లున్నది. ఆ యారణ్యకములో నేడవ ప్రపాఠకము మొదలుకొని పదియవ ప్రపాఠకమువఱకు శౌనకుఁడు వ్రాసిన సూత్రము మఱికొంతభాగ మున్నది. మాధవాచార్యుఁడు ఋగ్వేదవ్యాఖ్యానోపోద్ఘాతమునం దిట్లు వ్రాయుచున్నాడు-

"పంచమారణ్యక ఔష్ణిహాత్పరా ఒళీతిరితి ఖండే శౌనకేన సూత్రితం ।
సురూపకృత్ను మూతయఇతి త్రీణ్యైంద్రం పానసింరయి మితిద్వేఇతి"

పరబ్రహ్మతత్త్వప్రతిపాదకము లగు నుపనిషత్తులు కొన్ని యారణ్యకములలోనివే. ఎట్లనఁగా- బృహదారణ్యక మారణ్యకములోనిది తైత్తిరియోపనిషత్తు తైత్తిరీయారణ్యకములోనిది. ఆరణ్యకము వేదమున కంతకు సారభూత మని తలంపబడుచున్నది.

"తస్యవా ఏతస్య యజుషో రస ఏ వోపనిషత్ శత. బ్రా. 10-3-5-12

మహాభారతములో గూడ నీయారణ్యక మిట్లు ప్రశంసింపఁబడినది.

"భారతస్యవపు ర్హ్యేత త్సత్యం చామృత మేవచ
నవనీతంయథా దధ్నో ద్విపదాం బ్రాహ్మణో యథా
ఆరణ్యకంచ వేదేభ్య శ్చౌషధిభ్యోఽ మృతం యథా
హ్రదానా ముదధి శ్శ్రేష్ఠో గౌ ర్వరిష్ఠా చతుష్పదాం
ఏతేషా మితిహాసానాం తథా భారత ముచ్యతే

భార. ఆదిప అను.

బృహదారణ్యకోక్తమగు జనకునికథ మనము పూర్తిగాఁ జదివినయెడల నీ బ్రాహ్మణము లారణ్యకముల కంటెఁ బ్రాచీనతరములని నిశ్చయముగాఁ జెప్పగలము. జనకుఁడు యజ్ఞముఁ జేయుచుండగా నచటికే తెంచిన బ్రాహ్మణులలోఁ బ్రాజ్ఞతముఁ డైనవానికి బారితోషిక మిచ్చెద నని ప్రతిజ్ఞఁ జేసెను.

"జనకో హ వైదేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞేనేజే. తత్ర కురు పాంచాలానాం బ్రాహ్మణా అభిసమేతా బభూవుః. తస్యహ జనకస్య వైదేహస్య విజిజ్ఞాసా బభూవ. కస్స్విదేషాం బ్రాహ్మణానా మనూచానతమ ఇతి. సహగవాం సహస్ర మవరురోధ. దశదశ పాదా ఏకైకస్యాః శృంగయో రాబద్ధా బభూవుః. తాన్ హోవాచ. బ్రాహ్మణా భగవన్తో యో వో బ్రహ్మిష్ఠ స్స ఏతా గా ఉదజతా మితి"—బృహదా 3 అ. 1 బ్రా.

బృహదారణ్యకమందుఁ జెప్పఁబడిన జనకుని కథయే శతపథబ్రాహ్మణమందునుఁ జెప్పఁబడినది. గాని యాజ్ఞవల్క్యునికిని తక్కిన పండితులకును దత్త్వనిర్ణయ విషయమున జరిగిన వివాదములు మొదలగు మఱికొన్ని విశేషములను జేర్చి బృహదారణ్యకమం దీకథ పెంచి వ్రాయఁబడినది. అంతియే కాని కథాభాగ మొక్కటియే. దీనివలన నారణ్యకము బ్రాహ్మణముయొక్క ఉపబృంహణ మని స్పష్ట మగుచున్నది. ఆరణ్యకములలోని వేదాంతభాగముల కుపనిషత్తు లని పేరు. తక్కిన వేదవాఙ్మయము నంతగా గృషి చేసినను చేయకపోయినను యిప్పటి మనవారీయుపనిషత్తులనే మిక్కిలి శ్రద్ధతో నధ్యయనము సేయుచున్నారు. ఇవి పరతత్త్వప్రతిపాదకములు. హిందువుల దివ్యజ్ఞానసంపద కివియే మూలము. బ్రహ్మసూత్రముల కివియే ఆకరము. మతత్రయసిద్ధాంతములకే కాక తక్కిన సాంఖ్యయోగ న్యాయ వైశేషికాది శాస్త్రసిద్ధాంతములకు గూడ నివియే యుపష్టంభకములు. వీనియందలి శ్రుతులు సగుణ నిర్గుణ భేదాఽభేద ఘటకశ్రుతు లని యయిదు విధములుగా విశిష్టాద్వైతు

లోక వర్గీకరణము నేర్పఱచిరి. ప్రాచీనోపనిషత్తు లన్నియు బ్రాహ్మణముల నుండియును నారణ్యకముల నుండియును నుత్పన్నము లయినవి. ఐతరేయారణ్యకము కౌషీతక్యారణ్యకము ఋగ్వేదారణ్యకములు. తైత్తిరీయారణ్యకము కృష్ణయజుర్వేదసంబంధ మయినది.

ఉపనిషత్తులు

వెనుక వ్రాసినట్లు ప్రతివేదమునకు గొన్ని యుపనిషత్తులు కలవు. వానిసంఖ్య నూటయెనిమిది. ఇవియన్నియు నష్టోత్తరశతోపనిషద న్తర్భూతము క్తికోపనిషత్తులో నిట్లు చెప్పఁబడినవి:—

ఐతరేయకౌషీతకీనాదబిందు ఆత్మబోధ నిర్వాణ ముద్గలా అక్షమాలికా త్రిపురాసౌభాగ్య బహ్వృచము లను పదియుపనిషత్తులు ఋగ్వేదీయములు. ఈశావాస్య బృహదారణ్యక జాబాల హంస పరమహంస సుబాల మంత్రికా నిరాలంబ త్రిశిఖీ బ్రాహ్మణమండల బ్రాహ్మణాద్వయ తారక పైఙ్గల భిక్షు తురీయాతీత అధ్యాత్మ తారసార యాజ్ఞవల్క్య శాట్యాయనీ ముక్తికోపనిషత్తులు పందొమ్మిదియును శుక్లయజుర్వేదీయములు. కఠవల్లి తైత్తిరీయక బ్రహ్మ కైవల్య శ్వేతాశ్వతర గర్భ నారాయణ అమృతబిందు అమృతనాద కాలాగ్ని రుద్రక్షురికా సర్వసార శుకరహస్య తేజోబిందు ధ్యానబిందు బ్రహ్మవిద్యా యోగతత్త్వ దక్షిణామూర్తి స్కంద శారీరక యోగశిఖ ఏకాక్షర అక్షి అవధూత కఠ రుద్రహృదయ యోగకుండలినీ పంచబ్రహ్మ ప్రాణాగ్నిహోత్ర వరాహకలిసంతరణ సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తులు ముప్పదిరెండును కృష్ణయజుర్వేదగతములు. కేన ఛాందోగ్య ఆరుణి మైత్రాయణీ మైత్రేయీ వజ్రసూచిక యోగచూడామణి వాసుదేవ మహత్సన్న్యాస అవ్యక్త కుండికా సావిత్రీ రుద్రాక్ష జాబాల దర్శనజాబాల్యుపనిషత్తులు పదునారును సామవేదగతములు. ప్రశ్న ముండక మాండూక్య అథర్వశిరో అథర్వశిఖా బృహజ్జాబాల నృసింహతాపనీ నారదపరివ్రాజక సీతా శరభ మహానారాయణ రామరహస్య రామతాపనీ శాండిల్య పరమహంస పరివ్రాజకాన్నపూర్ణా సూర్యాత్మా పాశుపత పరబ్రహ్మ త్రిపురాతపన దేవీభావనా భస్మ జాబాలగణపతి మహావాక్య గోపాల కృష్ణ హయగ్రీవ దత్తాత్రేయ గారుడోపనిషత్తులు ముప్పదియొకటి అథర్వవేదములో చేరినవి.

మన మీయుపనిషత్తులను విమర్శనసౌలభ్యమునకై నాలుగుతరగతులుగ విభజింపవచ్చును.

(1) వచనరూపముగా వ్రాయఁబడిన ప్రాచీనోపనిషత్తులు. ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు. తైత్తిరీయము. ఐతరేయము. కౌషీతకి. కేనోపనిషత్తు.

(2) ఛందోబద్ధ మయినది — కఠోపనిషత్తు. ఈశావాస్యము. శ్వేతాశ్వతరము. ముండకము. మహానారాయణము మొదలగునవి.

(3) వచనరూపమయినవి-నవీనోపనిషత్తు ప్రశ్న మైత్రాయణీయ మాండూక్యోపనిషత్తులు.

(4) నవీనోపనిషత్తులలో నే మహోపనిషత్తు యోగశిఖ మొదలగునవి శ్లోకరూపముగా నున్నవి.

ఈ నవీనోపనిషత్తులలో బ్రహ్మవిద్య క్షురిక నాదబిందు బ్రహ్మబిందు అమృతబిందు ధ్యానబిందు యోగశిఖ యోగతత్త్వ హంస మొదలగునవి యోగమును బ్రతిపాదించునవి. అథర్వశిరస్సు అథర్వశిఖ నీలరుద్ర కాలాగ్నిరుద్ర కైవల్యోపనిషత్తులు రుద్రపరములు. మహానారాయణ ఆత్మబోధ నృసింహతాపని రామతాపని విష్ణుపరములు. బ్రహ్మసన్న్యాస ఆరుణేయ కంఠశ్రుతి పరహంస జాబాల ఆశ్రమోపనిషత్తులు సన్న్యాసమును బోధించును. ముండకోపనిషత్తులోని మంత్రములు కొన్ని మహానారాయణమందును శ్వేతాశ్వతరమంత్రములుముండకోపనిషత్తునందును బఠింపబడినవి. ఇందువలన నీయుపనిషత్తులలో గొన్ని ప్రాచీనములు కొన్ని నవీనములని మన మూహించుకొనవలయును. శ్వేతాశ్వతర పంచమాధ్యాయములో నున్న—

తద్వేద గుహ్యోపనిషత్సు గూఢం తద్బ్రహ్మా వేద తే బ్రహ్మయోనిం
యేపూర్వదేవా ఋషయశ్చ తద్విదు స్తే తన్మయా అమృతా వై బభూవుః

అను మంత్రమందు వేదగుహ్యోపనిషత్తులయందు గూఢముగా నున్న యా పరబ్రహ్మను పూర్వపు దేవతలు ఋషులు తెలిసికొని తన్మయులై మోక్షము నొందిరని చెప్పుటచే మన మెఱిఁగినవానికంటెఁ బ్రాచీనతరములగు కొన్ని యుపనిషత్తు లున్నట్లు తలంపవలయును.

"వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః
సన్న్యాసయోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్త్వాః
తే బ్రహ్మలోకే తు పరాంతకాలే
పరామృతాః పరిముచ్యంతి సర్వే. (ముం-3-౨-౬)

ఈశ్రుతి మహానారాయణోపనిషత్తులోను(౧౦-౨౨) కైవల్యోపనిషత్తులోను బఠిత మైనది. ఈ యుపనిషత్తు లన్నియుఁ బరబ్రహ్మతత్త్వమునే ప్రతిపాదించు నని మైత్రాయణ్యుపనిషత్తులో ద్వితీయ ప్రపాఠకమందు—

"అథ ఖల్వియం బ్రహ్మవిద్యా సర్వోపనిషద్విద్యా వా రాజన్నస్మాకం భగవతా మైత్రేయేణ వ్యాఖ్యాతా"

అని చెప్పఁబడినది. ఈ యుపనిషత్తు లన్నిఁటిలో ఈశకేన కఠ ప్రశ్న ముండ మాండూక్య తైత్తిరీయములు ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు కౌషీతకి సుబాలోప

నిషత్తు ఐతరేయము శ్వేతాశ్వతరము ననునివి ప్రధానములు. మతత్రయభాష్యకర్తలు వీనినే ప్రమాణముగఁ బరిగ్రహించి భాష్యములను వ్రాసియున్నారు. బాదరాయణసూత్రములకు గూడ నివియే విషయము. సకలోపనిషద్వాక్యజాతమును పరబ్రహ్మమందుఁ జక్కఁగా సమన్వయించు నను నంశము "తత్తు సమన్వయాత్" అను సూత్రమునందుఁ జెప్పఁబడినది.

ఉపనిషచ్ఛబ్దార్థము

శ్రీశంకరాచార్యులవా రుపనిషద్భాష్యప్రారంభ మం దుపనిషచ్ఛబ్దమున కిట్లు వ్యుత్పత్తిని వ్రాసియున్నారు.

సదే ర్ధాతో ర్విశరణగత్యవసాదనార్థస్యోపనిపూర్వస్య క్విప్ప్రత్యయాన్తస్య రూప ముపనిషదితి ఉపనిషచ్ఛబ్దేన వేదాన్తవేద్య వస్తువిషయా విద్యో చ్యతే. అవిద్యాదే స్సంసారబీజస్య విశరణా ద్ధింసనా ద్వినాశనా దిత్యనేకార్థయోగేన బ్రహ్మవిద్యా తత్ప్రాప్తహేతో వేదాన్తశ్చ ఉపనిష దిత్యుచ్యతే.

ఈ శబ్దము నితరశాస్త్రకర్తలు పలుతెఱంగుల వివరించి యున్నారు.

శ్లో. ఉపనీయత మాత్మానం బ్రహ్మాపాస్తద్వయం యతః
నిహంత్యవిద్యాం తజ్జంచ తస్మా దుపనిష ద్భవేత్"
శ్లో. నిహత్యానర్థమూలం స్వావిద్యాం ప్రత్యక్తయా పరం
నయ త్యపాస్తసంభేద మతో వోపనిష ద్భవేత్.

ఉపోపసృష్ట మగు సద్ధాత్వర్థమును బట్టి విచారింగా నిది సరియైన యర్థముగా గనుపించదు. ఈ శబ్దమునకు మఱికొందఱు గ్రంథకర్తలు రహస్యమనియర్థముఁ జెప్పిరి. ఉపనిషద్వాక్య ప్రామాణ్యమును బట్టి యిదియే సమంజసమమైన యర్థమని తోఁచుచున్నది. ఉపపూర్వక మగు సద్ధాతువునకు సమీపమందుఁ గూర్చుండుట యని మొదటియర్థము. సాధారణముగా నుపదేశకాలమందు శిష్యుఁడు గురుసమీపమునందు గూర్చుండియుండుట యాచారము. గురువు శిష్యునికుపదేశించునపుడు రహస్యముగ నుపదేశించును. అందువలన నీశబ్దమునకుఁ గాలక్రమమున రహస్య మనునర్థముకలిగినది. ఇందులకుఁ బ్రమాణముగా నృసింహోత్తరతాపనియందు ౨ వ ఖండలో,

"బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద రహస్యమ్"

అని నాలుగుస్థలములయం దావృత్తమైనది. "ఇతిరహస్యమ్" అనుదానికి బదులుగా "ఇత్యుపనిషత్" అనియుఁ బ్రయోగింపఁబడినది. తైత్తిరీయోపనిషదవసానమందు

"తస్మాద్బ్రాహ్మణో మహిమాన మి త్యుపనిషత్"

అని యున్నది. మహానారాయణోపనిషత్తులో సధ్యాయాంతమందు మూఁడుస్థలములలో—

"పురుష స్స నారాయణో భవతి త్యుపనిషత్" "ఇత్యుక్త్వా ఽతి నారాయణ స్తిరోదధే త దే త్యుపనిషత్"

అని యున్నది. ఇంకను మఱికొన్ని ప్రాచీనోపనిషత్తులలోను

"గుహ్యాదేశః" (ఛాం 3-౫-౨) "పరమంగుహ్యమ్" (కఠ 3-౧౭) వేదగుహ్యోపనిష త్సుగూఢమ్ (శ్వే ౬-౨౨) గుహ్యతమమ్ (మైత్రా ౬-౨౦)

అని గుహ్యోపనిషద్రహస్యశబ్దములు మూఁడును పర్యాయపదములుగఁ బ్రయోగింపఁబడినవి. కాఁబట్టి యిది రహస్య మగుటవలననే అనధికారు లగువారికి దీనిని బ్రకాశింపజేయఁగూడ దని నిషేధముకూడ ననేకోపనిషత్తులలోఁ గానవచ్చుచున్నది. ఎట్లనఁగా—

ఇదం వా వ తజ్జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ పితా బ్రహ్మ ప్రోవాచ ప్రణాయ్యాయాన్తేవాసినే నాన్యస్మై కస్మైచన (ఛాం 3-౧౧-3) వేదాన్తే పరమం గుహ్యం పురాకల్పప్రచోదితం నాప్రశాన్తాయ దాతవ్యం నాపుత్రాయా శిష్యాయ వై పునః (శ్వే ౬-౨౨) తేషామే వైతాం బ్రహ్మవిద్యాం వదేత శిరోవ్రతం విధివద్యైస్తుచీర్ణమ్. ముం 3-౨-౧౦

గీతాచార్యుఁడును నర్జునునికి చరమశ్లోక ముపదేశించునపుడు—

"ఇదం తే నా తపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన"

అని యాజ్ఞాపించెను. ఇటులే ప్రతియుపనిషత్తునందు జ్ఞానోపదేశముకొఱకు తనయొద్దకువచ్చినశిష్యుని గురువు ప్రయత్నముతోఁ బరీక్షించి- వాని యోగ్యతాయోగ్యతలఁగనుఁగొని- వానికి బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించువాఁడుగ గానవచ్చుచున్నది. కుపితుఁడైన తండ్రి నచికేతస్సును యమునికడకుఁ బంపఁగా నాయముఁ డాతని ననేకతుచ్ఛవరప్రదానములచే లోభపెట్టి నిరసింపఁదలఁచినను వినక యతఁడు పట్టినపట్టు విడువనివాఁడై యుండుటఁ జూచి తుదకు వైవస్వతుఁడు నచికేతస్సునకు బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించె నని కఠోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. దివోదాసి కుమారుఁడగు ప్రత్యర్దనుఁ డింద్రుని సవిధమునకుఁ బోయి

"త్వమేవ మే వరం వృణీష్వ యం త్వం మనుష్యాయ హితతమం మన్యసే" (కౌషీ-3 అ ౧౧ వా)

అని యడుగగాఁ దొలుత నింద్రుఁ డతనిని బరీక్షించి పిదప బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించెను. ఇటులనే రైక్వుఁడు జానశ్రుతిని సత్యకాముఁ డుపకోసలుని బ్రవాహణుఁడారుణిని- ప్రజాపతి ఇంద్రవిరోచనులను- పరీక్షించె నని ఛాందో

గ్యములోను, యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జనకుని పరీక్షించె నని బృహదారణ్యకములోను, శాకాయన్యు డిక్ష్వాకువంశపు రాజగు బృహద్రథుని పరీక్షించె నని మైత్రాయణీయోపనిషత్తులోను జెప్పబడి యున్నది. బ్రహ్మనిష్ఠు లగు పూర్వపు ఋషులందఱును తమజ్ఞానమును గూఢముగా నుంచుకొని రనియు, దానిని బరుల కుపదేశించునపు డుపదేష్టవ్యుల బరీక్షించి యుపదేశించి రనియును బూర్వోక్తకథల వలన స్పష్టమగుచున్నది.

సర్వోపనిషద్వాక్య తాత్పర్యము

అధ్యాసస్వరూపనిరూపణము:—'నీవు నే నను వ్యవహారమునకు గోచరము లగునవి తేజస్తిమిరములవలె బరస్పర విరుద్ధస్వభావములు గలవి - యగు - విషయ (Object-పరాక్కు) విషయులకు (Subject-ప్రత్యక్కు) అనాదికాలమునుండి యనువర్తించుచున్న అజ్ఞానముచే గలుగు పరస్పరావివేకమువలన జడాత్మక మగు విషయి యందు విషయమునకు దానిధర్మములకు గలుగు పరస్పరావివేకమున కధ్యాస మని పేరు.

ముత్తెపుచిప్ప దూరమునకు తళతళ లాడుచు వెండివలె గనపడును. ఆపాతముగా జూచినవా డిది వెండియని భ్రమసెందును. "ఇది, వెండి" అను నీ యుభయమునకు నైక్య మజ్ఞానవిజృంభితము. ఇదియే అధ్యాస మనంబడును.

దీనిపై నద్వైతసిద్ధాంత మిట్లు నిర్ధారింపబడినది:—

నిర్విశేషచిన్మాత్ర మగు బ్రహ్మమే పరమార్థము. తదతిరిక్త మయిన జ్ఞాతృజ్ఞేయాది నానావిధభేదభిన్న మగు నీజగమంతయు బ్రహ్మమందుఁ గల్పింపఁబడిన దగుటచే మిథ్యాభూత మయినది. విశేష మనగా భేదము. నిర్విశేష మనఁగా భేదము లేనిది. సజాతీయభేద మనియు, విజాతీయభేద మనియు, స్వగతభేద మనియు భేదము మూడువిధములు. ఒకజాతిలో జేరిన రెండువస్తువులకు గల పరస్పరభేదము- అనఁగా నొక గోవునకు మఱియొక గోవునకు గల భేదము - సజాతీయభేదము భిన్నజాతిలో జేరిన రెండువస్తువులకు గల భేదము - అనగా నశ్వమునకు మహిషమునకు గలభేదము- విజాతీయభేదము. తనలోదనకుండు భేదము- అనఁగా గోవునకు సాస్నా (Dew-lap) లాంగూలాదిభేదము - స్వగతభేద మనంబడును. చైతన్యమాత్ర మగు బ్రహ్మముకంటె విజాతీయమై చేతనాచేతనవిశిష్ట మగు నీ ప్రపంచ మంతయును భ్రాంతివశమున బ్రహ్మమునందు గల్పింపఁబడినది గావున వాస్తవమునకు బ్రహ్మవ్యతిరిక్తముగ ప్రపంచ మనునది యొకటి లేదు. అందువలన బ్రహ్మమునకు విజాతీయభేదము లేదు. బ్రహ్మ మొక్కటియే గాని యనేకబ్రహ్మలు లేరు గనుక యతనికి సజాతీయభేదము లేదు. బ్రహ్మమున కాకారము లేదు గావ నతనికి స్వగతభేదముకూడ లేదు. ఇట్లు త్రివిధభేదశూన్య మగు చైతన్యమే బ్రహ్మము.

ఉపనిషత్తు లీ యర్థమునే దృఢముగా నిట్లు బోధించుచున్నవి.

"సదేవసోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమే వాద్వితీయమ్"

(ఛాం ౬-౨-౧)

అథ పరాయయా తదక్షర మధిగమ్యతే యత్త దద్రేశ్య మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ మచక్షుశ్శ్రోత్రం తదపాణిపాదం నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మం తదవ్యయం య ద్భూతయోనిం పరిపశ్యంతి ధీరాః(ముండక ౧-౧-౬) "సత్యంజ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ"(తై.ఆన.౧-౧) నిష్కళం నిష్క్రియం శాన్తం నిరవద్యం నిరంజనమ్.

(శ్వేతా ౬-౧౯)

యస్యా మతం తస్య మతం మతం యస్య న వేద సః
అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాత మవిజానతామ్ (కేన. ౨-3)

బ్రహ్మము మననమునకు గోచరము కాఁ దగని దని యెవనికి నిశ్చయమో వానికి బ్రహ్మము మనన మునకు గోచర మైనదియే యగుచున్న దని నిశ్చయము. బ్రహ్మము-మననమునకు గోచరము కాదగినదని యెవనికి నిశ్చయమో వాడు బ్రహ్మము నెఱుఁగనివాడని నిశ్చయము. బ్రహ్మము- జ్ఞానమున కనఁగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదగినదని యెవరికి నిశ్చయమో వారికి- బ్రహ్మము- జ్ఞానమున కనఁగా శ్రవణమునకు గోచరము కానిదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదగినిది యని యెవరికి నిశ్చయమో వారికి బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచర మయినదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. శ్రవణమననములకు బ్రహ్మము విషయము కాదని తాత్పర్యము.

"న దృష్టే ర్ద్రష్టారం పశ్యేః నమతే ర్మన్తారం మన్వీథాః"

(బృ. ౩-౨)

"ఆనన్దో బ్రహ్మ" (తై. భృగు. ౬ అను)

"ఇదం సర్వం యదయ మాత్మా" (బృ ౪. అ ౪. బ్రా ౬.)

"నేహ నా నాస్తి కించన, మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి (బృ. ౬-౪-౧౯)

"యత్రహి ద్వైత మివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి యత్రత్వస్య సర్వ మాత్మైవాభూ త్తేన కం పశ్యేత్ తేన కం విజానీయాత్"

(బృ. ౪-౪-౧౪)

"వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం మృత్తి కేత్యేవ సత్యమ్"

(ఛాం. ౬-౧-౪)

"యదా హ్యేవైష ఏతస్మి న్నుదర మంతరం కురుతే అథ తస్య భయం భవతి" (తై. ఆనంద. ౭-౨)

సూత్రకారుఁడు నయితము

"నస్థానతోఽపి పరస్య భయలింగం సర్వత్ర హి"
(బ్ర-సూ. 3 అ. ౨ పా. ౧౧ సూ)

అను సూత్రమున వేదాంతములయం దంతట బ్రహ్మము నిర్విశేష మని చెప్పబడి యున్నందున స్వాభావికముగ గాని ఉపాధివశమునఁ గాని బ్రహ్మమున కుభయలింగములు - అనఁగా సవిశేషత్వము నిర్విశేషత్వము అను నీ రెండు లక్షణములు- లేవనియును, అది నిర్విశేషాత్మక మగు నేకలింగ మే యనియును,

"మాయామాత్రం తు కార్త్స్న్యేనా నభివ్యక్త స్వరూపత్వాత్"
(బ్ర-సూ. 3 అ. ౨ పా. 3)

అను సూత్రమున నిరూపింప శక్యము గాని స్వరూపము గలది యగుటవలనను స్వప్నమందు గనఁబడు ప్రపంచక మెట్లవాస్తవమో అట్లే పరిదృశ్యమాన మగు నీ ప్రపంచక మంతయును మాయయే యనియుఁ దెలియఁ జేయుచున్నాఁడు.

వస్తుస్వరూపమును దెలియజేసెడి సకలోపనిష ద్వాక్యములును బ్రహ్మసూత్రములును "నిర్విశేషచిన్మాత్ర బ్రహ్మమే సత్యము. మిగిలిన దంతయు మిథ్య" యని తెలియఁజేయుచున్నవి.

మిథ్యాత్వ లక్షణము

మిథ్య యనగా నెయ్యది? ముందు మనచేత నొక వస్తు వొకవిధముగాఁ దెలియబడినదై - చక్కఁగా మఱల దానినిఁ బరిశీలించుటచేఁ గలిగెడి తద్వస్తుయథార్థజ్ఞానముచే మొదటఁ గలిగిన జ్ఞానము నివర్తింపఁబడఁదగినది యగును. అట్టి స్థితికి మిథ్యాత్వ మని పేరు.

ఉదాహరణము:—

మనము చీకటిలో జూచి సర్పమని భ్రాంతిగొని భయమునొందు భూదళనము అంబుధార రజ్జువు మొదలగువానిని - దీపము దెచ్చి పరిశీలించి చూచుటవలనఁ గలిగిన వాని యథార్థవస్తుజ్ఞానముచే మొదట మనకు జనించిన సర్పమనెడు భ్రాంతిజ్ఞానము నివర్తించును. ఇచట నంధకార మనెడు దోషమువలనఁ గదా రజ్జువునందు సర్ప మనెడి భ్రాంతిజ్ఞానము గలిగినది. అటులనే చిన్మాత్రస్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు- సురనరతిర్యక్ స్థావరాదిభేదభిన్న మగు నీ జగత్తనెడి భ్రాంతి దోషవశమునఁ గలుగుచున్నది. అట్టి భ్రాంతి బ్రహ్మస్వరూపమును గుఱించిన యథార్థజ్ఞానముచే నివర్తించుచున్నది. కావున కల్పనారూప మగు నట్టి యీ జగమంతయు మిథ్య యనఁబడుచున్నది.

ఇట్లు చిన్మాత్రస్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు జగద్రూప మగు కల్పనను గలుగఁజేయుటకు హేతుభూత మగు దోష మెద్ది యనఁగా - వస్తుస్వరూపయాథార్థ్యమును గప్పివేయునది - నానావిధ చిత్రవిచిత్ర విక్షేపములను బుట్టించునది - సత్ (ఉన్నది) అని గాని అసత్ (లేనిది) అని గాని చెప్పుటకు శక్యము కానిది- యగు నవిద్యయే. (అజ్ఞానము) అట్టి దోషము ఇందులకు-

"అనృతేన హి ప్రత్యూఢాః (ఛాం. ౮-3-౨)

"తేషాం సత్యానాం సతా మనృత మపిధానమ్ (ఛాం. ౮-3-౧)

అను శ్రుతులు ప్రమాణము. యజుర్వేదమందును

"నాస దాసీ న్నోస దాసీ త్తదానీం తమ ఆసీ త్తమసా గూఢ మగ్రే ప్రకేతమ్" (తై. బ్రా. ౨-౮-౯)

అని పఠింపబడియె. మఱియు:—

"మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యా న్మాయినం తు మహేశ్వరమ్"
(శ్వే. ౪-౧౦)

అనియు చెప్పఁబడినది. భగవద్గీతలలో గూడ—

"మమ మాయా దురత్యయా" (భగ. ౭-౧౪)

"ఇంద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతే" (బృ. ౪-౫-౧౯)

అని చెప్పఁబడినది.

"అనాది మాయయా సుప్తో యదా జీవః ప్రబుధ్యతే"
(మాం. ౨-౨౧)

ఇట్లు పూర్వోక్తము లగు శ్రుతులచే నవిద్య స్థాపింపబడినది. అద్వైతవేదాంతులు దీనినే భావరూపాజ్ఞాన మని వ్యవహరించుచున్నారు.

నిర్విశేషచిన్మాత్ర మగు బ్రహ్మము సదసదనిర్వచనీయ మగు ననాద్యవిద్యచేఁ దిరోహితస్వస్వరూపము గలదియై తనయందుండు నానావిధభేదములను దెలిసికొనుచున్న దని పూర్వోక్తము లగు నుపనిషద్వాక్యములవలన విస్పష్ట మగుచున్నది.

సదసదనిర్వచనీయ మగు నీ యవిద్య — నిర్విశేషచిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఆత్మ యని తెలిసికొనుటవలన నివర్తించుచున్న దని యీ దిగువ వ్రాయఁబడిన శ్రుతులు తెలుపుచున్నవి.

"నపున మృత్యవే తదేకం పశ్యతి"

"నపశ్యో మృత్యుం పశ్యతి" (ఛాం. ౭-౨౬-౨)

"యదా హ్యే వైష ఏతస్మి న్నదృశ్యే అనాత్మ్యే అనిరుక్తే అనిలయనే అభయం ప్రతిష్ఠాం విందతి, అథ సో ఒభయంగతో భవతి"
(తై. ౭-౨)

"తమేవం విదిత్వా ఽతిమృత్యు మేతి నాన్యః పన్థా అయనాయ విద్యతే" (శ్వే. 3-౮)

"భిద్యతే హృదయగ్రంథి శ్ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః
క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే"
(ముం. ౨-౨-౮)

"బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి"

ఇచ్చట పైవాక్యములయందున్న మృత్యుశబ్దమున కవిద్య యని యర్థము.

"ప్రమాదం వై మృత్యు మహం బ్రవీమి సదా ప్రమాద మమృతత్వం బ్రవీమి" "సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ"
ఇత్యాది స్వరూప నిరూపక వాక్యములచే నిశ్చయింపఁబడిన నిర్విశేష చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఆత్మ యను జ్ఞానము

"అథ యోఽన్యాం దేవతా ముపాస్తే అన్యోఽసా వన్యోఽహ మస్మీతి న స వేద (బృ. 3-౪-౧౦) "ఆత్మే త్యే వోపాసీత" (బృ. 3-౪-౭)
తత్త్వమసి సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, త్వం వా అహ మస్మి భగవో దేవతే, అహం వై త్వ మసి భగవో దేవతే, త ద్యోఽహం సోఽసౌ యోఽసౌ సోఽహమ్.

ఇత్యాది శ్రుతిశతములచే నిర్ణయింపఁబడుచున్నది.

ఇట్టి యద్వైతజ్ఞానము గల బ్రహ్మవేత్త యావజ్జీవమును బ్రహ్మము నుపాసించుచు- తుదకు—

"సఖల్వేవం వర్తయన్ యావ దాయుషం బ్రహ్మలోక మభిసంపద్యతే నచ పున రావర్తతే నచ పున రావర్తతే"

అని శ్రుతిలో జెప్పినట్లు బ్రహ్మసంపత్తిని బొంది మఱల నీ లోకమునందుఁ బుట్టఁడు.

శ్రీకృష్ణభగవాను లీ యర్థమునే గీతలలో నీక్రిందివిధముగ సెలవిచ్చిరి.

శ్లో. మా ముపేత్య పునర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాశ్వతం
నాప్నువంతి మహాత్మానః సంసిద్ధిం పరమాం గతాః (గీ. ౮-౧౫)

కుంతీసందేశము

ద్రోణంరాజు సీతారామారావుగారు

అమరౌఘంబు నుతింప నిండుమది భాగ్యశ్రీల వోనాడి చి
త్తములన్ శాంతివహించినార లిఁకమీఁదన్ మీవృథావాక్యవా
దముఁ జాలింపుము, శౌర్యమేర్పడ సముద్యచ్ఛాత శస్త్రాస్త్ర వా
దము వాదింపుఁడు బూరుషార్థ లగుచున్ దైవారఁగాఁ బుత్రకుల్.

శా. చంచద్ఘోరగదాభిఘాతములచే శత్రుక్షమాపాలహృ
త్పంచప్రాణములన్ హరించి సురబృందంబెల్ల హర్షింప న
ప్పాంచాలక్షితినాథపుత్రికపరీభావాగ్నిఁ జల్లార్పఁగా
నెంచం జెల్లును శౌర్యమూర్తు లయి మీరీవేళ సత్పుత్రకుల్.

మ. పరమాశ్చర్యనిమగ్నచిత్తులయి మీ ప్రఖ్యాతి దేశీయసో
దరు లీక్షించి తదీయమాతృవిమలస్తన్యప్రభావం బటం
చరయన్ జేయుఁడు కీర్తిడిండిమము మ్రోయంగా రిపుక్ష్మాతలే
శ్వర రింఛోళిభయప్రద ప్రబల తేజస్తాండవుల్ పుత్రకుల్.

మ. కలనన్ శత్రుల నెల్ల గెల్చి జయమున్ గైకొన్నచో సద్యశః
కలనం జెందఁగవచ్చు శత్రుజన సంఘాతంబుచేఁ గూలినన్
బల భిల్లోక నివాస సౌఖ్యము వహింపన్ వచ్చు నిందేదియో
కవిత ప్రజ్ఞను జేసి జాడు బర లోకం బీరుఁ డీపుత్రకుల్.

జాతీయవిద్య - గురుశిష్యధర్మములు

ముక్తినూతలపాటి వేంకట నారాయణ శర్మ గారు, బి. ఏ., బి. టి.

"To Teach Krishna Sanscrit, you must not only Know Sanscrit but also know Krishna"

I

ప్రతి జాతికిని ప్రత్యేక స్వరూపము గలదు. స్వభావగుణ సంపత్తులును గలవు. వీని తత్వమును సైతము సిద్ధాంతరీకరించుట దుర్లభము. విజాతీయు లీ తత్వార్థమును గ్రహించుట ఎంతయో కష్టము. స్వజాతి మాత్ర మీ కళాలక్షణములను గ్రహింప గలదు. సమన్వయము చేసికొన గలదు. విజాతీయులు తమ పశుబలము నుపయోగించుచు స్వజాతి దేశ సంపదల నపహరింప వచ్చును. తమ సాంప్రదాయానుసారముగ రాజ్యతంత్రము నడపవచ్చును. తమ పద్ధతుల ననుసరించి విద్యాబీజములను దేశము నంతటను వెదజల్లుటకు అన్నివిధముల కట్టుదిట్టముల చేయవచ్చును. పరాధీన దేశ మేదైన- అనాదినుండి నాగరకతా లక్షణములతో విలసిల్లుచున్న యెడల నైరాజ్యపద్ధతులు తాత్కాలికముగ విజయ వంతములైన కావచ్చును. దేశజాత్యాదర్శములను అరాజకము చేసిన చేయవచ్చును. పర్యవసానమున నవియన్నియు నామావశిష్టములు కావలసినవే! ప్రఖ్యాత భారతరాజ్య చారిత్ర పరిణామము ననాదినుండి చదివిన వారి కిది యొక క్రొత్త విషయము గాదు.

భారతీయులు ప్రప్రథమమున పాశ్చాత్య వ్యామోహమున జిక్కి తమజాతీయ స్వరూపమును మఱచి పైరాజుల చేతులలో కీలుబొమ్మలై, వారాడిన ఆటపాటల కన్నిటికిని తాళమ్ము వేయుచు గంతులు వైచిరి. తమ జాతిని ప్రశంసించుటకు గొప్ప అవమానముగా దలంచిరి. కాలము లొక రీతిగ నుండునా? జాతీయ చరిత్రమున సందిగ్ధ కాలము సమీపించినది. పురాణ పురుషు లనేకు లవతరించి జాతి నధర్మమునుండి రక్షించి ధర్మ సంస్థాపన మొనర్చు చున్నారు. జాతి మహాత్ముల సందర్శనమున పావనమై తన ప్రస్తుత పరిస్థితులను గ్రహించినది. ఈ విషయమున మహనీయులు చేసిన సేవ ప్రశంసనీయము. భావిసంతతివారీ మహాత్ముల సేవ నెన్నటికిని మఱువజాలరు.

నూతనోద్యమ వాతావరణమునందు ప్రజలు లోకసంగ్రహార్థమై తాము నిర్వహింప వలసిన విధ్యుక్తధర్మములను తెలిసికొనుచున్నారు. సత్వరము తమ గమ్యస్థానమును చేరుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మహనీయు లెందఱో బయలుదేరి ప్రజల సముత్థానపరులుగఁ జేయుటకు చేయవలసిన సన్నాహములలో విద్య ప్రథమమైనది. అన్నిటికిని అదియే మూలాధారము. అది లేనియెడల శరీరములన్నియు నిర్జీవములే. జాతికి ప్రాణప్రదమైనది విద్యయే. మన ప్రాచీనులు విద్యాపరమార్థమును గ్రహించి లోకసేవను చేసి అమరతుల్యులైరి. పాశ్చాత్యదేశముల వారందఱు దీనిని గ్రహించి అన్ని విషయములలోను ప్రపంచము నంతటిని పరిపాలింపఁ గలుగుచున్నారు. ప్రాచీన భారతసంతతియగు సం లగు మనవారీ పవిత్రాదర్శములను మూలద్రోసి వెడమార్గము నెన్నటికిని ననుసరింపరు. విద్యయన నేమి? దాని పారమార్థిక మేమి? అను విషయమును దెలిసికొనినఁ గాని మన ప్రయత్నము లేవియును విజయశీలముగ కొనసాగజాలవు.

పాశ్చాత్య దేశములలో విద్యయొక్క పరమార్థములను నిర్ణయించుటకు అనాదినుండియు చేయబడుచున్న ప్రయత్నము లసంఖ్యాకములు. శిశువునకును ఇతర మృగములకును విద్యారంభమునకు పూర్వము వ్యత్యాస మంతగ లేదనియును శిశువు తన పరమార్థమును, క్రమేణ గ్రహింప గలుగుటకు చేయవలసిన బాధ్యత లన్నియు గురువుల యందే నిమగ్నము లైనవని పాశ్చాత్యుల తలంపు. వీరి యభిప్రాయము ననుసరించి శిశువొక కొయ్య ముక్క. వడ్రంగి తన కళానైపుణ్యమును చూపుచు ఎట్టి వికృతాకారములగు వస్తువులనైన చక్కని రూపలక్షణముల నిర్మించుచుండునో అటులనే ఉపాధ్యాయుఁడు సైత మొక వడ్రంగి. తన సాంప్రదాయానుసారముగ నిర్మించుకొనిన విద్యాపరికరములను శిశువునై నుపయోగించుచు తన యిష్టము వచ్చినరీతిని జీవమును కల్పింపవచ్చునని పాశ్చాత్యుల భావము. గ్రీకుల రోమను విద్యాలక్ష్యములలో మన మీ సాంప్రదాయములను గాంచవచ్చును. రూసో స్పెన్సరు ఫెష్టిలాజి మొదలగు మధ్యయుగ విద్యావేత్తల బోధనలలో సైతము గాంచనగును. ఒక్క విద్యా విషయమే కాదు. పాశ్చాత్యుల సాంఘికాదర్శములు సైత మీసూత్రముల ననుసరించియే నిర్మింప బడినవి. యుద్ధానంతరము ఈ విపరీతాదర్శముల గమ్యస్థానమును గ్రహించి జాతీయోద్ధరణమునకు సర్వజన సోదరత్వమే ప్రధాన సోపాన మని యందఱును గ్రహించుచున్నారు. ప్రతిమానవునియందును ఆత్మారాముఁడు గల,డనియు, అతని ఆదర్శము లతిపవిత్రములనియు, వానిని కొనసాగించుటకు చేయు ప్రయత్నములే సత్ప్రయత్నము లనియు, అవి విజయ వంతములుగ కొనసాగినఁ గాని మానవ జాత్యభివృద్ధికి గతి మోక్షములు లేవనియు పాశ్చాత్యు లిపుడే గ్రహింపగలిగినారు.

కుఱ్ఱవాండ్ర భావములను గ్రహించి, వారి స్వభావముల కనుగుణ్యమైన విద్యను ప్రసాదించుటకు విద్యావేత్తలు చేయుచున్న ప్రయత్నములు అనంతములు. శిశుభావములను గ్రహించుటకు గాను పాశ్చాత్యదేశములలో అనుదినముఁ బ్రకటింపబడు చున్న గ్రంథములకు పత్రికలకు నియమమే లేదు. దీని నొక శాస్త్రముగ పరిగణించుచున్నారు.

విశ్వవిద్యాలయము లన్నింటిలో నుపాధ్యాయుల కీవిషయమున తగిన శిక్షణ మీయబడుచున్నది. శిశుభావములను గ్రహింపనివారే యుపాధ్యాయులుగా నుండుటకే అర్హులు గారని పాశ్చాత్య విద్యావేత్తలందఱు నుద్ఘోషించుచున్నారు.

II

శిశుభావములను గ్రహించుట కష్టతరము. శిశువునకు తెలివి తేటలలో పెట్టినదే పేరు. తన స్వాభావికలక్షణముల నేరైన పరీక్షించుచున్నారని గ్రహించినచో తన ప్రవర్తనము సదా మార్చుకొనుచుండును. ఈవిషయమున నుపాధ్యాయుని పని యెంతయో కష్టతరమైనది. గురువు మిత్రభావముతోఁ దప్ప అధికార భావముతో శిశువును చేరిన వాని ప్రయత్నములన్నియు భగ్నములగును. తాను ప్రత్యక్షముగా చూచు శిశురూపము నిజరూపము కాదనియును, ఆయన రూప మంతరాత్మలో నిమగ్నమై యున్నదనియు, జనన మరణము లా ఆత్మారామునికే లేవనియు, సనాతనుఁడనియు ఇంతకుముం దెన్నియో జన్మలగాంచి కీర్తికాయుఁడై యున్నాడనియు గురువు గ్రహింపవలయును. కొన్ని కొన్ని విషయములలో తన కన్న శిశువునకే యెక్కువ సంగతులు పూర్వజన్మ సంస్కారమునుబట్టి తెలిసియుండినను ఉండవచ్చుననియుఁ దెలిసికొనిన గాని గురువుల ప్రయత్నము లేవియు సఫలము గావు. శిశువును సతతము ప్రేమించుచు అతని కార్యసాగరమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య మిచ్చుచుండవలయును. శిశుప్రవర్తనమునందలి మూలభావమును గ్రహించి తీరవలయును. మూలభావము, స్వాభావిక వికాసకళలతో విలసిల్లుచుండుటకు గురువు శిశువున కన్ని విధముల నవకాశము లిచ్చుచుండవలయును. కుర్రవాని ప్రకృతి పరిస్థితులు శాంతవంతముగా నుండవలయును.

ఈ విషయమున తలిదండ్రులు గ్రహింపవలసిన ముఖ్యసూత్రము లెన్నియో గలవు. శిశువు జననమొందిన నాటనుండి అతని పురోభివృద్ధికి గాను అవలంబించ వలసిన వారు ధర్మములను గ్రహించి యుండవలయును. బిడ్డ తమ సొత్తనియు, ఇతర సొత్తుల నిష్టానుసారముగ నుపయోగించుకొను మాదిరిగనే, శిశువును తమ అభిప్రాయముల ననుసరించి, పెంచుటకు ప్రయత్నించకూడదు. శిశు వుదయమైనదాగది పరలోకమున తానింతవఱకు గాంచిన పరిస్థితులను స్మరణకు దెచ్చుకొనుచు అదృశ్యపథమునసే భూతల స్థితిగతులను సైతము గాంచ ప్రయత్నించుచుండును. తన కంటబడిన ప్రతివస్తువునకు నూతన స్వరూపము నిచ్చుచుండును. తెలివి తక్కువ వారగుపిత్రాదులు, కుఱ్ఱవానిచేష్టల యంతరార్థమును గ్రహింపజాలక వాని కార్యముల నన్నిటిని భగ్నము చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. కేవలము మొద్దులని- ఉన్మత్తులని మనము పిలుచుచుండు కుర్రవాండ్రందఱు బాల్యావస్థలో జననీజనకాదులు చెడగొట్టిన వారు తప్ప మఱెవరు గారు. తల్లిదండ్రులు కుఱ్ఱవానికి పెత్తన దారులు. కుఱ్ఱవాని యందు దైవత్వమును గాంచని మాతాపితరులు ఈగౌరవమున కనర్హులు. అదరుబెదరులు లేనిచోడల కుర్రవాండ్రు చెడిపోదురనియు, వారిని వినయవిధేయతలతో ప్రవర్తింపఁజేయుటకై శిక్షింపవలయుననియు మన వారి అభిప్రాయము. స్వర్గలోకమున జీవాత్మలకు భయమనుమాటయే లేదనువిషయము మనకందఱికిని తెలిసిన విషయమే. ఆత్మస్వారాజ్యసుఖ సంపదల ననుభవించిన మనకుఱ్ఱవాఁడీలోకమున నీశిక్షావిధానమువలన నెంతయో కష్టపడుచున్నాడు. తలిదండ్రుల, గురువుల దెబ్బల బారినుండి తప్పించుకొనుటకు తనయింటనొంటలేనికుతంత్రముల నెన్నో పన్నుచున్నాడు. పెద్దయైన తరువాత మానవుడు క్రూరుఁడై ప్రవర్తించుటకు సైతము మన పెద్దలే అవకాశమిచ్చుచు వాని యభివృద్ధిని తొలుతనే అణగద్రొక్కుచున్నారు.

మన మీ పవిత్రాదర్శమును గ్రహింపజాలక బాలక లోకమున కెంతయో కళంకము నాపాదించియున్నారము. కుఱ్ఱవాండ్రే కొంత కాలమునకు పెద్దలై- రాజ్యతంత్రమును నడపుచు- సత్పరిపాలనముఁ జేయుచు లోకమున ధర్మము నుద్ధరించెదరని మనవార లనేకులు ఘంటాపథముగ చాటుచున్నారు. మన యీదుష్ప్రవర్తనమువలన ఈ ఘనకార్యమును కొనసాగింపగలమా? మన కార్య చాతుర్యము రాజ్యతంత్ర నైపుణ్యమును పెడద్రోవల దింపుచు, మనసంఘమున కెన్నో హెచ్చుతగ్గులను కల్పించి సంఘము నరాజకముచేసి పుణ్యము కట్టుకొనుచున్నాము.

III

పాశ్చాత్యుల శిశువులు నూతనోద్యమవాతావరణము వలన పాశ్చాత్య నాగరకతనుండి రక్షింపబడుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచు అభివృద్ధిగాంచుచుండ, మన శిశుసంతతి పరిస్థితుల వంకగాంచువారే గానము. ఇందువలన మన శిశువులెందఱో పడుచున్న కష్టము లనంతము. అచ్చటచ్చట ప్రాచీనభారత సాంప్రదాయములను పునరుద్ధరించుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కాని అవి అనుకొనినంత పని చేయుటలేదు. భారతీయ శిశువు విదేశీయుల పాలనమున స్వీయ గుణసంపదలను పెంపొందింప జేసికొని స్వభావానుగుణముగ, వృద్ధినొందుటకు అవకాశములేక, కూపస్థమండూకమైనాడు.

ప్రాచీన భారతకాలమున మనవారు ఈకష్టముల నేమియు ననుభవించి యుండలేదు. ఆకాలమున గురువులు దైవసంభూతులుగ పరిగణింపబడు చుండెడివారు. విద్యా వినయ సంపన్నులు ఆత్మజ్ఞానులు. భారత శిశువుల విద్యాభ్యాసమున వారికి అగ్రస్థాన మీయబడుచుండెడిది. పిల్లవానికి రెండవ తండ్రు లనియే వారిని మన పూర్వులు పేర్కొనుచుండెడివారు. మన ప్రాచీన గ్రంథసంచయ మంతయు మానవునందు దైవత్వము నిరూపించుచున్నది. ఆ దైవము మానవావస్థలో తనపరిస్థితిని గ్రహించి తన మూలస్థానము సత్వరమున చేరుటకుగాను అన్నివిధముల నవకాశముల నిచ్చుటకు మన శాస్త్రజ్ఞు లనేకులు స్మృతులను వ్రాసియున్నారు. వారిలో మనువును ప్రత్యేకముగా పేర్కొనవచ్చును. ఆయన వ్రాసిన ధర్మశాస్త్రము నందలి సూత్రము నన్ని దేశములకు నన్ని కాలముల కన్వయించుటకు ఎంతయో అవకాశము గలదు. *

---

* మనుధర్మసూత్రములు ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమన్వయముచేయుచు, బాబూ భగవానుదాసుగారు "Science of Social organisation" అను గ్రంథమును వ్రాసియున్నారు.

గురువు శిశు వుపనయించిన దాదిగ అతని గృహమున కరుదెంచుచు- గృహ సంప్రదాయములను శిశుస్వభావమును చక్కగా పరిశీలించుచుండ వలయునని మనువు శాసించుచున్నాడు. కుఱ్ఱవాడు బాల్యావస్థలో నున్నకాలముననే తలిదండ్రులతో సతతము కలిసి మెలసి యుండి పెద్దవాడైన పిమ్మట ఎట్టిగుణములలో సుప్రసిద్ధుడగునో ఏయే విధముగ మానవసేవ చేయుచుండగలడో వారితో చెప్పుచుండవలయును. అవి యివి యననేల గురువునకు జీవిత గమ్యస్థానము కన్నుల యెదుట గన్పట్టుచుండును. ఈ దివ్యజ్ఞానము వలననే ముందు ముందు బాలు డెట్టి విద్యల నేర్వవలసినది- వాని సహజసంపత్తి యేయే విధముగ పెంపొందగలది- గురువు తెలిసికొనుటకు సమర్థుడై యుండెను. విద్యాభ్యాస కాలమును సైతము ఈసిద్ధాంతము చొప్పున ఆయాజాతుల వర్ణముల జీవాత్మల పరిణామము ననుసరించి నిర్ణయించుచుండిరి.

పుత్రవాడు అన్ని విద్యలలో నారితేరుటకు కొంతకాలము పట్టినను, గురు సన్నిధిని విద్యను సాంతముగా ముగించుకొనుటకు బద్ధకంకణుడై యుండవలయును. జీవితకాల మందలి బాల్యావస్థలను గురు సాన్నిధ్యమున గడపి శాస్త్రము లన్నింటిలో శిక్షితుడై జీవిత గమ్యస్థానమును గ్రహించి, దానిని సత్వరముగ చేరుటకు తగినవిధానమును దెలిసికొనిన పిదప- విద్యార్థి గృహస్థధర్మముల నవలంబింప వలయునని మనువు ఉపదేశించుచున్నాడు. ఈ సుశిక్షణమును బడసినవారే కర్మయోగులని జీవితమునఁ సంభవించు ఎట్టికష్టముల నైనను ధైర్యసాహసములతో ననుభవించుటకు సంసిద్ధులై యుండగలరని అనుటలో వింతయేమిగలదు.

మన ధర్మముల ననుసరించి శిశు వుదయించిననాటి పంచవర్ష ప్రాయమువరకు పితృాదుల పోషణమున నుండవలయుననియు, శిశువు తన వ్యక్తిశక్తిధర్మములను సక్రమముగ నెఱవేర్చుకొనుటకు పెద్దలు అన్ని విధముల తోడ్పడుచుండవలయునే కాని గారాబముగ పెంచ కూడదు. ఈ కాలమున స్వయంసహాయ మత్యవసరము. కుఱ్ఱవాడు స్వంతముగనే దోగాడుటకును ఆటలాడుటకు స్వేచ్ఛ నీయవలయును. చిత్రవిచిత్రములగు వస్తువుల నాతనికి చూపెట్టుచు వాని వింతలను గ్రహించుట కాతనికి యుత్సాహము నీయవలయును. తృతీయ వర్షమున ఈవిషయమున నింకను నెక్కువ అవకాశముల నీయవలయును. ప్రకృతి సౌభాగ్యమును చూచి ఆనందించుటకు అవసరము లగు అవకాశముల నాతని కీకాలమున ప్రసాదించుట అవసరము. బాల్యమునుండి కాల్యకృత్యములను నియతకాలమున నిర్వహించుటకు తగిన శిక్షణ మీయవలయును.

భయ మనుమాటయె అతనికి వినబడకుండ చేయవలయును. అతని మనోభావములు సతతము సంతోషాస్పదముగ నుంచు బాధ్యత తలిదండ్రుల యందు గలదు. అతడు చేయు ప్రతి పనికిని సంతోషము గనబఱచుచు ప్రోత్సాహముఁ గనుబఱుపవలయును. అతడు చేయు పనులలో దోషము లేవైనయున్న కసరికొట్టక, అతని స్వేచ్ఛానుసారముగనే పోనీయవలయును. కాలక్రమేణ తనదోషముల నాతడే కనుగొని దిద్దుకొనగలడు. చుట్టుప్రక్కలవారి కందరికిని కుఱ్ఱవాడు సేవచేయుచుండుట కీకాలమున తగిన అవకాశ మీయవలయును. చిన్ననాట అలవడిన అలవాటులే ఆమరణము నుండగలవు.

ఇంతు బాలకుడు సుశిక్షితుడై కృతకృత్యుడైన తదనంతరము గురుసన్నిధిని చేరి విద్యాభ్యాసము చేయవలయును. ఈకాలమున బాలకుని పితృాదులు, బంధు మిత్రాదులు లందఱు గురువర్యులే. వారు వీరననేల పుత్రవానిని గురువు తన కుమారుని వలె జూచుచుండవలయును. విద్యార్థులు- రాజ బిడ్డలైనను భాగ్యవంతుల తనయులైనను పేదవారి పుత్రులైనను- గురువులు అందఱను సమానాదర ప్రేమల జూడ వలయును. గురు సన్నిధిని అందఱు కలసి మెలసి చదువుకొనుచు, వారికి సదా సేవ చేయుచుండవలయును. శిష్యులు వారి వారి సంప్రదాయానుసారముగ నిర్ణీతకాలము వఱకు విద్యనభ్యసించిన తదుపరి వర్ణాశ్రమధర్మములను నిర్విఘ్నముగ కొనసాగింపగలరని మనువు వచించుచున్నాడు. శిక్షణకాలము మూడుభాగములుగ విభజింపబడును. ప్రారంభకాలము (7 వ సం॥ మొదలు) బాలుడు దేహపటిమను పెంపొందింప చేసికొని యెన్ని కష్టముల కైనను నోర్చుకొనుటకు సంసిద్ధు లగుటకు గురువర్యులు పూనుకొన వలయును. ఇతరవిద్యలు సైతము అవసరమే, కాని శరీరవ్యాయామమునకే ఎక్కుడు ప్రాముఖ్యము నీయవలయును. 14 వ సంవత్సరమునుండి బాలకుల చిత్తవృత్తి అతీతముగ వికసించుచుండును. బాలకులు ఒక్కొక్కసారి దాని నాపుకొనుట కశక్తులై ఎంతయో బాధ పడుచుందురు. ఇట్టికాలమున పెద్దలు తగినవిధమున వారికి తోడ్పడక పోయిన తరువాత వారి జీవితములకే ముప్పు వాటిల్ల గలదు. ఈకాలమున చిత్తవృత్తిని జయించి దాని నుత్తమమార్గమున బాలకు లుపయోగింపఁ జేయుటకు గురువర్యులు తగిన శిక్షణము నీయవలయును. 21-వ సం॥ నుండి బాలకులు, శారీర చిత్తవృత్తులను తమకు దాసానుదాసులుగ జేసికొని మేధాశక్తులను నిర్విఘ్నముగ కొనసాగించుకొనగలుగునట్లు గురువులు ప్రసాదింపవలయును.

మన ధర్మశాస్త్రములు అమరతుల్యములు. ప్రస్తుతపు భారత సంతానము వాని పట్ల నిరాదరణము చూపుచున్నను ఇతర జాతులవారందఱు తత్వరమార్గమును గ్రహించి లోక సేవ చేయుచున్నారు. మన మెంతకాల మీ విషయమున మూకీభావము వహింప వలయును? మన భారత విద్యావేత్తలు ఈమహాశయములను కొనసాగించుటకు ఎంతయో ప్రయత్నములను సలుపుచున్నారు. రవీంద్ర కవి సార్వభౌముని శాంతి నికేతనమునను- అనిబిసెంటుగారి జాతీయవిశ్వవిద్యాలయమునను- బందరులోని ఆంధ్రజాతీయకళాశాలయందును- గురుకుల విశ్వవిద్యాలయమునను- ప్రాచీనభారతవిద్యాధర్మములను ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమన్వయము చేయుటకట్టి ప్రయత్నములు సలుపబడుచున్నవి. ప్రాచీన గురుశిష్య ధర్మావతారముల మన మీవిద్యాలయములలో గాంచగలము. ఇంతటితో తృప్తిపడిన లాభముగలదా? లక్షలకొలది భారత విద్యార్థు లింకను కూపస్థ మండూకములుగ నుండి పలుకష్టములబడుచున్నారు. వారిని గట్టెక్కించి పుణ్యము గట్టుకొను భారము మన విద్యావేత్తలయందుగలదు. ఈసందర్భమున నుపాధ్యాయుల వ్యక్తి ధర్మములను నివేదింపననవసరము. వారి వృత్తి పవిత్రమైనది. నూతన పరిస్థితులను శ్రద్ధతో గమనించి ప్రాచీన ధర్మముల నుద్ధరించి శిష్యోద్ధరణమునకు పూనుకొన వలయును. స్వార్థత్యాగమున వారు పెట్టినది పేరు. వారీ సందిగ్ధకాలమున లోకకల్యాణమునకు పూనుకొనక పోయినచో భావిసంతతి వారి నెంత దూఱు నదియుఁ జెప్ప ననవసరము. పూర్వకాలమున గురువులు లోకరంగమున ప్రవేశించి అమర తుల్యులైరి. ఇప్పటివారు సైతము ప్రాచీనపథమునువిడవాడెవరా! ఎన్నటికిని అటులచేయరు. భగవానుడు మనకు తోడ్పడుగాత!

నాయకులు

వల్లభనేని వేంకటరావు చౌదరి గారు

ఎట్టి సంస్థాపన మైనను, విధాన మైనను కొంతకాలము కడచిన తరువాత శిథిలమై యందలి గుణములు నశించి దోషములు బయలుపడును. కాలము బమ్మిని తిమ్మిఁ జేయఁగలదు.

మనమతములోని ప్రమాణగ్రంథములకును గురువులకును ఆప్తులకును పూర్తిగా లొంగియుండుట యెంత యవసరమో యెంత శ్రేయోదాయకమో గ్రహించి పూర్వపు మతసంస్కర్తలు జనులలో ననుసరణయోగ్యములగు విశ్వాసము, వినయము అను గుణములను మిక్కిలి పెంపొందించిరి.

హిందూదేశమునఁ బైని జెప్పిన వినయవిశ్వాసములు కాలవశమున తాము నశించుటే కాక దేశకాలములను బట్టి యుక్తాయుక్తములను విచారించుకొనగల సామర్థ్యమును జనమునందు నశింపఁజేసినవి. ఇట్టి దశయం దుండు తరుణమున తురుష్కసంసర్గమును, నాంగ్ల సంపర్కమును వరుసగ సంభవించినవి. మహమ్మదీయ సంసర్గఫలముల విచారించుట కిది తావు కాదు. ఆంగ్ల విద్య మనదేశమున వ్యాపింపక పూర్వము, ఆంగ్లప్రభుత్వమువలన మనకు కలిగిన నష్టము లంతగ గణింపదగినవి కావు. విజాతీయ ప్రభుత్వములవలన ననేకదేశముల కష్టనష్టములు సంభవించినవి. కాని పాశ్చాత్యవిద్యవలన కలిగిన నష్టము వర్ణనాతీతము. నలునికి కర్కోటకదంశనమువలన కలిగిన మార్పువంటిది. స్వరూపమే పోయి నపుడు వేఱుగ జెప్పున దేమున్నది?

ఆత్మవిశ్వాస మడుగంటి పోయినది. పైపెట్టుగ పాశ్చాత్యవిద్యవలన నాప్తవిశ్వాసము పోయి యాంగ్ల విశ్వాస మేర్పడినది. హిందూదేశముకొఱ కెంత సంకుచితముగఁ జేయబడినను స్వతంత్రదేశమందు పెరిఁగిన పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమందు కొన్ని చిహ్నములు విడిచినవి కావు. విద్యకు మతసంపర్కము లేకుండఁ జేసిరి. విద్యార్థికి ప్రతివిషయమును యథేష్టముగ నాలోచించుకొను స్వాతంత్ర్య మొసఁగిరి. తపస్సమాధిలో నున్న విశ్వామిత్రుఁడు కన్ను లెఱచినతోడనే యెదుటకు మేనక పంపబడినట్లు పాశ్చాత్యనాగరకతావధూటియును, క్రీస్తుమతాభిచారికయును, విద్యార్థి స్వాతంత్ర్యాలోచనము బయలుదేఱినతోడనే తారసిల్లినట్లు నియోగింపఁబడెను.

అదంతయు నట్లుండనిండు. ప్రకృత మేమన నాంగ్ల విద్యాసంస్కార మేపాటిదైనను బొందిన ప్రతిహైందవునకును దుస్స్వతంత్రత యలవడినది. యథార్థముగ తన కంటె సర్వవిధముల నధికు లగువారి నేరీతిగ నెంతదనుక ననుసరించి యుండుట ధర్మమో, శ్రేయోదాయకమో తెలియలేకైరి. ఆరంభముననె గురువుతో సమానుఁడ నని శిష్యుఁ డనుకొనుచున్నాఁడు. నీతుఁడు నాయకునితో సమానుఁడ ననుకొనుచున్నాఁడు. నేనొకనాయకుఁడ నని కాని నేనే నాయకుఁడ నని కాని తలంచుచున్నాఁడు.

ఉత్తమగృహస్థుఁడు గాని యతి కానేరఁడు. శిష్యులలో నుత్తముఁడు కానిది గురువు కాఁజాలఁడు. నీలో నుత్తముఁడు కాకయే నేత యగుట యసంభవము. మహావినయసంపన్నుఁడు కాని యత్యున్నతాధికారమునకుఁ బనికిరాఁడు. అహంకారము నడఁచిపెట్టఁగల్గినఁ గాని తనకును, తనయెదుటివానికిని గల తారతమ్యము గోచరము కాదు.

యథార్థస్థితి కనఁబడదు. యథార్థజ్ఞానము గలవాఁడు, ఇతరునియందలి గుణాధికతను గ్రహించినవాఁ డగుటచే, సప్రయత్నముగా నుత్తముల ననుసరించి లొంగి, వారిలో లీనమైయుండును. ఇట్టివారే, యీ ప్రథమావస్థ చాలకాలము కడచినతరువాత, ఇచ్ఛ లేకయే నాయకు లగుచున్నారు. యతులు గురువులు నగుచున్నారు.

వ్యష్టిదృష్టి నశించి సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలంది పురుషునికి ప్రేమ వృద్ధి యగును. ద్వేషము నశించును. అజ్ఞానము వీడిపోవును. ప్రథమదశలో నిది స్థిరముగా నుండదు. శాంతముగా విచారించినపు డంతయుఁ జక్కఁగా కనఁబడును. కాని యాచరణములోఁ బెట్టుట కలవి కాదు. సంఘకార్యములకంటె స్వకార్యములే బలవత్తరములై యుండును. ఇది పరోక్షజ్ఞానము.

ఇట్టివారు వీలైనప్పుడు వ్యాసరూపమునఁ గాని యుపన్యాసరూపమునఁ గాని యితరులకు బోధింప నారంభించుదురు. వీరెన్నఁడును నాయకులు కాఁజాలరు. సమష్టి దర్శనమున వీ రారంభదశలోనివారు. ఇక రెండవదశలోనివారికి వ్యష్టిదృష్టితో సమముగా సమష్టిదృష్టియు నుండును. స్వకార్యములందున్న ధ్యానము ఆసక్తి

ప్రవృత్తిసంఘకార్యములందుకూడ నుండును. సంఘసేవ చేయునపుడును స్వకుటుంబసేవవలన కలిగినట్టి సంతృప్తి కలుగుచుండును. వెనుకటి కార్యసాఫల్యముచేతను జయముచేతను, జనుల యభినందనములచేతను ముందు కార్యములను నిర్వహించుటకుఁ దగిన సామర్థ్యము చేకూఱును. వీనిలో నేదియు లేనివాఁడు హృదయమున నివృత్తి యంకురించుచుండును. మరల నుపశమించుచుండును. కార్యమధ్యమున కల్గుకష్టములకు లోలోన వెఱపు జనించుచుండును. కాని యంతమాత్రమున కార్యమును విసర్జింపరు. అంతరాయములు కలిగినను మరల మరల పూని, నిర్వహించుచునే యుందురు. ఇట్టిదశలోని నాయకులు అధమనాయకులు. నాయకత్వసంపాదకము లగు గుణములలో ప్రధానమైనవానిని సమష్టిదృష్టితో విభజించుచున్నాను. ఇతరలక్షణములు గుణములు లేనిది నాయకుఁ డింతమాత్రమున కాఁగలఁడని నా యభిప్రాయము కాదు. కాని సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలంది జీవుఁ డింద్రియముల నెనఁగూర్చుకొనినట్లు, అదియే తక్కిన గుణసామగ్రిని క్రమముగా సమకూర్చుకొనును.

ఇఁక మాధ్యమికదశయందు వ్యష్టిదృష్టి క్షీణించి పోవును. స్వకార్యములే యుండవు. స్వకుటుంబవ్యాపారములను జనులయాదరణమే నడపుచుండును. ప్రాథమికదశలోవలె కాక ఈదశలో స్వజనులుకూడ వీనికి లోఁబడుదురు. వీనినే యనువర్తింతురు. ఈ దశయందలి నాయకుని త్యాగము అపారముగా నుండును. లోకమున కాశ్చర్యము కలిగించును. ప్రాణత్యాగమునకు వెనుదీయఁడు. ప్రతిపక్షులుకూడ నిట్టివానిని హింసింప జంకుదురు. అసాధారణమైన శక్తి యొక్కటి వీని నావహించును. ఆరంభించిన ప్రతికార్యమునను జయమునే పడయుచుండును. అన్ని లక్షణముల నుత్తమనాయకుఁడే యను భ్రమను కలుగఁజేయును. కాని యెట్టి బుద్ధిశాలులకును దుర్గ్రాహ్య మగు రూపమున వ్యష్టి వీని నాశ్రయించియుండును. జీవులలో నొక్కజాతినో, కొన్ని యెల్లలకు లోఁబడిన భూఖండమునో యాశ్రయించుకొని వీని దృష్టియును హృదయమును వ్యాపించియుండును. విషమస్థితులు వచ్చినప్పుడు గాని యీ విషయము, ఇతరులకును వానికిని తెలియదు. సంకుచితత్వ మప్పుడు బయల్పడును. తనయెల్లలను దాఁటినపుడు తాను వెలవెలలాడి పోవును. ఇట్టివారు మధ్యమనాయకులు. ఈ కాలపు మహాసంస్కర్త లందఱు నిట్టివారే యని చెప్పవచ్చును.

ఉత్తమదశలోనివారిని గుఱించి చెప్పదగినది విశేషముండదు. పూర్తిగా వ్రాయఁగల్గుట యసంభవము. వారికి వ్యష్టియన నేమో తెలియదు. పుట్టుటే యట్లు పుట్టుదురు. ఒకానొకప్పుడు సామాన్యజనులవలె నుద్భవించినను కొలఁది కాలములోనే మాఱిపోవుదురు. అట్టివారు చేష్టలందును నభిరుచులందును బాలురవలెఁ గాని పిచ్చివారివలెఁ గాని యుందురు. సామాన్యముగఁ జనసంఘములకును మతములకును నుండు నియమములలో నొక్కటియైన పాటింపరు. సర్వసంఘములకు సమానములైన నీతినియమములుకూడ వారి కన్వయింపవు. వారతిమానుష ప్రజ్ఞులు. వారికి దోషము లంటవు. వారి శరీరేంద్రియములు తేజోమయములు. ఏకార్యమందును వారికి ప్రవృత్తి యుండదు. ఒకొక్కప్పుడు లీలామాత్రమున కొన్ని పనులు చేయుచుందురు. అవి పిచ్చిపనులుగా నుండును. కొన్నివేళల నీతిబాహ్యములును దుర్మార్గములును కావచ్చును మనదృష్టికి. అట్లెందుకుఁ జేయునది మనకు గోచరింపదు. ఇది యట్టివారి సామాన్యలక్షణము. వీరు ప్రేమపూర్ణులు. వీరిప్రేమ మనుష్యజాతియందు కాదు సర్వప్రాణులయందును వ్యాపించియుండును. అఖండశక్తి గర్భితమై వీరియం దుండును. ఇట్టివారి ప్రయత్నము లేకయే జను లాకర్షింపఁబడుదురు. ప్రథమమున సన్నిహితు లగు బుద్ధిమంతులకు వారిశక్తి గోచర మగును. క్రమముగ నందఱకును విదిత మగును. ఎట్టి యభినివేశము గలవానికిని, అట్టి యుత్తముని సమీపించినతోడనే, తన యల్పత్వము మ్రోముఁగొట్టిన ట్లగపడును. అవ్యక్తమైన దేదియో పొందదగిన దున్నదని గోచరించును.

అట్టి జ్ఞాను లుత్తమనాయకు లగుదురు. జనులే వారిని ప్రార్థించి, పురస్కరించుకొని తమ్ము సంస్కరించుకొందు రని చెప్పవచ్చును. ఆ జ్ఞానుల సంకల్పము లమోఘములు. వీరి దర్శనమాత్రమున ప్రతిపక్షులుకూడ వీరి ననుసరించెద రని చెప్పిన, వీరి సామర్థ్యమును వర్ణింప నక్కఱ లేదు. దేవాంశసంభూతు లని వీరి నందురు. క్రూరవన్యమృగములు సైతము వీరికి లోఁబడును. భూఖండము నేభాగమున నుంచినను వీ రొక్కతీరుననే యుందురు. బుద్ధుఁడు, క్రీస్తు మొదలగువా రిందుల కుదాహరణములు. గాంధిమహాత్ముఁ డీ యుత్తమనాయకులలో కడపటివాఁ డని చెప్పవచ్చును.

ఆదిభరతుడు

కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

పూర్వకాలమున మనదేశము మోటుజాతులవారితో నిండి యుండెననియు, క్రమక్రమముగా మధ్య ఆసియానుండి పలుతెగలవారు వేరువేరు కాలములందు వచ్చి యిచ్చటి యాదిమవాసులను కొండలకు, గుట్టలకు, అడవులకు దరిమివేసి వాసయోగ్యములగు మైదానములను దా మాక్రమించుకొని రనియు చరిత్రకారు లనేకులు వ్రాయుచున్నారు. ఆర్యులు నట్టివారిలో నొకతెగవా రని వారి యభిప్రాయము. ఇందుకు భిన్నముగా ఆర్యులు స్థలాంతరమునుండి వచ్చినవారు కారనియు, వారెప్పుడు నీదేశముననే వెలసినవారనియు కొందఱు చరిత్రకారులు వక్కాణించుచున్నారు. ఏదెట్లులున్నను సుమారు నాలుగువేల వత్సరముల క్రిందట ఆర్యులు హిందూదేశపు వాయవ్యభాగమున నుండిరనియు, అప్పుడు వారొకజాతిగా గలిసి నైకమత్యములో వెలయుటకు మారుగా దమలోదాము పోరాటములు సలుపుచు భిన్నభిన్నములగు కూటములుగ నుండిరనియు నందఱు నంగీకరించుచున్నారు.

ఆకాలపు టార్యులు సంపూర్ణమగు సంఘీభావము లేనివారయ్యును, వారిచుట్టును నివసించుచుండిన యితరసంఘములకంటె సరళస్వభావులును, దైవభక్తియుతులును, సాంఘికనీతియం దనురక్తిగలవారును, పరశ్రేయస్సహిష్ణుత కలవారునై యుండిరి. ప్రతికుటుంబమును వేరువేరుగ నివసించుచుండెను. ఆ కుటుంబమునకు మూలపురుషుడు అనగా తండ్రి సర్వాధిపతి. తక్కినవా రందఱును వాని యధికారమునకు లోబడి నడువ వలయును. ఆవులు, ఎడ్లు గొఱ్ఱెలు వారిసంపద. ఈ పశువులకు మేతయును, దమ కాహారమును నెక్కడ సులభముగ దొరకెడిదో యచ్చటికెల్ల పోవుచుండెడివారు. వారికి స్థిరములగు నివాసస్థలములు లేవు. వర్షకాలములందు కొండగుహలలోను, లోయలలోను, తలదాచుకొనుచు వానలు లేనప్పుడు బయళ్లమీదను, నరణ్యపరిసరములందును దిమ్మరుచుండిరి. ఒక్కచోట తమమందలకు దొరకిన మేత యైపోగానె మఱొకచోటికి బోవుచుండిరి. ఇట్లు సంచారములు చేయుచు నొకకుటుంబ మొకపర్వతపార్శ్వమున జేరియుండ, ఆపర్వతమునకు మఱొకవైపున వేరొండు కుటుంబము వసించుచుండవచ్చును. అప్పుడు వారిమందలు వీరిమందలు నొకానొకచోట కలిసిపోయెడివి. తగవులు పొసగెడివి. సాధారణముగా శాంతముతోడనే వివాదలను దీర్చుకొనుచుండెడివారు. సఖ్యతతోనే యొకరొకరు స్థలాంతరములకు దొలగిపొయ్యెడివారు. కాని క్రోధపూరితులై పోరి యొండొరుల నిర్జించుకొనుచుంటయు నప్పుడప్పుడు పొసగుచునే యుండెడిది.

ఒకొ్కకసమయమున ననార్యులగు మోటుజాతుల వారితో యుద్ధములు వాటిలుచుండెడివి. ఆర్యులు సామాన్యముగా సరళస్వభావులని చెప్పియున్నాము. వీరితో దలపడుచు వచ్చిన యనార్యు లట్టుల గాక తీవ్రస్వభావులును, కఠినహృదయులునై యుండి వీరిని బాధించుచుండెడివారు. కత్తులబలాబలము ననుసరించి జయాపజయములు వాటిలుచుండెను. అరుదుగ మైత్రి పొసగుటయు గలదు.

ఆ కాలపు ఆర్యులు నిరాడంబరజీవులు. వారి జీవితావశ్యకపదార్థములు కడుంగడు స్వల్పములు. శరీరమున ప్రాణములు నిలుపుకొనుట కవసరమగు నాహారము, శీతమునుండి గాచుటకు దగిన దుస్తులును మన్నచో తృప్తి నందెడివారు. పశుసంపదను మించిన సంపద వారికి లేదు. లోహరూపమగు ధనము వా రెఱుగరు. మిక్కుటముగ ఆస్తిని కూర్చిపెట్టుకొనుట వారికి తెలియదు. ఒండొరుల బాధించుకొని సాధించుకొనుటకు దగిన దుష్ప్రేరణలు వారికి లేవు. సుస్థిరగృహముల నిర్మాణమునకు వారు గడంగలేదు. ఎచ్చట వీలుగనున్న నచ్చటి కేగెడివారు. వారి నొక్కస్థలమునకు బంధించియుంచు పరిస్థితులును శూన్యములు. అందుమూలముననే వేరువేరు కుటుంబములకు మైత్రి గల్పించుకొనవలయుననిగాని, యొండొరుల సహాయము చేకూర్చుకొనవలయు ననిగాని, పరస్పరసానుభూతితో పెద్దపెద్ద సంఘముల నిర్మింపవలయు ననిగాని వారిని ప్రేరేపించు పరిస్థితులు మెండుగ లేవయ్యెను. ఇందులకు మారుగా వారిని వేరువేరుగా నుంచు పరిస్థితులే మెండుగ నుండెను. సంఘబాహుళ్య మైనకొలది వారి కొక్కచోట నుండుట యసంభవమగుచుండెను. అందఱికి నాహారము దొరకుటయు, నందఱిమందలకును మేత దొరకుటయు గష్టమగుచుండెను. పరుల సంపర్కము లేకుండ దమను గాపాడుచుండు డనియే ప్రతికుటుంబమువారును దేవుని ప్రార్థించెడివారు. ఋగ్వేదమును బరిశీలించిన నప్పటి యార్యుల సంఘస్థితియు జీవితాదర్శములును తెల్లము గాగలవు.

ఈస్థితి చాలకాలము సాగినది. జనసంఖ్య హెచ్చుచు రాగా కుటుంబములు పెరుగుచు రాగా వారు దిమ్మరుటయు నెక్కువయ్యెను. క్రమక్రమముగా విశాలతరప్రదేశములకు చేరిరి. పెద్దపెద్దబీళ్లు గల చోట్లకు చేరిరి. ప్రవాహతీరములకు చేరిరి. అక్కడ ఒక్కొక్క కుటుంబమునకును, వారిమందలకును వసతు లమరుటేగాక రెండుమూడు కుటుంబములు సుఖముగ జీవింపగల్గిరి. వైరములు, స్పర్ధలు లేక మనగల్గిరి. అతిసంచయపద్ధతి లేనివారు గాన నొకరు సేకరించిపెట్టుకొనినదానిని మఱొక రపహరించుట సంభవింపలేదు. అందఱికిని చాలినంతయాహారము సులభముగ లభించుటచేత వారు వెంటనే స్థలాంతరములకు బోవలసిన యావశ్యకత తొలగినది. చిరకాల మొక్కచోట గలిసిమెలసి యుండు రెండుమూడు కుటుంబములకును మైత్రి యేర్పడినది. పరస్పరానురాగము సిద్ధించినది. కొన్నాళ్లకే రెండుమూడు కుటుంబములు నొక్కశ్రేణిగ గూడు

చూవచ్చిరి. పూర్వ మొక్కొక్కకుటుంబ మితరకుటుంబములయెడ వర్తించినటుల నిప్పుడు ఒకశ్రేణి యితరశ్రేణులయెడ వర్తింపసాగెను. కాలక్రమమున శ్రేణులు పెరుగసాగినవి. ఇదివరలో ప్రవాహమున కూడుచు విడిపోవుచు నుండు బుడగలమాదిరి ఒక్కస్థలమునగూడుచు, కొండొరులతో బంధములులేక నిశ్చింతగా విడిపోవుచు వచ్చిన కుటుంబములు పెద్దపెద్ద శ్రేణులుగా నేర్పడినవి. అంతసులభముగా విడిపోజాలకుండెను.

శ్రేణులలో జనము హెచ్చుగ నుండుటచేతను, వారు సులభముగా విడిపోజాలక యొకేస్థలమున చిరకాలము నివసించుచుంటచేతను, స్థిరతరనివాసస్థానము లేర్పడసాగెను; మఱియు వారందఱి యాహారపానీయములకై యన్ని ఋతువులందును ప్రకృతిని నమ్మియుండుటకు వీలులేకయ్యెను. పదార్థముల సేకరించి పెట్టుకొను నాచారము సాగినది. పదార్థముల యుత్పత్తిగూర్చి శ్రద్ధవహింపవలసినవారైరి. ఇందుకొఱకై వారు పంచభూతములరూపమున ప్రకృతిశక్తుల ప్రసాదము నర్థింపవలసినవారైరి. ఎండవానలు గాడ్పులు నీటిధారలు వీరికష్టసుఖములకు మూలాధారములై పూజనీయములైనవి. వీనియన్నింటికి నిలయమగు తమనివాసస్థానము సకలేప్సితార్థప్రదాయినియై యుత్తమదేవతయై వెలసినది. తల్లి బిడ్డకువలె జన్మస్థానము ప్రధానపోషకురాలుగ నుండెను. మరణానంతరము సుఖముల నిచ్చు స్వర్గముకంటెను నుత్తమముగ గ్రహింపనయ్యెను. జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ యని వారు గానము చేయుచుండిరి.

ఇప్పటికి కొన్ని స్థిరావాసములను కొంతకొంత స్థిరచరాస్తియు నేర్పడినవి. ఏదినమున కాదిన మాహారపదార్థములను సంపాదించుకొనుటకు మాఱుగా కూర్చి పెట్టుకొనినదాని ననుభవించు వసతు లేర్పడినవి. మమకారలోభములు పెరుగసాగినవి. ఈగుణములు మత్సరములకు దారిచూపినవి. ఒకరియాస్తిని జూచి మఱొకరు మాత్సర్యమూనుట, తస్కరణములు సాగినవి. క్రమముగా కుటుంబములకు గుటుంబములకు శ్రేణులకు శ్రేణులకు గలహములు తలసూపినవి. ఇట్లు వీరిలోవీరు గలహించుటేగాక వీరినివాసములకు పరిసరములందు నివసించు ననార్యులదాడులును హెచ్చు పెరిగినవి. స్థిరచరాస్తులతోపాటు రణములు, జయాపజయములు, కక్షలు, పరస్పరద్వేషములు, ఈ ద్వేషముల సాధించుకొనునిమిత్తము వేర్వేరు తెగలవారికి మైత్రి చిత్రవిచిత్రములుగ సాగినవి. పూర్వ మున్న సంతుష్టి, శాంతి, యానందము దూరములైనవి. మఱియు వానియం దాసక్తియు పెరిగినది.

సఖ్యభావమును పెంచుకొని యొండొరుల క్షేమమును పాటించుచు కొన్ని నీతులను రచించుకొని సంఘనిర్మాణమునకు గడంగిరి. సాంప్రదాయసామరస్యము గలవారికి మున్ముందు సఖ్యత సమకూరగలదు. కావున వేర్వేరు ఆర్యశ్రే[illegible] తా మొకజాతి [illegible]కొని తమలో వేశ[illegible] [illegible]ని యుద్భవము[illegible] [illegible]చార సాంప్రదా[illegible] [illegible]స్థితియు, పరస్పరస[illegible] గౌర వమును వహిం[illegible] [illegible]కొనిరి. సమయానుకూ[illegible] [illegible]గు మార్పులను సవరణలనుగావించుకొని యార్యసంప్రదాయము నొకదానిని నిరూపించుకొనిరి. ఈమహార్యజాతినిర్మాణమునకు మూలపురుషుడై, వివిధశ్రేణుల సఖ్యముగూర్చి, యందఱిభక్తిగౌరవముల జూరగొనిన మహానీయుని చారిత్రము సర్వత్ర పూజనీయ మనుటకు సందియము లేదు. వీని చరిత్రము ఋగ్వేదమున గానమగును. వీనిచే గావింపబడిన మహాకార్యములు ఐతరేయ బ్రాహ్మణమున వర్ణితములై యున్నవి. ఈమహాపురుషుని నామము భరతుడు. భరతుడను నామముగల వీరులు మన గ్రంథములలో ననేకులు గాన్పించుచున్నారు. వారిలో వీడు ప్రథముడును మహార్యజాతినిర్మాణకుండునై యున్నాడు. కావున వీనిని ఆదిభరతు డని ప్రశంసించియుంటిమి.

భరతుడు జన్మించునాటికి ఆర్యశ్రేణులు అనేకము సింధుగంగానదీయాశయముల నచ్చటచ్చట స్థిరనివాసముల నేర్పఱచుకొనియుండిరి. వానియం దత్యంతము నభిమానమును గుదుర్చుకొనిరి. తమయున్నతికిని గౌరవమునకును నవియే మూలాధారములని గ్రహించిరి. ఎవరికివారు తమజన్మస్థానముల స్వర్గముకన్న మిన్న యని గానముచేయుచుండిరి; వానిని పూజించుచుండిరి. కాని వీరందఱికిని సమష్టిభావము గుదుర్చుట సులభమైనపని కాదు. వీరందఱు నొకే కూటమునుండి ప్రభవించినవారైనను తామందఱు నొక్కమూలము నుండి యుద్భవించితి మను జ్ఞానము వారికి లేదు. పూర్వమును మఱచియుండిరి. ఏకసంప్రదాయము కలవారయ్యును కాలానుసరణిని వారి నావరించియున్న పరిస్థితులను బట్టి కల్గిన కించిద్భేదములను కొండంతలుచేసి సంఘీభవించుట కొల్లకుండిరి.

భరతుడు దేశాటనముచేసి యాయా యార్యశ్రేణుల పెద్దలతో గలిసి సంభాషించి, వారివారి యాచారవ్యవహారముల విమర్శించి, పైపైన చేరుకొనిన భేదము లెన్ని యున్నను వానియడుగున బఱగు నేకత్వమును నిరూపించి ప్రకటించి వివిధశ్రేణులవారికి సమష్టిభావమును బురికొల్పెను. వారిసంప్రదాయమునందలి మూలభావము లెవ్వియో, ప్రధానాంశము లెవ్వియో, అప్రధానాంశము లెవ్వియో వివరించి చూపి యందఱిదృష్టిని ప్రధానాంశములపైకి త్రిప్పగల్గెను. అప్రధానములను గొన్నింటి మార్చియు, గొన్నింటి సవరించియు, గొన్నింటి దొలగించియు నవీనార్యసంప్రదాయము నొకదానిని సర్వాంగసుందరముగ బయలుదేరదీసెను. ఎంతయో కష్టపడెను. వాని కష్టము ఫలించినది. సింధునదీయాశయమున నెల్లగల యార్యశ్రేణుల నతడొక్కమహాజాతిగ సమ్మేళనము గావింపగల్గినాడు.

వేర్వేరుకుటుంబము లేకమై శ్రేణులుగట్టి జీవించుట కేది యాధారభూత మయ్యెనో ఆజన్మస్థానాభిమానమునే భరతుడు ముఖ్యాధారముగ గ్రహించెను; ఆజన్మభూమియొక్క పావనవిగ్రహమునే ఘనతరముగ నొనర్చెను. ఆదివఱకు మిగుల సంకుచితమై పూర్ణతయేలేని యాకారమున కతడు అమానుషస్ఫూర్తి గాంచి యొక దివ్యసుందరవిగ్రహమును నిర్మించి వారియెదుట బ్రతిష్ఠించెను. అందఱును సమష్టిని పూర్ణాభిమానముతోడను, భక్తిశ్రద్ధలతోడను నర్చించుటకు ననుకూలముగ నొనర్చెను.

అసంపూర్ణ సుందరవిగ్రహమున కొకనామము కావలెను గదా. నామరూపముల ననుసరించియే జగత్తు వెలయుచున్నది. ఇవి లేనివాడు జగమే లేదు. నామరూపములను విడివడి యుండజాలవు. నామములేనిది రూపముగాని, రూపములేనిది నామముగాని స్మరణీయము గాజాలదు. ఇప్పుడే సంఘీభవించిన వేర్వేరు శ్రేణులందఱికిని హితవుగ నుండగల నామ మేది? అంతకు బూర్వము కొన్నికొన్ని శ్రేణులవారు తమ నివాసస్థలములకు జంబూద్వీపము, ఆర్యావర్తము, సప్తసింధువు, మొదలగు పేరుల బెట్టి వ్యవహరించుచుండిరి. సింధూనదీయాశయమంతయు నీనామముచే గ్రాహ్యమగుచుండెను. కాని వీనిలో దేనికి ప్రాముఖ్యము నిచ్చుట యను ప్రశ్న గలుగ నూతనోపపాదన బయలుదేరినది. దాని నందఱును మహానందముతోడ స్వీకరించిరి. "భారతవర్షము" అనునదియే యది! చెల్లాచెదరై యుండి, దుర్బలములై యున్న తమతమ శ్రేణుల నన్నింటిని సమ్మేళనము గావించి యొక్క మహార్యజాతిని నిర్మించి తమనందఱిని గణనీయులుగ నొనర్చిన భరతుని కింతకంటె వారు కృతజ్ఞతను జూపగల యుపాయ మే ముండగలదు! అప్పటినుండి యార్యనివాసము లన్నింటికిని సమష్టినామము భారతవర్షమై పఱగెను. భారతవర్ష మనగా భరతుని నాయకత్వముక్రింద సమ్మేళనము గాంచిన ఆర్యశ్రేణు లన్నియు నివసించు సమష్టిభూభాగము.

భరతుడు మహావీరుడు. సప్తసింధువు నాశ్రయించియున్న యార్యశ్రేణుల నొక్కటిచేసి వారందఱికి నాయకుడై క్షాత్రధర్మమును నెలకొలిపినాడు. నాయకుని శ్రేష్ఠత్వము వాని నాయకత్వము నొప్పుకొని వర్తించునందరికిని క్షేమము సమకూర్చుట ననుసరించి యుండును. అందఱి కష్టములను దనవిగ భావించి వానినివారణ తనవిధిగ నెంచి యతడు వర్తింపవలసియుండును. నాయకుడనగా నందఱి పొగడ్తలను, నమస్కృతుల నందగోరువాడు కాడు. అందఱికొఱకు పాటుపడువాడు. అందఱికి సేవచేయువాడు. సర్వమాన్యుడగు సేవకు డని యర్థము. భరతు డట్టి నాయకశ్రేష్ఠుడు. వానినాయకత్వమున జేరినవారి నావరించి యనేకముగ అనాగరికజాతు లుండెను. వారివలన నార్యశ్రేణులకు పెక్కు ఇక్కట్టులు మూడుచుండెను. ఈయనార్యులు వీరి గోవులను, పంటలను, పశువులను, స్త్రీలను సయితము దొంగిలించుకొని పోయెడివారు. అటంకపఱుపబడినప్పుడు ఘోరయుద్ధముల సలిపి క్రూరముగ బాధించెడివారు. బుద్ధికుశలతయం దెట్లున్నను పశుబలమున ననార్యులు బలిష్ఠులుగ నుండిరి. కేవలము సరళమార్గమున బోయెడి యార్యులను మాయోపాయముల బన్ని భంగపఱచుచుండెడివారు. వీరినే దస్యులు, రాక్షసులు, దైత్యులునని యార్యులు వ్యవహరించుచువచ్చిరి. వీరితో దలపడి వీరిని నిర్జించుట భరతునకు ప్రధానవిధిగ నేర్పడినది.

కావున భరతుడు కొంత యోధగణమును సిద్ధపఱచెను. రణనీతిప్రచారము గావించెను. యుద్ధవీరులకు శిక్షణము నమర్చెను. దస్యులతో సంగ్రామముల సలిపెను. విజయముల భగవంతుని కర్పించుచు యాగముల సలిపెను. ఈతడు జయించిన కిరాతులు, హూణులు, యవనులు, పౌండ్రులు మొదలగు ననేకజాతులవారిని ఆర్యసంఘమున జేర్చెను. వారిని అనేకవిధముల సంస్కరించెను. ఈతని శిక్షణ ధర్మము వ్యాపించినంతవఱకు దేశమునకంతటికిని ఆర్యావర్తమను నామ మమరినది. ఆర్యులును వారితో జేరి సఖ్యము గావించుకొనిన ప్రజలందఱును ఈదేశభాగమును ప్రబలమగు నభిమానముతో జూడగల్గిరి. అందఱివ్యక్తులును ప్రేమగౌరవపూరితములై భరతునిమీద కేంద్రీకరించుచుండెను. భగవద్భక్తిపూరితుడును, నిగర్వచూడామణియు నగు నీతడు, ప్రజల నైకమత్యమును, పరస్పరాభిమానమును నొక్కవ్యక్తిమయునిపై నాధారపడి యుండకుండ, వారిసకలకష్టసుఖములకును, ఐశ్వర్యములకును నాలవాలమగు నివాసభూమిపై స్థిరముగ స్థాపితమగు నటుల గావించెను. మాతృభూమిని దైవముగ బ్రకటించెను. ఆదివ్యభూమి వర్ణనము స్తోత్రములం దిమిడ్చెను. ఆ దివ్యారాధనయం దీస్తోత్రపాఠమును విధిగా నిర్ణయించెను. ఈపూజావిధానము స్థిరమగుటకు ప్రజాసామాన్యమునందు బ్రచారము చేయ వలయును. కావుననే ఆర్యులు తమ నివాసభూమియొక్క దివ్యమంగళవిగ్రహమును సమగ్రముగ వారియెదుట బ్రతిష్ఠించి, దాని నిట్లు ధ్యానము చేయుడని విధించిరి.

"ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి
శుతిద్రి స్తోమం సచతా పరుష్ణ్యా
అసిక్న్యా మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకీయే
శృణు హ్యా సుషోమయా"

దీనిభావ మేమనగా ఓగంగా యమునా సరస్వతి శుతిద్రి పరుష్ణి నాప్రార్థనల గైకొనుడు. అసిక్నీనదితో గలియు మరుద్వృధా, ఓవితస్తా, సుషోమానదితో గలియు ఆర్జీకీయా నాప్రార్థనల నాలకింపుడు" ఈస్తోత్రము నార్యులెల్లరు ననుదినము పఠించెడివారు.

ఈస్తోత్రముకంటె నప్పటి ఆర్యుల మాతృభూమిని సమగ్రముగ బ్రదర్శింపజాలునదియు శ్రేష్ఠమునగు సులభోపాయ మేమియుండగలదు. ఈదేశమాతృపోషణమున నున్నవా రందఱొక్క కుటుంబము. వీరందఱికిని భారతవర్షము మాతృదేవత. స్వర్గముకంటెను గరిష్ఠురాలు. దేశాభిమాన మిట్లు పావనతమ మగు మతధర్మముగ నేర్పడినది.

ఇట్లు లార్యులు స్వదేశమును దేవతగా భావించి ధ్యానించుట క్రొత్త గాదు. అంతకు పూర్వము సింధునదీయాశయమున మాత్రమే యార్యనివాసము లేర్పడియున్నప్పుడు దానిని "ఆర్యావర్త" మని పిలుచుచు, మహాపుణ్యభూమి యని పూజించెడివారు. ఆకాలమున దాని నిట్లు వర్ణించిరి:

"శతద్రుశ్చ విపాశాచ తృతీయే రావతీ తథా: చంద్రభాగా వితస్తాచ సింధుః షష్ఠా వహిర్గిరేః."

ఆదిభరతుడు ప్రచారములోనికి దెచ్చిన ఈ దేశమాతృపూజా విధానమే భారతదేశ స్వరూపవికాసమునకు దరువాతనుగూడ నాచరణలో నుంచబడినది. ఈమహాపురుషుని నాయకత్వముక్రింద సుస్థా

పిత్రమైన సూత్రమే వానిలేదనంతరము విశాలతరదేశమున వ్యాపించినప్పుడు ఆర్యులు ప్రయోగించి ఈమాతృమూర్తిని సంపూర్ణవికాసము గలదానిగ నొనర్చిరి. దక్షిణదేశమునగూడ ఆర్యులు చొచ్చినప్పుడు ఈదేశభాగమును గూడ నొకయంగముగ గ్రహింపజాలిరి. ఇంకొక విశేషము గలదు. ఆర్యులు క్రొత్తగా నాక్రమించిన దేశములం దదివఱకే నివసించుచున్న ప్రజలను సదా శత్రులనుగ భావించి వారిని నాశము చేయజాలక, తమ సంప్రదాయము నంగీకరించిన యట్లు వారిని గూడ దమలో జేర్చుకొనుచు వచ్చిరి. వారి యాచారములను గూడ గౌరవించుచు వచ్చిరి. ఇటు లనేక జాతులవా రార్యులలో గలిసి పోయి అందఱు నార్యుల మని చెప్పుకొనుచుండిరి. ఆంధ్రులు ఆర్యులగుట కీ సూత్రమే ఫలించినది. ఇట్లు క్రొత్తగ జేరినవారి ప్రాముఖ్యమును నిలువబెట్టుటకు (మాతృమూర్తిని పూర్ణవికాసకలితముగ నొనర్చి

"గంగేచ యమునే కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి
నర్మదే సింధుకావేర్యా జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు."

అని ఆర్యు లనుదినమును పఠించుచు ముఖ్యనదుల నెల్ల నాహ్వానించి పూజించు చున్నారు. మన కృష్ణాగోదావరినదులు ద్రావిడుల కావేరినదియు స్తోత్రమున జేర్పబడినవి. క్రమక్రమముగా, ప్రధానములగు పర్వతములును, తటాకములును, నగరములును గూడ ధ్యానశ్లోకములందిముడ్చుట జేసినది. అఖండభారతమాతృస్వరూపము సమష్టి సందతికిని ధ్యేయమై వెలుంగుచున్నది. దీని కంతకును మూలపురుషుడు ఆదిధరకుడు. ఆతడే యీ విశాలతరభూఖండమున నివసించు నన్ని జాతులను, జాతిమతవర్ణభేదము లేక యొక్క మహాకుటుంబముగా జేర్చి యొక్క మహామాత నాశ్రయించియుండు దివ్యమార్గము నేర్పఱచి యున్నాడు. ఈసూత్రము నంగీకరించి ఆధునిక భారతీయులు హిందూదేశము నాశ్రయించియున్న సమస్తజనమును, హిందూమహమ్మదీయపారసీక్రిస్తవాదిమతభేదములు లేక, యిరోపా యమెరికా టర్కీ గ్రీసు యిండియా యను భేదములును లేక ఈదేశమున నివసించుచు ఈదేశమాత నారాధించుచు, ఈదేశక్షేమమునకై ఆత్మార్పణము గావించి ప్రవర్తించుచు నందఱను సోదరప్రజగా భావించి మహానందమును పొందనగును. ఇట్లు దలపోసి ఆదిధరకునకు మన మెంత కృతజ్ఞత జూపవలసియుండునో వానిస్మృతిని మన మెట్లు గౌరవింపవలసియుండునో నాసోదరు లెల్లరును యోచింపవలయును.

సహాయనిరాకరణోద్ధారణము

చింతలపల్లి రామకృష్ణ శాస్త్రి గారు

తగిన జాతీయ విద్యాపాఠశాలల, నెలకొల్పి కళల మన్నింపరయ్య!
ప్రతియింట రాటముల్ । పరమాదరత నిల్పి, వడికి నూలును నేతఁ । గడఁగరయ్య!
భారతదేశ సర్వజనంబులును నేక,మతు లౌచు భేదంబు । మానరయ్య!
ఖద్దరు హైందవాఖండగౌరవచిహ్న, మని మెంచి ధరియించి । తనరుఁడయ్య!
తే. సత్య ధర్మంబులు నహింస । సతత మూని, నిర్మలాత్మత దీక్షావినియతు లగుచు
శాసనోల్లంఘనము లేమిఁ । జప్పఁబడక, మిగులు పరికరముల విజృంభింపరయ్య.

సీ. ఎసగంగవలెఁ గదా! । హిందూమహమ్మదీ,యులకు సఖ్యంబు సంయోగములును;
స్థాపింపవలెఁ గదా! । నరగ గ్రామములఁ, బంచాయతీన్యాయంపు । సంఘములను;
వహియింపవలెఁ గదా! । సహనంబుతో 'న కార్యాదివీరు' లన సత్యాగ్రహంబు;
సాగింపవలెఁ గదా! । సాత్త్విక సార్వజనికమైన శాసన । నిగ్రహంబు;
తే. శాంత దౌర్జన్యరాహిత్య । సహితముగనె, రాఁగలదు పుష్పవృష్టి సుమరాళి నింప;
భారతీయులు కృషినల్పఁ । బట్టు విడకఁ, బూజ్యపూర్ణస్వతంత్రస్వరాజ్య మపుడు.

వ్యవసాయము—జలాధారములు

మందపాటి సత్య నారాయణ రాజు గారు

పైరులకు నీరు లభింపనిచో నెటువంటి భూము లైనను లాభము లేదు. ఏపైరు వేసినను నెంత శాస్త్ర జ్ఞాన మున్నను కడు నిరర్థకము. ఏదేశమం దైనను నీరు లేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు.

మన దేశమందు వ్యవసాయమున కుపయోగించు భూమియొక్క పరిమితి రమారమి 625 మిలియనుల ఎకరములు. అందు 223 మిలియనుల ఎకరములు మాత్రము సేద్యము క్రింద నుండెను. ఇందు $\frac{1}{5}$ భాగము మనుష్యనిర్మితము లైన ఆనకట్లు మొదలైనవానివలనను, 39 మిలియనుల ఎకరములు నదులు కాలువలు నూతులు మొదలైనవానివలనను తడియుచున్నవి.

మఱియు కట్టడములవలన పంజాబునందు $\frac{1}{2}$ వంతు; సింధు $\frac{1}{4}$; మదరాసు $\frac{1}{8}$; సంయుక్తరాష్ట్రములు $\frac{1}{8}$; బిహారు, ఒరిస్సాలలో $\frac{1}{10}$ వంతు సాగు చేయఁబడుచుండెను. హిందూదేశమం దంతటిలోను పంజాబునందు చాల బాగుగ నుండెను.

ఇతర దేశములలో ఈజిప్టునందు 6 మిలియను ఎకరములు, అమెరికా 14, ఇటలీ 3.7 స్పెయిను 5 లక్షలు, ఫ్రాన్సు 4 లక్షలు ఎకరములును తడియుటవలన సాగు చేయఁబడుచుండెను. ఆయాదేశములలో నీటివసతులను కల్పింపనిచో సదరు భూములు పంటలు లేక వృథగా నుండవలసివచ్చును.

మనదేశమందు గవర్నమెంటువారు 44 కోట్లు వెచ్చించుటవలన 2 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిసాలున నికరలాభము వచ్చుచుండెను. ఇతర పనులకు $4\frac{1}{2}$ కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన $10\frac{1}{2}$ లక్షలు నష్టము వచ్చుచుండెను. ఇది గాక పడవల రాకపోకల సౌకర్యముల నేర్పఱుచుట కును తక్కిన చిల్లర పనులకును మొత్తముమీద కోటి రూపాయలు నష్టము పోగా 1 కోటి రూపాయలు ప్రతిసాలునను లాభము వచ్చుచుండె నని పది సం॥ముల క్రిందటి లెక్కలవలననే తేలెను. ఇటీవల గవర్నమెంటు వారు ఎంతఖర్చు చేసినదియును ఎంతలాభ మున్నదియు జలాధారముల యభివృద్ధి ఎంతవఱకు జరిగినదియు నూహింపవలసి యున్నది. అధమపక్షము గవర్నమెంటు వారికి వచ్చు లాభము నైనను ప్రతిసాలున నీటికట్టడము లకు వినియోగించినచో వ్యవసాయము ప్రస్తుతముకంటె నెన్నియో రెట్లు అభివృద్ధి పొందవలసి యుండెను.

ఇది యిట్లుండగ యుద్ధమునకు ముందు గవర్నమెంటువారు రయిల్వేల యభివృద్ధి నిమిత్తము ప్రతిసాలునను 15 కోట్లు వెచ్చించుట 350 కోట్లు ఇన్వెస్టు చేయుట బ్రిటీషు ప్రయివేటు కంపెనీదారులు 100 కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన ఇనుపదారులు పెరిగినవి. ప్రస్తుతము ఫలించు సరకులకు పదిరెట్లు రవాణా చేయుటకు వీలుగా నుండెను. ఇట్టి యవస్థ మాఱి ఎగుమతికంటె నప్లయి పదిరెట్లు దేశమందు లభించునట్లు చేయవలసి యుండెను. నీటి కట్టడములకు డబ్బును విస్తారముగా వెచ్చించి వ్యవసాయమును వృద్ధిచేసినప్పుడే దేశమందలి దరిద్రదేవత వదలును. కాని విస్తారముగ డబ్బును వ్యవసాయపు డిపార్టుమెంటు క్రిందను, దానికి సంబంధించిన భవనముల క్రిందను మాత్రమే వెచ్చించినచో "కొండనాలుకకు మందువేసిన నున్న నాలుకయు నూడిపోయిన" దన్నట్లు వ్యవసాయము వృద్ధిపొందుటకు మాఱుగా క్షీణింపవచ్చును.

మనదేశమందలి జలాధారములయొక్క దురవస్థ కుదాహరణముగా విశాఖపట్టణముజిల్లానుతీసికొనినచో బాగుగ విశదము కాఁగలదు. ఇందులకు కారణము మహారణ్యములు లేక కాదు. వర్షపు లేమి కాదు. నదులు కాలువలు లేక కాదు. భూములు నిస్సారములు కావు. రయితులకు వ్యవసాయజ్ఞానము లేక కాదు. మఱేదియన్నచో నదులలోని నీరు వృథగా సముద్రములపాలగుటయే. ఇందులకు ముఖ్యకారణము పాలకుల ఉపేక్ష, ప్రజలబీదతనము నై యున్నది. ఇటువంటి జిల్లాలలో నెన్ని వ్యవసాయకళాశాలలు పెట్టినను, ఎంతమంది బోధించినను, ఎటువంటి మెరుపులు

వేసినను నెంతనేర్పుతో కృషి సల్పినను కడు నిరర్థకము. వ్యవసాయదారుఁడు చేతులు జోడించి ఆకాశమువంక చూడవలసినదేగదా! ఒక మూనుసూన్ నెగవేసిన కాటకము కౌఁగిలించుకొనక మానదు.

ఏదేశమందైనను వర్షములు లేనిచే పంటలు పోయినవని చెప్పుట పరిపాటిగాని సరియైనది కాదు. ఎచ్చటనైనను సర్వకాలములందును శాశ్వతముగ నిట్టి సమస్య ఉండదు. సం॥ము పొడవున కాకపోయినను కొన్ని నెలలలో నైనను వర్ష ముండును. జలముండును. కాని దానిని నిలువచేయుటకు పాలకులు పూనుకొనరు. రయితు నీటిని నిలువచేసికొని యుక్తముగా నుపయోగించుకొనుశక్తి లేనివాఁడై యుండును. చైనా జపాను ఇటలీ ఫ్రాన్సు మొదలైన దేశములలోకంటె హిందూదేశమందు వర్షము తక్కువకాదు. అమెరికా కుత్తరభాగమందు 24-52 పదనుల వర్షము మాత్రమే కలదు. పెర్సియా ఆఫ్ఘనుస్థానము క్వీన్సులండు విక్టోరియా దక్షిణాఫ్రికా కేపుకాలనీ ఆల్గేరియా స్పెయిను అమెరికా కుత్తరభాగమునందును విశాఖపట్టణపు జిల్లాలోకంటె నెక్కువ వర్షము లేదు.

హిందూదేశమందు విశాఖపట్టణమువంటిజిల్లాలలో నయితము సరాసరిని సంవత్సరమందు చదును ప్రదేశములలో 42 పదనులకు, కొండప్రదేశములలో 56 పదనులకు పైగా వర్షించుచుండెను. దీనినిబట్టి చూచినచో కఱవులకు కారణ మేమై యుండునది తెలియఁగలదు. పెక్కుచోట్ల జలాధారములహక్కు గవర్నమెంటువారిది కొంత, సామంతరాజులు జమీనుదారులు మొదలైన వారిది కొంత యగుటచేతను, అట్లు కానిచో ఒక నది యొక్క హక్కు పెక్కుమంది కుండుటచేతను జలాధారములు అభివృద్ధికి మాఱుగా దావాలు తటస్థించి నశించుచుండెను. అట్లు కానిచో బల్గేరియావంటి యిసుక యెడారులలో నహితము 145 అడుగుల లోఁతు గల నూతులను త్రవ్వి వ్యవసాయమునకు నీలు కల్పించినప్పుడు మన దేశమందు కఱవని చెప్పవలసి వచ్చునా? చైనాదేశమందు మెట్టపల్లములతో నిండిన పెక్కుమైళ్ల భూమిని పదును చేయుట కాలువలు త్రవ్వుట మొదలైనవి చేసి చూచుటకును మిక్కిలి సొగసుగాను, పంటలు పండించుటలో నన్ని దేశములలోకంటె నధిక మైనదిగాను చేసిరి. అమెరికాదేశమందు ప్రైవేటుకంపెనీదారులు 60 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసి 10 మిలియనుల యకరములకు నీటివసతులను కల్పించుకొనిరి.

ఇట్టి పనులు మన దేశమందు జరుగక పోయినను జలాధారముల అభివృద్ధికొఱకు పాలకులు చాల కృషి సల్పియుండిరి. ఒకప్పుడు మదరాసు గవర్నమెంటువారు విశాఖపట్నం జిల్లాలోని చెఱువుల అభివృద్ధి కొఱకు నొక పార్టీని నెలకొల్పిరి. వారు 1¾ లక్షలు ఖర్చు చేసి 142 చెఱువులను అభివృద్ధి చేయవచ్చు నని తెల్పిరి. మఱొకప్పుడు జలాధారముల కమీషనువారు 20 సంవత్సరములలో 44 కోట్లు హెచ్చించినచో 6½ మిలియను ఎకరములు తడుపుటకు వసతులను కల్పింపవచ్చు నని సూచించిరి. ఇటీవల చాటర్టను మహాశయుఁడు నీటియంత్రములను గుఱించి అపారమైన కృషిని సల్పి ఒక పెద్ద గ్రంథమును వ్రాసెను. సదరు సూచనలు గాక, యీ దర్మిలాను జలాధారములు ఎంతవఱకు అభివృద్ధినొందినది ఎల్లరకు తెలిసినదేను. దీవి దిబ్బలలో 18 లక్షలు ఖర్చు చేయుటచే 50,000 యకరములు సాగుచేయుటకు వీలుగా నుండెను. గవర్నమెంటువారు రైతుల బాగుకొఱకు భూముల యభివృద్ధి ఆక్టును శాసించి రయితులకు ఋణము లిచ్చుటకు నేర్పాట్లు గావించిరి. సదరు సంగతి పట్టణములలోని వకీళ్లకే తెలియును గాని పల్లెటూళ్లలోని రైతుప్రజలకు తెలియనే తెలియదు. బోరింగునూతులను త్రవ్వుటవలన చాల లాభకారిగ నుండగల దని యొక డిపార్టుమెంటును గవర్నమెంటు వారు పోషించుచుండిరి. కాని అందలిఫలితము మాత్రము అంతగా కనిపించుట లేదు.

వ్యవసాయము ఏదేశమందైనను జలాధారముల యభివృద్ధి లేనియెడల కడు నిరర్థకము. ప్రభుపాలన మైనను ప్రజాపాలన మైనను జలాధారముల యభివృద్ధికి ప్రతిసాలునను తప్పనిసరిగా కొంతసొమ్మును వినియోగించుట అన్నిటికంటెను ముఖ్యము. మఱియు వ్యవసాయ శాఖాధిపతులకు దానికి సంబంధించిన శాఖలపై నధికారము లేనిచో నదియు కడు నిరర్థకము. ఒకప్పుడు మదరాసు అభివృద్ధిశాఖా మంత్రిగారు వ్యవసాయాభివృద్ధికి గల అసర్థకములను తెలియఁజేయుచు నుడివిన వాక్యముల నీ దిగువఁ బొందుపఱచుచున్నాను.

అభివృద్ధికి మంత్రులే గాని అడవులు మాత్రము వారి స్వాధీనమున లేవు.

పరిశ్రమలకు వారు మంత్రులే గాని, ఫ్యాక్టరీలును విద్యుచ్ఛక్తులును వారి స్వాధీనమునందు లేవు.

వ్యవసాయమునకు వారు మంత్రులే గాని, ఇరిగేషను మాత్రము వారి స్వాధీనమున లేదు.

ఇరిగేషనులేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు. ఇట్టి పరిస్థితులు వారికి గోచరమై దేశాభివృద్ధికి ప్రధానమైన వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయుటకు సర్వ విధములను బ్రయత్నించుచుండిరి. ఇట్టితఱి ప్రజలు మౌనము దాల్చి యూరకుండక ప్రభుత్వమువారికి సర్వ విధములఁ దోడ్పడి వ్యవసాయాభివృద్ధికి ప్రయత్నింప వలసి యున్నది. అట్లు గానిచో మొక్క మొలవనిచోట మొలపించుటకును, ఒక వెన్ను వేయు సస్యము పది వెన్నులు వేయునట్లు చేయుటకును నే మహానుభావుఁడు మనదేశమందు నుద్భవించునో తెలియదు! దేశీయులకు శాస్త్రజ్ఞానము గొఱకు నెన్ని కళాశాలల నెలకొల్పినను, నెంతమంది బోధించినను, నెంతడబ్బును వెచ్చించినను కొంచెమైనను లాభ ముండదు.

ఏది యెట్లున్నను, స్వయంసహాయమునకు మించి నది మఱియొకటి లేదను లోకోక్తి ప్రకారము వ్యవసాయ దారులు సంఘములుగాఁ గూడి జలాధారముల యభి వృద్ధి గొఱకు కృషిసల్పి మరమ్మత్తులు మొదలైనవి చేయించుకొనవలసి యున్నది. విద్యాధికులు ధనాఢ్యులు జమీన్‌దారులు మొదలైనవారు రైతుప్రజలకు సర్వ విధములఁ దోడ్పడి జలాధారముల యభివృద్ధిగొఱకు అపారమైన కృషిని సల్పినచో దేశమునందలి దరిద్రదేవత తొలఁగుటయును కలుగును. ఇందువలన వ్యవసాయాభి వృద్ధియును ప్రజాసౌఖ్యమును దేశఖ్యాతియును నిస్సంశయముగ చేకూఱును.

వార్షిక ప్రకృతి

బోరుపాటి శివ రామ శర్మ గారు

అపరదిక్కాంత యంశుమా • ల్యగ్ని సేయ
దాన జనియించు ధూమంపు • తతియనంగఁ
దోఁచెఁ జదలఁ; దద్ధూమంబు • తోడ సెగయు
విస్ఫులింగంబు లన నొప్పె • వింటనడుఁలు
పద్మినీ ప్రభాకరుల వి • వాహవేళ
నడుమ బట్టిన నీలంపు • టుడుటు పనఁగ
సవిత్రు తీవ్రపాదములను • సైఁపలేక
ప్రకృతికాంత దాల్చిన యాత • పత్ర మనఁగ
మొయిలు చూపట్టె ముద్దుల • ముచ్చటొదవ
నందనవనంబునందు • నమందవృత్తి
మలయుపవనుండు వైయాళి • సలుపునపుడు
రాల్ప నిల రాలిన లతాంత • రాజి యనఁగ

భరతమాత దాస్యంబును • కరము దలఁచి
విన్నవడఁతి భోరన • విలపించునాఁడు
కనులనుండి రాలిన యశ్రు • కణము లనఁగ
జల్లుజల్లున జల్లులు • జల్లు మనిరెను
నరునిపాటు కనుంగొని • తరులుగూడ
కనుల నించిన యశ్రుల • కణము లనఁగ
పాలపర్ణశిఖాసార • జలకణతతి
జలజలని రాలె మలయా • నిలంపు వీఁక
నడచు స్ఫటికంపు బుబ్బుల • నకః మదోఁచి
చలువవెన్నెలజనిసీమ • చందమామ
పడఁతి! నీ మోము పసగోడి • పఱచుచున్న
వాఁడు నాఁగఁ జూపట్టెడు • భావమునకు.

హైందవ కళా సాంప్రదాయము

పాకాల వేంకట రాజ మన్నారు గారు, బి. ఏ.

లోకమునఁ గేవలము స్థూలదేహపరంబును, భౌతికవిధంబు నగు వస్తుసంచయ మంతయు నాశనము నొందునట్టిదియే. కాలమును ధిక్కరించి జీవించుటకు భౌతికాతీతంబగు గుణము నిలయమై యుండుట ఆవశ్యకము. కాలచక్రము ప్రచండవేగమునఁ దిరుగుచున్నది. తద్వ్యయమాత్రకారణంబున దేశము - జనసంఘములు - రాజ్యములు - రాజ్యాంగములు - ఉద్భవించి - వృద్ధిఁబొంది - నశించుచున్నవి. పురాతనచారిత్రక విషయ మంతయు నిదియే.

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వా రేరీ సిరి మూటగట్టుకొని పోవంజాలిరే.

అని బలిచక్రవర్తి నుడివిన దెంతసత్యము ! అట్లు నశించిన దేశములందు, రాజ్యములందు ఏమి మిగిలియున్నది ? ఆజనసంఘములం దెవరు కడతేరి యిక్కాలమువఱకును జీవించియున్నారు ? అపూర్వవైభవమున - అపూర్వజీవితమునఁ బ్రస్తుతకార్యక్రమమున కుపయుక్తమై అర్థపూరితమై యున్న విషయ మెయ్యది ? విచారించి చూచినచో - అట్లు శేషించి నిలిచినవన్నియు భావపరములగు అనుభవవిశేషములే. మన మిప్పటికిని స్మరించు నామములు అట్టి అనుభవవిశేషములకుఁ గర్తలైనట్టి ప్రతిభాసమన్వితుల నామరాజములే. పురాతన గ్రీసు రాజ్యము నశించి సుమారు రెండువేలసంవత్సరము లైనవి. ఆరాజ్యమునందలి పట్టణము లన్నియు రూపుమాసినవి గాని మిగిలిన దెయ్యది ? 'గ్రీసు' అనినంతనే స్ఫురించువా రెవరు ? ప్రస్తుతకాలమున నైతము జీవపూరితమై విలసిల్లిన దెయ్యది ? ప్లేటో, అరిస్టాటిల్, సాక్రటీస్, మొదలగు మహనీయుల తత్త్వవాదములు, ఆధ్యాత్మికవిచారములు, అనుభవాభిప్రాయములు, ఈస్కిలస్ యూరిపిడీస్, సోఫోకలీస్ మున్నగు కవిసార్వభౌముల నాటకరాజములు, హోమర్ ఆదిగాఁ గలవారి ఇతిహాసరత్నములు, ఫిడియస్ ప్రముఖుల శిల్పకళానైపుణ్యము. ఈవిషయములు ఇప్పటికిని కాలచక్రాధికారమునకు లొంగక జీవించి మనజీవితములందు నివాస మేర్పఱచుకొనినవి. గ్రీకులు నశించినను వారి భావములు నశింపలేదు. భావోత్పన్నములైన కృతులును నశింపలేదు. అవియే మానవాభివృద్ధికి ముఖ్యము లైనవి. కాన జీవింపఁ దగినవి.

ఈసత్యము అన్ని దేశములకు ననుసరించును. కావుననే దేశాభిమానము జాత్యభిమానము గలవారు తమవారి పూర్వప్రతిభ పూర్తిగ నశింపకుండుటకు పురాతనగ్రంథరాజములను చిత్రలేఖనములను శిల్పములను సేకరించి - భద్రపఱచి - వానిని అనుక్షణములోఁ బరీక్షించి - వాని సుగుణంబులను లోకమునకుఁ బ్రకటించుచున్నారు. ఆ గ్లేయు లిట్టిపనియందుఁ బ్రాముఖ్యముఁ గన్నవారు. వారి జాత్యభిమానమున నూఱవవంతు నైతము మనకు లేదనిన నదుపరులు కోపింపఁబనిలేదు. అట్లు ఆజాతియొక్క పురాతనప్రతిభావిశేషమును గ్రహించుటచే నాజాతియొక్క ప్రస్తుతప్రతిభ వికసించును. లేకున్న నడుగంటును. ఏక్షణమున నొకదేశముగాని జనసంఘముగాని తన పూర్వపరిజ్ఞానవిశేషమును విడనాడునో ఆక్షణమునుండియు దాని ప్రత్యేకప్రతిభ నానాటికి క్షీణదశ నొందసాగును. ఈలోకమున దేశదేశమునకును ఒకజాతికి నింకొకజాతికిని, అభివృద్ధిమార్గానుసరణమునఁ బరస్పరవిరుద్ధభావము తటస్థింపక తప్పదు. విశ్వప్రతిభ సంపూర్ణవిలసన మందుట కీవిరుద్ధభావముకతన నుద్భవిల్లు పోరాటమున నేదియొక్క దేశముగాని జాతిగాని దురవస్థనొంది వ్యక్తిత్వము గోల్పోయినచో ఆభాసము సిద్ధించును. కాన సన్నివిధములను విశ్వశ్రేయంకరమైన తెఱంగు ఆయాదేశమును జాతియు తమ తమప్రతిభను పోషింపఁజేయుటయే యని రెఱుంగవలయును.

ప్రతిభ మూర్తీభవించెడు నుదాహరణములలోఁ గళలు గణనీయములైనవి. వానియందుఁ బ్రతిభ నెలకొని పదార్థముతో మిళితమై యుండును. కాన నొకదేశపు పూర్వప్రతిభ నెఱుఁగవలయు ననిన ఆ దేశపు పురాతనకళలను పరీక్షించుచు వానియందు స్థితమై వానికి మూలాధారములైన ముఖ్యసూత్రములను కనుగొనవలయును. అట్లొనర్చిననే మనకు సరియైన దృష్టి కలుగును. అప్పుడే మనకళలందలి రసమును పూర్తిగ గ్రహింపఁగలము. అట్లు లేకున్న నవి అర్థశూన్యము లగును. మనపూర్వశిల్పములేమి చిత్రములేమి ఆదురవస్థయందే యున్నవి. అవి ఏసూత్రముల నాధారముగఁ జేసికొని ఏభావములకు నాకార మొసఁగినవో ఆ సూత్రములను మఱచిపోతిమి. ఆభావములు మనకు క్రొత్తవైనవి. మనకళాపరిజ్ఞాన మంతయు మబ్బుమూసి పోయినది. మన కిప్పుడు కళాజ్ఞానము నొసంగుజ్యోతి అప్పుడెవచ్చొనిన దీపమై పోయినది. మనప్రతిభను గుఱించియు నాగరకతను గుఱించియు కళలను గుఱించియు సారస్వతమును గుఱించియు మనకుఁ గల యభిప్రాయములు మనవి గావు. ఎరవు దెచ్చుకొనినవి. తల్లిపాలు వఱిగలు కట్టుచుండఁగా త్యజించి దాదిపాలు కుడుచుచుంటిమి. కాన దాది గుణములే తలకెక్కినవి. దాది కట్టుకొనిన నల్లచీరవలె లేదని అమ్మధరించిన దివ్యాంబరమును చూచి నవ్వుచుంటిమి. ఈపరితాపకరమైన స్థితిని గాంచియే కొందఱు విలపించుచు గ్రంథములను వ్రాసియున్నారు. శ్రీ ఆనందకుమారస్వామిగారి గ్రంథములన్నిటియందును మనపూర్వప్రతిభ దీనారవములో మనల వేఁడుకొనుచుండుట వినవచ్చును. ఇప్పటికైనను మీఱిపోలేదు. మేల్కాంచి పాశ్చాత్యపరిజ్ఞానముకన్న భిన్నమైన పరిజ్ఞానము మనకుఁ గలదని రెఱింగి, తల్లక్షణములను గ్రహించినఁ

జాలును. మనకళలను గాంచి నవ్వక, సత్యదృష్టితో వానిని బరికించి, తదాధారములైన ముఖ్యసూత్రములను పాటించి తత్సంప్రదాయమును అర్థయుక్తముగఁ జేసిననే మనము తల్లిపేలు మఱవకుండిన ట్లగును.

హైందవకళాసాంప్రదాయము నెఱుంగుటకు ముఖ్యకష్ట మేమన ప్రస్తుతము మనము పరదేశకళాసాంప్రదాయములోడనే పరిచితులమై యుండుట. ఆసాంప్రదాయమున కాధారమైన భావములకును మన సాంప్రదాయమునకు నాధారమైన భావములకును భేదము అపారము, అగాధము. కొన్నివిషయముల నొకటి ఈవలిమొన. ఒకటి ఆవలిమొన. అందుచేఁ గొందఱకు మనకళాసౌభాగ్య మంతయు ఆనందజనకము గాకుండుటయే గాక అసహ్యకరముగను సౌందర్యరహితముగను ఉండు ననుటం దాశ్చర్యములేదు. కారణ మేమనఁగా వారు మనకళలను పరుల కళాసాంప్రదాయము ననుసరించి పరికింతురు. ఆదృష్టి మాఱినఁగాని మనకళలు విలసిల్ల నేరవు.

ప్రస్తుత పాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయము పలువిధముల కేవలము నైహికపరంబై యున్నది. ఆకారములందుఁగాని, విషయములందుఁగాని, నిలయమైన భావములందుఁగాని, ఆధ్యాత్మికగుణము విదితమగుటలేదు. ఇఁక మనకళలయం దన్ననో బాహ్యాకృతియం దెన్ని భేదము లుండినను, అంతరాత్మికముగ నన్నిటియందును ఆధ్యాత్మికభావము నివసించియే యున్నది. ఈవిషయమే యొకరీతిని శుక్రనీతిసారమందును నొక్కి చెప్పఁబడి యున్నది.

> దేవానాం ప్రతిబింబాని కుర్యా చ్ఛ్రేయస్కరాణిచ
> ....
> అపి శ్రేయస్కరం నౄణాం దేవబింబ మలక్షణం
> సలక్షణం మర్త్యబింబం నహి శ్రేయస్కరం యథా.

సలక్షణముగా నుండినను మానవుని ప్రతిమ నొనర్చుట శ్రేయస్కరము గాదట! అనఁగా ఆధ్యాత్మికభావము నెలకొనియుండనిచో నది దృక్కునకు సంతోషజనకమైనను శ్రేయస్కరమైనది గాదు. ఏకృతి ఐహికాతీతంబో ఆకృతియే యుత్తమము. ఈసూత్రము నెఱుంగనిచేత నే గదా నవీనసాంప్రదాయమగ్నులగు మనవారు సైతము "మనపూర్వుల కేమి వచ్చును? ఎంతసేపును దేవతావిగ్రహములే! చూడుడు, ఐరోపాదేశములను. ఎంత చక్కని వనితల బొమ్మలు! ఆ యవయవ విలసన మెక్కడ! మనవారి వక్రాకారములైన విగ్రహము లెక్కడ!" నని యందురు. ఈభేదమునకుఁ గారణము తెలిసినచో నట్లనరు. మనవారి పూర్వకళలు ముఖ్యముగ దైవసంబంధములై యుండినవి. కేవలము మనవారివే గాదు. మనదేశ మంతటి పురాతనదేశములవారందఱికళలు నట్లే- ఈజిప్టు, బాబిలోనియా, మొదలగునవి. హైందవకళ లన్నిటియందును, అందుఁ బురాతనకాలమున సర్వసాధారణముగ మతసంబంధము గాని శిల్పమే మృగ్యము.

దైవసంబంధములు ఆధ్యాత్మికపరంబులు నగు విషయములే కళల కాధారము లైనవని చెప్పినంతమాత్రమున హైందవకళాసాంప్రదాయము బోధపడదు. ప్రపంచమున నన్ని దేశములయందును అట్టి విషయములు కళలయందుఁ బ్రకటింపఁబడియే యున్నవి. పురాతన గ్రీకుశిల్పములం దనేకములు వారి దేవతావిగ్రహములే. మన సూర్యభగవానునకుఁ బ్రతియగు అపాలో- మన రతీదేవికి జోడగు వీనస్- మన దేవేంద్రునకు బదులగు జూపిటర్- మొదలగు దేవతల విగ్రహములనే ఆ శిల్పులు ప్రతిమలొనర్చి గ్రీకుకళాసౌభాగ్యమును పోషించిరి. క్రైస్తవమతము వృద్ధినొంది ఐరోపాఖండమంతయు వ్యాపించినపుడు ఇటాలియను చిత్రకారులు క్రైస్తవబైబిలునే తమ చిత్రములకు విషయముగ చేసికొనిరి. క్రీ. శ. ౧౫ మొదలు ౧౭-వ శతాబ్దుల మధ్య జీసస్ అతని తల్లి మేరీ ప్రతిమలే విషయముగ రచింపఁబడిన చిత్రలేఖనముల సంఖ్యకు మితియే లేదు. అప్పుడే కాదు. ఈ కాలమున సైతము ఐరోపాదేశమున క్రైస్తవమత సంబంధమైన చిత్రపటములును శిల్పములును లేకపోలేదు. అయినను వీని యన్నిటికిని పురాతన హైందవ శిల్ప చిత్రలేఖనములకును ముఖ్యమైన భేదము లెన్నియో గలవు. దేవతారూపములను ప్రతిమలందుఁ బ్రతిబింబింపఁజేసినపుడు, ఇతరదేశ శిల్పులు మానవరూపములందే అత్యుత్తమావయవలక్షణసౌభాగ్యము పొందుఁబఱిచిరి. అపాలో ప్రతిమకును ఆ కాలమునాటి సుందరపురుషునకును అవయవలక్షణభేదమే యుండదు. గ్రీకుశిల్పులకు దేవతాస్వరూపము లనిన మానవస్వరూపములకన్న నతీతములైనవి గావు. వారి భావనాశక్తి యంతటితో నిలిచినది. ఇఁక నిప్పుడు ఐరోపాదేశమున రచింపఁబడు చిత్రము లన్ననో! అందలి దేవతాస్వరూపములు మానవుల యాకారములనుండి ప్రత్యక్షముగ వ్రాయఁబడినవి. ఇప్పటి చిత్రకారుఁడు, గంటకు ఒక షిలింగో రెండు షిలింగులో యిచ్చి యెవరినో యొకరిని కూర్చుండఁబెట్టి చూచి యతని ప్రతిబింబమును రచించి దానికి "జీసస్" అని నామ మిడును. ఇంతయేల, ఐరోపాకళాసాంప్రదాయమునఁ బుట్టి పెఱిగిన మనదేశపు చిత్రకారుఁ డగు రవివర్మ సైతము అదేపద్ధతి ననుసరించెను. పూర్వభారతపద్ధతి పైని చెప్పినదానికి వ్యతిరేక మైనది. శిల్పిగాని చిత్రకారుఁడు గాని కృతిని రచించుటకు మున్ను మనోదృష్టిని ఆదివ్యాకారమును తదేకాయత్తచిత్తముతో గ్రహింపవలెను. అందులకు నావశ్యక మైనది ధ్యానయోగము. దేవతాప్రతిమానిర్మాణమునకుఁ బ్రథమసోపానము ధ్యానయోగమే!

> సాధ్యారాధ్యదేవతాధ్యానైః ప్రతిమా స్తేషు యోజయేత్
> ధ్యానయోగస్య సంసిద్ధ్యై ప్రతిమాలక్షణం స్మృతం
> ప్రతిమాకారకో మర్త్యో యథా ధ్యానరతో భవేత్
> తథా నాన్యేన మార్గేణ ప్రత్యక్షేణాపి వా ఖలు.
>
> —అధ్యా ౪. ప్ర ౪. శుక్రనీతిసారము.

గమనింపుడు! ధ్యానయోగమే అనుసరణీయమార్గము వేరు మార్గమే లేదు. "ప్రత్యక్షేణాపి వాఖలు" పురాతన భారతశిల్పమున కంతయు ముఖ్యాధార మైన యీ మహాసూత్రము నెఱిఁగినవారు సైతము ప్రస్తుతము మనవారిలో నరుదు. సాధారణముగ మనము విననగు దేవతావిగ్రహములపై విమర్శన లెట్టివనఁగా "ఇదెట్టి ప్రతిమ! ఇట్టి హస్తములు- ఇట్టి వదనము- ఇట్టి నేత్రములు- పాదములు- ఎవరికైన నుండునా? రెండుచేతు లుండవచ్చును గాని నాల్గు చేతులా? ఈవిధ

ముగ నెవ్వరైనను జూర్చుందురా?" అను ప్రశ్నలే. అనఁగా వారి దృష్టియందెట్టియు నైరోపాకళాసాంప్రదాయము ననుసరించినదే. కేవలము స్థూలదేహమే కళలయందు రచింపనగు నని వారి యభిప్రాయము. పంచేంద్రియములకుఁ దెలిసిన భౌతికపదార్థములే కళావిషయములై యుండవలయునని వారి యెన్నిక. భారతసంప్రదాయముల ప్రకారము అట్లు గాదు. ఆధ్యాత్మికచింత మనకు వెన్నతోడఁ బెట్టినది. కాన మన కళలయందు తద్భావములు సూక్ష్మబుద్ధిగ్రాహ్యంబు లైనను ఆకారయుక్తంబులుగఁ బ్రదర్శింపఁబడినవి. కాన నవి భౌతికసూత్రములచే బంధింపఁబడఁజాలవు.

పై సూత్రమున కనుబంధమైన యింకొక ముఖ్యసూత్రమును వివరింపనగును. ఈ సూత్రముకతననే ప్రాచ్యపాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయములకు నత్యంత భేదము సిద్ధించుచున్నది. పాశ్చాత్యకళాకోవిదుల యభిప్రాయమున కళలు అనుకరణములు. హైందవకళాసాంప్రదాయమున కళలు అనుకరణములే గావు. పాశ్చాత్యులచే రచింపఁబడిన ప్రతిమగాని చిత్రముగాని తద్విషయముయొక్క ప్రాపంచిక బాహ్యాకృతి నెంతసమీపించిన నంత గొప్పది యగును. నృత్యము సేయుచున్నట్లున్న వనిత చిత్రమును విమర్శించుటకు ఆధార మేమనఁగా- ఆట్టిస్థితియందే ప్రకృతియందు వనిత యెట్లుండునో ఆస్థితిని ఈ చిత్రము ఎంత యనుకరించుచున్నది?- అని పాశ్చాత్య చిత్రకారు లెంతసేపును సామ్యము సంపూర్ణముగ నుండుటకుఁ బ్రయత్నింతురు. వారి పద్ధతి యంతయు నదియే. హిమాలయమును చిత్రింపవలయు ననిన ప్రయాణమైపోయి యెదుటఁగూర్చుండి ఫలకముపై రంగులతోఁ జిత్రింతురు. కన్నులపండువగు నా సౌందర్యమును ప్రయాసతో ననుకరింప యత్నింతురు. అనుకరణము మూలము నెంత సమీపించిన నంత సంతసింతురు. చిత్ర మంత గొప్పదగును. వేయేల - ఐరోపాకళాసాంప్రదాయమున అనుకరణము ప్రధానము. ఆసియాకళాసాంప్రదాయమున- అందును భారతకళాసాంప్రదాయమున - అనుకరణము కళకు అప్రధానము. మఱి యేది ప్రధానము? అనిన- భావము. భావములేనికళ రసశూన్యము. అర్థశూన్యము. ఆనందహీనము. కళకు జీవము నొసగునది అనుకరణము గాదు. భావోత్పన్నమైన సృష్టి. సృష్టిలేనికళ కళయను నామమున కర్హము గాదు. మామిడిచెట్టును ఆకుపిందెలనుండి తూచాతప్పక మూలమునకు సరిగ వర్ణించినచో నా వర్ణన వృక్షశాస్త్రపరమైన వ్యాసము గావచ్చునే గాని కావ్యము గానేరదు. అట్లే ఆచెట్టును ఉన్నది యున్నట్లు పటముపై దించిన నా చిత్రము కళ గానేరదు. అనుకరణమే ప్రధానమైనచో అట్టి చిత్రములకును ఫోటోలకును భేదమేమి? "ఫోటో యందు పురుషుని శక్తికుశలత్వము కొంచెమేనియు లేదు. కాని చిత్రము నందు గలదు. లేనియెడల నందఱును ఆరీతిని వృక్షమును చూచినట్లు వ్రాయఁగల్గుదురా?" అని కొందఱు ఉత్తరపూర్వకముగఁ బ్రశ్నింప వచ్చును. ఆ వాదమువలనఁ దేలిన దేమనగా- అభ్యాస మెంత యెక్కుడైన చిత్రకారుఁడుగాని శిల్పిగాని యంత గొప్పవాఁడగునని. ఏలయన, మూలము ననుసరించి వ్రాయుటకు వలసినవి—అభ్యాసము నేర్పు శ్రద్ధ ఓర్పు శాస్త్రజ్ఞానము. కాని ఇవన్నియు నుండిన కళకుఁ జాలునా? ఒక్కనాటికిఁ జాలదు. కవి- చిత్రకారుఁడు - శిల్పి—వీరిని మనము మతించి గౌరవించుటకు పై గుణముల కారణమునవా? కాదు. వారి యెడ వీరికిఁ బయింబయిన నొక్క మహాగుణము గలదు. అది సృష్టి ప్రతిభ. స్థూలపదార్థపరంబైన సృష్టి మానవునకు దుర్లభము. మఱి యీ సృష్టి యెట్టిదనిన—భావసృష్టి. భావపూరితమైనదే కావ్యము. శిల్పము. చిత్రము. కట్టి యనుకరణమునకు ఈ గౌరవవాదము లర్హములు గావు. ఈ సత్యము ననుసరించియే మన పూర్వకళాకోవిదులు అనుకరణమును శిరసావహింపక, ప్రాధాన్యమని యెన్ని భావోల్లాసయుతంబైన నిర్మాణ శక్తినే పోషించిరి. ఈ సత్యమునే ఇప్పుడిప్పుడు పాశ్చాత్యకళావిమర్శకులలో కొందఱు గ్రహించి దాని ననుసరింప సమకట్టుచున్నారు.

కావున మన పూర్వశిల్పములను చిత్రములను పిచ్చిచేష్ట లనియు వక్రము లనియుఁ జేతరాక రచింపఁబడినవనియు విమర్శింపక మున్ముందు యోచింపవలసిన దేమన—వానిని రచించినవారు ఏ యాశయములతో ఎట్టి కళావిషయమును నిర్మింప సమకట్టిరి? ఆ యాశయములు కొనసాగినవా? లేవా? అని. ఈచిత్రములందు అనుకరణగుణము అతిస్వల్పము గాన వీనిని చిత్రించినవారికిఁ జిత్రవిద్య రాదని చెప్పుట అసమంజసము. అట్టి విమర్శనము సత్యదృష్టితో నొనర్చినది కాదు. పురాతన హైందవ కళా సాంప్రదాయమున ననుకరణమాత్రము త్యజింపఁబడినది. అందు ముఖ్యస్థానమున వసించునది భావసృష్టిమాత్రము. ఆ భావసృష్టి సిద్ధించుటకు మార్గము ధ్యానయోగము. ఈ మార్గము దప్పిన వేరు మార్గము శ్రేయస్కరమే కాదు.

దేవతా సంబంధమైన విషయములైన శిల్పిగాని చిత్రకారుఁడు గాని ధ్యానయోగము ననుసరింపఁగలరు. కాని కేవలప్రాపంచిక విషయములపట్లను ననుకరణ ముండవలసినదే కదా యని కొందఱు ఆక్షేపింప వచ్చును. అయినను ఇచ్చోటనైనను పాశ్చాత్యకళాపద్ధతికిని మనపూర్వపద్ధతికిని పైవివరించిన భేద మింకొకరూపమునఁ గలదు ఏదేని యొకసుందరమగు ప్రకృతి రంగమునో కాక పురుషునో రచింపవలయుననిన యైరోపాచిత్రకారుఁడు వ్రాయఁబోవు విషయముప్రక్క గూర్చుండి అతిజాగ్రత్తతో దాని ననుకరింప మొదలుపెట్టును. హైందవచిత్రకారుఁ డన్ననో విషయమును తదేకధ్యానముతోఁ దిలకించి గృహమున కేగి మనోఫలకమున నెలకొనిన ప్రతిబింబమును రచించును. అనఁగా నొకఁడు కేవలము అభ్యాస కౌశలమును అనుకరణశక్తిని మాత్రము వినియోగించును. ఇంకొకఁడు భావనా శక్తియు సృష్టిప్రతిభను వినియోగించును. మన కళల సౌభాగ్యమును బాగుగ నెఱింగి అనేక గ్రంథముల రచించి పేరెన్నికఁ గన్న ఇ. బి. హావెల్ గారు తమ హైందవ శిల్పచిత్రవిద్యా చరిత్ర (History of Indian Sculpture and Painting)లో నిట్లు వ్రాసియున్నారు. "నేత్రములతోఁడనే గాక మనస్సుతోఁ జూచుటకును వస్తువులు ఎముకలు కండలు మాత్రము ప్రధానగుణమును విదితమొనర్చుటకును చిత్రించుటకును — అన్నిటికిని పయింబయిన,

రచించు విషయముయొక్క ఆత్మతో లీనమైయుండి ప్రకృతినంతయుఁ బరిపాలించు ధర్మమును విశదపఱచుటకును హైందవచిత్రకారుఁడు ఎల్లప్పుడును ప్రయత్నించుచుండును"

పాశ్చాత్త్యకళా సంప్రదాయమునకును పురాతన హైందవ కళాసంప్రదాయమునకును ఎట్టిభేదము లున్నవో కన్గొంటిమి. పై వర్ణించినసూత్రములను పరీక్షించి- వాని యర్థమును గ్రహించి- మన పూర్వ కళలను గౌరవించి - తత్సాంప్రదాయము నశింపకుండ ప్రస్తుతమున సైతము ఆ సూత్రములనే ఆధారము చేసికొని - మనకళలను వృద్ధి నొందింప నడుకట్టవలెను. ఈ విషయమున శ్రీ అరవిందయోగి వాక్యములు మన్నింపఁదగినవి. "పాశ్చాత్యాశయముల మాలిన్యమును- మన కనుకూలము గాని పరదేశపద్ధతులను- మనము త్యజింపవలయును. పురాతన హైందవకళాప్రతిభను పునర్జీవయుతంబుగఁ జేయవలెను. ఆ ధ్యానదృష్టియు, భావోద్రేకమును, ఈ కాలమున సైతము పురాతన సాంప్రదాయముల ననుసరించు కొందఱికడఁ గానవచ్చుచున్నవి. మనవారి ప్రత్యేక ప్రతిభాకౌశలములు — హైందవ నైపుణ్యమును హైందవ జ్ఞానదృష్టియు—నశింపకుండఁ జేయవలయును. దేశమంతయుఁ బూర్వపరిజ్ఞానౌన్నత్యమునకుఁ దెచ్చి పెంపొంద జేయవలయును—అంతియ కాదు, ఇంకను నున్నతస్థానముఁ జెందవలెను."

కొండపల్లి దుర్గము

బుద్ధిరాజు హనుమంతరావు గారు

అన్న వేమారెడ్డి । అంతఃపురంబులు, శుకపికాదులకును । జోటు లాయె
ధీరగజపతుల । వారువశాలలు, పలువిధ మేకముల । శాల లాయె
శూరవనితల విహారసౌధంబులు, మేటిరక్కసులకుఁ । జోటు లాయె
శిల్పచాతుర్యము । చేఁ బ్రకాశించెడి, చిత్రపుమేడలు । శిథిల మాయె

గీ. కోటబురుజుల వరుసలు । కూలిపోయె, పటుఫిరంగుల శాలలు । పాడువడియె
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । పట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు!

సీ. గజపతిరాజులు । కరుణతో పాలించు, కోట వానరులకు, । జోటు లాయె
కృష్ణభూపాలుడు । కృపతోడఁ గాపాడు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె
అన వేమభూపతి । యనుజులు రక్షించు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె
మహమదుషా యను । ఖామిసీరా జేలు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె

తే. గీ. రెడ్డిరాజులు గట్టిన । దొడ్డకోట, మేటిటాకులు గల్గిన । మేటికోట
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । పట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు.

సీ. గజపతిరాజులు । నిరతము విహరించు, రమ్యంపు టుద్యాన । రాజు లెచటొ
దొడ్డకీర్తిని గన్న । రెడ్డివనిత లుండు, రమణీయ కాంతఃపు।రంబు లెచటొ
వీరరాజన్యులు । పౌరులతో గూడి, కొలువును దీర్చెడి । స్థలము లెచటొ
వైరివీరుల సుల।భంబుగా నోడించు నిఱుకైన గూఢపు।దారు లెచటొ

గీ. మాన్యవరు లుండు సుందర । మహలు లెచటొ, కానరావు నేఁడు మనకుఁ । గంటకైన
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । పట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు.

ఆర్యభాష - తదుద్ధరణము

కావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారు

"నిందకు నందకువా సన్ అనూయు రసనూయు కత్ర కింతేన యత్సన్మానసగమనార్హై వేదం మమకు పాథేయమ్" రామకవి.

భారతఖండము జ్ఞానకర్మ ప్రధానాచారములంబట్టి జ్ఞానభూమి (పుణ్యభూమి) యనియు, కర్మభూమి యనియు రెండుగా విభజింపఁబడినది. ఈవిభాగము సామాన్యలోకవ్యవహారముల విషయమై కాదు. మతాచారవిషయములకే యని తెలియఁదగియున్నది. వింధ్యోత్తరదక్షిణభాగములయందుఁ గనఁబడు నాచారభేదములే పైవిభాగమును స్పష్టపఱచుచున్నవి. ఈయాచారద్వయమందును ఫల మొక్కటియే యైనను స్మృతులనుబట్టి పరికించునపుడు ఫలము సమము కాదని తోఁచును. వింధ్యదక్షిణభాగము కర్మభూమినాఁ గీర్తిగాంచినది. శ్రౌతకర్మములయం దంతటను ఆచార మొక్కటియే యైనను స్మార్తకర్మకలాపమునందు దక్షిణోత్తరభాగవాసులకు మిక్కిలి భేదము లగుపడుచున్నవి.

ఈభాగద్వయవాసు లగు హిందువులు మతాభిమానము గలవారే గాని మత మనునది నామమాత్రమని భావించువారు కారు. మతసూత్రనిబద్ధు లౌటచేతనే ఆచారమున నించుమించుగా శ్రుతిస్మృతి పురాణములను ప్రమాణముగా గ్రహించుచున్నవారు. కావున భరతఖండమం దంతటను మతము ప్రధానమైనది. ఆచారవ్యవహారములను తదనుగుణములుగా నడచుచున్నవి. ఐహికమునకన్న నాముష్మికము ప్రధానమని వీరికి నమ్మకము గలదు. కాఁబట్టి పుణ్యపాపములు తత్ఫలానుభవములు మొదలగువానిం దెలుప శ్రుతిస్మృతిపురాణాదు లవసరము లైనవి.

శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిసద్గ్రంథములు ఏకాలమున బుట్టినవి? కర్త లెవరు? అను నీమొదలగు చప్పిడిచర్చలయందు వీరికి వాంఛ యంతగా లేదు. ఆచర్చలవలనఁ బురుషార్థ మించుకంతయు లేదనియు, వృథా కాలక్షేపము చేసిన ట్లగుననియు, అద్దాని కంగీకరించినను దానఫలము శూన్యమనియు, అంతమాత్రమే గాక నాస్తికత జనించు ననియు, పరమున్న దనుట సంశయముగా మార్పునొందు ననియు నిహఫలములే ప్రధానము లనుభావము స్థిరపడవచ్చు ననియు నతీంద్రియవిషయములం దెల్పు సద్గ్రంథముల విషయమై యిట్టిచర్చలు చేయకుండుటయే యుక్త మనియు వీరి ముఖ్యవాంఛ.

ఎప్పుడే నొకప్పు డిట్టిచర్చలు వచ్చినను సమాహితచిత్తంబుల వానిం బాటింపక సత్కర్మానుష్ఠానమును బోధించు నవ్వానియందు మిగులఁ బూజ్యబుద్ధి నెలకొల్పుకొనుచుందురు. ఇట్టియాచారము సాగుచుండుటంబట్టియే రాజద్వేషము లోనగు క్రూరగుణములు వీరియందుఁ దోఁపవు. అష్టదిక్పాలకాంశసంభూతుఁడే ప్రభువని భావించుచుందురు. దీనికిం గారణము ప్రాచీనగ్రంథగౌరవమే యని చెప్పుట కావంతయు శంకయుండదు.

ఇంతియ కాక ఆగ్రంథపఠనము లోనగువానివలన భక్తిజ్ఞానములు కుదిరి, బాహ్యప్రపంచానుభవములు బుద్బుదప్రాయము లనియు నాంతరంగికానుభవములు శాశ్వతము లనియుఁ దోఁచి వీరిని సన్మార్గప్రవర్తకులనుగాఁ జేయుచున్నవి. పునర్జన్మాదిసిద్ధాంతములు శ్రుత్యాద్యర్థపరిజ్ఞానమువలననే కలిగినవి. ఈవిషయములఁ బూర్వ మితరఖండవాసులు నిందించినను ఇపుడిప్పుడు శిరసావహించుచు నమ్ముచునే యున్నారు. భరతఖండమతగ్రంథములు ఖండాంతరుల అఖండగౌరవము గాంచుచున్నవి.

భరతఖండవాసులు అనఁగా హైందవులు- మతనిబద్ధు లనుట నిర్వివాదాంశము. మతధర్మముల నల్లంఘించువారు కొంద ఱుండకపోరు. మొత్తము మీఁద మతధర్మముల నొకరీతి నాచరించుచు నేయున్నవారు మెండు. దానఁ గ్రూరకృత్యములయందు భీతి దోఁచుటయే సత్ఫలము. భూతదయ గలుగుటకన్న గొప్పగుణ మేదికలదు?

మతగ్రంథము లనఁగా శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాదు లని యర్థము. ఏ యితిహాసము చదివినను గథారూపమున నొకధర్మమును గ్రహింప వీలగునే కాని వేఱు కాదు. ఆగ్రంథము లన్నియు నొకభాషతోనే వ్రాయఁబడినవి. ఆభాష యేవిషయమునఁ గాని లోపభూయిష్ఠమా కాదు. మనుష్యనిర్మిత మిట్టిదొకటి యుండునా యనునంతటి యాశ్చర్యమును బుట్టించుచుండును. చతుష్షష్టివిద్యలు తన్నిబద్ధములు. ఆభాష దేవభాషయే యనుపేరొందినది. పదములలోపమా? లేదు. అది సముద్రమువంటిది; తక్కినభాషల కది మాత. వికారము నొంది నానాత్వముగ నదియే ప్రసరించుచున్న దనవచ్చును. కాని యట్లనుట దాని కొకకళంకమును దెచ్చిపెట్టిన ట్లగు. నిస్సారములగు పదములుగల తక్కినభాష లెక్కడ? ఇక్షుఖండమువలె సర్వత్ర రసనిబద్ధపదవిలసనమున వెలయు నాభాష యెక్కడ? అది విరాట్పురుషునితోఁ బోల్పఁ దగినది. పాటిలో నన్వయాలంకారమున కదియే యుదాహరణము.

ఆభాషను దేవభాష యని వాడుచున్నారు. ఇటీవల కొందఱు మహర్షి కల్పులు దానిని భాగద్వయముగ నొనరించి యొకభాగము వేదప్రతిపాదక మని, తక్కినది ఇతరగ్రంథప్రతిపాదక మని వ్యవస్థ యేర్పఱచినట్లు కొందఱిమతము. కావననే సంస్కృతమని దానిని వాడుచున్నా రందురు. ఆయుక్తుల కేమిగాని ప్రాకృతాదిభాషలనుండి సంస్కరింపఁబడినది గాన నాపేరు గల్గెననుట బాగున్నయది. అయితే సంస్కృతమను వాడుకలోనున్న భాషకు వేదభాషకు చాల భేదము గలదు. దీనికున్న వ్యాకరణము దానికిఁ జాలదు. దానివ్యాకరణము వేఱు, కాఁబ

ట్టియే దేవభాష. రెండుభాగములుగా నొప్పుచున్నను సమానగౌరవ మును బొందుచున్నది. వేదము పఠనమునఁ బుణ్య మొసంగునన్న విఖ్యాతి నొందినది. తక్కిన స్మృత్యాదులు పఠనము అర్థావబోధము అనువానివలన సత్ఫలము నొసంగునవి యని విఖ్యాతి నొందినవి. ఈరెండు భాగములకు దేవభాష యని పేరు.

ఖండాంతరవాసులు గూడ ఈగీర్వాణము నభ్యసించి యిందలి సద్గ్రంథములం బఠించి వానిని దమభాషలోనికి మార్చుకొని లోకాద్భుత కరకృత్యముల నొనరించి ప్రఖ్యాతి గాంచిరి. కాంచుచున్నారు, కాంచ గలరు. అట్టివా రందఱు దీనిని మాతృదేవతనుగాఁ బూజించుచు నానం దాంబుధి నోలలాడుచుండఁగా మనము వీనులార వార్తల నాలకిం చుచు-నట్టిమాన్యులం జూచుచు-వారు రచించిన గ్రంథములఁ జదువుచు నున్నారమే కాని వారి కున్నంతగౌరవము మనలోఁ బాలమంటికి లేదనుట నిక్కము. కొందఱు సభలలో నభిమాన మున్న దనుట వెల్లడించుచుందురు గాని తత్పఠనమున నిరుత్సాహులే. కొంద ఱద్దానిని బహిరంగముగా దూషించుచు నుందురు. కాని ప్రకృతము ఆగీర్వాణభాషామతల్లి కీస్థితియం దెల్లరెడలఁ దనమహామహిమను ప్రకాశింపఁజేయుచు ననన్యసామాన్య విఖ్యాతిచే నలరారుచున్న దనుట సాహసమా ?

భరతఖండమున కేమాత్రము గౌరవము గల్గినను దానినుండియే కాని వేఱొకారణమునఁ గాదు. సాధారణ ప్రాపంచిక విషయముల వలన విఖ్యాతి గల్గుట యట్లుండ నిహపరములలో రెండవ దేమిటి? యని ప్రశ్నించువారిని గూడ "నిహము ననిత్యము, పరమే శాశ్వతము" అను నభిప్రాయము గలవారినిగా మార్చినది. నాస్తికులను ఆస్తికులనుగా నొనరించినది. ఇంతకన్న వే ఱుదాహరణము లేల?

హిందూమత మనఁగా నతితుచ్ఛ మను దురూహ దూరద్వీపని వాసులకుఁ గల్గియుండెను. కాననే వారు నవీనమగు తమ మతమే శ్రేష్ఠమని నమ్మి దీనిని బలువిధములఁ దోఁచినటు దూషింపసాగిరి. అంత తో బోక దీనిని వారిమతములోఁ జేర్చుకొనం బ్రయత్నించిరి. మతగురువులను బంపిరి. కాని వారి కాముష్మికజ్ఞానము శూన్యము. అయినను చాల శ్రమ పడి వారును దమది సత్యమత మని బోధించుచు రామకృష్ణాద్యవతారములను దమ కుయుక్తులతో దూషించుచు నుపన్య సించుచుఁ గాలము గడపుటయేగాక కొందఱను దమమతములోఁ జేర్చు కొనిరి దీనిచే వారికి మఱింత యుత్సాహము కలిగి హిందూమతము మతమే గాదని గట్టిగా బల్లలుగ్రుద్ది యుపన్యసించు నవకాశము గలిగెను.

కాని ఇది భగవంతుఁ డోర్చునా? దేవభాష యంగీకరించి యూరకుండునా? కొలఁదికాల మిట్లు జరిగెను. అంతట భరతఖండ మున నొకమహాత్ముఁ డుదయించెను. దేశాంతరభాషాకోవిదుఁ డయ్యెను. మతము నుద్ధరించి దీనిప్రాశస్త్యమును ఇతరులకుం దెలుపు నభిప్రాయము గలవాఁ డయ్యెను. కాని యీభాషారహస్యవిషయజ్ఞాన మాస్వల్పవయ స్కమున కెట్లు లభించును?

భగవంతుఁడే యీదారిం ద్రొక్కుమా యని యాసజ్జనశేఖరునిం బ్రోత్సహించెను గాఁబోలు. అట్టితఱి నాతరుణుఁ డొకయోగిశేఖరు నాశ్రయించెను. అదియుఁ గొలఁదికాలమే కుదిరెను. ఆయోగియుఁ గపటయోగిశిఖామణి గాఁడు. సత్యయోగి. ఈశిష్యుఁ డెందులకుఁ దన్నా శ్రయించెనో అతఁ డెఱుఁగును. కాఁబట్టి యాయంతేవాసిని జూడఁగనే భగవదిచ్ఛ యిట్టిదని గ్రహించి సనాతనపూజ్యతమమతమునకుఁ గలిగిన కళంకమును దీర్చుట సముచిత మని నిశ్చయించి - మతసార మగు యోగము నుపదేశించెను. భగవదిచ్ఛతోడ్పాటుగ నున్నది గాన నచిర కాలమందే యాశిష్యుఁడు నానఁ బరిపూర్ణుఁ డయ్యెను.

అంతట నీశిష్యుని రెమ్ము పొమ్మని భగవదిచ్ఛ పురికొల్పసా గెను. కాఁబట్టి ధనహీనుఁ డైనను దక్షిణదిగలంకార మగు నొక రాజ ధానిం జేరి యచ్చటి సజ్జనశేఖరుల సాయమున నాఖండమునకుం బోయె ను. అప్పు డందొక మహాసభ సాగుచుండెను. అందు మతవిషయములే ముఖ్యముగ నుపన్యసింపఁబడుచుండెను. ఈయోగిని జూచినప్పు డచ్చటి వా రెల్ల నవ్విరి. హిందూమతోపన్యాసకుఁడు! అని తలలూచిరి. దూర దేశమునుండి వచ్చినాఁ డన్న గౌరవముచేత నాలుగుమాటలు మాట లాడనిత్తమని ఇంచుక సమయ మొసంగిరి.

శిష్యుడు పీఠము నెక్కెను. సమయము కొంచెమని సంశయింప లేదు. గురుకృపాతరంగితాంతరంగుఁడు, గాన భగవత్కృపాపాత్రుఁడు గాన-ఝంఝామారుతమురీతి- నుపన్యసింపసాగెను. ఆవాగ్ధోరణి-త్రిభువన జననియన నొప్పు దివిషన్నదివలె-ననన్యాదృశమై-వెలసెను. వా రెల్లరుఁ జేష్టలు దక్కి యూరక వినుచు నిదియేమిధాటిరా తండ్రీ యను కొనసాగిరి.

ఇంతతో ముగిసినదా కేళిక. పరీక్షకు లొంగవలసి వచ్చెను. యోగపరీక్ష యనఁగా వదరుటయే కాదు. వాయునిరోధాదులు చూపఁ దగినవి. కేవలోపన్యాసకుల కది సాధ్యమా? ఆయోగి యాయోగపరీక్ష యం దాతి తేఱెను. వారి కత్యాశ్చర్యమును కల్గించెను. వారును ఇట్టి మహనీయవిషయములు హైందవమతమునఁ గలవా యని విస్మయపడి తచ్ఛిష్యులైరి. దేవభాష నభ్యసించి యందలి గ్రంథములఁ బఠించినఁ గాని యామతము కనుఁగొన నవకాశ ముండదని నిరంతరముగ తత్పఠనా సక్తులైరి.

క్రమక్రమముగా దానింబఠించి పునర్జన్మాదు లను సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి. ఇందలి గ్రంథరాజములఁ దమభాషలోనికి మార్చుకొనిరి. రసగ్రహణపారీణులు గాన నిపుడిపుడు హిందూమతమును దూషిం చుట పాడిగా దని గ్రహించిరి.

ఇట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథరత్నాలంకృత యగు గీర్వాణభాషను మృతభాషయనుట కన్న గొప్పతనము వేఱేమున్నది. ఏదేశమున నా దేవభాష విహరించు నవకాశ ముండునో ఆదేశము కలావంతముగ నుండును, లక్ష్మి యందే స్వేచ్ఛగా నాడుకొనుచుండును. ఆభాష కేదేశమున గౌరవము లేదో ఆదేశమునఁ దృప్తియుండదు. లక్ష్మి యూగు లాడుచుండును, కళలు నశించును. కాఁబట్టి దేశాభివృద్ధిని గోరువా

లాభావము చేయుటంత నొసంగి గౌరవించుచుండవలయును. గౌరవమును నది మాటలలో గాక మనోవాక్కాయములచే కనఁబఱుపవలయును. అట్లు చేయ నంగీకరించునో తత్ఫలము క్రమక్రమముగా స్పష్టమగుచుండును.

భరతఖండమున నెందరో పండితులు గలరు కదా యనవచ్చును. నిజమే. పండితులుంగలరు. కాని వారికి గౌరవ మెచ్చట? కొంచెము పండితు లుండినఁ జాలదు. దేశభాషవలె నావాణికిఁ బ్రాముఖ్యస్థాన మొసంగవలయు. అప్పు డన్ని గ్రంథములు పఠనార్హములై మహోపకారము చేయఁజాలును. మతధర్మములు ఎల్లరకుఁ బట్టుపడును. శీల మలవడును.

వంగదేశమున నిపుడు తక్కుభాగములకన్న నాదేవవాణికిఁ దావు విశాలబుద్ధితో నచ్చటివా రొసఁగినట్లు కనుపట్టు. జనసామాన్యమున కుపయోగములగు పరీక్షలు వివిధవిషయములలో నున్నవి. నవద్వీపమునందును, ఢక్కాయందును దానికిఁ బరీక్షలు గలవు. నిర్బంధములు లేవు. ఇచ్ఛానుసారము తోఁచినవిషయములఁ జదివి పరీక్షకు వెళ్లవచ్చును. క్రమక్రమముగా భాషాపాండిత్యము సంపాదించుకొనవచ్చును. అట్టియవకాశము లందుండుటంబట్టి యాప్రాంత్యముల జనులలోఁ జాలమంది సంస్కృతమును బఠించుచున్నారు. ప్రాచీనగ్రంథము లన్నియు వృద్ధిదశయం దున్నవి. ఆపరీక్షలు దొరతనమునకే సంబంధించినవి కావు. విద్యార్థి యెచ్చటఁ జదివినను జదువవచ్చును. పరీక్షాస్థానములు పెక్కు లున్నవి. పరీక్షాకాలమున విద్యార్థులకుఁ బెక్కుసదుపాయము లానగరవాసులచేఁ జేయఁబడును. ఇంతియకాక ఉపాధ్యాయునకు గౌరవము కలదు. గౌరవ మనఁగా మాటలచేతఁ గాదు. ద్రవ్యరూపముగఁ బరిణమించును. కాఁబట్టి యొక్కొక్కరు పెక్కుమందివిద్యార్థుల సిద్ధపఱచి పరీక్షలకు బంపుచున్నారు.

ఈపద్ధతినే దొరతనమువారు నవలంబించిరి. పరీక్షలను సకలశాస్త్రములలో నేర్పఱచిరి. వయోనియమ మక్కఱలేదు. ఎచ్చటఁ బఠించినను బఠింపవచ్చును. పరీక్షలో కృతార్థుఁ డైనం జాలును. ఉపాధ్యాయగౌరవ మాదొరతనపుఁ బరీక్షలలో జరుగుచున్నది. ఇట్లుండుటఁబట్టి యందు దేవభాష విశేషముగా వ్యాపించినది. జనసామాన్యమున కద్దానియందు మిగుల గౌరవము కలదు. దాన నవీనగ్రంథములు వెలువడుచున్నవి. ప్రాచీనగ్రంథములకు నవీనవ్యాఖ్యలు చేయఁబడుచున్నవి. అవి పాఠ్యగ్రంథములుగ నేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. దాన విద్యార్థులకు నుపాధ్యాయులకు నుత్సాహము గలుగుచున్నది.

దక్షిణదేశమున నాపద్ధతి గానరాదు. పండితాఖండలు గలరు. ఏమిలాభము? సభలో వాక్పారుష్యమును జూపుదురు. గ్రంథరచనకు వారి కవకాశము బొత్తుగా లేదు. వారి శాపాండిత్యము కష్టజీవికకాధారమగుటఁ బట్టి విసుగు గలుగఁజేయుచున్నది. కాశ్యాదిమహానగరములకుం బోయి చదివివచ్చుట తగ్గుచున్నది. అట్టిపండితులు మరణించిన వెనుక వారివంటివా రుండుట చాల తక్కువగాఁ గనుపట్టుచున్నది.

దొరతనపుఁ బరీక్ష లున్నను నియమములు మెండు. దాన దేవభాష యెల్లరకు సులభసాధ్యము కాలేదు. దానిచే లాభముగూడ నంతియే. పరీక్షలు విద్యార్థులకు ప్రోత్సాహము నొసఁగుచుండవలయు. అబ్బా యనిపించరాదు. కాఁబట్టి నవద్వీపాదుల పరీక్షలవలెఁ బ్రజలే యొకసభ నేర్పఱచి పరీక్షలు చేయవలయును. పరీక్షాస్థానములు విశేషముగా నుంచవలయును. అచ్చటి సత్పురుషు లాకాలమున నుచితముగ నన్నదానము చేయునట్టి పద్ధతుల నొనరింపవలయు. పరీక్షాగ్రంథములు జనసామాన్యమునకు భాష యలవడఁజేయునవిగా నుండవలయు. తర్కవ్యాకరణములే గాక యితరశాస్త్రములు, స్మృతులు, పురాణములు గూడ పరీక్షలో నుండవలయు. పరీక్షకు విద్యార్థులను బంపువారికి ద్రవ్యగౌరవరూపమగు బహుమానము- విద్యార్థులకు బిరుదము- లుండవలయును.

దేవభాషతోటి దేశభాషయు నించుక పఠనార్హముగ నుండవలయు. పరీక్షలనఁగా విద్యార్థి క్రమముగాఁ బఠించి యుత్తీర్ణుఁ డగునట్లుండవలయు. ప్రతివిషయమునందును మధ్యమోత్తమోత్తమ పరీక్షలుండవలయు. బిరుదములు నట్లే యుండవలయు. తొలిపరీక్షకుం బోవుట విద్యార్థికి సులభతరముగను, రెండవది సులభముగను, మూఁడవది యించుక కష్టముగ నుండవలయునే గాని మనస్సు చెదఱునట్లు, గుండెలు బ్రద్దలగునట్లు, ఉత్సాహమడఁగునట్లు ఉండరాదు. ఇట్టి యేర్పాటులు చేసినయెడల దేవభాష పెక్కుముఖముల నావహించి విహరింపఁగలదు. మతగ్రంథములు వృద్ధి నొందఁగలవు. దాన నైకమత్యము సద్బుద్ధి సత్ప్రవర్తనము, గురుదేవతాభక్తి వృద్ధినొందఁగలవు. అప్పు డాదేశస్థితి పొగడఁదగియుండును

మనలో నెన్నెన్నిరీతులనో ధర్మములను జేయుచున్న మహనీయులు గలరు. అట్టివా రీవిషయము నాలోచించినట్లు కనుపట్టదు. ఈధర్మమున నారంభింతురేని సకలహైందవధర్మములు చక్కఁగా నభివృద్ధి నొందఁగలవు. ఎంతకాలము దీనిం దృఢీకరింతురో యంతకాలము ప్రాచీనధర్మములు వృద్ధి నొందఁజాలక పోవుటయే గాక నశించుచు నుండును. ఇంతియే గాక స్వమతాభిమాన మడుగంటును. కుబుద్ధు లెక్కువయగును, గురుభక్తి దేశభక్తి రాజభక్తి దైవభక్తి తగ్గుచుండును.

కావున నాంధ్రమహాజనులారా! మనదేశమున సంస్కృతాంధ్రపరీక్షలు మహాజనుల పక్షమున జేయుట కేర్పాటు లొనరింపుఁడు. పండితులు వృద్ధియగుదురు. ప్రాచీనసద్గ్రంథములు వృద్ధినొందును. ప్రతిజాతివారును సంస్కృతాంధ్రములలో గొలదిగనో గొప్పగనో పాండిత్యము సంపాదింపఁజాలుదురు. దానఁ బ్రజలయందు మతాభినివేశము పాదుకొనును. దానిచే సత్ప్రవర్తనము బాలుర కలవడును. సకలవిద్యలు కళలు మనదేశమున విహరింపఁగలవు. అంతకంటెఁ బురుషార్థమేది కావలయును. ఇదియే స్వరాజ్యసంపాదనమునకు గాని స్వారాజ్యసంపాదమునకు గాని అనువగు త్రోవయని మనవి.

మతము - సంగీతము

వింజమూరి వరాహ నరసింహాచార్యులు గారు

శ్లో. చైతన్యం సర్వ భూతానాం వివృతం జగదాత్మనా, నాదబ్రహ్మ తదానన్ద మద్వితీయ ముపాస్మహే.

శ్రీయఃపతి సంకల్పమాత్రంబున నిఖిల చరాచర ప్రపంచంబును స్వేదోద్భిద జరాయ్వండజములను నాలుగువిధములచే సృజించెను. అందు మానవకోటి తక్కుంగల ప్రాణులకన్న జ్ఞానమనుశక్తిచే నుత్కృష్టతను బొందినది. జ్ఞానాభివృద్ధివలన సదసద్వివేకచతురులై వేదాంతయుతమత ప్రవర్తకులై శ్రీమన్నారాయణుని చేరుకురు. ఇట్టి జ్ఞానావలంబనకరము లగు విద్యలందు ఆధ్యాత్మికతత్వని వేదనసమర్థంబగు విద్యలలో సంగీతవిద్య యనున దొకటి. భగవంతుని యనంతలీల లనుభవింపఁజేయు నీవిద్యాప్రభావ మెఱింగిన మహానుభావులుండ నే నీవ్యాసమును వ్రాయగడంగుటకు మన్నింతురు గాక!

సంగీతమునగల మహాశక్తి ప్రపంచమున నీశ్వరుని భావరాగముల నుద్బోధించుటయే! మానవునిమాట యేల? గోవులు సర్పములు మున్నగు జ్ఞానవిహీనజీవులే సంగీతమునకు వశము లనుమాట మరువ నగునా? పాములు నాగస్వరమున కెట్లు తల నుంకించుచు పాములబట్టువాని కెట్లు వశము లగుచున్నవో మనము చూచుట లేదా? మురళీనాదప్రభావవశమున గోవులు శ్రీకృష్ణుని బరివేష్టించి యమాయికానంద మనుభవింపగలిగిన వని పురాణవిదితము. తోడిరాగప్రభావమును వర్ణించుచు "దవ్వుననున్న వివిధస్థానములనుండి లేళ్లు వినుటకుఁ బరువిడి యద్దాని విని"నట్లు సంగీతగ్రంథముల వ్రాయబడినది అసత్యమా? మృగాదులమాటయే యిట్లుండ జ్ఞానాతిశయముగల మానవకోటి సంగీతమునకు వశులగుదురన్న నాశ్చర్యమేమి? రాళ్లు మున్నగువానిని సైతము కరగించుశక్తి గల సంగీతము మానవుని భావరాగముల నరికట్టి శాశ్వతానందమున నుంచుననుట వింత యగునా? నవరసయుతమైన నాదము మానవుని నిశ్చేష్టితునిగఁ జేయఁజాలకఁ బోవునా? వీణెమాటయేల? నాగస్వరపు ధ్వనిని వినినంతనే ప్రశాంతమగు నానంద మెవరికి కలుగదు? కావుననే ఎట్టి శుభకార్యములం దైనను మంగళకరమైన ఈ వాద్యమునే మనవారు వాడుచుండిరి. పిల్లనగ్రోవియొక్క చల్లని వెన్నెలవంటి నాద మెంత సుఖముగ నుండును యుద్ధసమయముల భేరీపటహడిండిమ దుందుభి శంఖాది వాద్యముల ప్రభావము వర్ణనాతీతము. శత్రువులకు దనప్రాణముల నర్పించుటకు వెరువనంతటి త్యాగశక్తి దేశోద్ధరణదీక్ష కలుగఁజేయున దీసంగీతమే!

సంగీతము మానవుల మనస్సుల నరికట్టి సత్స్వభావమునుద్బోధించుశక్తికలది. కావునఁ బ్రతిజాతియు బ్రతి మానవుఁడు దమతమ మతానుసారము ఈవిద్యకు వశులై యద్దానిని దమతమ మతము స్థిరత్వము వ్యాపకముపొందుటకై యుపయోగించుచుండిరి. భారతీయులు ప్రథమము నుండియు నీవిద్యను యాధ్యాత్మికభావమునఁ బ్రాధాన్యమిచ్చిరే కాని భౌతికవిషయములఁ గాదు.

శ్లో. గాయం శ్చరి త్రాణి రథాంగపాణేః
నృత్య న్నిరస్తా ఖిలకర్మబంధః
నిరంతరశ స్సర్వసహో విరాగీ
కైవల్య మభ్యేతి ముకుంద భక్తః

అను నారదస్మృతివలన సర్వవస్తువులందు వాసుదేవభావనచేతను మనోవాక్కాయకర్మలచేతను దేవుని భజించునట్టి భక్తిని బోధింపదగు మోక్షసాధనము సంగీతమున కన్న వేరు లేదని తెలియుచున్నది. గానవిద్య రాగద్వేషాదుల నరికట్టి నిశ్చలభక్తిని బురిగొల్పి భగవత్సాక్షాత్కారమునకు హేతువైనది. కావున మతమున కిది కూడ నావశ్యక మగుచున్నది.

ఇట్లే పాశ్చాత్యులుకూడ దమతమ దేవాలయములలోనేమి ప్రార్థన మందిరములలోనేమి సంగీతము నుపయోగించుచుండిరి. గానమును వినుచుండినంతకాలము మనస్సునకు స్థిరత్వము ఏకవాంఛ ఘటిల్లును. కావున నద్దానిఁ బ్రతిజాతియు మతసంరక్షణకు కొఱకుపయోగించుచుండి రనవచ్చును. తదితరజాతులకన్న భారతీయులు ముందునకు జని లోకము లన్నియు నాదబ్రహ్మావశము లని కనుఁగొని—"ఓంకారప్రభవా స్స్వరాః, ఓంకారప్రభవా వేదాః ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ

అను మున్నగువానిని నిర్దేశించి పరమాత్మయన నోంకార స్వరూపమే యనియు నాదోపాసన ప్రణవవిజృంభణమే కావున నాదమునకు బరమాత్మకు భేదము లేదనియు జెప్పుచుండిరి.

శ్లో. కావ్యాలాపాంశ్చ యేకేచి ద్గీతాని ఖలానిచ
శబ్దమూర్తిధర స్యైతే విష్ణో రంశా మహాత్మనః.

అని శ్రీ విష్ణుపురాణమున జెప్పబడినట్లు శబ్దరూపకమైన కావ్యములు సంగీతము భగవంతుని యానంద మొనగూర్చునని తెలియవలయు. ఇటు

“ ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ ”

అనుటచే నానందమనఁగ బ్రహ్మానుభవమే కావున మతము మానవుని శాసించి భగవంతునిజేరునట్లు చేయుపనినే సంగీతముకూడ చేయుచున్నదని తెలియవలయును.

ఇట్టి గానవిద్య మానవునకు పరమాత్మానుభవము కలిగించి శ్రీమన్నారాయణుని సాన్నిధ్యముఁ బ్రసాదించును. కావున మత మీ సంగీతము నొక యాధారముగ జేసికొనిన దనవచ్చును. ఎట్లన జీవాత్మకు ప్రకృతి సంబంధములో మంచి జ్ఞానముతో గూడిన మనుష్యశరీరము తటస్థించినప్పుడు భగవద్ధ్యాన భగవదారాధనాది సత్కర్మలే చేయవలయునని ప్రతిమతము బోధించును. ఇట్టివానిచే భగవత్ప్రాప్తియే పురుషార్థమని వ్యక్తమగుటచేత నాదమున చిత్తవృత్తుల భోగ్య విషయములందు ప్రవర్తింపనీయక పురుషార్థ ప్రాప్తికరముగ నగుటచేత నీపనినే నెఱవేర్చుచున్నదగుటచే మతమున కిదికూడ సహకారి యగుచున్నది. కావుననే శ్రీ శంకర రామానుజాది మతప్రవర్తకులేమి- చైతన్య తులసీంద్రులు మొదలగు తత్త్వవేత్తలేమి- త్యాగరాజు మొదలగు భక్తవరు లేమి గానము నాధారముగ జేసికొని తమతమ మతములను విజృంభింపజేయగలిగిరి. శ్రీమద్రామానుజాది మతప్రవర్తకులు పాశురములు మున్నగు భక్తితత్త్వకీర్తనములను ద్రావిడమున గానముచేసి మార్గావలంబకులైరి. 15-వ శతాబ్దమున చైతన్యుఁ డుత్తర హిందూస్థానమునందు తనసంగీతకౌశల్యముచే భక్తిప్రబోధము గావించెను. రామాయణతత్త్వమును పాడి హిందీలోకమునకు మార్గదర్శకుడైనట్టి తులసీదాసు నెవ రెఱుగరు? భారతీయులవలె- హెబ్రూలు- చైనాదేశస్థులు- పారసీకులు- జపాను మున్నగు దేశములవారుకూడ సంగీతమును ప్రార్థనస్థానములం దుపయోగపఱచిరో భగవత్సంబంధములైన కీర్తనములచేతనో సృష్టికర్తను తెలియుటలో పరమోపకారకమైనదిగ నిప్పటికిని నెంచుచున్నారు.

ఇక సంగీత మెట్లు భగవద్ధ్యానకర మగుచున్నదియును మానవుల చిత్తవృత్తులను భౌతికవిషయములందు ప్రవేశింపనీయక యుత్కృష్టమైన భగవ దనుభవజ్ఞానదాయినియై మానవుని భగవత్సాన్నిధ్యమునకు గొంపోవు మార్గములలో ప్రణవోపాసన మొదలగు సాధనములకన్న నీ సాధన మెట్లు ప్రాధాన్యమైనదియును తెలిసికొందము. జీవునకు స్థూలసూక్ష్మ కారణములను మూఁడు శరీరములు కలవు. ఒకపాత్రలో కొంచము నీల్లుపోసి దానిలోఁ జక్కెర వేసిన నది కరిగిపోవును. ఆనీటిలో గుడ్డ నద్దిన గుడ్డ తడిసి ఈ తడిగుడ్డలో నీరున్న నీటితో జక్కెరయున్న వ్యాపించియుండును. ఇట్లే స్థూలశరీరము స్థూలపంచభూతములచే నేర్పడియుండును. సూక్ష్మశరీరము సూక్ష్మమగునవియును - స్థూలశరీరపువానికన్న శీఘ్రగమనము కలిగినవియును. అగు అణువుల తరంగములచే నేర్పడియుండును. కారణశరీరము సూక్ష్మశరీరముకంటె నతిసూక్ష్మమై స్థూలసూక్ష్మశరీరములందు తడిగుడ్డనీటిలో జక్కెర నిండియుండునట్లు వ్యాపించియుండును. సూక్ష్మశరీరమందు స్థూలపదార్థములలో కఠిన పదార్థములు ద్రవపదార్థములు వాయుపదార్థములు ఆకాశపదార్థములు (Ethers) అనునట్టి పరిణామములు గల వివిధ సూక్ష్మపదార్థము లన్నియును చేరియుండును. ఈ వివిధ పరిణామములుగల అణువులు వానివాని గమన వేగమున సంచరించుచు సంగీతపు అణువుల కదలికవలన నేర్పడిన కెరటజాలముల జక్కఁగ గ్రహించుచుండును. ఇట్టివి స్థూలమగున (Coarser) వాశాబద్ధములుగను సూక్ష్మమగునవి ప్రేమాబద్ధములుగను అగుచున్నవి. పదార్థపణువులుగను చలనమువలె చిత్తవృత్తులు చలించును. కావున సూక్ష్మభూతపణువుల గమనమువలన చిత్తవృత్తు లేర్పడుటచే శ్రోత సంగీతమునగల భావరాగము లనుభవించును. కావుననే సంగీతము మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి తన భావరాగముల నుద్బోధింపగలుగుచున్నది. మానవుని కర్ణము భౌతికమందుగల గాలినుండి వచ్చిన శబ్దతరంగములను మాత్రమే వినగలుగును. కావున నియ్యది దివ్యదృష్టికి మాత్రము గోచర మగును. పెక్కు స్వరసమూహములు పలుకునప్పుడు కదలికగల పెక్కుతరంగము లుద్భవించును. వీనిని సూక్ష్మశరీరపు స్థూలభూతపు అణువు లనుభవించు

ను. శ్రావ్యమైన శ్రుతులమాత్రము సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మ భూతపంచకము లనుభవించును.

ఇట ధ్వని శ్రుతులు వీనికిగల భేదమును తెలిసికొందము. నియమానుసరణము కానివియును కలసినవియును అగు శబ్దతరంగములవలన నివి కలుగును. రైలుబండి పోవునప్పుడు కలుగున దీ ధ్వనియే. ఇట్టిధ్వని చెవికి కఠోరముగ నుండును. కాని శ్రుతి నియమముగల వేగముతోను శ్రావ్యమైన నాద తరంగములచేతను గలుగును ఇట్టిశ్రుతులు చెవికి వినసొంపుగ నుండి హృదయమును పల్లవింపజేయును. ఇవి చెవికి వినబడునట్టియును (ఆహతనాదము) వినబడనవియును (అనాహతనాదము) కూడ గలవు. సూక్ష్మశరీరమున చిత్తమునకు గ్రాహ్యమైన శ్రుతులు ఆహతనాద మగుచున్నవి. చెవికి గ్రాహ్యము కానివి- అనఁగా అనాహతనాదమును- ఋషులు మున్నగువా రనుభవింతురు. సంగీతమునందున్న సూక్ష్మభేదములుకల శ్రావ్యమైనశ్రుతులను సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మభూతపంచకములును, స్థూలభేదములను స్థూలభూతపంచకములును గ్రహించును. కావుననే యీరహస్య మెఱింగినవాఁడు తన కైహిక్యఫలితము లు కావలయునో అయ్యాపరిణామముగల ధ్వన్యాకుల జేర్చుకొని మంత్రము లని చెప్పుకొనుచు తనకోరికల నెఱవేర్చుకొనును. ఆయామంత్రము లాతనికోరికల బట్టి ఫలితము లిచ్చును. దయ్యములు మున్నగువానిఁ బోగొట్టువారి కట్టిమంత్రము లట్టి ఫలములనే యిచ్చును. భగవద్విషయమైక మంత్రములు భగవంతుని సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించును. గాయత్రీమంత్ర మిట్టిది కాదా? వాంఛల ననేకవిధములైన పరిణామము కలవిగ జేసికొనవచ్చును. కావున సంగీతమునగల సూక్ష్మ భావములను కలుగజేయునట్టి త్యాగము అమాయకపను రాగము భగవద్ధ్యానము వీనత్వము మున్నగు సూక్ష్మ భావము లానందమయకోశమున నుద్భవించుటచే నాద తరంగ ప్రభావముచే మానవుఁడు దేవలోకానుభవవర్తి కాగలఁడు.

ఇట్లు సంగీత మీ దేశమందేమి పాశ్చాత్యదేశములందేమి మతమునకు దోడగుచున్నది. పాశ్చాత్యదేశపు సంగీతసరణికన్న భారతదేశపు సంగీతము మిగుల భగవద్ధ్యానకర మగుచున్నదని చెప్పగలను. వీణె వేణువు మున్నగు వాద్యము లేమి- భేరి దుందుభి డిండిమ శంఖాది వాద్యము లేమి - మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి సూక్ష్మ కారణశరీరముల సూక్ష్మాణువులందు చలనము కలిగించి ఆత్మను విజృంభింపజేసి భగవంతునియెడల ఆత్మైకసంధానమును కలుగజేయును. నిశ్చలమైన ధ్యానయుతుల మగుచున్న స్థూలశరీరమందు దుర్వాంఛలు రాగద్వేషాదులు మున్నగు భౌతికవిషయము లన్నియు నడ్డుపడి మానవుని మనస్సును హరించి చంచలింపజేయుచున్నవి. అప్పుడు నిశ్చలభక్తి నొనగూర్చునది సంగీతమే! వేదాంతయుతమైన నాదవిద్య ఇట్టివాని కవకాశ మియ్యక స్వకీయమైన భావరాగములను మానవునియందు పురికొల్పి యాతని శాంతిపరచి తన భావములందు లీనముగావించి నిశ్చలధ్యానయుతునిగ జేయగలుగుచున్నది. మానవునియెడ మత మెందులకు పాటుపడుచున్నదో ఆ పనినే సంగీతముకూడ జేయుచు నిశ్చలధ్యానయుతునిగ జేయు తక్కిన సాధనములకన్న మిన్నయై మోక్షమార్గమునకు ప్రధానకారణమై మతమునకు మహోపకారి యగుచున్నది. ఒండొంటి సహాయమువలననే మతము సంగీతవిద్య కూడ నుత్కృష్టతను పొందుచున్నవి. ఇట్లు నాదవిద్యసహాయమున మతము మానవుని శ్రీమన్నారాయణుని యనుభవించు వేదాంతునిగఁ జేసి తరింపఁజేయునను నట్టి సంగతు లింకను పెక్కు లూహ్యములు.

మర్మకవిత్వము

దువ్వూరి రామిరెడ్డి గారు

పాశ్చాత్యదేశములందు శాస్త్రవిజ్ఞానము పెచ్చుపెరిఁగి లలితకళల స్థానమును సైతము నాక్రమింపఁ జొచ్చెను. కావ్యములయందు మనోమోహనమైన దివ్యానుభూతికి మాఱు మేధోవ్యాపారము అధికారస్థాపనము గావించెను. ఆ తరుణముననే ఫ్రాంసు దేశమునందు నిందుకుఁ బ్రతీకారముగ నొక కవితోద్యమము బయలుదేఱెను. ఆ యుద్యమకారకులు సమకాలీనకవిత్వముతోఁ దృప్తిపడి యుండక యింద్రియముల నంతర్ముఖములఁ గావించి యగాధమును విశాలము నైన నాత్మప్రపంచమును జొచ్చి యందలి యనిర్వచనీయ మైన సత్యమును సౌందర్యమును గానము చేసిరి. ఈతెగకు సంబంధించిన కవులను పాశ్చాత్యులు మర్మ (Myst'c) కవు లనియు సాంకేతిక (mblo-gists) కవు లనియు నామకరణము గావించిరి. బాడిలేర్ అను ఫ్రెంచికవి యిటువంటి కవిత్వమునకు మొదటు మార్గము సిద్ధపఱచెను. అనంతరము వెర్లెన్, మ్యాలర్మ్, అనుకవులు సుప్రసిద్ధు లైరి. ఈ మర్మకవిత్వము యూరపుఖండమందుఁ దన ప్రకృతి కనుకూలించిన దేశములం దెల్ల వేరు నాటుకొనెను. జర్మనీదేశమందు డెమెల్ అను యువకకవియు అతని యనుచరులును, అయిర్లాండునందు, ఈట్సు యే. యి. ఆర్థరు సిమన్సు, * జేమ్సు, హెచ్. కజిన్సు మున్నగుకవులును ఈమర్మకవిత్వసంప్రదాయమునకు సంబంధించినవారు.

మర్మకవిత్వము సామాన్యముగ గీతి (Lyric) రూపమున నుండును. ఆగీతములందు గానమునకును భావమునకును సమానగౌరవము గలదు; ఒకవేళ గానమే ప్రాధాన్యము వహించిన దని గూడఁ జెప్పుటకు వీలున్నది. కావ్యరూపములలో గీతమే యుత్తమోత్తమ మని కొందఱి యాధునికుల యభిప్రాయము. మర్మకవులు తక్కువ పదములలో నెక్కువ గానమును, సూచనలను గర్భీకరింతురు. పాల్ వెర్లెను ఈతెగకవిత్వమునకు లక్షణముగఁ గ్రింది గీతముల రచించెను.

Music, Music before all things
The eccentric still prefer,
Vague in air, and nothing weighty,
Soluble, yet do not err,
Choosing, words ; still do it lightly,
Do it too with some Contempt ;

* *

Music always, now and ever
Be thy verse the thing that flies
From a soul that's gone, escaping,
Gone to other loves and skies.

ఈ కవిత్వమునకు మర్మకవిత్వ మని యేల పేరు రావలయును? ఈకావ్యములయందు సామాన్యప్రజల కగమ్యగోచరము లైన విషయము లుండును. సాధారణముగ నీతరగతి గీతములవస్తువు ఆధ్యాత్మికవిషయముగ నుండును. కవియొక్క యాంతరంగికానుభవమును విశ్వజననితయు గీతములయం దంకితమై యుండును. కవులయం దాధ్యాత్మికస్వభావము నిర్నిద్రము. కావున వారు బహిరింద్రియనిర్ణీతము లైన సీమలను దాటి నాత్మప్రకృతినిఁ బ్రవేశించి యందుఁ గలిగిన యనుభూతిని ధ్వనిమూలకముగనో - సూచనగనో - సాంకేతికముగనో - వెలిపుత్తురు. ఈమర్మకవిత్వము కేవలము ఆత్మానుభవజనితమును ఆలోకపభోగ్యము నై యున్నది. జీవనముయొక్క యవ్యక్తిగట్టు ఈగీతములందుఁ బొడకట్టుచుండును. యూరపుదేశపు సామాన్యజనులకు ఆధ్యాత్మికగంధము శూన్యము. కావున వారి కీ కవిత్వము మర్మముగఁ దోఁచినది. బాడిలేర్ కవిత్వము ఆధునికపాశ్చాత్యమర్మకవిత్వమునకు మార్గదర్శక మైన దని యిదివఱకె దెలిపియుంటిని. అతని రచనలలోఁ జాల ప్రసిద్ధ మైన యీ క్రింది పద్యములలోని యగాధాశయములను గమనింపుడు.

Earth is a templ3, from whose pillared mazes
Murmurs confused of living uttterenc:s rise ;
Therein man thro' a forest of symbols p:ces,
That cotemplate him with fam liar ey-s.
As prolonged echos, wandering on and on,
At lest in one far tenebrors depth unite,
Impalpable as darkness, and as light,
Scents, sounds, and colours meet in unision.

ఈ తెగకవులలో మఱల ఫ్రెంచివారికిని అయిరిషువారికినిఁ గొంత భేదము గలదు. అయ్యది దేశకాలపరిస్థితులకు సంబంధించినది. అయిరిషుకవుల కుండినంత ప్రకృతిసాంగత్యము ఫ్రెంచికవులకు లేదు. అందువలన వారి కావ్యములందుఁ గొంత కృత్రిమత పొడకట్టుచున్నది. మనకు సమకాలీనుఁ డైన ప్రసిద్ధ అయిరిషుకవి ఈట్సు రచియించిన యీ పేరిన తేనెగడ్డను జవిచూడుఁడు.

In all poor foolish thigs that live a day
Eternal beauty wandering on her way,

ఈకవి తన యాత్మానుభూతిని పైరెండు పాదములలో నిమిడ్చియున్నాఁడు; అనంతసౌందర్యమును బ్రతివస్తువునందు సందర్శించినాఁడు.

........................" సత్కవీశ
భావలోచన మెరుపుగాఁ బడయుకన్నఁ
గాంచ నేర వంతర్లీనకాంతిసరణి" (కృషీవలుఁడు)

* ప్రస్తుతము కజిన్సుగారు అడయారునందలి జాతీయవిశ్వవిద్యాలయమునందు ఇంగ్లీషు అధ్యాపకులుగా నున్నారు.

సత్యము! సత్కావికుని భావలోచనము గాక, అంతర్లీనకాంతిని సౌందర్యమును తక్కినకన్నులు చూడఁగలుగునా?

మర్మకవిత్వమునం దొకవిధమైన యస్పష్టతయు నసామాన్యమైన భావసేంద్రజాలమును గోచరించుచున్నది. ఆగీతములందు భావములు అంటీయంటక - చిక్కిచిక్కక - దక్కిదక్కక - మనతో దాగుడుమూత లాడుచుండును. "ఆకావ్యమునుండి నీ వేమి గ్రహించితివి?" అని యితరులు ప్రశ్నించినపుడు "ఏదో నేను జెప్పఁజాలను గాని యొక విధమైన యవ్యక్తమాధుర్యమును, ఆనందమును అనుభవించితిని" అని చెప్పుటమాత్రము సాధ్య మగును. కళయొక్క పరమావధియు నిట్టి యనిర్వచనీయమైన రసానుభూతిని గలిగించుటయే యని యన్ని సంప్రదాయములకు సంబంధించిన రసజ్ఞులును శిల్పులును నిర్ణయించిన విషయమే. "When one art can fully be explained by ancther then, it is a failure" అని రవీంద్రుఁడు కళయొక్క యనిర్వచనీయతను బోధించెను. "It (art) is to be felt! not to be explained." శిల్పము అనుభవింపఁదగినది గాని వివరింపవలసినది గాదని డాక్టరు అవనీంద్రనాథటాగూరు నుడివియున్నాఁడు. ఇట్టిమాటవలన నుత్తమశిల్పమునందు వివరించి చెప్ప నలవిగాని యొకవిధమైన రసస్ఫురణము గలదని మనము తెలిసికొనవచ్చును.

అడయారునందు జేమ్సు - హెచ్ - కజిన్సుగారి యింట నేను మూడు చిత్రపటములను జూచితిని. ఒకటి నందనలాలుబసువు రచియించిన "శివనాట్యము." మఱిరెండు కజిన్సుగారు జపానునుండి తెచ్చినవి. వానిలో నొకదానియందు జపానుస్త్రీలు మంచుకాలమునఁ గాగితపు గొడుగులు వేసికొని సంచరించుట చిత్రింపఁబడియున్నది. మఱియొకదానియందు గేవలము సన్నని గీతలతో — నలుపు తెలుపు రంగులతో నొక జపానుదేశపు స్త్రీముఖము అత్యద్భుతముగ లిఖింపఁబడియున్నది. ఈమూఁడుచిత్రములు నాహృదయమును హరించినవి. మర్మకవిత్వము (Mystic p etry) యొక్క రహస్యము ఆ చిత్రపటముల మూలమున నేరుగ నామనమున నంకితమైనది. అంతవఱకు ఆకవిత్వములోని యస్పష్టత (Vagueness) యొక్క గుణమును నేను పూర్ణముగ గ్రహింపలేకుంటిని. "శివనాట్యమును" మంచుకాలమున జపానుస్త్రీల సంచారము చిత్రింపఁబడినపటమును సాధారణమైన బొమ్మలపటములవలె పరిస్ఫుటముగ రంగులు పూయఁబడినవి కావు. వానిలోని యాకృతులు మనకు స్పష్టముగఁ బొడకట్టును. ఆయస్పష్టత శిల్పకళానైపుణ్యముయొక్క పరసీమయని తలఁపవలయునే గాని, అల్పకౌశలముగల చిత్రకారుల కచ్చిరాని లోపకాయపీమఁదనము గాదు. అట్లు చిత్రించుటకు శిల్పి చాల కళాభిరుచి గలవాఁడుగను, తేయితిరిగినవాఁడుగను, వర్ణసమ్మేళనాది విషయములందుఁ బరిపూర్ణజ్ఞానము గలవాఁడుగను నుండవలయును. ఆ పటములయందలి రూపములనుఁ బరికించినపుడు మనమనసు గాలిలోఁ దేలిపోవునట్లుఁ దేలికయై చిత్రసారూప్యమును బొందినట్లుండును. అరూపము లేదో యొక యగాధరహస్య వాతావరణమున వెన్నెలరాత్రియందుఁ దేలియాడు మేఘశకలములవలెఁ బొడకట్టును. చూడఁజూడ నవి గాలిలోఁ గఱగిపోవుచున్నవా యేమి యను సంశయముగూడ పొడమును. ఇట్టి యస్పష్టతామాధుర్యమే నాకు మర్మకవిత్వమునఁ దోఁచుచున్నది. రేఖలతో లిఖింపఁబడిన పటమును గాంచినపుడు "ఎన్ని కొద్ది గీరలతో నెంత సుందరమైన యాకృతిని నేర్పరియైన చిత్రకారుఁడు సృజింపఁగలఁడు" అను నాశ్చర్యము దోఁపకమానదు. జపానుకవుల * "హొక్కు" కవిత్వమునందువలె నీ చిత్రపటమునందును అనవసర కళాప్రదర్శనము నాకగపడలేదు. అయినను నందు సౌందర్యమును నిరాడంబరతయుఁ దోలకాడుచున్నవి. అట్టి యస్పష్టతయు సంక్షిప్తతయుఁ గేవలము అనల్పకళానైపుణ్యసాధ్యము లని నేను గ్రహించితిని.

మర్మకవిత్వమునందలి యస్పష్టతను గుఱించిన కొందఱి యభిప్రాయముల నిట సంకలించితిని.

1. And the very perfection of such poetry often appears to depend, in part, on a certain suppression or vagueness of mere subjects, so that the meaning reaches us through ways not distinctly traceable by the understanding.

2. Vagueness is often virtue; a god lives in Walter Pater. A loud; truth cannot be put on one's finger tip.

Yone Noguchi.

3. I think there should be nothing but allusions. The contemplati n of objects, the flying image of reveries evoked by them are song..........
To name an object is to take the three quarte s from the enjoyment of the poem, which consists in the happyness of guessing little by little; to suggosts, that is the dream.

Jules Huret.

ఈలక్షణములు ముఖ్యముగ గీతకవిత్వమున కన్వయించును.

---

* జపానుకవిత్వ పద్యభేదములందు "హొక్కు" అనునది చాల చిన్నపద్యము. అది పదునేడు నేకాచ్చ శబ్దముల పరిమితి గలది. ఈ పద్యములలోని విషయము జపానుదేశస్థులకుఁ దప్ప, ఇతరులకు సాధారణముగ బోధపడనంత సంక్షిప్తముగ నుండును. అందువలననే జపాను వాఙ్మయవిమర్శకులు "కవి యెట్టివాఁడో పాఠకుఁడును నట్టివాఁడుగ నుండవలయును" అని చెప్పుట. హొక్కుపద్యముల రచించుట చాల కష్టమనియు, బాషో అను సుప్రసిద్ధ "హొక్కు" కవి తన జీవితకాలమునందు మూఁడునూర్ల పద్యములను మాత్రమె రచియింపఁగలిగెననియు యోన్ నొగూచి తెలిపియున్నాఁడు. విషయముఁ దెలుపుట కొక నుదాహరణము నమువదించితిని.

కాలిపోయెను కాలః రాలెడుపూవు, లెంత నిశ్చలకాంతి నెసగెడు నిపుడు!

తనయిల్లు కాలిపోవు సమయమున రాలెడుపూవుల నిశ్చలకాంతిని గమనింపఁగల కవిమనోవస్థయే యీ పద్యమునందలి విశేషము.

మర్మకవిత్వమును టాల్‌స్టాయి "శిల్పమన నేమి" అను తన గ్రంథమందుఁ జాల తీవ్రముగ ఖండించియున్నాఁడు. అందు కాకవిత్వమునఁ గల యగమ్యగోచరత్వము కారణము, అయినను టాల్‌స్టాయి తర్కమంత సహేతుకముగఁ దోఁపదు. ఆయన ప్రజాపక్షవాది. కావున సామాన్యజనుల కర్థముగాని శిల్పము వ్యర్థమనియు నింద్యమనియు ఆయన యభిప్రాయము. ఈయపూర్వమైన మానదండమును గల్పించి టాల్‌స్టాయి రషియాదేశమునందలివే గాక యూరపుఖండమునందలి యన్నిదేశముల లలితకళలను దానితోఁ గొలిచి, సరిపడనివానిని తనవిపరీతపు విమర్శనమునకు గురిగావించెను. ఒక పెద్దసౌధమును గాని క్రైస్తవుల ప్రార్థనాలయమును గాని తిలకించినప్పుడు వానిసౌందర్యముఁ దోఁచుటకుఁ బూర్వమే "ఈ కట్టడము లెందరి పాటకప్రజముల నిట్టూర్పులతోడను గన్నీటితోడను, కడుపుమంటలతోడను రూపొందినవో" యను కారుణ్యమా దయాశాలి మెత్తనిమనసును తడిసేయును. కావున టాల్‌స్టాయి నిర్వచనములందుఁ గళాయోగ్యతానిర్ణయమున కంటెఁ గరుణారసమె యెక్కుడుగ నుండును. ఒకకళయొక్క శ్రేష్ఠత్వము దాని నర్థముచేసికొనఁగల ప్రజలసంఖ్య ననుసరించి యుండుననియు, నట్లుగాక యెవరో కొందఱ భాగ్యవంతులకును కేవలము శిల్పాభిరుచి గలవారికిని మాత్రమె పనికివచ్చు కళ యొకకళగా దనియు నాయన సిద్ధాంతీకరించెను. ఇది చాల యన్యాయ్యమును శిల్పతత్త్వమునకు పరమవిరుద్ధమైన తీర్మానముగను నున్నది.

మన మొక కావ్యమును జదువునపుడు హృదయము రసాతిరేకమైనదా లేదా యను దాని ననుసరించియు, అయినయెడల దాని తీవ్రతను బట్టియు ఆకావ్యముయొక్క గుణాగుణములను నిర్ణయింతుము. ఒకప్పుడు కావ్యము గమ్యమైన దయ్యుఁ జదువరిహృదయము సంస్కారపక్వము గానియెడల రసోత్పాదనము గాకపోవచ్చును. ఈరెండుసందర్భములయందును కృతికిని జదువరిస్వభావమునకుం గల సంబంధము ముఖ్యము. కాని "ఇతరు లెందఱీకావ్యమును జదివి యానందించిరి?" అను ప్రశ్నపై ఆతని యనుభూతి యాధారపడి యుండవలసిన యక్కఱలేదు. చిత్రముల విషయముగూడ నిట్లే యూహింపవలయును.

టాల్‌స్టాయి సిద్ధాంత మంగీకరింపఁబడినయెడల లోకమునందలి చాల యుత్తమోత్తమము లగు చిత్రములు కావ్యములు శిల్పములు కట్టడములు ధ్వంసము కావలసియుండును. ఒక రచనయొక్క రసవత్తయును గళానైపుణ్యమును సూక్ష్మబుద్ధిగ్రాహ్యము లగు గుణవిషయములను హెచ్చుకొలఁది వానిని గ్రహించి తదనురూపానందమును బొందు రసికులసంఖ్యయుఁ దగ్గుచుండును. కావుననే కాళిదాసుని అభిజ్ఞానశాకుంతలము జంగమకథలవలె సామాన్యప్రజానురంజకము కాకుండుట. రసజ్ఞత కుశాగ్రముగ నుండనిదే యుత్తమమైన కళాసృష్టిని మెచ్చుకొనుటకు సాధ్యముగాదు. అట్లు మెచ్చుకొనుటకు శిక్షితమైన యభిరుచియు నవసరము. అట్టి రసజ్ఞత ప్రజాసామాన్యమునందు నభివృద్ధి చెందియుండదు. వారికిఁ దగినశిల్పము లుండనేయున్నవి. ఇంకను గావలసినయెడల అట్టివి వేనవేలుగఁ గల్పించి క్రమక్రమముగఁ బ్రజల యభిరుచిని శిక్షించి యుత్తమశిల్పముల మెచ్చుకొనున ట్లొనరింపవచ్చును గాని, యాదర్శమును మాత్రము జనబాహుళ్యమునకుఁ దెలియఁగల క్రిందిమెట్టులోనికి దింపరాదు. మేఘసందేశములోని రామణీయకము ఒక పల్లెటూరికాఁపునకు గోచరింపని కారణముచేత దానిని సరస్వతీదేవి యంకపీఠమునుండి క్రిందికిఁ ద్రోయవలసినదేనా?

కాళిదాస భవభూతులు సమకాలీనప్రజల యభిరుచి ననుసరించి వారినాటకములను రచియింపలేదు. అట్లే వారు రచియించి యుండిన యెడల అవి యెల్లకాలమునకు నాదర్శప్రాయములుగ నుండనోపవు. ప్రజల యభిరుచి మారినవెనుక వానిమొగము చూచువా రుండరు. కాని శకుంతలనాటకము కాళిదాసుని యభిరుచి ననుసరించి సృష్టింపఁబడిన దగుటచేతనే చిరంజీవియైనది. ఈవిషయము కవులకుఁ దెలియనిది గాదు. తననాటకములోని సారమును భవభూతిమహాకవి తెలిసికొని సమకాలీనుల యజ్ఞానజనితమైన నిరాదరణము నిట్లు తూలనాడెను.

యే నామ కేచి దిహ నః ప్రథయం త్యవజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తా న్ప్రతి నైష యత్నః
ఉత్పత్స్యతే ఽస్తి మమ కోఽపి సమానధర్మా
కాలో హ్యయం నిరవధి ర్విపులా చ పృథ్వీ.

ఈ విశాలప్రపంచమునందు ననంతకాలమునఁ దనతోడి సమానధర్మముగలవాఁ డెవ్వఁడైన జన్మించి తననాటకమును జదివి యానందింపఁడా యను తలంపు భవభూతిని నూఱడించినది. ఎంతసహనము! ఎంత స్వార్థత్యాగము! నేఁటికవులు అప్రయాసలభ్య జనరంజకత్వమునకయి తమశక్తిని వ్యర్థపుచ్చుచున్నారు.

మాలర్మె ప్రభృతుల కావ్యములలోనిసూచనలను, అస్పష్టతను దోషములుగఁ బరిగణించి టాల్‌స్టాయి ఖండించుటయందుఁ దప్పులేదు. ఏలయనఁగా నాయనకుఁ దోఁచినట్లును ఆయన భావించినట్లును దాపరికములేక విమర్శించెను. ఇది చాల గొప్పతనము. కాని సామాన్యప్రజల మనస్తత్త్వమును బ్రమాణముగఁ గొని ఆ కావ్యములలోని విషయములు వారి కగ్రాహ్యములు గాన దోషము లని తీర్మానించుట సాహసము.

మనదేశమునందు "మర్మకవిత్వ" మనాది యైనది. దానిని మర్మకవిత్వ మని పేర్కొనక యాధ్యాత్మికకవిత్వ మని వ్యవహరించెదను. ఏలయన ఆలాటిరచనలను మర్మకవిత్వముగ మన మెన్నఁడును భావించినది లేదు. హైందవజనసామాన్యమున కవి మర్మములు గావు. పంచేంద్రియగోచర మగు స్థూలప్రపంచమున కన్నభిన్న మగు మఱియొక యంతఃప్రకృతి గలదనియు, నశించునది పాంచభౌతికశరీరమే గాని యాత్మ గాదనియు, జన్మాంతరము గలదనియు నేమియుం దెలియని కూలివానిమొదలు సకలశాస్త్రపారంగతుఁ డగు పండితుని వఱకు హిందూదేశమున నందఱును విశ్వసింతురు. ప్రతిదినము మనయింటికి బిచ్చమునకు వచ్చు దాసరిగూడ—

"మనది తనది యనుచు నరుడా, మాయలో బడబోకురా
మరణ మొందిన మనది తనది మంటలో నే మానురా!

బంకమట్టీ యిల్లురా యిది బగ్గిబుగ్గీ యౌనురా
అత్మ యొక్కటె బ్రహ్మరూప మ్మంతటా తా నుండురా."

అని పాడుచుండును. కావున మనవారు ఆధ్యాత్మికగీతములను కీర్తనలను మర్మకవిత్వ మని చెప్పక్కరలేదు.

మొట్టమొదట ఆర్యావర్తమున వేదములయం దీయాధ్యాత్మిక కవిత్వము జన్మించి యుపనిషత్తులయందుఁ బరిపూర్ణత నొందినది. అనుదినము విస్తరించుచుండిన వైదికకవి యాత్మబహిః ప్రపంచమునఁ దనివి నొందక, యంతర్ముఖేంద్రియుఁడై యగాధమైన యమృతానందమున నోలలాడి యాయనుభూతిని వెలికి నిట్టూర్చినది.

"శృణ్వంతు విశ్వే అమృతస్య పుత్రా, ఆయే ధామాని దివ్యాని తస్థుః
వేదాహ మేతం పురుషం మహాన్త మాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్"

అని వైదికఋషి ఘోషించినాఁడు. ఇంతటి మహానందము వెలికిఁ జిలికక కవిహృదయమున నెట్లు దాగియుండఁగలదు? పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము గల ప్రాణికోటులను- అమృతసంతానములారా! యని సంబోధించినాఁడు. ఎంతప్రేమ! ఎంతయానందము! ఎంతసత్యము! తాను దర్శించిన తేజస్సు అప్రాకృతము. కావున నది వర్ణింప వలనుగానిది. సామ్యముచే మాత్రము నూహింప సాధ్యమైనది. అదియు విలోమమార్గమున —

"న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం
నేమా విద్యుతో భాంతి కుతో ఒయ మగ్నిః
తమేవ భాంత మనుభాతి సర్వం తస్య భాసా
సర్వ మిదం విభాతి"

ఆత్మానుభవజన్యమైన యిట్టి యపూర్వసత్యములను వైదిక ఋషులు వర్ణించిరి. వారు ఆధ్యాత్మికకవిగురువులు. ప్రథములు.

వివిధమత సంప్రదాయములయందును ఇట్టి కవిత్వ మంకురించి శాఖోపశాఖలుగ వభివృద్ధి నొందినది. వైష్ణవకవుల కీర్తనలయందు రస మాధుర్యములు పొంగి పొరలినవి. ఇందుకుఁ గొన్ని కారణములు గలవు. వైష్ణవులకు భక్తి ప్రధానము. ప్రేమ యాలంబము. ఆత్మకును బరమాత్మకును గల సంబంధమును రాధాకృష్ణుల ప్రేమలీలలుగ సంకేతించి వారు సంకీర్తనము చేసిరి. నేను రచియించిన "రాధయుత్కంఠ" యను ఈ క్రిందిగ్రీవపదను దత్సంబంధసూచకమైన యొక యుదాహరణముగఁ గైకొనవచ్చును.

చల్లనిపన్నీట ♦ జలకంబులాడి
యగరుధూపము వెట్టి ♦ యలకంబులార్చి
నుదుటఁ గస్తురిబొట్టుఁ ♦ గుదుటుగాఁ దీర్చి
కన్నుఁదమ్ములఁ గ్రొత్త ♦ కాటుకదిద్ది
గోరంట పూగుత్తి ♦ కొప్పునం దురిమి
కమ్మతావుల నీను ♦ కలపంబు నలఁది
పాడికప్పురంబులఁ ♦ బడకింటఁ జల్లి
పాన్పుపైఁ బువ్వులు ♦ పఱపుగాఁ బఱచి
యేలరాఁడో సామి ♦ యింకేలరాఁడో

యనుచుఁ బొరము నాను ♦ కొని వేచియుంటి
స్వాంత మాలస్యంబు ♦ సైరింపలేక
వేదనాభరమున ♦ శ్రీలంగఁ జొచ్చె.
గనికని దారులు ♦ కన్నులు నొచ్చె;
నాసామి కృష్ణుండు ♦ నను గాంచరాఁడు.
సంజ కెంజాయలు ♦ కమియించి పోయెఁ,
బక్షులు గూళ్లకుఁ ♦ బరుగిడసాగె.
మందలకావులు ♦ మరలిపోయెడిని
వేణుగానంబులు ♦ వీనులసోకెఁ
గోయిల క్రొమ్మావి ♦ గుబురులోఁ గూసె
సందెచీకటి పొగ ♦ చదలాకరించెఁ
జుక్కల రసగుండ్లు ♦ జొంపంబు లలరె
నేలరాఁడో కృష్ణుఁ ♦ డిం కేల రాఁడో?
కప్పురపుం దివ్వె ♦ కడముట్ట వెల్గెఁ
బాన్పుపై పువ్వులు ♦ వసివాళ్లువాడె
మంచిగందపుఁ బూత ♦ మైఁ జిట్లిపోయె
నిద్రమాంద్యమ్మున ♦ నేత్రముల్ మొగిడెఁ
బడమటి దెస ♦ కేఁగు నుడుగణంబులను
గనుచు ద్వారముకడఁ ♦ గన్నుమూర్కొంటిని.
నాసిగ్గుపుచ్చంగ ♦ నలినబాంధవుఁడు
వెయ్యిదివ్వెలతోడ ♦ వెలుఁగుచు వచ్చె.
కూర్కొంటిమిని ♦ గన్నుఁగొన లెఱ్ఱవాఱఁ
బొరలుచిట్టిన ♦ మేనిపూఁతలు రాలఁ
జెమ్మట ముత్యాలు ♦ చెక్కిళ్లజాఱ
ఘల్లుఘల్లని ♦ చేతిగాజులు మ్రోయ
మజ్జిగఁ జిల్కుచు ♦ మధురగీతములఁ
గాంతఁ డొనర్చిన ♦ కతివంపుసేతఁ
దుమ్మెదమైఁ ♦ బెట్టి దూఱుచునుండ
నాముద్దుకృష్ణుండు ♦ నావెన్క నిలిచి
ముసిముసినవ్వుల ♦ మురియుచు నుండె.

*　　　*　　　*　　　*

వేచియుండినయప్డు ♦ విభుఁ డరుదేఁడు
వేసవివానల ♦ విధముగా నతఁడు
కలవలె వచ్చును గనిపించి పోవు!

విరహిణియైన నాయిక యెన్ని యవస్థలకుఁ బాల్పడునో తన్ను రాధనుగను పరమేశ్వరుని కృష్ణునిగను సంకేతించుకొన్న భక్తుఁడును అన్ని యవస్థల ననుభవించును. నాయకుని నెడఁబాసిన నాయిక పునః సమాగమముకొఱ కెట్లు త్వరపడుచుండునో, అటులనే పరమాత్మవిశ్లేషమును సహింపఁజాలని భక్తుఁడును వేదనఁ బొందుచుండును. ఇట్టిపారవశ్యము సాధారణముగ నందఱిభక్తులకుఁ గలుగునది గాదు. ఇది భవముయొక్క పరపారము నంటు కడపటియవస్థ. పన్నిద్దరాళ్వారులలో నమ్మాళ్వారులకే యాదశ కలిగెను, చైతన్యుఁడును నట్టియవస్థ ననుభవించెను. రామ

కృష్ణపరమహంసయు నట్టి విశ్లేషవేదన నొందెనని వివేకానందస్వామి నుడివియున్నాఁడు. నమ్మాళ్వారులు రచించిన "తిరువాయిమొళ్ళి" యంతయుఁ గొంచె మించుమించుగ విరహిణీగీతము లని చెప్పవచ్చును. మీరాబాయియు మహారాష్ట్ర దేశపు భక్తులును అట్టికీర్తనలను రచియించిరి.

తెలుఁగుదేశమున మఱియొకవిధమైన యాధ్యాత్మికకవిత్వము ప్రచారములోనికి వచ్చినది. * పోతులూరి వీరబ్రహ్మము, అతని శిష్యుఁడగు సిద్ధయ్య, వేమన్న మొదలగు తత్త్వజ్ఞాను లీసంప్రదాయమున ముఖ్యులు. బ్రహ్మంగారి కాలజ్ఞానకీర్తనలను వేదాంతకీర్తనలను తిరుణాయి దాసరులు పాడుచుండఁగ మనము చాలమాఱులు వినియుందుము. భక్తిగీతములందువలె వానియందు అంతరసము చిప్పిల్లుటకు వీలు లేదు. అయినను అవి నీరసములుగ నుండవు. ఇచ్చట నొకటి రెండు ఉదాహరణములు అప్రస్తుతములు గావని తలంచెదను.

1. తెలుసుకోండి యన్నలార తేటతెరవు బట్టాబయలు
నట్టనడుమా పుట్టాలో గురునాథూ డున్నాడు
మూడుచుట్లా కోటాలోన ముప్పయిముగ్గు రున్నారన్నా
ధ్యానాము కోటాకు ఎక్కా పెడితే తలుపూలు తీసేమన్నారు.
ఇంపుగాదూ మెప్పూగాదు ఎన్నరాని యీ బ్రహ్మపదవి
చప్పరించీ చూడండన్న పారా మున్నాది.

2. తనకు బొంకెకు ఎపుడో తగులాట మాయెను
నీ తెవ్వరో గురుడ! నా తెవ్వరో!
పుట్టి బూరుగమాను పూసి తెప్పా కాసి
గట్టిగ కొమ్మలు కదిలాడగా
సుడిగాలి దెబ్బకు తోడిమజారీన పండు
తోడిమాతో యేమైన నుడివిపోయిందా?
తనకు బొంకెకు..................
నీ తెవ్వరో గురుడ..................
చిత్తాస్వాతులు రెండు సంధింప ముత్తెపు
చిప్పాలో పడ్డాది చినుకొక్కటి
ముత్యమై నీళ్లలో మునిగి పొయ్యేవాడు
చిప్పతో యేమైన చెప్పి పోయిందా?
తనకు బొంకెకు..................
నీ తెవ్వరో గురుడ..................

వేమనపద్యములలోని భావములను గ్రహించి కొందరు, వానినిఁ గీర్తనలలో నిమిడ్చిరి. అట్టి కీర్తనలే యిప్పటికి తెలుగుదేశమునందుఁ జాల వఱకు వ్యాపించియున్నవి.

నవ కాలీనమైన యాధ్యాత్మిక కవిత్వమునుగుఱించి కొంత విచారించి యీవ్యాసమును ముగించెదను. బెంగాలుదేశమున రవీంద్రనాథటాగూరును, ఆయన కవిత్వమార్గమును మెచ్చుకొని దానినవలంబించు సత్యేంద్రనాథదత్తు మున్నగు నితరయువకకవులును ఆధునిక కవిత్వసంప్రదాయమునకు సంబంధించినవారు. ఈతెగకు రవీంద్రుఁడు మార్గదర్శకుఁడు. కావున మొట్టమొదట ఆయన కవిత్వమును గుఱించి తెలిసికొందము. రామమోహనరాయలు కలకత్తానగరమున బ్రహ్మసమాజమును స్థాపించిన వెనుక బెంగాలీసారస్వతమున నూతనజీవనసంచలనము ప్రారంభమయి దినదినాభివృద్ధి గాంచినది. బ్రహ్మసమాజపుఁ బ్రార్థన మందిరములందుఁ జదువుటకును మతప్రచారము గావించుటకును క్రైస్తవుల పాటలు (psalms) వంటి గీతములు రచియింపఁ బడినవి. ఈ గీతారచనమె బెంగాలుదేశపు ఆధునికాధ్యాత్మిక కవిత్వమునకు బీజము. రవీంద్రుఁడు బాల్యమునందె యింగ్లీషువాఙ్మయములను జదివెను. అందు ముఖ్యముగఁ గీట్సు, షెల్లి, బ్రౌనింగు అను ఇంగ్లీషుకవుల కవిత్వములలోని సారమును దనివిదీఱ నాస్వాదించెను. కాళిదాసుని శాకుంతలము కుమారసంభవము మేఘసందేశము రవీంద్రునిహృదయమును ప్రబలముగ నాకర్షించిన వనుటకు ఆయన "ప్రాచీనసాహిత్యము" అను గ్రంథమునఁ గావించిన తత్సంబంధము లైన విమర్శనములే సాక్ష్యములుగ నున్నవి.

చైతన్యుఁడు జయదేవుడు మున్నగు వైష్ణవభక్తుల కీర్తనలను టాగూరు గానము చేసిచేసి యానందించెను. ఆ కీర్తనల యధికారము ఆయన రచించిన "భానుసింహఠాకూరపదావళి" యను గీతములందు సుస్పష్టముగ నంకితమై యున్నది.

కీట్సు సౌందర్యమును బోషించిన కవి. షెల్లీ యింద్రియాతీతము లైన యాధ్యాత్మిక విషయములను గానము చేసిన తపసి. రవీంద్రుని కవిత్వమందు గీట్సు రచనలలోని రామణీయకము- షెల్లి కావ్యములలోని యాధ్యాత్మికతత్త్వమును వైష్ణవగీతములలోని భక్తిపారవశ్యమును- వీని మూటిని ఆత్మసాక్షాత్కరించుకొని మించిన స్వకీయ ప్రతిభావ్యక్తిత్వములును సామరస్యము నొందినవి. కావున రవీంద్రుని యాధ్యాత్మికకవిత్వము ప్రాచ్యపాశ్చాత్యమున సత్త్వముల కనుగుణమైన సంధిస్థానమై యున్నది.

"తుమి హోస్ ఒయ్ ఆకాశ్ ఉదార్
ఆమి హోస్ ఎయ్ అసీమ్ పాథార్
ఆకుల్ కొరేచె మాఝె కానే తార్
ఆనందపూర్ణిమా" (మానసీ - ధ్యానము)
నీవు విశాలమైన ఆ యాకాశమవు;
నేను సీమారహితమైన యీసముద్రమును;

* ఈతరగతి కవిత్వమును ప్రచారమునకు తెచ్చుటలో ఏకంటివారు, సిద్ధరామదేవుడు మున్నగు కవులు అనేకులు (11-12 శతాబ్దులవారు) పేర్కొనబడవలసియున్నారు. వీరబ్రహ్మము వేమన ప్రభృతులు శైవారకంటె చాల నవీనులును, వారివాఙ్మయమునే ఆదర్శముగా గొని సమర్థించుకొన జాలని అసమగ్రభావజా విభవులును మాత్రమే.—సంపాదకుడు.

వాని రెంటిమధ్య ఆనందపూర్ణిమ
తాండవించుచున్నది.

ఆంగ్లేయపారస్వతసంబంధమువలన బెంగాలునందువలెఁ దెలుఁగు దేశమున సైతముఁ గొంత యాందోళనము గలిగినది. యువకకవులు సంప్రదాయసిద్ధములైన పురాతనపద్ధతులను త్యజించి స్వతంత్రముగఁ గ్రొత్తదారులు త్రొక్కసాగిరి. ఇప్పుడు తెలుఁగుదేశమున నాంగ్లేయ వాఙ్మయపరిచితి గల యువక కవు లందఱు కొద్దిగనో గొప్పగనో (Romantic) కవు లనుటకు యోగ్యులు. రవీంద్రుఁడు "నోబుల్" బహుమానముచే సత్కరింపఁబడి యాతని కావ్యములు హిందూదేశమంతటను వ్యాప్తిచెందిన యనంతరము తెలుఁగు రొమాన్టిక్ కవిత్వము ఆధ్యాత్మికకవిత్వముగఁ బరిణమింప మొదలుపెట్టెను. తత్పరిణామ చిహ్నములు ఇప్పు డిప్పుడు తెలుఁగుకవుల రచనలయందు బొడకట్టుచున్నవి. కాని యిది ప్రథమదశ యగుటచేతఁ గొందఱి రచనలయందు అనవసరపదాడంబరత్వమును కళాకౌశలములేని ప్రాప్తమైన భావశేంద్రజాలముగాక, భావప్రకటనము గావింపఁజాలని గజిబిజితనమును గోచరించుచున్నది. ఈ లోపము మొట్టమొదట యనివార్యమైనది. కావున సహింపఁదగినది. ఇందుకు లక్ష్యములుగ సమకాలీనుల కావ్యములనుండి కొన్ని యుదాహరణములను సంకలింపవచ్చును గాని అనవసర వివాదహేతువుగఁ బరిణమించు నని మానితిని.

సాగరుఁడ!

ఎన్. శివరావు గారు

అమితగాంభీర్యనిధివి ర।త్నాకరుఁడవు.
భువనసామ్రాజ్యభరణ ప్ర।భుండ వయ్యు
యల్లకల్లోలపడి యెప్పు। డలచెదేల
సత్వసంతానయుతుఁడవు । సాగరుండ!
త్రిజగదాహ్లాదకరుఁడు సం।దీప్తయశుఁడు
కువలయం బేలు చల్లని।కొడుకు రాజు
రాజితనుండు దోషాను।రక్తుఁ డగుచు
గరములఁ గలంచి పీడింప । మొఱయుదేమొ.
జగము లన్నియు రక్షించు । జాణయైన
యిల్లటపుటల్లుఁ డింటిగు । ట్టెల్ల నెఱిఁగి
వైరులం గూడి మథియించి । వలయునిధులఁ
జూఱగొని లక్ష్మిఁ గైకొన । స్రుక్కు దేమొ.
దుర్దినమ్ములఁ దన్నేచఁ । దొడఁగు ఘనుని
నీడు గాలియె కాజింప । నగడునట్టి
మిత్రుఁడే శత్రుఁడై తన్ని।మిత్త మిడిన
యప్పులను బల్మి లాగుట । నడలెదేమొ.
అకులమఱుంగు పిండెలై । యడర లేక
నీదు భువనప్రపంచమం । దీఁదు నట్టి
జీవు లన్యోన్యకలహసం।భిన్ను లగుట
నరసియు నడంపలే కిట్టు । లడలెదేమొ.
ఘనవిధవశోభితుండ వా । కాలమందు
పారలి పైఁబడి తద్భూతి । పోఁ గృశింప
దగ్గఱకు రాక విరసనై । తాఱునీకు
కుటిలవేణుల నడలకుఁ । గుందు దేమొ.
దుష్టసాంగత్యమున గురుం । దూఱువారు
గుట్టెఱింగి విరోధుల । గూడువారు
మేలునకుఁ గీడు సేయుఁగా । వెలుఁగువారు
మించి యన్యోన్యవైరముల్ । పెంచువారు
సిరికినై కృత్రిమపుమైత్రి । సేయువారు
గలుగువారికి భంగముల్ । తొలఁగ వనెడి
తత్త్వమును మాకు బోధింపఁ । దలఁచి తలఁచి
నిన్ను సాదృశ్యముగఁ జూప । నిలిచియుండి
యల్లకల్లోలపడి యెప్పు । డలచెదేమొ
యమితగాంభీర్యనిధివి ర।త్నాకరుఁడవు.
భువనసామ్రాజ్యభరణ ప్ర।భుండ వఱయ
సత్త్వసంతానయుతుఁడవు । సాగరుండ!

భారతీయుల ప్రజాప్రభుత్వములు - తత్సంప్రదాయములు

న్యాపతి నారాయణ రావు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

హిందూదేశస్థులు మతమునందు నిమగ్నులై పరిపాలనమునందు వైదుష్యము నొందలేదనియు ఆంగ్లప్రభుత్వము స్థాపితమైన పిదపనే ప్రజాహితప్రభుత్వాభిలాషలు మనదేశజనుల మనంబుల జనించెననియు నొక్కవాదుక గలదు. కాని ఆధునిక రాజకీయ పరిజ్ఞానవేత్త లుద్భవించకపూర్వమే మనదేశములో రాజకీయపరిజ్ఞానసంపన్నులు రాజకీయపద్ధతులు రాజకీయ ప్రతిష్ఠాపనలు విలసిల్లుట గల్గినది. హిందువులు రాజకీయశాస్త్రమునందు గొప్ప అభినివేశము గలవారై యుండిరి. కౌటిల్యుడు రాజకీయశాస్త్రమున కగ్రస్థాన మొసగెను. దానియందు వార్త (Economics) దండనీతి (Polities the seience of Govt) చేర్చబడినవి. తత్వము వార్త దండనీతి అనునవి మానవపరిజ్ఞానము నావరించియుండె నని మానవులు చెప్పియున్నారు. బృహస్పతి-సంస్కారశాస్త్రము వార్తాదండనీతి శాస్త్రములే-చేర్చుకొనదగినవనియు, దండనీతిశాస్త్రమును నిజముగ పఠించి అనుసరింపదగిన దనియు ఘోషించెను. మహాభారతమునందు నిట్లు చెప్పబడెను. "వివిధధర్మములు నీతిశాస్త్రమునందే సిద్ధించును. సర్వశాస్త్రములు నీతిశాస్త్రమునందే గూడును. మానవజాతియంతయు ధర్మశాస్త్రమునందే పనిచేయును" శుక్రుడు చెప్పినట్టులు నీతిశాస్త్రము మానవజాతికి చాల నుపయోగకారి. మానవసంఘపోషణమునకు ముఖ్యమైన సాధనము. సత్ప్రవర్తనము ధనము సుఖము ముక్తికి సాధనములు. నీతిశాస్త్రపారంగతు లగుటచే రాజులు శత్రువుల జయించి ప్రజలను ప్రేమించి రాజ్యపరిపాలనమునందు నిపుణులగుదురు. అది 'పరిపాలనా సంఘములను దేశములను సంపాదించి కాపాడుటయందు గొప్ప సహకారి' యని కామందకుడు నుడివెను. థామస్ మొదలగు రాజకీయవేత్తలును నీవిధముగనే చెప్పిరి. "క్రీస్తుకు పూర్వము 4-5 శతాబ్దములలో హిందూదేశమున మానవ బార్హస్పత్య ప్రభృతులగు సంప్రదాయములును పారాశరాది పరిజ్ఞానవేత్తలును ఉండిరి. వీరిభావములనే మనువు మొదలగు శాస్త్రకారులును వ్యాపింపజేసిరి.

హిందూతత్వవేత్తల భావములను ఆధునిక రాజకీయపరిజ్ఞానము ననుసరించి చూచినప్పుడు ముక్కుమూసికొని వైవధ్యాసతత్పరు లగు హిందువులు ప్లేటో కంటెయు పూర్వమే రాజకీయములందు అసమానమగు చాకచక్యమును గనబఱచిరని తేలును. మనవారు రాజుయొక్క ఉత్పత్తివిధానముల నన్నిటిని విచారించిరి. ఏకముఖవర్తను లై ఒక యొడంబడికను చేసికొనిరి. దుర్మార్గుల తరిమివేయవలయు ననిరి. ఈ సంఘపు టొడంబడికయే రాజ్యపు టొడంబడిక గామారి మనువును రాజుగా ప్రజలు ఎన్నుకొనిరి. ఆయొడంబడిక పరస్పరలాభములమీద నాధారపడియున్నది. కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రమునందు ఈరాజకీయపు టొడంబడిక విషయమై నీ విధముగ జెప్పబడియున్నది. అరాజకస్థితియందు నివసించుటకు మనుష్యు లసహ్యపడియున్నప్పుడు చిన్నచేపలను పెద్దచేపలు తినెడిస్థితిలో నున్నప్పుడును మనువును రాజుగా నెన్నుకొని వారిగ్రాసములో నాఱవవంతును వణిజుల లాభములో పదియవభాగము నిచ్చి మమ్ములను రక్షించుట కిది పన్ను అని చెప్పియుండిరి. ఆదాయమునందాధారపడి వారల సంరక్షించి వారి సౌఖ్యమును సురక్షితముగ కాపాడుటకు బద్ధకంకణుడై యుండక, ధర్మమును నిరోధించి దోషుల శిక్షింపక యుండిన యెడల రాజు జనులపాపములకు జవాబుదారు కాకతప్పదు. ప్రజలయొక్క శరీరములను ఆస్తులను సంరక్షించుటయందు ప్రభువునకుగల జవాబుదారీ ఎంతవరకు నుండె ననగా- "వణిజులయొక్క సరుకులు దొంగిలింపబడి దొంగ నిర్దేశింపబడనప్పుడును, సరుకు దొరకనప్పుడును రాజు ఖాపందుకు నష్టమును పూర్తిచేయవలసియుండును." ఏలయన మనుస్మృతి చెప్పినట్లు ఒడంబడిక ననుసరించి రాజు ప్రజలనుండి కప్పముల గొనినపుడు ప్రజలయెడల నాయన విధులను నివర్తింపవలెను. ప్రజలే ఖరారు నవుటులో పెట్టవలయును. ప్రజలను రక్షింపని దుర్మార్గపు రాజును సంహరింపవలె నని మహాభారతములో చెప్పబడినది XIII (69, 62, 77) అందువలననే 'యథా రాజా తథా ప్రజా' అని ప్రజలపాపముల ప్రభువు భరింపవలెనని మారినది. దీనినే కౌటిల్యుడును ననుకరించెను. ఏలయన "ప్రజలసౌఖ్యమే ప్రభువు సౌఖ్యము, వారి యారోగ్యమే ఆయన ఆరోగ్యము'' అని రాజు పేరుకు నధికారియైనను, నిజమునకు ప్రజలయొక్క దాసుడు (నౌకరు). అన్ని వేళల జనులను సంరక్షించుటకై ఆరు పన్నులమూలమున బత్తెమును గొనును. ఆయనను 'భత్తరక్షణి' అనికూడ వాడుదురు. ఆయనకు రాజ్యము అధీనము చేయబడెను. తనబాధ్యతకు విరోధమును కలిగించినయెడల చిల్లిపడిన పడవవలె ఆతడు వర్జింపబడవలెను. రాజు నెన్నుకొను విషయములోకూడ మనహిందూదేశము ప్రఖ్యాతిని గాంచినది. జనులు వారిలో నొకరిని నేకగ్రీవముగా రాజుగ నెన్నుకొనియెదరు. అప్పుడు యీ విధముగా జెప్పెదరు. "జనులందరు రాజ్యాధికారము నివర్తించుటకు నిన్ను కోరుచున్నారు. నీవు రాజ్యమును వృద్ధిపరచవలెను. కనుక రాజుగా మీరుఎన్నుకొనబడితిరి." ఒకజాతివారినే ఎన్నుకొనవలయు నని విధిలేదు. శూద్రప్రభువులును గలరు సామాన్యముగ క్షత్రియులు ప్రభుత్వశాఖగా వాడబడుదురు. సుగుణసంపత్తి ననుసరించి రాజు నెన్నుకొనియెదరు. పంజాబులో అమృతసరు ప్రాంతమునందును శారీరకాంతి ననుసరించి ఎన్నుకొనబడియెద రని చరిత్రకారులు నుడివిరి.

హిందూరాజ్యాంగములో నంతరాంగములు పెక్కుగలవు. "రాజు మంత్రులు, ప్రజలు రాజ్యము, కోట నగరము, ధనాగారము సేన, స్నేహితులు" అని. రాజుయొక్క ముఖ్యవిధి ధనము సంపాదించుట. తగిన రీతులకు దానిని సద్వినియోగము చేయుట. ధనవంతులు పన్నుల నెక్కువగా నియ్యవలయును. ప్రజల సౌకర్యమునకే పన్నుల వసూలు చేయవలయును. (ప్రజానా మేవ భూత్యర్థం సతాభ్యో బలి మగ్రహీత్) "భోగ్యవస్తువులును రాజ్యరక్షణము లగు వస్తువులును త్యజింపవలయును. రాజ్యములో గనులు, పరిశ్రమ ప్రతిష్ఠాపనలను సృష్టించి శోధింపవలయును. ఏలయన వాణిజ్యము పరిశ్రమ సంఘమును ధరించును. ప్రభుత్వము సంఘాభివృద్ధికే పాటుబడును" అని మహాభారతము చెప్పుచున్నది. 1903 సంవత్సరమున రస్ డేవిడ్ గారు నీవిధముగ వ్రాసిరి. "శాక్యుల అధీనములో నున్న హిందూదేశభాగములలో కొన్ని ప్రభుసంబంధమైన ప్రజాప్రభుత్వములు (aristocratic republics) ప్రబలి నిప్పటికి సజీవులై యున్నవి. అదియును గాక ప్రభుత్వరాజ్యములతోపాటు సంపూర్ణస్వతంత్రాధికారములు గల ప్రజాప్రభుత్వములును గలవు. విన్సెంటుస్మిత్ సహితము పంజాబుదేశమునందు ఇప్పటి అమృతసర్ కాంగరా మొదలగు ప్రాంతములందును తదితరములందును ప్రజాప్రభుత్వరాష్ట్రము లుండెనని సెలవిచ్చిరి. దీనివిషయమై వ్రాయవచ్చినప్పుడు సంస్కృతములో నుండు కొన్నిమాటలను బట్టి కొన్ని నగరములు సంఘములు రాజులవల్ల పరిపాలింపబడక ప్రజాప్రభుత్వాధికారాధీనములై యుండెనని తేలెను. అప్పుడే సంస్కృతపదమగు "గణ" అను శబ్దమును బట్టి సైయూహను స్థిరపరచగలిగిరి.

యవనదేశస్థులు ప్రజాప్రభుత్వప్రియులు. కాన పంజాబు, సింధు, మాలవదేశములలో ప్రజాప్రభుత్వములు ప్రబలెనని నుడివిరి. క్రీస్తుకు పూర్వము 302 సంవత్సరములో చంద్రగుప్తునికొల్వున రాయబారిగా వచ్చిన మెగాస్తనీస్ యీవిధముగ జెప్పెను. "డోరియనుపరిపాలన నుండి చంద్రగుప్తుని కాలమువరకు 6042 సంవత్సరములు పరిపాలించిన కాలములో ప్రజాప్రభుత్వములు మూడుపర్యాయములు స్థాపింపబడెను. కొన్ని పురుషాంతరములు గడచిన పిదప ప్రభుత్వపాలనము నగరములం దంతరించి ప్రజాప్రభుత్వమునకు స్థానమిచ్చెను" మెలోయి అక్సిడ్రోకై, కేతోయి, జాతులు స్వాతంత్ర్యాభిలాషులై చాల కాలము తమస్వేచ్ఛను అవిచ్ఛిన్నముగ సాగించిరనియు, నాశియను అను జాతివారలు స్వతంత్రజీవులై, అధ్యక్షునకు లోబడి ప్రజాపరిపాలన సంఘములు పరిపాలనము జేయుచుండెను. శబర జాతివారలు ప్రజాప్రభుత్వమునకు నధీనులై యుండిరని అనేకచరిత్రకారులు నుడివిరి. పాటియాలాదేశము రాజుయొక్క యధికారము లేక ప్రజలే పాలించుకొనుచుండిరి. అట్లే బ్రాహ్మణపట్టణము లుండెను. అలగ్జాండరుని దండయాత్రలప్పుడు సింధుదేశమునం దుండెడి ప్రజాప్రభుత్వాధికారులకు నెక్కువ ఉత్సాహము నిచ్చి యవనులవాడికి నిరోధమును గలిగించి వారిస్వేచ్ఛను పునరుద్ధారణ చేయుటకును పోరాటమును సాగించుటకు ప్రబలకారకులైనవారలు యీ బ్రాహ్మణ ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషులే. కొన్ని ప్రభుత్వములు కలిసి ప్రప్రథమమున పోరాడెను గాని అన్నిటికి స్నేహభావము కుదరనందున అలెగ్జాండరునియొక్క దాడిని పూర్తిగ నిరోధింపలేకపోయెను.

మలోయి, కథేయి, అక్సిడ్రోకై ప్రజాప్రభుత్వజాతులు జయప్రదముగ అలెగ్జాండరుని దాడిని నిరోధించెను. వీరు వారి అంతఃకలహములను మాని పోట్లాడిరి. కాని పైజెప్పిన కారణమున పూర్ణజయమును పొందలేదు. అక్సిడ్రోకైరాజ్యమున 80 వేల కాల్బలములు, 10 వేల గుఱ్ఱములు, 700 రథములు గలవు. తూర్పు రాజపుటానా మాల్వాదేశములలో అర్జునాస్ మాలవాస్ అంభియాన్ అను స్వతంత్రజాతులు నప్పటికాలములో ప్రబలియుండిరి. యౌధేయ జాతివారు సట్లేజినదీప్రాంతము లందును, పంజాబు మధ్యభాగములందును దరకాస్ అను జాతివారును ప్రజాప్రభుత్వ ప్రతిష్ఠాపన పాలనాధికారములో నుండిరి. ఎడ్విన్ బీవన్ చెప్పినట్లు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర కాలమునందు పంజాబునందు రాజ్యాధికారము లేక వారివారి కులీనులచేత పరిపాలింబడిన స్వతంత్రజాతులు గలవు. ప్రభుత్వపరిపాలన రాజ్యములకును, ప్రజాప్రభుత్వరాజ్యములకును కొంత సంఘట్టనము కలిగినది. వేదములకాలములో నొక కుటుంబమువల్లగాని కులీనులసంఘములచేత గాని పరిపాలింపబడు జాతులు గలవని థామస్సుగారు చెప్పెదరు. కసీనారయొక్క వల్లకలు వైశాలియొక్క లికవిస్ దీనికి తార్కాణములు. గొప్పరాష్ట్రాభివృద్ధిచేత క్రమముగా నివి నశించినవి. మౌర్యసామ్రాజ్యములో నవి అంతరించినవి. కాని మాలవప్రజాప్రభుత్వము మాత్రము నిలిచినది.

ఐతరేయబ్రాహ్మణమునందు భోజస్వరాట్ అను ప్రజాప్రభుత్వములు చేర్కొనబడినవి. ఆ సందర్భమునసే ఉత్తర కురు ఉత్తర మద్ర అనునవి రాజులేక సంఘము యావత్తు పరిపాలనకు నధికారము న్నట్టు చెప్పబడినవి. మధ్యదేశమునందును ప్రాగ్దేశమునందును గంగాయమునా ప్రాంతములందుమాత్రము ప్రభుత్వరాజ్యములు గలవని దానియందు చెప్పబడెను. పతంజలి మహాభాష్యములో ప్రజాప్రభుత్వాధ్యక్షుని రాజుగ నిర్ణయించెను. మహాభారతమునందు ప్రభువునకు లోబడక స్వతంత్రముగ పరిపాలించుకొను స్వతంత్రసంఘములకు 'గణము'లని పేరుపెట్టబడెను. శాంతిపర్వమునందు గణములు ప్రజాప్రభుత్వముల విషయమై వర్ణింపబడినది. గణములయొక్క బలాబలములు రాజులు వానియందు కనుపఱచవలసిన సానుభూతిని వర్ణించిరి. ఆ సందర్భమున యుధిష్ఠిరునకు భీష్ముడు చెప్పియున్నాడు. "ప్రభుత్వముపట్ల ఏకత్వము సంఘీకృత కార్యము రాజ్యకార్యములందు గాఢము నాయకులందు నమ్మిక నను నవి గణములయొక్క గొప్పచిహ్నములు" అని. ప్రజాప్రభుత్వవాదులు, మహాజ్ఞానులు, చట్టనిబంధకులు, న్యాయమునకు కట్టుబడువారు. తమలో తమకును విదేశీయులకు సహాయము చేయుటయందు నభిలాషగలవారు, బలవంతములగు ప్రజాప్రభుత్వములు నీరసములగు సంఘములకు సహాయము చేయుచుండెడివి. వారి ఏకత్వము శౌర్యమును గుర్తెరిగి విదేశీయులు వారిప్రాపును గోరుచుండెడి."

మౌర్యరాజ్యస్థాపనకు ఈ ప్రజాప్రభుత్వములు ఎక్కువ నాటంకముగ నుండెను. అర్థశాస్త్రమునందు కౌటిల్యుడు ఈ స్వాతంత్ర్యప్రజాప్రభుత్వముల రూపుమాపుటకు యుక్తిని చెప్పెను. ఆయా దేశములలో కల్లకల్లోలముల గలిగించి, వానిని నీరసముగ జేసి వానిని నాక్రమింపవలయునని తనరాజుకు నుపదేశించెను. ప్రజాప్రభుత్వవాదులకు అంతులు వేసి వారి నెక్కువగ బాధలుపెట్టి క్రమముగ నాశనము చేయుటయందు మనుస్మృతియు కొంత బనిజేసెను. మఠాధిపతులును, ప్రభువులును ప్రజాప్రభుత్వమువలన జనులు స్వేచ్ఛాభిమానులై స్వతంత్రమనియెడు స్వచ్ఛందజలమును పానముజేయువారని ఇప్పటి మన ఆంగ్ల ప్రభువులవలె అసహ్యించుకొని వారి ననేకక్షోభలబెట్టి వారియందు ఆయున్న తాదగ్యములను ఆశలను నిర్మూలము జేసిరి. ఆ విధముననే మౌర్యగుప్త సామ్రాజ్యములను ప్రజాప్రభుత్వములు సాకల్యముగ నంతరించినవి.

మన హిందూదేశమున 26 ప్రజాప్రభుత్వములు విజృంభించెనని కౌటిల్యుడు అర్థశాస్త్రమునందు చెప్పియున్నాడు. వానిలో అంగ, మగధ, కాశి, కోసల, వ్రజి, కురు, పాంచాల, అవంతి, గాంధారి, శాక్య ముఖ్యమైనవి. కాంభోజి మొదలగు రాష్ట్రములలో క్షత్రియులు ఎక్కువమంది యుండెడివారు. అవి నైనా ప్రజాప్రభుత్వములుగ ఘనత కెక్కినవి. యూరోపుఖండములో స్విస్ ప్రజాప్రభుత్వము నందువలె వారిని యుద్ధమునందు వినియోగింపబడిరి. లిచ్ఛవిల్, వజాస్, మద్రాకీ, కురు, ప్రభుత్వములు సరియైన ప్రజాప్రభుత్వములు. కొన్ని రాజ్యములు రాజాధీనములో నుండి క్రమముగ ప్రజాప్రభుత్వములుగ మారినవి.

శాక్య ప్రభుత్వములో పదిలక్షలజను లుండెడివారు. వారు నాయకులలో నొకరిని నధ్యక్షులుగ నెన్నుకొనిరి. ఆయన రాజా అను నామములో రాజ్యమును నిర్వాహక ప్రాముఖ్యతగ నుండి వారియొక్క ఆలోచన, సభలయందు అధ్యక్షత వహించియుండెడివాడు. వారి హోదా నంతరం సామాన్యజనులవలె పరిగణింపబడెడివాడు. బుద్ధుని తండ్రియగు శుద్ధోధనుడు ఎన్నుకొనబడిన అధ్యక్షుడు. అధికారానంతరము ఆయన సామాన్య పురజనునివలె పరిగణింపబడెను.

వైశాలి ప్రభుత్వము విజ్జియన్ ప్రజాప్రభుత్వములు కలిసి యుండెను. వారిలో నధ్యక్షులు రాజులని పిలువబడెడువారు. వైశాలి అనునది ఒక గొప్పపట్టణము. ఆ పట్టణమునందు ప్రజాప్రభుత్వము గలదు. అందు 5 వేలమంది సభ్యులు గల సభ గలదు. ప్రతిసభ్యున కొక గజ ముండెను. వారికి యువరాజు గలడు. వారి చట్టములు ఆచారముల ననుసరించి చేయబడుచుండెను.

యాదవ ప్రజాప్రభుత్వమునందు శూరత్వముగల జను లుండెడివారు. వారికి ఆరువేల తోటలు 60 వేల కాల్బలములు గలవు. వీరి రాజ్యము క్రమముగ చంద్రగుప్తుని సామ్రాజ్యమునందు జేర్చబడినది. వీరు మహాభారతములో చెప్పబడిన యాదవులసంతతివారని కొందఱు చెప్పుదురు. మాళవప్రజాప్రభుత్వము సట్లెజిప్రాంతముల ప్రబలినది. ఈ ప్రజాప్రభుత్వములు తమంతటతాము వృద్ధిపొందెను. కొన్ని సమ్మేళనము (Frederation) గా చేర్చి యొక్కువబలము గలిగియున్నవి. విర్జీస్ సమ్మేళనము స్విస్సమ్మేళనమువలె బౌద్ధమత కాలమునందే ప్రబలెను. అదియే ఉత్తరజాతులయొక్క సమ్మేళనము. అది ఇప్పటి బీహారు దేశమును ఆక్రమించుకొని చివరకు అజాతశత్రువువల్ల తరుమబడెను.

బుద్ధుడు ప్రజాప్రభుత్వస్వరూపము ననుసరించి ఆయన తత్త్వ శ్రమ సిద్ధాంతమును బోధపరచెను. ఆయనకు ప్రజాప్రభుత్వమన్న ఎక్కుడు ప్రీతి. జైనులు ఏకముఖత్వమున సభల గావించి వారి పనులను గొనసాగించిన యెడల వారు ఎప్పుడు గొప్ప యున్నతస్థితియం దుందురని ఆ మహానుభావుడు చెప్పెను. వారిలో అంతర్గర్భితములైన లోపములవల్ల మౌర్యగుప్త సామ్రాజ్యములో నవి అంతరించిపోయినవి. హిందూదేశమున ప్రజాప్రభుత్వములు జనసామాన్యముయొక్క జీవనమున కతీతములు కావు. చిన్న పెద్దలు స్త్రీలు ఆలోచనసభలందును చట్టనిర్మాణమునందును, పాలనయందును ఐక్యము పుచ్చుకొనుచుండెడివారు. రాజ్యవ్యవహారములలో ఐక్యము పుచ్చుకొనుటకు గర్వమును బొందిన గ్రామవాసుల (స్త్రీలతోసహా) తోడ్పాటుకు ప్రభుత్వము ననుకరించుచుండెను. రాజును కార్యనిర్వాహకసభ్యులను సేనాధిపతిని ప్రజలే ఎన్నుకొనుచుండిరి. కేంద్రప్రభుత్వమునకు స్థానికప్రభుత్వమునకు సఖ్యము బాగుగ నుండెడిది. కేంద్రప్రభుత్వము ననుసరించియే స్థానిక ప్రభుత్వము గ్రామసంఘములు పారిశుద్ధ్యసమితులు స్వరూపస్థాపనం జేయబడెను. రాజనగరములందు మోతేవాలుకులై, పట్టణములందును, గ్రామములందును తగినరీతిని సభామందిరము లుండెడివి. మౌర్యచక్రవర్తులు ప్రజాప్రభుత్వస్వరూపములనే అనుకరించిరి. వారు రాజ్యమును ఏకత్వముగ నుంచి రాష్ట్రముల నేలించుటకు రాష్ట్రాధికారుల నియమించిరి. గ్రామ పట్టణ మండల రాష్ట్రాధికారులు వారివారి ప్రదేశములలో జరుగు వ్యవహారములను కేంద్రప్రభుత్వమునకు పంపుచుండిరి. మనదేశములో ప్రజాప్రభుత్వములు గుప్తసామ్రాజ్యమువల్ల నాశనమైనను కేరళదేశమున 18-వ శతాబ్దివఱకు స్వతంత్రప్రజాప్రభుత్వము తలయెత్తుకొనియుండెను. దానిలో స్థానికప్రభుత్వవిషయములో 1743 సం॥ వఱకు జనులు సభలద్వారా పరిపాలించుకొనుచుండిరి. ముఖ్యప్రజాప్రభుత్వసభను 'నాడు' అని పిలుతురు. ఈ సభకు ప్రతి గ్రామములనుండి గ్రామభాగములనుండి గ్రామకూటములనుండి ప్రతినిధులు ఎన్నుకొనబడిరి.

ఇంతియగాక ఒకవిధమగు నధికారము స్వతంత్రము గల స్థానిక 'జాతీయ (Tribal) సంఘములు గలవు. వానినే శుక్రనీతియందు 'గణములు' అని చెప్పబడెను. ప్రతికులమునకు ప్రతిశ్రేణికి ప్రతిగణములకు దొంగతనము బందిపోటు తప్ప ఇతరనేరముల విచారించి శిక్షితుల దండించుటకు నధికారము గలదు. కొన్ని సంఘములు కొన్ని నేరములను- కొన్ని సంఘములు కొన్ని నేరములను- వారివారి సామర్థ్యమును బట్టి అధికారమును చలాయించుటకు నిర్ణయింపబడెను.

దక్షిణహిందూస్థానములో నయితము కొన్నిగ్రామములు కూటమిగ జేరి తమలో తాము పరిపాలన జేసికొనుట మొన్నటివఱకును గలదు. చోళరాజ్యములో అనేకగ్రామములు సభల నేర్పరచుకొని అంతర్వ్యవహారముల బరిష్కరించుకొనుచుండెను. పరాంతక యను చోళరాజు కాలములో పరిపాలనమును నిర్వహించుటకు ఆఱు ఉపసంఘములు గలవు. సాంవత్సరికోపసభ (Annual Committee) వ్యవసాయసంఘము-పారిశుద్ధ్యసంఘము-కోశసంఘము-న్యాయసంఘము-కార్యనిర్వాహకసంఘము అని. అందులో స్త్రీలుకూడ పనిజేయుచుందురు. తరువాత కొన్నిగ్రామములలో 'పంచాయితీ' అను పేరుతో తమ వ్యవహారముల బరిష్కరించుకొనుచుండిరి. అయితే ఆంగ్లనిరంకుశప్రభుత్వము వలన జనులయందు ప్రభుత్వాభిలాష నశించెను. దానిచేతనే ఆ జనులు నిస్సహాయులైరి. అభిలాషను ఉద్ధరించుటకు. సరియైన స్వతంత్రము జనుల కొసగవలయును. జనులయందు ననుమానము పోయి వారి దేశవ్యవహారములను పరిష్కరించుకొనుటకు తగిన యవకాశము వారి కియ్యవలెను.

ఆంధ్ర తేజమ వందనం బందికొనుమ

తాపీ - ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

౧

విజయనగరాంజనేయు సే।వింప నేఁగి
క్రూర విరచిత పరిభావ । ఘూర్ణితాత్మఁ
జెల్లు వగఁ ద్రెళ్లి, మది తల్ల।డిల్లి, యుల్ల
మందునం జాపసందేహ । మల్లికొనఁగ
"నాంధ్ర తేజంబు గలదె యీ । యవని నింక?"
యంచుఁ గించిజ్జ్ఞతక మించ । నెంచినాఁడ;
కాని సందేహమును బూని।నాను గాన
దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౨

మౌర్యవంశసంస్థాపనా।చార్య వర్యుఁ
డైన చంద్రగుప్తుఁడు చం।డాంశులీల
యవనజనమును గవనున । కవల నునిచి,
దండితారాతివీర ప్ర।కాండుఁ డగుచుఁ
బాలనము సేయుమగధకుఁ । బాటవమునఁ
గయ్యమునకు విద్యమునకు । నెయ్యమునకు
నీడుజో డనఁగూఁడునే।ప్రోడ యనఁగ
మన్ననలఁ గన్న వన్నెయే । మాఱియున్న
తెలుఁగు నెలుఁగక పొరపడి । తెగఁ దలఁచితి,
దోసమూనెను మది, కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౩

కైదు వనఁ బాప మని యశో।కక్షితీశుఁ
డాత్మ పరితాపబోధనీ।యానురాగ
పూరితం బగు సందేశ।ముం బనుపఁగ,
విమలదర్పణప్రతిక్షిప్త । బింబ మటులు
"ప్రణయభరితాత్ములమె మేముఁ । బగఱకొఱకె
"యాయుధాంకితపాణుల । మలరినార"
మిన్ని నాళులు; పశుబల । మెన్ని తాత
పడయని జయంబు శాంతినిఁ । బడసి తనుమ,
ఖడ్గధారలఁ బ్రేమ భం।గమ జేసి,
భువి నశోకంపు మున్నీట । ముంచి యెత్తు
నాఁటి తేజంబు గల దను । మాట లేమి
దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౪

అవల, నన్నూట దేఁబది । హాయనంబు
లొక్క-ఫక్కిని దిక్కుల । నుక్కు మిగిలి
యుర్వి సర్వంబు నేలు చ।ఖర్వమతిని
"వేల లింకేల మాకలా।లీలల" కని
మణిమయూరాది దేదీప్య।మాన మైన
వస్తువులతోడ విహరింప । వనిధి నెల్ల
నంచితోద్యానసరసిఁ గా।వించి మించి;
దుర్గ మాహార్యముల నెల్ల । తొల్చిమల్చి
'స్వర్గ మీచోట భూమికి । సాఁగి వచ్చె
నేమొ' యనునట్లు సొంపుల । నింపు నింపు
దేవళంబుల శాశ్వత।ఠీవి మెఱయఁ
గట్టి గట్టిగ భక్తినిఁ । జెట్టఁబట్టి;
గహ్వరంబుల కుడ్యభా।గంబు లెల్ల
పటము లొనరించి, తా మెంత । ప్రాఁత వడియు
నైగనిగ్యంబు వోని వ।ర్ణములతోడ
బళిరె నేర్పున రచియించి । భారతీయ
చిత్రలేఖన కౌకకొంత । యాత్ర ముడిపి
వజ్రమున కన్న పరుసనై । వైరిపట్లఁ
గట్ట మన్నను గుసుమంబు।కన్న మెత్త
నగుచు లోకంబు మెచ్చఁగా । నలరినట్టి
తేజ మున్నది మఱియొక్క । మోజ ననుచు
నెంచఁ జాలక యే సంశ।యించినాఁడ
దోస మూనెను మది, కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౫

వేఁగిదేశానఁ బాలన।విధమునందు
నిగమసభలను నిర్మించు । నేర్పు మించు
సౌష్ఠవముఁ జూపి దేశభా।షా ప్రపంచ
సార్వభౌమత నర్థించి । సాహితీవి
శుద్ధవాహినీగతబుద్ధి । నుద్ధతు లయి
నాఁటికిని నేఁటికినిఁ గూడ । సాటి యన్న
మాట లేకుండు రత్నాల।మూట లనెడు
కృతుల నతులితగతుల సం।స్కృతుల నందు
నాచళుక్యాది నృపుల క।ళ్యాణకాల
మందుఁ గల తేజ మింకొక । చంద ముంటఁ
గాంచనేరక మది సంశ।యించినాఁడ

దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౬

ఖండనాపరరుద్రులు, । ఖండితారి
నికరభద్రులు కీర్తిని।ర్ణిద్ర లలఘు
వితరణసముద్రులును రుద్ర।క్షితివిభు లట
నోరుగల్లున విలసిల్ల । నుల్లసమున
మొఱకుఁ దురకల ఢీకొని । నఱకుటొండె
రమ్య కావ్యంబులను బరి।శ్రమలయుంకు
కాలమును బుచ్చియొండె వి।ఖ్యాతిఁ గాంచి
రుద్రమాంబిక సామ్రాజ్య।భద్రపీఠి
నెక్కి నెక్కొట సర్వంబుఁ । జక్కఁజేసి
'అబల యఁట! పాఁ సంబున । సొబగ దేఁటు!
మేలు మే లని పరులును । జాలఁ బొగడ
వైభవమునఁ దూలఁదూఁగి । వన్నెఁ గన్న
నాఁటి తేజంబు దాఁ బరి।ణామ మంది
యున్న దీనాఁడుఁ గనఁజాల । కున్నకతన
దోసమూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౭

సప్తవప్రావృతంబు ప్రా।సాద సీమ
దక్షిణాపథ మెల్ల ను।ద్యానవనము
విజితవైరిరాట్ శ్రీ లక్ష్మీ।వితతి గాఁగ
హాయి విహరించి యాకాశ । మంటుచుండు
స్వీయ కేతనచేలాగ్ర।సీమ పవన
చాలనంబునఁ దటతట । సద్దుసేయు
నంతమాత్రాన శత్రుహృ।దంతరములు
దడదడని కొట్టికొనునంత । ధాటిఁజూపి
మణిగణపురాసు లచటి వి।పణులలోన
లోచనంబులు దనివారఁ । జూచి చూచి
నవసుధా ధారలను మీఱు । నవ్యభవ్య
కావ్యపీయూషపాన సౌ।ఖ్యంబుఁ గాంచి
యెందుఁ జూచినఁ దనవారె । ముందుగాఁగ
సర్వతోముఖసుస్థిరై।శ్వర్య మంది
విజయనగరాన ప్రతిభమై । వెలయు నాఁటి
తేజ మీనాఁడుఁ గ్రాలుటఁ । దెలియకుంట
దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౮

అన్నిదిశలను మన్నన । లంది యవని
నల్లుచున్న నీభుజబలం । బైనఁగాని
జలధివలయిత మేదినీ।చక్రమందు
నిధియు నదియును ననకుండ । నెల్లయెడల
కెఱగి మాన్యత మనెడి సిం।హాసనము గాని!
అద్వితీయపరాక్రమ । మరులు మెచ్చ
నాహవక్షోణిఁ జూరు ధై।ర్యంబు గాని;
శీతనగ మంటి దీప్తి రా।జిల్లుచున్న
ప్రాభవస్ఫూర్తిలో నెక్కు । పాలు గాని;
కడలి మొదలుగ నల చలి।గట్టువఱకుఁ
గలుగునాకులఁ జోడిమిఁ । గాంచుచున్న
భవ్య భవదీయ పాలన । ప్రౌఢిఁ గాని;
న్యాయశాలల నున్న య।గ్రాసనములఁ
గొలువు నెలకొని శోభలఁ । గులుకుచున్న
యమల విజ్ఞాన వైభవ । మైనఁ గాని;
కార్యసాఫల్యమునకు గం।కణము గట్టి
యొట్టి యిక్కట్టు లలమిన । నీసడించి
ముందె నడచెడి నీదగు । పూన్కి గాని;
'ఆత్మశిశువును జేకూలు । నలఘుభాగ్య'
మనెడి నానుడితత్త్వంబు । నరసి చూపు
నబ్బురం బగు త్యాగంబు । నైనఁ గాని
దేనినైనను నొక్కింత । యైనఁ గాని
యరసినంతన నద్దిరా । యాంధ్ర తేజ
మంతరింపఁగ లేదు రూ।పాంతరముల
నలరుచున్నది నేఁడును ననఁగ దగదె!
అట్లు చూడంగ లేక నే । నక్కటకట!
కానిసందేహమును బూని।నాను కాన
దోసమూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౯

ఆంధ్ర తేజంబు గల దింక । నలరఁగలదు
చూడఁజాలక బేలనై । గోలుమంటి
శోకపుంబొర కప్పి నా।లోకనముల
సందియం బంధకారమై । క్రందుకొనియె
బాగునోగు నెఱుంగని । పాడువంత
వింతచింతలఁ బైకొని । యింతఁ జేసె
అక్షయ మనశ్వరము సిద్ధ । మక్షరంబు
నైన నినుఁగూర్చి సందేహ । మందినాఁడ
దోసమూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

Late Rao Bahadur
Varada Mallappa Sholapur

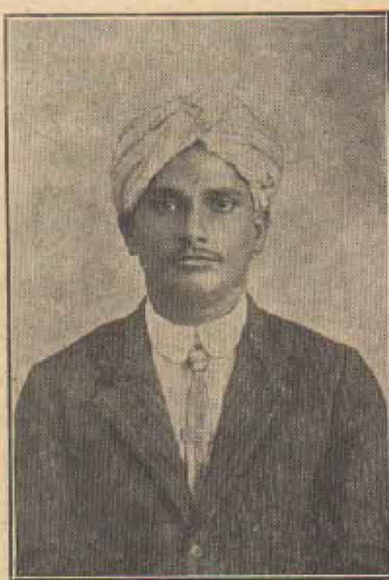
కీ. శే. రావుబహాదరు
వారద మల్లప్ప సోలాపురం

Sree Matsyavamsam
Sree Jagannadha Bhupati Deva Varma

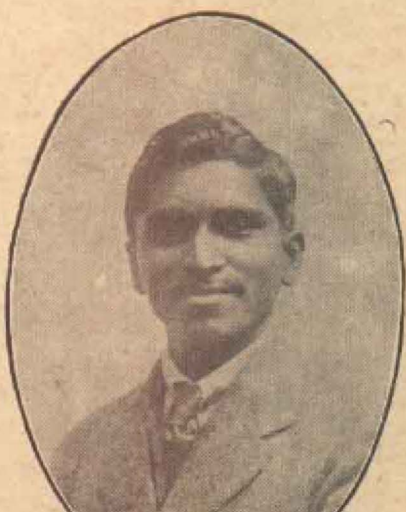
శ్రీమత్స్యవంశం శ్రీజగన్నాథభూపతి దేవవర్మ

Sriyut
Pulavarty Venkatraya Sarma

శ్రీయుత పులవర్తి వేంకట్రాయ శర్మ

Sriyut G. Ranganayakulu

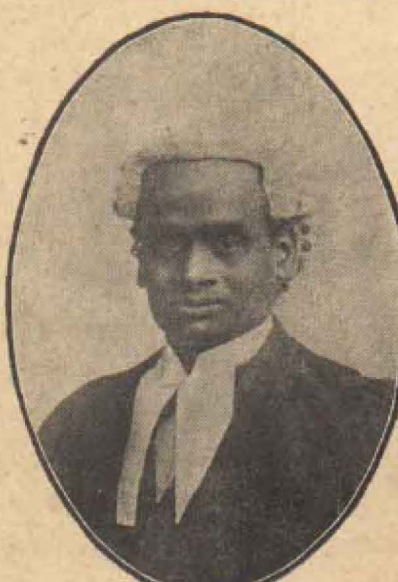
శ్రీయుత జి. రంగనాయకులు

Sriyut
Doma Venkataswamy Gupta

శ్రీయుత దోమా వేంకటస్వామి గుప్త

Barrister A. Venkata Ramana, Narsapur

బారిస్టరు ఎ. వెంకట్రమణ

Sriyut Chivukula Sree Ramlu

శ్రీయుత చివుకుల శ్రీరాములు

Sriyut Guntur Venkatasubbayya

శ్రీయుత గుంటూరు వేంకటసుబ్బయ్య

Sriyut Kalluri Subbarayulu

శ్రీయుత కల్లూరు సుబ్బరాయులు

Sriyut Atmakuri Govindacharyulu Released on the 5th Sep. 1922

శ్రీయుత ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులు 5-9-22 న వదలబడిరి

Sri Iticala Sooryanarayana

శ్రీయుత ఇటికాల సూర్యనారాయణ

Sri Kotagiri Venkata Krishna Rao gar

గంపలగూడెం కుమారరాజా శ్రీ కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు గారు

Sriyut Mattam Bala Subrahmanya Gupta

శ్రీయుత మట్టం బాలసుబ్రహ్మణ్య గుప్త

* మన జాతీయపాఠశాలలు ఏల విచ్ఛిన్నము లగుచున్నవి?

ఎమ్. సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

వెనుక నొకసారి కాకినాడలో మహాకవి రవీంద్రనాథ ఠాకూరు గారి సందర్శనము లభించినపుడు కవిపుంగవుని నీక్రింది ప్రశ్న మే మడిగియుంటిమి. "వంగదేశమునందు జాతీయవిద్యాపీఠము స్థాపింపబడి యంతరించుటకు కారణ మేమి?" దానికి మిక్కిలి సరసముగాను, యుక్తియుక్తముగాను, కవిసార్వభౌమునకు సహజమైన భావగుంభనముతోను వా రిట్లు సమాధాన మొసగిరి. "అది జాతీయము కాకపోవుటయే దాని విచ్ఛిన్నమునకు కారణము" అని సెలవిచ్చిరి. వ్యంగ్యప్రధానం కావ్య మను నార్యోక్తి ననుసరించి మహాకవి వాక్యములయందు వ్యంగ్య ముండుట సహజము. కాన, నీపై వాక్యమునం దొక కావ్య మిముడి యుండవచ్చు నని మాలో కొందఱకు దోఁచినను, వారి ప్రత్యుత్తరము తాత్కాలికముగా మాకు సరియైన సమాధాన మిచ్చినట్టు మాత్రము సంతృప్తి గల్గలేదు. కాని వత్సరములు గడచినకొలదిని దాని నిజవ్యాఖ్య ప్రకృతపరిస్థితులలో "అనేక జాతీయపాఠశాలలు" మన యాంధ్రదేశమున నుద్భవించుటయు, నవి కొలదికాలములోనే నామమాత్రము లగుటయును కన్నులార గాంచి, పరిశీలించినవారికి సుబోధకమగుచున్నదని నేనూహించుచున్నాను. నా యూహాప్రపంచమును, నామిత్రుల దిద్దుబాటునకు బద్ధుడనై, వాత్సల్యపూర్వకముగా నీక్రిందివాక్యములలో పొందుపరచుచున్నాను.

జాతీయపాఠశాలల చరిత్రము

సంగ్రహముగా వీని యుత్పత్తియును వృద్ధిక్షయములును నొకింత విచారణీయములు. ఈమధ్యను అందందు "జాతీయపాఠశాల" లను నామముతో వెలసిన వ్యవస్థ లన్నియు లోకచుక్కలవలె నావేశఫలితములును, క్షణికములునగు ఉల్కలవంటివియే కాని స్వయంప్రకాశమాన మగు తారకామండలివంటివి గావు. అట్లు చెప్పుటవలన వాని ప్రయోజనము శూన్యమని మాత్రము పాఠకు లర్థము చేసికొనగూడదు. ఉల్కలకును ధూమకేతువులకును భగవత్సృష్టియందు ప్రయోజనము లేదని యేమూఢుడైనఁ జెప్ప సాహసింపఁగలఁడా? అట్లే వీనికిగూడ తాత్కాలిక ప్రయోజన ముండీ యుండవచ్చును. అట్టి యవస్థగూడ జాతీయతానిర్మాణమునందు అవసరమై యుండనోపును. ఈపాఠశాలలు ఆవేశజనకములని చెప్పియుంటిని. ఏలయనఁగా అవి రాజ్యాంగరథమును త్వరలో గమ్యస్థానమును జేర్చుటకు సాధనములుగా పరిగణింపబడినవే గాని, కష్టముల కోర్చియైనను సంపాదింపవలసిన సాధనవస్తువులుగా పరిగణించి పాటుపడుటకు కావలసిన కాలపరిమాణమును, వివేచనశక్తియు లేకపోయెను. సాధనముగా పరిగణింపబడినవస్తువు సాధ్యముగా నెన్నటికినిఁ బనికిరాదు. కాలక్రమమున నవసరము తీరినవెంటనే దానిని పరిత్యజింపవలసినదే. అట్లే మన జాతీయపాఠశాలలును, రాజ్యాంగరథముయొక్క గమనము మందగించినతోడనే ముక్కివాడిపోయినవి. ఒకయుదాహరణమువలన దీనిని బాగుగ వివరించెదను. ఇదివఱకు రాజ్యాంగసభలకు జాతీయవిద్యాపాఠశాలల బాలురను తీసికొనిపోయి ఉద్రేకపూరితములైన పాటలు పాడించుచుండెడివారు. అప్పుడు అందఱకును ఆనందముగనే యుండెడిది. కొంతకాలమునకు అట్టిసభలే కట్టిపెట్టవలసి వచ్చినది. అప్పుడీబాలుర యుత్సాహమునకు తావు కనబడలేదు. ఆవిధముగా సాధనమాత్రము లైన వివిగూడ, క్రమముగ సాధ్యవస్తువు లోపించుటచే లోపింపవలసివచ్చినవి.

కాబట్టి మన జాతీయపాఠశాలలకు సాధ్యాభావమే ముఖ్యలోపములలో నొకటియని పైన వివరించితిని. అట్టివిగాక మఱికొన్ని ఏదో ఆదర్శమును పెట్టుకొని పని ప్రారంభించి యిప్పటికిని నిలిచి వృద్ధి పొందుచున్నవి కొన్ని యచ్చటచ్చటఁ గలవు. వాని కీవిమర్శ వర్తించదు. అవి తదాదర్శప్రాప్తికై సర్వకాలము వర్ధిల్లుగాక. ఈసందర్భమున నా మిత్రుడును - ఆంధ్రజాతీయకళాశాలా ప్రధానాచార్యుఁడును - మన దురదృష్టవశమున కీర్తిశేషుఁడును - నగు - శ్రీయుత కోపెల్ల హనుమంతరావు పంతులు గారి దూరదృష్టిని మిక్కిలి కొనియాడవలసి యున్నది. ఆమేధావి ఎంతమాత్రమును ఈమధ్య విజృంభించిన రాజ్యాంగకల్లోలమునందు పాల్గొనకుండిన విషయము నంద ఱెఱుగుదురు. అయినను నీపరిస్థితుల వలన లభించెడి లాభములను ఆయన తనకళాశాల కొఱకుగూర్చక విడిచిపెట్టెనా? ఎంతమాత్రమును లేదు. వచ్చెడిలాభములను గ్రహించుచు సుడిగుండము మధ్యకు కళాశాలనీడ్వక చక్కగ నేర్పరియైన కర్ణధారివలె కళాశాలను నడిపించి కీర్తిశేషు లైన మహానుభావుడు ఆయనయొక్కడే! దానికిఁ గారణము ఆయన సాధ్యవస్తువుపై ఎట్టి ఆవేశకారణ మున్నను, మఱుపుదగులక యుండుటయే. అట్టి ప్రజ్ఞావేశములు గలవారు మఱికొందఱు గూడ నచ్చటచ్చట పాఠశాలలను నడపుచున్నారు. వారును మన కృతజ్ఞతకును, మన్ననలకును పాత్రులే. అట్టివారు కొందఱైనను ఉండుటఁబట్టియే, అవియు నిలచియున్న వని ఎంచవచ్చును.

మనజాతీయపాఠశాలలో చేరినవారందఱును, విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును గూడ - ఆంగ్లపాఠశాలల నుండి వెలువడినవారే గాని, తదితరులు విశేషముగా లేరు. వారికి ఆజన్మతః జాతీయత యన నేమియో, యెట్టిదియో ఏ ఆంగ్లపాఠశాలయందును చెప్పియుండకపోవుటచే

* నేనీవ్యాసమును వ్రాయుట ఆత్మవిమర్శనముకే గాని పరదూషణమునకు గాదు. కనుక నిందలిపారుష్యములను పాఠకులు క్షమింప ప్రార్థితులు—సం.సా.

వారికది గగనకుసుమమైనంటిదైనది. ఏమైనను కొలదిగ గృహసంబంధమున వచ్చిన వది మెందటవచ్చిన చెవులకంటె తరువాత వచ్చిన కొమ్ములు వాడి యనునట్లు, ఆంగ్లవిద్యాసంపర్కమువలన వనగంటిపోయి యుండును. అట్టివారే అనేకులు కర్ణధారులైనారు. వారు చేయున దేమి? వారి యభిప్రాయము లెట్లుండును? వారు ఆంగ్లవిద్యావాసనను వదలించుకొనగలరా? ఎక్కడనో ఒకరుండిన నుండుదురుగాక! ఆంగ్లపాఠశాలలలోని విద్యాభ్యాసమును మించిన విద్యయే లేదనుకొనగలవని వారి యాదర్శము. ఆ యాదర్శమును మనసుబెట్టుకొని ఇంగ్లీషు భాషకు హిందీని డ్రాయింగునకు చిత్రకళాసంగీతములును ఆనందవాదమునకు ఆంధ్రవాఙ్మయ సంగ్రహమును చేర్చినారు తడిసి మోపెడు అనునట్లు, జాతీయవాదుల దయార్ద్రతచే జాతీయవిద్యాభ్యాసము బహుభారమై, తనభారముచేత తాను కృంగిపోవుచున్నది. ఇట్టి జాతీయపాఠశాలలైనను బాలికలకు గూడ నున్నదేమో యనలేదు. వారిని ఇతరులచేతులలోనే విడిచిపెట్టినాము. ఇట్టివియా జాతీయపాఠశాలలు!

ఇప్పటికిని అచ్చటచ్చట మనచే మిక్కిలి హీనముగా చూడబడు "వీథిబడు లనునవి గల"వని మనవారికి దెలియునా? తెలిసినను అవి జాతీయసాంప్రదాయమును ఇప్పటికిని నిలువబెట్టుచున్నవని మనము గుర్తించితిమా? పోలీసుచేయువల పూవని యున్నప్పుడే వానిని తలపెట్టుదుము. గాని జాతీయవిద్యాపాఠశాలలకు పాఠక్రమము నేర్పఱచుటకు మనము పూనుకొనినప్పుడు అవి మన మానసవీథినైనను బొడగట్టవు. పాఠక్రమమునకు గాకపోయినను మూలసూత్రములకైనను ప్రాణాధారములైన నీపూర్వసంస్థలను మన మెప్పుడైన పృథక్కరించినామా? ఆపని చేసిన మన కిప్పటికే నూతన జాతీయవిద్యావిధాననిర్మాణము సులభసాధ్యమై యుండెడిది కాదా?

వీథిబడుల మూలసూత్ర మేది?

వీథిబడులలో ముఖ్యమైనవాడు ఒక్కడే పంతులు. వానిక్రింద సహోపాధ్యాయులుగాని బడిపెద్దగాని లేడు. ఎగదీయువాడొకడును దిగదీయువాడు మఱియొకడును లేడు. ఎట్టి ఉపాధ్యాయసంఘర్షణమును లేదు. అందఱును పంతులుమాటమీద నడువవలసినవారే గాని, వాని మాట కడ్డుచెప్పువారు లేరు. ఆ పంతులకు ఒక్కవిషయమునందు దెక్కుడు ప్రావీణ్యముండును. ఒకవసి పెట్టుట యందో, లేక కోటిలెక్కలు చెప్పుటయందో, లేక పద్యములు పురాణశైలిని శ్రావ్యముగా చదివించుట యందో, మఱి దేనియందో! కొందఱు కవిత్వము నేర్పగలవారు నున్నారు. ఇట్లు వారి ప్రతిభను బట్టి ఎవరికి దేనియందు రుచి గలదో అట్టిబాలురను ఆకర్షించుచు, ఎవరికేది కావలయునో దానినే వారికి నేర్పుచు, ఎవరేది యిచ్చిన దానినే స్వీకరించుచు, ధనము ఆవశ్యకము కాదని తన శీలమువల్లనే బోధించువాడు. ఇట్టి ఆదర్శములతో నిండియున్న వీథిబడిని జాతీయపాఠశాల యని మన మెంచితిమా? వానిపేరైనను తలపెట్టితిమా! వాని మూలసూత్రములనైన గుర్తించి మనలో నిముడ్చుకొంటిమా? ఇముడ్చుకొనుటకైనను ప్రయత్నించితిమా? అట్లు చేయకపోవుట మనలోప మని ఇప్పటికైనను మనము గుర్తించి ప్రతివీథికిని ఒక వీథిబడిని మనము పెట్టగల్గినచో జాతీయవిద్య సఫలము కాగలదని మనము నమ్మవచ్చును.

అయితే మనము వీథిబడులను సంస్కరింపవలసిన యవసరము లేదా యని ప్రశ్న రావచ్చును. సంస్కరింపవలసినదే. వాని మూలసూత్రములకు భంగము కలుగకుండ- వానిస్వరూపమును నాశనము చేయకుండ- వాని యాదర్శములను దీయకుండ- మన మేమిచేసినను అవి తమపూర్వకార్యమును నిర్విఘ్నముగా జరుపుకొనుచు జాతికతకు తోడ్పడు ననుటకు సందియము లేదు.

వందలకొలది పిల్లలను ఒక్కచో చేర్చి ధనము స్వీకరించి విద్య నేర్పుట మనసంప్రదాయమున కనుకూలము గాదు. పెద్దపెద్ద భవనములు బోధనసామగ్రి విశేషముగా నుండినగాని విద్య నేర్పుటకు వీలులేదని తలచుట నవీనపాశ్చాత్యసాంప్రదాయమే కాని, మన భారతసాంప్రదాయము కాదు. మహర్షివరేణ్యులకు సూర్యచంద్రులును నక్షత్రములునే సాక్షులు గాని, దేవాలయములోని పూజారులును రిజిస్టరులును సాక్షులు గారు. పాశ్చాత్యసంపర్కమువలన మన సత్యశీలత్వము అంతరించినకొలది ఇట్టి బాహ్యాడంబరములే ముఖ్యము లనియు, సంతతోద్ధి అనావశ్యక మనియు నమ్మకము విస్తరించి పోయి, భారతజాతిని మూలచ్ఛేదము చేయుచున్నది. కాబట్టి మన జాతీయతను గాపాడుటకే మనజాతీయవిద్య నిర్మితము గావలయును. మన జాతీయసాంప్రదాయములనే మన మనుసరింపవలయును.

మన జాతీయ విద్యా నిర్మాతలు చేసిన దోషము మఱియొకటి కలదు. వీథిబడులను తిరస్కరించుట యొకటియే యైన చింతవ్యమే. జాతీయ సాంప్రదాయసిద్ధములైన వృత్తులను దేనినిగూడ మనము అంతగా ప్రోత్సహించి యుండలేదు. ఏపల్లెటూరిలోనో ఒకమూలను ఏయరుగుమీదనో లేక దేవాలయమంటపమునందో ఒక ఘనాపాఠిగారు నలుగురు బ్రహ్మచారులను సమకూర్చుకొని అధ్యయనము చెప్పుచున్నారు. కడియం అను గ్రామములో ఒక మహాకవి శతావధానిగారు కొందరు విద్యార్థులను ప్రోగుచేసి వారివారిసహాయమువలననో లేక తనచేతి సొమ్మువలననో, ఒక పాఠశాలను స్థాపించి—అందులో కావ్యములు కళనము కౌముది యిత్యాదివిద్యలను నేర్పుచున్నాడు. మఱియొక యూరిలో ఒక జ్యోతిష్కుడు తన శిష్యునిచేత పంచాంగమును గుణింపజేయుచు శుక్రాదిగ్రహగతులను సంవత్సర మంతయు నిమిషము లైనను తప్పకుండ లెక్కింపజేయుచున్నాడు. మఱియొకయూరిలో ఒక సిద్ధాంతి కొందఱకు జ్యోతిషమునందలి జాతకభాగమును నేర్పుచు, మహాదశల, అంతర్దశల ఫలమును శాస్త్రప్రకారము లిఖింపజేయుచున్నాడు. ఇట్టి పాఠశాలలు అనేకము లున్నను అవియే నిజమైన జాతీయవిద్యలను నేర్పుచున్నను వానిని "జాతీయపాఠశాలలు"గా గాని తుదకు పాఠశాలలుగా గాని మనము గుర్తించియుండలేదు. వానికి సహాయము చేయవలసి యుండు నని మనము కలలోనైనను తలచియుండలేదు. ఉన్నవానికి సహాయము నిచ్చి పోషింపకపోవుటయే గాక క్రొత్తవానిని విజాతీయపాఠశాలల నమూనామీద స్థాపించి వానినైనను సరిగా నడుప

బాలక మహాదోషము నొనర్చుచున్నాము. అందువలన కొన్ని అంతరించి పోవుచున్నవి. అందుకు విచారపడవలసిన అవసరము లేదు. ఏలయనగా వానియందు జాతీయమైన జీవకళ యేమియు లేకపోవుటయే వాటి విలయమునకు కారణము. నిలచియున్న వానిలోను అట్టి జీవకళ ఏదో యొకటి గలదనియే మనము నమ్మవలసి యున్నది. ఇందుకు బందరు ఆంధ్రజాతీయకళాశాలవంటి కొన్ని సంస్థలే నిదర్శనములు. ఇంతియు కాదు. మనయూరిలో నొక మూలను చిన్నగుడిసెలో కుమ్మరివాడు తన కుమారునిచే మన్ను కలిపించుచు తాను సారెమీద కుండలను తయారుచేయుచున్నాడు. ప్రక్కను వానిభార్య కుండలు పొట్టలు దీర్చి పరిచేసి ఆవమునకు సిద్ధముచేయుచున్నది. మన యూరిలోనే మఱియొక మూలను చిన్న పెంకుటింటిలో కంచరి యిత్తడిగిన్నెలు పోత పోసి ఎదిగిన కుమారుడు చక్రము త్రిప్పుచుండగా తాను గిన్నెను సానపట్టుచున్నాడు. ప్రక్కను చిన్నకుమారుడు మంటిలో క్రొత్త చెంబులకు మూసలు తయారుచేసి ఆరబెట్టుచున్నాడు. ఈపైని వర్ణింపబడినవి జాతీయపాఠశాలలగునా? కావా యని చదువరులను ప్రశ్నించుచున్నాను. వానిని మనము గుర్తింపకపోవుట మనదోషము గాదా? ఇట్లే యితరవృత్తులలో సంబంధించిన పాఠశాలలను పాఠకులే యూహించుకొనవచ్చును. నే నివ్విట వర్ణించి కాలమును వృథాపుచ్చ నవసరము లేదు.

కాబట్టి పైని వ్రాసిన విషయములను బట్టి సిద్ధాంతీకరింపవలసిన దేదియనగా- మనము జాతీయపాఠశాల లని పేరుపెట్టి ఏ కామ్యుయల్ గారి బంగాళాలలోనో పెట్టునవి నిజమైన జాతీయపాఠశాలలు కావనియు; నిజమైన జాతీయ విద్యకు పోషణము ఏ చిన్ని కుటీరములందో, ఏ మాఱుమూలలనో లభించుచున్న దనియును గుర్తించుట ముఖ్యము. అట్లు గుర్తించినంగాని మన జాతీయ విద్యను గూర్చి కలహించుటకైనను మనకు అర్హత లేదనియును మన జాతీయవిద్య లన్నియు జీవనాధారములకు వృత్తులకుం ద్రోవ జూపుచు, బ్రహ్మానందమునకును మోక్షమునకును గూడ అర్హతను గల్గించు చతుష్షష్టి (అఱువదినాలుగు) కళ లని చెప్పబడు విద్యలే యనియును వానిని స్థాపించి పోషించి పెంపుజేయుటయే జాతీయవిద్యయొక్క పరమావధి యనియును మనము తెలిసికొనవలసి యున్నది. కాబట్టి జాతీయ విద్యాలయముల పట్టికలలో పైని పేర్కొనబడిన పాఠశాలల నన్నిటిని జేర్పవలసినదనియే నాయభిప్రాయము. నేను "జాతీయవిద్యాలయముల" లోని యుపాధ్యాయు లందఱితోను ముచ్చటించినప్పుడు "మీ యూరియందు ఎన్ని జాతీయపాఠశాల లున్న"వని నే నడిగినప్పుడు "ఒక్కటి" లేక "రెండు" అనియే వారి సమాధానము వచ్చినదే గాని మరియొకటి లేదు. వారి యభిప్రాయములో ఆంగ్లపాఠశాలలు విడిచిపెట్టి బయటికి వచ్చినవారికొఱకు ఏర్పడినవే జాతీయపాఠశాలలు. ఆంగ్లపాఠశాలల మెంగ మెప్పుడును జూడక వాటిలో చిక్కి చెడిపోవక, పుట్టిన నాంటనుండియు జాతీయతతప్ప మఱియొక యేమియు నెఱుంగని పాఠశాలలు ఎన్నియో గలవనియు, అవే నిజమైన పాఠశాలలనియు మనలో ననేకుల దృష్టికి గోచరింపకపోవుట మన జాతీయభావము ఎంతవఱకు అధఃపతితమైనదో తేటపడుచున్నది. వేదాధ్యయనము చేయుటవలన మోక్షము లభించునను నమ్మిక యుండుటచేతనే అనేకులు వేదవిద్య నభ్యసించు చుండెడివారు. కావలసినవారి కది జీవనోపాధికిం గూడ నుండి భుక్తిముక్తులకు రెంటికిని సాధన మయ్యెడిది. మనలో నన్ని విద్యలకును తుదకు పరమావధి మోక్షమే. చివరకు వ్యాకరణశాస్త్రమునకు గూడ నదియే పరమావధి. కాబట్టి జాతీయజీవనమునకు సాధనమైన విద్యలను పోషించుటయే మన జాతీయపాఠశాలల విధి. జాతీయపునర్నిర్మాణమునకు జాతీయవిద్యయే సాధనము. ఈ విషయమును చాల సంవత్సరముల క్రిందటనే స్ఫూర్తి చిన్నట్టి మహనీయులు కొందఱు గలరు. వారిలో కీర్తిశేషులగు కోపల్లె హనుమంతరావు పంతులుగా రొకరని ఇదివఱకే చెప్పియుంటిని. వారిని గౌరవింపదలచినచో వారి యభిప్రాయములను గ్రహించి వారిచే స్థాపితమైన సంస్థను పోషించి, పెంపుజేసి యట్టివానిని అన్నిచోట్లను నిర్మించుట యవసరము. కాబట్టి నేనింతవఱకును వివరించిన విషయములు సరిగా గ్రహించిన, మన మెప్పటికిని మన పాఠశాలలయందు పిల్లలు లేరని, కాని పాఠశాలలు నిలిపివేయవలసివచ్చుచున్నదని కాని వగవము. పాఠశాలలు మన కనేకము లిదివఱకే యున్నవి. క్రొత్తవి స్థాపింపవలసిన యవసరము ఉన్నదని నే ననుకొనను. ఉన్న వానిని వృద్ధిచేసి, పోషించుట యెట్లనియే మన మాలోచింపవలసినది. ఇదియే ప్రకృతపు కఠినసమస్యగాం దోంచుచున్నది. అందులకు నాకు తోంచినమార్గముల గొన్నిటిని ఈక్రింద సూచించెదను.

౧. ఆపాఠశాల లెచ్చటెచ్చట నున్నవో కనుగొని, లెక్కవేయవలెను.

౨. ఆపాఠశాలలను మనలో నిముడ్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయగూడదు. అట్లుచేసిన నవిగూడ మన సాహచర్యమువలన భ్రష్టము లగును. మనము వానిలోనికి స్వల్పసంఖ్యలుగా జేరి, ఆయావిషయములను గ్రహించి జీర్ణింపజేసికొని, వానిలో నైక్యమగుటకు అర్హత సంపాదింపవలెను. ఒక్క ఉదాహరణము వలన నా యభిప్రాయమును తేటపఱచెదను. కొన్ని గ్రామములలో ఒక్కపంతులు వీథిబడి పెట్టుకొని విద్య గఱపుటను మనమెఱిగియున్నాము. వారిమీదికి బోర్డువారు పోటీకి వెళ్లి, వారితో సమానముగా తమ పాఠశాలను నడుపజాలక చివరకు, వాని తమ పాఠశాలలలో వేతనముమీద నుపాధ్యాయునిగా నిలిపిన నిదర్శనము లెన్నియో గలవు. దానితో ఆ పంతులకును పిల్లలకును గూడ భ్రష్టత సంభవించి, కని మహోదశ ఎత్తికొనినదనే చెప్పవచ్చును. నిజముగా జరుగవలసిన పని బోర్డుపాఠశాలలను, వారి కప్పగించి, మన సాధనములను గూడ వారికిచ్చి, "ఇది నీయది. నీకు మేము సహాయము చేయుటకు వచ్చినామే గాని నిన్ను మాతో సమానభ్రష్టులము చేయుటకు రాలేదు. మా సహాయమును స్వీకరించి, ఎక్కుడుత్సాహముతో నీపని నెఱవేర్చుకొని, నీవు కాపాడుచున్న జాతీయతను నిలబెట్టి, దానికి చుట్టును కోట నిర్మింపుము." అని చెప్పవలసినది. ఇట్టి దెక్కడను జరిగియుండలేదు. మన జాతీయ విద్యా విచ్ఛిన్నమునకు ఇదియే మూలకారణమైనది. కాబట్టి ప్రతివీథిలో నొకవీథిబడి పెట్టించి

దానికి ఒక్క పంతులనే నియమించి, జాతీయతను పెంపుచేయవలెను. మనము దానిలో నైక్యము గావలయుననినమాట కర్థ మిదియ.

3. వానిలో బాలురను విశేషముగా చేరనీయక ఎక్కువ మందియున్న నెక్కువగా పాఠశాలలను స్థాపింపవలయును. చాలమందిని ఒక్కచో చేర్చుట మంచిదిగాదు. అట్లు చేసిన ఇప్పటి పాఠశాలల వలెనే ధనాకర్షణముకొఱకు చాలమందిని చేర్చుచున్నా మను అపవాదు మనకుకూడ వచ్చును.

౪. ఆగ్రామములోని వృత్తులన్నియు ఈపాఠశాలకు అనుబంధములుగా నుండవలెను. ఈదయము సాధారణవిద్య అందఱకును సమానముగా నేర్పిన తరువాత, మధ్యాహ్నము ఏవృత్తికి సంబంధించిన బాలుడు అవృత్తి పాఠశాలలలోనికి పోయి చిన్నవయసువారు మొదట చూచుచుండుటయు, తరువాత చిన్నచిన్న పనులు, పనిముట్లు పనిచేయుట పట్టుకొనుట, ఉపయోగించుట క్రమక్రమముగా నేర్చికొనవలయును.

౫ అక్షరాభ్యాసము మొదలు 8 సంవత్సరములు వచ్చువఱకును ఒక్కపలకబలపములోనే కాలక్షేపము చేయునట్లును చాలవఱకు నోటిపాఠముగనే అన్ని విషయములను నేర్చికొనునట్లు చేయవలెను జ్ఞాపకశక్తి విశేషముగా పెంపుజేయుటకు ఇదే తరుణము. విశేషముగా నోటిపాఠమేగాని, పుస్తకపఠనము తగ్గించివేయవలెను. పుస్తకముల నెప్పుడు తీసినైనచితిమో అప్పుడే బాలునియందు స్వయంకృషి స్వాతంత్ర్య వికాసము లేర్పడి, వాని యభ్యున్నతికిని, శరీర సౌష్ఠవమునకును కారణము లగును.

౬. 8 సం॥ మొదలు 12 వఱకు పుస్తకపఠనము ఏర్పఱుపవచ్చును. ఇక్కడ ఇదివరకు నేర్చికొనిన దంతయును పుస్తకములలో నున్నదనియు, దానిని కొంత మఱచిపోయినను ఇబ్బంది లేదనియు, క్రొత్త విషయములు చదివి తెలిసికొనుట యావశ్యకమనియును వానికిఁ దెలియునట్లు చేయవలెను.

౭. ఇంతవఱకును వానికి ఒక్క మాతృభాషనే నేర్పవలయును. అప్పటికి వానికి ఒకవిధమైన పాండిత్యము కుదురును. తరువాత సంస్కృతము ప్రారంభించి నేర్పవలయును. 12 మొదలు 16 వఱకు ఈ రెండుభాషలును జోడుగా నడుచుచుండవలెను.

౮. తరువాత ఇంగ్లీషుగాని హిందీగాని లేక రెండును గాని ప్రారంభింపవచ్చును. ఇవన్నియు ప్రొద్దుననే నేర్పుచు, మధ్యాహ్నము వానివృత్తి ఏదియో ఆవిద్యను నేర్పుచు నుండవలయును. 20 సంవత్సరముల వయస్సున వాని బ్రహ్మచర్యము తీరి, గృహస్థాశ్రమము జొచ్చుటకు అనుజ్ఞనీయవలయును. ఇప్పటికి వాని జ్ఞానము సర్వతోముఖముగ వికసించుటయే గాక, శరీరసౌష్ఠవ మేర్పడి, స్వతంత్రజీవనము చేయుటకు వలయు వృత్తివిద్య చేతజిక్కి వాఁడు ప్రకాశించును. మొట్టమొదటి నుండి నూ వృత్తి విద్యను సామాన్యవిద్యతోబాటు అభ్యసించి యుండుటచేత వృత్తినిరసనము గలుగక, వృత్తులు నిలుపఁబడును. ఇప్పటి విద్య వృత్తిచ్ఛేదము చేసి, విద్యార్థులను కొలువుమాలిన భారినిగా జేయుచున్నసంగతి సర్వవిదితము. ఈ ఆపద గలుగకుండ జేయుట జాతీయవిద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముగా నుండవలయును.

పైని చెప్పిన విషయములలో నీక్రింది సంగతులు చదువరులు గ్రహింతురుగాక. ఇవి మనపూర్వులచే నాచరింపబడిన మహత్తరమైన విద్యానూత్రములు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమము అనఁగా విద్యార్థిమహాదశ నాలుగు విభాగములు. అందు మొదటిది 8-12 సం॥ వఱకు బాల్యములో సంబంధించినది. ఇప్పుడు బాలుడు పుస్తకపఠనమునందు కాలమును వ్యర్థపుచ్చక, నోటిపాఠముగానే మాతృభాషయందే అన్నివిషయములను నేర్చికొనుచు, జ్ఞాపకశక్తిని ధారణాశక్తిని మిక్కిలిగా వృద్ధిచేసికొనవలసియున్నది. మొదట చక్కగా పెంపుచెందిన జ్ఞాపకశక్తి తరువాత వానికి విషయగ్రహణమునందు మిక్కిలి తోడ్పడి సర్వరజ్ఞానాభివృద్ధికి సహాయకారి యగును. ప్రస్తుత విద్యావిధానములో అనేకవిషయములను అనవసరముగా గుది గ్రుచ్చుటచేత బాలుని జ్ఞాపకశక్తి వృద్ధిజేయుటకు అవకాశమే లేకున్నదని నాయభిప్రాయము

8-వ యేట రెండవభాష ఇంగ్లీషు ప్రారంభించుచున్నారు. ఇట్లు చేయుట కేవలము వినాశకరము. 12 సం॥ ల లోపున రెండవభాష ప్రారంభించుట మాతృభాషకు ద్రోహముచేసినట్లే యగును 8-వ యేట ఉపనయన మయినతోడనే వాని జ్ఞాననేత్రము వికసించునని మనవారు చెప్పుదురు ఇంతవఱకును వానికి చిన్న అక్షరములు గల పుస్తకముల యందు దృష్టినిలిపి చదువుటకు గలశక్తి కండ్లకు ఏర్పడదు అందువలననే "పుస్తకము పట్టించుటకు" అనుపైనయము స్పిడి. ఇది మొదలు 12 వఱకు పుస్తక సహాయమున మాతృభాషలోనే విద్య జరుగుటచే, వానిమనస్సు మఱింతగా వికాసము జెందును. తరువాత మనకు ఆదిభాషయు, దేవభాషయు నైన సంస్కృతమునే జెప్పవలయును గాని పరభాష ఎంతమాత్రమును జెప్పగూడదు. సంస్కృతము పరభాషయని చెప్పవీలులేదు. మనశాస్త్రము లన్నియును ఆభాషలో నుండుటచే నది తప్పక నేరుపవలసియే యున్నది.

16 వత్సరముల తరువాత పరభాషను దేనినైన ప్రారంభించిన మనశ్శక్తి వ్యర్థముగాకుండ, సులభముగా తక్కువ కాలములో గ్రహించుటకు వీలగును. కొందఱు జాతీయవాదులు ఇంగ్లీషునకుబదులు హిందీ నేర్పవలయు నని చెప్పుదురు, నాయభిప్రాయములో నేదైన నొకటే. నవనాగరకతకు సంబంధించిన విషయములు హిందీనుండికంటె ఇంగ్లీషునుండి సులభముగా గ్రహించుటకు వీలు గలదు గాన ఇంగ్లీషుకే ప్రాముఖ్యమీయవలయు నని నాయభిప్రాయము. ఈ వయస్సులో ఇంగ్లీషుభాష ప్రారంభించుటచేత దానివలన గలుగువ్యామోహమునకు విద్యార్థి లోనుగాఁడు కనుక నిశ్చయముగా దాని నభ్యసింపవచ్చును. ఇంతకుముందే దానిని ప్రారంభించిన మనవలెనే మనబిడ్డలు గూడ నవనాగరకవ్యామోహమునఁ బడి, దేశద్రోహు లగుదురు.

5-12 వఱకు ప్రారంభవిద్యాకాలము. ఇంతటిలో మానుకొను వానికి మాతృభాషయందలి ప్రవేశమును, వృత్తివిద్యయు నలవడి జీవనోపాధి ఏర్పడును.

12-16 వఱకు మధ్యమవిద్య. ఇందు మాతృభాషాసంస్కృతములందు కుశలత యేర్పడును. వృత్తి విద్య వృద్ధినిఁ జెందును.

16-20 వఱకు ఉన్నతవిద్య. పై రెండుభాషలే కాక మూఁడవ భాషకూడ చేర్చి యుండును. వృత్తివలన స్వతంత్రజీవనమునకు లోటు లేదు.

20 సం॥ తరువాత స్వయంకృషిచేతనే ఏదో యొకదానియందు ప్రావీణ్యమును సంపాదించి పేరుగాంచినవాఁడే "ఆచార్యుఁ" డగును. దీనికి పాఠశాల లవసరములేదు.

ఈసందర్భములో నొక్క విషయమును గూర్చి ముఖ్యముగఁ జెప్పవలసి యున్నది. ప్రస్తుతము నవనాగరకతా ప్రభావము వలన జాతీయత యడుగంటి యున్నది. వేదపండితుఁడువచ్చి మన గృహములో నెంతసేపు నిలవఁబడినను మనము వానివైపు కన్నెత్తియైనచూచుటలేదు. మన కుమ్మరివారు చేయుచున్న మట్టికుండలవలన గలుగు లాభములను, వానిలో భోజనపదార్థములను వండుటవలన లభించు ఆరోగ్యమును తెలిసికొనఁజాలక, పైపై మెఱుగులు గల అల్యూమినపు సామగ్రి వెంట పరుగిడుచున్నాము. ఇట్టి నిరర్థకపు నష్టదాయకపు అనారోగ్యకరపు వ్యామోహము లెన్నిటిచేతనో, మనము బంధింపఁబడి యున్నాము. వీని నన్నిటిని వదలకొనిన గాని మన జాతీయత పెరుగ నేరదు. జాతీయత పెరిగినగాని జాతీయవృత్తులతో మిళితమై యున్న జాతీయవిద్య పెంపొంద నేరదు. వృత్తులనుండి విద్యను విడదీయుటకే వీలు లేదు. రెండును సహార్థకములనియే మనము గ్రహింపవలయును.

నే నీవ్యాసమును వ్రాసిన ముఖ్యోద్దేశము జాతీయపాఠశాలలయందు మాత్రమే విద్యావిధాన మిట్లు మార్పు చెందవలయునని గాదు. దేశమందున్న పాఠశాలలన్నియు నిట్టి విధానమునే అవలంబించి, జాతీయతను పెంపుజేసి, భారతవర్షమును పూర్వపు ఔన్నత్యస్థితికి దీసికొని రావలయుననియు; అందు ముఖ్యముగా దేశీయవిద్యామంత్రి జాతీయ విద్యాస్వభావమును గుర్తెరిగి, తన యధికారముక్రిందనే ఇట్టి జాతీయ పథనిర్మాణమునకు సత్వరముగ బూనవలయుననియు అప్పుడే వారు తలపెట్టిన వృత్తివిద్యలకు సాధన మేర్పడ గలదనియును వృత్తివిద్య యను పేరులో విదేశ సంబంధ విషయములను పాఠశాలలలో బోధించుట వలన విదేశవ్యాపారము వృద్ధియగునే గాని మనకు వృత్తివిద్యలవలని లాభము లేకపోవుటయే గాక అట్టి వానివలన జాతీయత క్రమముగా నశించు ననియును మనవిచేయుచున్నాను.

నా యభిప్రాయములు చాలకాలమునుండి యేర్పడిన వగుటచే, నిప్పటికి నీరూపు దాల్చినవి. గాన మిత్రులందఱును వీనిని పరిశీలించి సంస్కరించి మెఱుఁగు పెట్టవలయును అని వేఁడుచున్నాను.

అస్పృశ్యుల యాలాపము

సోమంచి సూర్యనారాయణ శర్మ గారు

అనుచారులము మహా•త్మ గాంధి కనువారు, కనికరమ్మున మమ్ముఁ • గవరదేల?
దొరలదురంతము • ల్మరచిపోమనువారు, మాయగచాట్లను • మఱతురేల?
స్వాతంత్ర్యమునకు స•ర్వస్వమ్ము సంగడివార, లిఁక నేని మమ్మాద•రింప రేల?
సంఘైక్యమునుసల్ప • సాగుదు మనువార, లంటరాదని మమ్ము • గెంటు రేల?
గీ. సోదరుల మమ్మునింత ని•రాదరణము, సేయ దగునయ్య మీకది • శ్రేయమయ్య!
గెలిచి యింటను రచ్చను • గెలవుఁడయ్య, పుణ్యమతులార • భారతపుత్రులార!

సీ. కుష్ఠరోగుల ప్రక్కఁ • గూరుచుండురు గాని, వీథినైనను మమ్ము • వెడలనీరు
కుక్కలఁ బ్రక్కల • నెక్కించుకొందురు, వీధినైనను మమ్ము • వెడలనీరు
పంకిని బిల్లల • భక్షింపనిత్తురు, వీథినైనను మమ్ము • వెడలనీరు
కోళ్ల వాకిళ్ల నెక్కడు • గూర్మిఁ బెంతురు, వీథినైనను మమ్ము • వెడలనీరు.
గీ. ఏమి పాతక మొనరించి•నామొ మేము? ఏల దేవుఁడు మమ్ము సృ•జించినాఁడొ
ఎపుడొ మాకు • విముక్తి? వచింపరయ్య, పుణ్యమతులార • భారతపుత్రులార!

సీ. పరునిఁ దిట్టినయట్టి • పాపంబునకుఁ బడి, మాడలో రొంతో • జుర్మాన కలదు
అప్పుఁదీరుపనట్టి • తప్పున కొక్కఁడు, మాసాల చెఱ•సాలవాస మబ్బు
దొంగిలించినయట్టి • దోసంబునకు నొక్కఁ, డేఁడో రెండేఁడులో • హెచ్చు శిక్ష
హత్య నొనర్చు ద్రో•హంబున కురియొ ద్వీ, పాంతరవాసమో • పాడి యగును
గీ. మే మొనర్చిన పాతక • మేమొ యెన్ని, తరములకు మాకు శిక్ష కం•తంబు లేదు
అరయఁ గదరయ్య! యీ ఘోర • మాద్యులార! పుణ్యమతులార • భారతపుత్రులార!

పార్లమెంటులోని లేబరుపక్షావల బులు

దేశభట్ల లక్ష్మీ నర సింహాము గారు

ఆధునికయుగపు ప్రజాపరిపాలన మనగా ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలన మని యందఱకు దెలిసిన విషయము. ఆంగ్లరాజ్యమున నట్టి దేశీయప్రతినిధులు దేశజనమనోభీష్టానుసారముగ రాజ్యవ్యవహారము నడుపుదురు. ఆంగ్లప్రజాప్రతినిధిసభయే పార్లమెంటు. రాజకీయ వ్యవహారములలో జనాభిప్రాయప్రాయ మేకాభిముగ నుండదు. తదనుసారముగ దనుచే నెన్నుకొనబడిన పార్లమెంటుసభ్యులుకూడ భిన్నాభిప్రాయులై భిన్నపక్షములవారుగ పరిణమించుట న్యాయ్యమే గాక దేశపరిపాలనకత్యవసరమగు విషయము. కారణ మేమన గా సర్వసభయం దుండు నొక్కపక్షము వారైనచో— వారిచే నిర్మింపబడిన రాజకార్యనిర్వాహకసంఘసభ్యులు తమవిధుల నెఱవేర్పుటలో జరుపులోపముల నాక్షేపించువా రుండరు. ఎదుటివాని యాక్షేపణభయముచేత నే గదా ప్రతి మనుజుడును ప్రతి సంఘమును తమశీలము నభివృద్ధిపఱచుకొనుట.

1923 వ నవంబరు నెలలో జరిగిన యెన్నికలఫలితముగ లాయడు జార్జిగారి యాధిపత్యముక్రింద నుండిన మంత్రివర్గము మాఱిపోయి- బోనరులాగారి యాజమాన్యమున నూతనమంత్రివర్గ మేర్పడుట పార్లమెంటులోని వివిధపక్షములవారి అభిప్రాయభేదములచేత నే. పూర్వాచారపరాయణు లని పిలువబడు నీపక్షమువారు ఇతర పక్షములవా రందఱికన్న సంఖ్యలో నెక్కుడుగ నుండుటచేత, పార్లమెంటువారిచే నిర్మింపబడు మంత్రిసంఘము వీరిసంఘమే యని యర్థ మగుచున్నది. ఇప్పుడు పార్లమెంటులో నీపక్షమువారు 341 గు రున్నారు. ప్రతిపక్షులసంఖ్య లిట్లున్నవి:—

లేబరుపక్షమువారు 1420 స్వతంత్ర విశాలమనస్కులు (Independent Liberals) 65, జాతీయవిశాలమనస్కులు (National Liberals) 49, ఇతరులు (చిల్లరపార్టీలు) 12 అనగ నెదుటి పక్షములవా రందఱు గలసి 268 మంది. ఇందు లేబరుపక్షమువారి సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నది. వారు లెన్నుకొనబడిన స్థానములబట్టి చూడగ పరిశ్రమల కునికిపట్టయిన ఉత్తర పశ్చిమోత్తర భాగములనుండి లేబరు పక్షమువా రనేకు లెన్నుకొనబడినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇక నెన్నుకొను భాగ్యము కలిగిన వోటర్లసంఖ్యలకలన 55 లక్షల వోటర్లు బోనరులా పక్షమువారికిని 42 లక్షల వోట్లు లేబరుపక్షమువారికిని వానికన్న చాల తక్కువమంది వోటర్లు ఇతరపక్షములవారికిని వోట్లనిచ్చినట్లు తెలియుచున్నది.

రాజ్యమును నడుపుచున్న బోనర్లా పక్షమువారికి నితరపక్షములవా రందఱు గొప్పరాజ్యాంగవిషయములలో వ్యతిరేకాభిప్రాయులగుటచే నొకకట్టుగ నుండుట సహజము. అందు లేబరుపార్టీ బలిష్ఠమైనదై పలుకుబడికలిగినదగుటచే లేబరుపక్షాధ్యక్షులలో నొకరగు రామ్సెమెక్డానల్డుగారిని ఎదుటిపార్టీలవా రందఱు తమనాయకునిగ నెన్నుకొనిరి.

ఇక లేబరుపక్షపు కట్టుబాట్లను గుఱించియు వారి ముఖ్యోద్దేశముల గుఱించియు చరిత్రాత్మకముగ చర్చింపవలసియున్నది. ఇంగ్లండులో 18 వ శతాబ్దిమధ్యమున పారిశ్రామికాందోళనము వెలువడినది మొదలు కర్మాగారవ్యాప్తి హెచ్చి దేహబలముచే కూలివాలిచేసికొని బ్రతుకు పనివాండ్రయవస్థ దురవస్థ కాసాగెను. కష్టము వారిది. ఫలితము కర్మాగారనిర్మాతలది. లాభము హెచ్చుగనున్నప్పుడు గూడ లాభకారకులలో నొకరుగ నగు పనివాండ్రజీతము లభివృద్ధి గాకుండుట అరుదుగ నుండెను. అంతకన్న నెక్కుడుదురవస్థ—సావకాశముగ నాహారమును భుజించుటకు వలయు విరామమైనను వా రనుభవింప నోచుకొనకుండిరి. దినమునకు 12, 14 గంటల కాలము వారు కర్మాగారములలో పనిచేయవలసియుండెను. విద్యాగంధ మన్న వారికి సున్న. వసతిగృహములు సహింపరాని స్థితిలో నుండెను. 7, 8 సంవత్సరములవయస్సు గల పసిపనివాండ్రుకూడ నీ కష్టములపాలై యుండిరి. అట్టి జీవనమున వారు పెద్దవారగుకొలది బలహీనులుగను కురూపులుగను నగుట యొక వింత కాదు. పనివాండ్రు సమాజములుగ నేర్పడి తమ పురోవృద్ధికొఱకు పాటుపడెదమన్న నక్కాలపుచట్టములువారికివ్యతిరేకములుగనుండెడివి.

పార్లమెంటు ధనాధికుల యధీనమున నుండుటయే ఇట్టి దురవస్థలకు గారణము. అయిన నా కాలమున గూడ పనివాండ్ర కష్టముల జూచి జాలినొందని మహాపురుషు లుండకపోలేదు. మైఖెయిల్ సాడ్లరు, ఆష్లీ మున్నగువారు పనివాండ్రస్థితిని బాగుచేయుచట్టములను పార్లమెంటులో నిర్మింపజేయగల్గిరి. కాని 19-వ శతాబ్ది మధ్యకాలముదనుక పనివాండ్రగతి చాలమట్టునకు మాఱలేదు. అయితే వారికి తమ సమాజముల నేర్పఱచుకొను స్వేచ్ఛ లభించెను.

అప్పటినుండి వారి సంఘములు పెక్కులు దేశమున స్థాపింపబడినవి. ఈ సంఘముల మిశ్రసంఘ మొకటి గొప్పది క్రమముగ నేర్పడెను. ధనస్వాములతోఁ బోరాడ శక్తివచ్చినను, పార్లమెంటులో తమ ప్రతినిధులె సభ్యులుగ నుండిన గాని తమకు విముక్తి కలుగదని నిశ్చయించి, లేబరుపక్షావలంబులు రాజకీయసంఘ మొకదానిని నిర్మించుకొని తద్వారా తమ యాశయమును సాధింప మొదలిడిరి. 20-వ శతాబ్దము నాటికి నీసంఘమున రెండులక్షలకన్న నెక్కువగ సభ్యు లుండిరి. లేబరుపక్ష సంఘము తరఫున కీరుహార్డి షాకిల్టన్ ఆర్థర్ హెండర్సను మున్నగు కొందఱు పార్లమెంటులో సభ్యులుగ నెన్నుకొనబడగల్గిరి. ఇందు కీరుహార్డిగారు లేబరుపక్షమున కొసగిన సహాయ మింతయని చెప్ప నలవి కాదు. 1892 సంగనే కార్మికుల తరఫున పార్లమెంటులో సభ్యుడై పనివాండ్రకష్టముల దొలగించుట కెంతయో తాను పాటుపడుచుండెను. అయినను వందలకొలది ప్రతినిధులున్న పార్లమెంటులో ముగ్గురు నల్గురు లేబరుపక్షసభ్యులు సముద్రములో వేయబడిన రంగు

చుక్కలవలె నుండిరి. అంతమాత్రమున దేశములోని లేబరుపక్షావలంబులు నిరుత్సాహులు కాక పాటుపడి, తమపక్షమునకు చెందనో తమ ప్రత్యర్థులఁ ద్రిప్పుకొనగలిగిరి. 1910 సం॥న జరిగిన ఎన్నికలలో 40 మంది లేబరుపక్షమువారిసభ్యులు కాగలిగిరి. 1919-వ సం॥పు ఎన్నికలలో 70 మందికన్న హెచ్చుమంది జయమొందిరి. ఆ సం॥న జరిగిన కార్మిక మహాజనసభలో లేబరుపక్షోద్దేశములు కట్టుబాట్లు సర్వజనాభీష్టముగ నుండగలందులకై సవరింపబడెను. ఈ సవరణల ప్రకారము—లేబరు సంఘోద్దేశములకు సానుభూతిఁ జూపించు ప్రతిపురుషుడును స్త్రీయును దేశములోని యే లేబరుసంఘములలో నైనను సభ్యులుగ నుండవచ్చును. లేబరుపక్షము తరఫున పార్లమెంటు సభ్యత్వము కోరువారు తా మున్న యుపసంఘములయొక్కయు పక్షపువారి మహాసంఘముయొక్కయు సమ్మతిఁ బడయవలయును. తాము వోటర్లతో ముచ్చటించునపుడు లేబరుపక్షమునకే తాము అభ్యర్థులుగ నున్నామని- లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యోద్దేశములు ఫలానివియని-స్పష్టముగ వోటర్లకు దెలియఁజేయవలెను.

ఆంగ్లదేశమునఁ బ్రతిపక్షమువారును తమ పక్షాభివృద్ధికొఱకు వివిధవార్తాపత్రికల స్థాపించుకొనియున్నారు. లేబరువారికి మాత్రము ధనసహాయము కొలఁదియగుటచే నిప్పటికిని స్వంతవార్తాపత్రిక లెక్కువగ లేవు. ఒకటి రెండు వారపత్రికలును మాసపత్రికలు నున్నవి. మఱియు జార్జిలాన్సుబరీ గారిచే నడుపబడుచున్న "డెయిలి హెరాల్డు" అనుపత్రిక లేబరుపక్షమునకు గొప్ప సహాయకారి. "నేషను అథీనియన్" "న్యూ స్టేట్సుమెన్" మున్నగు కొన్ని పత్రికలును తమకు వీలైనపుడు లేబరువారి కనుకూలములగు వ్యాసములు ప్రకటించుచున్నవి ఇట్లు చాల శ్రమపడి లేబరునాయకులు తమ యుద్యమము నభివృద్ధిపఱచుచున్నారు. తమ యత్నములు సఫలము లగుచున్న వనుటకు మొన్నమొన్న కొనఁబడిన పార్లమెంటులో 142 గురు లేబరుపక్షసభ్యు లగుటయే గాక తమ సాయముచే గవర్నమెంటుపక్షమువారికి వ్యతిరేకముగ నున్న పార్టీలవారిని నడిపించుటయే తార్కాణము.

ఇక లేబరుపక్షపు ముఖ్యోద్దేశములఁ జర్చింతము. చేతితోగాని బుద్ధిచేగాని పనిచేసి ద్రవ్య మార్జించువారి యూపక్షము, భూరూపమున గాని, కర్మాగారరూపమున గాని నాణెములరూపమున గాని యున్న ధన సంపత్తిగలిగిన వారిపక్షము కాదని స్పష్టమగుచున్నది. ద్రవ్యవంతులు దేశమున హెచ్చుమంది కాకపోయినను సహజముగ పలుకుబడి యున్నవా రగుటచే జనసామాన్యులగు బీదపనివాండ్ర యభివృద్ధిని పాటింప కున్నారు. తమ ధనసంపత్తి తగ్గిపోవు నను భయమే దీనికి కారణము. గవర్నమెంటులో గూడ వారికి పలుకుబడి యుండక తప్పదు. అందుచే నీ కాలపు గవర్నమెంటువారు పనివాండ్ర విషయమై తగినంత శ్రద్ధ వహించుట లేదని లేబరుపక్షమువారి వాదము. ఏవృత్తిలోని పనివాండ్రైనను (అనఁగా, కార్మికులు, భూమి సాగుబడిచేయు కూలివాండ్రు, గనులలో పనిచేయువారు- రైలుమార్గములలో నున్నవారు- ధనికుల క్రింద గుమాస్తాలుగ నున్నవారు- తదితరులు) అభివృద్ధికావలయునన్న ధనికుల యౌన్నత్యము నడిపోవలెను. సంసారపోషణార్థము సరిపోవు బత్తెము పనివాండ్రకు దొరకవలయును. జనసామాన్యమును పీడించు పన్నులు తొలగిపోవలయును. పని లేనివారికి పని కలుగవలయును, అప్పుడే లోకము క్షేమమార్గమునకు వచ్చును. అను నివి లేబరువారి యాశయమూలములు.

అంతే కాదు. లోకములోని బలిష్ఠములగు రాజ్యములు బలహీనములగు రాజ్యముల నణఁచి యార్థికసామ్రాజ్యము వహించుటయు ధనపిశాచగ్రస్తతచేతనే. ఆర్థికవిషయములలో నన్ని దేశములవారికి సమానములగు నదుపాయము లుండినగాని వారు సర్వభ్రాతృత్వబుద్ధితో మెలగుట కవకాశ ముండ దని లేబరుపక్షమువారి నమ్మకము.

పై యుద్దేశములు దేశాంతర్విషయములలో వలయు మార్పులు దేశబాహిరవిషయములలో వలయు మార్పు లని సహజముగ రెండు భాగము లగుచున్నవి. ఈ యుద్దేశముల నాచరణలోనికి తెచ్చుటకై లేబరుపక్షమువారీ క్రింది కార్యక్రమమును సూచించుచున్నారు.

పనివాండ్రకు న్యాయ్యముగ కావలసిన దేహారోగ్యవసతులు- విద్య- విశ్రాంతి- జీతము లేర్పడవలెను. వీలగునంతవఱకు నిర్వ్యాపారస్థితి వారికి రాకుండఁజేయు నుపాయములను గవర్నమెంటువారు వెదుకవలయును. నిర్వ్యాపారమనఁగ పనివాండ్రు తమంతట తాము పనిని వదలుకొనుట కాదు. తమ శక్తికి మించిన ప్రబలవైపరీత్యములు- అనఁగ తాము వ్యాధిగ్రస్తు లగుటయో- తమ వృత్తులే యడుగంటుటయో- మున్నగు నిట్టి కారణములచే దాము నిరుద్యోగు లగుట యని యర్థము. అట్టిస్థితి ఐరోపామహాసంగ్రామానంతరముగ నిప్పుడు దేశమున ప్రబలియున్నది. రమారమి 10 లక్షల పనివాండ్ర కుద్యోగములు లేవు. తన్నివారణార్థము పార్లమెంటులో నీక్షణమున నెట్లు లేబరుపక్షప్రముఖులగు మాక్డొనల్డు, లాన్సుబరి, క్లైన్సు, సెక్లత్ వాల మొదలగువారు చర్చలు జరుపుచున్నారో దినవార్తాపత్రికలమూలమున మనకు వెల్లడియగుచునేయున్నది. ఈ విషయమున లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యాభిప్రాయ మిది. సర్కారువారు తమ తరఫున జరుగవలసిన పనులన్నియు నిర్వ్యాపారులచే జరిపింపవలెను. అప్పటికిని నిర్వ్యాపారము హెచ్చుగ నున్న దని తోఁచినపక్షమున యువకులగుపనివాండ్రు చేయుపనియొక్క దినప్రమాణము బాగుగ తగ్గింపవలెను. దేశములోని చిన్నవాండ్ర విద్యాభ్యాసకాలము హెచ్చింపవలయును. సర్కారువారు నిర్వ్యాపారుల యిన్సూరెన్సు అను నిధిని ప్రతివృత్తిలో నున్న ప్రతిపనివానికి నందున కేర్పాటులు జరుపవలెను. అట్లు చేసినచో నిర్వ్యాపారసమయమందు తనసంసారమును పోషించుకొనుటకు వానికిఁ దగినవసతియుండును.

దేశములోని భూస్వాముల నిరంకుశాధికారము నణపవలయును. వ్యవసాయదార్ల యభివృద్ధికై దేశములోని సాగుబడిభూమి నంతయు కేంద్రప్రజాప్రభుత్వము క్రిందికిని స్థానికప్రభుత్వసంఘములవారి క్రిందికిని తెచ్చు సాధనములు జరుగవలయును. స్థానికప్రభుత్వసంఘములు వ్యవసాయములు స్వయముగ నడిపింపవలయును. దేశములో కో-ఆపరేటివ్ సంఘములకును కొన్ని చిన్నభూభాగముల నిచ్చి వాని ద్వారా వ్యవసాయమును సాగింపవలయును. మఱియు వ్యవసాయములో లాభాపేక్షతో గాక వ్యవసాయశాస్త్రాభివృద్ధి చేయ నిష్టమున్న జనులకు నట్టె భూభాగముల నీయవలెను. పైవారందఱును పనివాండ్రకు వ్యవసా

యము చేసినందుకు న్యాయ్యమగు కూలి నియ్యవలయును. ఇట్లు భూమి సాంఘికీ జరిగిన, భూస్వాములు నిర్దయతో రైతులయొద్దనుండి శిస్తులు లాగు దురాచారము పడిపోవుటయే గాక, భూమిమీద పని చేయు వ్యవసాయదారులస్థితి బాగుపడును. భూమిమీద వచ్చు లాభము సంఘమునకే చేరును. అందుచేత కూలివాండ్రకు తమ సేద్యకార్యములో మఱింత యుత్సాహము పుట్టి భూమిని మఱింతగ ఫలింపజేయుదురు. భూమి యిచ్చు భోజనపదార్థములు గూడ స్థానికసంఘముల యధీనమందు గాని మహాసంఘముల యధీనమున నున్నచో ప్రజలకు సరకులు చౌకగ దొరకును. లాభము సంఘమునకే చేరియుండును. ఈ ప్రకారముగ దేశములోని యినుపమార్గములు నీటిరహదారులు విద్యుచ్ఛక్తిప్రతిష్ఠాపనలు బొగ్గుగనులు కర్మాగారపరిశ్రమలు మొదలయినవి ధనస్వాముల యధీనమునుండి తప్పించి సంఘస్వామ్యముగ జేర్చుట న్యాయ్యమని లేబరువారి మతము.

ఇక సర్కారువారి ఆయవ్యయములలో పెక్కుమార్పులు జరుగవలయునని లేబరువారి యభిప్రాయము. దీని ప్రకారము సర్కారు పన్నులు విధించుటలో ధనాఢ్యుల మూలధనముపైని చాల పెక్కువగ విధించి వారి సంసారసౌఖ్యార్థముకన్న హెచ్చుగ నున్న యాకత్తు ద్రవ్యమును క్రమముగ సర్కారునకు (అనగా సంఘమునకు) చేర్చు మార్గము న్యాయ్యమైనది. ఇట్లు చేయుటవలన కలుగు లాభము లివి- ఇటీవలి మహాసంగ్రామఫలితముగ రాష్ట్రీయఋణము చాల పెరిగిపోయినది. సర్కారునకు సంవత్సరపు వరుంబడిలో సగముకంటె పెక్కువభాగము ఋణము తీర్చుటయందె ఖర్చగుచున్నది. అట్టి స్థితిలో నిర్వ్యాపార సమస్య బరిష్కరించుటకు సర్కారునకు దగినసాధనము కనబడలే/దనుట సహజము. ధనాఢ్యుల మూలధనముపై తీవ్రముగ పన్నులు విధింపబడుట రాష్ట్రీయఋణము తగ్గుసాధనమె గాక నిర్వ్యాపారత్వసమస్యకును సులభసాధనము. మహాసంగ్రామకారణముననో తత్కార్యముననో దేశీయు లనేకులు కోట్లకొలది ధనము నార్జించిరి. 2000 సవరలపైబడిన ప్రతివాని మూలధనముపై బాగుగ పన్ను విధింపవలయును. మూలధనము హెచ్చుగ నున్నవారు హెచ్చుగ పన్నుల నిచ్చుట న్యాయ్యము. కాని దేశములోని భోజనపదార్థముల ధరలు హెచ్చుగుటకు కారణభూతము లగు పన్నుల విధించుటకు లేబరువా రొప్పుకొనరు. అనేకులు మరణశాసనముల ద్వారా తమయాస్తిని తమ సంసారముల కందజేయుచున్నారు. అట్టి యాస్తులు హెచ్చుగ నున్నచో వానిపైగూడ "మరణపుపన్ను" అనుపేర పన్నులు హెచ్చుగ విధింపవలయును. లోకములోని వస్తువులధరలు వృద్ధియగు కారణమున భూస్వాములకు శిస్తులు హెచ్చుగు చున్నవి గదా. అనాయాసముగ జేరు నిట్టి యాదాయభాగము న్యాయముగ సంఘమునకు చేరవలసినదే. కాన దానిపైని పన్నుల విధింపవలయును. ఇట్లనేకవిధముల సంఘద్రవ్యమును వృద్ధిచేసి దేశక్షేమమునకు పాటుపడుట లేబరుపక్షమువారి యుద్దేశము.

ఇక దేశబాహ్యవిషయములలోని కార్యక్రమము అంతర్జాతీయ కలహములన్న నెవరి కిష్ట ముండదు. అట్టి కలహములను దీర్చుటకై నానారాష్ట్రీయసభ యూరపుఖండమున నిటీవల స్థాపితమైనను, అది తగిన యుపయోగకారిగ నుండుట లేదనియు దానిని ఉత్కృష్టమైన పథగ మార్చుట ముఖ్యమనియు లేబరువారి నమ్మకము. అట్లయినచో నార్థిక కారణములు మూలములుగ నున్న సమీపప్రాచ్యసమస్యలవంటి యనేకక్లిష్టసమస్య లన్ని రాష్ట్రములవారి కనుకూలములుగ పరిష్కరింపబడును. అంతర్జాతీయవ్యాపారము బాగుగ సాగును. అట్టి యుద్దేశము ననుసరించియె పరదేశములనుండి యాంగ్లదేశమునకు వచ్చు సరకులమీద సర్కారువా రేకారణముచేతనైనను సేవు కప్పములు విధించుట న్యాయ్యము కాదని లేబరుపక్షమువారు చెప్పుచున్నారు. ఎందుకనగా సేవుపన్నులు విధించుటవలన, నా సరకులయొక్కయు వానిమూలమున నితరము లగు కొన్ని సరకులయొక్కయు ధరలు పెరుగును. ధరలు పెరిగినచో, ధనస్వాములు బాగుపడుదురు గాని, కూలివాండ్రజీవనము మఱింత హీన మగును. అంతర్జాతీయవ్యాపారవిషయములను పరిష్కరించుటకు నానారాష్ట్రీయసభ ప్రత్యేకముగ నార్థికవిషయములపట్ల పెక్కుడుశ్రద్ధ వహించి ప్రపంచవ్యాపారరంగములో లేనిపోని తొందరలు కలుగకుండు మార్గముల వెదకుచుండవలెను.

ఇట్టి కారణములచేతనే ప్రస్తుతమున బ్రిటిషురాజనీతిపారంగతులచే చర్చింపబడుచున్న "ఇంపీరియల్ ప్రీఫరెన్సు" అను వ్యాపారవిధానమునకు లేబరువారు విముఖులుగ నున్నారు.

పై చర్చనీన లేబరుపక్షమువారి కార్యక్రమము జనక్షేమాభివృద్ధికి తోడ్పడునట్లు కనబడుచున్నది. దానికి తోడుగ లేబరుపక్షనాయకు లగు క్లైన్సు, మెగ్డానల్డు, హెండర్సను, వెడ్జివుడు, బెన్నువరు, మొదలగువారు-రాజనీతికోవిదులు-కార్యక్రమమును నడిపించుటయందు ఘనులు కాన మఱియొకమాఱు రాబోవు నెన్నికలలో లేబరుపక్షమువారు సంపూర్ణజయము నొంది రాజ్యభారము వహింపగలరని యూహింపవచ్చును. అయితే లేబరుపక్ష కార్యక్రమమునం దాపక్షమువా రందరు నేకాభిప్రాయులుగ లేరు. కొందరు రష్యాదేశములోని లెనిన్ ప్రముఖులవంటి తీవ్రవాదు లున్నారు. అంతియకాదు. లేబరుపక్షమువారు రాజ్యభారమును వహించినతర్వాత తమ కార్యక్రమము నాచరణలోనికి దెచ్చుటలో నెన్నియో చిక్కులు పడుదు రనుట వాస్తవము. ఒకటి రెం డుదాహరణములు చాలును. కర్మాగారముల నితరధనార్జన సాధనముల ధనస్వాములు సంఘాస్తిగ మాఱ నిచ్చగించినతర్వాత వా రేమి ప్రతిఫలము కోరెదరో వారి నెట్లు గవర్నమెంటువారు తృప్తిపఱచెదరో తెలియకున్నది. పరిశ్రమలు ధనస్వాముల యధీనమున నున్నంతకాలము పరిశ్రమాభివృద్ధికిని వ్యాపారాభివృద్ధికిని వారెంతో పాటుపడుట సహజము. అవి సంఘముక్రిందికి వచ్చినతర్వాత నంత యభివృద్ధి గాంచునా యను సంశయము మనకు పుట్టక మానదు. ఒక గొప్ప నౌకాస్వామి సర్ జాన్ యెల్లరుమెన్ గారు వచించినట్లు ద్రవ్యము పెక్కుమంది జనులయొక్క మితవ్యయబుద్ధిచేతను, కూడబెట్టు నిచ్చచేతను భోగపరిత్యాగముచేతను, దేహకష్టమున కోర్చి పనిచేయుటచేతను గూర్చబడుచున్నది. తన మరణానంతరము తన భార్యకో తన సంతానమునకో పోషణార్థమనియో తన వార్ధకదశయందు స్వపోషణార్థమనియో ధనము నార్జింప బ్రతిమానవుడును బురికొల్పబడుచున్నాడు. మూలధనము మీది పన్నులవల్ల ప్రతివానికిని భవిష్యత్తునందలి నమ్మకము చెడిపోయి తా నార్జించిన ద్రవ్య మంతయు తన జీవితకాలమునందే వెచ్చపెట్టును. సర్కారువా రప్పు డేమి చేయుదురో యూహించుట శక్యము గాకున్న దని యనేకుల యభిప్రాయము. ఇంతకును కాలదేవత యార్థిక ప్రపంచమునం దెన్నిమార్పుల జరుపనున్నదో వేచి చూతము.

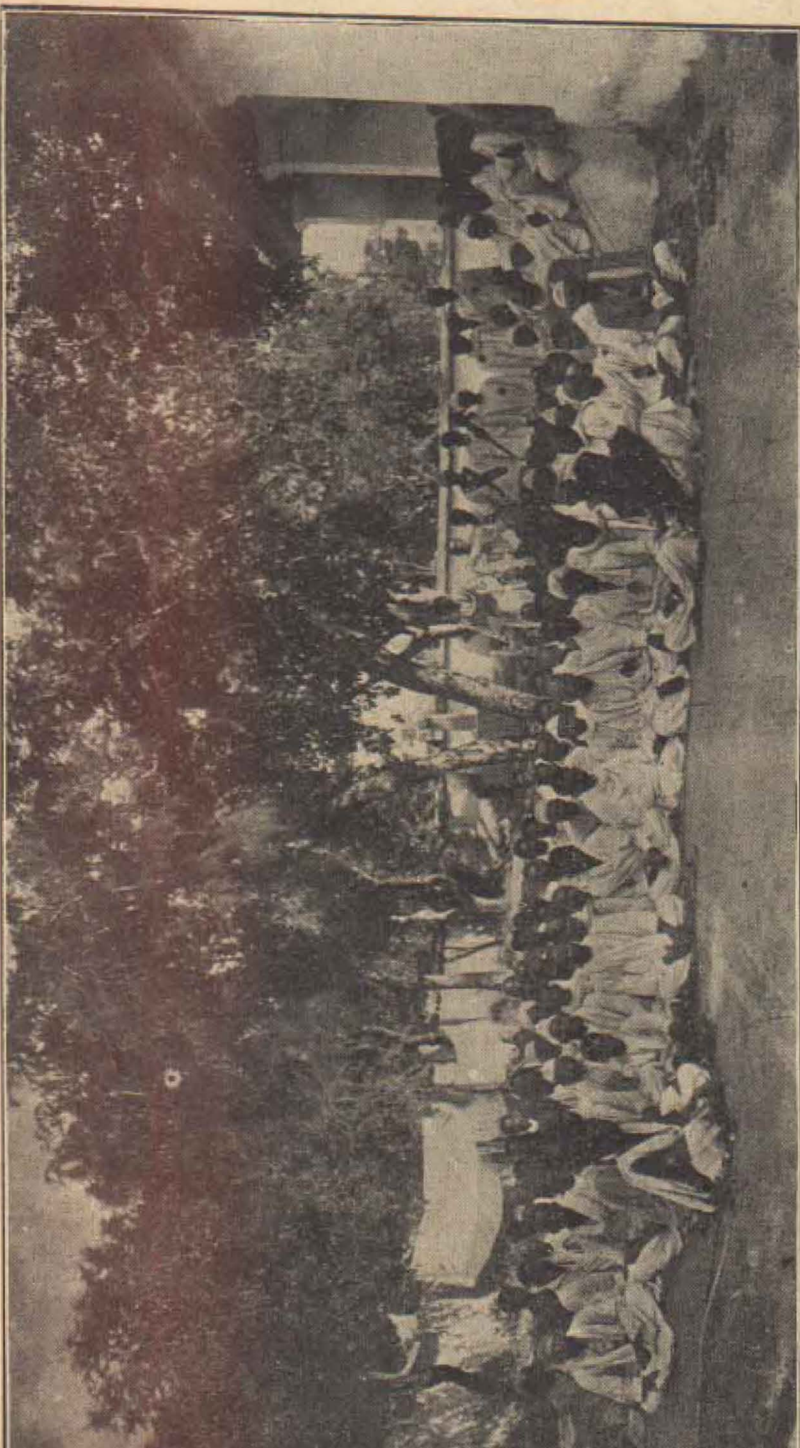

Andhra Lady Volunteers, Chittoor Conference ఆంధ్రమహిళా స్వచ్ఛందసేవకులు, చిత్తూరుమహాసభ

National School, Chittoor జాతీయవిద్యాలయము, చిత్తూరు

Andhra Conference Delegates, Chittoor

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సభా ప్రతినిధులు, చిత్తూరు

Andhra Provincial Khaddar Exhibition, Chitto

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ ఖద్దరు ప్రదర్శనము, చిత్తూరు

గోరక్షణము

కామఋషి మృత్యుంజయ వర్మ గారు

అదిగో దుర్భరభయ కంపి ♦ తాంగి యగుచు
నంబ! యంబా! యటంచు బి♦ట్టఱచి యఱచి
యస్వతంత్రా లగుటఁ గా♦ర్యంబు దోప
కునికి దీనాస్యయై బావు♦రనుచు గంటు
నీరు గ్రుక్కుచు నిటునటుఁ ♦ జూచిపోవు
నావును వెనువెంటఁ దగిలి ♦ యమునిరూతి
కరణిఁ గొనిపోవుచున్నాఁడు ♦ కటికవాఁడు

* * * *

వానికెంత నిర్దాక్షిణ్య ♦ మానసంబొ
యట్టి క్రూరకర్ముల కమ్మ ♦ నదయుఁ డెవఁడొ
మ్లేచ్ఛుఁడై యుండవలయు వా♦కుచ్చుఁ డట్టి
వాఁడు మనభారతీయుఁడు ♦ గాఁడు. నిజము.
నోరులేని జంతువు నిట్లు ♦ క్రూరమతుల
కమ్మఁ జూపుట కంటెఁ బా♦పమ్ము గలదె?
కటికవానికిఁ బసుల ని♦ష్కారణముగ
నప్పఁజెప్పి గొంతులఁగోయు ♦ మనుట తగునె?
మాసములు పది కడుపున ♦ మోసి మోసి
గర్భవేదన సహియించి ♦ కన్నతల్లి
పాలుచాలని యప్పుడే ♦ పాట్లఁ బడియె
పరయువతులను బ్రతిమాలి ♦ పాలు సంగ్ర
హించి పొట్టనింపి శిశువుఁ ♦ బెంచు తల్లి
వృద్ధురాలంచుఁ గ్రూరుఁడై ♦ బుద్ధిమాలి
యెవ్వఁడు ధనార్థియై విక్ర♦యింపఁ దలఁచు?
కన్నతల్లికి విషమిచ్చు ♦ కఠినుఁ డెవఁడు?
పనికిమాలినవా డంచు ♦ జనకుఁ జెనకు
పాపి యెవ్వఁడు? తనతల్లి ♦ పాలఁ ద్రావి
రొమ్ము నెవఁడు కృతఘ్నుఁడై ♦ రొప్పఁజేయు?
పసులరక్షింప నట్టి ద్వి♦పాదపశువు
వసుధ నుండదు నిప్పటి♦పాతబుద్ధి
నీయవస్థ విచారించి ♦ యీకులంబు
నుద్ధరింపవలయు శ్రమ♦కోర్చి యెట్లొ

* * * *

తలఁపఁ గాఁ గోటిరెట్లు భూ♦దానఫలము
కంటె నన్నదానఫలము ♦ కంటె సప్త
సంతతిఁ బడయుకంటె మో♦క్షఫలదాయ
క మగు సుచరితము పశుర♦క్షణము దాని
కంటెఁ దారకోపాయ మెం♦కందు లేదు
గోధనం బెన్న నిహపర♦సాధనంబు

భారతీయులే గోక్షీర♦పాన కలన
సర్వరోగవిముక్తులై ♦ సత్వగరిమ
నెగడినారొ శుక్లరజు శో♦ణితము పొందలు
కండ పెంచుట కెయ్యది ♦ కారణంబు
కుక్షిగతమైన యష్టోద♦ర క్షయాది
బాధలకుఁ బాలు నిర్మూల ♦ సాధకంబు
పాప మా గోవులకు దుర♦వస్థ యిట్లు
పరిణమించెనె! నేటి కీ ♦ ధరణియందు
కామధేనువై యర్థుల ♦ కామితముల
నిచ్చు నాశ్రితభూముల ♦ స్వేచ్ఛఁ దిరిగి
జీవనదుల శుద్ధజలము ♦ ద్రావి యెక్క
డక్కడఁ గల మెత్తని పూరి ♦ మెక్కి మెక్కి
యడిగినంతనె పాలు మీ♦గడయుఁ బెఱుఁగు
వెన్నయు ఘృతంబు నొసఁగుచుఁ ♦ గన్నతల్లి
కంటె మిక్కిలి ప్రేమచేఁ ♦ గనుచు నెల్ల
జీవరాసులఁ బోషించు ♦ గోవు భువిత
యెన్నఁబడు గాదె? విప్రుల ♦ కన్న మున్న
పాడిపంటల కీ జాతి ♦ మూలధనము
గడ్డిఁ దిని కడ్లనిచ్చును ♦ గడుగు నీటి
ద్రావి పాలిచ్చునట్టి వ♦దాన్య కదనె!

* * *

మహిని స్వార్థపరిత్యాగ ♦ మహితమతము
గలుగు గోజాతి రక్షింప ♦ వలయు సతము
దానబలులార! వ్యవసాయ♦దారులార!
సకలవైశ్య వాణిజ్య సం♦స్కారులార!
మీకుఁ దోఁచినంత ధనంబు ♦ సేకరించి
బక్కపశువులఁ బోషింపఁ ♦ బాటుపడుఁడు
మానవులు నిష్కలుషితాభి ♦ మాను లగుచుఁ
బట్టుదలఁ గన్గి గో పరి ♦ పాలనంపు
భారమును దమకర్తవ్య ♦ సార మెట్లొ
నిర్వహింపంగ నెంచిన ♦ సర్వపుణ్య
తీర్థయాత్రాఫలము గల్గు ♦ దీనికంటె
నన్యతారక పుణ్యకా ♦ ర్యంబు లేదు.
ధరణి శ్రీహరి కృష్ణావ ♦ తార మెత్తి
పశులగాపరియైన పా ♦ వనచరిత్ర
దలఁచి స్మరియించి తరియింప ♦ గలరె నరులు?
సర్వలోకోపకార వి♦జ్ఞాన మూర్తి
యైన గోవును సేవించి ♦ మానవుండు
సంతతాయురారోగ్య ప్ర♦చారుఁ డగుత!

స్త్రీల విద్యావిధానము

పాలపర్తి ఆంజనేయులు గారు

ఇటీవల ప్రభుత్వమువారు కొన్ని ముఖ్యపట్టణముల యందు ఉన్నతబాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి యున్నారు. కాకినాడ పురస్త్రీలు తమపురమున నొక పాఠశాలను స్థాపింపవలసినదిగా విజ్ఞాపనము నంపుకొని యున్నారు. గుంటూరుపురమున స్త్రీలకు విద్య గఱపుటకై 'శారదానికేతనము' ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ ప్రకారముగా ప్రభుత్వమువారును దేశీయులును కూడ కొంత శ్రద్ధను జూపుచున్నందులకు మనము సంతసింపవలసినదే. కాని ఇప్పటి జాతీయావసరముల ననుసరించి స్త్రీవిద్య యెట్లుండవలయునో ఇంకను నిర్ణయము కాక నిలచియున్నది. ఈవిషయమై విచారించుటకుపూర్వము సంఘమునందు స్త్రీలస్థానమును, స్థితిని నిర్ణయింపవలసియున్నది.

ఈశ్వరదృష్టియందు మానవకోటి యంతయు ఒక్కటియే. ఆధ్యాత్మికదృష్టితో విచారించినను స్త్రీపురుషభేద మావంతయు లేదు. స్త్రీగాని పురుషుడుగాని ఎవరికర్మను వారు అనుభవింపవలయును. ఎవరి ముక్తిని వారు సాధించుకొనవలయును. స్త్రీలయందొక యాత్మయును పురుషులయందు మఱియొక యాత్మయును లేవు. సమస్త మానవకోటియందును ఆ పరమాత్మ యొక్క యంశమే ప్రకాశించుచున్నది. ప్రపంచమందలి సమస్తభేదములును ప్రాకృతికములై యున్నవి. అటులనే మానవకోటియందును స్త్రీ పురుషభేదము స్వజాత్యభివృద్ధికై యేర్పడిన ప్రాకృతికభేదము మాత్రమే. కావుననే స్త్రీపురుషులకు సమానమైనహక్కులు ఉండవలయునని కోరబడుచున్నది. ఇట్టి కోరికయందు విపరీత మెద్దియును లేదనుట స్పష్టము.

కాని మానవసంఘమందలి అంతరములు కేవలము మానవనిర్మితములా లేక పరిస్థితులనుబట్టి యేర్పడినవియా యని కొంతవఱకు యీసందర్భమున విచారింపవలసి యున్నది. సంపదనుబట్టి ధనికులును దరిద్రులును- సభ్యతనుబట్టి నాగరకులు ననాగరికులును- విజ్ఞానమునుబట్టి వివేకులు నవివేకులును- ఏర్పడుచున్నారు. ఇవి కేవలము మానవనిర్మితము లనుటకు వీలులేదు. ఇక బ్రహ్మక్షత్రియాది భేదములు సంఘసౌలభ్యముకొఱకు ఏర్పడిన వనుట స్పష్టము. ఈభేదము లెల్లప్పుడు నుండినను ఉండకపోయినను ఏవియో కొన్ని భేదము లుండుట నిస్సంశయము. ఏలయనగా మానవాత్మస్వతంత్రము గలది. దాని యభివృద్ధి సంఘమునకు సంబంధించి యుండినను వ్యక్తిగతమై యున్నది. ఒకేవిధమైన పరిస్థితులయందు ఒకేవిధమైన సాధనయందు- ఇద్దఱు మనుష్యులు కృషిసలిపినచో వారిద్దఱును ఒకేవిధమైన సంస్కారమును పొందుదురని చెప్పుటకు వీలు లేదు. మానవాత్మ స్వతంత్రవ్యక్తిత్వము గలదియే గాని అంధప్రాయముగా ననుసరించునది కాదు. కావున ప్రపంచములో భేదములు సహజముగా నుండితీరును. సర్వసమత్వమును స్థాపింపదలచినను సాధ్యము కానేరదు. కాని సత్యమేమనగా భేదమే చైతన్యమునకు మూలమును, అభివృద్ధికి హేతువునై యున్నది. అట్టిస్థితిలో స్త్రీపురుషులకు (మానవకోటియందు) సర్వతోముఖమైన సమధర్మములను ప్రతిష్ఠింపగలుగుటయు నసంభవము. కాని తగినఅవకాశముల కల్పించుటయు నిచ్చుటయు సమంజసము. ఒక్క విషయముమాత్రము గమనింపదగియున్నది. స్త్రీపురుషధర్మములు పరస్పరసహకారములు గాని, విరుద్ధములును, సమములును కావు. కావున వారి విద్యకూడ పరస్పరము లాభప్రదముగా నుండవలయునే గాని ఒకేవిధమైనదైనచో ప్రయోజనము లేదు.

మానవసంఘమునందు స్త్రీయొక్క ప్రధానధర్మమేమి? ఇప్పుడుండుస్థితిలో నామె యాధర్మమును సక్రమముగా నిర్వహింపగలుగుచున్నదా? యని మనము విచారింపవలయును. విశ్వజననిగర్భమునుండి యీవిశాల విశ్వము ప్రభవించినటులే స్త్రీయొక్క గర్భమునుండి మానవకోటి యావిర్భవించుచున్నది. కావుననే సంఘమునందు స్త్రీ మాతృస్థాన మాక్రమించుచున్నది. స్త్రీకి యొసంగబడు విద్యయును ఈ మాతృత్వ ధర్మమునకు పోషకముగ నుండవలయును.

శ్లో. గురూణాం చైవ సర్వేషాం మాతా పరమకో గురుః,
మాతా గురుతరా భూమేః ఖాత్పితోచ్చతర స్తథా.

మానవసంఘమునందు అత్యున్నతమైన స్థానము నాక్రమించిన స్త్రీ ఆఫీసులలో నౌకరీనిగాని, కోర్టులలో ప్లీడరీనిగాని, సైన్యములో నాయకత్వముగాని,దుకాణములలో అమ్ముటగాని పూనుకొనినచో నట్టిపని మాతృత్వధర్మపోషకము కాగలదా? కనుక నిట్టి యుద్యోగములు స్త్రీలకు సర్వథా అయోగ్యములు. కాని యీపదవులకు స్త్రీలుఅసమర్థులని కాని అనర్హలని కాని నాయుద్దేశము కాదు. తగిన యవకాశముల నిచ్చినచో స్త్రీయును పురుషునితో సమానముగా ప్రాపంచికవ్యవహారముల నన్నిటిని నిర్వహింపగలరు. కాని స్త్రీలయందు సహజముగాగల కోమలత్వముమార్దవముప్రేమయుద్యోగధర్మత్వేనచేయు కఠోరచర్యలచే శోషించును. స్త్రీ ప్రేమకు నిధి. జడమైన శుద్ధభౌతికకర్మకలాపము లందు ప్రేమకు తావులేదు. ఇట్టి కర్మలయందు స్త్రీయును ప్రవేశించిన మానవునియందు దినదినప్రవర్ధమాన మగుచున్న పశుత్వము స్త్రీయందును పెంపొంది మానవజీవితము దుర్భరము కాగలదు. పురుషుఁడు ప్రాపంచికవ్యవహారములం దెట్టి యకృత్యముల నొనరించినను గృహమునకు మఱలినంతనే ప్రేమశాంత్యాదిగుణస్వరూపిణి యగు తల్లిని గాని, భార్యను గాని గాంచినతోడనే తిరిగి మానవత్వము అతనియందు తలయెత్తుటకును, ఎప్పటికైన నాతఁడు ముక్తిజెందుటకు అవకాశము గలుగుచున్నది. కావున నిట్టి యుత్తమ మాతృత్వధర్మమునకు పోషక మగు విద్యనే స్త్రీలకు గఱపనగును.

స్త్రీయందు గల మఱియొకధర్మము సతీత్వము. ఇంతకన్నను దాంపత్య మనిన నది స్త్రీపురుషుల కిద్దఱకు సమానముగా వర్తింపగలదు. మనదేశమం దేమి తదితర దేశములం దేమి యీధర్మము క్రమముగా గ్రహింపబడి యాచరింపబడుటలేదు. మనదేశమందు స్త్రీయొక్క అస్వాతంత్ర్యమువలనను, అన్యదేశములందు స్త్రీయొక్క స్వేచ్ఛవలనను దాంపత్యధర్మము వికాసమునొందుట లేదు. కట్టుబాటులయొక్క శూన్యతగాని బహుత్వము గాని యభివృద్ధికి ననుకూలము కాదు. అభివృద్ధి మానవాత్మయొక్క సహజలక్షణము. నదికి సర్వదా గతి సహజలక్షణము. అట్టిగతికి అడ్డుగ గట్టువేసిన సహజముగా నుండవలసిన కట్టలను సహితము తెగగొట్టి విచ్చలవిడిగా ప్రవహింపవచ్చును. నదికి ఇరుపార్శ్వములను కట్టలులేనియెడల నది స్వరూపముగాని, గతిగాని యుండనేరదు. అరీతిగనే, స్త్రీకిగాని పురుషునికి గాని తగిన కట్టుబాట్లలలో అభివృద్ధికి తగిన అవకాశ ముండవలయును. అట్లు లేనిచో సంఘము చిందఱవందఱ కాగలదు. హిందూసంఘమునందు స్త్రీకిజ్ఞానాభివృద్ధికి హేతువగు విద్య లేక పోవుటయును బాల్యముననే సంసారముచేయుటను గృహమునందస్వాతంత్ర్యము గౌరవములేకుండుట, నిర్బంధవైధవ్యము మొదలగునవియు నామెయొక్క అభివృద్ధికి ప్రతిబంధకములుగానున్నవి. ఈఅడ్డంకు లన్నియు తొలగినగాని స్త్రీకి గౌరవస్థానము రాదు. అత్తయందు మాతృత్వము, భర్తయందు సోదరిభావము, పెంపొందినగాని హిందూసంఘమున కోడఱికపువిషయమునఁ గల అపకీర్తి పూర్తిగ నశింపదు. భర్తలుదాంపత్యధర్మమునుమఱచి భార్యలు కేవలముతమ శరీరసౌఖ్యముకొఱకు మాత్రమే నిర్మింపబడిన బొమ్మలని భావించెదరు. భార్య అర్ధాంగలక్ష్మి- సహధర్మచారిణి-యనెడి ప్రాచీనార్యభావము వారి మనస్సునకు సోకదు. దాసియను భావము అంతరించి సహధర్మచారిణి యను భావముదయించినఁగాని హిందూసంఘమునందు స్త్రీకి నిజమైన గౌరవము గాని, గృహమునందు నిజమైన ఆనందము గాని కలుగజాలదు.

శ్లో. సంతుష్టో భార్యయా భర్తా భర్త్రా భార్యా తథైవచ
యస్మిన్నేవ కులే నిత్యం కళ్యాణం తత్ర వై ధ్రువం.

కావుననే స్త్రీ దాంపత్య మాతృత్వధర్మముల బాధ్యతతో నిర్వహింపవలయునన్నచో విద్యావంతురాలై యుండవలయుననుట స్పష్టము. విద్యావంతులు కానివారు గృహధర్మములను నిర్వహించుట లేదా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. అట్లని విద్యవల్ల ప్రయోజనము లేదని చెప్పగలమా? స్త్రీపురుషు లిద్దఱును విద్యావంతులైనచో వారి దాంపత్యమేమి, సిరిసంపద లేమి, యెట్టి శోభతో ప్రకాశించునో చెప్పవలయునా? దురదృష్టవశమున స్త్రీ విధవ యయినచో ఆమెస్థితి యెంతహీనముగా నున్నదో వర్ణించుట లజ్జాకరము. అట్టిస్థితిలో నామె విద్యావంతురాలైనచో గౌరవముగా జీవితమును గడపవచ్చును. ఒకవేళ జీవనోపాధి లేకున్నను ఎవరికిని నూడిగముచేయ నవసరము లేకయే మర్యాదగా సంపాదించుకొనుటకు వీలుండును. స్థితిమంతురాలైనచో అనేకవిధముల దేశసేవ చేయవచ్చును. విద్య, విద్యకొఱకే నేర్చుకొనదగిన దైనను

మనదేశస్థితినిబట్టి కూడ స్త్రీలు ఎక్కువగా విద్యావతులు కావలసియున్నది.

మనము నూతన స్త్రీవిద్యావిధానమును సూచించుటకు పూర్వము, ప్రస్తుతము స్త్రీవిద్య యేరీతి నున్నదో విచారింపనగును. ప్రభుత్వము వారిచేతను- క్రైస్తవ మిషనరీలచేతను- ఇతర స్త్రీవిద్యాభిమానుల చేతను- బాలికాపాఠశాలలు స్థాపింపబడి నడిపింపబడుచున్నవి. ఇవిచాలవఱకు ప్రాథమికపాఠశాలలు మాత్రమే. ఈ పాఠశాలలయందు చదువుట వ్రాయుట లెక్కలు మాత్రమే నేర్పుదురు. కాని ప్రభుత్వము వారిచేతను మిషనరీలచేతను స్థాపింపబడిన ఉన్నతపాఠశాలలందు బాలురకువలెనె, బాలికలకు సైతము నిరుపయోగమైనట్టి విద్య గఱపబడుచున్నది. మీదుమిక్కిలి భాషేతరవిషయములు- అనగా భూగోళము, లెక్కలు, చరిత్ర మొదలగునవి- ఆంగ్లభాషలోనే బోధింపబడుచున్నవి. ఇది మిక్కిలి శోచనీయమైన స్థితి. ప్రభుత్వోద్యోగముల నాశించు బాలురకు లేనినిర్బంధము వీరి కెందులకో తెలియకున్నది. భాషేతరవిషయములు అన్యభాషలో జదువుట అనవసరశ్రమ యని బాలురకే తీసివేయబడినప్పుడు బాలికలకు ఆపద్ధతిని అల్లేయుంచుట కేవలము మూర్ఖత కాదా. మఱియు బాలికాపాఠశాలలందు గల ఉపాధ్యాయినులు చాలవఱకు హైందవసంప్రదాయముల నెఱుగని- యూరపియను వేషభాషలయందు వ్యామోహము గలిగిన క్రైస్తవనారీమణులై యున్నారు. వీరి ప్రోత్సాహము వలనను, అనుకరణమువలనను, ఆదర్శమువలనను జాతీయములపై నిరసనమును- విజాతీయములపై వ్యామోహమును- చిన్ననాటనే బాలికలకు గలుగుట దేశక్షేమకరమా? మఱియు నిది గృహమునందు అశాంతికి కూడ హేతువు కాగలదు.

ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము నిరుపయోగమైనదనుట నిర్వివాదాంశము. ప్రభుత్వోద్యోగశాఖలు నిండిన వెనుక బాలురు పదిపండ్రెండువత్సరములు విద్య నభ్యసించినను స్వతంత్ర జీవనము చేయుటకు శక్తిలేక యెట్లు అల్లాడుచున్నారో మనము చూచుచున్నాము. విద్యావతులయిన స్త్రీలు ప్రభుత్వస్త్రీవిద్యాశాఖయందు నుపకృతుల నేర్పఱచుకొనుచున్నారు. తక్కినయుద్యోగములు పురుషులకే చాలుటలేదు. ఇవి స్త్రీలకువాంఛనీయములు కావని యిదివఱకే సూచించియున్నాను. ఈ అభిప్రాయము స్వాతంత్ర్యదేశముల నివాసము గాంచిన ఫ్రాన్సు అమెరికాదేశములందే వ్యాపించి యున్నది. ఆదేశములందు ఉద్యోగములను జేయుచున్న స్త్రీలను "మీకొమార్తెలును ఉద్యోగముల జేయుట మీకు యిష్టమేనా?" యని ప్రశ్నించినప్పుడు తమకు ఇష్టములేదని చెప్పియున్నారు. మఱియును గృహనిర్వాహకమే స్త్రీకి ఉత్తమమయిన ధర్మమని అంగీకరించి యున్నారు. ఒకవేళ ఎవరైనను ఉద్యోగముచే కుటుంబపోషణ చేయవలసిన యవసరమున్నచో నట్లు చేయుటకు వారికి అవకాశము మాత్రముండవలయునని కోరియున్నారు. కావున స్త్రీలకు సంపూర్ణమైనహక్కులు ఉండవలసినదే. కాని దైవవిహితధర్మమును విడిచి పురుషులతో సమస్తకార్యములందు పోటీకి నిలుచుట దేశసేవగాని మానవసేవగాని ఎన్నటికిని గాజాలదు. ఎవరిధర్మమును వారు నిర్వర్తించుటయే ఉత్తమమైన ధర్మము. ప్రత్యేకపరిస్థితులలో స్త్రీలు ప్రజాహిత జీవనమందును, ఉద్యోగములందును ప్రవేశించుట అవసరము కావచ్చును.

పైని వివరించిన సందర్భములను బట్టి జాతీయావసరములకును, సంప్రదాయములకును అనుకూలమైన యొక స్త్రీవిద్యావిధానపుచిత్తును ఇచ్చట వ్రాయుచున్నాను. దీనిని విద్యాధికులు విమర్శించెదరుగాక.

శిశుభాగము

పదియవ సంవత్సరము ఆఖరువఱకు. ఇందు నాలుగు గాని అయిదుగాని తరగతులు ఏర్పడవచ్చును. ధారాళముగా చదువుటయు వ్రాయుటయు బజారులెక్కలును మాత్రమే ఇందు నేర్పదగును.

బాలికాభాగము

11 సం॥ మొదలు 13 సం॥ ఆఖరువఱకు మూడు తరగతులు ఉండవచ్చును.

మాతృభాష

చిత్రలేఖనము సంగీతము నిబంధములు సైన్సు చరిత్ర భూగోళము వీనినిగూర్చి సూక్ష్మమైన జ్ఞానము మూడుసంవత్సరములలో కలుగజేయవచ్చును. వడుకుట కుట్టుపని అల్లికపని నవారు నేత మొదలగు వానిని బొమ్మలు మొదలగు ఆటవస్తువులు చేయుట మొదలగు గృహపరిశ్రమలలో కొన్నిటిని నేర్పింపవలెను.

యువతీవిభాగము

14 సం॥ మొదలు 16 సం॥ ఆఖరువఱకు మూడు తరగతులు. ఇందు తెలుగు సంస్కృతము హిందీ

ఇంగ్లీషు ఈ భాషలలో నేవియో రెండును; గృహ విద్య గృహవైద్యమును; సంగీతము చిత్రలేఖనములలో నెకటియు; గృహపరిశ్రమలలో నేవియైన రెండును నేర్పదగును.

వీనిలో కొన్ని ప్రత్యేకముగా విశదపఱచుట అవసరము. గృహవిద్య యనగా వంటచేయుట ఇల్లు చక్కబెట్టుట మొదలగు గృహనిర్వాహకమునకు సంబంధించిన పనులు. ఈపనులు పెద్దబాలికలకు కొద్ది ఉపకారవేతనముల నిచ్చి తగిన గృహవసతుల నేర్పరచి నేర్పింపదగును. గృహవైద్యమనగా, సామాన్య ఆరోగ్యవిధానములు శిశుపోషణ. శిశువైద్యము అనగా మనదేశములో తల్లులు పిల్లలకు వాడు ఓషధులయొక్క ఉపయోగము. నిర్భయముగా వాడదగిన అల్లోపతి హోమియోపతి మందుల ఉపయోగము. ప్రథమచికిత్స (ఫస్టు ఎయిడ్) మంత్రసానితనము అయియున్నది. స్త్రీలు పురుషులకంటె ఎక్కువ రసజ్ఞలును సౌందర్యాభిలాషలును. రసజ్ఞానము మానవ ప్రకృతిలోగల సహజగుణము. ఇది జీవితమునకు నూతన వికాసమును, ఉత్సాహమును ప్రసాదించును. కావున నిది పోషింపదగిన గుణమై యున్నది. కాని వెఱ్ఱితలలు దాల్పకుండునట్లు మాత్రము చూడవలసియుండును. ఈరసజ్ఞతను పోషించుటకే సంగీతము చిత్రలేఖనము జవళిపని అల్లికపని, మొదలైనవి చేర్పబడినవి. నిర్మలమైన ఆనందమును సౌందర్యమును అనుభవించుటకు అవకాశ మున్నచో విపరీతభావములమీదికిగాని, వికారచేష్టలమీదికిగాని మనస్సు పోవుటకు వీలుండదు. కావున దీనివలన నైతిక లాభము కూడ కల దని చెప్పవచ్చును.

ఈ విధానమందు విద్య పదునాఱు సంవత్సరముల వఱకుమాత్రమే యేర్పాటు చేయబడినది. సాధారణముగా మనబాలికలు అంతకుమించి చదువుట తటస్థింపదు. ఈ విధానమైనను- తల్లిదండ్రులు బాలురయందు జూపు శ్రద్ధను బాలికలయందు గూడ జూపించగాని కొనసాగజాలదు. స్త్రీవిద్యయొక్క ఆవశ్యకతనుగూర్చి ముఖ్యముగా తల్లిదండ్రులను ఉద్బోధింపవలసి యున్నది. వారి తోడ్పాటు లేనియెడల నెన్నివిద్యాలయములను స్థాపించినను ప్రయోజనము కలుగదు. దేశసౌభాగ్యమును మానవకల్యాణమును గోరువా రందఱును ఈవిషయమై శ్రద్ధ పూనుదురు గాక.

ఆంధ్రులు-ఆంధ్ర భాష

దేశరాజు రామదాసు గారు

యతియును ప్రాసయు ♦ నలరారుచుంటను గదా, యడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష.
మధువుకన్నను మించి ♦ మధురంబుగా నుంటు, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష.
గీర్వాణముంబలె ♦ సర్వపూర్ణం బౌటు, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష.
రాజులపోషణ ♦ రవ్వంత ప్రిదులుట, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష.
గీ. కాకతీయుండిన నీభాష ♦ కన్నరయోష, సర్వసురకతపుంజాష ♦ వరవిభూష
సకలజనతోష యాంధ్రవ్యా♦ద్యర్మపోష, కటకటా! నేఁటికే ♦ యడుగంటు చున్నె.
సీ. భాషాజనుల నొక్క ♦ భాగంబునను జేర్చి, సౌకర్యములఁ గూర్చ ♦ జాడలేదు
ఆంధ్రవిద్యార్థుల ♦ కనువైన యొకవిశ్వ, విద్యాలయము నిల్ప ♦ విధము లేదు
దేశపరిశ్రమల్ దనిరి ♦ వృద్ధిని జేయు, తగు ప్రయత్నం బొందు ♦ తలఁప లేదు
నైరుపంటలకును ♦ వాణిజ్యమునకైన, కాల్వలఁ బొడిపించు ♦ క్రమము లేదు
గీ. కటకటా! యాంధ్రదేశంపు ♦ కర్మ మిద్ది, ఆంధ్రభాషకు దారియేమొ ♦ దైవఁ గలఁడె
తొంటి యౌన్నత్యములు మది ♦ దోఁచియున్న, ఆంధ్రులు స్వహస్తముల ♦ దాని నాశకున్న.
సీ. ఆంధ్రవిప్రుల కుండు ♦ పవిత్రకాంతియు శుచి, మన్ననల్ నేఁడు ♦ లేకున్నఁ బోయె
ఆంధ్రవీరుల కుండు ♦ నత్యంత శౌర్యంబు, క్రొన్నెత్తురులఁ బారఁ♦కున్నఁ బోయె
ఆంధ్రవైశ్యుల కుండు ♦ నతిమాత్ర ధనములు, కోట్లకు పడగ లే♦కున్న బోయె
ఆంధ్రకర్షకులకు ♦ నగరెడు నోపిక, మన్ననఁ గలపి ♦ లేకున్నఁ బోయె
గీ. నాల్గుజాతులవారు మ ♦ నంబు మనము, గలిపి యైకమత్యంబుతోఁ ♦ గ్రాలిరేని
తొంటిజయమును నైశ్వర్య ♦ మంటగొన్నె, లక్ష్మి కలిమియెరఁగ యాంధ్ర ♦ రాష్ట్రమందు.

సంతానము—దాంపత్యనియమములు

పిన్నంరాజు వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు

సకలజగదాధార భూతుండగు కమలాసనుడు నిఖిలమానవ సృష్టికి శుక్రమే ప్రధానమని నిర్ణయించె. ఆశుక్రము శరీరనిష్ఠసర్వ ధాతువులలోను శ్రేష్ఠమై మూలాధారమై తేజరిల్లుచున్నది. అయ్యది దుష్టంబుఁగాక పవిత్రమై, బహునియమసంరక్షితమై యుండిననగాని ఆరోగ్యవంతమగుసత్సృష్టికిఁ గారణము గానేరదు. నియమసంరక్షిత శుక్రసామర్థ్యముచే లోకపావనులై తేజోవీర్యజ్ఞానబలోపేతులై, సర్వకార్యకరణదక్షులై పొలుపారుసంతానములు జనించుచున్నవి. ఈ శుక్రము మనుజుని బాల్యము మొదలు చేయుచున్న ధర్మాధర్మకృత్యముల యందలి దోషాదోషంబులచే దుష్టాదుష్టరూపము నొందుచున్నది. దుష్టముకాని రేతస్సు సత్సంతానమునకు కారణమగుచున్నది. దుష్టమగురేతస్సు దుస్సంతానమునకు హేతువై లోకకంటక మగుచున్నది. అందువలనే త్రికాలవేదులగు ప్రాచీనమునిపుంగవులు ధర్మసాధనమగు దేహమును గాపాడుటకై, సంతానమూలాధారమగు శుక్రమును పవిత్రంపజేయుటకై బహునియమముల నేర్పరచిరి. స్త్రీ గర్భమును ధరించినది మొదలు కొన్ని మంత్రసంస్కారములచే రక్షింపుచుండవలయును. ఈవిషయమునే సుశ్రుతమందు శారీరస్థానములో ద్వితీయాధ్యాయమున "లబ్ధగర్భాయాశ్చైతేష్వహస్సు లక్ష్మణావటశుంగా సహదేవా" అను మొదలు కొంతభాగము గర్భసంరక్షణకై కొన్ని ఔషధక్రియల నుడివియున్నారు. జనించినపిదప జాతకర్మనామకరణ చూడాన్నప్రాశనచౌలోపనయనాదిక్రియలచే పునీతుంజేసి గురుకుల వాసంబున కంపవలయు. అచ్చట గురువును యథావిధిగ నుపాసింపుచు సంధ్యావందనాగ్నికార్యభైక్షాచరణాది సత్కర్మల నాచరించుచు ద్వాదశవర్షములు బ్రహ్మచర్యనియమముతో స్వాధ్యాయము చేయవలయు. ఆబ్రహ్మచర్యంబు నాచరించు కాలంబున సంధ్యావందనాగ్నిహోత్రాదిమంత్రంబులందు గాయత్రీపితృహోత్రులను తన బ్రహ్మచర్యరక్షణకై ధ్యానింపుచున్నాడు. ఓమిత్యేకాక్షరాది మంత్రములందు గాని మిత్రస్యచర్షణీధృతః సూర్యోపస్థాన సూక్తములందు గాని అగ్నికార్యమంత్రంబులందు గాని తనకు బ్రహ్మచర్యము సిద్ధింపవలయుననియు, తేజోబలవీర్యాదుల ప్రసాదింపుమనియు, అజహ్యత్వంబు నను గ్రహింపుమనియు గాయత్రీపితృహోత్రాదుల నచంచలమానసుండై సర్వకాలసర్వావస్థలయందును తదేకధ్యానచిత్తుండై చిత్తమువారంబున ధ్యానింపుచు స్వాధ్యాయము చేయుచున్నాడు. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవిధిచే సంరక్షింపబడిన రేతస్సు సత్సంతానమునకు కారణ మగుచున్నది. గర్భాష్టమమందు ఉపనయనముచేసి ద్వాదశవత్సరములు బ్రహ్మచర్యము నాచరించుటచే వానిమనంబు కల్మషరహితమై దేదీప్యమానంబై ప్రకాశించు-ఆబ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణకాలంబున వానిమనంబు విషయాసక్తము గామింజేసి నిశ్చలమగుచున్నది. అట్టి నిశ్చలమనస్సునకు నింద్రియంబులు వశ్యంబులై నడుచుచున్నవి. ద్వాదశవర్షంబు లట్లింద్రియములు స్వాధీనము లగుటంజేసి దుష్టవిషయంబులం దాశ జనింపనేరదు. కాని యిప్పటి కాలపు బాలుర నియమములకు లోనై పోషింపబడుటలేదు. బ్రహ్మచర్యముకన్న సత్సంతానమునకు వేఱుమార్గమే లేదు. దీనిని మనోవాక్కాయకర్మలందు జ్ఞాపక ముంచుకొనవలయును. వృక్షోత్పాదనసమర్థంబగు బీజంబువలెనె సంతానమునకు మూలభూతమగు రేతస్సును గూడ బహుజాగరూకతతో గాపాడి దానిని సజాతీయక్షేత్రమునందు దేశకాలాదుల గుర్తెఱింగి నాటి కాపాడినగాని యారోగ్యసంతానమును బడయనేరదు. చెట్టునుండి సుఫలము నొందుటెంత కష్టమో సత్సంతానమును బడయుటయు దానికన్న వెయిమడుంగులు కష్ట మని ఆయుర్వేదము ధర్మశాస్త్రము యారెండును దేహసంరక్షణోపాయబోధకములై అవినాభూతములై వాగర్థంబులబోలె రెండును చెందకుండ నైకకంఠ్యముగ ధర్మముల బోధింపుచున్నవి. రేతస్సు సకలజగత్సార మని బృహదారణ్యకోపనిషత్తునందు చెప్పఁబడియున్నది.

"ఏషాం వై భూతానాం పృథివీరసః, పృథివ్యా ఆపః-ఆపామోషధయః, ఓషధీనాం పుష్పాణి, పుష్పాణాం ఫలాని, ఫలానాం పురుషః, పురుషస్య రేతః, సహ ప్రజాపతి రీక్షాంచక్రే హంతాస్మై ప్రతిష్ఠాం కల్పయానీతి స స్త్రియగ్ం ససృజే తాగ్ం సృష్ట్వా ధ ఉపాస్త".

పైని వివరించినరీతిని సర్వజగత్సారమై సర్వజగదధిష్ఠానమై, యమూల్యమై వెలింగెడి నీరేతస్సును భ్రంశముచేయుట పండితునికి వ్యవహారము కానేరదు.

మరియు నీ బ్రహ్మచర్యమున కనుకూలంబుగ స్త్రీపురుషులు తమ శుక్లశోణితములు దుష్టంబులుగాకుండుటకై భోజనాదుల నియతితో నుండవలయును. కావ లోకమందలి మనుజులయొక్క భోజనాదిభేదముల చేతను, ఆచారవ్యత్యాసములచేతను, శౌచవిధుల పరివర్తనంబులచేతను, శుద్ధాశుద్ధంబుల నొందుచున్నవి. స్త్రీపురుషులు ఆహారములను గ్రహించు నవసరంబున హితముగను, మరియు వాటిని దేశకాలాదులను వాతపిత్తశ్లేష్మ గుణములను, బాగుగా నెఱింగి యనుకూలములైన నాయా యాహారముల భుజింపవలయు. ప్రాతఃకాలకృత్యములను, వైశ్వదేవాతిథిపూజాదులను, బూర్తిగావించుకొని, పదంపడి యాహారమును గైకొనునవసరంబున "ఓ ఓదనమా! నీవు పరబ్రహ్మస్వరూపమవు. నీవు నా దేహమందు బ్రవేశించి యమృతమయమగు రసస్వరూపమును బొంది నన్ను తేజోబలవీర్యజ్ఞానోపేతునిగ జేయుము." అని ప్రార్థించి భుజింపవలయు

ఇట్లు భుజింపబడిన యాహారము హృదయమందు జఠరాగ్నిచే పచనమై రసస్వరూపము నొంది క్రమక్రమముగ సప్తధాతువుల బొందును.

"రసా ద్రక్తం తతో మాంసం మాంసా న్మేద స్తతో స్థిచ
అస్థ్నో మజ్జా తతశ్శుక్రం శుక్రా ద్గర్భః ప్రసాదజః".

మతియును ప్రతిమనుజుఁడును ఆహారముల గుణాగుణముల గుర్తెఱింగి సద్గుణజనకంబులును సాత్వికములును నగు నాహారము గైకొనవలయును. ఆయాహారములు సాత్విక రాజస తామస భేదంబులచే మూడువిధములుగా నున్నవని కృష్ణభగవానులు చెప్పియున్నాఁడు:

"ఆయుః సత్వ బలారోగ్య సుఖప్రీతి వివర్ధనాః
రస్యాః స్నిగ్ధాః స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్వికప్రియాః
కట్వమ్ల లవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః
ఆహారా రాజసస్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః
యాతయామం గతరసం పూతిపర్యుషితం చ యత్
ఉచ్ఛిష్టమపి చామేధ్యమ్ భోజనం తామసప్రియం".

ఇట్లే చరకసంహితను ఆత్రేయభద్రకాప్యీయాధ్యాయమునను "యచ్చాపి దేశకాలాగ్ని సాత్మ్యాసాత్మ్యాదిభిః" అను పర్యంతము విరుద్ధాహారముల గ్రహించుటచే దేహపాటవము చెడునని వానిని సేవింపరాదని నియమము చేసినారు. మరియు చరకమందే అన్నపానవిధ్యధ్యాయమున వస్తువర్గముల వానిగుణముల నుపయోగముఁ బాగుగా విమర్శించిరి. కావుననే మితాహారముల దేశకాలాదుల నెఱింగి యుపయోగించుటయే సమంజసమై యున్నది.

పురుషులవలెనే వనితయు బ్రహ్మచర్యమును ఆహారవ్యవహారము లందు నియమములను, గలదై వర్తింపవలయును అని నియమముచేసిరి. అందున స్త్రీయొక్క ఆర్తవమును శుభ్రముగ దోషరహితముగ నుంచుకొనవలయును. పురుషుని రేతస్సు పవిత్రముగా నుండినను స్త్రీశోణితమును మనోభావనలు దుష్టంబులైనచో నాయబలయందు నిక్షిప్తమగు రేతస్సు సఫలమొందక నూషర క్షేత్రమునందలి శాలిబీజమువలె నిష్ఫలంబగు. అట్టికారణంబులచేత బురుషుని రేతస్సుగాని స్త్రీయొక్క శోణితముగాని, వారిద్దరి మనోభావనలుగాని వారి పరస్పర బ్రహ్మచర్యాచారవ్యవహారములు గాని యివియన్నియుఁ గలసి సత్సంతానమునకు మూలకారణంబులై విరాజిల్లుచున్నవి. కాన స్త్రీయొక్క శోణితము పరిశుద్ధముగ నుంచవలయును. వనితల దేహమందుండు యుపరిశుద్ధశోణితము ఋతుకాలంబున బహిర్గతమై తదాదిగ శుద్ధశోణితము వృద్ధిబొందుచున్నది. కనుకనే ఆకాలమునందు వారికి భోజనమందుగాని యాచారములందుగాని నియమముల గల్పించిరి. ఇట్లు నియమముల గల్పించుట స్త్రీల దేహసౌకర్యముకొఱకును, జనింపుసంతాన మారోగ్యవంతమై బలవంతమై జ్ఞానవంతమై యుండుటకొరకే గాని వేరు కాదు.

ఋతుమతియగు వనిత యెట్టినియమముల నాచరింపవలయునో యాచరింపని యెడల కలుగు యనర్థము లెవ్వియో వానినన్నింటిని కృష్ణయజుర్వేదీయసంహితలో ద్వితీయకాండ పంచమప్రశ్నమందు వివరముగ నిరూపించిరి. ఆవిషయమునే సుశ్రుతమందు సూత్రస్థానములో ద్వితీయాధ్యాయమున "ఏవ మదుష్టశుక్ర శ్శుద్ధార్తవా" అనునది మొదలు "అతఃపరం మాసాదుపేయాత్" అనుపర్యంతము చెప్పియుండిరి. స్త్రీకి గల యార్తవదోషము ఋతుకాలమందలి యాచరణలచే బోవుచున్నది. స్త్రీ ఋతువైన ప్రథమ దివసము మొదలుకొని మూఁడు దివసములవరకు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును బరిపాలనము చేయుచు నియమవంతురాలై పగటినిద్ర అంజనము రోదనము స్నానము చందనానులేపనము అభ్యంగనము నఖచ్ఛేదనము పరుగులిడుట దుముకుట నవ్వుట అధికసంభాషణము అధికశబ్దశ్రవణము మొదలగు పనుల నాచరింపరాదు. అట్లాచరించినచో సంతానము రోగవంతమై జనించును కనుక ఈనియమములను పాటింపఁజేసి ఋతుమతియగు కాలమందు స్త్రీమనోభావనలు చంచలములు గాకుండునట్లు కాపాడవలయును. మన ప్రాక్తనమహాత్ములు వాటి యుక్తాయుక్తముల, గుణాగుణముల కాలాకాలముల ననుసరించి మనసంరక్షణముకై వారిజీవితముల ధారబోసి గ్రంథముల బహునియమముల నేర్పరచిరి. మనము వాటి సారమును గ్రహింపనేరక కష్టములకు బాల్పడుచున్నాము. నాల్గవ దినంబున స్నాతయై శుభ్రవస్త్రధారిణియై యలంకరించుకొని ప్రప్రథమమున భర్తనే జూడవలయును.

"పూర్వం పశ్యేదృతుస్నాతా యాదృశం నరమంగనా
తాదృశం జనయే త్పుత్రం భర్తారం దర్శయే దతః
తతో విధానం పుత్రీయ ముపాధ్యాయ స్సమాచరేత్
కర్మాంతే చ క్రమం హ్యేన మారభేత విచక్షణః"

అని సుశ్రుతమునఁ జెప్పినట్లు ఋతుస్నాత యగుస్త్రీ వెంటనే యెట్టిపురుషుని దర్శించునో అట్టిపుత్రుఁడే జనించును. కాన నాకాలమున భర్తను దప్ప మరియెవ్వరిని జూడరాదు. అట్లు భర్తనుఁ జూచుటచే తాదృశరూపవీర్యబలతేజములుగల జ్ఞానవంతుఁడగు పుత్రుఁ డుదయించు.

"న కశ్చి ద్యోషితః శక్తః ప్రసహ్య పరిరక్షితుం
ఏతై రుపాయయోగైస్తు శక్యా స్తాః పరిరక్షితుం
అర్థస్య సంగ్రహే చైనాం వ్యయే చైవ నియోజయేత్
శౌచే ధర్మే న్నపక్త్యాంచ పారిణాహ్యస్య వేక్షణే."

అని స్త్రీకి స్వాతంత్రము నిచ్చు సందర్భములను మనువు పేర్కొనుచున్నాఁడు. ఈవిధానమువలన స్త్రీల మనంబు నిర్మలమై సంతోషతరంగితమై పవిత్రమై యొప్పును. అట్టిస్త్రీకి బ్రహ్మచర్యవ్రతమింతకంటె వేరుగానరాదు.

కాన తాదృశబ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణ పరాయణ యగు స్త్రీకిని బాల్యమునుండి బ్రహ్మచర్యము నార్జించిన పురుషునకిని గలుగు సంతాన మారోగ్యవంతమై నిష్కళంకమై తేజోవీర్యబలాదులచే నొప్పునదై జన్మించు.

వీటి కన్నింటికిని వివాహసంబంధములు ప్రధానములై యున్నవి. ఆవివాహముల నెనిమిదివిధములుగ మన్వాదులు విభజించిరి. వానిలో

ప్రాథమికము లగు నాలుగువివాహములు మాత్రము శ్రేష్ఠము లనియు, మిగిలిన వివాహములు నీచములు నింద్యము లనియు నిర్వచించిరి. వానిలో ప్రాథమికము లగు బ్రాహ్మ ప్రాజాపత్య దైవార్షములు మాత్ర మాచరణీయంబు లని నిర్ధారణ చేసిరి. అదియుంగాక పురుషునికి స్త్రీరక్షమునకు వివాహయోగ్యకాలమును నిర్ణయించిరి. పురుషునికి 24 వత్సరములకు వివాహము చేయవలయు ననియు, స్త్రీకి ఏనిమిదవవర్షమున వివాహము చేయవలయు ననియు మనువు చెప్పెను. ఇరువదినాల్గవవర్షమున వివాహమాడువాడు పురుషార్థచతుష్టయంబును బరిసమాప్తి నొందించువాడగును. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవ్రతములో నుండి సజాతీయయగు స్త్రీని వివాహమాడి యావనితతో గార్హస్థ్యధర్మమును యథాక్రమముగ నాచరించువాఁ డారోగ్యసంతానవంతుడగుచున్నాడు. ఇదియుంగాక సత్సంతానమును బొందుటకు "ఋతావుపేయాత్" అనుశాస్త్రము ననుసరించి వర్తింపవలయు. అట్లు వర్తించుటయు ఆరోగ్యసంతానమునకు హేతు వగుచున్నది. స్త్రీ ఋతుమతియైన పదియారుదినములలో ప్రథమదినత్రయము తప్ప మిగిలినరోజులలో సమాగమం బొనరించుటచే సత్సంతాన మేర్పడు మన్నదని ప్రమాణము గలదు. కావున స్త్రీ పురుషులు పుట్టినదిమొదలు శిశూత్పత్తిపర్యంతము బ్రహ్మచర్యమును గాపాడుకొనుచు ఆహారవ్యవహారాదుల నియమములలో నాచరించుచు నుండిరేని, జన్మించువారు దీర్ఘాయుష్మంతులై ఆరోగ్యభాగ్యసంపన్నులై జ్ఞానతేజోవీర్యబలోపేతులై సత్కర్మాచరణదక్షులై లోకపావనులై జననీజనకులగౌరవము గాపాడువారై యుండెదరు.

ఇట్టి యాచారవ్యవహారములతో నున్నను రోగిష్ఠులు దుర్మార్గప్రవర్తనులు పుట్టగూడదా యని యాక్షేపింతురేని అట్టిసంతాన మేర్పడుటకు పూర్వజన్మార్జితపాపఫలము బలవత్తరముగుటచే నిట్టికర్మల నాచరించినను రోగిష్ఠులు కలిగెదరు. దానికంతయు మనము కర్తలము గాము. ఎప్పుడు మనము కర్తలముగాజాలమో యట్టి సమయంబున నాకర్మల నేల చేయవలయు నని యాక్షేపింతురేని తాను చేయవలసిన కృత్యములఁ జేయక యుపేక్షించుటచే పాపఫలము పెరిగిపెరిగి వీనిని నశింపజేయును. ఇదియే పర్యవసానమగును. ఈసందర్భమున సుశ్రుతాచార్యుల ఈక్రిందివాక్యములు మననార్హములు.

> "భావితాః పూర్వదేహేషు సతతం శాస్త్రబుద్ధయః।
> భవన్తి సత్త్వభూయిష్ఠాః పూర్వజాతిస్మరా నరాః,
> కర్మణా చోదితో యేన తదాప్నోతి పునర్భవే
> అభ్యస్తాః పూర్వదేహే యే తానేవ భజతే గుణాన్"

సంధ్యారాగము

పెనుమర్తి వేంకటరత్నము గారు

బంధుజీవసుమమ్ములఁ । బరిభవించి
గరిమ దాసానిపువ్వులఁ । గాకుసేసి
యలరు కంకేళిసుమముల । నవఘళించి
పశ్చిమంబునఁ గెంజాయ । పరిఢవిల్లె;
అమల కాసార సంస్థితాబ్జముల నుండు
భృంగసంతతి ఝుమ్మని । మెగురుచుండె;
ధవునకై దుఃఖమొందుచుఁ । దనరుచుండె
అంబుజాకరమందున । నలరుతమ్మి:

సొరిదిఁ జీకటు లెల్లెడఁ । విరియఁజొచ్చె
నని నిశాంగన, దుఃఖాబ్ధి । నలరుచుండు
తమ్మివెలఁదిని గాంచి తద్దయు హసించె
కిసలయమ్ములఁ మెసవి కోకిల యొకండు
మావిగున్న నధిష్ఠించి । మధురముగను
సాంధ్యగీతంబుఁ బాడె హర్షముసెలంగ
మానవప్రపంచకం బెల్ల । మానసములఁ
మఱచి గానాంబురాశి నిర్మగ్ను లైరి:

అన్నివ్యాధులకు తగిన అద్భుతాయుర్వేదౌషధములు శాస్త్రీయములైనవి

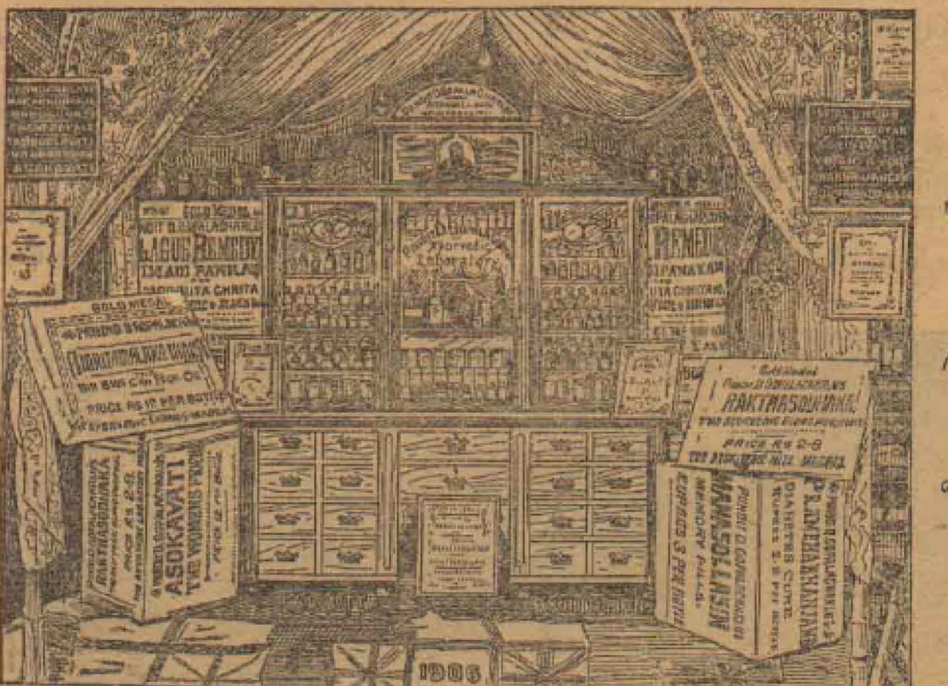
వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులుగారి

ఆయుర్వేదాశ్రమమున దొరకగలవు

కలరామందులు సెట్టు రూ 1-2-0 లు.

1906-వ సంవత్సరమున కలకత్తా నగరమునందు జరిగిన

పరిశ్రమ వ్యవసాయ వస్తుప్రదర్శనోత్సవమున ప్రదర్శింపబడిన

ఇన్ఫ్లుయెన్జా మందులు సెట్టు రూ 1-12-0 లు.

ప్లేగుమందులు పెద్దసెట్టు రూ 2-2-0 లు. చిన్నసెట్టు రూ 1-6-0 లు.

పై 3 ఘోరవ్యాధుల మందులే గాక, ఈ క్రింది మందులును ఇతరమందులును అనేకము లీ యాశ్రమమున గలవు.

☞ క్యాటలాగు ఉచితము. వ్రాసిన పంపెదము.

బలమునకు పుష్టికి:-జీవామృతము	6 ఔన్సుల సీసా	3-4-0
తలంటునకు:-అమృతామలక తైలము	6 ఔ॥ సీసా	1-0-0
సవామేహమునకు:-రక్తశోధక	6 ఔ॥ సీసా	3-0-0
పంచతిక్తగుగ్గులు ఘృతం	6 ఔ॥ సీసా	6-0-0
విచిత్రరత్న లేపము (పైపూతకు)	డబ్బా	2-0-0
మధుమేహమునకు:-ప్రమేహభంజని	డబ్బా	3-0-0
గోమూత్ర శిలాజిత్తు	తులం	2-0-0
ముట్టుకుట్టునకు:-అశోకవటి	సీసా	0-14-0
అశోకారిష్టము	6 ఔన్సుల సీసా	1-2-0
మదమూర్ఛలకు:-అబలాసంజీవని	8 ఔ॥ సీసా	1-12-0
పక్షవాతమునకు, ఆమవాతమునకు:-		
నారాయణ తైలము	3 ఔ॥ సీసా	3-0-0
దగ్గుకు, ఉబ్బసమునకు:-చరకవటి	డబ్బా	0-14-
చ్యవనప్రాశన	1 సేరు	3-0-0
వాశారిష్టము	6 ఔ॥ సీసా	1-2-0
గనేరియాకు:-భృగువటి	డబ్బా	1-12-0
చందనాసవ	6 ఔ॥ సీసా	1-8-0
గర్భిణీస్త్రీలకు:-మాతులుంగరసాయనము	8 ఔ॥ సీసా	1-12-0

అన్ని మందులకును, ప్యాకింగు, పోస్టేజి వగైరా ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

తంతివిలాసము:—"పండిట్" మదరాస్

ఆయుర్వేదాశ్రమం, 41, ఆచారప్పన్ వీధి, మద్రాసు.

గోపరాజు రామమంత్రి

నడింపల్లి జగన్నాథ రావు గారు

ఈమహామహుని నామము నీయాంధ్రదేశమున తెలియంగనివారు లేరు. బ్రాహ్మణులకు గ్రామ స్థావరవృత్తులను అనగా కరణీకపు మిరాశీలను యిచ్చినది ఇతఁడే. ఇతఁడు కరణీకోద్ధరణమును గావించినటుల చాల స్థానికపురాణములయందును కొండవీటిదండకవిలె లందును జెప్పఁబడియున్నది. ఇతనినిగూర్చి కొండవీటిదండకవిలెలో నీక్రింది విధముగ జెప్పబడియున్నది.

శ్లో. గోత్రశాస్త్రాంబరేందూనాం (1067) సంఖ్యాబ్దే శాలివాహనే,
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం ప్రథమో గణికాగ్రణీః,
శ్రీమా న్గణపతి ర్భూపో, గజపత్యన్వయోద్భవః,
అస్తి భూమండలే తస్య బహవ స్సంతి మంత్రిణః,
తేషాం శ్రేష్ఠతమామాత్యో యాజ్ఞవల్క్య స్తపోద్విజః,
గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాఖ్యో గణకాగ్రణీః,
రక్తాక్ష్యబ్దే మాసి భాద్రపదే బహుళపక్షకే
దర్శస్య గ్రహణే పుణ్యకాలే అంగారకవాసరే
గణకానాం హితార్థాయ సద్యశ స్స్థాపనాయచ,
తిష్ఠత శ్చంద్రమార్తాండౌ యావ త్తావ చ్చ వర్ధతాం
తేషాం రాజా గ్రహత్యాణాం కృష్ణవేణీ తటే తథా
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం సాక్షిణ స్సర్వదేవతాః
తస్మా ద్ధర్మవృత్తీనాం సాక్షిణ స్సర్వదేవతాః
తస్మా ద్ధర్మ మిదం సత్యం నిర్మితం యో దురాత్మనాం
కరోతిచే ద్దస్య థాసో జాయతే ఖరయోనిషు
ఆపస్తంబసూత్రస్య శాఖాభేదః స్తుప్రోచ్యతే
యాజ్ఞవల్క్య తివిఖ్యాతో గోత్రం కాశ్యప ఇత్యథా
విప్రాణాం శాప ముద్వేవం వేదబాహ్య శ్చకారయత్
తచ్చ శాపవిము క్తిత్వం భానుశక్త్యా ద్యపండితః
మాఘమాసే సితేపక్షే, విజయే వత్సరే తథా
పంచమ్యాం రవివారేచ యాజ్ఞవల్క్య భవోభవత్.

దీనినిబట్టి గోపరాజు రామప్రధాని యాజ్ఞవల్క్యశాఖాబ్రాహ్మణుఁ డనియును కాశ్యపగోత్రుఁ డనియును గజపతివంశీయుఁడగు గణపతిదేవుని కడ ప్రధానమంత్రిగా నుండి శా. శ 1067 సం॥ (క్రీ.శ. 1145) సం॥రము భాద్రపద బ 30 లు రోజున సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమున కృష్ణవేణీతటమున రాజానుమతమును బొంది బ్రాహ్మణులకు స్థావరవృత్తుల నొసంగె ననియును దెలియుచున్నది.

ద్వాత్రింశన్మంత్రిచరిత్రమునందు నీగోపరాజు రామప్రధానిని గూర్చి చెప్పు సందర్భములో

“గణకనిర్వాహంబు గావించె నూరారుమహి గోపరాజు రామప్రధాని” యని చెప్పఁబడియున్నది.

ఇటులనే యాంధ్రదేశమునందలి ఏస్థానికచరిత్రమును జూచినను గోపరాజు రామమంత్రి బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చినటుల గాన్పించుచున్నది. జనప్రతీతియు నటులనే గలదు. దీని నాధారము చేసికొని కర్నూలుమండలములోని త్రిపురాంతకనివాసి యగు ఊరె వీరభద్రకవి “కరణీకోద్ధారిణి” యను గ్రంథమును రచించియుండెను. ఇతఁడు బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చుటను గూర్చి స్థానికచరిత్రల యందును ద్వాత్రింశన్మంత్రిచరిత్రమందును యీక్రిందివిధిగ జెప్పఁబడియున్నది. జనప్రతీతియు నిటులనే యుండెను.

గోపరాజు రామప్రధాని మాదలగ్రామమునకు వెళ్లినటులను, (మాదలగ్రామము సత్తెనపల్లితాలూకాలో సత్తెనపల్లికి దాపున నున్నది.) ఆదిన మాతపితృశ్రాద్ధిక మగుటచే నాగ్రామమందలి బ్రాహ్మణు నొకని నిమంత్రణకు నియమించినటులను, ఆగ్రామకరణ మగు విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డాబ్రాహ్మణుడు ప్రభువున కియ్యవలసిన పన్ను నీయనందున నాపన్ను చెల్లించనిది-విడువనని దండనను విధించి యాబ్రాహ్మణునకు బండకొయ్యవేసినటులను, కాలాతిక్రమణ మైనను నిమంత్రితుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు రాకకు కారణమారసి తనపితృకార్యమును నెరవేర్చుకొనవలె కాబ్రాహ్మణుని వదలవలసినదిగా కరణమునకు కబురుచేయగా నవసర మున్నచో పన్నును చెల్లించి విడిపించుకొని వెళ్లవలసినదిగా నా కరణము జవాబుపంపెను. ఆబ్రాహ్మణుఁ డీయవలసిన పన్నును రామప్రధాని చెల్లించి బ్రాహ్మణుని విడిపించుకొని తనకార్యమును నెఱవేర్చుకొనినటులను, అటుపిదప నిదుకొని కరణీకములనుండి వారిని తొలగించి బ్రాహ్మణుల కిప్పించఁదలఁచి సమయమునకై వేచియుండి సూర్యగ్రహణకాలమున రాజు కృష్ణానదీస్నానమును గావింప కృష్ణానదికేగ నటుకు బ్రాహ్మణు లెవ్వరును రాకుండునట్లు జేసినటులను, ప్రభువు కృష్ణానదిలో స్నానమాచరించు నెడ సంకల్పముఁ జెప్పుటకు బ్రాహ్మణు లెవ్వరు లేకుండుటను జూచి రామప్రధానితో బ్రాహ్మణులు లేరే మని ప్రశ్నించినటులను తాను బ్రాహ్మణుఁడనే ననియు, సంకల్పము జెప్పి పురోహితకృత్యమును నెరవేర్పసమర్థుఁడ ననియు చెప్పినటులను అందు కై రాజు నియోగికి దానమియ్యకూడదుగదా యనినటులను, అప్పుడు

ఉ. మానఘనుండు బ్రహ్మకుల ♦ మండనమూర్తి పరోపకారి దు
ర్దానము రాన్నముల్ గొనఁడు ♦ తప్పుడు స్వామిహితైక కార్యముల్

దీనుల బ్రోచు బాంధవనిధేయుఁడు • దస్సిరయ వేదబూనఁ డిం
పూనిన భక్తితోడుత నియోగి కొసంగిన దాన మల్పమే.

యని రామప్రధాని యనినటులను, నీవు గణికాగ్రణివి, కావున దాన మియ్యగూడ దని రా జనినటులను,

ఉ. వ్రాయుట దోసమా? వికృతివైదికమా? సుతదారరత్నసం
పాదముకై నియోగి నయి పార్థివసేవ యొనర్చునంత నే
పాయునె వంశశీలములు? • బాగుగ ము న్నలచిత్రగుప్తులున్
వ్రాయరె యెల్లలోకముల • వారలు చేసిన పుణ్యపాపముల్."

అని రామప్రధాని సమాధానము చెప్పినటులను పిమ్మట నీవు కవివిగాన నీకు దానమియ్యగూడ దని రా జనినటులను,

చ. కవి కమలాసనుండు త్రిజగత్పతి యైనవిధాతపాణియు
న్గవిరొ తలంపగాఁ గవులు • గారె పరాశర బాదరాయణుల్
కవికృతపుస్తకగ్రహణ • గర్వితు లల్పులు పూజ నొందగా
కవులట! పూజపాత్రు లిల • గారట! యిట్టిదిపో విచిత్రముల్!

అని రామప్రధాని జవాబియ్య రాజు లజ్జపడి యాతనిచే సంకల్పము చెప్పించుకొని స్నాన మాచరించి దానమియ్య బోవఁగా తాను కోరినవరమిచ్చెదనని ముందుగ చేతిలో నుదకము విడువుమని రామప్రధాని కోరినటులును రా జారీతిగావించిన పిమ్మట తాను కోరినప్పుడు రాజముద్రిక నేడు గడియలు తన కొసంగి తా నారాజముద్రిక వేసిన ప్రతి యుత్తర్వున కేఁయభ్యంతరమును జెప్పక నెఱవేర్చెద నను వర మిమ్మని కోరినటులును రాజు సంకోచించుచుండ తనయుద్దేశ్యమును జెప్పి రాజుచే వరమును బొంది గ్రామకరిణీకములనుండి విశ్వబ్రాహ్మణులను తొలగించి బ్రాహ్మణుల నేర్పాటు గావించియుండినటులును జెప్పఁబడియున్నది.

కొండవీటిదండకవిలెయం దీవృత్తాంతము చెప్పఁబడియుండలేదు గాని బ్రాహ్మణులకు కరిణీకముల నిచ్చినటులుమాత్ర మున్నది. రామప్రధాని కరిణీకముల నియోగుల కిచ్చియుండె ననియు వారలే యార్వేలనియోగు లయి రనియు కొందఱు చెప్పెదరు. గాని అద్యది సరికాదు. నియోగులకు షట్సహస్రవిశేషణము శంకరవిద్య వ్యాపకమువలనఁ గలిగెను. రామప్రధాని యొసంగిన కరిణీకముల పట్టిక నొకమాఱు చూచిన వైదికి నియోగి భేదములు లేకుండ వివిధశాఖల బ్రాహ్మణులకు కరిణీకముల నిచ్చినటుల స్పష్టముగ గాన్పించును.

గణపతిదేవచక్రవర్తికడ రామప్రధాని మంత్రిగ నుండినటులు ఈమంత్రి పేరు తెలుపు నాధారము లేనియు గాన్పింపమిచే నీరామమంత్రికథ యెంతవఱకు సత్యమో యని కొందఱు చరిత్రకారులు సందియముఁ జెందుచుండిరి. కొందఱు పుక్కిటిపురాణములలో నొకటిగ నెంచుచుండిరి. ఇయ్యది యెంతవఱకు సత్యమో యెఱుంగుట యాంధ్రులకు కర్తవ్యము.

ఆంధ్రదేశమున కాకతీయవంశజుఁ డగు గణపతిదేవచక్రవర్తి నామము ప్రసిద్ధిగ నున్నది. అతఁడు క్రీ. శ. 1199 మొదలు క్రీ. శ. 1262 సంవత్సరము వఱకు కాకతీయసామ్రాజ్యమును పరిపాలించినటులు గన్పట్టుచున్నది. ఆకాలమున నీకొండవీడురాజ్యప్రదేశము కాకతీయసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. గోపరాజు రామప్రధాని కరిణీకోద్ధరణమును శా. శ. 1067 (క్రీ. శ. 1145) సంవత్సరమున గావించినటులు చెప్పఁబడియున్నది. రామప్రధాని గజపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవునిదగ్గఱ మంత్రిగ నుండినటులు చెప్పకొనియున్నాఁడు. కావున కాకతీయగణపతిదేవుని శాసనములలో నీమంత్రి పే రుదాహరింపబడుట యసంభవము. అటులు పేర్కొనఁబడినంతమాత్రమున నీరామమంత్రి యుండెనా లేదా యను సంశయమున కాస్పదము కానేరదు. మఱియు కొండవీడు రాజ్యప్రదేశమును గజపతివంశీయుఁ డగు విశ్వంభరదేవుఁడును అతని యనంతర మాతనికుమారుఁ డగు గణపతిదేవుఁడును పరిపాలించినటులు కొండవీటిదండకవిలె నుడువుచున్నది. ఆ విశ్వంభరదేవునకు గణపతిదేవుఁడు బాలభాస్కరదేవుఁడు నరహరిదేవుఁడు విశ్వంభరదేవుఁ డను కుమారులు నల్వు రుండినటుల దండకవిలె చెప్పుచున్నది. ఆకాలమున కొండవీడుప్రాంతరాజ్యమున గణపతిదేవుఁడు, బాలభాస్కరదేవు లనువా రుండినటులు గన్పట్టిన వారిలో గణపతిదేవుని కడ రామమంత్రి యుండినటులు గ్రహింపవచ్చును. దానినిబట్టి కరిణీకోద్ధరణమును గూర్చి పైన చెప్పఁబడిన శ్లోకములలోని సంగతుల యాథార్థ్యము తెలియఁగవచ్చును. వీ రొసంగిన దానములనుగూర్చి కొండవీటిదండకవలె యీక్రిందివిధమున నుడువుచున్నది.

శ్లో. గజపత్యన్వయో భూపో గణపత్య వనీశ్వరః
బ్రాహ్మణేభ్య శ్చతుశ్చత్వారింశ జ్జనపదం దదౌ."

శ్లో. శ్రీమచ్ఛకాబ్దే రసబాణఖేందు (1056)
సంఖ్యాప్రవృత్తే ద్విజపుంగవేభ్యః
దండాత్రిఖా శ్రీమటు దుగ్గిరాల
పూడిం దదౌ త్యాగపరాగతాభ్యః.

* * *

శ్లో. శేషస్తత్సుకపద్మనాభకులికానంతాబ్జకర్కోటకః
వాసుక్యాది మహార్థనాగవిదదం పందాత్మజానందనం
భీమం పాండవభీమవిక్రమనిభం శ్రీఖండవాటీశ్వరం
క్రూరారాతిమహీధ్రవజ్రతులితం రత్నంతభూపోత్తమమ్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ స్వస్తిశ్రీమత్త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీమద్రాజరాజవిజయరాజ్యవత్సరములు క్రీహి ౧౦౫౬ అను నేటి ప్రమాదీచ నామ సంవత్సరము నందును బాలభాస్కరదేవు యీయవనిపాలములోను ఖండ్రపాటిదుర్గి శేలపూడి అలాహిదాగాను పొలిమేరహద్దు చేసి బ్రాహ్మణులకు పండ్రెండుగోత్రాలవారికి వృత్తులు యియవయి ఖండ్రపాటి గ్రామం యిచ్చెను.

"శ్రీమచ్ఛకాబ్దే రసబాణఖేందు(1056)సంఖ్యాప్రవృత్తేద్విజపుంగవేభ్యః
ముప్పాలపూడి మపి పండితేభ్యో దదౌ పంతాః పరాగదేభ్యః."

(సూచన:—ఇందు చెప్పఁబడిన ఖండవాటి యనునది కొండవీడునకు పూర్వపు పేరు.)

శ్లో. ప్రాస్వాకాకపురీ (చినకాకానిపాడు) ధాత్రి వహ్నిత్రిశశిసంఖ్యకే
అంబరం గజకర్ణంచ ఖండలీ గణపతి ర్దదౌ.

శ్లో. అర్కసంఖ్యాకగోత్రాణాం విప్రాణాం చ మహాత్మవాన్
వహ్నిత్రిశశిసంఖ్యానా మూర్వీం గణపతి ర్దదౌ.

స్వస్తిశ్రీ త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీరాజరాజ దేవరవిజయరాజ్య సంవత్సరములు శాహీ ౧౦౫౬ అగు నేటి ప్రమాదీచనామసంవత్సరము నందునను దుగ్గిరేలపూడి, ముప్పాలపూడి మొదలుగాను గణపతిదేవు గజపతి నలుభయినాలుగు గ్రామాదులు బ్రాహ్మణులకు వృత్తిక్షేత్ర అగ్రహారములు యిచ్చెను."

ఇటులనే గజపతివంశీయు లగు గణపతిదేవుడును, బాల భాస్కరదేవులును శా. శ 1056 (క్రీ. శ 1134) సంవత్సరమున నలువది నాలుగు అగ్రహారము లిచ్చినటుల గ్రామనామములను చేర్కొనుచు దండకవిలె వాకొనుచున్నవి. శా. శ. 1056 సంవత్సరమున గోరంట్ల మొదలగు గ్రామముల నగ్రహారముగ నీగణపతిదేవుఁ డిచ్చినటుల బ్రిటిషు దొరతనమువారిచే తయారుచేయింపబడిన యీనాముల ఫెయిరు రిజస్టరు(Inams fair Register)ల యందును వ్రాయఁబడియున్నది. గోపరాజు రామమంత్రి కరిణీకము లిచ్చినటులు చెప్పఁబడిన సంవత్సరము శా. శ. 1067 (క్రీ. శ. 1145). ఇక నాప్రాంతకాలమున గణపతిదేవుఁడు బాలభాస్కరదేవు లనువా రుండినటులు శాసనదృష్టాంతము లెవ్వియైన గన్పట్టునేమో కొంచె మాలోచింతము.

శా. శ. 1056 (క్రీ. శ 1134) సంవత్సరమున గణపతిదేవుని సోదరుఁ డగు బాలభాస్కరదేవుఁడు ఖండవాటిలోని దుగ్గిరేలగ్రామమును 22 భాగములు చేసి 12 గోత్రముల బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులును ఇటులే యింకను 44 గ్రామములను బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులను దుగ్గిరాల యందలి శాసన మొక్కటి చెప్పుచున్నది. (See Mack. M. S. S. B. xx pp. 67-70).

కంచెఱలకోటదగ్గఱ వెలనాటి గొంకనరేంద్రుని బావమఱఁదియు, సేనానియు నగు కాముఁ డనువాఁడు గణపతిసైన్యముల నెదుర్కొని ఆయుద్ధములోఁ జనిపోయినటులును ఆతనిసోదరుఁడగు సరణుఁడు గణపతి సైన్యముల నోడించి జయమును చేకూర్చినటులును, వెలనాటి గొంకరాజు మెచ్చుకొని కొండపడమటిదేశమున జీవరము నిచ్చినటులును నర్సారావుపేట తాలూకాలోని తిమ్మాపురమునం దున్న శిలాశాసన మొక్కటి చెప్పుచున్నది. ఆశాసనము శా. శ. 1081 (క్రీ. శ 1159) సంవత్సరమునాఁటిది. దాని నీవ్యాసముచివర గనఁబరచితిని.

ఈ శాసనమునుబట్టి చూచిన శా. శ 1158) సంవత్సర ప్రాంతమున గణపతి యనురా జొక డుండినటులును, ఆగణపతికిని వెలనాటి చోడగొంకరాజునకును యుద్ధములు జరుగుచుండినటులును బోధపడగలదు. ఆకాలమున నీకొండవీటి ప్రాంతరాజ్యములోని పరిపాలనాది విషయము లాలోకింపక రొంచించిచూచిన నీదేశము రాజవిప్లవదశ ననుభవించుచుండినటులు గన్పడుచున్నది. సామంతాధిపులు సామ్రాట్టగు చోళరాజుయొక్కయు చోళరాజుప్రతినిధు లగు వెలనాటిచోడుల యొక్కయు అధికారమును నిరసించి తమతమ శాఖ స్వతంత్రరాజ్యస్థాపనము గావించుకొను ప్రయత్నములు సల్పుచుండినటులును, అట్టి యెడ వెలనాటిచోడులు తమ యధికారమును నిర్వహించుకొన విశ్వప్రయత్నములు గావించినటులును గాన్పించుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నములలో వెలనాటిచోడులకు బంధువులగు కొండపడమటిరాజులును ధరణికోట ధిపతియును వారికిఁ దోడ్పడియుండిరి. కొండవీటిదండకవిలె ననుసరించి ఆకాలమున గజపతివంశీయులు కొండవీడును రాజధానిగ జేసికొని కొండపైన నొక పెద్దకోటను గట్టుకొని పరిపాలించుచుండిరి. వెలనాటిచోడుల యధికారమును ధిక్కరించి వారలు స్వతంత్రరాజ్యస్థాపన మొనర్చుకొని కృష్ణానదికి దక్షిణమునను పశ్చిమమునను నుండు దేశము నెల్లను పరిపాలించుచుండినటులు గన్పట్టెడి. ఆ కారణమున వెలనాటిచోడులకును వారికిని యుద్ధములు జరుగుచు వచ్చెను. అట్టియుద్ధములలో తిమ్మాపురము శాసనమున జెప్పబడిన కంచెఱల కోటదగ్గఱి యుద్ధ మొక్కటి యై యుండును. తిమ్మాపురము శాసనములో చెప్పఁబడిన గణపతి యీ గజపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవుఁ డనియే చెప్ప నొప్పుచున్నది. లేక కాకతీయగణపతిదేవుఁ డనినచో నాతఁడు 150 సంవత్సరములపైకాలము జీవించియుండినటులును 125 సంవత్సరములపైకాలము రాజ్యపాలన మొనరించినటులును చెప్పవలసి వచ్చును. అయ్యది అసంభవమును చరిత్రాంశములకు విరుద్ధమునై యుండును

కావున కాకతీయగణపతిదేవుఁడు గాక యాతనికి పూర్వము కొండవీడుప్రాంతదేశమున గణపతి యనురా జొకఁడు శా. శ. 1080 సంవత్సరప్రాంతమున నుండినటులు శాసనదృష్టాంత మగపడుచుండుటచే కొండవీటిదండకవిలెలో చెప్పఁబడిన గజపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవుఁడాతఁడే అయ్యుండు ననియు నాతనికడనే గోపరాజు రామమంత్రి ప్రధానమంత్రిగ నుండి శా. శ 1067 సంవత్సరమున కరిణీకోద్ధరణము గావించియుండుననియు చెప్పఁదగియున్నది. ఈ గణపతిదేవుఁడు 88 సంవత్సరములు పాలనము చేసినటులు స్థానికచరిత్రలు కొన్ని చెప్పుచున్నవి. తిమ్మాపురము శాసనము తేదీ యగు శా. శ. 1081 సంవత్సర మాతనిపరిపాలనాంతిమకాల మని యెంచినను, దుగ్గిరాలశాసనము తేదీ యగు శా. శ. 1056 సంవత్సర మాతనిపరిపాలన మారంభమయిన తేదీ యని యెంచి శా. శ. 1067 సంవత్సర మాతని పరిపాలనాకాలమునం దుండె ననుట నిర్వివాదాంశ మనియే చెప్పఁదగియున్నది.

శాసనపు ప్రతిలిపి

శ్రీజయలక్ష్మీర్గాఢం పరమండలీకాన్వయాబ్ధిదే (*) నహి మధామః
వైభవజితమాహేంద్రో జయతి కులోత్తుంగచోడ గొంకనరేంద్రః.

ఇట్టి శ్రీగొంకరాజు కీష్టబిరుదుశ్రేష్ఠుడైన నరణయనామావళి రొట్టెడ,

శ్రీవిలస ద్విలాసజిత జిష్ణునిచే నహితీమక్రిష్ణుచే
జీవనమాను జేతె నరజీవశిఖామణిచేత భాస్వదా

టీవర్చిత్రి శాసనపటీయశిఖాంటగి మేలంజాయక
శ్రీవిభు డొప్పె జోళయవశీకృత సజ్జనలోకుడై భువిన్.
జితకాళిదూబవాదకు బతివోళయనాయకునకు భూవజరాజ్యా
న్వితలక్ష్మీరూఢయుడయ్యెను సుతను శ్రీవిజితరంభసౌశ్యమధరజిన్.
మితగుణసాహసేలము లై మేసక నూర్వశి రంభ బోలి సం
స్తుతికెఉవట్టమై వెలయు సౌశ్యమశీలమునందు మానవీ
వితతి వశీకరించి సుకవిద్విజబాంధవ * * త్రిందప
వృత్తివిపులాగ్రదాన సుహిమం బ్రభదాలిన ధన్య కెంభునన్.
ధా సుకవప్రోలి పర్తీశ్వరజేకరవ ర్తకియం త్రికర్గఫలశ్రీ
కరసౌశ్యమమాహేశ్వర శ్రీ పరివార స్త్రీలలోన బ్రస్తుతిఁదనరెన్.
సురవనితావిలాస యను సౌశ్యమ కద్భుత మైరి దేవతా
వరమున వైరిక్షీరధటునంశవిరాముణ్డు గాముణ్డును మహీ
వరుకు శౌర్యమూర్తి సరసణ్డును కొంయహోళు దేవిరైు
పరగిన లక్ష్మీదేవియసం బ్రస్తుతి కెక్కిన కామదేవియున్.
వరమతి రాజకలాగమ గుణ్డు గులోత్తుంగ చోడగొంకధరిత్రీ
శ్వరుం డీశ్వరాంశ మగుటం బరగిన శ్రీకామిదేమి పార్వతింబోలును
కామాంబిక నిజాగ్రజాంగ గామని వరభటువారని * వున * బుధ చిం.
తామణి సత్యమునసజ సభామణి * * * ందను సభామణి తేజును.
అనింగం (చె) అలకోటను గణపతి సైన్యంబు నోడిచి ఘనగొంకమహీశ
నంశజా మెచ్చించి సురాంగనలనం గామ్డైసనితెం గామునుమహీయను.
వీరుణ్డు సరసయుచోడను హారాజేంద్రుణ్డు మెచ్చ * * రియనిని
కూరారింకెండరాయని వారిధి సొరసగిచి వైరివర్గము జంపను.
సరణయకౌరియమంత్రిపసయు గురుణ్డు గులోత్తుంగ గొంకధరిత్రీ
శ్వరుణ్డు నిల మెచ్చి యిచ్చెం బరగిన జేసరము గొణ్డ పడమటిలోనమ
సరకు శకాబ్దములు జగ త్కరివియ దిందుమితి నొనరంగ నిమ్మహిని
స్ఫుర దుత్తరాయనంబు గిరి పశ్చిమ జేవరమునం గీర్తనం దనరెన్.
వర గోకీశ్వరనాథు ధేయమున సర్వజ్ఞాం బ్రతిష్ఠించి సు
స్థిరత న్నిత్యనివేద్య భూసురభుజిస్తి ప్రార్థ మై యొప్పం గా
శరణడ్తిుండటాకమును ధరయు శశ్వత్తైలయంత్రంబునా
స్ఫురదిందుమ్యదీశాంబరామర కుచి ద్భూతారకం బై చనన్.
శ్రీరామరామంత్రిప శేఖరవిష్ణుమూర్తి
వీరాగ్రగణ్య భుజవిక్రమపార్థి కేంద్ర

మారారియం ఘ్రియుగ మానసరాజహంస
కారుణ్య దానసహాకార మహీజరాజా.

అత్రిపశ్చిమభూమియందు ప్రసిద్ధమై జీవపోషణ సేయు జేవ
రంబు ఖండవఖీవుండిబడిగోలార్జున త్రైలం బెక్కగయ్యములందు జేసు
కొనిసం బతిమెచ్చి శాసనబద్ధంబు సేయుడు వందు గోకీశ్వరదేవర నిలిపి
వరకామని లక్ష్మీవల్లభు వల్లభిగామిదేవుల పేర గట్టి చెలువు దుద్రునకు
నిచ్చి ధర్మవృద్ధి గాంగేశవర్తికగాను మద్రిడేయు సేసి భూసురోత్తమ
వరులకు భూమిదాన మిచ్చినవిండ్లునిలిపి తాని నీకట్టి సోదరీపతుల
దానంబు శాశ్వతముగ * మను గానువార్తిరైు ధర్మము.

(తర్వాత కొంత కనపించుటు లేదు.)

స్వస్తిశకాబ్దము ౧౦౭౩ గు నేంటి ఉత్తరాయణసంక్రాంతి
నిమిత్తమున జేవరమున పరణుు శ్రీ గొంకరాజునకుం గామిదేవికిం
ధర్మార్థముగం బెట్టిన ధర్మములు గోకీశ్వరదేవరకె * * నీరినేల వర్తులు
౭౦ వెలిపొలముననివెట్టను ఖ౧గద్వమడి ఖ౧ మల్లిఖార్జునదేవర గద్వ
కుచు ఖ౧ యీదేవర్లకు పూజారి మేచుతప్పికి మూలస్థానదేవరకు గద్వ
వమహి ఖ౧ దీని పూజారిచుపున నారాయణదేవరకు నివేద్యముఖ౧
గద్వవమడి ఖ౧ దీని పూజారిపోతే దేవరకెంతోవాని ఖ౧దిట్టకుంకురు
కేశవభట్లు ఖ౩ దేవప్రతిష్ఠలకు లగ్నము చెప్పిన రిఋభట్లు ఖ౩ వీరికి
బ్రహ్మసముద్రము వెనుక నీరినేరి పొలము వర్తులు అప్పన ఖ౨ పోలె
భట్లు ఖ౧ విద్దరజు రామనభట్లు ఖ౨ మాధవభట్లు ఖ౧ జాల్లెభట్లు
ఖ౧ కేశవభట్లున ౧౦ అల్లెభట్లున ౧౦ వామనభట్లు ఖ౨ విద్యభట్లు
ఖ౧ స్వదత్తం పరదత్తం * * * * * యీధర్మవు
చెరిచినవారు వారణాసి త్రచ్చినవారు పెద్దకొడుకు వధించినవారు.

(సూచన :—

ఈశాసనములో అరసున్నలుండవలసినచోట నిండుసున్నలున్నవి.
కొన్నిచోట్ల "న్" కారమునకు బదులు " న " వ్రాయబడినది.

శాసనములోని యక్షరములు కొన్ని చోట్ల బాగున్నను గన్పిం
చుటలేదు. ఎటుల పోల్చుటకు వీలయ్యెనో అటుల పోల్చివ్రాయుటచే
కొన్ని చోట్ల తప్పులు గన్పట్టుచున్నవి. శాసనమును సవరించక నేనిది
వ్రాయబడెనో అవిధిని గికబుచడమైనది.

త్రిదోషములు

ముదిగొండ బుచ్చయ్య లింగము శాస్త్రి గారు

ఈకాలమునందు వాతపిత్తశ్లేష్మములను పదార్థములనియు గుణములనియు శక్తులనియు అనేకులనేకవిధముల విచారించుచున్నారు. వాతపిత్తశ్లేష్మములను శాస్త్రానుభవముల నరసి నిశ్చయించుకొనుట మన కర్తవ్యము. ఆయుర్వేదమునందు త్రిదోషములకు పదార్థగుణశక్తులలో నొకనామంబైనను వేరొకనియుండలేదు. శాస్త్రకారుల అభిప్రాయములు అగమ్యములు. త్రిదోషములు వాయ్వాది పదార్థజన్యము లని స్పష్టముగా జెప్పనపుడు పదార్థము లెటుల గానేరవు. పదార్థములగునపుడు గుణశక్తు లుండకమానవు. ఈ త్రిదోషములకు వారు ప్రత్యేకనామంబుల నిడుట యనవసరమని విరమించియున్నారు. పదార్థగుణములకు ఆకాశాదిపంచభూతములే ఆధారములు. అయినను శాస్త్రానుభవముల నాలోచింపుడు.

ఈశ్వరసృష్టియందలి వ్యక్తులయొక్క త్రిదోషతత్త్వములనరయుటకై ప్రథమమునందు సృష్టిక్రమమును కనుగొనుట యత్యవసరము.

మొదట ఆత్మవలన నాకాశము నాకాశమువలన వాయువు, వాయువువలన నగ్ని, అగ్నివలన జలము, జలమువలన పృథ్వి, పృథ్వివలన ఓషధులు, ఓషధులవలన అన్నము, అన్నమువలన పురుషుడు, పురుషునివలన నీ సమస్త మని సూక్తవచనము.

ఈ పురుషుని గురించినసు శ్రుతము (పంచభూతశరీరిసమవాయః పురుష ఇత్యుచ్యతే) పంచమహాభూతసంబంధము పురుషుడనియు ఈపురుషుని శరీరి యనియు ఈశరీరికి శరీర మాధార మనియు శరీరమునకు (దోష ధాతుమలమూలంహి శరీరం) త్రిదోషములు సప్తధాతువులు త్రిమలములు మూలకారణము లందురు. ఈ త్రిదోషములు కాలచక్రమునకు సరిపోవుచున్నవి.

శ్లో. శీతాంశుః క్లేదయత్యుర్వీం వివస్వాన్ శోషయత్యపి,
తావుభావపి సంశ్రిత్య వాయుః పాలయతి ప్రజాః.

చంద్రుడు అమృతకిరణములచే దడుపుచుండును. సూర్యు డుష్ణకిరణములచే నెండింపజేయుచుండును. ఈ రెంటి నాశ్రయించి వాయువు ప్రజలను పాలించుచుండును. సూర్యచంద్రుల ననుసరించి కాలచక్రము నడుపుటకు జగదాయువగు వాయువే ప్రాణాధారమై యుండుట లోకప్రసిద్ధము. శీతోష్ణస్వభావముగల చంద్రసూర్యుల నడుపునట్టివాయువు పంచభూతములలో రెండవభూతము.

రూపరహితస్పర్శవాన్ వాయుః

రూపము లేక స్పర్శగలదై (సర్వశరీరవృత్తిః) సర్వశరీరములకు నాధారమగుచు (శరీరాంతస్సంచారీవాయుః ప్రాణశ్చ) శరీరాంతర్గతసంచారము గలది వాయువు. అదియె ప్రాణము. వాయో త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి యను వచనముచే వాయువునకు బ్రహ్మత్వ మేర్పడుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మపదార్థము కాలచక్రమును నడుపునదియె గాక శరీరచక్రమును నడుపుటకు సర్వసమర్థ మని నిస్సంశయము. వైద్యశాస్త్రసంబంధమును గమనింపుడు. వాయు రాత్మా వాత్మా పిత్త మాగ్నేయం శ్లేష్మా సౌమ్య ఇతి.

వాయువు స్వతంత్ర మగు ఆత్మ యనియు పిత్త మాగ్నేయ మనియు శ్లేష్మము సౌమ్య మనియు జెప్పబడియున్నది. కాలచక్రమునందు శీతోష్ణము గల చంద్రసూర్యుల నడుపునట్టి వాతము శీతోష్ణములు గల శ్లేష్మపిత్తములను శరీరచక్రమునందు నడుపుచున్నది. సాదృశ్యమును గమనింపుడు.

విసర్గాదానవిక్షేపైః చంద్రసూర్యానిలా యథా
ధారయంతి జగద్దేహం శ్లేష్మపిత్తానిలా స్తథా

చంద్రు డమృతము నిచ్చుట సూర్యు డాకర్షించుట వాయువు రెంటిని వ్యాపింపజేయుట ఈ మొదలగు కర్మలచే ప్రపంచ మేవిధముగా ధరింపబడుచున్నదో నదే విధముగ పిత్తశ్లేష్మవాతములు శరీరమును ధరించుచున్నవి. ఇందుకు ప్రమాణము. దోషధాతు మలమూలంహి శరీరం అని గలదు. కాబట్టి శరీరధారణమునకు దోషధాతుమలములు కారణములు. అందు త్రిదోషములు ముఖ్యకారణములు.

వాతపిత్తశ్లేష్మాణ ఏవ దేహసంభవ హేతవః-

వాతపిత్తములే శరీరమునకు ప్రధానకారణము లని యున్నది. కాలచక్రమున కెటుల సోమసూర్యానిలములు ప్రధానకారణములో అటులే శరీరచక్రమునకు వాతపిత్తకఫానులు పరమకారణములు. ఇట్టి శీతోష్ణముల ననుసరించి వాతము శరీరమందంతటను సంచరించును. వాతమునకుగల సంచారము పిత్తశ్లేష్మములకు లేదు. ఏలయన పిత్తశ్లేష్మములు పక్రములు.

పిత్తం పంగు కఫః పంగుః పంగవో మలధాతవః
వాయునా యత్ర గచ్ఛంతి తత్ర గచ్ఛంతి మేఘవత్-

కఫపిత్తములు పంగువు లనియు వీటిసంచారమునకు వాయువే ఆధార మనియు మేఘములను నడుపు వాయువువలె శరీరమునందలి కఫపిత్తములను నడుపు వాయువును వాతమనియునందురు. ఈవాతసహాయము వినాకఫపిత్తములకు చలన ముండనేరదు. కాబట్టి కాలచక్రమునకు శరీరచక్రమునకు ఈషద్భేదమైన నుండనేరదు.

షడృతువుల ననుసరించి కాలచక్రము మాఱినట్లు శరీరచక్రము మాఱుచుండును. మధురామ్లలవణ కటుతిక్తకషాయములు ఋతువుల ననుసరించి మాఱునట్లు శరీరప్రకృతులు మాఱు చుండును. త్రిదోషప్రకోపశమనంబులు చంద్రసూర్యులవాయువులవలె అయనములయందును ఋతువులయందును మాసములయందును పక్షములయందును అహోరాత్రములందును శరీరమునకు మార్పులను గలిగించుచుండును. కాలచక్రశరీరచక్రంబులు సమానంబులు.

సృష్ట్యాదియందు (వాయోరగ్నిః రగ్నేవాపః) శబ్దస్పర్శలు గల వాయువువలన శబ్దస్పర్శరూపములు గల అగ్నిజననము. అగ్నివలన శబ్దస్పర్శరూపగ్రహణధారణయోగ్య మయిన యుదక మావిర్భవించిన దనియు కలదు. అటులే వ్యాపకశక్తిగల వాతముచే పిత్తమగు. పాచకరంజకాదిస్వభావము గల పిత్తముచే కఫము శరీరమునందు గలుగుచున్నది. అవకాశముగల యాకాశమునందు సంచరించు వాయువువలె శరీరాకాశమునందు సంచారముగల వాతము భక్షించినయాహారపదార్థములను పిత్తముచే పాకావస్థను జెందించుచు బలస్థైర్యాదుల నిచ్చు శ్లేష్మమును జనింపఁజేయుచు శరీరమును వృద్ధి పొందించును. పంచభూతములగుణములను తెలియఁబఱచు శరీరమునందలి త్రిదోషములేవైషమ్యమువలన వృద్ధిక్షయకారకము లగుచున్నవి.

సూ. వాతపిత్తకఫాదీనాం వైషమ్యా ద్వ్యాధి రుచ్యతే.

ఈవాతపిత్తకఫాదులు ఋతుచర్యలవలన షడ్రసోపయోగములవలన వృద్ధిక్షయకారణము లగుచున్నవి. కాబట్టి చంద్రసూర్యానిలములతత్త్వములను దెలిసికొను మేధావంతులు శరీరమునందలి వాతపిత్తశ్లేష్మముల తత్త్వములను దెలిసికొను నవసరము లేదు. శరీరమునందలి యుష్ణశీతములు పిత్తశ్లేష్మము లనియు వీటిని నడుపునట్టిది వాతమనియు శాస్త్రాభిప్రాయము. పంచభూతములు పదార్థములు. అట్టి పంచభూజన్యము లగు త్రిదోషములను పదార్థములే యగును. త్రిదోషములు శరీరికి ప్రధానములవంటివి యగుటచే గుణములు త్రిదోషములే. శరీరమును నడుపునవి గాన్పున శక్తు లనియు ఈత్రిదోషములకు మూడునామములు గాక నిజము దెలిసికొని నూఱునామంబుల నిడవచ్చును. ధీమంతులు త్రిదోషములను విచారింప సమర్థులు. ఈ తత్త్వమును సక్రమముగా నాలోచించుటకు వైద్యనామకులు ప్రార్థితులు.

కలికాలవాహినీతరంగపరంపర

కొణిదెన బాలకృష్ణయ్య గారు

ఉ. జాతిన్ పేర్వెలయించు వేద•విహితాచారంబుఁ గోల్పోవ, వి
ఖ్యాతి న్గూర్చు నుదారసాహస కళా • కౌశల్యము ల్మాయ, దు
ర్నీతి న్బోకడఁబెట్టు క్షాత్త్రరతి•తీరున్-నిర్జీవమై పిల్ల, నా
రా! తా భారతధాత్రి యుండెఁ గలికా•లప్రాప్త రోగంబునన్.

చ. కులమరియాదఁ గట్టుకడఁ • గూడును గుడ్డయుఁ దూర మౌను, లో
కుల నడుమంగఁబోక నాడఁ • గూడినదాన సుఖింతమన్నఁ గ
న్నులఁ గని యోర్వలేరు, మగ•లుండగ వాఁ డెటు లేని యున్న బా
ధల నలయింత్రు నీచులు వృథాఁ • గలికాలవిచిత్ర మయ్యరే!

చ. కలుషమతుల్ మహాకఠిన•కర్ములు సత్య-దయావిహీను ల
ల్పులు నిజధర్మమార్గములు • లుబ్ధులునై నరు లిద్ధరిత్రి మూ
కలుగొని యున్నవారు కుల•గౌరవము ల్చెడె ధర్మవర్తనల్
మలినము లయ్యెఁ జేరు కలి • మాయ యవారణలీలఁ గైకొనన్.

ఉ. పాపము పుణ్యమం చనకఁ • బాలుర బారులు గట్టి వృత్తుల
వ్యాపకఁ గా రసిల్లుటకు స•మంచిత ధర్మమడంగె నందుచేఁ
జేపడె వర్ణసంకర మి•పీ యది గాదె యరిష్టకోటికిన్
దాపురమై వసుంధరకుఁ • దప్పని ముప్పును దెచ్చిపెట్టుటల్.

ఉ. జాతియు నీతియు న్జనువు • సంధ్యలు నింద్యమటంచుఁ బుచ్చి దు
ర్జాతులఁ గొల్చు టొక్కటె శ•రణ్యముగాఁ దలపోసి యాత్మవి
ఖ్యాత తపైదుపీథవ స•మంచితకీర్తిని పీటఁబుచ్చి పెం
పోరుచునై ధరామరు ల•యారె తొలంగిరి ధర్మపద్ధతిన్.

ఉ. యాగము లుజ్జగించి యడి•యాసల మున్గుచు లేఁబవర్లు ను
ద్యోగము లాత్మభోగము ల•ధోగతిమార్గము లంచు గొంచకన్
జోగులఁ జేయు కామముఖ • చోరసమర్పితచిత్తవృత్తులై
క్రేఁగుచు మున్నవారు పృథి•వీసురు లిక్కలి భూపురంధ్రికిన్.

సీ. అరరె! దోసముగూర్చు • వర్ణభాష్ట్రీకుచుందు, వా యని ఱంకెలు • వేయువారు
బాగారె! నిట్టులు • పంగనామము దిద్దఁ, బాడియే యని వాదు • లాడువారు
అద్దిరా! సమపె నీ? • అంగార మతుక, లంచుఁ దీండ్రించి గ•ర్జించువారు.
మాయరొరే! తిలకంబు • మలినంబు గదియించు, పలికంబు లగునని•పలుకువారు
గలిగి బొట్టుకు జుట్టుకుఁ • గట్టులకును, బోరుచున్నారు మాత్సర్య•పూర్ణు లగుచు
దయయు సత్యంబు శౌచంబు•దలఁపఁబోరు, అఘనిధానంబు కలిప్రవా•హంబు ముంప

మ. కలువంగళ్లను గుత్తకు న్గొనుట కు•మ్యావ్యాజ్యము ల్వెట్టి మూ
ర్ఖులఁ బోరించి ధనంబుఁ గైకొనుట రొ•గ్గున్ లగ్గుఁ జింతింపకే
పెలుచ న్బల్లెలఁ బట్టణంబులను గా • క్షీటీయ కాణంబులన్
నిలుపన్ నాటక మాడుచున్ బ్రదుక ని•ర్జీలంపు వృత్తు ల్గలిన్.

సీ. శాంతంబు శమియింప♦శమము స్తమింపఁగా, బ్రాహ్మణ్యంబు దాస్యంపు♦ బ్రదుకుఁగనియె
విక్రమక్రమ మెల్ల ♦ వక్రతఁ బొల్పడ, క్షాత్రంబు దాఁబోయి ♦ తమసుగొనియె
గోరక్షణము కృషి ♦ గూడఁ దార్మికముగాఁ, వైశ్యత్వ మడుఁగంటె ♦ కలుమదప్పె
దాస్యంపు నడవళ్లు ♦ తప్పుదారులఁ బట్ట, శూద్రతాగరిమంబు ♦ చూరఁబోయె,
నేవి వర్ణంబు లెవ్వతె ♦ కేగ వృత్తు లెవ్వ రధిపులు నిశ్చయ ♦ మెవఁడు జెప్పఁ?
సృష్టి యంతయుఁ బాపభూ♦యిష్ఠముగను గానవచ్చెడి కలికాల♦ కైతవమున.

చ. తరుణులు భర్తలన్నలను ♦ దమ్ములు నొండొరుఁ బోరి యాత్మ నె
బ్బెరికము మాని వ్యాక్యము ల ♦ పీఠ్లను జేయుదు రో ట్టుకొక్కటల్
విరుగుల నాడిగంబులను పెంపువహింపఁ దలంచి పీఁయసో
దరుల నడంగఁ ద్రొక్కుటలుఁ ♦ దాఁ గ్కని భారతభూమి నిక్కలిన్.

చ. ఉడుగవు మారిసంకటము ♦ లోవధు లీయవు సత్ఫలంబు లె
వ్వడు గణవ్రల్ గలంచెడిని ♦ పోయెను చక్కని సంప్రదాయముల్
వెడగులు మందులై ప్రబలి ♦ వీఁగుచు నుండి రైకమత్యము
న్నడిచె ధరిత్రి నెట్టికసు♦మాలపుఁ గాలమొ శ్రీహరీ హరీ!

మ. తమవస్తుల్ దమవేషభాషలను స♦ద్ధర్మంబు దేశంబులన్
దమభావంబుల జాతినీతులను మం♦దప్రజ్ఞులై త్రోసి, య
న్యమతాదర్శము మాతఁగాఁ గొని యస♦హ్యంబైన కర్మంబులన్
దవులన్ సాగెను గా జనంబు విపరీ♦తంబౌ కలివ్యాప్తిచేన్.

మ. తమ విజ్ఞానధనంబు పాడఱిన వ్య♦ర్థంబౌచు జాతీయచి
హ్నము లస్తంగతమైన మేల్కులపు వి♦ద్య ల్గూలివన్ సుంత స్వాం
తములన్ జింత వహించి సిగ్గుపడ కి♦ ద్ధాత్రిజను ల్జాలి మ
ర్మము ధర్మంబును దీఱఁ దీఱుటయె కా ♦ మానంబు బ్రాణంబునున్.

మ. అవనిన్, "మాలలు మీరు, మాదిగలు మీ ♦ రా నే సమీపింపఁ 'బాం
డవులన్ దూరము గా" నటంచు రొగి వా ♦ రాంగ్లేయము న్నేర్చి, కై
స్తవులై రాఁగ సలాముల న్నలిపి హా♦ స్తస్పర్శనం బిచ్చి వా
చవులన్ గొల్పెడి విందులెట్టెదరు వా♦త్సల్యంబి దెట్లబ్బెనో!

చ. అరయు ధనంబు సౌకరిరము ♦ వాఁగిలము స్థలవారి పెద్దలన్
నరసు లుదారు లర్థ్యధిక ♦ శాంతులు సత్కులజాతు లంచొగిన్
బరఁగుచు నున్నవారు బుజా♦పద్ధతి వైదికధర్మనిష్ఠ బం
ధురకులగోత్ర గౌరవము♦తు ల్మతిమాలినవార, లిక్కలిన్.!

ఉ. ఆయువు లల్పముల్ చెడుగు ♦ నబ్బెసము ల్కొఱలేవు, ఎంచ దు
శ్చేయపువర్తనంబు, విప♦రీతపు చేష్టలు, రిత్తతర్కముల్
చేయు గుణంబు, న్యాయము ని ♦ సీయని నిందయొనర్చు బుద్ధియున్
బాయనివై జనంబులకుఁ ♦ బట్టువడెన్ కలిప్రేరణంబునన్.

మ. దివికిన్ బ్రాఁక, వసుంధరన్ దిరుగ, నెం♦తే ద్రవ్యమున్ దోయఁ గై
తవపుఁ బుట్టువు నొంది మానవులకున్ ♦ దర్కింప నాసన్న మృ
త్యువులో నాఁగఁ దనర్చి గర్జిలుచు మున్ ♦ ధూమధ్వజాటోపముల్
రవలిన్ గొల్పఁగ మాయయంత్రములు నా♦రా దాపురించె న్గలిన్.

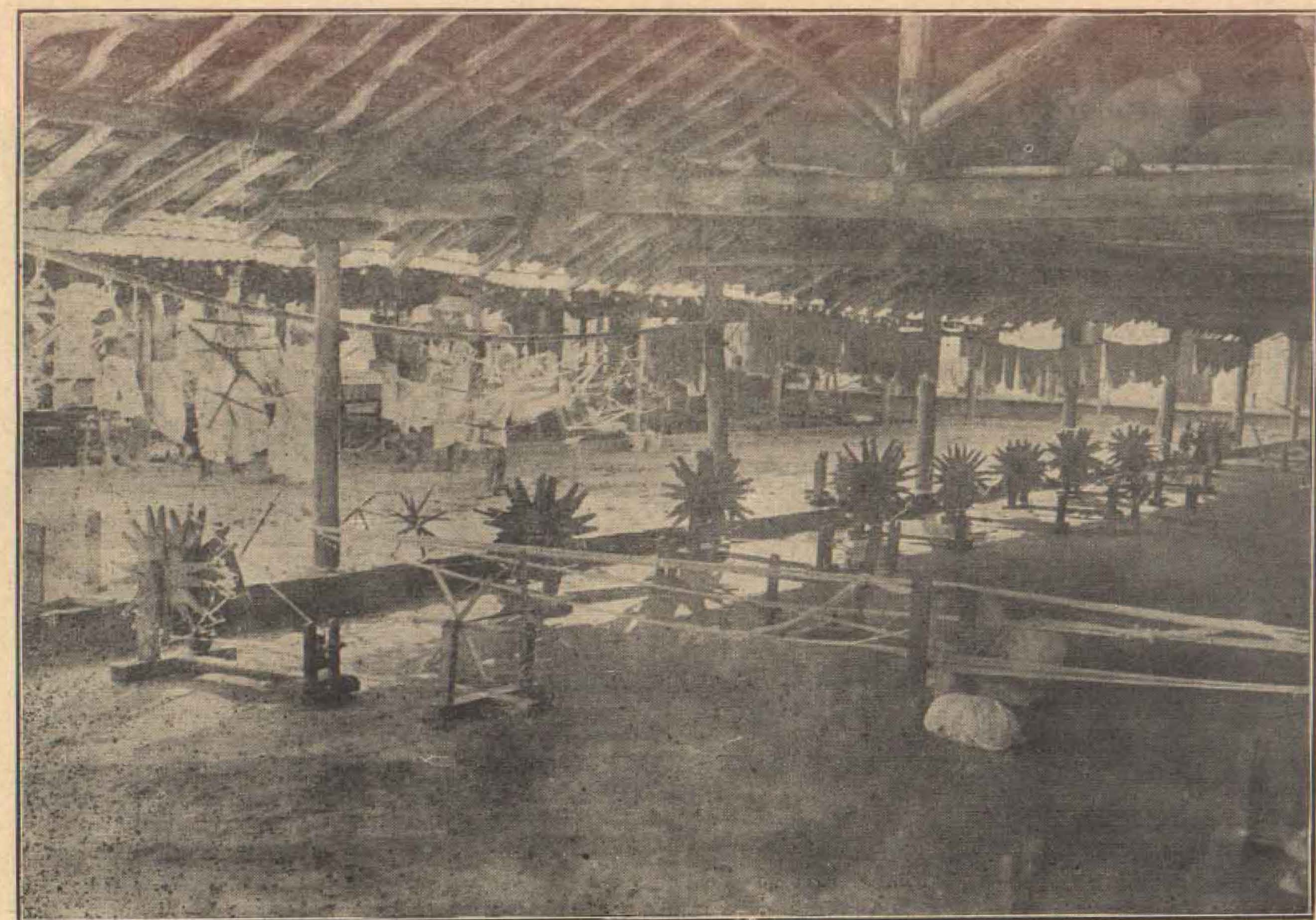
మ. కరుణాసాంద్రుఁడు గాంధినాముఁడు జగ♦త్కల్యాణసంపాదనో
ద్యుద్భావాన్వితుఁ డాతఁ డెట్టనియె సం♦తోషంబుతో నట్ల యి
ద్దరణిన్ భారతు లాచరించెదరు గా♦కన్ వేదమార్గంబు సం
స్కరము న్గాంచక యుండుగాక ప్రజ వి♦జ్ఞానంబుపై గ్రాలుటన్.

Spinning Class at the Sabarmati Ashram

సబర్మతీ ఆశ్రమములో నూలు వడకుటను నేర్పుట

The Weaving Hall at the Sabarmati Ashram

సబర్మతీ ఆశ్రమములోని నేత శాల

ధర్మమే జయము - అహింసయే పరమసిద్ధాంతము

మల్లెల లక్ష్మీ నరసింహా రాయ శర్మ గారు.

శ్లో. యదాయదాహి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత । అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజా మ్యహమ్
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతామ్ । ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే.

ప్రతియుగంబందు పరమేశ్వరుం డుద్భవించును. ఆమహానుభావుం డుద్భవించుకాలంబు సమీపింప లేను. సమీపింపఁ బోవుచున్నది. మహాత్ములే పరమేశ్వర స్వరూప మని విశ్వసింపనగును. కొన్నికొన్ని సమయములలో వృక్షములందును పర్వతశిఖరాగ్రములందును స్వభావజముగా అగ్ని జనించి తన్నాశంబుగల్గించునట్లు ఘోరపాపకర్మంబులే వృద్ధియై ప్రజాక్షయంబులకు కారణంబు లగుచున్నవి. కొన్నికొన్ని దేశములయందు పానీయంబులకు నీరంబులు లేక ప్రజ లపరిమితమగు కష్టములపా లగుచున్నారు. దయామయుడగు భగవానుఁడు మన కెన్నిసౌకర్యముల దయచేసినను వానింగానక దుర్గమమార్గంబులం బడి అనేకములైన విపత్తులపా లగుచున్నాము. నిఖలచరాచరభూతనిర్మాణుండైన భగవానుఁడు ప్రప్రథమున సూర్యుని సృష్టించెను. ప్రపంచములో మిక్కిలి ప్రకాశమానమైన పదార్థము సూర్యుడు గొప్ప అగ్నిగోళమువలె ప్రాతఃకాలమున నతడుదయించి తనధర్మముపూర్తిచేసి దివసావసానకాలమున నస్తమించును. నిశానాథుండైన చంద్రుడును నక్షత్రములును రాత్రియంతయు వెన్నెల నిచ్చి అదృశ్యము లగుచున్నవి. అనంతకోటిసంవత్సరంబులనుండి ఇట్లు జరుగుచున్నది. ప్రత్యక్షదైవంబులగు సూర్యచంద్రాదులు బోధించు నుపదేశవాక్యంబులు మనచెవి నాటవు. సర్వాంతర్యామి యగు పరమేశ్వరుని జ్ఞానవాక్యంబులు అసహ్యకరంబు లగుచున్నవి. తొల్లి శిబిహరిశ్చంద్ర బలి ప్రముఖులు తమ సత్యవాక్యపారీణతచేతనె గదా కష్టముల కోర్చి జయంబుది తమఖ్యాతిసలుదిశల ప్రవర్తింపఁజేసిరి?

పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము వ్యాపించియున్న చిత్కళయే పరబ్రహ్మ మనఁబడును. అట్టిపరబ్రహ్మమును అట్టి నిరామయస్వరూపమును అట్టి నిష్కళంకాత్మను మాయామూర్ఖాగ్రహణముచేఁ దెలిసికొనఁజాలక మూఢులమై మూర్ఖచిత్తులమై ప్రవర్తిల్లుచున్నారము. నిఖలజగత్సృష్టికర్త యగు పరమేశ్వరునిచే సృష్టింపబడిన జీవజంతుసముదాయంబులయందును మానవుడు శ్రేష్ఠుడు. అట్టి మహోత్కృష్టమైన పదవి ఆదయామయునిచే మానవజాతికి ప్రసాదింపబడినది. ఆ దయామయునకు భేదభావంబులు లేవు. ఆజగద్రక్షకునకు జరామరణంబులు లేవు. ఆ స్వయంభువునకు రూపాది దుర్వికారంబులు లేవు. నిరాకారుడై నిరంజనుడై నిశ్చలచిత్తుడై నిర్వికల్పుడై సదా ప్రాణుల యోగక్షేమంబు లారయుచుండును. ఆమహామహుడు ప్రతి జీవునకు బుద్ధిబలమును ప్రసాదించియున్నాడు. ఆబుద్ధిబలంబుచే తిరిగి సాన్నిధ్యంబును జేరగల మహాశక్తియు దయచేసియున్నాడు. అయినను దురిచ్ఛాసక్తులై పాపకర్మంబుల నొనర్చుచున్నారు. అయ్యో! ఎన్ని జీవులు హింసింపబడుచున్నవి సృష్టిలోగలఎన్ని పరమాణువులు నశింపజేయబడుచున్నవి. ఇట్లొనర్చుట మహాదోషము. ఇట్టి మహాదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్తము లేదు. ఎంత దుష్కృతము ఆచరింపబడునో అంతయు అనుభవించియే తీరవలయును.

విద్య యనఁగా పుస్తకజ్ఞానము కాదు, బహువిషయగ్రహణమును కాదు. తనలోనుండు అంతరాత్మప్రసాదమును వెలిపుచ్చి అద్దానికి తగినశిక్ష యొనర్చుటయే. అట్టి విద్యయే ప్రపంచమునకు అత్యంతోపకారకము. ఏవిద్యచే మన అంతరాత్మ లింతవఱకు సుభయ కారాగారవిముక్తములు గాకపోయెనో, ఏవిద్యచే మన సంఘదోషంబులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండెనో, ఏవిద్యచే మనపూర్వాచారములు నశించెనో, అట్టి పాశ్చాత్యవిద్యలు మనభారతదేశంబునకు హితంబులు గావు మన అంతరాత్మకు స్వేచ్ఛ ఎప్పుడు కల్గునో అప్పుడే మనసంఘదురాచారములు అన్నియు నశించును. అప్పుడే

మనము మనభగవానుని ప్రియవాక్యంబుల నాకర్ణింపగల్గుదుము. అహింసావ్రతోన్ముఖుల మగుటకు మన అంతరాత్మను ప్రబోధింపవలయును. సూర్యచంద్రాదులు నక్షత్రంబులు మొదలగునవి మన ప్రత్యక్షదైవంబులు. అవి రాత్రిందివంబులు భగవానుని సేవ జేయుచు అమ్మహామహుని దివ్యవాక్యంబుల మనచెవి నాటుచున్నవి.

పండువెన్నెలలో సంయుతము మధురగానంబుల బాడుచు సత్యమే జయ మనియు ధర్మమే ఆచరణీయ మనియు అహింసయే పరమసిద్ధాంతమనియును నిరాడంబరమే మానవధర్మజీవన మనియు నొక్కినొక్కి వక్కాణింపుచున్నవి. ఇ కెన్నిదినంబులు సహింపగలడు? తన కూర్మిబిడ్డలహింసలు ఆతడు గాంచుట లేదా? నిరీక్షించుచునే యున్నాడు. కావున సోమహాశయులారా, నా మనవి చిత్తగించి వేగమే మన సహోదరబృందంబులను సత్కార్యాచరణమతులుగా జేయుడు, త్వరపడుడు. త్వరపడుడు. విరామము లేదు. భగవానుని కృపాపాత్రుల మగుటకు ఇదియేసమయము. ఇట్టి మంచి తరుణము దొరకబోదు. పరోపకారబుద్ధి మీ మనంబుల నిశ్చలతగా నిల్పుడు. ధర్మమాచరించుటయే పురాణోక్తమని భావించి తదాచరణంబునకే ప్రయత్నింపుడు. మన ఆత్మలకు స్వేచ్ఛ నొసంగి తదాజ్ఞానువర్తులరై మీ మీ భ్రాతృజనంబులకు మార్గదర్శకులు గండు. సాధుహృదయులు, నిరపేక్షకులు, నిరాడంబరవర్తనులు, నిశ్చలఅత్తులు, నిష్కాములు, మహాత్ము లని యెంచబడుదురు. అట్టివారే దేశసేవాపరాయణత్వమునకు తగియుందురు. అట్టివారినే భగవానుడు ప్రేమించును. అట్టివారే అమ్మహామహుని కరుణకు పాత్రు లగుదురు.

మహాత్మా గాంధీ సందేశములు

ఎస్. రామమూర్తి గారు

"గాంధీమహాత్ముని-ఘన యుపదేశముల
కడువేడ్కతో నెందుమీ-జనులార మీరు, కడు॥
సర్వజనసంస్తూయమాన మ-ఖర్వశాంతనికేతనమును-
సర్వనాయకభోగదము రిపు-గర్వనిర్మూలంబు నగు —శ్రీ గాంధీ.

అవనిమర్త్యుల నేమ-ఆర్తిదొలగగ జేయ-నసహాయ మనుమంత్రము
అననిజనులెల్లరును దానిని-యంతరంగములందు నిడుకొని-
యసందర్భపుపనుల జేయుట-కానక్తిని జెందబోకుడు —గాంధీ.

తొల్లిమంత్రంబుల-నెల్ల పాలనజేయ-నల్లమని కట్టడ-లెల్ల జేసిరి మునులు-
కల్లగా దీమంత్రమునకు-తొల్లికట్టడ లనవసరములు-
చల్లనగు దౌర్జన్యరహితమె- కొల్లగా నుండినను జాలు —గాంధీ.

ఇట్టిసులభమంత్రం బికదొరకగాబోదు అట్టిమిమ్మందరిని-పట్టి చెప్పగనేల-
ఇట్టిమంత్రము గొనక నుండిన-యట్టి మన మందఱను వంట
కట్టియలకై కల్పతరువును- గొట్టినట్టి నుండి చూడగ —గాంధీ.

ఎత్తెఱుంగక మన-చిత్తముల నన్నిటిని-మొత్తముగానుంచక-రిత్తపడితిమియయ్యో
 ఇత్తఱిని మన మందఱము నొక-మొత్తమై యామంత్ర మెడఁదల
 హత్తికొనగా జేసి నడచిన-రిత్తపడు మన యాపదలు —శ్రీ గాంధీ.

మనమేలుకొఱకే యా-మహాత్ముఁడు హిందూ-మహమ్మదీయ స-మ్మతమొనరించెను-
 ఎందుకిదియని తెగడకను మన-మందఱము మహమ్మదీయుల
 యందు సోదరభావ ముంచిన-జెందెదము యానందమును —శ్రీ గాంధీ.

స్వదేశవస్తువుల-ముదముతోఁగొనక - విదేశవస్తువుల-వెలయించినా
 ఆలిగతి నారయక యే వెల-యాలిఁ బొందియు పెక్కు-విధముల
 చాలడబ్బును గోలుపోయిన-కూళతో సరి మనము కూడ —శ్రీ గాంధీ.

రాటముంచుఁడియంచు-చాటిచెప్పుచునుండె-ఏటికి మహాత్ముని-మాట లనక మనము
 రాటముల నెలకొల్పి వానికి-చేటకులమై పాటుపడినను-
 హాటకచేలునిచే వలువల-కోటి ద్రౌపది గొనుట కెన —శ్రీ గాంధీ.

తల్లివిడిచినట్టి-పిల్లలవలె మన-పిల్లనొందెడి శ్రమ-లెల్ల ద్రుంపగడంగి
 ఎన్నివిధములనైన నెరు లే-మన్న నూరక నుండి జడియక
 నున్న కోర్కె- ఫలించు నని మన-కెన్నొసారులు దెల్పె —శ్రీ గాంధీ.

మద్యపానంబనెడి-విద్య నడచి నిర్భేద్యమనుష్యులకు-సాధ్యులమై యుండుడనె-
 మద్యపాననిషేధమొనర్ప-సాధ్యమగు నిహపరసుఖంబులు
 వధ్య మాధనవ్యయము మన మా-సాధ్యులగుదుము శత్రులకు —శ్రీ గాంధీ.

ఉద్యోగస్థులమను దురుద్దేశములచేత-బద్ధులమై చెడుట ని-బద్ధియని తల్పనిచో-
 ఎద్దులచే వ్యవసాయ మొనర్చి-కొద్దితృణ మాహార మొసగియు
 దద్ద కృషికుడు సస్యసమితిని-రద్దుజేయక గొనుట కెన —శ్రీ గాంధీ.

జాతీయభాషాలను-జాతులకు గఱపక రోతతో నరియా పరజాతీయభాష నేర్చిన-
 నీతమా స్వభాషగ్రణనా-తీతమై పరభాషత్వర నున
 చేతి మోడ్పుల మనశిరస్సుల-కాతతముఁగ నొనంగు సుడీ —శ్రీ గాంధీ.

కోర్టులలో న్యాయంబున్ కొదువలేకుండు నని కుతుకంబుతోడ నాకోర్టులకు జనగూడి
 న్యాయస్థానములనక యవి యన్యాయస్థానములని మెరుంగుడి
 మోయుగల ధనమెల్ల గొనియెడి- మాయజనులకు ఇండ్లు సుడి —శ్రీ గాంధీ.

భారతసూనులమై యభాగ్యులమైయుంట-బాగు లేదని మీలో భావించరయ్యయ్యో-
 భరతభూమియె బహువిధంబుల-భాగ్యదాయక మైయుండియు
 పరులచే నది చిక్కియుంటచె-భాగ్యహీనుల మైతి మిల —శ్రీ గాంధీ.

న్యాయమను ధనువం దస-హాయంబను శరముంచి-కాయమున శాంతంబను కవచంబును ధరి[యించి-
 న్యాయధనువును ధైర్య మనియెడి-నారిచేతను యెక్కు-వెట్టియిచ్చిన
 హాయబాణముతోడ గొట్టిన- మాయమగు నస్వతంత్రవైరి —శ్రీ గాంధీ.

గ్రీకు నాటక యుగము

పాలకోడేటి వేంకట రామశర్మ గారు

గ్రీకునాటక యుగ మనగా గ్రీసుదేశమందలి ఏథెన్సునగరము వైభవదశయందుండి మహాబలవంతు లగు పారసీకదండయాత్రలను అరికట్టిన పెరిక్లిస్సు కాలము. ఇది క్రీస్తుపూర్వము 500-వ శతాబ్ది. మఱియొక గ్రీకునాటకయుగము కలదు. ఆయుగము అలెగ్జాండ్రియా పట్టణము మెసిడోనియనురాజుల కాలములో ప్రాముఖ్యము వహించిన కాలమున బడుచున్నది. అది సుమారు క్రీస్తుపూర్వము నాల్గవశతాబ్ది.

హిందూదేశమున నాటకయుగ మొకటి పాణినికి పూర్వమునసే కలదు. భరతనాట్యశాస్త్ర మనెడి నాటకవిమర్శన మొకటి క్రీ. పూ. ఐదవశతాబ్దమునసో ఆఱవశతాబ్దమునసో రచింపబడెను. అదియునుగాక కంసవధ బలిబంధనము మొదలగు విషాదనాటకములు పాణిని తనవ్యాకరణశాస్త్రమునందు పేర్కొనియున్నాడు. ఆకాలమందు హిందూరాజ్యములు ఇప్పటి పర్షియాదేశమువఱకు వ్యాపించి యుండుటయే గాక అసంతతివారై యను వార్యరాజులు అస్సీరియా మొదలగు రాజ్యములకు చక్రవర్తులుగా నుండి ఆర్యవిజ్ఞానమును ఇప్పటి పడమటి ఆసియాఖండమునంతను వెదజల్లిరి. మఱియు హిందూరాజులు కొందఱు పారసీకరాజులకు కప్పములు చెల్లించుచు యుద్ధసమయముల సైన్యసహాయమును చేయుచుండిరి. అదియునుగాక బౌద్ధమతము నెమ్మదిగా పెక్కువిధముల పడమటిదేశములందు వ్యాపించుచుండెను. అందువలన చాల నాన్నిత్యదశయందుండిన పారసీకరాజుల పట్టణములందలి సభలందును నాటకకళాకౌతూహలమును ప్రోత్సాహపరచు హైందవపండితులుగాని వారి యనుచరులుగాని యుండకపోరా?

ఆకాలమందు మధ్యధరాసముద్రతీరము గ్రీకులచే ఆవరింపబడి యుండెను. పారసీకదేశపునాగరకతను వారు పూర్తిగ సంగ్రహించి యుండిరి. వారిలోను పండితులు పామరులు గలరు. ఆపండితులు పారసీకరాజులసభలలో నుండుటచే వారు పెక్కు విషయములను గ్రహించిరి. అట్టులు గ్రహించినకళలలో నాటక మొకటి. ఆరాజులలో హిందూజ్ఞానపు అధిక్యమును గ్రీకుపండితులు కొనియాడిరి. తక్షశిల మొదలగు పట్టణములసంగతి వారికి తెలిసియును.

అట్టిసమయములో పారసీకులకును గ్రీకులకును ఘోరయుద్ధము సంప్రాప్తమాయెను. మహమ్మదీయులు కాన్స్టాంటునోపిలు నాక్రమించుకొన్న యనంతరము యూరపుఖండమంతయు నూతనోజ్జీవముతో అంధకారయుగము నెట్లు పాఱద్రోలి నూతనయుగము ప్రారంభింపజేసెనో, అటులే పారసీకులు ఆసియాఖండమందలి గ్రీకులను పాఱద్రోలిన వెంటనే ఏథెన్సునగరమున నూతనభావములు అంకురించెను. దేశాభిమానమునకుం దోడు కళాభిమానమును వృద్ధియై, ఏథెన్సునగరము మహావైభవముతో తులదూగుచున్న పారసీకదేశము నెదుర్కొనగలిగెను. అట్టిసమయమున గొప్పయోధులు పండితులు కళాక్షమాపులు ఏకదృష్టితో తమదేశమునకు సేవజేయదొడంగిరి.

ఆకాలమందు వృద్ధికివచ్చిన కళలలో నాటకము ప్రాముఖ్యము వహించెను. పండితులు నాటకములద్వారా జ్ఞానమును వెదజల్లుచుండిరి. అధికారులు నాటకకర్తలకు పోటీపరీక్షలు స్థాపించి ప్రోత్సాహమును జూపుచుండిరి. వారిమతము నాటకములద్వారా ప్రతిఫలించుచుండెను. మతమే నాటకము. మతవిషయికము లగు సంగతులు నాటకమును పోషించుచుండెను.

అయిరోపాఖండవాసులు నాటకరంగమును థియేటరు రందురు. మనకు రామాయణమహాభారతము లెట్టి పురాతనగ్రంథములో, అట్లే హోమరునిచరిత్రలు గ్రీకుదేశస్థులకు ముఖ్యగ్రంథములు. బహుపురాతనములు. బౌద్ధసిద్ధ్య లగు మందగుల్యాన, ఉపతిష్యులయెదుట నాటక మాడగా బౌద్ధులు చూచినటులు బౌద్ధపురాతనగ్రంథములందు చెప్పబడుటయేగాక నత్తు నాటకసంఘ మనెడి పదములు మహాభారతరామాయణాదిగ్రంథములం దెట్లు గలవో, అట్లే ఈ హోమరుచరిత్రలో నొకచో గ్రీకునాటకమునకు ముఖ్యాంగ మగు కోరస్సును గూర్చి గలదు. కాని ఇది ఒక నాటకబీజమే. అట్టి బీజములు పెక్కులు కలియకచే నాటకము పూర్తిగ నగుచున్నది. గ్రీకుథియేటరు పురాతనమయినది. ప్రథమమున యిది నోకస్సుఅనువానిచే కట్టింపబడెను. ఇది ఒకహాలు. ఏవిధమైన విందులైన వినోదములైన ఆనందించుటకు కట్టినమందిరము. తరువాత నాటకము లందు ఆడబడుచుండెను. ధర్మరాజునకు మయుని మందిరము ఎట్లు ఉపయోగకారిగ నుండెనో, గ్రీకుపురాతనమందిరములు కూడ నటువంటి విషయములకే ఉపయోగపడెను. తదనంతరము నాటకబీజములను అసంపూర్తిగ కూర్చి నాటకపితామహుం డని పేరు పొందినది తెస్పిసు. ఇందు ప్రథమకోరస్సు యీరెండింటి సంభావణయు గలవు. ఇట్టి సంభావణలు మన పురాణములందు పెక్కుచోటుల గానవగు. కాని కోరస్సు అనునది సుద్దులవంటిది. కోరస్సు అనగా పల్లవి. సాధారణముగా మనదేశమందలి పల్లెటిగ్రామములందు మనము గాంచుచుందుము. సుద్దులు పాడునపుడు పలువురుగూడి పాడుదురు. నాయకుడు ఒకప్రక్కను, ఇతరులు మఱొకప్రక్కను దారి కడ్డముగ నిలువబడి నాయకు డొకపల్లవిని పాడగా దానికి సహచరులు మఱొకపల్లవిచే సమాధానము నిచ్చెదరు. ఇది నాటకబీజముల కలయికయందు ప్రారంభావస్థ. ఇట్టిదియే తెస్పిసు వర్ణించిన పల్లవి. అది నాటక మెట్లగును? అయినను గ్రీకునాటకములకు ఇతనిని మూలపురుషునిగా భావించిరి.

ఈనాటకబీజములు ప్రతిజాతియందును గలవు. కాని బీజము లన్నియు పొందుపరచి నాటకమును రచించినకవి గొప్పజ్ఞాని. దేశనాగరికతను బట్టి యీబీజముల కలయిక యేర్పడును. అట్లు విజ్ఞానభావము అంకురించినది పెరికిల్సు కాలము. ఈకాలమందు ముగ్గురునలుగురు కవులు ప్రధాననాటకకర్తలుగ భావింపబడిరి. అనేక నాటకములు అక్కాలమున రచింపబడెను. అనేకకవులు వెలసిరి ఆకవులలో ముఖ్యులు ఏయిస్కిలిసు యూరిపిడిసు సోఫాక్లిస్సు అను ముగ్గురు విషాదాంత నాటకరచనయందు ఖ్యాతికెక్కిరి. అరిస్టోఫేనిసు అను వాతడు సాటిర్సు అనబడు విమర్శనాత్మక నాటకరచనయందు ప్రఖ్యాతి వడసె. కాని గ్రీకురంగమనగా విషాదాంతనాటకరంగమే కాని వృదంత నాటకరంగము గాదు. విషాదాంతనాటకములే కళాసమృద్ధత గలిగి యుండెను. ఏయిస్కిలిసు సత్యముగా గ్రీకునాటకపితామహుడు. ఈతడు గొప్పకవియును, మంచి యోద్ధయును. గ్రీకుపరిషియను యుద్ధములో నీతడు పోరెను. అప్పటికి యూరిపిడిసు చాల చిన్నవాడు. సోఫక్లిస్సు బాలుడైనను అప్పటికి యుద్ధభావములను బాగుగ గ్రహించి యుండెను. ఒకబహుమానపరీక్షయందు సోఫక్లిస్సు, ఏయిస్కిలిసు నోడించి కీర్తిగాంచెను. వీరిద్దరు నాటకములందు పాత్రలను వృద్ధిగావించినను ప్రాతగాథలనే నాటకరూపముగ మార్చుచుండిరి. కాని యూరిపిడిసు అట్లుగాక కథ కల్పనశక్తినిగూడ జూపెను. కథాచమత్కృతిని బాగుగ పరిశీలించెను. ఈతడు నాటకకర్తలలో నెల్లను ఘనుడైనను అప్పటి పరీక్షకులగు న్యాయవేత్తలు ఈతని కెన్నడును బహుమతి నీయలేదు. కాని తుదకు దేశమును వీడిపోవలసినవాడాయెను. కళానైపుణ్యమున - కథాచమత్కృతి - నూతన భావములను వ్యాపింపజేయుటయందును అక్కాలమందు ఈకవిని మించినవాడు లేడు. యూరిపిడిసు రచించిన నాటకములు షేక్స్పియరు నాటకములవలె, బహుజనానందకరములుగ నుండినను సులభశైలిని రచింపబడి కళాసంపూర్ణత గలిగినను పరీక్షాధికారులు వీటిఘనతను గ్రహింపజాలరైరి.

వీరినాటకము ఎట్టిదో మన మాలోచింతము. నాటకమునకు ప్రధానసోపానము కోరస్సు లేక పల్లవి. కాని యీముగ్గురుకవులు ఈ కోరస్సును మూడుతీరుల సమర్థించిరి. కోరస్సు అనగా నేదియో యిదివరలో ఒకమాఱు స్తుతిగా చూపియుంటిని. ప్రారంభమునుండి తుదివఱకు కోరస్సు రంగస్థలమును వీడ పోరదు. అనగా రంగస్థలమందు మార్పులేదు పాత్రలు వచ్చుచు పోవుచునుండును. కాని రంగస్థలము మాత్రము మారదు. ఏయిస్కిలిసు, సోఫక్లిస్సులు, కోరస్సును ఒకపాత్రగానే భావించి యితరులతో అన్నివిషయముల ముచ్చటించుటకు నిర్ధారణ గావించిరి. కాని యూరిపిడిసుని కోరస్సు పాత్రలతో సంబంధము గొద్దిగాగలిగి వారినడతలను విమర్శించి జ్ఞానివలె న్యాయములు పలుకుచుండును. ఇట్లు కోరస్సును ఈకవులు వివిధవిధముల సమర్థించినను, వారు తమ కవిత్వశక్తిని యీకోరస్సును సృష్టించుటయందే వ్యయపరచిరి. అందువలననే నాటకకర్తలభావములు వారివారి కోరస్సులచే వెల్లడియగుచుండును. కోరస్సు గ్రీకుకవుల హృదయము. అట్టి కోరస్సును గ్రీకునాటకమునుండి యూడదీసినయెడల తొండములేనియేనుగువలె మొదలులేని చెట్టువలె నిర్జీవమై యుండును.

గ్రీకునాటకమే మతమని చెప్పితిమి. అనగా నాటకబీజములకు మూలాధారములు మతవిషయకకర్మలు నిబంధనలు మొదలగునవి జపము కర్మము న్యాయము పాపము శిక్ష మొదలగు విషయములను, గురించి గ్రీకులకు గల భావములు నాటకములద్వారా తెలియనగు. యుద్ధము చావు మొదలగునవి నాటకరంగస్థలమున జరుగగూడదని నియమము గలదు. కాని యిట్టిసంగతులు తెలియజేయుటకు హిందూ నాటకములందలి ఆకాశవాణివలె దూతయొకడు గలడు. దూతప్రవేశము నాటకకళయందలి ముఖ్యవిషయములలో నొకటి. పూర్వులు చేసిన పాపము వంశపారంపర్యముగా వచ్చుననెడి గ్రీకున్యాయము ప్రతి నాటకమందును స్పష్టముగా కానవగు. గ్రీకునాటకము నృత్యము, పంటలు ఫలించుటకు జేయబడు మతాచారకృత్యములనుండి పుట్టిన పెక్కురువిమర్శకుల యభిప్రాయము. అడుగులతో ఆడుటయేగాక అన్ని అవయవములచేతను భావములను తెలియజేయవలెను. పంట యనునది దేవుడు, అతనిమరణము మన చావువంటిదే. అతని పునర్జన్మమునకై ప్రార్థనలు నృత్యములు సలుపవలెను. అట్లుచేయనియెడల ఘోరమగు కఱవు ప్రాప్తమగు నని వారినమ్మకము. డైనోసియసునుగూర్చి చేయు కర్మలన్నియు నిట్టివియే. అట్టిసమయములో ఆడుటకు నాటకము ఉపయోగపడుచుండెను. అట్టినాటక మెట్లుండవలెను ?

కోరస్సు ముఖ్యము. దూత కావలయును. మరణవార్త చెప్పుటకు ఈదూత కావలయును. శృంగారరస ముండుటకు వీలులేదు గదా. యుద్ధము, ఆపద అట్టివే మనకు గలవు గాన విచారరసము నాటకమునకు ఒకభావము. ఒకప్పుడు సౌఖ్యముగూడ గలుగును గాన ఆనందరసముగూడ నిందు మిశ్రమమగును. దేవునిపునర్జన్మము వైభవము. కాని యిట్టి చిక్కులనుండి వదలించుకొనుట మనుష్యునితరము గాదు గాన దేవసంబంధముచే గాని యీచిక్కులు వదలుట కష్టము.

ఇట్లు గ్రీకునాటకములకు ముఖ్యాంగము లేమన (1) కోరస్సు లేక పల్లవి (2) దూత (3) దైవసంబంధము (4) యుద్ధమరణములు రంగస్థలమున గానరాకుండుట (5) పాత్రలు స్వల్పముగా నుండుట (6) రంగస్థలము మారకుండుట (7) కాలపరిమాణము యిరువదినాలుగుగంటలకు లోపుగ నుండుట (8) కథాకల్పన చమత్కృతిగా నుండవచ్చును గాని కథలో కథ గానరాకుండుట :—యివి ముఖ్యవిషయములు.

ఈ గ్రీకునాటకములు యూరపునకు చేసిన యుపకారము ఇంతంతయని చెప్ప నలవికాదు. అరిస్టాటిలు వీటిని ఆధారముగకొని నాటకరచన ఎట్లుండవలెనో విమర్శనమొకటి వ్రాసెను. రోమునాటక కర్తల కాధారము కొంతవఱకు నివియే. షేక్స్పియరు వీటిని అనుసరించి పెక్కుమార్పులు గావించెను. అందువలననే యీకవి, నాటకకర్తలలో నెల్లను ప్రధానుడు. షేక్స్పియరువంటి సుప్రసిద్ధకవులు యూరిపిడిసు మొదలగు గ్రీకునాటకకర్తలకు జోహారు లొనర్చియుండ గ్రీకునాటక కర్తల మహిమము వేఱుగా జెప్పవలయునా ?

బాలికలు - వృద్ధవివాహములు

వేమరాజు వేంకట రావు గారు.

పాఁగఁటిమి సడలిన • ముదుసలికైనను, పెండ్లిమాట వచింప • పేర్మిగాదె
క్షయరోగముచేత • దుష్టుఁడైయున్నను, బాల నిత్తుమటన్న • పరము గాదె
చిల్లిగవ్వయు లేక • దుల్లాడుచుండిన, పిల్లఁ గూర్తు ననంగఁ • ప్రియము గాదె
బహుసతీనాథుఁడై • పరఁగుచుండినను, కన్నెఁ గైకొనుమన్న • చెన్ను గాదె
విద్యావిహీనుఁడై • వింతగాఁ జీవింప, వనితఁ గైకొనుమన్న • వరము గాదె.
పతులకరుసఁ దెలుప • సంతోషమబ్బఁగదే? చిన్నికన్నె పొత్తు • చెన్నుఁ బంచు
కలిగియుండవలదె • ధనలబ్ధి తలఁచుచు? కామరోగ మెవని • కావరాదు.

సీ. తొంబదియేండ్లతో • తూలఁదూఁగువానికి, కన్నియ నిచ్చు చేఁ • కరణఁ దెలిసియు
పెద్దరోగముచేత • పీడింపఁబడువాఁడు, బాలసౌఖ్యంబు నేఁ • భాతి నరయు
బహుసతీనాథుఁడై • బహుక్లేశపడువాఁడు, రమణిలేలంపు నేఁ • రీతిఁ గాంచు
యిల్లుగుల్లగనుండు • ప్రల్లదుఁ డగువాఁడు, వనితకష్టంబు నే • విధము గాంచు
అయ్యో, తలిదండ్రులార • మీ బాలికా, స్థితుల నరయరయ్య! • తీర్పరయ్య
స్వయముగోరువరము • భావింపరయ్యరో • తండ్రులనుట మిమ్ము • దారుణంబు.

సీ. చీకి కూలఁగఁబోవు • చిన్నగుడిసెలలోన, సద్భవంబైరి వి•శుద్ధగుణులు
చీమలుపోసిన • చెనఁటికలుఁగులలోన, జన్మించినారలా • జన్మగురులు
ఎండి కూలఁగఁబోవు • చెట్టులు నెలవుగా, ప్రభవించినారలు • పరమధనులు
తిండి నెలుకలేక • మండుకొండలపైన, స్థావరమూర్తులే • సత్యవరులు
వారు నేర్పిన విద్యలే • వాసికెక్క, వారు నేర్పినధర్మాలు • వసుధఁ దెలిసె
వారు కీర్తి ధరిత్రిని • బంధులైరి, వారుజారినజారి సే • వాసనీతి
గాని బాలవిధవ • కాంతు పరోకసారి, పొందసర్హ మనుట • పూజ్యమకట
మగువసుఖములన్న • మావసంబోల్లదు, ఏటిపకుపులయ్య • బోటులకట.

సీ. చిన్ని బాలసుఖము • చూడఁగా రోయుంటు, బాలవితంతుల • బాపుచక్క
పతియందులేని వి • పతికొన్ని కల్పించి, ధనహీనలను ద్రొక్క • ధర్మమయ్య
విద్య నేర్పుటఁ గొప్ప • వింతగా చెప్పుచు, వనిత బానిసఁజేయ • ఘనతయయ్య
తగుకాలమందున • తగునాథుఁ బడయఁగా, ఘోరమంచును జెప్ప • కార్యమయ్య.
పుత్రికలు పుత్రులకు నీడు • గారటయ్య? వారిసుఖములు మనలకు • పరములయ్య
అట్టియెడ పుత్రిక నడంప • నర్హమయ్య? తల్లిదండ్రులు మనకివి • చెల్లఁదగునె.

సీ. పుత్రికాసౌఖ్యముల్ • పుణ్యంబుగాఁ దోఁప, దాని సౌఖ్యములేల • పూనఁదగదు
పుత్రి జీవితమెల్ల • పూజ్యంబుగాఁ జేయ, విద్యాప్రదానంబుఁ • జేయరాదె
మంచియౌవనమందు • మన్మథుఁగోరఁగా, స్వయమువాఁడు గ్రహింప • జేయదగదె?
బాలవితంతుల • బాములఁబాపఁగా, నూత్న సద్విభులకు • నొసఁగరాదె
పుత్రికాధనంబు • పూజ్యంబుగాదటో! తండ్రులనుట మీకు • ధర్మమగునె
స్వయము నిలుపుమన్న • కులాధిమగువయ్య, తండ్రులార! మతపితండ్రులార.

సీ. అన్యోన్యమనురాగ • మన్నింట నొప్పఁగా. వరజాల మొసఁగదే? • స్వయమువరము
భాగ్యాభివృద్ధిని • భాసిల్లఁగాఁజేయు, వరజాల మొసఁగదె • స్వయమువరము
సకలశోభాయుతలా • నందము లలరఁగా • వరజాల మొసఁగదే? • స్వయమువరము
సంసారరంగంబు • సౌఖ్యాబ్ధి నేల్పఁగా, వరజాలి నొసఁగదే? • స్వయమువరము
దంపతులసౌఖ్యరాశికి • ధాత్రివోలె, భాగ్యసుఖ మిచ్చును • స్వయమువరము
సర్వసౌభాగ్యభద్రంబు • సాధిద్ధంబు! వనితభాగ్యంబు, పురుషుల • వాంఛితంబు.

సీ. ధర్మంబుబోధించి • దానివృద్ధిఁ జేయు, దేవసంభవులు భూ•దేవులార
ధర్మంబు రక్షించి • ధాత్రి నలరఁబ్రోచు, కర్మసంభవులు స•త్క్షత్రులార
ధర్మంబువ్యాపింప • తగుస్ఫూర్తిగాఁ బూను, వీర్యసంభవులు స • ద్వైశ్యులార
ధర్మంబు వృత్తిగా • తగనుసరించెడి, శూరసంభవులు స•చ్ఛూద్రులార
మతిమునందు లేని • మర్యాదలేలొకో? పుత్రికలసుఖంబుఁ • బూనరకట
ధర్మ మరయరయ్య • తగుస్వయంవరములు, బుద్ధిభావులార • పూజ్యులార.

బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమ్మేళనము

పొన్నాడ కృష్ణమూర్తి గారు

బ్రాహ్మణులు స్వార్థపరులయి పూర్వకాలమునుండియు ప్రభువులను చక్రవర్తులను లోబరచుకొని, సర్వాధికారములను బొంది, విద్వాంసులయి, మరియు పేరటను గూడ సర్వోన్నతులయి, బ్రాహ్మణేతరుల నున్నతస్థితికి రానీయక అణఁగద్రొక్కిరని బ్రాహ్మణేతరులలోని హూణవిద్యాధురంధరు లగు నాయకులు చెన్నరాజధానియం దీయుద్యమమును లేవదీసిరి. ఈ యుద్యమపక్షమునకు న్యాయపక్షమను పేరు పెట్టి యుద్యమవ్యాప్తికై యాంగ్లేయాంధ్రములయందు దైనికపత్రికలను గూడ నడపుచున్నారు. వీరు బ్రాహ్మణులగురించి తీవ్రమగు నిందావాక్యముల నుపయోగించుచుందురు.

బ్రాహ్మణు లాదికాలమునుండియు మతరాజకీయ సాంఘిక వ్యవస్థలయం దధికులయి, యున్నతస్థాన మాక్రమించుకొని యున్నమాట వాస్తవము. ఎందుచేత ననఁగ బ్రాహ్మణు లింతవఱకు నాధిక్యము సంపాదించి యన్నిటియందును ముఖ్యముగ సంఘమునందు నున్నతస్థానమునం దుండుటచే నీసమ్మేళనబాధ్యత వారియం దెక్కువగ నుండక మానదు. బ్రాహ్మణేతరసోదరులును బ్రాహ్మణులయందలి లోపములను గోరంతలు కొండంతలుగ గణించి ద్వేషభావ మూనక వారిని తమ పూర్వులవలెనే ఆదరణబుద్ధితోఁ జూచి - మఱింక దెక్కు డవసరమగు దేశమాతయొక్కయు జాతీయతయొక్కయు క్షేమమునందు బుద్ధినిలిపి పరమేశ్వరుని స్మరించి, యీభేదోద్యమమును చాలించి, యైకమత్యము కలిగి యుండవలసిన తరుణ మాసన్నమైనది.

వెనుక నేను హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమునుగూర్చి యొక వ్యాసము వ్రాసి యాంధ్రపత్రికలయందుఁ బ్రచురింపించి యున్నాను. అందు విభేదకారణములం దెలిపి వానిని సవరించుకొను పద్ధతుల సూచించియున్నాను. ఇప్పుడు హిందూమహమ్మదీయులు మైత్రి కలిగి యున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతర సమస్య యంతకన్న నెక్కువ చిక్కయినది కాదు. ఉభయులును హిందువులే. మతాచారాదులం దేకాభిప్రాయులు. ఉభయపక్షములందలి ప్రధాన నాయకులును కలసి ఉభయులను చీలదీయు నంశములను సవరించుకొనినఁ జాలును. బ్రాహ్మణేతరుల కోరికలు ముఖ్యముగ నివి- 1. ఉద్యోగములు 2. శాసనసభలు 3. విద్య 4. వర్ణాధిక్యమును గుఱించినవై యున్నవి. బ్రాహ్మణున కుద్యోగము ప్రధానవృత్తి కాదు. తపోవిద్యలు బ్రాహ్మణునకు ప్రధానవృత్తిగా భారతాదిగ్రంథములు శాసించుచున్నవి. విద్య యనఁగ హూణభాషాదిలౌకికవిద్యలు కావు. ఆధ్యాత్మవిద్య ("అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం" భగవద్గీత అ ౧౦. శ్లో 3౨. మఱియు బ్రాహ్మణకర్మనుగూర్చి కూడ భగవద్గీతయం దిట్లున్నది.

"శమో దమ స్తపః శౌచం క్షాంతి రార్జవ మేవచ,
జ్ఞానం విజ్ఞాన మాస్తిక్యం బ్రాహ్మం కర్మ స్వభావజం"
(అ ౧౮ శ్లో ౪౨)

ఇట్టి స్వచ్ఛందజీవనమున కవకాశ మియ్యదు కనుక నే బ్రాహ్మణునకు కొలు వనర్హమని మనపూర్వులు శాసించియున్నారు.

ఇంతకు పూర్వము బ్రాహ్మణులు లౌకికవిద్యాదక్షులై యుద్యోగములయం దుండి విద్యావిహీనులును అజ్ఞానులు నగు బ్రాహ్మణేతరులగు ప్రజాసామాన్యమును నిరంకుశాధికారముగ పాలించుచుండుటచేతనే బ్రాహ్మణేతరపక్ష మేర్పడినది. కావున బ్రాహ్మణులు లౌకికవిద్యాభ్యాసమును విసర్జించి యుద్యోగము లన్నిటిని మన బ్రాహ్మణేతరసోదరులకే విడిచిపెట్టుట ధర్మము. ఇందుచే శాసనసభ్యత్వములను కూడ బ్రాహ్మణులు నిలువఁబడక బ్రాహ్మణేతరసోదరులకే వాటిని లభింపఁజేయుటను గూర్చి వేఱుగ నుడువవలసిన యావశ్యక ముండదు. ఇక మిగిలినది వర్ణాధిక్యము. దీనినిగూర్చి విమర్శించుటకీ చిన్నవ్యాసమున చోటు చాలదు. అది ప్రత్యేకవ్యాసముగ నుండవలసి యున్నది. అయినను కమ్మవారిలో కొందఱ వలె బ్రాహ్మణేతరసోదరు లెవరైన నుపనయనసంస్కారములఁ బొంది వేదవేదాంగపారంగతులై వైదికకర్మదీక్షితులుగఁ గోరిరేని బ్రాహ్మణులు వారికోరిక తీర వారియందు శిష్యవాత్సల్య ముంచి పనిచేయ టర్హము.

బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులయం దీర్ష్యయును ద్వేషమును కలిగియున్నారను వారి భావముతో నే నేకీభవింపఁ జాలను. వా రట్టి భావముల కలిగియుండిన ట్లంగీకరించినను పై విధులను మనము ననుసరించి పని సల్పితిమేని, బ్రాహ్మణేతరసోదరులకు మనయం దంకురించిన యీర్ష్యాద్వేషములు అంతరించిపోక తప్పదు.

ఉద్యోగములును పౌరోహిత్యమును మాని బ్రాహ్మణు లెట్లు కుటుంబపోషణఁ జేసికొనఁగలరు అని బ్రాహ్మణులలో కొంద ఱడుగ వచ్చును. బ్రాహ్మణధర్మము భోగైశ్వర్యప్రసక్త మగునది కాదు. భోగపరాయణత్వము మాని యింద్రియజయ మలవరచుకొని మితాహారులు కావలెను. ఇందుచే బ్రాహ్మణుల కాధ్యాత్మికచింతనమునకు వీలుకలిగి తపశ్శక్తిసంపన్నులయి భూదేవులఁ దనిపించుకొని తొల్లిటి యున్నతగౌరవమును సంపాదించుకొనఁగలుగుదురు. ఏనాఁడు బ్రాహ్మణులు భోగైశ్వర్యాసక్తు లయి స్వధర్మమగు బ్రాహ్మకర్మను విడిచి- స్వచ్ఛందజీవనమునకు తిలాంజలి నొసంగి- పారతంత్ర్యపంకనిమగ్నులైరో, ఆనాఁడే బ్రాహ్మణత్వముఁ గోల్పోయి దేశము నధోగతిఁ దెచ్చిరి. భోగపరాయణత్వము లేక మితజీవనపరులైనచో బ్రాహ్మ

గునకు వ్యయభారము చాలవఱకు తగ్గిపోవును. పూర్వకాలమునందు వలె బ్రాహ్మణుఁడు శిలోంఛవృత్తులచే నీకాలమున జీవింపఁజాలఁ డన్నను వ్యవసాయము వాణిజ్యము మొదలగు స్వతంత్రవృత్తులచే కుటుంబమును పోషించుకొనవచ్చును. బ్రాహ్మణుఁ డెప్పు డాడంబర రహితజీవనుఁడై స్వార్థత్యాగియై తపశ్శక్తిసంపన్నుఁ డగునో యప్పుడే దేశము నిజముగ స్వరాజ్యసుఖ మనుభవింపఁగలదు. బ్రాహ్మణుని తొల్లిటిగౌరవమును నిలువఁబడును. బ్రాహ్మణులు తమమేలంతయు బ్రాహ్మణేతరుల నున్నతస్థితికిఁ దెచ్చుటయందే కలదనివిశ్వసింపవలయును.

ఇఁక బ్రాహ్మణేతరులకును గూడ నొకసంగతి నివేదింపవలసి యున్నది. వారును విశేషముగ భోగైశ్వర్యములందును నుద్యోగముల యందును కేవలము నిమగ్నులై కృషిసల్పక తమదృష్టిని యాధ్యాత్మిక చింతనమునకును దేశక్షేమమునకునుగూడ మరలించి తమస్వార్థత్యాగము చేతను సమదృష్టిచేతను ఆత్మోన్నతిని బడసి శాశ్వతసౌఖ్యస్థితికి దీక్ష బూనుట యావశ్యకము. బ్రాహ్మణేతరులు తమోగుణసంజనిత నిద్రావస్థ నిఁక మేల్కొని ప్రస్తుతము రజోగుణ పరికల్పితాడంబరపటాటోపమున నుండున్నారు. దైవకటాక్షమున నచిరకాలమునందే సత్యమును గ్రహించి సాత్త్వికవృత్తి నవలంబించి- నిరాడంబరజీవనాభ్యాసులై- యాధ్యాత్మిక చింతాతత్పరులై- సర్వసములై -మనభరతవర్షమును పూర్వపు మహోన్నత దశకుఁ దెచ్చి కృతయుగమును మరల ప్రతిష్ఠింపవలయును.

భరతవర్షమున బ్రాహ్మణులును బ్రాహ్మణేతరులును గూడ సత్వర స్వరాజ్యము నాకాంక్షించుచున్నారు. కాని యది యాచ్ఞావృత్తివల్లను కపటతాంత్రికములవల్లను లభించునది కాదు. అట్లు లభించినను స్థిరముగ నిలువఁజాలదు. అందువలన నుపయోగమును నుండదు. స్వార్థత్యాగము చేతను ఐకమత్యముచేతను నాత్మబలముచేతను దానిని తప్పక పొంద వచ్చును. కాఁబట్టి యుభయులు నెన్నఁ డేకీభవించి కృషిసల్పుదురో నాఁడు తప్పక హిందూదేశము స్వరాజ్యమును బడయఁగలదు. వెనుకటి సంగతులఁ ద్రవ్వక యన్యోన్యప్రేమపూరితులై మీరంద ఱొకటిగ నుండు. మీరు కృతకృత్యు లగుదురు.

పై విషయముల నస్పృశ్యులుగూడ గమనింపవలసి యున్నది. వారిసంఘ మింకను చాల వెనుకబడి యున్నది. శుచియనవా రింటివఱ కెఱుఁగనే యెఱుఁగరు. వారు తక్కినవారికన్నను నధికశుచివంతు లైననేకాని యితరులతో కలసికొనలేరు. వారియం దిపుడు బుద్ధిమంతులు బయలుదేఱి సరియగు మార్గాన్వేషణము సేయుచుండుట శుభ సూచకము. నిమ్నజాతుల విషయమై జరుగవలసిన పని కంతరాలోపణ మైనది. పాలకులును వారికృషికి సహాయభూతు లగుచున్నారు. వారి యందు త్రాగుడును అవాచ్యము నసహ్యకరము నగు నీచసంభాషణమును పూర్తిగ తొలఁగిపోవలెను. మాంసాహారవర్జితు లైరేని వా రతివేగమున ముందునకు రాఁగలరు. ముఖ్యముగ నిమ్నజాతులు తమయభివృద్ధి తమ కృషియందే గలదని పూర్తిగ విశ్వసింపవలెను. వీరికిపూర్వులగు చొక్క మేళుఁడు కనకదాసు మొదలగువారు శుచివంతులై, యజ్ఞేశులై పరమ భక్తాగ్రేసరు లయి బ్రాహ్మణులచేగూడ పూజలం బడసిరి. ఈకీలకమును తెలిసికొని పనిచేసిరేని వీరి యస్పృశ్యత పటాపంచలై పోవును. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరులుకూడ వీరికి బోధించి నైరీతిని వీరిని శుచి వంతులఁ జేసి తమదరిఁ జేర్చి యాదరింపవలెను.

ఉచితమైన సామ్రాజ్యకాంక్ష

కందా భీమశంకరము గారు బి. ఏ. (ఆనర్సు)

దూరమున నున్న బంగారు । తీరములను
నింగి కెగయు దిగ్విజయాబ్ధి । పొంగిపొరలి
ఇచ్చటను మనలోన । హెచ్చుచుండు
రాత్మలకు నోగిరము లేమి । నడలు జనులు
మీదుశాస్త్రంబు వృథ । మీదుకళయు
మీజయము వృథ వృథయగు । మీయశంబు
ఎడప మేధాదరిద్రము । హృత్పిపాస
వన్యపుబిడార్ల హాహార।వంబు సెలఁగ
అపయశ మధర్మ మజ్ఞాన । మను నడవుల
మీదు విజిగీష కిచ్చోటు । లేదె నెలవు
పాత్రమే లేదె యశమిచ్చు । కార్యములకు?
లెండు! గెలువుఁడు! భుజశక్తి । యుండునపుడె;
మీదునసుమనె విడిసిన । మీవిరోధి
గణము గెలిచి నిర్మింపుఁడు । మనుజచిత్త
మం దనశ్వర సామ్రాజ్య । హర్మ్యవరము

లేఖన ప్రమాదము

పారనంది రామశాస్త్రి గారు

[illegible]సవా రిక్వుడు లిపులనుబట్టి, కాలము నూహించుచు దానిని బట్టి యొకవిషయమున్ననాకాలము నాఁటి దని నిశ్చయింప యత్నించుచున్నారు. ఇఁక నీలిపి భేదమువలన నొక యక్షరమును వేఱొకదానిఁగా భావించి దానికి సంబంధించినట్లు కొన్ని కార్యములను కల్పించుచున్నారు. ఇది సరియైనదే యని నిశ్చయింపరాదు. పోలిక లెట్టివారికిని గొన్నిచోట్ల భ్రమమును కలుగఁజేయఁగలవు. మొదట నొకరి ప్రమాదమువలనఁ బిమ్మటివారు భ్రమపడఁగా దానిం జూచి యాపిమ్మటివారు వారిభ్రమమునే ప్రమగాఁ దలఁచి దానివలన కార్యములను జేయఁగలరు. కంఠధ్వని జ్ఞాపనముకొఱకు లిపి యేర్పడినది. ఇది యన్ని భాషలలోను గలదు. ఒక్క భాషలోనే యనేక విధములగు లిపులు నుండును. సంస్కృతమున నాగరాక్షరములు వేఱు. ఆంధ్ర ద్రావిడాద్యక్షరవ్యక్తులు వేఱు. వీనిలో నొక్క జాతిలిపి యైనను లేఖకులను బట్టియు లేఖ్యములఁ బట్టియు లేఖనసాధనములఁ బట్టియుఁ గొంచెము కొంచెము భేదిల్లుచుండవచ్చును. ప్రకృతమున నాంధ్రలిపిలో కవర్గీయానునాసికము "ఙ" కార మిట్లుండును గదా. ఇది "నఙ" "తఙ" ఇత్యాది కేవలస్థలములలోను "దిఙ్నాగ" "వాఙ్ముఖ" ఇత్యాదిసంయోగస్థలమందునుస్పష్టముగానను నాసికధ్వని కలదయియే వినఁబడుచున్నది. "జ్ఞాన" "జ్ఞాతి" ఇత్యాది సం[యో]గములలోను ననునాసికోచ్చారణమే వినఁబడుచున్నది. వ్రాఁతలలో మాత్ర మిచ్చట చవర్గీయము (ఞ) కారముగాఁ గాన్పించుచున్నది. ఇచట మనయుచ్చారణము తప్పా? వ్రాఁత తప్పా? "యజ్ఞ" "రాజ్ఞి" ఇత్యాదులలో వ్రాఁత సరిగాను నుచ్చారణము తప్పయినట్లును గానవచ్చును. అట్లుగాక యీ "జ్ఞ" అనునది ప్రత్యేకాక్షరమా? అయినచో వర్ణసమామ్నాయములో వేఱొకయక్షరముగాఁ జేర్పఁబడినదా? అట్లు లేదు. దీనిని సంయోగముగానే యందఱును భావించుచున్నట్లు మాత్రము కాన్పించుచున్నది. అయినప్పుడు వేని సంయోగము అనువిచారము మాత్రము చేయఁబడినట్లు కానరాదు. ఈసంయోగములో మొదటిది కవర్గీయానునాసికము. ఙ కార మిట్లే వ్రాఁతలలోఁగూడ పూర్వ ముండియుండును. ప్రాచీనవిద్వాంసు లట్లే భావించియున్నట్లును గానవచ్చుచున్నది. జ్ఞాపకము ధ్వనియట్లుండఁగా తిక్కనసోమయాజి దీనికి 'క' కారమును విశ్రమాక్షరముగాఁ బెట్టి భారతము శాన్తిపర్వము ౪-వ ఆశ్వాసము ౨౧౫ "క జ్ఞానము కేవలకృప న జ్ఞానికి నుపదేశవిధి బ్రకాశము సేయున్ అనుచోటను జ్ఞానంబువడ యుటకు వాఙ్మానసములు సునియమములుగావింతురు" ౫ ఆశ్వాసం అను చోటను దెలియఁజేసి యున్నాఁడు. వీనిలో మొదటి యుదాహరణమును మాత్ర మప్పకవి యిచ్చియున్నాఁడు. సోమయాజినాటి యుచ్చారణములోను వ్రాఁతలలోఁగూడ నసందిగ్ధముగా నున్నది. "ఙ" కారమునకు "క" కారమును నాయన విశ్రమముగాఁ బెట్టుటయు నప్పకవి దాని నొప్పికొనుచుఁ దననాటికి వ్రాఁతలో మాత్రము 'ఞ' కారమువలెఁ గాన్పించుటచే నది యొక 'విశేష వళి' యని చెప్పవలసివచ్చుటయు స్పష్టము. అట్లు చెప్పుటకు కారణము తనకు పూర్వపు ఛందోగ్రంథములందలి భ్రాన్తియేయై యుండును. ఇకనిచట నిది విచారణీయము. ఈ 'ఙ' కారము 'ఞ' కారముగా వ్రాఁతలోని కెట్లు వచ్చెనని విచారింతము. తాటాకులపైని గంటములతో వ్రాయుకాలమున నొకరు క్రొవ్వాడిగలదానితో వ్రాయుచుండు 'ఙ' కారమునకు కంఠస్థానమందుండు నడ్డుగీత— దీనిని బెట్టుటకుఁ దాటాకు చిరుగునని తిన్నఁగఁ బెట్టక కొంచెము క్రిందికిని మీఁదికిని వంకరచేసి ' 'ఇట్లు పెట్టఁగాఁ బిమ్మటివా రొకరు దానిం జూచి యావంకర నట్లేయుండ

వలయునేమో యని తలఁచి దానిని మఱికొంత స్ఫుట ముగాఁజేసి వ్రాయుటలో వీరాదిబొట్టునుఁ గలియఁగా నది 'జ' కారమునకు కంఠస్థానమం దుంచు కొమ్ము '‿' వలె నేర్పడి యుండ నప్పటినుండి యందఱ వ్రాఁతలలోను నట్లే పడియుండవచ్చును. దీనిం జూచి యప్పఁడి 'జ్ఞ' సంయోగములోని వీరాది యక్షరమును తాలవ్య 'జ' కారముగా భావించి యప్పకవీయము 3 ఆశ్వాసము ౧౫౧ "సి" విజ్ఞానమునకు - అను దీనిలో సంస్కృతవ్యవహార మధ్యావసానంబుల ద్వితీయసరళమునకు"అని సరళమును కల్పించి తాలవ్యకంఠ్యములకు విశ్రమము నంగీకరించుకొని దానికి తద్భవవ్యాజవిశ్రమ మని యొకవ్యాజమును కల్పించి లక్షణమును జెప్పినాడు. ఓహో వ్యాజ మెన్నికల్పనలనైనఁ జేయించునుగదా? వ్యాజవిశ్రమ మనుటకంటె విశ్రమవ్యాజ మన్న మేలేమో? పూర్వకాలమున "జ్ఞ" కార మిట్లె వ్రాఁతలలోఁగూడ నుండియుండును. "ర్వ" దీనినే "వ౯" ఇట్లును వ్రాయుచున్నారు. ఉచ్చారణమునుమాత్రము సరిగానేయున్నది. "జ్ఞ"ను అట్లే వ్రాఁతలో వ్యత్యాసము నొంది యుండును.

స్యాలకస్మృతి

బండారు తమ్మయ్యగారు

అన్నా! యీశ్వర! యెంతచేసితివి • శైవాచారసద్భక్తి సం
పన్నున్ శ్రీకరణార్థివంశకరు సఁమ్మన్నాఖ్యు, మత్స్యాలకున్
గ్రన్నన్ ముప్పదిరేండ్లు నిండని యెలప్రాయంబునన్ మ్రింగితే
యన్నా! నీజఠరాగ్ని యింకయిసఁ జల్లాఱుంగదా దీనితోన్.

తే. కరుణ యేకోశమందును • గానరాక, నిలువునను జాలిగుండెవై • నీవు మిగుల
నలరుటనె పో శిలారూప•ములను నిన్ను, నర్వజను లెల్లఁ బూజించు•చుందు రభవ.

సీ. హరికథాకథన చా•తురియందు నీయంత, వాఁడు లేఁడను కీర్తి • బడసినావు
కర్ణపేయంబైన • గానమాధురిచేత, నెల్లర మదుల హ•రించినావు
కోరిన గ్రంథాళిఁ • గూర్చుచు నాడు భూ, హ్మా, శాస్త్రములఁ బోడు • పలిపినావు
శ్రీనాథకవిగుణ • శీలముల్ గీర్తింపఁ, గోర్కె మైనఁ బురి•కొల్పినావు

గీ. ఇట్టి నీగుణగణముల • నెల్ల స్వప్న, వార్తలుగఁ జేసి కరణార్థి • వంశచంద్ర
అమ్మనాఖ్య! నన్నీవిఁ యో • గాధిమించి, ముప్పదవయేట కలకర్ణ•భూర్తిఁ గంటె!

సీ. కాశికాఖుసివంశ • కలశాబ్ధిచంద్రుండు, నాగేశరాయఁ డ•నంతగుణుఁడు
పరమభక్తినిసోము • బసవపురాణంపుఁ, బరిశుద్ధముద్ర•ణ•కరణమునకుఁ
దివిర నవెడివార్తఁ • దెలిపినంతనె పూర్వ, ముద్రితప్రతి నొండు • మోద మలరఁ
బంపి శీఘ్రమె తాళ•పత్ర ప్రతులఁగూడఁ, బడసి పంపెద నంచు • వ్రాసినాఁడ

తే. వోటు! యామాట జరుపకే • యన్యలేవాడి, వై మతిపదిదివాలకే • యస్తమించి
తార! యా గ్రంథమును జూచి•యలరునంత, వఱకయిన నుండఁడాయె నిన్•బసవఁడైన.

చ. అరసి యలభ్యకావ్యనిచ•యంబులఁ గూర్చ నిజాముగాత్ర సం
చరణము వాతికాలమున • గుల్బఁగ నెంచితి మింతలోనె నిన్
హరణ మొనర్చె నే విధి మ•దాశయముల్ విఫలంబు నేసి; స
త్కారణము లెన్న విఘ్నకలి•లంబు లటన్న బుధోక్తి తప్పునే.

తే. నీవు వసియించు కాలమున • నిడదవోలు, నిడుదయౌ మురంబును నాకు • నించుచుండె
నట్టి కేఁడు నినుఁ బొట్టఁ • బెట్టుకొనుటఁ, గాలుబ్రోలయి తోఁచి శో•కంబు నించె.

తే. కఠినుఁడైనను గరుణాత్మ•కలితుఁడైనఁ, నొక్కఁడే గాక మతి చేటె • యిక్క లేమి
నవ్యయానందమును నీదు•నాత్మ కెపుడు ఘటనసేయఁగఁ గొలుతు శంకరుని శివుని.

భిషగ్వరుఁడు

నారాయణం కేశవాచార్యులు గారు

ఎల్లదేశములందును ఎల్లకాలములందును వైద్యవృత్తి మిక్కిలి గౌరవమైనది. "వైద్యో నారాయణో హరిః" అను నార్యోక్తి ననుసరించి 'భిషగ్వరుని' విజ్ఞానముయొక్క తరతమాదిభేదముతో 'నేఁటి' బనిలేదు. రాజులకు వైద్యము జేయు వైద్యులును గలరు. కుగ్రామములలో వైద్యము జేయు వైద్యులును గలరు. శ్రీమహారాజులచే వారల యాస్థానమునందుండు రాజవైద్యు లెట్లు గౌరవింపఁబడుదురో, అటులనే కుగ్రామములో వైద్యముజేయు వైద్యులును చికిత్సఁబొందు రోగులచే గౌరవింపఁబడుదురు. కనుక వైద్యవృత్తి సదా గౌరవ భాజనమై యున్నది. రోగులలో కొందఱికి వైద్యులయందు మిక్కిలి నమ్మకమును, కొందఱికి భయమును కొందఱికి భక్తియు గలిగియుండుట లోకవిదితము. కావుననే, వైద్యులపలుకులకు ప్రజలు వ్యతిరేకులు కాజాలరు. ఇందుకు కారణముగ 'భిషగ్వరుఁడు' చికిత్సయందు పొందు కొన్ని ఫలములు దెలియుచున్నవి.

శ్లో. క్వచిదర్థః క్వచిన్మైత్రీ క్వచిద్ధర్మః క్వచిద్యశః,
కర్మాభ్యాసః క్వచిచ్చేతి చికిత్సా నాస్తి నిష్ఫలా.
భిషగ్భూషణే ౧ అధ్యాయః.

మఱియును వైద్యులు మంచిజ్ఞానవంతులైనచో ప్రజలను సరియైన మార్గమున నడిపింపఁగల శక్తిగలవారగుదురు. వైద్యపదమున కర్థమేమి? 'విద్' అనగా దెలిసికొనుట దెలిసికొనినవారు వైద్యులు అని అర్థము దేలుచున్నది. కాన అట్టి 'వైద్యుని' యందు రోగికి మంచినమ్మకమును గౌరవము (మర్యాద) నుండినచో, నారోగ్యసిద్ధి కెందును.

శ్లో. ఏతాన్నోపచరేద్వైద్యో బహూన్ దోషా నవాప్నుయాత్.
న స సిద్ధిమవాప్నోతి వైద్యస్తు గృహే యస్య నపూజ్యతే.

రాజోపునది ప్రజాయత్తమగు చక్కని పరిపాలనము. భిషగ్వరులలో, నైకమత్యముండి సోదరభావముతోఁ బనిజేసినచో తమకును సంఘమునకును దేశమునకును ఎంతటి శుభకార్యమునైన జేయఁగల్గగలరు.

కనుక వైద్యవృత్తి నవలంబించు ప్రతిభిషగ్వరుఁడును తనచే చికిత్సపొందు 'రోగుల' యొక్క బాధలను మాత్రము తొలగించుటయె గాక బీదలగు రోగులయొక్క బాధలనుగూడ తొలగించి వారియందు ద్రవ్యాపేక్షఁ బెట్టుకొనక ప్రేమపూర్వకముగ బనిచేసినచో ఇహపర సౌఖ్యములు బడయఁగలరు.

పూర్వమునుండియు మనదేశమునందన్ని శాస్త్రములకన్నను ఎక్కువగా మూలఁబడిపోవుచున్నది ఆయుర్వేదము. ప్రకృతమున కొంత కాలమునుండియు ఆయుర్వేదాభిమానులు కొందఱు మాత్రము దాని నుద్ధరింపఁ బూనుకొనుచున్నను- పాశ్చాత్యవైద్యముకన్న నెయ్యిరెట్లధిక గుణము నొసగుశక్తి మన ఆయుర్వేదీయౌషధములయందు గాన్పించుచున్నను- దీర్ఘకాలమునుండియు మన ఔషధముల ప్రభావము దెలిసికొనజాలక పాశ్చాత్యవైద్య డాంబికములచే జనసామాన్యమునకు మన ఆయుర్వేదమునందలి గౌరవము తగ్గినది. గతంతేమన-

"క. ఏదేశపు మానవులకు
వాదేశపు మందె తప్ప నన్యము హితవిం
కేదియుఁ గాదను నాయు
ర్వేదము వచనమున మనముఁ బెట్టు కుమారా!"

కనుక ప్రజలను 'ఆరోగ్యభాగ్యుల'ను జేయుట 'భిషగ్వరుని విధియైనచో' వారందఱికిని 'భిషగ్వరుఁడు వారి జీవితమంతయు మఱువరాని మేలుజేసిన వాఁడగుటకు సందేహమేమి? ఆ కారణముననే బట్టియే "దేశము నాగరకతఁ జెందుచుండిన కొలఁదిని' భిషగ్వరుఁడు శుక్లపక్షచంద్రునివలెఁ దినదినాభివృద్ధిని గాంచు"నని గ్లాడ్‌స్టన్ అను ఒక పాశ్చాత్యమహనీయుఁడు జెప్పియున్నాఁడు.

ప్రజలకు వైద్యవిద్య నభ్యసించు కుతూహలము లేకుండుటచే, సంఘాభివృద్ధికి భంగకరములగు దురాచారములు నెలకొనుచున్నవి. కావున ప్రజలకు ముఖ్యముగ వైద్యజ్ఞానమును ప్రజ్వలింపజేయు విద్య నభ్యసింప వీలగు నదుపాయములు కలిగింప శాసననిర్మాణసభ్యులు ముఖ్యముగ యోచింపవలయును. అందులకు ప్రభుత్వమువారును చేయూత నొసంగవలయును.

గతసంవత్సరము ప్రభుత్వమువారు దేశీయవైద్యవిధానమును వృద్ధిజేయుటకు నియమించిన సంఘమువారు వారినివేదికను తయారుగావించుటలో దేశీయవైద్యులందఱికి నెంతటి మహోపకార మొనరించిరో జూడఁగలసియున్నది.

అయితే దేశీయ వైద్యవిధానసంఘ కార్యదర్శిగారగు డాక్టరు శ్రీనివాసమూర్తి బి.ఏ.బి.యల్.ఎం.బి.సి.యంగారు తయారుగావించిన నివేదిక ప్రభుత్వమువారామోదించినచో పాశ్చాత్యవైద్యమువలె ఆయుర్వేదవైద్యమునకును ఔన్నత్యము కలుగునని వదంతిగ నున్నది. అదియునుంగాక మదరాసునందొక ఆదర్శకళాశాల నొకటి ప్రభుత్వమువారు నెలకొల్పవలయు ననియు నందులకు ప్రభుత్వమువారు వత్సరమునకు ఒకలక్ష యేబదివేల రూప్యములను గ్రాంటు నివ్వవలయుననియుకూడ వారి నివేదికయందు వ్రాసియున్నారు కనుక ఆయుర్వేదమునకు జయమో అపజయమో బడ్జెటుతీర్మానమపుడు స్పష్టమగును.

ఇక గిల్‌బర్టు స్లేటరు గారు గతసంవత్సరం మదరాసు శాసననిర్మాణ సభలో, ఉపపాదించిన తీర్మానము సభ్యులచే నేకగ్రీవముగ ఆమోదింపబడినది. ఆ తీర్మానము ననుసరించి ఆయుర్వేద వైద్యులకు తగు సౌకర్య మొసంగుట- బిరుదముల నిచ్చుట- దేశీయవైద్య విధానము నభివృద్ధిపరచుట- దేశీయవైద్యులకు ప్రత్యేకముగ శాసననిర్మాణసభలలో కొన్ని స్థానము లొసంగుట మొదలగునవి గావించి దేశీయవైద్యులకు ప్రభుత్వమువారు తప్పక ప్రోత్సాహ మొసంగవలయునని ఘంటాపథముగ చెప్పిన డాక్టరు గిల్‌బర్టు స్లేటరు గారు ప్రశంసార్హులు. డాక్టరు గారు మన దేశీయులు కాకున్నను, ఆయుర్వేదముపై నాదరణలేని మనసభ్యులవలె గాక, మిక్కిలి ప్రశంసార్హముగ ప్రవర్తించినందులకు వంద్యులు. ఈవిషయమునందు మన దేశోద్ధారకులగు మనమంత్రిపుంగవులయొక్క ఆదరణ ఆయుర్వేదమునం దేరీతిగ నుండునో, తెలిసికొను సమయము కనిపించుచున్నది.

ఏది యెట్లున్నను సాధారణముగ ఆయుర్వేద వైద్యవిద్య వృద్ధికి రాకుండుటకు కొన్ని కారణములు గలవు. అవియెవ్వియన ఎల్లప్పుడును "భిషగ్వర్యుఁడు వైద్యవృత్తియందె తన బుద్ధిని వినియోగించును గాని వైద్యవిద్యాభివృద్ధికి కావలయుమార్గములు ఆతనికి కాన్పింపవు. కావున, సజ్జనులను సర్వజనులందరు వైద్యవిద్యనభ్యసించువిధానము మనసంఘ సౌఖ్యనిర్మాణమునకు ప్రథమసోపానమని ముమ్మాటికి జ్ఞాపకముంచుకొని, చేసిన వారమగుదుము.

బమ్మెర పోతరాజ స్మృతి

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి గారు

శ్రీ మద్బమ్మెర పోతనాహ్వయ ! యశ । స్సీమంతినీ కామ ! శ్రీ
రామస్వామి పదారవింద భజనా । ప్రహ్లాద ! రాజద్గుణో
ద్దామా ! కేసన పుత్ర ! ధీర సుకవీం । ద్రా ! దివ్యచారిత్ర ! నీ
సామర్థ్యం బెఱుఁగింప నల్వకయినన్ । శక్యంబె ముమ్మాటికిన్.

మ. బళిరే ! నీపదకోమలత్వమును నీ । పాండిత్యమున్ నీ విని
ర్మల నారాయణపాదభక్తియును నీ । మాధుర్య పాకంబు నీ
లలితంబైన పదప్రయోగము రసా । లంకారచాతుర్యమున్
దలఁపన్ వేఱొక సత్కవీంద్రునకు ల । బ్ధంబౌనె? నిక్కంబుగన్.

సీ. ఘనపండితోత్తము లగ్గలి మెచ్చి శీర్షంబు లూఁచుచుండంబున । నొక్కచోట
సత్కవి ప్రకరంబుఁ । జదివి సెబా సంచు నుల్లాసపడురీతి । నొక్కచోట
పౌరాణికశ్రేణి । పరికించి యిది పురా ణోత్తమం బనునట్టు । లొక్కచోట
భక్తాగ్రగణ్యులు । బఠియించి హరిభక్తి జిక్కి చొక్కెడు । లీల నొక్కచోట
గీ. నాంధ్రదేశీయులెల్ల రా । హాయనంగ, భాగవతసత్పురాణంబు । భవ్యశయ్యఁ
దేనుగుఁజేసిన నిన్నుఁ గీ । ర్తింపఁ దరమె ? బుధ నుతివిరాజ ! బమ్మెర । పోతరాజ.

ఉ. నన్నయ తిక్కనాది కవి । నాథు లనేకులు సంస్కృతంబునం
దున్న పురాణరాజముల । నొప్పుగ వ్రాసిరి తెన్గుబాసయం
దెన్నఁగ నాంధ్రభాగవత । మీవు రచించితి వాపురాణముల్
విన్నను వైన మీ మృదుక । విత్వవిధేయత జూపకుండునే?

సీ. పాఱుఁబోతునకైనఁ । బౌరుషం బొదవు నీ, సంగ్రామవర్ణనల్ । జదువుచున్న
రహి నపుంసకుఁడైన । రమణులఁ గోరు నీ శృంగారవర్ణనల్ । జేరివిన్న
గటికివానికినైనఁ । గఱఁగుఁ జిత్తంబు నీ కరుణారసార్ద్రిన । త్కథలఁ గన్న
నజ్ఞానియైన ది । వ్యజ్ఞానరాశియై, పొదలు యుష్మద్భక్తి । బోధ నెన్న
గీ. క్షితి భవద్విరచిత భాగ । వతపురాణ, రత్నమున కెద్దిసాటి పు । రాణకోటి
మాన్యచారిత్ర ! కేసన । మంత్రిపుత్ర! సద్యశస్సాంద్ర ! పోతరా । ట్సత్కవీంద్ర !

సీ. అనఘ ! నీకావ్యక । న్యామోహితాత్ములై, నీ చెంత కరుదెంచి । నిఖిలనృపులు
మదసోపేత భో । జనముఁ బెట్టెద మన్న, గూడ దంచుంబలి । గ్రోలినావు
పసిడిమేడలలోన । వసియింపుఁ డీ రన్న, మెప్పక పాకలో । నుండినావు
పట్టుపుట్టంబులఁ । గట్టఁబెట్టెద మన్న, గాదని పేలిక । లట్టినావు
గీ. మొన్ని శుల్కంబు లొసఁగెద । మన్న నీ చ, మానపుని కిచ్చెదనె నాదు । మాన నీయ
కావ్యకన్య నటంచు సద్గతుల గోరి, చెలగి శ్రీరామమూర్తి కిచ్చితివి బళిర !

చ. వినుతకవీంద్ర ! కొంద ఱవి । వేకులు గాకవు లందుసం ద లా
తునికుఁ డటంచు మిమ్ములనుఁ । జాటరి దానఁ గొఱంతగల్గునే !
ఘనతర గంధసింధురము । గ్రామమునం బయనం బొనర్చుచో
శునకము లన్నియున్ మొఱుఁగు । చో గజరాజున కేమి లోటగున్ ?

సీ. పాపనాశన మిహ । పరసౌఖ్యదము, భాగవతపురాణంబు భ । వద్రచితము
నీయిష్టదైవంబు । నిఖిలేశ్వరుం డగు, రఘుకులాభరణుండు । రామమూర్తి
మదినెంచ నీభావ । మఱిది సర్వకళాస, నాథుఁడై వెలయు శ్రీ । నాథసుకవి
కవిశిరోమణి యనం । గణుతికెక్కినయట్టి, మల్లన్న నీదు కు । మారకుండు
గీ. బళిర నీవంటి సత్కవి । ప్రవరు గన్న, యాంధ్రమాత యదృష్ట మే । మనఁగవచ్చు
వసుధ నేతల్లి గాంచె నీ । వంటి కొమరు, భూరిగుణధుర్య బమ్మెర । పోతనార్య !

సీ. ఆంధ్రకవిశ్రేష్ఠు । లందఱు ని న్గవి, సార్వభౌముఁడ వంచు । సన్నుతింప
వ్యాకరణాచార్య లోకచూడామణి, వని తత్కవికుల్ । వినుతిఁ జేయ
తర్కశాస్త్రజ్ఞులు । తార్కికోత్తముఁ డవ, టంచు నిన్నెంతయు । నభినుతించ
స్థిరభక్తి వేదాంత । జిజ్ఞాసువులు మహా, వేదాంతివని నిన్ను । వేడుచుండ
గీ. పరమ భక్తుఁడవని భక్త । వరులు గొల్వ, జగతి హాలికవృత్తి స్వా । చ్ఛందజీవఁ
నం బొనర్చిన నిను వర్ణనం బొనర్పఁ, బుడమి నెవఁడోపు బమ్మెర । పోతరాజ !

మానవవిధి

కావ్యనిధి చలికాని లచ్చారావు గారు

ప్రాపంచికసృష్టి యంతయుఁ జరాచరాత్మకంబు లయిన జీవనిర్జీవ ప్రతిమలతో ద్వివిధంబై యొప్పుచున్నది. అందుఁ దరుపాషాణాద్యచేతనపదార్థములు నిర్జీవము లనియు, పశుపక్ష్యాది మానవ ప్రభృతులు సచేతనములు జీవపదార్థము లనియుఁ జెప్పంబడుచున్న యవి. ఏతాదృశసమవాయములో నెల్ల మానవుఁ డధికతముఁడయి ప్రాదుర్భవించుచున్నాఁడు. తా నట్లు ప్రాదుర్భవించియు మృత్యుదంష్ట్రా పదంశము కాకుండ నుండనోపఁడు. 'జాతస్య మరణం ధ్రువం' ప్రపంచకమునందు బొడమెడి జీవరాశి యంతయు నెప్పుడో యొకప్పుడు నశించుట స్వాభావికమై యున్న యది. అట్లయినను, మనుజుఁడు మాత్రము తనజీవితకాలములో స్వాత్మేతరప్రాణికోటికంటె నత్యధికం బగు జ్ఞాన సంపదచే నవాచ్యసౌఖ్య మనుభవించుచు నిత్యానందుఁడై వెలుఁగఁగలఁడు. మానవునియందు జ్ఞానాధికతావిశేష మొకటి కానంబడుచున్నది. తాదృశ హేతుమూలముననే "దుర్లభో మానుషో దేహః దేహినాం క్షణభంగురః, తత్రాపి దుర్లభం మన్యే వైకుంఠప్రియదర్శనః" అని మానవజన్మంబే జీవన్ముక్తికి సాధనభూత మని యుద్ఘోషింపఁబడుచున్నది. ప్రాపంచికమున పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతము గల జీవకోటియే గాక 'యద్దృశ్యం తన్నశ్య' మని గుర్తెఱుంగనోపు. మానవుఁడు స్వకృతపుణ్యపాపఫలంబులం బట్టియే స్వేతరరూపంబు పొందు నటులు జడపదార్థములు గూడ వినిమయము లగుచుండుట లేదా? మాడుఁడు — జల మావిరిగాను, అగ్ని బొగ్గుపులుసుగాలిగాను మాఱుచుండుట మనకుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణంబై యున్నది. మానవుఁడు మృతిఁ బొందిన పదపడి నిజసుకృతదుష్కృతములమూలముననే స్వర్గనారక సుఖదుఃఖంబుల నందుచున్నాఁడు. మఱియు నిహలోకంబున సౌఖ్యసంపదలతోఁ దులఁదూఁగువారు పుణ్యులుగను, పంగ్వంధబధిరమూకాది దుర్గుణోపేతులై కఠోరదారిద్ర్యాదినీచదశల నందువారు పాపిష్ఠులుగా నగుదు రని పరిగణింపఁబడుచుండుట మనకు ప్రత్యక్షదృష్టమై యున్నది. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులచే ననఁగా, త్వక్, చక్షు, శ్రోత్ర, జిహ్వా, ఘ్రాణంబు లనెడు జ్ఞానేంద్రియములచేఁ దెలిసికొనఁబడు ప్రత్యక్షప్రమాణంబులకు భౌతికశాస్త్రం బనియు, నింద్రియముల కగోచరంబై యనుమానాస్పదమై ప్రత్యక్షప్రమాణములకు లోఁగని జీవాత్మపరమాత్మస్వర్గనరకాదుల బోధించు శ్రుతి, స్మృతి, పురాణేతిహాసాదులకును, యుక్తి, యాప్తవాక్యము మొదలగువాని మిగుల నాదరించువానికి నాధ్యాత్మికశాస్త్రంబు లని పేరిడిరి. ఈయది "బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యా, సర్వం కల్పితం బ్రహ్మ" యని పరమార్థమును బోధించుచున్న యది. లోకమంతయు నిహలోకపరలోకద్వివిధ సిద్ధాంతములచే నిండియున్నది. ప్రతిపదార్థము ప్రత్యక్షానుభవంబు చేయుట దుర్లభము. యుక్తిచేతను శాస్త్రప్రమాణాదులచేతనుగూడ నమ్మింపవలసినదై యుండును. కేవలము 'తాఁ బట్టినకుందేటికి మూడే కాళ్ల' ను వితండవాదము తగదు. "పర్వతో వహ్నిమాన్" యతః "యత్ర ధూమ స్తత్రాగ్నిః" పొగ యున్నతావున నగ్ని కల దని విశ్వసించు లాగున, రాజానుమతింబట్టి శాస్త్ర(లా)విధి చొప్పున, కృతప్రమాదులకు శిక్ష విధింపఁబడుచున్నది. వారికి శిక్ష విధించినవా రెక్కడ? శాస్త్రకారుఁ డెవఁడు? కనఁబడుపుఁడు. నేను వారలతో వాదించెదనని చెల్లునా? ఎన్నో వత్సరములక్రిందట గతించినవార లిప్పుడు దర్శనీయులా? విశ్వసింపఁ దగును. లోకము సమర్థింపవలెను. భౌతికశాస్త్రశోధనము లన్నియు నింద్రియగోచరంబులు. ఆధ్యాత్మికశాస్త్ర బోధన లనుమానంబులు అతీంద్రియములునై యున్న యవి. పాశ్చాత్యులు భౌతికము నెక్కుడాధారముగాఁ గైకొనుచున్నారు. వారు ప్రతిక్షణము విలువగలదిగా భావించుచున్నారు. తాత్కాలికసౌఖ్యంబు లపేక్షించుచున్నారు. అనంతసౌఖ్యమునందు లక్ష్య మదృశ్యము. హిందువు లనంతసౌఖ్యప్రాప్తికై వెదకుదురు. తాత్కాలికసౌఖ్యమునందు వారికి శ్రద్ధ తక్కువ. వారు కాలము క్షణికం బని యెప్పటికప్పుడే నిర్వర్తించుదురు. మఱియు భవితవ్యము కాకమానదు. సర్వము దైవమే యని పారమార్థికచింతతోఁ గాలము గడపుచుందురు. ఈ విషయమును గ్రహించియే వివేకానందస్వామి భారతీయులు భౌతికాధిక్యమునను పాశ్చాత్యులు ఆత్మీయవిజృంభణయందును శిక్షితు లగువారో ప్రపంచకమున కెంతయేని మేలు కలిగియుండు నని నుడివియుండె; నిట్టి పరస్పరగుణగ్రహణంబున నూతననిర్మాణంబు లేర్పడి లోకకల్యాణంబున కెంతయుఁ దోడ్పడును గదా. పాశ్చాత్యులు వైజ్ఞానికవిభవము చూచికొని మురియుచు గర్వోపేతులై తాత్కాలికసుఖాయత్తులై పఱఁగుచుండిరి. కాని, యగ్రదృష్టియుం దాపశక్తి చూపుట లేదు. ఇతరులబుద్ధివైభవమును జూడక నిజశక్తియుక్తులపై నాధారపడి యాత్మబుద్ధికభేదంబును దేశాక్రమణము నగుఁ యుద్ధప్రభృతి మారణోపాయంబులం దుపయోగించుచుండిరి. తదీయదృక్పథ విట్టిసంకుచితబుద్ధులకుఁ బ్రాభవ మగుచుండెను. నేఁటికి జర్మనీసమరాదులవలన నేతదర్థము గ్రహింపఁజొచ్చిరి. మహాకవి రవీంద్రనాథుని, శాస్త్రజ్ఞుఁడగు జగదీశచంద్రుని గౌరవింప మొదలిడిరి. జర్మనీదేశము హిందువుల గౌరవించుచున్నది. అమెరికా భారతీయులమానసశాస్త్రమున కర్హత నొసంగుచున్నది. ఇంత యేల? పాశ్చాత్యులు ఆధ్యాత్మికసంపదఁ జూచి యచ్చెరువు నొందుచున్నారు. ప్రాచ్య పశ్చిమదేశీయుల పరస్పరాపేక్షణములందుఁ బ్రాచ్యుల భౌతికవైరాగ్యమువలనఁ బ్రాచ్యులును పాశ్చాత్యుల కర్మయోగపాండిత్యము వలన పాశ్చాత్యులును తమతమ యుత్కృష్టతను దెల్పుకొనుచున్నారు.

పరోక్షమున భారతీయవైరాగ్యమునకుఁ దగిన ప్రతిఫల మేది కలదో వక్కాణింప బలవన్నిదర్శనములు కన్పట్టవు. పశ్చిమవాసులకు భౌతిక విజ్ఞానఫలము ప్రత్యక్షముగాఁ గానఁబడుచున్నది.

అంతమాత్రమున విన్న గాదు. హిందువులధర్మబలము గానను వారిది పశుబలము గాను పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఈ రెంటికిని భౌతికా ధ్యాత్మికములు, జీవుఁడు కలఁడని యొకటి, సర్వేంద్రియవ్యాపారములే జీవుఁడని మఱియొకటియుఁ గలవు. ఉభయంబునందు భేదభావ మున్నప్పటికి నవినాభావసంబంధము కలదు ఈ యుభయము సృష్టి స్థితి లయ కారణంబులకుఁ గారణభూతం బగు నొండొకమహాశక్తి కల దనియు సద్దానిచే నీలోకము ప్రతిపాదింపఁబడుచున్న దనియు సంగీకరింపఁబడుచున్నది. ఏది లేకున్నను లోకము నిలుచుట దుస్తరంబే. జీవుఁడు లేఁడనిన, పాలకుఁడు లేనిరాజ్యమువలె శిక్షాభీతి లేమింజేసి యరాజకంబై దుష్కృత్యప్రాప్తంబై లయమందు, కలఁ డన్నమాత్రమున, ప్రమాదము లేదు. పైఁగాఁ డొకఁడు కలఁ డనఁ బ్రపంచక మెల్ల భయభక్తులతో నుండుట గాక మానవులు పొందవలసిన సౌఖ్యసంపదలఁ బొందుదురు. కావునఁ బారమార్థికచింత ముఖ్యవిధియై యున్నది. ఈజీవరాశియం దొకటి లోన మానవునియందు వాక్కు మేధావిశేషత, పరిశీలనాశక్తి, స్వాతంత్ర్యము మొదలగు గుణరాజంబులు పెక్కు లుండుటంజేసి మానవజీవితము సౌఖ్యప్రదముగాఁ జేసికొనుట కనుకూలమున్నది. ఈ సాధన సంపత్తి యుండుటచేత నీజన్మంబు సర్వోత్కృష్టంబుగా శ్లాఘింపఁబడుచున్నది.

"పునరపి జననం పునరపి మరణం పునరపి జననీ జఠరే శయనం, పునరావృత్తి ర్నశరీరం పునః పునః" లోకంబున నేదియైన సాధింప నలవడును గాని మానవదేహముమాత్ర మట్లలవడదు. "దుర్లభో మానుషో దేహః దేహినాం క్షణభంగురః" మానవశరీర మతిదుర్లభ మైనను జీవుఁడు క్షణభంగురుఁ డని చెప్పఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి మానవునియందు నావిర్భూతమై యున్న దివ్యశక్తులఁ బ్రజ్వలింపఁజేసి నిత్యానిత్యవస్తువివేకంబు కలిగి మానవజన్మమందే పరమానందపదవి నొందు సాధనం బాలోచించి కృతార్థత జెందవలయు. మఱియు మానవుఁడే యిహలోకంబున కాధారభూతుం డని యెఱింగి యుక్తకాలమునసే యుత్థితుఁ డైనవెంబడి ప్రతిమానవుఁడు దైనందినమును లోకమువిషయమై తాఁ బాటుపడి యొనర్చు పరోపకారాదిమహాకృత్యంబులఁ బరిగణించుచు దినచర్యలను లిఖించుట ముఖ్యకర్తవ్య మని యెఱుంగవలెను.

తన్నుఁ దాఁ దెలిసికొని లోకంబునకుఁ దనకు నుండెడిసంబంధము గ్రహించి మసలవలయు. మానవునియందు వివిధరూపములైన కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాది మాయాశక్తులును శమ, దమ, ఉపరతి, తితిక్ష, శ్రద్ధా సమాధానాది గుణశక్తులును గలవు. వీనిలో నొండొంటికిఁ బరస్పరమైత్రి కల్ల. మానవుఁడు స్వాత్మబుద్ధివివేకముచేత నీయింద్రియంబుల కెల్ల నధికారి యయినమనస్సును లోఁబఱచుకొనవలయును. మానవుఁ డేకర్మ మొనరించినను బరిశుద్ధమయినదిగాను సద్దానఁ దనకును లోకమునకును శ్రేయ మొసఁగూడునదిగాను కనుఁగొనుచుండవలయును. తాత్కాలికసుఖప్రాప్తికై మనస్సును బోనిచ్చిన నొకప్పుడు సౌఖ్య మలవడినను పెక్కనర్థంబులకుఁ దావలం బగును. స్వార్థత్యాగబుద్ధితో సంచరించువాఁ డుత్తముఁ డనఁబరఁగు. లోకత్రయ వంద్య మగుభగవత్ప్రేమకుఁ బాత్రుఁ డగును. మంచిని సంపాదించుట సామాన్యపశుధర్మ మనియు మంచితనమే స్వభావముగాఁ గలిగియుండుట యుత్కృష్టగుణం బనియుఁ 'మిాల్టను' మహనీయుఁడు నుడివియున్నాఁడు. మానవునిశక్తి 'నిశ్చేష్ట' పారమార్థికచింత యంతయు భగవదనుగ్రహమునకు నాతనిదరిఁ జేరవలె నని దృఢసంకల్పము కలిగనేని మానవునివిశ్వాసము నిబిడీకృతమై ధీరత నంది భౌతికప్రపంచకమును వదలి యాధ్యాత్మికప్రపంచకమున వ్యవహారముచేయుటకు మొదలిడు స్వాత్మకామ క్రోధాదిశత్రుగుణంబుల భస్మీపటలముచేసి మహారాజువలె సంచరించు. మాయలేనిపసిపిల్లవలె నిష్కళంకహృదయుండై నిత్యసంతోషియై ఘోరారణ్యమధ్యమమున భయంకరములైన ప్రతిధ్వనులకు జంకక మగలుకేసరికిశోరమువలె నడయాడును. ఎట్టి మాలిన్యము చేనైన నంటఁ బడయక బంధింపఁబడక స్వేచ్ఛగా విహరించుమలయమారుతమువలె నిర్మలమైనమనస్సు కలిగియుండు. పంకిలకలితంబగు కమలంబువోలె నిజహృదయము మాలిన్యము లంటక నిశ్చలమై పరిశుద్ధమై వికసించు ఇట్టిమానవులే తమగమ్యస్థానం బగుపరంధామునిఁ జేరఁగలరు. ఇట్టిమానవులే యాత్మపరిశుద్ధులై లోకపూజ్యులై యిహపరసౌఖ్యానందపరవశులై వర్ధిల్లి నిత్యానందసౌఖ్యంబు గాంచుచుఁ బ్రవర్ధిల్లుచుందురు. సద్విద్యాగోష్ఠి, సజ్జనసాంగత్యము, పారమార్థికచింత, స్వార్థత్యాగము, జితేంద్రియత్వము, సర్వసోదరభావత్వము, అహింస, సముచితభావనము, సత్యము, పితృ, మాతృ, గురుదైవభక్త్యాదులు కలిగి వర్తించువాఁడే ధన్యుఁడు. మఱియు మానవుని కుండవలసిన విధ్యుక్తధర్మములను గ్రహించి శ్రుతిస్మృత్యాదులయందు విధించినరీతిఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యముల నెఱింగి యనుభవస్థులనుండి గ్రహించి తదుక్తరీతిని స్వశక్త్యనుసరణంబుగ కర్మల నాచరింపవలయు. కర్తవ్యంబులందుఁ బ్రవృత్తియు, నకర్తవ్యంబులందు నివృత్తియుఁ గలిగి వర్తింపవలయు. ప్రవృత్తికి ధర్మశాస్త్రము, నివృత్తికి వేదాంతశాస్త్రము ముఖ్యములు. ప్రవృత్తికి రాగము, నివృత్తికి ద్వేషము నిమిత్తంబులు. మఱియు సదాచారమువలన బాహ్యశుద్ధియుఁ బరమేశ్వరప్రీతికరమైన సత్కర్మానుష్ఠానమువలన చిత్తశుద్ధియుఁ గలుగఁజేసికొనవలయు. ఇందు కర్మలు అనియతఫలకంబులు (ధర్మార్థకామములను గోరుబుద్ధితో నాచరించునవి) అని ద్వివిధంబు. నిషిద్ధకర్మంబులు పాపచర్యలు త్యజింపవలయు. పరస్త్రీపరధనాపహారణము దుర్వ్యసనాసక్తియు దుస్సంసర్గము కన్యావరశుల్కంబులు మొదలుగాఁగల దుష్కార్యంబులనుఁ బరిత్యజింపవలయును.

ధర్మవిరుద్ధ మైన ధనార్జనమును అర్థవిరుద్ధ మగు ధర్మమును ధర్మార్థవిరుద్ధమైనకామమును జేయఁదగదని చెప్పఁబడుచున్నది. మాతృ పితృ గురు దైవభక్తులు గలిగి సత్య, జ్ఞాన, ఆర్జవ, సమత్వ, సంతోష, శౌచ, దాన, ఉత్సాహ, సాధుసంగ, ఆస్తికత్వ, దయా, ధర్మ, శాంతి, ఇత్యాది సద్గుణములు గలిగి జితేంద్రియుఁడై స్వశక్త్యుచితమైన త్యాగ

భోగములతో వర్తింపవలయును. మఱియు మానవుని సుఖదుఃఖములకును బంధమోక్షములకును మనస్సే ప్రధానకారణంబై యొప్పు. మనస్సు వ్యాకులితమై నిరుత్సాహమైనప్పు డెట్టికార్యంబునైనఁ జేయ నసమర్థుఁడై యుండు. అది యుత్సాహవంతమై యున్నప్పుడు ధైర్యంబుచేఁ బ్రజ్ఞగలిగి సకలకార్యంబు లొనరింప సమర్థుండై యుండు. ఉత్సాహంబున మనోబలంబు విజృంభించి యెంతెంతఘనకార్యంబు లైన గోటిమీటునఁ జేయ నగును. శతయోజనాయతం బగుసముద్రంబును వాయునందనునిచేత లంఘింపఁజేసినది యుత్సాహబలంబని శ్రీమద్రామాయణంబున వినియుంటిమి గదా. మహారథుం డగుకర్ణుని రణరంగంబున మరణింపఁజేసినది శల్యసారథ్యనిరుత్సాహ మని మహాభారతంబువలనఁ దెలిసికొని యున్నాము గదా. ఉత్సాహ మింతింత బలవంత మైన దని చెప్ప నశక్యము గాన మనస్సు నుత్సాహప్రోత్సాహనిమగ్నతయం దుంచు జనసంబు సముచితము. అక్కాలంబున నెంతధనసంపన్నుఁ డైనను మహారాజైనను మానసోల్లాసము గల పేదవానికంటె యధమ్నుతుఁ డగుచున్నాఁడు. ఇఁక మనుజుని కన్నివిధముల దుర్బలత్వము కలుగఁజేయు నది కోపంబు. ఇయ్యది మొట్టమొదట రజోగుణంబున నుద్భవించి తమోగుణమువలన వృద్ధిఁగాంచును. ఈకోపంబు క్రమక్రమంబుగా రోషంబుగాను, రోషంబు క్రోధంబుగాను, త్రివిధంబుగా మాఱును. ఇయ్యది ముదిరెనేని మనుజుండు కోపఘూర్ణితమానసుండై బంధుమిత్రుల, పండితపామరుల, సాధుసజ్జనుల, ఆలుబిడ్డల - పాపపుణ్యంబు లారయక వికృతాకృతిని గలిగించి మంచిచెడ్డ లరయనీక మిగుల దుర్భరవ్యథలపాలు చేయును.

కాన నిట్టి దుర్మరణ, దుర్మద, క్రోధ, వ్యాధి, ముదురకుండ తమ సత్త్వగుణౌషధంబుచే నిగ్రహింపఁజేయుట సువ్యాలక్షణంబు.

మనుజునకు లోకానుభవజ్ఞానము, ఆత్మజ్ఞానము అను రెండును నావశ్యకంబులై యున్నవి. ఇందు కేవలము పొత్తములవలనను, విద్వత్సహవాసమువలనను పరులనుండియుఁ దాను గ్రహించుజ్ఞానముకంటె లోకానుభవజ్ఞానము. ఇట్టిజ్ఞానమె మఱపునొందక కలకాలము నిలిచి లోకోపకారము నొందలగు నిర్మలగుణములకు తోడ్పడును. వీనిరెండింటికి నవినాభావసంబంధము కలదు. సర్వేశ్వరుండు సృజించిన లోకంబునందు ప్రాణికోటి లన్నిటికన్న మనుజునకు బుద్ధివికాసమ త్యధికము. కావున మానవుఁడు వివేకపరిశీలనాదులచే యుక్తాయుక్తములను కార్యాకార్యములను బరిశీలించి యయుక్తము లగు కార్యములను బరిత్యజించి మెలంగుట విధియై యున్నది.

మనుజునియం దార్భవించియున్న బుద్ధిని విద్యావివేకాది లోకానుభవ ప్రభృత్యధికగుణసంపత్తిసాధనలచేఁ బ్రేరేపించి వికసింపఁజేసినచో నెంతెంత ఘనకార్యములనైనఁ జేయఁగలఁడు. నీటిమీఁద ఆవిరివలన ఓడలను భూతలమున బండ్లను నడుపుచున్నాఁడు. వాయుపథమున విమానములను తీగలేనివార్తలను నడుపుచున్నాఁడు. ఇంత యేల? తుదకు ప్రాణంబులు సైతము పోయఁగలఁడు. మనుజునిబుద్ధి అతీతమైనది అని మనవారలే గాక పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు నుడివియున్నారు. తదనుగుణముగా (శేకుస్) అను విధానమున ప్రాణములు పోయినట్లు వైద్యులు తలఁచినతరువాతఁగూడ మరల నూపిరి యాడునట్లు చేయు పద్ధతి జపానువా రెన్నోయేండ్లనుండి యెఱింగి యున్నట్లును నద్దాని పాశ్చాత్యులలో ఎస్.ఎర్.ఇ. గ్లకాను గారు వీరినుండి నేర్చికొని ప్రయోగించినట్లును, మనము వార్తాపత్రికలమూలమున దెలిసికొని యున్నాము. మఱియు ట్రేటిలుగేశపు యువజనుఁడును, శాస్త్రవేత్తయు నగు 'ఆక్టోవో షెలిక్స ఫెడ్రో' అను నతఁ డొకవిధానము కనిపట్టి మసిబొగ్గువంటి కారునలుపు గల నీగ్రోలను తెలుపువారుగా మార్చివేయుచున్నాఁడు గదా. ఇన్నిగుణములు గలిగియు మనుజుఁడు లోకోపకారమును శక్తికొలఁదిఁ జేయఁగలయు ననుటయే జన్మమున కధికఫలము, పరమావధి యని తెలియఁదగును. ఇఁక వీనియన్నిటికన్న దేవుఁడు గలఁ డనునమ్మిక ప్రధానంబు. ఇయ్యదియే యాస్తికత్వ మనఁబడు. మనుజుఁ డెయ్యదియేని కార్యంబు తలపెట్టినపుడు నద్దాని నెఱవేర్ప జతనంబు సలిపి సఫలమనోరథుఁ డైనపుడు ఆయ్యది స్వార్జితమైనదై, యది నెఱవేరనిచో విచారము మనమునం దిడుకొని 'దైవము కలఁడా' యని దైవమును దూఱఁజనదు. కొన్ని కార్యంబు లప్రయత్నముగ సిద్ధించుటయుఁ గొన్ని యెంత ప్రయత్నించినను గాకపోవుటయుఁ జూడ నది ప్రారబ్ధవాసనా ప్రతిబంధకములవలన లభింపనట్లును స్పష్ట మగుచున్నది. ఇఁక భగవంతునియెడల శంకింప ననవసరంబు గదా! పూర్వజన్మకృత పుణ్యపాపకర్మలంబట్టి యవి నడచుచుండును - మఱియు నీ శుభాశుభంబులు ప్రారబ్ధకర్మవలననే సంభవించు నని స్థిరపఱచుకొని యుపేక్షింపఁజనదు. స్వకర్తవ్యమనుసరణముగ పౌరుషము (మానుషత్వము)నఁ జేయవలయు. అట్లు కానియెడల పౌరుషముకన్న బలమయినప్రారబ్ధము ప్రతిబంధకమైనటులు భావింపవలయు. కార్యసిద్ధి యైనయెడల పౌరుషమునకు దైవము తోడ్పడినటు లెంచవలయు. సర్వమును దైవాధీనముగానే తలంచి వర్తింపవలయును. తద్విధి ప్రకారము తాను సంచరింపవలయును. తనకార్యంబు తాత్కాలికముగ సఫలీకృతము గాకుండినను, తత్ఫలిత మెన్నఁటి కైనను కలుగకపోదని దృఢవిశ్వాసంబున వర్తింపవలెను. వినను కాకపోయినను అట్టి దృఢవిశ్వాసంబే యాత్మానందకరమై వెలయును. 'ఆనందో బ్రహ్మ' యనునది గ్రహించునది. ఇట్లు సర్వంబును భగవంతునిపై భారము మోపి సత్కార్యానుష్ఠానపరు లగువారు లోకంబున గౌరవప్రపత్తులు గలిగి సంసారబంధ విముక్తు లగుటంజేసి పరమేశ్వరానుగ్రహంబునకు పాత్రులై నిత్యానందపదవి గాంచి నిరంతరసుఖులై వెలుఁగుదురని గ్రహించి మానవవిధి నిర్వర్తించి సుఖవంతు లయ్యెదరు గాక.

బాలికాలీలలు

శిఖరము కోటేశ్వర గుప్త గారు

ఏనెక్క లచ్చి నీయిల్లా మాడుత్తాను । అమ్మగారూ లెంగ డంచుఁ బిలుచు
నేను వెంకమ్మను నీళ్లు చేత్తానంచు । నిటునటుఁ జేతు లాడించు వంగి
బుచ్చమ్మగద నేను [illegible]ట్టున్నడే యింక । చెరుగు బాగాయని చెప్పాయనును
తోటకూరా తెత్తి [illegible]టలో వెలతేండి । యీయఁ గాసుపు నంచు నేగుదవ్వ
తల్పుమూయర మడి[illegible]ల్తు నేనంచు లో[illegible]పలి కేగి వేఱొండుబట్టఁ గట్టు
వంట సీరాముల వడ్డి[illegible] డూచొండి । బువ్వతి-దు రనును ముద్దుగాను
అప్పడాలను జేసి యు[illegible]ర్చి నెయి రాచి । తాతప్రక్కన పెట్టుతానె యనును
కూర్చుని నేలపైఁ గూ[illegible]గఁ దల్లి । మాయమ్మ జీరయనుచు వేయఁ బీట
తొడలపై బొమ్మల నిడు[illegible]ని ముద్దాడు । పాలువోయును జోలపాట చెప్పు
తెలవాఱ మేల్కని తలము[illegible]ద్దు చెయిముద్దు । బుగ్గముద్దని లెమ్మ ముద్దులాడు
ఎందుకురా తండ్రి యేడ్వకు మూస్తాను । నేనంచుఁ దమ్ముని నిద్రపుచ్చు
చూలుకుపోతాను చూడండి యని చేతఁ బట్టి । పుస్తకములఁ బయటి కరుగు
జాబు రాత్తాను పెంచలు కాలమీా యని । యడిగి యున్నను వ్రాయఁ దొడగు నెమ్మి
నన్ను పట్టూ రాండి [illegible]తోన పరుగెత్తి । ఒం టు త్రీయని ముందు నోడు నెలమి
ఊయని కూయుచు [illegible]రికి పోతాను । వచ్చింది రైలని వడిగ నడుచు
పిక్కాయలను చూ[illegible] పేరంటికిని రాండి । బిడ్డ కారతి యని పెట్టు బొట్టు
తలనొప్పి చలి యు[illegible]ప్పు చాలువయని । పండుకొనును జాపపైన నొడిగి
తండ్రి ధ్యానముఁ [illegible] దాఁగాంచి పవళించు । పలుకరించిన లేప వలదను నగి
రామరాం సీతరా[illegible]రామంచు హస్తముల్ । తట్టుచును భజించుఁ జుట్టుతిరిగి
బుట్ట కెలం దాల్చి[illegible]ట్టుమ్రోల న్నిల్చి । పూలుదెచ్చును ద్రుంచి పూజకొఱకు
తలిసేయుఁ బరికించి [illegible]యాట బావిని । నిలిపి పూజసలుపు పలరుల గొని
సారిగమా యంచ[illegible]లుగా నుడువుచు । వీణె వాయించును వ్రేళ్ల జరిపి
మందు తీచొండి [illegible]సందని చెయిసూచి । లేడిడాక్టరు నాట నాడుకొనును
గొట్టమెటుల వే[illegible]ను నొంచను గద । మొట్టి యన్న యనును ముక్కుసూపి
చీట్లు వెట్టి కరా[illegible]ల్లువట్టి బిఱాన । రెండు బేస్తు లనుచు లెక్కసెప్పు
ఎంతనేర్చితివిర [illegible]మిమి యరెయరే । యని వింత కేకల ననుకరించు
అలుకవచ్చిన పే[illegible]చ్చ యిది యెంత । రగళర యం చార్చు రట్టుగాను
బాబు కోపము[illegible] బసిబిడ్డ కద నేను । నిది న్యాయమా యనుఁ గనుఁ గరుణ
తినపీసి యూడి[illegible] నవ్వ లేకున్న । నెట్లుండు నిట నంచు నేడ్వసాగు
పేరంటమున కే[illegible]రు బువ్వకుఁ బిల్వ । నిదె సొమ్ము గ్రస్సుందె యెట్టులనును
ఒక్కపనిం జేయ[illegible] మాట వినవని । గద్దలించును నింటిపెద్దవోలె
బువ్వతింటిరి వి[illegible]ండి కోటుకు నంచు । హెచ్చరించును దండ్రి ముచ్చటగను
మాయమ్మ [illegible] నాయనా తొడపైన । పండుకొమ్మని చేర్చుఁ బజ్జకలరి
గృహము లో[illegible] భేదంబుతో నున్న । నవ్వునవ్వూ యనుం దండఁ జేరి
అలిబలిగా[illegible]కల నవ్వును । చెండాడు దుముకును జిందుద్రొక్కు
చిలుకపలు[illegible]ను జెలువ మమర । సంతసము గూర్చు చూపఱచింతఁ బాపు
రెండుమూ[illegible]య్యంబు నిండకమును । రాజరాజేశ్వరీబాల రమ్యశీల.

శ్రీమదాదిశంకరులు ఆంధ్రులే

కర్లపాలెం వేంకట నారాయణప్ప గారు

పరశురాములవారు దశరథరామునిచేఁ బరాభూతుఁడై తపస్సు చేసికొనుటకు పశ్చిమసముద్రతీరమునకేగెను. అక్కడ స్థలము లేకపోవుటచేతఁ బశ్చిమపర్వతముమీఁదనుండి సముద్రముపై పునకుఁ దన గండ్రగొడ్డలిని విసరివేసెను. అప్పుడు పశ్చిమసముద్రమునుండి మలయాలదేశమనఁబడెడు కేరళదేశ ముద్ధరింప బడెను. అహిచ్ఛత్రమునుండి యీయనతోఁగూడ బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి. ఒకానొకసమయమం దా బ్రాహ్మణులందఱు వీరితోఁ బోట్లాడి లేచి తమపూర్వదేశమునకుఁ బోయిరి. ఆ కారణముచేత మలయాలదేశమునందు బ్రాహ్మణులు లేక పోయిరి అప్పుడు పరశురాములవారు బెస్తవారికి ననఁగాఁ జేపలుపట్టు వారికి జందెములు వేసి బ్రాహ్మణులను జేసెను. పరశురామస్మృతి వ్రాసి యార్యబ్రాహ్మణులకు నుండెడు నాచారములకంటె భిన్నాచారముల నేర్పఱచి (మగవారికి ముందు జుట్టుండుటయును, ఆడువారికి రవికలు లేకుండుటయును, మొదలైనవి) ఇంకను గొన్ని కట్టుదిట్టములుచేసి తా నాదేశమునందే తపస్సుఁ జేసికొనుచుండెను. మఱికొంత కాలమున కీబ్రాహ్మణులు పరశురాములవారికి నొకయపరాధము చేసి తిరస్కరించిరి. అనంతరమందు పరశురాములవా రాబ్రాహ్మణులను తిరిగి బెస్తలగునట్లు శపించెను. అప్పటినుండియును నామలయాలదేశమం దార్య బ్రాహ్మణులు గాని, మఱియొకజాతిబ్రాహ్మణులు గాని లేకుండిరి.

అనంతరమందు కొంత కాలమునకు కదంబవంశములోని మయూరవర్మ గోదావరీతీరమందలి యహిచ్ఛత్రమునుండి యార్యబ్రాహ్మణులను కేరళదేశమునకుఁ దీసికొని పోయెను. వీరలే మలయాళదేశమందలి యిప్పటి బ్రాహ్మణులు. వీరిలోనుండియే శ్రీ శంకరాచార్యస్వాములవా రుద్భవించిరి. అహిచ్ఛత్రమునుండి వెళ్లిన బ్రాహ్మణులు భట్టాచార్యులశిష్యులు. కదంబవంశ మొక క్షత్రియరాజవంశము.

పైదానివలన మలయాలదేశ మనఁబడెడు కేరళదేశము సముద్రమునుండి యుద్ధరింపఁబడినట్లును, ఆదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేకపోఁగా గోదావరీమండలమునుండి యార్యబ్రాహ్మణు లక్కడకు తీసికొనిపోఁబడినట్లును మనము గ్రహింపవచ్చును.

పైనఁ జెప్పఁబడిన మయూరవర్మ యొక్క క్షత్రియపుర మేఁదు. అహిచ్ఛత్ర మాంధ్రదేశములోని గోదావరీతటమందున్న పిఠాపురమునొద్ద నుండెడు సర్వపురమే (=సర్పవరము). సర్పపురమాహాత్మ్యము బ్రహ్మకైవర్తపురాణములో వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈమాహాత్మ్యమును అభినవవాగనుశాసను డనియును, కవిసార్వభౌముఁ డనియును మహాప్రసిద్ధిగాంచిన కూచిమంచి తిమ్మకవిశ్రేష్ఠు లాంధ్రీకరించి యశఃకాయు లైరి.

అహిచ్ఛత్రమ[illegible] దూర్పదేశమందలి యొక రాజ్య మనివా మనశివరామ్ ఆప్టే[illegible]రి యింగ్లీషు— సంస్కృత నిఘంటువులో వ్రాయఁబడియున్న[illegible] భట్టాచార్యులవారే భట్టపాదాచార్యులవారు, భాట్టుఁడు, లేక [illegible]రిలభట్టు. మలయాలదేశమునకుఁ దీసికొనిపోఁబడిన బ్రాహ్మ[illegible] భట్టాచార్యులశిష్యు లగుటంజేసి, యాంధ్రులే - భట్టపాదాచార్యులవా రాంధ్రులే యని యాంధ్రులచరిత్ర మొదలగు గ్రంథములయందు వ్రాయఁబడి యున్నది భట్టపాదాచార్యులవారి శిష్యులలో ఆంధ్రులు మాత్రమె గాక యితరదేశీయులు గూడ నుండవచ్చును. కాని భట్టపా[illegible]దాచార్యులవారి కాలములోనే శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవా రద్వైతమ[illegible]మును స్థాపించిరి. భట్టాచార్యులవారి కాలములోనే శ్రీశంకరాచార[illegible]లవారికి నవ్యమహితపూర్వమునం దుండిన భట్టపాదులవారిశిష్యులలో [illegible]ంధ్రులు తప్ప నన్యులుండ నేరరు. అంత స్వల్పకాలములో నాడి[illegible]లలో, రయిళ్లు, టపాలు, తంతులును లేవు గనుక, నితరదేశములకు [illegible]ట్టమతము వ్యాపించుటకు వ్యవధి లేదు. భట్టపాదాచార్యులవారి కా[illegible]లనే మయూరవర్మ బ్రాహ్మణులను తీసికొనిపోయెను. అట్లు [illegible]మొదల భట్టాచార్యులవారిని వారియరణసభయమందు దర్శించిన శ్రీ[illegible]రాచార్యులవారు భట్టాచార్యులవారి శిష్యులలోనుండి యుద్భవిం[illegible]సంభవింపదు. భట్టాచార్యులవారి శిష్యులు మలయాలదేశమునకు వె[illegible]ాలకొద్దిదినములకే వీరిలోనుండి శంకరాచార్యులవా రవతారమె[illegible]వ్రాయఁబడియున్నది. భట్టపాదాచార్యులవారును శ్రీమచ్ఛంకరా[illegible]వారును నేకకాలమువా రయినట్లు చెప్పుచున్నారు.

శంకరవిజయము[illegible] శ్రీకళ్యాణానంద భారతీస్వాములవారిచే వ్రాయఁబడిన [illegible]సంగ్రహచరిత్రమందునుగూడ శ్రీమచ్ఛంకరాచార్య స్వామ[illegible]యొక్క దర్శనానంతరమే భట్టపాదాచార్యులవారు నిర్యాణ[illegible]రని వ్రాయఁబడియున్నది.

ఈపైని వ్రాత[illegible]నిని బట్టి మలయాలదేశమందలి బ్రాహ్మణులును వారిలోనుండి [illegible]ించిన శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారును, ఆంధ్రు లని స్పష్టపడు[illegible]యమై యితరులకు పండితులు వ్రాసినదాని నుదాహరించ[illegible]ను.

“దక్షిణయిండియా[illegible]తెగలు” అను గ్రంథము.

ఈగ్రంథము [illegible] గలిగి మద్రాసు దొరతనము వారిచేఁ బ్రచురింపఁబ[illegible]యాలదేశబ్రాహ్మణులనుగురించి యిట్లు వ్రాయఁబడినది.

" బ్రాహ్మణులయొక్క లిఖితములైన కొన్ని గ్రంథములలో కదంబవంశములోని మయూరవర్మకాలములో ఆంధ్రబ్రాహ్మణులు కొంతమంది దక్షిణకన్నడమునకు తీసికొనిపోబడిరి."

పైగ్రంథమందు, నంబూతిరిబ్రాహ్మణులను గుఱించిన శీర్షికను చూడుము. మఱియును పీఠికలో చూడుము.

పైగ్రంథమందె యిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

(2) "బ్రాహ్మణుల కాలగణనము ప్రకారము, మయూరవర్మ క్రీస్తుశకపూర్వము ౪౫౫—౪౪౫ సంవత్సరములవఱకు రాజ్యము చేసెను."

(3) "బ్రాహ్మణులు" అను శీర్షికక్రింద వివిధముగా వ్రాయఁబడెను.

" దీనితర్వాత (పరశురాముని శాపానంతరము) కదంబవంశము లోని మయూరవర్మ, అహిక్షేత్రమునుండి తూలుబ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చువఱకు ఆదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేరు."

(4) ప్రస్తుతమందున్న తూలుబ్రాహ్మణులను మయూరవర్మ తీసికొనివచ్చినట్లు చెప్పుటయందు సాంప్రదాయికపరంపరాకథ లన్నియును ఏకీభావమును వహించుచున్నవి.

(5) "ఉత్తరకన్నడము మండలము (జిల్లా) లోని బనవాసి యొక్క (ఇందు రాజ్యముచేసిన) కదంబవంశమునకు మూలపురుషుఁడు "మయూరవర్మ" యని శాసనములు చెప్పుచున్నవి.

(6) "గోదావరితీరమందున్న అహిక్షేత్రమునుండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాఁబడినట్లు చెప్పఁబడుచున్నారు."

(7) "నంబూతిరీలు- వీరిసాంప్రదాయికకథలు మయూరవర్మ వఱకును పోవును."

(8) "మయూరవర్మచేత బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాఁబడినప్పుడు వారు భట్టాచార్యులవారి శిష్యులుగా పెంచఁబడిరి. కాని పడమటి తీరమునకు వీరు వచ్చినవెంటనే, మలయాళదేశపు వేదాంతగురువగు శంకరాచార్యులవారి సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి."

(9) ఆగ్రంథమందే అయిదవసంపుటములో సుబ్రహ్మణ్య అయ్యరుగా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కేరళమాహాత్మ్యములో వ్రాయఁబడిన దంతకథాపరంపర, (పైడి మను) నంబూతిరీలను, అహిక్షేత్రమునుండి వచ్చినట్లుగాఁ జెప్పును. "ఇక్కడనుండి పరశురాముఁడు తాను క్రొత్తగానుద్ధరించిన దేశములోనికి బ్రాహ్మణులను తీసికొనిపోయెను." అని వ్రాసిరి.

ఈకథ లన్నియును, కేరళమాహాత్మ్యము, కేరళోత్పత్తి యను సంస్కృతగ్రంథములనుండి గ్రహింపఁబడెను.

ఈ పైప్రమాణవాక్యములనుఁబట్టి, మలయాళదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు, ఆంధ్రదేశమునుండి వారు తీసికొనిపోఁబడిరనియును, వెంటనే వారిలోనుండి శంకరాచార్యులవా రుద్భవించి రనియు గ్రహింపవచ్చును.

ఈపైదానియందు ముఖ్యవిషయములు (౧) కేరళదేశము సముద్ధరింపఁబడుటయును, (౨) ఆంధ్రదేశమునుండి మలయాళదేశమునకు బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోఁబడుటయును, వెంటనే వారిలోనుండి శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవా రుద్భవించుటయును, అయియున్నవి.

(౧) కేరళదేశము పరశురాములవా రుద్ధరించి రని యిదివఱకే వ్రాసియున్నాను. దేశము లప్పుడెట్లు ఉద్ధరింపఁబడుచుండునని భూగర్భ శాస్త్రవేత్తలు చెప్పుచున్నారు. పశ్చిమభూభాగము సహ్యాద్రి, శేషాచలము మొదలైనవి శ్రీమహావిష్ణువు యజ్ఞవరాహరూపమున సముద్ధరించె నని మనపురాణములయందును, శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యమునందును వర్ణింపఁబడి యున్నది. హిమాలయపర్వతములమీఁదను, పశ్చిమపర్వతములమీఁదను, సముద్రమందుండెడు, నత్తగుల్లలు, చిప్పలు మొదలైనవి దొరకుచుండుటచేత నవి సముద్రమునుండి పైకివచ్చినవి యని శాస్త్రవేత్తలు, చెప్పుచున్నారు. మఱియును, అట్లు పైకివచ్చుటచేతనే పూర్వము సముద్రమయముగా నుండెడు ఉత్తరహిందుస్థానము గంగా సింధుమైదానము పైకిలేచి భూభాగమైనదనియును, ఆఫ్రికాను, ఇండియాను కలిపెడు భూభాగము సముద్రములో మునిఁగిపోవుటచేత, ఆఫ్రికాకు ఇండియాకును సంబంధము తెగిపోయిన దనియును వారు చెప్పుచున్నారు. కాఁబట్టి యీ పశ్చిమపర్వతభాగము అనఁగా కేరళ దేశము పైకి వచ్చినమాట సత్యము.

(౨) ఒకదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు మఱియొకదేశము నుండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోఁబడుటయును సహజమే. గౌడదేశ మందు (బెంగాలులో) బ్రాహ్మణులు లేకుండినప్పుడు బ్రాహ్మణుల నితరదేశమునుండి తెచ్చి రనియును వారే యిప్పటిబెంగాలులోని బ్రాహ్మణు లనియును చెప్పుచున్నారు. నాలుగువంశములబ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చిరఁట.

(1) ముఖోపాధ్యాయుఁడు (2) బంధోపాధ్యాయుఁడు (3) చతుర్థోపాధ్యాయుఁడు (4) గంగోపాధ్యాయుఁడు — పేర్లు గల కుటుంబములు.

ఈపైవారు శ్రోత్రియులుగా నుండినపు డాయాపుములనే నిల్పుకొనిరి. లౌకికులు (1) ముఖర్జీ (2) బనర్జీ (3) చటర్జీ (4) గంగూలి యని పిలువఁబడిరి. అనంతరమందు వారికివారికి గలిగినబిరుదులనుఁ బట్టి వేఱువేఱుకుటుంబములవారైరి.

(1) రాయి (2) విద్యాసాగర్ (3) సర్వాధికారి. (4) విరాగి మొదలైవి.

మయూరవర్మ భట్టాచార్యులవారును శ్రీశంకరాచార్యులవారును సమకాలికులుగాఁ గనఁబడుచున్నారు. శ్రీమదాచార్యులవా రాంధ్రు లని నే నొక్కఁడనే వ్రాయుటలేదు. ఆంధ్రమహాసభవారిచే ప్రచు రింపఁబడిన 'ఆంధ్రప్రశంసము' అను చిన్నిగ్రంథమును- ప్రథమాంధ్రసభ

మనంతరమందు కాఁబోలును ప్రచురింపఁబడినది.—మఱికొన్ని దంతకథలును, నీవిధముననే చెప్పుచున్నవి.

ఒకదేశమునుండి వేఱొకదేశమునకు బ్రాహ్మణులుగాని, మఱియొకరు గాని వెళ్లినపుడు తమజాతిత్వమును వెంటనే కోలుపోరు. కొన్నినాళులయేండ్లు గడచి తమవేషభాషాదులను, తమదేశమునుగూడ మఱచిపోవుట తటస్థించినప్పుడు మాత్రమే యనేకశతాబ్దములయనంతరమందు నూత్న దేశీయులుగాఁ బరిగణింపఁబడవచ్చును. అట్లు మఱచిపోకుండుటకు దృష్టాంతములుగా నీక్రిందివానిని గ్రహింపవచ్చును.

(1) ఇప్పు డాంధ్రదేశమందున్న ద్రావిళ్లు, అఱవదేశమునుండి వచ్చి యాంధ్రదేశమందు కాఁపురమున్నను వారిపూర్వపునామముచేతనే పేర్కొనఁబడుచున్నారు. వారియందు ద్రావిడాచారములు కొన్ని తమ పట్టుచునేయున్నవి.

(2) మహారాష్ట్రదేశమగు విదర్భదేశము(బేరారు=బీదరు)దేశమునుండి రెడ్లప్రభుత్వకాలములో (౧౩.౧౪ అనంతరకాలములో) నాంధ్రదేశమునకు వచ్చి నిల్చిపోయిన విదర్భజులు (అనఁగా వెలినాటి వైదికులు) తమభాషను దేశమును మఱచిపోయినను, వారి భాషావిన్నాములు కొన్ని, వారిభాష పూర్వము మహారాష్ట్రభాష యనియును, వారు మహారాష్ట్రు లనియును చెప్పుచునేయున్నవి. (ఈవిషయమై నేను గ్రంథ మొకటి వ్రాసినాను. అదియు నింకను ముద్రింపఁబడలేదు.)

(3) దక్షిణదేశమునకుఁ బోయిన ఆంధ్రులు ఇంకను తమయాంధ్రత్వమును మఱచిపోలేదు.

త్యాగరాజుగారిని యాంధ్రుఁ డనియే యెన్నుచున్నాము. ఈ మహనీయుఁడు సంగీతమందు మహావిద్వాంసుఁడుగదా.

కాఁబట్టి శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారు కేరళదేశమందు జననమొందినను వారాంధ్రులే యని నిస్సందేహముగాఁ జెప్పవలెను.

(4) మతవ్యాపనము; దిగ్విజయము.

శ్రీ కళ్యాణానంద భారతీస్వాములవారిచేత వ్రాయఁబడిన "భారతవర్షసంగ్రహచరిత్రము" న నిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యవర్యసామ్రాజ్యము

"అఖండవేదమూర్తియనఁ బొల్చు కుమారిలభట్టునకు సంత్యదివసంబున బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించి, తత్క్షణమునుండి యఖండతేజంబున బ్రహ్మవిద్యావైభవంబును సహస్రముఖంబుల బోధచేసి భారతవర్షమునఁ బ్రజ్వరిల్లిన జైన బౌద్ధాది వేదబాహ్యమతంబుల దెబ్బదిరెంటిని ధ్వంసముగావించి వైదికధర్మమునఁ బ్రసరించిన దురాచారములఁ ద్రోసిపుచ్చి యాసేతుశీతనగమధ్యదేశము దమదిగ్విజయంబుచేఁ బవిత్రముచేసి జగద్గురుండోయను యశమును దిగంతములకు నాచంద్రతారకముగా కోటిసూర్యులతేజంబుపగిది విజృంభింపఁ జేసిన పరమేశ్వరమూర్తి యగు శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యులు షోడశకళాపరిపూర్ణుండగుపున్నమచందురునిబోలె షోడశవర్షపరిమితవయస్కులై కుమారిలభట్టుయొక్క యాశ్రమమున సఖండయోగమున్న బోలెను."

ఈవిషయమును జైనవిజయ మిట్లుల వర్ణించుచున్నయది.

"పశ్చాత్ పంచదశేవర్షే శంకరస్యాగతే సతి, భట్టాచార్యకుమారస్య దర్శనం కృతవాన్ శివః."

లోకశంకరుం డగు నీమహామహునిచరిత్ర మేరికిని నిందుకేనియు నొకవింత గాదు. మహామహుండగు శంకరుండు నేఁటికిని సకలజనుల మధ్యను, సకలదేశంబులందును మూర్తీభవించియుండుట యటుండ భారతవర్షమున నాసేతుహిమాచలము ప్రతియణువున నఖండతేజోవైభవంబున ప్రకాశించుచుండె నామహాపురుషునిగూర్చి గ్రంథాడంబరముఁ జేయ యత్నించుట హాస్యాస్పదము, కావున నామహావతారము యొక్క సామాన్యవిషయములను అత్యద్భుతకార్యముల నటుంచి ప్రకృతపు చరిత్రోపయుక్త మగు విషయముల మాత్రము సూచించుచున్నవాఁడను. ఇట్టి మహాకార్యముల నాచరించిన మహాపురుషుఁ డీ మానవశరీరమున జనించి భారతవర్షమును పావనముఁ జేసినకాల మత్యల్పము. అద్దాని బుధు లిట్లు ప్రశంసించుచున్నారు.

"అష్టవర్షే చతుర్వేదీ, ద్వాదశే సర్వశాస్త్రవిత్,
షోడశే కృతవాన్ భాష్యం, ద్వాత్రింశే మునిరభ్యగాత్."

లోకశంకరునిచారిత్రమంతయు బుధు లీముప్పదిరెండక్కరములలో సంగ్రహముఁ జేసిరి. ఈమహానుభావుఁడు కేరళదేశమున గాలటియను నగ్రహారమున నఖండవేదమూర్తి యగు శివగురునిపుత్త్రుండు, ఈయన కలి 2593-వ సంవత్సరం బగు (31 2—2593=509 క్రీస్తుపూర్వము) నందనసంవత్సర వైశాఖ శుక్లపంచమీ భానువారమున పునర్వసు నక్షత్రమున ధనుర్లగ్నమున నవతరించె. ఈవిషయమును ప్రాచీనశంకరవిజయ మిట్లు ప్రశంసించుచున్నయది.

"తిష్యే ప్రయా త్యనల౧, శేవధి౨, బాణ౩, నేత్రే౪,
యో నందనే దినమణా వుదగధ్వభాజి,
రాధేదితేరుడు వినిర్గతమంగలగ్నే,
ప్యాహూతవాన్ శివగురుః సచ శంకరేతి.

౧. అగ్ని=3. ౨. శేవధి=శంఖాదినవనిధులు=౯. 3. బాణ=౫. ౪. నేత్ర=౨. చివరనుంచి మొదటికి ౨౫౯3.

కలి 2593-వ వత్సరమున నవతరించి రెండవవర్షమునఁ గృతోపనయనుండై యెనిమిదివత్సరములవయస్సు వచ్చునప్పటికి నాలుగు వేదముల నధ్యయనము గావించి సర్వకర్మసన్న్యాసంబు గావించి నర్మదాతీరంబున నమలేశ్వరక్షేత్రంబున నత్యుత్కృష్టతమంబగు నాశ్రమంబున బ్రహ్మవిద్యాపీఠమును నెలకొల్పియున్న శ్రీగోవిందభగవత్పాదుల యథావిధి సందర్శించి వారికడ నాలుగుసంవత్సరములలో సకలశాస్త్రముల నభ్యసించి యనుజ్ఞవడసి పండ్రెండవ సంవత్సరము పూర్తియైనదిమొదలు నాలుగువత్సరములలోన బ్రహ్మసూత్రత్రయభాష్యముల రచియించి, పదునాఱవ సంవత్సరము మొదలు ముప్పదిరెండవ వత్సరమువఱకుఁ గల పదునాఱువత్సరములును భారతభూమినంతయుఁ దమపాదపద్మములతోను వాగమృతధారలతోను బవిత్రముఁ జేసి బౌద్ధాదివేదబాహ్యమతముల

డెబ్బదిరెండింటిచే భారతవర్షమున బయలు వెడలిన యధర్మవిప్లవాదయములను బరిశుభ్రముజేసి నేటివఱకు నఖండయశంబున మూర్తీభవించి యున్న వైదికధర్మవృత్తంబులను బ్రహ్మవిద్యావనంబులను బ్రతిష్ఠఁ జేసెను. ఈమహానుభావుని యుద్యమంబున పద్మపాద, హస్తామలక, తోటక, సురేశ్వరాచార్యాది మహానుభావులు పదునలువురు కృతకృత్యులై నేటికి నఖండయశమును బడసియున్నవారు. మహాశయుండగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులు సాంగోపాంగముగ నాలుగువేదముల గ్రహించి యట్టివేదములతత్త్వమును సుకరముగ లోకమునకు వెల్లడియగునటు లప్రతిహతంబులగు గ్రంథరాజముల రచియించి యవ్వాని మహాశయులను బరమహంసపరివ్రాజకులనను శిష్యులకు బ్రవచనంబు సేయుచు భారతవర్షంబున దిగ్విజయముగావింపనెంచి బయలువెడలి తమ యఖండవిద్యావైభవంబుచే సకలరాష్ట్రీయప్రభువులను సకలవిద్వాంసులను దమశిష్యులనుగా నొనరించి యఖండసామ్రాజ్యాధిపత్యమును వహించి వైదికధర్మప్రతిష్ఠకై చేసినయేర్పాటు లెవి యనః—

వైదికధర్మానురక్తులును, తద్ధర్మపరిపాలకులు నగు ప్రభువులు లేమిచేఁ గద యిదివఱకు వైదికధర్మము క్షీణించె. అట్టికొఱతను బూర్తి చేయఁ గ్రొత్తవిధమున భారతవర్షీయరాజ్యాంగతంత్రమును సంస్కరించె. కలియుగమునకుఁ బూర్వమునను కలియందు 1050 సంవత్సరముల వఱకును క్షత్రియులు పరిపాలనము గావించుచుండెడివారలుగదా. వారలు వైదికధర్మవిదులును, తదాసక్తచిత్తులు నగుటంజేసి సర్వవిధముల ధర్మసంగ్రహమార్గముల ననుసరించుచు నావశ్యకమైనపు డెల్లకాలముల యందు నగ్రగణ్యులగు బ్రాహ్మణులవలన ధర్మమును గుర్తెఱిఁగి ప్రవర్తించుచుండెడివారలు. దానంజేసి బ్రాహ్మణులు తాటస్థ్యమున నుండి తమతమ కార్యముల యథోచితముగఁ జేసికొనుచు గాలమును గడపుచుండెడివారలు. ప్రస్తుతమునను యట్టిపరిపాలకులులేనిచో దేశ మధోగతిని జెంద సిద్ధముగానున్నకాలమున నట్టిదుస్థితిని తొలగింపఁ బరిపాలనాధికారమును బ్రాహ్మణులు వహించునట్లు చేసిరి. అదెట్లనిన ప్రజల యోగక్షేమములఁ గని దండనాధికారమును, రాష్ట్రీయప్రభువులకు సర్వవిధములఁ గార్యనిర్వాహకత్వమున జ్ఞానమును, బ్రదర్శించుబాధ్యత బ్రాహ్మణులయందు నునిచె. బ్రాహ్మణులయినను గృహస్థులైనచో రాగద్వేషాదులతో నొప్పియుండుటచే నకలంకముగ నిష్పక్షపాతబుద్ధి జనించుట దుర్ఘటము. కావున వైదికధర్మరక్షణతంత్రమును నడుప నిరీహులును, నిష్కాములును, విద్వాంసులును నగు పరమహంసపరివ్రాజకులను నిలిపి, వారల యాజ్ఞానుసారముగ రాష్ట్రీయప్రభువులు పరిపాలించునటుల నియమించి యొక్కొక్క రాష్ట్రీయప్రభువున కొక్కొక్క పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యుని గురువుగ నేర్పఱచి, వారలయాస్థానము నందుండునట్లు శాసించె. అట్టిశాసనమునకు సాక్ష్యముగ నిందుమించుగ బ్రతిప్రభునగరమందును నొకరాజగురుమఠమును, రాజగురువును, నేటివఱకును నుత్తరదేశమున గొంతవఱకుఁ గాఁడఁగలము. ఈరాజగురువులందఱును దమకు సన్నిహితముగు పీఠస్థానమునవుండి యాశపరముగ కార్యనిర్వాహకులను గుర్తెఱుంగ భారతవర్షమున వైదికధర్మరక్షణ దుర్గంబులో యనఁనొప్పు నైదుమహాపీఠంబుల పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యుల కాకరముగనుండునట్లు ప్రతిష్ఠించె. అవెవ్వి యనః—

(1) కలి 2611 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 490-(౪౯౦) సాధారణసంవత్సర మాఘశుక్ల సప్తమియందు ద్వారకాక్షేత్రమున హస్తామలకాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద బ్రతిష్ఠింపఁబడిన శారదాపీఠము.

(2) కలి 2616 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 485 (౪౮౫) రాక్షససంవత్సర పుష్యపూర్ణిమయందు, తోటకాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద బదరికాశ్రమమున బ్రతిష్ఠింపఁబడిన జ్యోతిర్మఠము.

(3) కలి 2617 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 484 (౪౮౪) నలసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ దశమియందు పద్మపాదాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద శ్రీజగన్నాథక్షేత్రమునఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన గోవర్ధనమఠము.

(4) కలి 2618 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 483 (౪౮౩) పింగళసంవత్సరపుష్యపూర్ణిమయందు తుంగభద్రాతీరమున శృంగేరిక్షేత్రమున సురేశ్వరాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద, ప్రతిష్ఠింపఁబడిన శారదాపీఠము.

(5) కలి 2620 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 480(౪౮౦) సిద్ధార్థినామసంవత్సర వైశాఖపూర్ణిమయందుఁ గంచిక్షేత్రమునఁ దమకు వాసయోగ్యముగా నుండఁ బ్రతిష్ఠించిన కామకోటిమఠము.

ఈ యయిదుమఠము లటుండ నెచ్చటెచ్చట బౌద్ధాదిమతస్థానములుండెనో యచ్చటచ్చట నాబౌద్ధుల పరాభవించి వారలస్థానములయందుఁ బరమహంసపరివ్రాజకులను ధర్మక్షేమము ప్రబలకుండునటులు. గాపాడ నియమించె. రాజగురుస్థానంబులును, వితరస్థానంబులును, సామాన్యపీఠములు. పైనుదాహరింపఁబడిన యైదున్ననో యధికారపీఠములు. ఇట్టియైదుపీఠములయాజ్ఞల ననుసరించి సర్వజనులు వర్తింపవలయు నను శాసనముచే పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యవర్యుల సామ్రాజ్యాధిపత్యమును క్షత్రియపరిపాలకస్థానమున నెలకొల్పి, అందులకుఁ దగునియమములను జక్కఁగ నుపదేశించి వ్యవహరింపఁజేసి ప్రతిగ్రామమునందును పీఠశాసనానుసారముగ ధర్మమును బ్రవర్తింపఁజేయ పరిషత్తులను, సభాపతుల నేర్పఱిచె. నేటికిని నవ్వానియొక్క ఛాయలు వ్యవహారమునందు నిలిచియేయున్నవి. ఇట్టి గ్రామపరిషత్తులను, నగరపరిషత్తులను విమర్శింపఁ బర్యటనయతులయందు భారమునిచి, వారలు వత్సరమున నెనిమిదిమాసములుచేయు విశ్వరూపయాత్రయం దక్కడక్కడ వ్యవహారములఁ బ్రత్యక్షముగఁజూచి పీఠములకు నివేదింప నియమించె. ఇట్టి పర్యటన యతులన్ననో - బౌద్ధాదిమంచకయతులవలె స్వచ్ఛందముగఁ జరింపకుండ - వైదికధర్మప్రయుక్తసన్న్యాసంబును యథావిధిపీఠముల కడ దీసికొని వర్తింపవలయు నని శాసించె. ఇట్లు పలువిధంబుల బౌద్ధాదికుమతంబులదుర్నయముల వారించి సన్న్యాసధర్మమును యథావిధిఁ బ్రతిష్ఠించి వైదికధర్మసామ్రాజ్యమును నఖండయశమునఁ బ్రతిష్ఠించి యప్రతిహతంబును, నఖండమును నగు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముతోఁ గలి 2625 నకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 477=(౪౭౭)వ సంవత్సరమున వారు బ్రహ్మలోకమున జేరిరి. అదిమొదలు మహామహిమీయశకము భారతభూమి

యందుఁ బ్రవర్తించుచుండు నా జగద్గురుండగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన వైదికధర్మసామ్రాజ్యమున భారతభూమి సర్వవిధముల బరిపాలనము చేయఁబడియె. ఇట్టిసామ్రాజ్యచిహ్నము నేఁటివఱకును భారతభూమియందు నిలిచియుండుటచేత నక్కాలమునఁ బరమహంస సామ్రాజ్యము వర్తిల్లె నని యాధునికచరిత్రకారులుగూడ సుకరముగ గ్రహింపవచ్చును. కావున నాటంగో లెక్కఁగా కలి 2625 వకు సరియైన క్రీ॥ పూ॥ 477 (౪౭౭) వ సంవత్సరమునుండి నేటివఱకు నవిచ్ఛిన్నముగ శ్రీశంకరభగవత్పాదపరంపర యభివృద్ధినొందుచు భారతవర్షచారిత్రమును వేనోళ్ల బ్రకటించుచున్న యది. పైనుదాహరింపఁబడిన యైదు మహాపీఠములను ప్రధానస్థానములుగను, రాజగురువులమఠము లుపస్థానములుగను, రాష్ట్రీయప్రభువులు కార్యనిర్వాహకప్రముఖులుగ నించుమించుగ కలి 4302 వకు సరియైన క్రీస్తుశకము వెనుక (తర్వాత) 1200 (౧౨౦౦) సంవత్సరములవరకును భారతవర్షమంతయును నఖండమగు పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యసామ్రాజ్యముచే నకలంకముగఁ బరిపాలింపఁబడెనని నిస్సందేహముగఁ జెప్పవచ్చును. ఇట్టి యఖండసామ్రాజ్యమున రాష్ట్రీయప్రభువులచరిత్ర మంతరించినదని రోజించుటకు గూడ నొక యవివేకంబ. ఇక్కాలమున పీఠపరంపరయందుఁ గ్రమముగ సామ్రాజ్యమును జేసికొనినవారలనామములు పీఠములయందు నిరంతరముగ నెల కొలుపఁబడియేయున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నట్టిపీఠపరంపర నిచట నుదాహరించుట విరమించితిమి.

రాటపు గీతికలు

సోమంచి సూర్య నారాయణ శర్మ గారు

శీలమును గాపాడు నొసఁగును-శ్రీలఁ గడు నీ మేలిరాటము
నూలువడుకుము నూలువడుకుము-ప్రాలుమాలక సోదరీ

కాటకంబుల దాటుటకు నిదె-మేటిసాధన మింక సందియ
మేటికని మాటికిని పెద్దలు-చాటుచుండిరి సోదరీ

పారతంత్ర్యముఁ బారద్రోలియు-భారతావనిఁగావఁ బ్రబలా
ధార మీరాటంబె యనుచు-న్నారు ధీరులు సోదరీ

నల్లవారల నుద్ధరింపఁగ-నిల్లిదే సాధన మటంచుఁ బ్ర
ఫుల్లచంద్రుఁడు చేయు బోధలు-తెల్లమయ్యెనె సోదరీ

కదురు చల్లగ నున్నచో నేఁ-గదలుతును గోల్కొండ నని యొక
ముదిత మును పాడెనఁట యర్థము విదితమయ్యెనె సోదరీ

శుక్రశిష్యుల జఱచు నాహరి-చక్రమే యీరాటచక్రము
అక్రమములగు విక్రమంబుల-నడఁచివేయును సోదరీ

కదురుకవ్వము లాడుచుండెడు-సదనమున నేవేళ నిందిర
కుదురుకొను నను సూక్తిభావముఁ-గూర్మి నెఱుఁగుము సోదరీ

అల్పముగఁ దలఁపకుము నీ యిల-వేల్పు రాటము భద్రరీతిని
నిల్పి భారతమాతృయశమును-నిల్పఁ దివురుము సోదరీ

ముతుకనూ లని కొతుకకుము నీ-వతిప్రశస్తపు సరణి నేర్పుతో
సతము పనిచేసిన వడుకనే-రుతువు శీఘ్రము సోదరీ

తెలివితేటలు పూన్కి కరకౌ-శలముఁ బలువురు గాంచి యలరఁగ
నెలమి వడుకుము నూలు విసు వీఁక-నలసబుద్ధిని సోదరీ

సాంఘిక దురాచారములు

తల్లాప్రగడ వెంకటేశ్వర రావు గారు

ఏ దేశముగాని, యత్యున్నతదశలో నున్నది యనగా, నాదేశపు ప్రజలు యావన్మంది, యెల్లపుడు సంతుష్టాంతరంగులై, యెట్టి యిడుమలబడక, తమజీవితమునందలి నిజార్థమును తెలిసికొని, కాలము గడుపుచుండుటయే యని యర్థము. ఎప్పుడు వారసంతుష్టులై మెలగుచు, కష్టములపాలై, ధర్మవిదూరు లగుచుందురో యప్పుడే, వాదేశము మిగుల హీనస్థితియం దున్నదని వేరుగ చెప్ప నవసర ముండదు. ప్రాచీనకాలమందు ఋషులు, జాతులను, కొన్ని సంఘములుగా విభజించి, ప్రతిసంఘమునకు, కొన్ని నియమముల నేర్పరిచి, యానిబంధనలకు వ్యతిరేకముగ ప్రవర్తించినయెడల సంఘమునుండి బహిష్కరించుచు వచ్చుచుండిరి. మఱియు వారా నిబంధనలను నాయా కాలానుసరణి నేర్పరచిరి. వానిని మనము యీకాలమునకు సరిపడులాగున, మార్చుకొననియెడల, సంఘమునకే ముప్పువాటిల్లు సూచనలు కనుపట్టుచున్నవని చెప్పకతీరదు. ఇప్పుడు, మనము మనసంఘమున నందు దురాచారము లేవియో, యిప్పు డవి మార్చుటకు గలకారణము లెట్టివో మార్పున కెట్టి యవకాశము లైనకలవో లేవో, యించుక విచారించుట మనకర్తవ్యము. అందులో ముఖ్యమగు వాటిని యీక్రింద పొందుపరచుచున్నాఁడను:

బాల్యవివాహములు

చాలకాలమునుండి మనమీ ఘోరపాతకమునకు నొడిగట్టుచున్నామని వ్రాయ సాహసించుచున్నాఁడను. ఏదేశమునకు గాని, యేజాతికిగాని, యేకుటుంబమునకు గాని, స్త్రీలవలననే, ప్రతిష్ఠ గాని యప్రతిష్ఠ గాని సంభవించుట తథ్యము. వారు శక్తిస్వరూపిణులు. అట్టి స్త్రీలను మనమే దుర్మార్గదారులకు త్రిప్పి, మనపూర్వపుస్త్రీల ఔన్నత్యమునకు భంగము తెచ్చినవార మగుచున్నారము. పలుతావుల మనము కనిపెట్టున దేమన, నీబాల్యవివాహమువల్ల, భార్యాభర్తలిరువుర కన్యోన్యప్రేమాతిశయములు లేకపోవుటయే. కారణ మేమన, వారి చిన్నవయస్సు నందే, అనగా, భర్తయన నెవరో, భార్యాభర్తలిరువుర కుండు సంబంధ మెట్టిదో, తెలియకమునుపే, వివాహములు చేయుట సంభవించుటయు, వయోవిద్యారూపములయం దిరువురు హస్తిమశకాంతరము పోలిక గలిగియుండుటయు యిత్యాదిగాగల కారణములు సమకూడుచున్నవి. ఇందువలనవారు తమధర్మపథమునుండి పతితు లగుట సంభవించుచున్నది. ఇదియునుగాక, దీనివిషయమై, పత్రికలమూలమునను, కరపత్రములమూలమునను, ప్రచురణ జరిగియు కొందఱువ్యక్తులకు స్వానుభవమునకు వచ్చియు, దేశభాగమున చాలవరకు, యీదురాచారఫలితమును గాంచియు, యింతవరకు సోదరు లాచరణకు తీసికొనిరాక పోవుట కడుశోచనీయము.

స్త్రీలకువిద్య

ఈ విషయమునై పలువురు పలువిధముల నభిప్రాయములకు లోనయి, వారికి తోచినరీతిగా దీని నాచరణలోనికి తీసికొనివచ్చుచున్నారు. స్త్రీల కెట్టి విద్య కావలె ననియే ప్రశ్న. వారివిద్య యెప్పుడును, ముందువారు జరుపబోవు ఆశ్రమమునకు తగురీతి నుండవలె నని నాయభిప్రాయము. పురుషులమగు మనము, విద్య నభ్యసించి (ప్రస్తుతవిద్యావిధానమునందు లోపము లున్నప్పటికిని) ఒకప్పుడు గాకపోయిన, మరొకప్పుడైనను, మన ఆదర్శకపురుషులను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని, వారి ననుసరించుటకు ప్రయత్నింతు మనుట సత్యము. అటులే స్త్రీలుకూడ తమపూర్వపుస్త్రీలవర్తనములను మనస్సునం దిడుకొని, తమ ఆశ్రమధర్మమును నెఱవేర్చుకొనెద రనుట వాస్తవము. కనుక నీతిసాత్వికమగు విద్య వారికి గఱపవలసియున్నది. భగవంతుని దృష్టికి నందఱు సమానులు. వారివారి కర్మానుగుణముగ మరల జన్మము లెత్తుచుందురు. అందుకొఱకై తమజీవితమునందలి యథార్థమును తెలిసికొని ప్రతిమానవుడును ప్రయత్నింపవలసియున్నది. తమలోనణగియున్న జ్ఞానతేజస్సును, విద్యయనుదానిచే వృద్ధిచేసి, కర్మను గడంగవలసియున్నది. ఇదియే పశువులకును, మనకు నుండు భేదము. సోదరీతుల్యలగు మనస్త్రీలకు విద్య రానియెడల వారుకూడ, పశువులు పక్షులు మొదలుగాగల తిర్యగ్జంతువులతో సమానులే కదా! కాన వారివిద్యకై తగురీతిని మనము ప్రయత్నింపవలసియున్నది.

కట్నములు

భారతావనియందలి ప్రజలు చాలవఱకు ప్రతివిషయములోను వ్యామోహమునఁబడి తాము మోసపోవుచున్న సంగతికూడ గుర్తెఱుంగరుకదా! ఈదేశమున, నందులో ఆంధ్రావనియందటను, కట్నమనెడి మహాపిశాచము కొంతకాలమునుండి స్థిరస్థాయియై, ప్రజలను ఒకకొననుండి, పిప్పి పీల్చివేయుచుండ, సామాన్యులందఱు దానివాత బడి, చివరకు తినుటకుతిండికూడ లేక, అల్లాడుచుండ, కనివినియు, నాయకులును, సంస్కర్తలుకూడ, తమకు గాదన్నట్లు, మౌనముద్రను దాల్చియుండుట, కడు శోచనీయముగ నున్నది. బహుశః సంస్కర్తలందఱు ఏకోన్ముఖులై! దేశమున, సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలిగినగాని, తమసమస్యలు ఫలోన్ముఖమునకు రావని తలచి, తదభిలాషులై, పనిచేయుచుండవచ్చును గాని, సంపూర్ణమగు హక్కు కలిగినను, దీని కొక కాసన యవసరము లేదు. ఇది ప్రతివ్యక్తికిని సంబంధించిన విషయముగాన వారివారి మనస్సులు పరివర్తనము నొందిన చాలును. ఈకాలమున విదేశవస్త్రమునందు, వ్యామోహ మెటులు తగ్గుచున్నదో, యటులనే,

కట్నములందును వ్యామోహము తగ్గువరకులో నాశ్చర్యముండబోదు. అందులకై ప్రజలకు తగు రీతిని ప్రబోధము అవసరమై యున్నది.

ఈ కట్నమనెడి మాట తలఁచుకొనిన గుండె ఝల్లుమను చున్నది. దీనిని గురించి వివరించుట అనవసరము. అయినను, ఒక చిన్న సంగతి జూచెదము. సాధారణుడగు మానవుడొకఁడు, ఏతాలూకా ఆఫీసులోగాని లేక మరి యేయితరడిపార్టుమెంటులో గాని, ఒక గుమాస్తాగా నుండి నెలకు 35,40 లు తెచ్చుకొనుచుండె ననుకొందము. ఇతనికి ఇదితప్ప మరియేయితరఆస్తులుగాని లేవని తలపుఁడు. ఈ కఱవు కాలములో, ఈ స్వల్పపుసొమ్మమీద ఆధారపడి ఉదరపోషణము గావించుకొనుటయే మిగుల కష్టతరముగ నుండును. ఇటులుండ, మానవ ప్రకృతి గాన, ఈతనికొక ఆడశిశువు కలిగినయెడల అంతటినుండి ఏమని తలపోయును? "ఈ శిశువునకు క్రమేణ వయస్సు రాగలదు. పదిసంవత్సరములు వచ్చుసరికి వివాహము చేయవలెను గదా! మనము కట్న మేమియు నియ్యలేము. ఏమాత్రమయినా అధమము 500-0-0 అయినా యిచ్చినగాని సామాన్యుడయినా రాడు. ఇది ఎటులు పొసగును దైవమా!" యని కుందసాగును. అంతటినుండి తాను ఒకపూట తిండిమానియో, లేక, ఒకప్రక్క కాల్చుకొనియో కొంతసొమ్ము నిలువ చేయసాగును. ఇటుల ఎన్నిసంవత్సరములు కష్టపడిన అతనియొక్క యిక్కట్టు లీడేరును? అతనిజన్మ మంతయు యిటుల సాగవలసినదేనా? దేశీయులారా! మన కీ చిన్న విషయము చాలదా! అనేకసంసారములు ఈకట్నములవలన దివాలా తీయుచున్నవి. అదియును గాక, యీ వివాహములలో నింకను, దుర్వ్యయములు మానుటలేదు. ఇదియంతయు మనసంఘమునకుండు స్వయంకృతాపరాధ మేయనినమ్ముడు. ఎందులకు, మీర లీదుర్వ్యామోహమున బడిరెదరు? ఎవరైనను సరే, "నేను యిప్పటినుండి కట్నము నియ్యను" యని ప్రతిజ్ఞ చేసికొనవలయును. ఇతరు లెవరైనా, తిరుగ నిట్టిదుర్వృత్తిలో పడుచుండినయెడల వారిని ఇట్టిపనిలోనికి దిగకుండనట్లుగా బోధించవలెను. అప్పటికీ వినని యెడల బహిష్కారణాయుధము ప్రయోగించవలెను. తప్పదు. ఇప్పటికైనను మేలుకొనుడు! ఆంధ్రమహాజను లందఱు మహాసభలు, రాష్ట్రీయ సభలు జరిపినపోటుల నెల్లడను, రాజకీయవిషయములతోపాటు యీ సాంఘికసమస్య ముఖ్యముగా జర్చింపఁ ప్రార్థిస్తుయున్నాఁడను.

దీనసంరక్షణుఁడు

పొన్నలూరి నరసింహము గారు

ధనముం గూర్పఁగ నెంచి కొంద ఱిల రే•ధర్మంబులన్ జేయకన్
తనవారంచును పేదలంచును దయా•దాక్షిణ్యము ల్వీడి తీ
రని కష్టంబులఁ బెట్టి లోకు లతిచి•త్రం బంద వే దుఃఖభా
జనమౌ ద్రవ్యముఁ గూర్తు రెందులకొ? కృ•ష్ణా! దీనసంరక్షణా.

మ. 'బలవంతుండను నే' నటంచు మదిలో • భావించి గర్వంబునన్
యిలలో నందఱ నన్నిమార్గములఁ బా • హింపించు దుష్టాత్ముఁ డెం
దులకు న్గాక దురంతకష్టములఁ బొం•దు న్గాన శాంతంబుమై
తలనే వాల్చి మెలంగ మే లిల ముకుం•దా! దీనసంరక్షణా.

మ. అనఘా! యంగవిహీనులై నిరతమున్ • యత్యాపద నొంది కూ
డును గుడ్డన్ గడియింపలేక సతిగో•డుం జెందు నా పేదలం
గని కారుణ్యము మీఱ శక్తికొలఁది•గా సత్వరం బిచ్చు బు
ద్ధిని నాకిమ్ము సతమ్ము సత్కృపను శం•శ్రీ! దీనసంరక్షణా.

మ. వరదా! దుష్టులమైత్రిఁ జేయకను నీ•వారిం సదా చేరి ని
ర్ధర సత్కార్యము లాచరింప నతిశ్ర•ద్ధన్ వాద సద్ధర్మముల్
జయపంగా నిదెః మంచిబుద్ధి యని యాసన్ • వేఁడుచున్నాఁడ నీ
కరుణన్ నా పయిఁ జూపవే భువనర•క్షా! దీనసంరక్షణా.

మ. ధనవంతుం డెటి చేసినన్ యదియె స•త్కార్యంబంచు మోమోటమున్
జనముల్ వాకొనుచుండ్రు లోకమునఁగృ•ష్ణా! దాని నే నేరకన్
ధనహీనుం డొనరించినన్ గని మహా•దర్పంబునన్ దౌర్యశే
కను శిక్షింతురు పాడియే? కుజనశి•క్షా! దీనసంరక్షణా.

The Panchama Association - Ellore

ఏలూరు ఆదిమాంధ్రసంఘము

M. & S. M. Head Office New Buildings-Madras

మదరాసు రైల్వే నూతన ప్రధానకార్యాలయము-చెన్నపురి

Esplanade Row - Madras

ఎస్ప్లనేడు రో - చెన్నపురి

The Andhra Youngmen's Association, Kharagpur

ఖరగపురము ఆంధ్ర యువజనసంఘము

జాతీయవిద్యావిధానము

పోతాప్రగడ నరసింహం గారు

ఉ. చెప్పఁగ లేము హిందువులు । చేసినకర్మ మదేమొ సర్వదా
ముప్పదిమూఁడుకోట్ల సుర । పుంగవులన్ భజియించునట్టి యీ
ముప్పదిమూఁడుకోట్ల జనమున్ । వసులై రొకయేడుకోట్లకున్
గుప్పున దోమకుత్తుకను । గుంజరయూధము చొచ్చె కైవడిన్.

ప్రజలయందు వైరములను రూపుమాపి, ఐక్యభావమును గల్పించి, వర్తకవ్యాపారముల వృద్ధిపఱచి, పాలనశక్తుల బెంచి, అగత్యములగు మత, సాంఘిక, రాజ్యాంగ ఆర్థికవిషయములను నిర్ధారణ చేయునదియే జాతీయవిద్య. దేశీయులభౌతిక నైతిక ఆధ్యాత్మికసంపత్తును పెంపొందించునదియే జాతీయవిద్య. సృష్టివైచిత్ర్యముం జూచి బెగడొందక, ఇంద్రియగ్రాహ్యప్రపంచమే యథార్థమని మోసపోక, నిర్మలజ్ఞానమయంబగు సర్వంబును ఆత్మమయంబుగ నెఱుంగుచు, యోగాభ్యాసముచే నాగరసధరితమైన విశ్వరూపంబు లోనంగనుంగొను దివ్యసామర్థ్య మీ ఆర్యభూమిం దక్క యొండెడ వెలయలేదు. అట్టి ఆర్యవిజ్ఞానమును స్వస్థానమందు పునరుద్ధారణ చేయుటయు నవనాగరకత యందలి ముఖ్యాంశములతోడ సమన్వయముం జేయుటయు జాతీయ విద్యయొక్క ప్రథమప్రయత్నము. ఇటులు నూతనముగ నేర్చుజ్ఞానము పూర్వసందర్భములతోడ వికటము గాకుండ జూపవలయును. పాశ్చాత్య విజ్ఞానము పంచేంద్రియవ్యాప్తము. రాగరసప్రధానము. వాంఛలను నింపి పెంపుఁజేయునది. విశ్వమును గెల్చి వశీకరణముం జేయ నెంచు గొప్పశక్తి గలది. భగవంతునిఁ గాక బాహ్యప్రపంచమును శోధించు మహాపౌరుషము గలది. నెమ్మది విరామము మౌనము మున్నగు సుగుణముల కిక్కడ చోటు లేదు. ఆర్యవిజ్ఞానము శాంతిరసప్రధానము. ఇంద్రియనిగ్రహమున జ్ఞానమయంబగు విశ్వమంతయు మానససంకల్పముగ నెఱింగినది. భక్తిరసంబున సృష్టియందలి మాధుర్యముం గ్రోలినది. చిత్తశుద్ధిచే నాత్మజ్ఞానముం బడసి నిశ్శ్రేయసానందమును గుర్తెఱింగినది. ఇట్టి ద్వివిధపరిజ్ఞాన సమాశ్రయము, జాతీయవిద్యాలయములయందు చూపట్టవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ స్థాపింపబడిన జాతీయకళాశాలలలో ననేకమంది యుపాధ్యాయు లసమర్థులుగ నున్నా రని వ్రాసినందులకు మన్నింతురుగాక. విద్యాబోధనము మహత్తరమగు కార్యములలో నొకటి. పారమార్థికచింతతో నీమహాకార్యమునకు దొడంగిన బోధకుడే బోధకుడు. అట్టి గురుసమ్ముఖమునఁ బఠించినశిష్యునకు లభించిన విద్యయె విద్య. గురుశిష్యుల మనంబులు కళంకరహితములై యుండునపుడె బోధనామహాకార్యము సఫలమగును. విద్యాబోధనాసమయము ఆత్మతో నాత్మ సంభాషించుపవిత్రసమయము. ఇట్టిసమయమున గురుశిష్యులలో నేరి మనంబు గాని హేయమగు తలంపులకు లోనయ్యెనేని యీపవిత్ర కార్యమునకు విఘ్నము గలుగును. శిష్యుని మనోనేత్రమున కెట్టి గురువుయొక్క విద్యాసంపత్తి లోతు తెలియని మహాసముద్రమువలె మహాకారమును దాల్చియుండవలెను. ప్రాచీనగురుశిష్యసాంప్రదాయము జ్ఞప్తికి రావలె. బాలకుని మనఃకుసుమమును వికసింపజేయుట యొక ముఖ్యధర్మ మని యితడు గుర్తెఱుంగవలయును. భారతజాతీయ జీవనము చిరకాలము నిద్రావస్థం దగుల్కొనినది. కళలు తేజోహీనములై క్షీణించినవి. కళలు జీవపోషకములు. కళావికాసమే సౌందర్యము ప్రకృతిసౌందర్యమయము జాత్యభ్యుదయమునకు, చిత్రలేఖనము వర్ణలేపనము, శిల్పకళలు, తత్పునర్వికాసప్రకాశ మావశ్యకము. అదియు జాతీయవిద్యలో నొకఅంగము. హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనౌన్నత్యము సంస్కృతభాషామూలకముగ తెలియుచున్నది. సంస్కృతభాష సూర్యప్రభవలె శాశ్వతమై ప్రకాశమానమై వెలుఁగుచున్నది. హిందూదేశమున ప్రపంచోత్పత్తిస్థితుల నభివృద్ధికి దెచ్చుటకుగూడ తపఃప్రభావిలసితులు బహుళప్రయత్నములు గావించిరి. ఋషులు లైహికాముష్మిక బోధకులుగా నుండిరి. సంస్కృతభాషావిషయము లిప్పుడు సర్వప్రపంచపర్యటనము సల్పుచున్నవి. బుద్ధిబలము గలవారి కది కామధేనువువలె ఫలించుచున్నది. హిందూదేశమునకును సంస్కృతభాషకును అవినాభావసంబంధము తత్కారణముచే సంస్కృతము జాతీయవిద్యావిధానములో ముఖ్యాంగముగ నుండవలెను. సార్వజనికభాష హిందీయును, మాతృభాష ఆంధ్రభాషయును, విధాయకము లగుటచే జాతీయకళాశాలలలో, ముఖ్యముగా నేర్పవలెను. సాధ్యమగునంతవఱకు కళాశాలలు, పట్టణములమధ్య నుండక సుప్రసిద్ధము లగు నదీతటములను విశాలమగు ఆరామములలో నిర్మింపఁబడి అభిరమ్యములుగ నుండవలయును.

విద్యావిషయమైన యనేకవిషయములును యూరపుఖండమున చాలవరకు దృష్టికరముగనే పరిష్కరింపబడినవి. కారణము అక్కడ పాలకులు పాలితులు ఏకజాతీయులు. ఇక్కడనన్నో పాలకులు విజాతీయులు. తత్కారణముచేతనే ప్రస్తుతప్రవిద్యావిధానము ఆర్యజాతిని మధ్యయుగంబునాటి బానిసత్వముకంటె నథోగతిలోనికి దెచ్చుచున్నది.

ప్రపంచమంతయు పశ్వవస్థలో నుండినప్పుడు ధనాగార మని జగద్విఖ్యాతిని గాంచిన భారతవర్షము నేడు ఛిన్నయినదమునకుఁ బరుల నాశ్రయింపవలసివచ్చెను. భరతఖండమునందు సహజసంపదలకు లోటు లేదు. బొగ్గుగనులు లోహపుగనులు వజ్రపుగనులు బంగరుగనులు గలవు. అటవీపదార్థములు గలవు. జలాశయములు గలవు. కాని వానివికాసము బాగుగ జరుగుటలేదు. భరతఖండమునందలి కర్మకారులకు వంశానుగతంబైన నైపుణ్యము గలదు. కర్మకారులు సామాన్యముగ పాశ్చాత్యదేశము లందువలె భోగపరాయణులు గాక నిగ్రహశీలురు. జనులకు వంశానుగతంబైన కర్మకౌశలము గలదు. ప్రజలయందు విశిష్టమైన కర్మకౌశలమును దేశవికాసమునకు వినియోగపరచుటలు పనిపూనుట ముఖ్యధర్మము. ఆర్యావర్తమును తొల్లింటియోన్నత్యమునకు దీసికొని రావలెనన్న మన బాలురకు నిజమైన దేశచరిత్ర నందజేయవలెను. ఏచరిత్రములు, భారతజాతీయహృదయమును బహిర్గతము గావించుచున్నవో ఆచరిత్రములనే జాతీయకళాశాలలవారు సంపాదింపవలెను. అట్టి గ్రంథరాజములు భారతభాగవతరామాయణము లని ప్రఖ్యాతి గాంచినవి. తద్గ్రంథములను బోలిన యుత్కృష్టగ్రంథము లెందును గానరావు. రుద్రమదేవి, మీరాబాయిలచారిత్ర ముగాని రసపుత్రుల శౌర్యధైర్యవీరోద్రేకములు గాని రాణాప్రతాపసింగునుగూర్చిగాని శివాజీనిగూర్చి గాని, అధునికచరిత్రబోధకగ్రంథములలో నొకవాక్యమైనను చెప్పకుండుట కడుచోద్యము. మతోద్ధారకుల మహాప్రబోధముచేత పతివ్రతాశిరోమణుల పాదధూళిచేత కవిశిఖామణుల కవితానైపుణ్యముచేత వణిక్సంఘాగ్రేసరుల వాణిజ్యనైపుణ్యముచేతను, విశ్వమున కంతకును దిగ్భ్రమను గల్గించిన భారతవర్షము నేను ప్రతినిత్యము. క్రైస్తు, నెపోలియన్, షేక్సుపియర్, టాలస్టాయి విక్టోరియాల నామములనే స్మరించు, పుత్రులను గనుట పూర్వజన్మకృతఫల మనవలెనో మరేమన వలెనో తెలియకున్నది. పాశ్చాత్యఖండముల చరిత్రములు చదువవలసినదే. అందు తప్పులేదు. కాని తనమాతృదేశచారిత్రమును విపులముగా వల్లె వేయుచు దానిప్రక్కను అన్యదేశీయులచరిత్ర పఠించుట బాగు. జాతీయకళాశాలలలోని తరగతులుగూడ ప్రభుత్వపు కళాశాలలవలె నాలుగు ప్రాకారములమధ్య బంధింపబడుట వెగటుగ దోచును. బాహుతీర్య మభివృద్ధిచేయను, శరీరవ్యాయామము ప్రస్తుతము స్థానభ్రష్టమై యున్నది. అరగంట నడచిన, ఆయాసము. పావుగంట పరుగెత్తిన పడి పోదుము. పుస్తై - ఫుడకి - పూస, అమ్మి, ముష్టి నష్టి యెత్తి పదిమంది చేరి పట్టణవాసకాపురము చేసి, యిల్లుగుల్లచేసి, భోగులెల్ల జోగు లగుచున్నారు. ప్రస్తుతవిద్యావిధానములో మన హిందూ మతమునకు స్థానము లేకుండుటచే, ఆక్స్ఫర్డ్ వాలలలో తయారైన, యువకు లందరకు, తన్మతమునందు గౌరవము నమ్మకము వ్యర్థ మగుచున్నది.

జాతీయకళాశాలలలో చిత్తహస్తంబులవృత్తులకు సంయోగము గల్పించువిద్య నొసంగవలెను. చేతికిని, కంటికిని, మనస్సునకును సంధానంబగునట్లు నొసంగెడు విద్యయే మనకు సరియైనది. ఇట్టివిద్యవలన, ధైర్యము - సాహసము - నూతనస్థితిగతులనుండి జయముగొనుటకు గావలసిన సద్యస్సంసిద్ధత - కుశాగ్రబుద్ధి మున్నగు సుగుణంబులు తిరిగి విజృంభించును. పట్టువిడువక యెదిరించుచున్న జాతీయవిద్యావిధాన మంతయు దేశభాషలలో జరుగవలెననుట కెట్టి అభ్యంతర ముండనేరదు. అది సర్వజనాంగీకృతమే. జాతీయకళాశాలలు పూర్వకాలపు గురుకులవాసపు పద్ధతి నవలంబింపవలెను. గురువునకును శిష్యునకు నెక్కుడు సంబంధ ముండవలెను. గురువు కేవలము దనయుపదేశములచే శిష్యునకు బోధించుటయే గాక, స్వార్థత్యాగాది గుణంబులచేత శిష్యునకు ఆదర్శపురుషుఁడుగ నుండవలెను. జాతీయకళాశాలలకు పీలయినంతవరకు మానవసంబంధములయొక్క విలసనమున కవకాశ ముండవలెను. ప్రస్తుతము నాగరికత వృద్ధినొందుచున్న స్థలములు పురాణేతిహాసప్రసిద్ధరంగంబులకు దూరంబులై వెలసియున్నవి.

వేయేల? అడుగంటి పోయిన ఆర్యమతమును - దగ్ధమైపోయిన దేశచరిత్రమును - పటాపంచలై పోయిన పరిశ్రమలను - దూరమై పోయిన దేహపటుత్వమును - బూడిదపాలైన భౌతికవిద్యను - అధఃపాతాళమున కరిగిన ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును - పునరుద్ధారణచేసి, మన తొల్లింటి ప్రతిభను కాపాడుట భారతీయుల ధర్మము. బలహీనునకీ భూస్థలిని స్థానము లేదని గ్రహించి జాతీయవిద్యావిధానమును సర్వజనమున కందుబాటుగ నుండునట్లు చేయ దేశీయులందఱును ప్రార్థితులు.

జిహ్వ

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణ రావు గారు

జిహ్వ! నీకేల వచ్చె • నీచేటుకాల
మేటి చూచిన పాపంబు • నీది కాదె?
పాపముల కన్నిటికి • నీవె ప్రోది పాదు
ఇంద్రియోద్రేకమే గదా • యొసఁగఁజేయు
పాతకము లెన్నిటి నయినఁ • బోలఁగొనఁగ.
నీవు పాల్గొనకుండిన • నేడనుండి
గలుగు నుద్రేక మింద్రియ • గ్రామములకు
తిన్న తిండియె కాదె యు • ద్రేకమునకు
నింద్రియ ప్రాభవమునకు • హేతు వరయ
నియమ మాహారమున గల్గి • నెగడు నెడల
నింద్రియమ్ముల కుద్రేక • మెసఁగు నెట్లు?
కంటి కగపడినది యెల్ల • పంటనాడఁ
దలఁతు వేమిది • ప్రీతి యొదవినఁ జాలు
తృప్తితోఁ గూడఁ బనిలేదు • త్రాగముగను
బట్టి తిందువు పడఁగొట్టి • ప్రాణితతి
నేడఁ గన నీదుకోర్కె • చెల్లించుకొఱకె
జగతి యత్నము లన్నియు • జరుగుచుండు.
పశువితతి మాట యట్లుండ • ప్రాజ్ఞులైన
బుద్ధిజీవులు గూడను • శుద్ధిబద్ధ
మించుకంతయు లేకుండ • మెసఁగుచుంద్రు
పశువులే మేలు • వీరలభంగి గనిన
కడుపు నిండిన నవి • యొండుఁ గదలఁబోవు.
దినములును హాయనములును • దిండికొఱకె
పడఁగ నేరవు తిప్పలు • బహువిధముల
కడుపు నిండిన నవ్వి • సుఖంబు గాఁగ
గాఢముగ నిద్రపోయెదుఁ • గదలకుండ
నెపుడు లక్షియింపకుండిన • నపుడు వడెదు
బాధయే తప్ప నితరంపు • బాధ లేదు.

ఐహికసుఖంబు లయ్యవి • హాయిగాఁగఁ
బొందుచుండెదుఁ బొందవు • ముందుబాధ
యొదవుదానితో సంతుష్టి • నొందుచుండి
మనుజు లటుగాదు • తిన్నఁగఁ దిండి దినక
యున్న వేళలఁ గూడను • నున్న యంత
సకలబాధలు పడుచుంద్రు • సంతరింప
లేపటికి దాఁచియుంచంగ • లేపుమాపు
జేవుఁడిచ్చినదానితో • దృప్తిపడక
జిహ్వసౌఖ్యంబులకు వేచె • లెన్ను గనక
కృత్రిమోపాయములను • భజియింపరెన్నొ.
వానికోసము పడరాని • పాట్లుపడుచు
నైహికముగూడ లేకుండ • నలరుచుంద్రు
పరసుఖముమాట చెప్పంగవలెనె యింక
దాని తలఁపైన జొరనీరు • మానసమున
అంగముల నెల్ల • నీవు సుహ్యాంగకమున
పాపకర్మలలో నెల్లఁ • బాపకర్మ
లందునను నీవు ప్రథమ • గణ్యవు నిజంబు
విషదియుఁ గానిదియుఁ గూడ • నారగించి
యఘములకుఁ దిప్పుచుండు • సుహ్యాంగకమును
గట్టిబట్టములకు నీవు • కట్టువడిన
నైహికాముష్మికములును • నమరుగాదె
ఆధియును వ్యాధియును • గూడ నైనయుఖదు
కానియపుడును దినుటచే • కాదె గలుగు
రోగులందఱు నిను • ముందు గాన నందు
లాపనలమును నీనోట • నట్టిగొట్టి
నీటితో నిన్ను నరిఁగట్టె • రోటు! దింక
నుంటకింపంగఁ జేయఁగ • వాడవాడ
గాలితో నిన్ను గడతేర్చు • గాంత్రముక్తి.

రక్తభ్రమణ సిద్ధాంతము

శ్రీ రంగం సంగమేశ్వర శాస్త్రి గారు

మనుష్యశరీరమందు రక్తముయొక్క భ్రమణమును గురించి ఆయుర్వేదవిద్వాంసులలో కొందరికి భిన్నాభిప్రాయమున్నట్లు కనబడుచున్నది. వీరిలో కొందఱు రక్తమునకు చలనమే లేదనియు, చలించునది వాయువుమాత్రమే యనియు మఱికొందఱు రక్తమునకు చలనము గలదుగాని భ్రమణము లేదనియు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇప్పటి పాశ్చాత్యతంత్రములనుబట్టి రక్తమునకు చలనమును, భ్రమణమును గలవని సర్వసమ్మతము. రక్తచలనభ్రమణములను గురించి ఆయుర్వేదతంత్రాభిప్రాయములను కొంచము విమర్శింతము:
(1) రక్తముయొక్క పూర్వరూపము రసము అనబడును. ఈ రసోత్పత్తిని గురించి సుశ్రుతమం దిట్లు వ్రాయబడియున్నది.

"సమ్యక్పరిణతస్యాహారస్య యస్తేజోభూతస్సారః పరమసూక్ష్మస్స రస ఇత్యుచ్యతే. తస్య హృదయం స్థానం సహృదయాచ్చతుర్వింశతి ధమనీ రనుప్రవిశ్య కృత్స్నం శరీరం అహరహ స్తర్పయతి వర్ధయతి ధారయతి యాపయతి జీవయతి చ"

బాగుగా పక్వమగు ఆహారమునుండి మిక్కిలి సూక్ష్మమును, తేజోవంతమును నగు ఒక సారము కలుగుననియు ఈ సారము రస మనబడుననియు, ఈరసమునకు హృదయము ముఖ్యస్థానమనియు, నీరసము హృదయమునుండి 24 ధమనులను ప్రవేశించి సర్వశరీరమందును వ్యాపించి తర్పణ వర్ధన ధారణాది కృత్యములను జరుపుననియు పై వాక్యములు చెప్పుచున్నవి.

ఆహారము జీర్ణకోశ (కోష్ఠ) మందు పక్వమయి రస మగును. చలనము లేనియెడల కోష్ఠమునుండి హృదయమునకును, హృదయము నుండి ధమనులకును, వీనినుండి సర్వశరీరములకును నెట్లు పోవును? చలనకారణము వాయు వన్నను రసచలనము ఒప్పుకొనక తీర గదా?
(2) "రసగతౌ-అహరహ ర్గచ్ఛతీతి రసః ఈవ్యుత్పత్తిబట్టి రసమునకు చలనము సిద్ధము. (3) "సఖ ల్వాప్యో రసో యకృత్ప్లీహానౌ ప్రాప్య రాగముపైతి। రంజితా స్తేజసా త్వాపః శరీరస్థేన దేహినాం, అవ్యాపన్నాః ప్రసన్నేన రక్త మిత్యభిధీయతే"॥

జలభూయిష్ఠమగు నారసము యకృత్ప్లీహలకు పోయి యెఱ్ఱబడును. శరీరములో తిరుగుచుండగా రససంబంధమగు నీరు ప్రసన్నమగు శరీరసంబంధమగు తేజస్సుచేత యెఱ్ఱగా చేయబడి రక్తమనబడును. అనగా శరీరములో రసము పోవుచుండగా కొంత యెఱ్ఱబడుచు యకృత్ప్లీహాలలో చేరినప్పుడు బాగుగా యెఱ్ఱబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే కొంత యెఱ్ఱబడుచు యకృత్ప్లీహాలలో చేరినప్పుడు బాగుగా యెఱ్ఱబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే రక్తముగా మారుచుండు ననుటచేత నిట్లు మారుచుండు రక్తమునకు చలనము స్పష్టముగదా? రసమునకు యెల్లప్పుడు గతిచెప్పుచు యకృత్ప్లీహాలలో యెఱ్ఱబడు ననుటచేత అక్కడనుండి పోవుననియు భావించుట సాహసము. (4) "సఖలు త్రీణి త్రీణి కళా సహస్రాణి పంచదశకళా ఏకైకస్మిన్ ధాతా వవతిష్ఠతే ఏవం మాసేన రస శ్శుక్రో భవతి".

ఈరసము రక్తాదిధాతువులయందు 3015 కళలు- అనగా సుమారు 5 దినములు (600 కళలు ఒకదినము) ఒక్కొక్కదానియందు నుండును. ఈ ప్రకారము సర్వదా గమనస్వభావము గల యీరసమే రక్తాది ఉత్తరధాతువులుగా మారుచు ఒకమాసములో శుక్రముగా మారును. (5) "రక్తం వర్ణప్రసాదం మాంసపుష్టించ కరోతి" రక్తము శరీరమునకు వర్ణమును, మాంసమునకు పుష్టిని కలుగజేయును. ఈ రెండుకర్మలను చేయుటకు రక్తమునకు శరీర మంతటను వ్యాప్తి యుండవలెను.

(6) "యస్మా ద్రక్తం వినా దోషై ర్నకదాచిత్ ప్రకుప్యతి తస్మాత్తస్యయథాదోషం కాలం విద్యాత్ప్రకోపనే"॥
వాతపిత్తకఫములతో కలిసియే రక్తము ప్రకోపించును గాని దీనికి ప్రత్యేకముగా ప్రకోపము కలుగదు. అని పైవాక్యసిద్ధాంతము.
"ఏవం దోషాః కదాచి దేకశః ద్విశ స్సమస్తాః శోణితసహితా వా అనేకధా ప్రసరన్తి తద్యథా; వాతః పిత్తం, శ్లేష్మా, శోణితం; వాత పిత్తే వాతశ్లేష్మాణౌ, వాతశోణితే, పిత్తశ్లేష్మాణౌ, పిత్తశోణితే, శ్లేష్మశోణితే వాతపిత్తశోణితాని, వాతశ్లేష్మశోణితాని, పిత్తశ్లేష్మశోణితాని, వాతపిత్తకఫశోణితా నీత్యేవం పంచదశధా ప్రసరన్తి".

"వాత పిత్త కఫ శోణితములు ప్రత్యేకముగాను, రెండేసి గాను మూడేసిగాను, అన్నియుకలిసి శరీరమందు ప్రసరించును" రక్తమునకు చలనము లేనియెడల ప్రకోపప్రసరము లుండుట ఎట్లు? పై కారణములచే రక్తమునకు శరీరమందు చలనము ఒప్పుకొనకతీరదు.

ఇటుపిమ్మట రక్తభ్రమణమును గురించి విచారింతము.

(7) "విసర్గా దానవిక్షేపైః సోమసూర్యానిలాయథా ధారయంతి జగద్దేహం కఫపిత్తానిలా స్తథా"॥
సూర్యుడును, చంద్రుడును, గాలియు (అనగా ఉష్ణమును శీతమును గాలియు) ఎట్లు బలమును, నీటిని తీసికొనుట, విడిచిపెట్టుట, పంచిపెట్టుట, అనుపనులను చేయుచు జగత్తును కాపాడుచుండునో,

అట్లే పిత్త కఫ వాయువులు శరీరమును కాపాడుచున్నవి. భూమధ్య రేఖాప్రాంతములనుండి ధ్రువప్రదేశములకు ఉష్ణవాయువును, ధ్రువప్రదేశముల నుండి భూమధ్యప్రదేశములకును శీతవాయువును ఎల్లప్పుడును వీచుచుండుటకు ఆదిసర్గాదాన విక్షేపశక్తులే కారణములు. సాముద్ర ఘామవాయువులకును నీశక్తులే కారణములు. వర్షకాలపు వృష్టికిని, ఈ శక్తులే కారణములు. సముద్రపునీటిని శీతోష్ణములను ప్రపంచమందు పంచిపెట్టి కాపాడుట యీశక్తుల ప్రయోజనము. ఇట్లేవాత పిత్త కఫములు అనగా వాయు, ఉష్ణ, శీతములు పైని చెప్పిన మూడుశక్తుల చేతనే, శీతోష్ణవాయువులను రసాదిధాతువులను, శరీరమం దంతటను ఎల్లప్పుడును వ్యాపింపజేసి కాపాడుచుండును. పైశక్తులవలన ప్రపంచమందు, అహోరాత్రపరివర్తనమును, ఋతుపరివర్తనమును, ఆయువపరివర్తనమును కలుగుచున్నవి. శరీరమందు ఉష్ణ శీతవాయు రస, రక్తాది పరివర్తనములు (పరిభ్రమణములు) కలుగుచున్నవి. ఇది సార్వకాలికము.

(8) "యేనౌజసా వర్తయన్తి ప్రీణితాః స్సర్వదేహినః, యదృతే సర్వ భూతానాం జీవితం నావతిష్ఠతే, య త్సార మాదౌ గర్భస్య యోఽసౌ గర్భరసా ద్రసః, సంవర్ధమానం హృదయం సమావిశతి య త్పునః"—

చరకము ఏయోజస్సు లేనిది సమస్తభూతములును జీవింపలేవో, ఏది మొదట గర్భముయొక్క సారమో, ఏది గర్భరసములవల్ల మొదట రసధాతువుగా నుండునో, ఏది హృదయమును పోషించుచు తిరిగి వచ్చి హృదయములో ప్రవేశించుచుండునో అని పైదానికి అర్థము. దీనివలన కూడ రసాదిధాతుభ్రమణము స్పష్టముగా సూచింపబడుచున్నది. ఆద్యంత్యధాతుగ్రహణముచేత అన్ని ధాతువులకును గ్రహణము.

(9) "మాసేన యాతి శుక్రత్వం అన్నం పాకక్రమాదిభిః। సంతతం భోజ్యధాతూనాం పరివృత్తి స్తు చక్రవత్" (అష్టాంగహృదయము)—

అన్నము పాకక్రమముచే రసాదిధాతువులుగా మారుచుండుటకు ఒకమాసమునకు శుక్రముగా మారును. ఎల్లప్పుడును రసాదిధాతువులకు చక్రమువలె పరిభ్రమణము కలుగుచునే యుండును.

ఇంకను భావప్రకాశయందును దీని వ్యాఖ్యయందును ధాతుభ్రమణమును సూచించు ప్రమాణము లనేకములు గలవు. ఇట్టి ప్రమాణము లనేకము లుండగా రక్తభ్రమణము ప్రాచ్యతంత్రసమ్మతము కాదనియు కేవల పాశ్చాత్యతంత్రవేద్య మనియు చెప్పుట మిక్కిలి సాహసము. ధన్వంతర్యాది గ్రంథకర్తలును ఉభయసిద్ధాంతవేత్తలును నగు బ్రహ్మశ్రీపుల్లంపల్లి భైరవమూర్తిగారును శ్రీయుత మహామహోపాధ్యాయగణనాథసేనుగారును రక్తభ్రమణసిద్ధాంతము ప్రాచ్యతంత్రములయందు పాశ్చాత్యతంత్రములు పుట్టుటకు ముందు సెక్కు వందల సంవత్సరములకు పూర్వమే స్పష్టముగా స్థిరపఱుపబడిన దని తమయభిప్రాయమును తమగ్రంథములయందు తెలిపియున్నారు. మాత్సర్యమును విడిచి మాధ్యస్థము నవలంబించు మహాత్ములకు అతివిస్తరవిమర్శన మనగత్యము.

ఆదర్శ పురుషుఁడు

డి. చంద్రశేఖరయ్య గారు

ఆంతర్మహోధ్వను । లబ్ధిఘోషంబు
మిన్నంటి తాఁకుచు వచ్చె । ప్రియుల కెంపముల;
ప్రకృతి యానంద బా । ష్పముల నర్పించె;
లోకబాంధవుఁ డూర్ధ్వ । లోకంబునుండి
తల యూఁచి మానవ । ధర్మసామ్రాజ్య
పట్టాభిషేకార్హు । పరమావతార
మానందముగఁ గని । యాశీర్వదించె;
సురపుష్పవృష్టి భా । సురముగఁ గురిసె;
నంత గాఢతమిస్ర । మధ్యంబునందు
దీపదర్శనమట్లు । దీనహృద్వర్త
నాజ్ఞానతిమిరంబు । నరికి ఖండించు
లోకాయతమతంబు । లుప్తంబుఁ జేయు
జ్యోతిగాన్పడె నమ్మ । చూడకే మహితు.
గాంధీమహాయుగ । ఘనత నేమందు
దేశదేశమునను । దివ్యప్రబోధ
మును జేసె నమ్మహా । త్ముని బోధనములు;
ప్రణయానుబంధ 'ప్ర । పంచమధ్యమున
నుద్దీపనంబుగ । యోగిసామాన్య
జనుల సామ్యంబుగఁ । జను నేది పరమ
మైత్రి స్వార్థత్యాగ । శాత్రవహరణ
కార్యంబులకు నేది । కల్పవృక్షంబు;
అఖిలసంసారాంబు । రాశిమధ్యమున
నుల్లోలకల్లోల । ములఁ జిక్కి పార
మొందఁగా లేక వ్యా । మోహ మరయుచును

భ్రమియించు చిత్త మా।ప్యాయన మొంది
తరియింపఁ జేయు స।త్తారకం బేది?
యట్టి శాంతియె సుమ్ము। పరమావలంబ
నము గాని యన్యోన్య। ఘర్షణమతిని
చెడిపోకుఁడీ యని। చెప్పెఁ గదమ్మ;
నిద్రాణమైయున్న। నిఖలభారతము
వాక్యపటహధ్వని। వర్తింపఁ జేసి
యాత్మీయ బలవిశ్వా।సనము నేర్పించె;
"ఆత్మవ త్సర్వభూ।తాని" యటంచు
సర్వజీవుల నెక్క। సమభావమునను
ప్రేమైకజీవనప్రీతి। బోధించె;
ఆత్మరాజ్యమె (స్వ) రాజ్య।మగుఁగాని యెందుఁ
దాన యిమ్ముడుపోయి। ధర యెల్లఁ గల్గ
నేమి భావ్య మటంచు। నెటిఁ జెప్పె నమ్మ;
అస్పృశ్యు లొక్కరు। ధరణిఁ గల్గుదురె
పరమాత్ముఁ డొక్కండ। పరఁగ నాతనిసు
తులు గారె మానవు। లేల భేదంబు;
మాత్సర్యమును వీడి। మహితాత్ము లగుచుఁ
జేచేయి కలుపుఁడీ। శివ మగు మీకు;
నిస్లాముమత మన। నిలుకడఁ గల్గి
పరమాత్మునైక్యంబుఁ। బడయుట గాని
తోత్రమాత్రము గాదు। సంస్కృతిఁ జూడ
"సర్వధర్మాన్ త్యజ్య" । యను వాక్యమునకు
నించుక భేదంబు। లేదు యోజింపఁ;
గావున హిందూ మ।హమ్మదమతస్థు
లార సాంఘికభావ। లలితాత్ము లగుచు
భారతవర్షంబు। ప్రాచీనఘనతఁ
దారసిలం జేయుఁ। డారహి మీఱ;
శాంతియు దాంతియు। స్వావలంబనము
గాని మార్గము వేఱు। గాదు మీకిపుడు;
మానినీమణులార। మహితకార్యంబు
వేచి యున్నది యిల్లు। విడిచిరం డిపుడు
పాశ్చాత్య నాగరి। కాశ్చర్యమాన
సులయి చెడి రిపుడు। నూవె మీపతులు
వారిఁ బురస్కరిం।పను నింక మీరు
ముందంజ వేయుఁడు। ముదమున ఖాది
వసనములనె తాల్పుఁ।డా సతతంబు
రాట్నముల నిజస్వా।రాజ్య గీతంబు
మధువులు చిందఁ బా।డుదము రం డిపుడు;
సుతులార! సతులార! । సోదరులార!
మాతృదైవము కమ్ము। పితృదేవు డగుము
ఆచార్యదేవుఁడ।వగు మను వాక్య
సంతతి విపులార్థ। జాలంబు దెలిసి
పరమాత్ము నింపారు। పట్టపురాణి
భారతీస్వాతంత్ర్య। ప్రాలంబమాలఁ
బరహస్తములనుండి। పాఱఁ జేయుదము
లెండు రండని చెప్పె। లెం డమ్మలార!

భీతిలేని ప్రశాంత।వీరుం డితండు
స్వాతంత్ర్య వినువీథి। ద్యోతకంబైన
మూర్తి దాల్చు ప్రతిజ్ఞ। మాని యితండు;
దేశ మన్యాధీన। దీనమై యుండఁ
గృష్ణజన్మస్థానకీర్తి। స్వాతంత్ర్య
మరయ సత్యంబున। కయి ప్రాణమాన
ధనముల నర్పింత। మని వచియించు
నార్యధర్మాధ్వరా।ధ్వర్యుం డితండు;
సతిసుతులను వీడి। సంపద వీడి
మానావమానముల్। మమతలు వీడి
మానవసేవయే। మాపతిసేవ
యటు గాక ముక్తుండు। గాఁడంచుఁ దెల్పి
యట్లె తా వర్తించి। యరిగె బంధనము
నకు 'సత్యమేవహి। నానృతం జయతి'
యని గుణకంధి మ।హాత్ముఁడు గాంధి
జయ భారతీపుత్ర। జయ ధీపవిత్ర
జయ పుణ్యచారిత్ర। జయ శుభగాత్ర
జయము లోకోత్తర। జయ లోకతార
జయ దీనమందార। జయ శాంతవీర
జయజయ జయదేవ। జయ గాంధిదేవ!

పంచలింగాలు

చింతా దీక్షితులు గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

ఒక్కకాలమున నాంధ్రదేశమం దున్న పుణ్యతీర్థములలో వాసి కెక్కిన పుణ్యతీర్థములు పంచలింగాలు. కృష్ణానదీతీరమున కొండలనడుమ నున్న అయిదు గ్రామములలో వెలసిన అయిదు లింగముల కీపేరు వచ్చినది. సంగమేశ్వరము, సిద్ధేశ్వరము, కపిలేశ్వరము, సోమేశ్వరము, మల్లేశ్వరము అని అయిదు గ్రామములు. ఇందు మొదటిమూడు గ్రామములు ఇంగ్లీషురాజ్యములో నున్నవి. కడపటి రెండు గ్రామములు నైజాము రాజ్యములో నున్నవి. ఇందు కపిలేశ్వరము మాత్రము కృష్ణానదీశాఖ యగు భవనాశీతీరమున నున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు భవనాశి పొంగి సమీపగ్రామముల తన నీరములచే ముంచివేయుచుండును. కపిలేశ్వరదేవాలయము కూడ కొన్నిమాసములలో భవనాశిలో మునిగిపోయి నట్లు గ్రామస్థులు చెప్పుదురు.

ఒక్కకాలమున నీదేవాలయము లన్నియు ఆంధ్రుల భక్తికి లక్ష్యములై యుండినవి. మహారాజులపూజ లందినవి. నేడు చూచువారు లేక, కొన్నింటికి పూజారులు సయితము లేక శిథిలస్థితియం దున్నవి.

తపస్సు చేసికొనుట కనువగు తావులయందు, కొండలనడుమ, ప్రశాంత మెల్లకాలముల తాండవించు కాననములకడ నీ దేవళము లలరారుచున్నవి.

హంపీ విరూపాక్షప్రాంతములందు శిథిలస్థితి నొందియున్న కొన్ని దేవాలయముల గాంభీర్య మిద్దియు పొడసూపుచున్నవి.

దేశభక్తిపరాయణు లగు ఆంధ్రు లందఱు హంపీవిరూపాక్షస్వామిదర్శనమును తప్పక చేసికొనుచుండు విధముననే నీపంచలింగముల దివ్యదర్శనమును గావించి కృతార్థు లగుదురు గాక!

స్కాందపురాణాంతర్గత మగు శ్రీశైలఖండమున నీ పంచలింగముల మాహాత్మ్యము వర్ణింపబడినట్లు తెలియుచున్నది.

కర్నూలువద్ద రైలు బండి దిగి యాత్రికులు నందికొట్కూరు గ్రామమునకు బండి కట్టించుకొనవలెను. అచ్చట విశ్రమించి పరల రెండెద్దులబండిమీద సంగమేశ్వరము పోవచ్చును. కర్నూలునకును నందికొట్కూరునకును సుమా రిరువది మైళ్లదూరము. నందికొట్కూరునకును సంగమేశ్వరమునకును సుమారు 15 మైళ్లదూరము. బాటలు సరిగా లేకపోవుటచే ప్రయాణము కొంచెము కష్టముగానే యుండును. సంగమేశ్వరము పొలిమేర భవనాశి కలదు. అచ్చటనే యది కృష్ణవేణిలో సంగమించుచున్నది. దీనిని దాటగనే సంగమేశ్వరము.

౧. సంగమేశ్వరము:—ఒకతట్టున ఎత్తైనకొండ గలదు. పర్వతపాదమున సంగమేశ్వరగ్రామ మున్నది. గ్రామమునకు కొన్నిగజముల దూరమున దేవాలయమున్నది. ఒకదిక్కున కృష్ణానది సర్వదా ప్రవహించుచుండును. ఒకదిక్కున భవనాశి కృష్ణను గలియుచున్నది. మధ్య దేవాలయమున్నది. ఈగ్రామమునకు కొలదిదూరములో నున్న చిన్నసంగమేశ్వరముకడ తుంగభద్రానది కృష్ణను గలియుచున్నది. ఇచ్చో కృష్ణ కొండలను మలుపుదిరిగి పోవుచున్నది. భవనాశి వచ్చి కృష్ణను కలిసి అడ్డముగా నున్న కొండను పడద్రొబ్బి, నదీగమన మవ్యాహతముగ జేసినట్లు చెప్పుకొందురు. శాఖల నన్నిటిని తనలో చేర్చుకొని కృష్ణానది కొండను దాటలేక అచ్చో నిలిచియుండెనట. అప్పుడు భవనాశి వచ్చినదట. వచ్చి "మీరిచ్చట నిల్చితి" రే మని ప్రశ్నించినదట. "ఈపర్వతము మా గమనమును నిరోధించినది. కుంచు (కుంజేరు) వచ్చువఱకు మే మిచ్చట నిలిచి తరువాత కొండను ద్రొబ్బుదుము" అన్నదట. అప్పుడు భవనాశి "కుంచు కుంజేరు తెచ్చిన నెంత, తేకున్న నెంత, ద్రొబ్బు కొండను ద్రొబ్బు" మన్నదట. అప్పుడు భవనాశియాధిక్యముచే పర్వతము దారి విడిచినదట! ఇది జానపదులందు వాడుకలో నున్న యితిహాసము.

ఇచ్చట నొక్కచో కొలిమిరాళ్లు విశేషముగా లభించుచున్నవి. పూర్వ మొకప్పు డిచ్చో కొలుములు పెట్టి యినుపపని చేయునారట. సంగమేశ్వరమున నున్నలింగము ధర్మరాజు ప్రతిష్ఠచేసినట్లు వాడుక. అది దారులింగమని కూడ వాడుక. కాని దారువును బోలిన మలచనిశిలాలింగమే యిప్పుడు చూడనగును.

తొలుత ధర్మరాజు శిలాలింగమును ప్రతిష్ఠచేయ నుద్దేశించి భీముని దానిని తే బంపెనట. భీముడు సకాలమునకు రాలేకపోగా ధర్మరాజు సమీపమున నున్న వేపచెట్టును కొట్టించి దారులింగము ప్రతిష్ఠ చేసెనట. పిమ్మట పెద్దశిలాలింగమును భీము డెత్తుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠ జరిగిన సంగతి విని కినిసి దానిని కృష్ణలో పడునట్లు విసరెనట. నేటికిని అది కృష్ణలో తటమునకు కొంతదవ్వున కొంచెము ఒరగి నిలిచియున్నది. ధర్మరాజు తమ్ముని నోదార్చి దారులింగమును కొల్చుటకు ముందు భక్తులందఱు భీమలింగమును కొలుతురని చెప్పెనట. ఆరీతినే నేటికి నైతము భక్తులు భీమలింగమును పూజించినపిమ్మట నే దారులింగమును గొల్తురు.

సంగమేశ్వరదేవాలయమున రెండు శిలాశాసనములు గలవు. ఒక్కటి మండపస్తంభముపై చెక్కబడియున్నది. శా॥ శ॥ 1485 సంవత్సరమునాటిది. రెండవశాసన మొకపెద్దబండపై చెక్కబడి యున్నది. ఆబండ క్రిందబడియున్నది. ప్రతాపరుద్రకాలమునాటి దీశిలాశాసనము కావచ్చును. పర్వతమునకు క్రిందిభాగమున రాతిశేరని జనులు పేర్కొను నొక దేవాలయము గలదు. దేవాలయముపై చక్కనిశిల్పకళ చూడనగును. దేవాలయములో, కప్పురాతిపై గూడ శిల్పము మనోహరముగా

నున్నది. చక్కనిరాతితో నాలయము నంతయు నిర్మించిరి. గోడలు రెండుతట్టుల కీర్తిముఖములపై నిల్చియున్నట్లు చూపబడినవి. ఆకారణముచేతనే కాబోలు జనులు ఈ ఆలయమును రాతిదే రందురు. చక్రములు భూమిలో పూడియున్నట్లు గూడ జెప్పుదురు. చక్కగా చెక్కబడిన విగ్రహము లెన్నో గల్గి ఈ ఆలయము చూచుటకు మనోహరముగ నున్నది. ఆలయమున ప్రతిష్ఠింపబడినలింగ మున్నతముగా నున్నది. దీపారాధనము గాని, పూజలు గాని నేడందు జరుగుచుండుట లేదు.

ఈ యాలయమునకు కొలదిదూరములో నేతొక యాలయము కలదు. ఇందు వేర్వేరుగదులలో వేర్వేరుచక్కనివిగ్రహము లమర్చబడియున్నవి. ఒక్కచో శ్రీరామపట్టాభిషేకమును వ్యక్తపరుచు విగ్రహములు గలవు. శ్రీరాముడు, (ధనుర్ధరుడు) లక్ష్మణుడు, సీత, ఆంజనేయులు—అన్నియు సుందరమైన విగ్రహములే. వేరొకచో శంఖచక్రగదాధారి యగు విష్ణువిగ్రహమును, ఇంకొకచో వేంకటేశ్వరుడును, శివుడును. ఇంకొకతట్టు పొంకమగు సరస్వతీ విగ్రహమును గలవు. ఆంధ్రులశిల్పచాతుర్య మిచ్చో గొంత కానవగు. ఇందలి సరస్వతీ విగ్రహము మల్లేశ్వరమం దున్న సరస్వతీవిగ్రహమును బోలియున్నది. దీనినిబట్టి పంచలింగాలలో విగ్రహముల కెక్కిన శిల్పు లొక్కరే యని తోచుచున్నది.

ఈవిగ్రహములకు నేడు పూజలు లేవు. ఈగ్రామమం దున్న పురాతనదేవాలయములను, కర్నూలు పురవాసులును, చతుర్థాశ్రమమును స్వీకరించినవారు నగు శేషావధానులుగారు చందాలమూలమున ధనమును వసూలు చేసి బాగుచేయుచున్నారు.

౨. సిద్ధేశ్వరము:— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు మైలు దూరమున సిద్ధేశ్వర మున్నది. కృష్ణానదీతీరము నంటి పర్వతపాదమును చుట్టిపోవలెను. నది యిచ్చో మిక్కిలి విశాలముగా నున్నది. ఎల్లయెడల నల్లని పెద్దపాషాణములు నీటినుండి పైకి కాన్పించుచుండును. నున్నగా నున్న కొన్నిబండల నిక్కడివారు పాశముబండ లందురు. కొన్ని బండలపై సీతాదేవి తన చీరల నారవేసికొనినట్లు ఆనవాళ్లను జూపుదురు. త్రోవలో కొండపై కామాక్షీదేవాలయము కలదు. లోపల నెప్పుడు చీకటి. దీపముతో పట్టపగలు లోనికి ప్రవేశింపవలయును. ఈప్రాంతముల విశ్వామిత్రుడు తపస్సుచేసెనట.

సిద్ధేశ్వరము సంగమేశ్వరమువలెనే చిన్నగ్రామము. ఆలయము కూడ చిన్నదే. ప్రాచీనాంశములు లేవు. శిల్పము లేదు. ఆప్రాంతముల సిద్ధులమఠము లుండెడి వని చెప్పుదురు.

సిద్ధేశ్వరలింగము పెద్దది. తెల్లది. ఉన్నతముగా నున్నది. రెండుపూటల పూజలు జరుగుచున్నవి.

3. సోమేశ్వరము:— సిద్ధేశ్వరమున కద్దరి సోమేశ్వరము కలదు. ఇది నైజాము రాజ్యములో నున్నది. కృష్ణానదిని అరిగెలపై దాటి సోమేశ్వరమునకు పోవలయును. ఇచ్చట కృష్ణానదీజలములందు మొసళ్లు మెండుగా నున్నవి. వెదురుపేళ్లతో గుండ్రముగా పెద్దబుట్టవలె నల్లి అడుగున చర్మములతో గుట్టి దానిని తెడ్లతో నదిపై నడిపింతురు. దీనినే 'అరిగె' యందురు.

సోమేశ్వరుని యాలయము చాల పెద్దది. కడు శిథిలస్థితిలో నున్నది. గ్రామముదగ్గ నున్న దీయాలయము. గుడిలో అన్నివైపులను లింగములును నందులును గలవు. కాని ఒక్కసోమేశ్వరలింగమునకు మాత్రమే పూజలు జరుగుచున్నవి. తంబళవా డొక్కడు పూజారి.

ఇక్కడ ఒక పురాతనశిలాశాసన మున్నది. ఎవరో 'మహారాజులు' వ్రాయించినది. శాసన మున్న శిలను ఒక స్తంభమువలె బోటుగా పెట్టినారు. దానికి నాల్గువైపుల వ్రాత యున్నది.

స్తంభములపై శిల్పము బాగుగా నున్నది. చూడదగినది ఇంత అందమైన పెద్దదేవాలయము గ్రామమధ్య నుండియు శిథిలస్థితియం దుండుట కడుశోచనీయము. ఒకగుడికడ కొలిమి పెట్టి పనిచేయుచున్నారు కొందరు కమ్మరవాండ్రు. ఎట్టియాలయమున కెట్టిపాట్లు వచ్చినవో!

౪. మల్లేశ్వరము:— ఏటి కావలగడ్డ సోమేశ్వరమునకు సుమారు మైలు దక్షిణముగా నున్నది. ఆలయము రెండుకొండలనడుమ నున్నది మల్లేశ్వరగ్రామ మాలయమునకు కొంతదవ్వున నున్నది. ఈ గ్రామమును నైజామురాజ్యములో నున్నది.

ఆలయము పెద్దది. మల్లేశ్వరుడు స్వయంభువు. ఒకతంబళి ప్రతిదినము వచ్చి దీపారాధనము చేసి పూజచేయుచుండును. సోమేశ్వరదేవాలయమువలెనే యీదేవాలయమును ఒకప్పుడు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కెక్కిన యాత్రస్థలమైనట్లును మహారాజులచే మన్ననల బడసినట్లును తోచుచున్నది. మల్లేశ్వరున కెదురుగా పార్వతీవిగ్రహము గలదు.

దేవాలయములో అగస్త్య లోపాముద్రల విగ్రహములు గలవు. ఇచ్చట అగస్త్యుడు తపస్సు చేసికొనెనట. ఈలింగము నాతడే ప్రతిష్ఠచేసినట్లు గూడ జెప్పుదురు.

ఒక్కచో చక్కని వాణీవిగ్రహము కలదు. లోన కప్పురాతిపై నటరాజవిగ్రహమును చుట్టును అష్టదిక్పాలకవిగ్రహములును చెక్కియున్నారు సంగమేశ్వరమునందువలెనే.

ఒకగోపురముమీద చిన్నగుహ ఏర్పాటైయున్నది. గుహ చీకటికోణము.

ఆలయమునిండ ఎన్నో లింగములు నందులు కలవు. వేనికిని పూజలు లేవు.

స్తంభములపై చెక్కడములును పునాదిపైభాగమున ఆలయము చుట్టును గల చెక్కడములును సుందరముగా నున్నవి. ఆంధ్రుల శిల్పచాతుర్యమును చాటుచున్నవి.

సమీపమున నున్న కొన్నిదేవాలయములు కడుశిథిలస్థితిలో నున్నవి.

ఒక్కచో రంగస్వామి శేషశాయి యై యుండుట గానవగును. నల్లనిరాతిలో చెక్కిన విగ్రహము చెక్కుచెదరక యున్నది.

ఆర్. వేంకటేశ్వర్ అండు కంపెని,

లోన్ స్క్వేర్, మద్రాసు

సద్ధర్మమంజరి

ఇది విశిష్టాద్వైతమునం దభిమానముగల ప్రతివారికిని చదువందగినది. ఇందలి విషయములు పంచసంస్కారముల స్వరూపప్రమాణఫలములు. ఇదికఱ కాచరితమువా రైనచో వానిని తెలియుటచే ఆస్తిక్యము, శ్రద్ధ వృద్ధియై సుఖపడుదురు. కాని వా రిందలివిశేషములు తెలిసికొని ఆచార్యులనాశ్రయించి శ్రేయమును పొందవచ్చును. కావున నీ యుత్తమగ్రంథము నొక్కసారి చదువఁగోరఁబడుచున్నారు. అందఱకును సులభమయిన తెనుఁగు భాషలో వ్రాయఁబడినది. దీనివెల 0.8-0 మాత్రమే.

స్వారోచిషమనుచరిత్రము

పెద్దనామాత్య ప్రణీతము

ఇందు కృతిపతిచారిత్రము, కవిజీవితము, కవిత్వవిమర్శనము గలవు. భారతము, హరివంశము, కళాపూర్ణోదయము, భీమఖండము, దశావతారచరిత్రము, వసుచరిత్ర మున్నగు గ్రంథములలోని యేకాభిప్రాయములను సూచించు పద్యములను, మనుచరిత్రములోని యట్టిపద్యములతో నుపమానరీతిగాఁ జర్చింపఁబడినవి. పాత్రలయొక్క స్వభావనిరూపణయు, కథాసందర్భముల విమ్చు చూఁ బొందుపర్పఁబడినది. కథాసంగ్రహముకూడ వచనమునఁ గలదు. మార్కండేయపురాణమునందలి కథననుసరించి మనుచరిత్ర వ్రాయఁబడినదని సహేతుకముగా నిరూపింపఁబడినది. టీకాతాత్పర్యసహితము రూ. 2.

శ్రీమదాంధ్రవచన మహాభాగవతము

సంస్కృతమునందు వ్యాసప్రోక్తమైన శ్రీభాగవతమును తేటగా నీటుగులుకు రైలిని పటములనుచేర్చి ముద్రించియున్నారము. ఇందు శ్రీధరీయము, తిలకము, అనేక వ్యాఖ్యలయందుగల విశేషాంశములను జేర్చియున్నారము. ఈగ్రంథమును చిన్నసైజున మేలైన కాగితములపై నచ్చొత్తించియున్నారము. భాగవతోత్తము లందఱును ఆదరాతిశయమును జూపి చందాదారులుగాఁ జేరి మా కుత్సాహము గలిగింతు రని యపేక్షించుచున్నారము.

శ్రీ సీతా రామాంజనేయ సంవాదము

టీకాతాత్పర్య విశేషార్థ సహితము.

ఇయ్యది ఆంధ్రంబున నొక్కటియే వేదాంతగ్రంథం బని తెలియంబడుచున్నది. ఇందు అద్వైతము ననుసరించి, జీవాత్మ పరమాత్మస్వరూపమును జీవాత్మ పరమాత్మలయైక్యమును పొందుటయును తత్సాధనమును తత్ఫలమును తన్మార్గమును వివరింపఁబడుచున్నవి. ఇచ్చట శ్రీ హనుమంతుఁడు శ్రోత. శ్రీరాముల వారు వక్త. ఇందు, భగవద్గీత ఉపనిషత్తులు శ్రుతులు పురాణములు సమస్త వేదాంతగ్రంథములయందలి విశేషాంశములను తీసి అచ్చటచ్చట చక్కఁగ నిరూపింపఁబడియున్నవి. వేదాంత విషయ మగుటవలన విషయము అతిగుహ్యముగా నుండినను అందఱికిని సుగమముగ నుండుటకై ప్రచురింపఁబడినది.

వెల రు 3-4-0.

శ్రీరామదాసు చరిత్రము

ఇయ్యది కొండపల్లెయనెడి గ్రామమునందు జన్మించి భద్రగిరియందు కైంకర్యము చేసిన గోపన్న యనుపేరుగల రామదాసుగారి వైభవమును తెలుపుచున్నది. ఇతఁడు శ్రీరామభక్తుఁడు. ఇందు భద్రాచలమాహాత్మ్యమును గలదు. భద్రగిరియందు ప్రస్తుతమందు ఆలయమును, అందలి సీతారామలక్ష్మణుల ప్రతిమయు మొదలుగాఁగల అతిసుందరమైన 8 పటములును జేర్పఁబడి మేలైన బైండుగలది. వెల రు 1-0-0. డిటో కాలికో బైండుది. రు 1-2-0.

ఇచ్చట నాలుగుప్రాతశాసనము లున్నవి. సూర్య చంద్ర వృషభ చిహ్నితములు. ఒకటి పూర్తిగా అస్పష్టము. ఒకటి మంటపము దూల మూరాతపై నున్నది. రెండు క్రింద పడియున్నవి. ఒక చిన్న మొక్క అయుపయిటికల నొకటి దైవయున్నది.

ఈ రెంటికిని వాగ్దేవపుల కెక్కియున్నారు. పచ్చళ్లు నూరుటచే శాసనములందలి అఱిగిపోవుచున్నవి!

ఆలయమున కెదురుగా కొంచెము దూరమునగా చక్ర తీర్థమున్నది. కృష్ణానది యిచ్చట సుడితిరుగుచున్నది. యాత్రికు లిచ్చట స్నానమాచరించి కృతార్థు లగుదురు. ఆలయముచుట్టును కొండలు. అడవి. ఆలయమునకును ఏటికిని నడుమ ఒక్క పెద్దద్వారము నిలిచియున్నది. ఎందుల కచ్చట దానిని నిర్మించిరో తెలియదు. మహారాజులు తులాభారమును జాదుకొనుటకు కట్టిద్వారముల నుపయోగించువా రని వినికి.

౫. కపిలేశ్వరము:— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు నాలుగుమైళ్లదూరమున భవనాశిగట్టున నున్న దీగ్రామము దేవాలయము చిన్నది. శిథిలస్థితిలో నున్నది. లింగము పలకలుగా నున్నది. స్వయంభువు ఎక్కువ మహత్తు కలదట. ఈదేవునకు మడిమాన్యము లున్నను పూజాదుల జేయువా రెవ్వరును లేరు. ప్రాచీనాంశము లేమియు లేవు. తరుచుగా భవనాశి వఱదలుగా పారివచ్చి దేవళమును ముంచుచుండుటచే నచ్చటి విశేషము లంతరించి యుండవచ్చును. మహర్షులు తపస్సుచేసి కృతార్థత నొందిన ఈపుణ్యక్షేత్రములు, మహారాజు లాదరించిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు, ఆంధ్రుల కైహికాముష్మికసౌఖ్యము లొసంగిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు నేడు కాలమహిమచే చూచువారు నైతము లేక స్మరణీయము లగుచున్నవి. ఈదేవుళ్ల మాన్యము లేమైనవో, ఎవ్వరనుభవించుచుండిరో కనుగొనువారైన లేరు. శిథిలము కాకుండ కాపాడు కొరకైనను వారైన పూనుకొనరు.

ఆంధ్రుల ప్రాచీనౌన్నత్యమును చాటుచు ఆంధ్రుల చరిత్రను కొంతవఱకు దెలుపు నీదేవాలయములను, పుణ్యక్షేత్రములను ఆంధ్రు లాదరింతురు గాక!

వసంతకుసుమములు

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావు గారు బి. ఏ., బి. ఎల్.

డెస్డిమోనా ఒథెల్లోతోడ:—

వెన్నెలల నీగి చంద్రుఁడు • వెల్లనాయె.
కాంచుమండలగతి లేయి • కదలిపోయె.
మిగుల శ్రమఁ జెంది కోకిల్లి • మేను వ్రాలె.
జాల మీలీల నొసరించి • తేల నాథ ?
రమ్ము! నిదురింపు మోయి పర్యంకమందు
చల్లగాలులు నెమ్మేనఁ • జల్లుదాన.
వలపుబాసలతో జోలఁ • బాడుదాన.
చాలు! నింకను జాలంబు • చేసెదె నాథ ?
రావొ! కన్నులఁ గోపంబు • రగిలె నేల ?
మందహాసచంద్రిక నేల • మాయ మయ్యె ?
అనలభయదకోపారుణ • మాయె నేల ?
భానుమండల మట్లు నీవదనసీమ ?
ఆ కెంజిగురు నయనంబు • లరుణరుచులఁ
దిరుగు వేళల నరిభయంకరుఁడ వీవు;
సఖుఁడ! కవ్వంత యేని దోషమ్మెఱుంగ!
కాని భయ మొందు నేలొకో • మానసంబు!
ప్రియుఁడ! నీయధరంబు కంపించుచుండె
మరణకండన మతులు • మలఁపుచుండె
దానిరొద నేఁడు సరోజముఖ • దయ తొలంగి
ప్రళయరుద్రుఁడ వైతేల • ప్రాణనాథ ?
తలఁపులెట్టివి నీమదిఁ • గలఁచుచుండె ?
ఒడలు నేఁడేల యీరీతి • వడఁకుచుండె ?
కోమలాంగము గార్చెదు • కోపమెల్ల
దాచి పైఁ గాదనుచు నెంచు • దాన నాథ!
నీదుశత్రునిరొడల నే • నెవరుఁ జూప,
నించుకేనియు నీయాజ్ఞ • మించి నడువ;
అలుగు మాఁగుము నాథ! భయంబుఁ గొలుపు
రీతిఁ గాలుఁడ వౌచు నంత్రించె నేల ?
మఱచివాఁడవె నీప్రేమ • మఱచివావె
మరుల నొల్లక నిన్నె చేపట్టు టెల్ల ?
చెలి నెఱుంగవె! సుంతేని • కలుష మెఱుఁగ
వధయె సు మ్మిది బలికాదు • ప్రాణనాథ
కాంత మొందుము ప్రాణేశ! • చంపకయ్య
నను మహాకాననంబుల • కనుపు మోయి!
వేఁడుదాన నీ సేయి • జీవింపనిచ్చి
దేవ! నీసేవ సేపు • నందింపు మోయి!

నేను వధియింపవద్దు, యీ ♦ రేయి వద్దు,
ప్రాణవల్లభ ! ఒకజామైన ♦ బ్రతుకనిమ్ము!
ఆగు మొకసారి - పరమేశు ♦ నాత్మలోన
సంస్మరించెద - నీశ్వరా ♦ శరణు శరణు!

* * *

ఓదార్పుబంధు లెవరు ? :—

తెగిన మంగళసూత్రమో ? ♦ మిగిలియున్న
మోము దురదృష్టరేఖలో ? ♦ మాలమాల
వడలిపోయిన ప్రేమంపు ♦ టలలగతులో
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు లెవరు?
మేన జ్వాలలగాను మా ♦ సానలంబో ?
కాలి యాశ లోకమ్ము మ్మడి ♦ రాలగతిరెమో ?
ఆలయాలని హాయు ప్రా♦ణాల నిగురో ?
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు లెవరు ?
చీకటులు ముంచు లోకమో ♦ చింతజీవికి
కన్నె వాసిన ప్రకృతియా♦పంబో కగచి
యెంతి పేడిన దయరాని ♦ యీశ్వరుండో ?
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు లెవరు ?

* * *

ప్రణయ వేదాంతము :—

కనుము జానకి! సెలయేటు ♦ కలిసియున్నది
నదులు సాగరంబులఁ జేరఁ ♦ గదలుచుండు
స్వర్గవాయువు లేవాడు ♦ సంగమించు
విపులమై తీయనైన సం♦ప్రీతితోడ.
లోకమున నుండ దేదియు ♦ నేకతముగ
సకలవస్తుప్రపంచంబు ♦ నొకటితోడ
నొక్క టైక్యము చెందుచు ♦ నుండు దైవ
నిర్మితంబగు ధర్మంబు ♦ నికొక్క సంగ.
చెలియ ! మన మట్టు లైక్యంబు ♦ చెందరాదె !
చుంబన మొనర్చు నచలంబు ♦ లంబరమును
భంగ మొండొంటితో నంటి ♦ కౌగలించు
రమణుఁ గేలిపూవు గారవం ♦ బమరఁ జూచు;
భానుసందీప్తి జగమునఁ ♦ బర్వియుండు
చంద్రకిరణముల్ ముద్దిడు ♦ సాగరమున
ముద్దు లివి యన్ని యేటికే ♦ ముద్దుగుమ్మ!
నీవు నన్నట్లు ముద్దిడి ♦ కావ కున్న.

* * *

భూలోక స్వర్గము :—

నీకలపుపలుకులు కి♦న్నరుల గానంబు
నీమోవితేనె ది♦వ్యామృతరసము
నీప్రేమ దివిజగం♦గా ప్రవాహంబు
నీరత్నముల నవ్వె ♦ పారిజాతంబు
నీతీపిముద్దులే ♦ నిఖిలసౌఖ్యంబు
నీకౌఁగిలింపులే ♦ యింద్రభోగంబు
నీనిత్యప్రణయంబె ♦ నిర్జరత్వంబు
నాజానకీ ! నీవె ♦ నాదుస్వర్గంబు.

* * *

తుదిమొదలు :—

వదలపత్రమై రెక్కల ♦ చాఁచిచాఁచి
ఆకసవ్యాప్తి కంఠంబు ♦ వరయునైతి;
అబ్ధి విస్తారంబునై యీఁదు ♦ లాడియాడి
కడలినీటికి పారంబు ♦ గాననైతి;
ధరణి జానకీవిభుఁడనై ♦ తలఁచితలఁచి
వలపుకలిమికి తుదిమొదల్ ♦ తెలియనైతి.

అత్రిమహర్షి - కారాగృహము

పా. శేషాచలార్యుడు గారు

కం. దుష్టుల దోర్పట్ట్యమణంపగ, శిష్టులపై శిష్టవరులను సెప్పగ నిష్టా, విష్ట వివేచన సేయుండరు కష్టము దీర్చంగజాలు కారాగృహముల్.

అత్రిమహర్షి కారాగృహవాసము అత్యంత ప్రబోధప్రద మగుట వలన ప్రకృత మిచ్చట విచారణ చేయబడుచున్నది. ఈవిషయ మున నీక్రిందిమంత్రము ప్రథమమున జూడ యోగ్యము.

ఋషింనరా వంహసః పాంచజన్య
మృబీసా దత్రిం ముంచథో గణేన
మినంతా దస్యో రశివస్య మాయా
అను పూర్వం వృషణా చోదయంతా.

ఋగ్వే. ౧. ౧౧౭. ౩.

అర్థాత్ - దుష్టశత్రువులయొక్క కుటిలత్వములను తెలిసికొనుట ఆకుటిలనీతివి పరాజయము చేయుట శాత్రవులను క్రమముతో పారద్రోలుట శత్రువుల జైలునుండి పంచజనులకు హితకర్త యగు ఋషిమహాత్ముని మరియు ఋషిస్నేహితులను విడిపించివేయుట ఇది బలముగల నాయకులయొక్క ప్రశంసనీయ మైన కర్మమై యున్నది. పై మంత్రమువలన నీక్రిందిమాటలు స్పష్టమగుచున్నవి.

"అత్రిమహాఋషి" పంచజనులకు హితకార్యములు చేయు చుండెను. వారితోకూడా ననేకులు సజ్జను లుండిరి. అశుభమును కోరెడి శాత్రవులు అత్రిమహాఋషిని వారియనుచరులను కారాగృహమునం దుంచిరి. అత్రిమహాఋషిని కారాగృహమం దుంచుటకు కారణము వారు పంచజనుల హితముకొరకు కార్యములు చేయుచుండెను. మరియు అది అశుభశత్రువులకు అభీష్టము లేకయుండెను. దీనివలన "అశుభశత్రువులయాధీనము అయిదుగురు మహాపురుషులై యుండిరి. అథవా, అయిదుగురుపైన వారి రాజశాసన ముండెను. మరియు నశుభ శత్రువుల యాధీనములో సంపూర్ణశాసనాధికార ముండెను. అన్యథా అత్రిమహాఋషిని కారాగారమునకు పంపుట సంభవమైయుండెను" అని స్పష్టమగుచున్నది.

అత్రిమహాఋషియొక్క సర్వజనహితకారకత్వమువలన నశుభ శత్రువులకు భయోత్పన్న మగుచుండెను. కాబట్టి వారు స్నేహితుల సమేతముగ అత్రిమహాఋషిని జైలునందు బందు జేసి యుండిరి.

చివరకు సామర్థ్యముగల నాయకుల ప్రయత్నములవలన నశుభ శత్రువుల కుటిలనీతియొక్క జ్ఞాన మందరకు నాయెను. అనగా తెలిసెను. తరువాత నాశాత్రవులను పారద్రోలి సర్వజనహితకారి యగు నత్రిమహాఋషిని నాయకసమనుయాయులతో బంధముక్తు జేసిరి.

"బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు మరియు నిషాదులు వీరు పంచజను లగుచున్నారు. వీరియం దత్రిమహాఋషి యుత్పన్నమై యుండెను ఎవరు సంపూర్ణజనత్వముకొరకు హితము చేయుటకు ప్రయత్నము చేయుచుండిరో వారు. కాబట్టి రాక్షసులు వారిని వారిస్నేహితులతో సహా పట్టుకొని జైలునం దుంచియుండెను.

ఈకారాగారము నూరుద్వారములతో యుక్తమైయుండెను. మరియు ఋషికి కష్టముకొరకు కారాగారముయొక్క నాలుగువైపులను తుషాగ్నిని రగుల జేయుచుండిరి. ఈకారణమువలననే వేడి యుత్పన్న మగుచున్నదో, దానివలన ఋషికి మిక్కిలి క్లేశము కలుగుచుండెను. ఇవన్నియు రాక్షసుల రాజనీతి. మరియు నిట్టివంటి కష్టములను సహించుచు ప్రజలయున్నతి కొరకు ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి. ఈవిషయమున నీక్రింది మంత్రము జూడయోగ్యము.

భద్రమిచ్ఛన్త ఋషయః స్వర్విద
స్తపో దీక్షా ముపసేదు రగ్రే
తతో రాష్ట్రం బల మోజశ్చ జాతం
తదస్మై దేవా ఉపసంనమన్తు (అథర్వవే. కాండ ౧౯.౪౧.౧.)

ఆత్మజ్ఞానులగు ఋషులు సంపూర్ణజనత్వముయొక్క మంచి గోరుచున్నటువంటి వారలై ఏ ప్రయత్నము చేయుచున్నారో, దాని వలన రాష్ట్రయత్నము, మరియు సంఘశక్తి యుత్పన్న మయ్యెను. ఈ మంత్రమునందు ఋషుల ప్రయత్నముయొక్క యేవర్ణన యున్నదో దానిని మనము పూర్వమంత్రమునందు జూచియే యున్నాము. అత్రి ఋషి ఋషిస్వభావానుకూలముగ జనత్వమునకు మంచిచేయుటకు ప్రయత్నము చేయుచుండెను. మరియు అసురులు తమయాసురీస్వభావానుకూలముగ వారికి విరోధము చేయుచుండిరి. ఈప్రకారముగ నిది అసురులకును ఋషులకును నొకవిధమైన యుద్ధముమాత్రమై యుండెను. ఆత్మజ్ఞానులుమాత్రమే యాప్రకారమైనయుద్ధము చేయగలుగు చున్నారు. యోగీశ్వరు డైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు శ్రీభగవద్గీతతో ఆత్మజ్ఞానోపదేశము చేసినతరువాతనే అర్జునునియొక్క మోహము దూర మయ్యెను. మరియు నాయన యుద్ధముజేసి ధర్మక్షేత్రమునందు విజయ ప్రాప్తిని జేసెను. శ్రీవసిష్ఠమహాఋషి శ్రీరామచంద్రునకు ఆత్మజ్ఞాన మిచ్చిన తరువాతనే రామచంద్రుడు రాక్షసులతో యుద్ధముజేసి యశ స్సంపాదన జేసెను. ఈప్రకారముగ అథర్వవేదమునందుకూడా కాండ

తిగ సూక్తమునుండి ౮ వరకు ప్రాణశక్తి బ్రహ్మచర్యము కాలప్రవాహము ఆత్మజ్ఞానము యొక్క వర్ణన చేసినతరువాత, సూక్త ౯-౧౦ లలోను యుద్ధనీతియొక్క యుపదేశమున్నది అని. ప్రథమమున "ఆత్మజ్ఞానము" తరువాత ఆత్మరక్షణమునకు యుద్ధమని నియమమున్నది. మతియు నిదియే సార్వభౌమిక నియమమై యున్నది. ఈనియమానుసారమే ఆత్మజ్ఞానులగు ఋషులు జనులయొక్క యున్నతికొఱకు తపోధులతో "తపోమయయుద్ధము" చేయుచుండిరి. అట్లాగే ఈయుద్ధము క్షత్రియులయొక్క "శస్త్రయుద్ధము" గాక యుండెను. ఇది ఆత్మశక్తియొక్క పాశవిక శక్తితో మాత్రమే యుద్ధమైయుండెను అని పూర్వోక్తమంత్రమునందు చెప్పియే యున్నది.

హిమేనాగ్నిం ఘ్రంస మవారయేథాం పితు
మతీ మూర్జ మస్మా అధత్తమ్
ఋబీసే అత్రి మశ్వినా వనీత మున్నిన్యథుః
సర్వగణం స్వస్తి "అథర్వ. కాం ౧. ౧౧౬. ౮"

సాయనభాష్యము.—అత్రేయ మాఖ్యాయికా. అత్రిం ఋషిం అసురాః శతద్వారే పీడాయంత్రగృహే ప్రవేశ్య తుషాగ్నినా దాహమకుర్వన్......అశ్వినా అగ్నిం ఉదకేన ఉపశమ్య తస్మా త్పీడా గృహాద అపనీతం స్త్రియుత్కర్షం సంశం నిరగమయతా మితి......హిమేన ...ఉదకేన ఘ్రంసం దీప్యమానం అత్రేర్బాధనార్థం అసురైః ప్రక్షిప్తం తుషాగ్ని మవారయేథామ్......అపిచ అస్మై అసుర పీడయా కార్శ్యంప్రాప్తాయ అత్రయేపి యుమతీ అన్నయుక్తం ఊర్జం బలప్రదం రసాత్మకం క్షీరాదిక మధత్తం ఘృతవర్గం ప్రాయచ్ఛతం ఋబీసే అపగత ప్రకాశే పీడాయంత్రగృహే వనీతం ఆవాఙ్ముఖతయా అసురైః ప్రాక్షిప్తం అత్రిం సర్వగణం......స్వస్తి అవినాశో యథా భవతి తథా ఉన్నిన్యథుః తస్మాద్ గృహా దృగమయ్య యువాం స్వగృహం ప్రాపితవన్తౌ.

ఈసాయనభాష్యముకూడా నిచట ఆలోచనీయమై యున్నది. ఈ మంత్రములను నీ క్రింది వ్రాసిన తాత్పర్యము వచ్చుచున్నది. శీకారాగృహమున అత్రిమహాఋషిని అసురులు బందుచేసియుండెనో దానియందు చీకటియుండెను. అట్లాత్ చీకటికొట్టునందు ఋషిని బందుచేసియుండెను. అగడిచెలుపల అగ్నిని గాల్చి ఋషికి కష్ట మిచ్చుచుండ రాకాసులు అనుచులు చేసియుండెను. అగడియందింత చిన్నస్థానమూండెను. "దేనికారణమున అత్రిమహాఋషికి, అధ-శిరః-అవాఙ్ముఖము అట్లాత్ క్రిందిముఖము చేసిరే యుండుట ఆయెనో" అంటే:— మతియు.నై శైలుకారణమున ఋషి కెన్ని కష్టములై యుండెనో, వీటి కల్పన నీక్రిందిమంత్రములవలన కాగలుగుచున్నది.

తప్తం ఘర్మమోమ్యావత మత్రయేఋగ్వే.౧.౧౧౨.౭.
యువ మత్రయే వనీతాయ తప్త మూర్జ మో
మాన మశ్వినా వధత్తం ఋగ్వే ౧. ౧౧౮. ౭.

హిమేన ఘర్మం పరితప్త మత్రయే ఋగ్వే ౧. ౧౧౯. ౬.
యువం హి ఘర్మం మధుమంత మత్రయేఽపో
నక్షోదోఽవృణీ మేషే. ఋగ్వే ౧. ౧౮౦. ౪.

ఈమంత్రము లన్నింటి తాత్పర్య మిది. "అత్రిమహాఋషికి అగ్ని కారణముచేలన నగుచున్న కష్టములను జలముద్వారా అశ్వినీదేవతలు దూరము చేసెను." అని తెలుగుభాషాయందు అత్రిమహాఋషికి భయంకరమైన కష్టము లేదైయుండెనో, దానియన్నింటిని యీప్రకారముగ నివారణ చేయబడెను. ఇన్నిభయానకకష్టములను సహించుచున్నవారై ఋషిగణము పంచజనమునకు హితము చేయుకార్యములను చేయుచునే యుండుచుండిరి. శారీరకక్లేశముల కారణముల ప్రారంభము చేసినను యిటువంటి శ్రేష్ఠకర్మలను సత్పురుషు లెప్పుడును వదలుటలేదు ఇదియే సత్పురుషుల సత్పురుషత్వమై యున్నది.

పూర్వోదాహృతమగు శైలమందు (౧) ప్రకాశము లేనికారణమున అత్రిమహాఋషికి పెద్దకష్టముగ నుండెను. సూర్యప్రకాశ మన్ని ప్రాణులకు ప్రాణమై యున్నది. అదియాత్రము బందగు కారణమున నెంత యవస్థయగుటయో సంభవమైయున్నది, దీని కల్పన ప్రతివారికి గలుగుచున్నది. రెండవకష్టము నాలుగుపైపుల నగ్నిని రగుల్చుట కారణమున ఋషికి మిక్కిలి కష్టమగుచుండెను. తనకదికి నాలుగుపైపుల నగ్ని మండుచుండినట్లయితే గదియందు కూర్చొనుటకూడా పడదు. ఈప్రకారముగ ఋషికి కష్టములయందు గడుపుటపడెను. మూడవకష్ట మిదియైయుండెను. ఋషికి క్రిందిముఖము జేసి- అట్లాత్ తల్లక్రిందుగా- కూర్చొనట యైయుండెను. ఇటువంటి కష్టములయందు ఋషిశరీర మెంత కృశమైయున్నది. దీనికల్పన పాఠకులు స్వయముగ చేయగలుగుచున్నారు. "ఋషిశరీరము మిక్కిలి క్షీణమైయుండెను" అని. అశ్వినీదేవత లుత్తమమైన భోజనమిడి వాని శరీరస్వాస్థ్యము బాగుచేసిరని ఈ మంత్రములవలన దెలియుచున్నది.

పితుమతీ మూర్జమస్మా అధత్తమ్ "ఋగ్వే. ౧. ౧౧౬. ౮.
ఊర్జమో మానమశ్వినావధత్తమ్ "ఋగ్వే ౧. ౧౧౮. ౭.
చిత్రంహ యద్భోజనం స్వస్తి స్వత్రయే
మహిష్వంతం యుయోతం
యోవామోమానం దధతే ప్రియః సన్
ఋగ్వే ౭. ౬౮. ౫.

అత్రిర్యద్వామవరోహన్నృబీసమజో
హదీన్నాథ మానేవయోషా
శ్యేనస్య చిజ్జవసాన్నూతనేనాగ
చ్ఛత మశ్వినాశంతమేన-ఋగ్వే ౫. ౭౮. ౪.

ఎప్పుడు గొప్పవారు కారాగృహములకు పోవుచున్నారో, అప్పుడు వారు వారి యిష్టదేవతల ప్రార్థన చేయుచున్నారు. ఈప్రార్థనయే వారికి కష్టసమయమున శాంతి నిచ్చుచున్నది.

అత్రిమహాఋషి, తన సహనాగ్రమును వదలియుండలేదు. మఱియు పరు లిచ్చియున్న కష్టములనుకూడా లక్ష్యముచేసి యుండలేదు. సత్యమును స్థాపనచేయుటకిదియే యొక మార్గమై యున్నది. అస్తు అట్లే. అనుగాక, పూర్వమంత్రములయం దేవర్ణన వచ్చియున్నదో దానివలన అశ్వినీదేవులయొక్క సహాయమువలన నత్రిమహాఋషికి ముక్తి యయ్యెను. ఈమాట సిద్ధాంత మయ్యెను. ఈప్రకారముగ నింద్రుని సహాయముకూడా నైయుండెను. ఈవిషయమున నీక్రిందిమంత్రమును జూడుడు.

ఉతాత్రయే శతదురేషు గాతువిత్ ఋగ్వే ౧. ౫౧. ౩.

శైలమునుండి సెలవుపొందుటకు మార్గమును నింద్రుడు జూపెను. మఱియు అశ్వినీదేవులసహాయమున నత్రిమహాఋషి బంధముక్తుడయ్యెను. ఈప్రకారముగ నత్రిమహాఋషి కారాగృహావాసము యొక్క వర్ణనము వేదమునందున్నది.

ఇకను అత్రిమహాఋషిని అసురులు కారాగృహమునం దెందుకు చేసియుండెను అసురులకు విరుద్ధముగ నత్రిమహాఋషి నటన యేమి చేయుచుండెను అసురు లేమి చేయుచుండిరి అత్రిమహాఋషి యేమి కోరుచుండెను అను విచారణను చేయుసమయమున నీక్రింది మంత్రములు మిక్కిలి యుపయోగములు.

ఆదగ్నే అపృణతోఽత్రిః సా సహ్యాద్
దస్యూ నిషః సాసహ్యా న్నృన్ "ఋగ్వే. ౫. ౭. ౧౦.

ఇవి నాలుగువాక్యము లున్నవి. ఏవి అత్రిమహాఋషి కార్యములు మఱియు నత్రిమహాఋషి శత్రువులస్వరూపము లనుచున్నవో, అవి. కాబట్టి వీటియర్థము నిప్పుడు జూడుడు.

అపృణతః దస్యూన్=స్వార్థులు, అకారులు, లోభులు, కృపణులు, దయాహీన అత్యాచారు లెవరున్నారో, వారిని దూరముచేయుట అత్రిమహాఋషి కార్యమై యుండెను. కదాచిత్ వారిని బాగుచేయుట యగును. అథవా వారిని దూరముచేయుట యగును. అత్రిమహాఋషి కార్యములదికను జూపెడి శబ్దము "సాసహ్యాత్" పూర్వోక్తమంత్రమునం దున్నది. అత్రిమహాఋషి యేప్రకారమైన నటనచేయుచుండెనో, దానినిశ్చయము, ఈశబ్దార్థమువలన కాగలుగుచున్నది. "సహ్" ధాత్వర్థము (సహాచే) సహించుటయై యున్నది. కాని స్వయముగ నితరులవలన దుఃఖము నియ్యకుండుట, స్వయందుఃఖములను సహించుట "సహ్"ధాత్వర్థము. అత్రిమహాఋషియొక్క ప్రయత్నము శాంతి మఱియు సహనశక్తితో యుక్తమై యుండెను. అనత్యాచారి శాంతతపూర్ణమార్గము వారికార్యము నడచుచుండెను. దీనియం దేశంకయును లేదు.

"అత్రిః అపృణతః దస్యూన్ సాసహ్యాత్" ఈపదముల శబ్దములయర్థము "అత్రి స్వార్థశత్రువులను సహించెను." అర్థాత్ స్వార్థపరశత్రువుల అత్యాచారములను సహించెను. మఱియు సహించుట ద్వారా స్వవిజయమును, శత్రుపరాజయమును చేసెను. "స్వయంకష్టములను సహించుట తన సహనశక్తివలన తనవిజయము. మఱియు శత్రుపరాజయము చేయుట" ఇది బ్రాహ్మయుద్ధముయొక్క లక్షణమై యున్నది. ఈబ్రాహ్మయుద్ధమునందు బ్రాహ్మబలమును సర్వోపరి తెలిసికొనెడు వారెప్పుడును అత్యాచారములందు ప్రవృత్తులు గారు.

అత్రిమహాఋషియు వారియనుయాయులు నీప్రకారమైన బ్రాహ్మయుద్ధము చేసెడివారై యుండిరి. కాని వీరియుద్ధము యే అసురులతో నుండెనో, వారు శాంతికమార్గమునుండి నడచుచుండుట లేదు. అర్థాత్ అసురులపక్షమున అత్యాచారమును చేసెడివా రుండిరి. కాని అయినప్పటికి ఋషిపక్షమున పూర్ణతయా అనత్యాచార ముండెను. అసురులపక్షముయొక్క రాజనీతి యేప్రకారముగ నుండెనో ఈక్రింది వాక్యములవలన దెలియును.

అశివస్య దస్యోః మాయాః ఋగ్వే ౧.౧౧౭. ౩.

"అశుభశత్రువులకు, మాయాః=కపటనీతియుండెను." ఈకపట రాజనీతికారణమున ప్రజలకు దుఃఖముగుచుండెను. కాబట్టి అందరు జనులకు హితముచేయు సంకల్పముతో నత్రిమహాఋషి తనసహచరుల సమేతముగ శాంతతపూర్ణ అనత్యాచారనటన నడిపించియుండెను. ఈహేతువులవలన రాక్షసులు, ఆఋషిని శైలమందు బందుచేసి యుండిరి. మఱియు వారు వివిధమైన కష్టముల నిచ్చుచుండిరి.

అత్రిమహాఋషికి రెండవశత్రువులుకూడా నుండిరి. ఎవరి వర్ణన "ఇషః నౄన్ అత్రిః సాసహ్యాత్" ఋగ్వే. ౫. ౭. ౧౦. ఈమంత్రమునం దనుచున్నదో, వారు భోగవిలాసులు. వారిని సహించుట అత్రిమహాఋషికి యావశ్యకమై యుండెను. ఈభోగవిలాస సుఖార్థుల కారణమున శరీరకష్టము లధిక మగుచుండెనో, వానిని సహించుట, మఱియు శాంతముతో తనమార్గమును నాక్రమణచేయుట నత్రిమహాఋషి కార్యమై యుండెను. అర్థాత్ అసురులరాజ్యమునందు అసురులకుటిలనీతికారణమున మఱియు భోగవిలాససుఖార్థుల కారణమున యేయేదుఃఖములను సహించుట యావశ్యకమగుచుండెనో, వానినన్నిటిని అత్రిమహాఋషి వారియనుచరులును భోగించుచుండిరి. మరియు వారికి విశ్వాసముండెను. "ఈప్రకారముగ దుఃఖములను సహించుమార్గమువలను, శాంతిపథమువలనను, జనత్వమునకు హితము కాగలుగుచున్నది"అని.

ఇప్పుడు స్పష్టము కాగలుగుచున్నది "ఋషుల మార్గ మెట్లు అనత్యాచారముగను, మఱియు శాంతిపూర్ణముగ నుండెను. మఱియు రాక్షసుల మార్గమెట్లు అత్యాచారముగ, మఱియు ఘాతపాతముగనుండెను" అని పాఠకులు ఆశ్చర్య మానసు లగుదురు. "అత్యాచారమార్గముతో, అనత్యాచారవ్రతము గలవారు యెదుర్కొనుట యెట్లు కాగలుగుచున్నది." అని దీనియుదాహరణము పురాణములందు వసిష్ఠఋషి, విశ్వామిత్రరాజుయొక్క కథలో నీప్రకారముగ జూపబడును. వసిష్ఠఋషి, ఆశ్రమమునిదట రాజా విశ్వామిత్రుడు తనసైన్యముతో నెదుర్కొనెను. కాని వసిష్ఠమహాఋషి శాంతిమాత్రము ధరించెను. అంతమున అత్యాచార విశ్వామిత్రరాజునకే ఓడిపోవుట తెలిసికొన

కలిసివచ్చెను. మఱియు బ్రాహ్మబలమునకు విజయ మయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నసురుల మఱియు దస్యుల యొక్క క్రూరమైన అత్యాచారములలో ఋషులయొక్క తప మఱియు శాంతియుతాస్త్రములే నడచుచుండెడును. చివఱకు శాంతి బ్రహ్మాస్త్రమునకే విజయ మగుచుండెను.

ఈ ప్రకారముగ విచారము చేయుటవలన నత్రిమహాఋషి నటన యొక్క స్వరూపము మఱియు వానివిరోధుల విరోధముయొక్క స్వరూపము ధ్యానమునందు వచ్చెను. మొదట నొకమంత్రము జూపియున్నది. "దేనివలన నత్రిమహాఋషి ప్రయత్నమువలన "రాష్ట్రబలము, మఱియు ప్రతాప" ముత్పన్న మగుకల్పన స్పష్టమై యున్నదో" అది ఆమంత్రముతో నీభావముయొక్క సంగతి తగిలించుటవలన ఋషులమహత్వము ధ్యానమునందు రాగలుగుచున్నది. ఈవిషయమును నధికముగ స్పష్టము చేయుకొరకు నీక్రింది మంత్రమును జూడుడు.

అత్రి మను స్వరాజ్యమగ్ని ముర్ధాని వా వృధుః
విశ్వా అధిశ్రియో దధే ।ఋగ్వే. ౭. ౮. ౫.

అత్రి శత్రువులను భక్షణచేయువాడు, మఱియు స్వారాజ్యానుకూల ప్రయత్నము చేయువాడు; అగ్నిసమానముగ తేజస్వి.

ఎవడు అత్తా అర్ధాత్ భక్షణచేయువా డగుచున్నాడో, వానిని "అత్రి" అని చెప్పుచున్నారు. ఇచ్చట శాంతిపూర్ణ అనత్యాచార బ్రాహ్మయుద్ధములో శత్రుభక్షకుడు అర్ధాత్ వారిని పూర్ణపరాభూతులను చేసినవాడెవడై యున్నాడో వానిపేరు అత్రియైయున్నది.

ఇప్పు డీమంత్రము నైన వ్రాసియున్నాను, దానియం దగ్నినామము, అత్రిదేవయై యున్నది. ఏల యన అగ్నియును బ్రాహ్మణ ఋషియై యున్నాడు. మఱియు తపస్వి. మఱియు నసురులను దూరము పారద్రోలువాడై యున్నాడు. అగ్నియే రాక్షసులను తినుచున్నాడు. తపస్వియై యున్నాడు. ఏలయన వాడు స్వయంతపించుచున్నాడు. అగ్నిగుణములను జూడుడు.

వైశ్వానరో దస్యు మగ్ని ర్జఘన్వాన్ ఋగ్వే ౧.౫౯.౬

"వైశ్వానరాగ్ని దస్యులను నాశనము చేయుచున్నాడు"

ఇట్టి ప్రభావశాలియగు అత్రి మహాఋషి యెవరు అని ప్రశ్న రావచ్చును. ఇది సమాధానము.

అయం స దేవో అప్స్వన్తః సహస్రమూలః పు
రుశాకో అత్రిః య ఇదం విశ్వం భువనం జజాన॥

అథర్వే. కాం. ౧౩. ౩. ౨౫.

జలమునందు విద్యమానుడై, అనేకమూలములతో యుక్తుడై, మఱియు వివిధశక్తులతో సంపన్నుడై యున్నాడో, మఱియు నెవడు సంపూర్ణభువనమును నుత్పత్తి చేయుచున్నాడో వాని ఈప్రకారము సంపూర్ణ జగదుత్పత్తి చేసెడి దేవుడుకూడా అత్రియై యున్నాడు. ఇట్లే చెప్పబడియున్నది. అసురులు ఘాతుకభావముతో జగత్కర్తయగు దేవునకు విరోధము చేయుచున్నారు. కాని చివరకు అసురులకు పరాభవము దేవునకు విజయ మగుచున్నది.

శాణసంఘర్షణము

దిడుగు వేంకటనరసింహారావు గారు

జన్మమొందితి ధూళిధూ॰సరములందు
గాక కాంతిహీనపు మట్టి॰గడ్డలందు
గాక, మిన్కుమిన్కని గుప్త॰కళలతోడ
వెలుగుచుండు నమూల్యంపు ॰ శిలలయందు.
రాలలోఁ బుట్టితిని సాన॰రాయినైతి
నగ్నిచుంటి విప్పుడు దాన ॰ నవమణులవొ
వజ్రతేజమో వైడూర్య॰ప్రభయో నీల
కాంతియో ప్రవాళతయో నాకు ॰ గల్గునన్నె
వజ్రమును కుతూహలమె హృ॰ద్వ్యసనమందు
గల్గుటను సానఁబట్టెడు ॰ కాలమందు
నెంత యొఱపిడి గల్గిన ॰ నెనరి యొప్పు
బుట్టఁ బడబోను కారంపు ॰ బుట్టబడను
కాని కొన్నికట్టుల నన్ను ॰ చేసె మఱచి
ఎగిరి పడిరొద నొఱపిడి ॰ మెచ్చి యుప్పు
కుండనో చేతినో చింత॰పండునందో
పంచదారనో మజ్జిగ॰బానయందో
వన సాన నించుక నల్గి॰పట్టికతన
గలుగు కాంతిలేశమె తళుక్కు॰తళుకు మనుచు
దాఁగఁజూచెడు నన్నింటి ॰ దాగనీక
వయులపుఱచి యాంత్రికునకు ॰ బట్టియిచ్చు
కాన నప్పుడప్పుడు బద్ధ॰కావ చేసు
సానపై నుండి తొలఁగినం ॰ గాని మిగత

కాలముల సర్వదా యది ♦ గల్గ జేయు
నొత్తిడిం బొందుచునె యుంటి ♦ నోర్పుతోడ
అందుచే రాయిగా వచ్చి ♦ నట్టి నేను
మణుల రాయిగనే వచ్చు ♦ మాట కల్ల
వజ్రమగు దశ పట్టినం ♦ జెట్టుకున్న
కఠినత గను మత్తియమె మాని ♦ కంబొ ద్రవము
రాత్రులను యాంత్రికుడు పెట్టు ♦ రాలతోడ
నన్ను హేమ పేటికను బం ♦ ధనము జేయు
నపుడు నే వజ్రతను జేయు ♦ యత్నములను
దలంచుకొని పొందుచుంటి సం ♦ తసము మదిని

* * * *

కాని యది యేమి చిత్రమో ♦ కాని కొన్ని
వేల చిరునవ్వుటలలతో ♦ తేలి తేలి
రత్న మగువాంఛ తేల యా ♦ రాల కందు
ఇటుల నొత్తిడి బడు కర్మ ♦ మేమి యందు
ప్రకృతి తేజంబుతో తృప్తి ♦ పడగ రాదొ
అన్ని రాలు వజ్రము లగుట ♦ కలది యగునొ
కానిచొ తాను మాత్రమే ♦ తేనిపోని
వజ్రతావాంఛ తీరాలు ♦ పడుట యేల
ఇటుల నేను లోలోనె నెరుచు ♦ కుట్టెగి రెట్లో
నాకు వాలు రత్నకుల్కడు ♦ నలిగి దివ్య
ప్రభలతో ధగధగ వెల్గు ♦ వజ్ర మొండు
పల్కరరు అత్మకోత్సవలం ♦ బల్కె నిట్లు.
"ఎల్ల రాలు వజ్రము లౌట ♦ నిపుడు గాదు
ఎల్లరాలు వజ్రములుగా, ♦ వేల వేళ
కాన క్రమత వజ్రపు ♦ గోడ గట్టవలయు
కేటు శిల్ల నొక్కటి లేదు ♦ చేటిమాట
అన్ని రాలు వజ్రములు గా ♦ కున్న నేమి
అన్నియును రాలుగనె యుంట ♦ కన్న కొన్ని
వన్నె వజ్రంబులై తక్క ♦ యున్న రాల
నన్ని దమతేజమున ముంచు ♦ చున్న తప్పా!"

* * * *

అటుల స్వీయప్రభారాశి ♦ యందు నన్ను
ముంచుటనె హానవార్త ♦ లంపించు నట్టి
వజ్రమూర్తిసాన్నిధ్య ప్ర ♦ భావమునను
తురీకసంశయ మేఘముల్ ♦ సమయుచుండు
నొత్తిడికి కొంత యలసడి ♦ యున్న శిరము
సానబడి పల్గుటకు శంక ♦ సంశయింప
దిపుడిపుడె సానబడుచున్న ♦ యితరదేహ
భాగములం తాలిమిని కష్ట ♦ పడుట కోడు
దాన నాదేహ మెల్లను ♦ దాచియుంచి
శిరమె యాంత్రికు దృష్టిని ♦ జేరునట్లు
బహుళ యత్నంబుల నొసర్చ ♦ వాంఛ లప్పు
డపుడు నామాట వినక న ♦ న్నాక్రమించు
శిరము బహిరంగముగ ప్రద ♦ ర్శించి యుంచి
కష్టపడ నేరమి నొకింత ♦ కాంతి యేని
గలుగ కల్లాడు దేహభా ♦ గముల దాచి
వజ్ర మన్పించుకొను దుష్ట ♦ వాంఛ లౌదవు.

* * * *

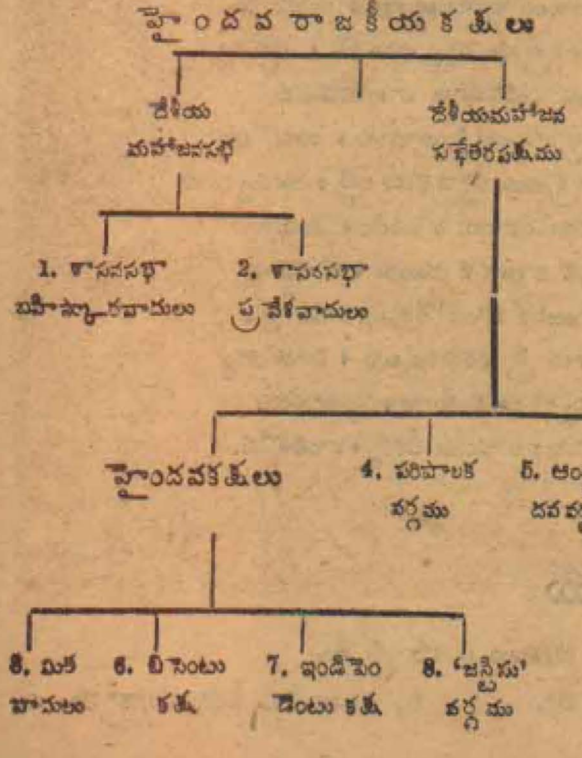
కాని నే జేర్కొనిన దివ్య ♦ కాంతి యుతపు
వజ్రరాజంబె మరల నన్ ♦ బల్కరించి
కాయ కాంతి లేని శిరంపు ♦ కాంతి వ్యర్థ
మనుచు తనసర్వ కాంతుల ♦ నట్టె చూపు.
"సైండిపూంత లక్కలులేక ♦ వన్నెవన్నె
యంబరపు ముడతలం జేయ ♦ నవనరముల
బడక బూది సైనను వెల్గు ♦ స్వప్రకాశ
మందు మీ బూటకపు వెల్గు ♦ లంద నేల"
అమహావాక్యముల విని ♦ నంత నేను
మూలలం దాగుటలు మాని ♦ ముందు కేగి
యాంత్రికుం డెట్టు లొత్తెడి ♦ నట్టులెల్ల
నలుగ సంసిద్ధమౌదు నా ♦ నందమునను
వజ్రరాజ మాక్రియ దాగు ♦ వాంఛ లణచ
ఈ క్రియను స్వప్రభయె పట్టి ♦ యిమ్ముచుండ
శిరము దేహంబు నొత్తిడిం ♦ జెందుగాని
ఇంక రాయిగనే యుండు ♦ చేటిమాట
రాయిదశ పోయి తేజంపు ♦ రాయి నైన
మీద ప్రియతమశిల లగు ♦ వీరు దివ్య
సన్నిధికి నరుదెంతు నా ♦ సమయమందు
కౌగిలు లొసంగు డీరత్న ♦ కాంతితోడ.

హైందవ రాజకీయకక్షులు

కందుకూరి ఈశ్వరదత్తు గారు, బి. ఏ.

జనసామాన్యమునందు విద్య ప్రసరించిన కొలందిని, నాగరకత దినదినాభివృద్ధిఁ గాంచినకొలఁదిని దేశమునందు మాతృసేవా దీక్షాపరాయణు లగు మేధావంతు లుద్భవించినకొలఁదిని, అభిప్రాయభేదంబులు జనించి, బుద్ధిమంతులు తమతమ యాదర్శనిర్వాహణార్థమై నూతనమార్గములఁ బట్టుదురు. 'పుర్రెకొకబుద్ధియు జిహ్వకొకరుచియు' ననికదా పెద్దలు వక్కాణింతురు! జనుల యభిప్రాయములందు భేదములు కలిగి నూతనసంచలన మొక్కటి కలుగుట - ఏకాభిప్రాయము కలుగువారు కక్షులుగా నేర్పడుట - ప్రతికక్షియు దేశకల్యాణమే యాదర్శముగఁ బెట్టుకొని దానిని కొనసాగించికొనుటకు వేఱువేఱు పథములఁ జనుట - మొదలగునవి నాగరకతఁ జెందిన పశ్చిమదేశవాసులయొక్క రాజ్యాంగతంత్రములయందు ప్రధానవిషయము లయ్యెను. రాజనీతి యందుఁ గల కక్షులను రాజనీతిశాస్త్రవేత్తలు నిరసింపరు. కక్షులు లేని రాజనీతి ఆవిరిలేనియంత్రము, ఆత్మలేని శరీరము.

పరహస్తగతమైన మన మాతృదేశమునందు స్వాతంత్ర్యరహితులమైన మనకు రాజకీయకక్షులు గూడనా? యను విచారమునకు కారణము లేదు. స్వాతంత్ర్యవిహీనుల మైన మనము సత్వరస్వరాజ్యసిద్ధికై పాటుపడవలయును గదా! దానికొఱకే కదా దేశభక్తులు మార్గాన్వేషులై తమకుఁ దోఁచినంతవఱకు వివిధమార్గములఁ జూపుచున్నారు! అందువలననే దేశమునందు రాజకీయకక్షు లేర్పడినవి.

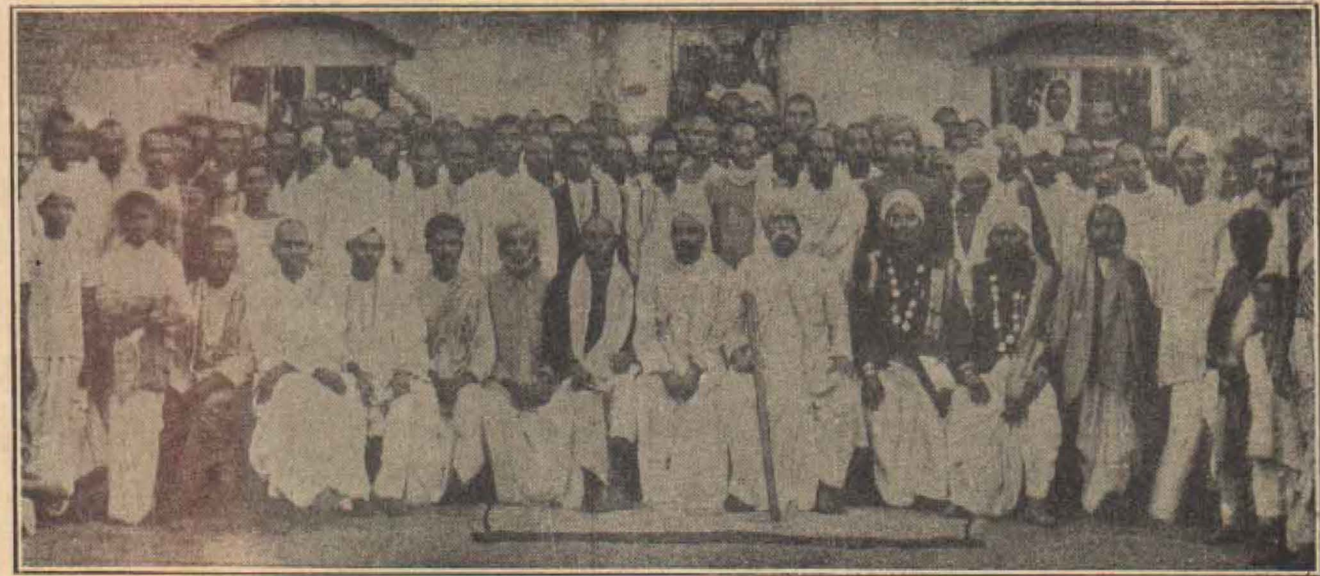
కక్షులయుత్పత్తి - దేశీయమహాజనసభ.—పంతొమ్మిదవశతాబ్ది పూర్వఖండమునందు విద్యాధికులును దేశభక్తిపూరితులు నగు మనపూర్వులయం దొకవిధమైన సంచలనము కలిగి దేశమునకొఱకు ప్రభుత్వమువా రొనరింపవలసిన కార్యముల మంచిచెడ్డలను వారికి తెలుపుచుండుట కొకసభఁ గూర్చుటకు వా రుద్దేశించిరి. 1885 వ సంవత్సరము డిశంబరు మాసమున బొంబాయినగరమందు భారతదేశప్రముఖులు కూడిరి. అప్పుడు కలిసికొనినవారలలో హ్యూమ్, సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ లోనగువారు ముఖ్యులు. ఇదియే దేశీయమహాజనసభా వృత్తాంతము. దానిచరిత్ర మనకు ప్రస్తుత మనవసరము. కాని యప్పటి నుండియును హైందవరాజకీయచరిత్రమునందు నూతనశక మారంభమైనది.

దేశీయమహాజనసభాదర్శము లేక మతము అంగీకరించి, ప్రతి సంవత్సరము సభయం దొనర్పఁబడిన తీర్మానములనే కొనసాగించుట యందు నిమగ్నులైనవారు కాంగ్రెసుపక్షమువారు. ఈపక్షమువారే దేశమునం దధికసంఖ్యాకులు. జనసామాన్యమునందు గౌరవము కల వారు. దేశీయమహాజనసభకు స్వరాజ్యమే యాదర్శము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాంతర్గతమా కాదా యనునది స్పష్టముగా నేర్పఱుపఁబడలేదు.

శాసనసభాబహిష్కారములు.—1922 వ సంవత్సరము కాంగ్రెసు గయానగరమునందు సమావేశమైనప్పుడు కాంగ్రెసునందు రెండుకక్షులు పుట్టినవి. శాసనసభాబహిష్కారవాదులు మొదటి కక్షకుఁ జెందినవారు. వీరినాయకుఁడు రాజగోపాలాచారి. వీరు మహాత్మాగాంధిగారి సిద్ధాంతముల నసిధారావ్రతముగ నాచరణములోనికిఁ దేవలె నను పట్టుదల కలవారు. ముఖ్యముగా బార్డోలీ తీర్మానములే వీరి యాదర్శములు.

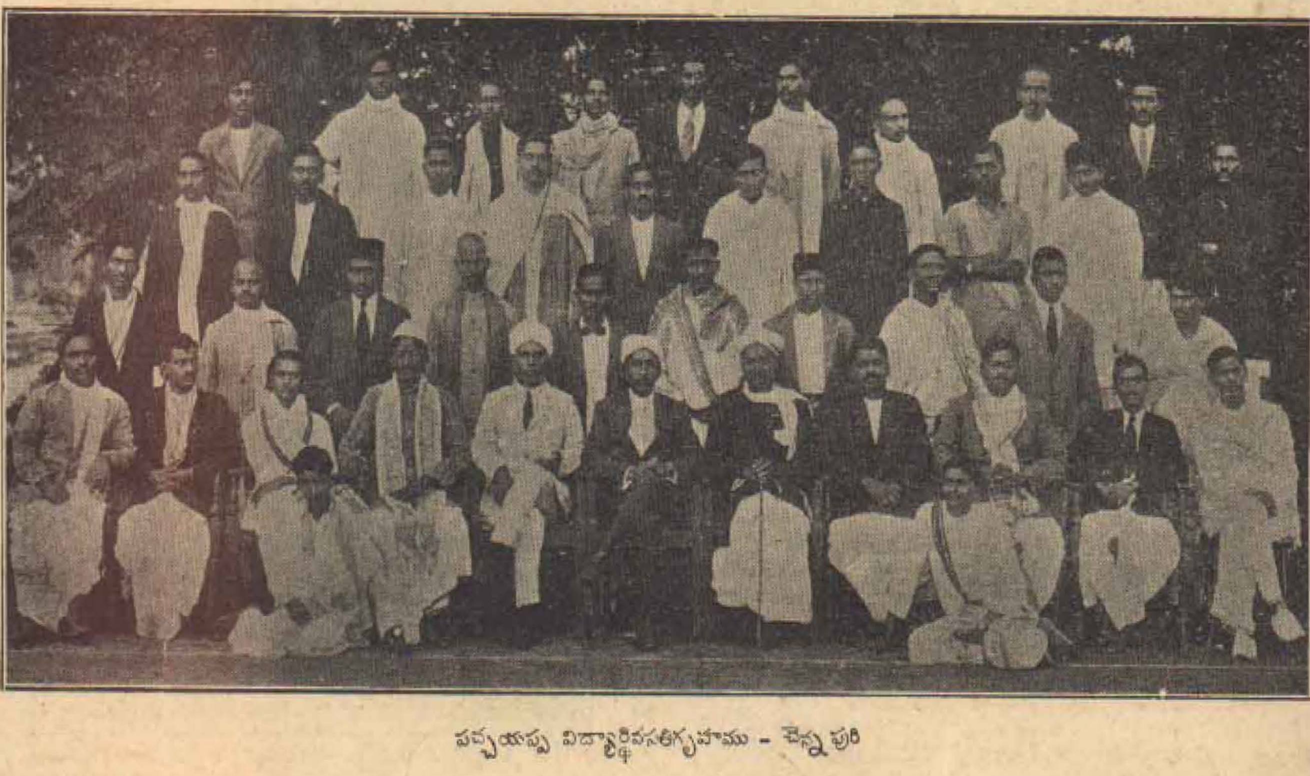
శాసనసభాప్రవేశవాదులు.—గయా దేశీయ మహాజనసభాధ్యక్షులైన దాసు వీరి నాయకుఁడు. వీరిసంఖ్య స్వల్పము. వీరు శాసనసభలయందు ప్రవేశించి ప్రభుత్వవిధానమును భగ్నపఱచుటయే వీరి యుద్దేశ్యము. కాని 'స్వరాజ్య' పత్రికయొక్క కలకత్తా విలేఖకుఁడు తెలిపినటులు వీరితోనే సుమారు పదికక్షు లున్నవి. ఇరు కక్షులవారు సత్వరస్వరాజ్యసిద్ధిని కోరువారలే. రెండుతెగలవారును దౌర్జన్యరహిత సహాయనిరాకరణావలంబకులే! కాని కార్యనిర్వాహణమునందు అభిప్రాయభేదము లున్నవి. ఇది దేశకల్యాణమునకుఁ జనించునో విధ్వంసమునకు వచ్చునో ప్రస్తుతము చెప్పలేము. దాసు అల్పసంఖ్యాకులైన తమయొక్క యభిప్రాయముల నధికసంఖ్యాకులైన మొదటిపక్షమువా రంగీకరింపమిని కాంగ్రెసునకు బదులుగా నింకొకసభను నిర్మించి,

Sarasvata Maha Sabha

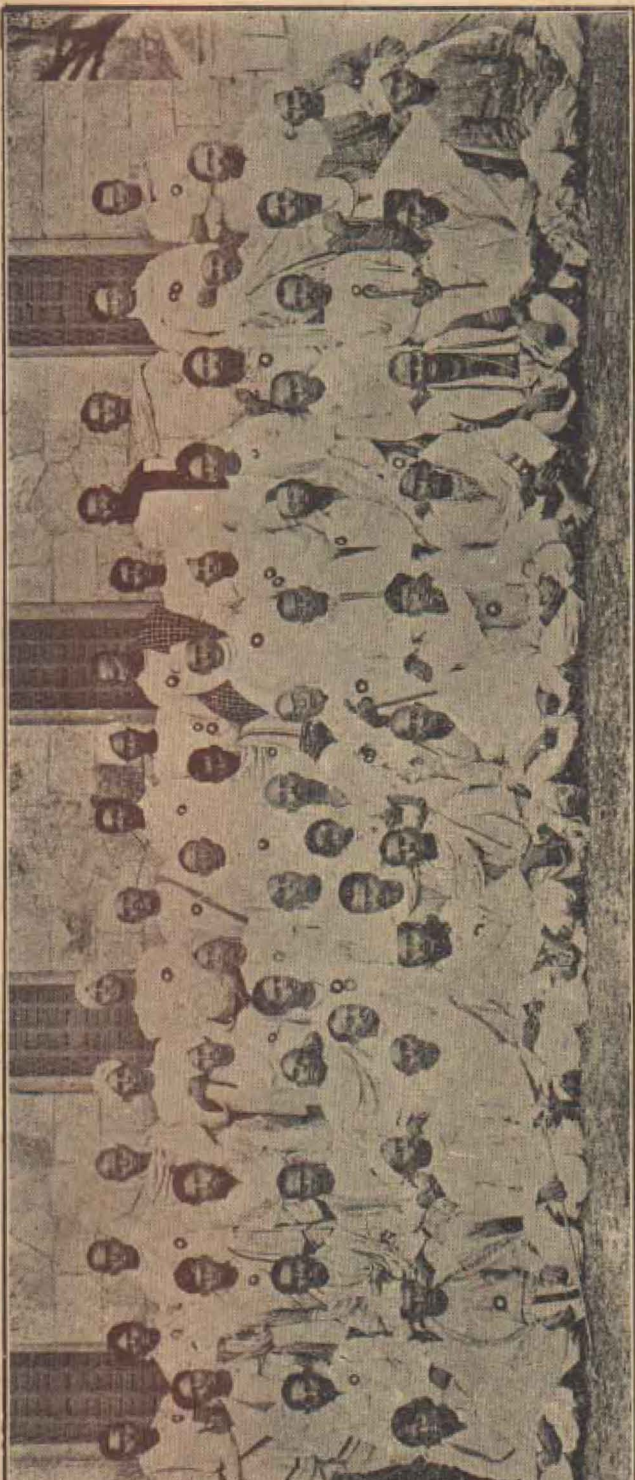
సారస్వత మహాసభ

Pachiappa Hostel Che'p_t, Madras

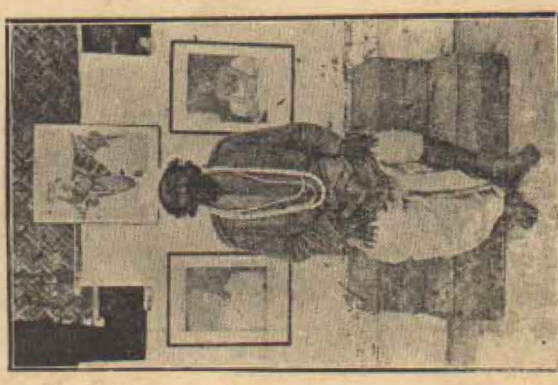

పచ్చయప్ప విద్యార్థివసతిగృహము - చెన్నపురి

Andhra Patriots who suffered imprisonment

స్వరాజ్యాశ్రమ వాసముచేసిన ఆంధ్రదేశభక్తులు

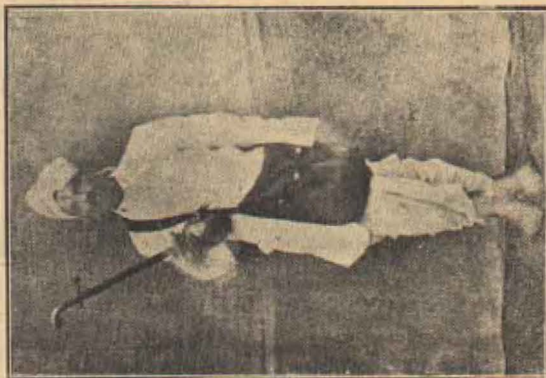
Sriyut Pappu ppayya Da u

శ్రీయుత్ పప్పు అప్పయ్య దాసు

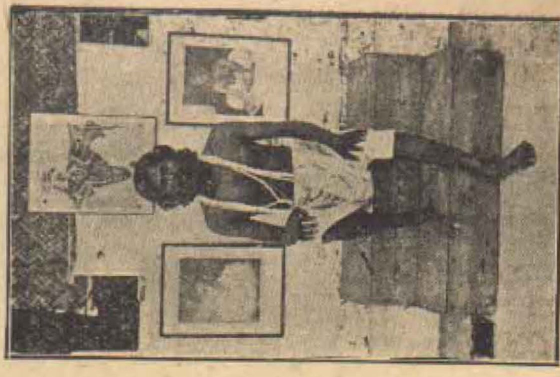
Sriyut Dasu Lakshmi Narayana

శ్రీయుత్ దాసు లక్ష్మీనారాయణ

Sriyut Arkatu Lakshminarasu

శ్రీయుత్ అర్కాటు లక్ష్మీనరసు

Sriyut Duvvuri Lakshminarayana

శ్రీయుత్ దువ్వూరి లక్ష్మీనారాయణ

కాంగ్రెసునుండి వెడలిపోయెద నని హైందవలోకమును భయపెట్టుచున్నారు. ఈరెండుపక్షములవారికిని అతివాదు లన్న నామ మున్నది. కాని వీరిని సహాయనిరాకరణావలంబకు లనియే పిలువవలెను. హైందవ రాజకీయ నిఘంటువునం దతివాద నామము నిటుపైని కొట్టివేయవలెను.

మితవాదులు:—మితవాదులు అతివాదులు అను విరుద్ధ నామములు మన నాయకులకు ఆంగ్ల-హైందవపక్షమువా రొసంగిరి. 1907-వ సంవత్సరమున జరిగిన సూరతు కాంగ్రెసునం దీకక్ష లేర్పడినవి. లోకమాన్యతిలక్, లజపతిరాయి ప్రభృతు లప్పటినుండియును సభయం దడుగిడుట మానికొనిరి. మితవాదినాయకు లొనరించు తీర్మానములను సభాదర్శములను అతివాదినాయకులకు నచ్చలేదు. ప్రభుత్వమువారితో సరససల్లాపము లతివాదినాయకులకు నచ్చలేదు. అతివాదనాయకులు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మితవాదులు వారికి కాంగ్రెసునందు ప్రవేశము లేకుండ జేసిరి. తిరుగ లక్ష్మణపురపు కాంగ్రెసునందు రెండు కక్షలకు సమ్మేళనము కావింపఁబడెను. బిసెంటు హైందవరాజకీయ రంగమునందు ప్రవేశించిన తరువాత రెండుతెగలవారికిని రాజీనామాను కుదిర్చెను. కాని యచిరకాలములోనే రెండుతెగలవారును చీలిపోవలసి వచ్చెను. యుద్ధానంతరము ప్రభుత్వమువారు ప్రవేశపెట్టిన రాజ్యాంగ సంస్కరణకాంచనము కలహమునకు బీజ మయ్యెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమువా రిచ్చిన దానితో సంతసించెద మనిరి. అతివాదులు చట్టము సత్వరబాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమునకు మార్గదర్శకా దనిరి. పంజాబు దౌర్జన్యములును, ఖిలాఫత్ సమస్యయును అతివాదనాయకుల దృక్పథ మార్చివేసెను. నిరంకుశ ప్రభుత్వ మంతరించవలె నని వీరు పట్టుపట్టిరి. మితవాదులు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మరియొకసభను స్థాపించిరి. శ్రీనివాస శాస్త్రి గారు వీరికి నాయకులైరి. క్రొత్తచట్టము ప్రకారము శాసనసభలలో ప్రవేశించి ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి వారిమన్ననల నందవలయు నని భావించిరి. అదియే వీరి ప్రధానమతము. వీరును స్వరాజ్యము (అధినివేశముల రాజ్యాంగపద్ధతి) కావలయు ననుచున్నారు. వీరికి బ్రిటీషు సంబంధమే పరమావధి. కాని సంపూర్ణస్వరాజ్యసిద్ధి మాత్రము కాదు. వీరిసంఖ్య స్వల్పమైనను మతభేదములు మెండు. మితవాదులలోఁ జెప్పఁ దగిన గాంధీమహాత్ముఁడు పంజాబు ఖిలాఫత్ సమస్యల పరిష్కారార్థమై భారతీయులకు సహాయనిరాకరణమంత్రమును, సాత్త్వికనిరోధమును బోధించెను. ఆసేతుహిమాచలము ఆబాలగోపాల మామంత్రమునే స్వీకరించెను. వెంటనే గాంధియనుజ్ఞచొప్పున అతివాదు లందఱును సహాయ నిరాకరణ మవలంబించిరి మితవాదులసంఖ్య తగ్గిపోయెను. గాంధియను చక్కని బలమును జూచి ప్రభుత్వమువారును, వారి స్నేహితులగు మితవాదులును వెఱఁగొందఁజొచ్చిరి. దౌర్జన్యరహిత సహాయనిరాకరణము కాంగ్రెసుయొక్క మత మాయెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి సహాయనిరాకరణమును రూపుమాపుటయందు తోడ్పడి చివరకు 25000 మంది భారతీయులను గాంధీమహాత్ముని చెఱసాలలకు పంపించిరి. మీఁదుమిక్కిలి మితవాదనాయకులు మంత్రిపదవుల నారంభించిరి. ప్రయాగనగరమున మూఁడవమితవాదిసభ కధ్యక్షత వహించుచు శ్రీచింతామణి గారు తమయుపన్యాసమున "మితవాదులు తమసభకు దేశీయమహాజనసభానామము తీసివేసికొని, తమ (మితవాది) సభకే యానామము నొసంగిన సమంజసముగ నుండు"నని వింత యభిప్రాయమును వెలిపుచ్చిరి. 1921 వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ మాసమున కోయినగరమందు లాలా లజపతిరాయిగా రుపన్యసించుచు మితవాదినాయకులయవస్థ నిట్లు వివరించెను: "దురదృష్టవశమున మితవాదులు రాజకీయముగ నాత్మహత్యఁ జేసికొనిరి. ప్రస్తుతము రెండే కక్ష లున్నవి. 1 సహాయనిరాకరణావలంబులు, 2 పరిపాలకవర్గము. మితవాదులు పరిపాలకవర్గములో మగ్నులౌటచే వారినికూడ నట్లే పరిగణింపవలయును. మితవాదులు వందమంది యుందురో లేరో చెప్పలేము. కాని వీరిమతము జేయుటలపామువంటిది, వీరిలో వీరికి అభిప్రాయభేదములు చాల కలవు.

పరిపాలకవర్గము:—హిందూదేశమునందలి పరిపాలకవర్గము లెక్కకు యెందఱో నిశ్చయముగ చెప్పలేము. కొంతకాలమైన తరువాత దేశము దేశప్రజలకే యిచ్చి వారికే రాజ్యతంత్రము నిర్వహించుకొమ్మని చెప్పి తమసంబంధము వదలుకొని పోవుదుమని కొందఱి యభిప్రాయము. వీరు మిగుల అల్పసంఖ్యాకులు. దైవసంకల్పమువలన భారతభూమి ఆంగ్లేయులపాలఁ బడిన దనియు, వారలే యీభరతభూమిని ఆచంద్రతారక మనుభవించి ప్రజలను తమ చేతులలో నుంచుకొనవలసినవా రనియుఁ గొందఱి యభిప్రాయము. వీరలే యధికసంఖ్యాకులు. అడుగడుగునకును హైందవాభ్యుదయమున కడ్డువచ్చి విఘ్నము కలుగజేయుచుందురు. సీమయందు సిడెన్హాము ప్రభృతులును, మనదేశమునందు సివిల్ సర్వీసు ఉద్యోగస్థులును శిరోర్గముగఁ దేలినవారు. హైందవపరిశ్రమాభ్యుదయమునకుఁ గాని, విద్యాభివృద్ధికిని గాని, స్వాతంత్ర్యమునకును ఆత్మగౌరవమునకును భంగకరమైన యీయుద్ధశాసనము రద్దుచేయుటకుఁ గాని, ఉన్నతోద్యోగముల హైందవయువకుల కిచ్చుటయందుఁ గాని, భారతీయులను సైన్యమునందుఁ జేర్చికొనుటయందుఁ గాని, వీరు విముఖులు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమున కోపరు. వీరిబలమే హైందవాభ్యుదయమునకును, హైందవజాతియైక్యమునకును ప్రతిబంధకముగా నున్నది. వీర లొనరించు మహాపకార మింకొకటి యున్నది. పరరాజ్యములందలి ప్రజలకు హిందూదేశమును గుఱించియు నందలి ప్రజలను గుఱించియు, విపరీతమైన సంగతులు కల్పించి సత్యమును గప్పిపుచ్చుచు ప్రచారముకూడ సల్పుచున్నారు. వీరి విపరీతప్రచారమును రూపుమాపి యితర దేశములందలి ప్రజలకు నిజమైన పరిస్థితులఁ దెలియఁ జేయుటకు దేశీయమహాజనసభ పూనుకొనవలయు నని పార్నెలుకొందరైనవారు సహితము యభిప్రాయపడుచున్నారు. దేశీయమహాజన సభ ప్రతిసంవత్సరము కొందఱు ప్రతినిధులఁ బరదేశములకుఁ బంపించి యాదేశములందలి ప్రజలకు బ్రిటీషుప్రభుత్వమును గూర్చి; హైందవాకాంక్షలను గూర్చి ఉపన్యాసము లిప్పించుచుండిన మిగుల బాగుండెడిది. హైందవాదర్శములు ఫలోన్ముఖములు గాకుండఁగ పరిపాలకవర్గమువారు సైంధవులవలె నడ్డుపడి నిలుచున్నారు ఇంకను నెంత కాల మిట్లు పానకములోని పుల్లలవలె నడ్డువచ్చెదరో?

ఆంగ్ల-హైందవవర్గము:—వీరు ఎప్పుడును పరిపాలకవర్గము ప్రక్క నుండి తాళమువైచుచుందురు. వారేకర్పునది సమర్థించుచు వారికి సాహాయ్యము చేయుటయే వీరి ప్రధానమతము. వీరు జన్మస్థలమును వదలి, యీదేశమునకు వచ్చి, డబ్బు పెట్టుబడి పెట్టి, యిచ్చటనే స్థిరనివాసము ఏర్పఱచుకొని, వర్తకమునందును పరిశ్రమలందును ప్రధానస్థానము నాక్రమించికొనియున్నారు. అస్సామునందలి తేయాకుతోటలు వీరియధీనము. దక్షిణదేశమునందలి కాఫీతోటలు వీరి యధికారముక్రిందివి. కోలారుబంగారుగనులు వీరివశమునం దున్నవి. కలకత్తా జూటుయంత్రములు పంచదారకర్మాగారములు, ఇతరములగు బొగ్గుగనులు వీరిస్వంతము. పరిశ్రమలు హిందూదేశమున హీనదశయం దున్న సంగతి సర్వజనాంగీకృతము. హిందూదేశమునందలి ప్రజలు రెండువంతులు వ్యవసాయమువలన జీవించువారు. పరిశ్రమాభివృద్ధికి ప్రభుత్వమువారి చేయూఁత తక్కువ. వీరు లక్షలార్జించి ప్రతిసంవత్సరమును స్వదేశమునకుఁ గొనిపోవుచున్నారు. వీరు ప్రాబల్యము సంపాదించి రాష్ట్రీయశాసనసభలయందును సామ్రాజ్యసభలయందును ప్రాతినిధ్యము గోరి సంపాదించి ప్రభుత్వమువారిపక్షమునకే పని చేయుచుందురు. వీరు ముఖ్యముగా హైందవార్థికస్వాతంత్ర్యమున కొప్పరు. బ్రిటీషు పరిపాలకు లవలంబించిన యనిర్బంధవ్యాపారమే వీరికి లాభకరమైనందున సంరక్షణసిద్ధాంతమున కొప్పుకొనరు. ముఖ్యముగా వీరి యభీష్టములనే ప్రభుత్వమువారు నెఱవేర్ప సంకల్పించుకొందురు. రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యమునకుఁ గూడ వీరు పరాఙ్ముఖులు. పరిపాలకవర్గమువారి యాశయములను వీరి యభిప్రాయములను కొంచె మించుమించుగా నొక్కటియే యని చెప్పవచ్చును.

బిసెంటుపక్షము:—"పువ్వుఁబోఁడులహృదయంబు లెవ్వఁ డెఱుంగు? క్షణక్షణముల్ జవరాండ్రచిత్తముల్" అని శ్రీనాథుఁడు పెద్దన్న చెప్పినట్లు జ్ఞాపకము. బిసెంటుపూర్వచరిత్ర మెఱింగినవారికి ప్రస్తుతస్థితి సుబోధమే. ఈమె 1914 సంవత్సరము అంతమున హైందవ రాజ్యాంగరంగమునందు ప్రవేశించి దేశమునందు స్వరాజ్యసమితులఁ గూర్చి, న్యూ ఇండియా పత్రికాధిపతియై దేశమున నొకవిధమైన యాందోళనము సల్పెను. అప్పుడు భారతప్రజలందఱును ఈమె హైందవులపాలిటి భాగ్యదేవత యని యభిప్రాయపడి ఈమెకు సహాయ మొనర్చిరి. జాతీయవాదులకు మితవాదులకు రాజీ కుదిర్చి రెండుపక్షముల హైందవులకు కాంగ్రెసు సభామంటపమున కలియునట్లు చేసెను. ఇంతలో నీమె పెంట్లండు ప్రభువుగారి యాగ్రహమునకుఁ బాత్రురా లయ్యెను. భారతీయులు గొప్ప యాందోళనము గావించి యీమెను కారాగారవిముక్తఁగా నొనరించి, వెంటనే దేశీయమహాజనసభాధిపత్య మొసంగిరి. వంగదేశజులు మాత్రము బిసెంటుగారి యంతరంగము పూర్తిగా నెఱింగినవా రగుటచే నీమెయాధిపత్యమునకు శంకించిరి. కాని కలకత్తాసభ జయప్రదముగ కొనసాగినది. తరువాత రాజ్యాంగసంస్కరణము విషయమై మితవాదులతోను ప్రభుత్వమువారితోను ఏకీభవించి, సహాయనిరాకరణోద్యమనిరసనమే ప్రధానమతముగాను గాంధీమహాత్ముని దూషించుటయే కార్యముగాను పని చేయుచున్నది. ఈమె మొదటస్థాపించిన స్వరాజ్యసమితులు కాంగ్రెసు మతము గ్రహించి పనిచేయుటచేతను, ఈమెయనుచరులలో పెక్కండ్రు కాంగ్రెసుపక్షములో కలసిపోవుటచేతను, హైందవజాతీయస్వరాజ్యకక్ష యను నూతనకక్ష కధినాయకురా లయ్యెను. ప్రస్తుతము ఈమె నొకపిచ్చి పట్టుకొని వేధించుచున్నది. మితవాదుల రాజనీతియందుఁ గాని, కాంగ్రెసు ఆదర్శమునందుఁ గాని, యీమెకు భారతభూమి మోక్షము గోచరము కాలేదు. కనుక నీమె హైందవనాయకుల నందఱ నొకచోఁ గూర్చి, వారి అందఱి యభిప్రాయానుసారముగా హైందవ రాజ్యాంగతంత్ర మొకటి తయారుచేసి, దానిప్రకారముగా ప్రభుత్వమువారిని ప్రస్తుతపరిపాలనాక్రమ మంతయు మార్పుఁడని కోరునట. ఈమె కీవిషయమై సహాయముచేయుట కనుచరులు లేరు. మద్రాసునందు రామస్వామిఅయ్యరుగారును, బొంబాయియందు యమునాదాసు ద్వారకాదాసుగారును ముఖ్యులు. కాని ఈ సభోపయోగము వ్యర్థ మని మితవాదులు సయితము తలంచుచున్నారు. ఈవిషయమై బిసెంటు ఢిల్లీకిపోయి హైందవసామ్రాజ్యశాసనసభ్యులఁ గొందఱిని దన వలలో వేసికొని యింకను ఈవిషయమై కృషి సల్పుచున్నది. ప్రస్తుతము ఈమె నడుపుచున్న న్యూఇండియాపత్రికకు 600 లేక 700 చందాదారు లున్నారు. న్యూఇండియాపత్రికకు మొదట 7000 మంది చందాదారు లుండెడివారఁట. దీనినిబట్టియే ప్రస్తుతము బిసెంటుగారికి దేశమునందు గల పలుకుబడి స్పష్టము.

ఇండిపెండెంటు పక్షము:—దీనిని బొంబాయినగరమునందు నూతనముగా మహమ్మదాలీ జిన్నా మొదలగువారు స్థాపించిరి. ఈకక్షయొక్క యుద్దేశము లేవో ఈపార్టీకిఁ జెందినవాఁ రెవరో పూర్తిగా తెలియదు. దౌర్జన్యరహితసహాయనిరాకరణ మన్న వీరికిని దలకెక్కదు. సహాయనిరాకరణమునకుఁ బూర్వము కాంగ్రెసు మత మెట్లుండెనో దానినే యనుసరింపఁగోరెడివారు. ఈకక్షవారు మితవాదులలో చేరరు. మితవాదులకును సహాయనిరాకరణావలంబకులకును మధ్యమార్గము ననుసరించెడివారు. వీరి యుద్దేశ మేమైనా చేసెడి యాందోళన మేమైనా యేదికిని పత్రికల మూలముగా తెలియుట లేదు. నామరూపములు లేకుండ నడుచుచుండునవి కదా యిట్టికక్షలు!

జస్టిసు పార్టీ:—ఈపార్టీ ముఖ్యముగా మద్రాసు రాజధానికిఁ జెందినది. కొంచెము బొంబాయిరాజధానియందుఁ గూడ తల చూపుచున్నది. ఈపార్టీకి బ్రాహ్మణేతరసంఘ మొక్కటియే చెందినది. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరసంఘమున కంతకు నొనరించిన వనుకొనెడు లోపములను అపకారములను తొలఁగించి బ్రాహ్మణేతరసంఘాభ్యుదయమునకై పుట్టినకక్ష. వీరినాయకుల యుపన్యాసములందును వీరి పత్రికలయందును వీరిసభలయందును బ్రాహ్మణదూషణము నిండియుండును. ఈపార్టీకి కీర్తిశేషులును దేశభక్తపరాయణులు నైన డాక్టరు నాయర్

గారు వీరలు. బొంబాయిలో కొల్హాపూర్ మహారాజా గారు పట్టుగొమ్మ. శ్రీ త్యాగరాయశెట్టిగారు శంకరాచార్యులవారు. బ్రాహ్మణులు శాసనసభలలో నధికసంఖ్యాకులుగ నున్నారనియు నుద్యోగములలో బ్రాహ్మణేతరసంఖ్య చాల తక్కువ యనియు, దీనికంతకును బ్రాహ్మణులదగ్గఱ నున్న మాయలమారితనమే ప్రధానకారణ మనియు నూహించి, పట్టుదలయే కాని పరమార్థ మెఱుంగకుండ బ్రాహ్మణులకెందును మోక్షము కలుగకుండ జేయవలెనని భగీరథప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము గోరి మద్రాసుశాసనసభయందు మిగుల నధికారముగలకక్షగా నున్నారు. నిజముగా ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము కావలసినవారు బ్రాహ్మణులు. వోటర్లలో నూటికి తొంబదిమంది బ్రాహ్మణేతరులే. ధనవంతులును వారే. కొన్నియేండ్లకు బ్రాహ్మణప్రతినిధులు శాసనసభయందు లేకుండ పోవచ్చును. వీరు ప్రభుత్వపక్షావలంబకులు. సహాయనిరాకరణమునందు బ్రాహ్మణేతర జనసామాన్యమే పట్టుదలతో పనిచేసి ప్రభుత్వమువారిని గడగడ వడంకఁ జేసినది. స్వదేశవస్త్రధారణము త్రాగుడు మానుట అస్పృశ్యతానివారణము మొదలగునవి బ్రాహ్మణేతరసంఘాభ్యుదయమునకు మార్గములైనను బ్రాహ్మణేతరసంఘనాయకుల మని చెప్పుకొనెడివారు మాత్రము వీనిని గ్రహింపక మానిరి. గాంధిమహాత్మునిచే ప్రభుత్వవిధ్వంసమునకై కొనితేఁబడిన సహాయనిరాకరణమునందలి మాత్రము లగుటచేత తాము ప్రభుత్వపక్షావలంబకు లగుటచేత తా మిట్టివి సమర్థింపరు. బ్రాహ్మణేతరసంఘకక్ష అని పేరుపెట్టినను దాదాపు వేయిశాఖలు గల బ్రాహ్మణేతరసంఘ మంతయును దీనిలో చేరలేదు. నిమ్నజాత్యుద్ధరణమునకు నిజముగా వీరు పాటుపడినది తక్కువ. ఈమధ్య చెన్నపురియందు ఆదిద్రావిడులకును మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులలోని వారికిని జరిగిన కలహములలో బ్రాహ్మణేతరసంఘ నాయకులు ఆదిద్రావిడులపై నెట్టి యాగ్రహమును జూపిరో పత్రికలను జదివినవారికి తెలియును.

మద్రాసుశాసనసభలో నిమ్నజాత్యుద్ధరణముకై ప్రభుత్వము వారిచే స్థాపింపఁబడిన లేబర్ డిపార్టుమెంటు నెత్తివేయుటకు బ్రాహ్మణేతరనాయకులే తీర్మానము పెట్టిరి. కందస్వామిచెట్టిగారు మంత్రులగు రామారాయణింగారిపై దెచ్చిన యభియోగముకథ పూర్తిగా నెఱింగినవారికి బ్రాహ్మణేతరసంఘనాయకులు తత్సంఘాభ్యుదయమునకై చేయుచున్న ప్రయత్నము లెట్టున్నవో తేటపడగలవు.

ఈమధ్య రాజమహేంద్రవరమునందు శ్రీ త్యాగరాయశెట్టిగారి యధ్యక్షతను గోదావరీమండలబ్రాహ్మణేతరసభలో గావింపఁబడిన తీర్మానముల జదివినచో ఆనాయకుల దృక్పథము గోచరించును.

భావి పరిస్థితులు:—అన్యహస్తగత మగు దేశములందు రాజకీయకక్షల బాహుళ్యము దేశకల్యాణమునకు మార్గము లేదు. కీర్తిశేషులైన బ్రైస్ దొరగారు తమ మోడరన్ డిమాక్రసీస్ అను గ్రంథమునందు పరాధీనదేశములందు రాజకీయకక్షల బాహుళ్యము నిరసించెనని చెప్పినారు. అట్టి కక్షలే బయలుదేరినయెడల ననర్థములు మెండు. అందు కొన్ని ఇవి:—(౧) దేశాభ్యుదయమునకై యందఱికిని గావలసిన ప్రధానసమస్య కొనసాగదు. అభిప్రాయభేదములు మెండుగా కలిగి యొకకక్షతో మఱియొకకక్ష కలహమాడుచున్నచో కాలమంతయు కలహములకే వినియోగపడి ప్రధానకార్యము వెనుకకుఁ బోవుచుండును. (౨) ఒకకక్షయం దొకకక్ష కనుమానము కలిగి చివరకు దేశకల్యాణమునకై గాక దేశ విధ్వంసమునకై మార్గమేర్పడును. (3) ఇట్టికక్షలు మెండుగా నున్నయెడల దేశమునందలి పాలకులకు దులుకకై సంఘీభావము మెప్పటికైనను కలుగదు. (౪) ప్రభుత్వము ఒక కక్షను లోబఱచుకొని పరస్పరము కలహము ద్వేషము పుట్టించెదరు. ఇట్టి యనర్థము లెన్నియో కలవు. కాన హైందవులందఱు నేకీభవించి, సత్వరస్వరాజ్యమునకై యాందోళనము కావించి దేశాభ్యుదయమునకై కంకణము కట్టుకొనినయెడల స్వరాజ్య మఱచేతి మాణిక్య మగును. దేశమునం దధికసంఖ్య కలిగి హైందవజనసామాన్య మంతయుఁ జేరిన కాంగ్రెసుపక్షమే ముఖ్యపక్షము కాగలిగి ప్రతివాదులను కాంగ్రెసు ఆదర్శముల కొనసాగించిన స్వరాజ్యము తనంతతానే వచ్చును.

ఇండిపెండెంటు కక్ష:—ఈకక్ష నూతనముగా బయలుదేరినది. బొంబాయినగరమునందు మహమ్మదాలీ జిన్నా సర్ దిన్షా పెటిటు మొదలగువారు దీనిని స్థాపించిరి. కాని ఈకక్షయొక్క యాదర్శము లేవో ప్రస్తుతము ఈపార్టీకి చెందినవారెవరో పూర్తిగా తెలియదు. సహాయనిరాకరణావలంబన మన్న వీరికిని దలకొక్కుడు. సహాయనిరాకరణమునకు బూర్వము కాంగ్రెసుమత మెట్లుండెనో దానినే అనుసరించెడి యుద్దేశ్యముకలవారు. ఈకక్షవారు మితవాదులతోఁ జేరరు. వీరు మితవాదులకును సహాయనిరాకరణావలంబకులకును మధ్యమార్గము ననుసరించెడివారు. అదిగాక ప్రస్తుతము వీరి యందెంత మెట్టిదో, చేసెడి యాందోళన మెట్టిదో యొకరికిని పత్రికలమూలముగా దెలియుట లేదు కక్ష యడుగంటిన దేమొ!

జస్టిస్ పార్టీ:—ఈపార్టీ ముఖ్యముగా మద్రాసురాజధానికిఁ జెందినది. కొంతవఱకు బొంబాయిరాజధానిలోఁ గూడ వ్యాపించినది. ఈపార్టీకి ఒకబ్రాహ్మణేతరసంఘమే చేరినది. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరసంఘమున కొఱరించిన నమకొనెడు లోపములను అపకారములను దొలగించి బ్రాహ్మణేతరసంఘ మభివృద్ధిలోనికి దెచ్చుటయే ప్రధానమతముగల కక్ష. వీరినాయకులకును వీరిపత్రికలకును బ్రాహ్మణులను తూలనాడుటయే మతము, ప్రభుత్వపక్షావలంబకులు. సహాయనిరాకరణ మన్న చాల నిరసించెడివారు. ఈపార్టీకి కీర్తిశేషులైన నాయర్ గారు ప్రతిష్ఠాపకులు.

జ్యోతిష విచారణము

సోదరి శ్రీమతి సూర్యమణి దేవి కవయిత్రి గారు, మాడుగుల

సచ్చిదానందస్వరూపుం డయి యూవళ్లోకతమును అగోచరమును నగు స్వరూపమును గలిగి లోకాధారమూర్తియై యొక్కండుండెడు పరమేశ్వరుండే పరబ్రహ్మము. అట్టిదియే కాలము. అట్టికాలమును దెలిసికొనుటయే జ్యోతిషము. "జ్యోతి" యనఁగా (ఆకాశమునందు) వెలుఁగునది. అదియే సూర్యుఁడు. ఆసూర్యుని తేజస్సే తక్కిన గ్రహములును, నక్షత్రములు నై వెలుంగుచున్నవి. ఈ సూర్యుఁడు అష్టమూర్తులలో ప్రధానుఁడు. తక్కిన చంద్రాదిగ్రహములును అష్టమూర్తులలోనివే. ఇట్టిసూర్యుఁడు ధ్రువమండలము నాధారము చేసికొని లోకముల యోగక్షేమములకొఱకు తన స్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల నాయా కాలవిశేషములయందుఁ గలుగఁజేయుచు జ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయ తేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁడై ద్వాదశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబుగ సంచరించుచుండును. అట్టి ఆదిపురుషుని గమనవిశేష కాలమును లోకులు - అయన ఋతు మాస పక్ష తిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుందురు. చంద్ర కుజ బుధ గురు శుక్ర శని రాహువులు అష్టమూర్తులలోనివారు. అందు రాహువు తక్కఁ దక్కిన గ్రహములు సూర్యు ననుసరించి- సూర్యునకు పైన ధ్రువునకు దిగువ-నుందురు. అనఁగా భూమికి 91430000 మైళ్ల దూరమున సూర్యమండలమును, సూర్యమండలమునకు పైన * లక్ష యోజనంబుల దూరంబున చంద్రుండును, చంద్రునకు మూఁడులక్షల యోజనంబుల దూరంబున శుక్రుండును, శుక్రునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున బుధుండును, బుధునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబునఁ గుజుండును, కుజునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున గురుండును, గురునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున శనియును, సూర్యునకు దిగువ సూర్యు ననుసరించి పదివేల యోజనంబుల దూరంబున అపసవ్యంబుగ రాహువును సంచరించుచుండును. కేతువుగూడ సూర్యచంద్రాదులవలె శుభాశుభ ఫలముల నిచ్చుచుండఁగా అష్టమూర్తులలోఁ జేర్చి చెప్పకపోవుటకు కారణ మేమన ? రాహు కేతువులు మొదట నొక స్వరూపము గలవారు. ఆ స్వరూపము రాహు వనియే చెప్పఁబడెను. కారణాంతరమున శ్రీమహావిష్ణువుచే ఖండింపఁబడిన రాహువుయొక్క శిరస్సును రాహు వనియును, కంఠము మొదలు అధఃకాయమును కేతు వనియును వ్యవహరించుచున్నారు. "సర్వస్య గాత్రస్య శిరః ప్రధాన" మ్మను నార్యోక్తి ననుసరించి రాహువు అష్టమూర్తులలోనివాఁడుగ చెప్పఁబడెను. రాహు కేతువులు మొదట నొకరూప మగుటచేత నే రాహువు అంశాధికుం డైన కేతువు అంశాధికుం డగు. ఈ ఇరువురిలో నొకరికంటె నొక రెక్కువను అంశాధికులు గారు. కనుక కేతువును అష్టమూర్తులలో చేర్చి చెప్పకపోయినను రాహు కేతువు లొకటి యగుటవలన రాహువును చెప్పినారు. ఈ ఇరువు రొకరికొకరు సమసప్తమంబుల నుందురు.

రవ్యాదిగ్రహంబు లన్నియు ద్వాదశరాసులలో సంచరించుచుండును. రవి యొకరాశియందు ముప్పది దినములును, చంద్రుఁడు రెండుదినముల పదునైదుఘడియలును, కుజుఁడు నలుబదియైదు దినములును, బుధుఁడు పదునెనిమిదిదినములును, గురు వొకవత్సరంబును, శుక్రుం డిరువదియెనిమిదిదినములును, శని ముప్పదిమాసములును, రాహు కేతువులు పదునెనిమిదిమాసములు నుందురు. బుధుఁడు సూర్యుని కొకరాశికంటె నధికముగ వదలి యుండఁడు. శుక్రుఁడు రెండురాసులకు ముందుగాఁ గాని వెనుకగాఁ గాని శీఘ్ర మందగమనంబుల సూర్యు ననుసరించి యుండును. అధికముగ వదలియుండఁడు. ఈ ద్వాదశరాసులును ఇరువదియేడు నక్షత్రములవలన నేర్పడినవి. ఈ ఇరువదియేడు నీశ్వరస్వరూపములే.

మేషాదిద్వాదశరాసులకును రవ్యాదిగ్రహంబులకును మనుష్యులకును గల సంబంధ మేమి యనిన; మేషాదిద్వాదశరాసులు కాలపురుషుని యంగములు. అందు మేషము శిరస్సు. వృషభము ముఖము. మిథునము వక్షస్సు. కర్కటకము హృదయము. సింహము కుక్షి.

కన్య కటి. తుల నాభి లింగమధ్య ప్రదేశము. వృశ్చికము లింగము. ధనుస్సు ఊరువులు. మకరము జానువులు. కుంభము జంఘలు. మీనము పాదములును. రవి ఆత్మ. చంద్రుఁడు మనస్సు. కుజుఁడు శక్తి. బుధుఁడు వాక్కు. గురువు జ్ఞానము. శుక్రుఁడు ఇంద్రియసుఖము. శని దుఃఖము. రాహువు ప్రతాపము. వీనికి కారకులై ద్వాదశ రాసులయందు సంచరించుచు పూర్వజన్మసంచిత శుభాశుభఫలముల నిచ్చుచుందురు. గ్రహముల గుణ రూపములను బట్టి మనుష్యులగుణరూపములు గలుగుచున్నవి. సూర్యాది గ్రహములయొక్కయును నక్షత్రముల యొక్కయును కిరణప్రసారములచేతను కాంతిచేతను వీక్షణాదులచేతను చీఁకటి వెన్నెలలచేతను కాలగతి చేతను శీతోష్ణములచేతను జీవకోటియు ఓషధులును వృక్షాదులును సస్యాదులును మంచి సెడ్డ వృద్ధి క్షయములను గలిగి పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నవి.

సర్వమయుండును కాలపురుషుండు నైన యీశ్వరునిఁ దొలుత లగధుఁడు పరాశరుఁడు గర్గుఁడు బ్రహ్మ సూర్యుఁడు వ్యాసుఁడు వసిష్ఠు ఆర్యభటుఁడు అత్రి కాశ్యపుఁడు నారదుఁడు మరీచి మనువు అంగిరసుఁడు యవనుఁడు భృగువు జైమిని బృహస్పతి రోమకుఁడు పైలపుఁడు భాస్కరుఁడు శౌనకుఁడు మొదలగు మహర్షులు తెలిసికొని లోకోపకారార్థము సిద్ధాంత జాతక ముహూర్త ప్రశ్నభాగములను నాల్గుభాగములు సూత్రప్రాయముగా రచించిరి. అప్పటిమహర్షుల దివ్యజ్ఞానము గ్రహతారానులవఱకే వ్యాపించియుండెను. కనుకనే వారందఱును గొప్పహోరా శాస్త్రవేత్తలయి యుండిరి. హోరాశాస్త్రము లన్నియును మహర్షులు వ్రాసినవే. వీని ననుసరించి తరువాతిమహాకవులు సంస్కృతమున ననేక గ్రంథములు రచియించిరి. అవియును తాళపత్రములలో వ్రాయుటవలన శిథిలమై పోఁగా మిగిలినవానిలోఁ గొన్నిటిని ఇటీవల కొందఱు మహాసీయులు ముద్రింపించిరి.

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదాంగములలో ప్రధానాంగమై యున్నది.

"శ్లో. శబ్దశాస్త్రం ముఖం జ్యోతిషం చక్షుషీ శ్రోత్ర
ముక్తం నిరుక్తంచ కల్పః కరౌ
యాతు శిక్షాస్య వేదస్య సా నాసికా పాద
పద్మద్వయం ఛంద ఆద్యైర్బుధైః."

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదమునకు నేత్రమని చెప్పియున్నారు. "సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్రధానమ్" అనునట్లు సర్వేంద్రియములకు నేత్రము లెట్లు ప్రధానమో వేదమునకు జ్యోతిషము నట్టిదియే.

"శ్లో. యథా శిఖా మయూరాణాం నాగానాం మణయో యథా,
తథా వేదాంగశాస్త్రాణాం జ్యోతిషం మూర్ధ్ని స్థితమ్."

అని చెప్పఁబడియున్నది. వైదికకర్మముల కన్నింటికిని జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాన మావశ్యకము. కనుకనే దీనిని వేదాంగముగ గ్రహించిరి.

ఇట్టి జ్యోతిషము, సిద్ధాంతము జాతకము ముహూర్తము ప్రశ్నభాగము లని నాలుగుభాగములుగ విభజింపఁ బడియున్నవి. ఈ నాలుగుభాగములకు సిద్ధాంతభాగము ఆధారమయి యున్నది. ఈనాలుగుభాగములును స్వల్ప సంఖ్యాకులచే అభ్యసింపఁబడుచున్నవి. సిద్ధాంతభాగము తెలియక జాతకభాగముమాత్రమే అభ్యసించి వ్రాసిన ఫలములు ఎలుకలసాముద్రికమువలె బుజు విచ్చును.

సిద్ధాంతభాగమువలన గ్రహగతులు గ్రహస్ఫుటములు తిథి నక్షత్ర యోగ కరణ త్యాజ్య గ్రహయుద్ధ సమాగమ గ్రహణాది కాలపరిమాణజ్ఞానమును జాతకభాగమువలన జాతకునియొక్క పూర్వజన్మ కృత సుకృత దుష్కృతములవలన భూతభవిష్యద్వర్తమానములలోఁ గలుగు ఆయుర్దాయాది ద్వాదశశుభాశుభఫలములును ముహూర్తభాగమువలన తా మాచరించు కార్యము లెట్టివేళలయం దాచరించిన నిర్విఘ్నంబుగ నెఱవేఱునో అట్టికాలమును ప్రశ్నభాగమువలన తమ కోరిక లెట్లు పరిణమించునో అదియును తెలిసికొనవగును.

జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు నమ్మకము భరతఖండము నుండి చీనా బాబిలోనియా కాల్డియాదేశములకును అక్కడనుండి ఈజిప్టుదేశమునకును వ్యాపించెను. జ్యోతిశ్శాస్త్రమును బలరాముఁడు గ్రీసుదేశమున వ్యాపింపఁజేసెను. గ్రీసుదేశమునుండి ఆశాస్త్రము యూరపుఖండమం దంతటను వ్యాపించెను. ఇట్లు జ్యోతిశ్శాస్త్రము భరతఖండమునుండి ప్రపంచమందలి యితరభాగములకు వ్యాపించెను. జ్యోతిశ్శాస్త్రమే కాక గణితశాస్త్రమును మతమును మొదట భరతఖండమునుండియే యితరదేశములకు వ్యాపించెను. ఏష్యాఖండమే కాక పాశ్చాత్య దేశములును ఇండియానుండియే శాస్త్రజ్ఞానమును మఱి

మును పొందినవి బీజగణితము రేఖాగణితము హైందవులే కనిపెట్టిరి. అరేబియాదేశస్థులు హైందవులయొద్ద జ్యోతిశ్శాస్త్రము నేర్చుకొనిరి వీరేకాక మహమ్మదీయులుకూడ జ్యోతిశ్శాస్త్రము నిజమని నమ్మియుండిరి. ఇట్టి సర్వజనసమ్మతం బైనయీజ్యోతిశ్శాస్త్రమునకుమాతృదేశ మైన మన భరతఖండమునందు నవనాగరకులు మెండై పూర్వజ్ఞానములను తలపెట్టకపోవుటవలన జ్యోతిష విద్య నానాటికి క్షీణదశ నొందినది. కొందఱు జ్యోతిష్కులు సద్గురువునొద్ద నీశాస్త్ర మభ్యసింపక యే- అభ్యసించినను పూర్ణముగ నభ్యసింపక యే-శాస్త్రపరిశోధనచేయక పోవుటచేతను, ఎవ రైనను వారి జన్మపత్రికలనుజూపిన ధనాపేక్షచే అందలిపాపఫలములను శుభఫలములుగ చెప్పుచుండుటవలన నీజ్యోతిష్కులు చెప్పిన శుభఫలములు ఋజువీయకపోయినవి. ఇందుచే సర్వోత్తమంబగు నీజ్యోతిశ్శాస్త్రమును విశ్వసింపకయున్నారు. ఈ శాస్త్రమును సద్గురువునొద్ద పూర్తిగ నభ్యసించి శాస్త్రపరిశోధనము చేయగలవారు సరియయిన జననకాలఘటికలు జాతకమును చక్కఁగఁ జూచి గ్రహబలాబలముల నరసి చెప్పిన ఫలములు తప్పక జరుగును. ఇయ్యది గ్రంథావలోకనంబుచేతను అనేక జాతకములు చూచుటచేతను మా యనుభవమువలనను జెప్పఁబడినది. ఇట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రమును పురుషు లభ్యసించి స్త్రీలకు సహితము చెప్పించి వారి అజ్ఞానాంధకారమును బాపి సుజ్ఞానవతులను జేయవలయును.

ప్రస్తుతము స్త్రీలు చదువనేకూడ దనియును చదివిన ప్రయోజనము లేదనియును చదివిన అనేకములు చిక్కులు తటస్థించు ననియును స్త్రీలు గృహకృత్యములు చేసిన చాలుననియును మనపూర్వపుస్త్రీలు చదువుకొని ఉద్యోగములు చేసి జీవించిరా యనియును స్త్రీల కేవిషయమునను స్వాతంత్ర్య మీయరా దనియును కొందఱు మహానీయులు వాదించుచున్నారు. స్త్రీలకు విద్యకూడ దనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. స్త్రీ పురుషునియొక్క అర్ధశరీర మగుటవలన కొంతభాగమునకు విద్యవచ్చి కొంతభాగమునకు విద్య రానియెడల శకటమున కొక ప్రక్క బలమైనయెద్దును రెండవప్రక్క బలహీన మైనయెద్దును పూన్చిన శకటమును నడిపించిన నెటులు నడచునో అటులే ఈసంసార మనుశకటమును నడచును. విద్య యనునది స్త్రీలకుదుఃఖమును పురుషులకు సుఖమును కలుగఁజేయునది గాదు. విద్యావతులయినస్త్రీలు తమసంతతిని విద్యావంతులను జేయుటకు ప్రోత్సాహపఱచుచు గుణవంతులుగను ఆరోగ్యవంతులుగను జేయుచుండుటను, విద్యావిహీనలగు స్త్రీలు తమసంతతివా రెట్టియయుక్తమార్గప్రవర్తకు లైనను మరల్పలేక యేవిషయములోను యుక్తప్రవర్తకులను చేయఁజాలకుండుటను, స్త్రీలు విద్యనేర్చుకొనుటవలని ప్రయోజనమును సూచించుచున్నది. చిక్కులు తటస్థించుట వారిబుద్ధివలనఁగాని విద్యవలన నెంతమాత్రమును గాదు. ఖరకరకిరణములు సోఁకి హిమం బెట్లు కరఁగిపోవునో అటులే విద్యవలన అజ్ఞానాంధకారమువలనఁ గలుగు దుశ్చేష్టలు పోయి సుజ్ఞానవతు లగుదురు. కావున దేశసేవాతత్పరు లగు నో సోదర సోదరీమణులారా! పరబ్రహ్మమును గుర్తెఱుంగుటకు సోపానం బైన యీ యద్వితీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రము ప్రతివిషయమునను ప్రతివారికిని ముఖ్యావసరము. ఇట్టి సర్వజనోపయోగమగు జ్యోతిశ్శాస్త్రమును ప్రతివారును ఆదరించి అభ్యసించి అభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చెద రని విశ్వసించుచున్నాను.

వేదాంత సాంఖ్యము

కార్పూర్ల శ్రీనివాస రావు గారు

శ్లో. అపశ్యతాం హి యద్భానం ప్రపంచం భాతి సత్యవత్, ప్రపశ్యతాం హి యద్భానం ప్రపంచం యాతి శూన్యతాం
తత్పూర్ణం నిర్వికారంచ వందే నారాయణం సదా, వేదాన్తం గణితం చాపి సంబద్ధ్య కథయామ్యహమ్
వేదాన్తసాంఖ్య శాస్త్రాఖ్యం వేదవ్యాసగురోర్మతం, తన్నిర్విఘ్న సమాప్త్యర్థం వన్దేహం విఘ్ననాయకం
శృణు వక్ష్యామి తే విద్వన్ గణితం మోక్షసాధనం, గణితజ్ఞైః ప్రయత్నేన చింతనీయం సమాహితైః
ముముక్షు ర్మోక్ష మాప్నోతి జిజ్ఞాసు ర్జ్ఞానవాన్ భవేత్, వేదాన్తసాంఖ్యశాస్త్రేణ భక్తా ఋద్ధ్యైక్యసంశయాః.

దేనినైన నొక యిష్టాంకమును అదేయంకెచేత కొన్నిసారులైనను గుణించుటవలన వచ్చిన లబ్ధమునకు ఘాతాంక మని పేరు. దీనినే ఆంగ్లభాషయందు ఆ యిష్టాంకముయొక్క పవర్ అని చెప్పుదురు. ఎట్లన, $6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$. ఇక్కడ నిష్టాంకము 6. అయిదాఱులను మధ్యమధ్య గుణకారసంజ్ఞల నుంచి మొదటియాఱులను రెండవ 6 చేతను గుణించి యాఫలమును మూడవ 6 చేతను తరువాత నాల్గవ 6 చేతను, పిమ్మట అయిదవ 6 చేతను గుణింపగా వచ్చిన ఫలము (7776) ను 6 యొక్క ఘాతాంకమని చెప్పుదురు. రెండు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫలమును అనగా 36 ను ద్విఘాతాంకఫల మనియు, మూడు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చిన ఫలము ననగా 216 ను త్రిఘాతాంకఫల మనియును ఇట్లే 1296 ను చతుర్ఘాతాంకఫల మనియును, 7776 ను పంచఘాతాంకఫల మనియు ను చెప్పుదురు. 6 ను ఇన్నిసారులు పుచ్చుకొనగా వచ్చిన ఫలమును సూచించు 2, 3, 4, 5, అనుసంఖ్యలను వ్రాయుటలో 6 ను మొదలు వ్రాసి దాని ప్రక్కను కుడి వైపున కొంచెముపైగా వ్రాయుదురు.

ఎట్లన:—6^4 అనగా 6 ను నాలుగుసారులు పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫల మని సూచించును. ఇన్నిసారులు పుచ్చుకొన గా వచ్చినఫల మని సూచించు సంఖ్యను గణితపరిభాషలో ఘాత సూచి యని గాని ఘాతప్రకాశ మనిగాని చెప్పుదురు. గుణింపబడు సంఖ్యను మూలసంఖ్య యని చెప్పుదురు. ఈసందర్భములో నొక సంగతి చెప్పవలసి యున్నది ఏమనగా:—

$$6^5 = 6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$$
$$6^4 = 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 1296$$
$$6^3 = 6 \times 6 \times 6 = 216$$
$$6^2 = 6 \times 6 = 36$$
$$6^1 = 6 = 6$$

ఇక్కడ 6^6 యొక్క ఫలము, 6^5 యొక్కఫలమును 6 చే ననగా మూలసంఖ్యచే భాగించినయెడల వచ్చును. 6^3 యొక్క ఫలము, 6^4 యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగించిన వచ్చును. అనగా ఘాత సూచిలో ఒకటిని తీసివేసినయెడల నైదాని ఫలమును మూలసంఖ్యచే ఒకమాఱు భాగింపవలెను. కనుక 6^1 యొక్క ఫలము, 6^2 యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగింపగా వచ్చును. అనగా 36 ను 6 చే భాగించిన 6 వచ్చును. కనుక ఘాతప్రకాశము 1 అైనయెడల మూల సంఖ్య మాఱ్పులేక మూలసంఖ్యగనే యుండును. దీనిని బట్టి 6^0 యొక్క ఫలము, 6^1 యొక్క ఫలమును, 6 చే భాగింపగా రావలెను. అనగా మూలసంఖ్యను మూలసంఖ్యచే భాగింపవలెను. అనగా 1 వచ్చును. కనుక మూలసంఖ్య శూన్యము గాకుండ నేదైనను ఘాత ప్రకాశము శూన్యమైనయెడల ఫలము 1 యే యగును. ఇక్కడ మూలసంఖ్య శూన్యముగాక మఱి యేయితరసంఖ్య యైనను అనుట వలన 1 అనుసంఖ్యకు కారణమైన సంఖ్య వ్యావహారికములో వాడబడు ఏకాద్యంకములు గాక గణితమాత్ర ప్రసిద్ధమైన పూర్ణాంకముకూడ గావచ్చును. వేదాంతశాస్త్రమందు పూర్ణ మనగా సర్వవ్యాపియైన నిరాకార నిర్వికార సర్వజ్ఞానానందస్వరూప మని తెలియజేయును. ఈ పూర్ణస్వరూపము సర్వప్రపంచమునకు ఎట్లు కారణ మగుచున్నదో అటులే గణితములో పూర్ణ మనేదమైన అంకప్రపంచకమునకు కారణ మగుచున్నది. కనుక వేదాంతశాస్త్రమందు పూర్ణశబ్దమును అర్థముచేసికొనుటలో నెట్టిభావన చేయవలెనో అట్టిభావననే గణిత శాస్త్రములోను పూర్ణశబ్దమునకు కూడ చేయవలెను. ఈ పూర్ణమునే యాంగ్లభాషలో ఇన్ఫినిటీ అనగా అనంతమని చెప్పుదురు. ఈపూర్ణ శబ్దమును భావనచేయుటలో 'అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్' అను ఉపనిషద్వాక్యార్థమును శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునునకు సమాధిస్థితియం దున్నవానిలక్షణమును బోధించుసందర్భములో ఉత్తర గీతలయందు చెప్పబడిన శ్లోకముల యర్థమును ఈశావాస్యములో చెప్పబడిన 'పూర్ణమదః పూర్ణ మిదం' అనువాక్యముయొక్క అర్థమును బహుజాగ్రత్తతో గమనింపవలెను. ఈవిధముగనే వేదాంతపరిభాషలో మాయయను పదమును సంఖ్యాశాస్త్రపరిభాషలో శూన్యమను పదమును ఒకటే యర్థమును బోధించుచున్నది. కనుక శూన్యమును మాయగా భావింపవలయును. ఇట్లు వేదాంతశాస్త్రము గణితశాస్త్రమను రెండుశాస్త్రములలో మానవుని పరమావధిని గ్రహించుట కుపయోగించు

రెండుసమానపదము లేకభావనతో ఒకటేయర్థమును బోధించుటకు సమర్థములగుచుండగా పురుషుఁడు శాస్త్రముల నభ్యసించుటకు సమాన ప్రయోజనమే పరమావధి యనుట సమంజసముగా నుండును గాని యీ రెండుశాస్త్రములకు సంబంధ మేమియు లేదనుట యుక్తియుక్తము కాదు. బుద్ధికుశలతను గూడ సూచింపదు. మానవుడు క్రొత్త శాస్త్రములను కనిపెట్టుటవలన గలుగు లాభము లేకపోవుటయే గాక మానవజన్మమందలి యుత్కృష్టతగూడ కనుపింపదు. హిందువులయొక్క ప్రతిశాస్త్రము పరమావధినే కలిగియున్నదని భరతఖండమునందు బుట్టి భారతీయుల పరమావధులను సాంప్రదాయములను బాగుగ గుర్తించి యొకశాస్త్రమునైన నభ్యసించిన ప్రతిమానవుడును గ్రహింపకపోడు. ఇతరదేశీయులు కూడ నిట్టి యాదర్శమునే మనస్సునం దుంచుకొని శాస్త్రముల నన్నిటిని నభివృద్ధికి తెచ్చెదరు గాక.

వేనవేల సోదరజీవులను క్షణకాలములో నామరూపములు లేకుండ జేయుసమర్థత కలిగిన యంత్రములను కనిపెట్టుటయందు వినియోగించు కాలమును బుద్ధిబలమును ద్రవ్యమును ఖర్చుచేసి మానవుడు పరమావధిని చేరుటకు సులభమార్గములను కనిపెట్టుటయం దుపయోగించెదరు గాక. ఈ పూర్ణమే సత్యవాక్యము. ఇది రూపము లేని దగుటవలన పూర్ణమునకు రూప మని చెప్పబడు వృత్తమును వ్యావహారికములో బోధకొఱకు కల్పితమని తలంపవలె ననుట లోకవిదితము. ఈయర్థమునే

‘అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం నిష్ప్రపంచం ప్రపంచతే’

యను వాక్యము బోధించుచున్నది. మానవుడు తన మనోభావములను తెలియజేయుటకు ద్వైతభావమును సూచించు వాక్కే ముఖ్యసాధనమై యున్నది. పూర్ణస్వరూపమైన అద్వైతపరబ్రహ్మతత్వమును బోధించుటలో ప్రశ్నోత్తరముల కిట్టివాక్కుయొక్క సహాయ మనివార్యము. కేవలాద్వైతబోధయందు మౌనమే శరణ మని దక్షిణామూర్తియవతారమే ప్రకటించుచున్నది. అందులకు నిదర్శనముగా

‘చోద్యంవా పరిహారో వా క్రియతాం ద్వైతభాషయా
అద్వైతభాషయా నైవ చోద్యం నాపి తదుత్తరం’

అని కూడ శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. పరబ్రహ్మ నిరాకారు డగుటవలనను ప్రకృతికి స్వతంత్రస్థితి లేకపోవుటవలనను ప్రకృతికి పరబ్రహ్మమే యాశ్రయ మగుటవలనను పూర్ణమునకు సంజ్ఞయగు వృత్తము ప్రకృతిసంజ్ఞ యనుట యసందర్భము కాదు. సత్యదూరమును కాదు. సిద్ధాంతమునకు విరోధమును లేదు. ఈప్రకృతి రెండువిధములు. మాయయనియు నవిద్యయనియు. ఈ రెంటికిని శూన్యమనియే వ్యుత్పత్త్యర్థము. మాయయనునది శుద్ధసత్వప్రధాన. అవిద్య యనునది మలినసత్వప్రధాన. పైనుదాహరించినఘాతము మూడువిధము లని నేను వ్రాసిన ‘శ్రీధీవ్యవహారము’ అను గ్రంథమునందు ఆంగ్లభాషలో విపులముగ వ్రాయబడియున్నవి. అవి యేవియనఁగా వికోచమనియును సమమనియును సంకోచమనియును మూడువిధములు. వికోచమనఁగా—సంఖ్య వృద్ధియగుచు వెళ్లుట, సమ మనఁగా—వృద్ధిక్షయములు లేకయున్నది యున్నట్టుండుట. సంకోచమనఁగా—తగ్గుచు వెళ్లుట. అవి యెట్లనః—

$(6<)^4 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$

$(6=)^4 = 6 \times 6 \times 6 \times 6$ మనము సాధారణముగా వ్రాయు 64 అను అర్థము నిచ్చునదియే.

$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$

ఈ సంజ్ఞలను బట్టి మాయావిద్యలకు గల భేదమును కనిపెట్టవలయును. ఎట్లనఁగా:—

$(6<)^4 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$

$(6<)^3 = 6 \times 7 \times 8 = \dfrac{6 \times 7 \times 8 \times 9}{9} = \dfrac{(6<)^4}{6+4-1}$

$(6<)^2 = 6 \times 7 = \dfrac{6 \times 7 \times 8}{8} = \dfrac{(6<)^3}{6+3-1}$

$(6<)^1 = 6 = \dfrac{6 \times 7}{7} = \dfrac{(6<)^2}{6+2-1}$

$(6<)^0 = \dfrac{(6<)^1}{6+1-1} = \dfrac{6}{6} = 1$

ఇట్లనే

$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$

$(6>)^3 = 6 \times 5 \times 4 = \dfrac{6 \times 5 \times 4 \times 3}{3} = \dfrac{(6>)^4}{6-4+1}$

$(6>)^2 = 6 \times 5 = \dfrac{6 \times 5 \times 4}{4} = \dfrac{(6>)^3}{6-3+1}$

$(6>)^1 = 6 = \dfrac{6 \times 5}{5} = \dfrac{(6>)^2}{6-2+1}$

$(6>)^0 = \dfrac{(6>)^1}{6-1+1} = \dfrac{6}{6} = 1$

పైన $(6=)^0 = 1$ అని ఋజువుపరుపఁబడెను. చూచితిరా శూన్యఘాతముయొక్క విశేషము!

$(6<)^0 = 1$; $(6=)^0 = 1$; $(6>)^0 = 1$

ఇక్కడ 6 నుండి 1 రెట్లు వచ్చెడు గణితశాస్త్రరీతిచే ఋజువైనను భావనాతీతముగనే యున్నది. తరువాత:—$(6<)^1 = 6$, $(6=)^1 = 6$, $(6>)^1 = 6$) ఇక్కడ 6 అంకగనే యుండి వికోచసంకోచములయొక్క భేదము వ్యక్తము గాక సమత్వమే స్పష్టమగుచున్నది.

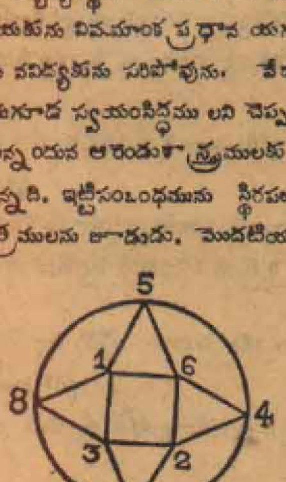
$(6<)^2 = 6 \times 7$; $(6=)^2 = 6 \times 6$; $(6>)^2 = 6 \times 5$

ఇక్కడ నన్నిటిలో ఫలభేదముచేత త్రివిధఘాతములు పూర్తిగ వ్యక్తమగుచున్నవి. ఘాతము భావనాతీత మగు ప్రథమావస్థయందు నవ్యక్తమగు ప్రకృతితో సరిపోవుచున్నది. సమత్వమే స్పష్టమగు ద్వితీయావస్థయందు శుద్ధసత్వప్రధానయగు మాయతో సరిపోవుచున్నది. కేవల సమత్వమే గాక వికోచసంకోచములుగూడ వ్యక్తమగు తృతీయావస్థయందు మలినసత్వప్రధానయగు నవిద్యతో సరిపోవుచున్నవి.

వికోచసమసంకోచసంజ్ఞ లను మాటిని కలిపి వ్రాయుటవలన నేర్పడిన షట్కోణ మవిద్యకు సంజ్ఞయగును. మూడు గుణములు వ్యక్తములు నవస్థ గనుక త్ర్యంకసంజ్ఞ కలదియగును. షట్కోణమందలి కోణము లవ్యక్తమైనయెడల దీర్ఘవృత్త (0) మేర్పడును. గనుక దీర్ఘవృత్తము మాయకు సంజ్ఞ యగును. ఒకగుణమే వ్యక్తమగు నవస్థగనుక ఏకాంకసంజ్ఞ కలదియు నగును.

(i) 6 + 6 + 6 + 6 = 24 (ii) 7 + 8 + 5 + 4 = 24.

ఇచ్చట రెండింటిలోను గూడ సంకలనము స్పష్ట మగుచున్నది. అయితే మొదటిదానియందు సంఖ్యాసమత్వ ముండుటవలన నాలుగార్లని చెప్పవచ్చును. నాలుగార్లనునది గుణకారమును తెలియజేయును. గనుక గుణకారము సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థయందు గలిగిన సంకలనముయొక్క రూపాంతర మని చెప్పవచ్చును. రెండవదానియం దంకభేద ముండుటం బట్టి యట్లు చెప్ప వీలు లేదు. కేవలసంకలన మనియే చెప్పవలయును. కాబట్టి సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థను తెలియజేయు గుణకారము శుద్ధసత్వప్రధానయగు మాయకును విషమాంకప్రధాన యగు సంకలనము మలినసత్వప్రధాన యగు నవిద్యకును సరిపోవును. వేదాంతశాస్త్రమందును గణితశాస్త్రమందునుగూడ స్వయంసిద్ధము లని చెప్పదగు నిన్ని విషయములలో సాదృశ్య మున్నందున ఆరెండుశాస్త్రములకు సంబంధము విస్పష్టముగ గాన్పించుచున్నది. ఇట్టిసంబంధమును స్థిరపఱచుటకు ఈ దిగువ నిచ్చిన రెండుయంత్రములను జూడుడు. మొదటియంత్రము:—

ఈయంత్రము కాకినాడలో వెలువడు ఆర్యప్రభ యను పత్రికయొక్క 2వ సంపుటము 1,2,3, సంచికలలో యంత్రమహాత్మ్య శీర్షిక క్రింద జూడుడు. 2, 3, సంచికలలో యీయంత్రము ద్వారా మనము తెలిసికొనదగు చాల గణితవిశేషములు మాత్రము చెప్పబడియున్నవి. ఈయంత్రమునకు 'సదాశివ' యంత్ర మను నామ మీయబడెను. ఈయంత్రమువలన తెలిసికొనదగు మఱియొక ముఖ్యవిశేష మేది యనగా-

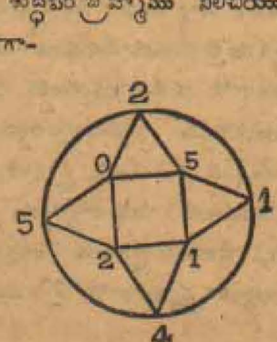
షట్కోణమందలి వికోచశకలము బ్రహ్మఖండ మనియును సమ యన శకలము విష్ణుఖండమనియును సంకోచశకలము శివఖండమనియును నూహింపవలయును. సమస్తజీవులలో నుత్కృష్టమైన మానవుని దేహమందు పైన చెప్పబడిన త్రిమూర్తుల భాగములను చూడనగును. అది యెట్లనగా వికోచమును తెలియజేయు ఆపాదకటిపర్యంతమును బ్రహ్మఖండ మనియును, సమసంజ్ఞను తెలియజేయు కట్యాదిభుజపర్యంతభాగమును విష్ణుఖండ మనియును సంకోచమును తెలియజేయు తదూర్ధ్వభాగము శివఖండ మనియును పిలువంగునది. ఇట్టి విభాగము మానవుని నీతిమార్గము బోధించుచున్నది. ఎటులనగా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకు ముఖ్యలక్షణములు స్వసుధర్మశృంగారవైరాగ్యములు. ఈలక్షణములను సులభముగా జ్ఞాపకముంచుకొనుటకు నీతిశాస్త్రసారాంశములను ఈదిగువను శ్లోకరూపమున నిచ్చుచున్నాడను:—

శ్లో. స్వసుధర్మశ్చ శృంగారో వైరాగ్యం తద్గుణాః ఖలు
ధర్మమార్గ విభాగాశ్చ పశ్యే న్మూర్తిత్రయే క్రమాత్.
నీతిశాస్త్రస్య బీజాని హ్యేతా న్యేవ న సంశయః
సర్వా నవయవాం శ్చాపి సృష్టిస్థితిలయాత్మకాన్.
దృష్ట్వా యథార్థం గృహ్ణీంతు యథాదేశం యథాగుణం
త్రిమూర్తీనాంచ ధర్మాంస్తు యథాభాగం సమన్వయేత్.
ప్రథమం ధాతృఖండేచ తృతీయం శాంభవే తథా
సమన్వయే ద్యథా ధర్మం తథానీతా సమాచరేత్.
వాతిక్రమ్యవ వైరాగ్యం స్వసుధర్మం తథైవచ
మధ్యస్థత్వాచ్చ శృంగారం భుంజీయా ద్బుద్ధిమా న్నరః.

ఈయంత్రమునందలి వేదాంతవిశేషములను తెలిసికొనుట కీదిగువ నిచ్చిన యమాయక యంత్రముకూడ నవసరముల ఆయంత్రమును చేయ కలసినవిధానము 'సదాశివ' యంత్రమందలి చతుర్భుజాంకములు- అనగా 1, 6; 2,3) 6 యొక్క గుణాకయవములు (ఫ్యాక్టర్సు)- గనుక మాయాత్మకము లనియు నట్టిమాయను తొలగింపవలయునన్న ప్రతికోణాంకము నుండి తీసివేయవలయుననుటయును పరిధిమీదనున్న యంకములన్నియును సంకలనమువలన వచ్చినవి గనుక యవిద్యాత్మకము లనియును ఆయవిద్యను తొలగింపవలయు నన్న ప్రతియంకమునుండియును 3 తీసివేయవలయుననుటయును విస్పష్టమైన స్వయంసిద్ధి విషయములే. ప్లెయిన్ ఎగ్జియమాటిక్ ఫాక్ట్సులు. ఏలయన 'మహావాక్యదర్పణము'లో నీభావము నే ధ్రువపరచు రెండుశ్లోకముల నిచ్చట పొందుపరచుచున్నాను.

శ్లో. శైవాలమాత్రాపనయేపి పాథః కార్యప్రయత్నో నహి తోయసిద్ధౌ
తస్మిన్న పేతే స్వయమేవ తోయం శుద్ధం ప్రసన్నం విమలత్వమేతి
అవిద్యయా కల్పితనామరూప వ్యపోహమేవ ప్రయతేత విద్వాన్.
న బ్రహ్మబోధే తదపోహమాత్రా ద్విశేష్మవభాతి స్వయమేవ సాక్షాత్.

ఈశ్లోకములను బట్టి పైయంత్రములో మాయావిద్యలను తొలగించినయెడల శుద్ధపరబ్రహ్మము నిలిచియుండవలయును. అట్టి యంత్రమేది యనగా-

ఈయంత్రమునకు పైన చెప్పిన సంగతులనుబట్టి దానివలన మనము తెలిసికొను విషయములనుబట్టి నారాయణపరబ్రహ్మయంత్ర మను పేరు కనాము నిచ్చెదము. ఈరెండుయంత్రములలో రాములను పుచ్చుకొనుటలో నాద్యంతస్థాననిర్ణయమును విపర్యాసముగా చేయవలయును. మొదటియంత్రములోని యంకములను సవ్యముగను రెండవయంత్రములోని యంకముల నపసవ్యముగను పుచ్చుకొనవలయును. ఎట్లన మొదటి యంత్రములో పరిధినిూది యంకములను, 7854 అని పుచ్చుకొనవలెను రెండవదానిలో పరిధినిూది యంకములను 1254 అనియును దాని కనుగుణముగ చతురశ్రమునిూది యంకములను 0215 అనియును పుచ్చుకొనవలయును. ఈయంత్రములు బోధించుసంగతులను తెలిసికొనుటకై క్రింద నిచ్చిన పట్టికను బట్టి యాయా యక్షరములకు పైపంక్తిలోని యంకములను గ్రహింపవలయును.

* * *

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
క	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ఛ	జ	ఝ	ఞ
ట	ఠ	డ	ఢ	ణ	త	థ	ద	ధ	న
ప	ఫ	బ	భ	మ					
య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ		
అ	ఇ	ఉ	ఋ	ఌ	ఏ	ఓ	ఐ	ఔ	

మనసంఖ్యానీకమునకు మూలాంకములు 10 గనుక పదేసి యక్షరము లొక్కొక్క పంక్తిలో నీయబడినవి. అట్లు 5 వర్గములలో 4 వర్గములు రెండుపంక్తులలో సరిపోగా మిగిలిన పవర్గాక్షరము లైదును మూడవపంక్తిలో నీయబడినవి. అంతస్థములు ఊష్మములు నాల్గవ పంక్తిలో నీయబడినవి. మాహేశ్వరసూత్రములలో నిచ్చిన వరుసప్రకార మచ్చుల 5వ పంక్తిలో నివ్వబడినవి. హల్లులతో గూడిన యచ్చుల కేమియును విలువలేదు. ప్రత్యేకాచ్చులకు హ్రస్వదీర్ఘప్లుతాదిభేదములను పాటింపక మూలాక్షరముల యంకములను పుచ్చుకొనవచ్చును. సంయుక్తాక్షరముల కక్షరాంకయుతిని పుచ్చుకొనవలెను. ఎట్లన 'బ్ర' యను సంయుక్తాక్షరమునకు (బ=3; ర= 2గనుక బ్ర=3+2) అని పుచ్చుకొనవలయును. అట్లు కలిపినపిమ్మట రెండంకములసంఖ్య వచ్చెనేని యారెండంకములను మొత్తము చేయవలయును. ఎట్లనః-హ్మ యను సంయుక్తాక్షరమునకు హ=8; మ=5 గనుక) 13 వచ్చును. 13 అనునది రెండంకములసంఖ్య కనుక హ్మ యనుదానికి 1+3=4 అని పుచ్చుకొనవలయును. సమానార్థకములైనవివిధాక్షరములుగలశబ్దములను పుచ్చుకొను నపుడు ప్రతిశబ్దములోని యక్షరాంకయుతిని దీసికొనవలయును. ఆ మొత్తములు సరిపోయినయెడల సమానార్థకత్వము స్థిరపరుపవచ్చును. ఎట్లన నారాయణ =0+2 1+5=8; జ్ఞాన=8+0+0=7వాగ=8 గలుక నా మూడు పదములకు సమానార్థత్వము సిద్ధింపజేయవచ్చును ఈయంత్రములయొక్క వేదాంతార్థములను తెల్పుటకు నాచే రచింపబడిన 'వేదాంతసాంఖ్యశాస్త్రము'లోని శ్లోకముల నీదిగువ నిచ్చుచున్నాను.

శ్లో. ఉత్పాదయ ద్యత్ప్రవోతి బుద్ధిం నారాయణాధిష్ఠిత శైవయంత్రం
తత్తత్త్వరైక్యం ప్రకటీకరోతి బ్రహ్మాత్మకం తద్గణితించనంతే,
"సదాశివా (7854) ఖ్య యంత్రాత్మన్ పరికల్పితరూపవన్,
కాలో స్యైతేన యంత్రేణ జానాతి త్వాం సమాహితః

శ్లో. నారాయణ (0215) పరబ్రహ్మ(1254) యంత్రబోధితరూపవాన్
ఏతద్యంత్రం స్మరన్ యోగీ జ్ఞానమాప్నోతి నాన్యథా
చతురశ్రభుజత్ర్యం హి బ్రహ్మాఖండం శివస్య చ
శైలాంకం(7)చాపి భూతాంకం(5)జాయేతే ఇతి దృశ్యతాం.
తస్మా త్తో భుజ ప్రస్తారా ద్వితీయ స్కంధవో భవేత్,
చతుర్ముఖే ప్రపత్యేత ప్రస్తారం లయకారకం.
పితా(16) భవతి ప్రస్తార యతో జన్మ దదాతి నః
గురు(32) ర్భవతి తంభుత్వే మోక్షదాత్మత్వ హేతునా.
చతుర్ముఖస్య సంఖ్యాంక (4) మష్టమూర్తే(8) ప్తథైకత
షట్కోణేన ద్వితీయేన స్పష్టం భవతి ధీమతః
పితా(16)సిలోకస్యచరాచరస్యత్వమస్యవిశ్వస్యగురు(32)ర్గరీయాన్.
త్వమేవ ధర్తా(48)స్య ఖిలస్య సృష్టే స్త్వమేవ శివ్యః(57)ఖలుజీవ
(84)రూపః.
త్వమేవమాతా(56) ఖలు శక్తి (57)రూపా తథైవమాయా(51)
త్వమేవ త ఖలు రూపస్య(51)రూపా
స్యాం త్రిగుణాత్మికాయా మనేకరూపైః పరికల్పితో సి
త్వమేవ మూర్తిత్రయరూపధారీ త్వమేవ నారాయణ(0215)
శబ్దవాచ్యః
త్వమేవ జ్ఞానం (8) ప్రణవం (75) త్వమేవ త్వమేవ వ్యాసః
(57)ఖలు వేద (48) రూప
త్వమేవ పూర్ణం గణితేహ్యనంతే త్వమేవ సాక్షా త్పరబ్రహ్మ
(1254)రూపః
త్వమేవ షట్చ్యుతిత యంత్రమూర్తి స్త్వమేవ యంత్రంచ
సదాశివా (7854)ఖ్యం
అవిచ్ఛిన్నం పరబ్రహ్మ (1254) ధిన్నే ప్రకృతి రప్యథా
అవిచ్ఛిన్నేన పూర్ణస్య హ్యైకత్వం ప్రతిపాద్యతే.
తస్మిన్ బ్రహ్మణ్యహో భాతి మాయా (51)చ త్రిగుణాత్మికా
శక్తి (57)రూపాచ విచ్ఛిన్నా రజస్సత్వతమోగుణైః
తద్బ్రహ్మ శక్తిరూపేచ విచ్ఛిన్నే ప్రతిబింబితం.
నామ్నా రూపేణ వైబద్ధం స్త్రీపుంభేదేన మోహితమ్
తన్నాను జీవ (84) ఇత్యాహు రూపం షట్కోణమేవచ
షట్కోణయుగళా దేవ హ్యైకత్వం శివ్య (57)జీ(84)వయోః

అథాహం శబ్దవిచారః

సర్వప్రాణోచ్ఛ్వాసనా త్సృష్టి స్థిత్యాసా జ్జగతో లయం
ఉచ్ఛ్వాసనంజ్ఞకం నస్యార్ధం విశ్వాస స్వమీరితః
ఉచ్ఛ్వాసం వ్యక్త మిత్యాహు రవ్యక్త మపరం భవేత్
ఉభయో ర్వర్ణయో స్తస్మా ద్యోగా దర్థం విచార్యతాం

అవ్యక్తం వ్యక్తతాం యాతం హంసశబ్దేన సూచితం।
తస్మాద్వై బ్రహ్మణః ప్రోక్తా ర్యాసం హంస ఇతీరితం
స ఇత్యత్ర విశేషోస్తి జ్ఞాతవ్య స్తత్వదర్శిభిః
సవ్యక్తః కేవలో యస్మా దవ్యక్తే వ్యక్తగర్భితః
తచ్ఛబ్దేనచ సంబంధా దవ్యక్తమపి సూచయన్.
స్యా న్నామకరణం సాక్షా ద్గుణ త్రాక్షై ర్నగృహ్యతాం
హంసఏవ విపర్యాసా త్సహం భవతి నాన్యథా
సోహం కథ మితి ప్రశ్నే హ్యజ్ఞానం మూలకారణం
బ్రహ్మైవాస్మీతి వాక్యేన యద్జ్ఞాన మతిగవ్యతే
అహంశబ్ద విచారేణ తద్జ్ఞాన మతి బుధ్యతే,
అవిద్యాయా మకారస్తు నిషేధార్థక ఏవహి
అజ్ఞానావృతహంరూప మహా మిత్యభిధీయతే
హంస్వరూపో గురు ర్జ్ఞేయో హ్యకారాచ్చ సమేధితః
గురు ర్నారాయణః ప్రోక్త శ్శిష్యో జీవ ఇతిస్మృతః
జ్ఞానహం గురుపిత్రాది శబ్దా నారాయణార్థకాః
అవిద్యాకల్పితాకార స్సోహం శిష్య ఇతీరితః
తస్మా జ్జీవం గురుం విద్యా దవిద్యా ప్రతిబింబితం
అహంశబ్దవిచార స్స్యా ద్గురుశిష్యైక్యబోధకః
సోహం బ్రహ్మే(7854)తివాక్యేన జీవబ్రహ్మైక్య ముచ్యతే
సోహం శివ(7854) స్తథైవ స్యా చ్ఛివజీవైక్యబోధకః
బుద్ధి ర్హం జేతి హం జేతి హృదా సంసృతికారణం
తస్మా త్సర్వ మహం జ్ఞేతి హంహా మేతేతి నిశ్చిను
అక్షరాంకస్వరూపో హ మితి ధ్యేయం బుధై స్సదా.
అనేనైవ ప్రకారేణ వృత్తి ర్బ్రహ్మాత్మికా భవేత్

పైన చూపిన యంత్రములను దానివలన మనము గ్రహింపవలసిన గణితవేదాంతసంబంధము లైన విశేషములను మీరు చూచియుంటిరి గదా. ఈయంత్రములు దైవనిర్మితశాసనములు గాని వినోదార్థమై మనుష్య కల్పిత గణితచమత్కారములు గావని చెప్పకతప్పదు. బుద్ధిమంతులు ప్రస్తుతము వివాదములో నున్న కొన్ని చరిత్రాంశముల విషయమైనను వీనిని బట్టియే సందేహనివృత్తిని చేసికొనవచ్చును. అదియెట్లనగా సంస్కృతము దేవభాష. దేవభాషయన కేవలముదేవాంశ యాత్మ యను కొను మానవుల శరీరాలంకరణపోషణసంబంధమైన భావముల నొండొరులకు వ్యక్తీకరించుకొనుట కవసరమైన మనుష్యకల్పిత సంజ్ఞలనదగు శబ్దసము దాయముగాక శబ్దశక్తికిని స్వరశక్తికి ననుగుణముగు ధర్మములుగలిగి శరీరశ దేహాత్మభేదజ్ఞానమును నిత్యానిత్యవస్తువివేకమును వానివలన కలుగ వలసిన వైరాగ్యాది సుగుణసంపత్తిని ప్రసాదించి యిహపర సాధనమై మానవుని పరమావధికి చేర్చ సమర్థతకలిగి నాశరహితు దైనస్వరూపియగు భగవంతుని శక్తులయొక్క రూపాంతరము లని చెప్పదగు బీజాక్షరములయొక్క సార్థకప్రస్తారరూపమైన భాష. అట్టిభాష మనకెట్లు వచ్చెను? భగవంతుడు జగత్సృష్టిని సంకల్పించి తన శక్తి రూపములగు ప్రకృతిగుణములను సృష్టిస్థితిలయములను నిర్వహించుటలో మానవుని యందు దుత్కృష్టత నుంచదలంచి యట్టిమానవుని దైవాంశ సంభూతునిగ జేసి తనలో నైక్యమగుటకు తాను జ్ఞానస్వరూపుం డగుటంబట్టి జ్ఞానమును మోక్షసాధనముగ జేసి అట్టి జ్ఞానమునకు భక్తికర్మములను సాధనములుగ జేసి యీయుపసాధనముల క్రమముగ సాధించుటకు తగిన శరీరావయవముల నిచ్చి యట్టి జ్ఞానసంపాదనమునకు వ్యక్తప్రపంచసంబంధమై త్రైగుణ్యవిషయము లైన వేదవేదాంగములను అనంతశాస్త్రములనెడు శాఖల నిర్మించి యట్టి శాఖలుగల వృక్షమునకు తా నవ్యక్తరూపమూలముగ నుండి జ్ఞానమే మోక్షసాధన మగుటం జేసి జ్ఞానవృక్షఫలమును మానవునకు నిషేధింపక యాఫలమును నరునకు ప్రసాదింపఁ దలంచి తాను వేదవ్యాసాదిమహా మంత్రద్రష్టల శరీరంబులలో నవతరించి బ్రహ్మజిజ్ఞాస కుచితమైన సంస్కృతభాషను నరునకు ప్రసాదించెను. కనుక సంస్కృతభాషను మాటలాడువా రామంత్రద్రష్టల సంతతివారే (2) గణితము బ్రహ్మజ్ఞానమునకు తగినరూపముతో సంస్కృతభాషతో కూడ భగవంతునివలన మనకు ప్రసాదింపబడినదే గాని యితరదేశములనుండి మనకు వచ్చినది కాదు (3) మనుష్యునకు పదివ్రేళ్లుండుటవలన దాశమిక సంఖ్యామానము మనుష్యకల్పిత మని చెప్ప నొందరు సాహసించుచున్నారు. కాని యది సరికాదు. మానవునకు దైవకల్పితములగు వ్రేళ్లు పది యుండుటచే దాశమికసంఖ్యామానము దైవకల్పితము గాని మనుష్యకల్పితము గాదని రూఢి పడగలదు. ఇట్టిసంగతులను మానవులు నిష్పక్షపాతబుద్ధితో గ్రహించి సత్యాన్వేషణము నాసక్తితో జ్ఞానసంపాదనముకొఱకు పాటుపడుదురుగాక.

జగజ్జనని సావిత్రీదేవి

పొన్నలూరి సూర్యనారాయణశర్మ గారు

వెలవెల నాఁడు తారకల పఙ్క్తులు పల్చనగా విరాజిలం
దెలతెల నాఁడు ప్రాగ్దిశను దీప్తులు పొల్పు వహించుచుండఁగాఁ
గలరవముల్ విహంగమునికాయము సేయఁ బ్రపంచ మెల్లఁ జా
డ్యులకు నితాంతమోదమును గూర్చెఁ బ్రభాతమునందు సాంద్రతన్.

సీ. తమ్మిమొగ్గలనుండి తగవచ్చు పరిమళమ్ములతోడ భృంగముల్ వెలయుచుండ
భ్రమరగానముల సంపదలు వీనులవిందు, నొనరించు మలయవాయువులు వడవ
మలయమారుతహతిఁ జలియించు కిసలయ, సంతాన మెల్లనఁ జంద మొందఁ
బల్లవంబులమీఁదఁ బ్రాఁకెడు హిమబిందు, సందోహములఁ గాంతి గ్రందుకొనఁగ
తే. గడుఁ బ్రశాంతమై ప్రకృతి యొక్కడను లేని, యొక యపూర్వసౌందర్యంబు నొందియుండ
నాదు మానసకమలంబునకు వికాస, మెంత గల్గెనో వివరింప నెట్లు గలుగు?

తే. కొలఁకుజలముల స్నానము సలిపి సంధ్య, వార్చి సవితృదేవునకుఁ దర్పణము విడిచి
ఋషుల స్మరియించి కౌతుకహృదయుఁ డగుచు, జపము చేసితి మనమున శక్తికొలఁది.

తే. సకలజగముల లోచనోత్సవము సేయు, సాంజలులు విప్రు లతిభక్తి సన్నుతింప
సల త్రిమూర్తులు దనయందు సలరుచుండు, భానుదేవుండు మొదటఁ గన్పడఁగ నయ్యె

సీ. ముత్తియంబుల డాలు నొత్తివేయఁగఁ జాలు, కమనీయకాంతి యొక్కట వెలుంగఁ
బగడంపుడాలుతో జగడింపఁగా జాలు, కమ్రంపుఁ గాంతి యొక్కటఁ జెలంగ
బంగారపున్ డాలుఁ జెంగింపఁగాఁ జాలు, పటుసౌమ్యకాంతి యొక్కట మలంగ
నీలంపు నికరంపు డాలు నేలఁగఁ జాలు, గాఢసందీప్తి యొక్కట మలంగ
తే. రజతధవళిమఁ బోర నోర్వఁగఁ జాలు, కమ్రతమదీప్తిఁ గూడ నొక్కట వెలుంగ
నద్భుతంబుఁ బ్రమోదదమైన రూపు, భానుమండలమందుఁ గన్పట్టె నాకు.

తే. పంచశీర్షంబులును బదిబాహువులును, గనులు పదునైదు గలిగిన కమ్రమూర్తి
విమలమణిదీప్త ఘనకిరీటములఁ దాల్చి, యామె యప్పుడు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె.

మ. వరదానం బభయంబునుం గశయు శుభ్రంబౌ కపాలంబు స
త్సరసీజంబులు శంఖచక్రగదపోత్రంబుల్ గరశ్రేణులం
దరుదారన్ ధరియించి హారముల నొయ్యం దాల్చి యా పచ్చ సుం
దరి గాయత్రియ కాక యెవ్వరు జగత్త్రాణైకదీక్షాస్థితిన్.

ఉ. ఆమహనీయమూర్తిఁ గని । సాంజలినై యిటులన్ నుతించితిన్
"మామకబుద్ధుల న్నెవఁడు మాటికిఁ । బ్రేరణచేయుచున్ సభ
స్సీమ వెలుంగు; నట్టి సర।సీభవమిత్రుని తేజ మీవ! త
ల్లీ! మముఁ బ్రోచి కోర్కులు ఫ।లింపఁగఁ జేయఁగదమ్మ భారతీ!

తే. ఓజము సహంబు బలమును । భ్రాజ మీవ, వేల్పులకు ధామ మీవ దేవీమతల్లి!
విశ్వ మీవ కదమ్మ సా।విత్రిదేవి, యో సరస్వతి గాయత్రి! । యోమదంబ!

చ. మఱచితి మమ్మ నిన్ను గరి।మం బరదేవత లిత్తురంచు; హృ
త్సరసిజసీమ నిన్ విడిచి స్రగ్గితి మమ్మ । మహోగ్రపాపపుం
బురదను జిక్కి; జ్ఞాన మది । పోయెను మాకు మదీయ పాపము
ల్విరియఁగఁ జేసి కోర్కులు ఫ।లింపఁగఁ జేయఁగదమ్మ భారతీ.

మ. క్షమియింపంగదవమ్మ మమ్ము దయతో । సావిత్రి! మాడెందపుం
గమలంబుల్ వికసింపఁ జేయఁ గదవే । గాయత్రి! మద్వాంఛలన్
సమకూర్పంగదవమ్మ కౌతుకముతో । జంద్రార్ధచూడామణీ!
సము లెవ్వారు! సరస్వతీ! జనని! భా।స్వన్మండలాధ్యాసినీ!

సీ. విశ్వంబు నిర్మించు । వేదమతముఁ బాసి, కరలి యన్యములఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వప్రపంచంబు । వెలయించు నినుఁ బాసి, కరలి యన్యులకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వంబునకు వెల్గు । విధియించు నినుఁ ద్రోసి, కల్బిషంబులకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వగానము మేళ।వించు నినుం ద్రోసి, మతిహైన్యమునకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!
తే. అంధకారావృతస్వాంతు।లైన మమ్ము నకట! పరులకుఁ బరతంత్రు।లైనమమ్ము
నాస లడుగంటి మూర్ఛిల్లు।నట్టి మమ్ము నరసి కృపఁ బ్రోవు మమ్మ! గా।యత్రిదేవి.

మ. కలువంపుం బువులందు వెల్వడెడు భృం।గశ్రేణిచందాన ని
ర్మల నీలచ్ఛవులై యపాంగములఁ దే।రంజాలు నీలంపుఁ జూ
డ్కులతో విశ్వముఁ జేర్మిమైఁ గనెడు నీ।కున్ మ్రొక్కువాఁడన్; సము
జ్జ్వలమానేంద్ర హృదంబుజాసని! । రమా! సావిత్రి! నిన్ గొల్చెదన్.

శా. సావిత్రీజననీ! త్వదీయతను తే।జస్స్ఫూర్తి గంభీరపుం
భావమ్మున్ మృదుశత్వమున్ సరసతా।బద్ధంబు శాంతత్వమున్
ఠీవిన్ హర్షణమున్ జెలంగఁ గనుచుం।టిన్ విశ్వవిశ్వంభరా
దేవీ! పీఠమునందు నెల్లెడల దృ।గ్దీప్తుల్ విడంబింపఁగన్.

ఆ. హృదయకమలమందు । శ్రీతిమై వసియించి, జ్ఞానదీప్తి నొసఁగు । జ్ఞానమూర్తి!
నీమకతన విప్ర।నిచయంబు బ్రాహ్మణత్వంబు నొందుచుండుఁ । దథ్యముగను.

క. నిన్ను జపింపక విప్రు।లమన్నను శూద్రులమటన్న నది యొక్కటిగా
నెన్నెద సరస్వతీ! మ । మ్మున్నతపదమునకుఁ జేర్పు మోగాయత్రీ!

శాంతినికేతనము-విశ్వభారతి *

యలమంచిలి వెంకట్రామయ్య చౌదరి గారు

ఒకనాటి సంధ్యాకాలమందు, పక్షులు గూళ్లకేగుసమయమందు రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారి తండ్రి మహర్షి దేవేంద్రనాథ ఠాకూరు గారు రాంపూరునుండి వచ్చుచుండ మార్గమధ్యంబున ప్రార్థనాసమయం బయ్యెను. అప్పుడు మహర్షి అనతిదూరమునందున్న ఆమ్లవృక్షముల తోపునందొక చెట్టుక్రిందస్థానము నలంకరించి, సూర్యాస్తమయమును వీక్షించుచు, తపస్సునందు నిమగ్నుడయ్యెను. అంతటాయన దైవసంబంధమైన యానందముపొందుచుండ సూర్యాస్తమయ మయ్యెను. క్షణములో నలువైపులనుండి తమోమండలము క్రమ్మెను. కాని ఆయన దైవధ్యాన నిమగ్నుడై యుండెను. ఆరాత్రి యంతయు మేల్కాంచియుండెను. సూర్యోదయ మగుచున్నతరి మహర్షి సూర్యనమస్కారంబులొనర్చి ఆస్థానమును వీడిపోయెను. ఆనాటినుండి ఆస్థలము మహర్షికి పవిత్రస్థానం బయ్యెను. కొన్నివేళలందు మహర్షి అక్కడకేగి దైవప్రార్థన చేయుచుండెడివారు. ఆసమయములందు ప్రాపంచకవిషయములను మఱచి పరమాత్మునితో లీనమగుచుండెడివారు. ఆస్థలము నెక్కుడుగ ప్రేమించుటచేత అక్కడొక చిన్నవనమును నిర్మించి దానియందు ప్రయాణికులవిశ్రాంతినిమిత్తమై ఒకగృహమును ఒకదేవాలయమును చలువరాతిలో నిర్మించెను. ఆదేవాలయమునందేవిధమైన విగ్రహమును లేదు. ఆయాశ్రమమునందు జీవహింస మొదలైన దుష్కృత్యములు నిషేధింపబడెను. మహర్షి స్వర్గారోహణ చేయకపూర్వమే ఆశ్రమము యొక్క సమస్తకార్యములు సమాప్తిచెందెను. మహర్షి వృద్ధాప్యమందు ఆయన కడసారిపుత్రుడైన రవీంద్రనాథఠాకూరు తండ్రిని అడిగెను. "నేను చిన్నబాలురకు పాఠములు బోధించు నిమిత్తమై ఇందొక పాఠశాలను నిర్మించుటకు నాజ్ఞపొందుటకు వచ్చియుంటిని." అందులకు మహర్షి సంతోషపూర్వకముగా సమ్మతించి ఈమంత్రమును నుపదేశించెను." It is an absolute death to depant f om this life, without realising the Etennal Tre th ef life" కాలానుసారముగా బోధ దేదీప్యమానముగ జరుగుచుండె. ఆకాలమున ఆశ్రమమందు జాతి మత వర్ణ భేదము లేనియును లేవు.

ఆయన బాలురను వెంట తీసికొని వనమునందు సంచారము చేయుచు, సృష్టియొక్క వైచిత్ర్యమును వారికి చూపించుచు, పాఠములను బోధించుచుండెడివారు. పూర్వకాలపు ఋషులు నేవిధముగా విద్యను శిష్యులకు గఱపుచుండెడివారో అదేవిధముగా ఈయన తన యొక్క బాలురకు సువిద్యను బోధించుచుండెడివారు. వారు ప్రాతఃకాలముననే లేచి ఆశ్రమముయొక్క సమస్తకార్యములను నిర్వర్తించి, పూజకొఱకు పుష్పముల నిమిత్తమై వనమునకు పోవుచుండెడివారు. అప్పుడు ఆశ్రమమునందు విస్తారముగా జింకలును మయూరంబులును ఇంకా మొదలైన అడవి జంతువులతోను నిండి దానియొక్క శోభను ప్రకాశింపజేయుచుండెను. అవి యాశ్రమమునందు నిర్భయముగా సంచారము చేయుచు కొన్నివేళలయందు మహర్షి యాశ్రమమునకు వచ్చుచుండెడివి. ఈబాలురు వానితో ఆడుకొనెడివారు.

ఇట్లు మహర్షి రేయింబవళ్లు ఆమ్లతరుచ్ఛాయయందు దైవప్రార్థన చేయుచుండెను. ఆస్థలమునకు సమీపమున బందిపోటుదొంగలు మొదలైన అడవిజాతులవారు నివసించుచుండెడివారు. వారిలో నాయకుడు ప్రతిదినము మహర్షిని చూచుచుండెడివాడు. ఏసమయమందు చూచినప్పటికిని ఆయన ఒకేస్థానము నలంకరించియుండెడివారు. అందుచే నాచోరుడు ఆస్థానముక్రింద బంగారు ధనము దాచియుంచె నని యూహించి మహర్షిని హత్య నొనరించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. కాని ఈనాయకుడు మహర్షిని క్రూరస్వభావపుదృష్టితో సమీపించి నంతనే ఆయన తపోధనమువలన లభించిన తేజస్సును శాంతమును నిర్మలతయును, చోరుని భావమును మార్చివైచెను. చోరుడు పశ్చాత్తాపమొందెను. మహర్షి యాచోరుని అత్యానందముతో నాశీర్వదించి కౌగలించుకొనెను. ఆనాటినుండియు నాచోరుడు ఆయనప్రియశిష్యుడయ్యెను. శాంతినికేతనము నిర్మించుటకు ఇదియొక మూలకారణము.

అటుతరువాత నీయాశ్రమము నిర్మించినస్థలముయొక్క జమీందారు తనంతటతానే వచ్చి మహర్షిపాదములమీద వ్రాలి "నేను మీ యాశ్రమమునకు సంబంధించిన స్థలమును, దానిని ఆవరించియున్న వనములను మీ కొసంగుచున్నా"నని నెనను. దీని వైశాల్యము సుమారు నాలుగువందల యెకరము లుండును. అప్పుడు ఈ యాశ్రమము తరుచ్ఛాయలతోను, పలువిధములైన కుసుమంబులతోను, అనేకవిధములైన అడవిజంతువులతోను నిండి దానియొక్క శోభ వసంతునివలె దేదీప్యమానంబుగా ప్రకాశించుచుండెను. ఇట్టితరి మహర్షి దైవప్రార్థన చేయుచుండగా, శాంతినికేతనము అను మాట జ్ఞప్తికివచ్చి, తన యాశ్రమమున కా పేరుంచుటకు తలచెను. నాటినుండియు శాంతినికేతనమనఁ బడుచుండెను.

---

* ఈ యాశ్రమము కలకత్తాకు నూరుమైళ్లదూరమందు బోల్‌పూర్ స్టేషన్‌కు రెండుమైళ్లదూరములో నొక పెద్దవనమందు నిర్మింపబడియున్నది. దానియందొకప్రక్క "విశ్వభారతి" స్థాపింపబడియున్నది. విశ్వభారతి ఉత్తరవిభాగమునందును ఆశ్రమము పూర్వవిభాగమునందున్నది

మహర్షి దేవేంద్రనాథఠాకూరు గారి స్వర్గారోహణానంతరము ఆయన తపస్సొనరించిన స్థలమునందొక స్మారకచిహ్నము నిర్మింపబడెను. ఆమార్బిలురాతిమీద మహర్షియొక్క స్వహస్తములో నొకపవిత్రమైన మంత్రము నిట్లు లిఖించియుండెను. ఆశ్రమవిద్యార్థులు తరుచుగ సాంధ్యవేళలయందును, నిండుపున్నమసమయముల యందును, ఆస్థలమున కేగి దైవప్రార్థన చేయుచుందురు.

విశ్వభారతి ఆదర్శము

మహర్షియొక్క విశ్వజనైక్యాశయము ననుసరించి రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు విశ్వభారతిని స్థాపించిరి. హిందూదేశమునందు విద్యయును చిత్రకళలును సంపూర్ణముగా నాశన మొందినవని ఆయన అనుభవములవల తెలిసికొని తిరిగి వాని నన్నిటిని పునరుద్ధారణచేయుటకు దీనిని నిర్మించిరి. ఏకమత్యములోడను చిత్రకళావిద్యల నిపుణత్వములోడను ఒకరికొకరు విద్యావ్యాసంగములను మార్చుకొనుచు పాశ్చాత్యులు భారతీయు లనువైషమ్యము లేకుండ, మానవకోటియంతను ఏకముచేయుటయే దీనియొక్క ప్రధానోద్దేశ్యము. ఈరెండుఅర్ధగోళముల భావములయొక్క కలయికచేత వచ్చుసారాంశమును గ్రహించుటయే విశ్వభారతి విద్యార్థులయొక్క కర్తవ్యమై యున్నది. ఇది మత సాంఘిక సాహిత్య చరిత్ర శాస్త్ర కళావిద్యలయు కృషులయొక్కయు, బుద్ధ జైన ఇస్లాం సిక్కు క్రీస్తు మొదలైనజాతులయొక్క అన్యోన్యసంబంధమును గలుగజేసి వారివారియొక్క జాతి మత వర్ణ వైషమ్యములను నిర్మూలింపజేసి, యుక్తమైన విద్యను గఱపుట కిది కేంద్రస్థానమై యున్నది. ఈవిధముగా భారతవర్షము దానియొక్క పూర్వస్థితికి రాగలదనుట కెంతమాత్రమును సందేహము లేదు. అదేవిధముగా పాశ్చాత్యులుకూడ అంధకారమునుండి విముక్తులై అన్యజాతి సంపర్కమును పొందుదురు.

ఆశ్రమవిద్యార్థులు ప్రాతఃకాలమున లేచినతోడనే శ్రీరవీంద్రనాథఠాకూరుగారి పాటలను పాడుచుందురు. అటుపిమ్మట స్నానము మొదలైన కృత్యములను నిర్వర్తించి, వారివారి చిత్రాసనములను వెంట తీసికొని దైవప్రార్థననిమిత్తమై అరగంటసేపు వారివారి ప్రియమైన స్థలముల కేగుదురు. ఘంటకొట్టినతోడనే వచ్చి వలయాకారముగా చుట్టి, ఉపనిషత్తులలో నొక పవిత్రమైన మంత్రమును మహర్షివల్ల ఏంచబడినదానిని గానముచేయుదురు. అటుపిమ్మట నల్పాహార మిచ్చిన తోడనే వారివారి తరగతులలోనికి వెళ్లుదురు. తరగతులు వృక్షచ్ఛాయలక్రింద నేర్పాటుచేసిన రాతిసోపానములమీద జరుగును. ఉదయము సాయంకాలముకూడ నదేవిధముగా జరుగును సంధ్యవేళ తిరిగి అరఘంటసేపు దైవప్రార్థన యుండును. రాత్రివేళ ఉపాధ్యాయులు బాలురకు పాఠములయందు తెలియనిచోట్ల సాయపడుచుందురు. ప్రతి వసతిగృహమందును ఇద్దఱుపాధ్యాయు లుందురు. ఈ బ్రహ్మచర్యాశ్రమమందు పదిసంవత్సరముల వయస్సు మించని బాలురనుమాత్రమే చేర్చుకొందురు. ఈబాలురకు హిందూదేశచరిత్రయు భూగోళశాస్త్రమును పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రమును ప్రకృతిశాస్త్రమును బీజగణితము అంకగణితము రేఖాగణితము చిత్రలేఖనము—హిందీ సంస్కృతము గుజరాతి బెంగాలి మరాటి హిందూస్థాని ఫ్రెంచి జర్మన్ ఆంగ్లము పాలి సంగీతము (హిందీ - బెంగాలి ఇంగ్లీషు) మొదలైన వానిని బోధించుదురు. సామాన్యముగా గవర్నమెంటు పాఠశాలలయందు చెప్పబడుచున్న విద్యకును ఈవిద్యకును అపారమైన భేదము కలదు. ఇక్కడి ఉపాధ్యాయులు బాలుర సహజమైన బుద్ధికుశలతకు ఎక్కువతోడ్పాటు చేయుటయే వారియొక్క ముఖ్యఉద్దేశ్యము. సతీశచంద్రరాయిగారు ప్రథమమున ఆశ్రమవిద్యార్థులను వెంట తీసికొని వనమునందు సంచారము చేయుచు, బెంగాలీ ఇంగ్లీషు మొదలైనభాషలను బోధించుచు సృష్టియొక్క వైచిత్ర్యమును చూపించుచు, వారికి విద్యయందు రుచి పుట్టించిరి. ఆ తీర్థము నేటివఱకును అనర్గళముగా విద్యార్థులయందు ప్రవహించుచున్నది.

విశ్వభారతి విద్యావిధానము

భాషలయందు హింది బెంగాలి హిందుస్థాని గుజరాతి మరాటి సింధి పాలి సంస్కృతం ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి జర్మన్ రష్యన్ పరిషియన్ చైనీస్ గ్రీక్ టిబెటిన్ మొదలైనవి బోధింపబడును. హిందూదేశచరిత్ర, చిత్రకళలు సంగీతము కూడ బోధింపబడుచున్నవి. ప్రొఫెసర్ విక్టర్‌నీస్ సహాయమువలన కొందఱు విద్యార్థులు హిందూదేశ పూర్వచరిత్రపరిశోధనమును కూడ గావించుచున్నారు.

వ్యవసాయపు శాఖ

ఈవ్యవసాయపు శాఖ ఆశ్రమమున కొకమైలుదూరమున పెద్ద తోటయందు నిర్మింపబడియున్నది. ఇక్కడ వ్యవసాయము చేయుటకు సులభమార్గములను బోధించుదురు. చెట్లను ఎట్లు పెంచవలసినదియు, ఏయే చెట్టుకు ఏయేఎరువు వేయవలసినదియు ఏకాలమందు పంటకుచీడపట్టునో అది ఎట్లువచ్చునో భూమి సారవంతమని గ్రహించు టెట్లో మొదలైన విషయములను గురించి దానియొక్క ప్రధానోపాధ్యాయుడైన అమెరికాదేశపు హెల్మర్టసన్ గారు బోధించుదురు.

నవయుగారంభము

వోలేటి నరసింహస్వామి గారు

శ్లో. యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత, అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహం
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం, ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సమ్భవామి యుగే యుగే.

శ్రీ భగవంతుని వాక్యము వ్యర్థము కానేరదు.

ఏలయన నిప్పటి ప్రభుత్వమువారి చర్యలను బట్టి చూడ నీకాలమందు స్వామి అవతరింపక తీరదు అని తోచుచున్నది. అదిగాక యీ కాలము యుగసంక్రమకాల మని కొందఱు జ్యోతిష్కులు తెలియజేయుచున్నారు. వారి పలుకులు రిత్త యని త్రోసిపుచ్చరాదు. ప్రతియుగాంతమందును కొంత కదలిక యున్నట్టు పురాణములవలన గ్రహించుచున్నాము. కృతయుగాంతమందు గాని, త్రేతాయుగాంతమందు గాని లేక శ్రీ కృష్ణమూర్తి అవతరించిన ద్వాపరాంతమందు గాని యుద్ధములు జరిగి ప్రజాక్షయము చాల కలిగియున్నది. అలాగుననే గడచిన ఐరోపా సంగ్రామమును బట్టి చూచిన నీకాలము యుగాంతరకాల మనవచ్చును.

చతుర్యుగములలోను కృతయుగము 4800 దివ్యసంవత్సరము లనియు, త్రేతాయుగము 3600 దివ్యసంవత్సరము లనియు, ద్వాపరము 2400 దివ్యసంవత్సరము లనియు కలియుగము 1200 దివ్యసంవత్సరము లనియు పంచమవేద మగు భారతమందు సూచింపబడి యున్నది. ఒక దివ్యసంవత్సరము 360 మానవసంవత్సరములకు సమానము గనుక నీయుగపరిమితి సురమానముగాని నరులమానము కాదు. కనుక మానవయుగముల పరిమితి భారతములో చెప్పబడినపరిమితి గాక వేఱుగా నుండక తీరదు. కనుక మానవకలియుగాంతరమందు ప్రళయము రా నవసరము లేదు. ఏల యనగా ప్రళయము దివ్యకలియుగాంతరమందు వచ్చునని భారతమందు చెప్పబడియున్నది. పైయంశములను గమనించినచో యుగములు రెండువిధములుగ నున్న వనియును దివ్యయుగముల పరిమితి మానవయుగముల పరిమితికంటెను హెచ్చుగా నుండుననియును తెలియుచున్నది.

కాలమానమును బట్టి చూడ మానవకృతయుగాంతరమునందు మానవత్రేతాయుగము, తదనంతరము మానవద్వాపరము తరువాత మానవకృతయుగము రాక మానదు. కనుక నొక దివ్యయుగమున ఎన్నియో సారులు మానవయుగములు తిరుగును. అదిగాక మానవకలియుగపరిమాణము సుమారు 5000 సంవత్సరము లని నిర్ధారణచేసియున్నారు. శ్రీకృష్ణమూర్తి క్రీస్తుముందు 3000 సంవత్సరముల క్రిందట జన్మించె నని జ్యోతిష్కులు తెలియజేసిరి. తిలకుమహాశయుడు కూడ దానినే వక్కాణించెను. గనుక నిప్పటికి శ్రీకృష్ణమూర్తి జన్మించి 5000 సంవత్సరము లయినది. రెండవ భారతయుద్ధ మనదగు ఐరోపామహాసంగ్రామము లక్షలకొలది ప్రజల నశింపజేసినది. 1919 సంవత్సరములో పంజాబునందు జనులు చాలమంది మడిసిరి. కఱవుబాధచే హిందూదేశమందును ఇతరదేశములందును చాలబాధ కలిగినది. జాడ్యములు ప్రబలినవి. లోకములో నేమూల చూచినను విచారమే కనబడుచున్నది. ఇంతకంటె వేఱె ప్రళయము రా నవసరము లేదు. గనుక కొందఱు జ్యోతిష్కులు చెప్పినట్లు సిద్ధార్థినామసంవత్సర ఆషాఢబ 30 తో ఈ యుగము అంతమొందె నని చెప్పవచ్చును. ఇకముందు రావలసిన యుగ మేదో ఆలోచనీయమై యున్నది. కాలమానముబట్టి మానవకృతయుగము రావలసియున్నది. అందులకు నిదర్శనములుగూడ కనిపించుచున్నవి. పరమవేదాంతియగు రవీంద్రుడు లోకమునంతయు ఏకీభవింపజేసి బోల్పూరునందు విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపింప నుద్దేశించినాడు. అతడసామాన్యుడు. అతడు తలపెట్టిన కార్యము సఫలము కాకతీరదు. ఈ విశ్వవిద్యాలయము అభివృద్ధి పొందు సూచనలు కూడ గలవు. హిందువులు మహమ్మదీయులు పార్శీలు మొదలగువా రందఱు ఏకీభవించి యీవిశ్వవిద్యాలయమునకు సహాయము చేయుచున్నారు. కనుక నీవిద్యాలయమువలన పాశ్చాత్త్యులకు మనకు స్నేహముబల మగుచున్నది.

ఒక్క రవీంద్రుడేగాక అరవిందుడుకూడ ప్రకాశించుచున్నాడు. అతడు ఆధ్యాత్మికశక్తిని వినియోగించి మానవకోటినంతటిని ఆధ్యాత్మికములో మునుంగ జేయుచున్నాడు. ఇక ముందు ఒక గొప్ప మతము లేచి లోకమునందు గల ప్రజల నందఱిని ఆమతస్వీకరింప చేయును. ఆమతమందు ముఖ్యసూత్రము "ఆధ్యాత్మికము" అందువలన జ్ఞానము ప్రేమ దేశభక్తి మాతృభక్తి దైవభక్తి మొదలగు సుగుణములు మనుష్యులలో వృద్ధి చెందును. అట్టి మతోద్ధారకుడై యుండుటకే అరవిందుడు ప్రయత్నించుచున్నాడు. అట్టి ప్రయత్నము సఫలమగుటను దేవుని సదా మనము ప్రార్థింపవలయును.

లోకోత్తమపురుషుడని ప్రసిద్ధి చెందిన మహాత్ముడు యీ నవనాగరకతాపిశాచమును తొలగద్రోయు ప్రయత్నములు చేసినాడు. అందులో జయముకూడ పొందెనని చెప్పవచ్చును. ఏలయన గాంధిమహాత్ముడు భారతహృదయమునం దవ్యక్తముగ నున్న ఆధ్యాత్మికసాధనమునే అసహాయోద్యమస్వరూపమునను సువ్యక్తము చేసి భారతభూమియందును తదితరరాజ్యములందును, సుస్థిరశాంతిని స్థాపించుటకు బూనుకొనెను. భారతహృదయ స్వభావము నెఱుగని పాశ్చాత్యులకును, స్వదేశీయులకును గాంధిమహాత్ముని భావములు విపరీతములుగ దోచుచుండును గాని మహాత్ముని శక్తి నెఱిగిన పాశ్చాత్యులు సహితము అతనిని లోకోత్తమపురుషునిగా నెన్నుకొనిరి. కారాగృహమునందు జన్మమొంది- వేణునాదమును పూరించుచున్న- శ్రీగోపాలకృష్ణునివలె మహాత్ముడు కారాగృహభీతి లేక ధర్మనాదమును దిగంతములందు పూరించుచు విశ్వసమ్మోహమును కలిగించుచున్నాడు. మహాత్ముడు ధర్మవిజయస్థాపనమునకు ఘోరమైన ధనుర్ధారణమును వదలి సౌమ్యమైన చరక ధారణమును నాదేశించుచు-నవయుగధర్మసంస్థాపనమును చేయుచున్నాడు. కనుక అట్టి సత్యమును ఎల్లయెడల వ్యాపించుచుండునట్టియు, "ఆత్మవత్సర్వభూతాని"యను నార్యోక్తి గమనింపజేయునట్టియు, "శాంతము భూషణము" అని తనకర్మచేత స్పష్టపఱచుచుండునట్టియు, కలియుగప్రహ్లాదుడైన గాంధిమహాత్ముని ప్రయత్నము విఫలము కాజాలదు.

ప్రస్తుతకాలమందు హిందూదేశములో నేమి పాశ్చాత్యదేశములలో నేమి ప్రజ లందఱు స్వేచ్ఛను వాంఛించుచున్నారు. స్వేచ్ఛగలుగుట సామాన్యవిషయము గాదు. స్వేచ్ఛగలుగుటకు త్యాగ మవసరము. అట్టిత్యాగము మహాత్ముని యుద్యమమువల్ల కలిగినది. ప్రజలందఱు త్యాగులై ధనార్జనమును విడచి చెరసాలలందు కష్టపడియైనను ధర్మమును సాధించుటకు బూనుకొనిరి. అట్టిదీక్ష గలిగినచో ఆధ్యాత్మికస్వేచ్ఛను కూడ పొందగలము. పరదేశస్థులు కూడ త్యాగధర్మమును వెల్లడిచేయుచున్నారు. మేక్స్వినియను ఐర్లండు దేశస్థుడు. 72 దినములు కారాగృహములో నుపవసించి తుదకు పరమపద మొందెను. అంధ్రూసు స్టోక్సు మొదలగువారు కూడ ప్రజల స్వేచ్ఛకొఱకు పాటుపడుచున్నారు. మహాత్ముని యుద్యమమందు అహింస ముఖ్యసూత్రమై యున్నది. మనోవాక్కాయకర్మములందు అహింసయే సూత్రమై దీక్షతో పనిచేసిన అకాలీలు జయము పొందిరి. దొరతనమువారు చెఱపెట్టుటకు విసుగుచెంది సదరుపద్ధతిని మార్చుకొనిరి. అకాలీలకు జయము చేకూరినది. పశుబలరూపకమైన దొరతనమును తనవశము చేసికొనిన సత్యాగ్రహశక్తి మహిమ మెల్లరకు తేటతెల్లమయ్యెను. కనుక నిప్పుడు ప్రజలందఱు "సత్యమే జయ మను" నార్యోక్తిని కర్మవలన నిరూపించుచున్నారు.

మన సనాతనధర్మ సూత్రములలో పంచములనెడు వారు లేరు. నాల్గుజాతులనే వేదములు భగవద్గీతలు, మొదలగు గ్రంథములు నిరూపించినవే గాని పంచములను పేర్కొనలేదు. అందువలన పంచమజాతి ఇటీవల నుద్భవించె నని యూహింపవచ్చును. ఇందుకు కారణము వారి ఆచారములే గాని వేఱుగాదు. వారి దురాచారములను మహాత్ముడు పారద్రోలి అస్పృశ్యతను తొలగించు ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు. కనుక నిప్పుడు సనాతనధర్మస్థాపనము జరుగుచున్నది. ప్రతివారును ఆర్యుల ధర్మములు పరమోత్కృష్టము లని తలచి, నిర్వహించుచున్నారు. ఆవుపేడ పిండి ముగ్గులు నమలులోనికి వచ్చినవి. సంధ్యావందనము గాయత్రీజపము మొదలగు శిష్టాచారములను బ్రాహ్మణులు ఆచరించుచున్నారు. దేశమునందు నశించిన వృత్తులు మఱల మొలకలెత్తుచున్నవి. ప్రతిమానవుడును పరశక్తిని అపేక్షింపక స్వశక్తిమీదనే ఆధారపడుచున్నాడు. బ్రాహ్మణులకు పూర్వపు ఔన్నత్యము రానున్న దేమో యని తలచుటకు అవకాశములు గలుగుచున్నవి. సంస్కృతము భాషయైనది. అందువలన వేదాంతతత్వము విశదము కాగలదు. దాన ప్రజలకు ముక్తి గలదు.

కలియుగాంతమై కృతయుగము ప్రవేశించినను ఏల ప్రపంచమునందు అశాంతి ప్రబలియున్న దని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. మాసమునందు శుక్ల కృష్ణపక్షము లని రెండుపక్షములు కలవుగదా! కృష్ణపక్షము అమావాస్యతో ముగిసి శుక్లపక్షము పాడ్యమితో ప్రవేశించునుగాని ఆనాడే మనకు చంద్రుడును వెన్నె లయును కనబడుట లేదు. రెండవనాడు చంద్రుడును ప్రథమమున కనబడుచున్నాడు. మనకు ఆనాటిమొదలు పౌర్ణమివఱకు అభివృద్ధిచెంది, పౌర్ణమి నాడు గుండ్రముగా ఎక్కువైన కాంతితో ప్రకాశించుచున్నాడు. అలాగుననే కలియుగము అంతమైనను తద్వాసన కొంతకాలమువఱకు నుండును. అందువలననే కృత యుగము ప్రవేశించినను అశాంతి ప్రబలియున్నది. ఆ అశాంతి, క్షామము వగైరాబాధలన్నియు కొలదిసంవత్సరములలోగా నశింపక తీరదు. తెలుగుమానము ప్రకారము సత్రగుణులు పోయినయెడల ప్రజలు సుఖవంతులై యుందు రని తెలియుచున్నది. ఈపైయంశముల బట్టి కూడ అభావమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఇదిగాక యీ యుగసంక్రమకాలమందు 14 రు ప్రవక్తలు వచ్చెద రని కొందఱుజ్యోతిష్కులు తెలియజేయుచున్నారు. ఆయంశమునుగూర్చి విచారింపవలసియున్నది గాని గ్రంథవిస్తర భీతిచే నిపుడు చేయజాలకున్నాను.

భారతీయప్రబోధము

క్రొత్త వేంకటసుబ్బరాయ గుప్త గారు

అనుదినంబును సేవ । కావృత్తినే చేయు, మంచు బోధించెడి । యన్నలార
గాంధిత్రోవను నడువ । గా వల్దు మీరంచు, ప్రజలకు బోధించు । భ్రాతలార!
శాసనసభలకు । జనియు నచ్చో మాట,లాడంగ నేరని । యన్నలార!
జాతీయవాదుల । స్వజయిలుల కంపగా, దలలూపు హైందవ । తనయులార!
గీ. హిందుదేశమునం దుద । యించి మీరు, భారతీయులమని ఖ్యాతి । వడసియుండి
భారతీయోద్యమంబును । పాడుజేయ, దలచు టది పాడిగాదంచు । దెలుయుడికను.

సీ. చదువుసంధ్యలు నేర్చి । జన్మస్వాతంత్ర్యంబు, విడనాడబూనెడి । విబుధవరులు
నాగరకులమంచు । నగరవాసము చేయు, బూని పల్లెలవీడు । పుణ్యమతులు
చీటికిమాటికి । చెచ్చెర కోర్టెక్కి, వ్యయప్రయాసలు చెందు । వ్యర్థమతులు
బ్రాహ్మణులే మన । పాలి దయ్యము లంచు, నూరూర జెప్పెడి । యూర్జితులును
గీ. మొండతెందతో జనియించి । రింకమీద, నట్టివారెల్లరికి జ్ఞాన । మలవడగను
బోధచేయంగ భారత । పుత్రులార, బయలుదేరుడి మీరలో । భ్రాతలార!

సీ. ఉదరపోషణముకై । నుద్యోగ మనుజేర, బానిసీలైనట్టి । బాబులార!
కోర్టులపై ధనము । కొల్లబెట్టు మటంచు, పల్కుచుండెడి న్యాయ । వాదులార!
పరదేశవస్తువుల్ । విరివిగా దెప్పించి, ధనవ్యయంబును జెందు । తండ్రులార!
నాగరీకంబంచు । నారసిల్కులు గట్టి, మురియుచునుండెడి । బుడుతలార!
గీ. ఇంకనైనను మీమతం । బెల్ల వీడి, గాంధిమతమును గైకొని । ఘనమటంచు
ఖద్దరుధరించి స్వేచ్ఛకై । పెద్దగాను, కృషిని సల్పుడి భారత । కృషికులార!

చరిత్రరచనము - దానిలాభములు

వంగూరి సుబ్బారావు గారు

దేశచరిత్రము, జాతిచరిత్రము, సంఘచరిత్రము, కులచరిత్రము, జీవితచరిత్రము, వాఙ్మయచరిత్రము, భాషాచరిత్రము, శబ్దచరిత్రము నని చరిత్ర లనేకవిధములుగ నుండును. పుట్టి పెరిగి నశించు పరిణామావస్థగల ప్రతి స్థూలవస్తుగుణము మొదలు, కేవలసాంకేతికభావములచేఁ బ్రకృతిలో నుద్భవించు దేశ భాష కావ్యాది సకలవస్తుపదార్థములకుఁ జరిత్ర మున్నది. మనము తెలిసికొనుచున్నను, తెలియకుండ నుపేక్ష చేసినను ప్రతియణువునకుఁ జరిత్ర మున్నది. మనము వ్రాసికొన్నను వ్రాయకున్నను జరిత్ర యున్నది. కవిత్వము మొదలగు చిత్రకళలు మానవసృష్టము లయ్యును కవిబ్రహ్మసృష్టిలోని కావ్యప్రపంచమునందుఁ గూడఁ గవిచరిత్రము, కావ్యచరిత్రమును గూడ నున్నది. ఒకమహాత్ముని పవిత్రజీవితము కొన్నివేలయేండ్లక్రింద లోకోపకారజనకమై విరాజిల్లి ముగిసి విస్మృతమై యుండినను, ఆమహాత్ముని భావములు చర్యలు తలంపులు మనజాతి కుపకార మొనరించి జనసామాన్యమునందలి నడవడుల మార్చి మనజాతిచరిత్రమునందు లీనమై యున్నది. ఆతని చరిత్రమే పురాణమునందుఁ గాని యేకావ్యమునందుఁ గాని వర్ణన నొందక యుండవచ్చును. దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి యామహాత్ముని చరిత్రము విస్మృతమై యుండవచ్చును. కాని సత్యముగ నామహాత్ముఁ డొనర్చిన చర్య లోకమునందుఁ జలనము గలిగించినది యైనచో నది యెప్పటికైన బహిర్గతము కాకమానదు. సామాన్యమానవుల భావనలు తలంపులుగూడ జాతియం దిమిడి మరణము లేకయుండుట తప్పదు. చలింపఁజేయు భావములను నవి మంచివా చెడ్డవా యను విచారణము కూడ నవసరము లేదు. చెడ్డవైనను మంచివైనను ఆభావములు చావకుండ జీవించియుండి జాతిచరిత్రకంగములై యుండును. భావములు స్వల్పములై, బీదవైనయెడల నవికూడ నమరత్వము నొందును గాని యవి స్ఫుటముగ గోచరము గాక చిన్నచిత్రములవలెనైన నుండక మానవు. ఒక్క యుదాహరణముఁ జూపి యింతకంటె సాధనము వెల్లడింపఁ బ్రయత్నించెదను.

అణువునకుఁ గూడఁ జరిత్ర మున్నదంటివి కదా యది యెట్లు? దానిచరిత్రము తెలిసికొనుటవలన నేమి ప్రయోజన మున్నది? దానికై లోకములో బుద్ధిమంతు లెందఱో తమ నిశితమైన బుద్ధిని రాత్రింబవళ్లు వ్యయ మొనర్చి కష్టపడి బుద్ధిని నిరుపయోగ మొనర్పనేల అని మీరు నను ప్రశ్నింపుదురు. నేను చెప్పున దేమనఁగా? ఒకయణువుచరిత్రము రచియించుట కష్టసాధ్యము కావచ్చును. వ్రాసిన ప్రయోజనము మన కిప్పు డప్రస్తుతమును నిరుపయోగమును గావచ్చును. అయినట్లు కనఁబడవచ్చును. కాని యది పరిశోధించి వ్రాయుటకుఁ బ్రయత్నించిన వానిది సత్ప్రయత్నమే. కాని ఖండింపఁదగిన చెడ్డప్రయత్నము మాత్రము కానేరదు. అగమ్యగోచరము లైనను దుస్సాధ్యము లైనను కష్టసాధ్యము లైనను మానవుఁడు వానికొఱకుఁ బ్రయత్నించుట చెడ్డపనిమాత్రము కాదు. ఏమందురా? అవాఙ్మానసగోచరమని మనపెద్దలు నిరూపించిన బ్రహ్మపదార్థము మనకు దొరకు ననియే శంకర రామానుజాది మతకర్తలు తలంచిరా? అది దొరకునది కాదని వారే యంగీకరించినారు. కాని యాత్మవిచారణము ప్రతివ్యక్తికి నవసరమనినారు. అట్లే యొకయణువుచరిత్రమును మనము కష్టసాధ్యమైనదని విడుచుట వేలు. దానికై ప్రయత్నించుట మేలు. ప్రయత్న మెప్పటికైన జయమొందవచ్చును. ప్రయత్నము జయప్రద మగునా కాదా యని లెక్కలు వేసికొని దానిని సాధింపఁ గోరుటకుఁ గర్మవాదు లంగీకరింపరు. కర్మవాదులతో మన కేల యందురా? ప్రపంచమునందు మానవశక్తి కతీతమైన యేఘనకార్యమైనను మనము చూచినంతవఱకు చివరఫలితము నొందిన వారిచేతనే యారంభము కాలేదు. ఒకవేళ నట్టి యాదర్శము నందిన యదృష్టశాలి కలఁ డనుకొందము. అతఁ డయిన విజయమును గణితము చేసికొని దానికై ప్రయత్న మారంభింపలేదు. అప్రయత్నముగ అనుభవజ్ఞానముచేత శాస్త్రజ్ఞానసహాయముననే ప్రతిఘనకార్యమును నెగ్గినది. మనమాట యటుంచుఁడు. అంతగా సరియైన యాస్తికబుద్ధిలేక భౌతికశాస్త్రాభిమానులై పట్టుదలతోఁ బ్రకృతిని జయించెద మని కంకణము కట్టుకొని తమసర్వస్వము దానికై యర్పించు పాశ్చాత్యులఁ జూడుఁడు. వారు కనిపెట్టితి మనుకొనుచున్న విద్యుచ్ఛక్తి యింకను మాలతీరగతిలో నున్నారు. ఆ శక్తియనిన నేమియో దానివలన నింక నెన్నిపనులఁ జేయింపవచ్చునో వారికిఁ దెలియదు సరికదా దాని యాదియెట్లు తెలిసినదో కూడ సరిగఁ జెప్పలేరు. యవి పదియేండ్లక్రిత మద్ది మనము దుస్సాధ్యము. నేఁడది క్రీడావిశేషమై పోయినది. దీనికొఱ కెందఱు ప్రయత్నించినారు. ఎందఱు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఎందఱు మరణించినారు. ఎందఱు మరణించుచున్నారు. ఇదివఱకుఁ గలిగిన యభివృద్ధిని గమనించినచో నింక నొక్కతరికాలములో మానవులు ఖేచరులై పోవుదు రని తోఁచుచున్నది. గరుడపక్షిని బోలు విమానారూఢుఁ డగుటచే శ్రీవిష్ణువు గరుడగమన ఖేచరుఁడా? ఇదివఱకున్న నదులు వాల్గు లోకములకు బదులుగా వాయునగరములు కూడ వచ్చునని యూహింపవచ్చును. ఒక జబ్బనుపై వ్యవసాయ మాపేక్షించి యా పెట్టెలకు కావలసిన పెట్రోలు మొదలగు పదార్థములు భోజనపదార్థములు కృత్రిమములు నందే సృష్టించుకొనుచు మానవుఁడు తన సంసారముతో ఖేచరుఁడై భూమి దే పాడుపడు దినములు వచ్చునా యని మనము భయపడవలసివచ్చు

దినములు రాకపోవు. అప్పుడు చెప్పిన పురములు అంతే వివాహములు సంతానములు ఇక భూమితో నవసర మేమున్నది? సృష్టిలో జరుగుచున్న మనకండ్లయెదుటి యీమార్పు మహాదారుణ మైనది. సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టికి భౌతికముగ మన మెంతరో దూరమున లేమని తోఁచుచున్నది. కావున నొక ఘనకార్యము మనము సాధించుటకు సత్ప్రయత్న మే సదారంభము. అట్లే వేమనవంటి యొక మహనీయుని చరిత్రము వ్రాయుటకుఁ బ్రయత్నించుట యొక నేరము కాదు. మొట్టమొదట సంపూర్ణజీవితచరిత్రము వ్రాయలేకపోవుట యొకబుద్ధిలోపము కాదు. కడచిన వ్రాతలకంటెఁ దా నధిక విషయములు వ్రాయఁగలుగుట పెద్ద విశేషము కాదు. కాని యీ చరిత్రశోధనమున కొక్కొక్క మెట్టు కట్టిన వారెల్ల ధన్యు లనక తప్పదు.

పరమాణువు చరిత్రము

ఇన్నిమాటలు చెప్పుచున్నాను గాని మీకు వాగ్దాన మొనరించిన పరమాణువు చరిత్రము సాధ్యమా? ప్రయోజనమా? అను విషయములు చెప్పక యాలసించుచున్నాను. మీ రొకనాడు గోదావరినదికి పోయి తళతళలాడునట్టి యొక యణువును జూచి చేతికెత్తుదు రనుకొందము. అది దానివెంట మఱికొన్ని సూర్యకాంతిలో ప్రజ్వలితములై కనిపించి మీదృష్టి నాకర్షింప మీరు కేవలవినోదార్థ మది చేతికెత్తి యొక కాగితమునఁ జుట్టి యింటికిఁ దెచ్చితి రనుకొందము. అది యేమిపదార్థమో మీకుఁ దెలియదు. ఖనిజమో గైరికమో లోహమో మీకుఁ దెలియదు. దాని చరిత్రము మీకుఁ దెలియవలయునని కుతూహలము కలిగినది. గోదావరినది పర్వతములు గనులు అరణ్యములు దాటివచ్చుచున్నది. దాని ప్రవాహముతో నా పుణ్యస్రవంతి యనేకపదార్థములఁ దెచ్చుచున్నది. మలినములు నున్నవి. పురీషములు నున్నవి. మంచివియు నున్నవి. చెడ్డవియు నున్నవి. వానిమాట యటుండుఁడు. చందనతరువునందున్న పాములతోనే దానిని వ్రేళ్లతోఁ గూలఁద్రోసి తెచ్చుచున్న గోదావరీ స్రవంతి నాచందన గంధమునకు మెచ్చవలేము. ఈకాకోదర విషానలములకు నిందింపవలేము. మంచిచెడ్డలసమ్మేళనమే సృష్టిధర్మము. ఆవిచారణ నటుంచి వృక్షజములగు వస్తువులు, జంతుజములగు పదార్థములు మన కట్టివని తెలియును గావున వానిని విడిచి, సులభముగా నేమి యని విచారింపనివారికిఁ దెలియకుండ నుండునట్టి యిసుకనే విచారింతము. గోదావరి పొడుగున చెట్లు చేవలు ఆకులు అలము కొమ్మలు ఈకలు మొదలగువానివలె వరదతో దేలివచ్చిరాక, యంతర్వాహినిలో వచ్చి యెల్లప్పుడు నా స్రవంతి నాశ్రయించి సముద్రమునఁ గలియుచున్న నీయిసుక నదీగర్భ మేమి పదార్థము? ఎట్లువచ్చినది? ఎక్కడకుఁ బోవుచున్నది? అని లోతుగ విమర్శించిచూచి భూగోళశాస్త్రజ్ఞులది ఖనిజ గిరిజ జంతుజ మని కాఁబోలు నిర్ణయించిరి. ఈపరిజ్ఞానములో - ఈశాస్త్రజ్ఞులమాటల యందు విశ్వాసముతో మీరు కాగితమునఁ జుట్టి తెచ్చిన యిసుకరేణువుల చరిత్రమును గనుఁగొనుటకుఁ బ్రయత్నించెదము గాక! "గోదావరి ప్రవహించుకొండలలోఁ గొన్ని తెల్లరాళ్లకొండలో-స్ఫటికపుకొండలో- యుండియుండవలయును. అట్టిరాళ్లు కొరవలు నది యొరిపిడిచేఁ గొన్ని యణువుల రాల్చినది. అవి యీయిసుకతిప్పకుఁ జేరినవి. కావున నీయిసుక దొరకిన స్థలమునకుఁ బైన మనము ప్రయాణ మొనరించినచో నీకు స్ఫటికపు రాళ్లకొండ దొరకక మానదు" అని బుద్ధివిశేషము గల మీరు తలంచితిరి. ఈమాట ప్రసంగవశమున మీపుత్రునితోఁ జెప్పితిరి. అతఁడు పడుచువాఁడగుట మఱువాఁడే బయలుదేరి గోదావరీ ప్రవాహమున కెదురు బయలుదేరి పాపికొండలను నడిచిపోయి, యిఁక నడువలేక యచ్చట నున్న యొక పాలరాతికొండఁ జూచి యిదియే స్ఫటికపు రాళ్లకొండ యని నిర్ణయించి తిరిగివచ్చెను. అది మీమనుమఁడు చూచి యీపాలరాయి దొరకినరజను తళతళలేదని యొకపడవ తీసికొని బయలుదేరఁబోవ మీపుత్రుఁడు నీళ్లరాపిడిచేసిన ప్రకాశము వచ్చినదని వాదించెను. కాదని మీమనుమఁడు మఱి నాలుమైళ్లు పైకిఁబోయి, పాపికొండల కావల నొకరాళ్లగని నదియొడ్డునఁ గనుఁగొనివచ్చి యీరాళ్లఁ బరీక్షింపఁజేయ నది వజ్రములగని యయ్యెను. ఒకయణువుచరిత్రకై మీరు ప్రయత్నింప నది మీమనుమని కోటీశ్వరత్వమునకుఁ గారణ మైనది. మీమనుమని కోటీశ్వరత్వమునకు మీమొదటి యూహలే బీజములై స్ఫటికపు రాళ్లకు బదులు వజ్రములు దొరకినవి.

ఇట్లే మీలో నొకచరిత్రకారుఁ డాంధ్రులు 2 00 యేండ్లనుండి యెట్టికృత్యములు చేసిరి. ధరించిరి. సైనికులు చొక్కాయిలు తొడుగుకొనువారా? లేదా? ఎట్టివి? వారిరాజ్యాంగధర్మము లెవ్వి? అని ప్రయత్నించి యేదో కొంతవంటియుంకుల చరిత్రము వ్రాయ ననుకొనుఁడు. దాని ననేకులు బుద్ధిమంతులు చదివి, వారికిఁ దెలిసిన సత్యములసాయమున, గ్రంథాధారముల బలమున సవరించి మఱియొక గ్రంథము వ్రాయుదురు. అది యే పదిమంది వ్రాయుసరి కొక మహాగ్రంథము కావచ్చును. కావున మనపూర్వుల గ్రంథములు మన కాధారము లగుచున్నట్లే, యిప్పుడు దొరకుచున్న యాధారములతో మన మిప్పుడు వ్రాయుచున్న గ్రంథములు మనసంతతివారి కక్కఱకు రావచ్చును. కావునఁ జరిత్రరచనము ప్రయోజనకారి కావచ్చును. అగును.

చరిత్రప్రయోజనము

అనేకులు పండితు లీకాలమున నేయనుచున్నారనఁగా? "సుమతిశతక మెవ్వఁడు వ్రాసిన నేమి? ఏకాలమున వ్రాసిన నేమి? ఏకులమువాఁడు వ్రాసిన నేమి? దానియందలి పద్యములు ప్రతియాంధ్రుఁడును జదువుకొనవచ్చునే? అర్థభావములు గ్రహింపవచ్చునే? వ్రాసినవాఁడు కవియా? కాదా? యను విచారణ నుండవలెఁగాని, గ్రంథవిమర్శన ముండవలెఁ గాని కవి వైదికుఁడా? నియోగియా? బ్రాహ్మణుఁడా? అబ్రాహ్మణుఁడా? అని విచారణ మేల? కలహమున కాకరము. ఒకకవి క్రీ॥ శ॥ 1200-1800 నడుమవాఁ డన్న లాభ మేమి? ఆయాబండల సంవత్సరముల యంక వేసిన చరిత్ర మేమిప్రయోజనము? పోతన్న యొంటిమెట్టవాఁ డైననేమి? ఓరుఁగల్లువాఁ డైననేమి? ఇన్ని బండ్ల గ్రంథము లీ యనవసర విషయములపై నేలవ్యర్థము చేయవలయును? అని ప్రశ్నలవర్షమును గురియించి కవుల చరిత్రమనఁగాఁ దెలియని- తెలిసికొనుటకు వీలులేని స్థలకుల కాలనిర్ణయాదులకై యేల వెచ్చింపవలెను? అని యడుగుచున్న

కవుల చరిత్రముల గ్రహించి కవికావ్యవిమర్శనము లింతకంటెఁ బ్రయోజనకరము లని చరిత్రకారులకు హితబోధ కొందఱు సెల్లఁగా, కొందఱాగ్రహముతో, కొందఱు సత్యముగఁ గొందఱసత్యముగ వారివారి యభిప్రాయముల వెల్లడించుచున్నారు. ఈమాటలు చెప్పువారు బుద్ధిలేనివారు కారు. పెద్దలే. పండితుల మనుకొనువారే. విద్యాశేఖరులే. శర్మాభిధానులే. దేశలాభము నపేక్షించి గ్రంథములు వ్రాయుచున్నామని తలంచు మహాత్ములే! వారికి మనకవులచరిత్రము లపహాస్యజనకములుగఁ గనఁబడుచున్నవి. ఏమి చేయము? ఎల్లరకు నీ వాదము వినఁగనే సత్యమైన ఖండనముగనే కనఁబడును. కాని మనము కొంచెము లోతుగా విమర్శించుకొందము. మనకుఁ గావలసినది సత్యము. ప్రయోజనము. ఈ రెండును గవుల చరిత్రము నందు స్థల కుల కాలనిర్ణయాదుల యందున్నవా? ఉండిన నేవి? అని చూచుకొందము.

సత్యము

మనలోఁ జాలమంది యసత్యవాదుల మైనను సత్యప్రియులము. మానవుని యాదర్శము సత్యము కనుఁగొనుట తెలిసికొనుట ప్రయోజనఫలముకొనుటయుఁ గదా! కావున సత్యము తెలియువఱకును సత్యమును దెలిసికొనవలయునని పెనఁగులాడుట ధర్మమే కాని ధర్మవిరుద్ధము కానేరదు. అదియే పరమధర్మమని కూడ మనపెద్దలు నిర్వచించియుండిరి. సత్యము తేలునా లేదా యను ప్రశ్నలు మనవి కావు. సత్యము తేల్పఁ బ్రయత్నమే మనది. అదియే పరమప్రయోజన మని యెంచి, యహంకారము విడిచి జితేంద్రియుఁడై జాతి కుల స్థలాభిమానముల విడిచి తనపనిసంతృప్తికొఱకు తన సంతతివారి యభివృద్ధికొఱకు నని చరిత్ర వ్రాయఁగలవాఁడే చరిత్రకారుఁడు. అహంభావముచే సత్యమునకు దూరమైనచరిత్రము వ్రాయువాఁడు కాఁడు. కావున సత్యప్రియు లందఱును చరిత్రప్రియులు కాకతప్పదు. మన చరిత్రము మనము వ్రాసికొనలేము గనుక మానవులయినను చరిత్రప్రియులు కానివా రెచరిత్రములైన నసహ్యముగఁ జూతురా? అట్టియున సంపూర్ణతనొందని చరిత్రము లన్నియు వారు సర్వనాశన మొనర్చెదరా? ఆంగ్లేయులు వ్రాసిన చరిత్రము లన్నియు సమగ్రములా? జీవితమంతయు ధారవోసి వ్రాసిన విన్సెంటుస్మిత్ ప్రాచీనహిందూదేశచరిత్రమును, మఱియొకరి రోమచరిత్రమును సమగ్రములు కావే? ప్రతిదినము క్రొత్తవిషయములు పరిశోధకులు త్రవ్వుచున్నారే! ప్రతిదినము చరిత్రసిద్ధాంతములు మాఱుచున్నవే! కావునఁ జరిత్రము లనవసర మనవచ్చునా? మన విజ్ఞానము చరిత్రమువలననే యనేకవిషయములకు సాయపడి ప్రకాశమాన మగుచున్నది.

స్థలనిర్ణయము

ఒకకవిచరిత్ర ప్రయోజనమును గుఱించియే నేనీవ్యాసమునం దెక్కుడుగఁ జర్చించెదను. ఈనడుమ నేను వేమనచరిత్రమును బ్రకటించి స్థలనిర్ణయము నొనరించితిని. అంతట దత్తమండలములవారు నెల్లూరి వారు గుంటూరివారు గోదావరివారు తమ తమ పత్రికలలో వేమన మావాఁడు మావాఁడని తగవులాడఁ జొచ్చిరి. ఈ తగవుల స్థలాభిమానముచే నుదిరి యసహ్యజనకము లగుమాట సత్యమే! ఇవి వాంఛనీయములు కాకపోయినను నివార్యములు కావు. వీనినిఁ జూచి, తగవుల కాకరమైన యీస్థలనిర్ణయాదులు వాంఛనీయములు కావని చరిత్రరచనమునందలి యానందమును జవిచూడ భాగ్యములేని మహాపండితులు చరిత్రరచనమే యనవసర మనుచున్నారు. ఇది ధర్మమా? అగ్ని యున్నచోటనే పొగ లేచును. పొగబాధ పడలేక యగ్నిని హేయభావముతో జూచుట నీతియా? కావున స్థలనిర్ణయప్రయోజనమును జూపెదను. కవిత బుద్ధిమంతుల సొమ్ము. కొన్ని పవిత్రస్రవంతులజలములఁ గ్రోలిన మేధావంతు లుదయించెద రని మనకు నమ్మకము లున్నవి. గొప్పమేధావంతుల స్థలనిర్ణయమును వలన నట్టిస్థలములఁ దెలిసికొనవచ్చును. వానియందలి గౌరవము పవిత్రతను గోరి మన మచ్చటకు యాత్రలు పోయి, యకారణబంధువు లగు కవులయెడ మాజాతి తన కృతజ్ఞతను జూపవచ్చును. కేవలభావసంబంధమైన యీ ప్రయోజనములే గాక కావ్యము చదువుకొని దాని నర్థము చేసికొనుటకును కవిస్థలనిర్ణయ మవసరము.

కావ్యము శబ్దార్థసంపుటీకరణము. శబ్దములు చదివి యర్థముచేసికొని భావముల గ్రహించి రససిద్ధిచే నానందము నొందవలెను. శబ్దము కావ్యమునకు శరీరమువంటిది. దానియర్థము మండలము మండలమునకు మాఱుచున్నది. మాండలికములగు శబ్దములు అన్వయములు వేఱుపడుచున్నవి. అవి తెలిసికొనఁగాని కవిగుణదోషములు తెలియవు. కృష్ణాప్రాంతములయందు "చెప్పంపు" అను జాతీయమగు క్రియ ప్రభావతీప్రద్యుమ్నకర్త వాడిన గుణమును బ్రశంసింపవలసిన వ్యాఖ్యాత, దానినే త్వార్థకేకారసంధి యని దోషముగా గోదావరీమండలమునఁ దీర్మాన మొనరించెను. 'పడద్రొబ్బు' ప్రయోగ మొకచోట బూతు. పోతన్నగారికి రసప్రకటనమున కవసరమైనసాధన మైనది. కావునఁ గావ్యమునందలి కొన్ని శబ్దముల విశేషార్థములే గాక కవిహృదయమును దెలియఁజేయు మాండలికములు గ్రాంథికవాదులకు ననివార్యములుగఁ బడకమానవు. అట్టివానిఁ దెలియవలెనన్న నాకవి పుట్టి పెరిగి వసియించిన స్థలము నెఱిఁగి తీరవలెఁగాదా?

కులనిర్ణయము

ఇందువలన నేకులమునందు మేధావంతు లుదయించిరి? దానికిఁ గారణము లున్నవా? తక్కినవా రేలవిద్యాభివృద్ధి నొందరైరి? ఆంధ్రవాఙ్మయము నాటికిఁ దొంబదిపాళ్లు నియోగులే నిర్మించుటకుఁ గారణము లేమి? అని చర్చించుకొనుటవలన నెన్నియో సిద్ధాంతములు సత్యములు బయలుదేఱును. కులాభిమానముచేఁ జర్చలు ననివార్యములే. కాని కేవల వ్యక్తిగతదూషణములు నింద్యములైనను వాదుల యుక్తిప్రయుక్తులు చరిత్రకర్త కుపయోగకరములుగనే పరిణమించును. ఇట్టి వాదులు చరిత్రకర్తలు కారు. వాదులు న్యాయాధిపతులు గారు. దేశములోఁ బుట్టిన కవుల్లు దస్తావేజులు నోట్లు తప్పక పుట్టినవన్నియు న్యాయస్థానమున కెక్కునా? ఏదో వైచిత్ర్యమున్న నే వచ్చును. అట్టి వాని విమర్శించి న్యాయముతీర్చుట న్యాయాధిపతిపని. ఉభయపక్షముల న్యాయవాదుల యుక్తిప్రయుక్తులను న్యాయనిర్ణయమునకుఁ

దోడ్పడునే కాని యవి న్యాయాధిపతిజడ్జిమెంట్లు కావు. మనవారి న్యాయవాదులయుక్తి ప్రయుక్తుల గడబిడతో చరిత్రలనుకొని, సత్య చరిత్రములే యనకపర మనుచున్నారు. చరిత్రలు జడ్జిమెంట్లవంటివి. ఇంకఁ గుణనిర్ణయప్రయోజనము చూతము. మాండలికము లగు శబ్దజాల మున్నట్లే భాషలోని స్వరము ఉచ్చారణము హ్రస్వ దీర్ఘ గురు లఘుస్వరూపములు అర్థభేదములనుగూడ మార్చుచున్నవి. అవి మండలములకు జాతికి కులములకుఁ గూడ మారుచున్నవి. బ్రాహ్మణోచ్చారణమునకు కమ్మవారి యుచ్చారణకు కోమటియుచ్చారణమునకు భేద మున్నది. మనము సాధారణముగా నుచ్చారణమునుబట్టి జాతిని నిర్ణయింపఁగలము. ఇట్లే భాషలో - దానివాక్యక్రమములో - శబ్దజాలములో - అర్థభేదములో - కులక్రమముగ స్వల్పములైన మార్పులు చూపవచ్చును. "అపుపోసన" శబ్దము మాలెపువ జనసామాన్యము నందు గర్భాధాన మనునర్థమున వాడుకలో నున్నది. ఇది బ్రాహ్మణులలో వేఱర్థమున నున్నది. ఈశబ్దమే బ్రాహ్మణకవి వాడినప్పు డొక యర్థము బ్రాహ్మణేతరకవి వాడినప్పు డింకొకయర్థము నీయదా? కావున సత్యనిర్ణయమునకే గాక, కవివిద్యా పరిస్థితులు వీనినిఁ దెలిసికొని యవి కవి కెట్టిభావము లుదయింపఁ గారకములైనవి అవి తనకుల నందలి యేయేపరిస్థితులలోనుండి, తన యనుభవముల లోకమున కీయఁ గలిగెనని సత్యమైన కావ్యాత్మను దెలిసికొనఁగోరు పండితులకు సాయపడును.

కాలనిర్ణయము

వేమన్న పద్యములే సుపరిచితకమున నున్నవి. శ్రీనాథుని వర్ణనలే పెద్దన్న యనుకరించెను. ఇం దెవరు దొంగ? ఎవరు దొర? ఎవఁడు సత్కవి? ఎవఁడు భావ భాషాచౌర్యముల నొనరించెను? అని తెలిసికొనవలదా? సత్కవి యెవ్వఁడో వానినే పూజింపవలదా? అశ్వఘోషుని బుద్ధచరిత్రము కాళిదాసునికిఁ బూర్వపుదే యైనచో రఘువంశము బుద్ధచరిత్రముకంటె ఘనమైన దనవచ్చునా? భావ సమాసములు వాక్యక్రమము వీనిదొంగతనము నటుండుఁడు. భావచౌర్యముగతి యేమి? మేము కవిని గౌరవింపము. కావ్యగతమైన కవితాపదార్థమునే గౌరవించెద మందురా? మంచిది. శబ్దముల యర్థముకూడఁ గాలానుగతమై యున్నది. శబ్దములయర్థము కాలానుసారము మారుచు వచ్చినది. నన్నెచోడుఁడు "కంపు" అను శబ్దము, 'సువాసన' యనునర్థమున వాడెను. 'కమ్రమగుచు మల్లెకంపు నిచ్చు' అని యొకకవి వాడె ననుకొందము. మల్లెపూవేమి, కంపుకొట్టుటయేమి కవి పిచ్చివాఁ డనమా? అంతట నే ముద్రాపకుని పండితుఁడో "కమ్రమగుచున్మల్లి కంపుకొట్టు" అని సంస్కరించును. అంతట వ్యాఖ్యాత "ఉల్లికంపు" సందర్భములేకుండ వర్ణించినాఁడు. కవిదాని యతికొఱకు "కమ్రమగుచు" అని యొక యనవసరశబ్దమును వాడె నిది పాదపూరణము. పడికట్టురాయి" అని నిర్ణయింపవలసినదా? మన మాకవి కాలము నెఱిఁగినచో నప్పటి కా శబ్దమునకు 'సువాసన' యను నర్థమున్నట్లు గ్రహించి ఆ శబ్దచరిత్రముచే నా ప్రయోగము మంచిదనియే తలంచి, ఏయుపమాలంకారసహాయమునో దాని భావమును గ్రహించినప్పుడే కాదా కావ్యానందము పూర్తిగా దొరకుచున్నది. కవికాలనిర్ణయము వారియెడ మన కృతజ్ఞతను జూపు జయంతివార్షికోత్సవములకే గాక యాకాలమునందలి చరిత్రసాయమున రాజకీయ మత సాంఘిక స్థితులఁ దెలిసికొని కావ్యానందమును బొంద వీల్లున్నవి. కావునఁ గాలనిర్ణయ మన్నిఁటికంటెఁ బ్రధానము. అదియే పరమప్రయోజనము కాక పోయినను దానిని బ్రయోజనములలో నొకటి యనక తీరదు. కవి స్థలము కులము కాలము వీనిజ్ఞానము కావ్యవస్తువును సులభముగాఁ బొందుటకు సాధనములుగా మనవారు చేసికొనలేక వాని ప్రయోజనమును గూడ సందేహించు దుస్థితిలో నుండుట శోచనీయమైన విషయము. కావ్యవిమర్శనమునకు రుచిభేదమునుబట్టి విమర్శకుని కావ్యస్వరూపవిజ్ఞానమునుబట్టి మార్పులుండును. ఒకనికిఁ దిక్కన్నకవిత రుచి, యింకొక పండితునికిఁ బోతన్న శబ్దాలంకారములు ప్రీతి. ఒకనికి నాచనసోముఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. ఇంకొకనికి శంభుదాసుఁడు సర్వస్వతంత్రుఁడు. ఒకనికి రాఘవపాండవీయ మిష్టము. ఇంకొకనికిఁ బ్రబంధరాజము పడునా కావలెను. కావునఁ గావ్యవిమర్శనము నభివృద్ధినిఁ గోరు స్వాతంత్ర్యప్రియుఁడు సహజప్రతిభ గల పండితుఁడు కాగనముగ నంగీకరింపుడు. విద్యార్థి కూడఁ దనకై పెద్దపండితుఁడు వ్రాసియుంచిన వివరములే తీసికొనవలెఁగాని, సిద్ధాంతముల నల్లెవేయరాదు. వెంకటేశవిమర్శనము వర్ణించిన బి. ఏ. లును, మల్లినాథసూరివ్యాఖ్యానవిమర్శనములు వర్ణించిన ప్రాఁతపండితులును గూడఁ బండితులు కాలేరు. వారిని పండితు లనుకొనుట పొరపాటే పని. అట్టి పండితులు లోకమున కనవసరము. నేటికాలఁది తామువలెఁ గావ్యమునందలిరసానుభవము నొంది విమర్శనముల సాగించు సాహిత్యప్రియులకు కవిచరిత్రమునందలి తెలిసినంతవఱకు వివరము లవసరము కాని కావ్యగుణదోషములపట్టిక లవసరము కాని సిద్ధాంతములు కానేరవు. నేఁటివఱకు ఘనుఁ డనిన శ్రీహర్షుని పాలి ద్వేషవర్ణనమును జూచి యొక పండితుఁడే ననుకొను బుద్ధిమంతుఁ డాతని బుద్ధిహీనునిగాఁ జేసివేయఁ బ్రయత్నించి తానే బుద్ధిలేనివాఁడైనట్లు కావ్యవిమర్శనము చరిత్రముకంటెఁ బ్రధాన మనుకొనుట తప్పు. చరిత్రము సాక్ష్యముగ నుండవలెను. విమర్శనమునకు ననఁగా సిద్ధాంతములకు దేశకాలపాత్రల ననుసరించి మార్పులుండును. కావ్య విమర్శన మొనరించువాఁడు శ్రీహర్షుని కాలము - అప్పటి పరిస్థితులు గమనింపవలెను గాని యిప్పటి యే క్రైస్తవధర్మములనో ఆధారముచేసికొని శృంగారము దూష్యమని ఖండించి, యిదియే ఘనకార్యమనుకొనుట తెలివిమాలినపని. శృంగారరసమే కానిండు. మఱియొక రసమే కానిండు. కావ్యము రససమంజసమా యని పరీక్షకుని కార్యము కాని రసముచితమా? కాదా? యను విచారణము కాదు. కావునఁ జరిత్రప్రయోజనమును మఱువకుండు రని, దానిని నిరసించువారికి బ్రత్యుత్తరముగ నిది వ్రాసితిని.

గాంధీ మహాత్ముని ప్రశంస

రాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు గారు

వాసి నెసంగి నానాసస్యసాఫల్య, ముదము నొసంగు పెన్నదులతోడ
లలితప్రసూన పల్లవఫలామోదంబు, వెలయించు కాననావళులతోడ
నుచిత శీతోష్ణ సౌఖ్యోల్లాసములఁ గూర్చు, నమితమనోజ్ఞ శైలములతోడ
రజతకాంచనదివ్యరత్నరాసులతోడఁ, గనులు పండువుసేయు గనులతోడ

గీ. సంతతాష్టాంగయోగ నిష్ఠాగరిష్ఠులై యఘంబులఁ ద్రుంచు సంయములతోడ
సకలరోగ నివారణౌషధులతోడ డంబుమీరా తెసు భరతఖండంబునందు.

చ. భువనజనంబు పాపపరిపూర్ణత స్రుక్కెడు వేళ భక్తబాం
ధవుఁ డగు నాపరాత్పరుఁ డుదాత్తదయాగుణసత్యశౌచవై
భవముల లోకధైర్యగతిఁ బాప మహాపురుషావతారుఁడై
యవని జనించుచుండును గదా యనివారిత కార్యదీక్షచేన్.

మ. అల రామానుజ బుద్ధ శంకరులు మహ్మద్ క్రీస్తు వాషింగుట
న్ను లినెన్ టాలుస్టాయి రోమెనురోలాండున్ మున్నుగాఁ గల్గు పూ
జ్యులు పెక్కండ్రిల నీశ్వరాంశమునఁ దేజోమూర్తులై పుట్టి యి
మ్ముల నాముష్మికమార్గ మైహికపథంబుం జూపి రక్షింపరే?

మ. అరయం దొల్లిటివారి పోలిక నిరూఢాన్యాత్మతత్త్వావలో
కరతిం గాంచి తదీయమార్గ మిహలోకప్రక్రియాసాధ్యమై
పరఁగన్ రెంటికి నైక్యము న్నెరపి విద్వన్మాన్య చాతుర్యబం
ధురుఁడై గాంధిమహాశయుం డిల మహాత్ముండంట యాశ్చర్యమే!

క. కీర్తింపఁదగిన యుత్తమ, వర్తనలం దీనలోకవాత్సల్యమునం
బూర్తిగ నీతఁడు మూరట, మూర్తిం గను క్రీస్తుఁబోలె భువి నలరారున్.

సీ. తనయందు నహితవర్తనులైన జనులందు, మిత్రభావముతోడ మెలఁగు టొకటి
ప్రభువులందైనను బ్రజలయందైనన, క్రమచర్య లున్నఁ బోకార్చు టొకటి
ఇతరులు తన్నెంత హింసించుచుండిన, రెచ్చి పైఁబడక సైరించు టొకటి
అతులిత దుస్తరోద్యమముల నైన సా, త్వికనిరోధమున సాధించు టొకటి

గీ. శత్రుదార్జన్య మధ్యాత్మశక్తి సమయఁ, జేసి వారల లజ్జింపఁజేయు టొకటి
దూరదర్శన మొకటి క్రీస్తునకుఁ బోలె, గాంధికినిగూడ నైసర్గికములు గావె.

ఉ. ప్రోదినెసంగు సాత్త్వికనిరోధము దుర్దమసాధనక్రియల్
పాదుగ నిల్పు నీపశుబలంబు నెదుర్పఁగఁజాల దందురే

మో దయమాలి రక్కసుఁడు । ము న్నతికర్ణయము ల్పొనర్పఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు గెల్చెఁగాదె! పది।లంబగు నిర్భరశాంతిసంపదన్.

చ. తలకొను నీర్ష్యతో సవతి।తల్లి వచించు కఠోరవాక్యముల్
ములుకులభంగి గాడ, మన।ముం జలియింపఁగ నేకశాంతి సం
ధిల వనభూముల న్నియమ।దీక్షఁ దపం బొనరించి యాధ్రువుం
డలఘుతరోన్నతిం దనరు । నవ్యయ దివ్యపదంబుఁ జెందఁడే.

చ. క్రమగతిఁ జాంపిరాను, కెయి।నానగరంబుల దక్షిణాఫ్రికా
ప్రముఖము లైన దేశముల । వారల సాత్త్వికశక్తి దేఁపి ని
త్యము ననివార్యధైర్యసము।దారులఁ జేసి మనోరథంబు ల
బ్రముగ ఘటించి మించి జయ।పత్త్రముఁ గాంచె మహాత్ముఁ డెంతయున్.

చ. పదపడి యాతఁడే బలము । భారతవర్షమునందుఁ గూడ న
భ్యుదయము నందఁజేసి విజ।యోన్ముఖుఁడై యెసలారు నిష్ఠ జే
సదమలశక్తి నెంతరభ।సంబున వెల్వడఁజేయ నంత శీ
ఘ్రదశ లభింప నేర్తురు స్వ।రాజ్యపదంబు ముదంబునం బ్రజల్.

క. ఆతని నిర్మలసూక్తులు ఖ్యాతము లగు దూరదర్శి।యంత్రంబులుగా
నీతటి భారతపుత్త్రుల, చేతోదృక్కుల స్వరాజ్య।చిహ్నము దోఁచెన్.

శా. భావాతీతకుశాగ్రబుద్ధియును, దీ।వ్యద్దైవసద్భక్తి, వి
ద్యావైశద్యము, దేశసేవయును, స్వా।ర్థత్యాగమున్, ధర్మకా
ర్యావిర్భూతనయంబునున్, స్వజనసౌ।హార్దంబు, దీనావన
ప్రావీణ్యంబును గల్గు ధీరుని చరి।త్రం జెప్పఁగాఁ జెల్లదే?

చ. తతగుణసాంద్రుఁ డైన సము।దారుని గాంధి తపఃప్రభావ మా
యతగతి సర్వలోకహృద।యంబులయందలి యాత్మశక్తి ను
న్నతి వెలుఁగంగఁజేసిన వి।ధానము నాత్మ నెఱింగి పాలకుల్
వెతలఁ దొలంగఁజేసి సర।విన్ ఘటియింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.

ఉ. ధారుణి లోకబాంధవవి।ధానము ప్రస్ఫుటమై నటింప దు
ర్వారపరోపకారము ని।రంతరమున్ బొనరింపఁ జూచు నా
ధీరుని శాంతిశాసన మ।తిక్రమణం బొనరింపఁ బోక మా
భారతపుత్త్రు లెల్లఁ బ్రతి।భన్ గడియింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.

చ. స్తుతమతియైన శాంతిగుణ।శూరుని గాంధిమహాత్ము సాత్త్విక
వ్రతము ఫలింప, శాంతులగు । భారతపుత్త్రుల కోర్కెదీర, మా
నితనయకోవిదాంగ్ల ధర।ణీధవచిత్తములం గరంచి సాం
ప్రతము పరాత్పరుండు భగ।వానుఁ డొసంగెడుతన్ స్వరాజ్యమున్.

మన ఆదర్శము

పంగనామముల వేంకటకృష్ణారావు గారు, బి. ఏ.

సృష్టియందు మానవుఁడు జంతువులకన్న శ్రేష్ఠుఁడని యను చున్నాము. మనస్సు గలవాఁ డగుటచే మానవుఁ డను చున్నాము. (మనః శక్తిగలవాఁడు కావున మానవుఁ డనియు నందురు.) అయిన జంతువులకు మనస్సు లేదా? యని యడుగవచ్చును. పాశ్చాత్యులు మొన్నటివఱకును జంతువులకు మనుష్యునికి గల 'బుద్ధి' లేదనియే భావించిరి. కాని యిటీవల తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు శాస్త్రపరిశోధనవలన జంతువులలోఁగూడ గలదనియు నది మానవునియందు వ్యక్తమైనట్లు వ్యక్తముకాక దాఁగియున్నదనియు నూహింపమొదలిడిరి. ఇఁక వృక్షజాతిని పాశ్చాత్యులు (అచేతనములు)గ దలంచిరి. కాని మనదేశీయుఁడు శ్రీజగదీశచంద్రవసు వృక్షజాతియందు చైతన్యమున్నటులు నిదర్శనముల జూపినపిదప వారి భావమును మార్చుకొనుచున్నారు. శ్రీజగదీశచంద్రవసు తెల్పినటుల యీసత్యము ననేకయేండ్లక్రిందట మనపూర్వులు—ఆర్యులే యోగదృష్టివలన కనుగొనిరి. వృక్షజాతియందే కాదు - నిర్జీవములగు జడపదార్థములందును, పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు 'వస్తువులు' అను వానియందునుగూడ చైతన్యము మూఁడువడియున్న దని యామహానుభావులు చూచిరి. కావుననే వారు జగత్తంతయు నొక్క చైతన్యరూప మనిరి. ఈచైతన్యమే సర్వేశ్వరునియొక్క యంశము. సత్తు, ఆనందము ఈతని యితర అంశములు. సర్వేశ్వరుఁడు సచ్చిదానందమూర్తి. సత్ ఉండుటయే. ఉండుట యెందులకు? ఆనందముకొఱకు. ఉండుట లోనే యానందమా? ఉండుటలో నానందము. కాని భగవంతుఁడు సత్ మాత్రమే కాదు. తన్ను దా వెదకుకొనుచున్నాఁడు. తన్ను దా దెలిసికొనుట యన నేమి? తన్ను తా మరచిపోయెనా? అతఁ డేమి మూఢుఁడా? కాదు. తెలిసికొనుట యేమో దృష్టాంతమును గైకొందము. ఒక చిత్రకారుని మనమునం దేదో తోఁచును. ఇది యాతని కాహ్లాదము కల్గించును. కాని యీ యాహ్లాద మాతని భావము బాహ్యరూపము దాల్చినగాని పరిపూర్ణత నెందదు. చిత్తరువు చిత్రకారుని మనమునం దున్నదాని ప్రతిబింబము. భగవానుఁడును పరిపూర్ణుఁడయ్యును, అనంతుఁడయ్యును, ఆనందమయుఁడయ్యును తన ఆనందపరిపూర్ణతకై రూపమును దాల్చుచున్నాఁడు. జగత్తంతయు వాతని వివిధరూపముల ప్రదర్శింపయత్నించుచున్నది. జీవు లన్నియు వాతని యంశములే. ఒక్కఁడగు వాతఁడు వివిధరూపముల దాల్చెను. ఇందువలన వాతని కేకొఱతయు లేదు. ఏలయనఁగ నిది యంతయు వాతని లీల, ఆతని మాయ యనియు ననవచ్చును. కాని 'మాయ' యన మిథ్య కాదు. భగవంతుఁడు జగత్తునందు రూపములను పొందుటవలన భ్రమించుచున్నాఁడని గాని కలఁగుచున్నాఁడని గాని యనరాదు. అతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. ఆతని జ్ఞానశక్తిచేతనే అతఁ డనేకస్థలముల అనేకవిధముల అనేకకాలములందు వ్యక్తమగుచున్నాఁడు. కావున మాయ అనుటకన్న లీల యనుట మంచిది. ఇదియే సృష్టిస్థితిలయములలోఁ గూడిన జగన్నాటకముయొక్క రహస్యము. అంతయు నాతనిలీల. ఈ లీలకు ఆద్యంతములు ఆనందము. తనంతతాను పరిపూర్ణుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు సృష్టి, స్థితి, లయకారణుఁ డని తెల్పితిమి. ఇఁక యీసృష్టియందలి జీవులకును ఆతనికిని సంబంధ మేమి? జీవులన్నియు నాతని యంశము లంటిమి. ఐన జీవుల స్వభావమునకును ఆతని స్వభావమునకును భేద మేమి? జీవులును పరిపూర్ణులా? కాదు. ఏజీవిగాని దైవాంశసంభూత మయ్యును అనేకజన్మము లెత్తినగాని అనేకదేహముల ద్రోచ్చినగాని, అనేకకర్మము లాచరించిన గాని పరిపూర్ణత నెందదు - పరమావధిని నెందదు - పరమాత్మను పొందదు. పరమాత్మను పొందుటయన పరమాత్మ జీవునికి భిన్నముగా నున్నాఁడనుట కాదు. జీవ మన ప్రకృతిచే కట్టబడిన ఆత్మయే.

> ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున! తిష్ఠతి
> భ్రామయన్ సర్వభూతాని యన్త్రారూఢాని మాయయా.

హృదయమునందు పరమాత్మ యుండనేయున్నాఁడు. కాని పూర్తిగ వ్యక్తము కాలేదు. ఈశ్వరునిదైన దివ్యభావమును పొందుటకే జీవు లనేకజన్మము లెత్తుచున్నవి. రాయి, మొక్క, క్రిమి, జంతువు, మనుష్యుఁడు, దేవతలు - వీనియందు క్రమముగా జీవస్వభావము వ్యక్తమగుటకు యత్నించుచున్నది. చైతన్య మంతకంతకు వికాసము గాంచుచున్నది. జీవ మంతకంతకు విముక్తి నెందుచున్నది. రాయిలో చైతన్యము జడత్వమున బడియున్నది. వృక్షజాతియందు ప్రాణరూపమున వ్యక్తమగుచున్నది. జంతువులందు ప్రాణరూపమునను ముఖ్యముగ బాహ్యేంద్రియరూపమునను వ్యక్తమగుచున్నది. మృగములందు మనస్సున్నను తెరమరుగున నున్నట్లుండి వాటిజీవితమును నడుపుచున్నది. కావుననే పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు జంతువుల నడవడిక (Instinct) వలన ననుచున్నారు. మనుష్యునియందు ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి (అంతఃకరణయందము)—వీటిరూపమున చైతన్యము వ్యక్తమగుచున్నది. కాని మనస్సు మాత్రమే సామాన్యమానవులయందు వికాసము గాంచినది. మానవులందు విశుద్ధబుద్ధి యింకను అరుదు. కొలదిమందిలో మాత్రము పూర్తిగ వికసించినది. బుద్ధికి అతీతమగుశక్తు లింకను మనయందు నిద్రించుచునే యున్నవి. బుద్ధి మన కింకను అందరాని స్వర్గమును జూపి సామాన్యమానవజీవితముపెడల నసంతృప్తి కల్గించి ఆశయమును రగుల్కొల్పుచున్నది. మననిజస్వభావ మిది కాదనియు మనయం దనంతశక్తి నిబిడీకృతమై యున్నదనియు ఈజీవితము

మనదివ్యస్వభావముయొక్క వికృతరూపమనియు సాధ్యమగునంత శీఘ్రముగ మన మాదివ్యభావమును సమీపించి మన జీవితమంతయు ఆదివ్యభావస్వరూపముగ మార్చుకొనవలె ననియు, నిదియే పరమోత్కృష్ట ధర్మమనియు, ఆదర్శమనియు బుద్ధిరూపమున మనయందు సర్వదా వసించు పరమేశ్వరుఁడు పల్కుచున్నాఁడు. ఇంద్రియములను, మనస్సును సంయమించి చూచువారి కీసత్యము గోచరించును. ఇఁక నీయాదర్శమును పొందుటకును ఆగురుఁడే సాధనముల జూపించును.

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్,
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మా ముపయాన్తి తే.

మన కీపదవి లభించుట యోగముమూలముననే. ఇక్కలికాలమున కఠినమైనదియు, సులభమైనదియు నగు యోగసాధన శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు గీతలలోఁ దెల్పియున్నాఁడు.

ఈయోగసాధన ప్రస్తుతపరిస్థితులలో చేయవలెను. బాహ్యపరిస్థితులు పూర్వపువి మరలి రావు. ఎంతక్లిష్టముగా కనఁబడినను యీ ఆధునిక పరిస్థితులు మనల నిర్బంధింపఁజాలవు.

పాశ్చాత్యులు మానవుని సౌఖ్యమునకును సదుపాయమునకును ఉపయోగపడునట్లు బాహ్యప్రకృతిని వశపఱచుకొనఁజూచిరి. గృహములు, వస్తువాహనములు, వేషములు చిత్రచిత్రములుగ మార్చఁజూచుచున్నారు. సౌఖ్యము నొసగూర్చు అద్భుతయంత్రముల నెన్నియేని కల్పించుచున్నారు. కాని యివేవియు నిశ్చలానందము నియ్యఁజాలవు. తాత్కాలికమగు హర్షమును మాత్ర మియ్యఁగల్గును. శాంతి, ఆనందము బాహ్యస్థితిగతులు మాఱినంతమాత్రమున గలుగవు. మానవప్రకృతియే మార్పు చెందవలెను. పాశ్చాత్యప్రపంచము అనేకవర్షములుగ, శతాబ్దములుగ భౌతికప్రపంచములో నాటలాడుచు కాలము గడపినది. సుఖదుఃఖముల ననుభవించినది. ఇప్పుడిప్పుడే దృష్టి నిలోపలకుమరల్చుచున్నది.

ఆర్యు లన్ననో తమలో ప్రకృతిని వశపఱచుకొనఁజూచిరి. సుఖదుఃఖములను విడిచి నిత్యానందమును వెదకఁజొచ్చిరి. వర్తమానమందును, భవిష్యత్తునందును మానవకోటి తమపూర్వు లందఱియొక్క విజ్ఞానసముదాయమును పొంది వారి యనుభవముయొక్క లాభము నొంది భ్రాతృభావముతో ఆత్మస్వరాజ్యమునకును సామ్రాజ్యమునకును, భూలోకస్వర్గమునకును పాటుపడుదురు గాక!

మహాత్ముని సంకీర్తనము

అద్దేపల్లి నటుంబరావు గారు

సీ. పైని కోపించు । పాపతముల పట్ల, కరుణారసముఁ జూపెఁ । గ్రాలినావు
నినుఁ దూలనాడినఁ । నీచతములయెడ, సాటిది శాంతరసంబుఁ । జూపినావు
నిను సన్నుతు ల్సేయు । జనులతోడుత నీశ్వ, రేచ్ఛయుంచును సెలఁ । విచ్చినావు
నిజనందనులయెడఁ । ప్రజయెడ నొకభంగి, కృపఁజూపి సతము ర।క్షించినావు

గీ. భళిర నినుబోలు మహనీయుఁ । బ్రతిదినంబు, దలఁచినంతనె దురితము । ద్రోలఁగి సుఖము
చేకుఱు ననంగ నిలలోనఁ । జిత్రమేమి, ధీనిధీ! శాంతమూర్తి గాం।ధీమహాత్మ!

సీ. ఏయూరఁ జూచిన । నీయుద్యమము సాగి, వర్థిల్లు ననెడి సం।భాషణంబె
ఏవీథిఁ జూచిన । దైవసముఁడు గాంధి, యనుచు భాషించు స।జ్జనగణంబె
ఏపల్లెఁ జూచినఁ । నీపటంబు ల్వీథి, వీథి నూరేగించు । విబుధగణమె
ఏయింటఁ జూచిన । నీయుపటిని నిన్ను, పూజించి పాడెడి । పూవుఁబోండ్లె.

గీ. పలుకు లేక వేయునేల నీ । ప్రాభవంబు, నిండె నీయాంధ్రదేశాన । నిశ్చయముగ
బళిర నీదగు మహిమంబు । వశమె పొగడ, ధీనిధీ శాంతమూర్తి గాం।ధీమహాత్మ!

తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణము

వె. వేం. కృ. రావు గారు

శ్వేతజాతులచే నిన్న మొన్నటివఱకు "యూరపు దేశపు రోగి" యని పరిహసింపబడుచున్న తుర్కీ-రాజ్యము నేడు వా రెల్లరిచే మహోన్నతరాజ్యాంగసభలకు పిలువఁబడి, మన్ననల నొందుచు తనమాట చెల్లించుకొనుచున్నది. దీని కంతకును కారణ మేమి? ఐరోపాప్రాంతపు నేషియాదేశములో (అనగా ఆసియా మైనరులో) తురుష్కులకును, గ్రీకులకును జరిగిన యుద్ధమునందు ఈశ్వరధర్మప్రేరిత మగు నవతురుష్కము తన మానప్రాణములకై చూపిన యనన్యసామాన్యపరాక్రమమును తుదకు గాంచిన యఖండవిజయమును ఇందులకు గారణములు. లాసేనుసభయందలి చర్యలు తురుష్క-విజయమువలన తుర్కీకి చేకూరిన యున్నతపదవిని తత్ఫలముగా తుర్కీ-మొదల నైరోపారాష్ట్రముల దృక్పథమునందు గలిగిన మార్పును విశదము చేయుచున్నవి. ఇట్టి యపూర్వపరిణామమునకు కారకుఁడెవరు? ఘాజీముస్తాఫా కెమల్ పాషాయే!!

ఈ మహావీరుని పేర్కొనని తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణచరిత్ర నిజముగా రాముడు లేని రామాయణము ట్లుండును. ఈధీరోదాత్తుని పవిత్రనామము తుర్కీ-దేశచరిత్రయందు మాత్రమే కాదు మానవలోకచారిత్రమునందు-స్వర్ణాక్షరములతో లిఖింపబడు ననుటకు సందియము లేదు. యోధులలో యోధుఁడు. రాజ్యాంగవేత్తలలో రాజ్యాంగవేత్త. దేశోద్ధారకులలో దేశోద్ధారకుఁడు. ఈ సార్థకజన్ముని చరిత్ర ప్రజానాయకుల కెల్ల నాదర్శప్రాయము. ప్రపంచమున నూతనశకకర్తలలో నొకఁడగు నీ మహనీయుడు సుమారు నలువదియేండ్లక్రిందట సలోనికాలో నొక బీదకుటుంబమున జన్మించెను. దేశకాలాది బంధములు సామాన్యులకే కాని యిట్టి యసామాన్య ప్రతిభాశాలురకు వర్తింపవు. ఆ కారణమున నితడు తనయం దున్న యమోఘశక్తివలన త్వరలోఁ బ్రాముఖ్యమునకు రాఁగల్గెను. ఈతడు తన రణవిద్యాభ్యాసము నంతను తన జన్మభూమియందే స్వీకరించినను స్వప్రతిభావిశేషమున నెపోలియనువంటి ప్రపంచయోధాగ్రేసరులతో సరిసమానుఁ డయ్యెను. ఐరోపామహాసంగ్రామమునందు 1915 వ సంవత్సరములో నితడు గల్లిపొలీలో తురుష్క-సేనలయం దొకభాగమునకు నాయకుఁడుగా నుండి చూపిన రణకౌశలమే బ్రిటిషువారి కచ్చట సంభవమైన పరాజయమునకు గారణము.

కెమాల్ "ఆదర్శప్రాయుఁడగు సేనాధిపతి" యని అతనిక్రింద పనిజేసిన ఒక జర్మను సైనికోద్యోగి చెప్పుచున్నాఁడు. అతడు కెమాల్ అధీనమం దున్న కొన్ని తురుష్క-సేనలలో గల లోపములను సవరించుటకై జర్మను ముఖ్యసేనాధిపతిచే నియమింపబడినవాఁడు. మఱియొక సేనానాయకుఁ డైనచో నితరులు సైనికవిషయముల దనకు సలహా నిచ్చుటయా యని యాతని నిరసించి, వెనుకకు బంపియుండును. కాని కెమాల్ అతనిని బహుగౌరవమున నాదరించి, యాతని సలహాలను బాగుగా నాలోచించి తన సేనల నాప్రకారము సంస్కరించెను.

ఐరోపా సంగ్రామమునందు తనదేశము జర్మనీ పక్షమును జేరుట ఈరాజనీతికోవిదున కిష్టము లేదు. అయినను ప్రభునాజ్ఞను శిరసావహించి, తన వీరధర్మమును అప్రతిమానవిధముగ నెరవేర్చి, శూరాగ్రేసరుడనిపించుకొనెను. ఇతడు ధైర్యశాలి యనుటకంటె, ధైర్యమే ఈపురుషరూపమును దాల్చెనని చెప్పనొప్పును. గల్లిపొలీలో ముఖ్యసేనాధిపతి కార్యస్థానమును, బసలును శత్రువులకు గానరాకుండునట్లు చెట్లచాటునను పొదలమాటునను ఏర్పాటు చేయబడియుండగా కెమాలు తన గుడారము నొక కొండప్రక్క నాంగ్లఫిరంగుల కెదురుగా వేయించుకొనెను. నలువైపులను గుండ్లు రివ్వున నెగురుచుండెను. కాని యం దొక్కటియు నీ దివ్యశక్తిసంరక్షితుని తాకజాలదయ్యెను! అథమము మూడుసారులైనను శత్రువుల గూఢచారు లతని ప్రాణముల గొనుటకు ప్రయత్నించిరి. అందొకసారి యాతని గడియారముగుం

డును నెట్టివేసెను. ఎల్లప్పుడు నజేయ మగు నొక యదృశ్య విధి ఈమహాపురుషున కెట్టిహానియు గలుగనీయుట లేదు.

ఒకనాటిరాత్రి ఆకస్మికముగా గురిసిన పెనువాన చే దురుష్క-కందకములు నీటితో నిండి సైనికులు కొట్టుకొనిపోవుచున్నప్పుడు ఈధీరోదాత్తుడు తనప్రాణమును తృణప్రాయముగా నెంచి, పొంగి పొరలుచున్న వరదలలో దురికి తన సహచరుల ప్రాణముల రక్షించెను. చదరంగపు బెత్తులలోని కాయలవలె ననుచరులను స్వప్రయోజనార్థము వినియోగించి పిరికి సదృష్టదేవతయొక్క కటాక్షవీక్షణముల కొప్పజెప్పు ప్రజానాయకు లితనిని జూచి యుదారవర్తనమును నేర్చుకొనదగును.

ఐరోపా సంగ్రామాంతమునుండియును మాతృదేశ గౌరవ సంరక్షణకై యీపుణ్యచరితుడు చేయని సాహసమును పడని శ్రమయును లేవని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాజాలదు. జాతీయ లక్ష్యమగు నిజదేశస్వాతంత్ర్యమును నితడు దుస్సాధ్యములగు నాదర్శములచేతను, నాచరణయోగ్యములు కాని నీతులచేతను బంధింపక, తన శత్రువులమార్గములనే వారికంటె ప్రశస్తతరముగ నుపయోగించి, యనివార్యము లగు స్వ పరజనుల కష్టనష్టముల కణుమాత్రమును జలింపక వీరుడై రణరంగమున రక్తవాహినులలో నీదులాడి తన జీవితోద్దేశమును సాధించెను. ఇట్టి మహనీయులే కదా అవతారపురుషులు!

కెమల్ పాషా రణనీతియం దెంత కుశలుడో రాజనీతియందుగూడ నంతే కుశలు డనుటకు రుషియా ఇటలీ ఫ్రాన్సుమున్నగు మహాదేశముల సానుభూతి నతడు సంపాదించిన విధమే సాక్షి. లాయుడుజార్జిమంత్రి యొక్క పతనమునకు గూడ నింగ్లాండునం దీ ధీశాలి జరిపించిన ప్రచారమే కారణ మని లోకులు చెప్పుకొనుచున్నారు.

పూర్వాచారపరాయణు లగు తురుష్కులయం దీతడు గలిగించిన ప్రబోధమునకు యుద్ధసమయమున తురుష్కస్త్రీ లొనర్చిన యమూల్యసేవయే తార్కాణము. సామాన్యస్త్రీలు తపాలా తంతి మొదలగు శాఖలయందును, ధనికురాండ్రు సైనికులకు నాహారాది సదుపాయముల నందిచ్చుటయందును గృషిసల్పిరి. ఇంత యేల? మాతృదేశమునకు పరిపూర్ణవిజయము చేకూఱు వఱకును తురుష్కస్త్రీలు విశ్రాంతి నొందలేదు. తమ పురుషుల విశ్రాంతి నొందనీయలేదు. ఆహా! ఇట్టి వీరమాత లున్ననాడే కదా జాతికి గౌరవమును, దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును జేకూఱును!

స్త్రీల నెట్లాదరింపవలయునో ప్రాచ్యులకు తెలియదనియును తామే స్త్రీస్వాతంత్ర్యప్రియులమనియును దంభోక్తులు పలుకు పాశ్చాత్యజాతులెల్ల తమస్త్రీలకు ప్రభుత్వమునం దెన్నికహక్కు నిచ్చుట కిప్పటికిని జంకుచున్నారు. ప్రబుద్ధతురుష్కము మెస్. ఏడిబ్. ఖానమ్‌వంటి విదుషీమణికి తన ప్రభుత్వమునందు మంత్రిపదవి నిచ్చి పాశ్చాత్యనాగరక ప్రభుత్వముల కెల్ల బుద్ధిసెప్పుచున్నది. తురుష్కజాతియందు కెమాల్ పాషా చేసిన అమూలాగ్రసంస్కారమున కీ యొక నిదర్శనమే చాలును.

ఉపసంహారము

ఇంతకును తురుష్క పురుషులును, స్త్రీలును ధర్మబద్ధులై యహోరాత్రము లేకదీక్షగా నాత్మసంరక్షణార్థము కృషిసల్పినారు. కనుకనే కెమాల్ పాషా విజయమును జేకూర్పగల్గెను. అట్లుకాక విద్యాధికులును ధనవంతులునగు ప్రజలు గౌరవశూన్యులై పరాశ్రయమును గోరు పురుషులుగను, స్వార్థాలంకారమునే ప్రధానముగా నెంచి సంచరించుస్త్రీలుగను నున్నయెడల, కెమాలేమి చేయును? ఈశ్వరు డేమిచేయును? అట్టివారిగతి యథోగతియే. లాసేను సంధిసభయొక్క పర్యవసాన మేమగునో పుం దేమి కానున్నదో మనుష్యమాత్రులకు తెలియదు కాని అఘ్ఘనుస్థానమునందేమి ఈజిప్టునందేమి తుర్కీయందేమి ముసల్మానులయందు గలిగిన ప్రబోధమును జూడ, భూమిపై సర్వమానవసౌభ్రాత్రమును నెలకొల్పుటకు తురుష్కజాతి మరల నుత్కృష్టదశయందుండుట ఈశ్వరసంకల్పమైనట్లు తోచును. ధర్మమే జయమొందుగాక!

గాంధిశకము

వింజమూరి భావనాచార్యులు గారు

ఆద్యంతములు లేని కాలములో కొంత కాలమయినను మనము తెలిసికొనక తీరదు. అట్లు తెలిసికొనుటకుగాను కాలమందు మధ్యమధ్య హద్దు లుండవలయును. ఆహద్దునకు పూర్వ మిన్ని సంవత్సరముల క్రింద లేక దరిమిలా నిన్ని సంవత్సరములకు తర్వాత ఫలానిసంగతి జరిగినదని వాడుకొనుచుందుము. ఆహద్దు నిర్ణయించుకొన్నప్పుడు ఏదో జగద్విదితమయిన సంగతిని సూచించెదము. లేదా యొక జగద్విఖ్యాత పురుషుని పేర్కొని ఆయన పేరితో శక మని వాడుచున్నాము. సృష్ట్యాది, కలియుగాది, క్రీస్తుశకము, మహమ్మదీయశకము, శాలివాహనశకము, విక్రమార్కశకము, జైనశకము మొదలగునవి యిట్టివియే!.

శకంపురుషులు.

రాజ్యస్థాపనలోగాని మతప్రవర్తనములోగాని ప్రాముఖ్యము బొందినవారిని శకపురుషులుగ భావించుచున్నాము. గాని రాజ్యస్థాపకు లందఱును లేక మతప్రవర్తకు లందఱును శకపురుషులుగా భావింపబడుటలేదు. అట్లు భావించుటకే వీలు లేదు. అట్లు భావించునెడల శకసంఖ్యయపరిమితమై గందరగోళ మగును. కాబట్టి శకపురుషు లరుదుగ నేయుందురు. శకపురుషులకుఁ గల విశేషమిట్టిదని చెప్పుటకు వీలులేదు కాని యిదివఱకుండు శకపురుషులనుబట్టి యేకారణముచే వారి కీపదవి లభించినదో చెప్పుట దుస్సాధ్యము కాదు. అయిన నా కారణము లన్నియు నిందు వివరించుట యవసరము లేదు. ప్రస్తావవశముగ స్థాలీపులాకన్యాయముగ కొన్ని మాత్ర మించుక విన్నవించెదను.

సృష్ట్యాది

ఈ ప్రపంచ మెప్పుడు సృష్టింపబడినది కనుగొను దాఖలా లేమియు లేవుగాని ఏలెక్కనుబట్టియో లేక యే కారణమునుబట్టియో వివిధదేశస్థులు పలువిధములుగా సృష్ట్యాది కాలమునకు పరిమితి యిచ్చుచున్నారు. క్రైస్తవులు సృష్టి సుమారైదు వేలసంవత్సరముల క్రింద జరిగిన దని భావించుచున్నారు. ఇది బైబిలునుబట్టి తేల్చిన సంవత్సరముల లెక్క. అయితే యీలెక్కయెంతమాత్రము సరిగాదని శాస్త్రజ్ఞులు ఏకగ్రీవముగ చెప్పుచున్నారు. హిందూదేశస్థులు చెప్పు కాలపరిమితి కూడ కాకుల లెక్కవంటిదే యనవచ్చును గాని వారు చెప్పు ప్రకారము సృష్టి యనేకలక్షల సంవత్సరముల క్రింద జరిగినట్లు చెప్పుట సమంజసముగ నున్నది. హిందువులు కాలమును యుగములుగ భావించి యాయాయుగముల కనేకలక్షలసంవత్సరముల పరిమితి నేర్పరచి అట్టియుగము లనేకలక్షలు గడచినగాని సృష్ట్యంతము కాదని చెప్పుచున్నారు. అయిదువేల వత్సరముల క్రిందట కలియుగము ప్రవేశించినట్లు వారి పంచాంగములలో గణించుచున్నారు. ఈ కలియుగాదిని శ్రీకృష్ణ నిర్యాణమని భారతాదిగ్రంథములలోనున్నది. చిరకాలమునుండి నాగరకత గలిగియున్న హిందువుల లెక్కయే నిజమైయుండిన నుండవచ్చును. కలియుగాదిని సృష్ట్యాది యని యూదులు భావించియుందురు.

క్రీస్తుశకము

బైబిలు గ్రంథమును జదివినవా రందఱు ఏసుక్రీస్తు మహాపురుషు డని యొప్పుకొనక తప్పదు. ఆయనమతము భారతీయులకు తృప్తినిజేయ దగినది కాకపోయినను స్వల్పకాలముక్రింద నాగరకతను బొందిన యాటవిక జాతులకు నింతకంటె తృప్తి గలుగజేయు మత మింకొకటి లేదనినను అనవచ్చును. ఇప్పు డామతావలంబకులలో బహుమంది క్రీస్తుమతస్థు లని చెప్పుటకు దగిన వారు కాకపోయినను క్రైస్తవులందఱును క్రీస్తు యాజ్ఞప్రకారము ప్రవర్తింతురేని భూలోకము స్వర్గలోకమే యగును.

క్రీస్తుమతస్థులని పేరుపెట్టుకొన్న వారిసడత యెట్లున్నను ఆయన శాంతము, భూతదయ, స్వార్థత్యాగము అనిర్వాచ్యములు. ఆయన శిలువ మీదనిర్భయముగ బ్రాణమువిడుచుటజూచి యప్పటియధికారవర్గమువారే యాయన మహాపురుషుడని యెంచసాగిరి. ఆమత మిప్పుడు జనసామాన్యములో 5-వ వంతువారిచే సంగీకరింపబడుచున్నది. కాని నిజముగా నాచరణమునందు క్రైస్తవులుగా నుండువారు స్వల్పసంఖ్యాకులే యయి యున్నారు. ఆంగ్లేయులు జర్మనులు మొదలగు యూరోపుఖండ వాసులు పేరునకు క్రీస్తువు లయినను జీవహింసకు వెనుదీయుట లేదు. ఈమహానీయుని యవతార మిప్పటికి 1922 సంవత్సరముల క్రిందట గలినది. క్రీస్తుశక మీమహానీయుని పేరనె జరుగుచున్నది. కాని దీనిని స్థాపించినది క్రీస్తు మరణించిన 600 సంవత్సరములకై యున్నది. దరిమిలా 400 సంవత్సరములవఱకు నది వ్యాప్తికాలేదు. క్రీస్తు పుట్టినదే యబద్ధ మని చెప్పువా రిది యొక నిదర్శనముగ నూహించుచున్నారు.

మహమ్మదీయశకము

మహమ్మదీయమతస్థాపకు డగు మహమ్మదుగారు సుమారు 1850 సంవత్సరములనాడు అరేబియా దేశములో జన్మించి యప్పటికి క్రూర జంతువులవలెనుండు అరేబియాదేశస్థులందు దైవభక్తిని బురికొల్పి మహోపకారముచేసిన మహానుభావుడు. వీరిమతము బహుదేశములందు వ్యాపించి యున్నది. వీరు శత్రుబాధ తప్పించుకొనుటకు మక్కానుండి మదీనాకు పారిపోయినారు. దీనికి హిజరాయని పేరు. వీరిశకము నాటినుండియే లెక్కింపబడి పలుదేశములలో మహమ్మదీయులవల్ల వాడబడుచున్నది.

శాలివాహనశకము విక్రమార్కశకము

శాలివాహన విక్రమార్కశకములు హిందూదేశమందు కొన్నిభాగములలో వాడబడుచున్నవి. కాని క్రీస్తుమహమ్మదీయులశకములకున్నంత ప్రాముఖ్యము వీనికి లేదు. వేయిసంవత్సరముల పయి కాలమునుండి పరదేశస్థులకులోబడి దాసప్రాయులగనున్న భరతఖండవాసులు తమ్ముదాము మరచి వేషభాషాదులలో మార్పు జెందుచుండుటచే వారిశకములు నామావశిష్టములైనవని చెప్పవచ్చును. మఱియు, నీశకపురుషులు జేసిన మహోకా

ర్యములు చరిత్రాత్మకముగ విపులతను బొందలేదు. వీరివంశములా లేవు. వీరు చేసిన ధర్మశాస్త్రములుగాని మతియే యితర కార్యములుగాని కనుపించుటలేదు. వీరు మతవ్యాపకులా కారు పరదేశస్థులను పారద్రోలుటలో వీరు కనబరచిన శూరత వీ రాకాలములో చేసినధర్మములు, వీరిని శకపురుషులుగ జేయుటకు హేతువులయి యుండవచ్చును గాని, యీ రెండుశకములకు నంతరము మిక్కిలి తక్కువ. దీనికి కారణమేమియో చెప్ప శక్యముకాదు. విక్రమార్కుని శాలివాహనుడు చంపి తాను శకపురుషుడయినట్లు గాథలున్నవి. యివి యెంతవరకు నిజమో చెప్పజాలము. ఏది యెటులున్నను ఈశకములు భరతఖండములో నెక్కుడనో యొక మూల నడచుచున్నవి. కలియుగాబ్దములు బహు సంఖ్యాకములయి నందున నవి నిత్యవ్యవహారములకు బనికిరావు.

పూర్వము భరతఖండము పలుదేశములు గలిగి వేరువేరు రాజులకు లోబడి భిన్నభాషలు కలిగియుండుటచే వారివారి యిష్టానుసార మేదో యొకవిధమయిన కాలపరిమితిని గణించు చుండెడివారు. ఒకదేశస్థునితో మరియొక దేశస్థుని కంతగా సంబంధములేదు. వ్యవహారములలో నటుండ నిత్యనైమిత్తిక కర్మలలో గూడ భేదముండెడిది. కర్మానుష్ఠానములలో నెటులున్నను దైనికవ్యవహారములలో మాత్రము నొక్క కాలగణితియే యవసరము. ఇప్పటి స్థితులనుబట్టి దేశమంతటికి సామాన్యభాష యెట్టి యవసరమో సామాన్యపంచాంగముకూడ నట్టి యవసరమే. ప్రస్తుతమున నాంధ్రులు వాడునది చాంద్రమానము. వింధ్యోత్తరదేశమునందు బార్హస్పత్యమానము. ద్రవిడదేశమందు సౌరమానము. మళయాళమునందు కేరళశకము. బంగాళాలో మరియొకశకము. ఒకదాని సంవత్సరాదితో మరియొకదానికి సంబంధము లేదు. ఆంధ్రుల సంవత్సరాది చైత్రశుద్ధ పాడ్యమి. మార్వాడీ గుజరాతీల సంవత్సరాది ఆశ్వీజ బహుళ అమావాస్య. ద్రవిడుల సంవత్సరాది చిత్రనెల ౧-వ తేది. ఇట్లే యొకదేశ సంవత్సరమునకు మరియొక దేశసంవత్సరమునకు సంబంధములేదు. ఇదివ్యవహారములలో ననేక చిక్కులుగ నున్నది. నా నలువదిసంవత్సరముల ప్లీడరీ యుద్యోగానుభవములో ననేక చిక్కులు కనిపెట్టినాను. ఇందు కొక దృష్టాంతము. తెలుగుదేశమునందు వర్తకుడు చాంద్రమాన మాసములను తేదీలను వాడుటచే తాను తిరువనాపల్లికి సరకులు పంపినప్పుడు వైశాఖ శుద్ధ పంచమీ గురువారమునాడు ఖర్చువ్రాసి పైకము జమకొందము. ఈ సరకులను పైతిరువనాపల్లివర్తకుడు ఏదోయొక అరవమాసం యేదో తేదిన జమ కట్టుకొనును. వీరు లెక్కలు చూచుకొనునప్పుడు - వానిలెక్క వీనికి వీనిలెక్క వానికి - తెలియదు. అప్పుడు క్రీస్తుశక మేగతి! వారివారి తేదులకు సమానమయిన క్రీస్తుశకపు తేదీలను చూచి వారివారి లెక్కలు పరిష్కరించు కొనవలసివచ్చును. మనము ధరించు వస్త్రాదికమునిమిత్తము పరదేశములపై నాధారపడునట్లే మనలెక్కలు పరదేశశకములమీద నాధారపడవలసిన గతి వచ్చినది. మన బాలురకు నాంగ్లేయమాసములు గరపుచున్నామే గాని మన దేశీయమాసములను గరపుటలేదు. ఇప్పుడు దేశమున కంతకు నొకభాష నేర్పుటకు నెట్లు ప్రయత్నించుచున్నామో

క్రొత్తశకమవసరమా?

దేశమంతటకు ఖద్దరువస్త్రములను దాల్చుట కెట్లుయాతురతతో నున్నామో అట్టిప్రయత్నము - అట్టియాతురత - దేశైకశకస్థాపనయందును తదాదిపకముగ నుంచుట భారతీయులందరికి విధియై యున్నది.

సృష్ట్యాదినుండి యితర జంతువులమాట యటుండ మానవుని చరితము భగవదిచ్ఛకు వ్యతిరేకముగ నున్నదనక తీరదు. భగవంతుడు మానవ జాతిని సృష్టించకపూర్వమే యితని యాకలి తీర్చుకొనుటకు దివ్యమైన ఫలాదులు - చక్కని ధాన్యములు - త్రాగుటకు తియ్యని నీరు - తిరుగుటకు రమ్యమయిన బయళ్లు - చలితీర్చుకొనుటకు వస్త్రాదికముల కుపయోగపడు దూది నారలు - వంటచేసికొనుటకు నిప్పు - ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములకు చక్కని గాలి - అవసరమయిన యుష్ణము - మరింక నెన్నియో సృజించియున్నాడు. వాని ననుభవించి తమ కాలమును గడుపుకొనుటకు బదులు వారి కిచ్చిన బుద్ధిని దుర్వినియోగపరచి యొకరి నొకరు హింసించుట కారంభించినారు. కుక్కలు తమలో తాము పోట్లాడి విస్తరించుకొన్నట్లు మనుష్యులు నయితము తమలో తాము పోట్లాడి యెన్నియో మంచిపదార్థములను పోగొట్టుకొనుచున్నారు. వేదములలోను పురాణములలోను ఇతిహాసములలోను చరిత్రలలోను యుద్ధములనుగురించి వర్ణనలుగలవు.

క్రొత్తశకమునకు ప్రారంభముగా నుండదగిన జగద్విఖ్యాత కార్య మిప్పుడేది?

ఈయుద్ధములలో జయకాంక్ష కోరుచు పోట్లాడు జనమును సేకరించి మంచి మారణాయుధములను జోగుచేసి యొకరి నొకరు హింసించుకొని మడియుచున్నారు. దేవదానవ యుద్ధము మహాభారత యుద్ధము - రామరావణయుద్ధము - నెపోలియను యుద్ధములు - మహమ్మదు గజని దండయాత్రలు మహమ్మదు ఘోర్ల కుహింసలు - ఇంగ్లాండు స్కాట్లండు యుద్ధములు - హిందూదేశములోని సిపాయి కలహము - యూరోపు మహాయుద్ధము - నిన్న మొన్న జరిగిన గ్రీసు టర్కీ యుద్ధము - ఇంక నెన్నో జరిగిన జరగనున్న యుద్ధములలో చేయునది తాము చచ్చుటయు నెదుటి వారిని జంపుటయు నేకదా?

ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు తమ తెలివితేటల నుపయోగించి చేసిన క్రొవ్వుఫిరంగులు ఆకాశవిమానములు బాంబులు యుద్ధములలో జననాశమును దగ్గించుటకు సాధన మగునని తలంచిరి గాని యవి యన్ని యుడిపోయినవి. ఇందులకు దృష్టాంతము జర్మనుయుద్ధమే. ఇట్టి యుద్ధములు ముందు జరుగనెడల సుందోపసుందయుద్ధములో నిరువురు నశించినట్లు జనమంతయు నశించి ప్రపంచము నిర్మానుష్యమయినను గావచ్చును. విరోధాయుద్ధమందు జయము బొందిన యాంగ్లేయులు ఫ్రాంసువారు మొదలగు స్నేహరాజ్యములవారు తమ బలముచే ప్రపంచములో యుద్ధములవల్ల మరణములు లేకుండ చేయగలుగుదు మని ముచ్చటించుచున్నారు గాని యది నట్టి కల్ల. టర్కీ గ్రీకుయుద్ధము నాప గలిగిరా? లేదు. ముందాపగలుగుటయు నంతే! నిప్పు నీరుచే నార్పబడునుగాని నిప్పు నిప్పుచే నారదు. అట్లే ద్వేషమును ద్వేషము చంపలేదు. శాంతముచే ద్వేషము హరించును. కాబట్టి యికముందు యుద్ధముచే జయించుటకుబదులు శాంతిచే జయించవలెను. మన దేశదృష్టాంత

మును తీసికొందము. భరతఖండముపై చిరకాలమునుండి పరదేశవాసులు దండెత్తి నానాబాధలను గలుగజేసిరి. ఈబాధలను తప్పించుకొనుటకనేకయుద్ధప్రయత్నములు జేసియుంటిమి. దానివలన కలిగిన ఫలితమేమి ? జననాశనముచే మతింత బలహీనులమైనాము. ప్రస్తుతపరిపాలకులుగనున్న యాంగ్లేయుల ప్రభుత్వము సరిగలేదని జనులకు తోచినప్పుడు వారిని కాన్పూరు మొదలగుచోట్ల గొంతులు కోసినారు. ఆంగ్లేయుల నడంచగలిగిరా ? లేదు. బంగాళావిభాగముకొరకాదాలో బాంబులను తయారుచేసి హింసించుటకు ప్రయత్నించినారు. జయించగలిగిరా ? లేదు. ఏమికారణము ? మనము హింసచేయదలంచినాము కనుక ప్రభుత్వమువారును హింసచేసినారు. తెల్లవారికి లోబడ్డ దేశములు జపానుకు లోబడ్డ కొరియా మొదలగు అన్ని యస్వతంత్రదేశముల గతియు నిట్టిదియే. అచంద్రార్కము దేశముల గతి యింతేనా? ఎప్పటికైన విముక్తియున్నదా? అట్లున్నయెడల సాధన మేమి ? ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికి నొక్కటియే జవాబు. అదేది ? అహింసతో కూడిన అసహాయము. (Non-Koulett, Non co-operation) మున్నూటికిదియే. ఈ యుద్యమము జయము పొంద గలుగు ననుటకు నిప్పుడు ప్రభుత్వమువారు పడుచున్న కల్లోలమే సాక్షి. అకాలీలజయమే సాక్షి. అన్నిటికంటె ప్రథమసాక్షి అసహాయోద్యమ మంత్రము నుపదేశించి జగద్గురు గాంధిగారిని చెరసాలలో నుంచుటయే సాక్షి.

కెంటనే గాని యెప్పటికైన గాని బలహీనము గు జాతులు శాంతస్వభావులగు జాతులు. క్రూరుల బారినుండి విడదలగుటకు సిద్ధౌషధమిదియే. ప్రపంచములో నందరిలోను బలవంతులమని విఱ్ఱవీగు నాంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారితో నిప్పటికి 18 మాసములనుండి పోరుచున్నాము. అనేకకోట్ల క్రవ్యఫిరంగులు వాయువిమానములు విమవాయువులతో పోరాడిన జర్మనులతో యుద్ధము చేయుట సులభముగ దలంచిన యీ మహాబలులగు నాంగ్లేయులు మనతో శాంతయుద్ధము చేయలేక తహతహ పడుచున్నారు. ప్రపంచమునకు నూతనమార్గము దొరికినది. ఈ సంగతి జగద్విఖ్యాతమయిన సంగతి యనుటకు సందేహము లేదు. ఈ యుద్యమమంత త్వరలో జగమంతట వ్యాపించిన యుద్యమమింకొక్కటిలేదు. కాన నది ప్రపంచమునకు నొక శకారంభము. దీని కేమి పేరుపెట్టెదము ?

ఈ మహామంత్రోపదేశకు డైన జగద్గురు మహాత్మగాంధిగారే యీ శకాధిపతి. ఈ మహామహుని దివ్యచరిత్రము విపులముగ వ్రాయుట చర్వితచర్వణముకంటెది. కండ్లు గలవారిలో సూర్యునెరుగని వారెట్లు లేరో వివేకముగలవారిలో వీరి నెరుగనివారు వీరి చరితామృతమును గ్రోలనివారట్లే లేరు. ప్రపంచములో జీవించియున్న వారిలో వీ రగ్రగణ్యు లని ప్రాజ్ఞులంద ఱొప్పుకొనుచున్నారు. చరిత్రలలో దెలిసినంతవరకు ప్రపంచములో బుట్టిన మహనీయులలో వీ రొక్కరనుట నిర్వివాదాంశము. యేసుక్రీస్తుపై రాజద్రోహము బోధించిన ట్లభియోగము వచ్చినప్పుడు వారు తా మానేరము చేసితిమని యొప్పుకొనలేదు. కాని వీ రట్లు కాదు. మనుష్యులు చేసిన

గాంధిశకము.

శాస్త్రప్రకారము నేరముచేసితి మనియు శిక్షార్హుల మనియు వారొప్పుకొని శాస్త్రము విధించుననంతవరకు శిక్షను విధింపుడని కోరిరి. వారీశక్తి నెందుకు పొందిరి ? హిందూదేశముయొక్క విముక్తికొఱకే కాకుండ ప్రపంచమందన్ని జాతుల స్వాతంత్ర్యముకొఱకు అన్ని జాతుల స్వరాజ్య స్థాపనకు. కనుకనే వీరిని జగద్గురు వని చెప్పవలసియున్నది. "యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత, అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదా త్మానం సృజామ్యహం". అని భగవద్గీతలలో జెప్పిన యవతారములలో మహాత్ముఁ డొక యవతార మనవచ్చును. కాబట్టి నూతనశకమునకు గాంధిశక మని పేరుపెట్టుదము.

ఈ వ్యాసములోని 7 వ పేరాలో నుదాహరించిన ప్రయోజనములే గాక యీ క్రింది ప్రయోజనములు కూడ గలవు.

ఈ శకమును స్థాపించుటవల్ల ప్రయోజనమేమి ?

(అ) ఈ శకము ప్రపంచమునకంతయు నుపయోగించును.

(ఆ) వీరియందు మనదేశమునకు గల గౌరవమును వేయి విధముల చాటును.

(ఇ) వీరి పేరు ప్రతిదినమున దినచర్యలో నుచ్చరింపబడుచుండుటచే ఆయన సర్వదా జ్ఞాపకమునకు వచ్చి యాయనయుద్యమము సర్వదా జనుల మనఃపీఠము నలంకరించును.

(ఈ) ఈ యుద్యమమందు ప్రజలలో నుత్సాహము హెచ్చును.

(ఉ) ఈ మహామహుని పవిత్రనామము వీరి పవిత్రోద్యమము చరిత్రాత్మక మగును.

(ఊ) సుగుణసంపత్తిని తలచు దలంచుచుండుటచే జనుల గుణములయందు మంచిమార్పు గలుగును.

(ఋ) వీరు మనకు చేసిన మహోపకారమునకు మన కృతజ్ఞతను జూపినవార మగుదుము.

మహాత్మాగాంధిగారు కారాగృహప్రవేశమయిన 1922 సంవత్సరము 18 మార్చి తేది యీశకారంభము. కాబట్టి 1923 సంవత్సరం ది 17 మార్చితో ప్రథమసంవత్సర మంతమగును. ఆ సంవత్సరం 18 తేది ద్వితీయ సంవత్సర ప్రారంభము. కాబట్టి ప్రథమ సంవత్సరమందు 365 దినములుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరి నెలలో 29 రోజాలున్నపుడు గాంధి సంవత్సరములో 366 దినములుండును. 1924 సం॥ ఫిబ్రవరికి 29 రోజు లున్నందునను ఆనెల గాంధిశక 2 సంవత్సరములో చేరును గనుకను ఆ సంవత్సరం 366 రోజులు కలిగియుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరు నెలలో 17 తేదీ లగాయతు గాంధిసంవత్సరం 12 వ నెలలో నవగా "తత్వమసి" మాసమునందు చేరును గనుక ఫిబ్రవరినెల కెన్ని రోజాలుండునో దాని కన్నిరోజులే యుండును. ప్రతి యింగ్లీషు మాసము 18 తేది గాంధిమాసము 1 వ తేది గాను తర్వాతి నెల 17 తేది ఆ నెలాఖరు తేదిగా గణించునది.

ఈశకము నుపయోగించు టెట్లు?

మాసములపేర్లు వానికి నిర్ణీతమయిన దినములు

1. స్వరాజ్యమాసము	౩౧	మార్చినెల	18	తేదిన ఆరంభించి
2. శాంతిమాసము	౩౦	ఏప్రిల్	18	ఏప్రిల్ 17
3. భక్తిమాసము	౩౧	మే	18	తేదితో అంత
4. చరకమాసము	౩౦	జూన్	18	మగును
5. అహింసమాసము	౩౧	జూలై	18	
6. సత్యసమమాసము	౩౧	ఆగష్టు	18	
7. ప్రేమమాసము	౩౦	సెప్టంబరు	18	
8. భూతదయమాసము	౩౧	అక్టోబరు	18	
9. తృప్తిమాసము	౩౦	నవంబరు	18	
10. ధైర్యమాసము	౩౧	డిశెంబరు	18	
11. స్వార్థత్యాగమాసము	౩౧	జనవరి	18	
12. తత్త్వమసిమాసము	౨౯	ఫిబ్రవరి	18	

ఈమాసము లేమి సూచించును?

మొదటిమాసం స్వరాజ్యంనిమిత్తం శిక్షనుపొందుట యనగా స్వరాజ్యసాధన ప్రవేశమును 4 వ మాసం ఖద్దరును 1 వ మాసం బంధవిమోచనమును తక్కిన మాసములు మహాత్మా గాంధిగారి సుగుణములను సూచించును.

ప్రార్థనము

స్వరాజ్యస్థాపనకై నేను చేసిన చేయుచున్న కృషి స్వల్పము. గాంధిమహాత్ముని శిష్యులలో బోల్చినయెడల నేను కించిజ్ఞుడను. అయినను నా మనస్సాక్షి పురికొల్పుటచే నేను దీనికి ప్రారంభకుడ నగుభాగ్యము నాకు లభించినది. ఈయుద్యమము దీపమువంటిది. నేను దీపము చేతబట్టుకొని పోయువాడను. వెలుగు నిచ్చునది దీపముగాని పోయువాడు కాదు. పోయువానిగుణముల విమర్శించుట యనవసరము గాన దీని నందరవలంబించెదరని ప్రార్థించు చున్నాను.

రెండవసంవత్సరం గాంధిశక పంచాంగము

రుధిరోద్గారి సంవత్సర చైత్ర శు ౧ రోజున ౧౯౨౩ సంవత్సరము మార్చి ౧౮ తేది యనగా గాంధిశక ౨-వ సంవత్సరమున కారంభము. అదియే సంవత్సరాది.

ఆశాపిశాచము

రామదాసు గారు

ఎంతటిదానవే గడుసరీ మము సిల్గుల నెన్నొ బెట్టి యా
వంతయుఁ దృప్తిఁబొంద వహహా ! నినుగెల్వఁగ యోగికైన గో
రంత వశంబె యాత్మసమరంబును గూర్తువు నిన్ను గొల్చినన్
వంతలు దప్ప వెవ్వరికి ! వారిజగర్భునకైన తృష్ణకో.

ఉ. త్యాగము సున్న ధర్మము నధర్మమునుం బరికింపనీయ వు
ద్యోగము పాపదింతను నెదో క్రియ నీహఫలింపఁజేయుటల్
భోగము సున్న రాగ మనఁ ! బో యిఁక నిస్వరియింపఁజేసినన్
చాఁగిలి మ్రొక్క జేసెదవు ! సర్వజనాళికి కార్యసిద్ధికిన్.

ఉ. నీ వొక దయ్యమన్న నది ! నిక్కము నిక్కము కాక యుండినన్
దేవుఁ డొసంగువారి గని ! తృప్తి వహింపక యన్యకాంతుచే
జీవము బాముగూర్చి ! చెడుచేతల నాత్మ నెఱుంగ లేక నీ
కైవసమై త్రపారహితుఁడై చరియించును మెల్ల వేళలన్.

సీ. మీరు వొసంగిన ! మేలుమే లనుచుండు, కాసు నిమ్మన్నచోఁ ! గసరుచుండు
దేశసేవ యటన్న ! చూచెద మనుచుండు, పరుల కుపకృతి యనఁ ! బలుకకుండు
నీచ మటన్నచో ! నేచక్కి యనుచుండు, ధనప్రాణముల కంకి ! మనుపుచుండు
మోక్ష మటన్నను ! మోము విప్పుచునుండు, పరమ పామ్మని బిట్టు ! పల్కుచుండు

గీ. కోరెనా దేనినైన నేకొలదికైన, వశముచేయక స్వాంతమ్ము ! వశము కాదు
నీవు పట్టినవారికో ! నీరజాక్షి, ఆశ నిజము పిశాచ మేమన్నగాని.

Sriyut Sarvabhuta Dayal Anjaneya Dass

శ్రీయుత సర్వభూతదయాళు ఆంజనేయ దాసు

Sriyuta Satavadhanis Chella Pilla Venkatasastry and Kasi Krishnachary

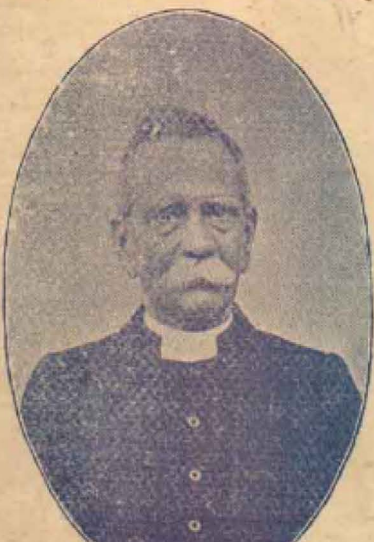
శ్రీయుత శతావధానులు చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి
కాశీ కృష్ణాచార్యులు

Sriyut Jinwala, Rangoon

శ్రీయుత జిన్వాలా, రంగూను

Canon Rev. D. Anantham, Bezwada

కాన్సన్ రివరెండు
ధన్వాద అనంతం, బెజవాడ

Vidwan K. Seshasastry A. V. S.

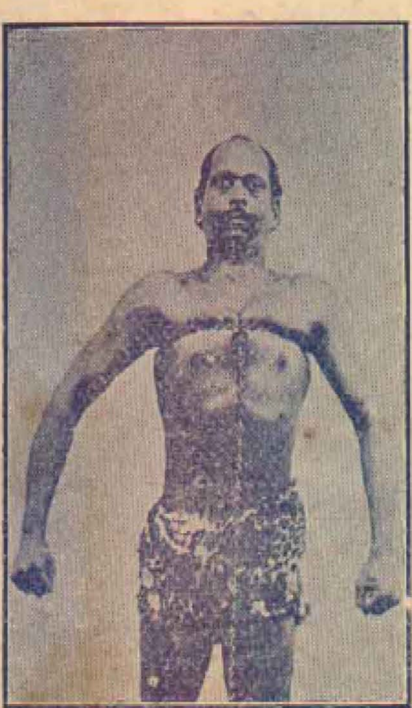
విద్వాన్ కే. శేషశాస్త్రి ఏ. వి. ఎస్.

Sriyut Babu Moti Lal Roy

శ్రీయుత బాబూమోతీలాలు రాయి

Professor Hanumad bhakta Bellari Narasimharao

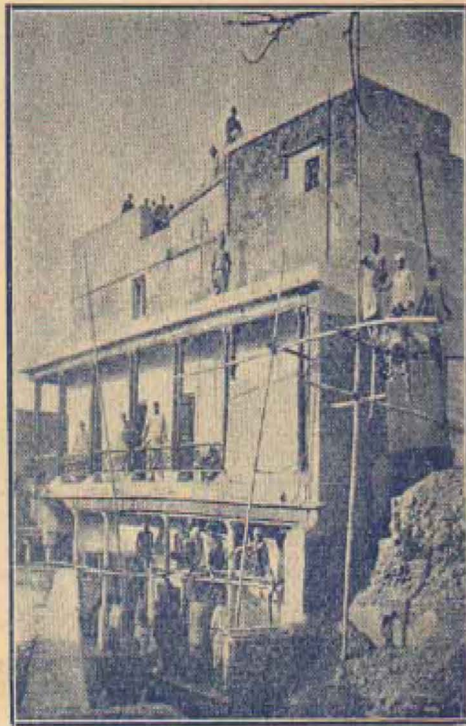
ప్రొఫెసరు హనుమద్భక్త బల్లారి నరసింహరావు

Temple Main Tower at Yelamarru Village Gudivada Taluq, Kistna Dt.

గుడివాడ తాలూకాలోని
యెలమర్రు గ్రామమునందలి గాలిగోపురము

Arya Vysya Chowltry; Kshemeswaraghat, Benares city

కాశీలో క్షేమేశ్వరఘట్టమునందలి ఆర్యవైశ్యసత్రము

Artist Simhachelam

చిత్రకారుడు సింహాచలం

Sarada Vilasa Readingroom, Antervedipalem

శారదావిలాస పఠనమందిరము, అంతర్వేదిపాలెం

Late Tata Venkata Ramanayya

కీ॥ శే॥ తాతా వెంకటరమణయ్య

శిశుకల్పనాశక్తి

శ్రీ. హెచ్. వి. యస్. నారాయణ గారు, బి. ఏ., యల్. టి.

చిన్నపిల్లల చిత్తవృత్తులు చిత్రములుగా నుండు నని తల్లిదండ్రులే గాక శిశువులతో నేపాటిసంపర్కముగలవారికైనను తోపక మానదు. శిశువు లెక్కువగ నూహాప్రపంచమందే వసించి దానినే వారి యానందమునకు నాధారము చేసికొనుటచే వారు సుషుప్త్యవస్థయందున్న వారివలె నుందురు. వారిచేష్టలు పలుకులు వీనిమూలమున నీయంశము మనకు గోచరించును. ఇందు వివాదాంశ మెంతమాత్రము లేదు. వారి చిత్తవృత్తులు వివిధగతుల మెలంగుటచే నవి మనపరిశీలనమునకును ఆలోచనమునకును ఆస్పదములుగ నున్నవి.

ఒకపిల్ల యొరులు తీయువఱకును కూర్చుండబెట్టిన చోటనే కూర్చుండియుండును. ఇంకొకపిల్ల తనతల్లి వినుకొనునంతటి యల్లరి చేయును. వేరొక పిల్ల గంతులు వేయకుండ కొంతసేపయిన నుండ లేదు. మఱొకపిల్ల వసపోసిన పిట్టవలె వాగుచునే యుండును. కొందఱేడ్వకుండ నుండనే యుండరు. ఇకకొందఱు ఎంత నలిపినను నవ్వుచునే యుందురు. వేఱొకకొంద ఱెప్పుడు తీక్ష్ణముగ యోచించుచుందురు. మఱికొందఱు ఆటపాటల మఱగి బువ్వమాటయే మఱచి తల్లిపిలచినను 'రాను, పో' అనుచు ఆటలదృష్టినే యుందురు.

ఇట్టిభేదములు కానవచ్చినను ప్రతిశిశువు నూహాప్రపంచమందు కొంతకాలమయిన నుండక మానదు. కాని కొందఱికీయూహా మిక్కుటముగ నుండి కొన్నియేండ్లవఱకును నుండును. సామాన్యముగ శిశువులు తాము చూచుచున్న వస్తువులను యథారూపముగ గ్రహింపరు. పిట్టకథలను వినినప్పుడును చిత్తరువులను చూచినప్పుడును వారి యందలి యూహాలువిజృంభించి వారి వాసంవమున మునుఁగునట్లు చేయును. ఈశైశవస్వభావము కొన్నిపట్టుల పెండ్లివచ్చినవారియందును గాంచనగును. వారి యెడల నందు ఇట్టి శైశవస్వభావమును చూచి 'పసితనము' 'పిల్లాటలు' మొదలగు మాటలను కొందఱు వాడుచుండుట మన కెఱుకయే.

బాహ్యప్రపంచమునకును ఊహాప్రపంచమునకును సంబంధము లేకపోలేదు. బాహ్యప్రపంచజ్ఞానము ఊహాప్రపంచజ్ఞానమున కాధారమయి యున్నది. ప్రపంచమందలి వస్తువులను వాని గుణములను మేధస్సు పంచేంద్రియములమూలమున గ్రహించుచున్నది. ఇట్టి గ్రహణశక్తి మేధస్సునకు మాత్రమే కలదు. దీనికే ఆలోచనశక్తి కూడ గలదు. శిశువులకు జన్మకాలమున మేధస్సున నూహాపోహాము లేవియును లేక శుభ్ర ఫలకమువలె నుండును. బాహ్యప్రపంచము పంచేంద్రియములు మేధస్సు నివి ప్రతిశిశువునకు సమానము లయి యుండుటచే జననకాల మాదిగ కొంతకాలమువఱకు వారి యూహాలు ఒకేరీతిగ నుండు నని మన మనుకొనవచ్చును. కాని లోకానుభవము వేఱురీతిని చూపట్టుచున్నది.

సమానవయస్సు గల పిల్లలను దీపావళినాఁడు బాణసంచాను గాల్చుచోట నిలువఁబెట్టినచో నొకపిల్ల బాణముఁ ధామ్మని ప్రేలినతోడనే అమితానందమును బొంది గంతులు వేయును. ఆశబ్దమును వినినతోడనే గుక్కపట్టి యేడ్వ సాగును మరొకతె. కాని యీపిల్లకు మతాబుల గాల్చిన పట్టరాని సంతోషము. వీనివైపున కయిన మొదటిపిల్ల చూడక ధామ్మని శబ్దించు బాణములనే చూచుచుండును. జట్కాబండి పోవుచో దానిని చూచు పిల్లలలో నొకడు గుఱ్ఱము వడిగా పోవుటను చూచి యాశ్చర్యపడును. ఇంకొకడు ఆకుపచ్చని కప్పునకై వేయబడిన చిత్రమునే అవలోకించుచుండును. వేఱొకడు చక్రభ్రమణమును వీక్షించుచు దాని శబ్దమునే వినుచుండును. ఒక్కొకబాలున కొక్కొక్క యింద్రియము సూక్ష్మముగ నుండును. ఆయాయింద్రియములద్వారా బాలురు జ్ఞానము త్వరలో గ్రహింపగలరు.

మేఘములను జూపి మూడేండ్లవయస్సుగల పిల్లల నివి యేమి యని యడిగినచో వారు పొగ యనియు కెంపా యనియు బూచివాఁ డనియు వివిధనామముల ప్రయోగించి చెప్పుదురు. ఇటుల నొకేవస్తువు పిల్లల యందు వేర్వేఱు భావములను అపేక్షలకు ఊహాలను జనింపఁజేయుచుండును.

అయినను పిల్లలందఱకును సామాన్యముగ ప్రీతిని గలుగఁజేయు నవి అనేకము లున్నవి. 'అనఁగా ఒకరాజు ఆరాజు కేడుగురు కొడుకులు' ఈకథను ఎన్నిమారులు చెప్పినను శ్రద్ధగా విని-చివరచెప్పు జవాబుకొఱకు వచ్చునరికి నవ్వకుండ నుండగలిగిన పిల్లను నేను జూచియెఱుంగను. ఈచిన్నకథలో నెన్నో భావప్రదర్శనము లిమిడియున్నవి. ఎన్నియో వేర్వేఱు ఊహాలను త్వరితముగా పుట్టించు విషయము లిందున్నవి. రాజుతో ప్రారంభమయి చీమలో అంతమయినది ఈకథ. ఈమధ్య ఎన్ని వస్తువులు కార్యములు గుణములు ప్రదర్శింపబడినవో! ఎక్కువ విషయముల గ్రహించు నభిలాష పిల్లలకుండుటచేత వారు ఒక దానిమీదనే బుద్ధిని నిలుపలేరు. వేర్వేఱు విషయముల నొకదానివెంట నొకటి ప్రదర్శింపబడుటచేత వానిని బాలురు చులుకగా గ్రహింతురు. ఈ చులుకదనమే కుతూహలము పుట్టుటకు కారణము.

శిశువుల యూహాలు వారు గ్రహింపబోవు వస్తువుల తత్వమును బట్టియే గాక వారివారి నైజగుణములనుబట్టికూడ నుండును. ఇట్టి స్వభావము కొంతవరకు పైతృకమై యుండును. ఇంతియే గాక నేదైన నొక వస్తువును శిశువులు చూచినపుడు తత్కాలమున వారిమనస్సునం దేయేయూహాలు ఆక్రమించియుండునో వానినిబట్టికూడ ఆవస్తువుల గుణములను వారు గ్రహింతురు. వయస్సువచ్చినవారియెడలకూడ నై

విషయములు వర్తించును. అర్ధరాత్రివేళ వీథివెంబడి హోరని వర్షము కురియుచున్నపుడు హరిశ్చంద్రనాటకమును జూచి యింటికి వచ్చుచున్నవానికి దూరమునను్న మ్యునిసిపల్ దీపము కొఱవిదయ్యమువలె కనబడవచ్చును. ప్రియమిత్రునిరాకకై నిరీక్షించుచు కూర్చునియున్నవాని కేమాత్రము తలుపుదప్పుడయినను తనస్నేహితుడే వచ్చెనని యనుకొనును గదా! కొందఱుబాలురు సుందరమై యాహ్లాదకరమగు వస్తుచయముతోనే దినమంతయును నాడుకొనుచు నానందించుచుందురు, మఱికొందఱు సాధారణముగ చీమ మొదలగువానిని హింసించుటయం దాసక్తి గలిగియుందురు.

పిల్లలయం దన్నిటికంటెను ఎక్కువఅద్భుతముగ మనకు గనిపించునది వారి కల్పనాశక్తి. దానినే కవిత యనవచ్చును. "ఏనాడీశ్వరుడు ప్రపంచమును నిర్మింప సంకల్పించెనో ఆనాడే కవిత్వ ముద్భవించినది." ఆకవితాశక్తి మెండుగానున్న శిశువులయందు దేవుడు రూపుదంది యున్నాడని చెప్పుట యుచితమే కదా!

శిశువులకు వారి చుట్టుపట్టులనుండు వస్తువులనుగూర్చి నేర్చుకొనవలయునను కాంక్ష మెండు. మనకు చెప్పుటకు ఓపిక శిశుమనోవృత్తిని గ్రహింప శక్తియు నుండవలయునే గాని శిశువులు 'అదియేమి, ఇదియేమి?' అని విసుగు విరామములేక ఆశ్చర్యముగ ప్రకటించు చూపులతో ప్రశ్నించుచునే యుందురు. ఇంద్రియములద్వారా యెఱుకపడు వస్తుసముదాయమును గుఱించి నేర్చుకొను కాంక్షతోపాటు క్రొత్త వస్తువులను వెదకికొను కాంక్షకూడ నెక్కువగ కలుగును. అందుచేతనే పిల్లల యింద్రియము లెక్కువచుఱుకుగా నుండును. ఇంతియేగాక నొక యింద్రియముచే నెఱిగినదానిని మఱియొక యింద్రియమూలమున నెఱుగవలయునని కూడ వారు ప్రయత్నించుచుందురు. చూచినవాని నెల్లను తాకబోదురు తాకినవానిని రుచిచూడబోదురు. దగ్గఱ నొకదానిని మన చేతిలోనుండుటను పిల్లలు చూచిన దాని నందికొన చేతుల జాచును, తనచేతుల బట్టికొని నోట బెట్టుకొనును. పిదప చేతతట్టిగాని నేలపైగొట్టిగాని శబ్దమును వినజూచును. వయస్సు వచ్చినకొలది లోకవ్యవహారములయందు తగిలియుండుటచేత మనకున నిట్టి కోరిక యడుగంటును. పసిపిల్లలకు లోకమునం దన్నియు సమానమైన యాశ్చర్యమును గొల్పును. ప్రతివస్తువు పిల్లలవాంఛను తీర్చుటయందు వారి కుపయోగించును. కనుక నవి యన్నియును వారికి చెలికాండ్రే. వాని నన్నిటిని శిశువు ప్రేమించును. రాను రాను జీవితోపయోగమును బట్టి వాని భేదముచేయ నుపక్రమించును.

కవియందు ప్రజ్వలించు ప్రేమ శిశువులందు నిష్కళంకమై తనరుచున్నది. క్రమక్రమముగా పరవస్తువులనుండి ప్రేమను తొలగించి తన్నుదా ప్రేమించుకొన నేర్చుకొనును. ప్రేమపూరితము లగు హృదయములు గల యిట్టిశిశువుల ముద్దుదనమును గ్రహించి యానందించు మహాభాగ్యమును విడనాడి అల్లరిచేయుదు రను మిషచే వారి నెత్తుకొని యాడించుటకై నిరంతరము దాదులకు ఒప్పగించు తలిదండ్రులను జూచిన జాలి పుట్టకమానదు.

శిశువు వస్తువులను గ్రహించునపుడు వానిలో వాని కేదేని సంబంధ ముండిన దాని శీఘ్రముగ కనిపెట్టును. ఒకవేళ సంబంధ మంతగా లేకపోయినను దానిని కొంతవఱకు కల్పించుశక్తికూడ శిశువునకు కలదు. ఇట్టిశక్తి శిశువునకు నైజముగ యుండవచ్చును. లేక యావశ్యకతను బట్టి యది గలుగవచ్చును. పరస్పరసంబంధముగల వస్తుచయమును జ్ఞప్తియందుంచుకొనుట, అట్టిసంబంధము లేనివానిని గ్రహించుటకంటె మిక్కిలి సులభము. ఇంతియేగాక ఏదేని ఒకవస్తువును తెలిసికొనినపిమ్మట దానికి సంబంధించినవానిని గ్రహించుట సులభము. గనుక అట్టిసంబంధమును కలుగజేసి యయినను లోకమందలి పదార్థముల నొకదానివెంబడి నొకదాని తెలిసికొన శిశువు ప్రయత్నించును. పెద్దవుల్లిపాయను చూచి అది బొంగరమని తలచి త్రిప్పుచుందురు. ఉసిరికకాయలతో పిల్లలు గోలీలయాట నాడుదురు. వస్తువుల యాకారమందలి పరస్పరసంబంధమును బట్టి వానిగుణములందును అట్టిసంబంధము గల దని యూహించును శిశువు. బ్రహ్మజెముడుపాదను జూచిన నది జడిసికొనును. దీనియందు క్రౌర్యభావము శిశువునకు స్పష్టపడునేమో!

క్రొత్తవస్తువు నేదేని మనము చూచినపుడును దానియందు ఇదివఱకు మనము చూచియున్న వస్తువును బోలియుండు భాగమే మనమనస్సునకు మొదట తట్టును. పిమ్మట తదితరభాగములు పొడగట్టును. అటులనే శిశువులయందును కానివస్తువులందలి వ్యత్యాసమును గ్రహించు శక్తి శిశువుల కంతగా లేకుండుటచేత పలువస్తువులను వారు ఒక్కపేరిటనే పిలుచుట తటస్థించును.

శిశువు తెలిసియుండు వస్తువులు కొన్నియే యై యుండును. కాన అది క్రొత్తగా గ్రహింపబోవు వస్తువునకును పూర్వ మెఱిగియున్న వానికిని సులభముగ సంబంధ మేర్పఱుపగలదు. వయసు వచ్చుకొలది శిశువు గ్రహించినవస్తువులసంఖ్య హెచ్చుచుండును గాన ఇట్టిపోలికలను కనుగొనుట అంతగ సాధ్యము కాకుండును.

శిశువులకు వస్తువులలో కొన్ని వాని యాకారముచేతగాని, రంగుచేతగాని రుచిచేతగాని ఇంపుగొల్పి వారిమనముల నాకర్షించును. వానిని కుతూహలముతో శ్రద్ధగ దర్శనమునే గ్రహింతురు. ఇట్టివానితో సంబంధము కల్పించి మిగిలినవానిని గ్రహించును. వస్తుజ్ఞానము వృద్ధియగుటకు ఇది యొకమార్గము.

ఇట్లు గ్రహించిన క్రొత్తవస్తువులకు వచ్చియురాని మాటలతో పేళ్లు పెట్టినపుడు శిశువు తా నిదివఱకు గ్రహించిన యేవస్తువుతో మెండుగ నుండునో దానిపేరనే నూతనవస్తువును పిలుచును. ఇట్టిపేర్లు బాలురకు మిక్కిలి యుచితముగ నుండును. కవులు వర్ణనలలో నుపయోగించు నలంకారములు తమంతటతామె అప్రయత్నముగ శిశువులందు వెలువడుచుండును. సంధ్యాసమయమందు ఆకాశమందున్న ఎఱుపు రంగును చూచి జేగురుమన్ను అని పిల్ల నుడివి యెవ రచ్చట దానినుంచిరో యని యోచించును.

మూడునాలుగేండ్లవయసు గల్గినపిల్ల ప్రాతవస్తువునకును క్రొత్తగ చూచిన వస్తువునకును భేదమును గమనించి యీరెండువస్తువులు నొక

పేకా పనియు క్రొత్తది ప్రాతదానిని పోలియున్నదని గ్రహించి ఉపమాలంకారమును ఉపయోగించి మాట్లాడుచుండును. తెలుగు అక్షరములలో 'అ ఆ' లను తొట్టిపడవలని పిల్లలు పిలుచుట కలదు. కొంతకాలమయినపిమ్మట 'అ ఆ' లు తొట్టిపడవలవలె నున్నవని చెప్పుదురు. కొన్నివస్తువులను సంజ్ఞలను జంతువుల పిలుచునట్లు పేళ్లుపెట్టి పిలుచుచుండుటకలదు 'ఓ' లను కొంగలనియు, 'ఋ' అను అక్షరమును రైలుబండియనియు కొందఱు పిల్లలనుట వినియుందుము. 'ఱ' ను 'బండిఱ' అనుటకు కారణ మూహింపవచ్చును.

తరగతులుగా వస్తువులను విభజించి యేర్పఱచు నవస్థ తరువాతది. ఒక్కొకప్పుడు శిశువులు కనిపెట్టు పోలికలు మిక్కిలి దుడుకుగా నుండును. నక్షత్రముల జూచి దేవునిపంపటినుండి వచ్చు నిప్పుకణములని ధైర్యముగా చెప్పుట శిశువుయొక్క గుండెనిబ్బరమును చాటించి మన కాశ్చర్యమును గొల్పదా! వర్షముకురిసి వెలిసినపిమ్మట చెట్లయాకుల నుండి నీటిబొట్లు కారుటచూచి చెట్లు ఏడ్చుచున్నవని శిశువు భావించి కరుణారస ముట్టిపడుమాటలలో దానివైపు దృష్టి నిల్పి చెట్టుయొక్క విచారమునుబాపు తలంపులో ఏల యేడ్చుచున్నదని ప్రక్కనున్నవారి నడుగుట గలదు.

అర్థాలంకారములే కాకుండ శబ్దాలంకారముల సమయము పెక్కుమంది శిశువు లుపయోగింతురు. ఇతరులు వాని నుపయోగించిన గ్రహించి యానందింతురు. పదములమాదిరి పదములగూర్చి సందర్భానుసారము ప్రయోగించుశక్తికూడ వారికిగలదు 'దాయి దాయి దామా!' అన్న పాటలో 'వెండిగిన్నె తేవే' అని తల్లి చెప్పుచుండగా మూడేండ్లపిల్లయొకతె 'మొండిచేటు తేవే' అని చెప్పి నవ్వెను. వెండిగిన్నెకంటె మొండిచేటయే ఆపిల్ల తఱుచు చూచుచుండుటచే గాబోలు నట్లనెను! 'మంగళహారతి యవే' అని పాటపాడుచుండగా మజ్జిగనమ్ముచునిషి లోనికివచ్చుటను జూచి 'మజ్జిగవా డడుగోనే' అని వెనుకపాటలో కలిపిపాడెను మూడుసంవత్సరములు గడచినపిల్ల.

మత్తకోకిల కవిరాజవిరాజితము తరల మొదలయిన వృత్తముల మనము చదువునపుడు పిల్ల లతిజాగ్రత్తతో వానిని వినుచు నక్రమముగ లయవేయుచు దల నూచుచు కనుపాపల కదల్చుచు నృత్యము చేయుటకూడ కలదు. కొన్ని అక్షరములధ్వని పిల్లల నెక్కువగ నాకర్షించును. 'లాంతరు' అనుటకు బదులు 'తింతరు' అనుట కొందఱు పిల్లలకు సులభముగ కనిపించును. కొందఱు 'చీకటి' కి 'చీటకి' అందురు. అట్లు కాదని ఎంతచెప్పినను అపపదముల నే యుపయోగింతురు. ఎందుచేతనో!

కీచుపిట్ట యని వినుటచేత నొకపిల్లను పిలిచిన అది ఎంతయో సంతసించి ఆమాటనే తరుచుగా కొన్ని రోజులవఱకు ఆనందముతో ఉచ్చరించుచుండుట నే నెఱుగుదును. 'కీచు కీచు' మని ధ్వని ఆపదమున నుండుటయే దీనికి కారణమయి యుండునోపు.

ఊహాప్రపంచమందలి లోకలు కొన్ని మన కగమ్యగోచరములని మన మొప్పుకొనక తప్పదు. ఒకమనిషియొక్క పేరును మనము వినినప్పుడును పుస్తకములందు చదివినపుడును వానియాకారము మనమనస్సునకు స్ఫురించును. కాని యందఱికిని ఒకేవిగ్రహము స్ఫురింపక పోవచ్చును. శిశువులయందు దీనికంటెను వైపరీత్యములు పొడగట్టును. శబ్దముల వినిన రంగును రంగును చూచిన రుచియును రుచినిబట్టి భావమును శిశువుల మనస్సులకు తోచునని వారివిషయమయి తలపోసినవా రెఱుగకపోరు. పూర్వవస్తువుతో సంబంధము కలుగజేయు శక్తియే యిట్టి యూహలకు కారణ మయి యుండవచ్చును.

ఒక్కొకప్పుడు శిశువులందు కల్పనాశక్తి మితిలేని దయి యుండి వారల భ్రమింపజేయును. ఒకపిల్ల అర్ధచంద్రుని చూచి దానిరంగు, కచ్చెరువంటి ఆనందాబ్ధిని మునిగి భ్రమించి దాని నోట వేసికొనె నట.

ఇట్లు ఊహాప్రపంచమందు విచ్చలవిడిగసంచరించు శిశువులజూచి మనమే యానందమును బొంద, స్వయముగా ననుభవించు శిశువులయానందమునకు మేరయుండునా ? వారికి వయసు వచ్చినకొలది ఐహికబంధము లెక్కువయి బిగువగును. వారినిఊహాప్రపంచమునుండి తొలగించి ధనము కీర్తి సౌఖ్యము - వీనిసంపాదనమందె వారిమనస్సును లగ్నము చేయించును. బ్రదుకుతెరువుల వెదకుటయందు ఇచ్చ యెక్కువగును. కఠినమైన ప్రపంచవ్యవహారముల నెఱిగి వానినాచరించు వారలలో చాంగల్యమెక్కువైనకొలది శైశవమునందలి కల్పనాశక్తి క్షీణించును.

బాలెంతరాలు

సాహిత్యసరస్వతి సీరిపి ఆంజనేయులు గారు

మాసము లైదు కాలగతి । మాసెను జీవిక చెల్లె నక్కటా! వ్య
త్యాసము చేసెఁగాక రుజ; । యాతన లన్నిటినిన్ సహించి, నీ
కోసము కాదె ప్రాణములఁ।గూడ ధరించుట యింతదవ్వ, నా
యాస నిరాశ యయ్యెఁ; జగ।మంతయు శూన్యమ కా సుతాగ్రణీ!

మ. పదుమూఁడేఁడులు నిండె నేగృహిణి నై । ప్రార్థింపఁగా లేదు నె
మ్మది నెక్కింతియు నేని సంతతికినై; । మాకున్ బ్రియం బొప్ప నీ
వె, దయాతత్పరతన్ గుమారు నిడి, యెం।తే మోదమున్ గొల్పి, యా
పద నొందించి, హఠాత్తుగా నిసుఁగుఁ బా।పన్ బాడియే దైవమా!

చ. అనుచుఁ బ్రసూత యోర్తు, భవనాంతరమందలి శయ్యపై సతీ
జనసముదాయమధ్యమున । సంతతదుఃఖపరీతచిత్తయై
తనువును జేర్చి, రోగమును । దాపము హెచ్చుకొలంది సైఁచి, లో
న నెసఁగుఁ బుత్రశోకము సహించుకొనంగ నశక్త యయ్యె, హా!

క.వి. అలజడి నొందకు । మమ్మరో! నీకది । యత్యశుభమ్మన । కాస్పదమా
గలుగదె సంతు సుఖమ్మగ నుండినఁ । గాలము మించెనె? । కష్టములన్
దలఁచి వగర్పక । తాళికనొందు మ।తమ్మ హితమ్మని । ధర్మకథా
వళులను దెల్పిరి । వారిజనేత్రలు । వారికిఁ దోఁచిన । వైఖరితోన్.

మ. ఉపచారమ్ములు సల్పువారు సతి కెం।తో శక్తియుక్తిన్, గుమా
రుపయిన్ నెక్కొను భ్రాంతిఁ బోనడఁచువా।రున్, బోలమున్ గాంచఁ బ
థ్యపదార్థమ్ములఁ గూర్చువారును, నితాం।తాయాసమున్ దీర్చి తీ
వ్రపరీతాప మడంచువారు నయి, చె।ల్వల్ పొల్చి రప్పట్టునన్.

ఉ. మానిని వారిసేవఁ గొన । మానెను; వీడదు ప్రేమ పట్టిపై;
పూనదు ధైర్య; మౌషధము । ముట్టదు; లంఘణవృత్తి నుండియుం
దా నెలుఁగెత్తి బిట్టఱచు; । ధారగ రాల్చును శోకబాష్పముల్;
సూనునిఁజూడ నెంచుఁ; దన । చూడ్కిని నెల్లెడలన్ వెలార్చుచున్.

క. కనుఁగొని యీచర్యల నె, మ్మనమున భీతియును జింత । మల్లడిఁగొన 'నీ
వనితామణి మనఁ గల్గునె?', యనుచు వితర్కించి రచటి । యతివలు కడిఁదిన్.

తే. తెవులు హెచ్చిల్లె, సలఁతయుఁ।దీవ్రమయ్యెఁ, గంఠనాళము శ్లేష్మయు।క్తముగ మూఁతె,
మాట లడఁగెను, దృష్టియు।మాంద్యమయ్యెఁ, దలఁపు వేఱయ్యె, నసువులఁ।దొలఁగెనింతి.

తే. కన్నతల్లికి సంతుపైఁ । గల్గు కూర్మి, యగును బ్రాణాధికం బట్టు । లగుట, మాత
జీవములనైన లీల వర్జింపఁ గలదు; గాని గర్భశోకాబ్ధినిఁ । గడవలేదు.

తే. పుత్త్రశోకాగ్నిఁ గ్రాఁగుట । పోలునొక్కొ! మాతకేనియుఁ బితకేని । మర్త్యులెందు
నీశ్వరాదేశము నతిక్ర।మించువారె? స్వప్నగతి లోక మగుట విచార మేల?

శవవహనము

మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ గారు

"అనాథప్రేతసంస్కారాత్ కోటియజ్ఞఫలం లభేత్" అను వ్యాఖ్యానుసరణముగా శవవాహకత్వము ముఖ్యాచరణీయ మని శాస్త్రములు చెప్పుచుండ, నీ కాలమున నియ్యది ముఖ్యముగ బ్రాహ్మణాదిజాతులలో కొన్నిచోట్ల నిరాకరింపఁబడి యెంతటి స్వచ్ఛ పురుష కళేబరమైనను సంస్కారమునకు వాహకులు లేక మిక్కిలి ప్రయాసపడుటయే కాక కొన్ని సమయములం దన్యజాతులవారిచే సంస్కరింపఁబడుచు వచ్చుచున్నది. ఈ విషయము జూడ వాహకత్వ నిరాకరణావలంబులలో ప్రప్రథములు బ్రాహ్మణులు. వాహకత్వావలంబులలో ప్రప్రథములు మహమ్మదీయులు. తక్కినవారన్న మధ్యము లనఁ జెప్పవచ్చును. ఈకృత్యమును కొందఱికి నిరాకరింపవలె నని ముఖ్యాభిప్రాయము లేకున్నను - వాహకులు నక్షత్రదర్శనపర్యంతము ఆశౌచమునఁబట్టి యుపవాస ముండి యజ్ఞోపవీతముల ధరింపనిదె భుజింపఁగూడ దని శాస్త్రనిబంధన ముండుటచే నట్లు చేయుటకు మనస్కరింపక బద్ధకించి సోమరులై కొందఱును వియ్యపువారైనచో వియ్యపుబిడ్డ వియ్యపువారు మోయఁగూడ దను మిష పెట్టుకొని కేవల వియ్యపువారైనను వారి కెంతయో మూర్ఖులైనను తొలంగిపోయి కొందఱును తప్పించుకొనుచున్నారు. పెండ్లిండ్లలో వియ్యపువారమని విఱ్ఱవీఁగి పెద్దపీటలు వేయించుకొని గౌరవము లంది భుజించు వియ్యపువారు ప్రేత కిది తప్ప వేఱొండు సేవ చేయఁజాలనట్టియు వాహకులకై యిబ్బందిపడునట్టియు సమయమున సాయపడుటకు బుద్ధిపుట్టక పనికి రామని చెప్పి జాఱుకొనుచున్నారు. వాహకత్వమును నిరాకరించిన మోమోటమి వచ్చు నని యెంచి యాసైపునకైన పోకయును పోయినను సమయమునకు ముఖము తప్పించుచు కొందఱును తప్పించుకొను చున్నారు. సమయమున నుండియు నిరాకరించుచు కొందఱును తొలగు చున్నారు. ఇందువలన లోకమునఁ గల్గుచుండిన యిబ్బంది లట్లుండ పిదుమిక్కిలి అశాస్త్రీయముగ నన్యజాతులవారే వీరిని తిట్టుచు మోసికొనిపోవుటయును తటస్థించుచున్నది. ఇయ్యది వారికిఁ బ్రత్యేక మయ్యెను వీక్షించి మిన్న కుండుటయును గల్గుచున్నది—ఈఘోరనిరాకరణము ముఖ్యముగ విషూచికాదివ్యాధిపీడితశవములపట్ల జరుగుచున్నది. ఇట్టివేళలందు దీనులును శ్మశానబాంధవులును నగు నంత్యజాతిసోదరులే దిక్కగుచున్నారు. వారి కెట్టి ప్రాణభీతియు లేదట, వీరికిఁ గలదట, పై వ్యాధులు వీరికన్న వారికే సులభముగ రాగలవు. అట్టియెడ నేమి యెఱుంగని పంచములకుఁ గల ధైర్యసాహసము లెన్నియో యెఱుంగుదు మన్న వీరి కేల నుండరాదో? స్వమతములం దభిమాన మెంత యుండినను పైసమయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము ఈ విషయమును విడనాడి స్వచ్ఛముగు నుత్తమజాతిక కళేబరములను పంచములపాలు చేయుచు పాతకమున కొడిగట్టుచున్నారు. ఇట్టి యంటువ్యాధి కలుగని శవముల పట్లను నిరాకరించుటకు ఉపవాసయజ్ఞోపవీతధారణాదులు ముఖ్యకారణములు. ఇంతమాత్రమున తమమతమునఁబట్టి తమతో సమానముగానుండి చనిపోయినవానివిషయమై యిట్లు చేయుటధర్మమా? శాస్త్రకారులుగూడ ప్రతివిషయమునను నిబంధనల నేర్పఱచియు నిక్కాలమున సబలమనస్కులు పుట్టఁగలరని యెంచి ధర్మములకు ధర్మసూక్ష్మముల నేర్పఱచినారు.—

పైని చెప్పినరీతిని ఉపవాసాశౌచాదుల బట్టవలసియుండినను నిజముగు దుర్బలు లట్లుండలేనిచో అభ్యాపోశనము చేసి యజ్ఞోపవీతముల ధరించి భుజింపవచ్చు నని ధర్మసూక్ష్మము నేర్పరిచినారు. ఇది యెఱింగియు నిరాకరించు మహానుభావులు కొందఱు గలరు. ఈ కాలమున పతితోద్ధారకుల మని బయలువెడలి మతవిషయముల బోధించుచు కర్మాచరణకై పాటుపడుచుంటిమని చెప్పికొను సంస్కర్తలు కూడ నెన్నియో చెప్పుదురు. కాని యెఱింగియున్న సంగతినే యెత్తికొనరు. అక్కటా వారికైన ఈ నీచదశ తొలంగింప మనసు రాదయ్యెను.

ఈ వాహకత్వ నిరాకరణోద్యమము రమారమి 30 యేండ్ల క్రిందట నెక్కుడు వ్యాప్తముగ నుండెడిది. ఇప్పుడో మిగుల కర్మఠులు కాకున్నను ఈ కాలపు యువకులు కొందఱు నీచకృత్యములకు పాల్పడక వాహకత్వ మున భుజమిచ్చుచున్నారు. ఇది యెంతయు సంతోషకరము. కాని యింకొక దురభ్యాసము కలదు. ఎద్దియన, నెవ్వడైన బుద్ధిమంతుడు పాల్పడియుండినచో శవమున కెట్టి సంబంధ బాంధవ్య మున్నను చేరక ప్రప్రథమముననే వీనిపాలఁ బడుదురు. ఇది యెట్టి చిత్రమో చూడుడు - మృతినొందినవానికి సంబంధులు ముఖ్యముగ నిల్చి అట్లు లేనిచో నితరుల కాంపవలసినది కాని ముందే యొరులపైఁ బడుట యధర్మము. దైవ మెల్లరకు నొకడే. సంచిత ప్రారబ్ధంబు లందఱికిని నొకటే. రానున్నది రాకమానదు. సంస్కరణ యన నిదియే. ప్రథమమార్గము కాన నీసాహసమె యెల్లరు పూని మహమ్మదీయాదులవలె శవవాహకత్వమున నభిముఖులై నడిచి నెరవేర్చి కృతకృత్యు లగుదురు గాక!

రాణీ సారంధ

యడ్లపాటి వేంకటసుబ్బారావు గారు

ఏదిసరో పలికిన ♦ బంగారు మువ్వ
పాటపాడెడ నన్న ♦ పలుకకుండెదవు
మాటాడకుండునే ♦ మనసారమె నీకు
మాయన్న యీరాత్రి ♦ మరలి రాడంచు
ఊరక చింతతో ♦ నుండెద నేల
నమ్మను లేనమ్మ ♦ వగటు పొందకుము
అని శీతలాతోడ ♦ హాస్యంబులాడు
సారంధ అటుచూచి ♦ సంభ్రమ మొదవ
"అన్నయ్య! ఇది యేమి! ♦ అర్ధరాత్రమున
తడిసిన వస్త్రాల ♦ తత్తరంబునను
అస్త్రహీనుడ వగుచు ♦ వరుగుదెంచితివి
అని పల్కు చెల్లెలి నట్టె ♦ తాఁ జూచి
"అరులపాలను బడె ♦ నస్త్రశస్త్రా
వలి దాటి వచ్చితి ♦ నాప్రాణభీతి"
అనియెడు సోదరు ♦ ననిరుద్ధు గాంచి
భావతీక్ష్ణత్వము ♦ వదనపద్మమున
అరుణకాంతులు గ్రక్క ♦ నాత్మగౌరవము
దీపింప సారంధ ♦ దిగ్గున లేచి
"వంశమర్యాదను ♦ పాడుచేసితివి
సార్థకనామంబు ♦ చట్టుచేసితివి"
అని తీక్ష్ణదృష్టుల ♦ నతనిపైఁ బఱప
సిగ్గున తల వంచి ♦ "చెల్లెలా! నేడు
జీవితాంతముదాక ♦ స్వప్నాలోన నుండు
వేదపాఠము నాకు ♦ వినిపించినావు"
అని చెప్పుచును నేగె ♦ అంధకారమున.

* * * *

"వంశమర్యాదంచు ♦ పడిపోయె నేల
నాప్రాణకాంతుని ♦ నడిరాత్రి యిట్లు
కూలనాడుచు నిల్లు ♦ తొలఁగి పోవఁగను
చేసితి నీ వట్టె ♦ స్థితిలోన నుండ
హృదయపేటికయందు ♦ హృదయేశు నునిచి
కాపాడకుండునే ♦ కనకంబువోలె
పల్లకిలో నుంచి ♦ భద్రమ్ముగాను"
అనుచును శీతల ♦ అశ్రుల రాల్చ
శాసనాక్షరముల ♦ సారంధ పలికె
"ఇటువంటి స్థితిలోన ♦ నే నుండునెడల
హృదయము ఖడ్గాన ♦ వ్రీలగాఁ జేసు
పల్లకిలోన నే ♦ ప్రాణంబు గొందు"
"ప్రేయసీ! సారంధ! ♦ ప్రియ మొల్కుచుండి
పూర్ణిమాచంద్రుని ♦ బురుడించుచుండు
నీముద్దుముఖ మేమొ ♦ నే చూడఁ జాల
మేఘావృతం బైన ♦ మిహిరాంశువోలె
దీనభావంబును ♦ దెలుపుచు నుండె
చిలుకపల్కు పెదవుల ♦ చెలువంబు బాసె
కురులను దువ్వవు ♦ కోమలతనువు
రమ్యభూషలచేత ♦ రాణింప నీవు
పూఁబోణి ఢిల్లీన ♦ బుందేలునందు
నీవు కాంచినయంత ♦ నిస్తులసుఖము
కాంచగా నుండము ♦ కారణ మేమి"
"కారణమడుగఁగ ♦ కారణ మేమి?
ఓర్ఛాపురంబున ♦ నుంటి రాణిగను
తప్పక ఢిల్లీని ♦ దాసిగా నుంటి
జాగీరుదారుని ♦ జాయ నే నైతి
సుల్తాను నాడించు ♦ శూరులు మీరు
సుల్తానుచే నిప్డు ♦ జోకొట్టఁబడిరి
బుందేలుసింహంబు ♦ బోనలోఁ జొచ్చె
సంతోష మేరీతి ♦ చవిచూడఁ గలను
చిత్తసంక్షోభంబు ♦ చేకూరె నాకు"

* * * *

పచ్చని తోరణాల్ ♦ బావుటా లెగుర
ప్రజల యానందంబు ♦ పిల్లటిల్లఁగ
జీరజా దుర్గంబు ♦ చిందులుద్రొక్క
స్వాతంత్ర్యభావంబు ♦ నాహ్వాళి సలుప
సారంధముఖమున ♦ సంతోష రేఖ
తాండవించుచు భావ♦దర్పమ్ము దెలుప
రాణివాసమ్మున ♦ రమణి గ్రహింప
చంపతురాయఁడు ♦ స్వస్థానమందు
సింహాసనంబున ♦ చెలఁగుచునుండె
బుందేలఖండంబు ♦ పొంగుచునుండె
"సారంధ ముందు నీ ♦ సలహాను గొనక
ఏపనిగాని నే ♦ నెప్పుడు చేయ
చెంబలునదియొడ్డ ♦ చేరియున్నట్టి
ఢిల్లీశుసేనను ♦ ధీకొనలేక
మొహమ్మదీను మురాదు ♦ ముఖ్యులు నన్ను
శరణంబు వేడిరి ♦ సాహాయ్యపడఁగ
ఏమిచేయఁగవచ్చు ♦ నీస్థితియందు
నన విని సారంధ ♦ యాలోచ నేల
ప్రాణంబులను గూడ ♦ వదలుచు నైన
శరణాగతులను ర♦క్షణచేయవలయు
బుందేలువీరుల ♦ పూతరక్తంబు
చెంబలునదియందు ♦ చేరంగవలయు
శరణాగతత్రాణ ♦ సంసర్గమందు

ప్రవహించు టంకేలఁ ♦ రక్తవాహినులు
విరహహాదములొలచు ♦ పేరెక్కినలయు
మానాఁగుమీసాల ♦ మాత్న్య యౌవనులు
నిమ్మపండును మీఁద ♦ నిలుపఁగాఁ జాలు
మెలికలంతిలేగిన ♦ మీసాలవారు
కాలసర్పముఁ బోలు ♦ గడ్డాలవారు
ఎత్తైనభుజముల ♦ నిండంతవారు
ఆజానుబాహుల ♦ గలరెడు వారు
కెనఁదయా రొమ్ముల ♦ పేరెక్కువారు.
ఈటెలపోటుల ♦ హెచ్చైనవారు
కథవాలసాముల ♦ కన్నైనవారు
విల్లునమ్ములధాటి ♦ పేర్వాసివారు
కొమరొప్ప సైశాణి ♦ గుఱ్ఱాలవారు
బుంధేలువీరులు ♦ పుడ మీనిజట్లు
రణరంగకౌతుక ♦ రాగంబు వెడల
ఉత్సాహవాక్యముల్ ♦ యుక్తుల వెడల
తమదు ప్రతాపముల్ ♦ తాఁ జాటుకొంచు
చంపతురాయఁడు ♦ సైన్యంబు నడుప
మొహియుద్దీనుని సైన్య ♦ మును గూడికొంచు
కదలిరి ఘణఘణ ♦ కదనరంగమున

* * * *

పోరు ఘోరం బాయె ♦ పుడమి పైఁ బడరి
ఇరుపక్షములవారు ♦ నెంతయో మంది
కాలుసేతులు పోవ ♦ కడు నేడ్చువారు
పొట్టప్రేవులు వెళ్ల ♦ పొరలెడివారు
తలగ త్తిపోటుల ♦ తారాడువారు
చంపవచ్చిన వారి ♦ చరణంబుఁ గంటి
బ్రతిమాలియుఁ భంగ ♦ పడుచుండువారు
లేవఁగశక్తియు ♦ లేశంబు లేక
హృదయరోషంబున ♦ హెచ్చుగుతిమిని
పటుపటు యనుచును ♦ పండ్లను కొఱికి
హుంకార మొనరించి ♦ యూపిరివిడిచి
వీరశయనంబున ♦ వెలిఁగెడివారు

* * * *

ఎవ రిది చెప్పఁగా? ♦ ఈసేన చూడ
ఆపత్తు దప్పింప ♦ అడ్డమై నిల్చి
చక్రవర్తిని ద్రోలి ♦ జయము చేకూర్చ
దళవాయుఁడుం డెంత ♦ ధైర్యవంతుండో
స్వల్పసైన్యముతోడ ♦ వైరుల దాఁక
ఆహా! ఏమని చెప్ప ♦ ఆతనిశక్తి
సైన్యంబు పురికొల్పి ♦ శత్రుమధ్యమున
వెనువీఁకనే కల్పె ♦ వింతయా రణము
నవయౌవనముతోడ ♦ నవమోహముతోడ
అనుగొ వచ్చుచునుండె ♦ ఆశౌర్యమూర్తి
అని రాజు పిలపోసి ♦ అటు చూడుఁడంతే
పురుషవేషము దాల్చి ♦ పొలుపొందు పొలఁతి
సప్రతేఁ దలవంచి ♦ నవ్వుచు నిలిచె
ప్రేయసి సారంధ ♦ ప్రియు మోర చూచి
చంపకురాయుండు ♦ చకితుండు నాయె.
ఢిల్లీపురాంగన ♦ కీర్తితో వచ్చి
ఔరంగజేబుని ♦ హస్తంబు పట్టె
చంపతురాయండు ♦ జాగీరు వడసె
బారాహజారిత్వ ♦ పదవిని పొందె
సింహాంబుబోనులో ♦ చిక్కెను మరల
సారంధముఖమున ♦ సంతోష మెడలె

* * * *

“అమ్మ గుఱ్ఱంబును ♦ ఆ వలీఖాను
బలవంతమున లాగె ♦ పలువురిలోన
ఒక్కండె నాటను ♦ ఊరకయుంటి”
అని చెప్ప కుఱుఁ డిట్లు ♦ అసహనంబందు
రోషారుణరుచులు ♦ రూపువిక్రాంతి
పర్యదుమునుండఁగ ♦ బాలునిఁ జూచి
“గుఱ్ఱంబు పోయిన ♦ కొద లేదు కాని
నినుఁజూడ దుఃఖమ్ము ♦ నిలువెల్లఁ గ్రమ్మ
బుంధేలువీరుల ♦ పూజ్యరక్తంబు
నీదు నాళంబుల ♦ నిస్తేజ మాయె
శౌర్యహీనుండవై ♦ చానయువోలె
చానతో చెప్పంగ ♦ చనుదెంచినావు
కరవాల మేమాయె ♦ కరమున నీదు
చవిచూపకుంటివి ♦ సమాజమా శక్తి”
అని పురుషాకృతి ♦ నశ్వంబు నెక్కి
కరవాల మొఱనుండి ♦ గ్రక్కునఁదీసి
వీరనిశాపంబు ♦ వెనువెంట రాఁగ
దర్బారు చేరంగఁ ♦ దరుణి తా వెడలె

* * * *

“ఖానుగారూ! మీరు ♦ కడుశౌర్యధనులు
పసివాని బెదరించి ♦ పలువురు గూడి
గుఱ్ఱంబు హరియించి ♦ కులుకుచున్నారు
రణభూమియందును ♦ ప్రాణాపహాన
స్థితిలోన మీ రుండ ♦ చిక్కె నా కిదియు
నాసొత్తు దీనిని ♦ న్యాయంబు దప్పి
దౌర్జన్యవృత్తితో ♦ హాంకిల్లితిరి
బుంధేలరక్తంబు ♦ పొరలుచునున్న
వీరనారీమణి ♦ వెఱవఁగాఁ బోదు
రక్తపాతంబున ♦ రవ్వంతయైన
చలియింపఁగాఁబోదు ♦ సారంధరాణి
ఖానుఁడు అశ్వంబు ♦ క్రమ్మఱనీయ
ననుచును చెప్పంగ ♦ నటులైన నింక
రక్తధారలై దాని ♦ రప్పించు ననుచు
కరవాలములు తీసి ♦ కడఁకతో నున్న
బుంధేలువీరుల ♦ పూనిక గాంచి
ఔరంగజే బిట్లు ♦ అతివతో పలికె
“అశ్వంబు నిప్పింతు ♦ అందుకు మీరు
చెల్లించు వెల యెంతో ♦ చింతింపవచ్చు”
అన విని సారంధ ♦ అణుమాత్రమైన
చలియింప కిట్లనె ♦ సాహస మొప్ప

"నెల యింత యనుచును ♦ భీతిల్ల నేల
జాగీరు మన్నబుల్ ♦ సర్వంబు విడుతు
రాజ్యంబు విడుతును ♦ ప్రాణంబు విడుతు
ఆత్మగౌరవమున ♦ నన్నియు విడుతు
ఆత్మగౌరవము మా ♦ కాధ్యాత్మికంబు
దానికొఱ కెంతైన ♦ ధారవోసెదను"

* * * *

ధిక్కారముల్ గాంచి ♦ తీండ్రించుచున్న
ఔరంగజేబుని ♦ ఆహావదళము
ఓర్ఛాపురంబును ♦ ఊర్జితశక్తి
ముట్టడి వేసెను ♦ మూడువారములు
ఎన్నిరో పోరులు ♦ నిట్టి సేనలను
ముప్పతిప్పలు పెట్టి ♦ పోఁద్రోలినట్టి
చంపతుసింహంబు ♦ జ్వరబాధచేత
మంచంబుపట్టెను ♦ మనసు వేధింప
శత్రుధాటియు చాల ♦ జ్వలిత మౌచుండె
కోటగోడలు వెసఁ ♦ గూలునటంచు
హృదయమందున నెంచి ♦ ప్రేయసి కనిరొ
"జాగీరు మన్నబుల్ ♦ సర్వంబు పోవ
చింత లేశంబును ♦ చేర్వంగనైతి
ప్రజలనిప్పుడు గావ ♦ పటుశక్తిలేమి
పరితాపహృదయంబు ♦ పగులుచునుండె
శృంఖలాబద్ధత ♦ చెఱసాలయందు
ఏరీతి నుంకుదు ♦ హీనపుబ్రతుకు
దుర్గంబు వీడిన ♦ తోడివారలను
అరివీరకరవాల ♦ మాహుతిగావఁగ
ఈప్రాణ ముండిన ♦ నేమిఫలంబు
విశ్వాసపాత్రులై ♦ ప్రేమచేఁ గొలుచు
భటసంఘ మే నెట్లు ♦ పాయంగనేర్తు"
అనుచును చింతించు ♦ ప్రాణేశు చూచి
సారంధ నీరీతి ♦ సలహాను నిచ్చె
"అరిసాహసకుండు మీ ♦ అనుచరులందు
మిత్రభావంబున ♦ మెలఁగుచు రేని
హృదయశాంతిని మీరు ♦ కోటపోటు విడిచి
ఉండఁగలరని నే ♦ నూహించుదాన
అది సానుకూల మౌ ♦ నటుల నేఁ జేతు"

* * * *

సారంధ! అటుచూడు ♦ సైన్యంబు లవిగొ
మసల వెంటాడుచు ♦ మానక వచ్చె
వాగ్దత్తముల్ వీడి ♦ వచ్చుచున్నారు
ఈమాట మున కీవు ♦ ఇచ్చితి గాదె
పుత్రుని ఛత్రసాల్ ♦ పురుషసింహంబు
వార్తను గొనిపోవ ♦ వాని నే పంచి
అరులచేతులఁ గాన ♦ నప్పగించితివి
బుందేలలక్ష్మిని ♦ పొందఁగా వాఁడు
ఆహ్వఁ దటుంచును ♦ అలగారి యయంటి
ఆశ లన్నియు నాకు ♦ అడుగంటిపోయె
అరణ్యమధ్యాన ♦ అందలమందు
పరిపంధిచేతుల ♦ బంధింపబడుదు
శాకంబ్లముందర ♦ సాహసీమణిని
నీచులు బంధింప ♦ నేనోపఁజాల
సమయ మేతెంచెను ♦ సారంధ నీకు
వీరనారీమణి ♦ పేర్వాసి గాంచ
సతిపతిధర్మంబు ♦ సలుపఁగావలయు
హృదయేశు కోరిక ♦ నీడేర్పవలయు
అవమానభారంబు ♦ నందగాఁ జాల
నేఁ గోరువరమును నీ ♦ వీయవలయు
కడకోర్కె చెల్లించి ♦ కను ధన్య నగుము
ఇచ్చెద నను నాకు ♦ నెఱింగింతు నీకు
శూరమూర్తి వటు చు ♦ చూతుక్కలు దెలుపు
హృదయము ఖడ్గాన ♦ వ్రీలఁగఁ జేయు
పల్లకిలోన నే ♦ ప్రాణంబు గొనుము
శత్రులు నను బట్టు ♦ సమయంబులోనె
నీదు కరవాలంబు ♦ నిర్భీతితోడ
నావక్షమందున ♦ నాట్యంబు సలుప
వేగమే భూనము ♦ వేఁడెద విన్న"
అన విని సారంధ ♦ అశ్రులు రాల్చి
"హా, నాథ! ఇది యేటి ♦ అన్యాయ మకట!
ఎందైనఁ గంటిమే ♦ ఈరీతి పతిని
విగతజీవుని చేయు ♦ వెలఁదిని భువిని
మన్మనోరథముల ♦ మాన్యంబు నగుచు
యౌవనసౌఖ్యంబుల ♦ కాటపట్టగుచు
ప్రేమవిస్ఫూర్తికి ♦ ప్రియధామ! మాదు
సంతోషకరితకు ♦ సహాచర్య మగుచు
పొలుపొందు వక్షంబు ♦ పొడుతు నేనెట్లు!"
అనుచుండు నంతలో ♦ అరివీరచయము
తోడి బుందేలుల ♦ త్రుంచుచు వేగ
ప్రభువును పట్టంగ ♦ వచ్చుచునుండ
"చూచెద వేల నే ♦ సుదతి నీ విప్పుడు
మానంబు కాపాడ ♦ మనసు శే జేసె
వంశమర్యాద కా♦పాడంగ రాదొ"
అనుచును తనఁజూచు ♦ ప్రాణేశు చూచి
"శిలలా ఆనాఁడు ♦ చీకటిరాత్రి
నీతోడి పంతంబు ♦ నెఱవేర్ప నేఁడు
సమయ మేతెంచెను ♦ జాగేల" ననెడి
దారుణవాక్యముల్ ♦ తన నోట వెడల
ప్రాణేశుహృదయాన ♦ రక్తంబు వెడలె

* * * *

చిఱునవ్వుముఖసీమ ♦ చెలఁగుచునుండ
చంపతుగాయని ♦ చక్షుద్వయంబు
ముకుళించులోపల ♦ పుణ్యచారిత్ర
వీరనారీమణి ♦ వెలఁదుల మిన్న
సారంధనిజఖడ్గ ♦ సంసర్గ మంది
ప్రాణకాంతుని దివ్య♦పాదాబ్జములను
మొలకనవ్వులతోడ ♦ ముద్దుఁ గ్రోలె.

పుష్పాంజలి

ఉపవేదములు — గ్రంథసూచిక

మానవల్లి-రామకృష్ణ కవి గారు, ఎం. ఏ.

మనుష్యుఁడు కోర్చుకొనఁదగిన దంతయు వేదములలోనే కల దనియు నది యనాదియై ప్రత్యక్షాది ప్రమాణముల కతీతమై స్వతః ప్రమాణసిద్ధ మని మనయార్యులెల్ల నంగీకరించిరి. తదర్థవా దభాష్యవివరణ రూపములుగా బహుగ్రంథములు బహుముఖములుగా వెలువడియున్నవి కదా. ఉపవేదములు షడంగములు విద్యలు కళలు మొదలుగా విద్యావిభాగములు పెక్కులు గానవచ్చుచున్నవి. ఈచిన్న వ్యాసమున నుపవేదము లేవో వానిలో నేయే గ్రంథములు మనకు లభించునవి గలవో యించుక విచారించెదము. ఒక్కొకయుపవేదమునకైన లోనఁ గలవిషయముల నెత్తి యాంధ్రమునఁ గ్రోడీకరించి వ్రాసినను వేయిపుటలైనఁ దప్పక పట్టును. ఇందు గ్రంథముల పేరులు మాత్రమే సూచించినను స్థలసంకోచము నిక్కముగాఁ గలుగవచ్చును. ఋగ్యజు స్సామాథర్వణముల నుండి బ్రహ్మ నాలు గుపవేదముల సృజించెనఁట.

"ఆయుషం ధనుషం చైవ గాంధర్వం చార్థమేవచ
సర్వలోకోపకారార్థ ముపవేదానృగాదయః"

అని యామలాష్టకతంత్రమునఁ గలదు. ఆయుర్వేదము ధనుర్వేదము గాంధర్వవేదము అర్థవేదము అని నాలుగు. వీనిలో నర్థవేదస్థానమునఁ గొందఱు స్థాపత్యమనియు (శిల్పము) తంత్రమనియుఁ జెప్పెదరు. ప్రపంచహృదయమునఁ జై నాలుగింటికే తద్గ్రంథకర్త పేర్కొనిరి. ఆయుర్వేద మన వైద్యశాస్త్రము. ధనుర్వేదము విలువిద్య. గాంధర్వము సంగీతనాట్యములఁ బ్రతిపాదించునది. అర్థవేదము ద్రవ్యసంపాదనరక్షణక్రమముల నెఱిం గించు నర్థశాస్త్రము. ఈ నాలుగింటిలో నొక్కొకటియుఁ జతుర్వేదముల సారమని గ్రహింపవలయు. గాంధర్వమునుగూర్చి భరతుఁడు—

"జగ్రాహ పాఠ్యం ఋగ్వేదా త్సామభ్యో గీతమేవ చ
యజుర్వేదా దభినయం రసానాథర్వణాదపి.

అని పాత్రసంభాషణాదుల ఋగ్వేదమువలనను, అభినయకరణాంగ హారరేచకాదుల యజుర్వేదమువలనను, గీతతాళశ్రుతులను స్వర కాలమానవిశేషములను సామవేదమువలనను, భావరసముల నథర్వవేదము వలనను బ్రహ్మ గ్రహించి గాంధర్వవేదమును లోకమున వ్యవహరింపఁ జేసెనని చెప్పుచున్నాఁడు. ఇట్లే తక్కిన యుపవేదముల విభాగము చతుర్వేదసంధానమని తెలుపవలసియున్నది.

ఈయుపవేదకర్తలు మహర్షులు పెక్కండ్రు గలరు. వారి గ్రంథములు పెక్కులు పేరులేకయుఁ గొన్ని నామావశిష్టములుగా నశించినవి. కొన్ని మాత్రమే లభించుచున్నవి. మొట్టమొదట బ్రహ్మ సృష్టింపఁగా నాలుగును గలసి లక్ష గ్రంథపరిమాణమే కలవియయ్యె. గ్రంథమనఁగా 32 అక్షరములపరిమితి గలపంక్తి. ఆయుర్వేదము ముప్పదియాఱువేల గ్రంథముగా బహువిషయములు నిర్ణయించునట్టిది బ్రహ్మచేతను విడివడినల్వుర ఋషులచేతను వివిధగాఁ గూర్పఁబడియె.

ఆయుస్త్రింశత్సహస్రం స్యా ద్గ్రంథస్య పరిసంఖ్యయా
యత్రైవ హి ప్రదృశ్యన్తే దిగ్దోషాత్త్యాదిలక్షణమ్.
ఆయుర్నిర్ణయాధ్యాయః ప్రకృతిజ్ఞానమేవ చ
నాడీధాతునిదానం చ వస్తుదోషనిరూపణమ్.
శారీరగుణవిజ్ఞాన మౌషధోత్పాదనక్రమః
గజాశ్వ నర రోగాది చికిత్సాకరణక్రియాః
రసాగ్ని మూలికా రక్తపాకలేహక్రమాత్మనామ్
నిదానం షట్చికిత్సానాం వ్యాధే ర్గుణనిరూపణం
భూర్యాభూర్యామవిజ్ఞానం కర్మదోషప్రదర్శనమ్
ఏకమావీని భూయాంసి సంఖ్యాయామపి సహస్రశః
ప్రత్యక్షఫలసోన్యానా మాయుర్వేదః ప్రదర్శితః

ఆగర్భాధానపిండోత్పత్తికరణము గలుగు శరీరాభివర్ధనము లక్షణములను ఆయుర్నిర్ణయము వాతపిత్తశ్లేష్మాది ప్రకృతియుఁ గాలస్వరూపమును నాడీధాతువుల తత్త్వమును భోజ్యాభోజ్యవస్తువుల గుణాగుణములను, కాలవయోభ్యాస సాహచర్యాచారభోజనాదుల గలుగు శారీరవికారములను ఔషధకరణవిధియు గజాదిమృగవైద్యమును రసాదుల యౌషధయోగములను ఘటభేదములను మూలికాజ్ఞాన తత్త్వం గ్రహ క్రమములను రసాదులచే లోహముల రాగాభివర్ధనమును ఔషధపాకక్రమమును వ్యాధిలక్షణములను జన్మాంతరకర్మదోషముల నెఱింగి తత్తద్వ్యాధిచికిత్స నుపదేశించుటయు మొదలుగాఁ బెక్కు విషయము లాయుర్వేదమునఁ గలవు. ఇం దాయుర్వేదసూత్రము (వేద భాగము)ను, చరకసుశ్రుతభేళకృతము లగుసంహితలును, వృద్ధవాగ్భట ద్వితీయవాగ్భటుల యష్టాంగసంగ్రహహృదయములును శార్ఙ్గధరబసవరా జానంతాదుల ప్రకరణగ్రంథములును సహస్రములు గలవు. ఇవి యెల్ల రకు విదితమే. కావున నిందుక దుర్లభ్యము లగువాని గుఱించి కొంత వచించెదము.

కైలాసకారక మను మూలికావిచారగ్రంథము మంథానభైరవ తంత్రములోనుండి గ్రహింపఁబడినది. ఇందు మూలికల సిద్ధౌషధీ, దివ్యౌషధీ మహౌషధీ రసౌషధీ విభాగములు సూచింపఁబడిరి. సిద్ధౌషధులు దేహలోహవేధల కుపయుక్త మగు రసమును సద్యోమరణమున భస్మీకరించునట్టివి లోకమున ముప్పదిరెండే కలవఁట.

"రక్తస్నుహీసోమలతా రుదంతీ కృష్ణచిత్రక"

నాలుగుపలకల రొమ్ముకెముకు, చంద్రకళలతో వృద్ధిక్షీణములం దెందు సోమలతయు నడవిసెనగయు, నల్లనిచిత్రమూలము మొదలగు ముప్పదిరెండింటి లక్షణములు ప్రయోగములు నిందుం గలవు.

సిద్ధరసార్ణవము రససాధనమును లోహసాధనమును రసాయనౌషధకరణసేవాక్రమమును విస్తరముగా నెఱింగించు సంగ్రహగ్రంథము. దీని నతినిపుణముగాఁ బరీక్షించిన రసతత్త్వ మంతయుం దెల్ల మగు. ఇందు నిప్పును జూచిన వారికైన పోవు సమూహము రసాగ్నుల రెంటికిం బరమమిత్ర మగు కాంచనమును నిశ్చద్రవరూపమునకుం దెచ్చి సోమానల యంత్రమున రసకాంచనములం బోసఁగించినచో నగ్నికి రసము పాఱిపోం డు నని మాత్రరూపముగా నొకయంశము చెప్పంబడినది. ఇట్టి రసవాద విద్యకు మూలభూతముగ సకలధాతులోహములకును "రాగములు" (units of energy which radiates light) గల వనియు నేని యేని కెన్ని గలవో వివరించి యొకదానినుండి మఱియొకటికి రాగములు మార్చు తెఱంగు చెప్పి ... గములు గల రసమునకు వజ్రాది ధాతువుల రాగసంఖ్య నెక్కించి "సారణ" యనుమార్గము నుపదేశించి సిద్ధరసమును దేహలోహవేధకు సిద్ధు లుపయోగింతు రని చెప్పంబడియె. రసరత్నాకర మనుపంచఖండాత్మక మగు గ్రంథము నిత్యనాథసిద్ధునిచే రచింపఁబడియె. ఇందు సామాన్యముగా రసలోహధాతువుల స్వరూపమును భస్మీకరణవిధానమును బ్రథమ మగు రసఖండమునం జెప్పంబడియె. ఈ భాగముమాత్రము ముద్రితమై యున్నది. రెండవది యగు రసవాదఖండము 19 ఉపదేశములతో రసమునకుం బదునెనిమిదిసంస్కారములను, సకలలోహములను నిశ్చద్రవీకరణ భస్మీకరణ విధానములను భూమిలో నెచ్చటెచ్చటనో లభించు రత్నములు మొదలగు సిద్ధౌషధుల లక్షణములను స్వర్ణముక్తాప్రవాళ పద్మరాగకరణ ప్రకారములను వివరింపఁబడి మనోహరముగా నుండును. రసాయనఖండము మూఁడవది. దీనిలో దేహమును దీర్ఘజీవిగాఁ జేసికొనుటకు నౌషధసేవాక్రమములు గలవు. రసేంద్రఖండమున బసవరాజీయ చింతామణి గ్రంథములలోని సకల రసలోహధాతు మిశ్రౌషధములం జేయు ప్రకారములును నైదవది యగు సిద్ధఖండమున సకలమంత్రములును నింద్రజాల చిత్రౌషధ విషయములును గలవు. ఈ యైదు ఖండములును లభించుచున్నవి. మంథానభైరవతంత్ర మను నద్భుతగ్రంథము సంపూర్ణముగా లభింపకున్నను సుమారు 10 వేల గ్రంథము చిక్కుచున్నది. దీనిలో నమృతీకరణవిశ్రాంతియు రసాయనవిశ్రాంతియు "ఆనందకంద" మను పేర వెలయుచున్నందున నీ గ్రంథమును రసానందకంద మనియు నానందకంద మనియుం జెప్పుదురు. మంథానభైరవుఁడు చిరంజీవు లగు ముప్పదిరెండుసిద్ధులలో నొక్కఁ డని హఠయోగ ప్రదీపికలోఁ బరిగణింపఁబడియె. ఇతఁడు శ్రీశైలప్రాంతములఁ దపస్సు చేయుచుండఁగా సింహళాధీశ్వరుఁ డగు నుపేంద్రుఁడు శ్రీముఖములం బంపి పిలిపించి సింహళద్వీపమున (అనూరాధపురమున?) గొప్ప ధర్మవైద్యశాల మృగమనుష్యసంహారమున కనుకూలముగా నిర్మించి దానిపై మంథానభైరవుని నధికారిగా నేర్పఱచి ప్రతిదినము రోగులస్థితిఁ బరీక్షించుచుండె నని సింహళచరిత్రమునం దున్నది. కాపున నితఁడు క్రీ.శ.200 ప్రాంతములవాఁడు. ఇదియు మహాతంత్రము రసవాదమునకు రసాయనమునకు సామాన్యవైద్యలోకమునకును గామధేనువువంటిది. అత్యద్భుతముగాఁ బ్రక్రియావిషయము సంపూర్ణముగాఁ జెప్పంబడినది. రసాష్టాదశసంస్కారములు సకలలోహధాతుస్వరూపపరీక్షణములును జీవసిద్ధిత్త్వములు రసాయనసేవాక్రమములు దివ్యౌషధులగు సోమలతాదులసేవాక్రమములు గంధకకల్పాద్యద్భుతరసాయనప్రయోగములును మనుష్యుని నిత్యనవ్యావిధానమును దీర్ఘాయుర్విధానమును కాకిణీస్త్రీకరణోపచారవిధియును మొదలగునవి పెక్కు లంశములు వివరింపబడియున్నవి. ఈ గ్రంథసహాయము లేక సిద్ధరసార్ణవము రసరత్నాకరము రససారము రసరత్నసముచ్చయము మొదలగు గ్రంథములలోని రహస్యములు పూర్ణముగా నవగాహింపవు.

ధాతువాదమున సుమారు వేయిగ్రంథములమాత్రమే లభించు ధాతుకల్ప మనుభాగము రుద్రయామళతంత్రము తంజావురసరస్వతీభండారమునను లండన్ నగర గ్రంథభండారమునను సులభముగా లభించుచున్నది. దీనిలో సకలధాతువులు ఇంగిలీకము, మనశ్శిల తాళకము మొదలగువాని చిత్ర ప్రయోగములు గలవు. ఖండకాపాలికము (నేత్ర చికిత్స) కల్యాణకారకము మొదలగు మంచిప్రకరణగ్రంథములు ఓషధులతోడనే నిత్యకృత్యములకు వలసిన యౌషధములు చేసికొను మార్గములు వివరింపఁబడినవియుఁ గలవు. సుప్రసిద్ధము లగు మహాగ్రంథములఁ జెప్పక విడిచితిమి. ఈయాయుర్వేద మెనిమిదికాండములుగా బుధులు విభజించిరి.

"రసేశ్వరంతు ప్రథమం వాజీకర్మం తతఃపరమ్
తృతీయం గుణపాఠాఖ్యం శారీరం తుర్య ముచ్యతే
వ్యాధితత్త్వపరిజ్ఞానం పంచమం చ రసాయనం
రుద్ధిదానం క్రియాకాండ మాయుర్వేదే ప్రకీర్త్యతే"

అని సూచింప బడియె.

అర్థవేదము II

అర్థసంపాదనరక్షణక్రమముల నుపదేశించునది యర్థవేదము. ఇందు రాజధర్మము... ను అర్థార్జనరక్షణక్రమములను గలపి బ్రహ్మ లక్షయధ్యాయములుగాను రుద్రుఁడు 60000, స్కంధుఁడు 25000, ఇంద్రుఁడు 12000, వాల్మీకి 6000, బృహస్పతి 3000, శుక్రుఁడు 1000, అధ్యాయములుగా గ్రంథములు రచించిరంట. భయంకరములగు నీ పెద్దగ్రంథములు తిన్నఁగా భుజింపనవకాశము చాలని మనకాలమునకుఁ జాల నశించిపోయినవి. వీనిని సంగ్రహించి భారద్వాజుఁడు 700 అధ్యాయములలోను, గౌరశిరుఁ డను ముని 500 అధ్యాయములుగాను, వ్యాసులు 300 అధ్యాయములుగా నర్థశాస్త్రములు రచించిరంట. అవియుఁ గైవాసగతియే చెందినవి. అర్థవేదము సంగ్రహరూపముగాఁ బదునాలుగువేల శ్లోకములతో రచింపఁబడినది. అందుఁ బెక్కువిషయములు నిరూపింపఁబడినవి.

"చతుర్దశసహస్రాణి హ్యర్థవేదః ప్రమాణతః
తత్రైవాష్టావశాధ్యాయాః సంతి ప్రత్యేకసిద్ధిదాః"

కల్పాధ్యాయో రసాధ్యాయః ప్రయోగాధ్యాయ ఏవ చ
ధాతుధ్మాన్ క్రియాధ్యాయో ధన్వాధ్యాయ స్తథైవచ
త్రిపుటీకరణాధ్యాయో లోహాధ్యాయ స్తతః పరమ్
మూషాపాత్ర్యల్లోహలిగరాధ్యాయో వాదజయ స్తతః
హేమసంపాదనాధ్యాయః సిద్ధాధ్యాయో ఽథ లార్థదః
మాలికాశోధనాధ్యాయః పుటాధ్యాయో మహత్తరః
నాగార్థ చంద్రికాధ్యాయో రోగాధ్యాయో ఽర్థదాయకః
కాలపాక క్రియాధ్యాయః సంధిశాన్త్యధ్యాయ ఏవ చ
విక్రయాకరణాధ్యాయ ఏతే సర్వార్థదాయకాః."

అని రసామకరతంత్రమున నున్నది (ఇందు నాగార్థములఁ జంద్రిక ననునది దోషము) వీనిలోఁ జెప్పు విషయము లాయుర్వేద మున రసతంత్రమునకుఁ జేర్చుకొనిరి. కావున నర్థవేదము శీర్షించి ధర్మార్థశాస్త్రరూపములుగా సంగ్రహింపఁబడియె. రెండును నర్థ రక్షణక్రమమే చెప్పును. అం దర్థశాస్త్ర మను నామములో నే రాజనీతి ప్రధానముగాఁ జెప్పఁబడియె. శుక్ర బృహస్పతి విశాలాక్ష బాహుదంతి భీష్మోద్ధవ చాణక్య ప్రభృతులు విస్తరముగా రచించిన రాజనీతిశాస్త్రములలోఁ జాణక్యుని కౌటిలీయము మాత్రమే లభించు చున్నది. బార్హస్పత్యసూత్రము లని యిటీవల ముద్రిత మైనదియు, లఘుచాణక్యసూత్రము లను గ్రంథమును సామాన్యము లైనవి. యాధు నికము లని మా యభిప్రాయము. శుక్రబృహస్పతుల గ్రంథములకు శుక్ర నీతిసార మనియు, బార్హస్పత్యనీతిసారమనియుఁ జాణక్యుని కౌటిలీయ మనియుఁ గామందకకృతినీతిసారమును సంగ్రహగ్రంథములు గలవు. ఇవి యన్నియు నాంధ్రభాషలోఁ బూర్వమే తెనిఁగింపఁబడియున్నను మనకు లభింపవయ్యె. 1484 క్రీ. శ. లో రచింపఁబడిన తెలుఁగు కా మందకము మాత్రమున్నది. బార్హస్పత్యము రుద్రదేవుఁడు తెనిఁగించె నని తోఁచుచున్నది. ఈ గ్రంథములలోని పద్యములు సుమారు వేయిం టికిఁ గూర్చి మడికిసింగన సకలనీతిసమ్మతము రచించెను. (అది ముద్రితమై యాంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున లభించుచున్నది.) శుక్రనీతిసార మూలము ననుసరింపక యథేచ్ఛాప్రక్షేపకముగాఁ గలగూరగంపవలెనున్నది. బార్హస్పత్యమున గణితాదిశాస్త్రములును ధనుర్వేదమును గలసియున్న వి. కౌటిలీయము కేవలము రాజనీతిని దెలుపును. ఇది పదునైదధికరణ ములుగా 180 అధ్యాయములలో రాజకుమార వినయ గృహోత్కరణము లను, అధ్యక్షులవిధానమును (దుర్గము పట్టణములు కప్పము సుంక ము కోశము శాసనము గోవులు గజాశ్వములు భోజనశాల ముద్ర మొదలగు విషయములపై నధికారు లధ్యక్షులు) వ్యవహారస్వరూపమును దత్పరిష్కారమును, రాజ్యములో నుండు నంటకశోధనము, సేవకాది పరిపాలనవిధి, ప్రజాసంపత్తును, దేశసంపత్తును, యానాసనసంశ్ర యణద్వైధీభావసంధివిగ్రహస్వరూపములును, ప్రజాపురుషసేనామిత్ర రక్షణవ్యసనము, దండయాత్రాక్రమము, యుద్ధప్రకారము, సంఘ విధియు, బలవజ్జయోపాయక్రమము, దుర్గలాభోపాయము, ఇంద్రజాల మాయాక్రమములును నెనసగా వివరింపఁబడినవి. దీనికై ప్రభామతి యనః శార్ఙ్గళీపు చాణక్యటీకయు, శంకరాచార్యులు జయమంగళయు, మాధవయజ్వ నయచంద్రికయు, భట్టస్వామి ప్రతిపదపంచికయు వ్యాఖ్యానములుగా రచించిరి. వానిలోఁ గొంతకొంతభాగములు లభిం చుచున్నవి. శ్రీమాధవుల వ్యాఖ్యానములు మంచివి. భట్టస్వామిది హీన రచనము. అయినను దీనిని ద్రవిడులను గేరళులను దమదమభాషలలోనికి ననువదించికొనిరి. (ఇన్ని వ్యాఖ్యలతోఁ గౌటిలీయము సాంధ్రీకరింప మాకు నభిలాషయుఁ జాపల్యముఁ గలుగఁగా నేదో యొకరీతిగా దాని నడపుచున్నారము.) ఆంధ్రభాషలోఁ గేవలము కావ్యము మాత్రమే వృద్ధిపఱచి శక్యానవాఙ్మయాంగముల నాంధ్రులు వదలించిరని పెక్కండ్రు తలంచుచున్నారు. ఆంధ్రులకెల్ల గీర్వాణభాషయుఁ దెనుఁగున గ్రాంథిక భాషయుఁ దుల్యస్థానములై యున్నందున శాస్త్రనిర్వహణనిష్ణాతులకు బహుదేశవ్యాప్తికై ననుకూల మగుసంస్కృతమున విషయపరిశోధన ధర్మతత్త్వనిరూపణములకు సాధకభాషగాను, వ్యాకరణమును గరఁగిం చు రసభావములఁ బ్రత్యక్షపాంచాలాదిరీతుల నైనతిరాజీ చదివించుట కనుకూల మగుమాతృభాష యగుతెనుఁగును గావ్యభాషగాను ననవా రాదరించిరి. అయినను మనుమంచిభట్టు, కొక్కండు, మల్లన్న, యెల్లన్న, దామరాజుసోమన్న, గోవిందన్న మొదలగువారు క్రమముగా హయ గజరథ సంతశాస్త్రములను శకుంతలాపరిణయకర్త యగు కృష్ణ కవి ధనుర్విద్యావిలాసమును రచించియున్నారు. 1440 క్రీ శకము నకుఁ బూర్వమే యర్థశాస్త్రప్రబంధములు తెనిఁగింపఁబడియె. చాణక్యసప్త తిని భద్రభూపాలుఁడు నీతిశాస్త్రముక్తావళి పేరను, బార్హస్పత్యమును రుద్రదేవుఁడు నీతిసార మను పేరను, శివదేవయ్య పురుషార్థసార మనియు, రచించినవి గాక నీతిభూషణము (ఆంధ్రక్షేమేంద్రుని) ముద్రామాత్య ము నీతితారావళి మొదలగునవియు నుండినవి.

ధనుర్వేదము III

ధనుశ్శబ్దము వింటికి రూఢమైనను ముక్తము అముక్తము ముక్తాముక్తము యంత్రముక్తము - అను చతుర్విధ ప్రహరణముల వర్తించు ధనుర్వేదము శత్రుదండరూప మగునను శస్త్రప్రయోగసామ గ్రీతత్త్వమును బ్రతిపాదించును. అది యిరువదికేల శ్లోకములతో నీశాన సంహిత యను పేరితో శివునిచేఁ బార్వతి కుపదేశింపఁబడియె. అందు—

వింశత్సహస్రమానస్తు ధనుర్వేదోఽతి కీర్తితః
యస్మిన్ నిగద్యతే సర్వలోకతత్త్వం వరాననే
బలాపాదనకాధ్యాయః స్థానాధ్యాయః ప్రవర్తనమ్,
ధౌతికాపాదనాధ్యాయః సంధివిక్షేపణం తథా
అక్రమోక్షణో ఽధ్యాయః క్రమప్రాప్తే స్థిలక్షణమ్
ఆయుధగ్రహణం శిక్షాక్రమ స్తత్పరికీలనమ్
సన్నాహ స్థాన చలన మపసవ్యస్థితిక్రమః
ఆశ్లేషావాంతరాలంబ హస్తాటన పటుక్రియా
ముష్టిబంధ స్థానబంధో ధృష్టతాపాదనం తథా
సంగ్రామవిద్యావిజ్ఞానం సర్వాయుధవిలంఘనమ్
మాత్రాధ్యాయః పరీక్షా చ పాదపాయూపఘట్టనమ్
రథాశ్వేభ ద్వ్యవస్థాన లక్షణాధ్యాయ ఏవ చ

(విలుంఠనం పోటనం చ భ్రమణం పరిశీలనమ్
అదృశ్యస్థానం మోహనం చ భిన్నముల్లాసితం తథా)
చాపాదిలక్షణజ్ఞాన శస్త్రాణాం కరణం తథా
అస్త్రమంత్రపరిజ్ఞానాధ్యాయో, మదనిర్గమః
ఏవమాద్యా ధనుర్వేదే విద్యాః సంతి సహస్రశః.

అను నిరువదియెనిమిదియంశములు విస్తరింపఁబడెను. ధనుర్వేద సూత్రములు పరశురామకృతములై శాండిల్యభాష్యవివృతములై కేరళ దేశమున లభించుచున్న వని తెలియుచున్నది. అది నాలుగుపాదములు గలది ప్రథమము దీక్షాపాదము. రెండవది సంగ్రహపాదము. మూఁడవది సిద్ధిపాదము. నాల్గవది ప్రయోగపాదము. ధనుశ్శబ్దము సర్వప్రహరణముల వర్తించు. అది ముక్తాదిచతుర్భేదకము. ముక్త మనఁగాఁ జక్ర వజ్ర శల్య శక్తి తోమర కుంత పాషాణాదికము. అముక్త మనఁగా అంకుశ పాశ ఛురికా అసి గదా ముసల దండాదికము. ముక్తాముక్త మనఁ బాశ వాగురా రజ్జు శలయాదికము. యంత్రముక్త మనఁ జాప శతఘ్నీ శల్యక మంజూషా రథ్యవర్గాదికము. మహాస్త్రము సారముగా సర్వశస్త్రములలో ధనువు శ్రేష్ఠము. వింటి యంగములు బాణము అర్ధచంద్రము శిలీముఖము నారాచము మోచకము మొదలగునవి. అస్త్రము మంత్రాక్షరప్రతిలోమపఠితమై యధిదైవతప్రేరితమై యుండును. మంత్ర దేవతాభేదముల ననుసరించి, బ్రాహ్మ్యము ప్రాజాపత్యము వైష్ణవము రౌద్రము ఐంద్రము వారుణము ఆగ్నేయము వాయవ్యము సౌమ్యము (చంద్రదైవతకము) ఆదిత్యము దౌర్గము (దుర్గాదైవతకము) గాణేశ్వరము (వినాయకాధిదైవతకము) స్కాందము శాక్తేయము యామ్యము రాక్షసము నాగము గారుడము గాంధర్వము పైశాచము పైత్రము (పితృదైవతకము) పార్థివము ఆప్యము (జలాధిదైవతకము) తైజసము పావనము నాభసము (ఈ కడపటి యైదును పంచభూతములఁ గ్రమముగా స్తంభింపఁ జేయునట్టివి) సాముద్రము పార్వతము గాయత్రము త్రైష్టుభము మానుష్టుభము మొదలగునవి (కడపటిమూఁడును ఛందోదైవతకములగు మంత్రములు ప్రయోగములుగాఁ గలవి.) ఈయాయుధముల కధికారులు క్షత్రియులును బ్రాహ్మణులును దళనాయకులును నగుదురు. రథగజతురగపదాతులె వాని కధికరణములు. ఈసూత్రపాఠమునఁ బ్రథమపాదమున ధనుర్వేదాభ్యాసమునకు దీక్షాభిషేకశకునమంగల్యకరణాదికము వివరింపఁబడెను. రెండవది యగుసంగ్రహపాదమున సకలాస్త్రశస్త్రముల సంగ్రహవిధియు మూఁడవది యగుసిద్ధిపాదమున సంగ్రహించిన యస్త్రములకుఁ బునఃపునరభ్యాసమున మంత్రదేవతానియమజప హోమోపాసన క్రియలును విస్తరింపఁబడెను. మంత్రదేవత సకళ యనియు నిష్కళ యనియు నిరుదెఱంగులం బరఁగు. అదియు చేతనావత్త్వము, ఇచ్ఛావిగ్రహత్వము, యుష్టవ్యత్వము, తుష్టిమత్త్వము, ఫలదాతృత్వము, అను నైదుగుణములు గల దని పూజాహోమోపాసనాదుల సాధకులు నడపుదురు. షోడశోపచారములచే సిద్ధదేవత మిచ్ఛాఫలదానముచే సాధకుఁ డస్త్రప్రయోగము నొనర్చుట నాల్గవపాదమున విస్తరింపఁబడినది. శస్త్రప్రయోగమునకు ధనుర్వేదమున నియమములు గలవు— సామదానభేదములచే నసాధ్యుఁడయి దుర్వినీతుఁ డగుపురుషునిఁ గాని, బహుప్రజాసంహారకార్యము తత్పరకుఁనిఁ గాని, లోకకాలావస్థోచితముగాఁ గర్తృకరణశక్తి కనుగుణముగా నాపత్కాలమునను, సర్వదా ధర్మరక్షణమునను, దండము విధేయ మని శాస్త్రజ్ఞులు గ్రహించిరి.

ఈధనుర్వేదమున ముక్తాముక్తాదిచతుర్భేదములుగాక నియుద్ధ మని పంచమభేదమును దమవారిశాస్త్రజ్ఞులు గ్రహించిరి. తద్భేదము లన్నియు మల్లయుద్ధములలోఁ బ్రయోగింపఁబడునవి నాచనసోమనాథాదులు యుద్ధప్రక్రియల నుత్తరహరివంశాదుల వర్ణించియుండుట యెల్లరకు విదితమేగదా.

ధనుర్వేదదైవతస్వరూపమంత్రముల వైశంపాయనుఁడు తననీతిప్రకాశికలో నిట్లువర్ణించుచున్నాఁడు.

"చతుష్పాచ్చ ధనుర్వేదో రక్తవర్ణశ్చతుర్ముఖః
అష్టబాహుస్త్రినేత్రశ్చ సాంఖ్యాయనసగోత్రవాన్
వజ్రం ఖడ్గో ధనుశ్చక్రం దక్షిణే భుజమండలే
శతఘ్నీ చ గదా శూలం పట్టిసం వామబాహుషు
ప్రయోగకోటిరచితో నిత్యాంగో మంత్రకంపకః
ఉపసంహారవ్యాదయః శస్త్రాస్త్రైధయకుండలః
అనేకవర్గితాకారధూపాయణః పింగేక్షణః
జయమాలాపరివృతో వృషారూఢ స్స ఉచ్యతే.

అని స్వరూపప్రతిపాదనానంతరము—

తన్మంత్రం చ ప్రవక్ష్యామి వైరిజాలనికృంతనం
ఆత్మసైన్యస్య పక్షాణా మాత్మన శ్చాభిరక్షకమ్
ఆదౌ ప్రణవముచ్చార్య నమ ఇత్యక్షరే తతః
వదేత్ భగవద్పూర్వంతు ధనుర్వేదాయ చోచ్చరేత్
మాం రక్ష రక్షేత్యుచ్చార్య మమ శత్రూన్ వధేతి చ
భక్షయేతి ద్విరుచ్చార్య హుం ఫట్ స్వాహే త్యథోచ్చరేత్.
అహామేవ ఋషిశ్చాస్య గాయత్రీ చ్ఛంద ఉచ్యతే
మహేశ్వరో దేవతాస్య వినియోగో ఽరినిగ్రహే
ద్వాత్రింశద్వర్ణకమనుం వర్ణసంఖ్యాసహస్రకైః
జపిత్వా సిద్ధిమాప్నోతి రిపూంశ్చాత్యధితిష్ఠతి,

అని మంత్రలక్షణము నుపదేశించెను. ముక్తాదిభేదములు గాక ధనుర్వేదము మతాంతరముగా—

ఆదానం చైవ సంధానం విమోక్షః సంహృతి స్తథా
ధనుర్వేద శ్చతుర్ధేతి వదంతీతి పరే జనాః

అని బాణము చేతఁబట్టుటయు ఎక్కుపెట్టుటయు తెగగొని యేయుటయు లక్ష్యవేధము అన్ని నాల్గుక్రియల ముద్ద్యోతించువిభాగములు గల వని కొందఱూహింతురు. మతిఁ గొందఱు శస్త్రము ప్రతిశస్త్రము అస్త్రము పరమాస్త్రము-అని చతుర్విధముగా విభజించిరి. వసిష్ఠసంహితయు శార్ఙ్గధరుని వీరచింతామణి కోదండచతుర్భుజము కోదండమండనము హరిహరచతురంగము రాజవిజయము వైశంపాయననీతిప్రకా

లేకయు నిచ్చుచు మనకు లభించగలవు. పోశురామసంహిత రాజవిలాసము భోజనిధనుస్సంహిత, ఔశనసంహిత విశ్వామిత్రసంహిత లోహార్ణవము లోహరత్నాకరము మొదలగునవి యున్నను లభ్యము. సోమేశ్వరుని యభిలషితార్థచింతామణిలోను, కెళదిబసవేంద్రుని శివతత్త్వరత్నాకరమునను, వీరమిత్రోదయభాగ లక్షణప్రకాశమున, వైశష్ఠవిలాసమున రాజనీతిఖండమునను, అగ్నిపురాణమునను, విష్ణుధర్మోత్తరమునను ధనుర్వేదమును గురించి విస్తరించునధ్యాయములు గలవు. ఇవి యన్నియు మనకు లభించునవియే. శుక్రనీతిలో గూడ రాజనీతిఖండములు గాక ధనుర్వేదము విస్తరముగాఁ జెప్పఁబడెను. అందు యవక్షారగంధకాదిమిశ్రిత మగు నస్త్రబాణక్రమములు యంత్రముఖ్యములు వర్ణింపఁబడెను. ఖడ్గాది నానాయుధలక్షణము లద్భుతముగా వివరింపఁబడెను. ఉదాహరణముగా నీపంక్తిఁ జూడఁదగును. ఖడ్గమును బ్రశంసించుచు జమదగ్నికి శుక్రాచార్యుఁడు—

అసిరేవ పరం శస్త్రం స్వహస్తే నిత్యశోఽక్షయమ్
అమోఘాకారసదృశం సర్వశస్త్రక్షయప్రదమ్
ఉత్థానే వాథ సుప్తే వా బలే సాధ్వీగతేఽపి వా
సంధిష్టే చోపవిష్టే చ ఖడ్గ ఏవ పరాయణమ్
సంకటే చ విషమే ఘోరదుర్గే నిమ్నగర్తవిశతాస్థితే వా
కంటకద్రుమవృతేఽపి చ దేశే ఖడ్గ ఏవ శరణం జమదగ్నే
క్షితౌ రథే వాజిని కుంజరే వా గృహే ద్రుమే సాగరకే ప్రమాదే
సర్వత్ర సర్వస్య చ భార్గవేంద్ర పరాయణం స్యాదసిరేవ నిత్యమ్
ధనురివా శరపాతా నైవ దూరే హంతి శత్రూన్
దహతి రిపుసమూహం వాజివహ్నిర్యథైవ।
సుభటకరగతస్తు క్షిప్రమభ్యాగమాత్రే
శమయతి రిపుసేనాం ఖాతరోగేన ఖడ్గః
మదంగజస్థో రథవాజినో వా శరక్షయే శస్త్రగణక్షయే చ
సమస్థితో వా విషమస్థితో వా మహోఽపినా మర్దయతీహ సర్వాన్.

అని సంగ్రహశ్లోకములు పలికెను. గదను వర్ణించుచు—
“గదాలక్షణం వక్ష్యే సమాహితో నిబోధ. తత్ర పంచాశదంగుళాయామా శ్రేష్ఠా చత్వారింశదంగుళాయామా మధ్యమా. త్రింశదంగుళాయామా నికృష్టా భవేదితి త్రివిధా గదా బుధైరుపదిష్టా. ఫలానాం సహస్రముత్తమాయా శతాన్యష్టౌ మధ్యమాయాః షట్శతాని కనిష్ఠాయా ఇతి గదాయాః త్రివిధం గౌరవం భవతి యస్తు బలసర్వతః సమర్థగౌరవో దేవదేవవరాధిష్ఠితః స తాం గృహ్ణాతి తస్య ముక్తస్య చ దోషాః సంభవేయుః తథా యా గదా లఘ్వసీ భవతి న సా సంగ్రామే యుద్ధవిశారదైః ప్రశస్యతే తస్మాత్సమా సర్వేషాం ప్రశస్తా భవతి. యాహి ప్రతిచారే ప్రహారే చారికాసురసంచారమోక్షా సమే త్యభిధీయతే, త్ర్యశ్రా వృత్తాశ్రిర్వా సుగాత్రా వ్రణరహితా సువిహితా ప్రియదర్శనా కర్తవ్యా, గ్రహే (పిడి) దశాంగులాయామా దశాంగుల పరిణాహశ్చ త్రయాణాం పురుషాణామ్ మానతః సుదృఢాని పద్మగర్భోపమా ఖర్జూరకుంభోపమా వా గదామూలం భిత్త్వైతి త్రితం భవతి. స్థూలాగ్రా విశిష్టా చతురస్రా మధ్యమా, తాలఫలాకృతి ర్నికృష్టా భవతి. తప్తకాంచనపట్టైర్వా బహుభిత్తికరూపైః ర్యూలముద్గ్రబంధనైః ర్వివిత్రకృతా గదా శ్రేష్ఠా భవతి సర్వశస్త్రేషు. సా హి క్రియావిధా పవిత్రమస్త్రా ద్వ్యలవత్త్వాచ్చ సుఖరూపా భవతి నానాచిత్రైః అలంకృతా సర్వేభ్యః శస్త్రేభ్యశ్చాభ్యధికా, సా హి గదా శస్త్రైరాయుధవరేత్యభిధీయతే. గదను గురించి రాజవిజయమున సంగ్రహముగా—

“పంచాశదంగులో దండో దశేన్ద్వాయాంగులో గదా
దశాని పాదశైవ స్యుః కలశో ఽంగుళిమాత్రకః”

అని సంగ్రహింపఁబడెను.

శుక్రనీతిలో శక్తి యను నాయుధమునకు లక్షణ మిట్లు చెప్పఁబడినది.

శక్తిం జమదగ్నే శృణు యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి. ఉత్తమా మధ్యమా కనిష్ఠా చేతి త్రివిధాః శక్తయో భవంతి. తాసాం దండశ్చతురస్రో వైణవః దారుమయో దండోవయ ఆయసశ్చేతి, సుస్నిగ్ధత్వం నిర్వ్రణత్వం పూజితత్వం చేతి దండగుణాః స్యుః, తాసు పంచహస్తా ఉత్తమా, మధ్యమా ద్వివితస్తిహీనా, త్రివితస్తిహీనా త్వధమా భవంతి. తాసాం కష్టాద్వారో పకుటిలలక్షణముభయతః ఫలద్వయం భవ (ఫల మనఁగా ఖడ్గపురేకు), హస్తమాత్రమతిదీర్ఘం కాయభేదేన సమర్థమతిభీషణం, తచ్చ నిస్త్రింశాకారం కార్యం సంతీక్ష్ణముభయభాగం భవతి. మధ్యఫలమితరాభ్యాం కష్టఫలాభ్యాం యుక్తం త్రిశిరం వా భవతి. తచ్చ ద్వివిధం మూలయుక్తం మూలాగ్రితముఖయుక్తం చేతి, తచ్చ దండే పత్రశృంగాదిచిత్రాన్వితం నాగబంధైశ్చైతన్యయాత్. అధోత్తమాయాః శక్తేః ఫలాగ్రేణ శతపలక్రిమింగౌరవం భవతి. మధ్యమాయాస్త్వశీతిపలం కనిష్ఠాయాః షష్టిపలమితి శక్తిలక్షణముక్తం.

ఈయుదాహరణశ్లోకములు నీతిమాలగ్రంథ మంతయుఁ బ్రాకృతమునని మాగధభాషనో గాథారూపమున రచింపఁబడియుండునని తోచుచున్నది. వైపంక్తులలోని యర్థచ్ఛేదమును గమనించి మాగధిక మార్చినచో సులభము గా గాథారూపము నొందుచున్నది. గాథ యనఁగాఁ బ్రాకృతమాగధభాషలలో నార్యావృత్తము వంటిది. ఇది కందపద్యమునందలి రెండవ నాల్గవపాదములకొనలో రెండుమూఁడుమాత్రలు తగ్గినట్టి యొకానొక జాతిపద్యము.

గాంధర్వవేదము IV

1. ధర్మసంరక్షణవ్యాజంబున లోకకౌటిల్యంబులె నీతిపథంబులని యుపదేశించి పితృపుత్రభ్రాతృమిత్రులయందేని విశ్వాసంబు చూపనీయక శత్రుభావంబు నెలకొల్పి కలహోత్పాదకములుగా భావించు నర్థశాస్త్రంబుగాని, అసహ్యాభినయంబును నిత్యసన్నిహితగ్రస్తంబును నగు నిర్యోషిణుల పంజరమునుబలె తెలిచి చూపి సౌందర్యాభిమానంబులఁ బాయఁజెట్టించి వీతరాగులం జేయునాయుర్వేదంబుగాని, చతురుపాయములలో దండంబు పరమశ్రేయస్కర మనియు సకలపాతకసంహారకము (“రణరంగజయం బఖిలదోషరాశి గదుగుర్”) అనియు శస్త్రప్రజ్ఞాభిమానసర్వస్వంబు మంటను నీటను గలపింపఁజాలి మహోన్నత

కంటెను వేయింతలు వికటభీషణవేషంబున బ్రజ్వలించుధనుర్వేదంబుగాని, దర్శనీయకైలాసోద్యానంబుల నేకాంతసుభగంబగు పార్వతీవిభుచే నవిచ్ఛిన్నానురాగభావబంధురంబుగ నుపదేశంబు నొందిన పార్వతీదేవికి సుకుమారకళయై, నందనవనసౌరభంబులకు సహచారంబుఁ గల్పించి దేవేంద్రుకొలువులోని మహాత్ములసయి ము సాలభంజికలవలె బొమ్మలెత్తి నిలుపంబడిన యూర్వశీప్రభృతులకు ముల్లోకంబుల విజయించి మెచ్చు మచ్చురుండునై, మురళీనాదమధురం బగుయమునాసైకతంబునఁ గృష్ణుని భువనమోహనరూపంబు దాల్చునట్లు చేసి మత్తమదనోన్మాదమదవిభ్రమంబుల శుకాదులనైన భ్రమింపఁజేయఁ బాడిన గోపికాజనంబునకు జీవనామృతంబును నైనగాంధర్వవేదముఁ గీడు రాఁగల దని యెవ్వరు తలంతురు? ఇట్టిగాంధర్వంబు నృత్తగీతవాద్యభేదంబుల మూఁడుతెఱంగుల భారతవారదాదిబహుప్రస్థానవిస్తీర్ణమై, సౌరాష్ట్ర మాళవ లాట కాశ్మీర కర్ణాటాంధ్ర మగధ వంగోత్కల ద్రవిడరాజులచేతను యుపలాలితంబై పరరాజధాటికి నిలువఁజాలక స్వస్వరూపవిశేషంబులం బాసి శాస్త్ర మొక్కపథమున, నభ్యాసము వేఱొక్కత్రోవను, ఉపదేశము మఱియొక్కమార్గమునను బోవుచుండఁ బవిత్ర మగుగంగాప్రవాహముంబోలెఁ ద్రిపథగాప్రభావంబై రామరావు నిష్పన్నపదవిం ద్రొక్కుచుఁ బాతాళమున నడుగంటుచున్నది. అహో భారతీదుర్విలాసము! యామళాష్టకతంత్రమున—

> గాంధర్వవేదః షట్త్రింశత్సహస్రగ్రంథసమ్మితః
> యత్ర సప్తస్వరోత్పత్తికథనం పరికీర్త్యతే
> వీణాతంత్రం కలాతంత్రం రాగతంత్ర మనుత్తమమ్
> మిశ్రతంత్రం తాళతంత్రం గీతికాతంత్రమేవ చ
> లాసికోల్లాసికాతంత్రం మేళతంత్రం మహత్తరమ్
> జాతిగ్రామలయస్థానం మార్గాంగప్రక్రియా క్రియా
> కాలజ్ఞానం వాద్యవల్లీ త్రిభిన్నాధ్యాయ ఏవ చ
> కురంగరతిసారంగ సింహలీలావిజృంభణం
> అంగహారప్రవిక్షేపాధ్యాయ స్సంతోషణక్రియా,
> ఏవమాదీని గాంధర్వవేదే సంతి సహస్రశః

అని 36000 శ్లోకపరిమితి గల యామళమాహేశ్వరసంహిత సూచింపఁబడెను (తంత్ర మనఁగా విద్య - షష్టితంత్ర మనఁగా నఱువది విషయములు విశదీకరింపఁబడిన సాంఖ్యశాస్త్రము.)

2. తంత్రము లని చెప్పఁబడినవానిలో శైవ, వైష్ణవ, పాశుపత, వైఖానస, శాక్తేయ, యామళాదితంత్రములు పెక్కులు గలవు. వానిలోఁ బరస్పరమతభేదములు గలవు. తంత్రములలో సకలవిద్యాప్రశంసలు వచ్చుచుండును. గాంధర్వము శైవశాక్తేయయామళతంత్రములలో సాధారణముగా వర్ణింపఁబడి నృత్తగీతవాద్యములలోఁ గొన్నిటికిఁ బ్రాముఖ్యము చూపఁబడెను. యామళతంత్రములు ముప్పదిరెండింటిలో—

> ఏకోనవింశం వీణాఖ్యతంత్రం లక్షప్రమాణకమ్
> నాదబ్రహ్మానందసిద్ధిర్యేన సిధ్యతి వై నృణామ్
> నిషాదాదిస్వరోత్పత్తి ర్గీతోత్పత్తేశ్చ లక్షణమ్
> రాగాణాం భేదకథనం రాగకాలానుకీర్తనమ్
> ధ్వనిప్రభేదకథనం మిశ్రామిశ్రవర్ణనమ్
> తాలశ్రుతిలయాదీనా ముద్భవశ్చోపవర్ణనమ్
> చతుర్విధానాం వీణానాం లక్షణం తంత్రి (?) లక్షణమ్
> కిన్నరస్వరమండలికానాం మేళలక్షణమ్ (కిన్నెర, స్వరమండలము లనునవి వీణలు)
> షడ్గీతాః ప్రకథనముత్పత్తిస్థానవర్ణనమ్
> ఏవమాదీని కీర్త్యంతే యస్మిన్ తంత్రే సహస్రశః

అని పందొమ్మిదవది యగు వీణాతంత్రము లక్షగ్రంథపరిమితమై సంగీతశాస్త్రము సంపూర్ణముగా విరచింపఁబడినగ్రంథమఁట. తొమ్మిదవది యగు కలాసారతంత్రమున రసభావనాట్యనాటకలక్షణ కామశాస్త్రాదివిషయములు గలవందురు. పదునెనిమిదవది కుండీశ్వరతంత్రము—

> అష్టాదశం లక్షమానం కుండీశ్వరమతాహ్వయమ్
> యత్రానేకవిధానాం తు విద్యానా ముపవర్ణనమ్
> నానానాటకవిద్యానా మలంకారానువర్ణనమ్
> సంగ్రామవిద్యా వేతాళవిద్యా లోకాద్భుతావహా
> మోదవిద్యా చ గాంధర్వవిద్యాశ్చర్యవిధాయినీ
> వీణావేణుమృదంగానాం తాళనర్తనయో రపి
> విద్యా సంగీతవిద్యా చ సర్వశ్రోతృమనోహరా
> చిత్రకర్మకరీ విద్యా చిత్రార్థస్య విధాయినీ
> చిత్రాభాషా శిక్షణికా విద్యాదృశ్యవిధాయినీ
> రసవాదకరీ విద్యా విద్యా ధాతుజయావహా
> పరకాయావేశకరీ సర్వాశ్చర్యవిధాయినీ
> నానావిధానాం గంధానా మాకర్షణవిధాయినీ
> జనయిత్రీ నరాంగేషు విద్యా సంమోహకారిణీ
> ఏవమాద్యా మహావిద్యాః కథ్యంతే యత్ర కోటిశః

అని యందు గాంధర్వచిత్రలేఖనమాయేంద్రజాలవిద్యలు గలవఁట.

3. ఇరువదెనిమిదవ త్రోతాళతంత్రమున

> "త్రోతాళనామకం తంత్రమష్టావింశం సలక్షకమ్
> యస్మిన్ భరతసర్వస్వం సాక్షాచ్ఛివముఖోద్గతమ్
> లక్షణం తాళభేదానాం సంగీతోన్మాదలక్షణమ్
> మార్గక్రియాంగజాతీనాం కలాగ్రహలయోద్భవః
> ధ్రువాదిసప్తతాళానాం తద్భేదానాం చ లక్షణమ్
> వైనాయకానాం మైశానాం వాగ్భవానాం చ లక్షణమ్
> అన్యేషాం తాళకోటీనాం దేశీయానాం చ లక్షణమ్
> చచ్చుత్పుటాదితాళానాం నిగాగమభువాం తథా
> విధా త్రిభిన్నతాలానాం యస్మిన్ తంత్రే ప్రకీర్త్యతే"

అని నాట్యశాస్త్రవిషయములు మాత్రమే లక్షగ్రంథమున వర్ణింపఁబడెనఁట. ఈతంత్రగ్రంథము లేవియును మనకు లభింపవయ్యె. అనుదినము చిత్రవిచిత్రములుగా నతిప్రాచీనగ్రంథములు లభించుచున్న

మన కివియెల్ల నబద్ధపంచాంగములోనివర్జ్యము లని తలంచుసాహసము జనింపఁజాలదు. శాక్తేయతంత్రములలో నుడ్డీశమహోదయ మను గ్రంథమున శివపూజాఘట్టమున వాద్యలక్షణము లానుషంగికముగా వర్ణింపఁబడియుండుట మనకు లభించుచున్నది. అందు

ప్రథమం తాళనిలయం ద్వితీయం ఝల్లరీ తథా
పంచమం భేరివిజ్ఞానం షష్ఠంతు అఖిలా తథా
సప్తమం తు హుడుక్కా చ తథాష్టమమిడక్కికా
నవమం డమరుకంచైవ దశమం మురజం తథా
ఏకాదశో౽ంగులిస్ఫోటో ద్వాదశం వీణికా తథా
ఆలాపని స్తథా వాద్యం త్రయోదశమతః పరమ్
చతుర్దశం చ సంప్రోక్తం క్షేమం రావణహస్తకమ్
పంచాదశక ముద్యంతం విద్యా ద్ఘోషవతీ తథా
షోడశం బ్రహ్మకంతాళ మేతైరధ్యాయషోడశైః
క్రమేణ వాద్యవిజ్ఞానం విస్తరేణ వదామి తే

అని పదునారువాద్యలక్షణములు పదునారధ్యాయముల నిచ్చట లభించుచున్నవి. అవి తంత్రిమూలమున వచ్చుచున్నవి. గ్రంథకర్త యొక్కొకటికి విస్తరముగా వర్కరణప్రయోగవిధుల నిచ్చియున్నాఁడు. జర్ఝరి వాలు తెగలుగా వర్ణించి—

ఇతి పరమవిధానం విసస్తృతం జర్ఝరీణాం
ప్రతి ఖలు వివిధానాం వాద్యభేదాన్ విశేష్య
నరకతనిలయే వా దేవగేహే మనుష్యే
సురమునిహితవాద్యం విశ్రుతం మంగలో౽యమ్

అని నారదమతానుసార మని ముగింపఁబడియె. ఇట్లే తంత్రములు లేకుండె నని చెప్పుట సాహసము.

గాంధర్వవిద్యలోఁ బ్రస్థానములు పెక్కులు గలవు.
"సదాశివస్య శివయో గౌర్యాయుతం వాసుకేః
వాగ్దేవ్యా అపి నారదస్య చముకేః కుంభోద్భవ వ్యాసయోః
శిష్యాణాం భరతస్య"

అనినందికేశ్వర ఉమామహేశ్వర వాసుకి సరస్వతీ నారదాగస్త్య వ్యాసమతములు గల వని శారదాతనయుఁడు పేర్కొనియె. ప్రస్థానభేదములుగా—నందికేశ్వర దుర్గా యాష్టిక దత్తిల నారద భరతమతము లౌను మనకుఁ గొంత తెలియుచున్నవి. నందికేశ్వరసంహిత 300 సంవత్సరములకుఁ బూర్వము తంజాపురీరఘునాథునివఱకు లభించియుండె. నేఁడు గానరాదు. దానిలోనిసార మగు "ఔమాపతము" భరతనారదాదిమతములకు విలక్షణముగా నున్నది. రఘునాథుఁడు సంగీతసుధలో—

"సమీక్ష్య నందీశ్వరసంహితాం తామాలోక్య శాస్త్రం భరతప్రణీతమ్
గ్రంథం బృహద్దేశ్యభిధం మతంగమునిప్రణీతం నిపుణం విలోక్య
విచార్య తాం యాష్టికసంహితాం చ జ్ఞాత్వాంజనానందనసంహితాం చ
ఉమాపతేరాధునికస్య తంత్రిమువీక్ష్య నందీశమతానుసారి
సంగీతసారం సమవేక్ష్య విద్యారణ్యాభిధశ్రీచరణప్రణీతమ్
నిశామ్య సంగీతకచంద్రికాఖ్యాం కృతిం చ భట్టాదిమమాధవస్య
శ్రీశార్ఙ్గదేవేన కృతాం చ సప్తాధ్యాయీం తథా లక్ష్యవిరోధి తేష్యమ్
(సప్తాధ్యాయీతి సంగీతరత్నాకరః)
ఏషాం స్ఫుటీకర్తుమిహ ప్రవృత్తా తా బ్రాహ్మణో కేశవకల్లినాథౌ
టీకాద్వయేనాపి కృతా న తాభ్యామబోధితాః స్పష్టపదార్థభేదాః"

అని నందికమతమున ఉమాపతి (1350 క్రీ. శ) రచిత మగు నౌమాపతము సంగ్రహరూప మని యేర్పడును. ఇది 40 అధ్యాయములలో నతిసంగ్రహితముగా లభించుచున్నది. శైవుధలోఁ బేర్కొన్న మతంగుఁడు బృహద్దేశి యను సాంస్కృతగ్రంథము రచించెను. దానిలో 6 పరిచ్ఛేదములుగా 1500 గ్రంథము గలభాగముమాత్రమే యనంతశయనమున లభించుచున్నది. అందు స్వరోత్పత్తిశ్రుతిభేదములనిర్ణయము మాత్రము కలదు. శిష్టభాగములభించు చేని లోకమునకుఁ జాల మేలగు. మతంగుఁడు ప్రాయశః భరతమతానుసారి. యాష్టికమతసారము 200 శ్లోకము లోఁ గానవచ్చుచున్నది. నారదమతమునకు నారదశిక్ష యను సామవేదశిక్ష గలదు. నారదసంహిత మాకు లభించినది కాదు. బృహన్నారదీయపురాణమునను నారదోపనిషత్తునను నారదమతసార మీయఁబడియె. సంగీతమకరందము నారదప్రోక్తముగా ముద్రింపఁబడినది. దానిని నారదమతసారముగా నెవ్వఁడో తన్నామమునఁనే రచించియుండును. ఏలయనఁగా గీతదోషములు వివరించుచు "మహామహేశ్వరేణోక్తః సదోషో గాయకాధమః" (IV పాదము-39 శ్లో.) అని మహామహేశ్వరాచార్యాభినవగుప్తుఁ (1000 క్రీ. శ) డగ్గ్రంథకర్త స్మరించుచున్నాఁడు. ఈగీతదోషములు చక్కఁగా వివరించినవారు భోజాభినవగుప్తులే యని శారదాతనయుఁడు—

ముదితం చ ద్రుతంచైవ దోషాః సప్తైవ గీతిజాః
ఏతద్వ్యక్తస్వరూపం భోజాద్యైః స్వప్రబంధేషు వర్ణితమ్
భట్టాభినవగుప్తాద్యైరేతత్ప్రదర్శితమ్
మయాపి శారదీయాఖ్యే ప్రబంధే సుష్ఠు దర్శితమ్

అని చెప్పెను. నారదశిక్షకు నాచార్యశుభంకరుఁడు సుందరమైనవ్యాఖ్య రచించె. ఈరెండును దన్మతమును జక్కఁగా నెఱుఁగుటకు మనకు లభించుచున్నవి. రాగసాగర మనుపేర దత్తిలనారదసంవాదరూపముగా నొకగ్రంథము కలదు. అది సుమారు 800 సంవత్సరముల నాఁటి దనియుఁ దన్మతముల వ్యక్తీకరింప నుపార్థ్యము చాల దనియు మాయభిప్రాయము.

సంగీతరత్నాకరకారుఁడు భరతమతమును సాధారణముగా నవలంబించినను దుర్గాదత్తిలమతములును గొంత గ్రహించె. గీతవిభాగమున
"శుద్ధా చ భిన్నా చ తథైవ గౌడీ సా వేసరా స్తత్ర తథైవ చతుర్థీ
సాధారణీ పంచమికా తు గీతి ర్దుర్గామతే వైంతి పంచధోక్తా
ఆశ్రిత్య దుర్గామతమేవ సమ్యక్తాః శార్ఙ్గదేవేన తు పంచధోక్తాః
తిస్రస్తు తా యాష్టికసంమతాః స్యుః భాషైక శార్దూలమతే తు గీతిః"

అని రఘునాథుఁడు వివిధమతములు చెప్పి శార్ఙ్గదేవుఁడు దుర్గామతమును గ్రహించె నని తన దశరూపవిభాగమున వెలిబుచ్చెను. శార్దూలమతమనఁగాఁ గోహలీయమతమునకు నామము. కోహలుఁడును శార్దూలమునియును సంవాదము సలిపినట్లు కోహలీయము నడచుచున్నది.

2. నైపుణ్యములలో నెల్లఁ గాలపరీక్షకు నిలచి విఖ్యాతులు చేయఁబడినది భరతప్రస్తావమే. బ్రహ్మభరతుఁడను పేరు గలిగిన భరతుండు దెల్లింగి గాంధర్వమంతయును నృత్తగీతవాద్యవిభాగముగా రెండుగ్రంథముల ద్వాదశసాహస్రగ్రంథముగాఁ బెద్ద దొకటియు షట్సాహస్రి యనుచిన్న దొకటి రచించె. అందు పెద్దది యిప్పుడు కానరాదు. శారదాతనయుఁడు—

"నాట్యవేదాచ్చ భరతాః పారముద్ధృత్య సర్వశః
సంగ్రహం సంప్రయోగార్థం మనుజా ప్రార్థితం వ్యధుః
ఏకం ద్వాదశసాహస్రైః శ్లోకైరేకం తదర్ధతః
షడ్భిః శ్లోకసహస్రైర్యో నాట్యవేదస్య సంగ్రహః
భరతైర్నామతస్తేషాం ప్రఖ్యాతో భరతాహ్వయః"

అని రెండువిధగ్రంథముల నుపయోగించెను. శారదాతనయుఁడు క్రీ. శ 1150 లో నుండినవాఁడు. క్రీ. శ 1200 కాలమున నుండిన బహురూపమిశ్రుఁడు తనదశరూపవ్యాఖ్యలో—అంకావతార మను సంధిస్వరూపమును వర్ణించుచు

"సమాప్యమాన ఏకస్మిన్నంకేఽన్యార్థస్య సూచనమ్
సమాప్యతే హి నాట్యజ్ఞై రంకావతార ఇష్యతే

ఇతి ద్వాదశసాహస్రీకారః, యథా మాళవికాగ్నిమిత్రే ప్రథమాంకావసానే" అని యుదాహరించినందున 1200 క్రీస్తుశకమునకు వృద్ధభరతము వాడుకలో నుండె నని తోచుచున్నది. భరతశిష్యుఁడు కోహలుఁడు భరతుని గ్రంథమున స్థూలముగాఁ జెప్పఁబడిన పదునొకండంశములఁ బెంచి యవాంతరభేదసహస్రములు గల్పించి పదుమూఁడు విషయంబులఁ బెద్దగ్రంథము రచించె నని వ్యాఖ్యాతలు చెప్పుచున్నారు. సుమారు 200 సంవత్సరములపూర్వము కోహలీయము సంపూర్ణముగా లభించుచుండె. మన కందుఁ దాళాధ్యాయముమాత్రమే చిక్కినది. భరతకోహలమతము లల్పభేదములు గలవైనను నేకప్రస్థానసమ్మతములు. ప్రాచీనుఁడు నఖకుట్టకాచార్యుఁడు నాట్యశాస్త్రము రచించె నంద్రు అది యుండెనన్నమయ్యె. బహురూపమిశ్రుఁడు తోటక మనురూపకవిశేషము నాటకములో నంతర్భూత మని "తథా తోటకస్యాపి నఖకుట్టాదిభిర్నాటకాంతర్భావేనైవ లక్షణముక్తమ్, 'దివ్యమానుషసంయోగస్తోటకం నాటకాంగకమ్' ఇతి నఖకుట్టః" అని యుదాహరించె. ఈవిషయమునే ప్రశంసించుచు శారదాతనయుఁడు "దివ్యమానుషసంయోగో యత్రాంకైః సవిదూషకైః। తదేవ తోటకం భేదో నాటకస్యేతి హర్షవాక్" అని హర్షునిమతము చెప్పుచున్నటుచే హర్షనఖకుట్టు లొక్కరా యని సందియము కలుగవచ్చును. బ్రహ్మమత మని భరతప్రస్థానము కంటెఁ బ్రాచీనమైనది యొకటి గలదు. వరరుచికాలమునను బ్రహ్మమతమే ముఖ్యము. భరతుఁడును బ్రహ్మమతము ననుసరించె.

భరతమతంబె యుగాంతరము నిలచియున్నందునఁ దన్మతావలంబకము లగు గ్రంథములలో గొన్నిటి విచారింతము. భారతీయులైనను రాహులకుఁ డనుశాస్త్రుఁడు (200 క్రీ. శ 400?) భిన్నవృత్తిజాతిక మగుకారికారూపముగ నొకవృత్తియు శ్రీహర్షదేవుఁడు (క్రీ శ 400?) ఆర్యాప్రాయముగ నొకకారికయు, భట్టలొల్లటుఁడును (680 క్రీ. శ), మయూరాజునిపుత్రుఁ డగు శంకుకుఁడును (670 క్రీ. శ), కాంచీపతి మహేంద్రవిక్రమునియాస్థానకవిరత్నము రుద్రటాచార్యుఁడును (62) క్రీ. శ), ఉద్భటుఁడును (800), ఘంటకుఁడును (?), హృదయదర్పణ మనుపేర భట్టనాయకుండును (929 క్రీ), ప్రాచీనవ్యాఖ్యలు రచించిరి. ఇవి యన్నియుఁ గాలభాగము వశించినవి. అభినవగుప్త (100 క్రీ. శ) వ్యాఖ్యానేన (1030) భాష్యములుమాత్రమే పూర్ణముగా లభించుచున్నవి. భరతునినాట్యశాస్త్రము సర్వసులభముగా కావలసినంత మగుచున్నట్లు తోచినను లభించినవ్యాఖ్యలలోఁ జదివినప్పుడు మాత్రము మది సుదుర్గ్రాహ్య మనియుఁ గేవలసంప్రదాయవిద్యయగుటచే బహుప్రస్ఫుటకంబనియు దన్మాత్రజ్ఞులకు నైతము స్ఫురింపకమానదు. భారతీయమునఁ గ్రమముగా నాటకరంగస్థలనిర్మాణక్రమము కరణాంగహారవిరూపణము రసభావస్వరూపము చతుర్విధాభినయలక్షణము ఛందోభాషాలంకారగుణరీతులు దశరూపకవిధానము భారత్యాదివృత్తిసంగ్రహతత్త్వము వేషరచనయు పాత్రపరస్పరోపచారప్రకారము గీతతాళవాద్యాసంవేశవిధి మొదలుగాఁ జక్కఁగా వివరింపఁబడియె. కోహలుఁడు వీనిలో నొక్కొక్కటియుఁ బెంచి యవాంతరభేదములఁ గూర్చి విస్తరించె. నందికేశ్వరుఁడు వివాహపట్టాభిషేకదేవతోత్సవాదుల మంగళ్యమగునృత్తసరణి విస్తరించి భిన్నప్రస్థానముగా భిన్నపరిభాషాబంధురంబుగ రచియించె. ఉదాహరణముగా నంది చెప్పిన ప్రేంఖణము పేరణి కుండలి జక్కిణి కొన్నిటి దంపతులకు బెంగలుగుపడియు భారతీయములఁ గావు రాఁబోవు, ఇవియన్నియు నధునాతనశక్కిణోద్భూతము లని మాయభిప్రాయము.

"కుండలీ భోగవతాం తు కల్పితా మాండకర్ణినా
అనోధ్యాయాం కృతా పూర్వం పేరణీ ర్వాసుమానునా।
ఘూర్జరీణ్యా వత్యాం తు కల్పితా బాణకన్యయా
కాళికాయాః కృతేబాహా మంగేనైవ జక్కిణీ"

ఇత్యాది లక్షణోత్పత్తియుఁ, జిందునుగుఱించి (చిందులు ద్రొక్కుట యని యాంధ్రభాషాజాతీయము)

"మృదంగకరటాకాంస్యతాళకాహళవాదకైః
వాద్యమానేషు వాద్యేషు ప్రతిప్రహరణాదిషు
రుద్రాక్షాభరణైః శ్లక్ష్ణ త్రిపుండ్రకా
శివైకతత్పరా భక్తా నరా నారీజనోఽథవా
శ్రీతీభూతాః ప్రమోదేన గాయంతశ్చంద్రశేఖరమ్
అంగైరర్థభోదితైః పాదైర్లాస్యాంగగతిసంయుతైః
అన్యోన్యాభిముఖీభూయ ద్విధాభూతాః కదాచన

కదా చిన్మండలీభూతా యుక్తిభిర్బహుభంగిభిః
శివోత్సవేషు కర్తవ్యం నృత్తమేతచ్ఛివప్రియమ్
కరతాళయుతోపేతైర్వాద్యైర్వర్యక్రమస్థితైః సహ
పాదైర్లలితలాస్యాంగైశ్చారీభిర్గతిభిస్తథా
గీతాభినయనోపేతైర్ద్విపదైశ్ఛందసంజ్ఞకైః
చిందునృత్తమితి ప్రోక్తమిదం ద్రవిడవల్లభైః" అన్నట్లు శైలూషకులైన
(?)ము చెవరకుండ వాడును శేడును బొడ్యకనాటక మగు పయణి
మలమీఁదఁ గుమారస్వామియెదుట పాడిపాడి భక్తజనులకు శివ
సాయుజ్యము ముహూర్తమాత్రమేని యీఁజాలినయీనృత్తవిశేషమును"
కల్యాణకటకే పూర్వం భూతిపూర్వపుటోత్సవే
సోమేశః కౌతుకీం కాంచిద్భిల్లీవేషముపేయుషీమ్
నృత్యంతీమథ గాయంతీం స్వయం ప్రేక్ష్య మనోహరమ్
స్త్రీతో నిర్మితవాంశ్చిత్రం గొండలీవిధముద్భుతమ్
తతో భిల్లీ మహాశాస్త్రే గొండలీత్యభిధీయతే"

అనునట్లు చాళుక్యసోమేశ్వరుఁడు (1129 క్రీ. శ) కల్పించె
నన్న గొండ్లీ (కుండలీభేదము) నృత్తమును మొదలుగా నవాంతరభేదములం
నంది పరిగ్రహించి వెలయించెనని యూహింపఁదగియున్నది. ఆంధ్ర
రాజులసభలలో నీనవీనప్రస్థానమే యెక్కువ యాదరింపఁబడియె
ననుటకుఁ దత్పారిభాషికపదములు నాఁడుకభాషలో నోట మెదగుచుం
డుటయే సాక్ష్యము. ఎట్లనఁగా—
పిశాచవానరాదీనాం వేషచేష్టానుకారకమ్
వికృతైరాననోష్ఠాక్షికుక్షివాక్చరణాదిభిః
విలాళం వికృతం నృత్తం హాస్యకృత్ప్రకటం విదుః
కైశ్చిద్వాంగడమిత్యుక్తం హాసకానాం ప్రసిద్ధితః"
అని వికృతచేష్టా సూచక మగు శబ్దమును పాటపాట, కోలాటము (వీర
రసవ్యంజకము), గొండ్లీ, చిందులు మొదలగుపదములు కావ్యములలో
సాధారణము లయ్యె.
"సర్వంసహా కాంత పేరణము సూపు"
"ఉజ్జ్వలతలాఁగెడుపదయాస్త గిరులచే నాకాశలక్ష్మి కోలాటమాడె'
"కమలసంభవుఁడు పెక్కణ మొనర్ప," అని సోముఁడును
"ఏకసక్తముగ నాడు నేదైననొకమాట పాడు సోయ్యనపాట పాటపాట"
"ఊలుమదప్పళ్ళకును ఓళ్లఁదొరులప్రోఁక" (జక్కనీలతుకము),
"గొండ్లి యాడించుచున్నారు గొరిగపడుచు"
"మత్తల్లిమహానృత్యముల్" అని శ్రీనాథుఁడును మొదలుగా పెల్లరు
గ్రహించిరి.

ఇట్లు గీతనృత్తతాళముల మాటను నవనవోన్మేష ప్రతిభావిలా
సమునకు భారతీయ మందక పోవుటచే విచిత్రతాళపరంపరలును మాఁ
టిసమ్మేళనమునఁ బ్రబంధవిశేషములును లెక్కలేక జన్మించినవి.
కావున భారతీయము కేవలము జ్ఞానాభివృద్ధికే కాని ప్రథమశిక్షకుప
యోగింపదని తోఁచుచున్నది. అభినవగుప్తవ్యాఖ్యతో రసభావాధ్యాయ
వివరణము మహాప్రౌఢమై విద్వదాదరణీయమై యున్నది. కానినే
యాలంకారికులెల్ల సాధారణముగాఁ గొని తమతమబుద్ధికైవచిత్రిని బ్రక
టించిరి. భారతీయావ్యాకరణసరస్వనండి తీసినపిల్లకాలువల నింపుకొ పరిగ
ణింతము.

గీతస్కంధమున నాగార్జునని గ్రంథభాగము ప్రాచీనమైనది
(క్రీ. శ. 100) లభించుచున్నది. క్రీ. 1000 కిఁ దరువాతి గ్రంథములలో
నభినవగుప్తునిభారతవ్యాఖ్య నిరుపమానమై యతిప్రౌఢమై బహుప్రస్థాన
పరీక్షకంబై యున్నది. అతనినాట్యలోచనము లభించినది కాదు. త్రిలో
చనునినాట్యలోచనభాగము దొరకినది. పార్థవిజయ మను సద్భుతనాట
కము రచించినత్రిలోచనుఁడే దీని రచియించియుండిన నిది రాజశేఖ
రునకుఁ (900 క్రీ. శ.) బూర్వగ్రంథ మగును. ఇది నృత్తమునే ప్రతి
పాదించుచున్నది. క్రీ. శ. 1120 లో చాళుక్యసోమేశుఁ డభిల
షితార్థచింతామణిలో నృత్తవాద్యప్రబంధలక్షణముల విస్తరించి సుస్థి
ఫుగా విరచించె. 1210 ప్రాంతములఁ ద్రివిధగాంధర్వముఁ బ్రతిపా
దింపఁ గలసంగీతరత్నాకరమును శార్ఙ్గదేవుఁడు రచియించె. ఇతఁడు
కర్ణాటరాజగు సింగణునిసభలో గాయకరత్నము. దీనిపై సంగీత
కౌస్తుభ మను సల్పవ్యాఖ్యయుఁ, గల్లినాథుని ప్రౌఢవ్యాఖ్యయుఁ గలవు.
1160 ప్రాంతములఁ గాకతీయరుద్రదేవునిసభాలంకార మగువీరభల్లట
దేశికుఁడు నాట్యశేఖరము రచించెనఁట. అది యిప్పుడు గానరాదు.
నాట్యసంగీతగ్రంథకారులలోఁ బెక్కండ్రు సన్న్యాసులు శైవా
చార్యులు అస్ఖలితబ్రహ్మచారులు కాక్తేయులు నగుట విచిత్రముగా
నున్నది. క్రీ. శ. 1236 ఆనందవర్షమునం గాకతీయగణపతిదేవుని గజ
సైన్యాధిపతియు బావమఱఁదియు నగు జాయసేనాపతి నృత్తరత్నావళి
యని యెనిమిదిపరిచ్ఛేదముల మార్గదేశీరీతులరెంటను నృత్తలక్షణము
పూర్ణముగా రచించె. ఇది లభించుచున్నది. 1300 కాలమునఁ బార్శ్వ
దేవుఁడు జైనకర్ణాటకవి సంగీతసమయసారమున గీతస్కంధమునే మార్గ
దేశీరీతుల విరచించెను. ఇతఁడు భోజసోమేశ్వరాదులఁ బాల ననుసరించె.
1280 కాలమున భల్లాకరాజగు ప్రతాపచక్రవర్తిజగదేకమల్లునిచే
సంగీతచూడామణి నృత్తగీతాధ్యాయములు ప్రముఖములుగా వాద్య
లక్షణము న్యూనముగాను రచింపఁబడియె. 1200 (?) కాలమున మగ
ధేశుఁ డగుకుంభకర్ణనరేంద్రుఁ డద్భుతముగా సంగీతరాజ మను పేరఁ
ద్రివిధగాంధర్వమున, సన్నివతములఁ గ్రోడీకరించి 17000 గ్రంథ
ముగాఁ గూర్చెను. అందు 12000 మాత్రమె లభించును. కాని నృత్తా
ధ్యాయము గానరాదు. 1220 (?) కాలమునఁ జాళుక్యహరిభూపా
లుఁడు సంగీతసుధాకరమును శ్రీరంగమున నాదువేశ్యలకొఱకు రచి
యించినగీతనృత్తాత్మకలఘుగ్రంథము దొరకును. 1340 (?) కాలమున
నష్టావధానవిఖ్యాతుఁ డగుసోమనార్యుఁ డను నాంధ్రుఁడు నాట్య
చూడామణియను పేర గీతనృత్తముల నవీనప్రస్థానకముగా విరచించె.
ఇతఁడె నాదనసోముఁడా యని సందియము కలుగుచున్నది. 1360
ప్రాంతమున విద్యారణ్యులు సంగీతసారము రచించిరి. అది ప్రాచీన
గ్రంథములలోని దోషములను విరోధములను బరిహరించి విలక్షణముగా
రచియింపఁబడియుండు నని తెలియుచున్నది.

"నిరూపితా లక్షణతో వివిచ్య రాగాశ్చతుః పఞ్చాధికం శతే ద్వే
కర్ణాటసింహాసనభాగ్యవిద్యారణ్యాభిధశ్రీచరణాగ్రణీభ్యః"

సంగీతసుధ.

మాకు లభించినసంగీతసారము లఘువిషయకమై లక్షణమందుఁ గానరాకున్నందున విద్యారణ్యులనిబంధ మింకను వెదకవలసియే యున్నది. 1420 కాలమున దేవణభట్టను విద్యానగరాస్థానపండితుఁడు సంగీతముక్తావళి యని నృత్తగీతలక్షణముల సామాన్యరూపముగా రచించె. ఆకాలముననే శ్రీనాథవామనభట్టాదులకుఁ జేయూఁతయై రసికసార్వభౌముఁ డగుపెద్దకోమటివేమన సంగీతచింతామణి యను నృత్తగీతలక్షణగ్రంథము రచించె. అది యిప్పుడు నసంకీర్ణముగ లభించుచున్నది. ఈకాలముననే రేచెర్లవంశమణి యగుసింగయ్యమాధవేంద్రుని సభాలంకార మగునాంధ్రకవి గౌరన లక్షణదీపిక యనుపేర సంగీతభాగమును జిత్రవిషయకముగాఁ గూర్చినది కలదు. 1350 (?) కాలమున దామెరాజుసోమన భారతీయమంతయుఁ దెనిగించినట్లు కానవచ్చుఁ గాని యది సంపూర్ణముగా లభింపదయ్యె. 1500 (?) ప్రాంతమునఁ గర్ణాటసంగీతమునకు భిన్నప్రస్థానముగా నాసికప్రాంతవాసి యగుపుండరీకవిఠ్ఠలుఁడు నర్తననిర్ణయ మని నృత్తగీతాధ్యాయముల రమణీయముగాఁ గూర్చె నాతనిరీతులు దానిఁ జేయూఁతగాఁ గొనిరి. వీణావాదనమున నుపకారిగాఁ గర్ణాటరాయ గాయలయాస్థానభూషణ మగు రామామాత్యుఁడు స్వరమేళకళానిధి యని సంగీతలక్షణమె చక్కఁగా వివరించె. మేళవిషయమున దోషపరిపూరిత మని గ్రహించి దీనిని తంజాపురిరఘునాథునిశిష్యుఁ డగువేంకటమఖి యను మీమాంసకుఁడు తనచతుర్దండిప్రకాశికలోఁ గఠోరముగాఁ దిట్టినను రామామాత్యునిమేళలక్షణమే నిర్దుష్ట మని సంప్రదాయజ్ఞులు చెప్పుదురు. 1600 కాలమున నహోబలుఁడు సంగీతపారిజాత మనుపేర నిర్దుష్టముగ గీతభాగమును లఘురూపమున వివరించె. ఇతఁడు రామామాత్యుని మేళలక్షణముల సమర్థించుచుండును.

1620 ప్రాంతమున "సుజ్ఞానజనకుం" డనుబిరుదము వహించిన తంజాపురీరఘునాథరాజు సాక్రయించి తత్సభలో సంగీతసాహిత్యముల సామరస్యముఁ జూపి యచ్చరలకేవలగాంధర్వకౌశలముఁ బరిహాసింపఁజాలుమధురవాణి, రామభద్రాంబ, రంగాజ మొదలగుభోగినీజనుల పుట్టుమైలను గడిగివైచి వారికిఁ గీర్తిసౌరభముఁ దేఁజాలినగాంధర్వవిద్యాధిదేవత చోళదేశమును నిజపీఠముగాఁ జేసికొని త్యాగరాజాదుల యపూర్వగీతగమకములకు సమవాదినీయంత్రములైనను స్ఫురితకంపితములఁ దెలుపఁజాలె ననుట యచ్చెరువు కాదు. అట్టిరఘునాథుఁడు రచించినసంగీతసుధ యనునిరుపమానగ్రంథములో నాల్గధ్యాయములు మాత్రమే స్వరశ్రుతిరాగప్రబంధలక్షణములు గలవి లభించుచున్నవి. నృత్తతాళాధ్యాయములు లభింపవయ్యె. శాస్త్రలక్షణరహస్యములు తెలియఁగోరువారు దీనిం జదువక మానరు. ఇందు భిన్నప్రస్థానముల మతవిశేషములును వివరింపఁబడియె. లక్ష్య లక్షణవిరోధములఁ దీర్చి శ్రుతిరాగస్వరూపము నొక్కమారు వినినంత మనసులో నాటుకొనునట్లు రాజకవి యతిస్పష్టముగా విషయవిమర్శము చేయుచుండును. 1640 లో నితని శిష్యులలో నొక్కఁ డగు మహామీమాంసకుఁ డని కీర్తి గన్న వేంకటమఖి తన చతుర్దండిప్రకాశికలో వీణాలక్షణమును శ్రుతిస్వరూపరాగస్వరమేళనము నాతని భక్తిగా విశదీకరించె. రఘునాథవేంకటమఖు లిరువురు క్రొత్తవీణల సృష్టించి వాడుకలోకిఁ దెచ్చిరి.

ఓఢ్రదేశపురాజులు శాస్త్రసాహిత్యములందే కాక సంగీతమునను గ్రంథరచన పోషించిరి. భట్టుశుభంకరుని నారదశిక్షావ్యాఖ్యయు, నతని సంగీతదామోదరమును, (పర్లాకిమిడి) గజపతినారాయణదేవుని సంగీతనారాయణమును, కలాంకురనిబంధమును, సంగీతసరణియు మొదలగునవి [illegible]లభారతీసేవను ప్రకటించుచున్నవి. ఇవియన్నియు నేకప్రస్థానగాములై చాలలోఁతునకు దిగక సామాన్యముగా గాంధర్వప్రక్రియనె తెలిచెప్పఁజాలు.

ఈశాస్త్రావతారక్రమము నించుక యవధరించి చూచిన మొదట సౌరాష్ట్రమున జనించి కర్ణాటచాళుక్యరాజుల చల్లఁజూపులఁ బెరిగి యాంధ్రరాజు లగుకాకతీయరెడ్డివిద్యానగరతంజాపురీరాజుల రావలంబమున సౌభాగ్యము వహించి భావరసగర్భితము లగుక్షేత్రయపదాదులకు విచిత్రవైఖరిం గూర్చునంత్రభావతోడనె యేకసభోద్యము గన్న గాంధర్వవిద్య యాంధ్రులగర్వాభిమానములఁ బురికొల్పుననుట యేమి యనుచితము! ఇట్టిదివ్యవిద్యనుగూర్చి యాకాశవిమానగామి భూమండలము మీఁదిమైనుమపుఁ జూపించినట్లు శాస్త్రగహనంబుఁ జొరక వాదజ్వరము సోఁకేనేని ముకుటభంగ మగునేమో యని వెఱచుచుఁ బత్రికలో స్థలము సంకోచ మయ్యె నని మిష చూపి మా యజ్ఞానమును గప్పిపుచ్చుకొనుటకు మమ్ము విజ్ఞులు క్షమింతురు గాక.

ఈయుపవేదముల నాలుగింటికి నాలుగవేదములు పిల్లలు గలవు.

"ఆయుః శిల్పం జ్యోతిషశ్చ ధాతుర్వేదస్తు వై క్రమాత్."

ఆ యీ శిల్పధాతువేదములగురించి మతభేదములను గ్రంథనామములను స్థలాంతరమున వివరించెదము.

శ్రీ నగరాజకుమారికా పరిణయము*

బ్రహ్మశ్రీ పండిత పురాణం సూర్యనారాయణ తీర్థులవారు

౧. ఓం శ్రీమాతా.

క. శ్రీమాత! మణిద్వీప, స్వామిని! కామేశ్వరమ్మ! • చయ్యన నన్నున్
జామాతగఁ జేయుము గిరి, భూమీశున కీవివాహ • పుణ్యదినములలోన్.

౪. ఓం చిదగ్నికుండసంభూతా.

ఉ. జీతము బత్తెముం గొనక • చెప్పినచొప్పున వెట్టి చేయుచుం
జే లిననర్మ మంచు విధి • యించితి మాత! చిదగ్ని కుండసం
భూతవు జేసి యాపలుకు • పూర్తిగఁ జూపితి చూచుచుంటె నా
చేతములోన నెప్డును వ • సించుచు నాపొనరించు చుండుబల్
చేత లొకప్పుడైన "ఇది • చేసితి నియ్యది యు" ట్లంటుచు నిన్
గాతరతానిదానముగఁ • గంపము నొందుచు వేఁడికొంటనై
చేతులు దోయిలింపమిని • చెప్పుట యెందుల కన్ని యైనత
ర్వాతను వేఁడుచుంటి నల • పర్వతరాజమ్మాదగ్ని కుండసం
భూత విశుద్ధిసీత నమఁ • బూర్తిగ నమ్మినయమ్మలాఁడి నా
కై తనచిత్తమున్ దనువు • కాన్కఁగఁ బట్టినదిట్టురాలు నా
చేతములోన నుండెడి • విశేషము లన్నియుఁ జూచుకొన్న ద
ట్టో! తనకంటెదంటు యగు • బోటి లభించునె పున్నె మంచు నా
చేతము నమ్మనట్టులఁగఁ • జేసిన భాసురగాత్రి నైజమా
చేతమురీతి యందలివి • శేషములన్ సరిపార కాక త
న్మాత్రసమేతమున్ నిరస • మానము గాఁగ నెఱుంగునట్లు ప్ర
ఖ్యాతము చేసినట్టి "దహా • హా! ఇటువంటికృతార్థ యుండు నే
యూతలిరాపుఁబోసిన్యాద • యుశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ డంట! ఈవిధిన్
మాతయుఁ దాతయుం గలిసి • మంచిదె యందురుగాక వెంటనే
యూతరుణిం దదీశ్వరున • కీతరుణమ్మున నిచ్చి పెండ్లి చే
చేతురుగాక" అంచుఁ దన • చెల్లెలిపిండును చెల్మికత్తెలున్
"నాతొలిపట్టె కిట్టెలల • నామణి కట్టినగండు గల్గ నా
ధాత లిఖించునే? యిది య • థార్థము స్వప్నము? నిక్కమైనచో
నాతొలుఁ బాములందలి య • నంతతపమ్ము ఫలించినట్టుగాఁ
జేతములోన నెంచుదున • శ్రీహరి కూఁతురు మనోరథమ్ముఁ ద
త్తాతమునమ్మనన్ నిలిచి • తప్పక తీర్చును గాత" మంచుఁ ద
న్మాతయు నంతరంగముల • మాటికి నెంచఁగఁ జేయుచున్న దా
ఖీష్టకరంగనేత్ర నికఁ • బెండిలి కూఁతురుఁగఁ జేసిపెట్టు విం
తే తలితల్లి! నిన్నడుగ • నెంచిన దీ వొసరింపఁ దగ్గదిన్.

౭. ఓం చతుర్బాహుసమన్వితా.

ఉ. బాహువు లెందు గల్గియు నెఱుం బా సన నిచ్చెద నెల్లరున్ జతు
ర్బాహులు గల్గి వెల్గు నినుఁ • బ్రాంజలినై యిటు వేఁడుచున్న నా
దాహము నెట్లు తీర్చెదవో? • తల్లిరో! మెల్లఁగ దానితండ్రి దు
ర్మోహముఁ బాపి నాహృదయ • మోహిని గేహిని నెట్లు దెచ్చెదో?

౯. ఓం క్రోధాకారాంకుశోజ్జ్వలా.

ఉ. క్రోధము పేరియంకుశముఁ • గొండొక చేత ధరించునంబ! ఆ
భూధరరాజకన్యకత • పోవిధినైనను బాలిఁ బాల్చి నీ
క్రోధమిపాంకుశమ్మునను • కుంజరతుల్యుఁడు దానితండ్రికిన్
బోధముఁ బుట్టఁజేసి తన • పుత్రిని దెచ్చి యొసంగఁ జేయుమా!

౧౩. నిజారుణప్రభాపూరమజ్జద్బ్రహ్మాండమండలా.

ఉ. ఖండితఖండ! నిన్నరుణ • కాంతిమహాపరివాహమందు బ్ర
హ్మాండము లన్నియున్ మునుఁగు • నట్టు లొనర్చి తనర్చునంబ! ఆ
కొండలరాజుగారి పెద • కూఁతురు మాఁదవకన్నతోడిబల్
పండితురాలు "నన్నుఁ దమ • భార్యఁగ ధుర్యఁగ నార్యపుత్త్ర! నై
కొందురు నంత యేల? తమ • కోసము దాఁచినయట్టి నామదిన్
గుండయుఁ బిండిగాఁ జితుకఁ • గొట్టుచు నట్టడి చేయుచున్న వా
రండి! దయామయా! 'అబల' • అంచుయునన్ కనికార ముంచి నే
లొంకుబిడాయమున్ విడిచి • యొప్పఁగ ధైర్యము సాహసమ్ముఁ గై
కొం డిఁక దేవి మీకు న • నాలయె కావున నెట్టులేని మీ,
ఖండనపాండితిం దెలిపి • ఖండపురాతనుఁ డాదిరైనయా
దుండగులన్ ప్రియా! మనకు • ద్రోహముచేయుచునుండుగండలన్
గం డడఁగించి పట్టుమను • కట్టుకొనం డిటు చిత్తగింపుఁ డీ
యుండెడి యొసంగుదాన నిది • యొక్కఁడె నేయదె పెక్కుకోటు లె
న్నండు తమర్ కృతీయునయ • నమ్మును నాకు నొసంగి లోన "శ్రీ
మండలిలోన సర్వగుణ • మాన్యవు క" న్నని యాశమెమ్మె కా
కుండినచో—ఆమోఘవర • మో దయచేసితిరో వినుండి య
న్నండెదుండీ నిజమ్ముగ మ • నమ్మును మీకు నొసంగికొంటి "నె
న్నండును తీసికో" నని మ • నమ్మున నమ్ముఁడు మీరె చిత్తమున్
పండువుగాఁగ నిచ్చుకొని • బాపురె! మాజనకుండు మూర్ఖుఁడై
యుండెలుగాఁగ నోసి వధి • యింపఁదలంచిన—అట్లె చేసికో
నిండు శరీర మింకొకని • కిచ్చెద నే? అది వట్టిమాట; కా

---

* (బ్రహ్మశ్రీ పండిత పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులవారిచే రచింపఁబడిన మైప్రబంధములోని రెండవభాగమగు "ఈశ్వరాక్రందనము—శోక—ఫాలనేత్రాధ్యాయము" లోని కొన్ని పద్యములు ఇందు ప్రకటింపబడినవి. ఈ యాశ్వాసము శ్రీలలితాసహస్రనామములతో సంపుటితము.

నిందు పదీయమా ప్రతిన •, యీజననమ్మునఁ గాకయున్న నే
ఱొండగు జన్మమందయిన • నొప్పరికింపక నీకు భార్యనై
యుండెద నీదు న న్మఱవ•కుండుఁడు నే మిము నమ్మికొంటి నో
పండితదర్శనీయ! కవి•వంద్య విభూ!" అని మాటఁ దెల్పుచున్
నిండినమాయకీసరస•నీరధిలోనికిఁ గాలు జాఱిపో
వుండెను బుద్ధిపూర్వముగనో • పడిపోయి "ఓహో! శివుండు కా
ముం డిటు ద్రోసినాఁడె" యని • మున్గుచుఁ దేలుచు గట్టువీడఁ గా
ర్యుండి తపస్సు చేసికొను•చుండెడినన్ తపరాగవార్ధిలో
నుండి యనేకజన్మముల • నొడ్డున కెక్కఁగ నాకు వీలు గా
కుండెడునట్లు—అట్లు తన • ఓరిమి నీరము చేయు నిత్యుకో
దండుని తోడ నేకమయి • తాఁబుచు డగ్గఱి ముందువెన్కలన్
కొండొకరైనఁ జూడ కతి • కోపముతోఁ బడఁద్రోసె నందు; దా
గుండెది కాకయుండునొకో • గట్టుల కేనికిఁ బుట్టినట్టి నా
దుండి రొమ్మైన దాని నిటఁ • దోడ్కొని రమ్మల దానినుబ్బలన్
కుండలవీడఁ బంపుకొని • కొంచెము చెప్పితి యాఁదుకొంచు నే
వెండియు-బడ్డ చేసెదన • వేగము తోడ్కొని రమ్ము; చెల్లరే!
తండికి బుద్ధిపూర్వముగ • దాని నొసంగుట కెట్లు నిచ్చగిం
పండె! శివుండు వానిమెడ • బండ గదమ్మ! శిరంబు నెట్టు లా
చండికి నీవ రొట్టయిన • సాహసధైర్యము లేదవమ్మ! నా
దండఁ గలట్టిపాశముచ • దానిని గట్టిఁగఁ గట్టుకుమ్మ! నా
యందున వచ్చునందనుక • నంకుశముం దగిలించి లాగు మే
దుండగు లడ్డువచ్చినను • తుండముకల్ పోనరింప నిత్యుకో
దండముఁ బూవుటమ్ములును • దానికిఁ గన్పడునట్లు పట్టుకో
చండికో! నీవ కొంచె మిటు • శాంతము వీడినఁ గాని కట్టినీ
నుండిన దైనవాదగుదు•నోరథ మెట్టులు పూర్తియౌను; నే
దండము లమ్మ! నీకుభప•దమ్ములకున్ పదరాతివన్గసున్
దండనపాలు చేసవలె • దానికి నాకును కిన్క తీఱఁగన్
కొండికనాఁటినుండి నిను • గొల్చుచునుండెడి పూర్వకాలభ
క్తుండను నిన్నె నమ్మితిని • గొంతెముకోరిక కోరియుంటి? నా
యందెజయాన నా కొసఁగు • మప్పటినుండియు నీవు మేము బల్
వందువు చేయుచుండెదము • పాడుచునుందుము నీజయాంకముల్.

33. ఓం కామేశ్వరప్రేమరత్నమణిప్రతిపణస్తనీ.

తే. గీ. అమ్మ! కామేశ్వరునకు స్తనమ్ము లిచ్చి
యతని ప్రేమను పుచ్చుకొ•న్నట్టిదాన
వచ్చలాహంగ నారెండ్డఁ • బుచ్చుకొన్న
ప్రేమకున్ దాని స్తనము లి•చ్చింపుమమ్మ!

౮౦. కరాంగుళినఖోత్పన్ననారాయణదశాకృతిః.

క. ఎన్నఁ గరాంగుళినఖలో,
త్పన్న శ్రీమాఁదశాక•తారవు తానో
వెన్నని పదిరూపు లొక్కొక,
దన్ననఁ జూపింపఁ జాలు జాణ కుమమ్మ!

౮౫. ఓం శ్రీమద్వాగ్భవ కూటైకస్వరూపముఖపంకజా.

శా. శ్రీమద్వాగ్భవకూటముఖ్యవిలస•చ్ఛ్రీముఖాంభోరుహా!
శ్రీమాతా! ఇకనైన నాపయిని నీ•చిత్తమ్ము రానిచ్చి నే
శ్రీమల్లోచనఖంజరీటవిలస•చ్ఛ్రీముఖాంభోజ నా
రామన్ సన్ జతగూర్చి తన్మదనసా•మ్రాజ్యమ్ము నేలింపుమా!

౯౪. ఓం అకులా.

క. అకుల వయిన కామేశ్వరి!,
సకలము నీ కెఱుక విధిన•శమ్మున భార్యా
వికలత గలిగిన నా కా,
సకలన్ సకలేందుముఖిని • సరగునఁ దెమ్మా!

౧౮౦. ఓం నిష్కళా.

క. నిష్కళ వగు కామేశ్వరి!
దుష్కర్మం బైనను మద్వ•ధూవిరహముగ నా
నిష్కళ మగునట్టులఁగా,
నిష్కృతిఁ గావింప దాని•నిం దేవమ్మా!

౧౮౭. ఓం నిరాశ్రయా.

క. దేవి! నిరాశ్రయ! నీవలె,
నావెలఁదియు నేనుమన్ నిరాశ్రయులము ను
మ్మావ వనోద్యానాశ్రయులము,
గావించి రొమ్సంగుమా! అఖండసుఖమ్మున్.

ఆయుర్వేదము

కందుకూరి వేంకటసుబ్బరావు గారు

ప్రాక్తీర్థఁ బోరలుప • పచ్చడె బూచియున్నఁదో, మన్నజంకని హృద • యంబుఁగలిగి
చినినాఁడె పసిబాలు • రను జేర్చి శల్యాల, బొమ్మరింట్ల శకుపో • యుము వెలార్చి
జననాదిమంది జీ • ర్ణానఁ జీరి రొమ్ముఁగక, బుద్ధిచే రసపాక • ముల సెటింగి
తనుశల్యాకలు వాడఁ • దరితీరిటము దాల్చి, సంతోషమున వారి • సంగ్రహించి
గీ. తార యను బ్రహ్మ రొమిమిది • చేతులెత్తి, యలరి వేదోక్తి నాశిస్సు • లందఁజేయు
నవతరించెను మనపుణ్య • మా యనంగ, క్షితిని వైదిక వైద్యలక్ష్మి • లలామ.
సీ. వేదవిద్యాగంధ • విపుల సువాసిత, గృహరాజములు పుట్టి • నిండ్లు గాఁగ
శిల్పగాన ధనుర్వి • శేష సరస్వతీ, త్రయి మెప్పుఁ జెల్మిచే • డియలు గాఁగ
సకలదిగ్దేశ రా • జస్థానమందిరా, వరణమ్ము లవి యాట • పట్లు గాఁగ
సర్వచరాచర • సంరక్షణ ప్రథా, ప్రవృత్తి జన్మ సా • ర్థకము గాఁగ.
గీ. వర్తన మొనర్చి యమ్లాన • కీర్తి పువ్వు, మాలికలు భారతాంబకుఁ • గీలుకొల్పఁ
గలిగిన దినమ్ము లోకవాఁడు • తెలిసియుండె, నతులగతి నార్య వైద్య • విద్యావతికిని.
గీ. వనవిహార మొనర్చు నా • భారతికిని, స్వర్ణపాత్రమ రసవిశే • షముల నింపి
యాదిథాతిథ్యమొసఁగ నా • గార్జునుండు; నాఁడె మెండలు స్వదేశంబు • మీదుటకును.
గీ. తిరిగెను నరేబియా యెల్లఁ • దిరిగెనంత, సెసఁగు నీజిప్తు గ్రీకును, • నిటలియును, నయి
రోపయును స్వేచ్ఛను ప్రపంచ • మొపిసంత; తిరుగదే! కాలచక్రంబె • తిరుగుచుండ.
సీ. ద్రవిడదేశము మాటఁ • దలఁప నగస్త్యవై, ద్యమువిప్పు జేయుమా • ర్గమును గనదు
కేరళంబున్న నీ • తేషమ్ముగా వాగ్భ, టుము నిల్పి మొట్టఁకా • లమునఁగడుపు
ఓఢ్రదేశము వలు • కొక్కోకే కలదు లం, ఖనమొక్కఁడేగతి • గాఁగనుండు,
పశ్చిమదేశభా • వమ్ము గాంచిన మాకు, శవపరీక్షిత్వమే • చాలునమను,
గీ. ఆంధ్రదేశముమాట వే • ఱుదగనేల? బసవరాజీయ మొక్కఁడె దై • వంబు గాఁగ
నాఁగులాడుచునుండెన • యొయ్యో! తలంపఁ, బరిటేలోఁ దల్లిగతియుంచు • బుడుతలగతి,
చ. అనుపమచాకచక్యమున • యంత్రసుశస్త్రశలాకలన్ వినా
తనఘనకర్మలం జరిపి • ధారుణికంతకుఁ గ్రొత్తదారిఁ జూ
పిన వరభారతీయులను • బిడ్డలమై, ముల్లుగ్రుచ్చుకొన్నఁ దీ
యును గరణమ్ము కండయిన • నారయ నేరనివారమైతిమే?
సీ. కాసారమున నోవ • ధీసారమును రువ్వి, నీరునింకింపఁగా • నేర్చువారు
మణికట్టుపట్టు దార • ముముగట్టి నాడీ వి, శేషప్రచారంబుఁ • జెప్పువారు
కడవరంధ్రమునుండి • కొనలువారి స్రవా, హమ్మును నొకమాత్ర • నాపువారు
కనికరోగికిఁ దగ్గ • ఘనమూలికాబంధ, మల్లాడునట్లుగా • నరయువారు
గీ. అంత్యదశలోన గుడగుడ • లాడువాని, నైన నోరారఁ బల్కించి • యలరువారఁ
బూర్వ మొండిరి యీభార • తోర్వినని ధి, వక్రవిశంస విన్న మనః ప్ర • శాంతి యవదు.
సీ. ఇది చరకాచార్యుఁ • డుదయించి వెలసిన, పంజాబుదేశమా? • బాగుబాగు!
ఇది దివోదాసున • రేంద్ర ధన్వంతరి, వారణాసీపురంబా? వె • బాగు!
ఇది వాగ్భటాచార్యుఁ • డుదయించి ప్రబలిన, సింధుప్రదేశమా? • చెప్పసిగ్గు!
ఇదివల్లభాచార్యపదధూళి • రాలిన, యాంధ్రప్రదేశమా? • యనఁగ రాదు!
గీ. ఇదె భరతఖండమందు • వచించునెడల, బధిర పంగ్వంధ కుష్ఠరో • గమ్ము లేల?
ఘోరతరమృత్యుదేవివి • హార మేల? సత్త్వజాతీయ భావంబు • చావనేల?
గీ. కడచినది యొద్దిదైనా చాల • గడచిపోయెఁ, దిరిగి తొల్లింటి యాయుర్వి • ర్ధిరము దివుగ
కాలచక్రమ్మునందునఁ • గాంచ వగును, బెదఁగుకొమ్మన్న చేసన్నఁ • జెడెడిదేమి?

సీ. మెస్మరీజము లేదు • లేము కన్పెట్టితి, పంచమపల్కుఁ దలఁ బంకించి యించి
అదిరిచే వైద్య • మారసెఁ గాని రో, హా! యన్న చెప్ప • నిట్టూర్పుడించి
ప్రతిపదార్థమును ద్రావకము దీరదుట లేదు, పాడమెగా యన్నఁ • దుష్ప్రవను నమిసి
సర్గి గని పెట్టఁ • జాలివారము ప్రజ్ఞ, తెలిపినే యన్నఁ గ • త్తి జలిపించి.

గీ. యణుకమన్నది యెయ్యెడ • కణుకఁగలరు? చాలు నింక, పాయుర్వేద • శక్తి సెంచి
తన్మహారాధనోద్యుక్త • తన్మయులయి, మాతను భజింపుఁడు! • పరాభిమానులార!

గీ. అదిమానిసుభాషిత • మరసిరేని, యాధునిక మహాత్మసుబోధ • మరసిరేని
విమలదేశీయవైద్యముం • ప్రీతిఁ గొనుఁడు, మానధనులార! భారత • మానులార!

సీ. కల్గుఁగాక! స్వదేశ • కాసారమున వైద్య, శాస్త్రాబ్జము • లభంగ్ జనులు గాఁగ
నాట్యమాడును గాక! • నయుభివర్గం సరు, వుల్కలును కోగులఁబరోం • బులును గాఁగ
వర్తింనుఁగాక! సంపదోత్సవదీపాయు, వురుభిలప్రకృతికంధరము గాఁగ
అలరుండును గాక! • నైకమత్యప్రవీ, పంబవజ్ర తిమిరంబు గాఁగ

గీ. వేగ లగియించు గాక! సంవీనభాగ్య, భోగ్యరాజ్యాంగ లక్ష్మివిభుత్వసత్వ
సర్వరస్వరాజ్య ప్రమోదర్వపాల్వ, కర్వ మా పరబ్రహ్మ ముఖ్యమ్ము • గాఁగ.

అభిసారిక

ఎ. వి. నరసింహము పంతులు గారు

గగనభాగంబెల్ల • భువనంబు క్రమ్మ
నెగడుచుఁ జీకువాల్ • నీలిమల్ గ్రక్కఁ
గొనకొని విహగముల్ • గూండ్లను జేరి
మెదవని సెక్కెలలోన • ముక్కులఁ జొన్పి
పంజాళాలాపముల్ • మఱచి కూర్కఁగఁ
గుంజరవిశ్రాంతి • కుంజముల్ గూర్ప
నెరయఁ బ్రాకెడి సరీసృపముల తతులు
సరసర మనిరొండి • సవ్వడుల్ నింప
ఘూకాళి యులివుల • గుండియల్ వ్రీల్ప
సోఁకుమూఁకలఘాతి • ఘ్రాణముల్ దోప
ఝిల్లిఝిల్లన గాలి • యీట్లు వీవంగ
ఝిల్లిపల్లంబులఁ • పేరలు సెడఁగ
వ్రేళ్ళ మెట్టెలనంత • వేళంబ యూడ్చి
కాళ్లయందెలఁ దీసి • కటియుముల్ విడ్చి
చెచ్చెరఁ గుచ్చెలల్ • జీరాడనీక
కచ్చియ బిగియించి • కదలకయుండ
పటిలంబుగాఁ జెక్కు • పయ్యెద గొంగు
సెదలోన భావజు • నెలమితో నమ్మి
లలిఁ దపసాదపల్లవముల నేల
మెలఁపుమై నిమచు సంస్మేరానవాబ్జ
గాఢాంధకారమై • క్రాలెడి రేయి
గాఢానురాగసంగతి నీయుహామ్మ
నాకమ్ముగా మార్చ • నాయకుఁ జేరి
మేకొని మెలపులలో • మెలపుచందమునఁ

దమి కాఁగలేక చిత్తము దత్తరిల్ల
గమనమాంద్యముఁ గూర్చి • కడు తల్లడిల్లి
తనవారి కనుఁబ్రామి • తలఁ కెడ మాని
వనవాటి కలఁగూర్చి • పల్లభుఁ దలఁచి
క్రమ్మిన మోహాంధకారంబుకంటెఁ
జిమ్మచీఁకట్లవి • చెట్టులేయంచు
భువవేణి పికవాణి • కంతునిరాణి
కనరైనమృగ్రోణి • యిసురాకుఁ బోణి
యభిరామగతులతో • నందందుఁ బొంచి
యభిసరించెడి నొక్క • యతివ రాగమున
ఝిల్లీనినాదముల్ • చెవుల నగల్ప
ఝల్లీచయంబులు • పాదముల్ చెవఁగ
తేమానిసన్నల • లేఁత పంజరులు
భామ చెక్కిలి సోఁకి • భావముల్ రేపఁ
కుంజపుంజమ్ములు • గోకను లాగి
కుంజర గామిని • కోర్కెలు పెంచ
భ్రాంతమౌమదిలాగఁ • బలుపలంకులకుఁ
గాంతుని దెసగూర్చి • కాళ్లవిలాగ
చెక్కు చూపులఁజాచి • చెంగటి దా నిలిచి
పులుకు పులుకనఁ జూచి • పోవ నుంకించు
నిట్టూర్పులందలి • నెగడు వేఁడిమికి
బిట్టుగాఁ గెమ్మోవి • పీటలు వాఱ
సవరణసంకేత • స్థలమును గూర్చి
చివచివ నేగెడి • జిగురాకుఁబోణి

చిత్రపటముల వివరణము

డాక్టరు చిప్రుకుల శ్రీరాములుగారు:—౧౮౮౬ వ సంవత్సరం జూను నెల ౧౫ వ తేదీని జన్మించిరి. కొంతకాలము హూణభాష నభ్యసించిరి. ౧౯౦౭ సంవత్సరములో వందేమాతరమను గీతమును పాఠశాలలో పాడినందున ప్రధానోపాధ్యాయుడు స్కూలునుండి తీసివేసెను. తరువాత తిరిగి ఆయుర్వేదమందు కొంత పరిశ్రమచేసి తనావిగా దేశసేవకులై సామాన్యజీవనము జేయుచు కొంతకాలము ఉపాధ్యాయవృత్తిలో నుండి మహాత్ముని సందేశము రాగానే ఆవృత్తిని వదలి రేపల్లెతాలూకా కాకనగాలగ్రామములో జాతీయపాఠశాలను స్థాపించి కాంగ్రెసు ప్రచారము చేయుచు మహాత్ముడు చెన్నపురిరాగానే కడప జిల్లాలో వారి నాహ్వానించుటకు రాష్ట్రీయసంఘమువారిచే అచ్చటికి పంపబడి ఆ జిల్లాను నిద్రనుండి మేల్కొల్పి వారిని ప్రత్యేక రైలునందు రప్పించి ౨౫-౫-౧౯౨౧ ఆహ్వానము కాగానే ౨౭-౫-౧౯౨౧ ఆ జిల్లాధికారిచే ౧౦౮ సి. పి. సి. ప్రకారము సమ్మానింపబడి ౧౪-౧౦-౧౯౨౧ నుండి ౧౩-౧౦-౧౯౨౨ వరకు ఒక సంవత్సరము సామాన్యఖైదు చేయుగా సెక్యూరిటీ యియ్యక ధైర్యముగా చెఱసాలకు వెళ్లి అచ్చట అనగా శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానములగు రాయవేలూరు, కడలూరు జైళ్లందు విశ్రాంతి పుచ్చుకొనుచు, శ్రీ భగవద్గీతకు పద్యకావ్యమును, రాఘవేంద్రశతకమున్ను శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానమను నవలయును వ్రాసి సురక్షితముగా నిల్లుచేరి యేమియు జంకక తిరిగి దేశసేవకు ధైర్యముతో నిలబడి పనిజేయుచున్నారు.

అయ్యంకి వేంకటరమణయ్యగారు:— వీరు బెజవాడ వాస్తవ్యులు. దేశసేవానిరతులు. ఆంధ్రగ్రంథాలయాభివృద్ధికిని చాల భటోద్యమమునకును చాల పనిచేసిరి. గ్రంథాలయపత్రికను ముద్రాలయమును నెలకొల్పిరి. బెజవాడలో రామమోహన గ్రంథాలయమును గూర్చి చాల శ్రద్ధగా పనిచేయుచున్నారు.

బెల్లంకొండ రాఘవరావుగారు:—వీరు నర్సారావుపేట తాలూకా పమిడిపాడు అగ్రహారీకులు. ఆసహాయోద్యమములో అద్భుతముగా పనిచేయుచున్న ధ్యువకులు.

గోగినేని, రంగనాయకులు చౌదరిగారు:—గుంటూరు జిల్లా నిడుబ్రోలుగ్రామవాస్తవ్యులు. వీరు 1920 సం॥ ఆగష్టునెలలో ఇంగ్లాండుదేశము వెళ్లిరి. అచట ఆక్సఫర్డ్ యూనివర్సిటీయందు విద్య నభ్యసించిరి. దేశసేవాకుతూహలులై మేంచెస్టర్ లివర్‌పూల్ మొదలగు పట్టణములకు వెళ్లి రాజకీయ, ఆర్థిక, పారిశ్రామికవిద్యలను చదువుచున్నారు. వీరు కొలదికాలములో మన హిందూదేశము రానున్నారు.

కల్లూరు సుబ్బరాయులుగారు:—వీరు అనంతపుర మండలమున అసహాయోద్యమము ప్రారంభించిన నాటి కడు శ్రద్ధతో పనిచేసి రెండుసార్లు కారాగృహమునకు బోయివచ్చినవారలు. ఇప్పటికిని ప్రజాసేవ జేయుటకు సంసిద్ధులై కాంగ్రెసు ఆదేశానుసారము పనిజేయుచుండువారు.

దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు:—వీరు గోదావరి మండలవాసులు. ఆంధ్రదేశమున వ్యవసాయశాఖలో డిప్యూటి డైరెక్టరుగ నుండి వ్యవసాయ విషయములను తేటతెనుగులో కీర్తనల రూపమున ప్రచురించి రయితుల పురోభివృద్ధికి చాల పాటుపడినవారు. ప్రస్తుతము కోయంబుత్తూరు వ్యవసాయ కళాశాలలో వ్యవసాయశాస్త్రజ్ఞులుగ బనిచేయుచున్నారు.

పత్రి అనంతరావుగారు:—వీరి వయస్సు 21 సంవత్సరములు. కాపురము గుంటూరుజిల్లా సాతులూరు. పొన్నూరులో 141 సెక్షను అతిక్రమించిన 10 మందిలో వీరొకరు. 26-1-22 తారీఖున గుంటూరులో వర్కింగు కమిటీ సభకు వెళ్లినప్పుడు అక్కడ వీరిని అరెస్టుచేసి ఆరాత్రి నర్సారావుపేట తీసికొనివచ్చి 27-1-22 తారీఖున జామీనుకోరగా నియ్యనందున ఒకసంవత్సరము కఠినశిక్షను వీరు పొంది శిక్ష పూర్తిగా అనుభవించి వచ్చినారు.

గంపలగూడెంకుమారరాజా శ్రీ కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావుగారు:—శ్రీవారు ఆంధ్రరాష్ట్రమున జమీందారులు. వెలమవారు. వీరు మాతృభాషా పాండిత్యసంపన్నులు. కవిపుంగవులు. నిరుపమానదేశసేవాధురీణులు. అసహాయోద్యమమహానాయకులు. దేశసేవకుగాను ప్రభుత్వ ప్రశంసను బడసి కృష్ణజన్మస్థానమున తప మొనర్చివచ్చి ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో మరల దేశసేవ చేయుచున్నారు.

మతం బాలసుబ్రహ్మణ్య గుప్తగారు:—వీరు ఆర్యవైశ్యులు. వీరి నిర్భయస్వభావమును గంభీర వాగ్ధాటియు నిరుపమాన రాజభక్తియు సుప్రసిద్ధములు. వీరు కృష్ణజన్మస్థానమున కేగిరి.

శ్రీ జగన్నాథ భూపతి దేవవర్మగారు:— శ్రీవారు వడ్డాది రాజ్యాధిపతులగు శ్రీ విజయ వీరప్రతాప వీరవర వీర శ్రీ జగన్నాథభూపతి దేవవర్మ మహారాజులుంగారి పౌత్రులు. శ్రీ గోపాల భూపతిదేవవర్మ గారి జ్యేష్ఠపుత్రులు. విశాఖపట్టణముజిల్లా మాడుగుల నివాసులు. వీరికి సంస్కృతము, ఆంధ్రము, ఒరియా, ఉరుదు భాషలలో గొప్ప పాండిత్యముగలదు. జగన్నాథభూపతీయంబను ఆశ్వలక్షణమును, వ్యాయామశాస్త్రమును గద్యరూపమున రచించిరి. వైద్యము, ఆథర్వణవేదము, మంత్రప్రయోగవిధానము, గారుడము, శిల్పశాస్త్రము, ద్వాత్రింశత్ఆయుధప్రయోగపరణి, శాలిశాస్త్రప్రయోగము, అగ్నిబాణవిద్య, మల్లవిద్య, వ్యాయామక్రీడ, మొదలగువిద్యల నభ్యసించిరి. మాడుగుల ఫిర్కా సంఘమునకు వీ రధ్యక్షులు. దేశభక్తుడగు మహావీరుడు ('వారియర్ పేట్రియట్') అని స్వరాజ్యపత్రికచే బహూకరింపబడిరి.

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటశేషకవిగారు: గుంటూరు మండలములోని వేటపాలెం గ్రామవాసులు. వైశ్యబ్రాహ్మణులు. వీరికి ఆయుర్వేదమం దపారమైన పాండిత్యము గలదు. అనేకులు వీరి యౌషధాలయమందు తీఱనివ్యాధులను మాన్పుకొని ఆరోగ్యవంతులయిరి, అగుచుండిరి. మరియు వీరు సుప్రసిద్ధాంధ్రపండితులు. వీరు కొన్ని నాటకముల రచించిరి. వీరి కథాధారణము చాల రసవంతముగ నుండును.

ఇటికాల సూర్యనారాయణగారు:—తెనాలిలో ప్లీడరుగా నుండి, మహాత్ముని సందేశానుసారము 1921 సం॥రపు ప్రారంభ

మందు వృత్తిని వదలివైచి, కాంగ్రెసు ప్రచారము చేయుచుండిరి. పన్నుల నిరాకరణ సందర్భమున 2-2-22 లగాయితు 1-8-22 వరకు జామీను శిక్షక్రింద విడిశైదు విధింపబడిరి. వీరు తెనాలిజాతీయవిద్యాలయమునకు కార్యదర్శిగా నుండి పనిచేయుచున్నారు.

దోమా వేంకటస్వామిగుప్త గారు:—వీరు వైశ్యులు. శతావధానులు. చాల పతకములను బడసిరి.

భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశరావు గారు:—వీరు అసహాయోద్యమము నవలంబించిన ఆంధ్రప్రముఖులు. ఉద్యమమును గురించి వీరు రాష్ట్రమునందంతటను సంచరించి గంభీరోపన్యాసముల నొసంగి ప్రభుత్వమువారి దృష్టి నాకర్షించి శ్రీకృష్ణజన్మస్థానమున కేగిరి.

శ్రీ కటికనేని కళ్యాణరావుగారు:—వీరు వెలమవారు. జమీందారులు. దేశసేవానిరతులు. అసహాయోద్యమము నవలంబించి దీక్షతో పనిచేయుచున్నారు.

విద్వాన్. కే. శేషశాస్త్రిగారు:—వీరు ఆఱవ ఆంధ్రవైద్యసమ్మేళనాధ్యక్షులు. ఆయుర్వేదరత్న, విద్వాన్. ఎ. వి. ఎస్. గారు. ఆయుర్వేద కళావిభూషణేత్యాది బిరుదములు గలవారు, శృంగేరి.

ప్రొఫెసర్ బెల్లూరి నరసింగరావు హనుమద్భక్త గారు:—వీరు మాధ్వులు. ఈయన బొబ్బిలి హైస్కూలులో వ్యాయామోపాధ్యాయులు. వాయునిరోధముచేసి మహాకష్టసాధ్యము లగు పనులను చూపుదురు. ప్రత్యవయవమును కదలించుశక్తి గలదు. ప్రతి కండరమును వడిపించుశక్తి గలిగియున్నారు.

చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి గారు:—వీరు తిరుపతి వేంకటకవు లను పేరితో అత్యధికవిఖ్యాతి వహించి తొలుదొలుత ఆంధ్రరాష్ట్రమున తమ నిరర్గళ అమృతధారావాహినిని ప్రవహింపజేసిన కవివృషభులలో నొక్కరు. భారతామ్నాయమునంతను దృశ్యప్రబంధములుగా రచించిరి. పెక్కుగ్రంథరాజముల రచించిరి. కింకవీంద్రఘటాపంచానన నాది పెక్కుబిరుదములను గడించిరి.

కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారు:—వీరు మాధ్వ లనబడు సద్వైష్ణవులు. గొప్పవిద్వాంసులు. ఉభయభాషాకోవిదులు. మహాకవులు. పెక్కుగ్రంథములను వ్రాసిరి. శతావధానులు. గుంటూరువాస్తవ్యులు.

కోలాచలం సీతారామయ్యగారు:—వీరు కృష్ణామండలమందలి ఉయ్యూరు గ్రామవాస్తవ్యులు. బ్రాహ్మణులు. పండిత కుటుంబమువారు. మహావ్యాఖ్యాత యని పేరొందిన మహామహోపాధ్యాయ మల్లినాథసూరివంశీయులు. బందరు పాఠశాలయందు మెట్రిక్యులేషను చదివిరి. అనంతరము కొంతకాలము మదనపల్లి కళాశాలయందును, అడయారు జాతీయవిద్యాలయమందును శ్రీమతి అనిబిసెంటమ్మగారి విద్యార్థివేతనముతో బి. యస్. సి అను పట్టమును బడసిరి. పిమ్మట అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందలి 'చికాగో' నగర విశ్వవిద్యాలయమున ప్రవేశించిరి. వీరు ప్రవేశించి విద్యాభ్యాసము మొదలుపెట్టిన కొలదిమాసములలోనె, చికాగో నగరమందలి గొప్పగొప్ప దైనికపత్రికలు, వీరి బుద్ధికుశలతను ప్రశంసించినవి.

పులవర్తి వేంకటరాయశర్మగారు:—వీరు అంద్రంగి గ్రామవాస్తవ్యులు. అంద్రంగి గ్రామచరిత్రా గ్రంథకర్తలు. అంద్రంగిస్వవృద్ధి సంఘ కార్యదర్శులు. అంద్రంగి పరపతిసంఘాధ్యక్షులు. శ్రీ వేంకటకృష్ణ పుస్తకభాండాగార కార్యదర్శులు. అంద్రంగి గ్రామ కాంగ్రెసు సంఘ కార్యదర్శులు. శ్రీ గోదావరిజిల్లా కాంగ్రెసుసంఘసభ్యులు. ఆయుర్వేదవైద్యులు.

కళా. వేంకటరావుగారు, బి. ఏ:—(గుజరాతువిద్యాపీఠము) కోన సీమవాస్తవ్యులు. వయస్సు 28. తాలూకాలో వీరికి మంచి గౌరవమును పలుకుబడియు గలవు. చిన్ననాటినుండియు జాతీయోద్యమములో పనిచేసికొనుచున్నారు. విజయనగరములో "స్వసంఘ" కార్యదర్శిగా నుండి చాలపాటుపడి పనిచేసిరి. మ్యునిసిపలు ఎన్నికలలో పాల్గొని మంచి ప్రతిభ గడించిరి. ఆంధ్రవిద్యార్థిమహాసభవారి వక్తృత్వ పోటీలో ప్రథమబహుమతిగా బంగారు పతకము నందిరి. కాంగ్రెసు ఆజ్ఞప్రకారము బందరు నోబిలుకళాశాలనుండి. బి. ఏ. సీనియరు క్లాసు వదలివేసి, నాటినుండియు గోదావరిజిల్లాలో విరివిగా ప్రచారము సల్పిరి. మంచిరాజకీయశాస్త్రపరిజ్ఞానము కలదు. పన్నుల నీయవల దని బోధించినందులకు ఒక సంవత్సరము కఠినశిక్ష ననుభవించి, 16-12-22 తేదిని బయటకు వచ్చిరి. ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో తిరిగి పనిచేయుచున్నారు.

అత్మకూరి గోవిందాచార్యులుగారు:—వీరు అసహాయవాదులు. ఆంధ్రప్రముఖులలో నొకరు. పురాణ సంస్కృత విద్యల నభ్యసించిరి. ఆంధ్రవిద్యాపారంగతులు, అవధానులు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లాయందు వీరు ప్రబోధము గావింపని పల్లె యొకటియైన లేదు. తాము నిరంతరాయమానముగ రేయింబవళ్లు జిల్లాయందు గావించిన ప్రబోధమునకు ప్రభుత్వమువారిచే నొక సంవత్సరము కఠినశిక్ష. 31-1-1922వ తేదీని బహుమానము పొందిరి. అసామాన్యదేశభక్తివలన అనుపమానాత్మబలసంపత్తితో కారాగారమున ప్రాణాపాయస్థితి నెనిమిదిమాసములు ప్రభుత్వమునకు జామీనొసంగక శయ్యాగతులై రక్తమాంసాదుల నర్పించి శల్యగతప్రాణులై ప్రభుత్వమువారిచే వదలారు చెఱనుండి విడుదలచేయబడినధీరస్వాంతులు. శాంతమూర్తులు. మహాత్మునియందును అసహాయోద్యమమందును వీరికి నిరుపమానగాఢవిశ్వాసము కలదు. వీరు మహాత్ముని యుద్యమమును సక్రమమార్గంబున నడిపింపగల నాయకులు.

కాళ్లకూరి-నృసింహంగారు:— వీరు ఆర్వేలనియోగ బ్రాహ్మణులు. వయసు సుమారు 62. కృష్ణాజిల్లా తిరువూరుతాలూకా కోపల్లెగ్రామవాస్తవ్యులు. 1881లో కరణీకమును ప్రారంభించిరి. వీరి కాంగ్లభాష రాకపోయినను పల్లెటూరివారి అభివృద్ధికై మొదటినుండియు పనిచేయుచున్నారు. తాలూకాలో గ్రంథాలయములను గ్రామసంఘములను 1890 మొదలు స్థాపించి కీ॥ శే॥ గంజాం వేంకటరత్నంపంతులు (కాకినాడ, డాక్టరు బి. పట్టాభిసీతారామయ్యగారి మామగారు) గారిని రాజకీయరంగమునకుదింపి గోదావరీజిల్లాసంఘము నేర్పరచిరి. చాలసార్లు కాంగ్రెసుసభలకు వెళ్లిరి. 30 ఏండ్ల క్రితమే కరణములసంఘము నేర్పరచిరి. వీరు రాజకీయరంగమున పనిచేయగూడదని కలక్టరు వ్రాయగా 1900 సంవత్సరమున కరణీకమును వదలివేసిరి. తదాదిగా నేటివఱకు దేశసేవ చేయుచున్నారు. వీరి కసహాయోద్యమముపట్ల నధికమగు సానుభూతి కలదు.

Printed and Published By K. NAGESWARA RAO, at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thumbuchetty Street, G. T. Madras.

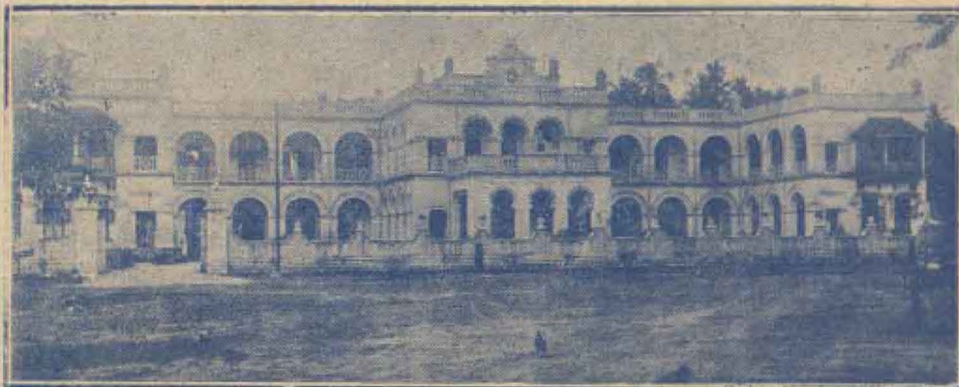

Mylapore Ladies' Recreation Club   శ్రీలసధ సాంవత్సరికోత్సవము - మైలాపూరు

శ్రీ క్రియాశక్తి వొడయారు ధర్మగ్రంథాలయము - ధర్మవరము

The Ramakrishna Students' Home, Mylapore

రామకృష్ణవిద్యార్థిగృహము - మైలాపూరు

సుగుణమణి

కథాభాగ మద్భుతము. కల్పన మత్యాశ్చర్యకరము. చూచి తీరవలసినది. వెల రు 1-8-0

శృంగారనైషధసారము

కవిసార్వభౌముడగు శ్రీనాథుడు రచించిన నైషధము నను సరించి వచనరూపంబున మనోహరమగు శైలితో ముద్రింప బడినది. ప్రతివారును ముఖ్యముగా జూచి యానందింపవలసిన గ్రంథరాజము. వెల రు 0-12-0

పౌండరీక మాహాత్మ్యము

శ్రీ తెనాలి రామలింగకవి ప్రణీతమగు పాండురంగ మాహాత్మ్య కథాభాగంబు ననుసరించి వచనంబున సులభశైలితో ముద్రింపబడినది. త్వరపడుడు. వెల రు 0-8-0

కర్మఫలము

అనన్యములగు కల్పనలతో పాఠకుని విచిత్రతరంగముల సంచరింపజేయుచు యానందము కలిగించు చుండును.

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము. త్వరపడినగాని గ్రంథములు లభింపవు.

విలాసము:— అత్తలూరి సూర్యనారాయణ,
కావురు, గుంటూరుజిల్లా. మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీ

పట్టుజరీఖీరకములలో

పురమాషీగా తయారుచేయబడిన చీరలు, రవికెలు, ధావణీలు, పావడలు, ధోవతులు, పైన వేసుకొను గుడ్డలు, రుమాళ్లు, కోటింగులు, షర్టులు, నారమడి పట్టుగుడ్డలు మొదలగువాటిలో

యేది కావలసినను
మా షాపుకేరండి
లేక
టెలిఫోను చేయుడు

కె. ఎస్. ముత్తయ్య అండు కంపెనీ

సిల్కు హౌసు,

188, గోవిందప్పనాయక వీధి,

ఫోను నెంబరు, 1216. మద్రాసు.

POLLUTION RING!

Involuntary Noctornal Emmissions and Seminal discharges, the preludes to other serious troubles like Spermatorrhoea, Loss of manhood and Impotency, effectively checked and stopped for ever by our recently imported scientific mechanical device. German manufacture, the "Pollution Ring" priced at Rupees Five only, packing and postage charges extra.

No drugging necessary, Lasts a life time. Full directions of use accompany. Order now, ere the disease ripens, from :—

Rai B. S. BHANDARI, M. A. (A. P. A.)
Batala (Punjab).

అమృతాంజనము

జగత్ప్రసిద్ధి జెందిన దివ్యాంజనము

తలనొప్పుల మాన్పును వాపుల రూపుమాపును దురదను తగ్గించును లక్షోపలక్షలు విక్రయము అన్నిచోటులలోను విక్రయింపబడును. చక్కని డబ్బీలో వెల 10 అణాలు మాత్రమే.

అమృతాంజనం డిపో, 6 తంబుచెట్టివీధి, మద్రాసు.

సిద్ధమకరధ్వజ

ఇందు బంగారు, ముత్యము, వెండి, అభ్రకాది భస్మములు చేర్చి తయారుచేయబడి యున్నది. ఇది సమస్తవ్యాధులను ఆద్భుతముగా ఖండించును. ప్రమేహము, క్షయ, పాండువు, శ్వాసకాసలు, అగ్నిమాంద్యము, సమస్తవిధములగు జ్వరములు, జీర్ణజ్వరములు, పురాణజ్వరములు, దగ్గులు, అరుచి, అగ్నిమాంద్యము, అమ్లపిత్తము, కృశత్వము, శిరశ్శూలము, అజీర్ణము, అతిమూత్రము, దుర్బలత్వము, శుక్లనష్టము, స్త్రీల కుసుమవ్యాధులు, మొదలగువాటిని ఖండించును. రక్తమును శుద్ధపరచి వృద్ధి బొందించును. మిక్కిలి వీర్యవృద్ధిని, సంభోగశక్తిని, బలమును, కాంతిని, కాయసుఖమును, సంతానప్రాప్తిని, కలిగించు వరప్రసాదము. దీనిని శ్రీమంతులు సదా తాంబూలములో సేవించుచుండిన సర్వరోగవినిర్ముక్తులై సర్వసుఖము ననుభవించెదరు. వెల మిక్కిల స్వల్పము. తులం 1-కి రు 24-0-0. 20 మాత్రలు సీసా 5-0-0 లు వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.

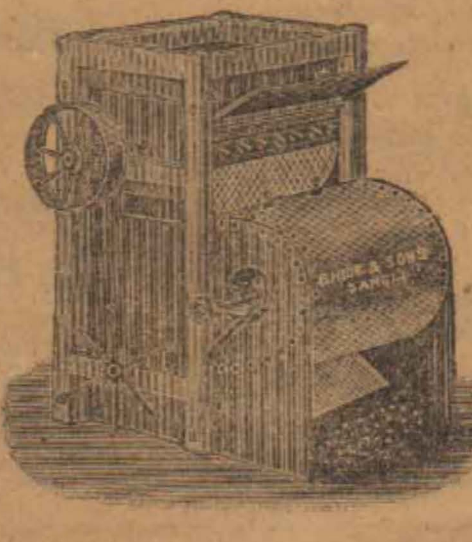
అన్ని ఔషధముల క్యాటలాగు ఉచితము.

పి. శి. ఏ. అండు కంపెని,

ఆయుర్వేదసమాజము,
9 పెదరేవు - నెల్లూరుజిల్లా.

Ground-Nut Decorticator or Opener

గ్రౌండునట్ డెకార్టికేటరు లేక ఓపనర్

యంత్రసహాయముచే నడుపబడును. ఏ. బి. సి. అను మూడు రకములు మెషినులు గలవు. ఇవి 80, 100, 120 మూటల గింజలను 12 గంటలలో తయారు చేయుగలవు. గ్రౌండునట్ డెకార్టికేటరులు లేక ఓపనరులు తత్క్షణమే యిచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నవి. చెన్న రాజధాని, బొంబాయి రాజధానిలో నున్నట్టి వర్తకులకు ఇదివరలోనే వేరుశెనగ కాయల నుండి గింజలను విడదీయునట్టి 1000 మెషినులను సరఫరా చేసియున్నాము. మా గ్రౌండునట్ డెకొరేటరులు ప్రస్తుతము చెన్న రాజధానిలో మద్రాసు, మైసూరు, తిరుచినాపల్లి, తంజావూరు, సేలము, ఈరోడ్డు, పొల్లాచి, తిరుపూరు, కోయంబుత్తూరు, ఆరణి, పోళూరు, మధుర, తిరుకోవిలూరు, తిరుపత్తూరు, ధర్మపురి, విజయనగరము, బొబ్బిలి, పల్లము, బూదలూరు, ఆర్కాటు, కర్నూలు, కడప, హిందూపూరు, నంద్యాల, గుత్తి, ఎఱ్ఱగుంట్ల, ప్రొద్దుటూరు, కొండాపురము, గుంతకల్, కదిరి, తాడిపత్రి, తుమకూరు, దేవన్‌గిరి మొదలగు స్థలములలోను, బొంబాయి రాజధానిలో బొంబాయి, పూనా, కొల్హాపురము, శంగ్లి, కారడ్, బెల్‌గామ్, గుజరత్, పోర్‌బందరు, జామ్‌నగర్, ధూలియ, జల్‌గేయాన్, నవ్‌సరి, పాచోర, చాలిస్‌గేయాన్, కొపెగెయాన్, రహిమత్‌పూరు మొదలగు జాగాలయందు ప్రస్తుతము వాడుకలో నున్నవి.

☞ చిత్ర విచిత్రపు క్యాటలాగునకు ఈ దిగువ విలాసమునకు వ్రాసిన పంపబడును.

భైడ్ అండు సన్సు శంగ్లి. ఎస్. ఎమ్. సి.	Bhide & Sons Sangli. S. m. C.

ఈకంపెనీలో ఎన్ని వాటాలు కొంటిరి? ఏమి! ఇంకను ఏమియుకొనలేదా!!

100 కి 25 కు పైగా లాభమువచ్చును-నిర్భయముగా వాటాలను కొనవచ్చును. స్వయముగా వాటాలకు దరఖాస్తు చేసినయెడల, కంపెనీభాగస్వాములకు అనగా మాకును కమీషనుఖర్చులు మిగిల్చి లాభముచేసినవా రగుదురు.

ది బెజవాడ స్పిన్నింగ్ అండ్ వీవింగ్ మిల్స్, లిమిటెడ్, బెజవాడ

మూలధనము రు 20,00,000 వాటా 1-కి రు 20 వం॥ 1,00,000 వాటాలు

ఇప్పటివరకును 1,30,740 లు విలువగల 6537 వాటాలుమాత్రమే కొనబడి రు 48,015 లు వసూలైనవి.

దరఖాస్తుతో రు 5 లు. అల్లాటుమెంటు అయినపిదప రు 5 లు

మిగతవి మూడుమాసములకు తక్కువకాని రెండువాయిదాలలో వసూలు చేయబడును.

డైరక్టర్లు:—మిక్కిలి ధనవంతులును వర్తకవ్యాపారములందు మంచి అనుభవము కలవారును యున్నారు.

1. దివాన్‌బహద్దరు కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి నాయుడుగారు, వర్తకులు-కాకినాడ.
2. రావుబహద్దరు చింతలపాటి వెంకటసూర్యనరసింహరాజుగారు, బి. ఏ. బి. యల్. విశాఖపట్టణము.
3. శ్రీరాజా వెంకటరామయ్య అప్పారావుబహద్దర్ గారు జమీందార్ ఆఫ్ మిర్జాపూరు, నూజవీడు
4. గూడూరి లక్ష్మణరావుగారు బి. ఏ. ల్యాండ్‌హోల్డర్, బెజవాడ.
5. చుండూరి సీతారామయ్యగారు, మర్చెంట్ అండ్ మిల్ ఓనర్ బెజవాడ.
6. గోళ్ల నారాయణరావుగారు, మర్చెంట్ అండ్ మిల్ ఓనర్, బెజవాడ.
7. చాపరాల వీరయ్యగారు, ల్యాండ్‌హోల్డర్, కంట్రాక్టరు అండ్ జనరల్ మర్చెంటు, బెజవాడ.

మేనేజిమెంటు:—మేనేజింగు డైరక్టరు 60,000 రూపాయిల షేర్లనుకొని పనిసాగువరకు యుచితముగ పనిచేయుటకు పూనుకొనియున్నారు. మిక్కిలి అవసరమైన ఖర్చులకుమాత్రమే కంపెనీసొమ్ము వాడబడుచున్నది. మిక్కిలినేర్పుతో అన్నిపనులు వ్యవహరించబడును.

స్థలము:—మిల్లుకట్టుకట్టుటకు కృష్ణా కెనాల్ స్టేషనువద్ద సర్కారు స్థలమునకు దరఖాస్తు చేయబడినది. స్థలము స్వాధీనపడినతోడనే మిల్లుకట్టుట ప్రారంభమగును. ప్లానులు తయారై సిద్ధముగ యున్నవి. యీనెలాఖరులోపల యంత్రములకు ఆర్డరు పంపుచున్నాము.

లాభములు:—మిల్లు యిచ్చట కట్టుటవల్ల అనేక లాభములున్నవి. పెద్ద, చిన్న, రైల్వేలైనులు మిల్లులోనికి స్వల్పవ్యయముతో వచ్చును. మంచినీరు కాలువలలోను, నూతులలోను సమృద్ధిగ కలదు. బొగ్గు శింగరేణి గనులనుంచి అతిచవుకగా దొరుకును. ప్రత్తిపండెడు ప్రదేశములకు మధ్యగానున్నది. నేర్పరులగుపనివాండ్రు కూలీలు అతిచవుకగా దొరుకుదురు. రాయి, సున్నము, యిసుక వగైరాలు మిల్లుకట్టెడు స్థలసమీపముననే యున్నవి.

ఈ కారణములచేత మన రాజధానియందుండు మిగత మిల్లులకంటె దీనికి యెక్కువలాభము తప్పక రాగలదు.

పని:—15,000 కదుళ్లతోను 200 మగ్గములతోను పనిచేయుటకు నిర్దేశింపబడినది. వసూలైనసొమ్ము వృథాగా యుండకుండ వెంటనే 100 మగ్గములలో బట్టలనేత ప్రారంభించుటకు డైరక్టర్లు తీర్మానించియున్నారు. గనుక పని త్వరలో ప్రారంభించబడును. ఇదిగాక ముందుముందు యీమిల్లు ఇండియా దేశపుమిల్లు లన్నిటికంటెను పెద్దదిగాయగుట కనేకయవకాశము లున్నవి. వెంటనే వాటాలకు దరఖాస్తుపంపి లాభమునుపొంది యీ స్వదేశోద్యమమును నెరవేర్పవలెను. స్వరాజ్యము మనదేశపరిశ్రమల యభివృద్ధిలోనే యున్నది.

సొమ్ము ఇంపీరియల్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా, బెజవాడ, గాని ఇండియన్ బ్యాంక్, లిమిటెడ్, మద్రాసు. లోగాని కట్టవచ్చును. లేదా మేనేజింగు ఏజంట్లకు ప్రత్యేకముగా పంపవచ్చును.

దరఖాస్తుఫారములు, ప్రాస్పెక్టసులు యింకా యితరసంజాయిషీ యీదిగువవారికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును.

గూడూరి లక్ష్మణరావు, మేనేజింగు యేజంటు అండ్ డైరక్టరు, బెజవాడ.

మీ బిడ్డ పాఠశాలలో ఆరోగ్యముగా నున్నదా?

తమ బిడ్డలు బుద్ధి, సామర్థ్యములందు అభివృద్ధి గావలె నని యెట్లు తల్లి తండ్రులు కోరు చున్నారో ఆ ప్రకారమే ప్రతి మానవుడును తమ బిడ్డలు అంగలోపము లేక ఆరోగ్యముతో నుండ వలె నని వారు స్వభావసిద్ధముగా కోరెదరు.

అయితే నిజముగా ఎందరు తల్లి తండ్రులు తమ బిడ్డలకు దేహమునందు ఏలాటి లోపము లేక నుండవలె నని గ్రహించియున్నారు?

నాగరికత బడసిన ప్రపంచమునందు మునుపటికంటెను ఇక మునుపు ఈ విషయమై విశేషశ్రద్ధ వహించవలెను. అంగహీనము లేనట్టియు, ఆరోగ్యకరమైనట్టియు పిల్లలను పెంచునప్పుడే నిజముగా మంచి కాలము ఆసన్న మగుచున్నది. ఈ ఉద్యమమునందు తల్లితండ్రులు, పోషకులు తప్పక శ్రద్ధపుచ్చుకొని, వారి పిల్లలను అలక్ష్యము చేయకూడదు. వారి పిల్లలందు లోపము లేవైన యున్నవా గ్రహించవలెను గనుక మీ పిల్లలు అంగవిహీనముచే బాధపడునప్పుడు తక్షణమే మీ వైద్యుని సలహా పొంది, తక్షణమే అట్టివారిని మా ప్రతిష్ఠాలయమునకు పంపకోరెదము. లేక వ్యాధి అభివృద్ధి గాకుండుటకై మాతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను నడపి మా సలహాను పొందుడు ఇట్టివి నూరులకొలది మాచే బాగుచేయబడుచుండుటను మీరు చూడగోరినచో ఒకసారి దయచేసి మా ప్రతిష్ఠాలయమునకు తప్పక రా గోరెదము.

మా పద్ధతులు మీకు బాగుగా బోధపడునట్లు విపులముగా తెలుపబడును. మిక్కిలి శాస్త్రోక్తమైనట్టియు, ప్రస్తుత కాలమునకు తగినట్టి పద్ధతుల ననుసరించియే నిజమైన మానవసేవ చేయబడుచున్నదని మీరు గ్రహించగలరు.

సేవాసదన సంఘమువారి ఏడవ సాంవత్సరిక నివేదిక
మేమి చెప్పుచున్నదో చదివి చూడుడు!

కత్తియవార్ క్షామబాధక మండలమునుండి మూడేడ్లక్రిందట తీసికొని రాబడి, శరణాలయమున నుంచబడిన నాలుగు సంవత్సరముల ప్రాయములు గల నిస్సత్తువ బాలిక లిద్దరికి ఎన్. పావలు కంపెనివారు ఉచితముగా చికిత్స చేసినందులకు మా కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాము. ఇంతకుముం దేమాత్రము నేలమీద అడుగుపెట్టజాలని యా బాలికలు ఈ మహనీయుల చికిత్సవలన సులువుగ నడచుచున్నారు.

N. Powell & Co, Bombay.